

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України
Навчально-науковий інститут неперервної освіти
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Хмельницький національний університет
Комунальний заклад вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»
Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Державний навчальний заклад «Київський професійний коледж
з посиленою військовою та фізичною підготовкою»
Громадська організація «Спортивний рух Олександра Педана «JuniorZ»
Товариство з обмеженою відповідальністю «Видавничий дім «Освіта»
Гуманітарно-природничий університет імені Яна Длугоша в Ченстохові (Польща)

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

*Матеріали міжнародної
науково-практичної інтернет конференції*

Київ - 2020

Рекомендовано до друку Вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 7 від 28.05.2020 р.).

Редакційна колегія:

Цьось А. В., заслужений діяч науки і техніки України, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, ректор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки/

Дикий О. Ю., кандидат педагогічних наук, директор Навчально-наукового інституту неперервної освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Коломоєць Г. А., науковий співробітник відділу цифрових освітньо-наукових систем Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», заступник голови ГО «Рух української неформальної освіти», Жінка-освітянин 2019 року.

Ничкало Н. Г., доктор педагогічних наук, професор, академік відділення професійної освіти і освіти дорослих;

Щербак О. І., доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент, викладач вищої категорії, викладач-методист, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка;

Вознюк А. В., доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти;

Гладковський Р. В., головний спеціаліст відділу змісту освіти, мовної політики та освіти національних меншин головного управління шкільної освіти директорату шкільної освіти Міністерства освіти і науки України;

Левчишена О. М., кандидат історичних наук, проректор з науково-педагогічної та методичної діяльності КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»;

Петрович В. С., заслужений працівник освіти України, член президії ВАПП, директор ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»;

Деревянко В. В., завідувач сектору наукового та навчально- методичного забезпечення змісту суспільної, громадянської та технологічної освіти відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти в Новій українській школі Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»

Ребрина А. А., заслужений працівник фізичної культури і спорту України, кандидат педагогічних наук, доцент Хмельницького національного університету, науковий кореспондент Інституту проблем виховання НАПН України;

Боляк А. А., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, керівник освітніх і спортивних проєктів ГО «Спортивний рух Олександра Педана «Джуніор3»;

Дячук О. О., викладач Інституту неперервної освіти національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, ініціатор інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня «Електронний журнал «Атомс» для ЗЗСО»;

Малолєпши Елігіуш, доктор габілітований, професор гуманітарно-природничого університету імені Яна Длугоша в Ченстохові;

Lesia Baranovska, doktor filozofii w dziedzinie teorii i metodyki oświaty zawodowej

Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (28–29 травня 2020 р., м. Київ) / уклад.: О. Ю. Дикий, Г. А. Коломоєць, А. А. Ребрина. Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2020. 621 с.

Збірник містить наукові роботи учасників конференції. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямку теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

ЗМІСТ

НАПРЯМОК 1. ОБҐРУНТУВАННЯ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	20
THE WAY OF IMPROVEMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF EDUCATION	
<i>Ari Pokka</i>	<i>20</i>
ШЛЯХ ПОКРАЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ОСВІТІ ПЕРЕКЛАД	
<i>Войчишин Олександра</i>	<i>21</i>
CONTENTS, FORMS AND METHODS OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' TRAINING FOR PROFESSIONAL COMMUNICATION BY FOREIGN LANGUAGE	
<i>Ророва Liudmila</i>	<i>22</i>
РОЗРОБЛЕННЯ ТА АПРОБАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	
<i>Дишлева Ірина</i>	<i>23</i>
КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	
<i>Кондратьєва Альона Василівна</i>	<i>26</i>
РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ТА ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	
<i>Луса Людмила Миколаївна</i>	<i>28</i>
ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСОБИСТІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ЗАДАЧ	
<i>Майстренко Наталія</i>	<i>32</i>
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	
<i>Гончарова Олена Миколаївна</i>	<i>34</i>
СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ІГОР.	
<i>Богданова Вікторія Ярославівна, Дядченко Ніна Анатоліївна</i>	<i>42</i>
ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ З ФІЗИКИ	
<i>Войтків Г.</i>	<i>43</i>
ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ РАНКОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	
<i>Лескова А.А.</i>	<i>44</i>
ЕЛЕМЕНТИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ В 6 КЛАСІ	
<i>Усова Л. В., Мельник І. Г.</i>	<i>46</i>
НОВА ОСВІТА ТА КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД	
<i>Луганцова Євгенія Анатоліївна.....</i>	<i>50</i>
НУШ – ПОЛЬСЬКА І УКРАЇНСЬКА МОДЕЛІ	
<i>Сигіль Наталія Михайлівна</i>	<i>51</i>
НАПРЯМОК 2. ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ. ФОРМАЛЬНА, НЕФОРМАЛЬНА ТА ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА.....	54
ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	
<i>Балабуха Н. В.</i>	<i>54</i>
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ	
<i>Савченко Вікторія Анатоліївна, Прудковист Віталій Миколайович</i>	<i>57</i>

ПЕРЕВАГИ ОСВІТНЬОГО КОУЧИНГУ В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА <i>Кудрик Ліліана Григорівна, Банах Ольга Володимирівна</i>	58
СЕРЕДОВИЩНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ <i>Джаман Т.В.</i>	61
РОЗВИТОК ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ: СВОБОДА ВИБОРУ ЧЕРЕЗ МОДЕРНІЗАЦІЮ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ <i>Ходацька Ольга Миколаївна</i>	63
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ РЕФЛЕКСІЇ ЯК УМОВА ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ІНСТРУМЕНТАЛЬНОМУ КЛАСІ <i>Смалько Марина Федорівна</i>	66
НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ЕПІДЕМІЇ COVID-19: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ <i>Губаш Оксана Павлівна</i>	68
ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ <i>Задоріна Ольга Миколаївна</i>	69
СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ <i>Прокопчук Вікторія Ігорівна</i>	71
ПІДВИЩЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ КАРАНТИНУ <i>Ребрина Віталій</i>	73
ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ РЕСУРС ЕВАЛЮАЦІЇ <i>Здрагат Світлана Геннадіївна</i>	75
ПОБУДОВА СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ НУШ <i>Барна Ольга Василівна</i>	78
ГЛОБАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ <i>Войтків Галина Володимирівна</i>	81
ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ <i>Дмитренко Аліна Павлівна</i>	82
ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ <i>Олійник Лія Миколаївна</i>	83
ВИХОВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ <i>Сідорова Ірина Сергіївна</i>	86
НОРМАТИВНІ ВИКЛИКИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ <i>Андрійчук О.І.</i>	88
РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ <i>Фарухшина Марина Шаміліївна</i>	90
ТЕХНОЛОГІЯ ПРОЄКТІВ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ <i>Чупахіна С.В.</i>	90

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПУ ЕЛЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НОВОПРИЗНАЧЕНОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	
<i>Воробйова Наталія Миколаївна</i>	94
ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН	
<i>Каплун С.В.</i>	95
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	
<i>Качан Тетяна Василівна</i>	97
ПСИХОПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	
<i>Кирста Наталія Романівна</i>	98
РЕАЛІЗАЦІЯ СЕРВІСНИХ ФУНКЦІЙ МЕТОДИЧНИХ СЛУЖБ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ	
<i>Клясен Наталія Леонідівна</i>	100
ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР ГОТОВНОСТІ ДО ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ	
<i>Кулинич Олена Анатоліївна</i>	102
ТЕХНОЛОГІЯ ОЦІНКИ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	
<i>Лакіза Олексій Миколайович</i>	104
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ ДОМАШНЬОЇ ОСВІТИ В КАНАДІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	
<i>Свиридова Тетяна Іванівна</i>	106
ПРОФЕСІОНАЛІЗМ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ: СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК ЯК ВИКЛИК ЧАСУ	
<i>Свінтковська Світлана Андріївна</i>	107
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КЕРІВНИКІВ ДО ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	
<i>Тарасенко І.М.</i>	111
НАПРЯМОК 3. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА	113
THE USAGE OF LMS MOODLE FOR DISTANCE LEARNING OF STUDENTS	
<i>Kravchenya I.,Lebid I.,Luzhanska N.,</i>	113
СПОСОБИ ТА ЗАСОБИ ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ІНТЕРНЕТІ: СЬОГОДЕННЯ І РЕАЛЬНІСТЬ	
<i>Дрижал Олександр Михайлович,</i>	114
РЕАЛІЇ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В МАЛОКОМПЛЕКТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	
<i>Краснов Олександр Юрійович</i>	118
ЧИ БУЛИ ГОТОВІ ЗАКЛАДИ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ КАРАНТИНУ?	
<i>Курант Іванна Михайлівна,Носкова Маргарита Вячеславівна</i>	119
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ. УЗАГАЛЬНЕННЯ ДОСВІДУ ТА НОВІ ІДЕЇ	
<i>Лісняк Світлана Михайлівна</i>	120
ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ НОВОЇ ФОРМАЦІЇ	
<i>Лебединська Ольга Вікторівна</i>	121

СУЧАСНИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ НА СЛУЖБІ ОСВІТЯН	
<i>Миронова Сніжана Анатоліївна,</i>	<i>123</i>
ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	
<i>Жорницька Т.В., Степанчук А. С.</i>	<i>128</i>
ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE FORMS ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕСТУВАННЯ	
<i>Стечкевич Олег Орестович</i>	<i>130</i>
ПРО ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ	
<i>Хархаліс Оксана Несторівна, Носкова Маргарита Вячеславівна,</i>	<i>132</i>
З ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ	
<i>Чабан Христина Йосипівна, Носкова Маргарита Вячеславівна</i>	<i>135</i>
УМОВИ УСПІШНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ	
<i>Чигін Юлія Олегівна, Носкова Маргарита Вячеславівна</i>	<i>137</i>
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І-ІІІ СТУПЕНІВ В УМОВАХ КАРАНТИНУ	
<i>Вайдич Наталія Вікторівна</i>	<i>138</i>
ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ...	
<i>Задорін Володимир Володимирович, Томенко Інна Олександрівна</i>	<i>140</i>
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ	
<i>Мачача Тетяна</i>	<i>141</i>
ОСОБЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	
<i>Семчишин Ліда Михайлівна</i>	<i>142</i>
ВИКОРИСТАННЯ СТУДЕНТАМИ МОЖЛИВОСТЕЙ СМАРТФОНУ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ФІЗИКИ ЗА ДОПОМОГОЮ SMART TOOLS ІНСТРУМЕНТАРІЮ	
<i>Сергієнко Олександр Олександрович</i>	<i>144</i>
СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ ТА ВИСВІТЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕРІОД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	
<i>Пелех Лідія Романівна</i>	<i>145</i>
ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	
<i>Дяків Василь Григорович</i>	<i>146</i>
ЯК МОДЕРНІЗУВАТИ ПАПЕРОВИЙ ПІДРУЧНИК ЗА ДОПОМОГОЮ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ ПІДРУЧНИКІВ ІСТОРІЇ)	
<i>Бурлака Олена Вікторівна</i>	<i>148</i>
ТЕХНОЛОГІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕЛЕКТ-КАРТ	
<i>Галашевська Вікторія Михайлівна</i>	<i>153</i>
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ДИСЦИПЛІНАМ	
<i>Денисюк Інна Іванівна</i>	<i>155</i>
НОВІ ФОРМИ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ТА ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ	
<i>Кондратова Л.Г.</i>	<i>157</i>

«СУЧАСНІ СЕРВІСИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ»	
<i>Кундеус Валентина Володимирівна</i>	159
ВІД АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ ДО ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ШКОЛІ.	
<i>Масьома Тамара Степанівна</i>	160
ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ	
<i>Мачача Тетяна</i>	161
ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ	
<i>Охотник Галина Григорівна</i>	163
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	
<i>Поджіо Т.Ю.</i>	166
ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	
<i>Грицька-Анненкова М. І.</i>	168
ВІРТУАЛЬНИЙ КЛАС CLASSDOJO - ПЛАТФОРМА ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	
<i>Борисенко Валентина Григорівна</i> ,.....	171
ПІДГОТОВКА НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ ДЛЯ Е-НАВЧАННЯ	
<i>Гапчук Я. А.</i>	174
ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З ХІМІЇ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ В УМОВАХ ЛІЦЕЮ-ІНТЕРНАТУ З ПОСИЛЕНОЮ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ ЯК ВИМОГА ЧАСУ	
<i>Денисик Тетяна Миколаївна</i>	176
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	
<i>Єрмоменко О.Г.</i>	177
3D ТЕХНОЛОГІЇ В ОНЛАЙН ОСВІТІ	
<i>Заволодько Ганна Едвардівна, Гайдар Наталія Костянтинівна</i>	180
ОНЛАЙН-ТЕСТУВАННЯ В КУРСІ ЕЛЕМЕНТАРНОЇ ТЕОРІЇ МУЗИКИ	
<i>Кваша Світлана Іванівна</i>	181
«ОНЛАЙН-СЕРВІСИ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ, НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЯМ, БАТЬКАМ, УЧНЯМ»	
<i>Кізіченко Людмила Іванівна</i>	182
ДОСВІД АНАЛІЗУ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ В МЕРЕЖІ INTERNET МАЙБУТНІМИ БАКАЛАВРАМИ ВЧИТЕЛЯМИ БІОЛОГІЇ	
<i>Немерцалов В.В.¹</i>	184
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА.	
<i>Раскалей Т.Я.</i>	185
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ТА СТОМАТОЛОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ	
<i>Сокурєнко Л.М., Чайковський Ю.Б., Камінський Р.Ф., Дзевульська І.В., Яременко Л.М.</i>	186
ІНТЕРНЕТ СЕРВІСИ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	
<i>Луцицька Н.Ю.</i>	187

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ПАКЕТА G SUITE FOR EDUCATION У КИЇВСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ЕНЕРГЕТИЧНОМУ ЛЦЕЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ <i>Ковальчук Оксана</i>	189
ПРОБЛЕМА РОЗРОБКИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ-КОНЦЕПЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ <i>Часнікова Олена Володимирівна</i>	191
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ <i>Чуйко Каріна Анатоліївна</i>	192
ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК НОВА ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА <i>Шамбір Н.В.</i>	193
ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНОСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ <i>Ігнатенко Олександр Володимирович</i>	196
НАПРЯМОК 4. ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	198
ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ: ПЕРШІ КРОКИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОМАНДИ <i>Бабко Тетяна Миколаївна</i>	198
ПАРТНЕРСТВО ВЧИТЕЛІВ ТА БАТЬКІВ НА ШЛЯХУ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ СТАВЛЕНЬ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗДАТНОСТЕЙ <i>Степчина Н.П.</i>	200
НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНОСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ПАРТНЕРСТВА <i>Вихрестенко Жанна Володимирівна</i>	202
ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА АБО ЯК ЗРОБИТИ БАТЬКІВ ПОМІЧНИКАМИ ВИХОВАТЕЛЯ <i>Павлюк Олена Сергіївна</i>	204
ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА - ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ НУШ <i>Задорожна О.М.</i>	207
ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В НУШ <i>Іванова Людмила Олександрівна</i>	208
ПАРТНЕРСТВО ШКОЛИ ТА МУЗЕЮ. ДОСВІД ХУДОЖНЬО-МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІВАНА ТРУША (ВІДДІЛУ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ У ЛЬВОВІ ІМЕНІ А. ШЕПТИЦЬКОГО) <i>Сидор Наталія Ярославівна</i>	210
ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ <i>Соколова Катерина Володимирівна</i>	212
ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА – ОСНОВНІ ІДЕЇ ТА ПРИНЦИПИ <i>Сабада Ірина Володимирівна</i>	213
НАПРЯМОК 5. ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ В STEM-ОСВІТІ	216
ВИКОРИСТАННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ ФІЗИКИ У ПТНЗ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ <i>Корчєвська Оксана Григорівна</i>	216
STEM-ОСВІТА – ГОЛОВНИЙ ТРЕНД ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ <i>Коришунєва Оксана Радіонівна</i>	217
STEM-ДОСЛІДЖЕННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ <i>Литвиненко Віта Василівна</i>	219

INTEGRATING LEARNING OF FOREIGN LANGUAGES IN TECHNICAL HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS	
<i>Никипорець С.С.</i>	220
ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ STEM-ОСВІТИ	
<i>Омельчук Яна Іванівна</i>	222
МИ ДУМАЄМО ПРО ЗАВТРА, ТОМУ ОБИРАЄМО STEM СЬОГОДНІ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ САНАТОРНОЇ ШКОЛИ-ІНТЕРНАТУ І-ІІІ СТУПЕНІВ КЗВО «ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ»)	
<i>Туманян Тетяна Сергіївна</i>	223
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАСОБАМИ STEM-ОСВІТИ	
<i>Герасимець Наталія Андріївна</i>	226
STEM ОСВІТА – НОВІТНІ МОЖЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ	
<i>Турчин В.О.</i>	228
ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПРИРОДНИЧИХ НАУКАХ ТА ТЕХНОЛОГІЯХ ЗАСОБАМИ STEM-ОСВІТИ	
<i>Юзькова В.Д., Шепенюк І.М.</i>	230
ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ПЕДАГОГІЧНУ ЛАБОРАТОРІЮ «STEM-ОСВІТА В ДІЇ» ТА АКАДЕМІЮ CISCO НМЦ ПТО У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	
<i>Шорохова О.А.</i>	232
LEGO MINDSTORMS НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	
<i>Литвиненко Віта Василівна</i>	237
ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ В STEM – ОСВІТИ	
<i>Ніколаєва Оксана Миколаївна</i>	238
ДЕСЯТЬ ПЕРЕВАГ STEM-НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ	
<i>Сохань Н.Ф.</i>	239
ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ В STEM - ОСВІТИ	
<i>Курта Наталія Василівна, Лебідь І.Г., Лужанська Н.О., Кравченя І.М.</i>	243
MODERNIZATION OF OUT-OF-SCHOOL EDUCATION BASED ON PARTNERSHIP PEDAGOGY	
<i>Воїко А.Е.</i>	244
КОНФЛІКТ ЯК СТИМУЛ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА.	
<i>Шевченко Наталя Олександрівна</i>	245
НАПРЯМОК 6. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНИХ ПРОЕКТІВ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	247
ІННОВАЦІЙНИЙ ОСВІТНИЙ ПРОЄКТ «Я – ДОСЛІДНИК 2.0» – ТРЕНД НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	
<i>Коломонець Галина Анатоліївна, Марченко Володимир Леонідович, Вахняк Надія Вікторівна</i>	247
ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ГАЛУЗІ ПРИРОДНИЧИХ НАУК	
<i>Іванців О.Я., Іванців В.В.</i>	248
ЗНАЧЕННЯ «ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ» В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ	
<i>Казанчук Ірина Дмитрівна</i>	249
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	
<i>Назаренко Наталія Степанівна</i>	251

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ НА ПІДСТАВІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	
<i>Наришкова Т.В.</i>	253
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ПРОЕКТІВ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	
<i>Савіна О.О.</i>	254
МЕТОДИКА CLIL НА УРОКАХ У ШКОЛІ З РУМУНСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ	
<i>Фонарюк Тетяна Іванівна</i>	256
ЛЕГІТИМАЦІЯ ІННОВАЦІЙ У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ	
<i>Ілляхова Марина Володимирівна</i>	258
ТЕХНОЛОГІЯ «ДАЛЬТОН - ПЛАН» У ПРАКТИЦІ РОБОТИ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	
<i>Кутенцова Наталія Борисівна</i>	260
ПІДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ У СТИЛІ DIGITAL NOMADS ЯК ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ	
<i>Плецан Христина Василівна</i>	262
ОПАНУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ ПОНЯТЬ ЯК ОДНА З МЕТОДИЧНИХ УМОВ НАВЧАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УЧНІВ ПРОФІЛЬНИХ КЛАСІВ	
<i>Майорський Вячеслав Віталійович</i>	264
ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШЛЯХОМ УРІЗНОМАНІТНЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ УЧИТЕЛЯМИ-ПРАКТИКАМИ В УМОВАХ НУШ	
<i>Твердохвалова Ірина Анатоліївна, Должак Ганна Михайлівна</i>	267
СИНТЕЗ МИСТЕЦТВА ТА МЕДІАГРАМОТНОСТІ – ШЛЯХ ДО НОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ, РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.	
<i>Хмарна Л.В.</i>	269
АКТУАЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ КЛУБ-ГОТЕЛЮ З КОНЦЕПТУАЛЬНИМ ПРОЕКТОМ	
<i>Бута Марина, Зубар Н.М.</i>	271
СКЛАДОВІ STREAM-ОСВІТИ В РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ	
<i>Гагаріна Наталія Павлівна, Зайцева Світлана Костянтинівна</i>	273
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ПРОЕКТІВ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	
<i>Морнєва Валентина Вікторівна</i>	277
РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	279
ІННОВАЦІЙНІ ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	
<i>Пододіменко Інна Іванівна</i>	280
ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ В ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДЛЯ НАБУТТЯ ДОСВІДУ МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>Розульська Оксана Олександрівна</i>	283
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ	
<i>Тарасюк Ірина Володимирівна</i>	285
MIND MAPPING USAGE IN THE PROCESS OF THE TOPICAL STUDY	
<i>Lopotko Olena Anatoliivna</i>	287

ПСИХОДРАМА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ ГІСТОЛОГІЇ <i>Чайковський Ю.Б., Корсак А.В., Сокурєнко Л.М.</i>	289
НАПРЯМОК 7. СУЧАСНА ПРОФЕСІЙНА (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА) ОСВІТА	290
ІНКЛЮЗИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	
<i>Денькович Н.А.</i>	290
З ДОСВІДУ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАННЯ ЩОДО ВИРОБЛЕННЯ В УЧНІВ ПРАКТИЧНОГО І ТВОРЧОГО ЗАСТОСУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ПІД ЧАС УРОКІВ З ОСНОВ КОНСТРУЮВАННЯ ОДЯГУ	
<i>Славонас Оксана Миронівна</i>	291
ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ З ТРАДИЦІЙНОГО ХУДОЖНЬОГО ТКАЦТВА	
<i>Гром Г.Л.</i>	295
З ДОСВІДУ РОБОТИ ЩОДО ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ПІД ЧАС УРОКІВ КОНСТРУЮВАННЯ ОДЯГУ	
<i>Богуславець Людмила Анатоліївна</i>	296
ТЕАТРАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА	
<i>Швець І.Б.</i>	301
РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ДИЗАЙНУ	
<i>Мозолюк Олена Миколаївна</i>	302
ВИКОРИСТАННЯ СИМУЛЯТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДПРИЄМЛИВОСТІ В УЧНІВ І ВЧИТЕЛІВ	
<i>Паздрій В.Я.</i>	303
РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ПРОФЕСІЙНО – ТЕОРЕТИЧНОГО ТА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З ПРОФЕСІЇ «КРАВЕЦЬ»	
<i>Гогусь Л.В.</i>	305
ОСНОВНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	
<i>Пітух Лілія Іванівна</i>	307
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – ТЕХНОЛОГІЯ ЗМІН І ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.	
<i>Мозгова Світлана, Матюшко Ігор, Литвин Ірина</i>	309
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВ ПТНЗ: «ДОСВІД РОБОТИ ШОСТКИНСЬКОГО ВИЩОГО ПРОФЕСІЙНОГО УЧИЛИЩА»	
<i>Скомороха Н.П.</i>	313
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ПРИ ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА РИНКУ ПРАЦІ	
<i>Юдіна Марія Василівна</i>	316
НАПРЯМОК 8. «JUNIORZ» - ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО	318
ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	
<i>Белікова Наталія, Індика Світлана</i>	318
"JUNIORZ"-ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО	
<i>Тулунджи Артем Олександрович</i>	320

КОРФБОЛ, ОДИН З ЗАСОБІВ ВДОСКНАЛЕННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	
<i>Лакіза Олексій Миколайович</i>	320
ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО	
<i>Масенко Лариса Володимирівна</i>	323
НАПРЯМОК 9. ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	326
ОСОБЛИВОСТІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ В РОДИНІ	
<i>Дрозд Лариса Василівна</i>	326
ЗНАЧЕННЯ ГЕРМЕНЕВТИЧНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	
<i>Левицька Ірина</i>	328
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ТА ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ОБЛАСТІ	
<i>Смоленко Ольга Петрівна</i>	329
КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ	333
<i>Баранець Інна Володимирівна</i>	333
ДІЛОВА ГРА ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ СОЦІАЛЬНО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ У СИСТЕМІ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ	
<i>Безрук Катерина Олександрівна</i>	334
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗЗСО	
<i>Лисиця Катерина Олексіївна</i>	337
ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОСТІР У РОБОТІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	
<i>Міхнова Олександра Вікторівна, Барсуковська Галина Петрівна</i>	338
ПРОБЛЕМА МІЖКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКОГО НАПРЯМКУ НАВЧАННЯ	
<i>Ороновська Лариса Дмитрівна</i>	341
ПРО БАТЬКІВСЬКІ КОМПЕТЕНЦІЇ, ЩОДО ОСВІТИ ДИТИНИ.	
<i>Кононенко Ірина Олексіївна</i>	344
РОЛЬ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ У ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ	
<i>Івлєва Світлана Миколаївна</i>	345
ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
<i>Тонконог Наталія Ігорівна</i>	346
АНАЛІЗ І СИНТЕЗ У ВИКЛАДАННІ ПРАВОЗНАВСТВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ	
<i>Яроменко Вікторія Іванівна</i>	347
ПРОЄКТ ТЬЮТОРСЬКОГО СУПРОВОДУ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ	
<i>Андросович Ксенія Анатоліївна</i>	349
ВИХОВАННЯ БЕРЕЖЛИВОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	
<i>Бобро Артур Анатолійович, Бобро Лілія Вікторівна</i>	353

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА ЛІКВІДАЦІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЩОДО ЖІНОК	
<i>Горська М. О.</i>	355
TRAINING OF PRESCHOOL EDUCATION SPECIALISTS FOR TEAM COOPERATION IN CREATING A DEVELOPMENTAL ENVIRONMENT FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS	
<i>Нудым Ірина</i>	356
ВПЛИВ БАТЬКІВСЬКИХ УСТАНОВ І СТИЛЮ ВИХОВАННЯ В СІМ'Ї НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
<i>Дорошенко Н.Л.</i>	358
РОЛЬ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ	
<i>Калинюк Жанна Яремівна</i>	360
ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ УНІВЕРСИТЕТУ	
<i>Ковальова-Гончарюк Л.О.</i>	361
ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА У ФОРМУВАННІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПІДЛІТКІВ	
<i>Кольцова О.С., Кострікова К.С., Олейников Р.В.</i>	362
ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В КОНТЕКСТІ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ	
<i>Солнцева Олена Анатоліївна</i>	364
ПАРЛАМЕНТСЬКА ПРОСВІТА ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ЯК СКЛАДОВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ	
<i>Гриньова Марія Василівна</i>	365
ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ФОРМАМИ Й МЕТОДАМИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>Воронова В.М.</i>	367
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНИХ ДИСПОЗИЦІЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ	
<i>Чеменян Гаяне Погосівна</i>	369
ФОРМУВАННЯ МІЖЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ	
<i>Пилипенко-Фріцак Н.А., Чернякова А.В.</i>	371
НАПРЯМОК 10. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН	373
ПСИХОЛОГО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ	
<i>Коломоець Галина Анатоліївна, Вознюк Алла Віктрівна</i>	373
ЗАЛЕЖНІСТЬ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВІД РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕЖ ВИКЛАДАЧА	
<i>Волинчук О.В.</i>	378
РЕФЛЕКСИВНА ПАРАДИГМА ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	
<i>Сенчина Наталя Геннадіївна</i>	379
ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ ПРОФЕСІОНАЛА ЗА ДОПОМОГОЮ ПЕДАГОГІЧНОГО КОУЧИНГУ	
<i>Колесниченко Юрій Леонтійович</i>	381
ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН	
<i>Мостова Тетяна Олександрівна</i>	384

ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПРОЄКТУВАННЯ АРТ-ПЕРСОНІФІКОВАНОГО ПРОСТОРУ

Дерябіна Світлана Василівна, Шатайло Наталія Вікторівна385

АКТУАЛЬНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, З ЯКИМИ СТИКАЮТЬСЯ ПЕДАГОГИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Масенко Лариса Володимирівна387

ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ СИМПТОМІВ ПТСР У ДІТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Омельченко Яніна Миколаївна389

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

ПАРАНДЮК ЛЮБОВ МИХАЙЛІВНА392

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДИТИНИ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ДАНСЬКОЇ МЕТОДИКИ «ЗВІЛЬНИТИСЬ ВІД ЦЬКУВАННЯ»

СЕМЕНОВА ЖАННА ВОЛОДИМИРІВНА393

ВПЛИВ СІМ'Ї НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Козігора Марія Анатоліївна396

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТІЛЕСНО-ДИНАМІЧНОЇ ІГРОВОЇ ПСИХОТЕХНІКИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Омельченко Яніна Миколаївна, Міщук Сергій Сергійович397

ІННОВАЦІЙНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Дунець Лілія Михайлівна400

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ-СПОРТСМЕНІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ

Каковкіна Ольга Анатоліївна, Родіна Юлія Дмитрівна402

«ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ШКІЛЬНИХ ГРОМАДСЬКИХ АКТИВНОСТЕЙ У КОНТЕКСТІ ЗАЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ ДО КОЛЕКТИВНИХ ТВОРЧИХ СПРАВИ ТА ПРОЄКТІВ»

Касьянова Світлана В'ячеславівна403

ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Хомич Олена Борисівна, Кротенко Вікторія Миколаївна405

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН.

Раскалей В.Б.407

НАПРЯМОК 11. ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ. БЕЗПЕЧНИЙ ТА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ. ЕКОЛОГІЧНА ГРАМОТНІСТЬ.....408

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Волкова І.В.408

ВИХОВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВСТВА І ТУРИЗМУ

Тімко Марина Миколаївна, Вербицька Тетяна Геннадіївна409

ПРОБЛЕМА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Балух Микола412

РОЗВИТОК БІЗНЕСУ В СІЛЬСЬКОМУ ЗЕЛЕНОМУ ТУРИЗМІ ЯМПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	
<i>Демець Рената Олексіївна</i>	413
УЧАСТЬ У ОСВІТНІХ ПРОЄКТАХ ЯК НАПРЯМ ЗДОРОВ'ЯФОРМУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ РОБОТИ ЗЗСО	
<i>Кочерга Оксана Володимирівна</i>	415
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ У СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ПРИ ВИВЧЕННІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО КУРСУ ФІЗИКИ	
<i>Лукерченко Тетяна Петрівна, Покришкіна Тамара Вікторівна</i>	418
АНАЛІЗ СЕКТОРУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ	
<i>Санковська І.М.</i>	420
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧА СКЛАДОВА НАВЧАННЯ В УМОВАХ КАРАНТИНУ	
<i>Дікова-Фаворська О.М.</i>	423
АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗВО	
<i>Шукатка Оксана Василівна, Мартинів Олег Михайлович, Бойчак Іван Богданович</i>	424
ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ОСОБИСТІСНО- ПРОФЕСІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГА	
<i>Бучківська Г. В., Барановська В. М., Греськова В. В.</i>	425
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
<i>Деденок Людмила Володимирівна, Барсуковська Галина Петрівна</i>	428
СТАЛІЙ РОЗВИТОК - ВІД ЗДОРОВ'Я ПРИРОДИ ДО ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ	
<i>Джежер -Личова Світлана Миколаївна</i>	430
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ІННОВАЦІЙНИМИ ЗАСОБАМИ STEM-ПРОЄКТА	
<i>Дядюшкіна І. О.</i>	432
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ПІДЛІТКІВ ШЛЯХОМ ТРЕНУВАННЯ АНАЛІЗАТОРІВ НА ГУРТКОВИХ ЗАНЯТТЯХ	
<i>Заслонкіна Ольга Петрівна</i>	433
«РУХОВА АКТИВНІСТЬ ШКОЛЯРІВ – ЗАПОРУКА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ»	
<i>Безушко Борис Володимирович</i>	435
ДО ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ З ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ	
<i>Пруцакова Ольга</i>	437
ВПЛИВ ЗДОРОВ'Я ТА АКТИВНОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ НА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
<i>Стоякіна Єва Юліївна, Котляров Микита Сергійович</i>	439
ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ ЯК СВІДОМОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОТИДІЇ ПСИХОЛОГО-ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ	
<i>Тесленко Марина Миколаївна</i>	440
ПРОФІЛАКТИКА ШКІЛЬНОГО ТРАВМАТИЗМУ ЯК ОДИН ІЗ АСПЕКТІВ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ	
<i>Щербак Світлана Миколаївна</i>	441
ХІМІЧНІ ПРОЄКТИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ	
<i>Біліченко Марина Владиславівна</i>	443

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ	
<i>Вакуленко Олена Василівна</i>	445
ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ФІТНЕС-ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ	
<i>Воробйова Олена Миколаївна</i>	446
ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	
<i>Компанець О. В., Василюк А. В.</i>	450
БЕЗПЕЧНИЙ І ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	
<i>Кравченко І.П.</i>	451
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТА ТА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ	
<i>Лаврова Лариса Василівна</i>	453
СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЛІКАРСЬКО-ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА САМОКОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ	
<i>Новік Сергій, Шостак Євгенія</i>	454
ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ ЯК СВІДОМОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОТИДІЇ ПСИХОЛОГО-ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ	
<i>Тесленко Марина Миколаївна</i>	456
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ШКОЛИ – ВИКЛИКИ ЧАСУ	
<i>Чешенко Олена Іванівна</i>	458
ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ	
<i>Чорна Т.В.</i>	460
ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ	
<i>Шмігельська Тетяна Вікторівна</i>	461
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ	
<i>Юхимчук Тетяна Іванівна</i>	463
НАПРЯМОК 12. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ТА ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ. КРАЄЗНАВСТВО І ТУРИЗМ	466
ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА ЗАСОБАМИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ХОРТИНГУ З ІННОВАЦІЙНИМИ ФОРМАМИ ТА МЕТОДАМИ ПАТРІОТИЧНОГО КОМПОНЕНТУ	
<i>Кузора Іван Васильович</i>	466
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	
<i>Коржик Світлана</i>	468
ПРОЄКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЗАШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВСТВА У УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	
<i>Майдибура Альона Василівна</i>	474
МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	
<i>Терпімова Віталія Михайлівна</i>	476
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОЇ ГРИ «СОКІЛ» («ДЖУРА»)	
<i>Ціпан Тетяна Степанівна</i>	478

СУЧАСНЕ ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ НА ЗАСАДАХ ДУХОВНОГО ГУМАНІЗМУ	
<i>Матяшук В.</i>	480
«ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ «ЗАХИСТ УКРАЇНИ» З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ»	
<i>Ягнич Ганна Йосипівна</i>	486
КРАЄЗНАВСТВО ТА ТУРИЗМ	
<i>Комунальний заклад «Куп'янська спеціальна школа»</i> ,	491
ОСНОВНІ КОМПОНЕНТИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ	
<i>Писаренко Лариса Михайлівна</i>	493
КРАЄЗНАВСТВО ТА ТУРИЗМ	
<i>Старагіна Ірина Віталіївна.</i>	494
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ	
<i>Трещова Тамара Борисівна</i>	497
ПРЕЦЕДЕНТНІ ТЕКСТИ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА І ПАТРІОТА	
<i>Голуб Н.Б.</i>	499
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ВПЛИВУ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ НА УЧНІВСЬКУ МОЛОДЬ	
<i>Журба Катерина Олександрівна</i>	500
ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ	
<i>Кизименко О.М.</i>	503
ЕФЕКТИВНІ МОЖЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ НАВЧАЛЬНОГО І ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У МИСТЕЦЬКОМУ ПРОСТОРИ НА ПРИКЛАДІ ХУДОЖНЬО-МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІВАНА ТРУША	
<i>Козак Роксоляна Василівна</i>	505
АСПЕКТИ ВІЙСЬКОВО--ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ (НА ПРИКЛАДІ ВОЛИНСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЛЦЕЮ З ПОСИЛЕНОЮ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ ІМЕНІ ГЕРОЇВ НЕБЕСНОЇ СОТНІ)	
<i>Марківська Людмила</i>	509
НАПРЯМОК 13. ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ/ПІДГОТОВКИ. ПРИКЛАДНІ (ВІЙСЬКОВО-ПРИЛАДНІ) ВИДИ СПОРТУ	511
ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ ТА ФІЗИЧНА ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ ДІВЧАТ 18-19 РОКІВ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ АЕРОБІКОЮ	
<i>Калитка Світлана, Мацкевич Нінель, Томашук Олена</i>	511
БОЙОВИЙ ХОРТИНГ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ ПРАВООХОРОНИХ ОРГАНІВ ДО ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ПЕРЕМІЩЕННЮ ТОВАРІВ У РАЙОНАХ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ	
<i>Чмелюк Василь Васильович, Єрмоменко Едуард Анатолійович, Біла Вікторія Русланівна, Бондарчук Віталій Вікторович, Бобік Семен Петрович</i>	514
ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНИЙ І БОЙОВИЙ ХОРТИНГ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДОПРИЗОВНОЇ МОЛОДІ, ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ПРАВООХОРОНЦІВ	
<i>Єрмоменко Едуард Анатолійович, Полторацький Сергій Сергійович</i>	527
EDUCATION OF PHYSICAL CULTURE AND BASICS OF STUDENTS' HEALTH IN THE PROCESS OF COMBAT HORTING TRAINING	
<i>Yeromenko Eduard.</i>	533

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ, ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ, КУРСАНТІВ І СЛУХАЧІВ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА СПІВРОБІТНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	
<i>Гришук Віктор Леонідович, Єрмоменко Едуард Анатолійович</i>	537
БОЙОВИЙ ХОРТИНГ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	
<i>Гречаний Олександр Миколайович, Єрмоменко Едуард Анатолійович, Чернак Юрій Васильович, Суліма Ігор Віталійович</i>	544
БОЙОВИЙ ХОРТИНГ У СИСТЕМІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	
<i>Гречана Лариса Олександрівна, Єрмоменко Едуард Анатолійович, Солодзько Світлана Миколаївна</i>	554
СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЛІКАРСЬКО-ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА САМОКОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ	
<i>Новік Сергій, Шостак Євгенія</i>	564
ХОРТИНГ ФЕХТУВАННЯ. РОЗБУДОВА СУЧАСНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВИДУ СПОРТУ УКРАЇНИ, СТВОРЕНОГО НА БАЗІ ДАВНЬОЇ ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНОЇ ТРАДИЦІЇ ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦТВА	
<i>Фалєєв Роман Геннадійович</i>	566
ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ СИЛОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ В ГРУПІ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДЮСШ У ПАУЕРЛІФТИНГУ	
<i>Літус Руслан Іванович</i>	572
ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ВАЖЛИВИХ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВІЙСЬКОВОГО	
<i>Юрченко Віталій Валентинович</i>	574
ОРГАНІЗАЦІЯ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ КАРТ (MINDMEISTER)	
<i>Назаров Сергій Іванович</i>	576
ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ: НОВІТНІ «ЛАЙФХАКИ» КЛАСНОГО КЕРІВНИКА	
<i>Шаповалова Вікторія Валеріївна</i>	576
ОЗДОРОВЧА СПРЯМОВАНІСТЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	
<i>Вашук Л. М.¹, Рода О.Б.², Деделюк Н.А.³, Кренделева В.У.⁴</i>	576
РОЛЬ НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	
<i>Лукіянчук Анна Олегівна</i>	576
КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ МАТЕМАТИКИ	
<i>Пономаренко Юлія Вікторівна</i>	576
РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЛЩЕЮ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	
<i>Магдич Тетяна Павлівна</i>	576
ТЕХНОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
<i>Немченко Ю.В.</i>	576
ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ	
<i>Горбель Сніжана Іванівна</i>	576

ВПЛИВ ЛІТЕРАТУРИ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Й.ЯГГЕЛЛО «КАВА З КАРДАМОНОМ)	
<i>Марченко Тетяна Михайлівна</i>	576
СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ОСНОВІ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ І НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ	
<i>Жабчик Г.В.</i>	576
ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ	
<i>Волкова І.В., Ребрина А.А.</i>	601
ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: РОЛЬ БІБЛІОТЕК ТА БІБЛІОТЕЧНИХ ФАХІВЦІВ	
<i>Іванова Наталя Анатоліївна</i>	602
ВИКОРИСТАННЯ ДИСКУСІЙНИХ МЕТОДІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ	
<i>Гурик Орися Ярославівна</i>	604
ВНУТРІШНІЙ МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	
<i>Демченко Оксана Валентинівна</i>	606
ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ НЕЗРЯЧОГО УЧНЯ- БАНДУРИСТА В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	
<i>Коновалова Алла Іванівна</i>	609
PEDAGOGICAL MODEL OF THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCES OF LAWYERS	
<i>Kostruba Anatolii Volodymyrovych</i>	610
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ	
<i>Паєнтко В.В., Гуманська Н.В.</i>	612
ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ ЯК СТРАТЕГІЯ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	
<i>Скорик Т.В.</i>	615
МЕНТАЛЬНІ МАПИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОТИВАЦІЇ ТА АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ, ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ЛІТЕРАТУРА»	
<i>Федяніна Вікторія Олегівна</i>	616
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	
<i>Чорноус Оксана Володимирівна</i>	619

**НАПРЯМОК 1. ОБҐРУНТУВАННЯ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО
ВПРОВАДЖЕННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В НОВІЙ
УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ**

THE WAY OF IMPROVEMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF EDUCATION

Ari Pokka

*Principal of Schildt Upper Secondary School,
President of Finnish Principals Association 2009-2013
and International Confederation of Principals 2014-2017,
team member of Finland-Ukraine education collaboration 2020,
International education advisor in Oman and Qatar*

The world of education is living a time of transition. On the one hand the reason is this strange time of corona, what affect our normal daily practices so many ways. In many countries, like in Finland, teaching and learning have been organized totally different ways than earlier. I'm pretty sure that some of these elements of new normal will continue in near future.

But in the field of education there are also bigger changes to come true. We can truly say that we are living a time of great transition, perhaps the biggest in history of mankind. It will affect all of us and nobody can escape it. In my mind, our way of running to school is coming in very critical point. Traditionally we think about that school is same common service for all our kids. 21st century learners are not anymore think it that way. They are looking for personal services, own personal way to learn and achieve their goals. If school and teachers don't understand that, we will lost our present and next generation.

During this corona time I have followed the discussion about distance learning. Teachers have been taken huge steps forward. But perhaps the biggest thing is that corona time has revealed is that we need a different kind of learning strategies to fulfill our students' needs. Distance learning, ICT, social interaction and many others are the new competencies what teachers will need. A trick box of competencies and teaching strategies. Not an easy task, if you believe that teaching is just using same channel all the time.

In some surveys what we already have done in our country, we find a same kind of answer. One of the key elements of school is social interaction. Now when we think about a new virtual classroom, distance learning and ITC, that is very good to remember. One of the most crucial new competencies of teachers is find the ways to nurturing new social interactions, which are not just being together, but more about new ways to learn and create something unique ways of collaboration. Kids with good social interaction skills will be leaders of 21st century. So we are not only speaking about working life but more about how this our Globe will be organized.

I have always thought that school must be a learners' community. I don't like to divide my school as teachers and learners. I think that in the good school, these two things are mixed. Nobody could be teacher if she or he has lost the abilities to learn. Learning is actually the glue which put school together. It's a positive impact, and in learner's community each other respect their personal ways to learn. So one of the teacher's most important values is curiosity to learn, not only content, but life generally.

When I recruit new teachers, I'm more interested in their values and mindset, not so much how well they have done their teacher training. I try to find out they attitude and relationship with children. One of the crucial thing is that how they like to develop themselves. I'm not looking for a perfect candidate but more about great potential person, who is ready to develop himself/herself during his/her career. Because in our teaching is like a stream and you can't enter the same stream again. For that reason teacher need to have abilities to change, try new formulas, make mistakes and learn something new.

When we speaking about modern school and modern education must be accepted that; our students are group of individuals, who have different ways to learn. Our duty, as teacher and principal, is create that kind of learning environment which serve the best ways individual needs. This will be our biggest challenge, because we must change the paradigm of education as a whole. Because of that teacher's profession must change more than it has done during the history of school.

ШЛЯХ ПОКРАЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ОСВІТІ

Переклад

Войчишин Олександра,

*директора Заліщицької державної гімназії –
Microsoft Showcase School, eTwinning School*

Освіта сьогодні живе в перехідний період. З одного боку, причиною є поширення коронавірусу, який по-різному впливає на наше звичне життя. У багатьох країнах, зокрема у Фінляндії, викладання та навчання зараз організовується в інший спосіб, цілком відмінний від попереднього. Я впевнений, що деякі елементи сучасного навчання будуть мати продовження у майбутньому.

У галузі освіти вже є вагомі зміни, які незабаром стануть нормою життя. Ми справді можемо сказати, що переживаємо час великого перехідного періоду, можливо, найбільшого в історії людства. Це вплине на всіх нас, і ніхто не зможе уникнути цього. На мій погляд, наше шкільне життя впритул наблизилось до моменту кардинальних змін. Традиційно ми думаємо, що школа – це освітня послуга однакова для всіх наших дітей. Учні 21 століття вже так не думають. Вони шукають необхідні їм сервіси, обирають власний стиль навчання та нові можливості досягати поставлених цілей. Якщо школа та її вчителі зараз цього не зрозуміють, ми втратимо наше теперішнє та наступне покоління.

У час боротьби з коронавірусом я стежив за обговоренням питання дистанційного навчання. Вчителі зробили величезні кроки вперед. Але, мабуть, найбільше, що виявив цей час, це те, що нам потрібно застосовувати різні види стратегій у навчанні для задоволення потреб наших учнів та студентів. Дистанційне навчання, ІКТ, соціальна взаємодія та багато інших - це ті компетентності, розвитку яких потребуватимуть вчителі і надалі. Сукупність життєво необхідних компетентностей, нових суспільних викликів і стратегій викладання. Завдання не з легких для тих, хто вважає, що у викладанні повинен постійно використовуватися один і той самий стандартний підхід.

У численних опитуваннях, які ми вже провели в нашій країні, знаходимо таку ж відповідь. Одним із ключових елементів школи є соціальна взаємодія. Тепер, коли ми думаємо про новий віртуальний клас, дистанційне навчання та ІКТ, варто про це дуже добре пам'ятати. Однією з найважливіших нових компетентностей викладачів є пошук шляхів забезпечення актуальних соціальних взаємодій, які не просто об'єднують. Тепер ми більше акцентуємо увагу на нових формах навчання та створення унікальних можливостей співпраці. Діти, які добре засвоюють навички соціальної взаємодії, - стануть лідерами 21 століття. Тож ми говоримо не тільки про роботу та працевлаштування в цілому, а швидше про те, як буде організоване наше життя в глобальних масштабах.

Я завжди вважав, що школа повинна бути спільнотою тих, хто навчається. Я не люблю ділити свою школу на вчителів та учнів. Думаю, що в хорошій школі ці дві категорії учасників освітнього процесу тісно об'єднані. Вчителем не може бути той, хто втратив здібності до навчання. Навчання - це фактично той «клей», який зліплює школу (тобто є композитом школи). Цей позитивний досвід доводить, що у спільноті тих, хто навчається, кожен поважає і цінує індивідуальний стиль навчання іншого. Отже, однією з найважливіших цінностей викладачів є не тільки зацікавленість в особистому зростанні, опануванні знаннями та навичками, а й у вмінні правильно жити загалом.

Коли я набираю нових учителів на роботу, я більше цікавлюсь їхніми цінностями та мисленням, а не скільки, як добре вони пройшли навчання. Я намагаюся з'ясувати, як уважно вони ставляться до дітей та як будують стосунки з ними. Одна з найважливіших речей - це планування ними саморозвитку. Я не шукаю ідеального кандидата, а швидше людину з великим потенціалом, яка готова розвивати себе впродовж своєї кар'єри. Оскільки, викладацька діяльність, як той струмок, в який ти не можеш увійти двічі. З цієї причини вчителю необхідно вміти змінюватись, пробувати інші види діяльності, не боятися помилок та пізнання чогось нового.

Коли ми говоримо про сучасну школу та сучасну освіту, це слід враховувати; наші учні - це особистості, які обирають різні стилі у навчанні. Наш обов'язок, як вчителя та і директора, - створити таке освітнє середовище, яке найкращим чином відповідатиме індивідуальним потребам кожного. Це буде нашим найбільшим викликом, адже ми повинні змінити парадигму освіти в цілому. Через це професія вчителя повинна змінитися більше, ніж це було зроблено за всю історію існування школи.

CONTENTS, FORMS AND METHODS OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' TRAINING FOR PROFESSIONAL COMMUNICATION BY FOREIGN LANGUAGE

Popova Liudmila

*Assistant Professor, Department of Foreign Languages and Teaching Methods,
Drahomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine*

L.m.popova@npu.edu.ua

In this paper, we have systematized priority areas to optimize the process of future primary school teachers' training. Our attention is focused on the content-related and methodological ware of the process of teachers' foreign language competence forming for further use in professional activities. The priority task of Ukraine's education system today is to train competent teachers, who will be able to work at different stages of modern learning. The problem of training qualified future primary school teachers for foreign languages teaching in connection with the demands of the Concept of New Ukrainian School is deserving serious attention now. New programs, manuals and others are appearing. New approaches and foreign language teaching technologies are developing. At the same time, the depth of educational reforms, quality and efficiency of educational institutions and institutions of the national education system are not fully able to meet the modern needs of the individual and society, one of the main is slow implementation of humanization, greening and informatization of the education system, introduction of innovative and information and communication technologies into the educational process [7].

Recent events in the world related to the covid-19 virus pandemic have proven the need to form the readiness of future primary school teachers to use modern flexible forms of work both in the classroom and through the Internet. The emergence of a number of educational platforms (Google Class, Zoom, Moodle) has proved the relevance of this problem at the present stage. Ukraine has its own online education platform Prometheus, which hosts not only domestic courses, but also the translation of the best foreign programs. Modern school education is experiencing an information boom that is based on a change in the educational paradigm from the knowledge approach to competence. Taking the above-mentioned into consideration, systemic changes are required in the future teachers training process, which leads to the reorientation of such specialists professional training content to the optimizing a process of their foreign language competence.

In the presented materials the actual problems, caused by transformational processes taking place in the Ukrainian educational sphere, are considered. Analysis of pedagogical and methodological sources shows that V. Bondar, N. Bibik, O. Savchenko, O. Matviienko, O. Mitnick and etc. thoroughly worked on the definition of structural components of the modern teacher's professional competence. The process of foreign language teacher's professional competence forming was studied in the works of O. Bigych, N. Borisko, R. Milrud, S. Nikolaeva, Yu. Passov, T. Polonska, V.Redko, Ch. Brumfit, D. Hymes, W. Littlewood, R. Mirabile, S. Parry, S. Savignon, L. Spencer & S. Spencer and etc.

The professional competence development as the precondition of the successful professional activity of future primary school teachers is one of the main aspects of professional education. The term "competence", which is used in the modern pedagogic, in translation from Latin means the range of issues, in which the person is aware. In our opinion, considering the specialist's professional training, the professional activity, the ability of the specialist to fulfill the tasks in accordance with the given standards we can distinguish the meanings of terms "competentnist" and "competentsiia", which are often used frequently in the normative documents of the Ministry of Education and Science of Ukraine, they are interchangeable and often used in one sense or another, or as synonyms. For example, in determining the main purpose of training the word "competentsiia" is used. In the same curriculum from abroad languages when it comes to the learning achievements of students after each stage, the term "competentnist" is used: linguistic "competentnist", socio-cultural "competentnist", general educational "competentnist" [5, p.129]. This approach to the interpretation of these concepts contradicts the State standard of primary general education, on the basis of which the Ministry of Education and Science of Ukraine develops training programs. After all, a clear definition of these two concepts is given in this normative-legal document. Thus, competence is interpreted as "acquired in the learning process integrated ability of the individual, which consists of knowledge, experience, values and attitudes that can be fully implemented in practice", and competence - as "a socially recognized level of knowledge, skills, attitudes in a certain sphere of human activity" [2, p. 4].

At the same time, modern tendencies require making changes to the professional competence structure of primary school's teacher through the introduction of foreign language component. Forming the foreign language competence of the teacher, who plans to use a foreign language in professional capacity, is not only the perfect language proficiency, but is also the ability to teach a child a foreign language, to form "multicultural personality". The scientist N. Moskaleva notes that the future primary school teachers' training

must be organized to provide proficiency in four types of speech activities and translation skills; proficiency in learnt language system, speech behavior rules in different situations of official-business and everyday communication, knowledge of sociocultural life aspects of the country, language of which we learn [6].

Contents of methodological training should be reduced to the formation of stable stereotypes of the future teacher concerning forms and methods of organizing the foreign language educational process in primary school. It is commonly known that a modern professional competence of the teacher is an integrated formation of his/her personality, which synthesizes required competencies (psychological, educational, Ukrainian communicative, English communicative, methodological, personal and motivational, instrumental, etc.), the practical demonstration of which provides an effective pedagogical interaction [4].

Thus, it is about the formation of the teacher professional and methodological skills to use modern technologies in the sphere of foreign language teaching, methods and techniques of teaching; to efficiently plan and implement various forms of organizing the foreign languages educational process both within working hours, and after working hours; to actively use modern training technologies; to assess the level of formedness of all the components of foreign language communicative competence without violating the principles of partnership in the process of educational interaction.

REFERENCES

1. Bigych O.B. Theory and Practice of Forming the Methodical Competence of Foreign Language Teachers in Primary School: training manual. / O.B. Bigych. – Kyiv: Lenvit, 2006. - p. 11-32.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти / Практика управління закладом освіти: спецвипуск. – К., 2012. – С. 2–33
3. Kotenko O.V. Foreign Language Methodical Culture of the Future Primary School Teacher as a Basic Construct of his/her Professional / Development / O.V. Kotenko // - Kyiv: State Organization "Kyiv Scientific Organization of Pedagogy and Psychology", 2013. - p. 52-55.
4. Competence Approach in Modern Education: International Experience and Ukrainian Perspectives: (library of educational policy): [monograph] / Ministry of Education and Science of Ukraine; [team of authors: N. M. Bibik, L.S. Vacshenko, O. I. Lokshina and others; under the general editorship of O. V. Ovcharuk]. – Kyiv: "K.I.C.", 2004. - 112 pages.
5. Лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах вищої педагогічної та загальної середньої освіти: монографія / відп. за вип. М.М.Сідун, Т.К.Полонська. – Мукачево: МДУ, 2018. – 342 ст.
6. Moskaleva N.S. Technology of Profession-Oriented Education in Training of Foreign Language Teacher / N.S. Moskaleva // Foreign Languages in School. - 2007 – No. 7. – P. 78-82.
7. Попова Л.М. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до іншомовної професійної комунікації в умовах запровадження дистанційного навчання. /Л.М. Попова // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наук. праць молодих вчених Дрогобицького держ. Пед/ університету імені Івана Франка, Випуск 29. Видавничий дім «Гельветика» 2020. – С.147-150

РОЗРОБЛЕННЯ ТА АПРОБАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

*Душлева Ірина,
доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти
Комунального навчального закладу Київської обласної ради
«Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»
dishleva@ukr.net*

Ключові слова: *інноваційна освітня діяльність, експериментальне упровадження, навчально-методичне забезпечення, Державний стандарт початкової освіти.*

Концепція Нової української школи проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей. Увага до проблем розроблення та апробації нового навчально-методичного забезпечення початкової освіти актуалізується у зв'язку зі змінами пріоритетів розвитку початкової освіти, зумовленими реформуванням системи загальної освіти, упровадженням Концепції і похідних документів (Державний стандарт початкової освіти, Модельна (Типова) навчальна програма, Навчальна програма предмета або курсу та ін.).

Аналіз змісту наявних у вітчизняній практиці різних видів забезпечення і супроводу початкового навчання засвідчив, що в них недостатньо враховано системний підхід. Переважна їх більшість подана як сукупність методів, засобів та форм навчання, які дають змогу підтримати, удосконалити окремі компоненти навчального процесу. Натомість реалізація компетентнісного підходу вимагає системних розроблень, створення навчально-методичних комплексів до освітніх галузей чи навчальних предметів, де має бути розгорнуто цільові і методичні орієнтири компетентнісно орієнтованого навчання із зазначенням пріоритетних способів навчальної взаємодії; педагогічні умови, за яких вони дадуть змогу досягти вищих результатів. Це забезпечить ефективну реалізацію сучасних методів і технологій навчання і гарантоване досягнення цілей компетентнісно орієнтованого навчання. Отже, навчально-методичний супровід має розроблятися як цілісна дидактико-методична система, що постійно розвивається.

Поширений в освітній практиці навчально-методичний супровід навчання не повною мірою забезпечує умови для особистісного розвитку й урахування індивідуальних особливостей учнів, набуття навичок навчальної взаємодії, само- і самооцінювання, рефлексії. Тому доцільно акцентувати увагу на суб'єктності й полісуб'єктності навчальної взаємодії, урізноманітненні палітри засобів децентралізації навчання і розширенні кола об'єктів освітнього середовища. Від цього залежатиме ефективність опанування учнями ключових і предметних компетентностей, що охоплюють знання, уміння, навички, способи діяльності, досвід та здатність застосовувати їх у навчальних і життєвих ситуаціях, а також особистісно ціннісне ставлення до життя і здоров'я, соціуму, природи, праці, навчання і мистецтва, здатність до творчого самовираження.

На теоретичному рівні окремі аспекти проблеми здійснення інноваційної освітньої діяльності є предметом міждисциплінарних досліджень українських і зарубіжних учених. Так, фундаментальні питання професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів і формування готовності вчителів до інноваційної діяльності розглядають О. Абдулліна, Є. Белозерцев, А. Бойко, О. Глузман, С. Гончаренко, Г. Гребенюк, В. Євдокимов, І. Зязюн, Л. Коваль, В. Ковальов, Л. Кондрашова, З. Левчук, О. Міщенко, О. Мороз, Л. Разборова, В. Сластьонін, В. Щербина та інші.

О. Бартків [2] переконаний, що готовність до інноваційної педагогічної діяльності – це особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними спробами й засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості й рефлексії та є основою активної суспільної і професійно-педагогічної позиції суб'єкта, що спонукає до інноваційної діяльності та сприяє її продуктивності.

Г.Щекатунова [5] та інші науковці також трактують здійснення інноваційної діяльності як особливий особистісний стан, що передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами й засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості та рефлексії. Розглядувана якість педагога є передумовою його ефективної діяльності, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу.

Отже, здійснення інноваційної освітньої діяльності є процесом, за якого відбувається розвиток його ціннісних орієнтацій і гуманістичної спрямованості, усвідомлення методології вирішення професійно-педагогічних проблем, конкретних концепцій, способів реалізації концептуальних схем у досвіді діяльності, осмислення ним результатів педагогічних нововведень, вироблення критеріїв їх оцінювання й самооцінювання.

Розроблення та апробація навчально-методичного забезпечення початкової освіти зумовлене потребою в систематичному використанні можливостей початкової школи для здійснення особистісно орієнтованого навчання і створення науково-методичного супроводу для реалізації Концепції Нової української школи.

Таким чином, наявне навчально-методичне забезпечення початкової освіти виявляється недостатньо ефективним, не дозволяє повною мірою реалізувати на практиці компетентнісний підхід, забезпечення реалізації положень проектом Державного стандарту початкової загальної освіти. Зазначені суперечності визначили актуальність проблеми розроблення та апробацію навчально-методичного забезпечення компетентнісно орієнтованого навчання в початковій школі на основі засадничих положень Концепції Нової української школи, за проектом Державного стандарту початкової загальної освіти та сприяли розробленню програми проведення експерименту регіонального рівня з теми «Розроблення та апробація навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації проекту Державного стандарту початкової загальної освіти» на базі 56 закладів освіти Київської області (наказ департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації від 11 листопада 2017 року №374).

Мета дослідження – розроблення та апробація навчально-методичного забезпечення

початкової освіти за новим Державним стандартом початкової освіти.

Об'єкт дослідження – освітня діяльність за новим Державним стандартом початкової освіти.

Предмет дослідження – навчально-методичне забезпечення початкової освіти за новим Державним стандартом початкової освіти.

Гіпотеза дослідження. Реалізація Державного стандарту початкової освіти буде здійснюватися оптимальним чином, якщо буде розроблено та апробовано навчально-методичне забезпечення початкової освіти; створено методичні матеріали щодо підготовки вчителів до апробації вказаного вище навчально-методичного забезпечення початкової освіти; вчителі початкових класів будуть підготовлені до апробації означеного навчально-методичного забезпечення за допомогою методичних заходів, які проходять на всеукраїнському, обласному рівнях, рівні закладу освіти.

Досягнення мети дослідження передбачає виконання таких завдань:

– розроблення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу з предметів та курсів початкової школи відповідно до нового Державного стандарту початкової освіти;

– підготовка вчителів до апробації навчально-методичного забезпечення освітнього процесу з предметів та курсів початкової школи відповідно до нового Державного стандарту початкової освіти;

– забезпечення наставницької підтримки вчителів і моніторингу ефективності результатів експерименту;

– узагальнення результатів експерименту, коригування навчально-методичного забезпечення початкової освіти;

– інформування педагогічної спільноти і громадськості про хід та результати експерименту, підготовка навчально-методичної літератури (посібники, методичні рекомендації тощо).

Реалізація зазначених завдань експерименту передбачає використання таких методів:

– теоретичні (ретроспективний, порівняльний, системний аналіз наукової літератури, моделювання різних способів компетентісно орієнтованого навчання, що забезпечує розгляд загальних питань теорії і методики досліджуваної проблеми);

– емпіричні (діагностичні методи – анкетування, бесіда, опитування та інші; обсерваційні методи – спостереження й аналіз продуктів навчально-дослідницької діяльності учнів тощо; педагогічний експеримент для перевірки гіпотези дослідження).

Нормативну базу реалізації експерименту регіонального рівня становлять Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2017 року №994, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 09 вересня 2017 року за №1171/31039, Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20 лютого 2002 року № 114 зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 23 листопада 2009 року №1054, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 16 грудня 2009 за №1217/17233, наказів Міністерства освіти і науки України, Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації, з метою обґрунтованого та послідовного запровадження науково-педагогічних технологій, раціональних і ефективних підходів до організації наукової та інноваційної діяльності у сфері освіти, створення ефективної системи методологічного, науково-методичного супроводження модернізації національної освіти, прогнозування тенденцій інноваційного розвитку системи освіти; проведення практико-орієнтованих психолого-педагогічних досліджень з актуальних проблем розвитку освіти, застосування нових концептуально-методологічних підходів до розроблення і впровадження програм інноваційної освітньої діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні та апробації навчально-методичного забезпечення початкової освіти за новим Державним стандартом початкової освіти. Вірогідність результатів і висновків дослідження забезпечено теоретичним обґрунтуванням вихідних положень дослідження; використанням широкої джерельної бази; комплексом застосованих методів діагностики, адекватних предмету, меті й завданням роботи; проведенням дослідження в різних умовах організації навчального процесу (міські й сільські школи, загальноосвітні та спеціалізовані заклади освіти); репрезентативністю вибірки респондентів, залученням до експерименту вчителів з різним педагогічним стажем, а також системою якісного й кількісного аналізу результатів.

Очікувані результати:

– навчально-методичне забезпечення початкової освіти за новим Державним стандартом початкової освіти;

– програми (рамкові освітні програми, навчальні, модельні) та апробація в межах освітніх галузей;

– методики реалізації навчальних програм в різних умовах (інтегрованого навчання,

предметно-інтегрованого; з використанням інклюзії);

– теоретичне обґрунтування функцій і способів компетентісно орієнтованого навчання у початковій школі;

– готовність вчителів до впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти за проектом Державного стандарту початкової загальної освіти як провідників змін, що передбачають широкі права для шкіл та учительських спільнот, партнерську взаємодію з батьками.

Експериментальна база дослідження: 56 закладів освіти Київської області.

Висновки. Головним суб'єктом прогресивного змінювання освітнього процесу в умовах сьогодення є компетентний педагог, який готовий до впровадження нового, прагне постійно вдосконалюватися, працює над власним професійним розвитком.

Готовність педагогічних працівників до здійснення інноваційної освітньої діяльності в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти визначають такі психолого-педагогічні аспекти:

- наявність сприятливих і комфортних для педагогів умов (матеріальних, фінансових, організаційних, психологічних, методичних та розвивальних) для здійснення інноваційної освітньої діяльності;

- володіння педагогами теоретичним підґрунтям інноваційної освітньої діяльності;

- обізнаність педагогів з особливостями організації інноваційного освітнього процесу;

- досконале володіння педагогічними працівниками інструментарієм забезпечення інноваційної освітньої діяльності;

- методичне забезпечення педагогічної діяльності та апробації нового навчально-методичного забезпечення інноваційного освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Алфімов Д. В. Інноваційна освітня система : шляхи відродження / Д. В. Алфімов // Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи : збірник наукових праць / ред. кол. Л. І. Даниленко та ін. – К. : Логос, 2000. – С. 158–160.

2. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності / О. Бартків // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2010. – № 1. – С. 52–58.

3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.

4. Організаційно-педагогічні засади інноваційного розвитку загальноосвітніх навчальних закладів : монографія / [Г. Д. Щекатунова, В. В. Тесленко, А. Д. Цимбалару, К. В. Горащ, Д. О. Пузіков, В. Ю. Варава, Г. М. Волченкова] ; за ред. Г.Д. Щекатунової. – К. : Педагогічна думка, 2013. – 264 с.

5. Ціннісний дискурс в освіті в епоху глобалізації та інформаційної революції : вибрані публікації представників наукової школи академіка АПН України, доктора філософських наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Віктора Андрушенка. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 550 с.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Кондратьєва Альона Василівна,

к. ф. н, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти Комунальний вищий навчальний заклад «Дніпровська академія неперервної освіти»

Дніпропетровської обласної ради

Освіта є невід'ємною складовою більшості економічних і соціальних процесів, які відбуваються в сучасному суспільстві. Освіта - важливий чинник створення, вдосконалення, формування людського капіталу і економічного розвитку будь-якої держави, який, у свою чергу, передбачає збільшення потреби в професійно підготовлених фахівцях. Тому проблеми молоді завжди є актуальними.

Інтерес до громадського життя не виникає на порожньому місці, а з'являється лише тоді, коли діти щодня відчують, що країна, в якій вони живуть, бачить в них «живу частинку держави». Тому необхідні якісні зміни і в освітньому просторі нашої країни [6, с. 342].

Час змін показує зростання в праці інтелектуального змісту, проникнення в фізичну працю думки, замислу, творчого підходу до фізичної трудової діяльності. Для того, щоб в еру високих технологій і автоматизації залишатися затребуваним фахівцем, необхідно набувати нових компетенцій, навичок та вмій.

Саме ці завдання ставить перед педагогами Нова українська школа. Педагоги добре усвідомлюють, як нелегко вирішувати завдання нової української школи сьогодні.

Компетентнісне навчання – це перспективний напрямок в освіті на багато років уперед. Адже, при такому підході, навчальна діяльність набуває дослідницького та практичного характеру, а тому з часом стає предметом засвоєння.

Головними компетентностями Нової української школи є: вільне володіння державною мовою, уміння спілкуватися рідною та іноземною мовами, математична компетентність, компетентність у галузі природничих наук, техніки і технологій, інноваційна відкритість новим ідеям, ініціювання змін у близькому оточенні (класі, школі, громаді і т.д.), екологічна компетентність, інформаційна і комунікаційна компетентність, громадянська та соціальна компетентність, культурна компетентність, підприємництво і фінансова грамотність.

Серед багатьох публікацій присвячених саме питанню компетентнісного підходу в шкільній освіті, в тому числі і початковій, варто відзначити значний вклад в дослідження таких учених як: О. Савченко, Н. Бібік, О. Овчарук, О. Онопрієнко, Т. Байбара і багатьох інших вітчизняних вчених.

Проте новому поколінню українських педагогів ХХІ століття допомагає авторська гуманістична система поглядів і принципів виховання одного з найсвоєрідніших українських мислителів ХХ століття – Василя Сухомлинського, Учителя, який присвятив стільки самовідданої і титанічної праці, сумлінних турбот, зусиль волі та інтелектуальної енергії вихованню дітей та молоді.

Дати дітям радість праці, радість успіху у навчанні, збудити в їхніх серцях почуття гордості, власної гідності — це перша заповідь виховання Василя Сухомлинського. І це педагогічне кредо сучасності.

Навички ХХІ століття – це формування критичного мислення, творче вирішення складних завдань і взаємодії – все це можна об'єднати в один комплексний навик – навичка колективного вирішення складних завдань.

І однією із інноваційних технологій навчання, які сьогодні формують нового школяра, сприяють вирішенню поставлених перед початковою освітою завдань є STEAM-технології та один із її напрямів робото-технічні освітні конструктори Lego, FischerTechnik, RoboRobo, WeX IQ, Bioloid STEM, ITS ROBOT.

Тому однією з основних цілей навчання школярів в початковій школі є підвищення якості освоєння освітніх програм та розвиток здібностей через залучення інтересу до конструкторської діяльності.

Заняття технічним конструюванням спираються на знання і вміння, отримані молодшими школярами на уроках математики, інформатики, навколишнього світу і технології. В процесі роботи над моделями з конструктора в учнів з'являється інтерес до предметних шкільних дисциплін, відбувається закріплення досліджуваного на уроках теоретичного матеріалу, підвищується рівень його усвідомленості, створюються умови для розвитку просторових уявлень і конструкторських умінь.

LEGO – це найпоширеніша на сьогодні педагогічна система, що використовує моделі реального світу і предметно – ігрове середовище навчання та розвитку дитини і широко поєднується із принципами інноваційної технології – STEAM.

Основним принципом навчання є принцип «Навчання через дію» – діти отримують знання в процесі побудови та дослідження моделей з конструктора.

Конструктори LEGO – це цікавий матеріал, стимулюючий дитячу фантазію, уяву, формуючий моторні навички. LEGO – конструювання допомагає дітям втілювати в життя свої задумки, будувати і фантазувати.

Поєднання STEAM-освіти з LEGO надає широкі можливості для творчого вчителя в організації освітнього процесу. Саме цим і обумовлюється актуальність обраної теми.

Сьогодні молода людина повинна не тільки володіти типовим набором навичок, а й мати здатність кожного разу, під конкретну задачу їх підбирати.

Нам є куди розвиватися – в майбутньому дослідницька сторона в освіті стане більш яскраво вираженою, викладач перетвориться на фахівця, який допомагатиме людям вчитися протягом всього життя. Нас чекають нові підходи і методи формування навичок ХХІ століття – думаю, більш ефективні, ніж нинішні.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavno-gostandartu-pochatkovoyi-osviti>.
2. Закон України про освіту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

3. Концепція НУШ[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkolacompressed.pdf>
4. Концепція початкової освіти / О. Я. Савченко, Н. М. Бібік, В. О. Мартиненко та ін. // Початкова школа. — 2016. — № 6. — С. 1–4.
5. Методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України на 2017 – 2018 навчальний рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/56880/
6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : В 5-ти т. / Василь Олександрович Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 3. – 1977. – 670 с.
7. Сучасні освітні тренди. STEM-освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vseosvita.ua/library/stem-osvita-310.html>
8. Як журналістська етика і стандарти регулюються законами України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://is.gd/S18emU> (Дата звернення: (20.05.2020р)
9. Етичний кодекс українського журналіста [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.cje.org.ua/ua/code> (Дата звернення: (20.05.2020р)
10. Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадянського суспільства / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. –К., 2014. –295 с.

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ТА ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Лиса Людмила Миколаївна,

*вчитель початкових класів Спеціалізованої загальноосвітньої школи №27
I-III ступенів імені Дмитра Іваха м. Хмельницького*

В статті піднімається проблема розвитку творчих здібностей молодших школярів. Визначається актуальність та практична значимість зазначеної проблематики. Наводяться приклади із власного досвіду роботи.

***Ключові слова:** творчі здібності, пізнавальний інтерес, інтелектуальний розвиток, розвивальне середовище.*

«Мистецтво навчання є мистецтво
пробуджувати в юних душах
допитливість і потім задовольняти її»

А. Франс

У наш час люди все більше усвідомлюють, що саме творчість є найважливішою складовою особистого щастя і професійного успіху. Творчі люди постійно йдуть уперед у роботі - відкривають підприємства, щось вигадують, будують, живуть повноцінним життям, зустрічаються з цікавими людьми, мандрують, стають лідерами в компаніях, бо знають, як вирішувати проблеми і як заряджати енергією інших.

Розбудова державності в Україні зумовила нові тенденції щодо розвитку освіти. З'явилася нагальна потреба суспільства у творчих, діяльних, обдарованих, інтелектуально й духовно розвинених громадянах.

На вістрі цих проблем відбувся бурхливий ріст таких навчальних закладів, як ліцеї, гімназії, спеціальні заклади для обдарованих дітей, школи-комплекси.

Центром концепції розвитку навчальних закладів нового типу є творча особистість, індивідуальна робота з обдарованими дітьми, які вирізняються насамперед високим інтелектом, що є наслідком як природніх задатків, так і сприятливих умов виховання. Якщо у процесі навчання учнів учитель враховує їхні вікові та індивідуальні особливості, успіх досягається швидше і за мінімальних витрат часу.

Сьогодні питання про розвиток творчих здібностей учнів в теорії та практиці навчання стоїть особливо гостро, так як дослідження останнього часу виявили у школярів значно більші, ніж передбачалось раніше, можливості засвоювати наукові поняття, застосовувати знання і уміння як у звичній, такі не стандартній ситуації. Це, у свою чергу, призвело до розробки нових дидактичних підходів у навчанні школярів – не до простого накопичення суми знань, а цілеспрямованого засвоєння.

Серед істотних властивостей людини є її здібності. Здібності та діяльність – взаємопов'язані.

Здібності – своєрідні властивості людини, її інтелекту, що виявляються в навчальній, трудовій, науковій та іншій діяльності і є необхідною умовою її успіху.

Характеризуючи здібності людини, оцінюємо її як активного діяча творця матеріальних і духовних цінностей, що містить оцінку учня, який готується до майбутньої трудової, творчої діяльності, засвоюючи людські надбання в певній галузі знання.

Здібності – це індивідуально-психологічні особливості особистості, які є умовою успішного здійснення певної діяльності й визначають відмінності в оволодінні необхідними для неї знаннями, вміннями та навичками.

А. Бодальов вважає, що соціальна психологія здібностей нині є чи не найголовнішою проблемною галуззю психології здібностей загалом.

С. Рубінштейн розумів під здібностями складне системне утворення з низкою даних, без яких людина була б не здатна до конкретної діяльності, і властивостей, які виробляються лише під час організованої діяльності.

Б. Теплов запропонував три емпіричні ознаки здібностей:

1) здібності – це індивідуально-психологічні особливості, які відрізняють одну людину від іншої;

2) здібності – це лише ті особливості, які мають відношення до успішності виконуваної діяльності;

3) здібності не зводяться до знань, умінь і навичок, хоча обумовлюють легкість та швидкість набуття цих знань та навичок.

Здібності розкриваються та виявляються лише в активній творчій діяльності, яка потребує нестандартності мислення. Творчі здібності – явище багатогранне.

У педагогіці виділяють такі компоненти творчих здібностей: мотиваційно-творча активність; інтелектуально-логічні здібності; інтелектуально-евристичні здібності; здібності до самоорганізації; комунікативні.

Основні ознаки творчих здібностей:

- швидкість мислення – кількість ідей, які виникають за одиницю часу;
- гнучкість мислення – здатність швидко і без особливих зусиль зосереджуватися на кількох думках; осмислювати інформацію отриману в одному контексті для використання в іншому;

- оригінальність – здатність до генерації ідей, які відрізняються від загальноприйнятих парадоксальних, несподіваних рішень; вона пов'язана з цілісним баченням усіх зв'язків і залежностей, непомітних під час послідовного логічного аналізу;

- допитливість – здатність дивуватися, зацікавленість і непогамовне прагнення нових знань;

- точність – здатність удосконалювати і доводити до кінця свою справу;

- сміливість – здатність приймати рішення в ситуації невизначеності, не лякатися власних висновків і доводити їх до кінця, ризикуючи особистим успіхом та репутацією.

Для систематичного розвитку творчих здібностей у школярів потрібно ставити перед ним підвищені вимоги.

М. Скаткін пропонує поетапне формування творчих здібностей:

I етап – вчитель формує творчі завдання й сам вирішує їх, а дітям пропонує роль виконавців своїх вказівок;

II етап – вчитель ставить завдання, але способи вирішення пропонує знайти учням, вчитель підбиває підсумок роботи;

III етап – вчитель ставить творчі завдання, а учні самостійно проходять усі етапи пошуку до висновків.

Шкільне викладання зорієнтоване на засвоєння «істин в останній інстанції», створює психологічний бар'єр до творчого самовираження. Більше того, при цьому може виявлятися групова агресія до тих дітей, які відрізняються творчими здібностями, нестандартним мисленням і духовною незалежністю.

Встановлено, що при творчих формах навчання у молодших школярів відсутні ознаки групової агресії, формується колективна настанова на підтримку творчих зусиль кожного учня, підвищується терпимість до неординарних виявів інших людей – однокласників, однолітків, друзів та ін..

Молодший шкільний вік – це особливий період в житті дитини, який найбільше глибоко та змістовно представлений в роботах Д.Б. Ельконіна, В.В. Давидова, їх послідовників (Л.І. Айдарова, А.К. Маркова, В.В. Репкіна, Г.А. Цупермана та інших). Коли дитина вперше приходить до школи, відбувається перебудова всієї її системи відношень з дійсністю, як підкреслював Д.Б. Ельконін.

Система «дорослий – дитина», яка була притаманна в дошкільному віці, тепер диференціюється на «дитина – вчитель» та «дитина – дорослий» та залишається ще система «дитина – однолітки».

Удосконалити навчально-виховний процес з творчо талановитими дітьми, дати їм ґрунтовні міцні знання, озброїти їх практичним розумінням основ наук допомагає періодичність проведення олімпіад, конкурсів – захистів науково-дослідницьких робіт, КВК, турнірів, конкурсів знавців, вікторин, ігрових тренінгів, бізнес-шоу, телерадіо вікторин, інтелектуальних марафонів тощо.

У роботі з творчо талановитими дітьми використовують форми навчання: індивідуальні, фронтальні (дискусії, семінари, дебати, рольові ігри), групові (парні, постійні групи зі зміною функцій учасників, поділ класу на групи з однаковим завданням, з різним завданням).

Набуття учнями знань за шкільними предметами здійснюється трьома шляхами:

1 – застосування та вибір методів в умовах проблемного викладу предметних знань;

2 – слова вчителя створюють у свідомості учнів чіткі уявлення і зрозумілі змістовні поняття;

3 – творчий і проблемний підхід в процесі вивчення матеріалу, враховуючи самостійність сприйняття учнем рішення та здатність проявляти міркування і логічно мислити за умов діалогу.

Засвоєння знань учнями має характеризуватися їхньою активною діяльністю, що виражається в розумових операціях: аналіз, синтез, узагальнення і систематизація; творче, абстрактне мислення; самостійність; абстракція і конкретизація; індукція і дедукція.

Проблемний виклад навчальної інформації ґрунтується на системі проблемних ситуацій, це – постановка перед учнями певного пізнавального завдання, яке містить у собі суперечність, викликає дискусію, спонукає до роздумів, пошуків і висновків.

У початкових класах найдоцільнішими і найпоширенішими прийомами створення проблемних ситуацій з метою формування і розвитку пізнавальних та творчих здібностей, активізації пізнавальної діяльності є:

а – зіткнення учнів із суперечливими фактами. (Метал у воді тоне, а дерево – ні. Чому?);

б – показ помилок, до яких призводить незнання певної теми. Виникає трудність, коли писати «ьо», а коли «йо»: район, сьомий;

в – постановка перед школярами дослідницьких завдань. (Простежте, де починає швидше танути сніг, і поясніть чому; простежте за місцем наголосу в українських словах, зробіть висновок);

г – спонукання учнів до узагальнення фактів. (Придивіться уважно до слова. Порівняйте слова: бур'ян – буряк, пір'я – буря. Сформулюйте певне правило на основі цього порівняння);

г – спонукання учнів до аналізу, фактів і явищ, які логічно суперечать їхньому життєвому досвіду. (Метал у воді тоне. Чому не тоне пароплав?);

д – постановка проблемного питання на основі створення елементів дискусії;

е – створення ситуації, коли учні переконані в недостатності своїх знань і відчувають потребу набути нових, щоб відповісти на поставлене запитання. (Виберіть слова одного кореня: лисина, лисиця, лис, листовий, лисий).

Створенню проблемної ситуації передують підготовча робота, у процесі якої вчитель забезпечує учням мінімум знань, необхідних для розв'язання проблеми. Якщо учні в змозі самостійно розв'язати проблему вчитель вдається до навідних питань.

Саме в початкових класах доцільно використовувати метод лекції з елементами бесіди. Вчитель спонукає учнів до більшої самостійності в розв'язанні проблеми, диференціюючи при цьому процес пошуку.

Щоб сформувати в учнів вміння розв'язувати проблеми надзвичайно важливо виховати в них критичне ставлення до припущення. Важливу роль можуть відіграти завдання, що передбачають доведення правильності припущення. Розв'язуючи таке завдання, учні аналізують взаємозв'язок проблеми і припущення, встановлюють правомірність останнього.

Створення сприятливих умов під час розвитку пошуково-творчої діяльності дає змогу молодшим школярам працювати весь урок зацікавлено, активно. Діти переживають радість творчості, відчуття перемоги.

Будуючи гіпотезу, створюючи художній образ, людина або попадає в тон і такт природі, або бере фальшиву ноту... Той хто попадає в тон, - досягає успіху, а той хто взяв фальшиву ноту, - провалюється. Це суть творчості.

Творчість – це вищий рівень логічного мислення. К. Станіславський писав, що творчість – це напруження всіх духовних сил людини. Це означає: проникливе спостереження за явищами, гнучкість мислення та уяви в їхньому складному поєднанні, вибіркове запам'ятовування, вольове напруження, реалізоване в наполегливому пошуку відповіді, пильна увага, емоційна наснага (натхнення).

Творчість має такі види: наукова, технічна, ігрова, управлінська, музична, образотворча, навчальна.

Для розвитку творчості потрібно насамперед оригінальність, нові думки і дії, високий рівень знань, а також уміння аналізувати явища, порівнювати, узагальнювати, систематизувати, багато працювати над собою.

Для творчості також необхідні такі особистісні якості, як доводити розпочату справу до кінця, сміливість думки, уміння бачити більше, ніж інші.

Творчому учневі притаманні певні риси – прагнення до знань, бажання самостійної діяльності, виявлення стійких творчих інтересів, цілеспрямованість, наполегливість у розв'язанні творчих завдань, впевненість, легкість у досягненні результатів, властива розумова зібраність, відсутність інертності. Для творчих дітей збільшення обсягу матеріалу не викликає труднощів і сам процес діяльності не викликає додаткових зусиль.

Творчого учня стимулюють олімпіади, конкурси, змагання, гласність, суспільне визнання, сім'я, товариші, учителі.

Щоб розвивати творчі можливості учнів потрібно:

1. Розвивати творчість через поступовий перехід від репродуктивного мислення до продуктивного, а відтак до творчого.

2. Використовувати фантастичну уяву.

3. Навчати запам'ятовувати зразки.

4. Розвивати загальні можливості: логічне мислення; причинно-наслідковий зв'язок, порівняння, узагальнення, абстрагування, збирання та поширення інформації.

5. Підтримувати впевненість у своїх творчих можливостях.

6. Створювати умови для самовираження в межах своїх можливостей.

7. Фіксувати процес у розвитку загальних можливостей.

Рішення проблеми розвитку пізнавальних і творчих здібностей учнів передбачає врахування і введення найрізноманітніших завдань.

Завдання – це початок, вихідна ланка пізнавального, пошукового і творчого процесу, саме в ньому виражається перше пробудження думки.

Необхідно особливо відмітити, що не слід готувати творчі завдання персонально для найбільш здібних учнів і пропонувати їх замість звичайних завдань, які даються всьому класу. Такий спосіб індивідуалізації не можна вважати кращим, оскільки він ставить в завідома не рівні умови дітей, ділить їх на здібних і не здібних.

Завдання творчого характеру повинні даватися всьому класові. При їх виконанні оцінювати слід лише успіх. Вчитель повинен завжди уважно вислуховувати учня, бачити у кожному учневі індивіда з особливими можливостями і даруваннями.

Ефективними методами навчально-виховного процесу під час формування пізнавальних та творчих здібностей молодшого шкільного віку є:

а) метод проблемного викладу знань;

б) частково-пошуковий метод (евристична бесіда);

в) пошуковий метод (диспут, дискусія, сюжетно-рольова гра);

г) дослідницький метод.

Кожна конкретна педагогічна ситуація передбачає відповідний вибір методів впливу проблемного навчання на формування пізнавальних та творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку, ефективність, яких залежить від комплексного їх використання. За будь-якої форми взаємодії педагог повинен виявляти повагу до особистості дитини, впевненість у перспективах її розвитку, стимулювати навчально-виховний процес.

Таким чином необхідно пам'ятати, що творчі здібності розглядають як те, що не зводиться до знань, умінь та навичок, але забезпечує їх швидке набуття, закріплення і ефективне використання на практиці. Тому не можна не відмітити великого значення для розвитку творчих здібностей рівня розвитку психічних механізмів – пам'яті, уваги, уяви та інше. Саме ці якості, за даними психологів, є основою розвитку продуктивного мислення і творчих здібностей учнів.

На жаль, саме цим так мало займається нинішня школа, хоча можна планувати роботу по їх формуванню і розвитку на основі спеціально розробленої системи завдань, задач і вправ та вводу раціональних прийомів, орієнтованих на організацію керованою діяльністю учнів.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. - Кн. 1 ; Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. - К. : Либідь, 2003. - 11 с.

2. Виготський Л.С. Мышление й речь.- М. - Л., Госуд. соц. - экон. издат., 1934. - 519с.
3. Костюк Н.М. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі формування мовленнєвої компетентності/Г. Костюк//Початкова школа. - 2008. - №8. - С.89-90.
4. Львів М.Р. Методика розвитку мовлення молодших школярів: Посібник для вчителя. - 2-е вид., Перераб. - М.: Просвещение, 1985. - 176 с.
5. Львів М.Р., Рамзаева Т., Світловська М.М. Навчальний посібник для педагогічних інститутів, - М.: Просвещение. 1987.-468 с.

ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСОБИСТІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ЗАДАЧ

Майстренко Наталія,

ORCID ID – 0000-0002-9883-6249

*аспірант кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка*

Для ефективної професійної підготовки сучасного фахівця, зокрема майстра виробничого навчання, є важливим не лише засвоєння знань, набуття умінь та навичок, а і ,насамперед, рівень сформованості ключових і предметних компетентностей.

Варто звернути увагу на те, що не існує єдиного узгодженого визначення та переліку ключових компетентностей. Оскільки компетентності – це насамперед замовлення суспільства на підготовку його громадян, такий перелік багато в чому визначається узгодженою позицією соціуму в Україні або регіоні.

Серед усіх навчальних дисциплін, які формують предметну компетентність у ВНЗ I-II р.а. особливе місце належить курсу фізики. Вивчення фізики формує навички продуктивної діяльності: отримання знань безпосередньо з реальної дійсності, науковий світогляд, розуміння сутності прикладних проблем, оволодіння прийомами дій в нестандартних ситуаціях, евристичними методами вирішення проблем.

Тому курс фізики не може носити суто предметний характер, а має включати в себе зміст, адекватний інноваційним технологіям навчання: наукову методологію, сучасні фізичні теорії. Серед проблем сучасної освіти чільне місце займає питання підготовки компетентних фахівців у різних галузях людської діяльності.

Предметна компетентність з фізики – це сукупність знань, умінь та навичок у межах предмета, що дозволяє особистості розв'язувати певні завдання через власне ставлення. Предметна компетентність студента з фізики є ознакою високої якості його навчальних умінь, можливості установлювати зв'язки між набутими фізичними знаннями та реальною ситуацією, здатності знаходити методи розв'язування, що відповідає проблемі та успішно використовувати свої уміння, сформовані протягом вивчення фізики, як навчальної дисципліни в ВНЗ I-II р.а.

В науковій та методичній літературі зустрічаємо роботи з питань методики розв'язування задач (Кондратьєв А.С., Прияткін М.О., Уздін В.М., Усова А.С., Солодухін Н.А., Горіхів В.П., Кам'янецький С.Є., Михайлова В.В. та ін), а також роботи, що відображають загальнодидактичні і психологічні проблеми розв'язування задач з фізики (Мігдал А.Б., Есаулов А.Ф., Ковальова С.Я.). Проте потребує подальшого вивчення використання задач у процесі вивчення фізики для формування предметної компетентності студентів.

Найважливішим завданням розвитку предметної компетентності з фізики є формування в них наукового світогляду, наукового стилю мислення та природничо-наукової картини світу, які складають основу природничо-наукової компетентності. Формування предметної компетентності з фізики передбачає оволодіння учнями сукупністю фундаментальних знань про природу, склад яких залежить від бажаного результату; розвиток навичок та вміння користуватися фізичними знаннями в певних ситуаціях; набуття досвіду вирішення різних проблемних ситуацій для усвідомлення рівня своїх функціональних знань; набуття досвіду вирішення значущих ситуацій в різних контекстах; виявлення ціннісного ставлення або поведінки відповідно до очікуваних результатів [2].

Орієнтованість навчально-виховного процесу з фізики під час розв'язування задач на формування предметних компетентностей майстра виробничого навчання означає, також, формування внутрішньої мотивації.

Процес формування у студентів предметних компетенцій на заняттях з фізики передбачає розв'язання таких завдань:

- 1) формування світогляду на основі усвідомлення теоретичних моделей, законів і принципів фізики;
- 2) уміння здійснювати навчальний фізичний експеримент;
- 3) навички розв'язування задач з фізики.

Окрім того, предметна компетентність студента ВНЗ I-II р.а. передбачає наступні вимоги, а саме:

- 1) знати зміст сучасних фізичних теорій і вміти їх розпізнавати та доводити, застосовуючи математичний інструментарій;
- 2) уміло послуговуватися науковою термінологією, явища, ідеї, самостійно використовувати їх відповідно до визначеної мети тощо;
- 3) розуміти та вміти аналізувати й пояснювати природні явища;
- 4) уміти розкривати роль та місце фізичної науки в житті людини;
- 5) застосовувати знання з фізики у життєвих ситуаціях для розв'язування практичних завдань;
- 6) знати загальні методи та способи розв'язування фізичних задач: уміти використовувати різні прийоми і математичні моделі для розв'язування задач.

В процесі формування предметної компетентності студенти під час розв'язування задач з фізики стають не просто пасивними слухачами, які відтворюють дії викладача, а активними учасниками процесу пізнання. Наприклад, навчаючись розв'язувати задачі з фізики, студенти не копіюють готові розв'язки з дошки, а займаються пошуком алгоритму розв'язання задач, а потім застосовують самостійно.

Предметна компетентність виступає як здатність застосування студентами вивчених формул, законів і явищ, при вирішенні поставлених завдань і використання знань вжиттєвих ситуаціях. Досвід переконує, що лише налагоджена система може дати результат. Студент, який займається в системі з предмету, завжди успішний. Сума накопиченого знання еквівалентна вимогам, що висувуються до студента по завершенні навчання. Компетентність вимагає віддачі і від викладача, і від студента. Формально, засвоївши програму з фізики, студент повинен знати правила і успішно застосовувати їх у практичній діяльності. Знання повинні стати настільки звичними, а застосування законів автоматичними. Студент не фіксує послідовність проходження правилом, а робить це автоматично.

Наприклад, для спеціальності 015 Професійна освіта Електротехніка та електромеханіка доцільний вибір задач на розрахунок споживання електроенергії. Прилад для вимірювання роботи струму, носить назву електричного лічильника, у ньому застосовується одиниця роботи струму $1 \text{ кВт} \cdot \text{година}$. Це така робота, яку протягом однієї години здійснює струм в приладі потужністю 1 кВт . У житлових будинках при напрузі 220 В сила струму у провіднику не повинна перевищувати 10 А , тоді відповідна потужність споживачів в квартирі дорівнює $10 \text{ А} \cdot 220 \text{ В} = 2200 \text{ Вт} = 2,2 \text{ кВт}$. Грошова вартість $1 \text{ кВт} \cdot \text{год}$ електроенергії називається тарифом, в Україні становить $30,84 \text{ коп. за } 1 \text{ кВт} \cdot \text{год}$.

Для спеціальності 015 Професійна освіта Транспорт доцільно вибирати задачі, які формують внутрішню мотивацію студентів. Наприклад, автомобіль масою 5 т рухається зі швидкістю $10 \frac{\text{м}}{\text{с}}$ по випуклому мосту. Визначити силу тиску автомобіля на міст в його верхній частині, якщо радіус кривизни моста 50 м .

Такі задачі студентам дають фундамент, для вивчення дисциплін професійної та практичної підготовки, та дозволяють розвивати предметну компетентність студента, що виявляється незалежно від ситуації. Компетентнісний підхід передбачає продуманість, старанність у підготовці кожної теми, у доборі методів і прийомів, що використовуються в навчальній діяльності. Застосування інформаційно-комп'ютерних технологій на заняттях з фізики, використання різних комп'ютерних програм, різноманітних тестових програм – доречно і органічно для сучасних студентів. Мова комп'ютера, алгоритм заданості кроків дуже близький за логікою відпрацювання, відшліфовування предметної компетентності.

Отже, сучасний викладач фізики повинен використовувати розв'язування задач з фізики для розвитку предметної компетентності студента. Зрозуміло, що це потребує значних зусиль, ретельної підготовки при плануванні кожної задачі. Розвивати предметну компетентність – це ставити студенту ряд предметних професійно-орієнтованих питань, ситуацій і задач теоретичного і прикладного характеру, розв'язати які студент має бути готовим по завершенню вивчення фізики.

Список використаних джерел

1. Атаманчук П.С. Дидактичні основи формування фізико-технологічних компетентностей учнів : монографія. – Кам'янець-Подільський : КПНУ ім. І. Огієнка, 2011. – 252с.
2. Ніколаєв О.М. Виділення критеріїв предметної компетентності майбутнього вчителя фізики. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – Вип. 109.

3. Тулькибаєва М.М. Про зміст понять «компетентність» і «компетенції». зб. матеріалів IV Всерос. науч.-практич. конференції викл. педвузів. – М., 2010. – С.5.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

*Гончарова Олена Миколаївна,
вчитель початкових класів Комунального закладу
«Куп'янська спеціальна школа» Харківської обласної ради*

«Слово має виростати з думки,
а думка – із спостережень за природою,
самим собою та іншими людьми»

К.Д. Ушинський

Основна відповідальність за процес формування комунікативної компетентності молодшого школяра зазвичай лягає на плечі вчителя початкової школи. Науковці вказують на необхідність готовності вчителя до формування комунікативної компетентності школярів і підкреслюють важливість наявності у нього низки розвинених груп умінь. По-перше, *гностичних умінь*, які передбачають уміння учителя, з одного боку, аналізувати психолого-педагогічну літературу, а з іншого, виявляти рівень розвитку мовленнєвої діяльності учнів. По-друге, *проектувальних умінь*, які забезпечують здатність педагога прогнозувати і передбачати розвиток мовленнєвої діяльності кожного учня і групи в цілому, моделювати цілі, завдання, зміст і засоби мовленнєвої діяльності відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів, а також прогнозувати власну систему мовленнєвої діяльності. По-третє, *конструктивних умінь*, що допомагають планувати спільно з учнями мисленнєво-мовленнєву діяльність, відбирати її доцільні форми та методи, передбачати труднощі у її реалізації, конструювати її новітні засоби та прийоми. По-четверте, *комунікативних умінь*, щоб будувати доцільні стосунки з учнями, їхніми батьками, колегами; створювати сприятливе середовище для розвитку мовленнєвих інтересів, здібностей, нахилів учнів; регулювати міжособистісні стосунки в класі, групі; уміло орієнтуватися у педагогічних ситуаціях, знаходити гуманні способи їх розв'язання; керувати власними емоціями і поведінкою. По-п'яте, *організаторських умінь*, щоб стимулювати розвиток мовленнєвих умінь колективу учнів і кожного учня окремо, їхню активність, ініціативу; спільно з учнями організувати їхню щоденну мовленнєву діяльність, наповнюючи її цікавими творчими справами; сприяти накопиченню в учнів мисленнєво-мовленнєвого досвіду, організувати власну мовленнєву діяльність. Успіх процесу формування комунікативної компетентності молодших школярів значною мірою залежить від розуміння учителем сутності особистості дитини і реалізації цих ідей у освітній практиці.

Актуальність проблеми обумовлена тим, що одним із найважливіших завдань удосконалення якості української освіти є формування особистісної готовності дітей до активного життя, до творчої самореалізації в демократичному суспільстві. Саме це зумовлює розглядати питання про шляхи формування комунікативної компетентності молодших школярів у освітній діяльності.

Плацдармом для формування у дітей комунікативної компетентності виступають, безперечно, уроки української мови, розвитку мовлення та літературного читання. На них необхідно використовувати мову не тільки в навчальних вправах, а й у природному її призначенні – як засобу пізнання, спілкування, впливу.

У період оновлення змісту освіти відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту» відбувається переорієнтація процесу навчання рідної мови на розвиток мовної особистості молодшого школяра, формування його комунікативної компетентності.

Завдання моєї педагогічної діяльності є з'ясування методики формування комунікативної компетентності, оскільки у Державному освітньому стандарті початкової загальної освіти зазначено, що основна мета вивчення рідної мови полягає в мовленнєвому розвитку молодших школярів – формування вміння висловлюватись в усіх доступних для них формах, типах і стилях мовлення, у здатності успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) в процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань. Виходячи з цього, забезпечення формування мовленнєво-мовної компетенції учнів як основи комунікативної, є першочерговим.

Так, переступаючи поріг школи, діти володіють переважно розмовно-побутовою мовою (невміння зв'язно висловлювати свої думки, неправильна вимова слів, помилки в усному та писемному мовленні) і це створює дискомфорт у процесі спілкування з дорослими та однолітками, не дає учневі

можливості в повній мірі розкрити свої здібності і задатки, проявити себе як особистість. Для першокласників притаманний низький рівень орієнтування в різних ситуаціях спілкування. Відсутність належного досвіду спілкування у молодших школярів актуалізує необхідність розвивати у них уміння долати комунікативні бар'єри, які виникають при відсутності розуміння ситуації спілкування. У зв'язку з цим учнів початкових класів необхідно вчити крім вербального спілкування інтерпретувати також невербальні прояви інших людей, знайомити дітей з «мовою тіла» і «каталогом жестів». Важливо звертати увагу на візуальний контакт у процесі спілкування: частоту обміну поглядами, тривалість погляду, уникання його, адже учні нерідко у процесі спілкування і виголошення монологічної промови дивляться на підлогу або у вікно. Діти поступово вчаться підпорядковувати свою діяльність мовним інструкціям. У них послідовно формуються довільні процеси, які виявляються у вмінні контролювати та фіксувати свою увагу. Саме у цей період активно розвиваються дар фантазувати, помітно виявляється допитливість, формується вміння спостерігати, порівнювати, критично оцінювати діяльність. Запорукою формування у молодших школярів комунікативної компетентності є створення такої атмосфери в системі «учитель-учень», «учень-інші учні», яка б сприяла позитивному спілкуванню, стимулювала мовленнєву діяльність учнів.

Діти, які приходять до 1-го класу допускають чимало фонетичних помилок, які у свою чергу впливають на процес комунікації. Сформовані в процесі неусвідомленого наслідування вимовні навички першокласників не завжди відображають орфоепічні норми рідної мови. Тому з початком шкільного навчання виникає необхідність коригувати вимовні навички окремих дітей відповідно до орфоепічних норм літературного мовлення.

Не всі діти однаково сприймають наголос у словах. Одні розрізняють його тільки у вимові вчителя, причому деякі з учнів чують наголос лише в тому випадку, коли наголошений склад вимовляється з сильним напруженням голосу. Інші, добре розрізняючи наголоси у вимові інших, не чують їх у власному мовленні, хоча й наголошують слова правильно. Словник дітей неупорядкований і несистематизований: слова існують окремо одне від одного, не маючи належного споріднення між собою. Джерелом поповнення словника учнів є зазвичай навколишнє середовище, в якому вони перебувають: мова батьків, учителів, друзів, мова творів художньої літератури, кінофільмів і телепередач та інше. Проте відомо, що з побутового мовлення друзів, дорослих учні засвоюють часом діалектизми, жаргонізми, просторічні та нецензурні слова.

Існують такі джерела збагачення активного словника:

- література (підручники, словники, довідники, художні й науково-пізнавальні твори);
- екскурсії в природу (милування, дослідження, спостереження, природні явища, праця людей, діяльність дітей);

- цікаві зустрічі з різними людьми (родинні, свята, музеї, виставки, бібліотеки);
- наочність (словники в малюнках, ілюстрації, мультимедійні матеріали).

Іншою проблемою молодших школярів є аудіювання. На цьому етапі спостерігається невміння учнями чути і розуміти слово вчителя та відповіді однокласників на уроці. Їм важко зрозуміти почуте навіть після кількох повторень. Сучасна технологія медіаосвіти передбачає формування в учнів умінь сприймати, слухати, розуміти інформацію в медіатекстах (світлина, журнали, презентації, відео, аудіо тощо). Діти з допомогою вчителя знайомляться з різними джерелами та видами мультимедії, беруть участь в обговоренні змісту і форми медіапродуктів.

Уміння уважно слухати, стежити за розгортанням думки, уявляти почуте, відчувати красу мови не приходить саме собою, цього потрібно вчитися. Зв'язок аудіювання з говорінням зумовлений складною розумовою діяльністю з опорою на внутрішнє мовлення та механізм прогнозування. Говоріння – складний багатогранний процес, який дозволяє здійснити усне спілкування. Воно тісно пов'язане з читанням, тому на початковому етапі його роль у становленні механізмів читання значна.

Говоріння як тип мовленнєвої діяльності:

- забезпечує діалогічне і монологічне мовлення;
- спрямоване до однієї особи або необмеженої кількості осіб;
- має певну тему, мотив в основі якого є потреба;
- предмет думки того, хто говорить;
- продукт висловлювання і результат, який може виражатися у вербальній та невербальній реакції на висловлювання.

Під час письма, як і під час говоріння, учня продукують висловлювання. Те, що учень пише, він промовляє про себе, а іноді й пошепки. Широкі обрії для формування у дітей комунікативної компетентності розкривають уроки літературного читання. Коли учень розуміє, що в його товаришів і вчителя перед очима той самий текст, що і в нього, то читання вголос він вважає нудним. А читання з

комунікативною метою – з метою донести до слухачів зміст незнайомого для них тексту, зацікавити їх – стимулює його застосовувати засоби виразності: звукові (сила голосу, висота, тембр, тон, темп мовлення, мелодія голосу, паузи) і візуальні (поза, жести, міміка, погляд). У дітей формується інтерес до їхнього власного мовлення.

Для формування у молодших школярів комунікативної компетентності необхідно уникати стресово-утворюючих чинників, а створювати на уроках відповідну комунікативну атмосферу, яка б сприяла належному спілкуванню, стимулювала мовленнєву діяльність дітей. Важливо, щоб учні бачили позитивні результати своєї праці, відчували підтримку вчителя і задоволення від власних успіхів і результатів однокласників, які працюють поруч.

Культурне діалогічне мовлення – невід’ємна складова комунікативної компетентності молодших школярів, що передбачає не тільки збагачення словникового запасу учня формами мовного етикету, синонімами, антонімами, образними словами тощо, а й набуття вміння варіювати інтонації відповідно до мовленнєвої ситуації. Діалог є основною, домінуючою формою мовлення, адже використовується на рівні побутового і громадського спілкування (у сім’ї, школі, бібліотеці, магазині, на вулиці тощо).

Учні 1-го класу вже володіють діалогічним мовленням на побутовому рівні. Тому формування комунікативної компетентності в 1-му класі має обов’язково передбачати й оволодіння позамовними засобами спілкування у єдності з мовою. У процесі формування діалогічного мовлення цінним є бесіди такого змісту: «З якими людьми вам приємніше розмовляти: усміхненими, доброзичливими, ввічливими чи сердитими, грубими?», «Намагайтеся бути такими, щоб з вами приємно було спілкуватися», «За допомогою яких слів можна продемонструвати свою вихованість, ввічливість, добре ставлення до інших людей?». Під час такої бесіди я знайомлю учнів з такими групами слів:

- вітання (доброго ранку, добрий день, добрий вечір, здрастуйте, привіт);
- вибачення (пробачте, вибачте, перепрошую);
- прощання (до побачення, всього доброго, на все добре);
- подяка (спасибі, дякую, дуже вдячний);
- прохання (будь ласка, якщо ваша ласка).

Навчання діалогічного мовлення розпочинається в 1-му класі на зразках літературних творів. З цією метою використовую казки, оповідання, вірші, в яких розмова між персонажами відбувається у формі діалогу. Учнімається завдання відтворити діалог. З метою забезпечення мотивації такого виду діяльності пропоную дітям пограти в театр, відчувати себе в ролі акторів.

Сприятливими для розвитку комунікативних здібностей вважаю інсценування, які є різновидом рольової гри. Якщо ролей на всіх не вистачає, декількох учнів призначаю на роль суфлерів, а іншим (особливо тим, що мають порушення у звуковимові) доручаю озвучувати явища природи.

Крім відтворення діалогів, проводиться робота над складанням діалогу за ситуативними малюнками чи серією малюнків. Важливе місце при цьому відводиться підготовчій роботі, яка включає розглядання малюнків, визначення психологічного стану персонажів (доброзичливі, сердиті, розгублені, здивовані, привітні тощо), складання запитань, які можуть виникнути в кожного персонажа, формулювання можливих відповідей на ці запитання, добір відповідних певній ситуації етикетних формул спілкування. Лише після підготовчої роботи пропоную інсценізувати зображену ситуацію. Щоб спонукати учнів виконати це завдання якнайкраще, можна влаштувати змагання – якій групі «акторів» вдасться найкраще розіграти сценку. Після прослуховування дитячих виступів обов’язково аналізую їхні репліки, відзначаю позитивні характеристики й толерантно вказую на помилки й недоліки.

Одночасно з розвитком діалогічного мовлення розпочинаю формування умінь будувати невеликі монологічні усні зв’язні висловлювання. Одним із видів такої роботи є переказування тексту. Починаю із розгорнутих відповідей на запитання за змістом прослуханого тексту. Важливо ставити учням такі запитання, відповіді на які можна не одним, а кількома реченнями. У процесі такої роботи формується у дітей вміння не тільки правильно будувати речення, а й пов’язувати їх між собою, використовуючи засоби міжфразового зв’язку.

Наступним етапом є формування вміння переказувати уривок тексту і невеликий текст у цілому. З метою мотивації доцільно не просто пропонувати учням переказати прочитаний чи почутий текст, а ставити такі запитання за змістом тексту, відповіді на які потребують переказування певного епізоду чи всього тексту. Комунікативні навички формуються під час навчання переказу, особливо непередготовленого (переказ почутої історії, переглянутого мультфільму), який відповідає моделі природного використання мови в комунікативних цілях. У різних випадках переказ повинен звучати по-різному, з урахуванням особливостей кожного із слухачів.

Монологічне мовлення – це послідовний, зв'язний виклад думок, знань, інформації однією особою, який розгортається у формі розповіді, виступу, доповіді, лекції. У ньому відсутній контакт із слухачем. Якщо в діалозі відбувається постійна корекція, уточнення (якщо щось незрозуміле), розширення деталізація або, навпаки, опущення окремих фактів, то в ситуації монологу така можливість відсутня.

Коли учень розповідає, не можна порушувати послідовність викладання думки, виправляти. Повторити слово в правильній граматичній формі, або виправити іншу помилку слід після розповіді. Робота над виправленням помилок розвиває у дітей слухову увагу і формує у них чуття мови.

Уміння здійснювати такі види текстово-творчої діяльності як пояснення, розповідь, міркування, опис відображає готовність учня початкових класів до інтелектуальної діяльності і, передусім, до процесу мислення, який у найвищій стадії являє монологічне або діалогічне висловлювання на рівні внутрішнього мовлення.

«Нова українська школа» зазначає, що для забезпечення комунікації на уроках української мови, тобто для введення учнів у мовленнєву ситуацію, необхідні: наявність предмета розмови, розуміння школярами мети висловлювання та умов спілкування, достатніх для здійснення висловлювання. Важливо, щоб, вводючи учнів у навчально-мовленнєву ситуацію, вчитель знав і враховував такі три моменти:

- з ким учень хотів би спілкуватися;
- як він поставиться до предмета розмови;
- який рівень мовної підготовки учня, його фактичні можливості.

Комунікативна компетентність посідає особливе місце серед творчих проявів молодших школярів. Вона вимагає роботи таких складових літературно-творчих здібностей, як сприймання, мислення, творча уява, мовлення, дає змогу одночасно розкритися почуттєвій та інтелектуальній сфері молодшого школяра. В освітній діяльності домінує пошукове, розвивальне і стимулююче навчання. Окрім удосконалення комунікативних компетентностей, у дитини формується вміння навчатися, розвивається пізнавальний інтерес і бажання творити, що особливо актуально для Нової української школи.

Комунікативне використання мовлення на уроках реально лише за умови використання роботи в парах і в групах. Це навчає школярів орієнтувати своє мовлення на співрозмовника, формує уміння спокійно і доброзичливо слухати.

Сформувати й розвинути комунікативну компетентність учнів педагогу може допомогти система вправ, творчих завдань, спрямованих на формування вміння слухати й говорити. Виконуючи їх, діти навчаються вести дискусію, співпрацювати, будувати діалог, складати казки, загадки тощо. Кожна дитина має змогу розкрити свої пізнавальні, творчі можливості та нахили, подолати окремі вади: замкненість, розгубленість, скутість. Використання цих вправ і завдань роблять процес навчання учнів цікавим та невимушеним.

Наведені мовленнєві вправи, ігри та ситуативні завдання допомагають урізноманітнити зміст уроків, посилити комунікативну спрямованість матеріалів підручника, підвищити мотивацію до навчання, сприяють формуванню мовленнєво-комунікативних умінь, розвитку особистості молодшого школяра.

Гра «Я почну – закінчи» є формою діалогу між учнем і вчителем, навчає слухати і розуміти співбесідника, свідомо використовувати складні конструкції, міркувати. Діти виконують завдання на закінчення речення типу:

- А це тюльпан, як ...
- А це тюльпан, якому ...
- А це тюльпан, який ... тощо.
- Це пес без хвоста, якому ...
- Це пес без хвоста, який ...
- Це пес без хвоста, яким ...
- Це пес без хвоста, про якого ... тощо.

Продовжує діалог між учнем і вчителем **гра «Моє запитання – твоя відповідь»**, яка розвиває вміння точно висловлюватися, змістовно аналізувати речення, а потому – краще розуміти текст. Учень має відповісти швидко – хто це? Наприклад:

- Рідна, лагідна, найдорожча – хто?
- Пухнаста, руда, хитра – хто?
- Фруктовий, зелений, розквітлий – що?

Гра «Відгадай предмет» (До предметних малюнків дібрати ознаки, за якими діти повинні

відгадати предмет.)

Наприклад:

- Кольоровий, круглий, гумовий – ... (м'яч).
- Паперовий, легкий, повітряний –... (змій).
- Металевий, швидкий, двоколісний – ... (велосипед).

Мовна гра «Що робить?» (Учитель називає предмет – діти добирають дії.)

Наприклад:

- Пташка – летить, співає...
- Вода – тече, кипить...
- Хлопчик – читає, біжить...

Гра «Сплетемо віночок із речень» (Кожне нове речення починається з останнього слова попереднього речення.)

Наприклад:

● Василько приніс багато трави. Траву люблять їсти корови. Корови мають роги. Роги є і у кози. Козу пасе Івасик. Івасик приніс моркву кроликам. Кролики дуже пухнасті. Пухнасті гусенята йдуть на став...

Методичні рекомендації корекційно-розвивальної роботи вчителя щодо рівня сформованості умінь ведення діалогу

1. Наявність вступної і заключної реплік.
2. Дотримання формул мовленнєвого етикету.
3. Виконання норм літературної мови.
4. Вміння говорити змістовно, чітко, виразно.
5. Дотримання лексичних і граматичних правил при складанні реплік.

Розігруємо діалог за прослуханням віршем

Завдання: прочитай в особах байку Л. Глібова «Зозуля і Півень».

Алгоритм роботи

1. Читати чітко, голосно.
2. Інтонувати речення.
3. Виразно передати відповідні репліки.
4. Дотримуватись культури спілкування.

Вигадані діалоги

Алгоритм підготовки діалогу

1. Визначити осіб.
2. Вибрати ролі.
3. Обговорити репліки і записати кожну.
4. Провести діалог у парах.
5. Повідомити вчителю про готовність.

Завдання: склади і розіграй діалог із 3-4 реплік на тему «Пробудження природи», який ведуть між собою дві живі істоти, наприклад: Весна і Дерево, два горобчика, Берізка і Сонечко.

Обговорення змісту діалогу: скоро прийде весна, стане тепліше, всі живі істоти радітимуть теплу, сонцю.

На підготовку – 7 хвилин.

Методичні поради щодо корекційно-розвивальної роботи вчителя:

- навчити учнів сприймати сюжет, визначати дійових осіб;
- формувати вміння самостійно проникати у внутрішній світ героїв, визначати їх настрій;
- вчити дотримуватись правил спілкування та інтонування речень;
- формувати позитивне ставлення до виявлення загальнолюдських якостей, прагнення бути справжньою людиною;
- залучати дітей до активної участі оцінюванні подій;
- спонукати до власної творчості;
- виховувати любов до слова, до краси природи і до людини.

Прогнозування закінчення діалогу

1. Відгадайте загадки. Сам собі в п'їтьмі світить,
То руда, то сіра Щоб з'їсти, кого помітить.
За назвою біла. (Білка) (Вовк)

2. Послухайте уважно казку.

- Вам слід буде самотійно придумати кінцівку.

Білка та Вовк

Вовк лежав під деревом і спав. Білка стрибала по дереву і впала на нього. Вовк Прокинувся і хотів її з'їсти. Білка почала прохати відпустити її. Вовк сказав:

- Добре, я відпущу тебе, тільки скажи мені, чого ви, білки, такі веселі? Мені завжди нудьга, а ви там угорі граєтесь, стрибаєте.

Білка сказала:

- Спочатку пусти на дерево, тоді й скажу, а то я тебе боюся.

Вовк був неголодний, пустив. Білка збігла на дерево і відтіля сказала...

Методичні поради:

- учні краще сприйматимуть текст, якщо інсценізують його;

- цікаво вислухати думку кожного учня;

- після відповідей учитель читає авторський варіант.

А ось як закінчив це оповідання автор:

- Тобі тим нудьга, що ти злий. Тобі злість серце палить. А ми веселі тим, що нам ніколи не хочеться зла робити. (За С. Черкасенком)

Обговорення

- А взагалі, яку користь дають вовки? А білки? Чим є для білки хвіст?

Довідка Вовк – санітар лісу. Знищує хворих тварин. Тим самим не дає розповсюджуватись хворобам.

Білка – робить у дуплах запаси на зиму, але ніколи «не жалкує» їх для інших білок. Хвіст білки слугує їй кермом, допомагає перестрибувати з гілки на гілку та з дерева на дерево.

Дай відповіді на запитання:

- Чому продовження оповідання були різними?

- З чим це пов'язано?

Створюємо діалогічні єднання

1. Бесіда.

- Напевно, ти знаєш, що у кожної людини є не тільки права, а й обов'язки. Розкажи, про свої обов'язки вдома. А чи всі ви виконуєте їх з задоволенням?

Чому?

2. Робота в парах.

Скласти діалог на тему «Як Дмитрик допоміг мамі».

Уяви ситуацію: мама повернулася з роботи додому, а там...

Поясни: – Який тип мовлення ти використовував?

На підготовку діалогу – 5 хвилин.

Методичні рекомендації щодо корекційно-розвивальної роботи вчителя

1. Наявність вступних і заключних реплік.
2. Виконання правил спілкування і норм мовленнєвого етикету.
3. Дотримання лексичних та граматичних норм літературної мови.
4. Правильність і логічність висловлювань учнів.
5. Чи грамотно побудовані речення?
6. Чи розкривають питання і відповіді задану тему?

Алгоритм роботи в парах

1. Обдумати 1-2 хвилини тему.
2. Прочитати пам'ятки.
3. Домовитись, хто першим буде запитувати.
4. Розіграти діалог.
5. Повідомити вчителя про готовність розіграти діалог.

Вирішуємо ситуативні завдання

Ситуація 1. Прийшла осінь. Маленький їжачок дуже радіє – у нього на колючках жовтенький листочок.

(Скласти казковий діалог із 5-6 реплік за малюнками і ситуацією).

Місце дії: осінній ліс.

Учасники діалогу: їжачок і листочок (яблуко).

Ситуація 2. Уяви, що ти підійшов до вікна і побачив синичку, яка сіла на вікно і дивиться на тебе. Як ти вважаєш, про що вона поговорила б з тобою.

Місце події: вдома.

Учасники діалогу: синичка і дівчинка (хлопчик).

Завдання: склади і розіграй діалог із 4 – 5 реплік за описаною ситуацією на тему «Пташки взимку».

Полілогічне мовлення

Зразок

- Яке яскраве сонечко сьогодні!

- А небо чисте і прозоре.

- Я теж помітив це, коли йшов до школи.

Робота в групах

Тему для роботи в групах визначає учитель. Можна запропонувати дітям обговорити казку «Рукавичка». Кого я б хотів зіграти у цій казці і чому?

(Учитель запрошує до дошки дітей для інсценізації уривка казки «Рукавичка».)

Інсценізація (поєднання діалогу, монологу, полілогу)

Гра-інсценізація за віршем І.Бучко «Чия мама найкраща»

1. Методичні поради

1.1. Розповідь учителя про свято «День матері».

1.2. Підготовка учнів до інсценізації.

(Учні виступають у костюмах або капелюхах із зображенням дійових осіб: лісовичок, сороченя, мишеня, жабеня, бджоленя, совеня.)

Лісовичок:

Чому це на галявині ще зранку шум і крик?

Чому у нашій лісі сьогодні спокій зник?

Це діти сперечаються, розумники малі,

У кого кращі мами – вирішують вони

Усіх найголосніше тріщить сороченя!

Сороченя:

Найкраща мама наша, бо модниця вона!

Зі смаком одягається, прикрасами пишається.

Мишеня:

Я вухасте мишеня. Краща мама – це моя!

Колискові нам співає і казки розповідає!

Жабеня:

Ква-ква-ква! Ква-ква-ква! Я маленьке жабеня!

А чим вміє ваша мати задушевно так співати?

Бджоленя:

Бджоленя я: джу-джу-джу! Неню теж свою люблю!

Совеня:

Й ми учені совенята, уміємо маму вихвалити.

Кожен звір у лісі знає – і дорослі і малі –

Наша матінка сова – найрозумніша вона!

Лісовичок:

Сперечалися, бубніли, але так й не зрозуміли –

Найкраща неня та – що зростила це дитя!

1.3. Дайте відповідь на запитання про кого говорили тварини? Хто з них має рацію?

1.4. Створюємо монолог.

У кожній людині свої мрії. А про що мріє твоя матуся? Вислови свою думку за допомогою малюнка.

Методичні рекомендації щодо роботи зі складанням монологу

1. Діти малюють мрії своїх матусь, про які дізналися раніше.

2. Кожен озвучує свою роботу.

3. Зробити виставку малюнків.

4. Завершити можна читанням напам'ять віршів про маму.

Свої комунікативні здібності і потреби діти реалізують також на **перервах**.

Дитячі скандали починаються із-за дрібниць: вихопив, штовхнув, зачепив. Наведу приклад, як їх попереджати.

Технологія «Моментальна фотографія»

подається команда: «Клас, завми!»

Обирається група дітей – «епіцентр» конфлікту – це і буде фотографія. Вони залишаються нерухомі.

Іншим команда: «Оживи!» Ці учні коментують «фотографію», аналізують, дають поради.

Якщо сварка між дітьми вже відбулася, можна ужити технологію «**Поверни минуле**». Зупинившись у якій-небудь миті, всі відтворюють і аналізують, як в неї потрапили.

Не менш важливим у роботі є психолого-педагогічний аспект, що заснований на технології «створення ситуації успіху», яка реалізується завдяки використанню таких прийомів:

«Усмішка» (пригадування смішних подій із життя, оплески після відповіді);

«Очі в очі» (налагодження контакту з дітьми, шепотіння відповіді «на вушко»; особиста подяка вчителя за відповідь);

«Емоційне стимулювання» (констатація будь-якого, навіть незначного успіху; навіювання дитині віри в себе; відкритість учителя для довіри і співчуття);

«Загальна радість» (емоційний відгук колективу на успіх одного із своїх членів);

«Сердечка доброти» (діти висловлюють свої побажання іншим).

Також задля забезпечення психоемоційного комфорту проводжу уроки: урок-казка, урок-радість, урок-сонце, урок-гра, урок-дружба, урок-життя, урок-мандрівка, урок-свято.

Наведені прийоми спонукають дітей до самостійних міркувань. Так діти розбираються в собі та вчаться розуміти інших. Працюючи в цьому напрямку, поступово формую у дітей якості особистості, здатної до комунікативної діяльності: уважність, організованість, оптимістичність, справедливість, доброзичливість, урівноваженість, терплячість, лагідність тощо. Ці здібності знадобляться учням для подальшого особистого розвитку, здобуття освіти і до активної участі у житті суспільства.

Список використаних джерел

1. Блінова Г.Й. Альбом для обстеження мовлення у дітей. – К.: Благовіст, 2001.
2. Данилова О.П. Роль ситуативно-моделюючих завдань у формуванні мовленнєвої культури учнів // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2008. № 10.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти. Додаток 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>
4. Дівакова І.І. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / –Тернопіль: Мандрівець, 2008. – с.180.
5. Кравець Н.П. Підбір і структурування навчального матеріалу з української мови для допоміжної школи / Н. П. Кравець. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.rehab.org.ua/ukrainian/psicho/kravets/print>. (Назва з екрану).
6. Лобчук О.Г. Знання про текст як система орієнтирів у побудові висловлювань різних типів // Початкова школа. 2002. – № 4.
7. Петрик О.В. Розвиток діалогічного мовлення молодших школярів. Початкова школа. – 2005– № 11.
8. Пометун О.І. Теорія і практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн/ Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – с. 16-15.
9. Типова освітня програма початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 1-го класу з інтелектуальними порушеннями – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://is.gd/xs9DTP>
10. Хорошковська О.Н. Розвиток мовлення молодших школярів – Київ: 1995.
11. Цєпова І.В. Розвиток навичок мовленнєвої діяльності молодших школярів: аудіювання, говоріння. – Харків: Ранок, 2008. – с. 122 – 124.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ІГОР.

Богданова Вікторія Ярославівна,

Дядченко Ніна Анатоліївна,

вчителі П'ятихатської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1

П'ятихатської районної ради Дніпропетровської області(м. П'ятихатки, Україна)

Соціалізація — комплексний процес та результат засвоєння й активного відтворення людиною соціально-культурного досвіду (знань, цінностей, норм, моралі, традицій тощо) на основі її діяльності, спілкування і відносин, обов'язковий фактор розвитку особистості. Соціалізація дає йому особистості інтегруватися в суспільство і поводитися там адаптивно.

В Законі України «Про освіту» [1] зазначено про необхідність формування особистості дитини, розвитку її творчих здібностей, набуття нею соціального досвіду.

Досвід авторів свідчить про те, що проблема соціалізації молодших школярів у процесі ігрової діяльності, дедалі більше набуває особливої актуальності і вказує на те, що процес навчання та виховання засобами гри в молодшій школі сприяє гармонійному та всебічному розвитку дітей.

Наші перші практичні кроки по реалізації процесу соціалізації учнів НУШ, що спирається на повагу до дитини, переконали нас в тому, що цей процес буде здійснюватися більш ефективно, якщо:

1. Забезпечити включеність дітей в реальні соціально-значимі відносини.

2. Регулювати відносини дітей і дорослих на основі гармонізації загальнолюдських і реальних цінностей.

3. Створити сприятливі умови для протікання процесу соціалізації дитини, зокрема для забезпечення психологічного комфорту в колективі.

4. Активно впроваджувати ігрові методи та прийоми в навчальний процес.

Ми пропонуємо з метою соціалізації школярів систематично використовувати офлайн та онлайн ігри та конкурси. Як приклад, наведемо конкурси, в яких можуть брати участь учні, починаючи з 1 класу:

- Міжнародний інтерактивний природничий конкурс “КОЛОСОК”.
- Міжнародна природознавча гра «Геліантус».
- Всеукраїнська українознавча гра «Соняшник».
- Міжнародна гра зі світової літератури «Sunflower».
- Міжнародний конкурс з інформатики та комп'ютерної вправності «Бобер» (2-11 класи)
- Міжнародний математичний конкурс «Кенгуру» (2-11 класи)

Особливого значення останнім часом набули інтерактивні конкурси.

Учнівські конкурси від освітнього проекту «На урок»:

- Конкурс до Дня української писемності та мови «Слово до слова»
- Всеукраїнський конкурс «Безпечний Інтернет»
- Всеукраїнський конкурс «Зимові свята в традиціях нашого народу»
- Конкурс від порталу Всеосвіта: «Основи кібербезпеки»

Метою цих конкурсів є підвищення інтересу учнів до навчання; систематизація та розширення знання про природу та навколишній світ; формування основних понять про суспільство тощо.

Наприклад, при виконанні завдання гри «Геліантус»

У вірші йдеться про овоч, корисний для здоров'я. Укажіть цей овоч.

*Кажуть, щоб здоров'я мати,
Треба всім мене вживати.
Може, ви мене й з'їсте,
Тільки сльози прольете.*

актуалізуються знання дітей з курсу «Я досліджую світ», а саме:

- Природнича галузь – тема «Рослини»;
- Соціальна та здоров'язбережувальна галузь – тема «Профілактика вірусних захворювань»
- Мовно-літературна галузь – удосконалення навичок читання, тема «Фольклор»

Наведемо ще один приклад завдання, яке формує математичні компетентності. Наведено зображення героїв мультфільму «Мадагаскар». Учні пропонується порівняти тварин за масою.

Ми в подальшому плануємо систематично заохочувати дітей до участі в різноманітних іграх та конкурсах.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ З ФІЗИКИ

Войтків Г.,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізики і методики викладання ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»*

Зважаючи на швидкі темпи наукових досліджень в галузі техніки та інформаційно-комунікаційних технологій, сьогодні кожен спеціаліст, зокрема в галузі фізики, повинен орієнтуватися на неперервну освіту, задля доповнення та оновлення своїх знань новими, актуальними. Тому в процесі шкільного навчання важливого значення набуває здобуття дітьми навичок та стратегій навчання для навчання впродовж цілого життя. Варто згадати, що серед визначених Радою Європи п'яти ключових компетентностей, які мають засвоїти молоді європейці, дві безпосередньо стосуються вміння вчитися, це компетентності, пов'язані із зростанням інформатизації суспільства та здатність вчитися протягом життя, як основа неперервного навчання в контексті особистого професійного і соціального життя [1]. Також компетентність «уміння вчитися впродовж життя» є в переліку ключових компетентностей, які зазначені в програмі з фізики. Науковці вважають за доцільне ключову компетентність «уміння вчитися» виділити як об'єкт особливої уваги, оскільки саме ця компетентність забезпечує вимогу щодо готовності до неперервної освіти.

Ключова компетентність «вміння вчитись впродовж життя» передбачає розуміння цінності знань та набуття навичок самостійного навчання. Вона включає вміння ставити перед собою цілі й досягати їх, вибудовувати власну траєкторію розвитку впродовж життя, планувати, організовувати, здійснювати, аналізувати та коригувати власну навчально-пізнавальну діяльність, застосовувати набуті знання для оволодіння новими, для їх систематизації та узагальнення. А також ціннісні орієнтири у володінні навчально-пізнавальними навичками: допитливість і спостережливість, готовність до інновацій, позитивне емоційне сприйняття власного розвитку, отримання задоволення від інтелектуальної діяльності [2]. Ми вважаємо, що «компетентність вміння вчитися», або ж навчальна, полягає не тільки в свідомому ставленні до навчання, в умінні планувати та здійснювати цю діяльність, але й у знанні різних методів і стратегій навчання, які будуть дієвими в тих чи інших випадках та в розумінні, коли саме вони призведуть до ефективного навчання. В методичній літературі з фізики описані різні технології активного навчання для засвоєння предметного матеріалу, однак мало звернено увагу на технології навчання для формування навчальної компетентності. Вважаємо, що це питання потребує детальнішого вивчення.

В процесі навчання фізики засобами, які не тільки сприяють засвоєнню та розумінню навчального матеріалу, але й роблять вклад у формування компетентності вміння вчитися є: узагальнені плани опису явища, закону, приладу, пам'ятки для розв'язування задач, роботи із підручником, проведення експерименту та ін. Ці приписи дозволяють краще структурувати інформацію та швидше її опрацювати.

За нашими дослідженнями, відповіді на питання: Як краще вчитися?, Коли краще вчитися?, Коли навчання є ефективне?, Як краще запам'ятати навчальний матеріал?, Як підготуватися до тестів?, Як зрозуміти над чим ще варто попрацювати? та багато інших в учнів формуються хаотично, неусвідомлено в результаті власного набутого досвіду та й рефлексію над таким досвідом учні не проводять. Тому завданнями вчителя сьогодні є не тільки формувати ключові і предметні компетентності, але й формувати відповіді на такі питання, тобто навчальну компетентність.

Аналіз теорії та практики з даного питання показує, що актуальним підходом, який використовують сьогодні для ефективного навчання є когнітивний (пізнавальний), який ґрунтується на прагненні зрозуміти учня, та його пізнавальні процеси, задля кращого навчання. Сьогодні дослідження у когнітивістиці визначило такі найефективніші методи навчання: відновлювальні вправи, інтервальні повторення, чергування, самопояснення, допит [3].

Метою використання **відновлювальних вправ** є зміцнення спогадів (усвідомлених знань), виявлення прогалин для їх усунення. В навчальному процесі з фізики відновлювальні вправи можна задати у вигляді таких завдань: опрацюйте параграф та дайте відповідь на питання після нього, закривши підручник; розв'яжіть якісні задачі до цієї теми тощо. **Інтервальні повторення** – це розділення навчання на короткі проміжки часу задля створення тривалих спогадів. Метою інтервальних повторень, крім закріплення знань в пам'яті, є формування нового контексту спогадів за рахунок іншого багажу знань та інших умов на момент коли відновлюються спогади. В процесі вивчення фізики вивчення теми буде ефективним якщо розділити її в часі на кілька коротких етапів з можливістю задіяти вправи інтервального повторення. Метою **чергування** різних видів пізнавальної

діяльності є збереження ефективності навчання. Тут варто звертати увагу на когнітивне навантаження, когнітивну складність завдання та позитивні і негативні сторони багатозадачності. Стратегія навчання **самопояснення** вимагає від учнів запитань на кшталт «чому» і «як?»: Чому це твердження правдиве? Чому цю інформацію важливо знати? Як я можу пояснити це моїми власними словами?. Своїми запитаннями учні поглиблюють своє розуміння та звертають увагу на прогалини для їх осмислення. Як наслідок, вони більш повно пізнавально опрацьовують нову інформацію, і тому мають більше шансів зберегти її у довготривалій пам'яті. Стратегія навчання **допит** вимагає від учнів активно думати про значення того, що вони вивчають і як це стосується їх попередніх знань. Тобто учень явно працює над створенням змістовних зв'язків із раніше вивченим. Найбільш поширене запитання, яке задає учень, який займається розробкою є: «Як ця нова інформація підключається до того, що я вже знаю?» Таким чином нова інформація та знання зв'язуються із вже наявними, формуючи певний багаж та розуміння де їх використовувати.

Впроваджуючи ці стратегії у викладацьку діяльність вчителів покращуватиме навчальну діяльність учнів та формуватиме навчальну компетентність в учнів. Адже сьогодні компетентний той, хто вміє вчитись та удосконалюватись.

Список використаних джерел

1. Морзе Н.В., Кузьмінська О.Г., Вембер В.П., Барна О.В. Компетентнісні завдання як засіб формування інформатичної компетентності в умовах неперервної освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/itvo/2010_6/2.pdf
2. Фізика. Навчальна програма для 7-9 класів ЗНЗ. URL: <https://ru.osvita.ua/school/program/program-5-9/56124/>
3. Willingham, D.T. (2014). *Strategies that make learning last*. Educational Leadership, 72(2): 10-15.

ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ РАНКОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Лескова А.А.,

*старший викладач кафедри психології, соціальної роботи та інклюзивної освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти одеської обласної ради»*

В умовах реформування системи загальної середньої освіти та впровадження Нової української школи особливо актуальною є проблема підготовки вчителів щодо якісної реалізації освітніх змін та новацій. Важливою є зміна цінностей, ставлення, підходів до організації освітнього процесу та особистості учнів. Принциповими є ставлення до дитини з позиції прийняття, віри в успішність, розкриття та розвиток її потенціалу. Вчитель Нової української школи повинен дивитися на учня не через призму проходження освітньої програми, а усвідомлювати себе як людину, яка через психологічно безпечне особисте спілкування створює умови для розвитку особистості кожної дитини та набуття нею життєвих компетенцій.

Серед життєвих компетенцій виділяють так звані «hard skills», що включають в себе знання, а також технічні вміння і навички виконувати певні функціональні завдання, та «soft skills», які є наскрізними і проявляються у різних галузях. Саме розвинені гнучкі навички («soft skills») та емоційний інтелект допомагають людині бути успішною незалежно від специфіки діяльності та напрямку, в якому вона працює. Тому одним із важливих завдань сучасного вчителя є формування та розвиток емоційного інтелекту та «soft skills» учнів, до яких можна віднести вміння співпрацювати з іншими людьми, в тому числі, працювати в команді, висловлювати і доводити свою думку, переконувати, слухати і чути один одного, конструктивно керувати емоціями, здійснювати рефлексію, проявляти ініціативу, ситуативну обізнаність, креативність, бути лідером, уміти оцінювати ризики та приймати рішення, знаходити підхід до людей, розв'язувати проблеми, адаптуватися, вміння керувати своїм часом тощо [6], [7].

Початок навчання в школі є новим етапом у процесі соціалізації дитини. Дуже важливою є успішна адаптація учнів до школи, формування «позиції школяра», яка є основою моделі побудови стосунків учня зі школою як з соціальним інститутом та зі вчителем і однокласниками, зокрема. У школі формування та розвиток «life skills» (життєвих навичок, компетенцій) виходить на новий рівень, стає більш організованим та систематизованим процесом.

Для успішного розвитку емоційного інтелекту та «soft skills» у школі важливими факторами є дитячий колектив та вчитель, який створює атмосферу психологічної безпеки, творчості, навчає

взаємоповазі та толерантному ставленню. Він організує та реалізує відповідну систему заходів на уроках та в позаурочній діяльності, використовуючи методи, прийоми та форми роботи, спрямовані на відпрацювання гнучких навичок в учнів. Однією із нових та ефективних форм роботи в цьому процесі є проведення із дітьми щоденних ранкових зустрічей.

Метою ранкових зустрічей є створення позитивного емоційного фону, розкриття особистості учнів, розвиток навичок ефективної комунікації, взаємодії та готовності до прийняття інших, побудова відкритих міжособистісних стосунків і згуртування колективу. Також важливе налаштування дітей на подальше вивчення академічної інформації на уроках [5].

Цілі та спрямованість ранкових зустрічей є схожими з психологічними комунікативними тренінгами. Але за методичною структурою вони відрізняються. Ранкова зустріч має чотири етапи: «привітання, групове заняття, новини класу (або щоденні новини), обмін інформацією» [1, 7-8], [5]. На кожному з них, на нашу думку, можуть бути задіяні технології тренінгу, починаючи з організації простору (форма кола, без бар'єрів всередині), продовжуючи використанням психологічних вправ, форм зворотного зв'язку, притаманних тренінгу, і завершуючи здійсненням рефлексії, як педагогом, так і учнями. Але важливою є зміна психологічної складової соціальної ролі «вчителя» та роль «тренера» в процесі проведення ранкової зустрічі.

Досвід педагогів-практиків свідчить про те, що завдяки ранковим зустрічам учні швидше розкриваються, проявляють креативність, краще пізнають себе і один одного, вчаться конструктивно спілкуватися, відчувають єдність колективу, створюється психологічна атмосфера, яка сприяє оптимізації процесу навчання. Але такий результат можливий за умови, якщо сам вчитель усвідомлює та використовує весь потенціал ранкових зустрічей для розвитку гнучких навичок дітей, роботи з учнівським колективом тощо. Отже, педагог повинен бути готовим до проведення ранкових зустрічей.

Готовність вчителя до проведення ранкових зустрічей, на нашу думку, можна розглядати на основі теоретичних поглядів щодо готовності педагога до професійної діяльності, а також, враховуючи спільні риси психологічних тренінгів спілкування та ранкових зустрічей, на основі поглядів щодо готовності до реалізації тренінгової роботи, яка є одним із різновидів корекційно-розвивальної роботи.

Проблему готовності до професійної діяльності різнобічно розкрито у дослідженнях багатьох вчених, зокрема, В. Бондаря, А. Капської, О. Ярошенко та ін. Готовність до професійно-педагогічної діяльності вивчали О. Кучерявий, А. Линенко, С. Максименко, О. Пелех, В. Сластьонін, О. Щербаков та ін. Шляхи, засоби, методи формування готовності до різних видів педагогічної діяльності виділяли у своїх працях Л. Арчажникова, Т. Садчикова, А. Немировська та ін. [3, 238]. Готовність до здійснення корекційної (у тому числі тренінгової) роботи розкрито у працях А. Осипової [4], О. Гармашова [2] та ін.

Так, А. Осипова наголошує, що професійна готовність до корекційного впливу містить теоретичний, практичний компоненти та особистісну готовність [4]. О. Гармашов пропонує структуру готовності педагога до використання тренінгових технологій, яка об'єднує мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти [2]. Аналіз змісту та інтеграція зазначених у поданих структурах компонентів дозволив нам прийти до висновку, що мотиваційний компонент готовності може входити до особистісного, теоретичний переключаються за змістом з когнітивним, а діяльнісний – з практичним.

На підставі проведеного аналізу наукових досліджень, а також власного досвіду професійної діяльності пропонуємо наступну модель структури готовності вчителя до проведення ранкових зустрічей: 1) *теоретико-методична готовність*, яка містить теоретичні психолого-педагогічні та методичні знання, компетентність педагога; 2) *практико-методична готовність*, що передбачає вміння практично застосовувати теоретичні та методичні знання у процесі ранкових зустрічей; 3) *особистісна готовність*, яка об'єднує у собі мотивацію, емоційний інтелект, певні особистісні риси, наприклад: впевненість, комунікабельність, позитивну налаштованість, толерантність, тактовність, емоційність, емпатичність, креативність, організаторські якості, рефлексивність, самоконтроль тощо.

Враховуючи, що саме психологічна складова ранкових зустрічей є основою їх ефективності, а також те, що не всі вчителі є готовими до якісної реалізації такої форми роботи, вважаємо доцільною організацію навчання педагогів з метою підвищення їх професійної компетентності та розвитку особистісної готовності до проведення ефективних ранкових зустрічей. Таке навчання може бути реалізоване на курсах підвищення кваліфікації за рахунок окремих спецкурсів, на семінарах-тренінгах на базі закладів післядипломної освіти, безпосередньо у закладах загальної середньої освіти, на засіданнях методичних об'єднань у школах. Необхідно, щоб навчання було систематичним та пролонгованим – з можливістю подальшого психолого-педагогічного супроводу. А до його проведення були залучені тренери Нової української школи з психологічною освітою, практичні психологи

освітніх закладів, вчителі-практики, які мають досвід успішного впровадження ранкових зустрічей.

В процесі навчання педагогів важливим є отримання ними власного практичного досвіду участі у психологічних тренінгах, методична підготовка, а також подальші консультації практичних психологів та інших вчителів щодо реалізації ранкових зустрічей.

Отже, ранкові зустрічі можуть бути інструментом формування позитивного ставлення до школи, розвитку емоційного інтелекту, гнучких життєвих навичок учнів, згуртування колективу. Але їх ефективність залежить від особистісної готовності вчителя, його мотивації, педагогічної та психологічної майстерності. Тому важливою є системна робота щодо підготовки педагогів до проведення ранкових зустрічей, організована та реалізована на різних рівнях – від закладів післядипломної освіти до кожної школи.

Список використаних джерел

1. Бейн К. Доброго ранку! Ми раді, що ви тут! Посібник для вчителів з проведення ранкової зустрічі / Під ред. Д. Емпсон. – Children's Resources International, Inc., Всеукраїнський фонд “Крок за кроком”, 2004. – 56 с.
2. Гармашов О. Зміст та структура готовності майбутнього викладача економіки до використання тренінгових технологій / О. Гармашов. // Педагогіка формування творчої особистості у вищій та загальноосвітній школах. – 2018. – № 61. – Т. 2. – С. 28–32.
3. Мозуль І. Проблема готовності майбутніх учителів до професійної діяльності в умовах модернізації змісту початкової освіти / І. Мозуль. // Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. – «Педагогічні науки». – 2016. – №1 (52). – С. 238–242.
4. Осипова А.А. Общая психокоррекция. Учебное пособие / А.А. Осипова. – Москва: Сфера, 2002. – 510 с.
5. Ранкова зустріч: що це і навіщо. Методичні рекомендації [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://nus.org.ua/articles/rankova-zustrich-shho-tse-i-navishho/>.
6. Северенчук О. Наскрізнi вміння. Онлайн курс для вчителів початкової школи [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://vsimpptx.com/metodbazapoch1kl/edera/m3/696-3-1-naskrizni-vminnya>.
7. Що таке Soft Skills? В чому різниця Soft і Hard Skills? [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.welldone.org.ua/shho-take-soft-skills-v-chomu-riznitsya-soft-i-hard-skills/>.

ЕЛЕМЕНТИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ В 6 КЛАСІ

Усова Л. В.,

студентка магістратури ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Мельник І. Г.,

кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри географії ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю покращення якості освіти через впровадження інновацій. Інноваційні технології в освіті мають низку переваг: активізують пізнавальну освітню діяльність здобувачів освіти, підвищують інтерес до предмету вивчення, формують ключові компетентності. Сприятливими передумовами для підвищення інноваційності в шкільній освіті стали зміни в законодавчо-нормативній базі (Закон про загальну повну середню освіту, Концепція Нової української школи та ін.), покращення матеріальної бази шкіл та створення в них інноваційного середовища (підключення до WI-FI, забезпечення комп'ютерами, проекторами, обладнання сучасними меблями і т. ін.), підвищення кваліфікації вчителів способами формальної та неформальної освіти, що дозволило в достатньо стислий термін їх «довчити» або «перенавчити», надихнути на удосконалення своєї методичної майстерності та обмін передовим досвідом.

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що темі впровадження інноваційних технологій у шкільній географічній освіті приділяють належну увагу педагоги, психологи, географи. Серед вітчизняних вчених це: Т. С. Воропай, О. А. Дубасенюк, О. О. Жемеров, Н. М. Заячківська, В. П. Корнеєв, Л. В. Кравчук, С. С. Пальчевський, О. М. Пехота, Г. П. П'ятакова, Ю. І. Панфілов, О. Г. Романовський, А. В. Тягло, Н. В. Якса та ін. Чимало зарубіжних фахівців у різних країнах також опікуються питанням пошуку інновацій у шкільній освіті, у чому легко переконатися, відвідавши

освітні портали асоціацій вчителів. Багато учителів географії в Україні працюють над цією проблемою, серед них відзначимо, наприклад, Андрєєву В. М., якій належать розробки «Інновації на уроках географії: з досвіду учасників конкурсу «Учитель року»», «Нестандартний урок географії», «Урок географії в сучасних технологіях», «Цікава географія після уроків», «Урок географії, якого чекають. Збірка нестандартних уроків» тощо [1].

Незважаючи на наявні вагомні здобутки науковців, залишається багато дискусійних питань, зокрема, які технології слід вважати інноваційними, у чому проявляється «інноваційність» у географічній освіті. Очевидно, що будь-які нововведення, ставши популярними, з часом втрачають інноваційний характер, тож цей процес пошуку передового, «найефективнішого» в методиці навчання є нескінченим, особливо з огляду на стрімкий розвиток цифрових технологій. Існує нагальна проблема часткових методик, розроблених для різних курсів і тем шкільної географії на засадах інноваційності.

Усе вищезазначене й зумовило вибір теми нашого дослідження.

Мета нашої наукової розвідки – дослідити методичні аспекти впровадження інноваційних технологій як способу активізації пізнавальної діяльності учнів та формування ключових компетентностей під час вивчення фізичної географії у 6 класі. Цим курсом розпочинається в школі системне вивчення географії.

Результати дослідження. Під освітньою технологією навчання розуміють цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів [2]. Будь-які спроби визначити, які технології можуть бути інноваційними, потребують глибокого осмислення поняття «інновації» в освіті.

Синонімом терміну інновації є «нововведення». Інноваційність означає здатність мислити за межами звичайного та створювати дещо відмінне від того, що вже існує [3]. Будь-які нововведення робляться з певною метою. Так, інновації в економіці мають на меті підвищення рівня її продуктивності, конкурентоспроможності. Відповідно інновації в освіті мають за мету досягнення ефективності навчання. Мірилом ефективності є більш високий рівень підготовленості учнів, успішне оволодіння ними ключовими компетентностями XXI ст.

Сьогодні інновації в освіті передбачають застосування нових педагогічних стратегій. Це – дитиноцентризм (таке навчання, яке дозволяє всебічно розвивати особистість учня, його здібності, задатки, враховувати інтереси та потреби); діяльнісний підхід (навчання через практику), розвиток критичного мислення. Новий набір компетентностей – це креативність, сумісне навчання та дослідження, які потребують від учнів новаторського та активного навчання, зазначають зарубіжні фахівці [4]. Сучасна освіта ставить акцент на активності учня (а не на пасивну його роль у засвоєнні інформації з уроку та підручника), адже принцип «навчатися впродовж життя» стає ключовим на шляху до «економіки знань». Інноваційність в освіті – це й новий дидактичний простір, який є мобільним і дозволяє організувати роботу в парах, групах, бо робота в команді, здатність до комунікації стають ключовими компетентностями людини для успішної кар'єри в будь-якій галузі. Навчання в школі потребує й інноваційних засобів (інструментів), які інтенсифікують процес отримання нових знань, умінь та навичок, роблять його сучасним, цікавим, дозволяють розмовляти з учнем зрозумілою йому «цифровою» мовою. Результатом високотехнологічності навчання в школі має стати інформаційна грамотність, медіа-грамотність, ІКТ-грамотність. Не можна не згадати і про сучасні стосунки учителя та учнів, які набувають демократичності (повага до думки кожної дитини), партнерських відносин. Роль сучасного вчителя в освітньому процесі – не диктатор у навчанні, а модератор освітнього процесу, його ключовий співучасник.

Відзначимо, що концепції новизни або реформування розглядаються неоднаково різними людьми. Наприклад, для вчителя, який працює у великому місті, мультимедійна дошка є повсякденним інструментом в освітній діяльності, а сільський учитель, можливо, бачив її тільки в мережі Інтернет. Вчителі, які мають високий методичний рівень підготовки, майже щодня використовують різні інноваційні прийоми та методики, а для когось групова форма роботи та використання ІКТ-технологій – це інновація.

Сьогодні завдання вчителя географії полягає в тому, аби відібрати зі своїх методичних надбань усе прогресивне та змінити, модернізувати, трансформувати освітній процес так, щоб активізувати пізнавальну, пошукову та дослідницьку діяльність учнів, сприяти розвитку критичного мислення.

Програма географії 6 класу розрахована на 70 годин (2 години на тиждень) та має резервні 6 годин, які використовуються на розсуд вчителя. Під час вивчення курсу в учнів формуються уявлення про Землю як природний комплекс, особливості земних оболонок та їх взаємозв'язки. Учні отримують відомості про географічні подорожі та дослідження нашої планети, знайомляться з глобусом і картою, оволодівають базовими поняттями. У 6 класі починає формуватися географічна культура учнів: як стояти

біля карти, читати її, уміння працювати з різними джерелами географічної інформації, розмовляти географічною мовою [5].

Як же обрати з великої кількості технологій, яка саме потрібна на уроках фізичної географії у 6 класі? Як перетворити процес навчання на інноваційний? Важливе зауваження в цьому контексті зробила у своєму блозі Соня Джексон (Sonia Jackson): «Традиційний метод викладання крейдою та розмовами, який існує сотні років, тепер отримує гірші результати порівняно з більш сучасними та революційними методами навчання, які доступні для використання в школах сьогодні. Заохочується більш активна взаємодія учнів, межі влади руйнуються, і акцент робиться на задоволенні від оцінок» [6].

Інноваційними технологіями навчання географії, які постали на часі й потребують впровадження, є «навчання через досвід та зв'язок з реальним життям», польові дослідження, гейміфікація (навчаємось, граючись), проєктна діяльність з елементами творчості. Вважаємо, що в курсі географії слід використовувати, у першу чергу, сучасні (цифрові) засоби візуалізації географічних об'єктів, процесів, явищ, скрайбінг.

Аналіз результатів наукових досліджень, кращих практик вчителів географії, власного досвіду дозволяє окреслити наступні методичні поради вчителям географії щодо впровадження інноваційних елементів у навчально-виховний процес.

Перетворіть учнів на активних здобувачів знань, дослідників, впроваджуючи навчання на основі досвіду. Запропонуйте їм вивчати природні об'єкти (річку, форми рельєфу на прикладі своєї місцевості) на уроках «просто неба» в теплу пору року. Серед тем, для яких можна обирати уроки «в полі», відзначимо наступні: топографічна карта, орієнтування на місцевості, вимірювання відстаней за допомогою карти або GPS-навігатора, хмари і хмарність (оцінювання хмарності та ідентифікація хмар), метеорологічні прилади (робота на метеомайданчику), вивчення ґрунтів, елементів річок, місцевого рельєфу, спостереження (фотографування, укладання польового ескізу).

Не поспішайте навантажувати пам'ять учнів готовими знаннями, а перетворіть навчання на захоплюючий процес, досліджуючи разом з ними вулкани, землетруси, інші об'єкти і процеси на поверхні Землі. Для цього застосовуйте сучасні цифрові інструменти. Покажіть учням, користуючись додатком VolcanoDiscovery та ін. сервісами [7; 8; 9], де і в якому місці на планеті зараз відбувається виверження вулкану або інші природні катаклізми. Зручними для спільного перегляду є короткі відео. Задайте питання, що вони бачать на відео? Чому відбувається виверження вулкану? Поясніть, чому біля вулкану так спекотно? Обговоріть, чому це відбувається, чим вулканізм загрожує людям? Які заходи треба вживати і як поводити себе в разі загрози виверження вулкану або землетрусу. Запропонуйте учням самим скласти план дій, а потім доповніть його. Покажіть учням мінерали магматичного походження.

Досліджуйте разом з учнями рельєф дна Світового океану, використовуючи геосервіс Google Earth та інтерактивну дошку. Знайдіть, застосовуючи геосервіс, Маріанську западину, «кольорові» моря, протоки. Можна запропонувати школярам колективний міні-проєкт «Галерея»: створити галерею з 3-d зображень (скрінів з Google Earth) різних гірських систем (озер, пустель тощо). Хай кожний презентує в класі свій об'єкт (його фото-фрагмент) та покаже географічне положення на фізичній карті. У подальшому вчитель може використовувати ці зображення як дидактичний матеріал на уроках. Віртуальні мандрівки з геосервісом Google Earth сприяють формуванню в учнів відчуття геопростору, стимулюють інтерес до пізнання. Зазвичай, в учнів виникає багато питань у результаті дистанційного дослідження поверхонь Землі, що позитивно позначається на результатах навчання.

Під час вивчення теми «Погода і клімат» використайте інтерактивну дошку та сервіс Windy [10], який дозволить учням в режимі он-лайн спостерігати за рухом повітряних мас, розподілом зон високого та низького тиску, хвилюванням вод океану та розподілом снігового покриву, температурним режимом у різних точках планети. За допомогою цього сервісу можна пояснити, чому дме вітер, що таке атмосферний фронт, «побачити» океанічні течії, дізнатися про погоду в різних точках планети, пояснити погодні умови в своїй місцевості на поточний момент та ін.

Подбайте про розвиток критичного мислення у шестикласників, запропонувавши їм «розвіяти» хибні твердження: «хмари складаються з диму», «вітри викликані обертанням Землі», «дощі йдуть з дірок у хмарах», «іній – це замерзла роса», «посуха – тільки в пустелі». Такі креативні завдання сприятимуть формуванню у школярів розуміння географічних закономірностей та процесів.

Однією з інноваційних технологій є «взаємонавчання». Учні найкраще навчаються, коли вони «поринають» у процес пізнання, працюючи з однолітками. Така практика дає кращий результат порівняно з пасивним сприйняттям учнями інформації, поданої вчителем, а також сприяє формуванню вміння працювати в команді. Працюючи в парах чи групах, зазвичай пасивні, або не впевнені в собі учні, активніше долучаються до навчального процесу, оскільки одноліткам довіряють більше ніж учителю. Технологія взаємонавчання підходить, наприклад, для організації вивчення географічної

номенклатури. Учні працюють у парах, розподіливши поміж собою роли «вчитель» та «учень». Один задає питання: «Де знаходиться ...? Покажи», другий – відповідає. Перелік географічної номенклатури заздалегідь готує вчитель. Він спостерігає за процесом і робить вибірку перевірки результатів роботи кожної пари, оцінює її заохочувальними балами. Наступного разу учні міняються ролями.

Інновації в освіті передбачають орієнтування на учня й в оцінці його навчальних досягнень, щоб забезпечити постійне корегування результатів та зростання успішності. Застосовуйте інноваційні прийоми для оцінювання та корекції знань учнів. Одним з варіантів є використання сервісів-тренажерів для розшифрування географічних об'єктів на електронній контурній карті. Так, користуючись ресурсом Seterra вчитель може отримати моментальний зворотний зв'язок з кожним учнем. Запропонуйте тренінг з річками та перевірте час, який учень витратив на виконання завдання, кількість помилок (невдалих спроб), дайте завдання учням потренуватися вдома для досягнення кращого результату. Інноваційними можуть бути тести із відеозапитаннями.

Це далеко не повний перелік можливостей додати інновацій у вивчення географії в 6 класі та стимулювати розумову активність учнів у процесі набуття ключових компетентностей. У будь-якому разі, моделювання навчання – дуже не простий процес, який потребує від учителя педагогічної майстерності, володіння сучасними технологіями, креативності, творчості та натхнення. Безперечним є те, що застосування інноваційних технологій потребує інноваційного вчителя.

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні **висновки**:

1. Інноваційність в навчанні географії полягає у впровадженні в навчально-виховний процес нових ідей, підходів, прийомів, що в кінцевому підсумку дозволить сформувати в учнів життєво необхідні компетентності й навчити їх застосовувати на практиці набуті знання.

2. Інноваційні технології навчання географії в 6 класі поєднують швидкі і прості способи навчатися через натурні спостереження, візуалізацію, використання сучасних цифрових інструментів (у т. ч. геосервісів, інтерактивних карт) для активізації розумової діяльності, самостійної пошуково-дослідницької роботи, завдання на критичне мислення, технологію само- та взаємонавчання, ігрові технології, групову роботу, інноваційні підходи оцінювання знань. У більш широкому розумінні термін «інноваційні технології» навчання передбачають інноваційний навчальний простір.

Список використаних джерел

1. Андреева В. М. Урок географії в сучасних технологіях / В. М. Андреева, О. Є. Шматько. – Х. : Видавнича група «Основа», 2006. –176 с. (Б-ка журналу «Географія»; Вип. 11(35)).

2. Корнеев В. П. Освітні технології в процесі вивчення географії / В. П. Корнеев // Географія, 2006. – № 20 (72)). – С.2–9.

3. Digar Singh Farswan, Innovative Practices in Teacher Education in India / Digar Singh Farswan [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.journalcra.com/article/innovative-practices-teacher-education-india>

4. Perry P. Gao. Categorization of Educational Technologies as Related to Pedagogical Practices / Perry P. Gao, Arvid Nage, Horst Biedermann [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.intechopen.com/books/pedagogy-in-basic-and-higher-education-current-developments-and-challenges/categorization-of-educational-technologies-as-related-to-pedagogical-practices>

5. Географія. 6-9 класи: навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/geografiya-6-9-14.07.2017.pdf>

6. Jackson S. 3 New Teaching Methods Improve the Educational Process / Sonia Jackson [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gettingsmart.com/2012/09/3-new-teaching-methods-improve-educational-process/>

7. Volcano Discovery: додаток [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.volcanodiscovery.com/>

8. Worldview: інтерактивний геосервіс, що дозволяє спостерігати несприятливі явища в різних куточках світу в режимі онлайн. – Режим доступу: <https://worldview.earthdata.nasa.gov/>

9. 360°, Извержение вулкана Плоский Толбачик, Камчатка, Россия, 4К. Видео с воздуха [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=MK4qJC8rp6U>

10. Windy: портал, що надає послуги з прогнозування погоди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.windy.com/?50.454,30.525,5>

НОВА ОСВІТА ТА КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД

Луганцова Євгенія Анатоліївна,

вчитель вищої кваліфікаційної категорії, педагогічне звання «Старший учитель», методист відділу організаційно-методичного супроводу розвитку обдарованості Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Будь-яка система освіти повинна відповідати вимогам часу. Суспільство ХХІ століття стикається з серйозними проблемами. І саме в нашу епоху, епоху глобалізації, освіта вимагає серйозного й нового науково-методологічного забезпечення. Саме освіта готує майбутніх керівників, політиків, менеджерів, лікарів і вчених тощо, тому на неї покладено високу відповідальність перед суспільством, країною, світом.

На роль концептуального стрижня освітньої політики претендує компетентнісний підхід.

Компетентнісний підхід – це метод моделювання результатів навчання та їх уявлення як норм якості освіти. Під результатами навчання розуміються набори компетенцій, що включають знання, розуміння й навички здобувача освіти, які визначаються як, для кожного уроку, так і для програми в цілому.

До переваг компетентнісного підходу слід віднести збереження гнучкості та автономії в структурі й змісті навчального плану.

Про компетентнісний підхід заговорили в середині ХХ століття, коли в 1959 році вийшла в світ книга Р. Уайт «Перегляд поняття мотивації: концепція компетентності». Автор використав цей термін для опису особливостей, пов'язаних із чудовим виконанням роботи та високою мотивацією окремих особистостей. Виявилось, що успішні та ефективні виконавці відрізняються від менш успішних, крім знань, ефективною саморегуляцією, самосвідомістю та розвиненими соціальними навичками [1, с. 21].

За пропозицією Генеральної конференції ЮНЕСКО в листопаді 1991 року була скликана міжнародна комісія для розробки питань освіти та навчання в ХХІ столітті. В своїй доповіді Жак Делор сформулював «чотири стовпи, на яких ґрунтується освіта: навчитися пізнавати, навчитися робити, навчитися жити разом, навчитися жити», визначивши, таким чином, основні глобальні компетентності, одна з яких говорить – «навчитися робити з тим, щоб придбати не тільки професійну кваліфікацію, а й в більш широкому сенсі компетентність, яка надасть можливість подолати різноманітні численні ситуації та працювати в групі» [1, с. 23].

Компетентність / компетенції – це основний елемент моделі випускника закладу освіти в межах компетентнісного підходу.

Треба зауважити, що ці два поняття або ототожнюються, або диференціюються між собою.

За першим варіантом, згідно Глосарію термінів ринку праці Європейського фонду освіти, компетенція визначається як:

- ✓ здатність робити будь-що добре або ефективно;
- ✓ відповідність вимогам, що пред'являються при влаштуванні на роботу;
- ✓ здатність виконувати особливі трудові функції.

Другий варіант передбачає наявність відмінностей між цими поняттями, закладених ще в 60-х роках ХХ століття.

У наш час існує велика кількість інтерпретацій визначення «компетенція», але до нині немає єдиного трактування цього поняття. Наведемо деякі з них:

✓ компетенція – коло питань, явищ, в яких певна особа володіє авторитетністю, пізнанням, досвідом;

✓ компетенція – інтеграційна цілісність знань, умінь і навичок, що забезпечують професійну діяльність, здатність людини на практиці реалізовувати свою компетентність. Важливим компонентом компетенцій є досвід інтеграція в єдине ціле засвоєних людиною окремих дій, способів і прийомів вирішення завдань;

✓ компетенція – це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності) відносно до певного кола предметів і процесів, які є необхідні задля якісних продуктивних дій відносно них;

✓ компетенція – загальна здатність людини мобілізувати в професійній діяльності свої знання, вміння, а також узагальнені способи виконання дій;

✓ компетенція – це здатність і готовність застосувати знання та вміння задля вирішення професійних завдань у різних галузях – як у конкретній галузі знань, так і в галузях, які не прив'язані до конкретних об'єктів [3, с. 25].

Треба зауважити, що використання компетенцій як результативно-цільової основи навчання обумовлює зсув від традиційної, психолого-орієнтованої схеми побудови освітнього процесу в бік забезпечення розвитку необхідних компетенцій в процесі навчання. Отже, основними характеристиками компетентнісного підходу є:

- ✓ зміщення центру ваги з процесу навчання на його результати;
- ✓ орієнтація на професійну та особистісну підготовленість;
- ✓ головними критеріями оцінки результатів освіти стають працевлаштування випускників та відгуки роботодавців;
- ✓ механізми забезпечення якості стають головною складовою управління системою освіти «за результатами».

Компетентнісний підхід, посилюючи практико-орієнтованість освіти, його предметно-професійний аспект, підкреслюючи роль досвіду, вмінь практично реалізувати знання, вирішувати завдання, звичайно, не може бути у протиставленні знанням-умінням-навичкам. Компетентнісний – підхід покликаний підвищити конкурентоспроможність випускників закладів освіти на ринку праці. Компетентнісний підхід полягає в прищепленні та розвитку у здобувачів освіти певних ключових компетенцій, які визначають їхню успішну адаптацію в суспільстві [2, с. 23].

Саме тому проектування освітніх стандартів, де кінцеві результати навчання позначені у вигляді компетенцій, дозволяє формувати нову якість освіти.

Актуалізація компетентнісного підходу зумовлена необхідністю практичної реалізації нових процесів в освіті. Формування програм, зорієнтованих на компетентнісну модель навчання – це магістральний напрям подолання розриву між кінцевими результатами освіти та сучасними вимогами. Не заперечуючи значущості комплексу знань і вмінь, компетенції акцентують увагу на досягненні інтегрованого результату [1, с. 54].

Підсумовуючи вищезазначене можна сказати, що імплементація компетентнісного підходу в освітню практику закладів освіти повинна супроводжуватися реальним встановленням відповідності кваліфікаційної характеристики та професійних компетенцій з переліком навчальних дисциплін / предметів.

Список використаних джерел

1. Антонюк Л.Л. Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід / Л.Антонюк, Н.В.Василькова, Д.О.Льницький та ін.. – К.КНЕУ, 2016. – 66 с.
2. Байденко В.І. Базові навички (ключові компетенції) як інтегруючий чинник освітнього процесу / В.І. Байденко // Профосвіта і особа фахівця. – 2002. – №3. – С. 22–25. – Режим доступу до ресурсу: <https://cajt-vchitelya9.webnode.com.ua/metodichnij-poradnik/>
3. Гоменюк Г. В. Поняття «компетенція» та «компетентність» як теоретична основа компетентнісного підходу в сучасній шкільній математичній освіті / Г.В. Гоменюк // Вісник Черкаського університету. – Серія «Педагогічні науки». – Черкаси: Вид-во ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2013. – № 12 (265). – С. 24–29.
4. Національний глосарій [Електронний ресурс]. –2014. – Режим доступу до ресурсу: http://ihed.org.ua/images/biblioteka/glossariy_Visha_osvita_2014_tempus-office.pdf.

НУШ – ПОЛЬСЬКА І УКРАЇНСЬКА МОДЕЛІ

Сигіль Наталія Михайлівна

*заступник директора з навчально-виховної роботи
загальноосвітньої школи I-III ступенів с. Яблунів*

Нова українська школа або НУШ — це головна реформа Міністерства освіти і науки розпочата за останні роки та запланована на десятиріччя вперед.

Її ключова мета — створити школу, «у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й вміння застосовувати їх у житті».

Відтепер головне завдання для учнів українських шкіл — опанувати за 12 років навчання не просто окремі предмети, але так звані 11 «компетентностей».

Кожна з компетентностей — це комбінація знань, умінь, навичок, способу мислення, а також поглядів і цінностей. При цьому в рамках одного шкільного предмету учні - залежно від форми подачі того чи іншого матеріалу — можуть опановувати одразу кілька компетентностей. [1]

Але усе нове звідкись береться і потребує певного порівняння. Давайте розглянемо як це все відбувалось у сусідній Польщі і проведено аналіз з Україною.

Проектування нової за сутністю школи передбачає перехід на нові стандарти організації освітньої діяльності, її змісту, очікувані результати, шляхи їх досягнення та комплекс індикаторів про рівень ефективності як окремих здобувачів освіти, освітніх закладів, так і системи в цілому [2].

Звісно, що проектування як комплексний процес створення інноваційної за сутністю «машини» передбачає більш складний ніж раніше її внутрішній механізм, але історичні перспективи проект матиме лише за тієї умови, що у користуванні ця «машина» буде більш простою ніж та, що існує зараз [3].

Як можна на початковому етапі відслідкувати цю лінію доцільності та перспективності конкретної проектною моделі?

Найбільш надійним засобом є порівняльний метод.

Саме з цих позицій і виходила команда експертів-волонтерів, яка взялася за справу на практичному рівні. Мова про створення нових базових нормотворчих документів для школи: державного стандарту загальної середньої освіти, закону «Про загальну середню освіту» та закону «Про освіту».

Приємно, що ніхто із залучених до проектів авторів не копіювали наявні успішно працюючі освітні моделі, наприклад, Фінляндії чи Польщі, але в багатьох моментах брали їх за основу.

Так, та ж Польща на останніх зрізах PISA вже після першого чотирирічного етапу реформ посіла третє місце після Фінляндії та Сінгапуру по рівню наукової грамотності 15-річних школярів.

Задіяна в Україні до написання нових за сутністю нормотворчих документів група авторів-експертів не лише просто знала про успішний досвід сусідів, а й пізнала його із середини на власній шкірі під час інтерактивних навчань в умовах прямого спілкування з носіями інноваційного досвіду.

Його сутність викладена у профільно-базовому документі Євросоюзу «Основні компетенції для навчання протягом усього життя - європейські еталонні рамки» і кожен небайдужий має змогу з ним ознайомитися або у перекладі на сайті нашого Кабміну, або в оригіналі англійською.

При введенні НУШ хочеться виділити такі основні етапи а саме: поступ, спосіб і атмосфера.

Поступ в оновленні передбачає як нові форми, так і нові підходи до його реалізації, що автоматично виставляє потребу у нових за сутністю агентах змін.

Що ж означає – новий за сутністю агент змін? Перший – імпульс рефлексивної дії – агент має бути творчим, порядним та з тому подібними чеснотами. Якби не здавалося, що саме це є визначальним, але воно не головне, бо є необхідним, але не достатнім.

Більш важливим є вміння ініціаторів управляти змінами, бо без цієї здатності знову отримаємо черговий пшик.

Як в освіті загалом, так і у проблемі управління змінами за акценту на роботу з формальним знанням та ще й у форматі відтворення виникають від багатократно повторюваності ризику до «штамбування матеріалів», де одна з глуздом думка переписується у сотнях варіантів, а реального втілення у життя так і не знаходить.

Спонукаючи педагогів до проектного стилю навчання система робить акцент на тому, що саме вчитель має як консультант бути взірцевим якісним джерелом знання, особливо у царині його застосування. Першою ознакою цього є те, що вчителі добре усвідомлюють азбучну педагогічну істину - у тих точках теми, де учні погано знають та розуміють треба змінювати спосіб її вивчення.

Метод освітнього проекту як такий, що сильно залежить від колег, традицій та оточення щораз актуалізує важливий для якісного навчання диполь – «неусвідомлена некомпетентність - неусвідомлена компетентність»). Шлях від першого до другого найкраще долається у ході навчання, що здійснюється через спілкування. При цьому ризики поширення анархії блокуються тим, що польські колеги добре володіють методами формуючого оцінювання завдяки тому, що вимоги держстандарту передбачають предметні додатки до нього з державними збірками типових завдань, задач та проблем, які розробляються спеціалістами ЦОЯО, який проводить «матуру» (по-нашому – ЗНО) чим досягається ідеальна узгодженість між змістом навчання та мінімальними державними вимогами до нього.

На матуру у Польщі потрібно здати чотири обов'язкових предмета, комбінація яких має варіанти. Мінімальний поріг «здав/не здав» складає 30% правильно виконаного завдання. Провал одного предмета - це провал всієї матури і вступ до державних та престижних приватних ВНЗ відкладається на рік.

Спосіб для результативності навчання має значення. Всі ми знаємо що під час вивчення математики є найбільш поширеним спосіб, коли вчитель показує алгоритми, бо він відразу демонструє свою ефективність. Менш поширеним є спосіб, за якого учні велику частину часу були самостійними, хоча й за присутності вчителя, бо у них зразу мало що виходило правильно. Однак визначальним було те, що було потім – з плином часу учні з першої групи не можуть пояснити як вони отримали правильну

відповідь, а натомість учні другої групи добре розуміють як отримується правильна відповідь і радо те пояснюють своїм ровесникам. Звісно, що під час екзаменів учнів другої групи мають кращі результати. Другий спосіб завдяки природному значенню довгих відрізків часу має більшу цінність завдяки своїй дещо прихованій ефективності.

Атмосфера також є чи не найважливішим фактором. Від змісту держстандартів та їх ролі у житті учнів/вчителів дуже сильно залежить те, якою є атмосфера, що панує у системі освіти країни. Вона прямо залежить від двох головних чинників – змісту та структури освіти.

Чому, наприклад, польський студент не є тим, хто схильний до списування? Головне не тому, що йому не дадуть те зробити, а тому, що студентами стають лише ті, хто здав успішно «матуру». Яка вимагає мати достатньо значимі освітні компетенції. Відтак такий випускник апіорі є гарним студентом, бо пройшов не просто загальноосвітню підготовку, а ще й через цикл поглибленого профільного цільового навчання.

Головним ресурсом управління змінами має стати те, що за прикладом Польщі у новому нормотворчому просторі вчителі отримують не примус працювати за новими «лекалами», а можливість до того. При цьому заперечити їм її вже не зможе жоден посадовець, а тим більше її відібрати. Від директора/завуча до Міністра, бо то буде у їхніх (вчительських) Держстандартах.

Список використаних джерел

1 До дня знань. Що важливо знати про нову українську школу // НВ : веб сайт. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/nova-ukrajinska-shkola-shcho-ce-take-i-shcho-potribno-znati-novini-ukrajini-50039251.html> (дата звернення 15.05.2020).

2. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти. 1 –2 класи. Київ : Т.Д. «Освіта-Центр+», 2018. 240 с.

3 Польські порівняльні мотиви // *Освітня політика* : веб сайт. URL: <http://education-ua.org/ua/porivnyalna-pedagogika/800-nova-ukrajinska-shkola-polski-porivnyalni-motivi> (дата звернення 15.05.2020).

**ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ**

Балабуха Н. В.,

*старший викладач кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)*

Нова шкільна програма із зарубіжної літератури першим завданням ставить формування в 5 – 9 кл. і розвиток в 10 – 11 кл. стійкої мотивації до читання, потреби у зверненні до літератури протягом життя. О. О. Ісаєва в одному з інтерв'ю (2015 р.) зазначила: «...читання змінилося. За браком часу ми дедалі менше читаємо заради задоволення: естетична функція читання поступово втрачається, воно стає більш прагматичним. Якщо раніше “читаю” означало “насолоджуюся”, то сьогодні – переважно “пізнаю себе та світ”...». Час актуалізував проблеми читання, естетичної цінності художнього твору, формування естетичного смаку як методичні проблеми.

Літературознавча компетенція, яка є одним із складників літературної компетентності, має бути сформована у школяра протягом навчання на уроках літератури. У шкільній програмі з зарубіжної літератури відображено чотири змістові лінії літературного компонента Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти – емоційно-ціннісну, літературознавчу, культурологічну, компаративну. Літературознавча лінія передбачає розуміння літературного твору як системи, як взаємозв'язку компонентів твору, як єдності форми і змісту, як структури, яка є не випадковою, закономірною, бездоганною. (Ш. Бодлер вважав, що усе написане ним «має бути бездоганим»). У художньому творі немає випадкових речей, адже ознака стилю, за Дж. Свіфтом, – «потрібне слово в потрібному місці». Побачити загадку і красу форми класичного твору, у тому числі його перекладу, відчутти аромат пошуку, насолоду від розгадування і читання тексту – мета літературної освіти. Інший аспект літературознавчої компетенції – розуміння закономірностей перебігу літературного процесу, уміння застосовувати вивчені літературознавчі поняття під час аналізу й інтерпретації художніх творів, розглядати їх у контексті творчості письменника, художнього методу, літературної епохи, національної та світової культури. Програма старших класів (III етап літературної освіти – творчо-критичне читання) передбачає поглиблений аналіз художніх творів, коли у центрі уваги не стільки літературний процес (про нього учні дізнаються у 8 – 9 кл.), а передовсім художній твір.

Найскладніше читати модерністську поезію і працювати над нею у школі. Як стверджував С. Малларме, поезія – «таємниця, ключ від якої повинен віднайти читач», в ній «завжди повинна бути загадка, й мета мистецтва – іншої й не існує – у тому, щоб воскресити предмети». Потрібні налаштованість на внутрішню роботу (наважитись думати), готовність рухатися вперед у духовному розвитку. Це елітарне читання (елітарність – одна з ознак модернізму), яке передбачає емоційний досвід, внутрішню готовність читача і його бажання долучитися до високого мистецтва, здатність прийняти і зрозуміти неповторність твору, проникнення у який дає естетичну насолоду. «Вміння насолоджуватись мистецтвом – це своєрідна наука, і потрібен певний досвід, щоб наші п'ять почуттів змогли пройти посвяту в це таїнство – такий досвід досягається лише доброю волею і внутрішньою потребою» (Ш. Бодлер, «Салон 1846 року»). Вчитель повинен уміти відкривати художній текст для себе та інших, навчити учнів проникати у підтекст, цінувати красу мистецького твору, захопити до розгадування таємниць тексту, його структури, зацікавити дітей складною модерною поезією.

Пропонуємо деякі поради вчителю літератури для роботи над текстами французького поета Поля Верлена. Перш за все важливе виразне (бажано – художнє) читання поезій – від умілого використання цього методичного прийому залежить сприйняття учнями художніх творів. Використання одночасно музики (фрагментів музичних творів, написаних наприкінці XIX ст.) як фону (супроводу) посилить сприйняття (враження), адже саме символісти та імпресіоністи зрозуміли, що людські почуття часто є «невимовними», тільки музика здатна передати усі нюанси відчутого і пережитого (цей вид мистецтва найбільш цінувався модерністами: музика не потребує перекладу, зрозуміла усім, за Верленом, «Найперше – музика у слові!»). Як зазначає в своїх роботах і лекціях з теорії літератури М. Моклиця, зміст формується під час читання, повністю залежить від реципієнта, отже існує в площині суб'єктивного. Форма ж матеріальна річ, її можна спостерігати, розбирати її

елементи і знову складати. Зміст і форма – це єдність. Кожен формальний елемент твору змістовний. Саме форма робить літературу мистецтвом. Модерністи були естетамі, для них мистецтво було найважливішим. Можливість самовисловитися, зробити це оригінально – мета. Особливу увагу вони приділяли формі, структурі твору. Сьогодні розуміємо, що прорив в літературі можливий лише на рівні форми. Тому цікаво прослідкувати на прикладі творів П. Верлена (саме вони представляють у шкільній програмі поезію раннього європейського модернізму, зокрема символізму та імпресіонізму), як ідея структурує текст. «По́за структурою художня ідея немислима», – писав Ю. Лотман [1, 38].

В основі модернізму (зокрема символізму) – філософія двох світів, причому на рівні відчуття. «Ідея символіста проростає на усвідомленні інтуїтивно відчутого вищого (ідеального, небесного) світу, визначального по відношенню до світу нижчого, земного» [2, 61 – 62]. Ці світи для поета-символіста нерівноцінні і нерівнозначні, що відображає, як правило, структура твору. Розглянемо вірш П. Верлена «У корчмах шум і гам, на тротуарах твань...» у перекладі І. Світличного [4, 384] («Гул полных кабаков; грязь улицы...» у перекладі В. Брюсова) зі збірки «Добра пісня» (1870). **Основні питання для учнів:** Яким чином розкривається у поезії філософія двох світів? Як структура поетичного тексту допомагає передати ідею протиставлення двох світів? Вірш тематично (навіть графічно) поділений на дві частини. Але вони нерівномірні: з 10 рядків вірша у дев'яти змальовується світ земний, буденний, у якому змушений жити ліричний герой і в якому він безмежно розчарований, катастрофічність якого болісно сприймається ним; і лише останній рядок, вірніше, останнє слово – це визначення іншого, ідеального світу. Між світами – прірва, розрив, у перекладах це посилюється і графічно, через тире (у російському перекладі навіть через два тире і знак оклику):

1 У корчмах шум і гам, на тротуарах твань...

9 Асфальт розсох, риштак в поміях через край –

10 Такий мій вірний шлях, яким іду я в рай.

1 Гул полных кабаков; грязь улицы...

9 ...асфальт испорченный; по краю

10 Потоки грязные; – и это – путь мой к раю!

Переклад І.Світличного

Переклад В. Брюсова

Працюючи над цим твором, доцільно використати елементи формального аналізу. Синтаксична однорідність (знак “;” між образами-символами, мотивами), інтонація перелічування з наростанням емоції, словник вірша (за методикою Ю. Лотмана) передають болісне відчуття кінця, зламу століть, створюють образ-символ катастрофи, яка загрожує «сліпому» людству («іржавий омнібус, буран металу й грязі, скрипить колесами, що вік не знали мазі, і в пільму втуплює вирлаті сліпаки»). «Це мистецтво – зойк. Несамовитий крик безвиході й відчаю. Спустошеність... Трагедія усвідомлена. Віра втрачена. Виходу немає» (І. Гарін) [3, 7]. Важливо порівняти оригінал вірша і переклади, зроблені українською мовою І. Світличним та російською – В. Брюсовим. Пошук відповіді на питання – Чим зумовлена специфіка і відмінність перекладів? – дозволить зрозуміти і пояснити посилену емоційність, навіть трагічність у сприйнятті українського перекладу поезії. Зауважимо, І. Світличний перекладав вірші П. Верлена у 1974 – 1975 рр. в ізоляторі КДБ і таборі, назва збірки, до якої увійшов цей текст, – «Мої французи» – пояснює і підтверджує особистісне ставлення.

Можна скористатися методикою Ю. Лотмана, який запропонував складати словник вірша, зокрема аналізувати слова однієї граматичної форми. Звернемо, наприклад, увагу на послідовність іменників (їх майже половина з усіх слів вірша: 30 з 63): У корчмах шум і гам;...твань;...платани (голі);...шум (осінніх) завивань; (іржавий) омнібус, буран металу й грязі, ...колесами, що вік (не знали) мазі, і в пільму (втуплює) (вирлаті) сліпаки; ... робітники ... люльки ... димом ... городовий; ... брук (битий) ... дах ... мур ... асфальт ... риштак в поміях через край – (мій вірний) шлях, (яким іду я) в рай.

Пропонуємо питання для аналізу: Які слова в українському перекладі є прикладом опозиції двох світів? [Корчма (це не тільки символ брудного, продажного, низького, тілесного світу, в якому людина часто шукає вихід, звільнення від самотності, але це й місце, де, як правило, в багатьох традиційних сюжетах відбувається застава душі) – рай]. Проаналізуйте їх місце у тексті. Чи випадково автор саме так будує твір? Яке значення має останній рядок поезії? Як синтаксично (за допомогою яких формальних чинників) він виділений у тексті? Це допоможе краще зрозуміти структуру художнього твору, його зміст, проникнути у поетичну «кухню», побачити, як структура відображає ідею автора. Можна говорити про усвідомлення поетом в останньому рядку місії митця – жити в цьому брудному світі, але знати і говорити про вищість небесного. «Усвідомлення вищості небесного, вибір небесного – завжди болісний вибір, жертва... Кожен, хто обрав небесне, мусить пройти свій шлях на Голгофу» (М. Моклиця) Ці слова і про ліричного героя Верлена.

Так само тематично й графічно поділений на дві нерівні частини програмовий твір «Поетичне

мистецтво» (переклади Г. Кочура, М. Ореста; у М. Рильського – «Мистецтво поетичне», у Б. Пастернака – «Искусство поэзии») зі збірки «Колишнє й недавнє» (1884). Тут важлива ще й послідовність цих частин. **Питання для аналізу твору:** Що вам відомо про історію створення поезії? Як сучасники Верлена сприйняли твір? Де (у кого) ви вже зустрічали таку назву? У чому сенс цієї назви? Яким чином назва верленового твору включає його у літературний дискурс кінця ХІХ століття? Як структура твору відповідає цій ідеї? У чому специфіка останніх рядків поезії? Де ми уже зустрічали відкритий фінал?

[Відомо, що твір написаний з нагоди ювілею – виходу у світ трактату Н. Буало. Збіг у назвах не випадковий. Назва – завжди ідея, натяк, підказка, «сигнал для психіки реципієнта», вона «запрошує читача до гри й обіцяє винагороду за зусилля, потрачені на сприйняття» [2, 143]. Назви творів Верлена, якщо вони подаються, цікаві для такого аналізу-розгадування: Nevermore; Марення – М. Лукаш (Мій звичний сон – Г. Кочур); Тривога – М. Лукаш (Розпач у І. Світличного); Нічний ефект – М. Лукаш, Г. Кочур (Нічні видива у І. Світличного); Туга – М. Лукаш; Подолані – Г. Кочур; Томління – Г. Кочур, (Знемога у І. Світличного) тощо. «Поетичне мистецтво» – свідомий, навіть епатажний, виклик традиції, запрошення до дискусії. Адже поет подає своє розуміння високого мистецтва. «Збіг у назвах творів підкреслює свідоме прагнення Верлена створити естетичну концепцію часу. Якщо Буало сформулював принципи раціоналістичного методу в літературі, то Верлен визначив у своєму вірші основні положення імпресіонізму і символізму, хоча й не ставив собі за мету стати засновником нової естетики... Втім саме цей твір Верлена якнайтонше, якнайточніше відобразив особливості його творчого методу і був сприйнятий символістами як поетичний маніфест» [3, 75]. Структура твору відповідає цій ідеї: у вірші 9 строф, майже весь текст – «естетична концепція нового часу», наприкінці передостаннього речення стоять три крапки, що підкреслює відкритість позиції автора: про справжнє мистецтво можна говорити безкінечно, «А решта все – література», тут достатньо одного слова (тире перед ним) і крапки. Саме в літературі кінця ХІХ – початку ХХ ст. з'являються твори з відкритим фіналом. «Закриті твори вичерпують тему і ставлять крапку на події, відкриті твори передбачають продовження і навіть тривання в безконечності... закритість властива творам масової літератури, а відкритість – більш складним за змістом і формою творам елітарної літератури» [2, 145 – 147]. Модернізм – епоха, яка здійснила поділ на елітарну і масову літературу. Хіба не про це у Верлена?]

Твір П. Верлена дає можливість працювати над кільцевою композицією І частини, над повторами (важливість їх у модерністському тексті безперечна). Особливість композиції підкреслюється майже дослівним повтором першого речення наприкінці І частини, ще й виділенням знаком оклику двічі (графічно зверху і знизу) у перекладі Г. Кочура. Центром повтору є образ-символ Музики. Усі ключові слова – Ньюанс, Колір, Рима, Блакить – автор пише з великої літери. Це збережено у перекладах М. Рильського, М. Ореста. «Можна говорити про поетичне значення графіки, оскільки усе організоване в поезії стає значимим» [1, 74]. Концептуальним видається і повтор (символічно тричі) важливого для модерніста слова-образу Блакиті у 3, 5 (майже посередині) і 8 строфах, причому в 5 строфі блакить у перекладі Кочура стає частиною бінарної опозиції (у тексті через тире констатується конфлікт між двома світами: *Часник із кухонь тих брудних – Від нього плач в очах блакиті.*), а у 8 строфі мета мистецтва – *шукати нову блакить, нову любов (нову красу, нову любов – у перекладі М. Рильського).*

Таким чином вчитель допоможе учням побачити, як художня структура проявляється на усіх рівнях [1, 74]. Розгадувати таємниці будови тексту, насолоджуючись цим процесом, відчувати красу структури класичного твору – цього можна навчити. «Мета поезії, звичайно ж, не «прийоми», а пізнання світу і спілкування між людьми, самопізнання... У кінцевому рахунку мета поезії співпадає з метою культури в цілому» [1, 131].

Список використаних джерел

1. Лотман. Ю. М. Анализ поэтического текста. Структура стиха: Пособие для студентов. Ленинград: Просвещение, 1978. 272 с.
2. Моклиця М. В. Вступ до літературознавства: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. 468 с.
3. Ніколенко О. М. Поезія французького символізму. Шарль Бодлер, Поль Верлен, Артюр Рембо: Посібник для вчителя. Харків: Видавництво «Ранок», 2003. 144 с.
4. Світличний Іван. У мене тільки слово. Поезії. Поєми. Переклади. Харків, 1994.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Савченко Вікторія Анатоліївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри виховання та культури здоров'я Дніпровської академія неперервної освіти.

Прудкосвист Віталій Миколайович,

керівник методичного об'єднання вчителів фізичної культури Магдалинівського району Дніпропетровської області

Педагогічні умови вдосконалення професійної підготовки вчителів фізичної культури можна реалізувати в процесі використання технології, яка передбачає системну та послідовну роботу з сучасними знаннями в галузі фізичної культури і спорту та практичного використання досвіду з викладання предмета «Фізична культура».

Реалізація педагогічних технологій, спрямованих на підвищення ефективності освітнього процесу, ставить завдання прискіпливого аналізу, усвідомлення й осмислення обставин, від яких залежать ефективність, успішність, якість освіти та визначення (обґрунтування) на цій основі педагогічних умов, за яких їх упровадження є можливим і доцільним. [1, с. 78]

Готовність вчителів фізичної культури до використання інноваційних технологій у фізичному вихованні школярів, розглядаємо як сукупність таких взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-емоційного – це мотивація до підвищення рівня професійної діяльності, емоційна спрямованість, інтерес до сфери фізичної культури і спорту, ставлення до використання інноваційних технологій у фізичному вихованні; когнітивний – рівень знань інноваційної діяльності у сфері фізичної культури і спорту, технологічна грамотність; рефлексійний – оцінка практичної та власної діяльності у фізичному вихованні, готовність до саморозвитку.

Виділені показники обумовлюють рівні сформованості готовності вчителів фізичної культури до використання інноваційних технологій фізичного виховання – інтуїтивний, репродуктивний та творчий.

Ефективність навчання значною мірою залежить від чіткого навчально-тематичного планування. З цією метою розроблено навчально-тематичний план курсів підвищення кваліфікації для вчителів фізичної культури, який побудовано за інноваційними методами навчання.

Навчально-тематичний план курсів підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури початкових класів був розрахований на 36 годин денної форми навчання. Реалізація даного навчального плану не потребувало додаткових асигнувань бюджетних коштів.

При розробці навчально-тематичного плану підвищення кваліфікації вчителів ми виходили із розуміння процесу навчання у системі неперервної педагогічної освіти як способу реалізації змісту навчання, та форм і методів навчання як комплексу способів, що забезпечують оволодіння необхідними знаннями і уміннями. Для досягнення позитивних результатів нами використовувались інтерактивні методи навчання спрямованість яких направлена:

- ✓ міні-лекція - передача інформації;
- ✓ інформаційне повідомлення - передача великої кількості інформації;
- ✓ мозковий штурм - відокремлення основної ідеї, збирання ідей, оціночний компонент;
- ✓ презентація - нові результати, нова інформація;
- ✓ рольова гра - набуття навичок виконання конкретних прийомів діяльності, закріплення матеріалу;
- ✓ дискусія - висловлювання думки, самостійне дослідження спірних питань, інтерес до пошуку істини, логічне мислення;
- ✓ Обговорення - активний обмін інформацією, досвідом, взаємодія між слухачами;
- ✓ аналіз історій і ситуацій - виокремлення фактів;
- ✓ рухливі ігри- зняття психологічного і фізичного навантаження.

Навчально-тематичний план курсу підвищення кваліфікації «Методика викладання фізичної культури з використанням інноваційних технологій навчання» включав 12 блоків.

Розробляючи зміст навчання, ми враховували кваліфікаційний рівень вчителів фізичної культури, що проходять курсову перепідготовку (вчителі різних категорій) зосередившись на формуванні й розвитку спеціальних знань і вмінь з викладання фізичної культури.

Навчально-тематичний план курсу підвищення кваліфікації було складено згідно з основними вимогами до організації навчальної роботи в системі неперервної педагогічної освіти.

Основні вимоги до навчального плану: тематика курсу повинна відповідати потребам і інтересам слухачів; обрана тематика має бути достатньо звичайною і повторюватися, щоб виправдати зусилля групи слухачів.

Метою курсу підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури було: підвищення рівня інформованості і розширення знань слухачів курсів з сучасними підходами щодо викладання фізичної культури, формування професійної готовності слухачів, виховання інтересу до фізичного виховання, здорового способу життя, позитивного ставлення до педагогічної діяльності, набуття теоретичних знань, розвиток професійно важливих здібностей та напрацювання необхідних практичних навичок викладання предмету «Фізична культура» за інтерактивними методами навчання.

Запропонована система підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури з використанням інтерактивних технологій навчання передбачала вирішення наступних завдань:

- озброєння вчителя різноманітними формами та методами організації навчальної діяльності при викладанні предмету «Фізична культура»;
- стимулювання слухачів до висловлювання, використання різних способів розв'язування ситуативних завдань, без страху помилятися;
- усвідомлення трьох компонентів змісту предмету: інформаційного; операційного; мотиваційного;
- надання базової інформації про головні вимоги до сучасного уроку фізичної культури і особливості їх реалізації;
- чіткого усвідомлення способів організації заняття на основі інтерактивних методів навчання.

Чітка організація процесу перепідготовки дала можливість сформувати наступні вміння (навички) у вчителів фізичної культури:

- логічного мислення, аналізу, вибору і презентації інформації або проблематики;
- співпраці, засад толерантності шляхом визначення межі власної терпимості та поваги до прав і свобод інших людей;
- проектування опорних схем, вправ для створення доброзичливої атмосфери і продуктивної роботи у групах.

Проведення курсів підвищення кваліфікації за інтерактивними технологіями навчання дозволило зорієнтувати слухачів на інноваційні підходи до організації фізкультурно-оздоровчої роботи

Список використаних джерел

1. Галкина О. В. Роль и место понятия «организационно-педагогические условия» в терминологическом аппарате педагогической науки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Галкина Ольга Владимировна. – Самара, 2009. – 187 с.

ПЕРЕВАГИ ОСВІТНЬОГО КОУЧИНГУ В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

Кудрик Ліліана Григорівна,

кандидат філософських наук, доцент, КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»,

Банах Ольга Володимирівна,

викладач, КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

В умовах реформування сучасної освіти змінюються уявлення про критерії професійної майстерності педагога, цілі і методи його роботи, його професійні ролі. Так, серед ролей сучасного педагога, які йому доводиться освоювати і вдосконалювати – наставник, тьютор, ментор, фасилітатор, едукатор, едвайзер, фахівець з педагогічного дизайну, коуч.

Оскільки, відповідно до викликів сьогодення, змінюється бачення змісту освіти й оцінювання її результатів: результативність освіти включає не лише предметні знання, а й метапредметні навички, особистісні досягнення учнів, - то особливо важливою стає роль педагога-коуча. Педагог-коуч не обмежується трансляцією знань і контролем правильності їх засвоєння – він стає партнером учня, супроводжуючи його в індивідуально-особистісному розвитку.

Бурхливий інтерес до коучингових технологій в освіті викликаний вимогами педагогіки

партнерства, завданнями адаптації сучасної школи до потреб споживачів освітніх послуг: важливо, щоб процес освіти був доступним, комфортним, екологічним. Коучинговий підхід до освітнього процесу допомагає втілити головні принципи педагогіки партнерства: повагу до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіру у взаєминах; діалог – взаємодію – взаємоповагу; розподілене лідерство; рівність сторін; добровільність прийняття зобов'язань; обов'язковість виконання домовленостей та ін. [2].

Предметом освітнього коучингу є: закономірності, механізми та способи розкриття потенціалу особистості і колективу; професійне самоусвідомлення та лідерство; самовиховання, особистісне і професійне самовдосконалення. Створений на перетині психології, менеджменту, філософії і логіки, коучинг є універсальним інструментом розвитку особистості та дуже перспективною освітньою технологією, тому що він здатний забезпечити максимально швидке досягнення мети шляхом активізації здібностей та вдосконалення навичок тих, хто навчається.

Коучинговий підхід допомагає реалізувати найважливіше завдання вчителя Нової української школи: підтримувати в кожному учневі впевненість і мотивацію до пізнання і розвитку; створювати необхідні умови для розвитку та вдосконалення дитини. Це здійснюється завдяки створенню довірливого, безпечного, сприятливого для розвитку освітнього коуч-середовища.

Як досягти того, щоб навчання, участь у позакласній роботі, в учнівському самоврядуванні були для школярів не нудним обов'язком, а особистісно значущою метою? Щоб учні були не пасивними користувачами освітніх послуг, а активними, свідомими творцями себе, свого світогляду, системи цінностей, життєвої позиції? Необхідна атмосфера довіри, поваги до людини, мотивації і заохочення, ставлення до помилок та невдач не як до програву, провалу, за який вчитель сварить, докоряє, соромить, погрожує наслідками, - а як до можливості отримати новий цінний досвід, котрий неминуче веде до прогресу. Педагог-коуч коуч створює атмосферу активного навчання, стимулює усвідомлення учня, демонструє високий рівень освіченості, емоційну компетентність, здатність до самоорганізації, лідерські якості, вміння мотивувати учнів, вселяючи у них впевненість у собі, своїх силах, готовність до постановки цілей, реалізації планів. Педагоги, котрі володіють навичками коучингу, справді здатні змінити життя учнів, учнівського колективу на краще.

Педагог-коуч допомагає учасникам освітнього процесу знайти відповіді на власні запитання, відпрацювати різні життєві ситуації. За допомогою процесу коучингу його учасники поглиблюють свої знання, підвищують ефективність діяльності, покращують якість життя. Коучинг працює зі свідомим і підсвідомим, розвиває різні види інтелекту: мисленнєвий, емоційний, тілесний, енергетичний, духовний, соціальний інтелект [3, с. 22-23].

Важливий інструмент педагога-коуча – запитання. Вони допомагають розширити погляди; перевести суб'єкта із проблеми в завдання: не «за що?», а «для чого»? вийти за рамки; заглянути всередину себе – що для мене цінно, важливо; базуватися на тому, що важливо. Педагог-коуч оволодіває вміннями формулювати запитання, які сприятимуть визначенню потреб і сподівань учнів, стимулюють мислення, мобілізують попередні знання і досвід, орієнтують на досягнення бажаного результату. «Сильні» коучингові запитання активізують розумову діяльність, розвивають відповідальність, творчі здібності та самостійність: Хто я? Чого хочу по-справжньому? Що для мене цінне і важливе? Що для мене бути щасливим? Ким я хочу бути? Яким я хочу бути? Що мені заважає? Як це подолати? Що я хочу від життя? Що життя хоч від мене? В чому смисл того, що я роблю? Заради чого все це? [1, с.16]. Коучингові запитання сприяють ясності в цілях, у майбутніх результатах, у розумінні себе: своїх цінностей, обмежень і можливостей.

Коучинг допомагає розвинути різні типи мислення: критичне, відповідальне, системне, рефлексивне, позитивне, креативне. Критичне мислення допомагає суб'єктам освітнього процесу адекватно оцінювати вчинки, ситуацію; аргументувати, обстоювати свою позицію; протистояти тиску, маніпуляціям. Відповідальне мислення допомагає вийти зі свідомості жертви і відчувати себе автором, творцем своєї реальності, взяти на себе відповідальність за все, що відбувається у житті. Системне мислення дозволяє бачити всю ситуацію цілісно, будувати команду, бачити зв'язок між елементами, причинно-наслідкові зв'язки. Рефлексивне мислення стимулює усвідомлення: з якою метою я це роблю? Що я отримаю (не отримаю)? Який результат буде кращим для мене? Позитивне мислення дозволяє зосередити увагу на перемогах, брати необхідний досвід із минулих ситуацій, не звинувачуючи себе й інших. Креативне мислення допомагає знаходити нові методи вирішення старих завдань і ситуацій, шукати нові підходи й інструменти, уміти бачити по-новому (світ, себе, свою діяльність, стосунки).

Педагог-коуч поєднує в собі також ролі: тренера, фасилітатора – мотивує глибинними запитаннями, допомагає організувати процеси та їх виконання, дає зворотний зв'язок високої якості, допомагає створити і втілити покращення; консультанта – дає цінну інформацію, рекомендації,

використовуючи свої експертні знання, рекомендує книги, ресурси; психолога – працює зі станами; допомагає змінити програми мислення, самоідентифікацію, підняти самооцінку.

Коучинговий підхід допомагає реалізувати пріоритетний напрям в освіті - розвиток людини, втілити ідеї розвивальної освітньої парадигми, адже його головне призначення - допомога людині розвивати компетентності й усунути обмеження для досягнення особистісно значущих стійких змін. Перевагою коучингу є його стрижнева концепція: при формуванні особистості не можна застосовувати насилля, якими б благими цілями воно не обґрунтовувалося. Це забезпечує ненасильницьке спілкування, стає наріжним каменем гуманної демократичної педагогіки.

Отже, стає очевидним, що коучингова компетентність - важлива складова професійної компетентності сучасного педагога, яка сприяє його активній та усвідомленій особистісно орієнтованій позиції у взаємодії з суб'єктами освітнього процесу [4]. Головні компоненти коучингової компетентності сучасного педагога: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний. Мотиваційно-ціннісний компонент включає прагнення до оволодіння коучинговою технологією як потужним інструментом особистісного і професійного зростання. Когнітивна складова передбачає знання історії коучингу, його теперішнього стану розвитку; особливостей і переваг освітнього коучингу; формування вмінь самостійного пошуку і критичного сприйняття інформації у цій сфері. Діяльнісна складова забезпечує оволодіння ключовими компетенціями педагога-коуча; практичними навичками застосування коучингових процедур (запитання, техніки, практики, прийоми). Рефлексивний компонент коучингової компетентності педагога стимулює формування вмінь самоаналізу, самооцінки, самокорекції коучингової діяльності.

Серед коучингових умінь педагога перш за все слід виділити такі: створення і підтримання довірливих взаємин з учнями; активне глибинне слухання; ефективна комунікація, вміння ставити коучингові запитання; сприйняття й обробка інформації в теперішньому моменті – «тут і зараз» (не зациклення на минулому); створення ясності (прояснення ситуації – точка А і точка В); допомога учневі у постановці цілей, формулюванні намірів, розкритті потенціалу, пошуку нових можливостей; створення системи підтримки, супроводу розвитку особистості.

Складовими професійної компетентності педагога-коуча є: самоорганізація; самоменеджмент; аналіз та оцінювання власної діяльності, збір та аналіз інформації; вміння і навички роботи в команді; організація діяльності команди, співпраця; вміння і навички ефективного спілкування, встановлення контакту, створення атмосфери довіри; мистецтво постановки запитань; презентація результатів роботи тощо.

Педагог-коуч сприяє розкриттю та ефективному використанню особистісних якостей учнів, про які вони навіть не здогадувалися, не використовували їх як основу для подальшого руху вперед. Обов'язок педагога-коуча – знайти краще в особистості учня. Обов'язок учня – взяти на себе відповідальність за вирішення поставленого завдання. Завдяки особливому підтримуючому ставленню педагога-коуча учень сам досягає своєї мети, вирішує проблеми, реалізує власні здібності і можливості, підвищує персональну ефективність. Учень починає вірити у свої можливості, готовий реагувати і діяти конструктивно, втілювати позитивні зміни. Таким чином, феномен коучингу володіє великим навчально-розвивальним потенціалом. Коучинговий підхід формує культуру саморозвитку і самовдосконалення, що є надзвичайно актуальним для нашого суспільства.

Методика педагогічного коучингу сприяє створенню власного унікального педагогічного стилю. Це розширює можливості і створює особливі умови коучингової взаємодії між педагогом і суб'єктами освітнього процесу [4, с. 5]. Упровадження технологій педагогічного коучингу сприятиме забезпеченню ефективності різних видів освітньої діяльності, визначених Концепцією Нової української школи: групової роботи, рольових ігор, експерименту, спостереження, проєктів тощо [2].

Організація освітнього процесу на засадах педагогічного коучингу виводить взаємини між педагогом і учнями на новий рівень міжособистісної взаємодії на основі зацікавленості, співробітництва, гнучкості та ефективності. Оволодіння технологією коучингу допоможе педагогу знайти підхід до кожного учня, використати резерви людської психіки, створити атмосферу, найбільш сприятливу для максимального самовираження суб'єкта освітнього процесу взаємодії, ефективної спільної партнерської діяльності.

Застосування коучингу у системі післядипломної педагогічної освіти сприяє розвитку активної творчої особистості вчителя, здатної до втілення принципів педагогіки партнерства, розкриття лідерського потенціалу. Набуті на курсах підвищення кваліфікації коучингові вміння та навички стануть вагомою складовою професійної майстерності педагогів. Опанування коучингових підходів і технологій допоможе сучасному педагогу поглибити розуміння своїх функцій як суб'єкта професійної діяльності, задовольнить потребу у професійному самовдосконаленні упродовж життя.

Вчителі – слухачі курсів підвищення кваліфікації під керівництвом коуча-викладача впевнені у своїх силах, працюють в аудиторії і самостійно зацікавлено, творчо і з високою віддачею. Для викладачів коучинг дає простір для експериментування із новими навчальними стратегіями.

Коучингові технології показали свою високу ефективність у роботі з педагогами-організаторами, вихователями і вихователями-методистами закладів дошкільної освіти, у проведенні тематичних спецкурсів для вчителів різних категорій: «Лідерська компетентність педагога – агента змін», «Сучасний педагог – тренер з розвитку і гармонізації особистості» та ін. Використання коучингу слугує для активізації навчально-пізнавальної діяльності слухачів, посилення їх мотивації, підвищення рівня їх відповідальності, подолання усталених упереджень і стереотипів, пережитків авторитарної педагогіки. Застосовується формат взаємодії як індивідуальний (у формі індивідуальних бесід), так і груповий (проведення навчальних занять, тренінгів з використанням специфічних інструментів коучингу).

Використання коучингових технологій у підвищенні кваліфікації педагогів значно прискорює процеси особистісного і професійного зростання вчителів, вихователів, сприяє ефективнішому виконанню ними своїх професійних обов'язків, запобігає професійним деформаціям та емоційному вигоранню.

Коучинг – це новаторський тип педагогічного співробітництва, взаємин між суб'єктами освітнього процесу, який втілює ідеї педагогіки партнерства. Активне впровадження коучинг-підходу в сучасній школі забезпечить значне підвищення рівня продуктивності, екологічності освітнього процесу, допоможе створити сприятливе для розвитку особистості комфортне, гуманістичне, здоров'язбережне освітнє середовище. Розвиток коучингової компетентності є важливим чинником підвищення рівня професіоналізму сучасного педагога, запорукою втілення ідей і принципів педагогіки партнерства.

Список використаних джерел

1. Богосвятська А.-М., Кудрик Л. Комунікативна компетентність педагога-коуча // Зарубіжна література в школах України. - 2020. - № 4. - С.14-19.
2. Концепція нової української школи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/osvita/zagalnoserednya-osvita-2/nova-ukrajinska-shkola>
3. Кудрик Л.Г. Самокоучинг: Як запобігти професійному вигоранню / авт.-упоряд. Л.Кудрик, А.Бешлей, У.Мельник. – Київ: «Видавнича група «Шкільний світ», 2019. – 216 с.
4. Педагогічний коучинг: навч.-метод. посіб. / Т. Ю. Чернова, І. С. Голіяд, О. А. Тіщук // за заг. ред. Д. Е. Кільдерова. – Київ, 2016. – 166 с.
5. Українська школа в умовах гострих викликів ХХІ ст.: сталий клімат – духовний гуманізм. Матеріали учасників Першої Всеукраїнської педагогічної різдвяної конференції. – Львів: КЗ ЛОР «ЛОППО», 2020. – 84 с.

СЕРЕДОВИЩНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВИТИ

Джаман Т.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кабінету виховної роботи та позашкільної освіти

Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Середовищний підхід поки що належить до інноваційних, хоча він уже зафіксований у міжнародних документах як перспективний на рівні «Всесвітніх доповідей з освіти» ЮНЕСКО. Основними поняттями, які входять до терміносистеми цього підходу, виступають «середовище», «освітнє середовище», «соціокультурне середовище», «інклюзивне середовище». Змістове й структурне наповнення поняття «середовище», «освітнє середовище» досліджували М.Васьківський, Н.Вересаєв, Н.Вусата, Н.Гладченков, С.Дерябо, В.Доротюк, С.Кривих, К.Левченко, І.Нечипуренко, О.Радіонова, М.Піддячий, К.Приходченко, В.Слободчиков, І.Шалаєв, І.Шендрик, В.Ясвін та ін. Так, В.Ясвін під «освітнім середовищем» розуміє систему впливів і умов формування особистості за заданим зразком, а також створення можливостей для її розвитку, що відбувається в соціальному і просторово-предметному оточенні [4, с.14]. Освітнє середовище дітей з особливими потребами вчений розглядає як сукупність духовно-матеріальних умов його функціонування, що забезпечують саморозвиток вільної і активної особистості дитини, реалізацію її творчого потенціалу. Освітнє середовище виступає функціональним і просторовим об'єднанням суб'єктів освіти, між якими встановлюються тісні різнопланові групові взаємозв'язки, і може розглядатися як модель

соціокультурного простору, в якому відбувається становлення особистості [4, с.14].

Формальними параметрами освітнього середовища науковець вважає широту, інтегрованість, ступінь усвідомленості, стійкість, емоційність, узагальненість, домінантність, когерентність, активність, мобільність тощо. Сутність понять «освітнє середовище», «навчально-виховне середовище» і суміжних із ними розкрито також у працях педагогів Н.Гладченкова, В.Доротюка, І.Нечипуренко, Н.Вусатої, М.Васьківського, М.Піддячого та ін. Так, В.Доротюк розглядає навчально-виховне середовище як відкриту педагогічну систему, тісно пов'язану з зовнішніми чинниками, яка не може функціонувати поза їхніми межами та впливами; мобільну структуровану систему, що є частиною більш складної системи вищого рівня [2, с.32]. Учений характеризує освітнє середовище двома показниками: насиченістю навчально-виховного середовища, тобто ресурсним потенціалом, і його організованістю, або способом організації. Отже, у понятті виокремлюються змістовий і структурний чинники. Крім того, освітнє середовище поділяється на внутрішнє або інформаційно-особистісне (життєвий досвід особистості) та зовнішнє, або інформаційно-педагогічне (вплив на особистість за допомогою педагогічних технологій).

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що серед прихильників середовищного підходу до інклюзивного навчання й виховання існує два основних аспекти його тлумачення: 1) як системи впливів і умов формування особистості за заданим зразком (В.Ясвін) та 2) як полікультурної освіти, індивідуальної для кожного учня / студента / вчителя, середовище для побудови власного «Я», що забезпечує створення умов для актуалізації внутрішнього світу індивідууму, його особистісного зростання, самореалізації, становлення самосвідомості (В.Доротюк). Ми поділяємо погляди вчених, які описують середовище як сукупність організованих чи стихійних мікросередовищ (соціокультурне, педагогічне, сімейне, родинне та ін.), що певним чином впливають на формування навчально-виховного середовища, спрямованого на розвиток і саморозвиток кожної залученої до нього особистості, систему умов для особистісного і творчого розвитку дітей і педагогів – усіх суб'єктів цього процесу, тобто середовище розвитку й виховання особистості.

Серед багатьох підходів до визначення основного, на наш погляд, поняття інклюзивної освіти вважаємо найбільш ґрунтовним тлумачення З.Шевців, оскільки в ньому врахована специфіка інклюзії, структура інклюзивного середовища як простору соціалізації дітей з різними можливостями й особливостями: «інклюзивне середовище» – організація спеціальних умов для отримання освіти дітьми з особливими освітніми потребами і дітьми з нормативним розвитком, з якими вони навчаються в одному класі; сукупність матеріально-технічного, навчально-методичного, інформаційного та кадрового забезпечення, що сприятиме ефективному навчанню, вихованню та розвитку учнів з обмеженими можливостями здоров'я, та не перешкоджатиме навчанню інших здорових дітей [3, с.29]. На важливості створення інклюзивного освітнього середовища акцентує увагу В.Бондар. Він вважає, що саме воно задовольняє потреби кожної особистості навчатися, жити і працювати в реальних, а не штучно створених умовах суспільного розвитку [1, с.12].

Сутність середовищного підходу в інклюзивній освіті визначаємо як спрямованість освітнього процесу на створення навчального простору учбового закладу, в якому враховані просторово-предметний компонент (безбар'єрний доступ до приміщень); інформаційно-технічний (забезпеченість сучасними засобами та системами, що відповідають освітнім проблемам дітей); змістово-методичний компонент (адаптований індивідуальний маршрут розвитку дитини, варіативність і гнучкість навчально-виховних методик, форм і засобів), що сприятиме соціалізації дітей, забезпечить рівність прав на освіту та життєдіяльність.

Отже, середовищний підхід до навчання є загальнодидактичним інноваційним, має специфіку реалізації в інклюзивній освіті, сприяє максимально повному задоволенню потреб дітей в розвитку, відновленні, корекції та компенсації порушених функцій, соціальній адаптації, засвоєнню соціального досвіду та інтеграції у суспільство.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробленні змістових і організаційних особливостей інклюзивного освітнього середовища на рівні загальноосвітніх шкіл і ЗВО, технологічного забезпечення реалізації середовищного підходу.

Список використаних джерел

1. Бондар В. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен. *Рідна школа*, 2011. № 3. С.10-15.
2. Піддячий М., Васьківський М., Доротюк В., Левченко К. Формування освітнього середовища профільної школи. К.: Педагогічна думка, 2013. 200 с.
3. Шевців З. М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу [Текст] : монографія. К. : ЦУЛ,

РОЗВИТОК ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ: СВОБОДА ВИБОРУ ЧЕРЕЗ МОДЕРНІЗАЦІЮ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ

Ходацька Ольга Миколаївна,

*аспірант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України, методист гімназії-інтернату № 13 м. Києва*

У статті висвітлено шляхи розвитку професіоналізму вчителя, його свобода вибору в рамках методичної роботи освітнього закладу та в умовах неформальної освіти. Реалізація Програми реформування освіти в Україні передбачає забезпечення підготовки та професійного розвитку педагогічних працівників, підвищення вмотивованості та якості їхньої діяльності, тому, враховуючи зміни у змісті освіти, практичну реалізацію особистісно-зорієнтованого навчання, неформальної освіти, впровадження у навчальний процес інноваційних педагогічних технологій, автор показує, як практично забезпечується методичний супровід творчого зростання педагогів.

Ключові слова: професіоналізм, професійний розвиток, методична робота, неформальна освіта, освіта дорослих, інноваційні технології, педагогічний процес, педагогічний досвід, методична рада, форми методичної роботи.

Актуальність теми зумовлена сучасними тенденціями розвитку суспільства, вітчизняної освіти, спрямованими на підготовку вчителя-професіонала, здатного професійно розвиватися в умовах неформальної освіти на демократичних та гуманістичних засадах, реалізуючи освітню політику як пріоритетну функцію держави, забезпечувати розвиток та самореалізацію особистості, задоволення її освітніх і духовно-культурних проблем. Кардинальне реформування життя соціуму створило реальні передумови для значних перетворень в економіці, культурі, науці, що відбуваються на тлі глобальної інтеграції у світовий освітній простір, зростання ролі етнічних культурних факторів та національної самосвідомості, суттєвого підвищення вимог до професійної компетентності фахівців, модернізації системи освіти.

Характер сучасних цивілізаційних процесів визначається ствердженням таких суспільних та особистісних цінностей, як «людина», «творчість», «духовність», «професіоналізм», інтенсивним впровадженням в освітянську практику гуманістично зорієнтованих наукових парадигм, спрямованих на цілісний розвиток особистості, активізацію її творчих суб'єктних можливостей, зростання ерудиції і загальної культури.

Незважаючи на те, що питання підбору кадрів, їх підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації постійно перебувають у полі зору науковців та практиків, завжди існувала суперечність між зростаючими потребами сьогодення, суспільства й недостатньою кількістю кваліфікованих фахівців чи рівнем їх професіоналізму. У сучасних інформаційно-комунікаційних умовах ця суперечність ще більше загострилася, і стала нагальною. Тому, отримавши професійну освіту, щоб стати справжнім учителем-фахівцем, необхідно розвивати, удосконалювати свою майстерність, підвищувати рівень кваліфікації, продовжувати навчатись упродовж всього професійного життя, тобто ставати професіоналом.

Аналіз досліджень. Зміни, які відбуваються в освіті, стосуються всіх учасників освітнього процесу: і учнів, і педагогів, і батьків. Але ж на першому плані, звичайно, - вчитель, його багатовимірний, невичерпний талант. Через його діяльність реалізується державна політика, спрямована на зміцнення інтелектуального потенціалу нації, і формується особистість дитини, тому професійно-фахове та індивідуально-особистісне зростання педагога має поєднувати практичну й навчальну діяльність. Досвідчений педагог зауважить, що професіоналізм набувається з роками практичної діяльності. Це дійсно так, але можна працювати в школі десятки років, а професіоналом так і не стати. Прикладів цьому, на жаль, дуже багато. Тому вміння обирати, а, отже, приймати оптимальні рішення в конкретних педагогічних ситуаціях є необхідною складовою, і одночасно засобом зростання професіоналізму педагога.

На жаль, у процесі вузівської підготовки цілеспрямоване формування вмінь та навичок вибору оптимальних рішень і дій майбутніх учителів бажає бути кращим. Фактично молодий спеціаліст, що прийшов працювати в школу, не вміє вибирати і не має досвіду реалізації свободи вибору ні стосовно розв'язання педагогічних ситуацій, що йому доведеться зустріти в роботі з учнями та батьками, ані

стосовно власного вдосконалення. Ось чому, керуючись, нормативними документами, беручи до уваги загальні потреби школи, спираючись на набутий досвід та його традиції, одним із напрямків методичної роботи в освітньому закладі є створення інформаційних, науково-методичних, організаційно-педагогічних умов для безперервного, системного підвищення кваліфікації вчителів і їх професійно-особистісного росту. З цією метою основними завданнями, які виникають перед методичною службою у школі, є:

- створення умов для доступності науково-педагогічної інформації кожному педагогові;
- забезпечення умов для обміну перспективним педагогічним досвідом;
- сприяння формуванню атмосфери пошуку і творчості;
- впровадження моніторингу для відстеження ефективності методичного забезпечення.

Суть цієї ідеї полягає у відмові від уніфікації педагогічної допомоги кожному вчителю. У сучасній практиці методичне забезпечення більшою мірою направлене ніби «зверху вниз», тобто педагогам пропонується певна схема підвищення їх професійного рівня, або, в кращому випадку, «меню», з якого педагог може вибрати свою схему методичного забезпечення. Заміна уніфікованого підходу на індивідуально орієнтований передбачає перехід на методичне забезпечення, орієнтоване на потреби кожного вчителя, створення умов для реалізації індивідуальної траєкторії його творчого зростання, включаючи неформальну освіту як складову системи неперервної професійної освіти, самостійно мотивованого виду діяльності, що пов'язаний зі свідомим вибором особистістю різноманітних форм організації навчання, спрямованих на саморозвиток і професійне вдосконалення, опанування додаткових компетенцій. Тому в процесі методичної роботи з педагогами школи, району, міста так важливо врахувати означені питання та свободу вибору.

Мета статті. Висвітлити особливості організації методичної роботи в школі, спрямованої йти попереду в обґрунтуванні і свободі вибору шляхів оновлення знань, педагогічного мислення, у розвитку професіоналізму та духовного потенціалу вчителів.

Виклад основного матеріалу.

Серед різноманітних напрямків та форм методичного забезпечення професійного росу педагогів особливе місце займає *методична робота*. Метою методичного забезпечення освітнього процесу в школі є створення умов для постійного вдосконалення педагогічної діяльності, приведення його у відповідність із сучасними досягненнями науки й практики, стимулювання інноваційної діяльності педагогів. З цією метою можна запропонувати методичним працівникам, керівникам шкіл та шкільних методичних комісій кілька практичних порад.

Перша порада – зміст методичної роботи з учителями, форми і методи його подання (тобто певні методичні заходи, розробки, рекомендації та ін.) мають носити проблемний характер. Сутність проблемності змісту форм і методів методичної роботи полягає у визначенні, розгляді, постановці проблеми або цілого комплексу проблем, які об'єктивно виникають у процесі педагогічної діяльності й вирішення яких має суттєвий практичний інтерес як із точки зору завдань школи чи району (міста), так і з точки зору конкретного педагога. Наприклад, будь-які проблеми навчально-виховної роботи безсумнівно мають значення для системи навчально-виховної роботи школи, району, але вони безпосередньо пов'язані з особистісними проблемами педагога, який здійснює цю навчально-виховну роботу, отже, і з його вибором.

Помилково було б вважати, що проблемність змісту методичної роботи обмежується знайомством учителів із наявними проблемами та пропозиціями певних шляхів їхнього вирішення. Практика свідчить, що проблемні семінари з досвіду роботи того чи іншого педагога, присвячені. Здавалося б, певній актуальній проблемі та засобам їх вирішення, могли мати не проблемний зміст, а інформативний. Проблемність методичної роботи полягає перш за все в тому, що навчити педагога самостійно бачити, визначати, розглядати та ставити проблеми. І тут слід наголосити на врахуванні специфіки *освіти дорослих*, фахівців із вищою освітою, певним життєвим та професійним досвідом. Дорослі люди, які навчаються в системі методичної роботи, на відміну від студентів та молододосвідчених учителів, уже вміють не тільки вирішувати наявні проблеми, а й ставити їх, вболівати за їхнє розв'язання, знаходити нові шляхи подолання їх. Зрозуміло, що немає певного алгоритму розв'язання певних (однакових на перший погляд) проблем. Наприклад, не можна вирішити проблему у своєму класі так, як вирішила колега у паралельному класі, бо другої такої колеги (до речі, як і В. Сухомлинського, А. Макаренка чи Амонашвілі) бути не може. Може бути вчитель, який сприймає позитивний досвід колег і збагачує ним власну діяльність, а не механічно копіює його. Лише залучення особистісного потенціалу вчителів під час методичного заходу, націленість їх на позитивний пошук і вибір можуть дати позитивний результат у підготовці педагогів до розв'язання порушених проблем. До того ж свої проблеми фахівець має розв'язувати сам, добираючи та використовуючи оптимальні й

економні в часі способи виконання професійних дій і операцій, які приносять найкращі результати, за інших обставин говорити про високий професіоналізм педагога важко.

Як свідчить досвід, найефективнішими формами методичної роботи в цьому напрямку є проблемні лекції й семінари, робота проблемних груп учителів, вирішення проблемних педагогічних задач (тренінги), індивідуальні завдання проблемно-пошукового характеру. Не менш ефективними, як у плані визначення кола проблем, так і в плані пошуку шляхів їх розв'язання, є науково-практичні конференції та конференції з обміну досвідом, педагогічні дискусії та диспути, засідання за «круглим столом» та професійні обговорення педагогічні читання тощо. В плануванні та організації таких методичних заходів важливо врахувати ще одну особливість освіти дорослих. Для дорослої людини навчання (а методична робота – це і є складова післядипломного навчання (*неформальне навчання*)) перестає бути основним видом діяльності як для учня чи студента. Отримання певних, навіть дуже важливих знань, умінь і навичок для дорослої людини лише засіб, інструмент вирішення конкретних професійних і життєвих проблем. Тому логіка побудови й організації певного методичного заходу або системи методичної роботи в освітньому закладі повинна будуватись на логіці вирішення певних проблем, а не лише на логіці окремих навчальних дисциплін.

Практичні проблеми, які доводиться вирішувати педагогам у своїй діяльності, містять широкий спектр аспектів, які мають дидактичне, виховне, психологічне, соціальне, етичне та інші спрямування. Актуалізувати знання педагогів у цих галузях необхідно стосовно конкретної проблеми та конкретної ситуації. У зв'язку з цим можна розглядати практичну пораду методисту чи керівнику освітнього закладу – методична робота з педагогами, її зміст, форми та методи мають бути ситуативно спрямованими. Ситуативність методичної роботи означає її конкретність, адаптованість до певних умов, обставин, що створюють певні засади, підкреслюють їхні відмінності, можливо, унікальність і вимагають через це оригінального рішення, особливого підходу, системи неординарних заходів, індивідуального вибору.

Велику кількість проблем, яку вирішує вчитель у процесі своєї педагогічної діяльності, різноплановість рішень, які йому доводиться приймати, переконливо свідчать, що типовість ситуацій як суто педагогічних, так і пов'язаних із професійною діяльністю, може бути тільки умовною. Реальність не створює ідентичних ситуацій. Різні педагогічні ситуації, в які потрапляють учителі чи учасники освітнього процесу, по-різному вирішуються і в окремих колективах, і по-різному вирішує конкретний вчитель. Тому методична робота з педагогами має бути спрямована на підготовку фахівців не в типових, середньостатистичних умовах, яких фактично не буває, а в умовах конкретних, часто непередбачуваних і неочікуваних. Наприклад, під час аналізу показового уроку слід акцентувати увагу не на пошуку помилок, а запропонувати знайти власний вихід до даної ситуації й аргументувати свої можливі дії. Такий орієнтовно-індивідуальний підхід передбачає використання індивідуальних форм розвитку професіоналізму педагогів: консультування з фахівцями, досвідченими педагогами, наставництво, творчі звіти методичних комісій та окремих педагогів, *інформальна* (це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям) *та неформальна* (як процес додаткового цілеспрямованого діалогічного навчання, виховання й розвитку молоді, організований поза межами змісту, форм і методів освітніх установ та державних інституцій) *освіта вчителів*.

Найповніше ситуативність проявляється в змісті методичної роботи, коли він будується не на єдиній або загальноприйнятій ідеї, а враховує альтернативи, не обминає гострих кутів та суперечностей, ґрунтується на свободі вибору, а отже, створює пропозицію для нього, виходить із поваги та підтримки особистої думки педагогів, її оригінальності та інше. Таким вимогам відповідають рольові та ділові ігри, обговорення, проектні завдання, моделювання педагогічних ситуацій тощо. Такі форми методичної роботи будуть ефективними, якщо будуть проводитись у душі доброзичливості, поваги, що дає можливість висловлюватися кожному, не боячись бути безапеляційно засудженим, піднятим на сміх або просто зайвим у колі професіоналів. Важливо, щоб атмосфера, яка створюється в процесі проведення методичних заходів, була позитивною, могла стимулювати активність педагогів, а не була своєрідним гальмом. Із цим пов'язана третя практична порада методичним працівникам: діалогічність змісту, форм і методів методичної роботи з педагогами, яка забезпечує підключення суб'єктивно-сислової сфери вчителя, відповідність змісту методичних заходів потребам педагогів, створює дидактико-комунікативне середовище спілкування. Діалог – це завжди вибір, і діалогічність методичної роботи сприяє переведенню фахових компетентностей у власне надбання педагогів, визначає характер взаємин як з боку колег-учителів, так і з боку методистів чи адміністрації закладу, бо вчитель із пасивного об'єкта методичної роботи перетворюється на активного співтворця процесу

власного професійного вдосконалення, а методист чи адміністратор освітнього закладу – на співавтора, головний обов'язок якого допомагати вчителю вдосконалюватися, а отже, і зростанню професіоналізму педагогів.

Висновки. Як бачимо, ці покрокові поради стосуються усіх без винятку напрямів методичної роботи з педагогічними кадрами, оскільки вибір супроводжує всю педагогічну діяльність, а свободу вибору надають і забезпечують ґрунтовні фахові знання, зростання рівня професіоналізму вчителя.

Завдання керівника освітнього закладу – зробити свій вибір, організувати методичну роботу таким чином, щоб вона була цілісною, базувалась на наукових досягненнях, надбаннях інноваційного педагогічного досвіду і системному аналізі проблем конкретної школи, спрямованому на розвиток професіоналізму вчителя.

Список використаних джерел

1. Бережнова Е.В. Формирование методологической культуры учителя // Педагогика. – 1996. – № 4. – с. 14-18.
2. Великий тлумачний словник української мови/ уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «перун», 2001. – 1440с.
3. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: Монографія. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. – 243 с.
4. Данилова Г.С. методичні служби України: проблеми управління, професійна підготовка: Навч.- метод. Посібник. – К. ІЗМН, 1997. – 256с.
5. Коломинський Н.Л. Психологія педагогічного менеджменту. – К.: МАУП, 1996. – 176с.
6. Крамущенко Л.В. Адміністративний супровід підвищення професійного рівня викладачів: навч. –метод. Посіб. Для самостійної роботи магістрантів зі спеціальності 8.000009 «Управління навчальним закладом». – Полтава, 2008. – 27 с.
7. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник / Авт.-упор. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. – 108 с. ISBN 978-617-640-161-2).
8. Національна стратегія розвитку освіти на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/ru/dokumets/15828.html>
9. Організаційно-педагогічні основи методичної роботи: Навч. Посібник. – К.: УШКККО, 1995. – 180 с.
10. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; За ред. І.А.Зязюна. – 3-є вид., допов. переробл. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 376 с.
11. Протасова Н.Г. Гуманізація післядипломної освіти педагогів. – К.: ДАККО, 1998. – 151 с.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ РЕФЛЕКСІЇ ЯК УМОВА ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ІНСТРУМЕНТАЛЬНОМУ КЛАСІ

Смалько Марина Федорівна,

старший викладач кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету

Рефлексивні технології активно досліджуються в освітній діяльності.

За останні двадцять років орієнтовані на особистість навчально-розвивальні та евристичні теорії, системи та освітні програми (В. В. Давидова-Д. Б. Єльконіна, М. М. Боритко, Б. З. Вульфо́ва, А. В. Карпова, І. Н. Семенова та С. Ю. Степанова, А. В. Хуторського та ін.), в основі яких застосовується рефлексія, получили широке визнання і з успіхом застосовуються на практиці в закладах шкільної та вищої професійної освіти. У контексті реформи вищої освіти це набуває особливого значення, оскільки саме рефлексія у навчальній діяльності допомагає реалізувати головний зміст трансформації професійної освіти: перевести студента з об'єкта (той, кого навчають) в суб'єкт навчальної діяльності (той, хто навчається сам і виступає ініціатором самозмінення) [3, 4, 6, 9, 10].

Аналіз сучасних досліджень рефлексивних технологій дозволяє виокремити напрямки, за якими визначають їх сутнісний зміст: акмеологічний, індивідуально-творчий, соціокультурний, системний, особистісний, діяльнісний, соціально-педагогічний, технологічний [5, 7]. Їх, в свою чергу, можна розділити на два основних підходи, які різняться за формами здійснення рефлексії: колективну та індивідуальну [5].

Зміст колективного підходу виражається в рефлексії по відношенню до особливостей

міжособистісних відносин, різним соціально-психологічним феноменам (комунікативний компонент), а також в рефлексії по відношенню до способів та засобів організації взаємодії з суб'єктами навчання та виховання (кооперативний) .

Зміст індивідуального підходу виражається: в рефлексії по відношенню до цілей, завдань, норм професійної діяльності, форм її планування та організації, стратегіям здійснення поставлених задач (організаційно-регулятивний); у рефлексії по відношенню до змісту та специфіці діяльності фахівця (предметно-інтелектуальний) та в рефлексії по відношенню до психологічних особливостей та особистісних якостей професіонала (особистісно-мотиваційний) [5] . Власне саме індивідуальний підхід представляє найбільший інтерес для роботи в інструментальному класі.

Рефлексія в освітньому процесі поєднує інтелектуальний, розумовий та чуттєво-емоційний процес усвідомлення суб'єктом навчання своєї діяльності [2, 9]. У музичній діяльності, зокрема інструментально-виконавській, зміст і смисли рефлексії чуттєво-емоційних процесів суттєво відрізняються від чуттєвих переживань в інших видах діяльності. Г.М. Падалка визначила цей процес як мистецьку рефлексію : «усвідомлення власних психічних станів і процесів у зіставленні із переживаннями , відтвореними в художньому образі, роздуми людини над власним життям, заглиблення у власні почуття у зв'язку із змістом мистецького твору, у зіставленні об'єктивного змісту художніх образів з результатами самоаналізу власного внутрішнього життя» [6 , С.159].

На нашу думку, в структуру професійної рефлексії майбутнього вчителя музики необхідно включити ще деякі важливі аспекти рефлексії індивідуально-особистісного рівня. В інструментальному класі це необхідність відслідковувати і усвідомлювати відчуття власного тіла за інструментом (опора тіла, м'язевий апарат, відчуття клавіатури, координація рухів, зір та звичайно ж, робота слуху). Важливо розуміти особливості цього процесу, те, що фізіолог

І. П. Павлов називав «м'язевою радістю» : відчуття нашого організму завжди емоційно забарвлені, а у музикантів ще й наповнені глибоким власним змістом, у кожного своїм. Розуміння роботи власного організму, здібність до саморегуляції на нейрофізіологічному рівні - вагома частка професійного успіху музиканта.

Також важливим аспектом професійного розвитку в інструментальному класі є особистісте становлення студента. Як вважають дослідники, рефлексія особистісного самотворення у навчальній діяльності зазвичай відбувається стихійно і витісняється формуванням спеціальних фахових умінь та навичок. Важливі рефлексивні здібності до самоаналізу, самоусвідомлення, самоудосконалення , котрі стимулюють формування Я-концепції студента, на практиці часто розвиваються неусвідомлено.

Для практичного вирішення проблем формування професійної рефлексії майбутніх вчителів музичного мистецтва ми обрали такий вид навчальної діяльності як самостійна робота в інструментальному класі. Нами був розроблений «Робочий зошит з курсу «Основний музичний інструмент» одним із завдань якого було визначено формування та розвиток професійної рефлексії в інструментально-виконавській діяльності.

Суттєвою змістовою часткою «Робочого зошита» є оригінальний психолого-педагогічний супровід для суб'єктно-особистісного розвитку студентів. Матеріали викладені у формі щоденника-записника, що дає змогу студентам вести самоспостереження, планувати і аналізувати свою роботу, здійснювати самоконтроль, чітко уявляти мету свого навчання і розвитку в інструментальному класі [8].

Використання матеріалів «Робочого зошита з курсу «Основний музичний інструмент» дозволили значно підвищити показники навчальної успішності студентів, порівняно з тими, хто не залучався до спеціальної організації самостійної роботи в інструментальному класі. За результатами модульного контролю біля 3/4 студентів отримали більш високі оцінки , ніж за попередній період; 84% студентів відмітили зниження рівня тривожності в період підготовки до модульного контролю та/або під час публічного виступу; 54% студентів відмітили відчуття більшої впевненості в собі на заняттях з основного інструменту; більше 50% студентів спостерігали за собою можливість краще відслідковувати і усвідомлювати помилки та недоліки самостійної підготовки до індивідуальних занять; більше 80% студентів відмічали позитивні зміни у процесах уваги, запам'ятовування, усвідомлення навчального матеріалу та рухової координації в процесі самостійних занять з основного музичного інструменту. Переважна більшість студентів, які користувались «Робочим зошитом» для самопідготовки , спостерігали почуття самозадоволення, самоповаги після занять та модульного контролю з основного музичного інструменту.

Наше дослідження підтвердило, що використання рефлексивних технологій в освітній діяльності дає безумовну перевагу у навчанні та стимулює особистісне зростання студентів в період професійної підготовки .

Список використаних джерел

1. Борытко Н. М. Педагогические технологии : Учебник для студентов педвузов [Електронний ресурс] / Н. М. Борытко, И. А. Соловцова, А. М. Байбаков / Под. Ред. Н. М. Борытко. – Волгоград : Изд-во ВГИПК РО, 2006. – 59 с. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/model-formirovaniya-professionalnoy-refleksii-buduschego-pedagoga/viewer>
2. Карпов А. В. Психология рефлексивных механизмов деятельности / А. В. Карпов. – М. : Ин-т психологии РАН, 2004. – 424 с.
3. Король А. Д. Куда идет педагогика : «Логос» и «Дао» образования [Електронний ресурс] / А. Д. Король // Беларуская думка. – 2016. – №6. – С. 64-67. – Режим доступа : <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/184776/1/64-67.pdf>
4. Литвиненко С. А. Формування педагогічної рефлексії у процесі професійної підготовки майбутніх учителів в умовах ступеневої освіти / С. А. Литвиненко // Нова педагогічна думка. – 2013. – №1. – С. 11-15.
5. Литвиненко Т. В. Формирование педагогической рефлексии как профессионального качества личности педагога [Електронний ресурс] / Т. В. Литвиненко // Омский научный вестник. – 2009. – №5(81). – С.135-138. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-pedagogicheskoy-refleksii-kak-professionalno-vazhnogo-kachestva-lichnosti-pedagoga/viewer>
6. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
7. Палько Т. В. Трансформація поняття «рефлексія» в психологічних дослідженнях / Т. В. Палько // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. – 2014. – №2(23). – С.198-204.
8. Смалько М. Ф., Яковенко Л. П. Самостійна робота у фортепіанному класі. Робочий зошит І з курсу «Основний музичний інструмент». Навчально-методичний посібник для студентів І курсу вищих мистецьких навчальних закладів освіти за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» та 014 «Середня освіта. Музичне мистецтво» / М. Ф. Смалько, Л. П. Яковенко. – Рівне : О. Зень, 2016. – 104 с.
9. Швалб Ю. М. Поняття суб'єкта учбової діяльності / Ю. М. Швалб // Людина. Суб'єкт. Вчинок : Філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В. О. Татенка. – К. : Либідь, 2006. – С. 303-316.
10. Хуторской А. В. Практикум по дидактике и современным методикам обучения / А. В. Хуторской. – СПб. : Питер, 2004. – С. 162-164.

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ЕПІДЕМІЇ COVID-19: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Губаш Оксана Павлівна

Старший викладач Київського університету ім. Бориса Грінченка

Епідемія COVID-19 внесла корективи в повсякденне життя українського суспільства, змусивши організації максимально перевести діяльність у дистанційну форму. Не обійшло це і освітянську галузь. Не маючи змоги працювати у звичному форматі, заклади освіти були вимушені перейти в Інтернет простір для організації навчальної, науково-методичної та управлінської діяльності. Хоча за останні пару десятиліть в українській освіті поступово впроваджувались інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), різні заклади виявились по-різному підготованими до умов дистанційного навчання. Здебільшого ролі ІКТ відводилась далеко не головна роль, яка часто зводилась до наявності веб-сторінок шкіл, веб-сайтів освітніх організацій, онлайн ресурсів для внутрішнього користування у вищих навчальних закладах тощо. Деякі вчителі включали компонент дистанційного навчання у свій курс, організовуючи частковий контроль та самостійну роботу учнів над проектами, відсилаючи їх до певних ресурсів в мережі Інтернет.

Реальність виявилась такою, що значна кількість вчителів та закладів освіти не змогли зразу ефективно організувати навчальний процес для своїх учнів. Оскільки більшість шкіл не має власної платформи для дистанційного навчання, вчителям довелося організувати уроки за допомогою доступних їм засобів комунікації: Skype, Viber, Telegram, Zoom, GoogleMeet тощо. Якщо з першими більшість вчителів були знайомі, то з останніми виникла проблема не просто ознайомитись, а навчитись специфіці роботи з ними. Проте, навіть за наявності зв'язку між учнем і вчителем, таке навчання важко назвати успішним. З боку учнів лунають скарги, що вони увесь час повинні переходити з одного засобу комунікації до іншого. Окрім труднощів, пов'язаних з суто технічними проблемами (звук, зображення тощо), діти виявились перевантаженими як кількістю завдань, які вони отримували для опрацювання, так і технічною роботою, якою вони мали займатись, щоб відправити свої роботи

вчителям. Виконуючи письмові роботи, діти фотографували їх та надсилати на перевірку. Такий вид перевірки не є зручним і для вчителів.

Це досвід показав, що в межах неперервної освіти вчителям варто підвищувати свою кваліфікацію не тільки у полі їхньої вузької спеціалізації, а й у сфері ІКТ. Опинившись ізольованими від звичного професійного середовища, освітяни водночас отримали унікальну можливість бути на зв'язку з усім світом. На введення карантину відразу зреагували різні організації, які займаються наданням освітніх послуг. Деякі із них розширили перелік курсів та почали проводити безкоштовне навчання для всіх бажаючих. Відомі освітні платформи, такі як Coursera, edX, FutureLearn, OpenLearn надали безкоштовний доступ до навчання на всіх курсах на період карантину [2], [3], [3]. На цих ресурсах можна не тільки розширити знання та вдосконалити вміння у своїй спеціалізації, але й пройти сертифіковані курси з інших дисциплін, таких як психологія, цифрові технології, соціологія та інші, які будуть сприяти професійному та особистісному розвитку вчителя. Деякі з всесвітньовідомих провайдерів освітніх послуг надають можливість навчатися педагогам за умови укладання певних договорів між провайдером та організацією. Так, наприклад, Київський університет імені Бориса Грінченка виступив спонсором для своїх студентів та викладачів, надавши їм можливість обрати для професійного вдосконалення необмежену кількість курсів, з якими вони справляться за наданий період доступу [1]. Це є яскравим прикладом того, як освітяни можуть підвищувати свою кваліфікацію, навчаючись на курсах, розроблених провідними університетами світу.

Незважаючи на ефективність використання ресурсів освітніх інтернет-платформ, існує ряд труднощів саме для вчителів України. Перша полягає у тому, що багато курсів розроблені англійською мовою. Для успішного навчання слухачам потрібно володіти мовою на рівнях B1-B2 залежно від курсу. Це виклик для переважної більшості вчителів інших предметів, який за умови прийняття може принести багато користі у перспективі. Володіючи англійською мовою, освітяни зможуть не тільки неперервно навчатися, але й брати участь у міжнародних конференціях, клубах за інтересами, ділитись своїми розробками та досвідом з колегами з інших країн. Отже, у сфері неперервної освіти вчителя виникає необхідність вивчення іноземної мови до мінімально необхідного рівня для ведення професійної діяльності.

Узагальнивши вище сказане, можна дійти висновку, що неперервна освіта вчителів має багато шляхів реалізації через застосування ІКТ, зокрема мережових технологій. Традиційне підвищення кваліфікації у певній спеціалізації повинно бути розширене вивченням сучасних цифрових технологій, іноземної мови (англійської), психології та інших поведінкових наук. Це дасть змогу вчителям швидко пристосовуватись до різких, неочікуваних змін у суспільстві і бути затребуваним професіоналом на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Київського університету імені Бориса Грінченка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://kubg.edu.ua/informatsiya/spivrobotnykam/oholoshennia/6437-universytet-hrinchenka-na-coursera.html>.
2. Платформа для онлайн-навчання Coursera [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.coursera.org>.
3. Платформа для онлайн-навчання EdX [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.edx.org>.
4. Платформа для онлайн-навчання FutureLearn [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.futurelearn.com>.
5. Платформа для онлайн-навчання OpenLearn [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.open.edu>.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ

Задоріна Ольга Миколаївна

канд.пед. наук, старший викладач кафедри методики викладання і змісту освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

Реформування освіти в Україні є частиною процесу оновлення освітніх систем, що відбуваються останні двадцять років у європейських країнах і пов'язані з визнанням значимості знань як рушія суспільного добробуту та прогресу.

Зміни в освіті полягають у тому, що створюються нові освітні стандарти, оновлюються навчальні програми, змінюється зміст підручників та навчально-дидактичних матеріалів. Вчителі, у свою чергу, мають змінювати форми та методи навчання. На перший план має виходити не здобуття знань учнями, а трансформація їх у вміння, що сприятимуть культурному особистісному розвитку та здатності швидко і мобільно реагувати на сучасні виклики суспільства та запити часу. Той потік інформації, під який потрапляє дитина щодня, учень не здатен сприйняти та осмислити. Тож, зрозуміло, чому Європейські країни сьогодні розпочали ґрунтовну дискусію навколо того, як саме озброїти людину необхідними вміннями та знаннями для гармонійної взаємодії з оточуючим світом.

Не останнє місце у формуванні ключових компетентностей учнів займає математика та ті математичні знання, які людина здобуває у школі. Освітня галузь «Математика» не акцентується на досягненні учнями компетентностей, а обмежується лише оволодінням знаннями, навичками й уміннями, достатніми для успішного володіння іншими освітніми галузями, та забезпечення неперервної освіти, хоча саме ця галузь є однією з опорних і важливих складових загальноосвітньої підготовки. Її сфера, на наш погляд, укладається в сферу функціональних компетентностей, що передбачають компоненти інтелектуального розвитку, здатність застосовувати логіку, математичні знання та здібності, системне мислення та вміння розв'язувати складні логічні й математичні конструкції, просторові навички та моделювання. Вчитель має зрозуміти, яких компетентностей необхідно навчати і як це має відбуватися. Не менш важлива відповідь на питання, що має бути результатом навчання.

З метою формування готовності вчителів математики до здійснення реформ у освіті та впровадження компетентнісного підходу до навчання у КЗВО «Одеська академія неперервної освіти» проходять курси підвищення кваліфікації за темою «Наскрізні лінії компетентностей у змісті шкільного курсу математики». Мета цих курсів: формування готовності педагога до реалізації наскрізних ліній на уроках математики. Перед викладачем курсу ставиться завдання систематизувати знання вчителя про формування ціннісних і світоглядних орієнтацій учня, що визначають його поведінку в життєвих ситуаціях; сформувати вміння реалізації наскрізних ліній під час розв'язування практикоорієнтованих задач, ситуативних вправ, проектної діяльності тощо.

Досить ґрунтовно розглядаються зміни в програмах, що пов'язані з наскрізними лініями ключових компетентностей; практична та прикладна спрямованість курсу математики; особистісне та професійне зростання педагогів, сучасні інноваційні методи та технології навчання; використання сервісів веб 2.0 у роботі вчителя математики.

Як показує практика впровадження курсу, це питання актуальне та цікаве для вчителів. Так, на курсах вони не лише вчать визначати, які саме компетентності формуються у учнів під час розв'язування певних задач та виконання вправ, а й самі спроможні створювати такі завдання, враховуючи особисту сферу інтересу та сферу інтересу своїх учнів, вікові та психологічні особливості класу.

Під час практичних занять вчителі моделюють урок, який спрямований на формування ключових компетентностей та реалізацію наскрізних ліній. Основні завдання, які ставляться перед вчителем при моделюванні уроку, що відповідає засадам компетентнісного навчання є:

- створення умов для розвитку та самореалізації учнів;
- задоволення запитів та потреб школяра;
- засвоєння практичних знань, умінь;
- розвиток потреби поповнювати знання протягом усього життя;
- виховання для життя в цивілізованому громадянському суспільстві.

Для розв'язання цих завдань учителі мають керуватися такими правилами, незалежно від стажу роботи, категорії, технології, яку вони використовують:

- головним є не предмет, якому ви навчаєте, а особистість, яку ви формуєте;
- не предмет формує особистість, а вчитель своєю діяльністю, пов'язаною з вивченням предмета;
- на виховання активності не шкодуйте ні часу, ні зусиль;
- сьогоднішній активний учень - завтрашній активний член суспільства;
- ставте учнів у ситуації, котрі вимагають виявлення та пояснення розбіжностей між фактами, що спостерігаються, та наявним знаннями;
- допомагайте учням оволодіти найпродуктивнішими методами навчально-пізнавальної діяльності, навчайте їх вчитися;
- привчайте учнів думати та діяти самостійно, грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні математичну термінологію;

- творче мислення розвивайте, розв'язуючи задачі, практичного змісту; будуйте і досліджуйте найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ. Навчайте інтерпретувати та оцінювати результати своєї роботи;
- слід частіше показувати учням перспективи їх навчання;
- у процесі навчання обов'язково враховуйте індивідуальні особливості кожного учня, об'єднуйте в диференційовані підгрупи учнів з однаковим рівнем.

Саме гармонійне поєднання вказаних правил і є тією дієвою умовою, яка здатна полегшити учителю досягнення провідної найважливішої мети - формування та розвитку особистості.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти освітньої галузі «Математика» (2011).
2. Навчальна програма з математики для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів // Математика в школах України. — 2018. — № 1-2. — С. 3-53.
3. Оновлені навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Математика. 5 - 9 класи. (Червень, 2017 рік).
4. Раков С. А. Формування математичних компетентностей учителя математики на основі дослідницького підходу у навчанні з використанням інформаційних технологій : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / С. А Раков; НПУ ім. Драгоманова. – Х., 2005. – 44 с.

СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Прокопчук Вікторія Ігорівна

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гри на музичних інструментах
Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету*

Глобальні сучасні світові зміни пов'язані безпосередньо з особистістю та її розвитком, що у свою чергу визначається станом розвою освіти. Це ініціює глибоке розуміння впливу цивілізаційних змін на роль освіти у сучасному суспільстві та потреби й змісту самих перетворень в освітньому просторі. Модернізація освітньої галузі в Україні, її інтеграція у світове освітнє товариство висувають нові вимоги до підготовки майбутніх педагогів. Не потребує спеціальних доказів вагома роль мистецтва у цих поступках, як основа духовної культури нації.

Одним з головних пріоритетів розвитку вищої освіти у світі є інтернаціоналізація, як входження освітніх інституцій до глобального освітнього простору у відповідь на можливості та проблеми глобалізації, що загострює необхідність виховання молоді, здатної до міжкультурної комунікації, мирного й плідного співжиття у світовому полікультурному суспільстві. Зазначені процеси підвищують значення музично-педагогічної освіти та підготовки вчителя мистецтва зокрема, як носія й провідника культурних, художньо-естетичних цінностей.

Сучасний світ, що характеризується інноваційним типом прогресу – насиченим, інформатизованим, технологічним тощо, вимагає формування «інноваційної людини», ефективної у динамічному суспільстві, конкурентної у швидкоплинних трансформаціях та здатної на відповіді викликам часу [2].

Крім того, В. Андрущенко зауважує, що сьогодні реформування системи вищої педагогічної освіти в Україні визначається не лише процесами глобалізації, демократизації та інформаційної революції, повноцінним входженням у європейський соціокультурний простір, а й загальним прагненням до мирного співіснування народів і культур. Тому педагогічні університети, у відповідь освіти на виклики світу повинні забезпечити інновації у педагогічному процесі, а також «інновації в особистість майбутнього педагога» для виховання «нового вчителя», як носія високої культури, провідника національних і загальнолюдських цінностей, відданого патріота української держави та водночас громадянина Європи й світу, здатного до діалогічного спілкування у глобальному сучасному соціумі [3].

В європейському освітньому просторі накопичено вагомий досвід реалізації інтеграційних процесів. Так, у побудові моделі педагогічної освіти, зокрема й мистецької, «Загальноєвропейських принципах та підходах до компетентності і кваліфікації вчителів» важливе місце займають вміння працювати з іншими людьми; працювати зі знаннями, технологіями та інформацією; працювати у суспільстві та для суспільства; а також сильне відчуття своєї ідентичності, розуміння й знання культурного середовища і європейської культурної спадщини та її різноманітності для гармонізації систем освіти в Європі [6].

У «Педагогічній Конституції Європи» зазначено, що європейський об'єднавчий процес

потребує виховання сучасної людини зі сформованою культурно-світоглядною позицією, що характеризується спрямованістю на мирне співжиття, взаєморозуміння й толерантність у полікультурному європейському суспільстві. Відповідальність за реалізацію цієї місії покладена на учителя, тому майбутнє країн, народів та їх співдружність залежать саме від якісної підготовки майбутніх педагогів [4].

Суголосною є думка М. Киященка щодо необхідності створення новітніх стратегій виховання молоді у відповідь на інтеграцію та глобальну інформатизацію суспільства. Адже суспільству потрібні люди, що відповідатимуть «новій культурі взаємодії людини зі світом природи і світом людей, особливо зі світом культури». А важливість естетичної сутності освіти ініціюється новим розумінням творчої особистості зі сформованою здатністю емоційно, чуттєво й гармонійно приймати, переживати та відгукуватися на життя і світ [1].

Розвиток культури, музично-педагогічної (мистецької) освіти підтримує від початку свого існування (з 1953 р.) Міжнародне Товариство Музичної Освіти (ISME – International Society for Music Education), засноване ЮНЕСКО у Брюсселі на конференції «Для стимулювання музичної освіти як невід’ємної частини загальної освіти». Всесвітня організація ISME об’єднує теоретиків і практиків у галузі мистецтва з понад 80 країн світу – від педагогів з раннього музичного виховання до викладачів музичних шкіл, консерваторій, педагогічних університетів тощо. Товариство проголошує своєю місією підтримку глобальної міжкультурної співпраці й обміну досвідом для міжкультурного взаєморозуміння й миру та визначає пряму залежність ефективної музичної освіти від якісної підготовки педагогів [7].

Педагогічний потенціал мистецтва (виховання мистецтвом та через мистецтво) для поглиблення духовних, моральних, інтелектуальних, соціальних тощо складових людської багатогранної особистості важко переоцінити. Відтак, у XXI ст. розвиток мистецької (музично-педагогічної) освіти дедалі глибше набуває полікультурного виміру. В епоху інформаційно-цифрових технологій, в умовах пошуку світу культуротворчих шляхів мирного й плідного співжиття, полікультурне виховання стає важливою необхідною складовою не лише мистецької, а й загальної педагогіки. Вагомість полікультурної компетентності школярів та студентів зумовлюється необхідністю виховання молоді в дусі поваги до інших культур, формуванням готовності до міжкультурного діалогу. Актуалізуються зустрічні тенденції міжкультурної комунікації, культурного (мистецького) взаємопроникнення та прагнення збереження унікальності свого культурного «Я» кожної нації [5].

Таким чином, пріоритетним завданням держави у галузі освіти, зокрема і мистецької, є виховання вчителя мистецтва, спроможного виховати «людину культури» та здатного до культуротворчих втілень у діалоговій співтворчості як сутності буття людського (за М. Бахтінім, В. Біблером).

«Людина культури» постає як духовно багата особистість творчої активності з глибоким внутрішнім світом, сформованим почуттям патріотизму й національної самосвідомості, патріот своєї держави та водночас громадянин світу, провідник національних і загальнолюдських цінностей, здатний до діалогічного спілкування у глобальному сучасному соціумі, толерантний у міжкультурному співжитті та співтворчості, гнучкий та мобільний в орієнтації та адаптації до швидкоплинних глобальних інтернаціоналізаційних перетворень, оптимістично налаштований на життя та подолання труднощів.

Список використаних джерел:

1. Киященко Н. И. Трансформация эстетического воспитания в эпоху глобализации и смены цивилизаций. *Век глобализации*. 2010. № 2. С. 127–138.
2. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Європейські педагогічні студії / Асоціація ректорів педагогічних університетів Європи*; ред. кол. В. П. Андрущенко (голова) [та ін.]. Вип. 5–6. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. С. 12–21.
3. Нову школу збудує новий вчитель: Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова : **Тижневик «Освіта» № 47 за 9–16 листопада 2016 р., ст. 2–3. URL: <https://npu.edu.ua/interv-ju/novu-shkolu-zbuduie-novy-i-vchytel>** (дата звернення 26.05.2020).
4. Педагогічна Конституція Європи. Преамбула. *Вища освіта України*. 2013. № 3. С. 111–116.
5. Прокопчук В. І. Методологічна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва в європейському освітньому просторі. *Іноватика у вихованні : зб. наук. праць / упоряд. О. Б. Петренко*; ред. кол. : О. Б. Петренко, Р. Л. Сойчук, Т. С. Ціпан та ін. Рівне : РДГУ, 2020. Випуск 11. С. 91–103.

6. Education and Training. Education in the EU: European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/education/> (дата звернення 26.05.2020).

7. ISME: International Society for Music Education. URL: <https://www.isme.org/about> (дата звернення 26.05.2020).

УДК 378.046.4: 004 (045)

ПІДВИЩЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Ребрина Віталій,

старший викладач кафедри теорії і методик природничо-математичних предметів і технологій

Хмельницького ОІППО rebryna@hoippo.km.ua

ORCID ID 0000-0002-7630-0857

Розбудова нової української школи без підвищення педагогічної майстерності вчителів неможлива. У статті 51 Закону України "Про повну загальну середню освіту" сказано про підвищення кваліфікації педагогічних працівників так:

1. Кожен педагогічний працівник зобов'язаний щороку підвищувати свою кваліфікацію відповідно до Закону України "Про освіту" з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Кожному педагогічному працівникові гарантується право підвищувати кваліфікацію в комунальному закладі післядипломної освіти, розташованому на території відповідної (за місцем проживання такого педагогічного працівника) області, Автономної Республіки Крим, міста Києва чи Севастополя, що не обмежує його право обрати іншого суб'єкта освітньої діяльності для підвищення своєї кваліфікації.

2. Загальна кількість академічних годин для підвищення кваліфікації педагогічного працівника протягом п'яти років, яка оплачується за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, не може бути меншою за 150 годин, з яких не менше 10 відсотків загальної кількості годин обов'язково повинні бути спрямовані на вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині роботи з учнями з особливими освітніми потребами. [1].

Міністерство освіти і науки України запропонувало до громадського обговорення положення про центри професійного розвитку педагогічних працівників, які покликані стати ще однією можливістю для педагогів розвиватись професійно та особистісно. Необхідність такого розвитку продиктована і світовим принципом освіти впродовж життя, який дозволяє лишатись конкурентоспроможним фахівцем, і українськими освітніми реформами, які потребують професійних педагогів – зазначила т.в.о. Міністра освіти і науки Любомира Мандзій.

Згідно з документом [2], мета центрів – сприяти професійному розвитку педагогів закладів дошкільної, позашкільної, загальної середньої освіти, інклюзивно-ресурсних та міжшкільних ресурсних центрів.

Важливими завданнями центрів мають стати:

- консультативна підтримка вчителів щодо професійного розвитку, супервізії, документації закладу, освітніх та навчальних програм, організації освітнього процесу, у тому числі з використанням технологій дистанційного навчання;
- професійна підтримка вчителів щодо компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, інклюзивного підходів до навчання і нових освітніх технологій;
- сприяння професійному розвитку педагогів, зокрема через координацію професійних спільнот, поширення інформації щодо професійного розвитку, формування баз даних програм підвищення кваліфікації та джерел, необхідних для професійного розвитку, [2]

Виходячи із статті 51 Закону України "Про повну загальну середню освіту" та завдань центрів, актуальними залишаються курси підвищення кваліфікації при інститутах післядипломної педагогічної освіти. На наш погляд буде великою помилкою ліквідувати такі заклади.

Чи готові навчальні заклади до роботи в умовах карантину? Як проходить навчальний процес? Ці питання хвилюють абсолютно усі навчальні заклади. Хмельницький ОІППО виявився готовий до нових викликів. Платформа для дистанційного навчання moodle, яка функціонує в інституті з 2012 року, пакет спеціалізованого хмарного програмного забезпечення G Suite (У пакет G Suite входять такі популярні веб-застосунки від Google, як Gmail, Google Диск, Google Hangouts, Google Календар, Google Документи, Google Таблиці, Google Презентації, Google Sites, classroom тощо), підготовлені працівники створили умови якісної роботи курсів підвищення кваліфікації на дистанційній основі.

Виходячи з того, що у школах відсутня платформа для організації дистанційного навчання moodle, було прийнято рішення з учителями працювати тими самими технологічними засобами, що й вчителі працюють з учнями. Тому за основу взяли google Клас (classroom). Для онлайн спілкування використали zoom, meet.google.com. На сайті інституту створили спеціальну сторінку «Карантин» з різноманітними рекомендаціями для педагогів (https://hoippo.km.ua/?page_id=1409)

Зупинимося докладніше про організацію курсів в умовах карантину. Наприклад, з 25 по 29 травня функціонували такі google класи (див. рис.1).

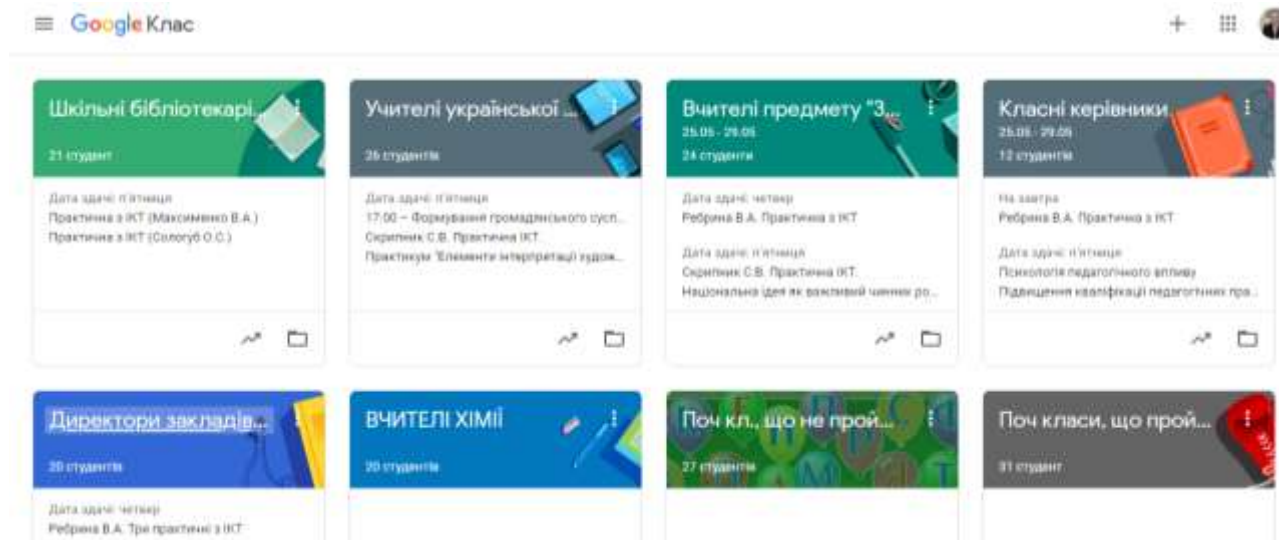

Рис. 1. Групи вчителів на дистанційному навчанні

Викладачі кафедр опанували технологію виставлення матеріалів для опанування слухачами у розділ «Завдання». Виставляється «Матеріал», якщо він слухачем має бути опрацьований, або «Завдання», якщо слухачеві треба здавати результат виконання у вигляді файлу того чи іншого формату. Виставлені матеріали можуть бути оцінені конкретними балами і є можливість вказати дату виконання завдання. У цьому випадку створюється відповідний електронний журнал (див. рис. 2).

Для проведення конференції по обміну досвідом з питань організації дистанційного навчання учнів в умовах карантину в режимі онлайн використали один із сервісів G Suite, а саме meet (рис. 3).

Вчителі інформатики 12-15.05.2020									
	Термін на...	Термін на...	15 трав...	15 трав...	15 трав...	15 трав...	15 трав...	15 трав...	15 трав...
	Матеріал від...	Підписани на...	Мобільні додатки...	Виконани в...	Інформац ія...	Формуван ні...	Цифрова культур...	Модульн й...	
Сортувати за прізвищем	> 5	> 5	> 4	> 5			> 2	> 40	
Яна Врубель	5	5	4	6	✓	✓	2	40	
Ірина Галич	5	5	4	6	✓	✓ Виконано нав...	2 Виконано нав...	40	
Юлія Гловацька	5	5	4	6	✓	✓ Виконано нав...	2	30	
Наталія Гудь	5	5	4	2 Здані завданн...	✓	✓	2	36 Не здано	
Ольга Данилюк	5	5	4	4	✓	✓	2	37	
Ольга Денисюк	5	5	4	6	✓	✓	2	40	
Галина Кукура			4	6	✓	✓	2 Не здано	37	

Рис. 2. Журнал виконання завдань вчителями інформатики

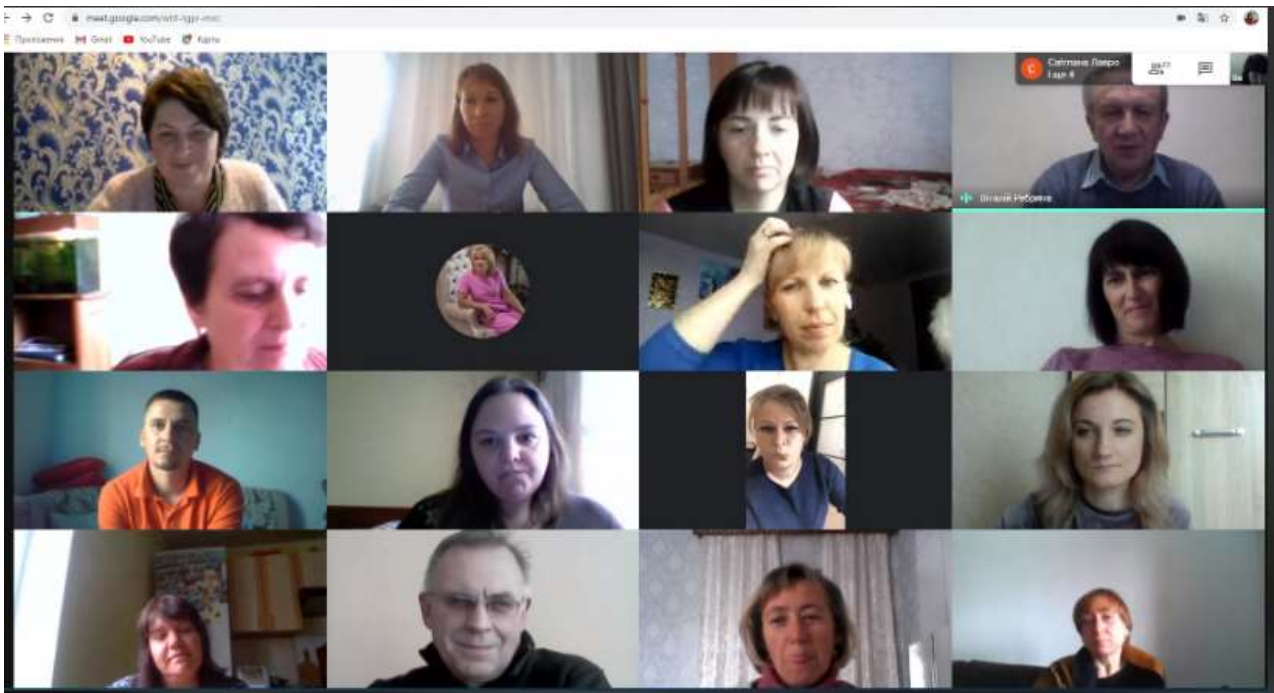

Рис. 3. Конференція вчителів інформатики на meet.google.com

Конференція тривала дві години, де вчителі змогли поділитися власним досвідом організації навчання у 23 різних школах. Повідомлення вчителів засвідчили, що не всі школи і їх педагогічні колективи готові до використання інформаційно-цифрових технологій в рівній мірі.

Проводячи дистанційні курси у такий спосіб ми намагалися змодельовати поведінку вчителів, коли їм самим потрібно організувати дистанційну підтримку навчання учнів у своїх школах.

Ще з 2018 року нами започатковані дистанційні тренінги для вчителів інформатики з питань вивчення мов програмування Python, C++, C# тощо [3].

З цього можна зробити висновок, що при наявності відповідної матеріальної бази, кадрового забезпечення дистанційне підвищення кваліфікації не тільки можливе в умовах карантину, а й повинно практикуватися нарівні з іншими формами підготовки такими як очна, заочна, змішана.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про повну загальну середню освіту" [електронний ресурс. Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2232/>]
2. Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників (проект) [електронний ресурс. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozrobilo-polozhennya-pro-centr-profesijnogo-rozvitku-pedagogichnih-pracivnikiv-dokument-na-gromadskomu-obgovorenni>]
3. Ребрина В.А. Дистанційний тренінг як засіб підвищення кваліфікації вчителів інформатики / В.А.Ребрина // Комп'ютер у школі та сім'ї.– 2019.– №8 – с.17-22
4. Закон України "Про освіту" [електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>]

ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ РЕСУРС ЕВАЛЮАЦІЇ

Здрагат Світлана Геннадіївна,
кандидат соціологічних наук, завідувач кафедри менеджменту
та освітньої політики КЗВО «Одеська академія неперервної освіти
Одеської обласної ради»

У методологічному плані важливе значення має розкриття потенціалу такої інноваційної системи оцінювання в освіті, як евалюація.

Вперше термін «евалюація» виник у зарубіжних країнах у кінці 60-х – на початку 70-х рр. ХХ ст. для визначення оцінки результативності експериментальної діяльності на основі вивчення і аналізу емпіричних даних. Термін «евалюація» (та його відповідні еквіваленти в інших мовах) утворився від латинського слова «valor», що перекладається як «вартість, цінність», і префіксу «e(ex)», що означає оцінку, отримання цінності. Однак, поняття «оцінка» (assessment) і «евалюація» не є синонімічними.

Під оцінкою зазвичай розуміється процес отримання інформації (представленої, як правило, у вигляді вимірних параметрів) про рівень знань, умінь, відносин тощо. Якщо оцінка являє собою сукупність вимірів, спрямовану на встановлення набору характеристик, притаманних індивіду або групі індивідів, то поняття «евалюація» в ході свого розвитку набуло інших відтінків і визначень.

Частіше за все евалюацію сприймали як перевірку ефективності здійсненої діяльності і ступеня її відповідності поставленим цілям. При цьому її розглядали у контексті раціонально-критичного осмислення соціально-педагогічної значущості цілей освітньої діяльності. Евалюація у такому розумінні поєднувала контрольні функції з критичним аналізом емпіричного досвіду на фоні прогнозування тенденцій розвитку освітнього процесу. Вона включала розробку і обґрунтування процедур оцінювання якості освіти та всіх її компонентів.

Важливим у методологічному плані є уточнення змісту термінів «метод дослідження» (сукупність поведінки дослідника, котрий прагне розв'язати визначену наукову проблему), «технологія дослідження» (практична дослідна дія) і «дослідний інструмент» (предмет, який служить реалізації вибраної технології) [4].

Оцінювання ефективності реалізації у школі пропонованої моделі освіти, як кожне дослідження, зобов'язує до певних методологічних процедур, що стосуються влучності і ретельності. Тому на цьому етапі проектування важливо, в першу чергу, обґрунтувати *добір дослідницьких методів і технік*, тобто спосіб збору даних, у яких зацікавлені дослідники, щоб спорядити потім до них відповідні інструменти. При доборі методів особливу методологічну значущість мають виділення об'єкта дослідження, окреслення його предмета та формулювання ключових питань. На етапі проектування важливо також враховувати реальні часові, фінансові, організаційні можливості школи, а також інші елементи контексту дослідження (наприклад, громадського клімату у школі або ситуації, в якій відбувається процес навчання учнів з обмеженими можливостями здоров'я).

Другим важливим кроком методологічного характеру є *окреслення джерел інформації та дослідної вибірки*. Окреслюючи існуючі джерела інформації, слід взяти до уваги існуючі бази даних, документи, аналіз тощо. Проте, необхідно забезпечити конфіденційність інформації: її мають право використовувати тільки особи, що здійснюють евалюацію, зберігаючи при цьому всі матеріали..

Дуже цінним джерелом є самі члени шкільної громади. Добираючи дослідну вибірку, тобто групу осіб, охоплених дослідженням, важливо спрогнозувати, хто зможе надати найповнішу інформацію з даної теми. При цьому доцільно взяти до уваги усі суспільні групи, особливо учнів, вчителів, батьків, керівні кадри, та інших працівників школи, шкільне середовище наприклад, сусідів, потенційних і дійсних роботодавців, випускників школи та ін.

У проєкті евалюації слід окреслити, скільки осіб і з яких груп охопить даний дослідний метод і якого типу інструменти збору даних будуть потрібні для даної дослідної групи (наприклад, окремі опитувальники для учнів, батьків і вчителів). При цьому всі рішення повинні бути реалістичними, враховувати можливості проведення дослідження та аналізу усіх зібраних даних. До того ж, всі питання слід розглядати в контексті наявних засобів (люди, час, фінанси і т. п.).

Важливим аспектом вибору проведеного дослідження в школі є також знання про взаємні стосунки членів шкільної громади і вміння її використовувати так, щоб, з одного боку, результати дослідження були правдивими, а з другого боку, не зіпсували стосунків, що склалися у школі. Тому важливо детально спланувати, хто, коли, від кого і яким чином збиратиме дані. Перед непередбачуваними наслідками таких виборів повинно застерегти використання моральних засад проведення евалюаційних заходів, їх орієнтація не на покарання, а на допомогу всім суб'єктам освітнього процесу у налагодженні ефективної взаємодії.

У процесі оцінювання слід врахувати можливі обмеження у доступі до деяких даних (наприклад, документація може виявитися неповною) і запланувати додаткові заходи, щоб зібрати дані з інших джерел або іншими незапланованими методами. Результати евалюації залежать від того, з яких джерел береться інформація, які види даних можна отримати, що за колектив здійснює евалюацію та які методи використовуються під час оцінювання[2].

Загальноовизнаними методами оцінки ефективності програми освіти є: опитування учнів, вчителів, батьків; індивідуальні та групові інтерв'ю; спостереження (за проведенням конкретних занять, за задоволенням інтересів їх учасників до змісту, за динамікою у відносинах тощо), аналіз документів та ін. Анкета використовується при потребі охопити дослідженням більшу вибірку. Спостереження – це також кількісний метод, який використовується під час дослідження багатьох випадків. Якісне спостереження та інтерв'ю застосовуються для поглибленого вивчення обраних фрагментів шкільної реальності. Аналіз документів майже завжди виявляється беззаперечним доповненням кожного із наведених вище методів. Кожний з цих методів має свої переваги та недоліки.

1. Анкета є інструментом, котрий служить для збору думок респондентів. *Анкетування* виявляється виправданим методом збору даних, коли необхідно отримати інформацію від великої групи осіб, зафіксувати думки цих осіб щодо якоїсь теми, коли тема дослідження є делікатною і можна розраховувати на щирі відповіді у випадку анонімності респондентів.

До переваг анкетування відносяться наступні: дослідження проводиться швидко і легко; можливість статистичного аналізу зібраних даних; інформація про загальність явища (питання «скільки?»); анонімність. При проведенні анкетування слід враховувати недоліки цього методу: він ґрунтується на деклараціях (думках) респондентів; виключає нетипові факти (узагальнення даних); не відповідає на питання «як?» і «чому?»; відсутність можливості внесення змін під час проведення дослідження; небезпека маніпулювання або неправильної інтерпретації.

2. *Спостереження* дає можливість реєструвати факти, думки і емоції та на цій підставі класифікувати, генералізувати та інтерпретувати отримані дані.

Диспозиції до проведення спостереження є інструментом, що допомагає зосередити увагу на важливих речах з точки зору дослідних запитань в проекті оцінювання. Спостереження може вестися за фізичним оточенням, за суспільним середовищем, за поведінкою учасників (у формальних ситуаціях та вільному часі), за мовою, яку використовують учасники, за невербальною комунікацією, а також за тим, що не відбулось, але очікувалось. [7].

В якості переваг спостереження як методу проведення евалюації слід виділити елімінавання декларації «про» на користь «фактів» і можливість введення змін до процедури дослідження. Спостереження дає можливість: по-перше, зрозуміти контекст; по-друге, самостійно побачити, як функціонує програма (реальна, а не уявна реалізація програми); по-третє, помітити явища, на які не звертають увагу учасники програми; по-четверте, помітити факти, про які учасники програми не бажають розповідати в анкетах або інтерв'ю; по-п'яте, використати особисті спостереження як частину зібраних даних (збільшується різносторонність аналізу).

Недоліками цього методу ми вважаємо наступні: небезпека суб'єктивізму; великий вплив дослідника на дослідження; процедура дослідження і аналізу даних, що поглинає багато часу і роботи; відсутність можливості кількісного узагальнення результатів дослідження.

3. *Інтерв'ю* є технікою збору даних, яка передбачає безпосереднє спілкування дослідника і дослідного. Інтерв'ю слід організувати за певними стандартами (попросити співрозмовника про згоду на участь в інтерв'ю, зазначити його мету, узгодити час і місце зустрічі, запевнити співрозмовника у нерозголошенні інформації й т. п.). Кожне проведене інтерв'ю повинно бути внесене у метрику, що містить наступну інформацію: місце і час проведення інтерв'ю; особа, котра його проводить; особа респондента; опис умов, за яких відбувалося інтерв'ю. У метриці зазначається також й інша інформація, необхідна з точки зору мети дослідження та верифікації даних.

Метод інтерв'ю має такі переваги: погляд на дійсність з перспективи конкретних осіб; можливість з'ясування додаткових питань; можливість виправлення помилок під час дослідження; можливість індивідуалізації мови. В то же час інтерв'ювання має недоліки: процедура дослідження і аналізу даних поглинає багато часу і роботи; відсутність анонімності; великий вплив дослідника на дослідження; відсутність можливості кількісного узагальнення результатів дослідження.. *Фокусоване групове інтерв'ю* – FGI (focus group interview) дає можливість вивчити погляди окремої групи на конкретну тему. Ефективність FGI у значній мірі залежить від компетентності модератора, який керує дискусією, веде її у потрібному (з точки зору дослідження) руслі, спроможний подбати про рівні шанси участі в дискусії усіх осіб, що приймають участь у дослідженні.

4. *Аналіз документів* є необхідним доповненням до інших методів. Його можна планувати і використовувати як висхідну точку для збору інших даних або як доповнення отриманої з інших джерел інформації.

Розрізняються *письмові* документи (звіти і протоколи засідань різних об'єднань, думки і свідчення, шкільні і домашні учнівські роботи, класні журнали, статті з преси про школу, архіви, наукові тексти і т. п.); *цифрові* (центральні опрацювання, котрі містяться в офіційних статистичних виданнях (наприклад, статистичні щорічники); місцева статистика, що стосується освіти, споряджена для місцевих органів влади (наприклад, опрацьовані управлінням освіти чи органами місцевого самоврядування) і кількісні дані про навчально-виховну діяльність школи (наприклад, результати класифікацій, зовнішні іспити чи частота відвідування школи учнями), а також *візуальні та візуально-звукові* (малюнки та інша ручна праця, фотографії, магнітофонні та відео-записи) [5].

До переваг цього методу відноситься те, що його можна проводити суттєво швидко і малим коштом, особливо якщо документи доступні в одному місці: архів, бібліотека, секретаріат, банк даних і т. д. Однак, перевіряючи корисність документів, слід звертати увагу на їх автентичність і правдивість,

а також наміри автора і обставин, за яких даний документ був створений [5].

Документи є беззаперечним матеріалом у проведенні оцінювання, однак вони повинні піддаватися критичному аналізу до того, як будуть використані. В цілому ж, аналіз документів виявляється досить ефективним методом, суттєвою перевагою якого є погляд на дійсність з перспективи запланованих цілей та «доказів» їх досягнення. Проте, він має і недоліки: фрагментарність документів та відсутність знання про умови їх створення; складнощі з пошуком документів; секретність деяких документів. [3].

Факти і висновки, дані та їх інтерпретація повинні бути зібрані в одне ціле. Кожен висновок і кожна інтерпретація повинні бути підкріплені ілюстраціями (таблицею, діаграмою, цитатою тощо), котрі походять із зібраного емпіричного матеріалу. Інтерпретація зібраних даних і представлення цільовій групі оцінювання нагромаджених результатів є процесом виконання синтезу зібраного матеріалу

Таким чином: під час проведення евалюації частіше за все використовуються такі методи дослідження, як анкетування, інтерв'ю, спостереження, аналіз документів та ін., кожен з яких має свої переваги і недоліки. У плані нашого розгляду важливо розкрити і використати їх потенціал для ефективної евалюації освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Вайс К. Г. Оцінювання: методи дослідження програм та політики / Керол Вайс / пер. з англ. Р. Ткачука, М. Корчинської; наук. ред. пер. О. Кілієвич. – Київ : Основи, 2000. – 671
2. Здрагат С.Г. Евалюація як система інноваційного підвищення якості освіти у соціологічній перспективі / С.Г. Здрагат // Вісник Львівського університету : збірник наукових праць. – Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка. Серія: соціологічна. – 2015. – №9. – С. 187-193.
3. Здрагат С.Г. Сутність евалюації та її основні форми / С.Г. Здрагат // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету : матеріали звітньо-наукової конференції викладачів, аспірантів і докторантів Інституту соціології, психології та соціальних комунікацій НПУ імені М.П. Драгоманова (24 березня 2015 р., м. Київ) / гол. ред. В.Б. Евтух. – Київ : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2015. – Вип. 1. – С. 34–36.
4. Коморовска Г. Оцінювання програм навчання / Г. Коморовска // Конструкція, реалізація і оцінювання програми навчання. – Варшава: ІВЕ, 1995. – С. 44-46.
5. Лобоцький М. Методи і техніки педагогічних досліджень / М. Лобоцький. – Краків, Oficyna Wydawnicza Impuls, 2000.
6. Оцінювання в школі [ред. Е. Толвінська-Круліковська]. – Варшава: ОРО, 2010.
7. Паттон М. К. Спостереження – метод теренових досліджень / М. К. Паттон // Оцінювання в освіті (під ред. Л. Корпорович). – Варшава: Oficyna Naukowa, 1997.

ПОБУДОВА СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ НУШ

Барна Ольга Василівна

*заслужений працівник освіти України, канд. пед. наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
barna_ov@fizmat.tnpu.edu.ua*

Виклики, які стоять перед суспільством в умовах цифрової трансформації економіки, виробництва, управління та суспільних відносин, безперечно впливають на зміну підходів у системі освіти. Якщо за умов еволюційної трансформації це відбувається поступово, то в кризових ситуаціях вони викликають біфуркацію та необхідність прийняття швидких та якісних рішень. Використання технологій дистанційного навчання під час пандемії оголили проблему рівня якості цифрової компетентності вчителів не тільки в Україні, а й у всьому світі.

Цифрова компетентність - одна з восьми ключових компетентностей для навчання протягом усього життя, активного громадянства та працевлаштування, визначених Європейським Союзом. Ще в 2013 році Європейська комісія прийняла документ Competence Framework Digital для громадян, також відомий під аббревіатурою DigComp, у 2016 та 2017 роках відбулось його концептуальне оновлення [1]. Документ мав на меті стати інструментом підвищення цифрової компетентності громадян, допомагати розробникам державних стратегій формулювати політику та планувати ініціативи щодо освіти та навчання для підвищення цифрової компетентності. Щодо України, то аналіз перспектив цифровізації суспільства за даними 2019 року засвідчив наявність серйозних прогалин: витрати на ІТ на ВВП на душу населення на рік - 53%; базовий рівень цифрових

навичок громадян -35% [2]. І якщо технологізація інфраструктури є завданням держави, то цифрова компетентність громадян більшою мірою формується через заклади освіти. Тому актуальним є питання побудови стратегії формування цієї компетентності кожним педагогом. Відомо, що побудова стратегії полягає у розробці планів досягнення цілей, в якому передбачені можливості певного об'єкта. У зв'язку із цим важливим є визначення орієнтирів, засобів та завдань формування цифрової компетентності.

Згідно концепції навчання протягом життя, формування компетентностей сучасного вчителя, в тому числі і цифрової, в Україні забезпечено у новому Законі про освіту, відповідно до якого вчитель має можливість обирати один з видів освіти впродовж життя – формальну, неформальну чи інформальну. Формальна цифрова освіта вчителя НУШ здобувається відповідно до освітніх ліцензованих програм і передбачає досягнення здобувачами освіти заздалегідь визначених результатів навчання. Так, згідно Програми незалежного тестування фахових знань та умінь вчителів початкової школи, окреслено зміст та вимоги щодо роботи з інформацією та інформаційними джерелами (п. 1.3) та діяльності цифрового середовища НУШ (п.3.3) [3]. Прийнято також Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Інформатика в Новій українській школі: перезавантаження» [4]. Неформальна складова цифрової освіти реалізується через тренінги, вебінари, школи та майстерні, які пропонують формування окремих складових цифрової компетентності, здійснюючи точкових вплив на окремі знання, навички та уміння, які згодом в процесі практики переходять у відповідні здатності вчителя. Оцінювання набутих компетентностей вчителів може здійснюватись в процесі інституційного аудиту з боку Державної служби якості освіти за визначеними вимогами та критеріями (вимога 3.1) [5].

Інструментом інформальної освіти щодо набуття цифрових компетентностей може слугувати так зване *Колесо цифрової компетентності* [6]. Використання даного інструменту дозволить оцінити 16 цифрових компетентностей, які згруповані у 4 області: безпечне використання цифрових технологій, робота з інформацією, використання цифрових технологій для налагодження комунікації, створення цифрового контенту (рис.1).

Рис. 1. Результат оцінювання в колесі компетентностей

На основі узагальненої статистичної інформації, яка будується шляхом самооцінювання за запропонованими запитаннями, визначається рівень досягнення певної групи навичок: новачок (A1), студент (A2), бакалавр (B1), кандидат (B2), лектор (C1) та професор (C2). Характеристика рівня дозволяє визначити основні здатності та побудувати подальшу стратегію саморозвитку.

Рис. 2. Опис рівня досягнення окремої складової цифрової компетентності

Окрім цього користувач може отримати 3 рекомендовані області, що підсилюють цифрові компетентності згідно обраного профілю. При цьому буде доступно 50 різних аспектів цифрової компетентності, які можна розвинути за допомогою майже 200 вправ та мотиваційних прикладів. Важливим підходом для аналізу підсумкової оцінки є застосування бенчмаркінгу компетентностей: розміщення набутих якостей у діапазоні середніх оцінок. Ті компетентності, які вищі нормального розподілу, свідчать про високий рівень набуття і, навпаки, – ті, що нижче середніх, потребують удосконалення.

Як показують наші дослідження, для уточнення узагальненого результату варто звертатись не частіше як раз на пів року. Це той відлік часу, коли вчитель після спланованих заходів з підвищення кваліфікації може набути певних стійких здатностей та виключити деяку суб'єктивність оцінки. Але рекомендації та приклади вказаного інструмента можна використовувати постійно. Це сприяє побудові траєкторії цифрової освіти та формуванню окреслених цифрових навичок.

Список використаних джерел:

1. Рамка цифрової компетентності (2016 р.) [DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens, 2016. URL: <https://econpapers.repec.org/paper/iptiptwpa/jrc101254.htm>.
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
3. Наказ МОН «Про затвердження програми незалежного тестування фахових знань та умінь вчителів початкової школи» № 33 від 14.01.19. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/2019/01/nakaz-33.pdf>.
4. Наказ МОН «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 23 жовтня 2019 року №1330 та затвердження деяких типових програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників» № 567 від 28.04 2020 . – URL: <https://imzo.gov.ua/dokumenty/nakazi-mon-ukrayini/>.
5. Методика експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації–2020. – URL: <http://sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/sertyfikatsiia-pedahohichnykh-pratsivnykiv/1150-metodyka-ekspertnoho-otsynuvannya-profesiynykh-kompetentnostey-uchasnykiv-sertyfikatsiyi-2020>.
6. The Digital Competence Wheel. – URL: <https://digital-competence.eu/>.

ГЛОБАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Войтків Галина Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізики і методики викладання ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Головним вектором всієї системи освіти України є формування особистості, патріота та інноватора в одній особі. Нормативні документи, нові програми та підручники дають уявлення про ключові позиції Нової української школи. Проте найбільшу відповідальність у формуванні особистості сучасного учня несе не програма і не підручник, а вчитель, який безпосередньо із ним працює. Тому актуальним сьогодні є питання професійної компетентності сучасного педагога, зокрема вчителя фізики та шляхи її удосконалення.

За Дж. Равеном найважливішими вміннями, які знадобляться людині в будь-якій професійній діяльності є вміння працювати самостійно, здатність брати на себе відповідальність, ініціативність, здатність вчитися новому, вміння ладити з іншими. В структурі професійної компетентності педагога вчені (А. К. Маркова, А. В. Хуторський, Н. В. Кузьміна та ін.) виділяють предметно-методичну, психолого-педагогічну, загальнонаукову та інформаційну компетентності [1]. Вчені методисти з фізики, крім вищеподаних, в структуру професійних компетенцій вчителя фізики вносять спеціальні компетенції з фізики та методики викладання, тобто професійна компетентність вчителя фізики включає: 1. ключові компетенції; 2. базові компетенції: психолого-педагогічні; загальнонаукові; ІКТ – компетенції; 3. спеціальні компетенції з фізики та методики її викладання [2].

Однак життя в глобалізованому суспільстві, суспільстві без кордонів, вимагає певних вмінь та навичок. З 2018 року в міжнародному тестуванні PISA появилася нова галузь глобальна компетентність, яка являє собою здатність діяти та взаємодіяти належним чином та ефективно як індивідуально, так і сумісно, беручи участь у житті взаємопов'язаного, взаємозалежного та різноманітного світу [3].

У вітчизняній психолого-педагогічній та методичній літературі з фізики питанню глобальної компетентності не приділено уваги. З досліджень зарубіжних науковців, «глобальна компетентність уособлює знання про складну природу світу, уміння інтегрувати на міждисциплінарному рівні способи вирішення глобальних соціальних, економічних та екологічних проблем, і включає: *етичну складову* – позитивне ставлення до культурної різноманітності та визнання глобальних загальнолюдських цінностей; *діяльнісну складову* – уміння здійснювати групову та індивідуальну комунікацію; *академічну складову* – усвідомлення міждисциплінарного характеру універсальних проблем людства щодо збереження здоров'я, кліматичних змін та ін. [3]. Сучасний вчитель, який виховує покоління інноваторів, патріотів, покоління, яке житиме у глобалізованому світі повинен бути тренером, ментором, тим хто допомагає зростати у навчанні, а не засобом передачі знань, повинен володіти та розвивати свою глобальну компетентність задля успішного формування її у своїх вихованців.

Формування глобальної компетентності вчителя та включення її у структуру професійної компетентності відбувається в умовах неперервного навчання, які є вимогою цифрового суспільства. Як кажуть когнітивісти, вчитель формуватиме глобальну компетентність, якщо володітиме інформацією про її наявність, необхідність та про її структуру, знатиме стратегії формування. Тому необхідним для вчителя 21 століття є навичка постійного вдосконалення та самонавчання, яка дозволить орієнтуватись у нових і актуальних дослідженнях в галузі науки, культури та предмету, який він викладає. Орієнтація в інформаційному просторі через роботу із цифровими інструментами, читання наукової періодики, освоєння нових методів та технологій викладання, завдяки формальній та неформальній освіті, освоєння нових знань, для можливості подачі навчального матеріалу з точки зору міждисциплінарного контексту, постійний саморозвиток сприятиме формуванню глобальної компетентності вчителя, як необхідної складової його професійної компетентності.

.Отож, зважаючи на цифрову трансформацію суспільства та зміну ролі вчителя в новій українській школі, до складу професійної компетентності вчителя фізики слід віднести і глобальну компетентність, яка полягає у розумінні глобальних процесів, що відбуваються в світі, вмінні на них реагувати та брати у них участь з метою позитивних змін та задля збереження екологічності у всіх сферах та стосунках.

Список використаних джерел:

1. Заболотний В. Ф. Формування методичної компетентності учителя фізики засобами мультимедіа : [монографія] / Володимир Федорович Заболотний. – Вінниця : «Едельвейс і К», 2009. – 454 с.

2. Ткаченко В.М., Черевань Є.О. Професійна компетентність вчителя фізики як особистісний ступінь сформованості його компетенцій // Фізико-математична освіта : науковий журнал. – 2017. – Випуск 3(13). – С. 160-165.

3. Reimers F. Edifying for Global Competence and Impact in Schools. - in International Perspectives on the Goals of Universal Basic and Secondary Education. - eds. Joel P. Pardo, Martin B. Malin. - Routledge Press, 2008.

ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

Дмитренко Аліна Павлівна,

аспірант, асистент кафедри теорії і методики дошкільної освіти

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

На сьогодні справу виховання високоерудованих, професійно збагачених та компетентно скерованих суб'єктів суспільства продовжують талановиті нащадки, посеред яких є загально вшанованими прізвища В. Андрущенко, С. Гончаренка, І. Зязюна, М. Лисенка, В. Кременя, Н. Нічкало, О. Савченко, Я. Ряппо, П. Таланчука, О. Тупузова, О. Хорошковської інших новаторів педагогічної справи, чий подуми спрямовані на підготовку самодостатніх подовжувачів козацького роду.

Зокрема, В. Андрущенко у міркуваннях про філософію освіти ХХІ століття і пошуках пріоритетів визначає, що Україна, як і уся світова спільнота, намагається відтворити соціальну, економічну й науково-технологічну платформи виживання, новітню парадигму пристосування людини до перемінливих умов існування, яка б забезпечувала не лише адаптивне ставлення до оточуючої дійсності, але й сприяла розвитку цієї дійсності за відповідності до людських вимірів життя, сформованих ідеалами ХХІ століття. Центральне місце у означеній парадигмі займає освіта, що набуває свого піднесення у форматі своєрідної відповіді на виклики цивілізації та водночас і у якості відповіді на потреби людини винайти своє місце за можливості самореалізації у новому глобальному просторі [1, с. 6].

Остання теза отримує свій прояв у перенесенні ідей Болонського процесу на матрицю підготовки майбутніх вихователів закладів системи дошкільної освіти. У цій траєкторії разом із підвищенням рівня фахової підготовки, зміцненням довіри між суб'єктами освітньої системи, мобільністю студентів та викладачів у просторі європейського союзу з метою залучення міжнародного досвіду [2, с. 37], дістають провадження уніфіковані європейські норми і стандарти освіти, які є пов'язаними із гуманізацією та демократизацією процесу навчання, а так само й застосуванням прогресивних технопедагогічних підходів, що уможлиблює не тільки покращення умов сприйняття і нагромадження теоретичних знань та професійних навичок, але й сприяє накопиченню практичних компетенцій і зростанню рівня компетентності дипломованих випускників закладів вищої освіти.

Саме у поєднанні теорії і практики, тобто професіоналізму і компетентності, виявляється інтегрований рівень підготовленості професіонала освітньої сфери до самостійної діяльності у тій чи іншій педагогічній інституції.

Проблема формування професіонала із необхідним рівнем компетентності у певній галузі суспільного життя – кропіткий та тривалий процес із набуття масиву теоретичних знань і практичних навичок. У досліджуваній траєкторії завдання, які пов'язані з підготовкою фахівців педагогічної сфери за спеціальністю «Дошкільна освіта», мають особливу актуальність як ті, що висувають до учасників освітнього процесу у сфері дошкільної освіти запити щодо моральних якостей, професійного педагогічного рівня та спроможності забезпечити якість наданої роботи [3, ст. 30]. Окрім наведених приписів Закону України «Про дошкільну освіту», актуальними запитамі в системі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, прописаних у відповідних положеннях національних доктрин, стратегій і програм розвитку освіти [4, 5, 6, 7, 8, 9], є підготовка кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці та професійного розвитку, освоєння і запровадження наукоємних та інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці.

Закон України «Про освіту» визнає одним із першочергових завдань у галузі вищої освіти, а також і її метою, здобуття особою високого рівня наукових та/або творчих, мистецький, професійних та загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи у певній галузі знань [10, ст. 17].

Приведені у інших публічних документах норми щодо підготовки вихователів закладів дошкільної освіти тільки-но актуалізують первинність, а так само і обов'язковість, співпадіння очікувань суспільства з набутими результатами у підготовці майбутніх спеціалістів дошкільної галузі.

Обумовлений педагогічний ефект реалізується виключно за інтегрованим впливом багатьох чинників системи вищої освіти і є на сьогодні синтезованим продуктом надбань освіти, суспільства і педагогічної науки.

Отже, у процесі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на засадах технологічного підходу, буде цілком коректно виокремити дві найважливіші вимоги до сучасної генерації дипломованих фахівців: їх компетентність і професійність.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.П. Філософія освіти ХХІ століття і пошук пріоритетів. *Філософія освіти*. 2005. № 1. С. 5-17.
2. Калічак Ю.Л. Підготовка фахівців дошкільної освіти в контексті Болонського процесу. *Молодь і ринок*. 2016. № 8. С. 34-38.
3. Про дошкільну освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 49. Ст.259.
4. Про державну національну програму «Освіта» (Україна ХХІ століття) Постанова КМУ від 3.11.1993 за № 896.
5. Про національну доктрину розвитку освіти. Указ Президента України від 17.05.2002 року за № 347/2002.
6. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. Проект. Міністерство освіти України. АПН України. Київ: Шкільний світ, 2001, 24 с.
7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Указ Президента України від 25.06.2013 року за № 344/2013.
8. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні. НАПН України; за загальною редакцією. В.Г. Кременя. Київ: Педагогічна думка, 2016. 448 с.
9. Концептуальні засади реформування середньої освіти. Київ: МОН України, 2016. 36 с.
10. Про освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38-39. ст. 380.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Олійник Лія Миколаївна,

кандидатка педагогічних наук, доцентка,

*доцентка кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти
Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

Стрімка цифровізація суспільства, яку з 12 березня 2020 року було примножено переходом всіх освітянських ланок на дистанційні рейки, потребувало від усіх педагогічних працівників країни миттєвого занурення у світ цифрових пристроїв та програм з метою здійснення якісного освітнього процесу відповідно до вимог часу.

Найбільш уразливою категорією в цьому процесі виявилися педагоги закладів дошкільної освіти, яких загальні процеси інформатизації освіти з професійного боку до входження країни в карантин торкалися найменш інтенсивно. Щоб опанувати нові інструменти для роботи онлайн, багато кому з них доводилося долати психологічні перешкоди, витратити багато часу. Щоб інформаційно-цифрова компетентність, яка передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (КТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні, стала професійною нормою, як того вимагає Нова українська школа [3, с. 10]. А якщо до цього додати інформаційну та медіаграмотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, роботу з базами даних, навички щодо безпеки в інтернеті та кібербезпеки, розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність), то загалом педагогічним працівникам дошкільних закладів потрібно було миттєво поринути в новий для них світ. Особливо це стосувалося тих осіб, які за графіком мали підвищувати власну кваліфікацію в умовах дистанційного навчання.

Дошкільна освіта – перша ланка в системі неперервної освіти в Україні. Дітям, переважно до шести/семи років, у закладах дошкільної освіти різних форм власності її надають спеціально підготовлені фахівці, які «підвищують свою кваліфікацію не рідше одного разу на п'ять років відповідно до спеціальних законів» та загальний обсяг годин підвищення кваліфікації «не може бути менше ніж 120 годин на п'ять років» [1].

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти надає освітні послуги з підвищення кваліфікації педагогічних

працівників області через поглиблення, розширення та оновлення їх професійних знань, умінь та навичок [2]. Інформація стосовно організації освітнього процесу в інституті розміщена та постійно оновлюється на сайті МОППО:

- Положення про організацію освітнього процесу.
- Графік підвищення кваліфікації.
- Програми підвищення кваліфікації.
- Реєстрація слухачів.
- Розклади груп.
- Результати підвищення кваліфікації [4].

В умовах карантину викладачі МОППО працювали у віддаленому дистанційному режимі, виконуючи необхідний запланований обсяг робіт (навчальної, наукової, методичної, організаційної), дотримувалися режиму самоізоляції та рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо запобігання поширенню коронавірусу COVID-19.

Орієнтуючись на ключові зміни та поради МОН України закладам вищої освіти, які опубліковано на офіційному сайті, враховуючи надану закладам вищої освіти академічну автономію, в МОППО було обрано стратегію організації дистанційного (асинхронного) формату навчання. Такий формат зумовлений тим, що понад 50 % слухачів курсів живуть у місцевості з низькою якістю інтернету або взагалі без нього.

Дистанційне навчання як індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Обрання Google Діску МОППО як платформи для розміщення навчального контенту було не випадковим, адже для освітян Миколаївської області G Suite for Education – пакет хмарних додатків Google для побудови інформаційно-освітньої структури навчального закладу, яким уже три з половиною роки послуговується МОППО, найбільш зрозумілий та прийнятний.

G Suite for Education для користування освітянами має безліч переваг, серед яких:

- усі інструменти для продуктивної роботи на комп'ютерах, смартфонах і планшетах – в одному пакеті;
- сервіс, в якому доступні засоби керування для адміністраторів і немає реклами, оптимізований для корпоративного використання;
- у G Suite можна наживо працювати з файлами, швидко знаходити вільний час у будь-чиєму календарі та брати участь у зустрічах, перебуваючи де завгодно;
- доступні інструменти для ефективної роботи: Gmail, Документи, Диск та Календар;
- система захисту Google – гарантія безпеки даних, пристроїв і користувачів, для всіх файлів автоматично створюються резервні копії в хмарі.

Адміністрацією МОППО було прийняте рішення уніфікувати процес структурування, наповнення й оформлення навчальних матеріалів для організації самостійної роботи слухачів: розроблено методичні рекомендації щодо розроблення навчальних матеріалів для організації самостійної роботи слухачів КПК та Шаблон методичних вказівок для організації самостійної роботи слухачів КПК.

Сучасний викладач післядипломної освіти має бути не лише одним із джерел знань, але й орудником освітнього процесу. Незважаючи на карантин, він має організувати навчання на курсах підвищення кваліфікації таким чином, щоб педагоги спеціалісти здобували знання вмотивовано та зацікавлено, розуміли можливість їх застосування на практиці. Також перед викладачем стоїть завдання: розвинути професійні компетентності кожного педагога, які є основою для формування його особистісних переконань.

Тож організація навчання 210 педагогів закладів дошкільної освіти Миколаївської області в дистанційному (асинхронному) режимі з метою підвищення їхньої кваліфікації поставило перед викладачами МОППО безліч завдань, серед яких найактуальнішими є:

- створення ефективного контенту навчальних занять;
- вибір онлайн-інструментів, що оптимізують дистанційне навчання педагогів ЗДО;
- оперативна система інформування кожної/кожного слухачки/слухача з перебігу освітнього процесу.

Викладачами МОППО і зокрема кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти до кожної теми з програми підвищення кваліфікації розроблено пакет навчальних матеріалів, який містить:

- уніфіковані методичні вказівки з чітким алгоритмом опрацювання матеріалів з теми;
- шаблони практичних робіт;
- список рекомендованих інформаційних джерел із гіперпосиланнями на електронні примірники;
- візуалізацію до теми у вигляді презентацій, скрінкастів, навчальних роликів.

Також забезпечено постійний доступ до навчальних матеріалів усім слухачам курсів підвищення кваліфікації, що надавало кожному можливість опрацювати їх в індивідуальному ритмі й темпі. Результати опрацювання практичних робіт надсилалися слухачами на електронні скриньки викладачам, або надавалися відповіді за допомогою Google Форм.

У зв'язку з переведенням освітнього процесу на курсах підвищення кваліфікації в очно-дистанційний режим та з метою обліку роботи слухачів під час навчання куратори груп, педагогічні та науково-педагогічні працівники МОППО заповнювали електронні журнали (відповідно до програми КПК), що створені у Google Таблиці.

Куратор групи: заповнює список слухачів курсів; заповнює теми та ПБ викладачів; надає доступ до редагування журналу викладачам, відповідно до переліку тем; надає доступ слухачам до перегляду журналу.

Викладачі: перевіряють надіслані слухачами матеріали; за необхідності надають рекомендації щодо доопрацювання виконаних завдань, ставлять позначку за результатами перевірки матеріалів.

Крім того, за сприяння кураторів груп слухачки об'єднувалися у Viber групи, де мали можливість отримати миттєві консультації від викладачів щодо будь-яких освітніх питань із демонстрацією екрану комп'ютера. У приватній групі на Facebook «Дошколярики Миколаївщини» педагогині обмінювалися професійною інформацією з нагальних освітніх питань. Відео зустрічі зі слухачками курсів організувалися за допомогою сервісів Meet Google та Zoom.

На блозі «Навчання для майбутнього. Навчання, виховання, розвиток педагогів, дітей, батьків», який застосовується як віртуальна учительська викладача Олійник Л. М., розміщуються колективні проекти та випускні роботи слухачок курсів підвищення кваліфікації – педагогинь-дошкільниць.

Спробували у дистанційному навчанні й електронний освітній ресурс – освітню онлайн платформу Classtime, за допомогою якої робили швидке та якісне опитування здобувачів післядипломної освіти і миттєво відстежували, наскільки вони опанували матеріал. Зручно те, що приєднатися до сесії на цьому ресурсі можна за власним Google/Microsoft/Facebook акаунтом.

Опитування 210 педагогів дошкільних закладів освіти Миколаївської області, які проходили навчання в умовах дистанційного (асинхронного) формату навчання в МОППО, показало, що перевагу суто дистанційній формі навчання віддають 27 % слухачок курсів підвищення кваліфікації, 56% бажали б навчатися, застосовуючи очно-дистанційний формат підвищення кваліфікації, й 17% хочуть навчатися лише очно.

Світова пандемія та примусова самоізоляція стали вагомими чинниками у швидкій перебудові освіти, і післядипломної зокрема. Дистанційне навчання, яке до карантину було модним трендом, стало реальною необхідністю. За короткий термін навчання в МОППО педагоги закладів дошкільної освіти суттєво підвищили рівень власної інформаційно-цифрової компетентності щодо роботи з цифровими документами та з інформацією, користування хмарними сервісами. Тож дистанційна освіта та онлайн-комунікації для педагогів закладів дошкільної освіти Миколаївської області будуть актуальними і після карантину.

Список використаних джерел

1. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників / Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 21.08.2019 № 800 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF>
2. Концепція НУШ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <https://cutt.ly/NyPfYq7>
3. Про вищу освіту. Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Сайт Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://moipro.mk.ua>

ВИХОВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сідорова Ірина Сергіївна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського

Актуальною проблемою навчально-виховного процесу сучасних педагогічних закладів вищої освіти на сьогоднішній день є виховання висококультурної особистості майбутнього вчителя. У цьому аспекті вирішальним під час підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності є формування відповідної манери та культури спілкування. Важливе значення у розв'язанні цієї проблеми надається створенню культурного середовища під час навчання та дозвілля студентської молоді. На нашу думку, це середовище може складатися з естетики спілкування й поведінки, толерантності міжособистісних взаємин, естетики життєтворчості, здорової психологічної атмосфери.

Естетика спілкування відображається в естетиці взаємовідносин і передбачає елементарні етичні навички поведінки. Правильна організація культурного спілкування в навчанні, побуті, дозвіллі й позааудиторній художній діяльності студентів наділена потужною виховною силою і є шляхом до формування гармонійної особистості вчителя. Зазначимо, що естетика спілкування залежить від культури мови студентів і викладачів освітніх закладів як у навчальній, так і в дозвіллевій діяльності.

Культура мови спілкування ґрунтується на таких якостях особистості, як терпимість (виявляти інтерес до думки співрозмовника), ввічливість (уміння ввічливо вітатися, прощатися, звертатися з проханням), скромність і простота (не акцентувати увагу на власному «Я», не вихвалитися), тактовність (наявність почуття міри, уміння виявити повагу, відчувати межу, при якій важливо не образити людину й не поставити її в незручне становище) [1, с. 174-150].

Естетична поведінка закладена в естетичній свідомості людини. Естетика поведінки обумовлюється достойними вчинками та діями по відношенню до інших, дотриманням правил етикету, умінням триматися природно, культурно поводитися у різних ситуаціях й естетично виявляти свої емоції.

Разом з тим, людину пізнають не тільки за зовнішнім виглядом та вмінням спілкуватися, «краса і витонченість поведінки відкривають широту обдарованості та ерудиції, високу чи недостатню загальну й професійну культуру особи» [2, с.106].

Багато хто з видатних педагогів наголошував про культурологічний аспект навчального процесу в освітніх закладах. Так, в педагогічних працях В. Сухомлинського вивчається цей підхід до своїх вихованців. Науковець впровадив у навчальних закладах абетку правил культурної поведінки в процесі спілкування з іншими. Наприклад: «робіть так, щоб людям, які вас оточують, було добре», «знайте, що існує межа між тим, що вам хочеться, і тим, що можна», «люди дають вам щастя дитинства, отрочтва і юності, а ви платите їм за це добром», «усі блага й радощі життя створено працею й тільки працею, бо праця – корінь моральності, у ній людина здобуває найвищу радість оптимістичного світосприймання – радість творення», «гуманність, чуйність до людини, готовність прийти їй на допомогу – ці елементарні риси людяності, порядності мають стати особистим моральним багатством кожного вихованця» [3, с.5-12].

Також зазначимо, що естетика поведінки відображається в охайному вигляді й естетичній зовнішності людини. У загальних правилах етикету зауважено, що культурній людині потрібно дбати про свій зовнішній вигляд, пам'ятаючи, що неохайність, недбалість і неувага до себе – вияв неповаги до оточення, до інших людей, зневаги до їхньої думки [4, с.194]. Передусім, такі вимоги стосуються вчителя, бо зовнішній вигляд є показником «високого естетичного смаку, досконалості, готовності до взаємопорозуміння і взаємодії, ... впадає у вічі відразу ж і проникає у свідомість співрозмовника, формуючи уявлення про його наміри, можливі результати переговорів, спільної діяльності й формує готовність до співпраці» [2, с.111].

Важливо, щоб виховання культури спілкування відбувалося не лише у навчальній діяльності, а й шляхом гармонізації міжособистісних взаємин між студентами у дозвіллевій час, студентами і викладачами в позааудиторній діяльності, у відвідуванні університетських художніх гуртків, секцій тощо. Тобто збільшення кола естетичного середовища значно покращить виховання особистості студента.

Відомі науковці ХХІ століття (Л. Масол, Н. Ганнусенко, О. Комаровська, С. Ничкало, О. Оніщенко, В. Рагозіна) вважають доцільним замінити демонстраційну, концертно-показну спрямованість художньо-виховної практики на стратегії культуротворчості. У цьому відношенні

культурна спадщина виконує роль виховного середовища, в якому через прилучення до вічних цінностей культури формується молоде покоління. Якщо ми навчимося зберігати свою спадщину, ми тим самим, будемо зберігати культурну пам'ять і саме середовище, в якому може зникнути спілкування, діалог сучасної культури та культури минулого [5, с.196].

У неформальній обстановці спілкування студентів та педагогів культура взаємовідносин повинна відтворюватися у співробітництві, повазі та взаєморозумінні. Разом з тим, краса спілкування у часи дозвілля сприяє розвиткові мовленнєвої діяльності. А якщо студенти залучені до творчо-художньої діяльності на спілкування величезний вплив здійснює сила художньої мови, а саме мистецтво слова, співу, звукоінтонації, жестів, рухопластики, танцю, утілення художнього образу.

Створення культурного середовища в педагогічному університеті «відбувається завдяки впровадженню різних форм і методів, серед яких можуть бути екскурсії, презентації, виставки, зустрічі, змагання, конкурси, свята тощо. Такі форми роботи спрямовані як на репродуктивну, так і на самостійну продуктивну творчу діяльність та сприяють самовираженню студентів» [1, с. 150].

Неабиякого значення у процесі створення культурного середовища набуває авторитетність педагога. Авторитет викладача є ще одним із важливих засобів виховної діяльності. Студенти прагнуть до спілкування з викладачем, який має добрий авторитет та високу педагогічну кваліфікацію. Успішна педагогічна діяльність викладача та виховний вплив на загальнокультурний розвиток студентської молоді залежить саме від його авторитетності, що якісно відобразиться у системі взаємовідносин.

Авторитетність характеризується, також, почуттям впевненості в собі, постійним саморозвитком та самореалізацією, здатністю справлятися з професійними та життєвими труднощами, наявністю певних художніх смаків, відчуттям потреби в правдивих судженнях, оцінках, порадах іншим, гуманним ставленням до студентів, залученням до духовних цінностей, вагомністю професійних якостей для оточення, почуттям того, що його поважають та сприймають як професіонала, вихователя та радника. На нашу думку, позитивний вплив на виховання культури спілкування молоді має ерудованість і культура викладача. Позитивна емоційна атмосфера утворюється як наслідок гарних взаємовідносин педагога як з усім студентським колективом, так і з кожним окремо.

Дослідниця І. Зайцева, вважає, що основою творчого вдосконалення та професійного росту для вчителя є наполеглива, щоденна праця над собою. Досягнення педагогічної майстерності можливе лише за умови професійного саморозвитку педагога й митця. Науковець зауважує, що майстерність педагога відображається в його особистісних якостях, у гармонійному розвитку, у здатності виявляти творчу ініціативу, у неповторності, в умінні зацікавити кожного із студентів і зростає завдяки постійному збагаченню власного досвіду та вдосконаленню себе як професіонала [6, с.105]. Викладач, разом з тим, повинен вільно володіти своїм предметом, мати впевненість у собі, у своїх силах, проявляти толерантність, уміти вислухати своїх вихованців та давати слушні поради, бути чемним та справедливим.

Культурологічний підхід й естетизація навчального середовища істотно впливає і на розвиток емоційної сфери студентів. Якісно проведені навчальні та позааудиторні творчі заняття викликають задоволення, що мають позитивну дію на настрій та почуття студентів. Наприклад, у процесі творчого спілкування під час відвідування художніх гуртків і секцій у студентів з'являється почуття поваги до викладача (керівника), до інших учасників колективу, гуманне ставлення до їхніх позицій, думок, не пов'язане з особистими симпатіями й антипатіями. У них інтенсивно формується почуття радості від спілкування, здатність переживати естетичне враження, хвилювання від сприйняття піднесеного. Такі заняття, створюючи клімат неформального спілкування, спонукають до ширих міжособистісних взаємин, якісної перебудови життєвих цінностей, стимулюють розвиток естетичних почуттів, розширюють діапазон художніх потреб, що, у свою чергу, впливає на духовну сферу і культуру поведінки студентів.

Культурна атмосфера спілкування студентів, що пов'язує їх творчими інтересами, стає фундаментом для формування єдиних моральних поглядів і настанов. Досвід показує, що в художніх колективах часто створюється вищий рівень співдружності, ніж у студентських академічних групах. Як наслідок, відбувається розвиток й відповідальне ставлення учасників художньої діяльності до навчання, до організації свого навчального й вільного часу, зокрема формуванню досвіду активної комунікації майбутніх учителів.

На створення культурного середовища, впливає, також, відповідна атмосфера та сприятливий психологічний клімат. Така атмосфера творчої спільної діяльності сприяє набуттю досвіду спілкування, розкриттю індивідуальних здібностей кожного студента та їхнього духовного збагачення, а відтак і розвитку висококультурної особистості. Це, означає, що діяльність творчого колективу

(ансамблю) для кожного є особистовагомою, оскільки будується на сприятливому психологічному ґрунті й бажанні студентів відвідувати заняття.

Таким чином, спрямування на культурологічний підхід у навчально-виховному процесі вищої педагогічної школи, сприятиме творчому саморозвиткові та самореалізації студентської молоді. Створення культурного середовища у навчальній, дозвілєвій, позааудиторній художній діяльності забезпечить розширення діапазону художніх потреб, смаків, розуміння краси міжособистісних відносин, зорієнтує на духовні цінності студентів, що позитивно впливатиме на культуру спілкування та підвищення рівня вихованості й загальної культури майбутніх учителів.

Список використаних джерел:

1. Сідорова І.С. Створення художньо-естетичного середовища у позааудиторній художній діяльності студентів. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць. Випуск 23 / Редкол.: М.І.Сметанський (голова) та ін. Вінниця: ПП «Едельвейс і К», 2011. С. 147-150.
2. Нечепоренко М.В. Формування естетичної культури студентів класичних університетів: Дис...канд. пед. наук: 13.00.04; Харків. нац. пед. ун-т ім.Т.С.Сковороди. Х., 2005. 176 с.
3. Богуш А. М. Культурологічна парадигма в спадщині В. О. Сухомлинського. Педагогіка і психологія. 2006. №3. С. 5–12.
4. Естетика : Навч. посіб. М. П. Колесніков, О. В. Колеснікова, В. О. Лозовой та ін. ; За ред. В. О. Лозового. К. : Юрінком Інтер, 2005. 208 с.
5. Книга вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу: Довідково-методичне видання / Упоряд. М.С.Демчишин; О.В.Гайдамака. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. 768 с.
6. Зайцева І. Є. Розвиток естетичної культури майбутніх учителів засобами театрального мистецтва : Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; Нац. пед. ін-т ім. М. П. Драгоманова. К., 2001. 217 с.

УДК 37.091.12:005.963

НОРМАТИВНІ ВИКЛИКИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Андрійчук О.І.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики викладання навчальних предметів комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради,

Закон України «Про освіту» констатує, що «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства...». Відповідно до цього ж закону, одним із шляхів урегулювання суспільних відносин, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту є підвищення кваліфікації. Держава визначає три види шляхів здобуття освіти впродовж життя: формальна, неформальна та інформальна.

Для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти умови підвищення кваліфікації регламентуються Постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». Постанова деталізує загальну кількість годин підвищення кваліфікації педагогам закладів загальної середньої освіти за міжквартальний період – не менше 150. Крім цього, підвищення кваліфікації для них має бути щорічним та обов'язковим.

Науковці постійно досліджують особливості підвищення кваліфікації педагогічних працівників та роль інститутів післядипломної освіти у вирішенні питань забезпечення підвищення кваліфікації педагогів. Зокрема:

- Л. Анциферова, О. Вербицького, Т. Сорочан, О. Рудіна та ін. – вивчали питання безперервності освіти педагогічних працівників різних спеціальностей;
- В. Бондар, М. Кухарева, В. Маслов, В. Онущкін, Т. Шамова та ін.; - у своїх дослідженнях знайомили нас з особливостями підвищення кваліфікації педагогів;
- Ю. Бабанський, В. Журавльова, О. Шиліна та ін. – вивчали проблеми використання в післядипломній освіті передового педагогічного досвіду.

Разом з тим, вільний вибір освітніх програм, форм навчання, закладів освіти, установ і організацій, інших суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підвищення кваліфікації, який

гарантується нормативними документами, призводить до появи ряду значних проблем, вирішення яких потребує швидких дій.

Сьогодні, не лише суперечності між вимогами щодо підвищення кваліфікації, передбачені в Типовому положенні про атестацію педагогічних працівників, де, зокрема, вказано, що вчителі, які викладають декілька предметів інваріантної складової, повинні пройти підвищення кваліфікації з кожного предмета, для того, щоб присвоєна кваліфікаційна категорія поширювалася на години загального навантаження, а в Порядку підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» вказано на те, що «...у разі викладання декількох навчальних предметів (дисциплін) педагогічні та науково-педагогічні працівники самостійно обирають послідовність підвищення кваліфікації за певними напрямками у міжатестаційний період в межах загального обсягу (тривалості) підвищення кваліфікації, визначеного законодавством...» є проблемою, яка впливає на розмір заробітної плати педагога.

Одночасна дія двох документів призвела в 2020 році до колізій у прийнятті рішень атестаційними комісіями.

Через відсутність нормативних документів, які б деталізували алгоритм дій «вчитель – педагогічна рада – адміністрація закладу загальної середньої освіти – джерела фінансування підвищення кваліфікації педпрацівника – установи, які надають послуги з підвищення кваліфікації педпрацівників», виникає ряд організаційно-юридичних проблем. Окремі з них:

Для керівника закладу загальної середньої освіти:

- вирішувати проблеми додаткового фінансування, пов'язаного з замінами уроків;
- систематичне внесення коректив у навчальний процес, пов'язаних з відсутністю за основним місцем роботи педагогів, які підвищують кваліфікацію;
- при плануванні роботи закладу освіти враховувати невнормований річний обсяг кількості годин для підвищення кваліфікації;
- документальна фіксація результатів підвищення кваліфікації.

Для педагога закладу загальної середньої освіти:

- систематичний пошук суб'єктів підвищення кваліфікації;
- легалізація педагогічною радою документа з підвищення кваліфікації, якщо відсутня у суб'єкта ліцензія на підвищення кваліфікації;
- відсутність вільного вибору при необхідності пошуку суб'єкта через тендер;
- рівень технічної, професійної, психологічної готовності для дистанційного підвищення кваліфікації.

Для суб'єктів підвищення кваліфікації:

- формування замовлення на підвищення кваліфікації (зокрема, для суб'єктів, які отримують бюджетні кошти для надання послуг з підвищення кваліфікації, необхідність укладання угод із закладами освіти);
- рівень технічного забезпечення для використання дистанційних форм здійснення навчання з підвищення кваліфікації;
- готовність кадрового потенціалу до задоволення попиту педагогів щодо форм, методів, засобів навчання.

Отже, зміни, які відбуваються у сфері надання послуг з підвищення кваліфікації педагогічним працівникам закладів загальної середньої освіти, призводять до швидкого вирішення ряду проблем. У першу чергу необхідно нормативно врегулювати механізм державного фінансування на підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, що дасть змогу здійснити якісне планування щорічного підвищення кваліфікації кожного педагога. Також необхідно створити рівні нормативні умови для всіх надавачів послуг з підвищення кваліфікації. Разом з тим, реформування системи підвищення кваліфікації створює умови для побудови нового механізму професійного розвитку педагога, який направлений на особистісне вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серп. 2019 р. № 800. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800>.

2. По затвердженні типового положення про атестацію педагогічних працівників : Наказ Міністерства освіти і науки України 06.10.2010. № 930. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1255-10>

3. Про повну загальну середню освіти : Закон України 16.01.2020. № 463- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.

4. Про освіту: Закон України 5.09.2017. № 2145-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

УДК 378.057.8

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Фарухшина Марина Шаміліївна,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії і освіти дорослих
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» (м.Київ)*

Відповідно Закону України «Про освіту», особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти. Де, інформальна освіта, або самоосвіта, передбачає «самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям».

Серед базових компетентностей учителів початкової школи нашу увагу привертає підприємницька компетентність, як вміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави, що, відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 15.01.2018 № 36 «Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти», передбачає розвиток її в межах підвищення кваліфікації.

Щодо розвитку підприємницької компетентності вчителя в умовах інформальної освіти, пропонуємо використання такого інструменту, як чек-лист (від англ. «check-list»- контрольний список, контрольний перелік) – списку, що містить ряд необхідних перевірок для будь-якої роботи та забезпечення виконання дій, пов'язаних з нею. Відмічаючи пункти списку, вчитель може дізнатися про стан/коректність виконання певного завдання.

Враховуючи те, що чек-лист з розвитку будь-якої компетентності не може обмежуватися лише списком, було додано змістове наповнення кожного з пунктів. В основі розробки чек-листа з розвитку підприємницької компетентності в умовах інформальної освіти покладено позаурочну проектну діяльність, що сприяє розвитку компетентності не лише учнів, а й педагогів. Адже, виступаючи в ролі куратора проекту, педагог самостійно опановує нові знання, бере на себе ініціативність та відповідальність за інших учасників проекту. В процесі цієї діяльності вчитель розвиває здатність приймати фінансові рішення стосовно цінності та вартості; ефективно спілкуватися та вести переговори з іншими; справлятися з невизначеністю, неоднозначністю та ризиком як невід'ємними частинами прийняття обґрунтованих рішень.

Розробка чек-листа передбачала детальне вивчення Рамки підприємницької компетентності (2016), також відомої як EntreComp, метою якої є досягнення спільного розуміння щодо такої компетентності, як підприємливість, шляхом визначення трьох сфер 15 компетентностей, результатів навчання та рівнів майстерності, на яких ґрунтуються нинішні та майбутні ініціативи.[1] EntreComp визначає підприємливість як наскрізну компетентність, яка застосовується у всіх сферах життя: від піклування про власний розвиток до активної участі у житті суспільства, входження (повторного входження) на ринок праці в якості працівника або самозайнятої особи, а також до заснування будь-якого підприємства (культурного, соціального чи комерційного характеру).

Отже, розроблений нами «Чек-лист з розвитку підприємницької компетентності педагога (в процесі позаурочної проектної діяльності)» містить алгоритм побудови практично-орієнтованого проекту в школі, що спрямований, передусім, на розвиток підприємницької компетентності вчителя. Фрагмент чек-листа подано на рис. 1.

4.	☐	Планування	Створення плану реалізації проєкту ✓ визначити терміни виконання проєкту; ✓ побудувати фінансову модель проєкту; ✓ розподілити обов'язки між учасниками творчої групи, залежно від здібностей та особистих якостей;	Оцініть довго-, середньо-, короткострокові цілі; визначайте пріоритети і плани дій (ToDo-List). Дійте і працюйте над досягненням цілей незалежно, не відходячи від своєї наміри і виконуйте заплановані завдання. Використовуйте Trello для планування особистих дій та групової онлайн роботи. Проробіть точно відомі витрати та можливі прибутки. Забезпечте максимальне використання обмежених ресурсів, залучення сторонньої допомоги (спонсорів тощо). Надихайте відповідні зацікавлені сторони та викликайте у них ентузіазм; Оцініть вартість втілення ідей в діяльність зі створення певної цінності. Побудуйте знання та ресурси для досягнення цінних результатів. Використовуйте будь-яку ініціативу для створення цінності як можливості опанування нових знань. Врахуйте особливості критичного мислення та розв'язання проблем: аргументуйте, оцінюйте свідчення, враховуйте різні точки зору, шукайте глибинні
----	--------------------------	------------	--	---

Рис.1. Фрагмент «Чек-лист з розвитку підприємницької компетентності педагога (в процесі позаурочної проєктної діяльності)» (розробник Фарухшина М.Ш.)

Він містить практичні рекомендації й напрями для подальшого саморозвитку, що сприяють пошуку знань, вмінь, навичок та способів мислення, пов'язаних з підприємницькою компетентністю.

Чек-лист не дає готові відповіді, але спонукає до самостійного пошуку, адже містить посилання на законодавчу базу з питань підприємництва в Україні та підказки щодо пошуку шляхів розвитку емоційного інтелекту та критичного мислення в процесі проєктної діяльності. Відображає характеристику підприємницького мислення вчителя та особливості застосування сучасного маркетингу в проєктах; навички вчителя, а саме «hard skills» та «soft skills», необхідних для розвитку підприємницької компетентності та швидкої адаптації в умовах невизначеності; підходи до визначення цінності проєкту в соціальному, культурному та економічному середовищі, керуючись баченням майбутнього України.

Список використаних джерел

1. Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (2016). *EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework*. Люксембург: Publication Office of the European Union; EUR 27939 EN; doi:10.2791/593884 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://ipq.org.ua/upload/files/files/03_Novyny/2016.07.8-9_EntrComp/EntreCompFramework%20UKR.pdf.

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОЄКТІВ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Чунахіна С.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, ДНВЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Сучасний етап розвитку Українського суспільства характеризується низкою особливостей, що представлено новими вимогами до освіти і відтак до підготовки педагогів. Змінюються пріоритети та акценти в освіті, воно стає спрямованою на розвиток особистості, на формування в здобувачів таких якостей і вмінь, які в майбутньому здатні забезпечити його самоосвіту, вміння оволодівати новими видами діяльності, планувати власну діяльність, формувати взаємодію та бути успішним у житті.

Студентоцентризований підхід у вищій освіті стає змінює стиль взаємин між його учасниками. За такого підходу викладач з основного джерела інформації перетворюється на «координатора» освітньої діяльності, який організує самостійну роботу здобувачів та керує нею. Відтак роль педагога передбачає формулювання мети і завдань навчання, організації необхідних умов для успішного вирішення освітніх завдань. Отож традиційна освітня технологія трансформується в особистісно зорієнтовану й вимагає урізноманітнення підходів до подання інформації.

Важливою особливістю сучасного розвитку суспільства стає його інформатизація, найважливіших завдань якої є формування готовності майбутніх фахівців роботи з інформацією.

Сучасний рівень розвитку освітніх технологій в поєднанні з прагненням системи освіти до інноваційних процесів, зумовлюють необхідність трансформації навчального процесу в закладах вищої освіти і оптимізацію управління часом самостійної підготовки здобувачів.

Синонімами поняття «проєктної технології» визнано «метод проєктів», «проєктна методика», «технологія проєктів», «технологія проєктного навчання», «технологія проєктної діяльності», з яких

найбільш уживаний «метод проєктів» [1]. В започаткованому дослідженні пріоритет надамо поняттю «проєктна технологія». Зарахування до технології зумовлено прагматичної спрямованістю проєкту на результат, необхідністю дотримання певної послідовності дій в процесі його підготовки та реалізації, «відчутність» і наочністю отриманих результатів. Об'єктами педагогічного проєктування виступають педагогічні системи, педагогічний процес, педагогічні ситуації [3].

Для дослідження вагомості набуває ідея Л.Дорджієва щодо трактування поняття «метод проєктів», орієнтуючись на учасників проєктної діяльності – викладача і здобувачів ВО. Метод проєктів в діяльності викладача – це спосіб ініціювання пізнавальної активності кожного здобувача з урахуванням його індивідуальності шляхом представлення навчальних (освітніх) проблем, завдань для організації теоретичної та практичної проєктної діяльності різного рівня самостійності (від репродуктивного до продуктивного). Метод проєктів в діяльності здобувачів різних рівнів підготовки – це сукупність прийомів та операцій теоретичного засвоєння дійсності та практичної реалізації задумів, планів, самостійного дослідження освітніх проблем з наступним укладанням теоретико-практичних результатів у вигляді проєктної роботи (проєкту) [2]. Відтак урахування вимог до учасників проєкту (виконавець, співвиконавець, організатор, координатор) вкрай важливе у підготовці і реалізації проєкту.

Вченими виділено низку основних функцій проєктної технології в професійній підготовці майбутніх педагогів (рис.1) [1].

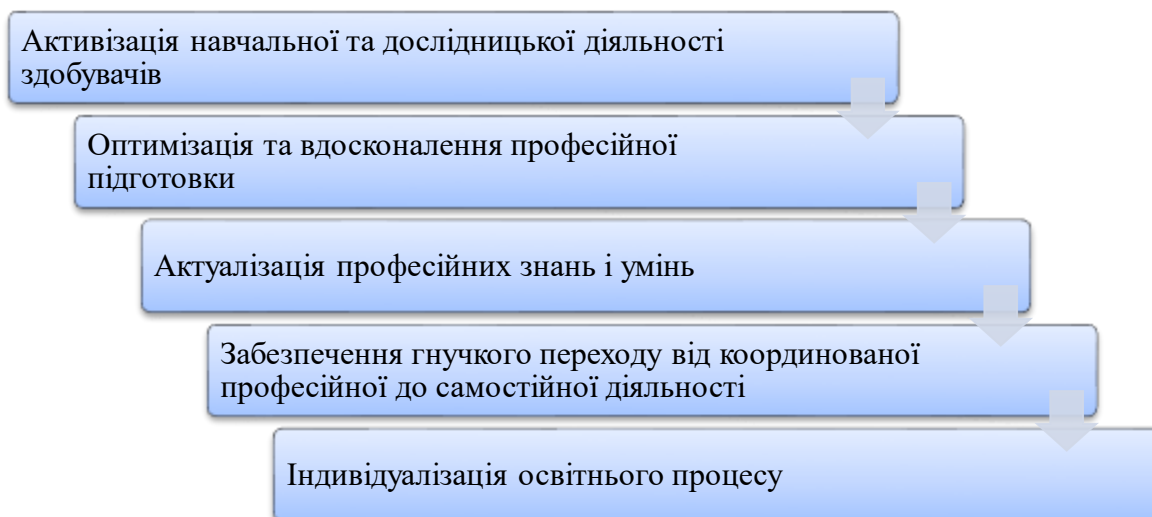

Рисунок 1. Основні функції проєктної технології в професійній підготовці майбутніх педагогів

Технологізація професійно-методичної підготовки вчителя передбачає використання практико-орієнтованих технологій і орієнтацію підготовки на розвиток його технолого-методичних умінь. Тобто, з одного боку, технології є засобом, основою оптимізації підготовки, а з іншого, - об'єктом вивчення і застосування.

Охарактеризуємо потенціал реалізації проєктної технології в професійно-методичній підготовці майбутнього педагога до інформаційної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі початкової школи [4].

У професійно-методичній підготовці вчителя проєктна технологія стає технологією підготовки, сприяє закріпленню, застосуванню і контролю професійно значущих педагогічних, предметних та методичних знань, умінь і навичок; ініціює науково-методично обґрунтований навчально-професійний педагогічний експеримент.

Оскільки проєктна технологія має дослідний, методичний і навчальний характер водночас, важливо зауважити визначення і вказати істотні ознаки навчального проєкту. Навчальний проєкт – дидактичний засіб цілеспрямованої діяльності із знаходження способу вирішення проблеми шляхом виконання низки завдань, які впливають з порушеної проблеми [1]; самостійна підсумкова творча робота здобувача, виконана під керівництвом викладача [2].

Навчальний проєкт вирізняє інструментальна спрямованість, початкове формулювання (пошук) проблеми (проблем); груповий розподіл завдань, які слід вирішити; координоване взаємопов'язане виконання комплексу робіт (завдань); проходження певних стадій від задуму (постановки проблеми) до презентації; керованість викладачем (координатора); самостійна робота

здобувачів в команді; обмеження в часі; відсутність стандартної організації виконання проєкту; інтегрованість знань; перетворювальний характер діяльності; унікальність (відсутність абсолютно точного аналога).

Підготовка педагогів до реалізації проєктної технології передбачає низку основних принципів (рис.2).

Інтегративний характер (інтеграція всіх видів професійної педагогічної підготовки)

Орієнтація на інклюзивний аспекти професійної діяльності

Відповідність вимогам до проєктної діяльності в умовах інформатизації

Можливість апробації реалізованих здобувачами індивідуальних і групових педагогічних, методичних науково-дослідних робіт в процесі практичної підготовки

Особистісна й професійна зацікавленість учасників проєктної діяльності (здобувачів, викладачів, стейкхолдерів, батьків)

Високий рівень науково-методичного обґрунтування та проєктування діяльності

Рівна відповідальність за якість опрацювання, виконання проєкту координатора і виконавців

Рисунок 2. Основні принципи реалізації проєктної технології в умовах підготовки вчителя до реалізації інформаційної взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі

Навчальний проєкт зреалізований майбутніми педагогами виконується в межах вивчення навчальної дисципліни за вибором «Інформації технології в інклюзивному навчанні дітей з ускладненням процесів розвитку і соціалізації», не має на меті повністю відповідати змісту методичних освітніх компонентів підготовки фахівців спеціальності.

Розроблені теоретичні та практичні положення дослідження вносять певний вклад в теорію і методику професійної освіти і можуть бути зреалізовані в дослідженні тенденцій та інноваційних процесів розвитку професійної освіти, форм, методів і технологій вдосконалення професійного навчання, основ реалізації компетентнісного підходу. Перспективні подальші дослідження в межах започаткованого дослідження стають сучасні тенденції розвитку освітньої сфери, перспективи розвитку тенденції технологізації в освітній сфері, актуальні походи до професійно-методичної підготовки вчителя та основи розробки сучасного навчально-методичного забезпечення професійної підготовки вчителя до реалізації завдань інклюзивного навчання дітей в умовах інформаційно-комунікаційного простору ЗВО.

Список використаних джерел

1. Забродська Л. М. Інформаційно-методичне забезпечення проєктно-технологічної діяльності вчителя: науково-методичний посібник. / Л. М. Забродська, О. В. Онопрієнко, Л. Л. Хоружа, А. Д. Цимбалару. Х. : Вид. група «Основа», 2007. С.3-117.
2. Молчанова В.В «Метод проєктів у професійно-педагогічній підготовці учителів початкової школи: теоретичне обґрунтування етапів та різновидів. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. № 3 (43), 2017 р. С.
3. Пехота О.М., Будак В.Д., Старєва А.М. та ін. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / за ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. К. : Видавництво А.С.К., 2003. 240 с.

4. Chupakhina S. Information technologies in inclusive education: future teachers readiness. International Scientific Conference Scientific Development of New Eastern Europe: Conference Proceedings, Part I, April 6*, 2019. Riga, Latvia: Baltija Publishing. p. 85-89

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПУ ЕЛЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НОВОПРИЗНАЧЕНОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Воробйова Наталія Миколаївна

головний спеціаліст відділу загальної середньої освіти Департаменту освіти Харківської міської ради, аспірант Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків
n.n.vorobjova@ukr.net

Освіта – ефективний засіб розвитку особистості, підвищення рівня її соціальної активності, адаптації до суспільних змін, мобільності у прийнятті рішень. Важливими факторами сучасної освіти є інтеграція у світовий освітній простір, розширення можливостей отримання та обміну знань.

Успішна діяльність закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО), результативність впровадження нововведень та реалізація освітніх реформ, конкурентоспроможність закладів освіти на ринку освітніх послуг багато в чому залежать від професіоналізму їх керівників.

Важливим нововведенням останнього часу є зміна процедури призначення керівних кадрів освіти. Цей процес, що активно розпочався в Україні, показав різний рівень підготовки претендентів на посаду керівника ЗЗСО та переможців конкурсу на цю посаду, якими і є новопризначені директори закладів загальної середньої освіти.

Зазначене поставило на порядок денний проблему оновлення системи підвищення кваліфікації, розробку відповідної педагогічної технології професійного розвитку новопризначених керівників закладів загальної середньої освіти, що базується на принципах елективного навчання, системного, компетентнісного, диференційованого та індивідуального підходу.

Результат цієї роботи має бути спрямований на суттєве поліпшення професійної компетентності керівників закладів загальної середньої освіти для ефективного управління сучасним освітнім закладом, відповідно до вимог Концепції Нової української школи.

Саме тому теза «освіта упродовж життя» для керівника закладу загальної середньої освіти, а особливо новопризначеного, повинна стати ціннісною орієнтацією та домінантою у професійній діяльності. Освіта дорослих, враховуючи зміни сьогодення – невід’ємна складова система освіти України.

Розробка та оновлення технологій навчання дорослих є актуальними у педагогічній науці. Андрогогіка, або наука навчання дорослих, дозволяє виявити перешкоди на шляху особистісного зростання дорослої людини, визначити особливості їх навчання, розробити шляхи удосконалення цього напрямку педагогічної науки.

Основоположником андрогогіки вважають американського ученого М. Ноулза, який зазначав, що «виробництво компетентних людей – таких людей, які були б здатні застосовувати свої знання в умовах, що змінюються, основна компетенція яких полягала б в умінні включитися у постійне самонавчання впродовж усього свого життя» [5].

Концептуальні положення андрагогіки визначив український науковець Б. Дьяченко, який вважав, що провідна роль у процесі навчання належить тому, хто навчається; процес навчання спрямовується на задоволення особистісних запитів слухачів; навчання стимулює потребу слухачів у професійному розвитку [7].

Одним із принципів андрагогіки є елективність навчання – надання особі, яка навчається, відповідної свободи у виборі цілей, змісту, форм, методів, строків, часу, місця навчання, оцінювання результатів навчання.

Реалізацію принципу елективності в повній мірі на сьогодні унеможлиблює декілька об’єктивних причин, зокрема, існуючі підходи до організації освітнього процесу в системі підвищення кваліфікації (завчасно сформований навчальний план, що обмежує вибір певного напрямку підготовки здобувача освіти, розподіл навантаження викладачів), необхідність розробки низки нових курсів, у тому числі, як вимога сьогодення - дистанційних, практичного спрямування, адаптованих до змін сучасності (новопризначений керівник не просто накопичує звання, вони орієнтовані, як правило, на вирішення конкретних завдань), залучення додаткових ресурсів, (потреба у фінансовій, технічній підтримці, науковому супроводі), недосконалість системи оцінювання ефективності

системи підвищення кваліфікації, а особливо, новопризначених керівників закладів загальної середньої освіти.

Елективності у навчанні керівників закладів загальної середньої освіти, в умовах диверсифікації процесів підвищення кваліфікації, сприятиме створення відкритої інформаційної платформи, яка б акумулювала у собі актуальну інформацію про всі організації, що надають послуги з підвищення кваліфікації директорів закладів загальної середньої освіти з урахуванням потреб керівників, залученням кращих фахівців галузі для набуття професійних компетентностей новопризначеними керівниками закладів загальної середньої освіти. Перші два роки (саме стільки складає перший термін перебування на посаді керівника закладу загальної середньої освіти відповідно до законодавства) – найскладніший період для професійного становлення керівника ЗЗСО, а тому створення системи підвищення кваліфікації новопризначених директорів шкіл, на принципах елективності цього процесу, розробка відповідної технології, сприятиме їх професійному становленню, як суб'єктів реформування згідно з Концепцією Нової української школи.

Сучасний світ дуже мінливий, і галузь освіти не є виключенням. Оновлення концепції та стратегії розвитку освіти, підходів до управління галуззю, зростання впливу місцевих громад на формування локальної освітньої політики, з урахуванням місцевих культурних особливостей, доводять необхідність постійного навчання. Це не лише особистісне зростання керівника, але й створення безпечного освітнього середовища, успішне функціонування закладу освіти, відповідальність за всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. «Про освіту» Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. «Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа», наказ Міністерства освіти і науки України від 13.12..2018 № 1392 [Електронний ресурс]: Режим доступу: osvita.ua/legislation/Ser_osv/62946/
3. Воробйова Н.М. Формування професійної компетентності новопризначеного керівника закладу загальної середньої освіти в процесі підвищення кваліфікації /Н.М. Воробйова// Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. – Харків : УПА, 2019. – Вип. 65. – С. 7-17.
4. Дубасенюк О. Передумови розвитку андрагогіки як чинника особистісного та професійного зростання дорослого / О. Дубасенюк // Андрагогічний вісник. – 2013. – Вип. 4. – С. 26-33.
5. Лукьянова Л.Б. Дорослість як базова категорія андрагогіки / Лукьянова Л.Б. // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. –2010. –№ 2. – С. 20-28
6. Лук'янова Л.Б. Концептуальні засади формування законодавства у галузі освіти дорослих // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання в умовах соціально-економічної нестабільності: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 28 жовт. 2014 р., Київ. У 2 ч. – К.: ІПК ДСЗУ, 2014. – Ч. 2. – С. 52–59
7. Романенко М.І. Методологічні проблеми розвитку післядипломної педагогічної освіти / Романенко М.І. // Післядипломна освіта в Україні. –2004. – № 1.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Каплун С.В.,

*к.п.н., доцент, зав. кафедри методики природничо-математичної освіти,
Харківська академія неперервної освіти*

Ситуація, яка склалася в цілому світі навесні 2020 року, вимагала нової організації навчання на всіх ланках освіти. Найчастіше ту форму організації навчання, яка притаманна цьому періоду, називають дистанційним навчанням, хоча з теоретичної точки зору реалізація такого навчання не завжди відповідає меті, завданням, структурі, особливостям змісту «класичного» дистанційного навчання. Багаторічні дослідження в цьому напрямі В.М. Кухаренка, В.Ю. Бикова., В.В. Олійника, Л.Л. Ляхоцької, І.В. Іванюк, Є.С. Полат, А.В. Хуторського та ін. хоча і мають спільні ідеї, але термінологічно та змістовно дещо відрізняються. Так, у посібнику [2] дистанційним навчанням називають «форму організації і реалізації навчально-виховного процесу, за якої учасники (об'єкт і суб'єкт навчання) здійснюють навчальну взаємодію принципово і переважно екстериторіально (тобто

на відстані), яка не дозволяє і не передбачає безпосередньої освітньої взаємодії учасників віч-на-віч, коли учасники територіально знаходяться поза межами можливої безпосередньої навчальної взаємодії і коли у процесі навчання їх особиста присутність у певних навчальних приміщеннях навчального закладу не є обов'язковою». За Л.Л. Ляхощкою дистанційне навчання – це не тільки форма навчання, але й самостійна педагогічна технологія, в основі якої є самостійна робота тих, хто навчається, її керованість, дидактичне забезпечення і контроль; застосування у навчанні комп'ютерів, інформаційних технологій, телекомунікаційних мереж, засобів зв'язку [3].

Важливо також указати, що в процесі дистанційного навчання взаємодія учасників освітнього процесу може здійснюватися як синхронно у часі, коли взаємодія учасників здійснюється в один і той же час, так і асинхронно, коли не вимагається і не передбачається одночасна участь учасників при здійсненні їх навчальної взаємодії (наближено до організації навчання за заочною формою) [2].

В Харківській академії неперервної освіти вже більше семи років запроваджується така система навчання на курсах підвищення кваліфікації, коли аудиторне офлайн-навчання поєднується із заочно-дистанційним етапом, у тому числі з онлайн-навчанням. Під час заочно-дистанційного етапу передбачено самостійне опрацювання слухачами курсів запропонованих питань, а також участь в онлайн-лекціях у синхронному режимі за відомим розкладом. Цей етап було розгорнуто в системі Moodle. Проте ситуація, яка склалася навесні 2020 року, не могла не відобразитися в структурі та формах проведення навчальних занять. Відповідно до Наказу МОН України №406 від 16.03.2020 року в умовах карантину наш заклад повністю перейшов на використання технологій дистанційного навчання.

Особливістю такого переходу було, з одного боку, переосмислення викладачами кафедр Академії способів та прийомів подачі навчального матеріалу, з іншого – забезпечення певного зворотного зв'язку зі слухачами курсів. На кафедрі методики природничо-математичної освіти було створена певна система організації навчання в умовах, які продиктовані нинішньою ситуацією. Елементами цієї системи є 1) підготовка матеріалів для відеолекцій; 2) добір діагностуючих матеріалів для опитування та тестування в онлайн-режимі; 3) відбір цифрових ресурсів, які доцільно використовувати в процесі підготовки та проведення навчальних занять; 4) підготовка орієнтовного графіку онлайн-консультацій та можливого змісту матеріалів та повідомлень на форумі курсу; 5) координація роботи викладачів кафедри з Центром дистанційної освіти Академії.

Стисло розглянемо реалізацію цієї системи на прикладі підвищення кваліфікації вчителів фізики та астрономії. На початку занять вчителі мали зареєструватися на відповідний курс на сайті академії «Дистанційна освіта». Під час настановного заняття, де вони були ознайомлені з особливостями та порядком проведення курсових занять, слухачам були запропоновані завдання діагностування та вхідної анкети, в якій вони мали подати власні запити та відмітити проблеми, які можна було б обговорити під час підвищення кваліфікації. Такі завдання було підготовлено в Google Формах.

У процесі відеолекцій учителям пропонувалися практичні завдання: розв'язання задач, формулювання міркувань щодо певних методичних проблем, робота з цифровими ресурсами тощо. При цьому застосовувався прийом «стоп кадр», коли в саме цій паузі вчителі мали виконати певне завдання. Після відеолекцій слухачі отримували посилання на короткі тести, призначенням яких була не лише самоперевірка засвоєння певних методичних положень та змісту, але й демонстрація можливостей різноманітних ресурсів для здійснення зворотного зв'язку, бо ці тести пропонувалися на різних платформах (зокрема, Classtime, Socrative, Google Forms тощо). Таку ж функцію виконували онлайн-консультації за допомогою платформи Zoom.

Підсумковим завданням для вчителів було складання коротких навчальних презентацій для учнів, де вони окрім розв'язання певної фізичної або астрономічної задачі мали подати план-алгоритм розв'язування завдань даного типу та запропонувати рекомендовані для учнів додаткові джерела. З'ясувалося, що створення такого алгоритму виявилось складним для деяких вчителів, бо їм було важко відійти від формального опису до конкретних рекомендацій, які могли б допомогти школярам самостійно впоратися із завданням.

Одним із цікавих підсумків занять було спільне наповнення онлайн-дошки Linoit (<http://linoit.com/>), де вчителі розміщували стікери з власними уподобаннями щодо цифрових ресурсів для дистанційного навчання своїх учнів. Заключна Zoom-конференція дозволила педагогам не лише обмінятися певним досвідом, але й закріпити навички роботи з популярним ресурсом проведення відеоконференцій.

Необхідним інструментом аналізу результативності занять виявилось використання цифрових ресурсів зворотного зв'язку, що дало змогу, наприклад, з'ясувати, що близько 50% слухачів перед

початком курсів не уявляло, як можуть проходити заняття підвищення кваліфікації повністю в дистанційному режимі. За опитуванням 98% респондентів кожного дня заходили на сайт дистанційної освіти Академії для ознайомлення з матеріалами курсу. Цікавим є розподіл відповідей учителів на таке запитання «Яку форму підвищення кваліфікації Ви вважаєте оптимальною особисто для себе»: 74% обрали очно-дистанційну; 23% – лише дистанційну і 3% – лише очну.

Таким чином, була реалізована подвійна мета навчальних занять курсів підвищення кваліфікації в дистанційному режимі: 1) опанування слухачами необхідного змісту, який відповідає освітній програмі; 2) набуття досвіду дистанційного навчання: форм, прийомів, відповідних засобів навчання.

Вважаємо, що подальші дослідження потрібно спрямувати на вивчення особливостей організації дистанційного навчання педагогів у процесі підвищення кваліфікації.

Список використаних джерел

1. Блощинський І. Г. Сутність та зміст поняття «дистанційне навчання» в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі [Електронний ресурс] / І. Г. Блощинський // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2015. – Вип. 3. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2015_3_4.pdf

2. Биков В.Ю. Технологія створення дистанційного курсу : Навчальний посібник / За ред. Ю.В. Бикова та В.М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2008. – 324 с.

3. Ляхощка Л.Л. Ключові аспекти дидактики дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників /Л.Л.Ляхощка. // Нова педагогічна думка.– 2016.– №4.– С. 13–18.

4. Олійник В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта і дистанційне навчання в запитаннях і відповідях: наук.-метод. посіб. / В. В. Олійник ; НАПН України, Ун-т менедж. освіти. — К.: «А.С.К», 2013. — 312 с.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Качан Тетяна Василівна

*викладач математики, голова циклової комісії фізико-математичних дисциплін
Одеського фахового технічного коледжу Одеської національної академії харчових технологій.*

Найважливішим завданням освіти на сучасному етапі є підвищення якості виховання та навчання молоді, підготовка її до життя та вибору професії. У закладах фахової передвищої освіти студенти вже визначились з майбутньою спеціальністю і здобувають її. Але це не означає, що викладач не має допомагати їм у ствердженні правильності вибору та усвідомленні особистої значущості. Успішне вирішення цього питання значною мірою залежить від викладача, його професійної кваліфікації.

Що ж розуміють під поняттям педагогічна майстерність. Є декілька визначень цього поняття. Ми схилиємось до наступних визначень: «Педагогічна майстерність - це найвищий рівень педагогічної діяльності, який виявляється втому, що за відведений час педагог досягає оптимальних наслідків»[1], «Педагогічну майстерність розуміють як синтез наукових знань, умінь і навичок, методичного мистецтва і особистих якостей педагога» [3].

На думку науковців важливими шляхами вдосконалення педагогічної майстерності викладачів є:

- узагальнення і впровадження в навчальний процес передового педагогічного досвіду;
- створення умов для творчого самовираження кожного педагога;
- максимальний розвиток його особистих якостей;
- забезпечення ефективного психологічного супроводу навчально виховного процесу[2].

Результативність, якість навчально - виховного процесу значною мірою залежить від того, наскільки в педагогічному колективі організована робота, щодо впровадження в практику передового педагогічного досвіду. З метою презентації передового досвіду, роз'яснення його суті та значення, методичним кабінетом коледжу проводяться під час педагогічних нарад виставки навчально – методичних матеріалів, ведеться персональна скарбничка досвіду роботи кожного викладача та загалом циклових комісій.

Знайомитись із досвідом інших викладачів допомагають проведення відкритих уроків в коледжі та обговорення їх на засіданні комісій, взаємо відвідування. Щомісячні засідання обласних методичних об'єднань, на яких йде обговорення проблем, які існують з даних питань у навчальному закладі, проведення відкритих занять для обласного методичного об'єднання, проведення позааудиторних заходів.

Педагогічну діяльність здавна характеризують як творчу, і як в будь-якому виді творчості в ній поєднуються нормативні (що випливають із встановлених законів) і евристичні (створені під час власних пошуків) елементи. В роботі викладача чимало типового, сталого. Але чимало змінного варіативного, індивідуального.

Очі студентів світяться, коли їх вчать чомусь значимому, важливому для життя взагалі, а не для отримання оцінки. Тому пошук вибору проведення заняття викладача пов'язаний з роботою з формування умінь спостерігати, аналізувати, конкретизувати, робити висновки, задавати запитання, відстоювати свою думку.

Вивчаючи математику, ми починаємо ми своє знайомство із студентами на темі «Аксіоми стереометрії». Це перші дні знайомства з групою, з викладачами. Багато із студентів не досконало знають математику, деякі просто бояться цього предмету, у багатьох погано розвинута уява, яка так потрібна при вивченні стереометрії. Знання предмету на першому курсі тісно пов'язане із знаннями шкільного матеріалу. Тому перед викладачами, які працюють на перших курсах стоїть першочергова задача дати можливість студентам розкритися. І ми починаємо ставити перед ними запитання, які буденні і здається, зовсім не стосуються теми, яка викладається. Наприклад:

1. «Стіл з чотирма ніжками, який стоїть на рівній підлозі іноді гоїдається, а на трьох ніжках стоїть стійко». Чому?
2. «Штативи геодезичних приладів частіше бувають триногі» Чому?
3. «Щоб розпилити пилкою брусок спочатку прокреслюють по двох суміжних гранях відрізки, а потім полотном пилки йде по цих відрізках».
4. З площини стола о 9 год ранку злетіли три мухи, чи можна стверджувати, що о 12 год дня вони будуть знаходитись в одній площині.

Обговорюємо варіанти відповідей студентів, жартуємо, розмірковуємо. Такі задачі змушують їх логічно мислити, вони бачать необхідність знань в повсякденному житті.

Щоб краще студенти могли уявити те, про що йдеться в теоремах, аксіомах, задачах ми разом з ними виготовили стереометричні папки, за допомогою яких можна сконструювати, «побачити» модель задачі.

Справжній педагогічний процес виникає в той момент, коли створюються ситуація педагогічної взаємодії і ситуація педагогічного перетворення людини. Професійна своєрідність діяльності викладача полягає в тому, що повна алгоритмізація її практично неможлива, хоча у педагогічній роботі й існує певна сукупність прийомів і навичок, яким педагог навчений. Але застосовуються ці прийоми і навички в постійно змінюваних нестандартних ситуаціях, що вимагає їх корекції модифікації. У цьому й полягає специфіка педагогічної творчості та педагогічної майстерності, яку кожен викладач має удосконалювати впродовж своєї педагогічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посіб. / І.А. Зязюн. – К.: МАУП, 2000. 312 с.
2. Лихачев Б.Т. Педагогіка: Курс лекцій: учеб. пособие для студ. педаг. учеб. заведений и слушателей ИПК и ФПК. – М.: Прометей, Юрайт, 1998. – 464 с.
3. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М. М. Фібула. – К. : «Академвидав», 2006. – 352 с.

ПСИХОПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Кирста Наталія Романівна,
кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

У процесі професійного розвитку особистість людини зазнає певних змін, набуває якісних новоутворень. Важливою умовою збереження цілісності індивідуальності педагога є попередження та уникнення професійних деформацій, основні причини яких криються в конфліктному поєднанні особистісних характеристик із відповідними особливостями здійснення педагогічної діяльності.

Психопрофілактика емоційного вигорання вихователів ЗДО, насамперед, повинна спрямовуватися на усунення чи зменшення негативного впливу чинників вигорання, на їх поінформованість з даної проблеми та здатність своєчасно виявляти маркери вигорання, на

використання складових, які позитивно впливають на суб'єкта професійної діяльності (його стан здоров'я, індивідуально-психологічні особливості, взаємодію з оточуючими, професійне довголіття та ін.) та ефективність його діяльності.

С. Maslach та Р. Leiter вважають зменшення СЕВ завданням організаційного оздоровлення. Вчені виділяють п'ять принципів, що протидіють виникненню вигорання чи зводять ймовірність його виникнення до мінімуму: кероване робоче навантаження; оптимальний контроль; справедлива винагорода; почуття спільності; розділені цінності [1, с.235-236].

Н. Водоп'янова пропонує таку модель попередження синдрому емоційного вигорання педагогічних працівників: 1) підвищення комунікативних та управлінських умінь за допомогою активних методів навчання: соціально-психологічні тренінги, ділові ігри, тренінги комунікативних умінь та ін.; навчання ефективних стилів комунікації та вирішення конфліктних ситуацій; 2) тренінги, що стимулюють мотивацію саморозвитку, особистісний і професійний ріст; 3) антистресові програми та групи підтримки, орієнтовані на особистісну корекцію самооцінки, впевненості та ін.; 4) програми підвищення емоційної стійкості та психофізичної гармонії шляхом оволодіння способами психічної саморегуляції, оптимізації способу життя, самоорганізації та планування особистісної та професійної кар'єри [2, с. 270-271].

Серед чинників, що пом'якшують ризик вигорання, вчена виокремлює: стабільну, привабливу роботу, що надає можливості для творчості, професійного й особистісного росту; задоволеність якістю життя; наявність різноманітних інтересів; перспективні життєві плани; оптимізм, життєрадісність; конструктивне, успішне подолання життєвих неприємностей, вікових криз; активну життєву позицію; творчий пошук рішення при зіткненні з труднощами; володіння засобами психічної саморегуляції; турботу про поповнення своїх психоенергетичних і соціально-психологічних ресурсів; наявність сильної соціальної, професійної підтримки, підтримки з боку друзів, сім'ї та ін.; сильний корпоративний (командний) дух; організаційну культуру, орієнтовану на співробітництво та розвиток творчого потенціалу; інноваційні перетворення внутрішнього середовища; оволодіння навичками ефективного спілкування та коучінгу; вдумливе ставлення до особистісних ресурсів стресостійкості [2, с.323-325].

В. Бойко вважає, що знизити ризик вигорання може дотримання педагогами таких правил емоційної поведінки:

- адекватність емоцій і переживань, що розуміється як їх відповідність та виправданість за даних обставин;
- економність у прояві емоцій, що пов'язана з мінімальними затратами фізичних і психічних ресурсів при вирішенні складних та критичних ситуацій;
- комунікабельність як здатність справляти сприятливе враження на партнерів з комунікації, налаштовувати на спілкування та викликати довіру [3, с.323-325].

За даними досліджень вченого, вигоранню сприяють: підозрілість, ехидність, зарозумілість, лицемірство, обман, агресія, нервозність, песимізм, скнарість [3, с. 298]

Психологічними умовами відновлення здоров'я педагогів вважаємо розвиток і формування емоційної активності та поведінкової гнучкості, забезпечення механізмами усвідомленої саморегуляції. Основним засобом відновлення здоров'я педагогів є психоемоційна та рухова активність. До активних засобів відносимо і всі форми лікувальної фізкультури: різноманітні фізичні вправи, елементи спорту та спортивної підготовки, ходьба, біг та інші циклічні вправи та види спорту, робота на тренажерах. Пасивні засоби – масаж, мануальна терапія, фізіотерапія, природні фактори, а також психорегулюючі (психологічні) засоби – аутотренінг, м'язева релаксація, спеціально дібрані психотехніки.

Для профілактики та корекції синдрому емоційного вигорання вихователів ЗДО рекомендуємо програму тренінг – семінару, що включає такі блоки: 1) поняття про емоційне вигорання (основні завдання: інформувати про емоційне вигорання у професійній діяльності: його симптоми, причини, наслідки; актуалізувати особистісний досвід переживання синдрому емоційного вигорання; навчати основних навичок релаксації для мінімізації негативного впливу емоційного вигорання); 2) комунікативна компетентність (основні завдання: інформувати про трикомпонентну структуру спілкування: соціально-перцептивну сторону спілкування (психологічні механізми створення образу співрозмовника), комунікативну сторону спілкування (вербальні і невербальні засоби спілкування) й інтерактивну сторону спілкування (позиції та ролі); усвідомлення своїх комунікативних особливостей; вироблення навичок ефективного спілкування в різних сферах діяльності, використовуючи вербальні і невербальні засоби спілкування); 3) конструктивна поведінка в конфліктах (основні завдання: інформувати про конфлікти: види, основні структурні елементи, динаміку, механізми виникнення,

конструктивні і неконструктивні стратегії поведінки в конфлікті; усвідомлювати власну поведінку в конфлікті; формувати навички конструктивної поведінки у конфліктах); 4) саморегуляція (основні завдання: інформувати про саморегуляцію, її основні методи, прийоми зняття стресу; актуалізація особистого досвіду використання різних прийомів зняття стресу, саморегуляції; навчати основних прийомів саморегуляції); 5) аутогенне тренування (основні завдання: інформувати про аутогенне тренування як засіб зняття емоційної напруги і фізичної втоми; поліпшувати самопочуття, підвищувати працездатність і творчу активність; опановувати першим і другим ступенями АТ); 6) цілепокладання та управління часом (основні завдання: інформувати про основні причини дефіциту часу, знайомити з основними правилами планування часу, аналізувати використання робочого часу, його планування; формувати навички ефективного планування і контролю власного часу).

Перспективними напрямками психолого-педагогічних досліджень проблеми емоційного вигорання педагогів вважаємо поглиблення теоретичних розробок про означений феномен, удосконалення психотехнологій попередження та подолання СЕВ з урахуванням специфіки професійної діяльності вихователів закладів дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Абрамова Г.С. Психология в медицине: учебное пособие. М: ЛПА «КАФЕДРА – М», 1998. 272с.
2. Водопьянова Н.Е. Синдром психического выгорания и его профилактика. СПб: Речь, 2006. 428с.
3. Бойко В.В. Синдром эмоционального выгорания в профессиональном общении. СПб : Питер, 1999. 105с.

УДК 37.014:553:37.014.63

РЕАЛІЗАЦІЯ СЕРВІСНИХ ФУНКЦІЙ МЕТОДИЧНИХ СЛУЖБ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Клясен Наталія Леонідівна

*к.п.н., старший науковий співробітник відділу проектної діяльності
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України*

kliasenn2014@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7919-4690>

Децентралізація влади, що відбувається сьогодні в Україні, передбачає передачу повноважень і ресурсів у галузі освіти на місцевий рівень. Утім до сьогодні, попри дію нового Закону України «Про освіту», чинного із 29 вересня 2017 року, для органів місцевого самоврядування залишається нагальною проблема налагодження ефективного освітнього менеджменту і мережевої взаємодії учасників освітньої діяльності, якісного сервісного обслуговування закладів освіти в умовах змін адміністративно-територіального устрою України.

В Україні на сьогодні вже створено більше 900 (передбачається 1200) об'єднаних територіальних громад (ОТГ), якими охоплено майже третину території, де учні здобувають загальну середню освіту. Органи місцевого самоврядування практично всіх громад одночасно з отриманням управлінських повноважень та бюджетних преференцій повинні взяти на себе відповідальність щодо створення на місцевому рівні ефективного управління системою освіти [4].

Крім того, досі точаться гострі суперечки щодо формування ефективної системи менеджменту освіти, сервісного обслуговування установ і закладів освіти та надання їм освітніх, консалтингових, послуг в умовах територіальних громад. Вважаємо, що це зумовлено, відсутністю належного нормативно-правового забезпечення освітньої галузі; неспроможністю впливових на це осіб сформулювати на місцевому рівні справді європейські регуляторні норми діяльності органів управління освітою; відсутністю громадсько-політичної волі щодо протидії старим авторитарним цінностям, несумісним із принципами сучасної демократичної освіти.

Вирішення цих та інших нагальних управлінських проблем у галузі освіти неможливе в умовах жорсткої централізованої влади і підпорядкованості учасників освітньої діяльності. Про це також переконливо свідчить досвід проведення освітніх реформ у Польщі, Фінляндії, пострадянських (Грузія, Естонія) та інших країнах ін. [7].

У 2016 р., за рік до схвалення Верховною Радою нового Закону «Про освіту», відділ проектного управління ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України (ІМЗО) започаткував реалізацію науково-пошукового проекту «Організаційно-педагогічні засади сервісного обслуговування закладів освіти в умовах децентралізації управління освітою», схваленого 23 червня 2017 року Вченою радою ІМЗО. У процесі його реалізації учасники проекту на допомогу органам місцевого самоврядування розробили проекти примірних положень «Про управління освітою», «Про сервісний Центр із надання освітніх послуг закладам освіти», інші нормативні документи що пройшли громадське обговорення на сайті ІМЗО і 26 грудня 2017 року розглянуті на засіданні комісії з менеджменту освіти НМР МОН України [5].

Проекти враховують норми і положення нового Закону України «Про освіту» (2017), який значно розширив автономію навчальних закладів (п.1,ст. 23). Відтепер керівники закладів освіти самостійно (без будь-якого зовнішнього втручання) здійснюють освітню, фінансово-господарську та іншу діяльність (п.1 ст.26); призначають на посаду та звільняються з посади працівників, визначають їх функціональні обов'язки та ін. (п.3, ст.26) [2].

Таким чином, де-факто та де-юре, на законодавчому рівні відбулося довгоочікуване розмежування повноважень працівників органів управління освітою (службовців) і методичної служби, що унеможливило в подальшому залучення методистів до участі у виконанні ними завдань, що не належать до їх компетентності. Закон України «Про освіту», зрештою, «зруйнував» жорстко централізовану управлінську «вертикаль», від якої нам у спадок залишився лише психологічний феномен – синдром безумовної підпорядкованості, який, на наше глибоке переконання, ще тривалий час як рудимент віджилої системи освіти нагадуватиме про себе на шляху демократизації освітньої галузі.

Право (а не обов'язок) формування власної системи органів управління освіти законодавство покладає на сільські, селищні, міські, районні у містах (у разі їх утворення) ради і жодним чином не зобов'язує і не забороняє реалізацію його. Відтепер вирішення цих питань віднесено виключно до компетенції Ради як представницького органу ОТГ. Якщо такий орган буде утворено, то відповідно до Закону «Про місцеве самоврядування» він може мати статус:

- 1) окремого підрозділу (департамент, відділ) виконкому ОТГ;
- 2) структурного підрозділу (відділ, сектор, посадова особа) у структурі міжгалузевого комунального органу управління гуманітарної політики (освіти, охорони здоров'я, культури, фізичного виховання, молоді та спорту);
- 3) офісу уповноваженого виконкому (куратора) з питань освіти [1].

З метою економії коштів та для спільного виконання повноважень, що належать до компетенції органів місцевого самоврядування, управління освіти може функціонувати, як це передбачено Законом України «Про співробітництво територіальних громад», у формі:

- 1) спільного органу (департамент, відділ), утвореного кількома ОТГ;
- 2) делегування однією з ОТГ органу управління освіти інших громад виконання одного чи кількох повноважень у галузі освіти з трансфертом відповідних ресурсів;
- 3) спільного фінансування (утримання) установ та організацій комунальної форми власності – інфраструктурних об'єктів гуманітарної сфери;
- 4) реалізації проектів, зокрема цільових, які вперше запропонував І. Г. Осадчий, використовувати як інструменти управління освітою;
- 5) агенції, комісії з питань освіти, культури, молоді та спорту [6].

Управління освіти, за положенням і статутом, затвердженими виконкомом ради ОТГ, відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти, забезпечення якості та доступності освіти на відповідній території, здійснюють інші повноваження, передбачені законом та/або установчими документами, та не суперечать статті 19 Конституції України.

Таким чином, йдеться про відповідальність очільників органів управління освіти, яку покладено на них громадою і радою громади, що призначила їх на посаду, за адекватність результатів навчання, формування учнівських компетентностей згідно з вимогами освітніх стандартів, якість яких безпосередньо чи опосередковано залежать від ефективності освітньої діяльності, навчальних закладів, рівня організації наукового і методичного, навчально-методичного, матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу.

Для забезпечення територіальної доступності повної загальної середньої освіти органи управління освітою місцевого самоврядування створюють опорні школи, їх філії й утримують в належному стані мережу закладів освіти, забезпечують (за потреби) учасників освітньої діяльності транспортними засобами для підвезення їх до закладів освіти, створюють консультативні, дорадчі, допоміжні структурні підрозділи.

Закон України Про освіту» (п. 1, ст. 75) передбачає, що наукове і методичне забезпечення системи освіти здійснюють науково-методичні, методичні установи у взаємодії з відповідними територіальними органами Державної служби якості освіти (ДСЯО), асоціаціями, товариствами, громадськими об'єднаннями, фаховими організаціями, іншими стейкхолдерами, творчими спілками тощо.

З утворенням ОТГ з'явилися реальні можливості створити сучасний галузевий (міжгалузевий) ресурсний інформаційно-аналітичний центр обслуговування установ і закладів освіти (гуманітарної сфери) однієї чи кількох громад (РІНФОЦО), аби він за своїм ресурсним фондом, кадровим забезпеченням, змістом роботи і сервісом був спроможним задовольнити все зростаючі потреби користувачів в отриманні освіти, підвищенні кваліфікації, культурному збагаченні та сприяв формуванню інформаційно-цифрових компетентностей в умовах мережевої взаємодії суб'єктів освітньої діяльності [3].

Список використаної літератури

1. Закон України «Про місцеве самоврядування» від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>. — Назва з екрана.
2. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної ради України. 2019. №2657-VIII. 2661 – VIII. URL. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. — Назва з екрана.
3. Клясен Н. Л. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу мережею спеціальних бібліотек України / Н. Л. Клясен, Г. М. Литвиненко // ScienceRise : міжнар. наук. журнал. – К. : Technology Centr. – 2014. – № 5/1 (5). – С. 61–65.
4. Клясен Н.Л., Литвиненко Г., М. Система менеджменту освіти та сервісного обслуговування закладів освіти в умовах територіальних громад // Нова педагогічна думка : науково-методичний журнал. - Рівне : РОШПО. - 2018. - №2 (94)2, С. 22-24.
5. Науково-пошуковий проект «Організаційно-педагогічні засади сервісного обслуговування закладів освіти в умовах децентралізації управління освітою» [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://imzo.gov.ua/osvitni-proekti/proekt-orhanizatsijno-pedahohichni-zasady-servisnoho-obsluhovuvannya-zakladiv-osvity-v-umovah-detsentralizatsiji-upravlinnya-osvitoju/> — Назва з екрана.
6. Практичний коментар до Закону України «Про співробітництво територіальних громад» // <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/rozvytok-mistsevoho-samovryaduvannya/spivrobitnytstvo/praktichniy-komentar-do-zakonu-ukrayini-pro-spivrobitnytstvo-teritorialnih-gromad/praktichniy-komentar-do-zakonu-ukrayini-pro-spivrobitnytstvo-teritorialnih-gromad/> — Назва з екрана.
7. Шиян Р. Децентралізація освіти у Польщі: досвід для України. / Р.Шиян. – К. : Юстон, 2016. – 44 с.

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВИТИ ЯК ФАКТОР ГОТОВНОСТІ ДО ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Кулинич Олена Анатоліївна

*Заступник директора з навчально-методичної роботи
Державного навчального закладу «Запорізьке вище професійне училище»*

Очікується, що пандемія COVID-19 цілком може змінити наш світ та світогляд, матиме руйнівні економічні наслідки та величезний вплив на глобальну освіту. За останніми даними, оприлюдненими ЮНЕСКО, майже 1,6 мільярда, або 91,3% здобувачів освіти у всьому світі не змогли відвідувати заклади освіти у найкритичніші дні карантинних заходів [1]. Але саме ця руйнівна криза може забезпечити поштовх для кардинального перетворення системи освіти в цілому та професійної освіти зокрема.

Вимушене масове застосування елементів дистанційного навчання відкриває як нові можливості, так і оголює низку проблем, з якими стикаються педагогічні працівники, здобувачі освіти та їх батьки. Економічна криза, як очікується, означатиме зменшення видатків на традиційну освіту, змусить перенаправляти кошти на забезпечення «змішаного» навчання вже у найближчій перспективі. Та явні переваги такої форми освіти (мобільність, доступність, варіативність, персоналізація тощо) без відповідного матеріально-технічного, програмного, соціально-психологічного, кадрового забезпечення не матимуть очікуваного позитивного ефекту. Вже сьогодні дистанційну освіту

називають «освітою для бідних», вказуючи на низький рівень соціальної взаємодії, живого спілкування і комунікації, без яких людина не може досягти соціального благополуччя, професійного росту. А враховуючи недостатню мотивацію до навчання і самоосвіти окремих категорій дітей і молоді, відсутність якісних мобільних пристроїв, комп'ютерної техніки, доступу до швидкісного Інтернету, низький рівень цифрової компетентності не лише здобувачів освіти, а й педагогічних працівників, посилюють ефект «цифрової нерівності», «цифрового розриву», відкидають значний прошарок суспільства за межу бідності у цифровому суспільстві.

Завдання Держави на сучасному етапі – забезпечити підґрунтя для подолання зазначених перешкод. Завдання педагогічних колективів і кожного педагога сьогодні – усвідомлено і відповідально розвивати власну цифрову компетентність, а відтак стимулювати розвиток цифрової компетентності здобувачів освіти. Нещодавно проведене Міністерством цифрової трансформації дослідження показує, що 53 % населення України мають рівень розвитку цифрових навичок нижче позначки «базовий рівень» [2]. Досвід свідчить, що в якійсь мірі ці показники можна екстраполювати на педагогічні кадри системи професійної (професійно-технічної) освіти.

Надати допомогу педагогічним працівникам закладів професійної (професійно-технічної) освіти в розвитку цифрової компетентності повинні методичні служби. Під час педагогічного експерименту з розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників шляхом формування хмаро орієнтованого освітнього середовища, який триває в Державному навчальному закладі «Запорізьке вище професійне училище» з вересня 2017 року, проведено системну роботу, націлену на розвиток цифрової компетентності педагогів закладу освіти. В ході реалізації зазначеного експерименту досліджується вплив підвищення рівня цифрової компетентності педагогів на результативність освітнього процесу.

На першому (констатувальному) етапі експерименту у педагогічних працівників з'ясувався рівень:

- навичок роботи з цифровою інформацією (спроможність знаходити необхідну інформацію за допомогою мережі Інтернет, робити висновок про актуальність джерела, оцінювати зміст; зберігати отриману інформацію; впорядковувати зміст, реферувати інформацію);
- навичок комунікації і співпраці (спроможність взаємодіяти, спілкуватися та співпрацювати за допомогою цифрових технологій, усвідомлюючи культурне, гендерне та вікове різноманіття; особисте уміння і передача здобувачам освіти навичок використання державних та приватних цифрових послуг, використання професійно-орієнтованих програмних продуктів і сервісів);
- створення цифрового контенту (оцінювалися спроможність створити текстовий, табличний документ, презентацію; ступінь використання власних цифрових і мультимедійних розробок та використання запозиченого матеріалу; ступінь обізнаності і володіння існуючими сервісами, доданками та платформами для створення та редагування цифрового освітнього контенту).

З'ясувалося, що більшість респондентів в середньому має низький (14,8%) та нижче середнього (37,6%) ступінь володіння цифровими навичками. Зокрема, найнижчі показники стосувалися спроможності створювати власний цифровий освітній контент спираючись на можливості хмарних сервісів та сервісів Web 2.0.

На другому (формуальному) етапі, на підставі отриманих відомостей був розроблений план розвитку цифрової компетентності педагогічних працівників саме через широке залучення можливостей мережі Інтернет для цифровізації освітнього процесу. Діяльність методичної служби в цей період була переорієнтована на формування у викладачів, майстрів виробничого навчання навичок використання для створення сучасного освітнього контенту різноманітних мультимедійних, цифрових, хмарних сервісів і додатків. Особливу увагу було приділено пошуку засобів налагодження співпраці зі здобувачами освіти в мережі Інтернет. Спочатку, педагогічний колектив багато уваги приділяв створенню і використанню блогів. Але з'ясувалося, що з ряду причин, не всі викладачі та майстри виробничого навчання готові оприлюднювати власні напрацювання, демонструвати ступінь використання запозиченого освітнього і професійно-орієнтованого контенту. Тому, надалі було вирішено використовувати корпоративну платформу, в якості якої було обрано G Suite for Education. Педагогічний колектив училища розпочав відкривати широкі можливості платформи. Але досягти масового застосування сервісу Google клас всіма членами колективу, враховуючи неоднорідний початковий рівень оволодіння цифровими інструментами педагогічними працівниками і здобувачами освіти, на початок протиепідемічних заходів поки не вдалося. Відтак, на період карантину було обрано більш публічний та загальнодоступний варіант: створено блог «Дистанційна платформа ДНЗ ЗВПУ», доступ до якого забезпечено з сайту училища та з віртуального «Методичного кабінету ДНЗ ЗВПУ».

Основна функція ресурсу – згідно з розкладом, затвердженим директором на період карантину, забезпечити віддалений доступ до навчального контенту, дозувати навчальне навантаження, запобігти хаотичності в процесі видачі завдань, натомість системно та планомірно налагодити співпрацю педагогічних працівників і здобувачів освіти, використовуючи можливості різномірного доступу до редагування спільних Google таблиць. Зазначимо, що вибір засобів для забезпечення виконання навчальних планів і програм в умовах карантину, контролю знань, кожним педагогом здійснюється самостійно, виходячи зі спектру онлайн ресурсів, якими він спроможний оперувати на даному етапі педагогічного експерименту.

Завершити формувальний етап експерименту та оцінити його результативність можна буде вже наступного, 2020/2021 навчального року. Але вже сьогодні можна з упевненістю сказати, що педагогічний працівник закладу професійної (професійно-технічної) освіти більше не може дозволити собі бути просто знавцем свого предмета, професії. Він повинен мати високий рівень володіння цифровими технологіями для формування інтерактивного освітнього контенту, вибору сучасних форм моніторингу набутих компетентностей і оцінювання здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. COVID-19 Educational Disruption and Response. Дані інституту статистики ЮНЕСКО [Електронний ресурс] // Режим доступу до веб-ресурсу: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
2. Соціологічне дослідження цифрових навичок населення України / Міністерство цифрової трансформації України. 2019 [Електронний ресурс] // Режим доступу до веб-ресурсу: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/585-cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2019_compressed.pdf

ТЕХНОЛОГІЯ ОЦІНКИ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Лакіза Олексій Миколайович

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри природничо-математичної освіти та технологій КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

Актуальність дослідження. Підвищення ефективності навчально-виховного процесу з фізичного виховання можливо лише за умови чіткого функціонування системи управління освітою. Однією з функцій управління є контроль за якістю проведення навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах [4,9].

В останні часи в освіті України величезна увага визначається якості проведення навчальних занять, в тому числі й уроків фізичної культури. Педагогічне спостереження на уроці - це планомірне й організоване сприйняття і фіксація процесів навчання та виховання школярів. Цю роботу виконує спостерігач або група підготовлених та досвідчених фахівців - дослідників. На важливість результативного аналізу, а головне ефективних і об'єктивних висновків переглянутого заняття неодноразово вказували науковці та досвідчені педагоги [1,3,4,7]. Так, на думку Б. Шияна, «...володіння методикою педагогічного аналізу уроку є обов'язковим компонентом професійної кваліфікації фахівців з фізичної культури і запорукою підвищення його результативності.»

Для проведення аналізу уроку створено ряд відомих стенограм, технологічних карт, протоколів спостережень та інших методик [1,2,5,7]. Проте, на нашу думку, більшість нам відомих, застаріли і не відповідають сучасним вимогам, які пов'язані з реформуванням нової української школи.

Тому, **метою** даної роботи стала розробка і апробація технологічної карти оцінки якості проведення сучасного уроку з фізичної культури.

Методика та організація дослідження. Для створення об'єктивної системи оцінки якості проведення сучасного уроку з фізичної культури нами, на першому етапі, був проведений аналіз літературних джерел, та протоколів спостережень, які застосовувались на фахових конкурсах за останні часи. Визначалися форми спостереження, показники, характеризуючи педагогічну майстерність учителя. На другому етапі вивчалися у літературних джерелах та інструктивних документах сучасні загальні тенденції вдосконалення якості проведення уроків в освіті України, і перш за все – уроків фізичної культури;

На третьому – розроблялася технологічна карта аналізу уроку.

На четвертому етапі проведена апробація технологічної карти на дохідливість серед методистів районних, міських відділів освіти та досвідчених учителів фізичної культури Київської області.

П'ятий етап включав в себе апробацію технологічних карт в навчально – виховному процесі та в період проведення обласних і Всеукраїнських конкурсів.

Створена технологічна карта педагогічного аналізу якості проведення сучасного уроку з фізичної культури від рані відомих. Вона біла створена для визначення кращого учителя у період проведенні конкурсних випробувань.

Результати дослідження. Аналіз літературних джерел і протоколів оцінки педагогічної майстерності учителів фізичної культури є розвинуеною і вдосконаленою формою пасивного пізнання фаховій компетентності педагога. Відоми нам протоколи спостережень, у більшій ступені, точні і об'єктивні для спостереження і реєстрацій характерних ознак різноманітних явищ на уроках фізичної культури. В той же час вони є застарілими на часи, і недостатньо досконалими. Більшість недоліків закладені у самих протоколах. Причин декілька:

➤ оцінюються загальні поняття, які мають декілька тлумачень. Наприклад: застосування інноваційних технологій (11 балів);

➤ необґрунтованість оцінки у балах взаємопов'язаних між собою показників. Наприклад: реалізація виховних завдань уроку (5 балів), реалізація освітніх завдань уроку (9 балів), реалізація оздоровчих завдань (5 балів);

➤ узагальнення показників, які мають важні, але різні за значимістю деталі уроку;

Тому, в даній роботі ми розкриваємо основні принципи нової технологічної карти аналізу уроку фізичної культури. Вона складалася з п'яти розділів:

1) організаційно-методичні закономірності проведення уроку(основи ТМФВ);

2) реакції організму учнів на фізичне навантаження;

3) формування ключових компетентностей школярів (реформа НУШ);

4) інноваційні технології і методи навчання (Сучасні педагогічні технології);

5) стиль діяльності учителя.

Розділи включають широкій спектр показників які максимально деталізують складові (критерії) ефективного проведеного уроку. Розкривають педагогічну компетентність учителя фізичної культури у методології організації і проведення сучасного уроку.

Важливою особливістю технологічної карти також є:

➤ покорова оцінка діяльності учителя у підготовчій, основний та заключній частинах уроку;

➤ система начислення балів, яка прийнята у математичній статистиці для педагогічних спостережень та електронного кодування різних по характеру даних. Кожний показник протоколу, зафіксований у роботі учителя відмічається цифрою – 1 - (Так). Не виконання його – 0 – (Ні).

Напроти кожного показника указані цифри потребують обведення, або закреслювання. Це забезпечує оперативне підведення підсумків уроку у балах. Максимальна результативність роботи учителя на уроці оцінюється в 141 бал, а при визначених обставинах і вище. До технологічної карти додається інструкція з методичними порадами для заповнення протоколу.

Для об'єктивного аналізу діяльності учителя рекомендуємо прослуховувати кожну деталь розмови учителя з учнями класу. В сучасних умовах це успішно реалізується за допомогою аудіо-радіо засобів прийому і передачі речової інформації. На протязі многих років ця методика успішно працює на обласних фахових конкурсах з фізичної культури у Київській області.

Технологічна карта були апробована на відкритих уроках, семінарських і практичних заняттях учителів фізичної культури Київської області, а також фрагментарно на Київських обласних конкурсах «Інноваційного уроку з фізичної культури і уроку фізичної культури з елементами футболу» в 2006, 2007, 2009, 2010, 2011 роках, обласному і Всеукраїнському конкурсі «Учитель року-2008, 2012 р.» і може бути рекомендована для аналізу і перевірок фахової компетентності учителів у якості проведення уроків, включаючи фахові конкурси з фізичної культури. Для вироблення єдиної позиції і об'єктивного оцінювання якості проведення сучасного уроку фізичної культури учасників педагогічного процесу (спостерігач, учитель, методист) рекомендуємо проведення методичних нарад на обласному та республіканському рівні для заінтересованих учителів та методистів районних та обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти

Список використаних джерел

1. Аналіз уроку фізичної культури директором, заступником директора, класним керівником. <https://naurok.com.ua/analiz-uroku-fizichno-kulturi-direktorom-zastupnikom-direktora-klasnim-kerivnikom-47685.html>

2. Бабій Я.Ф. Вимоги до сучасного уроку фізичної культури в початковій школі згідно нової програми за державним стандартом. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3.1/9.pdf>

3. Борисенко А.Ф. Аналіз уроку фізичної культури// директор школи. – 1999.- № 33 – С. 29-31.

4. Борисенко О. Ф. Навчально-виховної процес потребує управління //Фізичне виховання в школі. – 1996. - № 1. – С.26-29.
5. Желтобоух С. Аналіз уроку фізичної культури <https://sites.google.com/site/fizrukjeltobrux/analiz-uroku-fizicnoie-kulturi>
6. Ковальський. В. Сучасний урок. http://kovalskiyv.blogspot.com/p/blog-page_69.html
7. Худолій О.М., Іващенко.О. Педагогічна практика в школі. Повідомлення II О.Вfile:///E:/TMFV_2011_9_6.pdf
8. Шиян Б. Педагогічна оцінка (аналіз) уроку фізичної культури як спосіб підвищення його ефективності. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2.- Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – С.80.
9. Шиян Б. Теорія і методика фізичного виховання школярів .Частина 2 .—Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2006. – 248с.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ ДОМАШНЬОЇ ОСВІТИ В КАНАДІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Свиридова Тетяна Іванівна

вчитель вищої кваліфікаційної категорії, аспірант

Харківський національний університет імені Г. С. Сковороди

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. У даному дослідженні розглянуто шляхи удосконалення професійної підготовки фахівців для організації домашньої освіти в Канаді за умов всесвітньої трансформації освітнього процесу під час карантину. Проблема, що вивчається є надзвичайно актуальною, оскільки вимушене незаплановане впровадження навчання на відстані при постійному перебуванні в домашній ізоляції стало викликом для освіти в усьому світі. За даними Асоціації юридичного захисту домашньої освіти (Home School Legal Defense Association) майже 300 мільйонів учнів знаходяться сьогодні на дистанційному навчанні [5]. Дистанційне навчання є складовою частиною сімейної освіти. У нормативних актах сімейна (домашня) форма здобуття освіти є можливою для дітей, «батьки яких виявили бажання організувати освітній процес самостійно з урахуванням здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду своїх дітей, для забезпечення їх індивідуального темпу здобуття освіти [4]».

Аналіз фахових досліджень у галузі домашньої освіти [1 – 5] показав, що більшість учених наголошують на здатності батьків самостійно організувати та проводити навчальний процес своїх дітей, спираючись на інстинкти та індивідуальне розуміння потреб дитини, більшість учених наголошують на необхідності проводити професійну підготовку фахівців, враховуючи особливості хоумскулінгу. У зв'язку з означеним, **метою** дослідження є виявлення шляхів підготовки фахівців для організації сімейної (домашньої) освіти в Канаді. Реалізація цієї мети передбачає виконання таких **завдань**: 1) дослідити сучасний стан підготовки фахівців для роботи в умовах позашкільного освітнього простору; 2) визначити можливі шляхи підготовки фахівців, спираючись на сучасні педагогічні концепції в Канаді.

Результати досліджень. «У сучасному соціумі розвинутих країн світу домашнє навчання набуває все більшого поширення, що потребує удосконалення педагогічної майстерності з урахуванням потреб альтернативних форм навчання [4; с. 167]». Досвід Канади потребує детального вивчення, оскільки система підготовки фахівців для забезпечення успішного функціонування домашньої освіти в цій країні налагоджена і перевірена багаторічним досвідом.

Зауважимо, що «функціонування системи педагогічної освіти Канади базується на принципах: демократизму, варіативності, якості, доступності, мобільності, відповідності, а її сутність розкривається в контексті двох концепцій: початкова підготовка майбутнього вчителя як динамічна система, спрямована на професійний педагогічний розвиток майбутнього вчителя: початкова підготовка майбутнього вчителя як методика передачі певного набору теоретичних знань та розвиток практичних навичок і вмінь [2; с. 112]».

Процес професійної підготовки фахівців для роботи в умовах хоумскулінгу має ряд особливостей. «У спектрі світового освітнього простору канадська багаторівнева система вищої педагогічної освіти сформувалася гнучкою та ефективною в економічному та педагогічному аспектах. Вона дозволяє оперативну регулювати підготовку фахівців. Студенти самі відповідно до своїх цілей визначають темп, характер, рівень навчання [3; с. 113]».

Оскільки домашня освіта в Канаді налагоджена в усіх провінціях, функціонують організації, що надають консультації та професійну підтримку учасникам освітнього процесу, такі як Канадська асоціація юридичного захисту хоумскулінгу (Homeschool Legal Defense Association of Canada), Федерація батьків-освітян Онтаріо (Ontario Federation of Teaching Parents), Спілка батьків сімейної освіти провінції Вікторія (Victoria Home Learning Network (Канада) тощо.

Крім того, на період карантину всевітні освітні платформи та масові відкриті онлайн курси (MOOCS) надали доступ до своїх ресурсів на безоплатній основі. Серед найпопулярніших дистанційних інтерактивних курсів, що можуть стати у нагоді для вчителів та батьків, які опановують методику сімейного навчання, можна виділити такі, як Корсера (Coursera), ЕдЕкс (EdX), Фезелерн (Furtherlearn), Найл ІІТ (Nile ELT), Клас Централ (Class Central); курси саме для сімейної освіти від ХоумСколар (HomeScolar); школа післядипломної освіти вчителів Рілей (Relay Graduate School of Education).

У межах установ, які готують викладачів слухачам пропонують курси по вивченню особливостей хоумскулінгу «У Канаді право затвердження програм підготовки вчителів належить місцевим освітнім закладам провінцій. Лише у провінціях Онтаріо та Британська Колумбія створені професійні органи ліцензування програм підготовки вчителів – колегії учителів (college of teachers). Тільки університети мають право надавати наукові ступені бакалавра, магістра, доктора [2; с. 110]».

Дослідження системи вищої освіти в Канаді показує, що важливе місце в навчальному плані займає практика. «Проходження практики є обов'язковою умовою для отримання диплома бакалавра факультету освіти і сертифіката про освіту. Проходження практики від одного дня в тиждень (другий курс) змінюється до одного) до одного семестру (четвертий курс) [1]».

Висновки. Отже, у ході дослідження було зроблено висновок, що для успішного функціонування домашньої (сімейної) форми здобуття освіти в Канаді організовано систему підготовки фахівців, націлену на ознайомлення із специфікою даної форми індивідуального навчання. Оскільки в Україні освітній процес лише починає виходити за межі школи, то сьогодні гостро постає необхідність вивчати і спиратися на досвід Канади, яка демонструє значні результати.

Список використаних джерел

1. Бахов І. С. Програми професійної підготовки вчителів США і Канади до роботи у полікультурному навчальному закладі Режим доступу : file:///C:/Users/User/Desktop/%D0%90%D0%A1%D0%9F%D0%98%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%A2%D0%A3%D0%A0%D0%90%D0%94%D0%98%D0%A1%D0%95%D0%A0%D0%A2%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%81%D0%B5%D1%80/Bakhov.pdf 2017
2. Огієнко О. Професійна підготовка вчителів загальноосвітніх шкіл у Великій Британії, Канаді та США: спільне та відмінне / Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. 2011. Вип. 3 (2). С. 105-115. Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2011_3\(2\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2011_3(2)_15)
3. Павлюк В. Підготовка вчителів англійської мови в системі багаторівневої педагогічної освіти Канади: сучасні тенденції. Порівняльно-педагогічні студії № 4(22), 2014. С. 112 – 1165.
4. Рубан Л. М. Домашнє навчання як альтернативна форма здобуття початкової освіти (за ідеями американського педагога Джона Холта) / Порівняльно-педагогічні студії № 2 – 3 (20 – 21), 2014. С. 161 – 168
5. Woodruff Scott. Home School Legal Defense Association, COVID-19: School Closures and Homeschooling. March 26, 2020. Режим доступу : <https://hslda.org/content/hs/state/va/20200326-COVID-19-school-closures-and-homeschooling.aspx>

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ: СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК ЯК ВИКЛИК ЧАСУ

Світковська Світлана Андріївна

Старша викладачка кафедри методики викладання і змісту освіти, завідувачка науково-методичного сектору української мови та літератури, зарубіжної літератури науково-методичної лабораторії мовно-літературної освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», відмінник освіти України,

Учитель повинен досягти успіху, щоб його досягли учні, а учні повинні досягнути успіху, щоб його досягло суспільство.

Перспективи розвитку сучасної освіти орієнтуються на вільні та відповідальні стосунки всіх учасників освітнього процесу. Інтереси особистості проголошуються пріоритетними, а реалізація можливостей для її розвитку є основною метою освіти.

Зрушення в системі освіти визначається саме учнями та вчителями, адже їхня цілеспрямованість, творча ініціатива, нестандартність мислення, прагнення до прогнозування, новації – це яскраві характеристики ефективності системи освіти, її життєздатності та прогресу.

Однією із ключових фігур освітньої системи виступає вчитель як творець педагогічної освіти, його ідеології, змісту, технологій.

Радикально змінюється статус учителя, його освітні функції, зростають і вимоги до його професійної компетентності, рівня професіоналізму. А саме професійній компетентності й педагогічній культурі притаманні великі можливості розвитку та стабільності суспільства, оскільки вони є гарантом для вирішення проблемних питань між старшим та молодшим поколіннями, сприяють адаптації до нових умов, більш ефективному процесу соціалізації особистості тощо. Зважаючи на сучасні виклики, необхідне усвідомлення такого феномену, як «професійна компетентність учителя», адже конкурентоспроможним може бути саме сучасний, грамотний, умотивований, сертифікований педагог.

Удосконалення рівня професійної компетентності – один із основних напрямів реформування освіти. Головні нормативно-правові документи Міністерства освіти і науки України свідчать:

- *«Педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати свою педагогічну майстерність» (Закон України «Про загальну середню освіту», 2020 р.).*

- *Один із дев'яти ключових компонентів формули Нової школи – «умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно» (Концепція «Нова Українська школа», 2016 р.).*

Учитель. Творець. Майстер. Особистість. Вищим компонентом особистості є професійна компетентність. Тому професійно-особистісний розвиток учителя – одна з передумов ефективної освітньої діяльності. Педагогічною професією та педагогічною майстерністю можна опанувати лише на індивідуально-особистісному рівні.

«Якщо людина не знає, до якої мети вона рухається, для неї жоден вітер не буде попутним», – говорив філософ Сенека. Лише за умови чіткого усвідомлення педагогом свого призначення та визначення мети шлях до професійної компетентності (шлях до Майстра) буде вмотивованим та результативним. Це рух від «Я» РЕАЛЬНОГО до «Я» СФОРМОВАНОГО, який починається оцінкою власного «Я».

Професійна самооцінка – проєкція усвідомлюваних якостей на внутрішній еталон ідеального фахівця, співставлення своїх професійних характеристик із ціннісними шкалами, особистісне судження про власну цінність із позицій професійної придатності та майстерності, позитивну чи негативну настанову щодо себе як професіонала.

Для того, щоб оцінити свій професійний рівень, педагог повинен поставити самому собі ряд запитань:

- Чи задоволений (задоволена) я професією?
- Чи успішно я розв'язую завдання навчання й виховання, готую для суспільства випускника з бажаними якостями?
- Чи досягаю я бажаних результатів у розвитку особистості учнів?
- Чи маю й усвідомлюю перспективу свого професійного розвитку?
- Чи я відкритий (відкрита) для постійного професійного навчання?
- Чи збагачую досвід професії особистим творчим внеском?
- Чи соціально активний (активна) в суспільстві?
- Чи відданий (віддана) педагогічній професії, прагну підтримувати навіть у складних умовах її честь і гідність, професійну етику?
- Чи готовий (готова) до якісної та кількісної оцінки своєї праці, умію сам (сама) це робити?

Самоусвідомлення – перший важливий крок на шляху до Майстра. Свідомою діяльністю з удосконалення своєї особистості як фахівця є самоосвіта педагога. Оскільки навчити себе значно складніше, ніж когось, така діяльність передбачає методичний супровід, який має «Принцип восьми само»: **самооцінка, самооблік, самовизначення, самоорганізація, самореалізація, самокритичність, самоконтроль, саморозвиток** [2, с. 5].

САМО	оцінка	уміння оцінювати свої можливості
	облік	уміння вибирати своє місце в житті, у суспільстві
	визначення	встановлення власних особливостей, можливостей, здібностей, вибір критеріїв, норм оцінювання себе
	організація	уміння знайти джерело пізнання й адекватні своїм можливостям форми самоосвіти, планувати
	реалізація	реалізація особистістю своїх можливостей
	критичність	уміння критично оцінювати власні переваги та недоліки
	контроль	здатність контролювати свою діяльність
	розвиток	результат самоосвіти

(Табл. 1. Принцип восьми само)

Шляхом досконалої організації самоосвітньої діяльності постійно вдосконалюється професійна майстерність учителя, як наслідок, формується авторитет педагога серед учнів, батьків, колег. «Творчість – це виживання», – говорив американський психолог, один із лідерів гуманістичної психології Карл Роджерс. Учитель, який працює творчо, сам створює свій імідж, наближається до найвищого рівня педагога – Майстра. Частіше бажаний імідж формується згідно з соціально прийнятою моделлю вчителя-майстра [3, с. 58].

Модель Учителя-Майстера

Компетентності	Творчі якості
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Продуктивна ✓ Предметна ✓ Методична ✓ Комунікативна ✓ Соціально-правова ✓ Інформаційна ✓ Психологічна ✓ Управлінська ✓ Мотиваційна ✓ Проективна ✓ Аутокомпетентність 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Креативність (здатність виробляти нові ідеї). ✓ Інтуїція (виявлення суттєвості). ✓ Дивергентність (здатність знайти декілька підходів вирішення проблеми). ✓ Оригінальність (наявність творчої уяви до підходу). ✓ Асоціативність (уміння проводити аналогію).
Професійність	Особисті якості
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Бездоганне знання предмета. ✓ Любов до дітей. ✓ Розумна вимогливість. ✓ Педагогічний такт. ✓ Педагогічне передбачення. ✓ Інноваційність. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Соціальна відповідальність. ✓ Прагнення до самоосвіти. ✓ Духовна культура, інтелігентність. ✓ Гуманність. Оптимізм, почуття гумору. ✓ Критичність і самокритичність. ✓ Креативність мислення.

(Табл. 2. Модель Учителя-Майстра)

Професійна компетентність учителя – це інтегрована властивість особистості, що володіє комплексом професійно значущих для вчителя якостей, має високий рівень науково-теоретичної й практичної підготовки до творчої педагогічної діяльності та ефективної взаємодії з учнями в процесі педагогічної співпраці на основі впровадження сучасних технологій для досягнення високих професійних результатів.

Професійна компетентність оцінюється рівнем сформованості професійно-педагогічних умінь:

- педагогічні вміння – сукупність послідовно розгорнутих дій, що ґрунтуються на теоретичних знаннях; частина цих дій може бути автоматизованою (навички);
- аналітичні вміння передбачають уміння аналізувати педагогічні явища, осмислювати роль кожного елемента у структурі цілого й у взаємодії з іншими;
- прогностичні вміння передбачають управління педагогічним процесом, педагогічне прогнозування результатів роботи;
- проективні вміння забезпечують конкретизацію цілей навчання та поетапну їх реалізацію;

- рефлексивні вміння передбачають здійснення педагогом контрольної-оцінної діяльності, спрямованої на себе, на осмислення й аналіз власних дій;
- зміст практичної готовності вчителя виражається у зовнішніх (предметних) вміннях, тобто в діях, які можна спостерігати, до них належать організаторські та комунікативні вміння;
- мобілізаційні вміння вчителя обумовлені привертанням уваги учнів і розвитком у них стійких інтересів до навчання, праці та інших видів діяльності;
- інформаційні вміння пов'язані з безпосереднім викладом навчальної інформації, з методами її отримання та обробки;
- розвивальні вміння передбачають визначення «зони найближчого розвитку» окремих учнів, класу в цілому;
- орієнтаційні вміння спрямовані на формування морально-ціннісних установок вихованців і наукового світогляду;
- перцептивні вміння допомагають розуміти інших (учнів, учителів, батьків) [4, с. 22-23].

Педагог – носій накопичених культурою загальнолюдських цінностей, який реалізує в педагогічній професії свій спосіб життєдіяльності, готовність брати на себе відповідальність за рішення педагогічних завдань, виробляти свою стратегію професійного мислення, поведінки й діяльності, формуючи тим самим педагогічний професіоналізм. Особистісному зростанню вчителя й підвищенню рівня його професійної компетентності сприяють: високий духовно-моральний імідж навчального закладу, що забезпечують сприятливі творчі умови роботи; систематична самоосвітня діяльність учителя, яка включає навчання на курсах підвищення кваліфікації; участь у проєктах, конкурсах, фестивалях, конференціях, семінарах, педагогічних майстернях, тренінгах, роботі методичних об'єднань, творчих груп тощо; особистісно-зорієнтована методична підтримка діяльності вчителя; акцент на інноваційному, творчопошуковому компоненті методичної діяльності; об'єктивна оцінка праці; моральне й матеріальне стимулювання.

Учитель-професіонал змінює односторонню авторитарну комунікацію «вчитель» – «учень» на діалог і багатостороннє спілкування: спонукає учнів аналізувати реальні життєві моральні, суспільно-політичні ситуації в усій їх складності й суперечності; моделює навчальні ситуації, які сприяють розвитку компетентностей; систематично практикує різні форми презентації й застосування знань, індивідуальні та групові проєкти, лекційно-семінарські форми занять, дискусії, диспути, заліки; задіє дослідницькі функції в освітньому процесі, формує відповідні навички; залучає старшокласників до експериментування, виконання індивідуальних творчих завдань; використовує переваги інформаційно-комунікаційних технологій; розвиває різнобічні інтереси; забезпечує високий позитивний емоційний потенціал уроків [1, с. 19].

Лише за таких умов можливий процес становлення та розвитку сучасного вчителя-професіонала.

Список використаних джерел

1. Концептуальні засади компетентнісного навчання української мови: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (15 березня 2019 р., м. Київ). Київ : Педагогічна думка, 2019. – 76 с.
2. Матяш Л. М. Розвиток професійної компетентності педагогів // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2016. – № 9 (445). – с. 1-5.
3. Северин Ю.М. Розвиток професійної компетентності учителів-словесників // Рідні джерела. – 2018. – № 1 (178). – с. 56-60.
4. Теоретичний аспект становлення професіоналізму вчителя. Ю.І.Завалевський // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – 2015. – Вип. 44. – с. 18-24.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КЕРІВНИКІВ ДО ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Тарасенко І.М.,

*головний спеціаліст відділу загальної середньої освіти Департаменту освіти
Харківської міської ради, аспірантка Української інженерно-педагогічної академії,
tarasenko_im@ukr.net*

Автором розглянуто проблему професійної підготовки керівників до формування іміджу закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО) у процесі підвищення кваліфікації. Зазначено, що протягом останніх років мають місце дослідження проблеми формування іміджу закладу загальної середньої освіти, проте розробці технології професійної підготовки керівників до формування іміджу ЗЗСО у процесі підвищення кваліфікації науковцями приділено недостатньо уваги. Зауважено, що умовах диверсифікації освітніх послуг у царині підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів освіти актуальною є розробка теоретичних, методичних і технологічних засад підготовки директорів до формування іміджу ЗЗСО.

Ключові слова: професійна підготовка керівників, імідж закладу загальної середньої освіти, підвищення кваліфікації.

Українська система освіти переживає наразі комплекс системних змін, які продиктовані як вимогами ринку праці, так і глобальними тенденціями у розвитку світової системи освіти. Особлива увага суспільства сьогодні зосереджена на закладах загальної середньої освіти, що пов'язано зокрема із реалізаціями положень Закону України «Про повну загальну освіту» (2020 р.). Набуває ще більшої актуальності проблема надання якісних освітніх послуг споживачам, що вимагає поліпшення рівня організації, ресурсного забезпечення та реалізації освітнього процесу. Зрозуміло, що успіх реформування ЗЗСО буде залежати, в першу чергу, від рівня професійної компетентності керівників та створених ними систем управління, від їх спроможності, відреагувавши на зміни, вибудувати чітку стратегію розвитку освітнього закладу. Це змушує керівників закладів освіти не тільки будувати свою управлінську діяльність на принципах інноваційного освітнього менеджменту, а й працювати на створення позитивного іміджу закладу загальної середньої освіти. Це завдання, безумовно, підсилюється положеннями Закону України «Про освіту» (2017 р.), який проголошує принцип свободи у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності. Зважаючи на це, ми констатуємо наявність високої конкуренції на ринку надання ЗЗСО освітніх послуг. Таким чином, від професійної компетентності сучасного керівника закладу освіти, його управлінських якостей залежить процес освітнього іміджблдинга. Керівники мають бути не тільки зацікавлені у отриманні знань з формування позитивного іміджу закладу освіти, а й розглядати цей напрям як один із пріоритетів своєї діяльності. Формування відповідної компетентності повинно бути одним із важливих напрямів процесу підвищення кваліфікації керівних кадрів освіти. В умовах диверсифікації освітніх послуг в цій царині актуальним є розробка теоретичних, методичних і технологічних засад цього процесу.

Огляд наукової літератури засвідчив, що проблема формування іміджу закладу загальної середньої освіти є досліджуваною, і наразі доволі часто зустрічається у дослідженнях вчених. Феномен «іміджу» в освіті викликаний динамічним розвитком процесів, реформування освіти України. Проблема формування іміджу закладу освіти вивчали такі вітчизняні вчені як К. Атаманська, Л. Даниленко, І. Зуєвська, М. Піскунов, Л. Присяжнюк, С. Сушко, М. Самохін, О. Ткаченко тощо. Дослідження цих науковців ґрунтуються на підходах до формування позитивного іміджу особистості та організації, визначеними відомими зарубіжними вченими Л.Брауном, М. Спіллейном, Б. Брюсом, Б. Джи, Н. Енкельманом, О. Перелігіною, А. Панасюком, Г. Почепцовим та ін.

Разом з тим, проблемі професійної підготовки керівників до формування іміджу ЗЗСО у процесі підвищення кваліфікації науковцями приділено недостатньо уваги.

Зважаючи на актуальність проблеми та недостатність її дослідження, темою дисертаційного дослідження обрано: «Професійна підготовка керівників до формування іміджу закладу загальної середньої освіти в процесі підвищення кваліфікації».

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці технології професійної підготовки керівників до формування позитивного іміджу закладу загальної середньої освіти.

Досягнення мети передбачає реалізацію таких завдань:

- проаналізувати теоретичні та методологічні здобутки українських та зарубіжних вчених з проблематики дослідження;
- з'ясувати сучасний стан процесу професійної підготовки керівників до формування іміджу закладу загальної середньої освіти;

– розробити і теоретично обґрунтувати технологію професійної підготовки керівників до формування іміджу закладу загальної середньої освіти;

– експериментально перевірити ефективність технології професійної підготовки керівників до формування іміджу закладу загальної середньої освіти.

Об'єктом дослідження є підвищення кваліфікації керівників закладів загальної середньої освіти в умовах реформування освітньої системи України.

Предмет дослідження – технологія професійної підготовки керівників до формування іміджу закладу загальної середньої освіти в процесі підвищення кваліфікації.

Теоретична значущість дослідження зводиться до обґрунтування, розроблення та експериментальної перевірки технології професійної підготовки керівників до формування іміджу закладу загальної середньої освіти. Практична значущість дослідження полягає у спроможності керівників освіти, що підвищили кваліфікацію за розробленою в дисертації технологією, реально поліпшити імідж підпорядкованого їм закладу загальної середньої освіти. Використання результатів дисертаційного дослідження можливе у практичній діяльності інститутів післядипломної педагогічної освіти та інших суб'єктів надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації працівників освіти.

Список використаних джерел

1. Лунячек В. Е. Педагогічний менеджмент / В. Е.Лунячек. – Х. : вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2014.

2. Про освіту: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

3. Про повну загальну середню освіту: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.

4. Ткаченко О. О. Імідж навчального закладу: поняття та сутність / О. О. Ткаченко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2016. – № 1. – С. 95–101.

THE USAGE OF LMS MOODLE FOR DISTANCE LEARNING OF STUDENTS

Kravchenya I.,

PhD in Engineering, Associate Professor Belarusian State University of Transport

Lebid I.,

PhD in Engineering, Associate Professor,

Luzhanska N.,

Senior lecturer National Transport University

Currently, many higher education institutions are searching for new, more flexible and effective forms and methods of teaching. Over the past few years higher education institutions have been offering distance learning course studies. Experience has shown that this form of learning has a high demand and gives a chance to get university degree for people who are not able to attend full-time or either part-time courses due to certain circumstances. Distance learning is one of the most convenient forms of education for students who have priorities different from learning, such as work or family [1].

Distance learning allows to solve many goals in the training of specialists: obtaining a higher education, advanced training, exchanging experience, getting expert advice, and actively participating in professional communication. Many countries pay great attention to the development of distance learning [2-4].

However, the challenge of distance learning is not to replace traditional face-to-face learning, but to integrate effectively into it. While in face-to-face meetings with students, the teacher should focus on explaining difficult points, organizing discussions, that is, to activate the learning process. Online forms of education provide new opportunities for more active involvement of students in the educational process, including those students who are shy to answer in class due to modesty.

Today, there are a large number of Learning Management System (LMS) for distance learning in the world. Existing educational process management programs are divided into two major categories: closed access (commercial) and open source (they are distributed free of charge).

LMS Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) is becoming more common among open-source learning platforms with a huge number of implementations [5-7]. Moodle is popular among teachers all over the world, as it is free, and its technical capabilities and characteristics are superior to commercial LMS. A majority of universities, universities of applied sciences, educational institutions, and vocational schools in the world has implemented LMS Moodle.

Currently, the Belarusian State University of Transport is actively implementing LMS Moodle, which is an important link in the interaction of students with teachers. Electronic resources for disciplines based on LMS Moodle allows to train specialists of the transport complex and solve tasks based on the use of modern software with a developed modular architecture and extended functional capabilities.

The usage of LMS Moodle for distance learning is able to provide: preparing the university's information and educational environment to support a holistic distance learning process; developing the methods of teaching in electronic environment and the mandatory advanced training in the field of computer technology; effective organization of the educational process in general and independent work in particular; opportunity to develop professional competencies of students; study of academic subjects on an individual plan; taking into account the individual abilities of students, their needs and interests; rational allocation of time spent by a student on studying academic subjects according to the curriculum; free and fast access of students to electronic databases of educational institutions containing educational and methodological literature on academic disciplines; conducting remote electronic testing and determining the level of student development of the content of the discipline; the opportunity to study the academic discipline in depth; increasing the social and professional mobility of students, their entrepreneurial and social activity, their outlook and level of self-awareness [5].

The introduction of distance learning in the practice of higher education will ensure the development of cognitive activity, independence, initiative, responsibility, freedom of choice, self-control skills and motivation to master new knowledge. The successful implementation of information and communication technology, such as LMS Moodle system, makes education accessible to a larger audience without time and space barriers.

REFERENCES

1. Pozdnyakova O. Adult Students' Problems in the Distance Learning / O. Pozdnyakova, A. Pozdnyakov // *Procedia Engineering*. – 2017. – № 178. – P. 243–248.
2. Arrosagaray M. A comparative study of Spanish adult students' attitudes to ICT in classroom, blended and distance language learning modes / M. Arrosagaray, M. González-Peiteado, M. Pino-Juste, B. Rodríguez-López // *Computers & Education*. – 2019. – № 134. – P. 31–40.
3. Fakoya-Michael S. A. Library usage by university accounting students: a comparison of contact and open distance learning institution in South Africa / S. A. Fakoya-Michael, M. B. Fakoya // *The Journal of Academic Librarianship*. – 2020. – № 46(1). – Article 102093.
4. Martzoukou K. Nurturing Supportive and Engaging Induction Environments for Distance-learning Students / K. Martzoukou, V. Kemp // *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. – 2016. – № 228. – P. 535–540.
5. Kravchenya I., Lebid I., Luzhanska N. The usage of LMS Moodle for training specialists of the transport complex in the context of distance learning // *Globalization of scientific and educational space. Innovations of transport. Problems, experience, prospects: theses of International Scientific and Practical Conference, Batumi (Georgia), May 5-10, 2020*. – Severodonetsk: Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, 2020. – P. 57-59.
6. Deepak Kc. Evaluation of Moodle Features at Kajaani University of Applied Sciences – Case Study / Kc. Deepak // *Procedia Computer Science*. – 2017. – № 116. – P. 121-128.
7. Medio C. MoodleREC: A recommendation system for creating courses using the Moodle e-learning platform / C. Medio, C. Limongelli, F. Sciarrone, M. Temperini // *Computers in Human Behavior*. – 2020. – № 104. – Article 106168.

СПОСОБИ ТА ЗАСОБИ ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В ІНТЕРНЕТІ: СЬОГОДЕННЯ І РЕАЛЬНІСТЬ

*Дрижал Олександр Михайлович,
старший викладач кафедри теорії і методик природничо-математичних дисциплін і технологій Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

У статті розглянуто основні способи та засоби поширення інформації в мережі Інтернет, їх переваги та недоліки. Їх порівняння та використання їх особливостей в освітньому середовищі навчального закладу для швидкого донесення інформації до певної категорії користувачів інтернету.

Ключові слова: *Засоби поширення інформації, інформація, Інтернет мережа, онлайн-трансляція, способи поширення інформації, таргетована інформація.*

СПОСОБЫ И СРЕДСТВА РАСПРОСТРАНЕНИЯ ИНФОРМАЦИИ В ИНТЕРНЕТЕ: НАСТОЯЩЕЕ И РЕАЛЬНОСТЬ

*Дрижал Александр Михайлович,
старший преподаватель кафедры теории и методик преподавания естественно-математических дисциплин и технологий Хмельницкого областного института последипломного педагогического образования*

В статье рассмотрены основные способы и средства распространения информации в сети Интернет, их преимущества и недостатки. Их поривнння и использования их особенностей в образовательной среде учебного заведения для быстрого донесения информации до определенной категории пользователей интернета.

Ключевые слова: *Средства распространения информации, информация, Интернет сеть, онлайн-трансляция, способы распространения информации, таргетированная информация.*

WAYS AND MEANS OF DISSEMINATION OF INFORMATION ON THE INTERNET: PRESENT AND REALITY

*Olexandr Dryzhal,
Lecturer of the Department of Theory and Methods of Teaching Natural and Mathematical Disciplines and Technologies Khmelnytsky Regional Institute of Postgraduate Education*

The article considers the main ways and means of disseminating information on the Internet, their

advantages and disadvantages. Their comparison and use of their features in the educational environment of the educational institution to quickly convey information to a certain category of Internet users.

Keywords: *Means of information dissemination, information, Internet network, online broadcasting, methods of information dissemination, targeted information.*

Для того, щоб зрозуміти як працює поширення інформації розглянемо спочатку сучасні засоби інформації. До них можемо віднести: паперові буклети, газети та журнали; радіо та телебачення; Інтернет-сайти; аудіо та відео подкасти; соціальні мережі та месенджери [1], [4]. А тепер розглянемо особливості маркетингового поширення в кожному з наведених вище засобах.

У традиційних паперових засобах, таких як буклет, газета чи журнал можна виокремити наступні особливості:

- містить інформацію про фізичному чи юридичну особу; послуги, товари, ідеї та починання;
- призначений для невизначеного кола осіб;
- покликана формувати або підтримувати інтерес до фізичному, юридичній особі, послугам, товарам, ідеям, починанням;
- сприяє реалізації товарів, послуг, ідей, починань;
- на першій сторінці інформація привертає увагу двічі більше, ніж в основному тексті;
- на останній сторінці на 65% збільшує увагу читача по відношенню до основного тексту;
- на 2-3 сторінці паперового видання на 30% збільшує увагу читача ніж основний текст.

Розглянемо також переваги та недоліки розміщенні інформації у паперових носіях.

Переваги:

- відносна дешевизна;
- інформаційно-рекламні матеріали можуть бути підготовлені для різних категорій потенційних споживачів;
- деякі носії дозволяють забезпечити досить тривалий рекламний контакт з одержувачем;
- яскравість і оригінальність колірною і шрифтовою оформлення;
- хороша запам'ятовуваність;
- можливість використання в прямій поштової розсилці.

Недоліки:

- короткочасність існування;
- слабка вибірковість;
- необхідність великої уваги до вибору місць розміщення.

Наступним засобом поширення інформації є радіо та телебачення.

Хорошо сприймається аудиторією по радіо інформація пов'язана з презентаціями, конференціями, надання послуг, інформація новинного характеру. Також інформацію на радіо можна розрізнити за тривалістю її подання. Зокрема, інформація від 30 с. до 1 хв. з фоновою музикою найкраще поширюється на радіо [2].

Довгий час телебачення було одним і з найефективнішим засобом поширення інформації. Цей спосіб використовує візуальний та аудіальний канали передачі інформації. Хоча має й свої недоліки, такі як: висока ціна поширення інформації на ТБ; відносно низька вибірковість розміщеної інформації; найбільшого поширення інформація набуває навесні [3].

З початком 2000-х років досить активного поширення інформація набуває за допомогою інтернет-сайтів. Тут можна виділити наступні: контекстна або текстова, банерна та медійна.

Контекстна інформація характеризується чіткістю, унікальністю тексту, посилення в тексті мають бути активними, використання найбільш вживаних слів. Якщо врахувати вище наведенні ознаки, то пошуковий запит видасть цю статтю одною з перших. А користувач в інтернеті, коли шукає потрібну інформацію обирає її в 90% з першої сторінки обробленого пошуковою системою запиту. Тому контекстна інформація має бути додана найбільш вживаними словами – тегами з даної теми, таргетована.

Банерна інформація в інтернеті має два подання: статичне та динамічне. Статичне подання являє собою яскраву картинку з надписами та зображеннями, а динамічна містить анімацію (gif, flash, тощо). Для активного просування банер також має бути доданий тегами і таргетований.

Мультимедійна інформація, яка розміщена на сайті повинна тривати досить короткий час, від 30 сек до 5 хв., але перевага надається короткотривалим медійним роликам від 30 сек до 1 хв.

Наступним засобом поширення інформації в інтернеті є спеціалізовані, вузько систематизовані каталоги аудіо та відеоподкастів. Зокрема в наш час, при підготовці до ЗНО з української літератури використовують аудіокниги, уривки аудіокниг (начитанні уривки книг). В цьому випадку на ресурсах з подкастами, потрібно щоб було чітке групування, зрозумілий каталог самих подкастів, швидкий пошук необхідного аудіо чи відео матеріалу.

І одним із найкращих засобів поширення інформації на даний час є соціальні мережі, такі як: Facebook, Twitter, Telegram, Instagram тощо. Також слід виокремити і серед мобільних додатків такі як Messenger, Viber, WhatsApp тощо.

Перевага соціальних мереж та месенджерів полягає у тому, що люди встановлюють їх на свої мобільні пристрої, а мобільні пристрої вони носять завжди з собою. І якщо режим сповіщення включений, то про нову інформацію людина дізнається одразу, як тільки вона з'явиться в соціальних мережах.

Але поширенні інформації у соціальних мереж теж має свої особливості, зокрема певний пріоритет: посилання на веб ресурс, текстова інформація, малюнок (фото), текстова інформація з посиланням на веб-ресурс, текстова інформація з фото, текстова інформація з відео та найкращий пріоритет поширення є online-трансляція (*stream*).

Табл.1. Порівняння засобів поширення інформації

<i>Критерій\Засіб</i>	<i>Газети, журнали, буклети</i>	<i>Радіо, ТБ</i>	<i>Інтернет сайти</i>	<i>Соціальні мережі, месенджери</i>
<i>Таргетуємість впливу (точне охоплення)</i>	<i>Високий</i>	<i>Середній</i>	<i>Високий</i>	<i>Високий</i>
<i>Потенціал охоплення</i>	<i>Середній</i>	<i>Високий</i>	<i>Високий</i>	<i>Високий</i>
<i>Швидкість поширення</i>	<i>Низька</i>	<i>Високий</i>	<i>Середній</i>	<i>Високий</i>

Порівняння засобів поширення інформації, що подано у Табл.1 узагальнює інформацію про засоби, які поширюють інформацію.

Зупинимось більш детально на двох останніх засобах поширення інформації, як вказує Табл.1, вони найбільше поширюють інформацію в даний час. Зокрема на прикладі поширення інформації на аудиторію освітнього закладу.

Спочатку проаналізуємо поширення інформації на офіційному сайті освітнього закладу. Від чого залежить поширення інформації на ньому:

- динамічність
- зручність навігації сайту
- наявність фото та відео матеріалів
- тегування інформації для кращого пошуку
- наявність коментування (зворотній зв'язок про надану інформацію)

Що ж можемо сказати про поширення інформації у соціальних мережах [10], розглянемо наступні критерії:

- охопленість аудиторії (чим більша кількість учасників групи чи підписників на сторінку, тим більше поширення на аудиторію)
- динамічність інформації (тут можна вказати на частоту публікацій та якого обговорення вона набуває, чим більше людей коментує, тим більше така інформація привертає увагу)
- пріоритетність поширення інформації (за наступним ланцюжком: посилання на веб ресурс → текст з посиланням на веб ресурс - > текст з фото - > текст з відео завантаженим в соціальну мережу (включаючи Ютуб) - > online-трансляція події в мережу)
- доступність/сповіщення характеризується тим чи користувач увімкнув сповіщення на дану соціальну мережу.

Аналогічні критерії можна виділити і для месенджерів, єдинна особливість їх полягає у тому, що вони є ціле напрямленими на певну групу чи особу.

Щодо способів поширення інформації то їх декілька.

Але в переважній більшості користуються двома її основними способами — послідовним і фрагментарним. Перший спосіб частіше використовує преса, послідовно й різнобічно висвітлюючи в статтях і інших публікаціях ту або іншу політичну проблему. Другий спосіб — фрагментарна подача інформації — особливо розповсюджений на телебаченні. Він породжує для слухачів ряд труднощів у пізнанні суті того або іншої події або процесу. Дроблення інформації, створюючи видимість її різнобічності й оперативності подачі, перешкоджає непрофесіоналам (переважній більшості

громадян) сформувати цілісну картину соціальних явищ або подій. Воно дає комунікаторам додаткові можливості маніпулювати аудиторією, акцентуючи її увагу на одних сторонах події й умовчуючи або затемнюючи інші. Фрагментарність подачі інформації дезорієнтує слухачів і або гасить їхній інтерес до події й викликає політичну апатію, або змушує покладатися на оцінки коментаторів [7].

Тому у журналістських колах існує кодекс журналіста [9], який складається з 19 пунктів:

1. Свобода слова та висловлювань є невід'ємною складовою діяльності журналіста.
2. Служіння інтересам влади чи засновників, а не суспільства, є порушенням етики журналіста.
3. Журналіст має з повагою ставитися до приватного життя людини.
4. Висвітлення судових процесів має бути неупередженим щодо звинувачених.
5. Журналіст не розкриває своїх джерел інформації окрім випадків, передбачених законодавством України.
6. Повага до права громадськості на повну та об'єктивну інформацію про факти та події є найпершим обов'язком журналіста.
7. Інформаційні та аналітичні матеріали мають бути чітко відокремлені від реклами відповідною рубрикацією.
8. Редакційна обробка матеріалів, включаючи знімки, текстівки, заголовки, відповідність відеоряду та текстового супроводу, тощо не повинні фальсифікувати зміст.
9. Факти, судження та припущення мають бути чітко відокремлені одне від одного.
10. Точки зору опонентів, в тому числі тих, хто став об'єктом журналістської критики, мають бути представлені збалансовано.
11. Не допускається таке вибіркоче цитування соціологічних досліджень, яке призводить до викривлення змісту.
12. Журналіст зобов'язаний зробити все можливе для виправлення будь-якої поширеної інформації, якщо виявилося, що вона не відповідає дійсності.
13. Журналіст не повинен використовувати незаконні методи отримання інформації.
14. Плагіат несумісний із званням журналіста.
15. Ніхто не може бути дискримінований через свою статтю, мову, расу, релігію, національне, регіональне чи соціальне походження або політичні уподобання.
16. Журналіста не можна службовим порядком зобов'язати писати чи виконувати будь-що, якщо це суперечить його власним переконанням чи принципам
17. Незаконне отримання журналістом матеріальної винагороди чи будь-яких пільг за виконаний чи невиконаний журналістський матеріал є несумісним із званням журналіста
18. Журналіст має бути особливо обережним при висвітленні питань, пов'язаних із дітьми.
19. Свідоме порушення норм журналістської етики є абсолютно несумісним з професійною журналістикою.

Крім того частка населення із середньодушовими доходами нижче розміру фактичного прожиткового мінімуму становить 28,9% за даними статистичного відомства за 2019 рік в Україні. З введенням карантину та збільшенням кількості безробітних ця цифра буде збільшуватися. І тут маємо цікаву перспективу сьогодення і реальність. Дуалістичне поєднання швидкої діджиталізації з низьким рівнем доходів населення, призведе до того, що більшість населення може не отримати потрібної для неї інформації через відсутність швидкого інтернету чи технічного пристрою. Карантин 2020 року та економічна криза може відкинути нашу країну у розвитку на декілька років назад. А політичні та економічні загравання призведуть до руйнування держави, дезінтеграції.

В освітніх закладах в межах аудиторій, яка включає вчителів, учнів та їх батьків для поширення інформації слід використовувати різні засоби поширення інформації від паперових до інтернет, в залежності від освітньої політики закладу.

Список використаних джерел

1. *Канали поширення реклами [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://is.gd/qAi31U> (Дата звернення: (20.05.2020р)*
2. *Деякі психологічні особливості радіореклами [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://is.gd/RQ4b9O> (Дата звернення: (20.05.2020р)*
3. *Особливості телевізійної реклами [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5043451/page:3/> (Дата звернення: (20.05.2020р)*
4. *Правила ефективної реклами [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://is.gd/cKw9Bn> (Дата звернення: (20.05.2020р)*
5. *Соціальна мережа [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://is.gd/Tn7iyK> (Дата звернення: (20.05.2020р)*

6. Значення Стрим [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://is.gd/ndM9YZ> (Дата звернення: (20.05.2020р))

7. Способи поширення інформації [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://is.gd/OpETf2> (Дата звернення: (20.05.2020р))

РЕАЛІЇ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В МАЛОКОМПЛЕКТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Краснов Олександр Юрійович,

інженер-радіофізик, науковий співробітник (електроніка і телекомунікації), вчитель фізики та математики Олександрівської ЗОШ І-ІІІ ступенів імені І.С. Буряка

Сучасне суспільство знаходиться на зміні освітньої парадигми. Де Інформаційні технології стають невід'ємною частиною суспільства. Держава в особі Міністерства освіти та науки гарантує кожному громадянину якісну, безоплатну базову освіту [1]. Відповідна якість та стандарти освіти затверджені документами, листами та посадовими інструкціями МОН України [2-4,8]. В ХХІ столітті людина вже повинна відповідати Smart-технологіям, Smart-людина. Враховуючи сучасні виклики держави та суспільства перед Covid-19 вчителі на місцевості зіткнулись з таким явищем як off-line освіта та «онлайн школа» на телебаченні.

Даний виклик є безперечно новим неоціненним досвідом для викладачів та учнів малокомплектних навчальних закладів нашої країни. Технологія дистанційної освіти (ДО) в ХХІ столітті є невід'ємною частиною освітнього процесу вищих навчальних закладів всього світу [5]. Перші кроки ВНЗ розпочали ще в 2000-х роках [6]. Тому технологія ДО в ВНЗ працює, як, злагоджений механізм, але загальноосвітні школи, ще жодного разу так не погрузались в роботу of-line. Навіть запроваджений карантин в 2009 – 2010 навчальному році не дав того товчка розвитку технології ДО в загальноосвітніх навчальних закладах, школах, інтернатах, опорних закладах [7,8].

Дистанційне навчання за ідеєю, принципом та напрямом передбачає позашкільне опрацювання певних тем та матеріалів у вільний час. А результат такого навчання має надихнути учнів до більш самостійного та відповідального ставлення до предметів та своєї освіти.

В 2019 – 2020 н.р. МОН України запровадила в певних початкових закладах дистанційне навчання [9]. Розглянувши роботу шкіл з технологією ДО можна констатувати, що школам тяжко дається дана технологія, і не лише за рахунок важкого матеріального становища навчальних закладів, але й за рахунок відсутності відповідної підтримки методичних кабінетів, та інститутів неперервної освіти. Які б мали не лише впроваджувати ІКТ але й навчати вчителів технології дистанційної освіти.

Оцінивши домашні завдання, лекційні матеріали, вчителів малокомплектних шкіл, можна зробити той самий висновок, що навчальним закладам не вистачає методичної та матеріальної підтримки органів самоврядування та відділ освіти відповідних регіонів [9].

Нове життя, дистанційній технології дало стрімкий розвиток різних online платформ, онлайн-школи «На урок», «Освіторія», освітня студія EdEra, Google Meet. Роботу під час дистанційного навчання учнів в малокомплектних закладах освіти полегшує використання різних додатків LabVIEW, Google, LMS MOODLE, Microsoft, ZOOM та інші [10].

Аналізуючи навчальні заклади Валківського району можна зробити висновок, що одиниці вчителів використовують дану можливість, а інші вчителі лише перевели виконання навчальних програм з очної форми на заочну (домашню), через різноманітні менеджери (Viber, Telegram, Messenger, WhatsApp) з надсиланням лише фото звітів [10].

Вирішенням даної ситуації могло послугувати використання електронних журналів (Atoms, e-schools, nz.ua та інших) з електронними додатками Google classroom, Microsoft Teams та іншими. Не зважаючи на ту незначну фінансову можливість навчальних закладів, вже 70% учнів та вчителів використовують смартфони, які дозволяють бути на передовій освітнього та технологічного прогресу, що дозволить вивести дистанційне навчання на новий рівень, та надати йому 20% навчального процесу, залучити учнів до подальшого поглибленого використання ІКТ в навчанні, використання в STEM освіті, при виконанні наукових робіт малої академії наук та іншому позашкільному житті дитини.

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України від імені Українського народу - громадян України. Конституція України [Електронний ресурс] / Верховна Рада України від імені Українського народу - громадян України // Верховна Рада України. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Державні стандарти [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>.
3. ПОСТАНОВА від 14 січня 2004 р. № 24 Київ Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24-2004-%D0%BF>.
4. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти II ступеня [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://is.gd/uam62D>
5. Кременем В. Г. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс] / В. Г. Кременем // 20 грудня 2000 р. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.
6. Биков В.Ю. Дистанційне навчання в країнах Європи та США і перспективи для України / В.Ю. Биков // Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології: кол. монографія / В.Ю. Биков, О.О. Гриценчук, Ю.О. Жук та ін. / Академія педагогічних наук, Інститут засобів навчання. – К.: Атіка, 2015. – с. 77-140.
7. НАКАЗ №40 від 21.01.2004 Про затвердження Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0464-04>.
8. Школи для дистанційного навчання [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://is.gd/3agC3B> .
9. Список навчальних закладів в яких впроваджується технологія дистанційного навчання: Харківська область [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://is.gd/N2v2dS> .
10. Результати опитування батьків “Навчання дітей під час карантину” [Електронний ресурс] // Освітній омбудсмен України. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://is.gd/SHnF5l> .

ЧИ БУЛИ ГОТОВІ ЗАКЛАДИ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ КАРАНТИНУ?

Курант Іванна Михайлівна,

студентка кафедри педагогіки та інноваційної освіти,

Носкова Маргарита Вячеславівна,

канд.пед.наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти, Національний університет «Львівська політехніка»

Поняття дистанційне навчання з'явилося уже давно і активно використовується закладах освіти за кордоном. Проте в Україні масово дистанційне навчання тільки починає впроваджуватись.

Завдяки більшій автономії, заклади вищої освіти впроваджують дистанційні форми навчання більш активно, ніж заклади загальної середньої освіти. Стримуючим фактором також є недосконалість нормативна база впровадження дистанційного навчання у закладах освіти України.

На сьогодні існує багато підходів до тлумачення сутності поняття «дистанційне навчання» [1]. Так би мовити традиційний його зміст сформульовано у наукових працях М. Томпсона, М. Мура, А. Кларка, і Д. Кігана тощо. Кожен із цих авторів додав власне бачення у сутність поняття та обґрунтував його особливості, переваги та виклики.

У вітчизняній науці переважає сприйняття дистанційного навчання як «форми організації освітнього процесу, основою якої є самостійна робота учня, який навчається» [2; 48 с]. Дозволимо собі зазначити, що дистанційне навчання доволі комплексне явище в педагогіці, яке відбувається з використанням цифрових технологій та потребує додаткових зусиль в організації віддаленої взаємодії усіх учасників освітнього процесу. Іншими словами, дистанційне навчання передбачає таку організацію навчального процесу, коли учень навчається самостійно за розробленою вчителем програмою віддалено від нього у просторі, а також, в певним чині і часі, однак може вести діалог з учасниками навчання (вчителем та однокласниками) за допомогою засобів телекомунікації.

Зараз, в умовах карантину, дистанційна форма навчання є необхідною та за умови грамотної організації, дозволила би уникнути суттєвих проблем у продовженні навчального процесу незважаючи на неможливість відвідування закладів освіти. Це дало би можливість всім учням продовжувати своє навчання не виходячи з дому.

Ефективність самостійного навчання, більше, ніж інших форм освіти, залежить від якості та способів надання навчальних матеріалів, організації контролю та самоконтролю і добре налагодженій

системі комунікації з вчителем.

У багатьох закладах вищої освіти незалежно від форм власності запроваджена дистанційна форма навчання, яка функціонує не перший рік. Там вже здійснювався внутрішній аналіз результатів такого навчання, здійснюються відповідні заходи для її вдосконалення та адаптації до конкретних потреб закладу. Але українські школи вперше зіткнулися з необхідністю вчити дистанційно лише в умовах вимушеного карантину, вчителі змушені вчити та вчитися новим технологіям разом з своїми учнями та їхніми батьками. Тож, перехід на дистанційне навчання став справжнім викликом, адже ні держава, ні школи не були до цього готові. Яскравим прикладом такої не готовності є масове використання вчителями електронної пошти та онлайн месенджерів для надання навчального матеріалу учням, як єдино доступного способу співпраці та спілкування. На початку карантину та впродовж перших тижнів карантину вчителі не мали жодних рекомендацій та інструкцій з боку держави, що суттєво ускладнювало ситуацію, адже вчителі не мали ґрунтовної фахової підготовки для швидкого переходу у онлайн навчання, вибору та використання різноманітних освітніх платформ для дистанційного навчання.

Проте, без належної підтримки, але й без жодних обмежень з боку Міністерства освіти і науки України, місцевих органів управління освітою, поступово школи та вчителі знайшли оптимальні для себе інтернет-сервіси для організації навчання з учнями, наприклад, Google Classroom налагодили співпрацю з батьками, які стали у час карантину активними помічниками вчителя та оволоділи новими інструментами навчання.

Найбільш популярним для організації віддаленого навчання у школах України став за стосунок Google Classroom, а для проведення онлайн-уроків – Zoom. Google Classroom дозволяє учням легко розмістити свої виконання завдання і відправити на перевірку, а вчитель, за допомогою електронного щоденника, оцінює виконання роботи. Для проведення уроків та консультацій вчителі активно застосовували не тільки Zoom, а й Skype, програмне забезпечення та сайти "На урок", "Розумники" тощо.

В результаті роботи за кілька тижнів карантину у більшості шкіл України було освоєно та активно використовувались сервіси Google, відбулось наповнення освітньої платформи навчальними матеріалами відповідно до навчальних програм, також вчителі зберегли записи відео уроків та розмістили їх у власних профілях YouTube.

Сьогодні, в умовах пандемії, українська школа здобула чималий досвід організації віддаленого навчання. І хоча таке навчання ще не можна назвати дистанційним, однак набуті навички та життєві реалії змусили вчителів інакше подивитись на набуття навичок використання інтернет-сервісів та формування та розвиток власної цифрової грамотності та компетентності. Тепер навчання на курсах з ІКТ не формальна необхідність для успішної атестації, а життєва умова для успішної професійної діяльності.

Отже, підсумовуючи, можемо зазначити, що заклади загальної середньої освіти в Україні не були готові до дистанційного навчання школярів в умовах карантину. Однак, освітяни були змушені прийняти виклик і справились із поставленими перед ними завданнями в міру технічних можливостей, які були у вчителів та учнів, а також спираючись на досвід та фахову майстерність. Діти отримали нові цікаві можливості навчання в цифровому середовищі. Завдяки гейміфікації, інтерактивним урокам та контролю з боку вчителя – діти, які сьогодні ростуть в цифровому світі з цікавістю поринають у навчальний процес. Тож можна сподіватись, що набутий досвід дасть великий поштовх до подальшого розвитку дистанційної освіти в Україні.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. – К.: КПІ, 2019. – 12 с.
2. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г Кремень – К.: Грамота, 2015. – 48 с.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ. УЗАГАЛЬНЕННЯ ДОСВІДУ ТА НОВІ ІДЕЇ

Лісняк Світлана Михайлівна,

*викладач спеціальних електротехнічних дисциплін
Придніпровського державного металургійного коледжу*

Дистанційна освіта характеризується як якісно новий, прогресивний вид навчання. Завдяки новим технологічним можливостям, які з'явилися внаслідок ідеї відкритої освіти. В основу цього виду навчання покладено самостійну інтерактивну роботу студента зі спеціально розробленими навчальними матеріалами.

При дистанційному навчанні забезпечується систематична й ефективна інтерактивність, незалежно від того, на якому носії розміщено основний зміст навчання.

Дистанційна освіта потребує певного рівня технічного і програмного забезпечення. Якою б доступною не здавалася комп'ютерна дистанційна освіта, вона потребує наявності у того, хто навчається, комп'ютера і доступу до Інтернету.

Аналіз та узагальнення літературних джерел свідчать, що сьогодні є різні трактування сутності дистанційної освіти. Як зазначає Є.С. Полат, [2] застосування нових організаційних (технологічних) форм навчання принципово змінює спосіб одержання і засвоєння знань, а також взаємодію між студентом та викладачем. Джерелом інформації в цих моделях є бази даних в освітньому просторі, координатором навчального процесу - викладач, а інтерпретатором знань - студент. Головна особа дистанційного навчання - студент.

Застосування телеконференцій дають можливість декільком студентам "збиратися" у призначену годину у віртуальному класі і працювати, практично, як на звичайному занятті, виконуючи завдання викладача і ставлячи при цьому запитання. Причому запитання, що ставлять викладачу, і відповіді на них доступні відразу всім відвідувачам віртуального класу. [1]

Чат дає змогу студентам і тим, хто тільки переглядає для себе варіанти навчання через Інтернет, поспілкуватися в режимі реального часу, обмінюючись враженнями і ставлячи актуальні запитання.

Нова концепція передбачає індивідуалізований характер освіти, що дає змогу враховувати можливості кожної конкретної людини і сприяти її самореалізації та розвитку.

Вказані тенденції визначають основні напрями в розвитку нової освітньої системи, якою стає дистанційна освіта.

Нова освітня система орієнтована на реалізацію високого потенціалу комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. Вона істотно збільшує можливості традиційної освіти шляхом формування освітнього інформаційного середовища; значно розширює коло людей, для яких стають доступними освітні ресурси; сприяє набуттю навичок самостійної роботи; знижує вартість навчання; підвищує рівень освітніх програм; має велике соціальне значення

Тож можна зробити висновки, що "ідеальна модель" дистанційного навчання - це інтегроване середовище з визначенням ролі різних компонентів: методичних, організаційних, педагогічних і технологічних. З огляду на зазначене вище, дистанційна освіта є новою формою організації освітнього простору, у якій долаються обмеження, пов'язані для людини з місцем і часом одержання освіти. Особливою рисою дистанційної освіти є самостійність і особиста відповідальність людини за вибір програми, терміни і якість її проходження.

Отже, дистанційна освіта і дистанційне навчання є з найбільш ефективною і перспективною системою і технологією підготовки фахівців.

Список використаних джерел

1. Теорія і практика дистанційного навчання: Навч. посібник / Під ред. Е.С. Полат. - М.: Вид. Центр "Академія", 2004.
2. Шпильова В. В. Практичні поради щодо організації дистанційного навчання під час карантину [Електронний ресурс] / Вікторія Володимирівна Шпильова // Всеосвіта, за матеріалами вебінару. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: Pvseosvita.ua.

ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ НОВОЇ ФОРМАЦІЇ

*Лебединська Ольга Вікторівна,
методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти
Луганської області*

Тема дистанційного навчання, яка сьогодні є найбільш актуальною для більшості профтехівців України, одночасно стала й великим питанням. Адже запровадження електронного або віддаленого навчання у закладах професійної освіти – це досить серйозне випробування; особливо у тих умовах, в яких опинилась система під час загальнодержавного карантину. За лічені дні було прийняли багато рішень: як впровадити дистанційне навчання в усіх навчальних групах; яким чином оптимізувати роботу, щоб кожен учень зміг повноцінно навчатися, послідовно і безперервно засвоювати знання, й при цьому мати підтримку з боку педагогів. Труднощів було набагато більше, ніж шляхів вирішення проблеми. Але система професійної освіти швидко адаптувалася у новому режимі роботи й забезпечила здобувачам освіти комфортні умови для навчання та спілкування, для самостійного

використання інноваційних мережевих засобів навчання.

Але слід зазначити, що технології дистанційного навчання не є новими для Луганської області. З 2014 році в області провадилась експериментальна робота регіонального рівня з питання впровадження елементів дистанційного навчання в освітній процес закладів П(ПТ)О, яка зумовлена кризовою ситуацією через проведення збройного конфлікту та тривалим терміном проведення на територіях регіону спочатку антитерористичної, потім Операції об'єднаних сил. Заклади професійної освіти Луганщини апробували в якості мережевого освітнього інструменту соціальні мережі та різноманітні програми для налагодження двостороннього зв'язку (Skype, Viber, e-mail). Метою запровадженної роботи було теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка організаційно-педагогічних умов формування професійних компетентностей учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення, з використанням технології дистанційного навчання; дослідження ефективності впровадження елементів дистанційної форми в освітній процес підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

У 2018 році дослідно-експериментальна робота регіонального рівня переростає у всеукраїнську і проводиться на базі НМЦ ПТО у Луганській області та Золотівського професійного ліцею за науковим керівництвом Інституту ПТО НАПН України. На сьогоднішній день реалізовано задачі двох етапів експерименту, про що у лютому 2020 року було звітовано на засіданні комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійно-технічної освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України. На першому етапі експериментальної роботи діяльність організаторів та творчих груп здебільшого була спрямована на розроблення нормативно-правового та організаційного забезпечення, налагодження та розгортання програмно-апаратного комплексу. Другий етап був практичний. На ньому, відповідно до програми експериментальної роботи всеукраїнського рівня, було здійснено наступне:

1. Розроблено систему підтримки використання технології дистанційного навчання (з метою технічної підтримки використання програмно-апаратного комплексу дистанційного навчання на платформі Moodle та здійснення наукового супроводу експерименту фахівцями лабораторії дистанційного професійного навчання та лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійно-технічної освіти НАПН України надано доступ до вищевказаної системи забезпечення навчання; проведено онлайн-консультації з педагогічними працівниками щодо користування платформою Moodle; визначено стан обізнаності педагогів щодо користування зазначеною Інтернет-платформою, а також понятійно-термінологічним апаратом).

2. Створено комплекс електронних навчальних ресурсів з професій експериментального закладу освіти (на основі відкоригованих освітніх програм відповідно до особливостей використання елементів дистанційного навчання та з урахуванням стандартів П(ПТ) розроблено електронні навчальні ресурси з освітніх компонентів; на платформі Moodle відкрито віртуальні кабінети з професій «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення», «Кухар. Кондитер», «Електрослюсар підземний»).

3. Проведено експериментальну апробацію організаційно-педагогічних умов дистанційного навчання та здійснено контрольне діагностування рівня знань здобувачів освіти для подальшого визначення ефективності інноваційної форми навчання на момент завершення навчального року (апробацію розпочато у 2019-2020 навчальному році; до Інтернет мережі з доступом до платформи Moodle було підключено 14 навчальних кабінетів, 2 майстерні, 3 лабораторії; в електронній системі зареєстровано увесь контингент здобувачів освіти – 180 осіб).

4. Розроблено навчально-методичний супровід з використання технології дистанційного навчання при підготовці кваліфікованих робітників (розроблено навчально-методичних рекомендацій за темою: «Використання технології дистанційного навчання при підготовці кваліфікованих робітників» на допомогу педагогічним працівникам з питання використання електронної дистанційної системи навчання та з метою оновлення змісту професійної (професійно-технічної) освіти в умовах її реформування).

5. Проведено оцінювання ефективності організаційно-педагогічних умов та технології дистанційного навчання здобувачів освіти (з метою оцінювання ефективності організаційно-педагогічних умов використання технології дистанційного навчання в закладах П(ПТ)О, що реалізують програму всеукраїнського експерименту в Луганській області, було проведено закрите опитування педагогічних працівників, керівного складу, здобувачів освіти; на основі статистичних даних складено аналітичну довідку)

В рамках реалізації програми експерименту з 2018 року у Луганській області розпочато роботу

з дорослим населенням з метою інтеграції даних верст з тимчасового окупованих територій. У зв'язку із наявністю труднощів здобуття зазначеною категорією населення робітничих професій, пов'язаних із складними соціально-економічними умовами в регіоні, організовано неформальну професійну освіту. Для організації такого освітнього процесу за індивідуальними освітніми програмами також використано платформу Moodle. Для дорослого населення розроблено короткострокові освітні курси з професій «Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення», «Кухар. Кондитер» зі стислим терміном опанування теоретичними знаннями та професійними навичками. Усім бажаючим надається можливість опанувати навчальні модулі користувачів ПК, основ програмування, використання офісних програм, кухарів-початківців, кулінарного мистецтва тощо. Протягом 2019 року до реалізації напрямку освіти дорослих було долучено понад 50 осіб із території, непідконтрольної «українській владі», та «сірої» зони Луганської області. Протягом першого кварталу 2020 року отримано близько 30 заяв на навчання.

Досвід, отриманий в період реалізації задач дослідно-експериментальної роботи, став у нагоді під час загальнодержавного карантину. Експериментальна діяльність дала зрозуміти, що дистанційна освіта — досить цікава та ефективна форма навчання, особливо її використання у галузі професійної (професійно-технічної) освіти. Для окремих закладів професійної освіти Луганської області не потрібен був адаптаційний період для переходу на новий режим навчання. Вони вже були повністю готові та стали надійними помічниками-консультантами, кураторами для колег. Але не всі заклади Луганщини обрали саме платформу МУДЛ. В результаті проведеного моніторингу було з'ясовано, що більшість ЗП(ПТ)О області використовують сервіси Google для організації дистанційного навчання, а саме GoogleClassroom. Інші користуються платформами власних офіційних сайтів.

Заклади професійної освіти Луганської області мають стійке підґрунтя в галузі використання дистанційної форми, застосування елементів електронного навчання у підготовці кваліфікованих робітників, можуть розв'язати актуальні проблеми, які зосереджені в реалізації даного питання, та знайти шляхи адаптації у новому режимі роботи. Досвід колег дав змогу ознайомитися з принципами відкритого навчання, спектром комп'ютерних навчальних програм різного призначення та засобами побудови сучасного телекомунікаційного інформаційного освітнього середовища, зручного для доставки навчального матеріалу та спілкування. Система й надалі продовжуватиме «інвестувати» в освітній процес, щоб молодь мала можливість й надалі вчитися і отримувати затребувані на ринку праці професії.

Список використаних джерел

1. Батечко Н. Г. Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури: теоретико-методологічні засади: Монографія / За ред. Я.В.Цехмістера // Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К.: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2014. – 708 с.
2. Гришук Ю.В. Визначення професійної освіти і навчання: сучасні акценти - [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/9014/1/Hryshchuk%20YV_OS_V.pdf
3. Лукіна Т.О. Вимірювання та управління якістю освіти. / Т.О. Лукіна. - К.: Експрес-об'ява, 2007. – 50 с.
4. Сергеева Л.М. Управління розвитком професійно-технічного навчального закладу: теорія і практика. / Л.М. Сергеева; за наук. ред. В.В. Олійника. – К.– Херсон.: Айлант, 2013. – 452 с.
5. Сисоєва С.О., Осадча К.П. Системи дистанційного навчання: порівняльний аналіз навчальних можливостей. - [Електронний ресурс]. –2011. – Режим доступу: <http://www.academia.edu/931578>

СУЧАСНИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ НА СЛУЖБІ ОСВІТЯН

Миронова Сніжана Анатоліївна,

Методист ММК Міського управління освіти ВЦА міста Торезьк

Сьогодні важко уявити собі процес навчання без використання сучасних технологій. І перш за все мова йде про застосування в освітньому процесі інформаційно-комп'ютерних технологій. У проекті нового базового Закону «Про освіту» визначено 10 груп компетентностей. На п'ятому місці стоїть інформаційно-цифрова компетентність, яка передбачає впевнене і водночас критичне застосування ІКТ для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні.

Основні сучасні тенденції розвитку ІКТ в освітньому процесі: створення єдиного освітнього простору та активне запровадження інноваційних засобів та методів навчання з орієнтуванням на

інформаційні технології.

Завдання:

- забезпечити гнучкість і багатоваріантність у навчанні;
- навчити учнів ефективно використовувати сучасні освітні інформаційні технології;
- забезпечити зворотний зв'язок, який може бути реалізований завдяки діалогічній взаємодії

учень – учитель.

Електронні освітні ресурси можна використовувати на всіх етапах уроку за будь-якої організації освітнього процесу. При цьому змінюється не тільки зміст навчального процесу, але й зміст діяльності вчителя, який стає фасилітатором знань

З огляду цього я пропоную взяти до бібліотека сучасного вчителя наступні сучасні онлайн – ресурси:

- інтерактивна online-дошка <https://padlet.com/dashboard> ;
- інтерактивна online-дошка <http://linoit.com/>
- платформа для створення інтерактивних вправ <https://learningapps.org/index.php?overview&s=&category=0&tool>
- платформа для створення кросвордів <https://childdevelop.com.ua/generator/letters/cross.html>;
- платформа для створення хмарних тегів <https://worditout.com/word-cloud/create>
- платформа для створення електронних он-лайн пазлів <https://www.jigsawplanet.com/?rc=mypuzzles>
- Платформи для створення QR-коду:
<http://www.qr-code.com.ua>
<http://ua.qr-code-generator.com/>

Розглянемо детально сервіси Padlet та linoit з прикладами завдань платформи зі створення кросвордів та інтерактивних вправ.

Сервіси Padlet та linoit – це інструменти зі створення віртуальних дошок.

Їх можна застосовувати:

- для «мозкового штурму», для узагальнення та систематизації знань;
- як майданчик для розміщення навчальної інформації;
- для розміщення завдань на пошук інформації;
- для спільного виконання домашнього завдання;
- як місце для збирання ідей для проектів та їх обговорення.

Для ефективної роботи з веб-ресурсом Padlet, linoit бажано дотримуватись наступного алгоритму дій:

1. Створити дошки.
2. У вікні Modify padlet ввести назви та короткий опис.
3. Розмістити в постах потрібну навчальну інформацію.
4. Налаштувати дошки для спільної роботи (надати учням можливість переміщувати пости та створювати власні).

5. Ознайомити учнів із принципами роботи з веб-ресурсом Padlet (продемонструвати, як створювати й наповнювати пости даними).

Створену дошку можна розмістити в соціальних мережах: Facebook, Twitter, Google+ та ін.

Зберігати у вигляді електронного документа у форматах PDF, Exel, CSV, отримати RSS-фід або відправити по електронній пошті, вставити у власну сторінку або блог за допомогою html-коду, а також використовувати мобільну версію з QR кодом.

Використання віртуальних інтерактивних дошок на уроці

Приклад 1.1 Актуалізація опорних знань

На прикладі фрагмента заняття з теми «Таблиці, електронні таблиці. Табличний процесор, його призначення. Типи даних, об'єкти електронної таблиці. Адресація в середовищі табличного процесора» розглянемо, як можна скористатися сервісом Padlet для організації етапу *засвоєння нових знань, формування вмінь*. Заздалегідь створюємо дошку, на якій розташовуємо назву теми

На початку заняття об'єднуємо учнів у групи. Пропонуємо їм за визначеною веб-адресою відкрити завчасно підготовлену дошку та виконати такі завдання:

- ознайомитися з ключовими поняттями теми, наведеними у «хмарах тегів»;
- визначити, у які групи (за ознаками) їх можна об'єднати;
- у власних постах написати назву групи й поняття, що належить до неї;
- доповнити власними прикладами кожену групу.

Звертаємо увагу дітей на те, що дошка нескінченна, тому під час роботи з нею вони мають можливість розташовувати пости так, щоб не було їх перекриття (варто зосередити їх увагу на тому, що пост може переміщувати тільки той, хто його створив). Обговорюємо отримані результати спільної діяльності.

Фізкультхвилинка розміщена на он-лайн дошці.

Викладена інтерактивна вправа.

Співставити об'єкти табличного процесора Excel з їх властивостями <https://learningapps.org/watch?v=pnec2kt7k16>

Домашнє завдання.

1. В якості домашнього завдання учням пропонується вдома скласти порівняльну таблицю спільних і відмінних рис текстового і табличного редакторів та оформити у вигляді таблиці основні команди та їх призначення, якими вони користувались на сьогоднішньому занятті.

2. Скласти пазл в online-сервісі

<https://childdevelop.com.ua/generator/letters/cross.html>

(Мал. 4.) Скласти пазл

Приклад 3.1 Підбиття підсумків уроку.

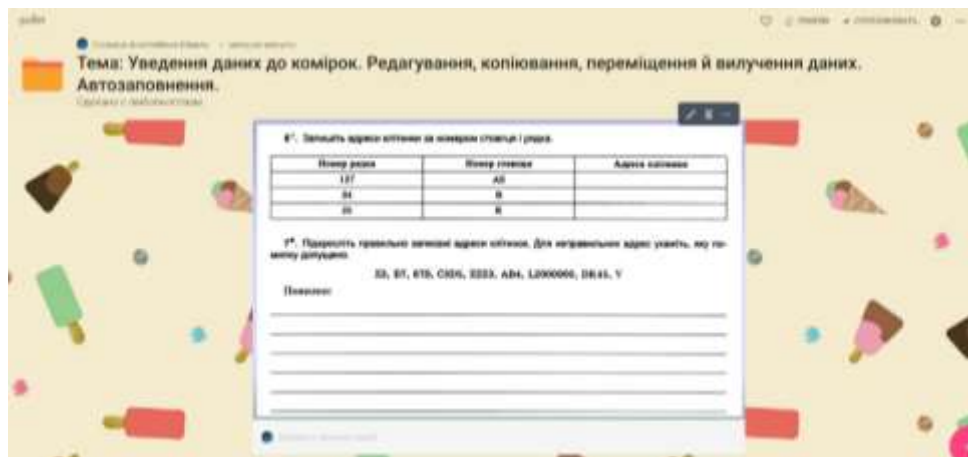
(Мал. 5.) Приклад 3.1

У віртуальній дошці:

- виконати завдання 2. Ознайомтесь із ключовими поняттями теми, наведеними у «хмарі тегів» та визначте, у які групи їх можна об'єднати.
- залиште свій фідбек.

Учні залишають електронні наліпки з написами прізвищ червоним кольором напроти того, що не навчилися роботи, синім кольором – того, що вміють. Для зручності твердження мають нумерацію.

Приклад 3.2 Підбиття підсумків уроку.

(Мал. 6.) Приклад 3.2

Проведення рефлексії

Приклад 4.1 Здобувачі освіти розміщують на інтерактивні дощці, яка містить фото їх класу картинку зі смайлом про враження від уроку.

Приклад 4.2

Організація проведення рефлексії за методом «Незакінченого речення»

Організація проведення рефлексії за методом «ПРЕС»

Організація проведення рефлексії за методом «Сенкан»

Очікувані результати від використання вищезазначених сервісів: підвищення пізнавальної активності учнів та розвиток критичного мислення, індивідуалізувати освітній процес, спрощуючи роботу, разом з тим збільшуючи кількість індивідуально-групових методів і форм навчання.

Ярким прикладом застосування хмарної технології в освітньому процесі є сервіс Google Classroom, розроблений компанією Google. Найвідомішим прикладом системи подібного призначення можна назвати Moodle, але вона видалася для більшості користувачів досить складна і не зовсім зручна у використанні [1].

Після підтвердження домену адміністратора перед користувачем з відповідними правами відкривається можливість додавати нові служби, створювати класи та групи користувачів, реєструвати їх на потрібні курси. У такий спосіб вибудовується структура системи управління навчання та навчального контенту [2].

Основним елементом Google Classroom є Групи. Функціонально групи нагадують структурою форуми, так як дозволяють користувачам з легкістю відправляти повідомлення усім учасникам освітнього процесу в межах цієї групи. Групи можуть бути класами закладу освіти або навчальними курсами, або віртуальними об'єднаннями вчителів за певною тематикою. Адміністратор має право розділити користувачів групи на учасників і її власників. Ці ролі використовуються при визначенні дозволу в межах групи для певної особи. До того ж у кожного учасника з'являється додатковий поштовий аккаунт і робочий Диск, які можна використовувати тільки для освітньої діяльності, що сприяє розділенню особистих і робочих документів.

Google Classroom має багато можливостей: створення завдань, які інтегровані з Google Диску; спільна робота над завданнями, яка забезпечує двосторонній зв'язок між здобувачем освіти та вчителем; спілкування в режимі реального часу; оцінювання виконаних завдань.

Основні переваги сервісу. Використання Google Classroom не зводиться до заміни паперових носіїв інформації електронними. Сервіс дозволяє поєднувати процеси вивчення, закріплення та засвоєння навчального матеріалу, які під час традиційного навчання відокремлені один від одного [3, ст. 178]. Проте головна мета: створити єдиний освітній простір.

Висновок:

Звернемо увагу на якості і уміння 21 століття необхідні людині в житті, в роботі і в навчанні:

1. Творчий підхід і новаторство.
2. Критичне мислення та здатність вирішувати проблеми.
3. Комунікабельність і співробітництво
4. Інформаційна та медіа грамотність
5. Грамотність в ІКТ
6. Гнучкість і здатність до адаптації
7. Ініціативність і самостійність
8. Соціальні якості
9. Продуктивність і залученість
10. Лідерство і відповідальність

А тепер задаємося питанням: "чи Враховуємо ми, вчителі, вибудовуючи урок з усталеним канонам, що в учнів повинні бути сформовані вищеперелічені компетенції?" Вдалого раціонального і доцільного використання веб-сервісів у своїй роботі!

Список використаних джерел

1. Certified Administrator [E-resource] / Google Apps. Certification. – 2015. – Access mode: <http://certification.googleapps.com/admin>.
2. Google Класс. [Електронный ресурс] / Справка-Класс. – 2015. Режим доступа: https://support.google.com/edu/classroom/answer/6020279?hl=ru&ref_topic=6020277.
3. Тарасова С.М. Інформаційно-комунікативні технології в управлінні загальноосвітнім навчальним закладом/ науковий вісник МДУ імені В.О. Сухомлинського, Випуск 1.31. Педагогічні науки. – Миколаїв, 2010. – ст.173-180.

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Жорницька Т.В.,

*директор Одеської загальноосвітньої школи №26 I-III ступенів
Одеської міської ради Одеської області*

Степанчук А. С.,

*заступник директора з виховної роботи Одеської загальноосвітньої школи
№26 I-III ступенів Одеської міської ради Одеської області*

У статті обґрунтовано необхідність хмарних технологій в управлінській діяльності. З'ясовано, що використання хмарних технологій адміністрацією школи – складова ефективного освітнього менеджменту. Визначено основні функції онлайн-інструментів Google з пакетом хмарних послуг G Suite for Education. Доведено, що впровадження та використання хмаро орієнтованого середовища позитивно впливає на діяльність директора та його заступників та створює оптимальні умови для спільної діяльності адміністрації закладу освіти та педагогічних працівників.

Ключові слова: хмарні технології, послуги G Suite, онлайн-інструменти Google, освітній процес.

Abstract

The article deals with the necessity for using cloud technologies in management. It is found that the use of cloud technologies by the school administration is a component of the effective educational management. The main features of Google online Tools and G Suite for Education have been identified. It is proved that the introduction and usage of cloud-oriented environment has a positive effect on the activities of the headmaster and vice-principals, creates optimal conditions for collaborate work of the administration and teachers.

Keywords: cloud technologies, G Suite services, Google Tools, educational process.

Актуальність. Сьогодення вимагає від усіх учасників освітнього процесу нових знань, умінь та ефективного використання сучасних технологій, які забезпечують підвищення якості освітнього процесу через запровадження і активне використання інформаційно-комунікаційних технологій, а також діяльність у межах експериментальної та проектної діяльності закладу.

Вклад основного матеріалу. Віртуальні технології навчання та управління є актуальними з використанням онлайн-інструментів Google з пакетом хмарних послуг G Suite for Education. На базі

закладу створено безпечно навчальне середовище, розгорнуто власну хмару школи на електронній платформі G Suite, де педагоги розміщують завдання для учнів, працюють відповідно до тижневого навантаження та функціональних обов'язків.

Створення єдиного інформаційного простору на базі школи дає змогу забезпечити доступ до хмарного сервісу всіх учасників освітнього процесу: адміністрації, педагогічних працівників, учнів та батьків.

Хмарні технології – це сервіс, який має на увазі віддалене використання засобів обробки і зберігання даних. За допомогою «хмарних» сервісів можна отримати доступ до інформаційних ресурсів будь-якого рівня і будь-якої потужності з розділенням прав різних груп користувачів по відношенню до ресурсів, використовуючи підключення до Інтернету [1, с. 23].

В умовах дистанційного навчання онлайн-інструменти Google з пакетом хмарних послуг G Suite for Education є актуальними і ефективними.

Необхідність розвитку навичок співробітництва зумовила тенденцію успішно працювати в команді задля єдиної мети [2, с. 34]. Для кращої комунікації педагогів створено сайт «Віртуальна учительська». У «хмарі» міститься чимало корисних сервісів, які поступово створюються і збираються разом. Електронна пошта, адресна книга, календар, сховище файлів доступні для всіх користувачів, система керування групами користувачів (педагоги, учні) – «хмара над школою» – здатна замінити локальну мережу, не потребує сервера. Використання платформи позитивно впливає на діяльність директора та його заступників, створює оптимальні умови для спільної діяльності адміністрації та педагогічних працівників, що безпосередньо забезпечує ефективний освітній менеджмент у закладі освіти. G Suite – є цікавим для спільної роботи. Доступ до електронної пошти, документів, контактів і календарів можна отримати з будь-якого пристрою і з будь-якого місця. Переваги онлайн-інструментів Google з пакетом хмарних послуг G Suite for Education очевидні:

- Gmail – використання електронної пошти професійного рівня для ефективної роботи, зокрема організації власного групового чату на сторінці Gmail.
- Google Документи допомагають створити новий документ на Диску. У змісті документа є можливість поділитися власними роздумами, коментувати учасників.
- Серед додатків Google є додаток KEEP для створення нотаток, додавання певних малюнків, фраз, посилань на сайт з відкритим спільним доступом до них.
- Створення Google Форм для опитування та отримання потрібної інформації зі швидким аналізом результатів.
- Отримання у Google Classroom інформації діяльність учасників освітнього процесу. Адміністрація школи також має можливість ставити завдання у спільному структурованому просторі всім педагогічним працівникам або вибірково, оперативно обмінюватися інформацією, створювати свої завдання або додавати їх з інших платформ. Також можливо додавати посилання на матеріали в режимі Викладача Google Класу.
- Створення власного сайту-портфоліо.
- Створення сайту-навігатора з віртуального керівництва.
- Google-календар планує заходи дистанційно, ділиться своїм розкладом з колегами.
- Google-диск зберігає всі важливі файли, їх можна отримати на будь-якому пристрої без додаткових програм.
- Google-документи, таблиці, форми можна використовувати для спільного редагування та коментування кількома користувачами одночасно. Заплановані наради, педради, засідання методичних комісій проводяться дистанційно.
- Робочі питання, заплановані наради, педради, засідання методичних комісій, а також надання інформації працівниками здійснюється в режимі реального часу за допомогою додатку Google Meet [3; 4].

Таким чином, Додатки Google – ідеальний ресурс для дистанційної роботи з педагогічним колективом, завдяки якому можна надсилати матеріали всім одразу, надавати інформацію, створювати анкетні опитування, планувати час зустрічі колективу, аналізувати роботу вчителя, налагоджувати взаємодію учасників за допомогою об'єктів Google Диску. Дистанційне навчання виявилось для нас несподіваним челенджем, однак це можливість досконало здійснити огляд різноманітних сервісів та вибір ресурсів, тому Google-інструменти незамінні для сучасного управлінця, вони дозволяють спростити роботу з документами, значно полегшити роботу адміністрації, забезпечити мобільність всіх учасників освітнього процесу. З Додатками Google – усе можливо та безпечно, адже платформа G Suite for Education дозволяє чітко дотримуватися нормативно-правових документів із захисту персональних даних учнів. За хмарними технологіями – майбутнє!

Список використаних джерел

1. Бірюкова Ю. Можливості використання в навчальному процесі сервісів G Suite for Education / Ю. Бірюкова. // Інформаційні технології у науці, освіті, виробництві: збірник тез I Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. – 2018. – С. 22–24.
2. Гладун М. А. Сучасні онлайн-інструменти інтерактивного навчання як технологія співробітництва / М. А. Гладун, М. А. Сабліна. // ISSN: 2414-0325. Open educational e-environment of modern University. – 2018. – С. 33–43.
3. Працюйте ще продуктивніше з повним пакетом інструментів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/CyYv1Qj>.
4. Spark learning with G Suite for Education [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/ByYbIBu>.

ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE FORMS ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕСТУВАННЯ

Стечків Олександр Орестович,

ORCID ID: 0000-0002-2194-8787

*канд. пед. наук, ст. наук. сп., доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Національний університет «Львівська політехніка»*

Google Forms – популярний онлайн-сервіс для створення форм зворотного зв'язку, онлайн-тестувань і опитувань. Однак весь спектр його можливостей використовується вкрай рідко (треба вміти провести відповідні налаштування).

Алгоритм створення опитувальників (тестів) складається з 4-х кроків:

Крок 1. Підготовка/внесення питань і налаштування дизайну.

Крок 2. Налаштування з урахуванням мети (тренування чи тестування).

Крок 3. Поширення.

Крок 4. Аналіз отриманих результатів.

Не менш важливим є етап апробації (тестування) форми та її корекція (для цього спробуйте самі пройти опитування, змодельовавши різні ситуації).

Підготовка питань. Для створення нової Форми можна використати один із способів, попередньо здійснивши (активувавши) вхід у свій обліковий запис Google: **перший спосіб:** перейти за адресою <https://docs.google.com/forms/u/0/> і натиснути у лівому нижньому куті екрану кнопку «+» (створити форму); **другий спосіб:** перейти на свій Google Drive – натиснути кнопку «+ Створити» – обрати «Більше» – обрати «Google Forms». Загальна кількість питань для опитування чи тестування визначається вчителем і залежить від складності матеріалу і мети опитування (тестування). Окрім питань, форма також повинна зібрати дані про респондента опитування. Для цього, як правило, використовується тип питання «коротка відповідь». Внесення питань до форми детально розглянуто в авторському відео [1]. Налаштування теми передбачає оформлення заголовку (вибрати або додати), задання кольорів (теми й тексту) і стилю шрифту. Для перевірки макету використовується попередній перегляд.

Налаштування. Після того, як форма створена та прописані усі питання, потрібно визначитися, яким чином збиратимуться відповіді і налаштувати відповідні параметри (див. рис. 1).

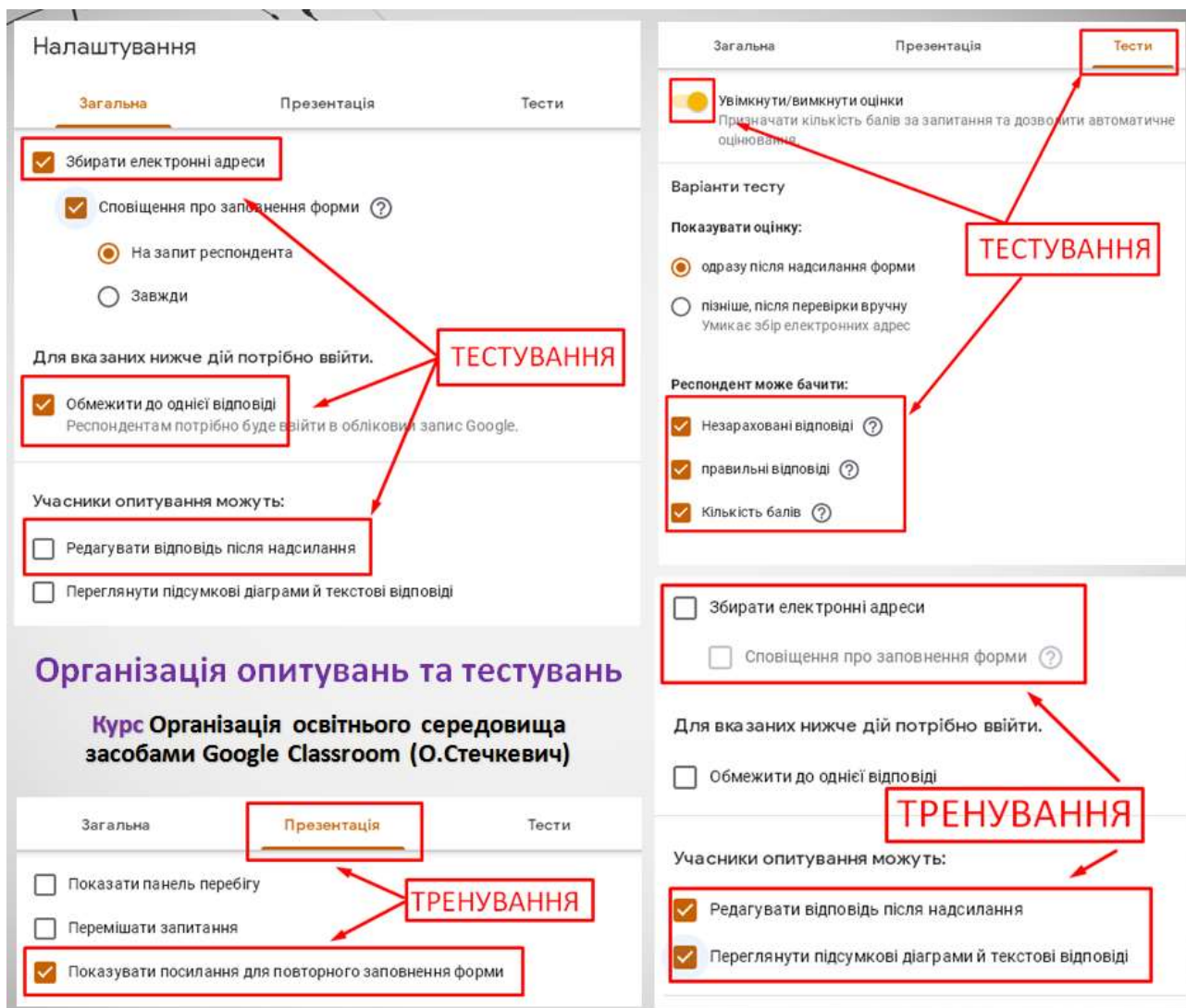

Рис. 1. Налаштування Google Forms для тренування/тестування

Серед таких параметрів:

- збирати електронні адреси і сповіщати про заповнення форми;
- можливість редагування відповіді після надсилання;
- демонстрація панелі перебігу опитування;
- перемішування питань;
- можливість перегляду підсумкових діаграм й текстових відповідей;
- умови демонстрації оцінки: одразу; пізніше, після перевірки;
- видимість незарахованих і правильних відповідей, кількості балів.

Але це ще не тест, який буде самостійно вираховувати кількість балів. Для цього потрібно змінити налаштування, увімкнувши повзунок **Увімкнуті/вимкнуті оцінки** (Призначати кількість балів за запитання та дозволити автоматичне оцінювання) і заповнити ключ опитування (рис. 2), вказавши кількість балів за кожне питання. Рекомендовано розрахувати кількість питань і балів у такий спосіб, щоб максимальний бал за тест був рівний 12 (тоді не треба застосувати системи переведення балів).

Рис. 2. Налаштування ключа опитування

Для поширення форми (опитування, тестування) натискаються кнопку «Надіслати» і обирають один із варіантів (рис. 2): варіант 1 – надсилають на електронні адреси конкретним користувачам (організація індивідуальної форма опитування); варіант 2 – отримують посилання і діляться з респондентами (наприклад, у Google Classroom); варіант 3 – отримують HTML-код та інтегрують його у

власні сайти, блоги; варіант 4 – розміщують пост з посиланням у соціальних мережах.

Рис. 3. Створення посилання на форму

Аналіз отриманих результатів. Відповіді респондентів можна переглядати на загальних підсумкових діаграмах або за кожним респондентом у закладці «*відповіді*». Отримані результати друкуються або надсилаються на поштові скриньки. До форми можна приєднати таблицю, у якій зберігатимуться відповіді (видалення відповідей з форми не призводить до видалення в таблиці). Додаткові налаштування дозволяють отримувати сповіщення про нові відповіді.

Висновки

Слід зауважити, що базові можливості Google Forms не передбачають налаштування термінів задачі, обмеження кількості респондентів, автоматичного припинення збору відповідей, введення математичних та хімічних формул. З цієї метою необхідно встановити доповнення (Form Limiter, Form Publisher та інші), які допоможуть реалізувати особливості освітнього процесу.

Переваги використання Google Forms: інтуїтивний інтерфейс, адаптований для різних пристроїв; надійне зберігання результатів роботи; можливість повної автоматизації процесу оцінювання (якщо не використовувати відкриті питання та завантаження файлів).

Типові помилки, як допускаються при роботі з Google Forms: поділитися посиланням на редагування форми; не заповнити ключ оцінювання; не передбачити поля для введення анкетних даних.

Як показала практика навчання під час карантину, значно дієвішими за текстові інструкції для учнів та вчителів є відповіді на ці та інші питання у вигляді навчальних відео (скринкастів), які можна переглянути на YouTube каналі автора публікації. Дані відео успішно використовуються Центром інноваційних освітніх технологій НУ «Львівська політехніка» для підвищення кваліфікації освітян у рамках курсу «Організація освітнього середовища засобами Google Classroom» [2].

Список використаних джерел

1. Створення питань для тестування (Google Classroom від О.Стечевич). Вилучено з: <https://youtu.be/J3USvxIuY8E>

2. Курс «Організація освітнього середовища засобами Google Classroom». Вилучено з: <https://lpnu.ua/opportunities/2020/kurs-organizaciya-osvitnogo-seredovyshcha-zasobamy-google-classroom>

ПРО ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ

*Хархаліс Оксана Несторівна,
студентка кафедри педагогіки та інноваційної освіти,
Носкова Маргарита Вячеславівна,
к.пед.н., доцент, доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти,
Національний університет «Львівська політехніка»*

На сучасному етапі розвитку шкільної освіти України, розвитку і втілення принципів Нової української школи, як зазначено у Національній доктрині розвитку освіти, Розділ IX «Інформаційні

технології в освіті», пріоритетним є «впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують даліше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві». Відповідно до Положення про дистанційне навчання, затвердженого наказом МОН України від 14.07.2013 № 761, технології дистанційного навчання можуть використовуватись у закладі загальної середньої освіти при проведенні занять через мережу Інтернет під час карантину; участі в інтернет-проєктах, конкурсах; отриманні консультацій тощо.

Ситуація, що склалася в Україні, у зв'язку з епідеміологічною ситуацією, змусила вчителів працювати в умовах карантину з учнями, що перебувають удома, шляхом використання технологій дистанційного навчання, підставою для цього став наказ Міністерства освіти і науки України від 16 березня 2020 року № 406 «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19».

Дистанційне навчання – освітня технологія, що активно використовується останніми десятиліттями, набуло помітного поширення в розвинутих країнах світу. Для впровадження та активізації роботи з розвитку дистанційного навчання в Україні у 2005 році Колегією Міністерства освіти України розглянуто Положення про дистанційне навчання, яке було затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466. У цьому Положенні визначено основні засади організації та запровадження дистанційного навчання в Україні.

Дистанційне та змішане навчання до карантину використовувалось у закладах освіти, але не було масовим. Багато педагогів стикнулись з цим вперше. Саме тому вважаємо за доцільне уточнити сутність поняття «дистанційне навчання».

Існує кілька трактувань поняття дистанційного навчання.

В.Ю. Биков дає таке визначення: *“дистанційне навчання – форма організації і реалізації навчально-виховного процесу, за якою його учасники (об’єкт і суб’єкт навчання) здійснюють навчальну взаємодію принципово і переважно екстериторіально (тобто, на відстані, яка не дозволяє і не передбачає безпосередню навчальну взаємодію учасників віч-на-віч, інакше, коли учасники територіально знаходяться поза меж можливої безпосередньої навчальної взаємодії і коли у процесі навчання їх особиста присутність у певних навчальних приміщеннях навчального закладу не є обов’язковою)* [1, с.9].

Є. Полат визначає дистанційне навчання як форму навчання, у якій взаємодія педагога і студентів між собою здійснюється на відстані і відображає всі властиві навчальному процесу компоненти (мету, зміст, методи організаційні форми, засоби навчання), що реалізуються специфічними засобами інтернет-технологіями або іншими засобами, які передбачають інтерактивність [3, с. 17].

А. Хуторський вважає, що дистанційне навчання – це навчання за допомогою засобів телекомунікацій, при якому суб’єкти навчання (студенти, педагоги) маючи просторову або часову віддаленість здійснюють загальний навчальний процес, спрямований на створення ними зовнішніх навчальних продуктів і відповідних внутрішніх змін [3, с.17].

Отже, дистанційне навчання це форма здобуття освіти, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів отримання знань, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самоосвіти. Дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладання і має, на наш погляд, такі ключові переваги: гнучкість, модульність, економічність, інтерактивність. Особливо варто наголосити на гнучкості дистанційного навчання, яке дозволяє упровадити новітні педагогічні, психологічні і методичні розробки, розділити навчальний матеріал на окремі функціонально завершені модулі (теми), які вивчаються у міру засвоєння знань і дозволяють адаптуватися учням з урахуванням їх здібностей та технічних (побутових) можливостей.

Для того, щоб дистанційне навчання було максимально ефективним, його потрібно правильно організувати за допомогою технічних, програмних та методичних засобів [2, с.6]. Активне використання інформаційних та комунікаційних технологій для розвитку дистанційного навчання є одним із стратегічних напрямів реформування освітньої системи України. Платформа дистанційного навчання – це ключовий елемент, навколо якого збираються учасники дистанційної освіти [2, с. 27], тому вибір платформ – дуже важливий крок.

Платформа дистанційного навчання – це програмне забезпечення для підтримки дистанційного навчання, метою якого є створення та управління педагогічним змістом, індивідуалізоване навчання. Воно включає засоби, необхідні для трьох основних користувачів – викладача, учня, адміністратора. Зараз у світі створено багато платформ для організації дистанційного навчання, які, за ступенем

відкритості, поділяють на дві великі категорії: із закритим кодом (комерційні); відкритим кодом (поширюються безкоштовно). Для закладів освіти варто розглядати такі платформи, що максимально забезпечать можливість доступу широкому загалу користувачів (а в нашому випадку, це учні середньої школи), робота на яких буде доступною та зрозумілою. Однією з таких платформ є Moodle (модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище), вона може використовуватися як платформа для електронного, в тому числі дистанційного навчання. Moodle — це безкоштовна, відкрита система управління навчанням. Вона орієнтована насамперед на організацію взаємодії між вчителем та учнями, а також підтримки очного навчання. Moodle адаптована для різних умов використання та має докладні інструкції, оболонка багатомовна, у тому числі є й українська. Робота з платформою розпочинається з її встановлення на комп'ютер та налаштування за певними параметрами, які дозволять організувати роботу на платформі користувачам. Все необхідне для завантаження актуальної версії Moodle можна знайти на сайті <https://moodle.org/>. Також там можна знайти необхідну інформацію щодо встановлення платформи, її налаштування та використання.

Ще однією платформою для організації дистанційного навчання, на яку варто звернути увагу, закладам освіти є сервіс Google Classroom, який легко може опанувати педагог з початковими навичками роботи з комп'ютером. Ця платформа ефективна тим, що має багато веб-застосунків і не вимагає встановлення додаткового програмного забезпечення.

Першочерговим завданням викладача під час організації дистанційного навчання стає підготовка дистанційного навчального курсу. Основою такого курсу можуть стати як базові навчальні підручники та посібники, так і власні авторські напрацювання викладача, які зформують тематичні розділи курсу та стануть «центром кристалізації» навчального процесу. Реальний результат залежить від діяльності учня і може бути отриманий після завершення курсу.

Для успішного навчання учнів також потрібні навички самоосвіти, вміння використовувати соціальні інструменти та мати відповідний рівень комп'ютерної грамотності та критичного мислення. Варто враховувати, що у дистанційному навчанні змінюється також форма спілкування між суб'єктами навчального процесу. Обмеженість прямого контакту викладача з учнями під час дистанційного навчання, не достатньо сформовані навички самоосвіти, саморозвитку, здатності до рефлексії за результатами роботи, не підготовленість учасників навчального процесу до упровадження дистанційного навчання є його недоліками на сучасному етапі.

Проте, наявність учнів, для яких дистанційне навчання – єдиний спосіб здобути освіту, а частина учнів та їхніх батьків, які незадоволені сучасною системою освіти, сприяє впровадженню дистанційного навчання.

Під час дистанційного навчання доцільно використовувати структурований навчальний матеріал, який стимулюватиме учнів отримувати знання самостійно; ілюструють та інструктують учнів, як потрібно виконувати певні завдання; навчають думати; формують бажання спробувати свої сили у складнішій ситуації; надають можливості для самореалізації.

На нашу думку, дистанційні курси, створені для учнів загальноосвітньої школи, не повинні містити великих текстових блоків. Вони мають складатися з невеликих за обсягом і змістом модулів, представлених унаочнено, картинками, зображеннями, мультиплікацією і звуком; дозволять переключатися в режим роботи з програмами, які використовуються для вирішення запропонованих завдань, і знову повертатися до нього після їх розв'язання або з метою повторного вивчення матеріалу при неуспішному розв'язанні завдань; охоплювати невеликі фрагменти тексту, стимулювати пошук необхідної для вирішення завдання інформації в попередніх модулях, або зовнішніх ресурсах; працювати повноекранному режимі, щоб зменшити навантаження на очі учня і зменшити його стомлюваність. [4, с. 74]

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що дистанційне навчання ставить перед педагогами нові вимоги. Таке навчання вимагає створення спеціальних навчальних матеріалів, необхідність чіткого планування у часі, переосмислення певних потреб і вимог до освітнього процесу загалом.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Богачков Ю. М. Технологія створення дистанційного курсу: Навчальний посібник / За ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка – К.: Міленіум, 2008. – 324 с.
2. Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів. – Навчальний посібник. – Київ: ДУТ, 2014. – 140 с.
3. Полат Е.С. Теория и практика дистанционного обучения: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева. – М.: Изд-ий центр «Академия», 2004. – 416 с

4. Бузько В.Л. Змішане навчання фізики в загальноосвітній школі в умовах комп'ютерно-орієнтованого середовища навчання / В. Л. Бузько // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія: Педагогічна. - 2016. - Вип.22. - С. 72-74. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkp_ped_2016_22_24

З ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

Чабан Христина Йосипівна

студентка кафедри педагогки та інноваційної освіти,

Носкова Маргарита Вячеславівна,

канд.пед.наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти, Національний університет «Львівська політехніка»

Дистанційне навчання — це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів, учнів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі [1].

Дистанційне навчання, завдяки його гнучкості та безбар'єрності, може стати кращим способом організації навчання протягом усього життя. Особливо актуальним дистанційне навчання є для дорослих людей, які, обираючи навчальні курси, як правило, добре знають для чого їм потрібні ці знання.

Однак, дистанційна форма організації навчання може бути ефективною і в школі. Дистанційне навчання на кожному ступені загальної середньої освіти має відбуватися з урахуванням особливостей якісно-особистісних утворень, які формуються на різних вікових етапах розвитку дітей. Тим не менш, система дистанційного навчання, на даному етапі розвитку, не може стати альтернативою очному навчанню, хоча може бути використана у якості додаткової [1]. На нашу думку, найбільш прийнятною формою організації навчання у теперішніх умовах є змішане навчання, яке ефективно поєднує очне та дистанційне навчання, використовує широкі можливості інтренет-ресурсів та переваги особистого живого спілкування учасників освітнього процесу.

Зараз інтернет-технології стали невід'ємною частиною сучасної освіти. Дистанційні платформи дозволяють учневі, студенту навчатись перебуваючи далеко від викладача і не зважати на місце перебування. Інтернет-застосунки надають можливості вчителю зробити уроки повноцінними, цікавими та всеохоплюючими. Але, через низьке матеріально-технічне забезпечення та недостатню методичну підготовленість вчителів, наші заклади освіти не завжди можуть дозволити собі справді ефективні дистанційні платформи та якісні дистанційні курси, розроблені вчителями. Проте такі курси мають створюватись особливо тепер, коли ми стали заручниками ситуації, і було введено загальнодержавний карантин.

Відповідно до Положення про дистанційне навчання (2013 р.) навчальним закладам для впровадження навчання за дистанційною формою надається право створювати центри дистанційного навчання як їх відокремлені структурні підрозділи. Проте, створення ресурсів дистанційного навчання у кожному загальноосвітньому навчальному закладі є неефективним та виключно трудомістким, потребує наявності підготовленого персоналу та відповідного науково-методичного, організаційного, системотехнічного та фінансового забезпечення.

Представимо досвід організації віддаленого навчання у Бібрському опорному закладі загальної середньої освіти (далі - ОЗЗСО) I-III ступенів під час карантину.

Завдяки фінансуванню МОН України закладів освіти та державній програмі Нова українська школа, проекту «Спроможна школа для кращих результатів», фінансуванню від Бібрської міської ради та спонсорським внескам матеріально-технічний рівень у Бібрському ОЗЗСО I-III ст. ім. Уляни Кравченко значно покращився. Це призвело до появи в шкільних кабінетах електронних дошок, мультимедіа, проекторів і комп'ютерних навчальних систем, з'явилися електронні підручники і програми, призначені для учнів, які активно використовували вчителі школи. Це дозволило зробити перехід до дистанційної форми навчання під час карантину простішим. Виявилось, що активне використання інформаційних технологій у очному навчанні певним чином підготувало учасників освітнього процесу (учнів та вчителів, адміністрацію закладу та батьків учнів) до навчання в умовах карантину.

Опинившись у скрутній ситуації, багато вчителів почали перебудовувати свої плани проведення занять, а також масово використовувати інтернет-сервіси на уроках. Вчителі-предметники

переконались, що дистанційно можна проводити цікаві уроки, супроводжувати як самостійну роботу учня, забезпечувати індивідуальну роботу з учнями, навчати співробітників, проводити дистанційні курси для різних цільових груп. Це зручно і учням, і педагогам.

У школі використали різні шляхи для вирішення даної проблеми. Частина вчителів використовувала для навчання платформи «Мій клас» або Google Classroom, частина організувала співпрацю з учнями за допомогою соціальних мереж чи відео-конференцій, інші інтегрували у свою роботу з учнями загальнонаціональні відео-уроки, а також активно використовували різноманітні кросворди, вікторини та тести, що доступні на інтернет-сервісах, які можна створювати самим, або використовувати вже створені іншими вчителями. Отже, можемо стверджувати, що володіння основами роботи з сервісами Web 2.0 суттєво допомогли вчителям під час форс-мажорної ситуації, і, на нашу думку, певним чином змінили погляди вчителів до традиційного уроку. Мабуть, учителі, після завершення карантину, і у класах будуть використовувати напрацювання, які з'явилися в їхній фаховій колекції, а значить навчання вже ніколи не буде таким, яким було до пандемії.

Декілька способів організації взаємодії учителя та учнів під час дистанційного навчання під час карантину особливо сподобалися вчителям нашого закладу:

- **онлайн-переписка**, яка здійснюється за допомогою електронної пошти та месенджерів між вчителем та учнем, переважала на початковому етапі. Недоліком такої форми співпраці стала відсутність в учнів, особливо молодшої школи, власної електронної скриньки. Також великим мінусом виявилась навала листів, які не завжди стосувались навчання;

- **заняття в чаті** — для організації взаємодії в одному з месенджерів створюється група, яка складається з вчителя та учнів класу. Такі чат-заняття проводяться синхронно, всі учасники мають доступ до чату з рівними правами. Величезний плюс такої форми – не потрібно встановлювати спеціально програмне забезпечення і, одночасно, дозволяє швидко реагувати на події та вирішувати «гарячі» питання. До мінусів можна віднести велику кількість повідомлень, які не пов'язані з навчанням, які треба оперативно опрацювати, аби вони не відволікали від навчання. Тому думаю, що розвитком технологій ця форма поступово застаріває;

- **відеоконференції (вебінари)** – проводяться, як правило, на основі списків розсилки з використанням електронної пошти, або з допомогою програми Zoom, Google Meet тощо. Відеоконференції можуть бути як персональні так і групові. Для навчальних відеоконференцій характерною ознакою є забезпечення освітнього процесу з візуальним контактом, певним чином, імітацією навчання в класі. Саме групова відеоконференція є найкращим інструментом роботи з учнями, які зараз не можуть відвідувати школу. Використання такого способу спілкування певним чином дозволяє досягти ефекту присутності вчителя і дозволяє оперативно вирішувати ті чи інші навчальні завдання. Недоліками такої роботи є їх залежність від технічної готовності учасників навчального процесу (наявність відповідної техніки) та залежність від якості інтернет-зв'язку, які не завжди допомагають вчителю;

- **відео-уроки (загальнодержавні)** - стали «острівком порятунку» для багатьох вчителів, адже в більш віддалених населених пунктах переважно немає інтернету і діти, які там проживають, залишилися без доступу до тих ресурсів, які використовували однокласники та вчителі. Відео-уроки дозволили вчителю корегувати самоосвіту учнів, які залишилися поза інтернет-навчанням і змушені були, в переважній більшості, обмежитись спілкуванням з вчителем по телефону;

- **використання платформи «Мій клас»**- комерційна освітня платформа, яка містить електронні ресурси для підтримки викладання шкільних предметів. На платформі містяться лише текстові документи.

- **«Google Classroom»** – це безоплатна платформа для навчальних закладів, де можна створювати електронні курси з навчальних предметів наповнюючи їх, різноманітними ресурсами, у тому числі медіа, а також розміщати та перевіряти навчальні завдання.

Одним з найбільш важливих аспектів дистанційного навчання – це система контролю результатів навчання. Тому частина вчителів активно використовує такі освітні знаряддя, як «На Урок», конструктори «Learningapps», «Online Test Pad», «Google-форми» тощо.

Список використаних джерел

1. Організація середовища дистанційного навчання в середніх загальноосвітніх навчальних закладах : посібник/автори: Богачков Ю.М., Биков В.Ю., Пінчук О.П., Манако А.Ф., Вольневич О.І., Царенко В.О., Ухань П.С., Мушка І.В. / Наук. ред.Ю.М. Богачков – К.: Педагогічна думка, 2012. – 160 с.: іл.

УМОВИ УСПІШНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

*Чигін Юлія Олегівна,
студентка кафедри педагогки та інноваційної освіти,
Носкова Маргарита Вячеславівна,
канд.пед.наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти, Національний
університет «Львівська політехніка»*

Динамічність розвитку освітнього процесу, кардинальні зміни, спричинені інформатизацією та технологізацією суспільного поступу зумовили еволюцію освітніх технологій, що, у свою чергу, сприяло впровадженню дистанційної освіти як однієї із ключових форм здобуття знань. Її концепція базується на глобальному винаході людства – мережі Інтернет, що дає можливість охопити широкі верстви населення та стати одним із найважливіших факторів його розвитку. Ефективність застосування дистанційного навчання у закладах освіти різного рівня залежить від низки чинників, відсутність функціонування одного з яких уже не забезпечуватиме належного рівня надання освітніх послуг. В умовах сучасності постає гостра потреба його впровадження у закладах середньої освіти, оскільки процес навчання у школі через соціально-економічні обставини виходить в он-лайн-простір.

Проблема становлення та розвитку дистанційної освіти, зокрема у закладі середньої освіти, стала об'єктом активного опрацювання дослідників у галузі педагогіки та психології. Так, наприклад, можна виокремити напрацювання О. Андрєєва, О. Васюк, Н. Жевакіної, Г. Кравцова, О. Муковоза, Т. Скуміна, В. Солдаткіна, Б. Шуневича та ін.

О. Васюк та Т. Скумін визначають дистанційне навчання як «новий засіб реалізації процесу навчання, в основу якого покладено використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, які дають змогу навчатись на відстані без безпосереднього, особистого контакту між викладачем та учнем» [1, с.1].

Синтетичною, інтегральною, гуманістичною формою навчання, яка базується на використанні різних традиційних та інноваційних інформаційних технологій та технічних засобів, які використовуються для передачі й вивчення навчального матеріалу, організації діалогу між вчителем та учнями вважає дистанційне навчання П. Лузан [2, с.85].

На нашу думку, дистанційним навчанням є така форма організації освітнього процесу, основою якої стає цілеспрямована й контрольована взаємодія вчителя та учня, яка базується на самостійній роботі здобувача освіти завдяки комплексу спеціальних засобів навчання, які належать до системи ІТ-технологій.

Можемо виокремити ключові ознаки дистанційного навчання незалежно від ієрархічного рівня закладу освіти: використання технічних засобів, наявність специфічної та гнучкої навчальної програми, двостороння комунікація педагогічного працівника та здобувача освіти, відокремленість вчителя у просторі та часі, а також гнучкість, асинхронність, модульність, масовість, інтерактивна взаємодія, широке застосування мережі Інтернет [4, с.50].

Тому використання дистанційних форм навчання сприяє індивідуалізації процесу становлення особистості учня, формування його ключових компетентностей, розвитку самостійності та пошукових навиків інформаційної культури. Завдяки цьому є можливість враховувати індивідуальні здібності та потреби, темперамент учня, який контактує з вчителем завдяки телефону, електронній пошті, соціальним мережам, відеозв'язку. У свою чергу, такий перелік виконуваних функцій можливо забезпечити завдяки дотриманню певних умов.

Так, О. Муковоз виокремлює комплекс умов, необхідних для успішної реалізації мети дистанційного навчання, групуючи їх у три категорії [3, с.3]:

— педагогічні, за якими вчитель має враховувати психолого-педагогічні принципи дистанційного навчання в його організації, використовувати різні педагогічні форми роботи, методи та прийоми.

— організаційно-комунікативні, відповідно до яких вчитель враховує психологію спілкування, правила етикету, способи підвищення мотивації діяльності.

— технічні, які забезпечують доступ до комп'ютерних засобів зв'язку, комп'ютерну грамотність учасників дистанційного навчання.

Б. Шуневич запропонував такі умови реалізації дистанційного навчання у закладі освіти:

— розробленість нормативно-правової бази;

- наявність учнівського контингенту та освітнього закладу, який реалізує дистанційне навчання, кваліфікованих вчителів;
- забезпеченість відповідної матеріально-технічної бази (апаратне і програмне забезпечення, можливість організації аудіо- та відеоконференцій);
- наявність навчальних матеріалів, високошвидкісних ліній зв'язку;
- розробленість фінансово-економічної бази дистанційного навчання;
- проведення постійних маркетингових досліджень дистанційного навчання;
- збільшення кількості теоретичних та практичних напрацювань із зазначеного питання;
- популяризація дистанційного навчання завдяки друкованим виданням, конференціям, ЗМІ [5, с.231].

Вважаємо надзвичайно важливим дотримання певних принципів для успішного запровадження дистанційного навчання у закладі освіти. Зокрема:

- урахування принципу безпосередньої та опосередкованої взаємодії (Інтернет-мережа ускладнює діалог між суб'єктами навчання, які роз'єднані у просторі й не мають можливості взаємодії, тому врахування цієї умови дасть можливість реалізувати принцип діалогічності);
- забезпечення матеріально-технічної бази дисципліни, зокрема програми навчання, аудіо-, відеоматеріалів, даних у хмарних середовищах із відкритим для учнів доступом;
- врахування вікових особливостей учнів та можливостей сприйняття навчального матеріалу в режимі он-лайн (рівень засвоєння інформації має свої особливості залежно від віку);
- робота за принципом доцільності використання комп'ютерних засобів навчання (покликана уникати перенасичення ІКТ);
- дотримання принципів і логіки освітнього процесу (дистанційне навчання все ж базується на загальнопедагогічних принципах та має подібну логіку, що повинно впроваджуватися і в режимі он-лайн);
- врахування мотиваційного аспекту (сприяє ефективності впровадження дистанційного навчання).

Висновки. Отже, дистанційне навчання є перспективним завдяки тому, що характеризується високою динамічністю, перевершує традиційне за можливостями одержання значних обсягів знань. Завдяки дотриманню конкретних умов воно активізує пізнавальну діяльність учнів у процесі діалогічної взаємодії з вчителем.

Список використаних джерел

1. Васюк О., Скумін Т. Теоретико-методичні аспекти організації дистанційної освіти // Вісник Книжкової палати., 2011. № 2. С. 1-3. URL: <https://is.gd/t32rvG>
2. Лузан П. Методи і форми організації навчання у вищій аграрній школі : навч. посіб. К.: Аграр. освіта, 2003. 232 с.
3. Муковіз О. Підготовка викладача до організації дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи// Комп'ютер у школі та сім'ї, 2014, № 6. С. 26-30. URL: <https://is.gd/rLzv3>
4. Околесов О. Системный подход к построению электронного курса для дистанционного обучения. Педагогика, 1999. № 6. С. 50–56
5. Шуневич Б. Тенденції розвитку складових частин організації дистанційного навчання // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2009. № 653: Інформаційні системи та мережі. С. 231-239. URL: <http://ena.lp.edu.ua/handle/ntb/2301>

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ І-ІІІ СТУПЕНІВ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

***Вайдич Наталія Вікторівна**
вчитель англійської, німецької мови
Дачненської ЗОШ №1 І-ІІІ ступенів*

Дистанційне навчання в сучасній системі освіти (особливо зважаючи на умови карантину в даний період) допомагає вирішити багато проблем. Саме перевагам та недолікам вищевказаного різновиду навчання присвячена ця стаття.

Дистанційне навчання – це добре організована й контрольована самоосвіта з використанням

комп'ютерної техніки й комунікаційних мереж. У світі такий різновид навчання набув поширення досить давно, проте в Україні він існує років 10.

Дехто уявляє інформаційні ресурси дистанційного навчання, як сукупність відсканованих підручників, розміщених в Інтернеті, які потрібно прочитати, а потім переказати. Але це далеко не так. Звичайно, якісно створені мультимедійні підручники є частиною ресурсу дистанційного навчання, проте головний його аспект – це постійне інтерактивне спілкування учня з вчителем (через електронну пошту, будь-який месенджер чи програми SKYPE, ZOOM).

Основною перевагою дистанційної форми навчання над очною формою є, передусім, її зручність: учень самостійно обирає час і місце для навчання, він може навчатися у звичному оточенні та у відносно автономному темпі [1;15].

Серед недоліків варто виділити психологічну і “комп'ютерну” невідповідність вчителів. Це пов'язано з традиційною методикою навчання, яка передбачає не віртуальне, а “живе” спілкування між учнем і вчителем [5;204].

Взагалі для навчання “на відстані” потрібно мати сильну мотивацію й самоорганізацію, бо, дистанційне навчання – це, передусім, самоосвіта, тобто здатність учня працювати самостійно. Для когось це є перевагою, а для когось, навпаки, – недоліком, – все залежить від людини та її характеру. Неможливо точно перевірити, чи саме той учень працює, виконує завдання чи це робить хтось інший. Крім того, не увсіх є можливість доступу до мережі Інтернет. І найголовніше, при дистанційному навчанні втрачається безпосередній контакт між вчителем та учнем [3;45]. При тривалому дистанційному навчанні учень перестає правильно формулювати свої думки, висловлюватись та проводити дискусійне обговорення.

Не можна недооцінювати роль мобільних телефонів під час дистанційного навчання. У вересні 2009 року відбулася конференція у Вашингтоні, на якій Чарлі Шулер з освітнього проекту Sesame Workshop заявив: «У розвитку мобільного навчання настає переломний момент». Журналісти, аналітики, політики і представники галузі безпроводного зв'язку зустрілись на конференції, щоб обговорити майбутнє освітніх технологій і роль мобільного зв'язку і відповідних абонентських засобів, які можуть серйозно допомогти в організації навчання. Однією з ініціатив, на яку звернули увагу учасники конференції, став пілотний проект Project K-Neck, у якому технологія мобільного безпроводного зв'язку використовується для розв'язання математичних завдань у певних школах Північної Кароліни. Дослідники підкреслили, що сама собою технологія не підвищить якості навчання, але сучасні засоби, у тому числі мобільні телефони, які нині так широко поширені серед школярів, можуть ефективно використовуватися в програмі загальної середньої освіти, якщо школи зроблять їх частиною стратегії залучення, групових занять і навчання під керівництвом викладача [6; 3].

1. Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротинко Н. Г., Рибалко О. В., Богачков Ю. М. Технологія розробки дистанційного курсу: Навчальний посібник / За ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – К.: Міленіум, 2008. – 324 с.

2. Дистанційне навчання: Тренінг з організації дистанц. навчання на платформі WebCT. – Режим доступу: <http://www.users.kharkiv.com>.

3. Комп'ютерні системи контролю знань у дистанційному навчанні // Вісн. Акад. дистанц. освіти. – 2004. – № 2. – С. 68–71.

4. Концепция развития дистанционного образования на территории государств-участников Содружества Независимых Государств: (Проект) // Открытое образование. – 2003. – № 3. – С. 9–13.

5. Потапова Р. К. Новые информационные технологии и лингвистика: Учебное пособие. Изд. 4-е, стереотипное. – М.: КомКнига, 2005. – 368 с.

6. Яркое будущее мобильного обучения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smart-edu.com/>

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Задорін Володимир Володимирович

викладач інформатики Одеського технічного коледжу

Одеської національної академії харчових технологій

Томенко Інна Олександрівна

завідувачка навчальної частини Одеського технічного коледжу

Одеської національної академії харчових технологій

Реалії поточного навчального року поставили перед суспільством в цілому, та перед освітянами, зокрема, низку викликів, до яких не всі були готові. Чи були готові заклади фахової передвищої освіти перейти з очної/заочної до дистанційної освіти сьогодні на завтра, та чи в змозі вони організувати не лише якісну дистанційну освіту, а й не менш якісну систему оцінювання студентів в таких умовах?

Коли говорять про дистанційне навчання, потрібно розрізнити два схожих терміни: "дистанційна форма освіти" і "використання дистанційних технологій" у різних формах освіти (очної, заочної).

Дистанційна освіта — це можливість навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від навчального закладу в будь-який зручний час [3, с.10]. Дистанційно в Україні можуть навчатися громадяни, які мають середню, професійну, вищу освіту, а також ті, хто має можливість дистанційно виконувати необхідні завдання з допомогою освітніх технологій. Процес навчання побудований на використанні різних комунікаційних засобів. По закінченні такого навчання студенти отримують відповідні сертифікати і дипломи.

Дистанційна освіта дуже важлива для тих, хто живе у важкодоступних до закладу навчання населених пунктах, людей з інвалідністю, обдарованих дітей та юнаків і дівчат, які спроможні самостійно опановувати матеріал, для учнів, котрі через сімейні обставини не можуть відвідувати занять, і громадян України, які проживають за кордоном. У такій формі освіти дуже важливий елемент самодисципліни та самоорганізації учня/студента.

Коли ми говоримо про "дистанційні технології в освіті" — маємо на увазі конкретні платформи та інструменти (наприклад, Moodle, Google Classroom, Zoom, Skype, Google Suite/Docs тощо), які дозволяють студентові й викладачу спілкуватися, виконувати і перевіряти завдання, контролювати відвідуваність, організовувати семестровий контроль і атестацію тощо. Такі технології, залежно від країни, навчального закладу та дисципліни, яка вивчається, можуть бути інтегровані на будь-якому етапі навчального курсу. Тут важливі ініціатива викладача до впровадження таких технологій, готовність студентів їх використовувати і технічна можливість обох сторін ці технології застосовувати.

Також, звертаємо увагу на те, що фахівці розрізняють поняття «якість дистанційної освіти» та «якість дистанційного навчання» [2, с.14]. Якість дистанційної освіти складається із сукупності споживчих властивостей освітньої послуги, що забезпечують можливість задоволення комплексу потреби щодо всебічного розвитку особистості студента [2]. Як зазначає Н.Г.Бабіна, сукупність показників якості дистанційного навчання може бути розділена на ряд компонентів: кваліфікація викладача і контингент студентів; методи та технології навчання, що передбачають традиційні або інноваційні освітні технології, звичайні або комп'ютерні, традиційні або активні методи навчання [1].

На наш погляд, при оцінці якості дистанційного навчання варто брати до уваги такі міркування:

- а) Оцінка якості не зводиться тільки до тестування знань студентів (хоча це і залишається одним з показників якості навчання);
- б) Оцінка якості здійснюється комплексно, розглядаючи навчання як процес взаємодії викладача і студента у всіх напрямках їхньої спільної діяльності;
- в) якість як результат взаємодії може залежати від багатьох чинників і складових процесу навчання.

Здійснюючи контроль якості навчання, викладач має, насамперед, виділити наступні елементи системи контролю:

- а) визначення стандартів (наявність передбаченого базового рівня підготовки навчальних матеріалів, що відповідає матеріально-технічному забезпеченню навчального процесу і цілям навчання);
- б) установлення комплексного критерію, за яким можна оцінювати ступінь досягнення стандартів;
- в) визначення напрямів і засобів щодо збору даних; оцінка результатів;

г) вживання відповідних методичних заходів стосовно змісту і організації навчального процесу, оцінювання результатів застосування цих заходів згідно з умовами стандартів.

Підсумовуючи вищесказане, можна зрозуміти, що педагогічні засоби та методи контролю якості навчальної діяльності в системі дистанційного навчання в першу чергу спрямовані на забезпечення зворотного зв'язку, встановлення рівня засвоєння знань на всіх етапах навчання, визначення ефективності навчального процесу і коригування викладачем (тьютором) навчального процесу на основі отриманої інформації.

Свою подальшу роботу вибачаємо у розробці дистанційних комплексів що відповідають вимогам контролю якості і забезпечують підготовку фахівців у системі фахової передвищої освіти, на високому професійному рівні, та впровадження їх у навчальний процес.

Список використаних джерел

1. Бабіна, Н. Г. Сучасне дистанційне навчання: проблеми якості / Н. Г. Бабіна // Телематика 2009: Праці XVI Всерос. наук.-метод. конф. (Санкт-Петербург, 22-25 червня 2009). – СПб.: СПбГУ ИТМО, 2009. – С. 126–128.

2. Киян І. В. Оцінка якості педагогічних технологій в системі дистанційного навчання / І. В. Киян // Успіхи сучасного природознавства. – 2012. – № 2. – С. 76–84.

3. Романенкова Д. Ф. Педагогічний супровід дистанційного навчання / Д. Ф. Романенкова // Інноваційні інформаційні технології: матеріали міжнар. наук.- практич. конф. / За ред. С. У. Увайсова. – М.: МІЕМ, 2012. – С. 142–144.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

Мачача Тетяна,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу технологічної освіти
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

Аналіз педагогічної практики, спостереження та опитування учасників дистанційного навчання (учнів, учителів, батьків) в умовах карантину виявили наступні проблеми:

1. Неоднаковий доступ суб'єктів процесу навчання до електронних освітніх ресурсів та цифрових технологій – не кожен учитель й учень має автономне робоче місце в домашніх умовах, персональний гаджет з необхідними функціями для користування цифровими платформами, підключення до інтернету з потрібною потужністю.

2. Відсутність навичок комунікації у віддаленому режимі: понад 80% опитаних учителів організовують дистанційне навчання виключно через просте пересилання учням переліку домашніх завдань. Більше 90% учителів не надають учням завдання для вибору, що дало б можливість врахувати їхні інтереси, потреби і можливості. Опитані вчителі не мають зворотного зв'язку з 20% учнів.

3. Близько 7% опитаних учителів впроваджують дистанційне навчання здебільшого у формі онлайн-навчання, тобто перебування в мережі. Намагаються перенести звичні для очних уроків форми і методи на цифрові платформи, що виявляється неефективним способом навчання, спричиняє перевантаження та є шкідливим для здоров'я усіх учасників дистанту.

4. Переважна більшість вчителів не мають необхідні елементи для якісного дистанційного навчання (сайти, блоги, форуми, веб-сторінки тощо), також відсутні знання з питань кібербезпеки, недостатнє володіння цифровими інструментами для створення цифрового навчального контенту, інформування, контролю й зворотного зв'язку, спілкування, співпраці, обміну файлами тощо.

5. Нагальними для розв'язання є проблеми формування понятійно-категоріального апарату дистанційного навчання та розробка нормативно-правової бази для його регламентування, зокрема в умовах карантину.

6. В умовах карантину зміст дистанційного трудового навчання базової середньої освіти потребує суттєвого перегляду. А тому на часі розробка критеріїв його добору.

7. Потребує значної уваги проблема якості навчального контенту. Учителі часто використовують готові відеоматеріали з мережі без належної наукової експертизи, а тому спостерігаються неприпустимі випадки фальсифікації знань, викривлене тлумачення понять, використання контенту недержавною мовою тощо. Ситуацію ускладнює відсутність підручників з трудового навчання ще з 2017 року, які повинні містити систематизований навчальний матеріал, інформаційно-діяльнісну модель особистісно й компетентісно орієнтованого процесу навчання. У сьогоденному інформаційному світі

вони є надійним фаховим джерелом, над створенням яких працюють численні науковці, методисти та експерти.

8. Контент-моніторинг та аналіз виставлених учителями в ютубі авторських відеоматеріалів показав, що якість змісту деяких з них дуже низька, а часом – науково безграмотна і навіть відверто шкідлива для фізичного і морального здоров'я учнів. А тому терміново потрібно вирішити питання експертизи самотужки створеного вчителями навчального контенту.

Пропозиція: для загальнодержавного дистанційного навчання в Україні вважаємо за необхідне створення єдиної цифрової інформаційно-освітньої платформи, яка об'єднає якісні електронні освітні ресурси та цифрові інструменти для використання їх у процесі навчання учителем, учнями, батьками. Ця платформа має постійно поповнюватися новими якісними матеріалами, які пройшли належну процедуру експертизи.

ОСОБЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Семчишин Ліда Михайлівна,

канд. фіз.-мат. наук, доцент,

Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу,

Тернопільський національний економічний університет

На сучасному етапі, процес інформатизації системи освіти, який почався ще в 50-х роках минулого століття, продовжується, поступово нарощуючи методичну і дидактичну основи під сучасні інформаційні технології.

Перед нашою освітою постає проблема відшукування ефективних шляхів й інноваційних підходів, які сприятимуть якісній підготовці майбутніх спеціалістів з різних галузей. Одним із можливих способів вирішення цього завдання є цифровізація освітнього процесу закладів вищої освіти, оскільки саме ВНЗ є осередками проектування новітніх технологій й слугують стартовими майданчиками для реалізації інновацій, що у цілому забезпечує розвиток будь-яких сфер людської діяльності та сприяє соціально-економічному зростанню. Розвиток Інтернету і мобільних комунікацій є базовими технологіями цифровізації.

Цифровізація – це своєрідна зміна парадигми того, як ми думаємо, як ми діємо, як ми спілкуємося із зовнішнім середовищем і один із одним, а технологія тут – скоріше інструмент, а ніж мета [4]. Інакше кажучи, цифровізація сприяє спрощенню освітнього процесу, роблячи його більш гнучким, пристосованим до реалій сучасного дня, що у свою чергу забезпечує формування конкурентоспроможних професіоналів. Водночас зауважимо, що цифровізація освіти безпосередньо залежить й від рівня володіння цифровими технологіями педагога з метою їх продуктивного застосування в освітній діяльності.

Цифрові технології в сучасному світі – це не лише інструмент, а середовище існування, яка відкриває нові можливості: навчання в будь-який зручний час, безперервну освіту, можливість проектувати індивідуальні освітні маршрути, зі споживачів електронних ресурсів стати творцями [3].

Таким чином, цифровізація освіти передбачає застосування студентами мобільних та інтернет-технологій, розширюючи горизонти їх пізнання, роблячи їх безмежними. Продуктивне застосування цифрових технологій, включення студентів у самостійний пошук, відбір інформації, участь в проектній діяльності формує у них компетенції XXI століття.

Такі зміни потребують від педагога вільного володіння цифровим освітнім середовищем. З огляду на це, перспективним завданням всіх навчальних закладів є підвищення кваліфікації педагогів щодо цифрової грамотності, орієнтованої не лише на розробку курсів, а й на застосування цифрового середовища в освітньому процесі. Цифрове середовище вимагає від викладачів іншої ментальності, картини світу, більш досконалих способів і форм роботи зі студентами [2].

Під поняттям цифрової грамотності розуміють здатність створювати і застосовувати знання і вміння за допомогою цифрових технологій, включаючи навички комп'ютерного програмування, пошуку, обміну інформацією, комунікацію [1].

Очевидно, що перед кожним закладом вищої освіти, незалежно від обраної стратегії, стоїть завдання пройти цифрову трансформацію, що передбачає оптимізацію процесів викладання.

З огляду на це можна сформулювати ті завдання цифровізації, які, повинні бути поставлені перед закладом вищої освіти [5]:

- забезпечення навчання та підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу

ВНЗ щодо використання цифрових технологій в освітній діяльності;

- реалізація цифрових технологій в освітньому процесі;
- надання можливості колективного користування цифрових ресурсів і вільного доступу до них у хмарних сервісах;
- забезпечення підвищення рівня мотивації до професійного використання цифрових технологій викладачами та студентами;
- створення інноваційних умов розвитку через упровадження цифрових технологій;
- надання інформаційних в консультативних послуг щодо використання цифрових і хмарних технологій із необмеженими ресурсами;
- накопичення, систематизація та розповсюдження інформації щодо використання цифрових і хмарних технологій закладом вищої освіти.

Виконавши ці завдання, система освіти забезпечує суспільство цифровою епохою, що орієнтовано на зростання продуктивності освітнього процесу, застосування індивідуальних форм і методів навчання в поєднанні з дистанційним навчанням.

Дистанційне навчання – сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) від тих, хто навчає, до тих, хто навчається. Застосовується під час підготовки як ВНЗ і у середніх загальноосвітніх школах, а також у бізнес-школах, тощо...[7] Основними принципами дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія у процесі роботи, надання студентам можливості самостійного освоєння досліджуваного матеріалу, а також консультативний супровід у процесі дослідницької діяльності, що дає змогу навчатися на відстані. Основну роль у здійсненні дистанційного навчання відіграють сучасні інформаційні технології [6]. Враховуючи особливості цифрових технологій та процесу дистанційного навчання в закладах вищої освіти можна зробити висновок, що цифрові технології роблять освітній процес мобільним, диференційованим та індивідуальним. При цьому вони не замінюють викладача, а гармонійно доповнюють його. Заняттям, що побудовані на засадах використання цифрових технологій, властиві адаптивність, керованість, інтерактивність, поєднання індивідуальної та групової роботи, а також часова необмеженість навчання.

Крім того, цифрові технології надають ряд нових можливостей, як для викладачів так і для студентів, зокрема: отримання задоволення від захопливого процесу спілкування і пізнання; автоматизація більшої частини викладацької роботи, вивільняючи час на пошук, спілкування, самовдосконалення, індивідуальну роботу зі студентами; забезпечення зворотного зв'язку; відчуття студентів зі слабкою підготовкою в ролі лідера, що загалом сприяє успіху усєї академічної групи; корекція індивідуального розвитку майбутніх фахівців; підвищення ефективності управління освітнім процесом та освітою у цілому.

Список використаних джерел

1. Гаврілова Л. Г. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени / Л.Г. Гаврілова, Я.В. Топольник // Інформаційні технології і засоби навчання, №5, Том 61, 2017.– С. 1-14.
2. Городенко Л.М. Цифрова та інформаційна нерівність у мережевій комунікації / Л.М. Городенко // Інформаційне суспільство, №16, 2012. – С. 56-59
3. Дульська І.В. Цифрові технології як каталізатор економічного зростання / І.В. Дульська // Економіка і прогнозування, №2, 2015. – С. 119-133.
4. Коляденко С.В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі / С.В. Коляденко // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики, №5, 2016. – С. 105-112.
5. Карпюк С.О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі / С.О. Карпюк // Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. Матеріали методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. / За ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка; укл. А.В. Яцишин, О.М. Соколюк. – К, 2019. – 361 с. – С. 188–197.
6. Ясулайтіс В.А. Дистанційне навчання: методичні рекомендації/ В.А. Ясулайтіс. – К.: МАУП, 2005. -72с.
7. <https://uk.wikipedia.org>

ВИКОРИСТАННЯ СТУДЕНТАМИ МОЖЛИВОСТЕЙ СМАРТФОНУ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ФІЗИКИ ЗА ДОПОМОГОЮ SMART TOOLS ІНСТРУМЕНТАРІЮ

*Сергієнко Олександр Олександрович,
к.п.н, Електромеханічний фаховий коледж Харківського національного
університету міського господарства імені О. М. Бекетова*

Сучасний світ та зокрема освіту неможливо уявити без персональних комп'ютерів, ноутбуків, проекторів, інтерактивних дощок та різноманітних гаджетів, робота яких керується різноманітними операційними системами. З кожним роком процес поширення та впливу інформаційно-комп'ютерних технологій на навчання студентів лише збільшується.

Під інформаційними технологіями розуміється система методів і способів збору, накопичення, зберігання, пошуку, опрацювання, аналізу, видачі даних інформації і знань на основі застосування апаратних і програмних засобів відповідно до вимог користувачів [1, с. 13]. На думку Г. Селевко, Б. Стариченко й інших, інформаційно-комп'ютерні технології є реальним засобом інтенсифікації всіх рівнів навчально-виховного процесу [2, с. 70].

Студенти сприймають сучасні технології та активно ними користуються але здебільшого не для навчання.

Використання телефону студентом під час занять впливає негативно на рівень засвоєння знань. Постійні спілкування в соціальних мережах, ігри, перегляд відео та прослуховування музики зменшує рівень мотивації та призводить до погіршення фізичних знань. Все це змушує викладачів шукати вихід з цієї проблеми.

Справа в тому, що більшість студентів навіть не уявляють, що смартфон може бути найкращим помічником у саморозвитку, зокрема це стосується у оволодінні такою складною, але дуже цікавою наукою як фізика. Серед значної кількості програм, які можуть стати у нагоді, можемо виділити Smart Tools – інструментарій.

У програмі Smart Tools представлено значу кількість інструментів, які допоможуть студенту не тільки під час лекцій та практичних творчих робіт, але взагалі знадобляться під час дистанційного навчання сучасної молоді.

Одними з таких інструментів, що допоможуть студентам під час лабораторних, практичних та лекційних робіт з оптики є транспортер, лінійка, люкс та відстань. Вірне калібрування дозволяє студентам з незначними похибками вимірювати кути падіння, відбивання та заломлення, визначати відстань від предмета до об'єкта кількома варіантами, визначати рівень освітленості і багато чого іншого. Окрім того, під час лабораторних робіт з дифракційною решіткою та фронтальної лабораторної роботи з вивчення явища дисперсії за допомогою спектрометра, помічником студентів є такий інструмент як «світло», що значно покращує візуалізацію досліджуваних явищ.

Значними можливостями володіє Smart Tools – інструментарій під час вивчення звукових хвиль. Інструмент «звук» дозволяє студентам вимірювати гучність звуку та відстежувати на діаграмі графік залежності гучності звуку від частоти. Також, ще один інструмент у програмі Smart Tools дозволяє смартфону відтворювати звукові коливання різної частоти від 12 кГц до 22 кГц, що використовується під час пояснення розуміння звукового діапазону частот.

Використовувати програму Smart Tools також доцільно під час розв'язання творчих завдань. Так, під час розв'язання домашнього творчого завдання з механіки на визначення середньої швидкості руху студента, його максимальної швидкості та пройденого шляху позитивним є використання такого інструменту як «швидкість». Цей інструмент дозволяє отримати експериментальні данні, які в майбутньому використовуються під час розв'язання творчого домашнього завдання.

Перераховані вище інструменти програми Smart Tools доповнюються також такими специфічними інструментами як «рівень», «колір», «метроном», «компас» та «акселерометр», які також можуть бути використані не тільки під час викладання теоретичного матеріалу, але зокрема під час розв'язання творчих завдань із фізики. Окрім того, можливості Smart Tools доповнені стандартними інструментами як «калькулятор» та «секундомір».

Таким чином, аналізуючи можливості програми Smart Tools можемо констатувати, що цей продукт не тільки полегшує роботу викладачу, а також розкриває перед студентами можливості його використання для саморозвитку та оволодінням такою складною дисципліною як фізика. До того ж під час дистанційної освіти використання інструментів Smart Tools дозволяє проводити дистанційні

досліди з різних розділів фізики та полегшує розуміння студентами законів фізичної науки.

Список використаних джерел

1. Румянцева Е. Л. Информационные технологии : учеб. пособие / Е. Л. Румянцева, В. В. Слюсарь; под ред. проф. Л. Г. Гагариной. – М. : Изд. дом „Форум”: ИНФРА-М, 2007. – 256 с.
2. Селевко Г. К. Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2005. – 208 с.

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ ТА ВИСВІТЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕРІОД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Пелех Лідія Романівна,

спеціаліст вищої категорії, вчитель-методист, завідувач струнно-смичкового та теоретичного (об'єднаного) відділу Тлумацької ДМШ

З 11 березня 2020 р. і по сьогоднішній день запроваджено карантин по всій території України (Постанови Кабінету Міністрів від 11.03.2020р. № 211, від 02.04.2020р. № 255 та від 04.05.2020 № 343). У зв'язку з цим виникла гостра потреба альтернативного способу комунікації викладачів з учнями, їх батьками та суспільством в цілому. Якщо онлайн-уроки ще якось підтримують спілкування вчитель-учень, то всі інші зв'язки ослаблені. Одним із виходів з такої ситуації, на мою думку, є активне використання соціальних мереж. Багато дитячих навчально-виховних закладів, творчих колективів та педагогів мають свої профайли у соціальних мережах, зокрема, сторінки у Facebook. Здебільшого їх зміст наповнюють загальною інформацією, звітністю, інформацією про план роботи, рекламою, зрідка об'єднують все разом. Це надто вузьке використання необмежених можливостей соціального простору і потребує глибокого вивчення їх застосування для комунікацій.

Метою доповіді є розгорнення дискусії навколо питання використання можливостей соціальних мереж для комунікації педагогів з суспільством та висвітлення особистого досвіду ведення сторінки колективу в соцмережі Facebook.

Однією з її можливостей є подання додаткового теоретичного матеріалу учням у цікавій та доступній формі, адже вчитель володіє величезним багажем знань та інформації, яку він у межах онлайн-уроку не може передати своїм вихованцям. Це можуть бути відомості про автора твору, стиль, епоху, та ін.

Також в рамках карантину загострюється потреба визнання. Якщо раніше в учнів був шанс вийти до глядача і представити залу свої досягнення, то в теперішніх умовах ускладнюється можливість сценічного виступу. Особливо це важливо для тих, хто опановує музичний інструмент, бо вони роблять непрості перші кроки на шляху до виконавської кар'єри. Соціальна мережа в таких умовах виступає площадкою для виконавців: тут вони можуть представити свої результати та побачити лайки друзів, схвальні коментарі вчителів та родичів. Це позитивно впливає на вмотивованість та задовольняє потребу визнання.

Важливе значення має зміст та послідовність викладеної інформації в соціальній мережі. Наповнення стрічки потребує особливо ретельного підбору матеріалу. На мою думку, варто зосередитись на таких видах матеріалу: інформаційний, консультативний, навчальний та розважальний:

- Цікава інформація про колектив, його учасників – це візитівка сторінки. Звісно, слід враховувати, що будь-яка інформація про дітей має бути узгоджена з їхніми батьками і висвітлена тільки за їх згодою.
- Відзначення знаменних дат, державних та міжнародних свят – це залучення кожного учасника колективу до громадського та суспільного життя.
- Нотації та короткі статті про відомих педагогів, композиторів, виконавців – розширять світогляд вихованців, стимулюватимуть їх до праці, бо «Видатні лідери заохочують нас до дії. Вони запалюють в нас пристрасть і пробуджують найкращі якості»[1,с.23].
- Науково-популярні статті на актуальні педагогіко-психологічні теми можуть зацікавити батьків учнів та інших небайдужих до таких тем користувачів, адже «розвиток особистості в духовному аспекті здійснюється через соціальний та культурний простір, і є своєрідним ключем до гуманітарного розвитку суспільства...»[2,с.117].
- Висвітлення інших подій життя колективу, не пов'язаних із навчальним процесом: привітання з днем народження учасників, відвідини концертів, театрів, музеїв, в тому числі онлайн – це і реклама, і звіт, і гарний спогад про змістовно проведений час.

Отже, використання сторінки у соціальній мережі надає значні переваги для викладача. Її технічні можливості застосовуються у не повному обсязі, а ширше використання дасть шанс:

- ✓ ознайомити велику кількість користувачів з колективом, його напрямком роботи, результатами діяльності та цікавим життям;
- ✓ надати додатковий інформаційний матеріал учням для глибшого усестороннього розвитку;
- ✓ охопити велику аудиторію із найрізноманітнішими інтересами та уподобаннями, залучати їх до дискусії завдяки висвітленню педагогіко - психологічних тем, відзначенню знаменних дат та цікавих подій життя колективу.

Усе це зробить ваш колектив популярним, а їх родичів та знайомих небайдужими до життя ваших вихованців та вашої праці.

Список використаних джерел

1. Гоулман Д., Бояціс Р., Маккі Е. Емоційний інтелект лідера. «Наш формат». Київ.2019.с. 23.
2. Малицька О. В. Культурологічна діяльність, як фактор гармонізації особистості. Сучасні тенденції в бізнесі та суспільному секторі: колективна монографія. Ополе, 2016. С. 117.
3. Концепція Нової української школи.
[URL:https://mog.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-skola-compressed.pdf](https://mog.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-skola-compressed.pdf) (дата звернення 25.05.2020).

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

*Дяків Василь Григорович,
учитель основ здоров'я, громадянської освіти, історії
Заліщицької державної гімназії м. Заліщики Тернопільської обл.,
заслужений вчитель України*

Третє тисячоліття змінило структуру освітнього простору. Постіндустріальний, інформаційний етап розвитку глобальних економічних процесів, розмивання суспільства, коли особистість часто не є пов'язана з собою подібними у реалізації своїх життєвих візій, відсутність колективного бачення майбутнього - це ті стратегії, які потребують принципово нового переосмислення освітнього простору.

Цифровізація, яка ґрунтується на використанні простору Web 2.0 у різних галузях, стає вимогою часу. На сьогодні стає очевидним те, що здобуття освіти дедалі частіше стає індивідуалізованим та продовжується упродовж усього життя. Людина повинна сама визначити ті способи оволодіння необхідною інформацією, яку можуть використати у власних компетентностях. Сучасний український заклад загальної середньої освіти має вчасно реагувати на ці виклики. З іншої сторони глобальні катаклізми, серед яких важливе місце відводиться періодичним епідеміям, природним катаклізмам, теж спонукають постійно переглядати як зміст навчальних програм, так і методики, які використовують педагоги.

Який рівень трансформації освітнього простору в Україні? Аналізуючи нормативно-правову базу освітнього процесу, відзначаємо, що у статтях 4, 12 Закону України «Про повну загальну середню освіту» у переліку форм здобуття освіти є дистанційне навчання та визначено принципи формування класів (груп) під час його організації [1].

У Положенні про дистанційне навчання, затвердженому наказами МОН України № 660 від 01.06.2013, № 761 від 14.07.2015, детально розроблений механізм організації навчання, з визначенням усіх його аспектів. У ньому зазначається, що «технології дистанційного навчання - комплекс освітніх технологій, включаючи психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні, що надають можливість реалізувати процес дистанційного навчання у навчальних закладах та наукових установах». Крім того, МОН України пропонує використовувати дистанційне навчання як окрему, так і змішану форму навчання. Пункт 5.2. цього документу визначає, що «педагогічні працівники навчальних закладів, в яких організована дистанційна форма навчання, повинні підвищувати свою кваліфікацію щодо організації та володіння технологіями дистанційного навчання (не рідше одного разу на 5 років та обсягом не менше 108 академічних годин). Кваліфікація працівників, які підвищували свою кваліфікацію, має бути підтверджена документом про підвищення кваліфікації за тематикою дистанційного навчання»[4].

Отже, нормативно-правова база в цілому окреслює принципи та механізми організації дистанційного навчання у закладах освіти.

Глобальна епідемія коронавірусу спонукала системи освіти різних країн світу використовувати

дистанційне навчання не як додатковий, а основний спосіб комунікації між суб'єктами освітнього процесу та оволодіння навчальними програмами. Які виклики продемонструвало дистанційне навчання в Україні? У зв'язку з терміновою необхідністю запроваджувати таку форму навчання, відсутністю досвіду система освіти психологічно була неготова до такого сценарію. Це стосується і управлінських структур, і суб'єктів освітньої діяльності: педагогів, учнів, батьків. МОН України запропонувало закладам освіти автономно визначати форму дистанційного навчання, платформи, на яких воно могло проводитися, яким чином організувати комунікацію. Таким чином, профільне міністерство самоусунулося від організації цього процесу.

Розглянувши складові дистанційного навчання, визначені Положенням, розуміємо, що всі вони не були дотримані в повному обсязі. Це стосується технічного, програмного, психологічного, методичного забезпечень, підвищення кваліфікації педагогів. МОН України, інституції, які відповідають за методичне забезпечення освітніх процесів, виявилися не готовими до такої несподіваної трансформації освітнього простору. Показовими для освітян є дані опитувань, які проводили різні організації [2]. Так, підсумовуючи результати одного з них, освітній омбудсмен Сергій Горбачов під час онлайн-марафону EdCamp 2020 14 квітня відзначив, що «на думку 67% батьків навантаження на дитину збільшилося, 60% визнали складність мотивувати дітей до навчання, ще 25% - «складно засвоїти нові теми»[3].

Державна служба якості освіти приблизно тоді ж запропонувала опитування. Її очільник Роман Гурак відзначив: «Загалом участь у ньому взяли понад 180 000 респондентів: 100 000 батьків, 40 000 учнів, 37 000 вчителів та 3 343 керівників шкіл. За результатами анкетування 50 % учнів 9-11 класів подобається навчатися дистанційно. Основною проблемою під час пандемії, яка виникає у процесі дистанційного навчання, 60% батьків відмітили важкість у мотивації дитини до навчання, 5 % відповіли, що складність полягає у відсутності будь-яких гаджетів» [5].

Обидва опитування засвідчили, що онлайн-навчання, на думку респондентів, не може замінити офлайн-навчання. Тому, не зважаючи на виклики пандемії, учасники освітнього процесу бачать доцільність у «живому спілкуванні» педагогів та учнів [6].

За результатами опитування його організаторами визначені труднощі та проблеми дистанційного навчання під час карантину. Вони стосуються організаційних, навчальних, психоемоційних, технічних питань.

Хто і яким чином повинен їх вирішувати? На сьогодні немає стратегічного бачення щодо реалізації завдань дистанційного навчання в системі освіти України. Ми спостерігаємо за тим, як заклад освіти самостійно вирішує ті проблеми, які виникли у процесі організації дистанційного навчання. Варто зазначити ще один важливий факт: дистанційне навчання не може бути результатом механічного перенесення класно-урочної системи в онлайн. Відповідно до цього виклику освітнім закладам необхідно розробити свою візію переходу на дистанційне навчання і механізми його реалізації. У цій парадигмі є декілька концептів, які дають можливість вийти на нову якість освітнього процесу.

Перший – це формування в суб'єктів освітнього процесу психологічної стійкості та мотивації до дистанційного навчання. Учні повинні відповідати за виконання/не виконання навчальних завдань. При цьому під час дистанційного навчання їх досягнення відповідно до вимог повинні носити не формальний (поміркований, ліберальний), а визначальний характер. Будь-яке зниження вимог щодо роботи учнів під час дистанційного навчання приводить до його знецінення і перетворення на формальність. Але для цього необхідно постійно здійснювати тренування усіх учасників освітнього процесу брати ефективну участь у дистанційному навчанні. Тому ідея організувати змішане навчання, яку пропонує МОН України, один з механізмів його удосконалення.

Другий – методичний, реалізуючи який, педагог повинен усвідомити важливість комунікації з учнями як визначального компоненту дистанційного навчання і необхідність оволодіти технологіям тьютора, коуча, фасилітатора. Сюди належить і розробка педагогами змістового наповнення курсів, які реалізують завдання програм з навчальних дисциплін.

Третій – технічний. Інформаційно-комунікаційні технології не дають учасникам освітнього процесу рівних можливостей реалізувати право на освіту. Відсутність якісного Інтернет-зв'язку, гаджетів з одного боку, невміння працювати з програмним забезпеченням, не належний рівень інформаційно-цифрової компетентності – це ті питання, які потребують перегляду на рівні МОН України [2].

Четвертий – санітарно-гігієнічний та інформаційна гігієна й безпека. Санітарно-гігієнічні питання взагалі не врегульовані чинною нормативно-правовою базою. Сюди входять тривалість роботи дитини з пристроєм під час онлайн-навчання, перерви між заняттями, технічні характеристики

пристрою, рівень освітлення робочого місця тощо. Чи не менш важливим є інформаційний булінг учнів під час проведення педагогами онлайн відеоконсультацій чи уроків. Немає критеріїв захисту мережі під час проведення онлайн-навчання, відповідальності за недотримання правил комунікації в Інтернеті тощо.

Дистанційне навчання – це переосмислення органами управління освітою та учасниками освітнього процесу, місця та ролі педагога, пошуку відповідей на виклики. Необхідна взаємодія всіх ланок освіти для розробки та реалізації стратегії дистанційного навчання. І досвід закладів освіти з організації дистанційного навчання, набутий під час карантину, необхідно трансформувати у нормативно-правову базу, яка б не тільки фіксувала загальні принципи його організації, але й давала відповіді на питання, пов'язані з викликами сучасності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
2. Онищенко Оксана За дверима «дистанційки» [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://dt.ua/EDUCATION/za-dverima-distanciyki-347954_.html
3. Онлайн програє офлайн: оприлюднено результати опитування якості дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс] // myvin. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.myvin.com.ua/news/9675-onlain-prohraie-oflainu-opryliudneno-rezultaty-opytuvannia-iakosti-dystantsiinoi-osvity-v-ukraini>
4. Про затвердження Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>
5. Роман Гурак: Дистанційне навчання – це виклик для української освіти під час пандемії [Електронний ресурс] // ДСЯО. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: http://www.sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/hovyny/1181-ruslan-hurak-dystantsiyne-navchannya-tse-vykyk-dlya-ukrayinskoyi-osvity-pid-chas-pandemiyi?fbclid=IwAR2Ey8E0nZ6jDIH_s7QqOZh9PhdF68sFKwPQz%0bpzu8YWH5KDO8ZfmZxrD7vA
6. Уварова Анна Чотири виклики дистанційного навчання. Що варто змінити вже зараз [Електронний ресурс] // Op.ua. – 24 травня 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://op.ua/news/osvita-v-ukraini/chotiri-viklyki-distancynogo-navchannya-scho-varto-zmyniti-vzhe-zaraz---anna-uvarova>
7. Що показали результати опитування батьків щодо дистанційного навчання? [Електронний ресурс] // Op.ua. – 18 квітня 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://op.ua/news/osvita-v-ukraini/schopokazali-rezul-tati-opituvannya-bat-kiv-schodo-distancynogo-navchannya>
8. Щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти під час карантину Лист МОН № 1/9-173 від 23.03.20 року [Електронний ресурс] // osvita.ua. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/71997/

ЯК МОДЕРНІЗУВАТИ ПАПЕРОВИЙ ПІДРУЧНИК ЗА ДОПОМОГОЮ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ ПІДРУЧНИКІВ ІСТОРІЇ)

Бурлака Олена Вікторівна

*вчитель історії Городищенського економічного ліцею Городищенської районної ради Черкаської області, спеціаліст вищої категорії, вчитель-методист,
Заслужений вчитель України*

У сучасних умовах реформування шкільної освіти особлива увага учасників освітнього процесу прикута до якості паперового підручника як одного із головних інструментів навчання. Питанню створення підручників «нового покоління» присвячені численні публікації вітчизняних та зарубіжних авторів. Згідно підходів педагогічної ергономіки сучасний підручник має забезпечити комунікативність, здатність забезпечити діалог учня з книгою; мати потенціал для доповнення додатковими засобами навчання; бути автономним, тобто таким, що дає змогу розглядати підручник як самодостатню освітню систему [1; 2]. Останній критерій набуває особливої актуальності в умовах упровадження дистанційного навчання, зумовленого карантинними заходами у зв'язку з епідемією COVID-19.

Із поширенням інформаційно-комунікаційних технологій одним із критеріїв успішності паперового підручника є доповнення його цифровими інструментами, які значно підсилюють інтерес здобувачів освіти до навчальної книги. Практичний досвід показує, що в учнів/учениць особливе

зацікавлення викликають підручники з доступними для розуміння текстами, ілюстровані, насичені цікавими пізнавальними завданнями та можливістю доступу до ігрових онлайн-інструментів.

Варто зазначити, що в останні три роки у зв'язку з кампанією оновлення навчальних програм з історії та видання нових підручників з історії для низки класів, з'явилися приклади інноваційного підходу до створення шкільного підручника з історії. Досягти інноваційного характеру навчальної книги вдається, передусім, засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Розглянемо такий варіант модернізації паперового підручника на прикладі підручників з історії для 5, 6, 7 класів авторського колективу у складі Щупака І. Я., І.О. Піскарьової та О.В. Бурлаки. Для модернізації підручника з історії автори застосували ряд інновацій у формуванні змісту підручників, які вдалося реалізувати завдяки сучасним цифровим ресурсам.

Цікавим і сучасним засобом візуалізації навчальних завдань в підручниках є сформовані на основі хмаринки тегів ілюстрації. Для їх генерування використано популярний інтернет-сервіс <https://wordart.com>. Він дає можливість обрати кольорову гаму слів, необхідну форму хмаринки відповідно теми. Наприклад, для вивчення теми «Фінікія в давнину» обрано хмаринку у формі корабля, оскільки давні фінікійці славилися як мореплавці [3]. У таких хмаринках автори загодовують різноманітну інформацію: історичні терміни і поняття, історичні дати, історичні фразеологізми. Автори пропонують проводити роботу з хмаринками на різних етапах вивчення нового матеріалу:

- на етапі актуалізації знань та чуттєвого досвіду (хмаринка розташовується на початку параграфа);
- на етапі закріплення вивченого матеріалу та виконання тренувальних завдань (хмаринка розташовується в блоці «Знаю й розумію: запитання і завдання» в кінці параграфа);
- в уроках узагальнення до вивчених тем можливе використання ряду тематичних хмаринок з відповідними специфіці уроку завданнями [3; 4].

Важливим аспектом застосування хмаринки слів як навчального засобу є те, що вони мають супроводжуватися завданнями для роботи зі змістом хмаринки. Завдання до хмаринки слів автори передбачають залежно від навчального потенціалу даного способу візуалізації: пояснити значення понять, назв, імен тощо, вміщених у хмаринці. Завдання можливі як репродуктивного, так і творчого характеру.

§2 Як вивчають історію Стародавнього світу

У чому особливість історичних джерел з історії Стародавнього світу?

1. ІСТОРИЧНІ ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ

Як учені можуть вивчати далеке минуле, події, що відділяють від нас тисячі, сотні тисяч, навіть мільйони років? Що можна сказати про події, які відбулися задовго до винаходу писемності? Адже дописемна історія становить 99 % історії людства.

Дайте назву хмаринці. Поясніть значення закодovаних у ній слів.

§32 Узагальнення з розділу 3 «Антична цивілізація та її сусіди» (частина 1)

1. «ІСТОРИЧНІ ЗАГАДКИ»

ХМАРИНКИ ІЗ СЕКРЕТОМ

Розгляньте хмаринки слів та виконайте завдання:

1. Визначте, про що «розповідає» кожна з хмаринки і дайте їм назви.
2. Поясніть значення наведених у хмаринках слів. Чи всі поняття належать до визначених вами тем? Свій вибір обґрунтуйте.
3. Які з хмаринки допоможуть розповісти про історію України за античної доби?
4. Складіть за допомогою однієї з хмаринки коротку розповідь, використовуючи її слова як підказки.

Троя, Крит, Елада, Мінос, Шліман, Аттика, Пелопоннес, Ольвія, Тіра, Скіфи, Спартіати, Гомер, Кіммерійці, Геродот, Феодосія, Херсонес, Пелопоннес, Шліман, Аттика, Пелопоннес, Ольвія, Тіра, Скіфи, Спартіати, Гомер, Кіммерійці, Геродот, Феодосія, Херсонес.

Рис. 1. Зразки розташування хмаринки слів у підручнику «Всесвітня історія. Історія України» (Інтегрований курс) для 6 класу

Завдання на розвиток хронологічної компетентності за допомогою хмаринки слів передбачають як розв'язування простих завдань на лічбу років, так і на встановлення синхронності історичних подій.

Рис. 4. Зразок подання онлайн-вправи «Види історичних джерел» у підручнику «Всесвітня історія. Історія України» (Інтегрований курс) для 6 класу та в онлайн-сервісі

Цікавим доповненням основного змісту паперового підручника є відеоматеріали: відеорекострукції, уривки з науково-публіцистичних фільмів, 3D-рекострукції історичних об'єктів. Вони сприяють зацікавленню дітей історією та сучасними технологіями. Важливими заувагами щодо розміщення подібних матеріалів у підручнику є наступні: україномовність, тривалість не більше 3 хв (в іншому випадку увага дітей розсіюється), обов'язковий супровід цього контенту навчальними завданнями.

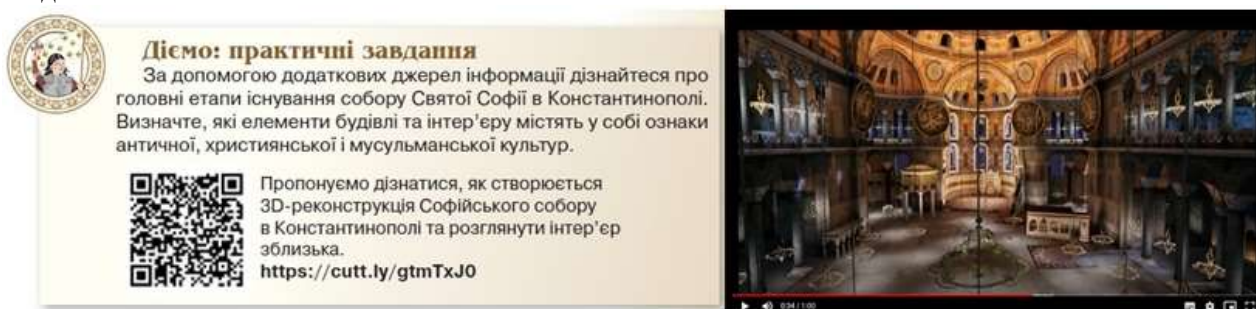

Рис. 5. Зразок оформлення завдання для роботи з 3D-рекострукцією собору Святої Софії (м. Константинополь) в підручнику «Всесвітня історія» для 7 класу

Широкого застосування в сучасних підручниках набуває спосіб кодування додаткової інформації за допомогою QR-кодів. У такий спосіб підручник можна доповнити додатковою текстовою інформацією, організувати швидкий доступ через смартфони до відеоматеріалів, тренувальних вправ та форм опитування. У розглянутих вище прикладах видно запропоновані варіанти використання QR-кодів. В інтернет-просторі доступний широкий спектр сервісів для генерування QR-кодів.

Перспективною інновацією паперових підручників є можливість організації швидкого тестування учнів з метою з'ясування рівня навчальних досягнень з вивченої теми. Автори запропонували організувати цю роботу шляхом розташування після кожного тематичного розділу авторських тестів з можливістю швидкого отримання тестового балу. Для цього нами створено google-форми із призначеними балами, після проходження яких учні одразу бачать результат проходження тесту.

3. ЩО МИ ЗНАЄМО З ТЕМИ

Перевірте, як ви засвоїли матеріал теми за допомогою онлайн-тесту. Для виконання завдання перейдіть за посиланням:

<https://forms.gle/eVLy5MQcMhVkJTcgUA>
або скористайтеся смартфоном — зчитайте QR-код. *Бажаємо успіху та високого бала!*

40
Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України <http://mon.gov.ua/> та Інститут модернізації змісту освіти <https://imzo.gov.ua>

Рис. 6. Зразок подання google-форми на сторінці підручника «Всесвітня історія. Історія України» (Інтегрований курс) для 6 класу (пропонується текстове посилання та QR-код)

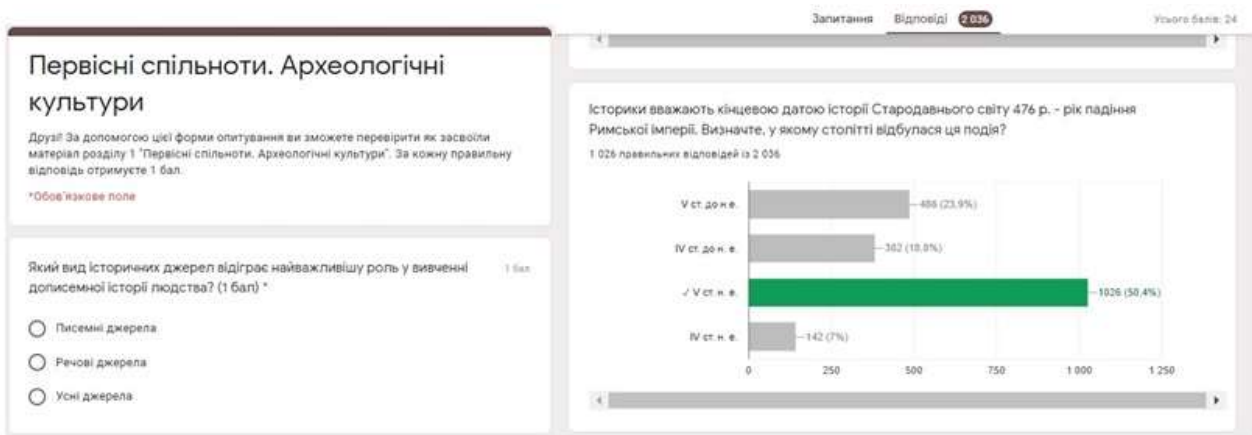

Рис. 7. Фрагмент форми опитування та динаміки вирішення одного із тестових завдань

З метою захищеного збереження та перегляду матеріалів усі навчальні матеріали за можливості зберігаються в закритому середовищі <https://drive.google.com/> (Google Диск).

Варто зазначити, що робота із наповнення паперового підручника інтерактивним контентом знайшла відгук у середовищі вчителів та учнів. Дебютний підручник «Вступ до історії» для 5 класу посів у 2018 р. друге місце за кількістю вибору вчителями і вийшов з друку загальним накладом 108 600 примірників. Під час конкурсного відбору підручників з історії для 6 класу підручник «Всесвітня історія. Історія України (інтегрований курс)» для 6 класу посів перше місце серед інших проєктів і вийшов тиражем понад 200 тис. примірників.

Отже, розвиток інформаційних технологій дає авторам сучасних підручників багато перспективних інструментів, що дозволяють значно розширити інформаційне поле підручника, зробити його зміст захоплюючим та розвивальним. Система посилань на онлайн-ресурси та QR-коди дозволяють перетворити як pdf-версію, так і паперову версію підручника на інтерактивний навчальний інструмент. Це значно розширює можливості зацікавлення навчальним предметом учнів та учениць, оптимізує роботу вчителя з підготовки до проведення уроків і озброює учасників та учасниць освітнього процесу сучасними інструментами розвитку ключових та предметних компетентностей.

Список використаних джерел

1. Вимоги до підручників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/1061120736592/pedagogika/vimogi_pidruchnikiv.
2. Смагін І. І. Дидактичний та методичний критерії якісного підручника з історії для старшокласників [Електронний ресурс] / І. І. Смагін – Режим доступу до ресурсу: <http://ipvid.org.ua/upload/iblock/aa8/aa86cd1f20eb73b97bb0d2232c5d834d.pdf>.
3. Щупак І.Я. Вступ до історії : підруч. для 5 кл. закладів загальної середньої освіти / І. Я. Щупак, І. О. Піскарьова, О. В. Бурлака. — К. : УОВЦ «Оріон», 2018. — 192 с.
4. Щупак І.Я. Всесвітня історія. Історія України (інтегрований курс): підруч. для 6 кл. закладів загальної середньої освіти / І. Я. Щупак, І. О. Піскарьова, О. В. Бурлака. — К. : УОВЦ «Оріон», 2019. — 240 с.

ТЕХНОЛОГІЇ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕЛЕКТ-КАРТ

Галашевська Вікторія Михайлівна,
викладачка інформатики, КЗВО КОР
«Білоцерківський гуманітарно-педагогічний коледж»

Стратегічне планування та управління інноваційною діяльністю у сфері освіти спрямоване на формування ідеального громадянина, який демонструє готовність навчатись упродовж життя; творчо мислити, знати декілька мов, володіти soft skills – умінням ввічливо, терпеливо, доброзичливо досягати цілей - бути «універсальним солдатом»; бути готовим змінювати до 10 професій протягом життя та здійснювати крос-культурні переміщення задля праці в різних країнах світу, внаслідок глобалізації; знати основи ІТ-технологій та мати навички їх використання.

Які навчальні методи допомагають сформувати сучасну людину з інноваційним типом мислення? Що таке універсальний освітній дизайн з кодовою назвою mind? Відповідь очевидна: удосконалення способів і засобів навчання. Одним із таких педагогічних прийомів є технологія використання «ментальних карт» (Mind maps), як особливої форми сприйняття і мислення сучасних учнів («комп'ютерне мислення», «кліпове мислення», «пиктографічне мислення» та ін.).

Уперше про інтелект-карти заговорили ще у 70-х роках минулого століття, а автором ідеї став відомий психолог Тоні Бьюзен. Саме він займався вивченням особливостей мислення найвідоміших вчених світу: Альберта Ейнштейна, Томаса Едісона та Леонардо да Вінчі. У процесі дослідження дійшов до висновку, що ці генії використовували ментальні можливості свого мозку на 100%. Намагаючись зрозуміти, як їм це вдавалося, Бьюзен розробив унікальну технологію осмислення та запам'ятовування інформації, яку згодом назвав інтелект-картою.

Майндмеппінг (mindmapping, ментальні карти) — це зручна й ефективна техніка візуалізації мислення й альтернативного запису [2, с.4].

Інтелект-карти (англ. *Mind map*) — спосіб зображення процесу загального системного мислення за допомогою схем. Також може розглядатися як зручна техніка альтернативного запису [2, с.4].

Інтелект-карта реалізується у вигляді діаграми, на якій зображено слова, ідеї, завдання або інші поняття, зв'язані гілками, що відходять від центрального поняття або ідеї. У основі цієї техніки лежить принцип «радіантного мислення», що відноситься до асоціативних розумових процесів, відправною крапкою або точкою дотику яких є центральний об'єкт. (*Радіант - точка небесної сфери, з якої немов виходять видимі шляхи тіл з однаково спрямованими швидкостями, наприклад, метеоритів одного потоку*). Це показує нескінченну різноманітність можливих асоціацій і, отже, невичерпність можливостей мозку. Подібний спосіб запису дозволяє карті пам'яті необмежено рости й доповнюватися [2, с.4].

Карти пам'яті використовуються для створення, візуалізації, структуризації й класифікації ідей, а також як засіб для навчання, організації, вирішення завдань, ухвалення рішень, при написанні статей (Рис. 1).

Рис. 1

Для кращого сприйняття інформації, підвищення інтересу учнями, при створенні інтелект-карт доцільно використовувати кольори, малюнки, закодовані вирази, додання карті тривимірної глибини. Важливо не йти в багатослів'я - тільки ключові фрази, підкреслювати важливість інтуїтивно зрозумілими кольорами, різні гілки можна виділяти кольором, товщина ліній символізує важливість зв'язку.

Інтелект-карти допомагають людині засвоїти різницю між здатністю до зберігання обсягу інформації, що може бути відображена в пам'яті, що, власне, дозволяє демонструвати метод інтелект-карт, й ефективністю зберігання інформації, підвищити яку він (метод) покликаний. Ефективне зберігання інформації в мозку збільшує обсяг засвоєної інформації.

За задумом Тоні Бьюзена, створення інтелект-карт підпорядковується певним правилам та законам – тільки в цьому випадку вони будуть ефективними:

1. Чітко визначте основну тему чи проблему – вона й буде центральним елементом вашої карти. Не записуйте її словами, доберіть яскравий графічний образ, що асоціюється з обраною тематикою.

2. Від центру виведіть кілька гілок, кожен з яких позначте ключовими словами, назвами розділів, які пов'язані з основною темою. Форма гілок – прямі чи хвилясті – значення не має.

3. Від кожної з основних гілок будуть відходити додаткові гілки 2-го, 3-го рівнів. Бажано, щоб вони були меншими та тоншими від основних.

4. Дотримуйтеся радіальної структури. Гілок та відгалужень може бути стільки, скільки вам потрібно, але пам'ятайте про ієрархію: найважливіші поняття мають розташовуватись ближче до центру, а менш значущі – подалі.

5. Аби не заплутатися, нумеруйте гілки, використовуйте різні кольори для окремих зон та різні стилі малювання.

6. Чим більше кольорів буде використано, тим краще.

7. Пов'язані інформаційні блоки краще поєднувати, виділяючи однаковим кольором чи фоном.

8. Не треба розписувати кожне поняття, намагайтеся використовувати ключові слова чи взагалі символічні зображення. Так ви зможете запам'ятати основну інформацію швидше та легше.

9. Довжина ліній має приблизно дорівнювати довжині слова.

10. Пишіть друкованими літерами, змінюючи їх розмір у залежності від важливості поняття.

11. Організуйте простір так, щоб не залишати порожнього місця та не розміщувати гілки занадто щільно.

12. Залишаються порожні гілки? Не варто примушувати себе вигадати хоч щось, краще залиште все як є, повірте, через деякий час мозок сам підкаже рішення.

Згодом кожен виробить свій власний стиль малювання інтелект-карт, але на початку ці правила дуже знадобляться.

Сьогодні є цілий ряд онлайн інструментів, легких і зручних. Всі вони надають набір достатніх функцій безкоштовно. Сервіси досить прості в роботі, є локалізований інтерфейс і інтеграція з інструментами Google.

Основними безкоштовними додатками для розробки цих засобів є:

- www.coggle.it (підтримує спільну роботу над проектами, має безліч функцій);
- www.xmind.net (програма для складання ментальних карт, працює);
- www.bubbl.us (веб-додаток для складання інтелект-карт в режимі онлайн, дозволяє скласти прості mindmap і експортувати їх в форматі зображень);
- www.wisemapping.com (онлайн-додаток для створення інтелект-карт);
- www.mind42.com (безкоштовна online програма), має і платний доступ, надає можливості одночасної роботи над картою та дозволяє імпортування карт з інших сервісів);
- www.mindomo.com (сервіс для створення і зберігання концептуальних карт, має безкоштовне обмеження на 3 карти, один проект, невелика кількість форматів для імпорту і експорту та платну версію програми);
- www.mindmeister.com (дуже зручний додаток, є безкоштовна версія);
- www.draw.io
- www.miro.com

Список використаних джерел

1. Бьюзен Т. Супермышление /Т. Бьюзен. – Минск: Попурри, 2003. – 304 с.
2. Букач А. В. Застосування технології інтелект-карт (MindMaps) у навчально-виховному процесі: Навчально-методичний посібник / Антоніна Василівна Букач. – Біла Церква: НМЦ, 2013. – 92 с.

4. Інтелект-карти (mind map) - що це, як складати, і як підвищувати продуктивність [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://tqm.com.ua/ua/likbez/ua-articles/intelekt-karty>

5. Інтелект-карта: мистецтво мислити ширше [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://osvitanova.com.ua/posts/1232-intelekt-karta-mystetstvo-myslyty-shyrshe>.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ДИСЦИПЛІНАМ

Денисюк Інна Іванівна,

викладач, голова ЦК соціально- економічних дисциплін

*Автотранспортного коледжу Криворізького національного університету
м.Кривий Ріг*

За останні роки розвиток інформаційних технологій зробив актуальною проблему модернізації системи освіти. Суть такої модернізації найбільше відбилася в концепції дистанційної освіти (ДО), яка, завдяки такому глобальному явищу як Інтернет, охоплює широкі шари суспільства та стає найважливішим фактором його розвитку. Чим же відрізняється дистанційна освіта від інших видів отримання знань? Насамперед, ДО - це відкрита система навчання, що передбачає активне спілкування між викладачем і студентом за допомогою сучасних технологій та мультимедіа. Така форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання.

Система ДО має ряд переваг і значно розширює коло потенційних студентів. Дистанційна форма навчання підходить майже всім, тому що дає можливість гармонійно поєднувати навчання та повсякденне життя.

Варто відзначити, що ДО - доступна можливість одержати освіту за кордоном з мінімальними фінансовими витратами при великому виборі спеціальностей, оскільки більшість ВНЗ Європи та США ввели таку зручну для студентів форму освіти набагато раніше, ніж Україна.

Сучасна освіта вимагає безупинно розширювати своє сприйняття комплексності світу та формування інформаційного суспільства. Для того, щоб знання отримали конкретний зв'язок з діями, необхідно постійно "навчати себе", поповнюючи й розширюючи свою освіту. Саме цю мету й ставить перед собою дистанційна освіта.

Історично дистанційне навчання виникло у 1840 році, коли Ісаак Пітман запропонував навчання через поштовий зв'язок для студентів Англії. У 1856 році Чарльз Тюссе та Густав Лангеншейдт розпочали викладання мови заочною формою у Німеччині. Саме поняття "дистанційне навчання" було сформульоване такими вченими, як М. Томпсон, М. Мур, А. Кларк, і Д. Кіган. Кожен з цих авторів підкреслював окремий аспект цього методу.

Привабливими рисами дистанційної освіти є :

- *гнучкість*: учні, студенти, слухачі, що одержують дистанційну освіту, в основному не відвідують регулярних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці;
- *модульність*: в основу програми дистанційної освіти покладається модульний принцип; кожний окремий курс створює цілісне уявлення про окрему предметну область, що дозволяє з набору незалежних курсів модулів сформувати навчальну програму, що відповідає індивідуальним чи груповим потребам;
- *паралельність*: навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямком), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності;
- *велика аудиторія*: одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості учнів, студентів та слухачів, спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку студентів між собою та з викладачами;
- *економічність*: ефективне використання навчальних площ та технічних засобів, концентроване і уніфіковане представлення інформації, використання і розвиток комп'ютерного моделювання повинні призвести до зниження витрат на підготовку фахівців;
- *технологічність*: використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір;
- *соціальна рівність*: рівні можливості одержання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я і соціального статусу;
- *інтернаціональність*: можливість одержати освіту у навчальних закладах іноземних держав, не виїжджаючи зі своєї країни та надавати освітні послуги іноземним громадянам і співвітчизникам, що проживають за кордоном;

- *нова роль викладача*: дистанційна освіта розширює і оновлює роль викладача, робить його наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати ті курси, які він викладає, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій;

- *позитивний вплив на студента (учня, слухача)*: підвищення творчого та інтелектуального потенціалу людини, що одержує дистанційну освіту, за рахунок самоорганізації, прагнення до знань, використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, вміння самостійно приймати відповідальні рішення;

- *якість*: якість дистанційної освіти не поступається якості очної форми навчання, оскільки для підготовки дидактичних засобів залучається найкращий викладацький склад і використовуються найсучасніші навчально-методичні матеріали; передбачається введення спеціалізованого контролю якості дистанційної освіти на відповідність її освітнім стандартам.

В останні роки відчутно зросло значення освіти як фактора формування нової економіки і суспільства в цілому. Тому підвищились вимоги і до якості професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах. Посилення конкуренції на ринку праці потребує високоосвічених економістів, здатних не лише усвідомити механізми її функціонування, а й опанувати систему дієвих знань та вмінь, необхідних для успішного здійснення багатоперспективної майбутньої професійної діяльності.

Сучасні тенденції розвитку суспільства потребують певної модернізації процесу підготовки майбутніх економістів у ВНЗ шляхом цілеспрямованої її орієнтації на поглиблений розвиток аналітичних умінь студентів, їх стратегічного мислення, вміння синтезувати інформацію з позиції системного аналізу й використовувати математико-статистичні підходи для вирішення проблем, пов'язаних з бізнес-діяльністю, застосовувати знання на практиці, працювати в команді та швидко адаптуватися до змін. Сучасний рівень розвитку комп'ютерної техніки та різноманітного програмного забезпечення надає широкі можливості для підвищення ефективності навчання. Використання комп'ютерних технологій сприяє удосконаленню системи освіти та забезпеченню якісно нового її рівня.

До дистанційного навчання висувують ряд вимог. В основу програм дистанційного навчання закладається модульний принцип. Кожний окремий курс за змістом складається з декількох незалежних навчальних модулів (тем). Навчально-тематичний план кожного курсу складається з таких частин:

- змістовна (комп'ютерні лекції);
- закріплююча (практичні заняття);
- контролююча (тести і завдання).

Раціональне використання навчального часу, відведеного на вивчення конкретної теми (в тому числі і години, які передбачені навчальними планами ВНЗ, як години для індивідуальної та самостійної роботи студентів) створює можливості для впровадження такої форми навчальних занять як тьюторіал [2]. Тьюторіал – одна з основних компонент навчального процесу при дистанційній формі навчання, у якій використовується комплекс методик та підходів до навчання, орієнтований на потреби студентів. Така компонента набуває важливого значення при денній формі навчання, з огляду на зменшення кількості аудиторних годин. Необхідність підвищення ефективності використання часу практичних занять обумовлює впровадження нових форм їх проведення. Тьюторіал вперше впроваджений в систему дистанційної освіти Відкритим університетом Великобританії і є її обов'язковою очною складовою. При дистанційній формі навчання тьютор, закріплений за групою студентів, поєднує в собі якості викладача, консультанта і менеджера навчального процесу. Він проводить тьюторіали, перевіряє поточні контрольні завдання, оцінює їх, постійно консультує студентів групи, керує форумом у мережі Інтернет [3]. На денній формі навчання тьюторіал доцільно використовувати як підсумкове заняття, під час якого студенти поглиблюють свої знання з одного розділу курсу. Підготовка до тьюторіалу полягає у вивченні (або повторенні) навчального матеріалу. Для керівництва самостійною роботою викладач розробляє спеціальні методичні рекомендації та рекомендує студентам відповідні підручники, методичні посібники, інтернет-джерела інформації. Варто підкреслити, що дистанційний курс, порівняно з традиційним навчанням, вимагає більшої гнучкості, детальнішої розробки змісту, ретельнішого планування, підтримки слухачів. Для створення власних дистанційних курсів викладач повинен уміти:

- визначити мету і завдання вивчення дистанційного курсу;
- визначити за допомогою тестування попередній рівень знань слухачів;
- поділити навчальну інформацію на окремі блоки;
- послідовно подати інформацію за певною логікою;

- складати запитання для закріплення змісту дистанційного курсу;
- розробити рекомендації з оформлення дистанційного курсу та окремих його частин;
- підтримувати мотивацію та зацікавленість слухачів у роботі з даним курсом.

Дистанційне навчання допомагає студентам і викладачам підвищувати ефективність навчального процесу. Положення про дистанційну освіту та Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні регулює права та обов'язки учасників навчального процесу. Так, дистанційна комунікація учасників освітнього процесу може здійснюватися через засоби комунікації, вбудовані до системи управління навчанням (LMS), електронну пошту, месенджери (Viber, Telegram та інші), відеоконференції (MS Teams, ZOOM, Google Meet, Skype та інші), форуми, чати тощо. Основними інструментами для організації дистанційного навчання поширених вебресурсів, таких як Moodle, Google Classroom, Zoom є використання відеоресурсів, онлайн-дошок, тестів та інструментів оцінювання.

Незважаючи на досить об'ємний перелік позитивних якостей дистанційної освіти, як і в будь-якій іншій формі навчання, в ній можна виділити кілька недоліків. Перш за все це ускладнена ідентифікація дистанційних студентів. Крім того, досить вагомою проблемою є низька пропускну спроможність електронної мережі під час навчальних чи екзаменаційних відео конференцій. Серед важливих проблем дистанційної форми освіти в Україні варто також виділити недостатній безпосередній контакт між персональним викладачем та дистанційним студентом через надзвичайну професійну завантаженість педагогів. Студенти закордонних дистанційних курсів можуть отримувати відповіді на свої листи вже через кілька годин, оскільки викладачів в країнах зі значним досвідом впровадження ДО набагато більше, ніж студентів. На жаль, в Україні склалася протилежна ситуація – бажаючих отримати дистанційну освіту у нас багато, а досвідчених викладачів, знайомих з новітніми технологіями дистанційного спілкування, обмаль.

Взагалі якщо характеризувати дистанційну освіту в Україні то її не можна оцінити однозначно, адже крім зазначених вище переваг і недоліків, існує ще безліч невирішених завдань, які для забезпечення ефективного результату потрібно вирішувати найближчим часом.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
2. *Гороховський О.І. Методичні аспекти створення навчальної літератури для дистанційного навчання. – К., 2015. – 543 с.*
3. Грушина І.В. Теоретичні та методологічні основи використання дистанційних технологій в контексті змішаного навчання / І.В. Грушина // Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Вип. 10 (1). – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Вінниченка, 2016. – С. 28–34.
4. Сайт Українського центру дистанційного навчання - Режим доступу : www.distance-learning.com.ua; www.osvita.org.ua/distance/

НОВІ ФОРМИ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ТА ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Кондратова Л.Г.,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м.Київ

В період реформування сучасної освіти важливою складовою системи підвищення кваліфікації є підготовка педагогічних працівників до впровадження цифрових технологій в освітній процес. Цифрова компетентність викладачів та керівників освітніх закладів як складова професійної компетентності педагога отримує розвитку на основі активного використання цифрових технологій в усіх сферах педагогічної діяльності.

Формування цифрової компетентності педагогів відбувається в процесі підвищення кваліфікації на усіх етапах навчання. Органічною складовою очно-дистанційної форми освіти викладачів є дистанційний етап навчання. Виклики сьогодення, активний розвиток цифровізації всього суспільства, поширення нових форм використання цифрових технологій в педагогічній діяльності, вносить зміни в взаємодію й спілкування всіх учасників освітнього процесу в системі післядипломної освіти. Поява нових форм педагогічної взаємодії та спілкування учасників дистанційного навчання стає дедалі

актуальним.

Проблема формування цифрової компетентності викладачів розкрита в працях багатьох праць науковців Р. Гуревича, А. Гуржія, М. Жалдака, Н. Морзе, О. Спіріна, питання упровадження цифрових технологій в освітній процес досліджуються в роботах В. Бикова, О. Глазунової, Р. Гуревич, Н. Морзе, М. Шишкіної [1, 12]. Питання організації дистанційного навчання досліджували зарубіжні науковці Р. Деллінг, Д.Кіган, М. Сімонсон, М. Мур, А. Кларк, М. Томпсон та вітчизняні дослідники О. Андреев, Г. Козлакова, І. Козубовська, В. Олійник, Є. Полат, А. Хуторський та ін. Проблеми педагогічного спілкування та взаємодії учасників освітнього процесу висвітлено в працях В.Кан-Калика, Н. Бутенко, Л. Савенкова та ін. Але питання нових форм педагогічної взаємодії та спілкування в умовах дистанційного навчання на основі цифрових інструментів потребує додаткової уваги.

Метою нашого дослідження є висвітлення нових форм педагогічної взаємодії та спілкування педагогічних працівників на дистанційному етапі курсів підвищення кваліфікації.

Освітній процес дистанційного навчання в підвищенні кваліфікації педагогічних працівників доводить, що в системі післядипломного навчання взаємодія відбувається у різних формах його організації та реалізуються на основі форм і способів освітньої взаємодії викладача-тьютора та педагогічних працівників – учасників освітнього післядипломного процесу. На думку В.Дяченко, форми навчання ототожнюються з об'єктивною реальністю, процесом матеріальної, фізичної взаємодії, яке відбувається через спілкування. В.Андреев розуміє форму організації навчання як цілісну системну характеристику процесу навчання з точки зору особливостей взаємодії вчителя та тих, хто навчається. Серед поширених форм взаємодії виділяють парну форму спілкування та взаємодії, фронтальну, колективну, групову та ін. [2, 36]. Професійне педагогічне спілкування відбувається на основі високої культури спілкування, допомагає педагогам сприймати, розуміти, засвоювати, передавати зміст думок, почуттів.

Спілкування і взаємодія учасників дистанційного навчання відбувається на основі цифрових технологій та технології дистанційної освіти та має свої особливості.

Дистанційне навчання, яке останнім часом набуло великої популярності в системі післядипломної освіти. Такий вид навчання визначається науковцями як взаємодія педагога та студентів між собою на відстані, яка висвітлює всі притаманні навчальному процесу компоненти, до яких віднесено: мету, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання, специфічні засоби Інтернет-технологій [4, 21]. Дистанційне навчання має свої особливості та відрізняється від інших форм навчання високою інформативністю, доступністю, економічністю. Дистанційний етап навчання дозволяє ефективно виконувати завдання курсу, працювати за індивідуальною освітньою траєкторією, в зручний час та в зручному місті, що робить навчання більш мобільнішим та комфортнішим.

Поширеними формами спілкування та взаємодії у дистанційному навчанні є наступні як от: спілкування в чаті, листування, відео-конференції, вебінари, семінари. При чому куратор-тьютор має можливість спілкуватися з усією групою колективно, взаємодіяти з кожним слухачем курсів індивідуально. Для здійснення швидких повідомлень організатор курсу може зробити оголошення, повідомлення, сповіщення тощо.

Для здійснення спілкування та взаємодії в ході дистанційного навчання використовується певний цифровий інструментарій. На початку організації навчання куратор – тьютор повинен використовувати платформу дистанційного навчання, яка стане основною у подальшій практичній діяльності. Серед яких найбільш поширеною є Moodle, яке розглядається як модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище Moodle, яке називають також системою управління навчанням (LMS), системою управління курсами (CMS), віртуальним навчальним середовищем (VLE) або просто платформою для навчання. Ця дистанційна платформа надає великий вибір цифрових інструментів для навчання, серед яких окремі модулі: види діяльності, ресурс тощо. В модулі «Види діяльності» куратор створює завдання для оцінювання, організовує спілкування в форумі та чаті, проводить тестування, пропонує до виконання окремі практичні завдання, додає файли з результатами роботи, розміщує елементи для спільної роботи, а модуль «Ресурс» дозволяє додати до курсу текстові та веб-сторінки, надписи, посилання на файли, каталоги тощо[5,28].

Іншою платформою дистанційного навчання є Mobi-school, яка повністю адаптована до нинішніх умов інформатизації освіти, містить web- інструментарій для створення, впровадження автентичного електронного середовища навчального закладу та дозволяє підтримувати навчальний процес через чат, навчальні матеріали, WEB -бібліотеки та відео-чат [3,67]. Для здійснення спілкування та взаємодії учасників освітнього процесу на дистанційному етапі навчання корисними можуть стати освітнє середовище Google Classroom, хмарне середовище Microsoft Office 365 та ін.

Так, освітнє середовище Google Classroom для спілкування і взаємодії учасників освітнього

процесу має зручну систему сповіщень, можливість швидкої взаємодії через вкладку потік, ефективне використання практичних робіт у вкладці завдання та зручну і прозору систему тестування та оцінювання роботи слухачів. Для спільної роботи можна використовувати редактори Google презентації, таблиці, документи, Google форми тощо. Хмарне середовище *Microsoft Office 365 Education*, включає цілий комплект інструментів до якого входять Word, Excel, PowerPoint, OneNote, Microsoft Teams та додаткові інструменти для навчання. В цьому середовищі є можливість працювати спільно над документами, обмінюватись інформацією на основі додатку Yammer, проводити опитування через Forms, отримувати сповіщення подій через календар тощо.

Ефективними формами взаємодії учасників освітнього процесу є інструменти для проведення семінарів, відео-конференцій, вебінарів тощо. Для проведення вебінарів та онлайн конференцій значного розповсюдження отримали платформи Zoom, Webex, платформи від Google - Google Hangouts, Google Meet; платформи від Microsoft 365 Skype та Teams.

Серед мобільних месенджерів в процесі дистанційного навчання активно і зручно використовувати Viber, Telegram та додаток Google Duo, які мають можливість миттєвого сповіщення, зворотного зв'язку, ефективного та зручного спілкування, обміну файлами тощо. Для отримання практичної допомоги слухачам курсів підвищення кваліфікації, обговорення важливих питань, проведення рефлексії, куратор-тьютор може використовувати інтерактивні дошки Padlet, Google Jamboard, Linoit та інші. Такі інструменти дозволяють демонструвати додатковий наочний, науково-методичний матеріал для слухачів курсів підвищення кваліфікації, отримувати зворотній зв'язок.

Отже, спілкування та взаємодія учасників дистанційного етапу навчання в процесі підвищення кваліфікації здійснюється на основі платформ дистанційного навчання та може проходити у вигляді листування, обміну інформацією, здійснення рефлексії, спілкувань в чаті тощо. Ми прийшли до висновку, що найбільш ефективними для практичної роботи є хмарні освітні середовища з додатковими можливостями спільної командної роботи та зручним набором цифрового інструментарію для виконання практичних завдань. Використання мобільних месенджерів, інтерактивних дошок надає можливість учасникам дистанційного навчання значно покращує обмін інформацією, отримання швидкого доступу до навчальних матеріалів та освітніх подій. Всі цифрові технології навчання та цифровий інструментарій впливає на загальну ерудованість педагогів та сприяє в цілому розвитку цифрової компетентності в процесі дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Білер О. С. Аналіз існуючих методик навчання комп'ютерних технічних засобів навчання студентів педагогічних університетів та визначення проблеми дослідження. URL: file:///C:/Users/Asus/Downloads/Nzssp_2012_7_14.pdf
2. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні : підручник / Н. Ю. Бутенко. Київ : КНЕУ, 2004. с.383
3. Карташова Л.А., Бахмат Н.В. Пліш І.В. Розвиток цифрово компетентності педагога в інформаційно-освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти\ Інформаційні технології і засоби навчання, 2018, Том 68, №6 С.193-195
4. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання: Умови застосування / В.М. Кухаренко, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротинко. Харків : НТУ "ХПІ", 2001. 282 с.
5. Методичні рекомендації до розроблення електронного навчального курсу : метод. рекомендації до електронного навчального курсу / уклад. Т.Ю. Примака, О.О. Петруша. Київ, 2015. 36 с

«СУЧАСНІ СЕРВІСИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ»

Кундеус Валентина Володимирівна

XXI століття- час викликів людству: світові економічні кризи, глобальне потепління, створення штучного інтелекту, війни, в тому числі і цифрові, із останніх – COVID19, що спалахнув по всій планеті. Перед нами, як учителями, постало завдання по перезавантаженню як власному, так і всієї системи освіти загалом.

Дистанційне навчання створило нову форму організації освіти, що базується на симбіозі використання традиційних методів отримання знань, нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, і, безпосередньо, на принципах самоосвіти. З'явилась нагальна потреба у використанні, крім блогів учителів, сайтів навчальних закладів та електронного листування, різноманітних, як платних, так і безкоштовних он-лайн сервісів для навчання.

Наведемо найпопулярніші з них:

Zoom - сервіс для проведення відеоконференцій, онлайн-зустрічей і дистанційного навчання. Організувати зустріч може будь-хто, хто створив обліковий запис. Безкоштовно обліковий запис дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю 40 хвилин. Вартість платного тарифу с необмеженою тривалістю конференцій всіх розмірів і з кількістю учасників до 100 чоловік - \$ 14.99 в місяць. Програма відмінно підходить для індивідуальних і групових занять, куди учасники можуть заходити як з комп'ютера, так і з планшета з телефоном. До відеоконференції може підключитися будь-хто, що має посилання, або ідентифікатор конференції. Захід можна запланувати заздалегідь, а також зробити повторювану посилання, тобто для постійного заняття в певний час можна зробити одну і ту ж посилання для входу.

Moodle - безкоштовна і відкрита система управління навчанням, яка поєднує у собі комунікацію між викладачами та здобувачами освіти. Вона надає багато можливостей, серед яких: виконання завдань, завантаження файлів, обмін повідомленнями, оцінювання та календар подій.

МійКлас - українська електронна інформаційно-освітня система. Функціонал ресурсу дозволяє вчителям використовувати готові завдання з основних предметів шкільної програми з 1 по 11 клас або оцифрувати власну навчальну програму для впровадження дистанційного навчання учнів.

Для обміну файлами пропонуємо безкоштовний веб-сервіс **Google Classroom**. Тут можна завантажувати роботи, редагувати їх, оцінювати тестові або контрольні роботи. Для того, щоб працювати з ним, потрібно мати аккаунт в Google. Сервіс може допомогти як маленьким школам, так і великим закладам освіти.

Viber - застосунок для смартфонів і комп'ютерів, що інтегрується з адресною книгою та авторизується за номером телефону. Дозволяє здійснювати безкоштовні дзвінки (оплата тільки за рахунок інтернет-трафіку) високої якості між смартфонами з встановленим вайбером, а також передавати текстові повідомлення, зображення, відео та аудіо повідомлення.

«Microsoft Teams» - допомагає спільно використовувати програми, що входять до складу Office 365, він дозволяє класу чи навчальній групі комунікувати. Програма об'єднує все в спільному робочому середовищі, яке містить чат для обговорень, дозволяє обмін файлами та корпоративні програми.

Skype дає змогу спілкуватися користувачам з усього світу, є безкоштовним додатком. Мільйони компаній і окремих користувачів за допомогою Skype безкоштовно здійснюють відео- і голосові виклики, проводять конференції, надсилають миттєві повідомлення та обмінюються файлами з іншими користувачами Skype.

Таким чином, завдяки інтерактивній взаємодії у процесі роботи, самостійному освоєнню досліджуваного матеріалу тим, хто навчається, а також консультативному супроводу з боку учителя, є змога ефективно навчатися на відстані за допомогою сучасних інформаційних технологій.

ВІД АВТОРСЬКОЇ КАЗКИ ДО ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНІЙ МИСТЕЦЬКІЙ ШКОЛІ.

*Масьома Тамара Степанівна,
викладач-методист, завідувача відділенням станкових дисциплін
Харківської дитячої художньої школи № 1 ім. І.Ю. Рєпіна.*

Ключові слова: дистанційні уроки, сучасна мистецька школа, новітні комунікаційні засоби, майстер-класи.

Дистанційні заняття внесли корективи у процес навчання дітей.

Сучасна мистецька школа вміло поєднує класичний досвід, накопичений попередніми вчителями і використання традицій у сфері образотворчого мистецтва з новаціями та інноваціями сучасної освіти.

Нові форми навчання повною мірою розкривають особистості педагогів сучасної мистецької школи. Вони виявляють їх готовність до змін та інноваційних пошуків нових форм роботи з учнями, що дуже важливо у творчій праці.

Нові реалії спричинилися та спонукали до швидкої генерації нових ідей. Відкривається глибина та різнобічність інтересів. Світ новітніх комунікаційних засобів пропонує педагогу знайти своє індивідуальне рішення. Варіативність технологій і методик навчання у класах мистецької школи допомагає педагогам знайти форму сумісності теоретичного матеріалу з майстер-класами. Поетапні, покрокові демонстрації дозволяють учням більш повно засвоїти матеріал, теми, нюанси ведення рисунку, живопису й відкрити для себе секрети, закони та правила побудови композиції.

Вміння вдало поєднувати інформаційно-комунікаційні технології викликає зацікавленість учня, дозволяє різнобічно підходити до викладання матеріалу. Активізація творчого потенціалу дитини відбувається через використання різних засобів, від казки до відеоконференцій і майстер-класів онлайн.

Методичні прийоми проведення дистанційних зустрічей з учнями повинні бути різноманітними. Кожен урок із творчими дітьми має починатися та закінчуватися несподівано для учнів. Очікування нового, незвіданого повинно бути в навчанні весь час.

Взагалі, в наш час відбуваються гострі дискусії щодо питання двох напрямків у мистецькій школі. Класичні форми навчання чи сучасний напрям в образотворчому мистецтві та навчанні? Мабуть, найвищий ступінь майстерності знаходиться між цими двома точками відліку. Треба вміти майстерно використовувати доробки наших великих педагогів та активно брати до роботи надбання сучасного світу. Активізація пошуків форми проведення дистанційних занять вимагала сконцентруватися на різноманітних, нових за змістом і цікавих для учнів завданнях і формах подачі матеріалу. А необхідні варіанти рішення з'явилися достатньо швидко.

Для найменших я побудувала систему нескінченної казки. Протягом усього періоду дистанційного навчання робота з казкою була однією зі складових усього процесу. Вона дала можливість додати елементи пригоди та урізноманітнити подачу матеріалу.

Для маленьких вправ підходять міні-казочки, які хтось розповідає як частину великої мінливої казки.

Казки, які я пропоную дітям у навчальному процесі, – незвичайні, вони про мистецтво, про основні засоби виразності у світі мистецтва. Найголовніше – це виконання визначеного завдання, розкриття теми. Овіяні загадкою й таємницею, вони дають можливість зацікавити дітей. Кожна зустріч із дітьми починається з казки, на яку діти чекають і яка трансформується та розвивається урок за уроком. Історія подається за допомогою відео, або ж використовується звукова доріжка. Далі проходить майстер-клас для учнів за темою уроку, який, звичайно, пов'язаний із нашою казковою історією. Під час обговорення етапів робіт використовується Viber, а завершені роботи відправляються дітьми та їх батьками в Google-клас. Обговорення етапів є дуже важливим у відеоконференціях. У старших класах звичайні академічні завдання трансформувалися у більш творчі, з новими цілями та рішеннями. Технічно дуже важливою на уроках є робота з графічним планшетом, який дозволяє швидко й точно зробити правки, пояснити учню його помилки та швидко все виправити. Велике значення мають уроки у форматі відеомайстеркласів, де учень має можливість прослідкувати за етапами роботи вчителя, який пояснює закони, правила та методи виконання.

Але, звичайно, необхідно шукати нові форми, знайомитися з новими технічними можливостями. Педагог повинен завжди шукати новітні засоби й можливості розвивати творчий потенціал учнів.

Звісно, під час дистанційного навчання не вистачає контакту з учнями, не вистачає емоцій, які вирують у класі. Творча атмосфера самої майстерні додає багато натхнення в роботі. Але нові завдання, які виникли під час карантину, дали можливість педагогам і дітям по-новому поглянути на методи роботи й використання в ній нових технологій. Мабуть, тепер є можливість і бажання використовувати багато нового на звичайних уроках, володіючи новими знаннями, здобутими під час дистанційного навчання.

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

Мачача Тетяна,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник
відділу технологічної освіти Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

Педагогічна практика засвідчила, що школи виявилися не готовими до екстреного впровадження дистанційного навчання в цілому та в межах технологічної освітньої галузі зокрема. Аналіз досвіду впровадження навчання у дистанційному режимі показав, що його ефективність залежить найперше від розробки інноваційних методик та педагогічних технологій, тоді як цифрові платформи, електронні й паперові освітні ресурси є засобами навчання, які допомагають налагодити й організувати його процес.

У результаті проведених досліджень в межах технологічної освітньої галузі встановлено, що впровадження дистанційного навчання – це перш за все процес зміни форм навчання. Це фактичний перехід від *традиційної класноурочної форми навчання до регульованої форми компетентісно*

орієнтованого проєктно-технологічного навчання. Практика організації дистанційного навчання остаточно підтвердила, що класноурочна система навчання є неефективною і має залишитися в історичному минулому.

Головна відмінність між зазначеними формами навчання полягає в кардинальній зміні ролі учителя: із керівної стосовно трансляції інформації на розробника цифрового навчального контенту, організатора й дизайнера процесу дистанційного навчання, фасилітатора, тьютора тощо. Дистанційний учитель трудового навчання та технологій володіє технологією індивідуалізації навчання, організацією діяльності віддалених учнів, супроводжує процес оволодіння кожним учнем алгоритмом навчальної проєктно-технологічної діяльності, створює дружлюбну атмосферу взаємодії і взаємодопомоги.

Також в процесі дистанційного навчання, особливо в умовах карантину, змінюється роль батьків, без їхньої посильної допомоги, партнерської взаємодії досягти якісних результатів, як виявилось, дуже важко. Деякі завдання і технологічні процеси учні можуть виконувати лише під наглядом батьків. Також необхідно забезпечити можливість обирати проєкти для спільного виконання з батьками, але тільки за їхнім бажанням.

У класноурочній системі трудового навчання уроки проводяться лише в класних приміщеннях, майстернях, тоді як проєктно-технологічне навчання проводиться змішано – в майстернях та дистанційно, а в умовах карантину – лише дистанційно. В класно-урочній системі навчання урок відбувається за розкладом і триває 45 хвилин, в цілому розрахований на середнього учня, бо в його межах неможливо здійснити індивідуальне навчання. Проєктно-технологічна система навчання відбувається також регламентовано, але за алгоритмом проєктно-технологічної діяльності з елементами дистанційного навчання та з урахуванням індивідуального темпу навчання кожного учня.

Оскільки основою нової української школи є реалізація компетентнісного підходу, а проєктно-технологічна компетентність, як і будь-яка інша, формується лише в діяльності й існує як діяльність, то й навчання організовується за алгоритмом проєктно-технологічної діяльності. На передній план виходять знання про її способи.

Очевидно, що в карантинних умовах дистанційного навчання неможливо в повній мірі відтворити зміст трудового навчання та технологій, запланований учителями у календарно-тематичних планах ще до карантину. Адже ці плани розроблялися з врахуванням умов навчання у шкільних майстернях, дизайн-студіях для створення нових виробів, освітніх продуктів. У домашніх умовах часто відсутні необхідні цифрові засоби навчання, матеріали, інструменти й обладнання для виконання раніше запланованих практичних робіт з проєктування, виготовлення і презентування освітніх продуктів. Тому є потреба у перегляді навчальних програм і календарних планів з метою їх розвантаження та адаптування до домашніх умов навчання, а також потреб збереження здоров'я учнів, дозування їхнього часу перебування перед екранами гаджетів.

Інтегровані знання, які учні видобувають на науковій основі під час виконання свідомо обраних навчальних завдань, що відповідають їхнім пізнавальним і практичним потребам, стають інструментальними для якісного облаштування повсякденного життя. Практика підтверджує, що такі завдання підтримують і вітають більшість батьків. У них з'являється реальна можливість для налагодження спільної із дітьми діяльності, емоційного спілкування, шанобливих ставлень, взаєморозуміння, розвитку власних знань про побут сім'ї. Батьки мають нагоду переконатися у важливості трудового навчання й технологій для здорового способу життя, самозарадності і творчого розвитку їхніх дітей, з'являється розуміння, що це зовсім не другорядний предмет, як помилково вони думали про нього раніше.

У контексті питання здоров'я і творчого життя учнів вагомими є доступні для виконання проблемні теми та завдання, які укріплюють імунітет, вирішують питання гігієни, рухливості учнів тощо – це завдання з кулінарії, прибирання приміщень, догляду за кімнатними рослинами і тваринами. Також важливо забезпечити можливість учням брати участь у формуванні змісту навчання, займатися видами діяльності, рукоділлям, які їх найбільше цікавлять і для виконання яких є відповідні умови, матеріали й інструменти. Також треба пам'ятати про соціалізацію – спрямування учнів на виконання особистісно і соціально значущих освітніх продуктів, проєктів, які об'єднують, передбачають взаємодопомогу, турботу про близьких, залучення до спільної роботи. Це можуть бути спільні проєкти, благодійні ярмарки, виставки, модні нині серед молоді челенджі.

Також з'являється можливість формування різновікових груп для проєктно-технологічного навчання, де учні взаємонавчаються, підтримують один одного у створенні освітніх продуктів. Цифрові інструменти дають можливість учителю налагоджувати інтерактивну взаємодію з учнями та забезпечувати комунікацію учнів між собою, об'єднувати їх в групи за інтересами та контролювати й оцінювати їхню навчальну діяльність. Саме тому для ефективного організації дистанційного навчання

важливими є знання про способи віддаленої навчальної діяльності – доцільне користування цифровими засобами на кожному етапі навчання.

Зустрічатися на цифрових платформах усім класом або окремими групами доцільно лише на окремих етапах проектування – визначення проблеми і теми проекту, вибору завдань різного типу та способів їх виконання, планування роботи, розробки критеріїв виконання завдань, а також на етапах рефлексії – оцінювання, самооцінювання та презентації освітніх результатів. Тоді як технологічні процеси виготовлення продуктів оптимально виконувати самостійно в індивідуальному темпі за якісним навчальним контентом – відео-матеріалами, інструкціями, технологічними картками, індивідуальними консультаціями.

Для створення віртуального середовища, встановлення ефективного зворотного зв'язку і взаємодії, необхідно оволодіти відповідними цифровими засобами. Міжнародні дослідження в східній Європі і в Україні показали, що нині найбільш популярними для реалізації дистанту є такі цифрові платформи й інструменти: на першому місці – **Zoom**, за ним – **Google Classroom**, ефективним інструментом також визнаний **Google-docs**. Google-docs має лінійку колонок, в яких можна формулювати завдання в процесі безпосереднього обговорення, планування діяльності, визначати дедлайни, фіксувати хто за що відповідає тощо. Тут є також зручний календар. І головне – можливість бачити вчителю просування кожного учня в навчанні. І учні це також бачать, що мотивує їх до самонавчання, самоорганізації, відповідального ставлення до навчання. Також тут можна розміщати навчальний матеріал, мотивуючі й навчальні відеоролики, критерії оцінювання, шаблони, інструкції, зразки тощо.

Дистанційне трудове навчання і самонавчання, як творчий процес побудови індивідуальної траєкторії навчання, передбачає подолання труднощів, неминучі помилки, які в результаті приводять до успіху, якісних освітніх продуктів, формування ключових і предметної компетентностей. Адже компетентність – це новий рівень самоорганізації людини в невизначених умовах, її усвідомлення самої себе, своїх можливостей, наявного освітнього досвіду, здатність бачити перспективи, ставити цілі та готовність їх досягати.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ

Охотник Галина Григорівна

викладач фізики, викладач-методист

Придніпровський державний металургійний коледж

Соціальна парадигма життєдіяльності людей перетворюється цифровізацією, яка розширює кругозір та можливості отримувати і вдосконалювати знання. В сучасному світі цифрові технології являються не тільки інструментом, а і середовищем існування з новими можливостями: навчання в зручний час, безперервної освіти, проектування індивідуальної освітньої траєкторії, зі споживача електронних ресурсів стати творцем.

Цифровізація освіти розширює горизонти пізнання студентів, роблячи їх безмежними, із застосуванням мобільних та інтернет-технологій. Спрямованість цифровізації в освіті – це забезпечення безперервності в процесі навчання (life-long-learning – навчання впродовж життя), а також його індивідуалізації на основі advanced-learning technologies (технологія просунутого навчання). [1]

Зараз ми маємо майже безмежні можливості для удосконалення навчального процесу, його модернізації сучасними засобами навчання. Цифрові технології навчання сприяють формуванню інформаційно-комунікаційної, комунікативної, предметної, проектно-технологічної компетентностей. Тому вже сьогодні неможливо нехтувати потенціалом електронних засобів навчання та цифрових освітніх технологій [6].

Цифрове навчання може бути тісно пов'язаним з концепцією BYOD - «Bring Your Own Device». Її суть полягає в тому, що гаджет стає інструментом у навчанні, а не тільки засобом зв'язку чи іграшкою. Що сприяє будь-якого навчальному заняттю стати більш насиченим і цікавим.

Цифровізація навчального процесу дозволяє значно збільшити віртуальну мобільність студентів. Сучасна освіта представлена широким спектром електронних, мультимедійних підручників та посібників, інтерактивних комплексів, цифрових вимірювальних лабораторій.

Вміння студентів вчитися, бути готовими до змін стало головною функцією навчального закладу. Освіта має давати впевненість. Студентам необхідно навчитись оперативному вирішенню завдань, командній роботі, будувати комунікації і партнерство. Роль викладача таким чином

змінюється: стандартна лекція, що записується під диктовку значно знижує мотивацію до навчання. Класична лекція своїм форматом має зміститись в сторону консультацій, дискусій, діалогу.

Для мотивації студентів до безперервного отримання знань широко використовуються електронні ресурси і різні засоби інформаційно-комунікаційних технологій системи SMART-освіти. Сьогодні найбільш актуальним стало мобільне навчання, яке тісно пов'язане з дистанційним і електронним навчанням. Мобільне навчання – це нова освітня парадигма SMART-освіти. На її основі створюється нове навчальне середовище з рядом переваг:

- можливість навчатись будь-коли та будь-де;
- компактність мобільних пристроїв;
- безперервний доступ до навчальних матеріалів;
- підвищену інтерактивність навчання;
- зручність застосування послуг мобільного навчання;
- персоналізованість навчання.

Мобільне навчання має унікальні властивості:

- одночасна взаємодія як з одним студентом, так і з групою;
- динамічне генерування навчального матеріалу в залежності від місцезнаходження студентів, контексту навчання та способу використання мобільних пристроїв;
- можливість виконання окремих дискретних у часі навчальних дій студентів у будь-який час і в будь-якому місці [2].

Важливим стає забезпечення суб'єкта навчання індивідуально спланованою послідовністю блоків знань для їх засвоєння і послідовністю навчальних завдань для забезпечення його компетенцій [3].

Для забезпечення ефективного навчання було створено електронний ресурс «Квантові властивості світла» (<https://sites.google.com/view/galinaokhotnik-tt14>) для студентів спеціальності: 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» розроблений на платформі Google Sites відповідно до програми навчального предмету, затвердженої Міністерством освіти і науки України (наказ № 1539 від 24.11. 2017 р.).

Будь-який користувач може працювати в своєму темпі, переглядати навчальне відео, самостійно працювати з цифровим контентом і з різними рівнями навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій успішно виконувати запропоновані завдання.

Ресурс має структурну логіку та складається з 9 теоретичних блоків, інтерактивних вправ, інфографіки, інтелект-карт, завдань для самостійного дослідження з використанням інтерактивних симуляцій PhET, веб-квестів, прикладів розв'язування задач та підсумкового тесту.

На сайті визначено послідовність навчання, обрані методи та засоби навчання, описується навчальна активність та створена схема навчання, які є зручними і зрозумілими для користувача та має місце система підтримки.

Для створення ресурсу був застосований наступний інструментарій.

Google Sites – безкоштовний хостинг сайтів від Google, що має нескладний візуальний редактор, завдяки якому можна створити власний сайт без особливих проблем в домені G Suite Basic або на зовнішніх ресурсах. Викладачі можуть використовувати Google Sites щоб створити різноманітні електронні освітні ресурси, а студенти – презентувати власні проекти. У власника сайту є можливість надати право відвідувати сайт або редагувати його контент.

Google Forms являється простим і ефективним інструментом, який здатний вирішити купу проблем. За допомогою Google Forms миттєво, безкоштовно, без реєстрації на додаткових сервісах створюються тести, опитування, що без збоїв збирають інформацію. Можна задати необхідні налаштування, надати доступ користувачам, вбудувати на сторінку сайту тощо. Серед переваг те, що результати тестів чи опитування зберігаються і постійно доступні в Інтернеті та автоматично опрацьовуються і можуть бути представлені у вигляді таблиці та наочних узагальнених діаграм.

Blogger – сервіс блогів від Google.

Google Drive – хмарне сховище з набором веб-інструментів для збереження файлів користувача, які завжди доступні з будь-якого пристрою. Є можливість спільної роботи, надається запрошення інших користувачів для перегляду, редагування або коментування змісту будь-яких файлів і папок. [5]

YouTube являється найбільшим і найпопулярнішим і, напевне, найзручнішим відеохостингом у світі. Можна створити свій освітній канал, колекцію навчальних відео.

Для викладання та вивчення фізики використовую проект PhET університету Колорадо, в якому розроблено понад ста інтерактивних моделей. За допомогою симуляцій можна забезпечити

анімоване інтерактивне та ігрове середовище, яке дає змогу студентам досліджувати. Відстежується зв'язок між явищами в природі та основами наук, є можливість невидиме зробити видимим та включити візуальні моделі, що сприяє розвитку мисленню студентів.

Використання симуляцій як анімованої ілюстрації сприяє ефективному спілкуванню зі студентами. Корисно показати динамічні процеси, які за необхідності можна уповільнити, прискорити або призупинити, невидиме зробити видимим, що ефективно для навчання та практично у використанні, в порівнянні зі статичними малюнками чи реальними демонстраціями.

Інтерактивна демонстрація на лекції покращує навчання студентів, сприяє формуванню вмінь робити передбачення та кращому розумінню.

Симуляції PhET розроблені так, що сприяють розвитку навичок дослідження з вивченням причинно-наслідкових зв'язків.

Доцільно запропонувати студентам наступний сценарій (задачу):

- Зробити індивідуальний прогноз;
- Обговорити в парі;
- Переглянути можливі прогнози;
- Зробити підсумок прогнозів та міркувань;
- Провести «експеримент» з симуляцією;
- Записати результат і порівняти, наскільки він відрізняється від прогнозування.

Дискусія на лекції з участю студентів сприяє фокусуванню на міркуванні.

Для активізації навчального процесу, сприяння підвищення індивідуалізації навчання і його якості доречно використовувати методику web-квестів. В процесі такої діяльності студенти перетворюються на активних суб'єктів навчального процесу, що підвищує не лише мотивацію до процесу здобуття знань, але і відповідальність за результати своєї діяльності і їх презентацію. Це сучасна та перспективна методика, що має ряд переваг, заслуговує на широке впровадження в навчальний процес.

Для розвитку навичок соціальної взаємодії зручно використовувати такий інструмент як **Flipgrid**. Викладачем заздалегідь формується тема і здійснюється наповнення її актуальним контентом. Студенти відповідно до теми лекції формують свої відеовідповіді, можуть коментувати інші відповіді, висловлювати власні емоції, тощо. Є можливість організувати зворотній зв'язок – викладач коментує відеовідповіді студентів. [4]

За допомогою сервісів **ThingLink**, **H5P** та **Learningapps** можна розробити, і зберігати інтерактивні плакати з додаванням анотації, відео, завдання з різних предметів, для перевірки і закріплення знань в ігровій формі, що сприяє формуванню пізнавального інтересу студентів.

Bubbl.us – сервіс для побудови інтелект-карт з простим і доступним інтерфейсом, з можливістю спільної роботи і непоганим дизайном готових карт. Може бути застосований як для мозкового штурму, так і для узагальнення знань з певної теми.

Easelly – онлайнвий сервіс для швидкого створення за допомогою шаблонів дуже ефектної і інформаційно насиченої роботи в жанрі інфографіки буквально за кілька години.

Діджиталізація освітнього процесу сприяє абсолютно новим можливостям отримувати і вдосконалювати знання, адже для сучасного покоління інформаційно-комунікаційні технології є не лише інструментом, щоб отримувати нові знання, а і середовищем існування, де навчання можливе у будь-який час, у зручному місці, за власною освітньою траєкторією.

Слід пам'ятати, що використання технологій може сприяти людині стати експертом у своїй діяльності, не зважаючи на те, що це не технологічна галузь. Можливість застосування цифрових технологій і продовження свого самостійного навчання може принести значну користь, яку неможливо передбачити зараз.

Для того, щоб студенти стали всебічними користувачами сучасних технологій, необхідно вивести їх із зони особистого комфорту, яка у кожного студента своя. Наприклад, хтось для спілкування використовує короткі і лаконічні абзаци і хештеги у **Twitter** або **Instagram**. Тому для їх виходу із зони комфорту важливо запропонувати обмін думками за допомогою більш широких повідомлень у блозі. А для студентів, які мають досвід роботи з блогами, можна запропонувати відеожурнал або **Flipgrid**.

Електронний ресурс «**Квантові властивості світла**» застосований для навчання студентів коледжу з метою формування їх самоосвітньої компетентності, творчої, продуктивної діяльності.

Якщо надати студентам більшу свободу вибору і заохочувати їх використовувати технології по-новому, це стане дієвим способом допомоги їм розпочати роботу щодо виховання цифрової грамотності.

Список використаних джерел

1. Innovating Pedagogy 2014. Exploring new forms of teaching, learning and assessment, to guide educators and policy makers. The Open University, 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.openuniversity.edu/sites/www.openuniversity.edu/files/The_Open_University_Innovating_Pedagogy_2014_0.pdf.
2. Вовк О. Б. Системи електронного навчання – нові форми сучасної освіти / О. Б. Вовк // Математичні машини і системи. – 2015. – № 3. – Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний С. 79-86. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MMS_2015_3_10.
3. Мінцер О. П. Обрії розвитку адаптивного навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/%D0%A1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C/Downloads/7665-27486-1-PB%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/%D0%A1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C/Downloads/7665-27486-1-PB%20(2).pdf).
4. Офіційний сайт сервісу Flipgrid – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://info.flipgrid.com/>
5. Продукты Google [Електронний ресурс] // – Режим дост.: <http://www.google.com.ua/intl/ru/about/products/>.
6. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_975

ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Поджіо Т.Ю.

доцент кафедри мовної підготовки та комунікації в публічному управлінні Національної академії державного управління при Президенті України

В сучасному освітньому просторі вивчення іноземних мов було та залишається однією з найважливіших складових, що забезпечує існування світової наукової спільноти, академічну мобільність та сталий розвиток науково-технічного прогресу. На ринку праці, який сьогодні, не зважаючи на соціально-економічні кризи, має тенденцію до інтерналізації, знання однієї чи декількох іноземних мов перетворилось на таку ж базову вимогу, як і користування сучасними комп'ютерними технологіями. Отже, бурхливі соціально-економічні зміни та зростаючі потреби суспільства висувають нові вимоги до стандартів сучасної освіти та її змісту.

Потреби суспільства та вимоги до рівня знань іноземних мов продовжують змінюватись та зростати, отже, відповідно змінюються та зростають і вимоги до викладання іноземних мов в закладах вищої освіти нашої країни.

На рівні студентів закладів вищої освіти це позначає, що іноземна мова для багатьох з них є не просто дисципліною навчального плану, а і важливою запорукою їх майбутньої успішної кар'єри. Як наслідок, зростає мотивація студентів до вивчення іноземних мов, зокрема до англійської мови як мови бізнесу, науки, освіти та міжнародного спілкування.

З метою організації навчального процесу на сучасному рівні, провідні заклади вищої освіти України використовують найсучасніші освітні технології при викладанні іноземних мов: освітні онлайн платформи та програмне забезпечення роблять вивчення іноземних мов доступним та цікавим, враховують індивідуальний темп навчання. Використання методики змішаного навчання (blended learning) з залученням студентів до роботи на таких освітніх онлайн платформах компанії Pearson як MyEnglishLab, MyGrammarLab [6]; організація дистанційного навчання на освітніх онлайн платформах Moodle [7], Prometheus [8], та інших, використання програмного забезпечення, що дозволяє проводити певні види практичної роботи інтерактивно, в режимі реального часу (Quizlet[9], Kahoot[10] тощо), сприяє підвищенню ефективності вивчення іноземної мови, дозволяє покращувати знання іноземної мови та виконувати індивідуальні і самостійні завдання згідно власного графіку, без «прив'язки» до місця, часу та темпу роботи групи на практичному занятті.

Перехід на дистанційну форму навчання, який відбувся у березні 2020 року у зв'язку з введенням карантину під час епідемії вірусу COVID-19, пройшов найменш складно для тих закладів освіти та навчально-педагогічних працівників, які використовували навчальні онлайн технології ще до вимушеної самоізоляції. Практичний досвід використання сучасних технологій дозволив багатьом викладачам іноземних мов швидко та ефективно організувати навчальний процес в нових умовах.

Використання освітніх онлайн платформи та програмного забезпечення дозволили завантажити на них або використати вже існуючі текстові, аудіо та відео матеріали, надати студентам доступ додаткових матеріалів, провести поточний, а по завершенню курсу і підсумковий контроль з іноземних мов. Завдяки комп'ютерним телекомунікаційним технологіям, що дозволили підтримувати регулярну взаємодія між викладачем і студентами, як в письмовій, так і в усній формі, проводились практичні онлайн заняття, які замінили аудиторні.

Таким чином було організовано процес навчання студентів закладів вищої освіти іноземній мові в дистанційній формі, що передбачав постійний прямий контакт між його учасниками, які досить швидко оцінили такі його переваги як гнучкість щодо часу і місця організації освітньої діяльності, відкритість та доступність.

Онлайн заняття з іноземної мови проводились з використанням соціальних мереж та різноманітного телекомунікаційного програмного забезпечення, що забезпечило безперервність навчального процесу в період карантину. Найпопулярнішим, за результатами опитування, що було проведене серед викладачів іноземних мов, виявилось комунікаційне програмне забезпечення для віддаленого конференц-зв'язку Zoom [11], що дозволяє проводити до 40 безкоштовних хвилин за сесію з досить великою кількістю учасників. Серед переваг користування цією програмою в навчальних цілях були відмічені можливості демонстрації екрана та письмової комунікації (чат) протягом онлайн сесії, зручність її організації та інші. Друге місце по популярності посідає програма Skype [12], що дозволяє організовувати конференц-дзвінки з використанням відео для 50 учасників (з ініціатором включно); забезпечує передачу текстових повідомлень (чат) та передачу файлів; надає можливість разом з зображенням з веб-камери передавати зображення з екрана монітора; створювати та відправляти відео повідомлення користувачам настільних версій програми. Крім того, таким програмним забезпеченням, що досить широко використовувалось для проведення онлайн практичних занять в період вимушеної самоізоляції, були зазначені Google Meet [13], Google Hangouts [14], Webroom [15].

Використання віртуальної дошки під час проведення занять з іноземної мови в онлайн режимі проводилась за допомогою програм Google Slides [16], Bitpaper.io[17].

З метою інформування учасників навчального процесу, обміну файлами з завданнями, обговорення організаційних та поточних питань та консультування викладачі іноземних мов активно використовують соціальні мережі та месенжери, що дозволяють створити групи для спілкування. Безперечним лідерами цього напрямку виявились додатки-месенжери Viber [18], та Telegram [19]. Досить популярними, залежно від вікової групи та завдань, що виконуються, також. викладачами іноземних мов вказані Google Classroom [20], ClassDojo [21], Edmodo [22].

Питання зберігання виконаних студентами практичних завдань (в тому числі у відео форматі), вирішується за допомогою Google Drive [23] та Padlet [24]., Щодо оцінювання академічних досягнень при проведенні поточного та підсумкового контролю, то програмне забезпечення ClascTime [25], Google Forms [26], Kahoot [10], Socrative [27] надає широкі можливості та робить процес контролю знань цікавим та ефективним, оскільки надає моментальний зворотній зв'язок всім учасникам навчального процесу.

Безперечно, не варто використовувати всі інноваційні технології водночас, якими б привабливими вони не були. Як правило, викладач зупиняється на декількох програмних продуктах, оскільки, на сьогоднішній день не існує одного програмного продукту, який би задовольняв всім навчальним потребам студентів та викладачів. На практиці найбільш вдалим виявилось поєднання однієї з телекомунікаційних систем або месенжера для проведення практичних онлайн занять та програмного забезпечення для обміну файлами та зберігання виконаних практичних завдань. Отже, формулу дистанційного навчання, з точки зору функціонального забезпечення, можна описати наступним чином: телекомунікаційні системи + освітні онлайн платформи чи програмне забезпечення.

Підводячи підсумок слід зазначити, що практичний досвід, отриманий освітянами під час ведення навчального процесу в дистанційній формі, потребує подальшого вивчення, систематизації та ґрунтовного аналізу. Наукові розвідки, розробка методичних і та практичних рекомендацій щодо дистанційного навчання разом широким громадським дискурсом викликів, що пов'язані з дистанційним навчанням, дозволять вивести національну освіту, зокрема заклади вищої освіти, на новий якісний рівень та сприятиме формуванню та розвитку інноваційного національного освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Вашук Ф. Г. Перехід до інноваційних технологій у вищій освіті – вимога часу / Ф. Г. Вашук // Інтеграція в європейській освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи : монографія / за заг. ред. Ф. Г. Вашука. – Ужгород : ЗакДУ, 2011. – Вип. 16. – С. 290–305. – (Серія : Євроінтеграція: український вимір).

2. Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів. – Навчальний посібник. – Київ: ДУТ, 2014. – 140 с.
3. Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання [Електронний ресурс] / уклад. І. В. Кулага, Д. О. Ільницький, С. О. Стрельник. - К. : Інститут вищої освіти КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2013. - 38 с. - Режим доступу: [https://kneu.edu.ua/userfiles/education2_0/13-4713_verstka\(1\).pdf](https://kneu.edu.ua/userfiles/education2_0/13-4713_verstka(1).pdf).
4. Силадій І. Якісна освіта в контексті управління впровадженням інновацій / І. Силадій // Вища освіта України. – 2011. – № 4. – С. 105
5. Distance learning solutions. Режим доступу: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions>
6. MyEnglishLab. Режим доступу: <https://www.pearson.com/english/myenglishlab.html>
7. Moodle. Режим доступу: <https://moodle.org/?lang=uk>
8. Prometheus. Режим доступу: <https://prometheus.org.ua/>
9. Quizlet. Режим доступу: <https://quizlet.com/ru>
10. Kahoot. Режим доступу: <https://kahoot.com/>
11. Zoom. Режим доступу: <https://zoom.us/ru-ru/events.html>
12. Skype. Режим доступу: <https://www.skype.com/uk/>
13. Google Meet. Режим доступу: <https://apps.google.com/meet/>
14. Google Hangouts. Режим доступу: <https://hangouts.google.com/>
15. Webroom. Режим доступу: <https://webroom.net/>
16. Google Slides. Режим доступу: <https://www.google.com/intl/en-GB/slides/about/>.
17. Bitpaper.io. Режим доступу: <https://www.bitpaper.io/>
18. Viber. Режим доступу: <https://www.viber.com/ru/download/>
19. Telegram. Режим доступу: <https://telegram.org/>
20. Google Classroom. Режим доступу: <https://classroom.google.com/u/0/h>
21. ClassDojo. Режим доступу: <https://classdojo.com/>
22. Edmodo. Режим доступу: <https://www.edmodo.com/>
23. Google Drive. Режим доступу: <https://accounts.google.com/>
24. Padle. Режим доступу: <https://padlet.com/>
25. Classtime. Режим доступу: <https://www.classtime.com/uk/>,
26. Google Forms. Режим доступу: <https://www.google.com/forms/about/>
27. Socrative. Режим доступу: <https://socrative.com/>

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Грицька-Анненкова М. І.

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: к. п. н., доц. Поліщук Л. П.*

Постановка проблеми. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій відіграє значну роль у формуванні комунікативної компетенції, так як вони реалізують особистісно орієнтований підхід освіти XXI століття. Освіта XXI століття не можливо без комп'ютерних засобів в епоху інформаційного розвитку суспільства, широкого застосування комп'ютерів і з урахуванням створення загальноосвітньої комп'ютерної інформаційної мережі Інтернет.

Використання мультимедійних засобів навчання на уроках іноземної мови та в позаурочній діяльності підвищує пізнавальну активність і мотивацію учнів, забезпечує інтенсифікацію процесу навчання і самостійної діяльності учнів. Новітні мультимедійні технології допомагають швидко і ефективно освоїти сприйняття усного мовлення, налагодити правильну вимову і навчити швидкого темпу говоріння. Мультимедійні засоби націлені на створення умов для формування і розвитку комунікативних умінь і мовних навичок учнів. Вони дозволяють перехід від репродуктивних форм навчальної діяльності до самостійних, творчих видів роботи, переносять акцент на формування комунікативної культури учнів та розвиток уміння працювати з різними типами джерел інформації.

Мета статті полягає у розгляді методів використання сучасних телекомунікацій для покращення навичок мовлення на уроці іноземної мови в старшій школі.

Виклад основного матеріалу. Дидактичні можливості мережі Інтернет є широкими для організації позаурочної діяльності. Найбільш ефективно можна використовувати мережу Інтернет для організації спільних телекомунікаційних проєктів (СТП) з носіями мови. Як показує досвід і аналіз спеціальної літератури, для школярів системне і цілеспрямоване використання методу СТП в навчальному процесі є тим засобом, що забезпечує найбільш ефективне іншомовне спілкування на міжкультурному рівні в рамках шкільної програми.

Найбільш повного вирішення виявлених проблем і формування комунікативної компетенції учнів за допомогою інформатики сприяє *проєктна технологія навчання*, яка:

- дозволяє організовувати діяльність, спрямовану на вирішення конкретної проблеми, що завершується створенням продукту праці;

- самостійно здобувати знання, яких бракує з різних джерел;
- користуватися набутими знаннями для вирішення пізнавальних і практичних завдань;
- розвивати дослідницькі вміння;
- підвищувати самооцінку, позбавлятися від деяких комплексів;
- використовувати комп'ютер як інструмент для творчості.

Міжнародні телекомунікаційні проєкти унікальні в тому відношенні, що вони дають можливість створити реальну мовну середу. Ніякі інші методи і технічні засоби не дозволяли нам до цього створювати такі умови. Міжнародні проєкти, які організовуються в мережі Інтернет на основі дослідження і вирішення будь-якої спільної проблеми, однаково цікаві і значущі для партнерів різних країн. Учасники роботи над проєктом стурбовані міркуваннями, дослідженнями, пошуком, збором необхідної інформації, її обговоренням між собою і з партнерами.

При роботі над проєктом можуть бути задіяні найрізноманітніші можливості і ресурси Інтернет. Пошук потрібної інформації призводить учасників проєкту в віртуальні бібліотеки, бази даних, віртуальні кафе і музеї, на різні інформаційні та освітні сервери. Необхідність іншого спілкування з реальними партнерами вказує учасникам на можливості електронної пошти, телеконференції, чат технології. Необхідність підготовки того чи іншого продукту, яку представляють кожним учасником у своїй школі (в класі), вимагає звернення до текстових, графічних редакторів, застосування різних програм в мережі, які дозволяють використовувати мультимедійні засоби (графіку, анімацію, мультиплікацію і ін.). Проєкт стає міждисциплінарним.

Таким чином, впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій створює передумови для інтенсифікації освітнього процесу. Вони дозволяють на практиці використовувати психолого-педагогічні розробки, що забезпечують перехід від механічного засвоєння знань до оволодіння умінням самостійно здобувати нові знання. Комп'ютерні технології сприяють розкриттю, збереженню і розвитку особистісних якостей учнів.

Навчання англійської мови у старших класах може і повинно бути сучасним, мобільним та інтерактивним [1: 17]

Рівень комунікативної компетенції повинен відповідати рівню, на якому відбувається спілкування в сучасному соціокультурному контексті. Наявність відповідного рівня комунікативної компетенції допомагає людині ефективно спілкуватися з людьми і співпрацювати з ними в усіх сферах життєдіяльності. Ставлячи за мету навчання іноземної мови формування комунікативної компетенції, іноземна мова є вже не тільки навчальною дисципліною, а й засобом розширення співпраці, досягнення взаєморозуміння і засобом збагачення культури особистості. Комунікативна компетенція дає можливість людині увійти в чужу культуру, отримувати, аналізувати, передавати інформацію та отримувати відповідь, тобто здійснювати інформативну діяльність.

Принципово важливо зрозуміти, що комунікативна компетенція формується в усіх видах мовленнєвої діяльності - аудіювання, говоріння, читання і листуванні. Очевидна необхідність використання інтерактивних форм організації навчального процесу, коли учні освоюють іншомовну комунікацію через спілкування.[3; 2]

Вправи займають дуже важливе місце в навчанні англійської мови, так як є основою оволодіння будь-якими навичками. В основі виокремлені нами комплекси вправ лежать зазначені вище принципи. Вправи націлені на паралельне і взаємозалежне формування іншомовної комунікативної компетенції за допомогою використання автентичних англомовних відеоматеріалів.

Розробка системи вправ відбувається в три етапи:

1. На початковому етапі розробки програми необхідно позначити завдання, які вирішуються в ході роботи.

2. Основний етап включає в себе безпосередньо розробку вправ, націлених на вирішення означених завдань.

3. На заключному етапі формується роздатковий матеріал для занять, проводиться нарізка відеофрагментів.

До основних завдань при розвитку комунікативної компетенції за допомогою автентичних відео можна віднести:

- розширення словникового запасу шляхом презентації нових лексичних одиниць або закріплення раніше вивчених;
- презентація або закріплення граматичних норм;
- робота над вимовою за допомогою акценту на звуках, наголоси, інтонації з опорою на імітацію мови акторів;
- формування і закріплення навичок аудіювання і говоріння, читання і письма;
- знайомство з крос-культурної інформацією (звичаї, традиції, норми етикету і т.д.), освоєння національно-культурної специфіки мовної спілкування;
- тренування уміння визначати тип комунікативної ситуації, тип дискурсу, функціональний стиль мовлення і підбирати адекватні методи комунікації;
- відпрацювання навичок стратегічної (компенсаторною) комунікативної компетенції - уміння здогадуватися про сенс почутого по інтонації, міміці і контексту ситуації.

Нам видається логічним підхід, при якому робота з автентичним відео ділиться на ті ж етапи, що і робота з друкованим текстом: (pre-viewing), (while viewing), (after-viewing).

При цьому на кожному етапі необхідна робота над розумінням національних культурних особливостей і зіставлення зі специфікою рідної культури, так як художні фільми надають величезні можливості для проведення аналізу, побудованого на зіставленні культурних реалій і особливостей поведінки людей в різних ситуаціях міжкультурної комунікації. Не варто забувати, що діалог культур - це не тільки акцентування на тому, що розрізняє співрозмовників, але й пошук того, що зближує. Тому при аналізі художнього фільму важливо знайти не тільки відмінності, але і точки зближення, які роблять справжнє художній твір культурним надбанням не одного народу або однієї країни, а й світової спільноти [3;60-75].

Нижче представлені приклади розроблених нами вправ.

1. You are going to create a poster for fun and fascinating food experiences in your country and a country of your choice. Read the questions and prepare your project research.

- Work in pairs. Do some research on the Internet to find out the following information about food and food experiences in two countries: What foods do people traditionally eat? Are there any unusual foods? Are there any interesting food festivals or events? Are there any unusual places to eat? Is there a special food or a food experience that you can't find anywhere else?

- Create a list of the most fun and fascinating food experiences and think about how best to present them on your poster. Add photos and any other additional information to make your poster more interesting.

- Display your poster in the classroom. Read other students' posters and discuss the fun and fascinating facts. Have a vote on the most unusual food experience that has been discovered.

Відповідно до виділених методичних принципів побудови роботи з автентичними відеоматеріалами з метою формування комунікативної компетенції старшокласників вважаємо за доцільне застосування 4-х етапної моделі роботи з відеоматеріалами, яка включає:

1. дотекстовий етап;
2. текстовий етап;
3. післятекстові етап;
4. творчий етап.

На післятекстовому етапі можливе використання наступних вправ: складання короткого огляду побаченого, обговорення, тестові завдання, заповнення таблиць, відповіді на питання [4;17].

Як приклад можна привести наступну вправу.

1. *Discuss the questions.*

a. *What fun and fascinating food experiences can visitors to your country have?*

b. *Have you ever tried any of the foods that other countries offer?*

c. *Why do you think it is fun to try out new and interesting foods and food experiences?*

Наведемо приклад вправи на творчому етапі.

Prepare a video message or write an e-mail to tell Mike what you think about his plans. Work in a group. Follow this plan:

1. *Say hello.*
2. *Give constructive comments about his idea to become a football player.*
3. *Give opinions and suggestions about his idea to leave school before doing his exams.*

4. Make any other suggestions and comments that can help him.

Висновки. Ми з'ясували, що не всі типи завдань підходять до будь-якого типу автентичного відеоматеріалу. Так, підготовка презентацій по темі ролика швидше підійде до документального відео, присвяченому, наприклад, економічним, екологічним або іншим науковим питань, а рольові ігри набагато більше підходять при роботі з художнім відео. При цьому велика різноманітність вправу і можливість легко їх комбінувати і видозмінювати дозволяють педагогу побудувати ефективну, насичену і різнобічну заняття на основі будь-якого відеоматеріалу.

Список використаних джерел

1. Інтерактивні технології навчання іноземної мови як засіб реалізації завдань нової української школи: Навчально-методичний посібник / Калінін В.О., Калініна Л.В. За заг. ред. Л. В. Калініної. Житомир: Вид-во Видавництва ФОП Кирилюк І.В., 2017.
2. Пометун.О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. – К., 2002. – 135с.
3. Нова школа. Простір освітніх можливостей. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016.pdf>
4. Соловова Є. М. Використання відео під час уроків іноземних мов / Є. М. Соловова // ELT NEWS & VIEWS. – 2003. – № 1. – С. 2–5.

ВІРТУАЛЬНИЙ КЛАС CLASSDOJO - ПЛАТФОРМА ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

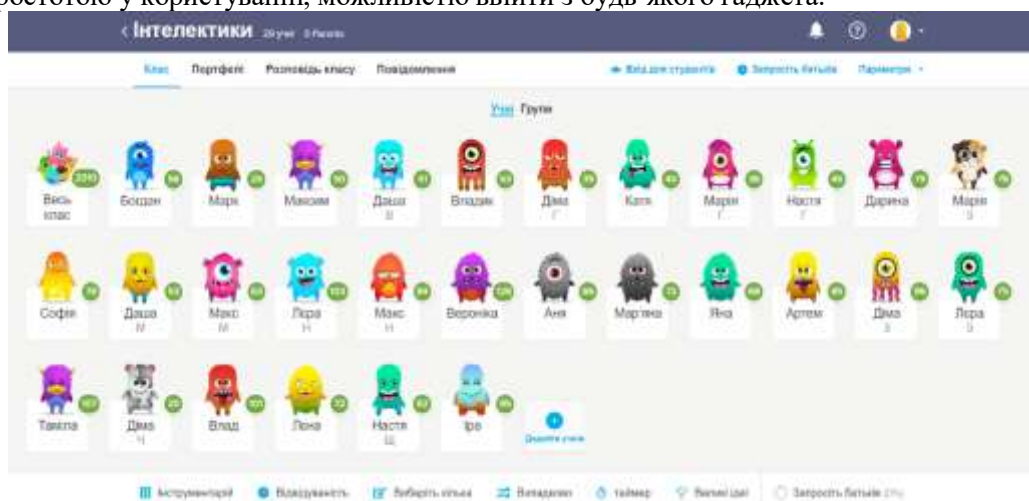
*Борисенко Валентина Григорівна,
учитель початкових класів Бобровицького ЗЗСО І-ІІІ ступенів №1
Чернігівської області. Учитель-методист.*

Дистанційне навчання мене особисто не застало зненацька, бо давно активно використовую цифрові технології: сервіси для опитування, для спільної роботи, тренажери, навчальні дидактичні ігри онлайн, блоги, віртуальні класи і т.д.

Перше, що потрібно для дистанційного навчання, – забезпечити комунікацію. Такою платформою, на якій учень знайде організаційну інформацію, зворотній зв'язок, отримає мотивацію завдяки елементам гейміфікації, може обмінюватись фото, відео, текстами, файлами з учителем, став для мене Classdojo.

ClassDojo – це закрита освітня мережа, розроблена британськими вчителями та ІТ-технологами, яка має високий ступінь захисту особистих даних. Її можна використовувати на стаціонарних ПК, ноутбуках, планшетах і на смартфонах (завантажити додаток). Вона на 100% безкоштовна, можна долучитись за лічені хвилини. ClassDojo - це комунікаційна платформа, яку вчителі, учні та їх сім'ї використовують щодня для створення згуртованого співтовариства.

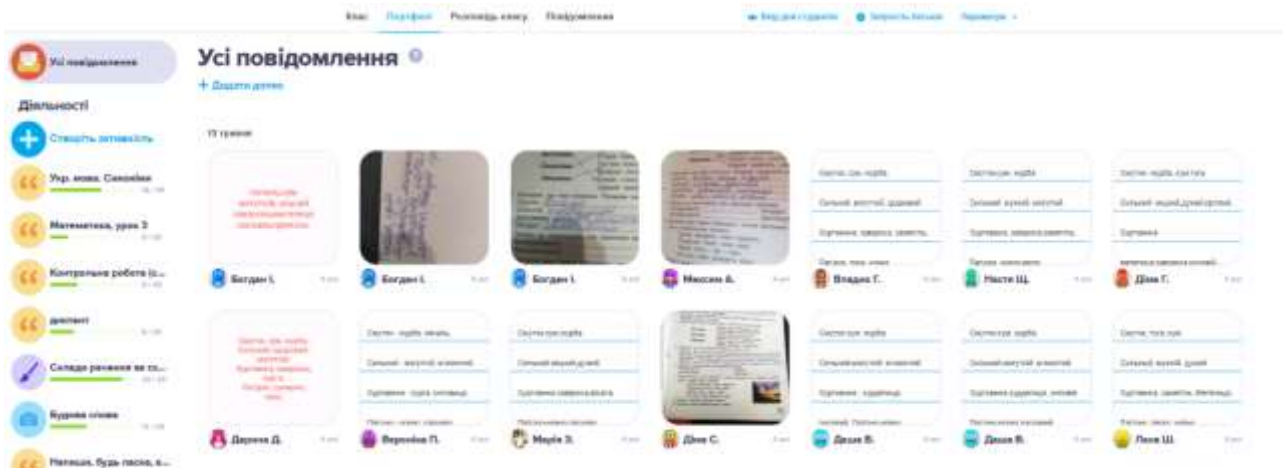
Чим привабливий ресурс для учня? Яскравим ігровим інтерфейсом, монстриками-аватарами, яких діти самі можуть собі згенерувати, бонусними відзнаками за певні успіхи, можливістю спостерігати за своїм зростанням (діаграми), наявністю персонального портфолію завдань, інформаційною стрічкою Class Story, простою у користуванні, можливістю ввійти з будь-якого гаджета.

(Рис. 1)

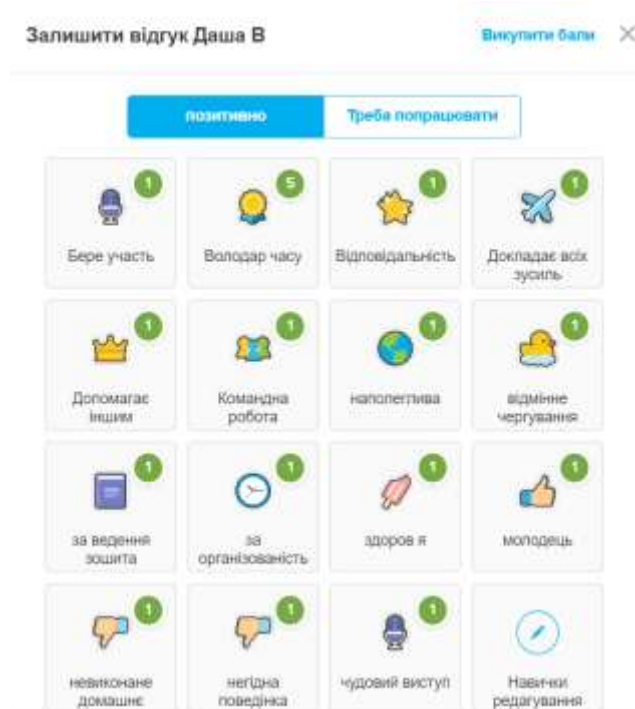
Чим привабливий ClassDojo для учителя? Усіми вищезазначеними факторами, а ще залученням батьків до класних успіхів дітей, наявністю в одному місці корисних додаткових інструментів (таймер, шумомір, облік відвідування, календар, рандом, миттєве опитування), зручністю комунікування з учнями і батьками та обміну матеріалами, можливістю мотивувати учнів бейджиками за певні успіхи, підтримувати їх зусилля і прогрес, тримати дисципліну тими ж таки бейджиками.

Ще ClassDojo – це хмарне середовище для обміну і зберігання навчальних матеріалів. Я створюю для учнів завдання і розмішую у портфоліо класу. Усі діти відразу його бачать. Вони можуть зайти у свій віртуальний клас різними способами: через індивідуальний або загальний класний QRкод, через текстовий код або через Google акаунт. Здати учителю завдання учні можуть у текстовому форматі, зробити фото, намалювати на онлайн дошці малюнок чи створити прямо у сервісі зображення, записати аудіо чи відео. У мене в акаунті учителя відразу з'являється надіслана робота, я її перевіряю, оцінюю, коментую і повертаю учневі.

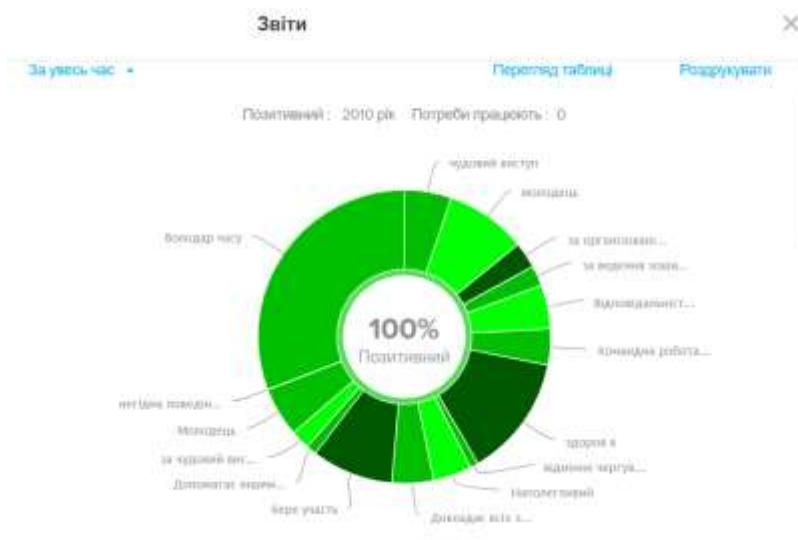
(Рис. 2)

Люблю і практикую у класі бонусну систему. Не всі діти можуть отримувати високі оцінки, але вони проявляють себе гідно в інших ситуаціях. Спочатку придумувала картки-бонуси, чекові книжки... А Classdojo виручив неймовірно в організації бонусного оцінювання молодших школярів. Я сама генерую бейджіки за потребою: за чудовий виступ, за відповідальність, за старанність, за чуйність, за охайність, за організованість, за хороший апетит, за пунктуальність, за відмінне чергування, за сміливість, за креативність і т.д. Не використовую негативних бейджиків, хоч вони наявні у ресурсі. Вважаю це надто строгим покаранням.

(Рис. 3)

У кінці року або й семестру роздруковую для кожного учня сертифікати з діаграмою їх бейджів.

(Рис. 4)

Classdojo інколи називають соціальною мережею, бо є у ньому сторінка Class Story. Усі повідомлення розміщуються на ній хронологічно. Я вивішую оголошення, фото, корисні статті, посилання, які можуть бачити діти та батьки.

(Рис.5)

Крім обов'язкових завдань відповідно навчального плану, з допомогою Classdojo ми організуємо дистанційно і такі заходи:

- ✓ Інтерв'ю з членами родини до Дня сім'ї
- ✓ Вітання мамі до Дня матері
- ✓ Віртуальна екскурсія своїм садом, лугом чи берегом річки

- ✓ Галерея писанок до Великодня
- ✓ Флешмоб танцювальний
- ✓ Флешмоб до Дня вишиванки
- ✓ Флешмоб «Маки пам'яті» до Дня пам'яті і примирення
- ✓ Фізкультурна розминка
- ✓ Креативний підпис до картинки
- ✓ Створення інтелект-карти
- ✓ Есе «Моє дистанційне навчання»
- ✓ Фотоконкурси «Сади цвітуть», «Принцеса Хмарина»
- ✓ Проекти «Червона книга Чернігівщини», «Таємничий світ вірусів» та ін.

Ми отримали під час нинішнього карантину безцінний досвід онлайн-навчання та побачили його недоліки й переваги. Недоліків чимало, сказати хочу про переваги:

1. Навчання будь-де та будь-коли.
2. Доступність навчальних матеріалів.
3. Зворотній зв'язок.
4. Зручність для викладача.

5. Зручність для родини учня. Завдяки гейміфікації, інтерактивним урокам та контролю зі сторони вчителя дитина поринає в процес вивчення матеріалу дуже швидко та з величезним інтересом.

А ще зростання інтересу учнів до нового цікавого методу навчання, економія ресурсів всіх учасників навчального процесу, автоматизація контролю виконання завдань тощо.

Діти сьогодні зростають у цифровому світі і для них цілком природним є цифрове середовище, яке вони використовують для отримання та обміну інформацією.

Отже, для них не є проблемою навчатися онлайн дистанційно, навпаки – це нова цікава пригода для дитини! А такі цифрові ресурси, як Classdojo, цю пригоду роблять і корисною, і захопливою.

(Рис. 6)

Список виклористаних джерелджерел:

1. Дистанційне навчання <https://classdojo.zendesk.com/hc/en-us/categories/200185275-For-teachers>
2. Сервіс <https://www.classdojo.com/?redirect=true#LearnMore>
3. [Служба підтримки ClassDojo](#)

ПІДГОТОВКА НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ ДЛЯ Е-НАВЧАННЯ

Ганчук Я. А.

*аспірант, асистент кафедри германської і слов'янської філології та зарубіжної літератури
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*

Вплив Інтернету на розробку та оновлення змісту професійної підготовки та навчальних програм відображає суттєві зміни в освіті. Засоби ІКТ уже стали невід'ємною частиною освітнього процесу та є основою Е-навчання. Як наслідок, переважна більшість закладів освіти знаходиться у пошуці шляхів розбудови та використання всіх можливостей Е-навчання.

Стрімкий розвиток Е-навчання спричинений тими глобальними змінами в суспільстві, що відбуваються нині. Дослідження у сфері Е-навчання перейшли від питань обґрунтування ефективності

до практик викладання та навчання, а якість Е-навчання можна визначити складністю систем та процесів, що використовуються в освіті [2]. У світовій економіці управління знаннями є критично важливим для конкурентної сили сучасних навчальних закладів та залучає до вивчення даного питання все більшу кількість дослідників, а також стає ключовою організаційною спроможністю для створення конкурентних переваг [2].

Е-навчання є важливим елементом усіх форм роботи у навчальному закладі та забезпечує належне функціонування Smart університету, оскільки використання технологічних пристроїв змінює способи взаємодії індивіда з середовищем університету [1]. Організаційні стратегії навчання можуть бути використаними, щоб дізнатися, що сприяє покращенню результатів навчання та успіху студентів у глобальній освіті [4].

Варто зазначити, що досліджуючи явище Е-навчання науковці виділяють наступну структуру:

- створення контенту, який робить навчання переконливим, захоплюючим та відповідним потребам цільової аудиторії;
- уніфікація термінів та опис складових частин Е-навчання для його організації та зв'язку у навчальному закладі;
- керівні принципи та політика підтримки для всього навчального закладу;
- підтримка індивідуальних профілів студентів та викладачів, включаючи компетенції, інтереси та довгострокові цілі навчального процесу [3].

Розробка та управління об'єктами навчання є наступним кроком у створенні контенту Е-навчання. Ключ до розробки ефективного матеріалу полягає в поєднанні чітких цілей навчання з педагогічними моделями. Порціювання або гранулювання інформації має важливе значення для надання потрібного матеріалу, оскільки студенти отримують доступ до навчальних дисциплін у будь-якому місці та у будь-який зручний для цього час незалежно від технічного пристрою (телефону, планшета чи ноутбуку). Після поділу навчального матеріалу на частини визначається спектр навчальних програм та платформ для реалізації Е-навчання. Такий контент повинен бути розробленим для задоволення конкретних потреб та адаптованим до мовних і культурних вимог навчального закладу [1; 4].

Основна роль системи управління навчальним контентом полягає в створенні спільного авторського середовища для підтримання Е-навчання. У межах системи управління контентом робочий процес може бути активований для координації та авторизації навчального контенту. Традиційно одна людина, як правило інструктор, забезпечує структуровану основу для управління процесом розробки навчального контенту. Якщо матеріал постачається у вигляді веб-програми, вміст можна створювати та збирати з декількох віддалених місць [2].

Управління навчальним контентом також дозволяє навчальним закладам структурувати матеріал, необхідний для належного засвоєння знань на цілеспрямовані програми навчання, задіювати максимальну кількість дистанційних навчальних платформ та швидко оновлювати, поширювати, редагувати та використовувати контент у навчальному закладі.

Отже, розробка та управління об'єктами навчання є наступним кроком у розвитку Е-навчання. Поділ навчального матеріалу на частини має важливе значення для його поширення та легкого доступу. Тому для навчальних закладів, що розпочинають процес Е-навчання, важливо розробити стратегію та систематизувати навчальний контент за допомогою обраних технологій.

Список літератури

1. Гапчук Я. А. Використання SMART-технологій в освітньому просторі педагогічного університету [Електронний ресурс] / Я. А. Гапчук, М. В. Сапогов // Психолого-педагогічний науковий збірник. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: http://pedagogyviv.org.ua/zhurnaly/april_2020.pdf#page=65.

2. Kasemsap K. E-Learning, Knowledge Management and Learning Organization: An Integrative Perspective [Електронний ресурс] / Kijpokin Kasemsap // Civil and Environmental Engineering: Concepts, Methodologies, Tools, and Applications. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/306172409_The_Roles_of_E-Learning_Organizational_Learning_and_Knowledge_Management_in_the_Learning_Organizations.

3. Ismail J. The design of an e-learning system Beyond the hype [Електронний ресурс] / Johan Ismail // Internet and Higher Education. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1096751601000690>.

4. Moore T. L. Civic Engagement and Organizational Learning Strategies for Student Success [Електронний ресурс] / T. L. Moore, J. P. Mendez // Connecting Learning Across the Institution. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/he.20081>.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З ХІМІЇ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ В УМОВАХ ЛІЦЕЮ-ІНТЕРНАТУ З ПОСИЛЕНОЮ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ ЯК ВИМОГА ЧАСУ

*Денисик Тетяна Миколаївна,
заступник начальника з навчально-методичної роботи, вчитель хімії вищої категорії, «учитель-методист» КЗО «Криворізький ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою»
Дніпропетровської обласної ради*

«Якщо людина не знає, до якої мети вона рухається, для неї жоден вітер не буде попутним»

(Сенека).

Комунальний заклад освіти «Криворізький ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою» ДОР» це спеціалізований загальноосвітній навчальний заклад III ступеня, що забезпечує здобуття ліцеїстами повної загальної середньої освіти та здійснює профільне навчання і допрофесійну підготовку у напрямку посиленої військово-фізичної підготовки. Головною метою закладу є виховання цілісної, всебічно розвиненої, відкритої до інтелектуального та творчого розвитку особистості, свідомого громадянина України, майбутнього захисника Вітчизни. Безумовно велике значення для формування майбутнього захисника України має вивчення курсу хімії на рівні стандарту, як базової дисципліни. Саме тому під час всеохоплюючої та довготривалої пандемії був зроблений вимушений перехід до дистанційного навчання з предмету.

Фактично перехід до дистанційного навчання відбувся при форс-мажорних обставинах, тому до нього не були готові ні вчителі, ні ліцеїсти, ні їх батьки. Але, в найкоротші терміни, всім учасникам освітнього процесу довелося навчитись користуватися різними онлайн-засобами для зв'язку та різноманітними веб-ресурсами для реалізації процесу навчання, та певним способом пристосовуватися до наявних технічних засобів у кожного з учасників. Інструментарій, який був використаний при організації дистанційного навчання:

- електронна пошта - для відправлення індивідуальних завдань учням та отримання виконаних домашніх завдань;

- служба обміну миттєвими повідомленнями Viber - для швидкого зв'язку з класними керівниками та батьками, учнями, передавання загальних завдань кожному класу.

Веб-ресурси для організації дистанційного навчання:

- Google Classroom - створено окремо для 10-х та 11-х класів кабінети, до яких завантажую всі матеріали, інструкції для їх виконання й посилання на додаткові джерела інформації; швидкий зв'язок з учнями, які мають певні труднощі з виконання того чи іншого завдання;

- YouTube – використовувалися готові відео-уроки з поясненнями;

- <https://moyashkola.com.ua/> - для ведення електронного журналу, виставлення оцінок та швидкого зв'язку з батьками завдяки системі відправлення зауважень, похвал та коментарів кожному учню окремо.

Питання «бути чи не бути» дистанційній освіті вже не є актуальним. У всьому світі дистанційна освіта існує, займає своє соціально-значуще місце, але виходячи з отриманого досвіду, не може бути домінуючою та довготривалою.

Безумовно існують переваги дистанційної форми навчання:

- відсутність необхідності відвідувати уроки;

- демократичний зв'язок «учень-вчитель»;

- комплексне програмне забезпечення;

- провідні освітні технології;

- гнучкі консультації з предмету.

Але, дуже багато також втрачається при вивченні предметів дистанційно, особливості хімії, а саме вплив вчителя на особистість учня при вивченні предмету. Особистісно-орієнтоване навчання – це таке навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самоцінність: суб'єктивний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти. Якщо в традиційній філософії освіти соціально-педагогічні моделі розвитку особистості описувались у вигляді ззовні заданих зразків, еталонів пізнавальної діяльності, то особистісно-орієнтоване навчання виходить з визнання унікальності суб'єктивного досвіду самого учня як важливого джерела індивідуальної життєдіяльності.

При організації дистанційного навчання з хімії у вчителя майже відсутні можливості проведення особистісно-орієнтованих уроків, основою яких є :

- продумування вчителем можливостей для самопрояву учнів;
- проведення спостережень за ліцеїстами (процедур характеру, що відслідковується);
- надання учням можливості задавати запитання, не стримуючи їхньої активності та ініціативи;
- заохочення висловлених учнями оригінальних ідей і гіпотез;
- організація обміну думками, оцінками;
- стимулювання учнів до активних дій із засвоєння знань, до доповнення й аналізу відповідей товаришів (рецензування відповіді);
- прагнення до створення ситуації успіху для кожного ліцеїста;
- використання суб'єктного досвіду й опора на інтуїцію кожного учня.

Протягом своєї педагогічної діяльності постійно шукаю такий спосіб пояснення, вивчення і перевірки засвоєння матеріалу з предмету, який був би цікавий учням, відрізняв мій предмет від інших і давав би змогу працювати кожному. Вважаю, що таким способом є **хімічне моделювання**.

Використання хімічного моделювання на уроках хімії сприяє не тільки наочності навчання, але й активізує навчальний процес, робить його більш зрозумілим, створює умови для задіяння ігрових ситуацій при вивченні складних хімічних процесів, робить можливим при використанні паперового варіанту моделювання швидко повторювати вивчені теми.

Хімічне моделювання можна використовувати як окремий етап уроку, або як допоміжний засіб при певних потребах (наприклад не вдається записати рівняння хімічної реакції, не спрацьовує механізм залежності «Будова»-«Властивості»).

З психологічної точки зору дуже важливим є позитивний емоційний зміст навчального процесу, тому хімічне моделювання дієво впливає не тільки на трансформацію теоретичного матеріалу у практичну площину, а і дає змогу дітям емоційно працювати і долати труднощі.

Крім того, такий вид діяльності допомагає відпрацьовувати елементи дрібної моторики, що також позитивно впливає на розвиток інтелектуальної складової механічним способом.

Список використаних джерел

1. Авдєєва І. Модель організації особистісно зорієнтованої педагогічної освіти// Психологія і суспільство. – 2008. – №1. – С.127-129
2. Адамова А.М. Впровадження особистісно орієнтованої моделі навчально-виховного процесу// Управління школою: Науково-методичний журнал. – 2008. – №11. – С.2-12.
3. Анохіна Г.М. Построение содержания образования и педагогические средства его реализации в личностно ориентированной системе естественнонаучного обучения // Инновации в образовании. – 2006. – №6. – С. 121-131.
4. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання – нова освітня філософія // Педагогіка толерантності. – 2001. – № 1. – С. 16-19.

УДК 37

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Єрмоменко О.Г.

Комунальний заклад «НВО «СЗНЗ Іст. «Гармонія» - гімназія ім. Т. Шевченка – ЦПВ «Контакт» Кропивницької міської ради Кіровоградської області

Анотація. В статті визначаються особливості дистанційного навчання учнів початкових класів в умовах карантину. Дається характеристика цифровим ресурсам. Проаналізовано досвід з використання платформ. Виділені технічні та соціальні аспекти використання цифрових ресурсів.

Ключові слова: дистанційна освіта, цифрові ресурси, молодші школярі, співпраця.

Вступ. Сьогодні, як ніколи, набуло актуальності питання цифровізації освітнього процесу. Дистанційне навчання в умовах карантину стало викликом для всіх: учнів, батьків, вчителів.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо це питання з точки зору вчителя початкових класів.

Жоден заклад вищої освіти чи інститут вдосконалення вчителів не навчав методиці проведення дистанційного уроку. І це цілком логічно, адже до 2020 року дистанційна освіта освіта апріорі

розглядалась з точки зору старших школярів або студентів. Лише окремі приватні заклади володіли методикою і, відповідно, нею не поспішали ділитися. Попиту на таку інформацію не було. До того ж вікові особливості молодших школярів не дають можливості організувати повноцінне дистанційне навчання абсолютно без участі батьків.

Завдяки реформі НУШ школи отримали дидактичні матеріали, нові меблі, іноді інтерактивні дошки, комп'ютер, принтер для класу, але персональні пристрої для кожного учня мають далеко не всі школи.

Частина батьків молодших школярів були проти використання смартфонів у освітньому процесі через несформованість сили волі, уваги учнів початкової школи. Батьки боялися, і цілком обгрунтовано, формування залежності, адже дитяча психіка нестійка.

Березень 2020 все перевернув.

Дуже швидко вчителі вимушені були вчитися працювати дистанційно: опанувати нові ресурси, методом проб та помилок вибудувати структуру дистанційного уроку, вчитися налагоджувати комунікацію з батьками, забезпечувати зворотній зв'язок з учнями, долати власні страхи і упередження.

Згодом з'явилося чимало публікацій з цієї теми, які суттєво допомогли вчителям організувати освітній процес.

Та, навіть, за таких умов це не є повноцінне дистанційне навчання. Швидше освітній процес в умовах карантину з використанням цифрових засобів та елементів дистанційного навчання.

Із власного досвіду та спілкування з вчителями –практиками ми можемо визначити важливі моменти такого навчання:

Організація

Обов'язково на початку провести інформування всіх учасників освітнього процесу про сутність, режим, тривалість, вимоги, необхідні засоби для навчання.

Це можуть бути онлайн-збори, записане вчителем відеоповідомлення, текстове повідомлення в мережі. Важливо, щоб це було саме повідомлення від вчителя, а не з інтернету. Тоді і батьки, і діти сприйматимуть краще, адже вчитель вкладає особистісний зміст в повідомлення, демонструє особисту зацікавленість.

Інструкції до завдань мають бути максимально простими, зрозумілими.

Починати урок варто з короткого повідомлення, захопливої історії, яка б зацікавила учнів. Коли повноцінне ранкове коло провести неможливо, то така форма роботи допомагає дітям налаштуватися на урок.

Збереження здоров'я

Для молодших школярів важливим є тривалість онлайн уроку. Молодшим школярам важко всидіти 40 хвилин звичайного уроку, а вдома перед екраном втримати увагу ще важче. На нашу думку онлайн урок не повинен бути більшим за 30хв. Важливо робити паузу: коротку руханку, вправу для очей, пальчикову вправу.

Ресурси

Ще років 10 тому можна було б позаздрити такому різноманіттю цифрових ресурсів, які є сьогодні. Зручний функціонал, яскравий інтерфейс.

З учнями середніх та старших класів працювати просто. Але, оскільки працюємо з молодшими школярами, то ознайомлювати з новими ресурсами потрібно спочатку батьків. Ресурсів повинно бути не багато і не мало. Один ресурс викликає звикання і втрачається цікавість. Багато ресурсів викликають паніку, неприйняття і можуть спровокувати конфлікти. Краще, коли є один основний ресурс і декілька допоміжних.

Для нас основними ресурсами стали Google Classroom та Zoom.

Google Клас – це безкоштовний сервіс для навчальних закладів, некомерційних організацій і користувачів з особистими обліковими записами Google. Він економить викладачам час, спрощує організацію навчального процесу та спілкування зі студентами.

Переваги Класу

- Легке налаштування. Викладачі можуть додавати студентів до курсу самостійно або надсилати їм код для приєднання. Створення курсу займає всього кілька хвилин.

- Економія часу. Створювати, перевіряти й оцінювати завдання в електронній службі швидше та зручніше, ніж на папері.

- Зручна організація. Завдання доступні студентам у відповідному розділі, а матеріали курсу (документи, фото, відео тощо) автоматично додаються в папки на Google Диску.

- Швидка комунікація. Викладачі можуть робити оголошення й миттєво створювати

обговорення, а студенти – ділитись один з одним ресурсами та відповідати на запитання в стрічці курсу.

• Доступність і безпека. Як і всі сервіси пакета G Suite for Education, Клас не містить реклами, не використовує вміст і дані студентів для рекламних цілей та надається безкоштовно.

Zoom Video Communications — американська **комунікаційно-технологічна** компанія з штаб-квартирою в **Сан-Хосе (Каліфорнія)**, яка надає послуги віддаленого конференц-зв'язку з використанням **хмарних обчислень**. Zoom пропонує комунікаційне програмне забезпечення, яке об'єднує відеоконференції, онлайн-зустрічі, чат і мобільну спільну роботу.

Суттєво допомагали Classtime, Matific, Padlet, «Розумники», «На урок», «Всеосвіта».

Classtime - це помічник вчителя, що збагачує Ваш урок миттєвою візуалізацією рівня розуміння та прогресу усього класу в живому часі. Легко провести тестування. Цікаю є можливість співпраці всіх учнів для вирішення спільної проблеми.

Matific — це збірник математичних онлайн-вправ, за допомогою яких учні вчаться розв'язувати задачі та критично мислити в процесі пізнання.

Padlet – це універсальна онлайн-дошка (онлайн-стіна) з інтуїтивним інтерфейсом, яку нескладно опанувати та легко застосовувати в навчальному процесі. Вона може бути використана для проектної роботи, пірінгової взаємодії, індивідуальних завдань чи як інструмент збору інформації від всіх учасників процесу в одному місці.

«Розумники» -це захоплюючі навчальні програми для дошкільнят та дітей молодшого шкільного віку з інтерактивними вправами, веселими анімованими персонажами, яскравими сюжетами та звуковим супроводом.

- Викликають інтерес до навчання.

- Допомагають дитині швидше вивчити новий матеріал з основних шкільних предметів.

- Розвивають логіку, увагу, уяву, креативне мислення та пам'ять.

Сайти **«На урок»** та **«Всеосвіта»** привабили можливостями проводити тестування.

Зворотній зв'язок

Дуже важко під час дистанційного навчання отримати зворотній зв'язок від учня. Якщо під час звичайного уроку вчитель може запитати дитину, подивитись хід виконання завдання, перевірити роботу учня, то під час дистанційного - все складніше. Потрібно налагодити зв'язок з батьками, щоб останні зробили фото, прикріпили до позначки про виконання в Classroom чи надіслали на Viber. Чому? Бо не всі учні вміють це робити самі. Усні відповіді можна почути як під час онлайн-уроку, так і з голосових чи відеоповідомлень. Корисним є ресурс для відеоповідомлень - Flipgrid.

Гнучкість і вимогливість

Вчителю потрібно поєднати дві непеєднувані, на перший погляд, речі. Чому гнучкість? Ситуації в родині бувають різні. Якщо в сім'ї троє дітей-школярів, а один комп'ютер і мама з татом працюють віддалено на ньому ж, то все не так просто. Потрібно з розумінням віднестись до цієї ситуації. Діти зроблять, але, можливо, пізніше. З іншого боку є родини, які вирішили, що карантин – це канікули. Слід нагадати про батьківські обов'язки.

Висновок. Освітній процес в умовах карантину змусив усіх учасників освітнього процесу шукати нові форми і методи здобуття освіти. Цифровізація освітнього процесу не лише стала вимушеною необхідністю, але і вказала шлях розвитку освітніх послуг.

Список використаних джерел:

1. <http://cikt.kubg.edu.ua/%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BE%D0%BD%D0%BB%D0%B0%D0%B9%D0%BD-%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D0%B8-padlet/>
2. <https://edugames.rozumniki.ua/>
3. <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.google.android.apps.classroom&hl=uk>
4. https://uk.wikipedia.org/wiki/Zoom_Video_Communications
5. <https://www.classtime.com/uk/>
6. <https://www.matific.com/ua/uk/home/>

3D ТЕХНОЛОГІЇ В ОНЛАЙН ОСВІТІ

Заволодько Ганна Едвардівна,

к.т.н.,

Гайдар Наталія Костянтинівна

бакалавр

кафедра «Системи Інформації»,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ann.zavolodko@gmail.com, nata.haydar.nh@gmail.com

Сучасна освіта диктує свої вимоги, серед яких необхідною є віртуалізація знань та вмінь для досягнення не тільки теоретичних, а і практичних навичок. Для усвідомлення важливості отримання певних знань важливим є наочний зв'язок із реальним життям. Таким елементарним зв'язком є моделювання простішими засобами. Враховуючи розвиток технологій 3D-друку, можна сказати, що саме адитивні технології є найбільш перспективними для застосування візуалізації в педагогічній діяльності.

Адитивні технології – це чітко спланований процес отримання фізичних об'єктів із віртуальних моделей, який складається з етапів, представлених на рисунку 1.

Рис. 1 – Етапи 3D-друку

Перший етап – створення цифрової моделі. Для виконання 3D-друку для початку необхідно створити 3D-модель майбутнього фізичного об'єкта за допомогою засобів автоматизованого проектування CAD-програм.

Другий етап – експорт 3D-моделі в STL-формат. Для того, щоб 3D-принтер зміг розпізнати об'єкт потрібно експортувати в файл STL-формату, указавши при цьому ступінь деталізації моделі.

Вибір способу розбиття об'єкта залежить від вимог до якості поверхні виробу і потужносним характеристикам робочої машини, що дозволяє обробити модель перед друком.

Третій етап – генерування керуючого G-коду. Отриманий у попередньому етапі файл STL-формату з вихідною моделлю підлягає обробці програмою-слайсером (slicer). Програма-слайсер перетворює тривимірну модель (STL-файл) у зрозумілий принтеру набір команд, що називається G-код, розбиваючи її на шари. Слайсер вказує послідовність нанесення витратного матеріалу під час процесу 3D-друку. Найбільш відомими програмами-слайсерами є KISSlider, Cura, Skeinforge, Slic3r і т.д. Вибір програм-слайсерів, що генерують G-код може вплинути на кінцевий результат виготовлення виробу.

Після виконання цих етапів модель вважається підготовленою: вона переведена в STL-формат та згенерований її G-код. Після цього об'єкт відправляється на друк.

Для економії коштів має сенс спочатку друкувати деталі з дешевих матеріалів, після чого надруковану деталь досліджує інженер-конструктор для внесення зауважень і поправок. Потім вносяться правки в STL-файл і G-код. Далі цикл повторюється до тих пір, поки не будуть усунуті всі недоліки і поки модель не стане близькою до очікуваного результату. І тільки після усунення усіх недоліків проводиться друк із дорогого матеріалу.

3D друк відкриває широкі перспективи зробити процес навчання більш ефективним, сформувати нову систему взаємодії «викладач-практика-студент». Використання інформаційно-комунікаційних технологій, та поетапної обробки моделей дозволить здобувачам вищої освіти закласти фундамент щодо здійснення успішної професійної діяльності та кар'єри.

Список використаних джерел

1. Сюркало Б. І. Застосування адитивних технологій в освітній діяльності / Б. І. Сюркало, Я. М. Садикова // Економіка. Фінанси. Право. - 2017. - № 12(2). - С. 55-59
2. Котенко Н.О., Жирова Т.О. Організація навчального процесу у вищій школі в умовах цифрової трансформації освіти // Smart-освіта: ресурси та перспективи : матеріали III Міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 7 грудня 2018 р.) : тези доповідей.– К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – 252 с. – Укр. та англ. мовами. – С.27-29
3. Garret B., Redwood B., Schöffner F. The 3D Printing Handbook: Technologies, design and applications, November 14, 2017.

ОНЛАЙН-ТЕСТУВАННЯ В КУРСІ ЕЛЕМЕНТАРНОЇ ТЕОРІЇ МУЗИКИ

Кваша Світлана Іванівна

викладач спеціалізації «Теорія музики»

КВНЗ «Криворізький обласний музичний коледж»ДОР»

Серед музично-теоретичних дисциплін особливе місце займає курс елементарної теорії музики. Адже без засвоєної програми курсу, неможливо досягнути всебічного розвитку музичного слуху, вдалого вивчення інших музичних наук та якісної підготовки спеціаліста-музиканта. Отже, важливим завданням перед викладачем є забезпечення якісного засвоєння кожним студентом всіх розділів курсу елементарної теорії музики.

В умовах дистанційного навчання спостерігаємо як швидко відбувається цифровізація освітнього процесу. Все більш поширеного застосування набувають сучасні комп'ютерні програми та онлайн-платформи. Одним із методів контролю якості засвоєних знань та надання ефективного зворотного зв'язку між студентами та викладачем музично-теоретичних дисциплін є онлайн-тестування.

Тестування, за визначенням К. Інгенкампа, - це «метод педагогічної діагностики, за допомогою якого вибір поведінки, що презентує передумови чи результати навчального процесу, повинен максимально відповідати принципам зіставлення, об'єктивності, надійності та валідності вимірів, повинен пройти обробку й інтерпретацію й бути прийнятним для застосування в педагогічній практиці» [1, 255]. Однією із особливостей виконання онлайн-тестування, є необхідність мати доступ до мережі інтернет, за допомогою комп'ютерних технологій чи мобільних пристроїв. На основі тлумачення К. Інгенкампом поняття «тестування», можливе визначення «онлайн-тестування» сформулюємо наступним чином: **онлайн-тестування** – це сучасний педагогічний метод діагностики рівня засвоєння теоретичного матеріалу в виді тесту, виконання якого можливе через комп'ютер у мережі інтернет.

Метод онлайн-тестування виконує певні **функції**, серед яких виділимо основні:

- **діагностична**, за допомогою якої отримуємо інформацію щодо рівня засвоєних знань музично-теоретичного матеріалу студентами;
- **навчальна**, що полягає в наданні можливості для учасників онлайн-тестування закріпити та повторити отримані нові знання відповідно до пройдених тем;
- **виховна**, що полягає в розвитку уваги, логічного мислення, пам'яті, навчальної мотивації, самоорганізації та самоосвіти.

Застосування методу онлайн-тестування в курсі елементарної теорії музики в якості контролю знань студентів має наступні **переваги**:

- можливість індивідуальної перевірконої форми роботи водночас з однаковими тестовими завданнями для всіх учасників онлайн-тестування;
- короткочасність діагностичного етапу;
- об'єктивний підхід до роботи кожного студента з єдиними критеріями оцінювання перевірки та фіксації результатів за допомогою комп'ютерної програми;
- можливість обираючи типу перевірки тесту із представленням результатів у вигляді індивідуальної оцінки чи групового рейтингу;
- з метою запобігання списуванням відповідей є програмна функція з можливістю перемішування завдань та варіантів відповідей (освітня платформа Naurok [5]) та інші.

Однак, слід відмітити, що поряд із перевагами метод онлайн-тестування має і певні **недоліки**:

- можливість списування відповідей студентами при онлайн-тестуванні;
- можливість проходження онлайн-тестування студентами більше одного разу;
- можливе отримання неточного показника результатів з причини обираючи студентами відповідей наздогад та інші.

На сьогодні існує велика кількість інтернет-платформ із функцією створення онлайн-тестів та можливістю в подальшому проведенні онлайн-тестування, серед яких слід відмітити наступні: Google Форми [2], Kahoot [3], Klasnaocinka [4], Naurok [5], Proprofs [6], Testorium [7], Vseosvita [8], Quizlet [9] й інші. Кожна з названих платформ має свої особливості як на початковому етапі створення тестових завдань, так і на етапі проведення онлайн-тестування.

Таким чином, онлайн-тестування є одним із сучасних методів контролю знань засвоєного матеріалу студентами в курсі елементарної теорії музики, який має як переваги, так і недоліки. Метод онлайн-тестування має перспективні можливості щодо використання в педагогічній практиці при викладанні курсу елементарної теорії музики.

Список використаних джерел

1. Педагогическая диагностика. Под ред. К. Ингенкампа. Перевод с нем. - М., 1991. - 525 с.
2. <https://docs.google.com/forms/>
3. <https://kahoot.com/>
4. <https://klasnaocinka.com.ua/>
5. <https://naurok.com.ua/>
6. <https://www.proprofs.com/>
7. <https://www.testorium.net/>
8. <https://vseosvita.ua/>
9. <https://quizlet.com/en-gb>

«ОНЛАЙН-СЕРВІСИ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ, НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЯМ, БАТЬКАМ, УЧНЯМ»

Кізіченко Людмила Іванівна

Сьогодні Україна вимушена пристосовуватися до нових умов життя. Через розповсюдження коронавірусу COVID-19 для школярів введено карантин. Поки для дітей різного віку це можливість побути вдома, для вчителів та батьків – необхідність якнайшвидше вирішити проблему з організацією занять.

Закриття навчальних закладів впливає на вчителів, учнів і батьків у всьому світі. У ці незвичайні часи технології можуть допомогти спростити дистанційне навчання та зробити його більш доступним.

Дистанційне навчання – форма організації і реалізації навчально-виховного процесу, за якою його учасники здійснюють навчальну взаємодію принципово і переважно екстериторіально (тобто, на відстані, яка не дозволяє і не передбачає безпосередню навчальну взаємодію учасників віч-на-віч, інакше, коли учасники територіально знаходяться поза межами можливої безпосередньої навчальної взаємодії і коли у процесі навчання їх особиста присутність у певних навчальних приміщеннях навчального закладу не є обов'язковою).

ІНСТРУМЕНТИ СПІЛКУВАННЯ У ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ

ЕЛЕКТРОННА ПОШТА. Це стандартний сервіс Інтернету, що забезпечує передавання повідомлень, як у формі звичайних текстів, які в інших формах (програмах, графіці, звуках, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді. У системі освіти електронна пошта використовується для організації спілкування викладача й учня, а також учнів між собою.

ЧАТ. Спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативного спілкування людей через Інтернет. Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіовідеочат. Найбільш поширений текстовий чат. Голосовий чат дозволяє спілкуватися за допомогою голосу, що під час вивчення іноземної мови у дистанційній формі є важливим моментом. В освітніх цілях за необхідності можна організувати спілкування в чатах з носіями мови. Це реальна можливість мовної практики, яка проводиться у рамках запропонованої для дискусії проблеми, сумісної проектної діяльності, обміну інформацією.

ФОРУМ. Найпоширеніша форма спілкування викладача й учнів у дистанційному навчанні. Кожний форум присвячений будь-якій проблемі або темі. Модератор форуму (мережевий викладач) реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє приєднати різні файли певного розміру. Кілька форумів можна об'єднати в один великий. Наприклад, під час роботи малої групи учнів над проектом, створюються форуми для кожної окремої групи з метою спілкування під час проведення дослідження над вирішенням поставленого для даної групи завдання, потім – обговорення загальної проблеми проекту усіма учасниками навчального процесу (веб-конференція).

БЛОГ. Це форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей. В Інтернет-курсі з мови технології блогу можна використовувати під час навчання у колективі. Наприклад, автор (один учень чи їх група) виконав певне завдання (твір, есе), яке розміщується на сайті свого мережевого щоденника (блогу), потім автор блогу дає можливість іншим учням прочитати і прокоментувати розміщений матеріал. У учнів з'являється можливість обговорення й оцінки якості публікації і коментарів іноземною мовою, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок.

ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЯ. Це конференція реального часу в on-line режимі. Вона проводиться

у визначений день і в призначений час. Для якісного проведення відеоконференції, як і телеконференції, необхідна її чітка підготовка: створення програм (цим займається мережевий викладач), своєчасна інформація на сайті і розсилка за списком (виконує педагог-куратор). Відеоконференція – один із сучасних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених класах», коли учні і викладач знаходяться на відстані. Отже, обговорення й прийняття рішень, дискусії, захист проєктів відбуваються у режимі реального часу. Викладач і учні можуть бачити один одного, викладач має можливість супроводжувати лекцію наочним матеріалом.

Соціальні мережі та Viber дозволяють створювати закриті групи, чати, обговорення тем, завдань, проблем, інформації.

Інтернет-навчання як основа безперервної освіти націлене на оволодіння школярами навичок самостійної освітньої роботи, на формування в учнів ключових компетентностей.

ПЛАТФОРМИ ТА СЕРВІСИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

GIOS. Інтерактивна онлайн-платформа з уроками, завданнями, тестами, яка допомагає організувати змішане і онлайн-навчання, і, що важливо, – має гриф Міністерства освіти і науки України. Під час карантину GIOS пропонує безкоштовне користування платформою для вчителів і класів, введення учнів до системи і технічний супровід. Онлайн-платформа GIOS допоможе самостійно вивчати математику вдома та ефективно покращувати результати.

ОСВІТОРІЯ. Це неприбуткова громадська спілка, яка допомагає змінювати і розвивати освіту в Україні, створює інноваційні школи, програми, допомагає вчителям навчатись та надає доступ до якісної освіти малозабезпеченим дітям. Діє школа тренерів «Нової української школи» (НУШ) – це партнерський проєкт з Міністерством освіти і науки України, що працює за сприяння Міжнародного фонду. Тренінговий центр – хаб Освіторія – проводить тренінги і курси для вчителів. Освіторія Медіа – це актуальні новини про освіту та ін.

MYSCHOOL.UA Навчальне онлайн-середовище для школярів, їх батьків, вчителів і керівників районних відділів освіти. Система об'єднує людей, пов'язаних зі шкільним процесом, за допомогою автоматизації документообігу шкіл, онлайн-бібліотеки з мультимедійними матеріалами для учнів, конспекти для вчителів з усіх предметів, тем для всіх класів і різних SMS-сервісів. Для адміністраторів шкіл працює облік шкільних підручників, конструктор електронних тестів, тематична соціальна мережа. Підходить для шкільної адміністрації та педагогам.

PROMETHEUS. Це освітній проєкт, який збирає лекції і завдання від українських університетів з найрізноманітніших предметів. На сайті є набір курсів, які дозволяють школярам підготуватися до зовнішнього незалежного тестування.

"НА УРОК". Всеукраїнські онлайн-курси, олімпіади та журнал для школярів. Онлайн-школа "На Урок" створена для того, щоб кожен школяр, незалежно від місця проживання, зміг отримувати якісні знання в цікавому форматі.

EDERA. Український проєкт, який представляє собою сайт з онлайн-курсами у форматі МВОК (масових відкритих онлайн-курсів). Зараз вже можна пройти сім курсів, серед яких «Українська мова і література», «Географія», «Фізика», «Історія України», «Математика», «Біологія», «Англійська мова». Проєкт включає в себе інтерактивні лекції, конспекти, іспити і домашні завдання, спілкування з іншим учнями і педагогами.

OSVITA.UA Новинний сайт з інформацією про останні зміни в освітній сфері. Ресурс пропонує чимало тематичного контенту від експертів галузі. До уваги - каталог українських та зарубіжних навчальних закладів, рейтинг шкіл та дистанційних курсів, багато корисного матеріалу про ЗНО і вступ до навчальних закладів. Діє форум для спілкування. Сайт - гарний помічник для абітурієнтів та батьків.

BE SMART. Онлайн-платформа підготовки до ЗНО. Платформа за підтримки МОН України. Безкоштовні відеоуроки, тести, затверджені МОН, консультації від учителів онлайн.

LEARNING.UA Освітня онлайн-платформа. Програми, завдання розроблено відповідно до Державних стандартів МОН України для поглибленого вивчення предметів. Онлайн тести, інтерактивні завдання. Портал інтерактивної дошкільної та шкільної електронної освіти.

MOODLE. Безкоштовна і відкрита система управління навчанням, яка може поєднувати у собі комунікацію між викладачами та студентами. Надає безліч можливостей, серед яких: виконання завдань, завантаження файлів, обмін повідомленнями, оцінювання та календар подій. Також, у Moodle інтегровані сучасні технології для перевірки робіт на плагіат плагіатчекером Unicheck.

GOOGLE CLASSROOM. Безкоштовний веб-сервіс для обміну файлами. У сервісі можна завантажувати роботи, редагувати їх, оцінювати тестові або контрольні роботи. Для початку роботи сервісу достатньо мати лише пошту Google (Gmail). Сервіс може допомогти не випасти з процесу навчання як маленьким школам, так і великим закладам освіти.

MICROSOFT TEAMS. Центр для командної роботи в Office 365. Це більш спрощений варіант систем управління навчанням, проте він дозволяє класу чи навчальній групі комунікувати та обмінюватися файлами. Програма об'єднує все в спільному робочому середовищі, яке містить чат для обговорень, файлообмінник та корпоративні програми.

ZOOM. Сервіс для проведення відеоконференцій, онлайн-зустрічей і дистанційного навчання. Організувати зустріч може будь-хто, хто створив обліковий запис. Безкоштовно обліковий запис дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю 40 хвилин. Вартість платного тарифу є необмеженою тривалістю конференцій всіх розмірів і з кількістю учасників до 100 чоловік - \$ 14.99 в місяць. Програма відмінно підходить для індивідуальних і групових занять, куди учасники можуть заходити як з комп'ютера, так і з планшета з телефоном. До відеоконференції може підключитися будь-хто, що має посилання, або ідентифікатор конференції. Захід можна запланувати заздалегідь, а також зробити повторювану посилання, тобто для постійного заняття в певний час можна зробити одну і ту ж посилання для входу.

МІЙ КЛАС. Електронна освітня платформа, яка пропонує широкий спектр матеріалів для здійснення дистанційного навчання – завдання, теорію та тести зі шкільних предметів.

PADLET. Це мультимедійний ресурс для створення, спільного редагування та зберігання інформації. Це віртуальна стіна, на яку можна прикріплювати фото, файли, посилання на інтернет-сторінки та замітки. Учитель надає доступ до стіни школярам і вводить їх електронні адреси, відкриваючи можливість писати або модерувати дошку.

LEARNINGAPPS. Конструктор інтерактивних завдань, що дозволяє зручно й легко створювати електронні інтерактивні вправи, що сприяє активності, самостійності, ефективності, зв'язку теорії з практикою, поєднання колективних та індивідуальних форм навчальної роботи тощо.

CLASSTIME. Онлайн-сервіс для встановлення зв'язку з учнями та проведення їхнього опитування в реальному часі дистанційно.

EQUITY MAPS. Інструмент для проведення дискусійного клубу, проведення занять у форматі лекцій, залучення учнів до активних обговорень. Усі дані перетворюються на статистику та фіксуються додатком у вигляді графіків та діаграм.

GOOGLE CLASSROOM. Безкоштовний веб-сервіс створений Google для закладів освіти з метою спрощення створення, поширення і класифікації завдань безпаперовим шляхом.

GOOGLE SITES. Популярний сервіс для створення сайтів. На сайті можна розміщувати як текстові документи, презентації, відео, фото, форми для опитування, так і посилання на них. Інформацію можна систематизувати за класами у вигляді сторінок сайту.

GOOGLE FORMS. Сервіс хмарних технологій для формування системи тестів контролю навчальної діяльності учнів. Застосування форм надає нові можливості створення динамічних і актуальних додатків на основі інформаційно-цифрових технологій для застосування в дистанційному навчанні.

ДОСВІД АНАЛІЗУ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ В МЕРЕЖІ INTERNET МАЙБУТНІМИ БАКАЛАВРАМИ ВЧИТЕЛЯМИ БІОЛОГІЇ

Немерцалов В.В.¹

канд. біол. наук, Васильєва Т.В.², канд. біол. наук

¹ КЗВО Одеська академія неперервної освіти Одеської області, м. Одеса,

² Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

У сучасних умовах перед вищою школою постає завдання підготовки фахівця з необхідними професійними навичками, комплексом знань та умінь, й низкою професійних компетентностей, що перетинаються з розвитком певних характеристик особистості [1]. Робота сучасного вчителя є творчою та вимагає від нього не тільки професійних та загальних знань, ерудиції; а й володіння основами організаційної культури, уміння керувати людьми, знання правил етики, ввічливості, доброзичливості, уваги, любові до предмету. Крім того професійними компетентностями вчителя має бути такі: комунікабельність, швидка реакція на події, володіння технікою публічного виступу, правильна літературна мова, гарна дикція. Також педагогічна праця вимагає знання основ педагогіки, психології, логіки, уміння аналізувати власні дії [1, 2]. Важливим завданням вищої освіти є поєднання теоретичної підготовки з практичною, оскільки практичні заняття дають змогу забезпечити цілісність професійної підготовки, вдосконалити та закріпити знання, отримані студентами під час вивчення теоретичних курсів.

Метою нашого дослідження був аналіз сприйняття студентами освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки – 014 Середня освіта (Біологія), які навчаються на біологічному факультеті Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Інтернет-уроків з курсу «Ботаніка» для школярів, розміщених у вільному доступі у мережі Internet.

Цього року в умовах національного карантину й організованої дистанційної роботи зі студентами ми запропонували прорецензувати уроки з курсу «Ботаніка» на каналі «А». Ці відеоматеріали були записані для підготовки для складання ЗНО однією з випускниць нашого університету.

Рецензія на матеріали мала враховувати такі аспекти викладення: 1) Відповідність форми до заявленої теми; 2) Доступність, зрозумілість, науковість викладення; 3) Доцільність та правильність використання термінів; 4) Відповідність та адекватність ілюстрованого матеріалу; 5) Обрана форма спілкування з аудиторією.

В рецензії майбутні вчителі мали відповісти на питання: «Чи рекомендували би Ви такі уроки для навчання школярів?»

Аналіз анкет показав, що сучасні студенти – майбутні вчителі переважно сприймають візуальні стимули. Найбільше уваги у рецензіях приділялося якості ілюстративного матеріалу та зовнішності викладача. Всі рецензенти звернули увагу на форму спілкування з аудиторією: призна, жвава, з посмішкою. Як позитивний фактор було названо коротку тривалість відео: фрагменти уроків тривали не більше 15 хвилин. Характеристика доступності, зрозумілості, науковості викладення матеріалу корелювала відповідно до оцінки знань самих студентів. Студентів з середнім балом понад 90 проявили розвинене критичне мислення та змогли виявити помилки у викладенні матеріалу. У студентів, які мали менші показники успішності, питань та зауважень до використання та повноти пояснення термінів не виникало. Всі рецензенти рекомендували таку форму підготовки до уроків в класах та до складання ЗНО, а також для студентів вищої школи «для швидкого повторення тем». Одночасно, рецензенти відмітили, що для занять у вищій школі цього матеріалу недостатньо.

Таким чином, завдяки залученню до рецензування, у майбутніх викладачів біології розвивалися метапредметні компетенції, пов'язані з аналітичними здібностями та критичним мисленням, що є необхідною складовою фахової компетенції майбутнього педагога.

1. Грицай Н. Професійний портрет сучасного вчителя біології / Н. Грицай // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2014. – № 3. – С. 39-48. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pippo_2014_3_6

2. Добровольська А.М. Етапи становлення компетентнісного підходу в освіті/ Проблеми реформування педагогічної науки та освіти. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 1-2 грудня 2017 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 192 с.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ. ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА.

Раскалей Т.Я.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Київ

Відомо, що навчальні онлайн ресурси існують вже більше 10 років у різних галузях освіти. Відомими структурами онлайн ринку освіти є Coursera, www.coursera.org, Khan Academy khanacademy.org, які розраховані здебільшого на учнів старших класів і студентів. Проте відбулось дистанціювання і шкільної освіти. Протягом останніх років набули популярності такі дистанційні школи, як Оптіма та Джерело. Прискорення процесу дистанціювання освіти надали події останніх місяців, пов'язані із епідемією коронавірусу в Україні та світі. Безвихідь ситуації стимулювала інтегрування онлайн ресурсів в освітній процес на всіх його рівнях, що є незворотнім. Тому обрана тема є надзвичайно актуальною для вивчення з подальшим використанням результатів у практиці викладання.

Наша робота була присвячена порівняльному аналізу різних інтернет-сервісів, які були використані для проведення дистанційного навчання студентів-медиків вищих навчальних закладів Києва у період карантинних заходів з 12.03 по 24.05.2020 року. У дослідженні використані дані результатів навчання студентів 6 груп різних вищих навчальних закладів, які займаються підготовкою студентів медичних факультетів, з дисципліни гістологія та ембріологія з використанням наступних інтернет-сервісів: Google Classroom, Zoom Video Communications, *Neuron* (дистанційна платформа навчання НМУ імені О.О. Богомольця). Кожна група складалась з 14 студентів, які із введенням карантину перейшли одночасно на дистанційну форму навчання. 2 групи студентів отримували нову

інформацію за допомогою Google Classroom, після попередньої реєстрації і створення групи, у вигляді PDF-лекцій, підручників, завдань, переліку запитань та тематичних тестів. Зворотній зв'язок здійснювався шляхом надсилання студентами виконаних завдань, вирішення тестових завдань згідно розкладу та надсилання сканів коротких письмових відповідей на запропоновані запитання згідно теми. Студенти отримували звіт від викладача про перевірку у вигляді оцінок і аналізу помилок. Інші 2 групи студентів отримували нову інформацію у вигляді PDF-лекцій, підручників, завдань, переліку запитань у *Telegram* – месенджері, для чого була створена група й інформаційний канал, який наповнювався вищезазначеним контентом, науковими фільмами і активними посиланнями на наукові перевірені джерела. Дані групи мали змогу регулярного очного спілкування з викладачем згідно розкладу за допомогою інтернет-сервісу Zoom Video Communications. Останні 2 групи були і наразі залишаються користувачами дистанційної платформи *Neuron*, в якій, після попередньої реєстрації, отримували нову інформацію у вигляді PDF-лекцій, підручників, завдань, переліку запитань та тематичних тестів. Зворотній зв'язок від студентів надходив у системі *Neuron* у вигляді надсилання студентами виконаних завдань, вирішення тестових завдань згідно розкладу та надсилання сканів коротких письмових відповідей на запропоновані запитання згідно теми. Оцінювання відбувалось швидко в межах даної системи і не потребувало залучення додаткових інтернет-сервісів. Бали за виконані завдання зберігались і автоматично підраховувались з подальшою перспективою перенесення в автоматичну систему керування навчальним процесом університету. Проте непередбаченим був очний зв'язок із викладачем.

Нами були обрані саме такі інтернет-сервіси та месенджери через їх доступність для викладача та обраних груп студентів і через їх бюджетність, оскільки вони не потребували додаткових фінансових витрат. Після опрацювання даних вихідного (12.03.20) і кінцевого (24.05.20) рівнів успішності за балами успішності та проведеного анкетування студентів попередньо можна зробити певні висновки щодо успішності й ефективності деяких методів дистанційної освіти та їх комбінацій. Студенти повинні бути зареєстровані для дистанційного навчання з використанням паспортних даних, для чого найкраще підходить навчальна платформа, яка закріплена за навчальним процесом у ВНЗ. Робота повинна здійснюватись відповідно до календарно-тематичного плану з чітким контролем часу на виконання завдань студентами. Це можливо при роботі з використанням наступних інтернет-сервісів: Google Classroom та *Neuron*. *Студентам необхідний очний контакт із викладачем, для чого підходить робота з використанням Zoom Video Communications, та додатку Google Meet.*

Ключові слова: дистанційне навчання; електронні освітні платформи; масові онлайн курси; цифровізація освіти; цифрова економіка.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ТА СТОМАТОЛОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

*Сокуренко Л.М.^{1,2} д.мед.н., професор,
Чайковський Ю.Б.¹ д.мед.н., професор,
Камінський Р.Ф.¹, к.мед.н., доцент,
Дзевульська І.В.¹ д.мед.н., професор,
Яременко Л.М.¹ д.мед.н., доцент*

¹ Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Київ

² Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут біології і медицини, Київ

Як відомо, медична та стоматологічна освіта мають тільки очну форму навчання, тому з моменту оголошення карантину у березні 2020 року перед медичними та стоматологічними вишами повстала проблема надання освітніх послуг студентам. Невизначеність термінів повернення до традиційного навчання спонукала педагогів та керівників вишів терміново перебудувати підходи до проведення занять та оцінювання студентів.

Відповідно до рекомендацій МОН України в Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця було забезпечено доступність викладачів для студентів у певні часи, проведення опитувань для активації набутих знань та отримання зворотного зв'язку. Виконання завдань, поставлених викладачами, студентами підтверджує результативність занять.

Проблеми, які виникають під час дистанційного навчання складають такі групи: технічні, організаційні, методичні тощо.

Технічні проблеми найважчі та вирішуються індивідуально. Вони включають оснащення комп'ютерною технікою та можливість доступу до інтернету, як викладача, так і студента.

Основним пунктом організаційних питань є злагодженість у роботі педагогічного колективу, керівними структурами та студентами. На допомогу приходять усі сучасні засоби комунікації, тому вирішуються питання доволі швидко. Результатом є не тільки злагоджена робота усіх учасників процесу, але і набуття навичок користування месенджерами (Telegram, Viber), освітніми платформам (Classtime, Moodle, Google class) та засобами для проведення конференцій (Zoom, Skype) тими, хто раніше не мав з цим справи.

Позитивним для розвитку освітнього процесу стали спроби вирішення методичних проблем. За цей час опановані Online Test Pad, Google Form, Kahoot. У Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця було розроблено власну освітню платформу Neuron для студентів старших та молодших курсів. Neuron містить розклад занять, плани, методичні рекомендації, навчальні матеріали, можливості тестування та завантаження студентами виконаних завдань у відповідь. На кінець 2019/2020 навчального року усі кафедри працюють в Neuron. Платформа доступна для кожного студента Національного медичного університету імені О.О. Богомольця після попередньої реєстрації за участі деканатів, тому дозволяє проводити поточний контроль знань та іспити.

"Онлайн освіта, чи слід її сприймати серйозно?" питає D. Shah, автор статті, ставлячи під сумнів, що традиційна освіта зникне [1]. Звичайно, живе спілкування викладач–студент незамінне, однак онлайн навчання потужний інструмент, який потрібно розвивати та використовувати у подальшій роботі.

1. Shah D. Online education: should we take it seriously? / D. Shah // Climacteric. – 2016. – 19 (1). – P. 3–6. <http://dx.doi.org/10.3109/13697137.2015.1115314>

ІНТЕРНЕТ СЕРВІСИ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Луцицька Н.Ю.,

викладач, Хмельницький торговельно-економічний коледж Київського національного торговельно-економічного університету

Ключовою ланкою системи управління якістю освіти є моніторинг результатів навчальної діяльності. Невід'ємну частину моніторингу становить контроль знань і практичних навичок здобувачів освіти.

Оцінювання не повинне обмежуватися визначенням рівня досягнень здобувачів, але й має стати засобом покращення результатів навчання. Оцінювання передбачає активізацію співпраці всіх учасників освітнього процесу, з метою створення зворотного зв'язку між якістю навчальних досягнень і створенням можливостей їх досягнення.

Рівень досягнень здобувачів або рівень навченості може визначатись за допомогою таксономії Блума, зміст якої представлено в таблиці 1 [2].

Рівень	Що означає
Знання	запам'ятовування і відтворення вивченого матеріалу – від конкретних фактів до цілісної теорії
Розуміння	перетворення матеріалу з однієї форми вираження в іншу, інтерпретація матеріалу, припущення про подальший хід явищ, подій
Застосування	уміння використовувати матеріал у конкретних умовах і нових ситуаціях
Аналіз	уміння розбити матеріал на складові так, щоб ясно виступала внутрішня структура
Синтез	уміння комбінувати елементи так, щоб одержати ціле, що володіє певною новизною
Оцінка	уміння оцінювати значення того чи іншого матеріалу

Табл. 1. Таксономія Блума

В умовах інформатизації освітнього процесу актуальними є питання застосування он-лайн технологій в процесі контролю та оцінювання знань. В Інтернеті розглядається поняття «цифрова таксономія Блума» (рис.1), яка дозволяє проаналізувати засоби для перевірки і контролю рівня знань [1].

Рис.1 Цифрова таксономія Блума

Розглянемо деякі з них.

Найбільш дієвим засобом контролю і оцінювання знань, як поточного так і підсумкового, є автоматизований тестовий контроль, основними перевагами якого є: об'єктивність оцінювання, охоплення контролем великого обсягу матеріалу, систематичність контролю, економія аудиторного часу. Причинами розвитку інтернет сервісів для тестування стали: доступність на різних пристроях, незалежність від часу і місця, одержання миттєвих результатів. В таблиці 2 подано перелік популярних онлайн сервісів для створення і проведення тестового контролю та їх коротка характеристика.

Назва сервісу для онлайн тестування	Можливості сервісу
Майстер-тест (https://master-test.net/)	Безкоштовний сервіс, що дозволяє створювати тести, проходити їх як онлайн, так і без підключення до Інтернет. Має власний банк тестів, впорядкований за дисциплінами
OnlineTestPad (https://onlinetestpad.com/)	Безкоштовний багатофункціональний конструктор тестів різних видів. Має власний банк завдань.
Всеосвіта Тест (https://vseosvita.ua/test)	Безкоштовний конструктор тестів різних видів, має власний банк питань.
ProProfs (https://www.proprofs.com/)	Сервіс для створення різноманітних форм тестів, дозволяє вставляти в завдання файли в форматі *.docx, *.pptx, *.pdf, а також аудіо- і відео файли та відео файли. Сервіс безкоштовний
ClassMarker (https://www.classmarker.com/)	Сервіс для створення тестів з різними формами відповідей. Його особливість у створенні віртуального класу. Дозволяє вести статистику успішності. Безкоштовний на період ознайомлення.
GoogleForm	Сервіс для створення і проведення опитування різного рівня складності. Необхідний обліковий запис Google.
Mentimeter (https://www.mentimeter.com/)	Англомовний сервіс для створення та проведення опитувань. Опитування доступне за посиланням або QR кодом. Опитування неперсонофіковане.

Табл.2. Приклади онлайн сервісів для створення і проведення тестового контролю

Популярності набувають мобільні сервіси, які дозволяють створити не тільки тести, а і інтерактивні вправи та різнопланові завдання. Прикладами таких сервісів є:

Kahoot! (<https://kahoot.com/>) - сервіс не тільки для створення різноманітних форм тестів, але і для проведення онлайн вікторин за допомогою спеціального клієнта, що встановлюється на смартфонах (Android, iOS, Windows Phone). Дозволяє викладачеві діагностувати відповіді здобувачів,

а тому, якого навчають дізнаватися правильні відповіді. Безкоштовний, вимагає реєстрації.

Classtools.net (<http://www.classtools.net/>) - багатофункціональний сервіс для створення навчальних ігор, діаграм, вікторин.

LearningApps (<https://learningapps.org/login.php>) - застосунок для інтерактивних завдань (вікторин, кросвордів) різних рівнів складності. У застосунку можна працювати самостійно, створюючи завдання, а можна виконувати завдання, підготовлені викладачем. У безкоштовну версію входять три інтерактивні дошки і необмежена кількість учасників.

На увагу заслуговують і такі інструменти як інтерактивні дошки. З їх допомогою можна візуалізувати процес вирішення проблеми, провести мозковий штурм, організувати обговорення та захист ідей, що дозволяє реалізувати такі рівні таксономії як аналіз, синтез та оцінка. Прикладами таких інструментів є Padlet (<https://padlet.com/>), ClassroomScreen (<https://app.classroomscreen.com/>), Twiddla (<https://www.twiddla.com/>), Google Jamboard (<https://jamboard.google.com/>).

Узагальнюючи все вищевикладене, можемо зробити висновок, що інтернет ресурси для оцінювання і контролю можуть використовуватись на всіх рівнях таксономії Блума. Вибір інструментів для контролю і оцінювання залежить від рівня підготовленості викладача до застосування технологій, технічних можливостей та цілей контролю.

Список використаних джерел

1. Бугайчук К. Використання сервісів мережі Інтернет у професійній роботі викладача вищого навчального закладу МВС для перевірки навченості курсантів (студентів, слухачів). [Електронний ресурс] / Бугайчук К. // Проблеми сучасної освіти, (5 ч.2). – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://periodicals.karazin.ua/issuesedu/article/view/8877>.

2. Пометун О. Що таке таксономія Блума і як вона працює на уроці [Електронний ресурс] / Ольга Пометун. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.criticalthinking.expert/user-material/shho-take-taksonomiya-bluma-i-yak-vona-pratsyuje-na-urotsi/>.

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ПАКЕТА G SUITE FOR EDUCATION У КИЇВСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ЕНЕРГЕТИЧНОМУ ЛІЦЕЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Ковальчук Оксана,

методист Київського професійного енергетичного ліцею

Ключові слова: професійна (професійно-технічна) освіта, дистанційне навчання, пакет G Suite for Education

Після екстремального занурення у дистанційну освіту під час весняного карантину 2020 року, вже можна зробити деякі висновки. Ми погоджуємось із думкою Сергія Бабака, що жодна освітня система не виявилась готовою до карантину і що після карантину як раніше вже не буде.¹ Необхідно чітко визначити завдання і методіку подальшої роботи усіх учасників освітнього процесу уже на наступний навчальний рік, враховуючи отриманий досвід і реальні можливості щодо рівня цифризації сьогодні і в перспективі на 1-3 роки.

При розробці нової для професійної (професійно-технічної) освіти методіки необхідно врахувати:

1) застарілу нормативну базу, яка не дає можливості швидко вводити в практику короткі, ефективні курси із залученням дистанційного навчання; недоступність для профтехосвіти у єдиній державній електронній базі освіти функцій ведення електронних журналів та вступу онлайн;

2) вкрай низький рівень цифризації учнів професійних (професійно-технічних) закладів освіти (для більшості доступні лише мобільний зв'язок і телебачення); недостатній рівень технічного забезпечення викладачів;

3) потребу усіх без винятку учасників освітнього процесу у додаткових компетентностях: соціальних, етичних, інформаційно-комунікаційних;

4) перспективу переходу від звичного режиму роботи до віддаленого за день.

Наступний рік, на нашу думку, буде перехідним періодом від традиційного до змішаного навчання. У професійній (професійно-технічній) освіті у відповідності до існуючого законодавства для

¹ Сергій Бабак про освіту після карантину: як раніше вже не буде <https://sluga-narodu.com/blog/sergij-babak-pro-osvitu-pislya-karantinu-yak-ranishe-vzhe-ne-bude>

більшості спеціальностей практична частина може бути лише в очній формі в освітньому закладі або на виробництві.

З досвіду організації дистанційного навчання у Київському професійному енергетичному ліцеї на платформі G Suite for Education, месенджерів Viber та Telegram.

1. На першому етапі карантину призначено відповідальних осіб за реєстрацію усіх учасників освітнього процесу у домені ліцею, проведено їх навчання. Реєстрація (100%) була завершена за 2 дні. Проте активно використовуються лише 4 додаки: Диск, Gmail, Календар, Клас.

2. Обрали єдину методику викладання матеріалу: сайт дистанційної освіти навчального закладу, до якого «прив'язали» окремі сайти по предметах. Тут розміщено навчальні матеріали, завдання, інструкції, критерії оцінювання, форми зворотного зв'язку. Сайти поповнюються викладачами та майстрами згідно розкладу. Плануємо оновлювати і використовувати їх надалі при будь-якій формі навчання.

3. Налагоджено постійне спілкування учнів і викладачів через чати у месенджерах. Більшою популярністю користується Viber. Плануємо створити окремі інформаційні канали, в яких зможуть розміщати дописи лише адміністратори. Важлива інформація закріплюється у чаті у вигляді Google документу, де є дозвіл залишати коментарі чи редагувати.

4. Щоденно проводиться віддалене навчання і консультації: 1) для педагогів по створенню і розміщенню освітнього контенту; 2) для учнів по роботі з цим контентом; 3) з обома групами по формах зворотного зв'язку. Крім методиста цю роботу виконують інші педагоги, адміністрація, окремі учні.

5. Постійно проводиться моніторинг технічного забезпечення і вдосконалюється методика розробки освітнього контенту відповідно до динамічного стану цифризації учасників освітнього процесу. Більша частина навчальних матеріалів зберігається у форматах, легких для обробки Android. Відео і аудіофайли частина учнів не може переглянути/прослухати із-за низької швидкості мобільної передачі навіть при безлімітному інтернеті.

В Київському професійному енергетичному ліцеї з січня 2020 року розпочалась апробація пакета G Suite for Education. До карантину були проведені навчання для педагогічних працівників по роботі з окремими додатками Google, обліковими записами в доменах ліцею. У більшості викладачів не було достатньої мотивації для опанування цими інструментами. Під час карантину мотивація та ІКТ компетентності педагогів значно зросли. Поки неподоланим залишився страх перед камерою. Не зважаючи на щоденний досвід участі у вебінарах в якості слухачів, педагоги ліцею не набули ще достатньо знань та умінь для проведення вебінарів самостійно.

У Київському професійному енергетичному ліцеї система дистанційного навчання організована через мережу сайтів і чатів:

1) сайт ліцею містить посилання на 2 окремих сайти дистанційної освіти: для учнів і для педагогів;

2) сайт для учнів містить інструкції і переходи на предметні сайти, які створили і підтримують самі викладачі та майстри;

3) сайт для педагогів містить інструкції, корисні посилання, узагальнення досвіду, анонси вебінарів, конференцій, тощо для підвищення кваліфікації в інтенсивному форматі щодо організації навчання на відстані;

4) постійний зв'язок з учнями відбувається у групових чатах, електронній пошті, на сторінках спілкування у Classroom;

5) перевірка знань проводиться у форматі тестування, усного спілкування по телефону та фотографування письмових відповідей у зошиті. Інші форми, такі як створення документів, відеоконференція доступні незначній частині учнів.

Серед переваг застосування пакета G Suite for Education для професійно-технічного ліцею можна виділити наступні: в порівнянні з Moodle не потрібно окремої інсталяції, обслуговування сервісу адміністратором з ІТ освітою, власного чи орендованого серверу; усі учасники освітнього процесу уже знайомі із сервісами Google і зазвичай мають облікові записи; є можливість підключення до сайту інших додатків, наприклад, On Line Test Pad, Padlet; різні рівні доступу, безліміт. В порівнянні з Office 365 Education: більш доступно для мобільної версії.

Недоліки: G Suite for Education краще пристосований для бізнесу, ніж для освіти. Календар і Excel не можуть в повній мірі замінити електронні розклад та журнал. Немає сервісу адміністрування навчального закладу як у NEO Learning Management System.

Для успішної роботи в подальшому необхідно:

➤ на рівні держави - внести зміни у нормативну базу;

➤ на рівні освітнього закладу - поетапно замінити комп'ютери персональними ноутбуками: 1) для адміністрації та осіб, задіяних у організації дистанційного навчання, 2) для викладачів та майстрів, 3) для інших педагогічних працівників. Також необхідно розробити і провести систему тренінгів для всіх учасників освітнього процесу по роботі і навчанню дистанційно.

Теорії, інструментів уже є достатньо. Дійсно необхідними для професійної (професійно-технічної) освіти на сьогодні є своєчасне оновлення законодавчої бази, покращення технічного забезпечення та практика.

ПРОБЛЕМА РОЗРОБКИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ІКТ-КОНЦЕПЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ

Часнікова Олена Володимирівна,

старший науковий співробітник Інститут педагогіки НАПН України, канд. пед.наук

Система освіти та її результативність висвітлює перебіг суспільних змін, не лише ілюструє процес державного розвитку, є механізмом і засобом власне цього розвитку, становить підґрунтя для наукового аналізу сучасного стану багатьох складових, у тому числі й розмаїття аспектів упровадження ІКТ в освіті.

Більшість європейських країн розробили і впроваджують свої національні ІКТ-концепції як широке коло дій на державному рівні, що забезпечує користування Інтернет практично всіма громадянами, набуття ІКТ-компетентності в системі освіти різного рівня й призначення, а також зумовлює конкретизацію ІКТ-стратегій в освіті як ключовій державній галузі.

Аналіз ІКТ-концепцій, створених у вітчизняній освітній теорії і практиці, вважаємо актуальною проблемою, такою, що потребує дослідження в декількох площинах: як концепція, як стратегія впровадження концепції, як реальний досвід тощо. Освітня практика, стосовно реалізації ІКТ-концепцій у більшості випадків звучать переважно гасла. Підставою цього твердження є стан використання ІКТ у процесі навчання на всіх ланках освіти: на жаль, вони в інтерпретації реальної освітньої практики переважно виконують функціонал «ручки», тобто засобу фіксації інформації на тому чи іншому рівні складності. Світовий досвід, який понад 20 років пропонується освітянам України зарубіжними партнерами (освітні проекти Інтел, Майкрософт та ін.), показує, що призначення ІКТ – створювати, розвивати й реалізувати інноваційні ідеї в усіх сферах життєдіяльності держави і людей. Досвід концептуального підходу до функціонування Силіконової долини – підтвердження виключної місії ІКТ-концепцій у світовому соціально-економічному прогресі.

Постає питання про ефективність тих ІКТ-концепцій, які можна було б визначити провідними в освіті України. Оскільки ІКТ-концепції діалектично пов'язуються з такими глобальними поняттями, як інформаційне суспільство та інформатизація освіти, то мають забезпечуватися глибокою науковою розробленістю, апробацією, достовірністю, законодавчими документами, висококваліфікованими фахівцями, матеріально-технічними ресурсами тощо, тобто регламентуватися єдиним, визначальним державним задумом.

Навіть побіжний погляд на законодавче поле першого двадцятиріччя державної незалежності стосовно ІКТ дозволяє стверджувати, що концептуальний погляд на проблему ознаменовує в основному Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [1]. Прийнятий у 1998 р., цей закон протягом наступних років систематично оновлювався й доповнювався (2006, 2011, 2013, 2016), чим засвідчується важливість забезпечення саме концептуального підходу до розв'язання завдань суспільно-державного значення.

Серед прийнятих у період з моменту здобуття незалежності документів лише два позначені як концепції: Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, затверджена Постановою МОН України [2], та Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) [3]. Обидві концепції за формальними ознаками відповідають призначенню, проте відтворюють, скоріше, бажаний погляд на впровадження ІКТ. Наприклад, у Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа) йдеться лише про те, що учні мають володіти комп'ютером. Для концептуального погляду цього, очевидно, замало.

Інтеграція України в європейську спільноту держав, зокрема в європейській освітній простір, активний запит громадян на конкурентну освіту, потужні теоретико-методологічні дослідження вітчизняних науковців у різних галузях економічних і соціальних знань зумовили оновлення раніше визначених наукових засад і законодавчих підходів до впровадження ІКТ у систему освіти та вироблення принципово нових документів, які за перспективністю цілей і ґрунтовністю змісту можуть визнаватися ІКТ-концепціями.

ІКТ-концепції в освіті України, створені за час державної незалежності, віддзеркалюють перебіг власне суперечливого процесу державотворення. Будучи інноваційними за призначенням, пропонувані для освіти концепції, закони, стратегії, програми тощо тривалий час ґрунтувалися на традиційних, чи навіть дещо застарілих, засадах суспільно-державного розвитку. Законодавче утвердження Концепції Національної програми інформатизації та періодичні зміни інноваційного характеру, які вносилися в її зміст стосовно ІКТ в освіті в цілому, засвідчили прогресивні тенденції концептуального значення.

Маркерами позитивних змін, що супроводжують процес розвитку інформаційного суспільства в Україні та оновлення системи освіти, стали Концепція Нової української школи й Концепція забезпечення здобувачів середньої освіти Е-підручниками та іншими електронними освітніми ресурсами «Національна освітня електронна платформа». Прийняття цих концепцій суспільством і державою на рівні загальних цінностей оптимізує подальший розвиток ІКТ в освіті.

Отже, найближчі перспективи наших наукових розвідок пов'язуємо з виявленням нових тенденцій концептуального значення в освітній практиці, зорієнтованій на ефективне використання ІКТ, вивченні їх впливу на подолання протиріч в освітньому просторі України.

Список використаних джерел

1. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України № 75/98-ВР від 04 лютого 1998 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80>

2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджена Міністерством освіти і науки України 20.12.2000 р.). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>

3. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа): Постанова Колегії МОН України, Президії АПН України № 12/5-2 від 22.11.01 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/2712/

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВИТИ В УМОВАХ НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Чуйко Каріна Анатоліївна

вчителька початкових класів Білгород-Дністровського КЗ НВК ім. С.О. Морозової

У сучасних умовах з величезною швидкістю зростають потоки інформації, розвиваються технології її обробки та шерінг, реальне життя активно переходить в цифровий вимір. Такі зміни неминуче впливають на всі сторони суспільного життя, зокрема освітній процес.

Викликом сьогодення для всіх учасників освітнього процесу стало вимушене дистанційне навчання. Інформатизація системи освіти – це ефективний шлях до глобального розвитку усіх сфер життя суспільства.

Цифрова освіта – це освіта, яка головним чином функціонує за рахунок цифрових технологій, що зумовлено формуванням сучасного інформаційного суспільства, адже ХХІ століття – це період перетворень, формування нового інформаційного суспільства, в якому невід'ємною частиною є використання цифрових технологій. В свою чергу таке явище дає можливість говорити про народження нової соціально-культурної реальності – цифрової культури. [1].

Відтак, цифровізація освіти веде до її корінної перебудови. В свою чергу, педагог зобов'язаний застосовувати нові технологічні інструменти та інформаційні ресурси. Технології дистанційного навчання дозволяють навчатися в будь-який час і в будь-якому місці. Враховуючи комплексний характер системи загальної середньої освіти, велику кількість навчальних закладів, педагогічних та державних установ, першочерговим кроком є розробка ґрунтовної національної політики «цифровізації» освіти, як пріоритетної компоненти реформи освіти в цілому [3].

Опрацювавши концептуальні засади Цифрової адженди України – 2020 (Цифрового порядку денного), можна зробити висновок, що «Цифровізація» закладів освіти має реалізовуватись за наступними напрямками:

1. Доступ до технологій (для учнів, викладачів, адміністраторів школи).
2. Шкільний Інтернет.
3. «Цифровий» мультимедійний контент.
4. «Цифрові» компетенції та грамотність викладачів та учнів [4].

Реалізація всіх напрямів розвитку цифрової освіти, дає змогу створення та використання цифрової лабораторії, що має стати органічною складовою методичної системи в закладах освіти. Таким чином, першочергово поширенню цифрового навчання в освітньому просторі сприяє також розвиток інформаційних технологій та комунікацій.

Як визначено в наказі Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 “Про затвердження Положення про дистанційне навчання”, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 р. за № 703/23235, дистанційне навчання — це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Також, зважаючи на головні завдання, зазначені в Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», в якій серед основних завдань реформування освіти зазначається, що наскрізне застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та управлінні закладами освіти і системою освіти має стати інструментом забезпечення успіху нової української школи. Формулою нової школи визначено запровадження ІКТ в освітній галузі, яке має перейти від одноразових проєктів у системний процес, який охоплює всі види діяльності. [2, с.11]. Інформаційно-цифрова компетентність, як визначає концепція Нової української школи, передбачає впевнене, критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні [2, с.11].

Досвід показує, що використання сучасних інтерактивних засобів навчання дозволяє реалізувати компетентнісний підхід, адже цифрова освіта також спрямована на розвиток особистості учня, підвищення стійкого інтересу до освітнього процесу, мобільності навчання та особистісної самореалізації, тобто розвитку гнучких навичок.

З огляду на вищезазначене можемо стверджувати, що опанування та активне впровадження цифрових технологій, за умови дотримання цифрової культури, дає змогу підготувати підрастаюче покоління до майбутніх технологічних змін у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Базелюк О.В. Формування цифрової культури педагогічних працівників у закладах професійної освіти / Базелюк О.В. // Вісник післядипломної освіти – № 6(35). – 2018.
2. Концепція Нової української школи https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola_compressed.pdf
3. Проект Закону України «Про цифровий порядок денний України». – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/40009.pdf>
4. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020) Концептуальні засади. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК НОВА ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Шамбір Н.В.,

*завідувачка навчально-методичної лабораторії мистецтвозавчих дисциплін
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»*

Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства та держави.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Основними завданнями сучасної освіти є забезпечення безперервне навчання людини протягом її життя; особистісно-орієнтованість навчання; безперервне оновлення змісту професійної освіти; орієнтація на реальні потреби ринку освітніх послуг тощо.

Сучасне суспільство тісно пов'язане з новітніми технологіями. Ні для кого не є таємницею той факт, що використання таких можливостей спілкування як Інтернет, скайп, електронна пошта, соціальні мережі тощо є невідемним елементом сучасного життя молоді. Та як найбільш динамічна галузь економіки, відкриває великі можливості в розповсюдженні знань та доступі до них.

Інтернет успішно інтегрувався в усі сфери життя та давно взяв на себе не лише розважальну, а й освітню функцію. То ж не дивно, що наразі одним з головних трендів сучасності стала саме дистанційна освіта — освіта, що здійснюється з використанням ресурсів та технологій глобальної мережі Інтернет.

Метою публікації є розкриття значення дистанційної освіти як підґрунтя інтелектуального розвитку сучасного суспільства, визначення особливостей та переваг в інноваційному освітньому просторі.

Наразі в суспільстві все більше дискусій щодо переломного моменту, коли онлайн-навчання візьме перевагу над звичним аудиторним, так званім офлайн.

На даний час дистанційна освіта стає все більш популярною не лише у світі, але й в Україні: «Сьогодні масові онлайн-курси набувають особливої популярності. І не тому, що це просто модно, а тому, що ці технології допомагають відповісти на значні виклики сьогодення – створення інтерактивних та цікавих матеріалів для дітей, забезпечення доступу до якісної освіти, надання можливостей для навчання впродовж життя. Усі ці виклики є особливо важливими й для України. Сучасним дітям нудно в теперішній українській школі, ми маємо молодь на непідконтрольних територіях, яка взагалі не має доступу до української освіти, та дітей у сільських школах, де якість освіти є нижчою, за міську», – зазначила Лілія Гриневиц.

Потреба у нових знаннях збільшується кожного дня, що, в свою чергу, відзеркалюється у попиті на масові відкриті онлайн-курси.

Масові відкриті онлайн-курси, або MOOC (Massive open online courses), безумовно зробили революцію в освіті: сотні онлайн-курсів з програмування, математики, менеджменту та інших дисциплін від кращих університетів світу та топових ІТ компаній стали доступні кожному в кого є комп'ютер та інтернет.

В чому ж полягають переваги дистанційної освіти?

По-перше, **доступність**. Дистанційна освіта доступна всім, хто має доступ до мережі Інтернет. Є платні курси, але є і якісні безкоштовні. Тож можливості у всіх приблизно рівні. Наприклад, один курс на відомій в усьому світі платформі Coursera (англійська, бізнес, технології, математика, особистісний розвиток та інше) обійдеться у 30-100 доларів на 4-6 тижнів навчання. Знання тут отримали уже 25 мільйонів слухачів. А партнерами платформи є 149 університетів. Українські ж Prometheus та EdEra – безкоштовні.

По-друге, **мобільність**. Для дорослої зайнятої людини чи студента, що паралельно навчається у звичайному університеті – це значна перевага. Адже ви можете займатися у зручний час і фактично у будь-якому місці. Для частини роботи навіть інтернет не потрібен – можна завантажити відеоуроки і дивитися їх офлайн. Зазвичай навіть темп навчання обирає сам слухач – рідко коли курси прив'язані до певних строків. Ви самостійно вирішуєте, коли прослухати лекцію або виконати практичне завдання. Графік навчання та розподіл навантажень – повністю ваша відповідальність. Дистанційне навчання передбачає індивідуальний темп і підхід для кожного студента.

По-третє, **економія часу**. Вам не потрібно щодня їздити до навчального закладу, чекати на наступну пару, бо за розкладом «вікно», приїздити до іншого міста на сесії. Адже університет знаходиться там, де і ви. Все, що потрібно, – це ноутбук, планшет або смартфон із виходом в Інтернет. Таким чином, будь-який українець може пройти курси найкращих світових університетів, не полишаючи Батьківщини та роботи. Також це дає змогу здобувати знання людям, які не можуть відвідувати класичні школи і курси: молодим батькам, студентам, бізнесменам або людям з обмеженими фізичними можливостями.

По-четверте, **економія коштів**. Будь-який онлайн-курс обійдеться дешевше ніж університетське навчання. У цьому весь сенс системи – зробити якісну освіту доступною. Тож окупаються проекти за рахунок своєї масовості.

По-п'яте, **підвищення кваліфікації**. Традиційне навчання ніколи не встигне за змінами, що відбуваються в світі, у технологіях, професійній діяльності та суспільстві в цілому. Як би добре ви не навчалися в університеті чи школі, міне кілька років, або навіть менше, і отриманих знань стане

недостатньо, щоб залишатися професіоналом у своїй сфері. Дистанційна освіта – це як курси підвищення кваліфікації, тільки якісніші і саме в тому форматі, який вам підходить.

Разом з тим в процесі навчання виникають **негативні моменти** :

- відсутність самомотивації, дисципліни, дотримання достатньої програми навантаження;
- недостатня кількість спеціалізованих матеріалів вищого рівня складності (більшість матеріалів вступного рівня
 - для того, щоб охопити якомога більшу аудиторію);
 - успішне завершення курсів, отримання сертифікатів не гарантує наявності потрібних знань і навичок;
 - важко оцінити знання чи їх відсутність, ілюзія компетенції.

Дистанційна освіта також ставить нові завдання перед викладачами. Вони мають бути не лише фахівцями у своїй професійній сфері, але й володіти смарт-інноваціями в освітньо-науковій діяльності. Викладачі повинні мати максимальне різноманіття мультимедіа (аудіо, відео), здатність та вміння використовувати різноманітні технології для роботи з слухачами.

Досліджуючи терени всесвітньої павутини можна знайти достатню кількість сайтів та ресурсів, які пропонують безкоштовні курси з різних предметів. Деякі з них — українські проекти, у інших — наявні субтитри українською мовою.

Велика кількість відомих компаній сприяє інтеграції сучасних технологій та освітніх процесів. Наприклад, спеціально для освітніх цілей компанія Гугл розробила систему Google Apps for Education - систему безкоштовних інструментів, що надає необхідні технології для освіти яка дозволяє розгорнути та підтримувати інформаційно-освітнє середовище навчального закладу.

В 2015 році в Україні створено Google Educator Group (Освітню Спільноту Google). Освітні спільноти Google (GEGs) - це об'єднання працівників сфери освіти, де вони навчаються, діляться досвідом і черпають натхнення, щоб ефективно використовувати веб-технології в навчальному процесі.

При всіх своїх позитивних якостях дистанційне навчання на цьому етапі не може повністю замінити традиційну систему освіти, але світ технологій вдосконалюється і пропонує чимраз нові можливості отримання необхідних знань. Навчальний контент стає більш якісним, методи онлайн-викладання теж зазнають змін на краще, а це сприяє збільшенню аудиторії інтернет-студентів.

Дистанційна освіта – сучасна та цікава модель навчання, якою скористалися вже сотні тисяч людей у світі. А зростаючі темпи технологічних змін змусять тих, кому важливе їх робоче місце, вчитися постійно. «Найдосвідченіший педагог ніколи не повинен спинятися на досягнутому, бо якщо нема руху вперед, то неминуче починається відставання» — В.О. Сухомлинський.

Отже, дистанційна освіта — це гнучке навчання в інтерактивному освітньому середовищі за допомогою контенту з усього світу, який знаходиться у вільному доступі, у відкритих освітніх ресурсах. У середовищі дистанційної освіти створюються умови для реалізації проголошеного ЮНЕСКО провідного принципу освіти XXI століття «освіта для всіх» і «освіта через усе життя» - «Life Long Learning (LLL)». Дистанційна освіта дозволить підвищити доступність освіти «завжди, скрізь і в будь-який час».

Список використаних джерел

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник, 3-є видання, виправлене./ І.М. Дичківська. – Київ: Академвидав. – 2015. – 304с.
2. Іващенко М.В. Особливості підвищення ІКТ-компетентності студентів педагогічних вищих навчальних закладів засобами веб-технологій / М.В. Іващенко, Т.Б. Бикова Наукові записки РДГУ 2016. – Випуск 13(56); Частина II. – С. 89-92.
3. Нова школа: простір освітніх можливостей. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>
4. Smart-технології в Україні і світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://molodi.in.ua/smarttehnolohiji/>.

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНОСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Ігнатенко Олександр Володимирович

Кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики початкової освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Динаміка сучасного розвитку системи освіти у нашій країні вказує на вимогу постійного оновлення змісту освіти за рахунок впровадження сучасних новітніх технологій навчання. Підвищення вимог до професійної компетентності майбутніх вчителів потребує перегляду змісту навчання, запровадження ефективних педагогічних технологій, осучаснення форм та методів навчання, орієнтацію освітнього процесу на формування компетентностей.

В умовах інтеграції України у світовий освітній простір та постійного вдосконалення національної системи вищої освіти значна увага науковців і педагогів-практиків приділяється проблемі формування професійної компетентності майбутнього вчителя. Особливої актуальності набуває проблема підготовки вчителів початкової школи, адже їхні компетенції, якості, що формуються в умовах навчання у вищій школі, зокрема динамізм, креативність, конструктивність, комунікативність стимулюватимуть становлення життєво необхідних якостей особистості молодшого школяра і є підґрунтям подальшого успішного ступеневого шкільного навчання.

Нині відбувається процес неперервної інформатизації освіти, формування знань, умінь і навичок студентів у галузі використання ІКТ, формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Віддаючи належне розробкам теоретичних і прикладних аспектів проблеми, відзначимо, що формування цифрової компетентності суб'єктів педагогічного процесу в цілому і, зокрема, майбутніх учителів початкової школи є важливою проблемою і потребує постійного дослідження. Практика показує, що часто фахівці мають потребу у підвищенні своєї цифрової компетентності, що зумовлено еволюцією інформаційних технологій; знання, уміння та навички дуже швидко застарівають та потребують оновлення.

Поняття цифрової компетентності у своїх дослідженнях обґрунтовують Морзе Наталія Вікторівна, Воротнікова Ірина Павлівна, Дементієвська Ніна Петрівна, Базелюк Олександр Васильович, Захар Ольга Германівна, Нанаєва Тетяна Василівна, Чернікова Людмила Антонівна та інші.

Науковці зазначають, що цифрова компетентність педагогічного працівника – це складне динамічне цілісне інтегративне утворення особистості, яке є його багаторівневою професійно-особистісною в сфері цифрових технологій і досвіду їхнього використання, що обумовлене з одного боку потребами та вимогами цифрового суспільства, а з іншого появою цифрового освітнього простору, який змінює освітню (навчально-виховну) взаємодію всіх її учасників, характеризується широким залученням мережі Інтернет, цифрових систем зберігання та первинної систематизації даних, а також автоматизованих цифрових аналітичних систем (на основі нейромереж та штучного інтелекту), що дозволяє ефективніше здійснювати професійну діяльність та водночас вимагає (можливо - стимулює або потребує) постійного професійного саморозвитку. [1]

Характеризуючи сутнісні ознаки компетентності, зокрема цифрової, слід мати на увазі, що вона:

- постійно змінюються (зі зміною світу, зі зміною інформаційних технологій);
- орієнтована на майбутнє (виявляються в можливостях організувати свою освіту, спираючись на власні здібності, з урахуванням вимог майбутнього);
- має діяльнісний характер узагальнених умінь у поєднанні з предметними вміннями і знаннями в конкретних галузях (ситуаціях);
- виявляються в умінні здійснювати вибір, виходячи з адекватної оцінки себе в конкретній ситуації;
- пов'язана з мотивацією на безперервну самоосвітню діяльність.

Розглядаючи процес формування цифрової компетентності майбутнього вчителя початкових класів на необхідно зосередитись на тому, як цифрові технології можуть підтримувати комунікацію, співпрацю, творчість та інноваційність; як усвідомлювати їх функціональні особливості, обмеження, наслідки та ризики використання; як розуміти загальні принципи, механізми та логіку, що лежать в основі створення цифрових сервісів, які постійно розвиваються, а також знати основи функціонування та використання різних цифрових пристроїв, комп'ютерних програм та мереж.

Список використаних джерел

1. Morze, N., Bazeliuk, O., Vorotnikova, I., Dementiievskaya, N., Zakhar, O., Nanaieva, T., Pasichnyk, O. i Chernikova, L. 2019. ОПИС ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА. Електронне наукове фахове видання “ВІДКРИТЕ ОСВІТНЄ Е-СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ”. (Вер 2019), 1-53. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s39>.
2. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) "Про основні компетенції для навчання протягом усього життя" від 18 грудня 2006 року [Електронний ресурс] // ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ– 2006 – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_975.
3. Ihnatenko Hanna. Formation of creative personality of a future teacher in term so higher education institution. Формування творчої особистості майбутнього педагога в умовах вищого навчального закладу / Hanna Ihnatenko, Oleksandr Ihnatenko // Transformations in Contemporary Society: Humanitarian Aspects. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2017; ISBN 978-83-62683-99-4
4. Ігнатенко Г.В. Професійна педагогіка: навч. посіб./ Г.В.Ігнатенко, О.В.Ігнатенко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2013. –352 с.

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ: ПЕРШІ КРОКИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОМАНДИ

Бабко Тетяна Миколаївна,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту освіти та психології
Комунального закладу «Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради*

Педагогіка партнерства – один із провідних методологічних підходів розбудови Нової української школи (НУШ). Її базові цінності та принципи зорієнтовані на суттєве оновлення спілкування, взаємодії та співпраці між учителем, учнями і батьками. Поняття «педагогіки партнерства» підкреслює «особливий тип спільної діяльності між різними суб'єктами освітнього простору, що характеризується довірою, узгодженням цілей і цінностей, добровільністю та довготривалістю відносин, а також визнанням взаємної відповідальності сторін за отриманий результат» [5, с. 3].

Згідно концептуальних положень НУШ «учні, батьки і вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, мають бути добровільними й зацікавленими спільниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за його результат» [2].

Безумовно, запровадження означених змін у практиці функціонування закладів освіти передбачає створення певних організаційно-педагогічних умов, що є провідним завданням адміністративної команди.

Мета доповіді: розкрити основні напрями змін в управлінській діяльності під час запровадження педагогіки партнерства.

Зміст партнерства в освітньому просторі досліджується у працях різних науковців: Ш.Амонашвілі (особливості запровадження гуманної педагогіки), О.Коханової (психологія партнерської взаємодії в освіті), В.Моргуна (педагогіка співпраці), Ю. Запорожцевої (визначаються критерії ефективного партнерства учасників освітнього процесу) тощо.

Згідно наукових досліджень В.Ястребової, шлях розвитку взаємодії закладу освіти та сім'ї в напрямку демократизації та співпраці, передбачає проходження ряду еволюційних етапів: «від просвітницько-інформаційної моделі взаємовідносин, через модель співробітництва, до партнерської моделі взаємодії» [4, с.8-9]. Визначення відмінностей втілення названих моделей є першим кроком для усвідомлення провідних управлінських змін.

Дослідження традиційно існуючих сьогодні практик взаємовідносин школи та сім'ї дозволяють констатувати, що, в основному, використовується модель співпраці, яка базується на активному залученні батьків до взаємодії і співробітництва. Вже стали звичними для багатьох закладів освіти спільні з багатьма суб'єктами соціального простору виховні заходи, батьківські майстер-класи, заходи популяризації сім'ї та їх сімейних цінностей, презентації сімейних традицій тощо.

Однак сьогодні, в новому Законі «Про освіту» [1], значно поширюються «права батьків щодо прояву ініціативності й інтегрованості в організації освітнього процесу їхніх дітей; підкреслюється визнання рівних прав сім'ї у визначенні напрямів розвитку дитини». Отже, «нове законодавство посилює позиції сім'ї не тільки як замовника освітніх послуг, а й як рівноправного суб'єкта (партнера), який може впливати на якість освіти [4, с.11].

З огляду на це реалізація моделі педагогіки партнерства передбачає інтеграцію батьків у освітній процес шляхом створення необхідних і достатніх умов для залучення сім'ї до супроводу дитини; залучення батьків до організації освітнього процесу та управління життєдіяльністю школи; визначення узгоджених і прийнятих усіма ціннісних орієнтирів спільної діяльності та способів їх досягнення.

Аналіз наукової літератури й сучасних нормативно-правових документів з даної теми дозволяє визначити провідні напрями управлінської діяльності, що сприятиме більш ефективній реалізації партнерської взаємодії:

1. Забезпечення прозорості й інформаційної відкритості закладів освіти.
2. Запровадження демократизації управління закладом освіти, що проявляється:
 - у зміні характеру взаємовідносин адміністрації та педагогічного колективу шляхом

посилення ефективності горизонтальних комунікацій, забезпечення можливості вільного висловлювання конструктивних пропозицій та ініціатив щодо розвитку закладу освіти, створення сприятливої атмосфери сприйняття різноманітних думок;

- у розвитку ділових та неформальних стосунків з представниками батьківської та учнівських громад;

- у створенні умов для колегіального вироблення місії, стратегії закладу освіти; залучення всіх учасників освітнього процесу для прийняття рішень щодо розвитку й функціонування закладу освіти (активізація діяльності утворень шкільного та громадського самоврядування);

- у стимулюванні інноваційної та творчої діяльності всіх суб'єктів освітнього простору, прояві підтримки представниками адміністрації нових ідей та ініціатив.

3. Створення доступного та зручного для всіх простору для діалогу, обговорення спірних, дискусійних питань різними суб'єктами освітнього простору (функціонування груп у соціальних мережах, використання Інтернет-простору та шкільного сайту для проведення різних видів опитувань; розміщення скриньки довіри у вестибюлі тощо).

4. Запровадження заходів для формування сприятливого соціально-психологічного клімату:

- залучення всіх суб'єктів освітнього простору до розробки та прийняття Меморандуму співпраці [3];

- мотивація високого рівня етичної та ділової культури;

- підвищення рівня довіри, поваги між усіма суб'єктами освітнього простору;

- сталість у дотриманні правил поведінки та спілкування в організації усіма суб'єктами освітнього простору.

5. Забезпечення активної участі педагогів і учнів у суспільних заходах, спрямованих на вирішення проблем у громаді та підтримку громадських інтересів.

6. Активізація залучення учасників освітнього процесу до локальних, регіональних, національних і міжнародних заходів наукового, методичного, експериментального та суспільного характеру.

7. Забезпечення методичного супроводу організаційно-педагогічних змін запровадження педагогіки партнерства в освітньому процесі, а саме:

- сприяння оновленню системи взаємостосунків учителя й учня, що проявляються у використанні педагогічних прийомів прийняття, підтримки кожної дитини; оволодіння прийомами організації діалогічної взаємодії, надання можливості учням відстоювати свої інтереси, стимулювання активної творчої співпраці;

- стимулювання вчителів до запровадження у освітньому процесі нової педагогічної етики, що проявляється у виконанні функцій фасилітатора, тьютора, коуча, модератора тощо;

- сприяння створенню вчителями умов для реалізації різних інтерактивних форм організації роботи учнів: робота в мікрогрупах, змішаних групах, парна, колективна творча освітня діяльність;

- оновлення класного освітнього середовища, орієнтованого на підвищення ціннісного й інтелектуального фону класу; створення осередків розвиваючого, індивідуалізованого, мотивуючого, емоційно-комфортного простору для всіх без винятку учасників освітнього процесу;

- створення організаційно-педагогічних умов для зміни у підходах до оцінювання результативності освітньої діяльності учнів, що проявляються в застосуванні прийомів відстеження прогресу та метапредметних умінь кожного учня, володіння навичками створення і використання інструментів формувального оцінювання, самооцінювання, взаємоперевірки, рефлексивних методів і прийомів тощо.

Таким чином, реалізація представлених напрямів управлінської діяльності щодо запровадження педагогіки партнерства у Новій українській школі сприятимуть створенню необхідних умов для оновлення соціально-психологічного освітнього простору, формування партнерських відносин між вчителями, учнями та їх батьками; допомагатимуть забезпечувати системний підхід до формування демократичних відносин та підвищення організаційної культури сучасного закладу освіти.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної ради, 2017. – № 38-39. – С. 380.

2. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/202016/12/05/konczepczija.pdf>.

3. Звиняцьківська Зоя Меморандум співпраці батьків, учнів та педагогів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nus.org.ua/memorandum/>

4. Ястребова В.Я. Альтернативні моделі взаємодії закладів освіти із родинами учнів. // Партнерська взаємодія школи та сім'ї як фактор оновлення сучасної освіти [наук.-метод. збірник] /Ред.

Колегія: Н.А.Побірченко, Т.Є.Гура, В.Я.Ястребова [та ін.]. Запоріжжя : СТАТУС, 2018. – С.5-13.

5. Ястребова В.Я. Теоретичні та практичні аспекти впровадження соціального партнерства в освітньому просторі навчального закладу. // Інноваційний інструментарій партнерського соціуму в розвитку шкільної освіти: науково-методичний збірник / Ред. колегія: Н.А. Побірченко, Т.Є.Гура, В.Я.Ястребова [та ін.]. – Запоріжжя : СТАТУС, 2017. – С.5-12.

ПАРТНЕРСТВО ВЧИТЕЛІВ ТА БАТЬКІВ НА ШЛЯХУ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ СТАВЛЕНЬ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗДАТНОСТЕЙ

Степчина Н.П.,

заступник директора з навчально-виховної роботи

Корецька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №1 м.Корець, Рівненська область, Україна

Науково обґрунтована система змісту виховання в Новій українській школі направлена на формування практичних здатностей та цінностей: гідності, чесності, справедливості, поваги до себе та інших людей. Це потребує будувати відносини між учнями, батьками, вчителями на взаємній повазі та діалозі. Ці та інші питання реформування освіти є предметом постійної рефлексії педагогів, батьків, учнів Корецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 Корецької міської ради Рівненської області.

Зазначені аспекти підкреслюють необхідність переосмислення і дослідження процесу формування ціннісних ставлень особистості, що й визначило вибір кредо закладу: «Готуємо до життя». Для організації освітнього процесу з характеристикою «цілісний» педагогічний колектив звернувся до апробації Програми «Нова українська школа: у поступі до цінностей», розробленої авторським колективом Інституту проблем виховання НАПН України під керівництвом І. Д. Бега.

Для ефективної реалізації завдань дослідно-експериментальної роботи партнерську діяльність спільно з батьками учнів за цінностями сплановано таким чином: «Партнерство в ім'я розвитку дитини» задля моральних цінностей, емоційного інтелекту; «Партнерство в ім'я здоров'я дитини» задля особистісних цінностей; «Партнерство в ім'я виховання майбутнього покоління» задля сімейних цінностей, готовності до життя, відповідального батьківства.

Важливим етапом діяльності педагогічного колективу став пошук спільних цінностей шляхом ранжування 21 цінності щодо її значущості. У діагностичному дослідженні взяли участь 250 учнів 6-11 класів, 150 батьків учнів та 60 педагогів школи. Це був найперший досвід спільної діяльності такого масштабу, залучення учнівської, педагогічної, батьківської громади.

Значущими цінностями учні обрали наступні: любов, совість, свободу, відповідальність, гідність, справедливість. Серед цінностей, які стали провідними у ранжуванні батьків, можна назвати такі: любов, повага до себе, совість, справедливість, відповідальність, гідність, свобода. Як бачимо, поруч із загальнолюдськими цінностями, на провідних позиціях знаходяться і соціально-політичні.

Можна констатувати, що в учнів вибудовується рівнобіжна система цінностей і поглядів на світ, яка частково перетинається з позицією батьків, а частково – з поглядами однолітків. Тобто цінності, з одного боку, виступають важливим фактором, що визначає процес розвитку соціальної компетентності учнів, з іншого – психолого-педагогічним інструментом впливу на них.

Узагальнивши результати, було визначено 7 базових цінностей, що стали ключовими для змісту Програми спільних цінностей в закладі та пріоритетними для визначення мети, завдань, педагогічної взаємодії: любов, повага до інших, свобода, совість, справедливість, відповідальність, гідність.

На засіданні «Місія програми «НУШ у поступі до цінностей» для успішної реалізації нового змісту освітньої діяльності» (у формі «світового кафе»), педагогічний колектив школи дійшов висновку, що серйозних акцентів сьогодні потребує виховний процес в частині оновлення змісту, форм, методів освітнього процесу, створення гнучкої виховної системи, яка не лише сприятиме позитивним змінам особистості дитини, а й опиратиметься на комплекс цінностей із новим змістовно-технологічним наповненням виховного процесу.

Досвід нам підказав, що виховну діяльність як з учнями, так і їх батьками можна підсилити такими методами та формами діяльності: презентація життєвих платформ, велнес-тренінг, відкрита кафедра, респект-зустріч, п'ять хвилин з мистецтвом, захист проекту, час тихого читання, дискусійна гойдалка, випускний ринг, розкидання думок, філософський стіл, запрошення до чаю, сократівська бесіда, воркшоп, тимбілдинг. На другий план відійшли бесіди з пасивними учасниками, на зміну їм приходять нові форми виховної діяльності: максимум візуалізації, коротка інформація та максимальна активність.

Основи тісної співпраці педагогічного та батьківського колективів закладаються, починаючи зі вступу дітей до школи. Щоб створити необхідні передумови формування інтегральних якостей особистості, для батьків 1-4-х класів діє Школа батьківства. Це тісна співпраця класного керівника і психолога школи щодо організації та реалізації просвітницької роботи з батьками класу через систему продуманих батьківських зборів, тренінгів, анкетування, індивідуального консультування і постійного педагогічно-психологічного супроводу сімей упродовж навчання у початковій школі.

Поруч з традиційними пропонуємо батькам наступні форми батьківських зборів:

1. Батьківські збори-консультації. Такий спосіб спілкування дає можливість вчителю пояснити батькам матеріал з теми, яку будуть вивчати їхні діти. Причому подача навчального матеріалу батькам подається такими ж методами, що і учням (постановка проблеми, пошук способу, застосування способу, робота в парах, групах).

2. Батьківські збори тет-а-тет. Батьки приходять на співбесіду до всіх вчителів, яких вони хочуть бачити. В результаті відбувається конфіденційна бесіда з батьками, де можна вирішити індивідуально будь-які проблеми і дітей, і батьків, отримати конкретну психолого-педагогічну допомогу та підтримку, з'ясувати план співпраці батьків, класного керівника та психологічної служби. Таким чином, після відвідування школи у кожного батька складається цілісне уявлення про навчання і поведінку своєї дитини, про її проблеми та успіхи, про правильність чи хибність сімейного виховання.

3. Спільні уроки з батьками. Індивідуальна робота учня змінюється парною роботою з батьками. Відбувається єднання учнівського та батьківського колективів на психологічному рівні. Урок не просто проведений, а реалізований разом з учнями та їх батьками.

4. Збори-чаювання. У кінці навчального року відбуваються батьківські збори-чаювання. У дружньому колі батьки згадують радісні моменти, аналізують успіхи та невдачі своїх дітей і власні.

З метою співпраці батьків, класних керівників, розширення і збагачення їх спілкування започатковано проведення загальношкільної конференції як форми загальношкільних батьківських зборів. На порядок денний конференції виносяться питання по локаціях, наприклад: дискусійне коло «Нова українська школа – це школа, до якої приємно ходити учням» (Ющук Р.М., Ільчук Н.М., Бондар Т.В.), флеш-презентація «Очікування батьків і вподобання дітей» (Ящук К.Ю., Ковальчук В.І.), колл-центр «Байдужість до навчання – проблема дитини чи дорослих?» (Степчина Н.П., Бондар О.Р.), воркшоп «Підсилення психологічної складової у вихованні дітей. Як допомогти дитині стати успішною та щасливою?» (Лук'янчук О.С., Зінченко Л.В., Шендецька І.П.). У результаті заповнення батьками анкет відлуння отримуємо оцінку проведення батьківської конференції «Не споглядати й говорити, а вершити і творити».

У рамках проекту «Школа – це простір життя дитини» презентовані уроки мудрості від батьків на теми:

- як знання, здобуті в школі, допомогли у професійному становленні;
- уроки доброти і милосердя;
- уроки мужності і патріотизму;
- цікавинки певних навчальних предметів та майстер-класи від батьків

Традиційні педагогічні методики поступилися місцем проектним технологіям, наповнилися змістом педагогіки та психології життєтворчості. Так, серед значної кількості реалізованих спільних шкільних проектів, найбільш ефективними стали: «Зерна істини» (1-4 класи), «Цвіт індивідуальності» (5-8 класи), «Колос життя» (9-11 класи).

Діагностичні дослідження підтвердили ефективність впливу названих виховних проектів на розвиток духовного потенціалу школярів. Результати анкетування доводять, що в учнів 5-7-х класів переважає високий рівень розвитку емпатії (68%), а в 8-11-х класів – високий (51%) та середній (44%). Переважна більшість школярів відчувають яскравий емоційний відгук на переживання, не відокремлюють власні емоційні проблеми від проблем інших людей, однаково співпереживають близьким і стороннім людям.

Привласненню мети виховної системи школи сприяє також обов'язкова рефлексія під час аналізу справи, що відбулася, чи аналізу певного періоду життя. Однією з традиційних форм рефлексії є листи школі «За що я вдячний (а) цьому року?», які діти пишуть у кінці кожного навчального року, фіксуючи свої особисті надбання за рік, що минув. Зазначимо, що школярі різних класів фіксують у собі здатність і готовність до особистісної самозміни, позитивну орієнтацію на іншого, сприйняття власного впливу як впливу формуючого, що є хорошим базисом для формування громадянської позиції та демократичної свідомості особистості.

Упродовж навчання у початковій школі батьки також пишуть різні твори-відгуки. Наприклад, «Що я очікую від навчання у школі моєї дитини?», «Наші враження про перші місяці навчання дитини

у школі», «Як змінилася моя дитина», «Про труднощі у навчанні моєї дитини», «Моя дитина – випускник початкової школи». Це забезпечує конструктивний розвиток педагогів, класних керівників та батьків, хорошу базу для подальшого розвитку дитини та самостійної реалізації у майбутньому житті. Саме така спрямована взаємодія є актуальною та результативною у системі стосунків батьків і педагогів.

Отже, учні, батьки та вчителі є рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Упевнені, що така педагогічна діяльність сприятиме підвищенню готовності батьків до виховання дітей, на усвідомлення ними важливості відповідального батьківства, на формування у них цінностей та ціннісних ставлень та ініціюватиме глибше залучення родини до побудови індивідуальної освітньої траєкторії дитини.

Список використаних джерел

1. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: Київ, 2018. – 40 с.
2. Бех І.Д. (2017). Грані духовного зростання особистості. *Початкова школа*, № 1, 3-7.
3. Бех І.Д. (2017). Грані духовного зростання особистості. *Початкова школа*, № 2, 3-5.
4. Бех І.Д. (2018). Компонентна технологія сходження зростаючої особистості до духовних цінностей. *Початкова школа*, № 1, 5-10.
5. Журба К.О. (2014). Виховання культури гідності молодших підлітків у взаємодії сім'ї і школи. (*Методичні рекомендації*). Кіровоград: Імекс-ЛТД. <http://lib.iitta.gov.ua/8829/>
6. Назаренко Г.А. (2014). Використання сучасних виховних технологій у процесі ціннісного становлення учнівської молоді. *Педагогіка і психологія*, №1 (82), 37-45.
7. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання / О.Я. Савченко. – 2-ге вид., доповн., переробл. – К.: Богданова А.М., 2009 – 226 с.

НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ПАРТНЕРСТВА

Вихрестенко Жанна Володимирівна,

методист, викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту

КНЗ Київської обласної ради

«Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

Ключові слова: вища освіта, групова навчальна діяльність, зміст освіти, компоненти готовності, молодші школярі, майбутній учитель, освітній процес, структура готовності, технологія навчання, технологія партнерства, технологія співробітництва

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні триває реформування освіти, що спрямоване на оновлення змісту, удосконалення педагогічних технологій професійної підготовки майбутніх фахівців, комп'ютеризацію освіти тощо. Основні положення національної освіти знайшли відображення у прийнятих державних нормативних документах: Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. (2012), Законі України «Про вищу освіту» (2014), проекті Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років (2014), Законі України «Про освіту» (2017), Концепції «Нової української школи» (2016), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018) та ін. Основні положення цих нормативних актів сьогодні впроваджуються в практику роботи закладів вищої освіти, систему професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема вчителів первинної ланки освіти.

Виклад основного матеріалу.

У структурі готовності майбутніх учителів початкових класів М. Марко виділено такі компоненти: мотиваційний, когнітивний та операційний. Причому, мотиваційний компонент відображає морально-психологічну готовність студента до педагогічної діяльності та характеризується мотивацією студентів до навчально-пізнавальної діяльності й участі в процесі формування цієї готовності, інтересом майбутнього вчителя до педагогічної діяльності з викладання шкільних предметів у початкових класах, а також самооцінкою професійної підготовки та її відповідності оптимальним професійним зразкам. Когнітивний компонент характеризує загальнопедагогічні, методичні та спеціальні (ігротехнічні) знання, а також педагогічні (термінальні та інструментальні) цінності. В операційному компоненті стрижневими складовими виступають загальнопедагогічні, методичні та спеціальні (ігротехнічні) вміння, необхідні для досягнення якості і високих результатів професійної педагогічної діяльності.

Т. Мієр у структурі готовності педагога до організації діяльності молодших школярів виокремлює наступні компоненти: мотиваційний – визначається пізнавальними мотивами

(спрямованість на пізнання нового) та професійними (професійне самовдосконалення, тобто досягнення успіху, отримання визнання серед колег, учнів та їхніх батьків); діяльнісний компонент передбачає сформованість знань про вид навчальної діяльності, спрямованої на відкриття учнями суб'єктивно нових знань і способів дій на основі пізнавальної самостійності та взаємодії з іншими; уміння організувати діяльність молодших школярів; рефлексивний компонент виявляється в умінні здійснювати поточну рефлексію власної діяльності та діяльності учнів та в умінні здійснювати підсумкову рефлексію власної діяльності та діяльності учнів.

Отже, при визначенні структури готовності майбутніх учителів початкових класів до різних видів діяльності науковці (Л. Костюченко, М. Марко, Т. Мієр, Т. Тесленко та ін.) часто використовують три компоненти. Ґрунтовний аналіз компонентного складу готовності майбутніх учителів початкових класів до певного виду педагогічної діяльності надав можливість узагальнити наукові доробки вчених та зробити певні висновки. Так, майже всіма авторами виокремлюється мотиваційний або мотиваційно-ціннісний компонент готовності, який передбачає визначення ціннісних орієнтацій, мотивації майбутніх учителів початкових класів, їх професійних настанов та інтересів, ставлення до професії тощо. Наступним компонентом, що виділяє більшість науковців є – когнітивний або когнітивно-операційний, до якого належать формування знаннєвої бази (педагогічних теорій, концепцій, ідей), умінь оперування теоретичним матеріалом, система знань фахових, психолого-педагогічних та суспільних наук у поєднанні із сукупністю цілеспрямованих, взаємопов'язаних інтелектуальних і практичних дій, розвиток педагогічного мислення тощо. Проте зауважимо, що в авторському трактуванні ці компоненти або відокремлюються (М. Марко), або мають інше найменування, наприклад, змістовий компонент (С. Ратовська, О. Старовойтова, О. Чернякова). Операційний компонент готовності в інтерпретації різних авторів виступає як діяльнісний (Т. Мієр, В. Ушмарова), креативно-діяльнісний (О. Олійник) діялісно-технологічний (О. Будник), технологічний (О. Зосименко), процесуальний (Н. Бахмат) тощо.

Обов'язковим компонентом готовності майбутніх учителів початкової школи до різних видів діяльності науковці визначають рефлексивний (Ю. Веклич, О. Котенко, Т. Мієр) або діялісно-рефлексивний (Т. Тесленко), творчо-рефлексивний (Л. Костюченко), рефлексивно-особистісний (В. Ушмарова), оцінно-рефлексивний (О. Олійник), рефлексивно-корекційний (М. Ковальчук) компонент, який включає цілепокладання, цілезабезпечення і ціледосягнення результатів навчально-професійної діяльності, оцінювання і самооцінювання стилю та результату суб'єкт суб'єктної взаємодії, здатність майбутніх учителів початкових класів до саморозвитку та прогресивної самореалізації.

Висновок. У процесі дослідження визначено структурні компоненти, критерії та показники готовності до групової навчальної діяльності майбутніх учителів початкових класів. Мотиваційно-ціннісний компонент – критерій готовності: мотиваційні утворення особистості; показники готовності: мотивація навчальної діяльності, усвідомлення соціальних та педагогічних цінностей; орієнтація на ділову співпрацю. Когнітивно-емоційний компонент – критерій готовності: наявність системних педагогічних знань, здатність до емпатії; показники готовності: теоретико-методична обізнаність щодо організації групової навчальної діяльності; здатність знаходити компромісні рішення у процесі групової роботи; емпатійність, схильність встановлювати товариські відносини з іншими. Креативно-операційний компонент – критерій готовності: творча взаємодія учасників групової роботи, сформованість вмінь групової навчальної діяльності, поведінкова гнучкість; показники готовності: здатність до педагогічної творчості; наявність комунікативних та організаторських вмінь; здатність будувати власний алгоритм дій в процесі групової навчальної діяльності; уміння співпрацювати з різними партнерами в групі та команді. Особистісно-рефлексивний компонент – критерій готовності: автономність, рефлексія власної діяльності; показники готовності: самостійність при плануванні діяльності та поведінки в груповій навчальній діяльності, незалежність суджень, здатність до аналізу і самооцінювання стилю та результату суб'єкт суб'єктної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Концепція «Нова українська школа» / упор. Л. Гриневич. Київ; 2016. 34 с.
2. Беловолова С. П., Орлова Р. А. Готовность учителя к профессионально-педагогической деятельности как качество личности. *Сибирский педагогический журнал*. 2008. № 14. С. 140-157.
3. Ратовська С. В. Готовність майбутнього вчителя початкових класів до організації групової навчальної діяльності учнів. *Advanced technologies of science and education: матер. XIV Міжнарод. наук. Інтернет-конф.* (19- 21 квіт. 2018 р.). URL: <http://int-konf.org/>.
4. Котенко О. В., Веклич Ю. І. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до іншомовно-навчальної діяльності. *Проблеми освіти*. № 74. Ч.2. 2013. С. 144-149.

5. Зосименко О. В. Структура готовності майбутніх педагогів до педагогічної діяльності у контексті впливу проектної технології. *«Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи»*: матер. Міжнарод. науково-практ. конф. (м. Запоріжжя, 20-27 квіт. 2015 р.). *Електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*. 2015. Вип. №1(19). URL: http://www.zoippo.zp.ua/pages/el_gurnal/pages/vip19.html

6. Тесленко Т. В. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до розв'язання типових задач професійної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Прикарпат. нац. ун-т імені Василя Стефаника. Київ, 2017. 297 с.

7. Костюченко Л. В. Формування готовності до майбутньої професійної діяльності вчителів початкових класів у комплексі «училище-університет»: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2013. 19 с.

8. Мієр Т. І. Дидактичні засади організації навчально-дослідницької діяльності молодших школярів: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.09 / Інститут педагогіки. Київ, 2017. 594 с.

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА АБО ЯК ЗРОБИТИ БАТЬКІВ ПОМІЧНИКАМИ ВИХОВАТЕЛЯ

*Павлюк Олена Сергіївна,
вихователь ЗДО №3 «Берізка» Дунаєвецької міської ради*

Тільки разом з батьками, спільними зусиллями,
педагоги можуть дати дітям велике людське щастя.

В. Сухомлинський

Анотація. Як зробити батьків помічниками вихователя? Як їх залучити до освітнього процесу? Як налагодити із ними стосунки на засадах педагогіки партнерства? Як перетворити традиційні батьківські збори на сучасні, цікаві, корисні та радісні зустрічі з використанням інтерактивних технологій? Відповіді на ці та безліч інших запитань ви знайдете на сторінках статті, що містить практичні поради нестандартних форм роботи з батьками.

Ключові слова: педагогіка партнерства, толерантність, свобода, взаємодія.

Педагогіка партнерства – напрям педагогіки, що включає собою систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між вихователем і батьками. Батьки та вихователі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього - виховного процесу, відповідальними за результат.

Педагогічна взаємодія з сім'єю полегшує досягнення цілей, поставлених перед дошкільним закладом (практичний стимул), робить важливий внесок в єдиний процес виховання дитини в сімейному та освітньому середовищі (педагогічний стимул), також участь батьків є певною формою демократизації та культурної взаємодії.

Такий підхід, по-перше сприяє зближенню в дитячій свідомості образів педагога та членів сім'ї за рахунок набуття цими найближчими людьми спільних рис, певного уподібнення. Зокрема, образ педагога де формалізується, пом'якшується, споріднюється з образами батьків. Водночас дитина починає сприймати членів родини не лише як людей, що обслуговують її, задовольняють всі примхи, витримують вередуна тощо, але і як авторитетних вимогливих вихователів, носіїв цікавої інформації, багатьох корисних вмінь, особливих здібностей. Але таке сприймання дошкільниками дорослих людей з найближчого оточення в дитячому садку і вдома неможливе, якщо робота з батьками обмежуватиметься традиційними формами роботи.

Тут потрібні зовсім інші підходи. Багато традиційних форм роботи застаріли, тому що вони не достатньо диференційовані, тому мій вибір впав на використання інтерактивних форм роботи з батьками. Різноманітність інтерактивних форм взаємодії з батьками допоможе значно поліпшити відносини з сім'ями, підвищити педагогічну культуру батьків

По-друге, співпраця з батьками передбачає також активну допомогу з їхнього боку в створенні умов успішного розгортання освітнього процесу: дизайн групових приміщень або окремих тематичних куточків у них, холів, оформлення музичного та спортивного залів, підготовка їх до свят, озеленення

майданчиків, виготовлення ігрової атрибутики тощо. При цьому важливо забезпечити залучення дітей до діяльності, яка зближує всіх її учасників, налагоджує справжню взаємодію в тріаді «батьки-діти-вихователі», сприяє формуванню в дітей базових якостей особистості (відповідальності, самостійності, креативності, працелюбності та ін.).

Вдосконалення нетрадиційних форм роботи з родинами вихованців через реалізацію моделі взаємодії «Сім'я - Дитина - Дитячий садок».

Інтерактивні форми роботи з батьками – це форми організації пізнавальної діяльності, які мають конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови спілкування та навчання батьків, за яких кожен учасник відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність, є рівноправним, рівнозначним суб'єктом.

Хочу зазначити, що організація інтерактивного навчання батьків передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

Під час інтерактивного навчання батьки вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими, критично мислити, приймати продумані рішення.

Тому, я прагну досягти мети, щоб педагогічне співробітництво батьків зі своєю дитиною і педагогами виглядало як діалог, діалог, який містить у собі:

- об'єднання виховних зусиль дитячого садка і сім'ї на користь дитині;
- уміння відстоювати свою точку зору та інтереси дитини;
- бачення індивідуальних особливостей своїх дітей та закономірностей психічного розвитку;
- подолання авторитаризму.

Досить продуктивною інтерактивною формою роботи з батьками є робота в групах. Роботу в групах я організовую для вирішення складних проблем, що потребують колективного обговорення.

На даний час багато батьків шукають шляхи грамотного і гармонійного виховання дитини і готові до активної співпраці з педагогом, тому, я намагаюсь, використовувати різні інтерактивні форми і методи роботи з сім'ями вихованців.

Дискусія є однією з найважливіших форм діяльності, стимулюючої формування комунікативної культури. Об'єктом дискусії може стати дійсно неоднозначна проблема, по відношенню до якої кожен учасник може вільно висловлювати свою думку.

Інтерактивні ігри – це інтервенція(втручання) ведучого в групову ситуацію «тут і тепер», яка структурує активність членів групи відповідно до певної навчальної мети. Інтерактивні ігри будять в учасників зацікавленість, створюють ситуацію випробування і дарують радість відкриттів, що властиво всім іграм.

На батьківських зборах я застосовуємо різні інтерактивні методи: це всім відомі роботи в міні-групах, дискусії, ділові, рольові, імітаційні ігри, анкетування. Використовується така форма роботи як «Велике коло». Також мною були проведені батьківські конференції: «Сімейні свята і традиції», «Поради батькам майбутніх першокласників» та ін.

Однією з інтерактивних форм роботи з батьками є різноманітні тематичні акції, які стали у нас вже традиційними. У ході реалізації цих акцій вирішуються завдання сімейного виховання: трудове та патріотичне виховання, фізичний розвиток, формування екологічної культури.

Наприклад, вже традиційні Пасхальні майстер-класи. Я разом з дітьми та батьками підбираємо матеріал, виготовляємо вироби, говоримо про доброту і милосердя.

У багатьох вдома є книги та іграшки, з яких діти «виросли». Скільки виховних моментів таїть у собі ця маленька акція! Це і дбайливе ставлення до старих речей; при цьому діти вчаться не тільки приймати подарунки, але й робити їх - це велика праця, виховання душі. Відразу для батьків це виявилось непросто, але щира і непідробна радість в очах наших дітей змусила їх бути добрішими, уважнішими, чеснішими до оточуючих. І слідом за одними, потяглися всі інші. Адже моє завдання було організувати це так, щоб дорослі самі захотіли допомогти, принести ігри та книжки. Нехай не нова гра, але тепер, граючи в цю гру з друзями, дитина може познайомити їх з варіантами цієї гри в сім'ї. А улюблена книга стала ще цікавіше і звучить по - новому в колі друзів. Тепер у нас в групі ціла бібліотека, створена завдяки батькам.

Ще однією цікавою формою взаємодії з сім'ями є організація різноманітних фотовиставок, які спрямовані на ознайомлення батьків з життям групи, діяльністю їх дітей. Фотографії дітей завжди привертають увагу батьків: «Добре у нас в саду», «А у нас новий рік!», «Мамині помічники», «Кращі в світі чоловіки», «Мороз не перешкода для веселих ігор», «Мама теж була маленькою», «Я і мама так схожі!» та ін..

Ефективною формою роботи як з дітьми, так і з батьками є проектна діяльність «Сімейні клуби». Проект "Моя родина" об'єднав батьків, дітей і педагогів. З неабияким ентузіазмом діти разом з батьками створювали родинні дерева. А з якою вигадкою поставилися батьки до оформлення та подання свого родового древа. На виставці родинних дерев кожен малюк захоплено розповідав про своє коріння. Дехто навіть склав легенди, вірші про свої родини, виготовив сімейні альбоми. Також було створено родинне дерево групи. Підсумком стало родинне свято "Свято сім'ї". А головне, всі усвідомили: діти, батьки, педагоги — це одна велика родина, в якій, як і в будь-якій сім'ї, стосунки будуються на довірі та повазі.

Інтерактивні ігри та вправи, які можна використати під час зустрічі з батьками

Вправа «Паркан»

Мета: Організувати батьків діяти самостійно, підгрупами, групою, бути оригінальними. Активізувати батьків до співпраці. Підготувати тіло і мозок учасників до роботи.

Учасникам пропонується побудувати паркан самостійно, ускладнюємо – підгрупами (рядами, столиками...), усією групою. Також можна побудувати будинок для жирафа, сонця...

За допомогою цієї вправи відбувається контакт частинами тіла, батьки стають активними учасниками, співпереживають, вболівають [5, с.113-114].

Вправа „Чарівний клубок”

Перший тур – естафетою батьки називають будь-яку позитивну якість. Якщо хтось розгубився або забув, то сусідам можна підказувати. Нехай „чарівний клубок” пройде по рядах кілька кіл. У батьків від цього інтерес тільки зростає. Другий тур – називаються негативні якості. І знову кілька кіл.

Третій тур – замість „чарівного клубочка” у руки дають шматок крейди. Кожен підходить до дошки і зліва записує одну із негативних якостей, які щойно звучали, а справа – одну з позитивних. А тепер потрібно поміркувати, яку з негативних якостей можна переробити в одну із записаних справа позитивних.

Другий варіант гри.

Кожна підгрупа батьків отримує зі скриньки ім'я негативного казкового героя (Баба Яга, Змій Горинич, Кошій Безсмертний...) .Завдання: хто більше назве позитивних якостей в даних героїв [5, с.115-116].

Вправа «Яка вона моя дитина»

Мета: змусити батьків замислитися.

Запропонувати батькам обвести контур своєї руки. На кожному пальці відзначити риси характеру їхньої дитини. У центрі долоні зобразити символ – ким у сім'ї є малюк (зайчик, сонечко...) [5, с.116].

Робота в парах «Інфокарусель».

Батьки сідають у два кола і об'єднуються в пари, обмінюються думками, а потім переходять по колу і утворюють наступну пару. Завдання батьків: зібрати найбільше інформації з теми «Зустріч».

Питання для інтерв'ю:

- Назвіть п'ять прикметників, які описують ваші стосунки з дитиною.
- Яка ваша реакція, якщо дитині завдали болю?
- Чи пам'ятаєте ви, коли ваша дитина залишалась надовго зовсім одна?
- Чи відчувала ваша дитина коли – не будь відторгнення з вашого боку?
- Наскільки емоційно близькими один до одного відчувають себе члени вашої сім'ї?
- Наскільки активно ви берете участь у житті один одного?
- Чи проводите ви час разом, коли це можливо, чи надаєте перевагу займатись своїми справами?
- Чи знаєте ви друзів своєї дитини?
- Чи є у вас спільні інтереси?
- Як ви відзначаєте свята і дні народження?
- Що зазвичай відбувається в сім'ї ввечері або у вихідні дні?
- Чи раді ви зустрічі один з одним?
- Як відбувається обговорення протиріч у сім'ї?
- Чи виконують члени сім'ї певні обов'язки, або ролі в родині чітко не визначені?
- Чи часто ваша сім'я здається дезорганізованою?

Висновки. На сьогоднішній день можна сказати, що у мене склалася певна система в роботі з батьками. Використання різноманітних інтерактивних форм роботи дали певні результати: батьки з «глядачів» і «спостерігачів» стали активними учасниками зустрічей і помічниками вихователя,

створена атмосфера взаємоповаги. Досвід роботи показав: позиція батьків стала більш гнучкою. Тепер вони відчують себе більш компетентними у вихованні дітей.

Батьки стали проявляти ширший інтерес до життя групи, навчилися висловлювати захоплення результатами і продуктами дитячої діяльності, емоційно підтримувати свою дитину. Майже 100% батьків відвідують батьківські збори, беруть активну участь в святах та розвагах, проектній діяльності.

У батьків з'явився інтерес до змісту освітнього процесу з дітьми, батьки стали прагнути до індивідуальних контактів з вихователями; виникають дискусії з ініціативи батьків, підвищилася їхня активність при аналізі педагогічних ситуацій, також батьки стали міркувати про правильність використання тих чи інших методів виховання; стали виявляти більше участі в спільній творчій діяльності з дітьми.

Таким чином - використання різноманітних інтерактивних форм роботи з сім'ями вихованців моєї групи стали активними учасниками освітнього процесу в ДНЗ і незамінними помічниками педагога.

Не зупиняючись на досягнутому, я продовжую шукати нові шляхи співпраці з батьками. Адже у нас одна мета - виховувати майбутніх творців життя. Якою є людина - такий світ, який вона створює навколо себе.

Список використаних джерел

1. Бернацька О. – Партнерська взаємодія учасників освітнього процесу: Що До Чого. /О. Бернацька// Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2019. - №2. – с. 35 –
2. Беленка Г. Дошкільний заклад і родина: співпраця заради дитини./Г. Беленька// Дошкільне виховання. – 2019 №2. – с.3-6.
3. Біла І. Уроки батьківства – шлях до ефективної сімейної взаємодії. / І. Біла // Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2018. - №10. – 32-37.
4. Радченко І, Данильченко С. Налагодити взаємодію з батьками? Легко! /І. Радченко, С. Данильченко// Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2019. - №10. – с. 54- 58.
5. Федорчук Л.А. – Школа батьківської любові. Розвиток суб'єктивної позиції батьків через інтерактивні форми і методи взаємодії. – Нетішин, 2015.-152с.

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА - ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ НУШ

Задорожна О.М.

вчитель початкових класів Лисівська філія І–ІІ ступенів

*Корнинського опорного освітнього закладу І–ІІІ ступенів Корнинської селищної ради
с.Лисівка ,Житомирська область, Україна*

Кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками.

Педагогіка партнерства – це ключовий компонент формули Нової української школи, це взаємна повага до особистості, це педагогіка з особистісно орієнтованим навчанням у центрі якого – дитина. Це [5]:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах і стосунках;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків).

В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Учитель має бути другом, а родина – залучена до побудови освітньої траєкторії дитини. Педагогіка партнерства визначає істинно демократичний спосіб співпраці педагога і дитини, який не відкидає різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість [1]. Сутність педагогіки партнерства полягає в демократичному та гуманному ставленні до дитини, забезпеченні їй права на вибір, на власну гідність, на повагу, права бути такою, якою вона є, а не такою, якою хоче її бачити вчитель. Стосунки партнерства складаються там, де діти і дорослі об'єднані спільними поглядами і прагненнями.

Педагогіка партнерства бачить в учневі добровільного і зацікавленого соратника, однодумця, рівноправного учасника педагогічного процесу, турботливого і відповідального за його результати.

Розроблені ключові правила взаємодії всіх учасників освітнього процесу, які впливають зі світоглядних положень нового Закону України «Про освіту» та реформи НУШ [2; 4].

Оновлення системи взаємостосунків між учнем та вчителем – діалог, взаємодовіра, підтримка, активна співпраця з батьками дітей позитивно впливають на шкільне освітнє середовище.

Освітнє шкільне середовище – це простір дитинства, який будується на засадах рівності, діалогу, співрозвитку, прийняття [3; 6].

Переосмислення ролі вчителя оновлює критичне мислення і відповідні цілеспрямовані дії.

Учитель – фасилітатор (той, хто підтримує дитину в її навчальній діяльності через педагогічну взаємодію, допомагає, надихає).

Учитель – тьютор (той, хто індивідуально працює з інтересом дитини – виявляє освітні запити, проєктує освітню діяльність).

Оновлений учитель – справедливий учитель має найбільшу повагу та довіру серед учнів.

Учитель має бути другом, а родина залучена до побудови освітньої траєкторії дитини.

Саме педагогіка партнерства дозволяє нам успішно будувати стосунки з оточуючими, оскільки без взаємодії з іншими людьми, без розуміння своїх та їхніх почуттів неможливо досягти спільних цілей. Діалог і багатостороння комунікація між учнями, учителями та батьками має змінити односторонню авторитарну комунікацію.

Список використаних джерел

1. Програма інтегрованого курсу (навчання грамоти, математики, навколишній світ)/ М. С. Вашуленко, та ін. Початкова школа. 2001. №8, 27

2. Закон України «Про освіту» [online]. Доступно: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/pro-osvitu-\(1\).pdf](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/pro-osvitu-(1).pdf)

3. Даніліна І. В., Конопельнюк М.В. Тиждень початкової школи: Харків: 2012.

4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Загальна редакція/ Грищенко Михайло та ін. Київ, 2018. 2 с.

5. Нова українська школа: poradnik dla vchytela / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с. ISBN 978-966-2432-43-5

6. Шиян Р. Б. Типова освітня програма початкової освіти. Цикл І (1-2 класи). Київ, 2018. // <https://osvhttps://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/abouthttp://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/Navchalni-materialy-na-1-tyzhden-zmist-Sajt-1.pdf>

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В НУШ

Іванова Людмила Олександрівна

Як поле засівається зерном,
Так наша нива – розумом, красою і добром
А ми покликані ці зерна проростити –
В дитячих щирих душах відродити.

На яких засадах мають будуватися відносини вчителя і родини, щоб виховання дітей було успішним? Відповідь на це запитання я знайшла в словах

В.О. Сухомлинського: «якомога менше викликів до школи матерів і батьків для моральних нотацій, для залякування синів батьківською «сильною рукою», для попередження про небезпеку і якомога більше такого духовного спілкування дітей з батьками, що приносить радість матерям і батькам. Все, що в дитини в голові, душі, у зошиті, щоденнику, - усе це ми повинні розглядати з погляду взаємин дітей і батьків, і зовсім неприпустимо, щоб дитина приносила батькам одні засмучення». Ці слова стали основою моєї роботи, тому що школа, на мою думку, - це не тільки освітній заклад сьогодні, а це місце, де кожна дитина, незалежно від її здібностей, має право на успіх не тільки від гарних оцінок і перемог в олімпіадах, а місце, де дитина буде вчитися жити та йти з задоволенням до школи кожного дня.

Починаючи працювати в школі, я уявляла собі більшу частину батьків як законслухняних громадян, для яких авторитет вчителя понад усе.. Але категорія "непростих" сімей виявилася значно ширшою. Спілкування з такими сім'ями доводилося будувати, навчаючись на своїх і чужих помилках,

прокладаючи шлях на свій розсуд. Сім'я і школа – потенційні партнери у вихованні дітей – часто виявляються реальними супротивниками, а поміж ними постає дитина.

Якою б не була освіта батьків моїх учнів, посада чи вік, я завжди намагаюся поставити їх не вище і не нижче, а поруч із собою, бо вважаю їх співучасниками творчого процесу виховання дітей. І вже з перших кроків дитини в школі простежується бажання знайти союзника в особі батьків. Нерідко вже з перших зустрічей виявляю в батьках людей, які схильні до конфліктів. Зробити найконфліктніших батьків своїми помічниками – це тактичний хід попередження конфліктних ситуацій. Один з кращих способів залучення батьків до співпраці - підкреслення їх значення в цьому процесі. Таким батькам подобається відчувати власне значення і самі того не помічаючи вони з ворогів перетворюються на партнерів. Для поліпшення виховної роботи в класі я ставлю завдання об'єднати батьків і вчителя загальною метою.

Перш за все залучаю таких батьків до шкільних справ. Пропоную батькам цікаві ідеї дозвілля не нав'язуючи, як пораду. Вони, в свою чергу, застосовуючи свою активність та темперамент, згуртовують всіх інших батьків класу.

Розпочалась наша співпраця з проведення благодійного ярмарку.

Перший Новий рік проведений в школі надовго запам'ятається моїм учням. Всі діти і активні, і не дуже, з величезним задоволення вийшли на шкільну сцену разом з матусею в образі мавпочок, а на канікулах батькам не прийшлося збирати гроші на аніматорів, так як більшість матерів і татусів самі того не знаючи і не розуміючи, перетворилися на артистів, які подарували веселе свято дітям.

Дружно і смачно ми відсвяткували свято Проводів зими, де кожна матуся отримала відзнаку МАйстер-шеф. Батькам так сподобалось це свято, що потім всі зібралися ще раз зі смаколиками в районному парку.

8 березня наша дружна родина перетворилася на веселий гомінкий вулик. І знову діти разом з матусями веселою піснею вітали всіх зі святом.

Традиційне свято Букваря в нас пройшло як свято прощання з 1 класом, який завдяки батькам подарував нам стільки приємних вражень, що ні діти, ні батьки не помітили як пройшла адаптація до школи.

Дружною згуртованою командою ми відзначали свято перших оцінок на природі. Нам вдалося неймовірно – відтягти від комп'ютерів у суботу наших татусів, які приготували для всіх на кострі Кашу Знань. Дітки разом з батьками накривали спільний стіл, а потім всі разом смакували. Скільки ігор, конкурсів, сюрпризів чекали на дітей і батьків. По новому розкрилися і татусі.

Традиційними стали для всіх святкування Дня Імениників. Ми не збираємо гроші на подарунки, діти їх не чекають. Вони чекають цього дня, щоб ще раз привітати всіх та загадати потаємне бажання під час задування свічок на торті.

Неоднозначно можна ставитися до свята Хелоуїн. А для нас це був зайвий привід прийти на канікулах до школи та порозважатися в карнавальних костюмах.

Ми часто використовуємо такі види робіт з батьками як: батьківські збори, де використовуємо тренінги, диспути, дискусії, бесіди, круглі столи і звичайно ж відвідування сімей вдома. Але залучити батьків такими методами до шкільного життя вже не так то й просто. Та що там говорити про шкільне життя, як інколи у сучасних батьків не вистачає часу на своїх дітей і вдома.

Тому вивчивши сім'ї, їхні інтереси, захоплення я зрозуміла, що більшість з них має якесь творче захоплення. І це може допомогти зміцнити місток між сім'єю і школою, а ще і зміцнити стосунки у самих сім'ях. Запрошую таких батьків на спільні уроки, виховні години.

Часто в ході таких заходів батьки вперше бачать свою дитину, яка танцює, розповідає вірші, граючи якусь роль. Більшість батьків це радує, розчулює, викликає нове бачення своєї дитини і, мабуть, нове, більш тепле до неї ставлення. Виникає і подяка до тих, хто працює з дитиною, а врешті-решт – це сприяє об'єднанню зусиль школи й батьківської громадськості. Мета такої співпраці в тому, щоб краще пізнати дітей, дати можливість батькам відчувати, що не існує важливішої справи, ніж бути творцем своєї дитини. У результаті я маю чудових розуміючих батьків. Вони з радістю приймають участь у різних шкільних конкурсах, ярмарках, виставках. Ці заходи зближують їх з дітьми, дають можливість разом попрацювати над малюнком чи виробом, а інколи, навіть, відкривають творчі таланти мами чи тата.

Великим помічником для батьків став мій власний сайт «Сонячні Дзвіночки», який і був створений не так, як для вчителів, бо таких сайтів в мережі вже безліч, а саме для батьків. Мета сайту - об'єднання зусиль вчителя і батьків для досягнення кращих результатів в навчанні та вихованні дітей, створення життєдайної моделі “школа-родина”.

Батьки і діти, діти і батьки,

Нерозділиме і одвічне коло.
Ми засіваємо житейське поле
І не на день минувший – на віки.

В рубриці «Батьківська світлиця» готую поради, статті, присвячені не тільки навчанню, а й вихованню дітей. Про всі події нашої Сонячної родини батьки дізнаються саме з сайту, .

Нині далеко не прості часи у житті України. Саме в такі дні діти та їх батьки проходять тести на людяність. В школах часто відбуваються такі акції, у яких без допомоги батьків взяти участь просто неможливо. Як важливо, що дома, крім того, що все пояснив учитель, батьки теж скажуть: «Так. Треба допомогти. Обов'язково зробимо. Це благодійні ярмарки, допомога військовим, хворим дітям. Варто подякувати кожній сім'ї за те, що відгукнулися, взяли участь, допомогли. Це може бути запис у щоденнику, листи-подяки, що вручаються на класних учнівських чи батьківських зборах, розміщення подяк на сайті вчителя. Головне – всіх відзначити, нікого не пропустити, не забути.

Отже, різноманітні форми роботи почали приносити результати: батьки із пасивних спостерігачів перетворюються на активних учасників навчально-виховного процесу.

Звичайно, що з часом ініціатива згасатиме, але хочеться вірити, що фундамент батьківського колективу закладений. не потрібно зупинятися на досягнутому, потрібно перебувати в постійному пошуку нових, нетрадиційних форм роботи

Співпраця вчителя з батьками надзвичайно складна, клопітка на початку, але вона приносить колосальний результат.

Для учнів – радість від навчання, активна участь у житті школи, становлення вихованої, творчої особистості.

Для батьків – розуміння проблем школи; встановлення кращого спілкування між батьками, дітьми та вчителями; допомога в організації шкільних свят та інших подій.

Для вчителя – задоволення від своєї роботи; подолання бар'єру непорозуміння у навчанні та вихованні; вдячні учні та батьки в майбутньому. Успіх взаємодії педагога з батьками цілком залежить від активності педагога з його бажанням чи небажанням щось змінювати.

На мою думку, співпраця учителя з батьками буде тим ефективнішою, чим позитивнішим та відкритішим буде сам класний керівник.

ПАРТНЕРСТВО ШКОЛИ ТА МУЗЕЮ. ДОСВІД ХУДОЖНЬО-МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІВАНА ТРУША (ВІДДІЛУ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ У ЛЬВОВІ ІМЕНІ А. ШЕПТИЦЬКОГО)

Сидор Наталія Ярославівна

*молодший науковий співробітник Художньо-меморіального
музею Івана Труша*

В умовах сьогодення сучасний музей, зберігаючи артефакти минулого, повинен орієнтуватись на виклики майбутнього. Окрім основного завдання, що полягає у збереженні, охороні та популяризації національної культурної спадщини, музеї виконують надзвичайно важливу — едукативну функцію. З огляду на це, одним із основних пріоритетів у діяльності Художньо-меморіального музею І.Труша є розвиток різноманітних культурно-освітніх програм і проєктів. У цьому плані партнерство школи і музею є надзвичайно важливим, оскільки поєднання музейної педагогіки та пошук нових підходів організації навчального процесу покликані не лише знайомити шкільну аудиторію із надбаннями української культури, а й сприяти формуванню в учнів естетичних смаків, свідомого ставлення до надбань національної культури та поглиблення знань шкільної програми.

Художньо-меморіальний музей Івана Труша (далі – ХММ І.Труша) [1, с.56] створено (1989) у родинній садибі відомого українського маляра-імпресіоніста, видавця, редактора, громадського діяча, критика мистецтва та популяризатора української культури — Івана Труша (1869—1941). Меморіальна експозиція розкриває основні сторінки життя і творчості художника й дає змогу відчути затишок оселі, у якій мешкала родина Трушів, збагнути творчу атмосферу просторої майстерні, в якій народжувались знакові полотна у зрілий період мистецького шляху І.Труша. [5, с.299].

Тематична палітра І.Труша надзвичайно різноманітна. Художник працював над портретами, створював побутово-сюжетні композиції, та все ж його найулюбленішим жанром був пейзаж. Характерною рисою пейзажної творчості І.Труша є робота над розгорненими живописними циклами, присвяченими певній темі: «Луги й поля», «Про самоту», «З життя пнів та дерев», «Квіти», «Єврейські кладовища», «В обіймах снігу», «Наше життя». До окремого тематико-сюжетного спрямування

належать його серії краєвидів, що народились у подорожах Наддніпряниною, Гуцульщиною, Кримом, Італією, Єгиптом та Палестиною. [5, с.300].

Фондове зібрання Національного музею у Львові ім. А.Шептицького є зберігачем найбагатшої в Україні малярської збірки художника, яку складають понад 320 творів, та архівної спадщини, що налічує більш як 300 документальних пам'яток. Задля широкої промоції і популяризації цього духовно-мистецького спадку українського живописця музей спрямовує свою увагу на відвідувача різних вікових та соціальних категорій. Утім, чіткий пріоритет надається саме роботі із дитячою та юнацькою аудиторією у партнерстві з освітніми закладами, для якої напрацьовано широкий спектр культурно-освітніх проєктів. Це такі програми, як: «Школа і музей: працюємо разом», «Канікули в музеї», «Музейна студія для дітей», «Мандрі з Іваном Трушем» та інші.

Для наймолодшої категорії відвідувачів музей розглядається передусім як освітній інтерактивний простір. ХММ І.Труша надалі розвиває освітньо-культурний проєкт: «Школа і музей: працюємо разом». Стартувавши наприкінці 2000-х рр., він уможливив активізувати співпрацю із школами та педагогами й залучити до музею широку учнівську аудиторію на постійній основі. Спільно з учителями музейники проводять тематичні та інтегровані музейні уроки, які адаптовано до навчальних програм для учнів 1—11 класів загальноосвітніх шкіл, на базі матеріалу постійної експозиції (Рис.1).

Рис.1 Музейний урок «Іван Труш та Леся Українка. Літературна та мистецька палітри» та майстер-клас за мотивами поезії Лесі Українки «Лілея»

Наукові співробітники ХММ І.Труша напрацьовали тематичні заняття й інтегровані уроки з образотворчого мистецтва і художньої культури, української мови, літератури, музики, історії, географії та навіть хімії. [4,с.72]

Напрацьований нами досвід останніх років доводить, що з-поміж згаданих освітніх програм найбільш запитаною серед учнів стала програма «Канікули в музеї». Рік у рік під час шкільних канікул ХММ І.Труша організовує у своїх стінах тематичні пізнавально-розважальні заходи для дітей

молодшого і середнього шкільного віку. Важливо, що вони передбачають щоденне перебування школярів у просторі музею [3, с.121]. Учасникам пропонуються оглядові та тематичні екскурсії, у т.ч. й віртуальні в залах музею. Якщо постійна експозиція представляє хрестоматійний матеріал, який укладено із програмних, найбільш відомих робіт художника, то формат віртуальної екскурсії дозволяє розширити діапазон розгляду спадщини художника, активніше залучивши фонди музею. Теоретичні заняття дають базу й знайомлять слухачів із багатством жанрово-тематичної палітри у творчості І.Труша. Для досягнення більш ефективної візуальної та естетичної комунікації школярів із матеріалом музейної експозиції та навчальним у межах заходів передбачено активне використання додаткових методичних матеріалів, інтелектуально-пошукових ігор, форми індивідуальних творчих завдань, а також вікторин, кросвордів, розмальовок та майстер-класів у широкому видово-тематичному спектрі тощо. Як свідчить практика, саме при такому підході діти стають не пасивними спостерігачами чи отримувачами інформації, а дієвими, продуктивними учасниками навчального процесу. (Рис.2)

Рис.2 Проєкт «Канікули в музеї»: «Літня майстерня в Музеї І.Труша»

Під час канікул ми проводимо інтерактивні проєкти: «Зимова майстерня у Музеї Івана Труша», «Готуймося до Великодня! Розпишемо писанку разом!», «Весняна», «Літня» та «Осіння» майстерні.

Серед інших проєктів ХММ Івана Труша, які отримали особливо схвальні відгуки від своєї цільової – учнівської – аудиторії стала «Музейна студія для дітей». Вона тривала шість місяців. У її рамках передбачено проведення теоретичних і практичних занять із залученням досвідченого, креативного викладача мистецтв. Кожне заняття складалось з двох частин. Перша частина проводилась в одному із залів постійної експозиції, у якій музейний співробітник розповідав про певний тематичний цикл або серію творів І.Труша, в ігровій формі залучаючи дітей до опанування таємниць світу мистецтва. У другій, практичній, частині заняття діти малюють. Це — відкрита майстерня, у якій можна пізнати процес створення картини на практиці.

Таким чином, аналізуючи нові форми та методи комунікації у музейному просторі зі шкільною аудиторією бачимо ефективність партнерства школи і музею та подальші перспективи такої роботи. Головна мета, якої полягає у допомозі учням поглибити знання отримані зі шкільної програми, а інтерактивні форми їх проведення покликані зацікавити дітей та урізноманітнити освітній процес.

Список використаних джерел

1. Біла О. Художньо-меморіальний музей Івана Труша: історія створення та формування колекції мовою документів та експонатів // Меморіальні музеї сьогодні: специфіка фондової, експозиційної та виставкової роботи: Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції. Львів, 17-18 листопада 2016р. / упоряд.: Д. Білавич, Р. Пасічник; передмова Г. Тихобаєвої. – Львів, 2016: Растр. 7. – С. 56-67.

2. Козак Р. До історії створення Художньо-меморіального музею Івана Труша. // Меморіальні музеї сьогодні: специфіка фондової, експозиційної та виставкової роботи: Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції. Львів, 17-18 листопада 2016р. / упоряд.: Д. Білавич, Р. Пасічник; передмова Г. Тихобаєвої. – Львів, 2016: Растр. 7. – С. 28-35.

3. Козак Р. Науково-просвітня робота Художньо-меморіального музею Івана Труша (відділ Національного музею у Львові імені А.Шептицького) // Меморіальні музеї сьогодні: специфіка фондової, експозиційної та виставкової роботи: Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції. Львів, 6 листопада 2017р. / упоряд.: Д. Білавич, Р. Пасічник. – Львів, 2017: Растр. 7. – С. 118-125.

4. Козак Р. Нові форми культурно-освітньої роботи у меморіальному музеї: досвід Художньо-меморіального музею Івана Труша (відділ Національного музею у Львові імені А.Шептицького) // Методичні рекомендації щодо проведення уроків української літератури та художньої культури у професійно-технічних навчальних закладах. – Львів, 2014. – С. 72-76.

5. Національний музей у Львові. 100 років [Образотворчий матеріал]: альбом / упоряд. : М. Гелитович, Х. Маковецька, кер. проєкту І. Кожан. –.; Родовід, 2005. – 312с. : 240 іл.

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Соколова Катерина Володимирівна,

*учитель української мови та літератури опорного закладу
«Бутенківська ЗОШ І-ІІІ ст. імені Ю. П. Дольд-Михайлика»*

Ключовою складовою концепції Нової української школи є педагогіка партнерства, в основу якої покладені співпраця, взаємодія, спілкування між усіма учасниками навчального процесу. Визначають такі основні принципи цього підходу:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей) [1].

Оскільки школа має ініціювати нову, глибшу залученість родини до побудови освітньо-професійної траєкторії дитини, то передусім варто звертати увагу на безпосередню участь батьків у житті школи [1].

Сьогодні актуальним питанням є навчання дитини в період карантину. Система освіти запустила дистанційну форму навчання і це дало можливість батькам брати участь у навчальному процесі, більше контролювати досягнення учнів та стимулювати їх до покращення власного

результату. Дуже відповідальна місія лягла на плечі вчителів, адже звичне аудиторне навчання замінили соціальні мережі, Zoom, Viber, WhatsApp, а замість перевірки зошитів – фото домашніх завдань, зроблених на смартфон. Здається, що така система освіти могла б значно налагодити педагогіку партнерства, але під час дистанційної форми навчання усі учасники процесу зіштовхнулись із низкою непорозумінь. Зайнятість батьків, відсутність можливості постійно користуватись інтернетом, незабезпечення необхідною технікою учнів та учителів, недостатня мобільність та відсутність цифрової грамотності в деяких учасників процесу – це ті проблеми, які сьогодні намагаються вирішити учні, батьки та вчителі з усієї України.

Проте, варто зазначити, що дистанційна форма навчання може позитивно вплинути на педагогіку партнерства у Новій українській школі загалом. Тепер батьки мають можливість бачити, який навчальний матеріал засвоїли чи не засвоїли учні, які форми завдань вони виконують протягом вивчення теми, спостерігають за підсумковим контролем, за допомогою електронного таблиця можуть відстежувати успішність своєї дитини. Учителі ж отримали тісний контакт із батьками, повагу до особистості, можливість індивідуального підходу до кожного учня, більш лояльну систему оцінювання, яка має рекомендаційний характер, впровадження власних методик та практик. Тому можна говорити, що система дистанційного навчання намагається дотримуватись принципів, які покладені в основу педагогіки партнерства.

На практиці ми, дійсно, отримали розподілене лідерство, адже мотивувати навчальний процес може і учитель (надсилає завдання, проводить оцінювання), і батьки (мають доступ до програми, здійснюють контроль навчальних досягнень), і учні (право вибору джерела навчального матеріалу, самостійно складають розклад занять).

Має місце у дистанційній системі освіти і принцип соціального партнерства. Діти можуть стати більш свідомими, брати на себе відповідальність за свої знання. Учителя тепер вважаємо модератором (людина, що відповідає за дотримання встановлених норм поведінки на інтернет-ресурсах, частіше форумах [2]), який дає можливість учням проявляти себе і слідкувати за дотриманням правил поведінки в мережі. Викладач змінив роль суворого вимогливого педагога на куратора, який допомагає розібратися учням із матеріалом, підказує, підводить до більшої самостійності та організованості.

Висновуємо, що педагогіка партнерства є основною складовою дистанційної освіти, оскільки вона базується на таких важливих аспектах, як спілкування, взаєморозуміння та співпраця між учителем, учнем і батьками. Всі учасники освітнього процесу є рівноправними, мають нести спільну відповідальність та об'єднані єдиною метою – отримати позитивний результат від дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа / Концептуальні засади реформування середньої школи / упоряд. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та ін. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 27.05.2020).
2. Модератор. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80> (дата звернення: 27.05.2020).

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА – ОСНОВНІ ІДЕЇ ТА ПРИНЦИПИ

Сабада Ірина Володимирівна
Вчитель КЗ «Куп'янська СШ» ХОР

Педагогіка партнерства – напрям педагогіки, що включає собою систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Серед авторів: В. О. Сухомлинський, Ш. А. Амонашвілі, І. П. Волков, І. П. Иванов, А. С. Макаренко, В. А. Караковський, С. М. Лисенкова, В. Ф. Шаталов та інші.

Кожна дитина – неповторна, від природи наділена унікальними здібностями, талантами та можливостями. Нова українська школа – повинна допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

Учитель має бути другом, а родина – залучена до побудови освітньої траєкторії дитини. Педагогіка партнерства визначає демократичний спосіб співпраці педагога і дитини, який не відкидає різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість.

Сутність педагогіки партнерства полягає в демократичному та гуманному ставленні до дитини, забезпеченні їй права на вибір, на власну гідність, на повагу, права бути такою, якою вона є, а не такою, якою хоче її бачити вчитель.

Стосунки партнерства складаються там, де діти і дорослі об'єднані спільними поглядами і прагненнями.

Сучасне навчання і виховання учнів вимагає нової педагогічної етики, визначальною рисою якої є взаєморозуміння, взаємоповага та творче співробітництво вчителя та учня. Ця етика утверджує не рольове, а особистісне

спілкування (підтримка, співпереживання, утвердження людської гідності, довіра); зумовлює використання особистісного діалогу як домінуючої форми

навчального спілкування, спонукає до обміну думок, вражень, моделювання

життєвих ситуацій; включає спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки, самопізнання. Важливою є орієнтація партнерської діяльності вчителя та учня на розвиток творчості – творчої активності, творчого мислення, здібностей до адекватної діяльності в нових умовах.

Школа ініціює нову, глибшу залученість родини до побудови освітньо-професійної траєкторії дитини. Нова школа допомагає батькам здобувати спеціальні знання про стадії розвитку дитини, ефективні способи виховання в дитині сильних сторін характеру і чеснот залежно від її індивідуальних особливостей. Діалог і багатостороння комунікація між учнями, учителями та батьками змінює односторонню авторитарну комунікацію вчитель – учень. Широко застосовуються методи викладання, засновані на співпраці (ігри, проекти – соціальні, дослідницькі, експерименти, групові завдання). Учні залучаються до спільної діяльності, що сприяє їхній соціалізації та успішному перейманню суспільного досвіду.

Педагогіка партнерства ґрунтується на таких ідеях:

– навчання без примусу (Ш. Амонашвілі, В. Сухомлинський, С. Лисенкова, В. Шаталов), передбачає виключення всіх прийомів примусу з арсеналу педагогічних засобів; припускає наявність таких особистісних якостей вчителя, як гуманність, комунікативність, ціннісне відношення до дитини. Крім того вчитель повинен володіти знаннями про дитячу психологію, засади гуманної педагогіки, володіти прийомами мотивації, визнавати пріоритетності суб'єкт-суб'єктної взаємодії у навчальному процесі. Цього можна досягти шляхом знайомства з теоретичними засадами гуманної педагогіки, переглядом уроків педагогів-гуманістів, участю у коуч-тренінгах із суб'єкт-суб'єктною взаємодією;

– ідея важкої мети (С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у тому, що перед усіма учнями ставиться складна мета, водночас учитель всіма засобами має налаштувати учнів на її досягнення, вселити в них упевненість у перемозі над

труднощами. Передбачає готовність до інноваційної діяльності, що досягається шляхом включення вчителя до роботи у творчих групах, розробленням моделі інноваційної діяльності;

– ідея опори (Є. Ільїн, І. Іванов, С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у наданні учням опорних знаків (символів, схем, таблиць, слів тощо) для забезпечення кращого розуміння, структурування, запам'ятовування матеріалу, а також для побудови відповіді. Передбачає вміння вчителя з одного боку – систематизувати й перетворювати інформацію належним чином, з іншого –

моделювати;

– вільний вибір (Ш. Амонашвілі, І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у наданні дитині свободи вибору у процесі навчання, тобто учень може обирати завдання, задачу, тему твору. Професійна діяльність цілеспрямована на демократичність та скерованість вчителя на розвиток дитини, вміння «контактувати» з учнями є провідною педагогічною умовою ідеї вільного вибору;

– ідея випередження (І. Волков, С. Лисенкова, Б. Нікітін, В. Шаталов) дозволяє включати у програму більш складний матеріал, об'єднувати його в блоки, починати заздалегідь вивчати складні теми, закладати перспективу вивчення теми наступного уроку. Спирається на такі якості особистості педагога, як прогностичність, стратегічне бачення педагогічної діяльності, відповідальність, які супроводжуються здатністю до стратегічного планування;

– ідея великих блоків (І. Волков, І. Іванов, В. Шаталов, М. Щетинін) ґрунтується на тому, що у великому за обсягом блоці матеріалу (об'єднання 6 –

10 уроків або тем в один блок) легше встановити логічні зв'язки, виокремити головну думку, поставити та розв'язати проблему. Спрямована на наявність таких якостей особистості педагога: глибоке знання матеріалу, уміння систематизувати, інтегрувати, а також володіти технологією інтеграції змісту навчального матеріалу;

– ідея відповідної форми (І. Волков, Є. Ільїн, В. Шаталов) полягає в тому, що урок за своєю формою має відповідати предмету, що вивчається; реалізується через обізнаність, креативність, відкритість, здатність результативно вирішувати творчі завдання, незалежність суджень, спрямованість на творчі досягнення, володіння інтерактивними технологіями. Дана ідея реалізується шляхом розширення знань про педагогічні технології, поглиблення предметних знань, перегляду уроків з використанням інтерактивних технологій, аналізу досвіду вчителів;

– інтелектуальне поле класу (І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов, М. Щетинін) передбачає створення загальних життєвих цілей та цінностей у класі, для розвитку здібностей та нахилів, творчості кожної дитини в діяльності;

– самоаналіз (Ш. Амонашвілі, Є. Ільїн, І. Іванов, В. Караківський, В. Шаталов, М. Щетинін) реалізує ідею колективного аналізу та оцінювання діяльності кожного учня за умови володіння педагогом прийомами рефлексії, емпатії, а також здатності аналізувати та розуміти власні дії, здатності до самопізнання.

Список використаних джерел

1. [Артемова В. Історія педагогіки України : Підручник. / В. Артемова – К. : Либідь, 2006. – 424 с.]
- 2.[Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : Посібник для студентів вищих навчальних закладів. / О. Вишневецький – Дрогобич : Коло, 2006. – 326 с.]
- 3.[Підласий І. П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. / І. П. Підласий. – Х. : Вид. група «Основа», 2010. – 360 с.]

ВИКОРИСТАННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ ФІЗИКИ У ПТНЗ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

*Корчевська Оксана Григорівна,
викладач вищої категорії, викладач-методист
Вище професійне училище №33 м. Києва*

Оновлення сучасної освіти шляхом реформування всіх рівнів освітнього процесу є невід'ємною частиною сьогодення. Це зумовлено тим, що сучасний світ вже неможливий без інформаційних технологій і впровадження компетентнісного підходу в навчальний процес. Очікуваними результатами прийняття Закону України «Про освіту» є модернізована система освіти, яка забезпечить умови для здобуття компетентнісної освіти всіма категоріями населення України.

Запорукою успішного економічного розвитку України та її конкурентоспроможності на світовому ринку є висококваліфіковані робітники. Одним із способів підвищення рівня мотивації здобувачів освіти є впровадження у навчальний процес [4].

STEM - освіта (англ. – Science, Technology, Engineering, Math, що в перекладі означає науку, технології, інженерію та математику) – це низка чи послідовність курсів або програм навчання, яка дає здобувачам освіти можливість успішно працевлаштуватися, продовжити навчання або для того й іншого. STEM-технології на уроках фізики формують більш технічно складні навички, зокрема із застосуванням не тільки фізичних понять і законів, а й передбачають формування критичного мислення та навичок дослідницької діяльності. STEM-технології вимагають від здобувачів освіти вміння працювати як індивідуально, так і в команді [4].

Вивчення навчального матеріалу повинно відбуватися по темах, які поєднують декілька предметів, матеріали яких тісно пов'язані між собою та мають практичне застосування. Такий підхід демонструє здобувачам освіти можливість застосування науково-технічних знань у реальному житті, що значно підвищує мотивацію до вивчення предмету. Уроки з використанням STEM-технологій дозволяють не тільки вивчати основний матеріал, але й проводити закріплення за допомогою практичного використання різноманітних завдань. На кожному уроці фізики здобувачі освіти планують і розробляють моделі, створюють проекти, аналізують, роблять висновки, пов'язують їх з життєвими ситуаціями із власного досвіду.

Це дає їм можливість бути більш впевненими у власних силах, допомагає боротися з поразками, йти до своєї мети не зупиняючись перед перешкодами. А швидко прийняте правильне рішення з професійної сфери робить їх більш конкурентоспроможними на ринку.

Саме фізика - природнича наука, яка досліджує загальні властивості матерії та явищ у ній, а також виявляє загальні закони, які керують цими явищами, є однією з ключових дисциплін, де впровадження STEM може дати значні результати. Це наука про закономірності природи в широкому сенсі цього слова [2]. Фізичні процеси, які вивчаються у шкільному курсі, можна використати при вивченні хімії, географії, біології та екології. Так, наприклад, при вирішенні проблеми впливу магнітних бір на організм людини, учні будуть застосовувати знання з біології про будову кровоносної системи людини, з фізики - про магнітне поле, з астрономії - про будову Сонця, з географії - про будову Землі. При вирішенні проблеми впливу електричного струму на живий організм будуть застосовувати знання з біології про будову тіла людини, із захисту Вітчизни - про надання першої медичної допомоги, з фізики - про електричний струм. Важливим аспектом є постановка перед учнями проектних завдань, що будуть контролюватися викладачем і вимагатимуть накопичення даних на уроках природничо-математичного циклу, що є одним із ефективних методів, які передбачає STEM - освіта [3].

Групова робота дає здобувачам освіти можливість вільно висловлювати власну думку, аргументувати її, а також навчитися ефективно презентувати свою роботу. Збільшення кількості практичних робіт з фізики дало можливість їм краще розкривати свої здібності та виявляти інтерес до предмету і до технічних дисциплін в цілому, які, як правило, більшості учнів не подобаються. Навички групової роботи мають дуже важливе значення для професійної діяльності. Адже одним з ключових моментів вдалої професійної кар'єри є вміння спілкуватися з людьми. Особливо це важливо для працівників сфери обслуговування, специфіка професій якої передбачає постійний контакт з клієнтами.

Використання STEM-технологій викладачем на уроках фізики дає йому можливість формувати

в учнів найважливіші характеристики, які визначають компетентнісного фахівця: уміння розпізнати проблему, побачити у проблемі якомога більше можливих сторін і розв'язків, уміння сформулювати запитання і визначити шляхи її вирішення, уміння проявляти гнучкість, відстоювати свою точку зору, бути оригінальними, не звертатись до шаблонів, уміння вдало перебудовувати систему вирішення проблеми, уміння аналізувати, синтезувати інформацію, знаходити консенсус. Враховуючи все вище перераховане, можна стверджувати, що STEM-технології – це шлях формування ряду ключових компетентностей здобувачів освіти. А саме: вміння вчитися, математичні і базові компетентності в галузі природознавства і техніки, інформаційно-комунікаційні компетентності.

Отже, впровадження STEM-освіти в рамках концепції нової української школи набагато збільшує перелік методів навчання, які може використати викладач на своїх заняттях, що значно покращить якість навчального процесу і підвищить мотивацію здобувачів освіти до опанування предметів природничо-математичного циклу.

Список використаних джерел

1. Інститут модернізації змісту освіти. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/tag/stem-osvita/>.
2. Фізика. Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/>
3. Юрченко О. Три STEAM-проекти, які можна реалізувати у школі / О.Юрченко // Освіторія медіа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvitoria.media/experience/try-steam-proekty-yaki-mozhna-realizuvaty-u-shkoli/>.
4. STEM-освіта. Режим доступу: <http://btddc.org.ua/stem-osvita/>.

STEM-ОСВІТА – ГОЛОВНИЙ ТРЕНД ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Коршунова Оксана Радіонівна,

викладач математики та інформатики I категорії,

Державний навчальний заклад «Інгулецький професійний ліцей»

Я глибоко переконана у тому, що майбутнє – за міжпредметною інтеграцією. І на мою думку, сьогодні таку якісну інтеграцію може забезпечити STEM-освіта. Але універсальних рецептів щодо впровадження такого навчання немає. І ось тут для педагога-новатора (STEM-педагога) відкриваються безмежні можливості для 100% реалізації інструментів STEM-освіти. Звісно ж впровадження STEM-освіти в освітній процес не можливий без: по-перше всебічного підтримування викладача, який хоче і може впроваджувати цей підхід у практичній діяльності з боку адміністрації навчального закладу; по-друге, самому бути хедлайнером цих змін у своєму закладі освіти.

STEM-освіту часто називають «навчанням навпаки». Ланцюжок «від теорії до практики» у STEM зазвичай зворотний: спочатку – гра, придумування та майстрування пристроїв і механізмів, а вже потім, у процесі цієї діяльності, – опанування теорії і нових знань. Але, звісно, STEM-освіта – це не тільки «навчання навпаки». Аббревіатура STEM розшифровується як science (природничі науки), technology (технологія), engineering (інженерія), mathematics (математика) – і найбільший «козир» STEM-освіти у тому, що вона допомагає опанувати їх не відокремлено, а за допомогою інтеграції всіх п'яти дисциплін у єдину систему навчання.

STEM-освіта це підхід, який доречно використовувати в процесі викладання кожної дисципліни. Він потрібен не лише на уроках фізики, інформатики, науках природничо-математичного циклу, а і в кожній дисципліні як особливий спосіб подачі інформації.

STEM-освіта – категорія, яка визначає відповідну педагогічну технологію формування та розвитку розумово-пізнавальних і творчих якостей здобувачів освіти, рівень яких визначає конкурентну спроможність на сучасному ринку праці: здатність і готовність випускника до розв'язування комплексних задач сьогодення, критичного мислення, активності, толерантності, бажання і уміння працювати у колективі, спроможності управління, ініціативності та творчості.

Стрімка еволюція технологій веде до того, що незабаром найбільш популярними та перспективними на планеті фахівцями стануть програмісти, IT-фахівці, фахівці біо- та нано-технологій, професіонали в галузі високих технологій і т.д. Всі вони будуть пов'язані з високо технологічним виробництвом на стику з природничими науками та креативними індустріями. Постає питання — як підготувати таких фахівців?

В зв'язку з цим на сьогоднішній день STEM є одним з головних трендів освітньої політики багатьох розвинутих країн світу. Зазначений напрям в освіті дає можливість у навчальних програмах посилити природничо-науковий компонент. Якість освіти визначається компетентністю та рівнем професійної діяльності вчителя. І наша задача як педагогів та викладачів предметів природничо-

математичного циклу зробити так, щоб сучасна українська молодь була в перших рядах і не поступалася США, Китаю, Японії.

Сьогодні однією із головних завдань національної освіти є перехід до STEM-освіти, що сприяє підвищенню якості підготовки висококваліфікованих спеціалістів, готових до креативної діяльності у нових соціокультурних умовах, здатних приймати оригінальні та адекватні до ситуації рішення, бачити перспективи та планувати стратегії й тактики розвитку ефективної міжособистісної взаємодії [1].

Системи навчання STEM, як в урочній роботі так і в позашкільній — це інтерактивні уроки, олімпіади різних рівнів, діяльність Малої Академії наук, участь здобувачів освіти у різноманітних проєктах, конкурсах та заходах. STEM-освіта ставить перед викладачем завдання інтеграції навчальних предметів, забезпечення тісного взаємозв'язку суміжних наук у процесі навчання. Інтегровані заняття спонукають до осмислення й пошуку причинно-наслідкових зв'язків, до розвитку логіки, мислення, комунікативних здібностей [2].

Одне з основних завдань, яке повинен розв'язувати викладач — це організація та підтримка цілеспрямованої пізнавальної діяльності дітей, формування у них умінь та навичок здійснювати наукові дослідження. На уроках математики здобувачі освіти не повинні бути пасивними спостерігачами, а бути пошуковцями, творцями нового, тому вони краще запам'ятовують те, що «відкрито» ними самими. Використовуючи елементи STEM-технології, викладач створює для дітей такі можливості, які дозволяють їм бути більш активними, зацікавленими у власній освіті. STEM-технології вимагають від учнів великих здібностей до критичного мислення, вміння працювати як в команді так і самостійно. Вивчення навчального матеріалу повинно відбуватися по темах, які поєднують декілька предметів, матеріали яких тісно пов'язані між собою та мають практичне застосування.

STEM-освіта за допомогою практичних занять демонструє дітям можливість застосування науково-технічних знань в реальному житті. На кожному уроці учні: планують і розробляють моделі сучасної індустрії; створюють проєкти, намагаються запропонувати власну модель; аналізують, роблять висновки, пов'язують їх з життєвими ситуаціями, з власним досвідом. Це дає їм можливість бути більш впевненими у власних силах, навчитися йти до поставленої мети, долати поразки, перевіряти свою роботу багато разів, але не зупинятися перед перешкодами.

Працюючи в групах, здобувачі освіти вільно висловлюють власну думку, відстоюють її, вчать правильно формулювати та презентувати свою роботу. Чим більше вони займаються практичною роботою, тим більше розкривають власні здібності та проявляють зацікавленість до технічних дисциплін. Це дає можливість правильно вибрати майбутню професію, навчитися розуміти складну термінологію, підготуватися до сприйняття життя.

Працюючи за основними напрямками STEM-освіти, викладач формує в здобувачів освіти найважливіші характеристики, які визначають компетентного фахівця: уміння побачити проблему; уміння побачити в проблемі якомога більше можливих сторін і зв'язків; уміння сформулювати дослідницьке запитання і шляхи його вирішення; уміння зрозуміти гнучкість як нову точку зору і стійкість у відстоюванні своєї позиції; уміння бути оригінальністю, відхід від шаблону; уміння до перегруповування ідей та зв'язків; уміння до абстрагування або аналізу; уміння до конкретизації або синтезу; уміння знайти гармонію в організації ідеї. Це дозволить наблизити зміст різноманітних сфер науково-технічної діяльності людського суспільства до навчального процесу.

Основною особливістю STEM-освіти є інтегроване навчання застосування науково-технічних знань у реальному житті. Науково-методичні засади створення моделі STEM-освіти полягають у переході від традиційного навчання до інноваційного шляхом використання методів проєктно-орієнтованого навчання.

Як відомо, математика виникла з потреб людини. І тому важливо, щоб на кожному уроці викладач розглядав життєві ситуації які можна вирішити за допомогою математики. По можливості більшість задач, що пропонуються здобувачам освіти для розв'язання, повинні мати практичний зміст. Для зручності викладачів у програмі з математики у кінці кожного класу сформульовано певний перелік практичних задач, що можуть виконуватись на уроках. Їх розв'язання сприятиме реалізації наскрізних ліній ключових компетентностей. Це можуть бути задачі про архітектурні споруди рідного міста, або відомі на весь світ пам'ятки архітектури; це задачі біологічного змісту; хімічного змісту; географічного змісту про площу материків, солоність води в морі, висоту гір над рівнем моря; фізичного змісту про швидкість руху тіла, виконану роботу, силу струму тощо.

Отже, можна зробити висновок, що одне з основних завдань сучасного закладу освіти — створити умови для різнобічного розвитку підростаючого покоління, забезпечити активізацію і

розвиток інтелекту, інтуїції, легкої продуктивності, творчого мислення, рефлексії, аналітико-синтетичних умінь та навичок з урахуванням можливостей кожної дитини.

Застосування STEM-технології сприяє розвитку навичок критичного мислення та пізнавальних інтересів здобувачів освіти; спонукає виявляти уяву та творчість; розвиває вміння швидко аналізувати ситуацію. Викладач зобов'язаний створити комфортні умови навчання, за яких здобувач освіти відчуватиме свою успішність, інтелектуальну досконалість, що зробить продуктивним сам освітній процес.

Список використаних джерел

1. Інститут модернізації змісту освіти. Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/tag/stem-osvita/>.
2. STEM-освіта. Режим доступу: <http://btcd.org.ua/stem-osvita/>.
3. Що таке STEM-освіта у навчальному закладі [Електронний ресурс].—Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/1401-shcho-take-stem-osvta-u-navchalnomu-zaklad>.

STEM-ДОСЛІДЖЕННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Литвиненко Віта Василівна,

вчитель математики та інформатики

*Опорного навчального закладу «Скороходівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
Скороходівської селищної ради Чутівського району Полтавської області»*

Освітня політика в рамках STEM стала хорошим доповненням системи освіти в Україні. Поєднання базових дисциплін з логікою, правом, робототехнікою, гендерними питаннями, екологією, тощо формує нове освітнє середовище, яке швидко розвивається. Майбутнє за ... творчістю? Один з основних принципів STEM - «hands on», практико-орієнтований, експеримент через власні спроби, помилки і дослідження. Це навчання від експериментів, які відкривають гіпотезу до погляду на теорію. З експерименту має виникнути запит на конкретні знання. Урок математики, як правило, передбачає залучення учнів до правильного розв'язування математичних задач, які заздалегідь визначені та передаються через підручники та посібники. Це означає, що учні мають недостатньо можливостей брати участь у пошуку та розв'язанні проблем, які цікаві та включають багатопланові реальні ситуації. Якщо ж просто подивитися у вікно, то зрозуміло, що наприклад, рух машин, тварин, пішоходів, не містить наліпок - «це математика», «це фізика», адже світ - складний, багатогранний, взаємопов'язаний, він конструюється людьми, але при цьому на нього впливають закони природи. І його потрібно вивчати, щоб далі успішно створювати. Вивчаючи ж предмети окремо, можна заглибитися в тему, зробити аналіз, але не синтезувати. Потрібна точка збору всіх ідей про світ загалом. STEM-дослідження.

Отже, чільне місце такого дослідження віддаємо артефакту. Продукту знайомого дітям. Як реальний предмет - артефакт має низку певних властивостей: форму, об'єм, вагу, можливу його модифікацію, ціннісне навантаження (його значення, естетика). У формулюваннях дослідницьких завдань немає очевидної відповіді, її необхідно самостійно знайти і обґрунтувати. Такі уроки модифікуються в активності.

Покращенню ефективності STEM-досліджень сприяє застосування елементів інженерного проектування в порядку: визначення проблеми (вияв та уточнення проблеми, як необхідної до вирішення протягом активності); дослідження (пошук інформації про проблему з різних джерел доступу до інформації); аналізу розв'язання проблеми (генерування, обговорення та аналіз ідей); експериментальний майданчик: (безпосереднє втілення ідей); зворотній зв'язок має бути постійним.

STEM-дослідження мають в основі практико-орієнтовані завдання. Прикладом таких завдань можуть бути практичні роботи, пов'язані з безпосереднім вимірюванням, спостереженням, STEM – екскурсії, STREAM – ART проекти, хвильові занурення, STEM–квести, цифрові активності. Проведення пленерних уроків – тобто, уроків просто неба із залученням докільця в усіх його проявах дозволяє навчати бачити, слухати і розуміти світ цілому. Доцільне застосування цифрових активностей у рамках реалізації STEM-концепції. У активностях TeacherDesmos в якості передумови використовується експеримент, який потрібно описати за допомогою даних, формул, понять або математичних моделей. При цьому ефект моделювання дуже поступовий. Подібна активність складається з кроків - міні-викликів, рівень їх складності поступово наростає, щоб навчитися використовувати інструменти, які знадобляться для виконання більш складної і комплексної задачі.[1]

Окрім досягнення більшої відповідності отримуваних у такий спосіб вмінь, застосування STEM-технологій має низку важливих переваг, адже STEM не в підручниках та у формулах, а

насамперед в цікавості, спостережливості, очах, які загоряються від шаленої для когось ідеї, вона на кінчиках пальців і хоч винахід підлітка може й не змінить світ, але він точно змінить його життя.

Список використаних джерел

1. Стаття «STEM/STEAM/STREAM-освіта – новий тренд в українському освітянському дискурсі», Світлана Кутепал, доктор філософських наук, професор URL: http://som.org.ua/files/f_3725_el_2018_1_Kutsepal.pdf

INTEGRATING LEARNING OF FOREIGN LANGUAGES IN TECHNICAL HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Никипорець С.С.,

викладач кафедри іноземних мов ВНТУ

Teaching a foreign language in a technical university sets a number of special tasks for the teacher. Students need to be taught not only understanding technical texts but also the basics of communication. The teacher should choose a method or a set of methods in order to ensure optimal performance and the best possible result of study in a group with strikingly different levels of foreign language proficiency, which is typical for a non-linguistic university.

The main thing in problem teaching is the joint productive work of the teacher and students, whereby not only students acquire new communication skills, but also the teacher improves their level of mastery of the situation and their pedagogical skill each time. [1, p. 234]

Particularly motivating in terms of students' interest in learning a foreign language, the authors of the article consider the use of role-playing games and presenting problematic situations.

Communicating a foreign language to students in our Vinnitsa National Technical University groups was not easy enough from the beginning. With all of the above, we have taken a number of interesting approaches to improve their communication skills, and it has subsequently emerged that the best strategy that has worked in non-linguistic technical groups has been to play a role-playing game.

The main problem encountered by the authors of the article was in the preparation stage, when it was necessary to correlate the theme of role-playing with educational material. In general, role play themes are developed mainly for language faculties [2, p. 135] and therefore there was a need to adapt this technique to the specifics of a non-technical technical university. Thus, the role-playing games "Visit to the Nuclear Power Plant", "Ecotopy – Camp for Young Ecologists" and "International Programmer's Conference" appeared.

It turned out that students are happy to step aside from the translation of technical texts and to be involved in the planning, development and presentation of the game. Moreover, we have come to the conclusion that successful completion of this type of work by students depends on the ability of the teacher

✓ to create a friendly atmosphere so that students do not hesitate to express their point of view and are not afraid to make mistakes in the language at first;

✓ to join the game, act as a student and collaborate with students;

✓ to be good at yourself, especially in a conflict situation;

✓ to be a source of additional information and a focal point for the role-playing game;

✓ to organize the game, taking into account the students' age and language level.

Thus, the effectiveness of the application of this technique depends on adherence to the sequence of certain steps. Namely:

1. Preparation stage. (5min)

2. Planning. (10min)

3. Discussion. (20min)

4. Conclusions and/or results. (10min)

During the *preparation* stage, the teacher proposes the topic and interests the students. Here students have the opportunity to discuss the topic with the teacher and ask for additional information. The *planning* stage involves students' self-preparation for the game using the necessary materials. The *discussion* itself is a polylogue of students that must be real-life and relevant to the real world. And already at the stage of *conclusions and/or results* the teacher gives an assessment of students' work, quality of presentation and depth of the material involved.

The use of role-playing games in a technical university has its advantages and disadvantages. First, it should not be confined to this particular method of diversification of the educational process, since it does not make it possible to teach technical translation and systematic command of the language.

Sufficient attention should be paid to the further development of the grammar of a foreign language.

Secondly, it is extremely important for students of a technical university to master not only foreign language grammar and special vocabulary, but also be able to make generalizations, conclusions and retrieve the necessary information. When working with technical texts, it is difficult enough to do so if students do not have the necessary skills. Such skills are formed through a set of specific exercises designed by the authors of the article. Engineers, for the most part, think with specific categories, and therefore the approach to advanced understanding of the text should be different. On this basis, the tasks designed for our students are aimed at the following:

- ✓ to introduce students to the text in such a way that they understand that it is about the phenomena and processes they know, not something new, and that this will make it easier for them to work on a more in-depth study of the text;

- ✓ to provide students with an opportunity to review illustrations or diagrams in the text and relate them to certain parts of it;

- ✓ to encourage the student to complete the text without using purely linguistic commands.

To sum up, let us note that the application of problem situations, role-playing games and integrative learning in general makes the process of learning a foreign language much easier, more productive and more interesting. In addition, the successful combination of all the above mentioned methods enables students of technical specialties not only to master written translation of professional literature, but also to be ready to put into practice the acquired communicative skills in case they need to communicate with foreign partners.

References

1. Anderson, N. J. (in press). L2 learning strategies. In E. Hinkel (Ed.), *Handbook of Research in Second Language Teaching and Learning*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

2. Bedell, D.A., & Oxford, R.L. (1996). Cross-cultural comparisons of language learning strategies in the People's Republic of China and other countries. In R. L. Oxford (Ed.), *Language learning strategies around the world: Cross-cultural perspectives* (pp. 47-60). Honolulu, HI: University of Hawaii Press.

3. Belmont, J.M., Butterfield, E.C., & Ferretti, R.P. (1982). To secure transfer of training: Instruct selfmanagement skills. In D.C. Detterman & R.J. Sternberg (Eds.), *How and how much can intelligence be increased?* (pp. 147-154). Norwood, NJ: Ablex.

4. Bruen, J. (2001). Strategies for success: Profiling the effective learner of German. *Foreign Language Annals*, 216-225.

5. Carson, J.G., & Longhini, A. (2002). Focusing on learning styles and strategies: A diary study in an immersion setting. *Language Learning*, 401-438.

6. Chamot, A.U. (1999). How children in language immersion programs use learning strategies. In M.A. Kassen (Ed.), *Language learners of tomorrow: Process and Promise!* (pp. 29-59).

7. Lincolnwood, IL: National Textbook Company. Hsiao, T-Y., & Oxford, R.L. (2002). Comparing theories of language learning strategies: A confirmatory factor analysis. *Modern Language Journal*, 368-383.

8. Oxford, R.L. (1990). *Language learning strategies: What every teacher should know*. New York: Newbury House.

9. Oxford, R.L., & Burry-Stock, J.A. (1995). Assessing the use of language learning strategies worldwide with the ESL/EFL version of the Strategy Inventory for Language Learning. *System*, 153-175.

10. Oxford, R.L. (Ed.), *Language learning strategies around the world: Cross-cultural perspectives* (pp.75-88). Honolulu, HI: University of Hawaii Press.

11. Teaching development. Making the right moves. Edited by Thomas Kral. *Selected Articles from the English Teaching Forum*. 1989-1993.

12. Вяхк. І. А. Стан сформованості іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій / І. А. Вяхк // Збірник наукових праць № 62. Серія: педагогічні та психологічні науки / [гол. ред. : Є. М. Потапчук]. – Хмельницький : Вид-во Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2012. – С. 38 – 40.

13. Методичні вказівки до виконання контрольних робіт з дисципліни "Іноземна мова за професійним спрямуванням", І. С. Степанова, В. О. Плиненко, В. В. Науменко, Л. М. Багнюк, Л. Е. Габрійчук, С. С. Никипорець, ВНТУ, 2012.

14. Никипорець С. С., Герасименко Н. В. До питання формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів технічних ВНЗ / С. С. Никипорець, Н. В. Герасименко // Матеріали науково-теоретичної конференції "Лінгво-методичні аспекти вивчення іноземної мови у навчальних закладах" 31 березня 2007 року, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, м. Вінниця, с.149-151.

ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ STEM-ОСВІТИ

Омельчук Яна Іванівна,

Викладач Технічний фаховий коледж Луцького НТУ

STEM-освіта – це програма навчання, яка готує студентів до успішного працевлаштування та вимагає розуміння наукових понять, формування технічно складних навичок із застосуванням знань у галузі інженерії, технології та математики.

Цей напрям освіти, започаткований у США у 1990-х р. з метою розвитку науково-технічних компетенцій студентів і розв'язання проблем браку інженерних кадрів, одним із головних трендів у світовій освіті, яка закладає інтерес до дослідницької діяльності та готує дітей до життя у технологічно розвиненому житті; заняття, побудоване на реалізації конкретного проекту, застосуванні науково-технічних знань у реальному житті; набуття знань через гру та конструювання пристроїв і механізмів; не запам'ятовування фактів, а розуміння і формування практичних навичок і умінь; підготовка майбутніх викладачів в галузі високих технологій і комунікацій [1, с. 36].

Використання STEM-освіти на практиці це прекрасна можливість навчити студентів мислити та знаходити необхідну інформацію, вирішувати складні завдання, організувати співпрацю студентів та викладачів. Студент, вчиться створювати ідеї, та втілювати їх в реальність, демонструючи результати власних досліджень.

Мета STEM-освіти – зацікавити учнів та студентів природничо-математичними науками, мотивувати їх свідомо обирати професію, пояснити, що чим більше міждисциплінарних знань у них буде, тим унікальнішими фахівцями вони зможуть стати.

Впровадження в навчальний процес моделі STEM-освіти дозволить сформувати в учнів та студентів такі STEM-компетентності, як:

- уміння поставити проблему;
- уміння сформулювати дослідницьке завдання й визначити шляхи його вирішення;
- уміння застосовувати знання в різних ситуаціях, розуміти можливість інших точок зору щодо розв'язання проблем;
- уміння оригінально розв'язати проблему;
- уміння застосовувати навички мислення високого рівня. [3, с. 45].

Суть STEM-технології полягає у тому, що в її основі лежить інженерний підхід до винаходу (прототипу). Прототип необхідно спроектувати. Перший крок у проектуванні – це постановка задачі. Для реалізації поставленої мети необхідно провести дослідження, задіяти всі наявні знання, скомбінувати їх і отримати ефективні рішення. У процесі інженерного дослідження, створення або поліпшення прототипу, доводиться використовувати свої знання з кількох дисциплін, що сприяє формуванню цілісної картини світу і застосуванню знань у практичній сфері. Дослідження наукових праць дало можливість виявити стратегічно важливі фактори, що впливають на зацікавленість молодих людей у STEM-освіті:

- наявність прикладів для наслідування;
- отримання практичного досвіду;
- заохочення до вивчення STEM-дисциплін;
- розуміння практичної значимості STEM-освіти [6, с. 68].

Розглянемо детальніше особливості сучасної STEM освіти.

Інтегроване навчання за «темами», а не з предметів. STEM-навчання поєднує в собі проектний та міждисциплінарний підходи, основою для яких є інтеграція природничих наук в технології, інженерну творчість і математику. Дуже важливо навчати природничим наукам, технології, інженерному мистецтву і математиці інтегровано, тому що ці сфери тісно взаємопов'язані на практиці.

Застосування науково-технічних знань у реальному житті.

За допомогою практичних занять STEM-освіта демонструє учням застосування науково-технічних знань у реальному житті. Вони вивчають конкретний проект, у результаті чого створюють прототип реального продукту.

Розвиток навичок критичного мислення та вирішення проблем.

Програми STEM розвивають навички критичного мислення та вирішення проблем, необхідних для подолання труднощів, з якими учні та студенти можуть зіштовхнутися в житті.

Зростання впевненості у своїх силах.

Молоді люди, створюючи різні продукти, вирішуючи всі проблеми своїми силами, доходять до кінцевої мети і стають усе впевненішими у своїх силах.

Активна комунікація і командна робота.

Програми STEM відрізняються активною комунікацією і командною роботою. На стадії обговорення створюється вільна атмосфера для дискусій і висловлювання думок. Вони весь час спілкуються з наставниками і своїми друзями по команді.

Розвиток інтересу до технічних дисциплін.

Задача STEM-навчання у школі – створювати умови для розвитку інтересу в учнів до природничих і технічних дисциплін. Заняття STEM – захоплюючі і динамічні.

Креативні та інноваційні підходи до створення проектів.

STEM навчання складається з таких етапів: запитання (завдання), обговорення, конструювання, створення, тестування і реалізація. Ці етапи є основою проектного підходу. Одночасне вивчення і застосування науки і технології може створити багато інноваційних проектів. Зв'язок між навчанням і кар'єрою. Підготовка дітей до технологічних інновацій життя. STEM як доповнення до шкільної програми [4, с. 56].

Основною особливістю STEM-освіти є інтегроване навчання застосування науково технічних знань у реальному житті. Науково-методичні засади створення моделі STEM-освіти полягають у переході від традиційного навчання до інноваційного шляхом використання методів проектно орієнтованого навчання.

На сьогоднішній день існує велика потреба в підготовці та перепідготовці викладачів, які б могли працювати в даному напрямі. Потрібно забезпечити навчальні заклади матеріальними ресурсами (конструкторами, комп'ютерами тощо). Переглянути підхід до оцінювання і стимулювання всіх учасників STEM-навчання.

Сподіваємось, що небайдужих, творчих та прогресивних викладачів у нашій країні достатньо, адже саме від них, в більшій мірі, залежить яким виросте майбутнє покоління.

Список використаних джерел

1. Гончарова Н. О. Професійна компетентність вчителя у системі навчання STEM / Гончарова Н. О. // Наукові записки Малої академії наук України. – 2015. – № 7. – С. 141-147.
2. Морзе Н.В. Основи робототехніки: навчальний посібник / Н.В. Морзе, Л.О. Варченко Троценко, М.А. Гладун – Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2016. – 184 с.
3. Патрикєєва О. О. Актуальність запровадження STEM-навчання в Україні / Патрикєєва О. О. // Інформаційний збірник для директорів школи та завідуючого дитячим садочком. – 2016.
4. Аман І. С., Литвиненко О. В. Інтернет-сервіси в освітньому просторі [методичний посібник]. / І. С. Аман, О. В. Литвиненко. – Кіровоград: КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», 2016. – 88 с.
5. Ващенко Л. Інноваційні процеси в системі загальної середньої освіти особливості управління//Освіта і управління. – 2003. – т. 6. – №3.
6. Дичківська І.М. Інноваційні технології для педагога: Навчальний посібник. – К.: Академ видав, 2004.

МИ ДУМАЄМО ПРО ЗАВТРА, ТОМУ ОБИРАЄМО STEM СЬОГОДНІ

(з досвіду роботи загальноосвітньої санаторної школи-інтернату I-III ступенів КЗВО «Хортицька національна академія»)

Туманян Тетяна Сергіївна,

*методист загальноосвітньої санаторної школи-інтернату I-III ступенів
КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР
м. Запоріжжя*

Реалізація Концепції «Нова Українська школа» передбачає створення новітнього освітнього середовища для розвитку творчого потенціалу особистості, самостійного, критичного мислення, ціннісних орієнтирів та формування спектра ключових компетентностей, адекватних новим життєвим реаліям, які дозволять здобувачам освіти мати стійку життєву позицію, стати конкурентоспроможними та соціально успішними в житті.

В контексті питання розвитку наскрізних вмінь НУШ: мислити критично і системно, логічно обґрунтовувати свою позицію, конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики та приймати рішення, розв'язувати проблеми, бути творчим та ініціативним, співпрацювати в команді перспективною та продуктивною вбачається STREAM-STEAM-STEM-технологія, яка не лише формує компетентності дослідника, а й сприяє кращій соціалізації особистості.

Отже, актуальність застосування STEM-елементів у науково-дослідницької діяльності

аргументована можливістю допомогти сьгоднішнім дітям завтра стати новаторами, цілеспрямованими, творчими і надійними ланками команди, суспільства, країни. Така система освіти вчить жити в реальному швидкозмінному світі, вміти реагувати на зміни, бути творчою особистістю.

Згідно Концепції «Нова українська школа» дітям необхідно давати не лише теорію, а навчити знайти потрібні знання, застосувати їх, вміти критично мислити.

Фактично, це все лежить в основі STEM-освіти:

- формування фахових і соціальних компетентностей
- формування наукового сприйняття світу
- розвиток індивідуальності.

STEM (S - science, T - technology – E-engineering – M-mathematics). Акронім STEM вживається для позначення популярного напрямку в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics). Це напрям в освіті, при якому в навчальних програмах посилюється природничонауковий компонент + інноваційні технології.

Проблемам розвитку критичного, науково-дослідного мислення учнів у форматі STEM-освіти присвячено роботи як вітчизняних так і зарубіжних науковців: С. Бахтєєва, О. Барни, С. Бревус, І. Василяшко, В. Величко, С. Гальченко, Л. Глоба, М. Гончарової-Горянської, Н. Гончарова, К. Гуляєва, І. Єрмакова, В. Камишина, Е. Клімова, О. Коваленко, О. Комова, О. Лісового, Н. Морзе, Л. Ніколенка, Р. Норчевського, М. Попова, В. Приходнюк, М. Рибалко, О. Патрікеєва, Л. Свірської, І. Чернецького, М. Harrison, D.Langdon, В. Means, E. Peters-Burton, N.Morel, J.Confrey, A.House та інших.

Автори розглядають STEM-навчання як засіб формування відповідних STEM-компетентностей, як динамічну систему знань і умінь, навичок і способу мислення, цінностей і особистісних якостей, які визначають здатність до інноваційної діяльності: креативності, вміння працювати в команді, оцінювання і прийняття рішень, здатності до ефективної взаємодії, вміння домовлятися, готовності до розв'язання комплексних задач.

Провідною метою впровадження STEM-технології в освітній процес загальноосвітньої санаторної школи-інтернату I-III ступенів комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» є розвиток у здобувачів освіти так званих «м'яких» навичок - soft skills, активне залучення учнів до науково-дослідницької діяльності, їх успішна самореалізація та самоствердження. Колектив закладу постійно працює над створенням умов для:

- формування в учнів цілісного наукового світогляду, загальнонаукової, загальнокультурної, технологічної, комунікативної і соціальної компетентностей на основі засвоєння системи знань про природу, людину, суспільство, виробництво, оволодіння засобами пізнавальної і практичної діяльності;

- розвитку соціально-компетентної особистості, здатної здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення у різних життєвих ситуаціях; виховувати потреби і здатність до навчання протягом усього життя, виробити вміння практичного і творчого застосування здобутих знань;

- виховання в учнів любові до праці, забезпечувати умов для їхнього життєвого і професійного самовизначення, формувати готовність до свідомого вибору й оволодіння майбутньою професією.

Стратегія STEMізації освітнього процесу в закладі здійснюється поетапно:

I етап – діагностично-прогностичний. Основне завдання – психолого-педагогічна діагностика здібностей школярів, побудова індивідуальної траєкторії розвитку особистості. Діагностика креативності проводиться за методикою Дж. Рензуллі, експрес-діагностики д. Джонсона. Ці методики дозволяють з'ясувати потенціал креативності здобувачів освіти, їхню готовність до науково-дослідницької діяльності. Також на цьому етапі визначається готовність педагогічних працівників до впровадження STEM-підходів в освітню діяльність.

II етап - підготовчий. Основне завдання – стимулювання зацікавленості, мотивації до самостійних досліджень, створення простих приладів, конструкцій тощо. Участь закладу у державному освітньому експерименті «**Я дослідник**» забезпечує створення педагогічних умов для впровадження дослідницького методу навчання з використанням ІТ- та STEM-технологій. Посібники «Я Дослідник» використовуються в роботі з обдарованими дітьми. В рамках проєкту учні проводять власні спостереження, моделюють, експериментують, порівнюють та класифікують об'єкти. STEM-завдання орієнтовані на застосування вже відомої інформації, на здобуття нових знань на підставі схем, таблиць діаграм. Завдання друкованих матеріалів «Я дослідника» допомагають у підготовці учнів до предметних олімпіад природничо-математичного циклу. Для реалізації визначених завдань цього етапу використовуються також кейси Всеукраїнського турніру «Відкрита природнича демонстрація» та міжнародних природознавчих ігор «Геліантус», «Колосок». Пошук відповідей на завдання вище

вказаних заходів стимулюють допитливість учнів, мотивують їх на самостійні дослідження.

Не менш важливою у провадженні STEM-освіти є підготовленість педагогів. У реалізації траєкторії індивідуального професійного розвитку колектив закладу робить акцент на опанування інструментаріїв STEM-технології. В цьому питанні популярними серед вчителів стали щорічні дистанційні курси **STEM-школи**, організовані Державним закладом вищої освіти «Університет менеджменту освіти», ГС «Всеукраїнська академія інноваційного розвитку освіти», Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» та ТОВ «Видавничий дім «Освіта».

III етап – проєктний. Основне завдання – викликати у дитини стійкий інтерес до природничо-математичних наук, дати сукупність практично важливих знань, необхідних для подальшого життя людини у техносфері, глибокого розуміння екології і природи в цілому. Залучення до дослідництва, винахідництва здійснюється через інтегровані метапредметні проєкти, як, наприклад: «Дніпро – не просто річка», «Рух – це життя», «Здорова тарілка», «Інженерний тиждень», «STEM-тиждень» тощо. У вирішенні завдань цього етапу допомагає елективний курс «**STEM-L.A.B.S.**», який викладається в 5-6 класах. Учні середніх та старших класів вдосконалюють свої дослідницькі компетенції в STEM-лабораторії «**Arduingers**». Вихованці лабораторії працюють над створенням «розумних» та енергозберігаючих пристроїв, презентують свої досягнення на виставках та конференціях інженерно-технологічного спрямування.

Під час залучення учнів до практичної діяльності поступово розширюється діапазон організаційних форм, методів навчання, способів навчальної взаємодії та надається пріоритет засвоєнню навчального матеріалу у процесі, створена система інтегрованих завдань, спрямованих на застосування учнями отриманих компетенцій для розв'язання певних задач у змодельованих життєвих ситуаціях. Так в закладі організовано щорічний конкурс юних дослідників «Фрактали», який проводиться раз на рік, проходить у 2 етапи – I – заочний, відбірковий; II – фінальний, у вигляді постерного захисту досліджень. Вікова категорія учасників 13-17 років. Суть конкурсу полягає в тому, що учні обирають фрактал – нерегулярну самоподібну структуру природного або штучного походження, детально його вивчають, презентують результати дослідження під час захисту, пропонують нову сферу його застосування. Переможці цього заходу здобувають також перемоги у таких Всеукраїнських науково-дослідницьких конкурсах як «Дотик природи», «Еко-Україна».

Зрозуміло, що реалізовувати креативні дослідницькі STEM-ідеї дозволяє відповідна матеріально-технічна база, над постійним оновленням та поповненням якої систематично працює адміністрація закладу. Під час виконання проєктів учні мають змогу користуватися 3D-принтером, вимірвальними цифровими комплексами «**Vernie**» **LabQuest 2**, потужним цифровим бінокулярним мікроскопом та сучасним лабораторним оснащенням.

IV етап - підсумковий. Основне завдання – сприяти свідомому вибору подальшої освіти STEM-профілю, поглиблювати підготовку з групи предметів STEM, освоєння наукової методології. Ефект діяльності, як відомо, покладено в основу її результативного компонента. Оскільки результат будь-якої наукової роботи проявляється в наукових знаннях, то ці знання мають бути представлені в певній формі. Науково-дослідницька діяльність, зазвичай, завершується створенням інформаційного продукту з новою або уточненою інформацією про об'єкт дослідження. Навіть тоді, коли створений продукт матеріальний (макет, дослідний зразок) його цінність полягає в тій отриманій інформації, яка може бути використаною в майбутньому. Володіння культурою виконання дослідницьких завдань привчає школяра творчо мислити, самостійно планувати свої дії, прогнозувати можливі варіанти розв'язання завдань, що стоять перед ним, реалізувати засвоєні засоби та способи роботи. Формується конструктивне критичне мислення якому важко навчитися за звичайної «урочної» форми освітнього процесу, тому, навіть невдало виконаний проєкт має велике позитивне педагогічне значення. В учнів виробляється власний аналітичний погляд на інформацію, і вже не діє продиктована зверху оцінювальна схема «це вірно, це не вірно». Школярі самостійно обирають способи та види діяльності, поглиблюють та закріплюють отримані в ході навчання теоретичні та практичні знання. І хоча учні презентують свої дослідження в окремих секціях, наукових відділеннях, така форма освітньої діяльності потребує від них інтегрованого підходу, креативного світосприйняття, нестандартного критичного мислення.

Отже, STEM-освіта є одним із важливих трендів розвитку української освітньої системи. Вона дає можливість реалізувати інтегрований, міждисциплінарний і проєктний підхід до навчання, формувати ключові компетентності у підростаючого покоління. Новий підхід до навчання посилює дослідний і науково-технологічний потенціал школярів та студентів, розвиває навички критичного, інноваційного та творчого мислення, вирішення проблем, комунікації та командної роботи.

Список використаних джерел

1. Гончарова Н.О. Професійна компетентність учителя в системі навчання STEM / Н. Гончарова // Наукові записки Малої академії наук України: зб. наук. праць. – К.: Інститут обдарованої дитини НАПН України – 2015. – Вип.7. – С. 141 – 148.
2. Коваленко О. STEM-освіта – досвід упровадження в країнах ЄС та США /О. Коваленко, О. Сапрунова // Рідна школа. – 2016. – № 4. – С.46-29
3. Патрикеева О.О. Сучасний стан впровадження STEM-освіти в Україні / О.О. Патрикеева, О.В. Лозова, С.Л. Горбенко // Проблеми освіти. – 2016. – С. 152 – 155.
4. Пилипенко В. STEM-освіта як ключ до інноваційного розвитку / В. Пилипенко, О. Коваленко // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садочком – 2015. – Вип. 17 – 18 (41) – С. 104 –108.
- 5.Сергієнко В. STEM-освіта як засіб формування конкурентоспроможної особистості випускника гімназії / В.Сергієнко // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садочком – 2015. – Вип. 17–18 (41) – С. 92–96
6. Чернецький І.С. Міжпредметний лабораторний комплекс «МАНЛАБ» / І.М. Чернецький // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садочком – 2015. – Вип. 17– 18 (41) С. 60–65.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАСОБАМИ STEM-ОСВІТИ

*Герасимець Наталія Андріївна,
методист «Методично-консалтингового Центру
Маріупольської міської ради Донецької області»*

У статті розглянуто проблеми формування професійної майстерності педагога засобами STEM-освіти.

Ключові слова: засоби; компетенції; STEM-освіта; STEM компетентності, STEM-навчання, STEM-уроки.

Перехід до інноваційної освіти європейського рівня, модернізація системи освіти, підвищення конкурентоспроможності економіки, інформатизація суспільства та розвиток науково-технічного прогресу передбачає підготовку педагога нової інтеграції, здатного до сучасних умов організації освітнього процесу, соціальної мобільності, використання сучасних інноваційних технологій навчання. Ми живемо у світі, який не розділено на окремі дисципліни чи предмети, тому й дітям важливо бачити його цілісним. Суспільство соціально замовляє випускників, які оберуть професії ІТ-фахівців, програмістів, інженерів. Вони, в майбутньому, мають стати професіоналами високо технологічних виробництв, фахівцями нанотехнологій. Це покликана зробити STEM-освіта, головна мета якої полягає в реалізації державної політики з урахуванням нових вимог Закону України «Про освіту» щодо посилення розвитку науково-технічного напрямку в навчально-методичній діяльності на всіх освітніх рівнях. Задачею вчителя є підготовка учнів до самостійного прийняття рішень, до дорослого життя, в якому на них чекає взаємодія з суспільством, котре вимагатиме від них конкурентної спроможності.

STEM-освіта це низка чи послідовність курсів або програм навчання, яка готує учнів до успішного працевлаштування, до освіти після школи або для того й іншого і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять.

STEM-навчання реалізується шляхом формування відповідних STEM компетентностей. У контексті підготовки учителів STEMкомпетентності розглядають як динамічну систему знань і умінь, навичок і способу мислення, цінностей і особистісних якостей, які визначають здатність до інноваційної діяльності: готовність до розв'язання комплексних задач, критичне мислення, креативність, організаційні здібності, вміння працювати в команді, емоційний інтелект, оцінювання і прийняття рішень, здатність до ефективної взаємодії, вміння домовлятися, когнітивна гнучкість

STEM-навчання поєднує в собі проектний та міждисциплінарний підходи, основою для яких є інтеграція природничих наук в технології, інженерну творчість і математику. Дуже важливо навчати природничим наукам, технології, інженерному мистецтву і математиці інтегровано, тому що ці сфери тісно взаємопов'язані на практиці.

STEM-навчання складається з таких етапів: запитання (завдання), обговорення,

конструювання, створення, тестування і реалізація. Ці етапи є основою проектного підходу. Одночасне вивчення і застосування науки і технології може створити багато інноваційних проектів.

Однією з форм STEM-навчання є уроки, які спрямовані на встановлення міжпредметних зв'язків і сприяють формуванню в учнів цілісного, системного світогляду, актуалізації особистісного ставлення до питань, що розглядаються на уроці. Такі уроки можуть проводитися шляхом об'єднання схожої тематики кількох навчальних предметів. Формами STEM-навчання можуть бути: інтегровані уроки/заняття, «тематичні дні», дослідно-проектна діяльність, екскурсії, квести, конкурси, фестивалі, хакатони, практикуми тощо.

Якість запровадження STEM-освіти визначається компетентністю та рівнем професійної діяльності науково-педагогічних працівників і тим, наскільки вони активно використовують новітні педагогічні підходи до викладання й оцінювання, інноваційні практики міждисциплінарного навчання, методи та засоби навчання акцентом на розвиток дослідницьких компетенцій.

Компетентність – це замовлення суспільства на підготовку його громадян, такий перелік багато в чому визначається узгодженою позицією соціуму в певній країні.

Під час симпозіуму Ради Європи на тему «Ключові компетентності для Європи» було визначено перелік ключових компетентностей, спрямованих на готовність вивчати і удосконалюватись, працювати з різними інформаційними джерелами і шукати шляхи вирішення проблем, думати і аналізувати, співробітничати, виконувати різні замовлення суспільства:

- уміти витягати користь із досвіду;
- організовувати взаємозв'язок своїх знань і впорядковувати їх;
- організовувати свої власні прийоми навчання;
- уміти вирішувати проблеми;
- самостійно займатися своїм навчанням;
- запитувати різні бази даних;
- опитувати оточення;
- консультуватись в експерта;
- консультуватись в експерта;
- одержувати інформацію;
- уміти працювати з документами та класифікувати їх;
- організовувати взаємозв'язок минулих і дійсних подій
- критично ставитись до того чи іншого етапу розвитку нашого суспільства;
- уміти протистояти непевності та труднощам;
- займати позицію в дискусіях і висловлювати свої власні думки;
- бачити важливість політичного і економічного оточення в якому проходить навчання та робота;
- оцінювати соціальні звички, пов'язані зі здоров'ям, споживанням, а також з навколишнім середовищем;
- уміти оцінювати твори мистецтва й літератури;
- уміти співробітничати та працювати у групі;
- приймати рішення, узгоджувати розбіжності та конфлікти.

Розвитку професійної компетентності педагогічних працівників сприяє участь у різнопланових заходах регіонального, всеукраїнського міжнародного рівнів: науково-практичні конференції, семінари, вебінари STEM-фестивалі, конкурси, заняття у web- STEM- школі «STEM-освіта вчителя» тощо. На таких заходах освітяни не тільки отримують нові знання але й мають змогу презентувати власні нароби та обмінюватися новими думками, ідеями, досвідом.

Учителям відповідно до вектора свого фахового зростання доцільно використовувати всі пропозиції і долучатися до проектів, які реалізують не тільки державні освітні установи, а і громадські, міжнародні(грантові), комерційні.

З метою підвищення фахової ерудованості педагога мають можливість взяти участь у Всеукраїнських конкурсах/змаганнях: «Геліантус – учитель», «Наука на сцені», Інтернет-конкурс «Учитель року» за версією науково-популярного природничого журналу «Колосок», у конкурсі на здобуття премії «Global Teacher Prize Ukraine» та інших.

Успішний розвиток STEM-освіти здійснюється через залучення ресурсів та співробітництво у процесі викладання й навчання між педагогічними колективами та зовнішніми учасниками, такими як вищі навчальні заклади, академічні наукові установи, науково-дослідні лабораторії, наукові музеї, природничі центри, підприємства, бізнес-структури. Особлива увага приділяється співробітництву

фахівців різного профілю у розробці спеціального середовища навчання з використанням ІКТ. Процес реалізації освітніх STEM-проектів передбачає також активну взаємодію з батьківською та громадською спільнотами.

STEM-освіту часто називають «навчанням навпаки». Ланцюжок «від теорії до практики» у STEM зазвичай зворотний: спочатку – гра, придумування та майстрування пристроїв і механізмів, а вже потім, у процесі цієї діяльності, – опанування теорії і нових знань. Навички критичного мислення та наукові знання, отримані в результаті навчання за STEM, дозволяють дитині вирости новатором – двигуном розвитку людства.

Сьогодні домінують стає розвиток професійної компетентності вчителя, діяльність якого не обмежується викладанням власного предмета; фахівця здатного до здійснення міждисциплінарних зав'язків, який усвідомлює значущість професійних знань в контексті соціокультурного простору. Важливим є його вміння організувати освітній процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості дитини, її підготовку до розв'язання життєвих завдань. STEM-освіта краще готує до реального життя, ламаючи стіну між традиційною класною освітою і практичною роботою над конкретними завданнями.

Список використаних джерел

1. Балик Н.Р. Підходи та особливості сучасної STEM-освіти /Н.Р. Балик, Г. П. Шмигер //Фізико-математична освіта. – 2017 –№2(12).
2. Гончарова Н. О. Професійна компетентність учителя в системі навчання STEM./ Н.О. Гончарова //Наукові записки Малої академії наук України: збірник наукових.- К.: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2015. Випуск 7.
3. Кода С.В., STEM-освіта – шлях до професійної майстерності педагога. Матеріали III Всеукраїнської науково-методичної практичної конференції (20 лютого 2019 року), Суми – 2019.
4. Коршунова О.В. STEM-освіта. Професійний розвиток педагога:/збірник спецкурсів/ О.В. Коршунова, Н.І. Гушина, І.П. Василяшко, О.О. Патрикєува.- К.: Видавничий дім «Освіта», 2018. – 80 с.
5. Лист ІМЗО від 22.08.2019 № 22.1/10-2876 «Методичні рекомендації що до розвитку STEM-освіти у закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2019/2020 навчальний рік»

STEM ОСВІТА – НОВІТНІ МОЖЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Турчин В.О.,

*вчитель хімії Боярського академічного ліцею «Престиж»
м. Боярка, Київської області*

Актуальність. Покоління Z поставило перед вчителями нові завдання. Серед них і використання STEM підходів в освіті. Сьогодні основним завданням вчителя є заохотити учнів до здобуття знань, довести їм, що сьогодні наука важлива як ніколи, а вивчати її цікаво та захоплююче. Спостереження в умовах експерименту, спонукає учнів до з'ясування причин побаченого, зацікавлює їх в навчанні та набутті нових знань та навичок.

Мета. Шляхом застосування STEM підходів у навчанні прищепити учням любов до науки, до досліджень та пізнання навколишнього світу.

Частина своїх я починаю з обговорення новин. Так, саме актуальних новин про події в галузі науки. Винахід нових елементів, синтез нових речовин, присудження нобелівських премій вченим-хімікам, застосування хімічних речовин в медицині, фармацевтичній промисловості, сільському господарстві, археології, застосування радіоактивних ізотопів і багато іншого – все це чудові теми для обговорення з учнями, для налаштування їх на сприйняття матеріалу.

Утилізація CO₂, щоб перешкодити глобальному потеплінню, перетворення його на інші речовини, вбирання, знешкодження – все це новітні розробки вчених щодо запобігання неповоротних змін клімату на планеті. Чи не буде цікаво учням дізнатися новітні розробки розвинених країн в цій галузі?

NEWS CHEMISTRY

New devices could help turn atmospheric CO₂ into useful supplies

These electrochemical cells might also one day make deep-space missions easier

Урок хімії не можливий без експериментального дослідження, підтвердження чи спостереження. Вихід за рамки шкільної потреби – це проблема сьогодні.

1. Дослідження домашніх індикаторів (Рис. 1, 2)

Завдання: дослідити зміну забарвлення домашніх індикаторів залежно від середовища.

Реактиви: оцет або розчин лимонної кислоти, вода, розчин соди, домашні індикатори (сік вишні, смородини, чорний чай, сік синьої капусти, буряка).

Виконання експерименту: у три склянки налейте воду, розчин соди та оцет. Додайте кілька крапель домашнього індикатора і спостерігайте за змінами кольору. Зробіть висновок про забарвлення індикатора в нейтральному, кислому та лужному середовищах.

Рис. 1. Дослідження домашніх індикаторів (сік вишні)

Рис. 2. Дослідження домашніх індикаторів (сік буряка)

2. Вирощування кристалів з цукру, солі, фруктози, мідного та залізного купоросу.

Експеримент допоможе в проведенні уроків з хімії, що стосуються теми солей, кристалічних ґраток, кристалів. Матеріали легкодоступні.

3. Дослідження властивостей води.

Якщо тему «Вода» з курсу хімії у 7 класі почати з цікавих та кольорових STEM експериментів, то гарантовано, що учні зацікавляться нею. Звичайно, поступово потрібно перейти до визначень та формул, але якщо учні мають інтерес, це буде нескладно.

4. Гальванічний елемент з лимону чи картоплі.

Здається, тема настільки складна, що знадобиться багато часу на її засвоєння. Гальванічний елемент, зроблений з овочів чи фруктів – чудова альтернатива сухій подачі матеріалу. Уже на готовому елементі можна показати складові та процеси, які відбуваються.

Домашній експеримент дає можливість формувати екологічну грамотність, бережне ставлення до навколишнього середовища, логічне мислення, вміння робити висновки, знаходити практичне застосування отриманих результатів. І тоді в учнів ніколи не виникне запитання «А для чого це взагалі все потрібно?»

Висновок. Сучасний вчитель має бути обізнаним в сучасній науці, дослідженнях та винаходах і довести учням, що наука – це сучасно, потрібно і важливо! Експериментуйте, але пам'ятайте, що покоління Z сприймає тільки цікавий візуальний матеріал, тільки те, що якимось чином стосується їх, їхнього життя, їхньої планети. Тільки шляхом неординарної подачі матеріалу можна довести сучасним здобувачам освіти, що вчитися – це не тільки цікаво та корисно, це дає можливість проявити свої творчі здібності, що дуже важливо. І, можливо ви так заохотите всіх STEM освітою, що хтось із ваших учнів стане в майбутньому відомим науковим дослідником!

Список використаних джерел

1. <https://www.sciencenews.org/>

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПРИРОДНИЧИХ НАУКАХ ТА ТЕХНОЛОГІЯХ ЗАСОБАМИ STEM-ОСВІТИ

Юзькова В.Д.,

*доцент кафедри методики викладання природничо-математичних дисциплін Інституту
післядипломної педагогічної освіти*

Чернівецької області, кандидат хімічних наук

Шепенюк І.М.,

*старший викладач кафедри методики викладання природничо-математичних дисциплін
Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області,*

Фундаментальна природнича освіта, яка є одним з основних чинників розвитку особистості та формування її світогляду, потребує оновлення відповідно до запитів сучасного суспільства, в якому вміння запам'ятовувати факти та володіння базовими когнітивними навичками поступово знецінюється завдяки швидкій діджиталізації, роботизації та розвитку штучного інтелекту. В умовах сьогодення все більшої важливості набуває здатність здобувача освіти застосовувати здобуті у закладі освіти природничі знання та навички, часто у комплексі зі знаннями з інших освітніх галузей, для прийняття обґрунтованих рішень у принципово нових ситуаціях, що зумовлює необхідність переходу до компетентісно та практико-зорієнтованої освіти.

Концепцією Нової української школи проголошується компетентісний зміст освіти і однією з ключових компетентностей визначаються компетентності в природничих науках і технологіях що передбачають: наукове розуміння природи і сучасних технологій, а також здатність застосовувати його

в практичній діяльності; уміння застосовувати науковий метод, спостерігати, аналізувати, формувати гіпотези, збирати дані, проводити експерименти, аналізувати результати [1].

Застосуємо поняття компетентності як інтегрального результату взаємодії мотиваційного, цільового, орієнтаційного, функціонального, контрольного та оцінного компонентів [2] до компетентностей у природничих науках та технологіях, враховуючи компетентнісний потенціал природничої освітньої галузі згідно Проекту державного стандарту базової середньої освіти [3]. Отож, *мотиваційний* компонент можна розглядати як виявлення допитливості й пізнавального інтересу до природничих проблем; *цільовий* компонент – це пізнання природи для успішного життя в соціоприродному середовищі; *орієнтаційний* компонент полягає в уміннях характеризувати та класифікувати об'єкти, явища природи, технологічні процеси; пояснювати природні явища й технологічні процеси, використовуючи мову природничих наук і наукову термінологію, *функціональний* компонент дозволяє виявляти дослідницькі проблеми, досліджувати природу самостійно чи в групі, установлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснювати вимірювання та фіксувати їх результати, презентувати результати досліджень; використовувати наукові знання, здобутки техніки й технологій для розв'язання проблем; *контрольний* компонент передбачає здатність перевірити точність вимірювань та відповідність отриманих результатів дослідження сучасній науковій картині світу; *оцінний* компонент пов'язаний з критичним оцінюванням здобутків природничих наук і техніки; адекватним самооцінюванням своєї позиції та вибором методів та технологій, доцільних для вирішення конкретної проблеми.

З огляду на вищевказані компоненти компетентностей у природничих науках та технологіях, сформулюємо деякі очікувані результати базової природничої освіти: 1) інтерес до науки і пізнання оточуючого світу (розвиток мотиваційного компоненту); 2) слідування стратегії сталого розвитку; наукове мислення та досвід розв'язання комплексних проблем природничого змісту (розвиток цільового компоненту); 3) усвідомлення розмаїття і закономірностей природи, ролі природничих наук і техніки в житті людини, розуміння фундаментальних наукових понять і законів (розвиток орієнтаційного компоненту); 4) можливість пізнання світу природи засобами наукового дослідження; уміння застосовувати сучасні інструменти діяльності та моделювати природні процеси (розвиток функціонального компоненту); 5) опрацювання та оцінка точності отриманих даних, систематизація і представлення інформації природничого змісту (розвиток контрольно-оцінного компоненту).

На нашу думку у досягненні зазначених результатів вчителям природничих дисциплін допоможе впровадження елементів STEM-освіти:

1) використання міждисциплінарних практичних завдань, що стосуються реального життя, проведення STEM-тижнів, днів науки тощо, підвищить інтерес учнів до вивчення природничих дисциплін;

2) представлення власних розробок на STEM-конкурсах та участь у інших STEM-заходах надасть учням досвід розв'язання комплексних проблем природничого змісту та стане містком між навчанням та кар'єрою;

3) інтегровані уроки, гуртки, факультативи сприятимуть усвідомленню різноманіття та закономірностей природи; ролі науки у житті людини;

4) акцент на дослідно-експериментальну діяльність та використання програмованих пристроїв допоможе розвинути навички дослідження та моделювання;

5) проектно-дослідницька діяльність навчить опрацьовувати, систематизувати на представляти інформацію.

Варто зазначити, що успішна природничо-наукова освіта неможлива без формування важливих навичок XXI століття відомих під аббревіатурою «4К»: критичне мислення, креативність, комунікація та колаборація (співпраця), які також успішно розвиваються завдяки STEM-освіті.

Отже, оволодіння вчителів природничих дисциплін методикою впровадження елементів STEM-навчання у освітній процес допоможе оновити шкільну природничу освіту для задоволення потреб сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Концепція Нової української школи. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. – 5-е вид., доп. і перероб. – К., 2007. – 656 с.
3. Проект державного стандарту базової середньої освіти <https://is.gd/VEuFKh>.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ПЕДАГОГІЧНУ ЛАБОРАТОРІЮ «STEM-ОСВІТА В ДІЇ» ТА АКАДЕМІЮ CISCO НМЦ ПТО У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Шорохова О.А.,

*методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти
у Дніпропетровській області, м. Дніпро
aleksandra19652804@gmail.com*

Анотація. В статті розглянуто вплив педагогічної лабораторії "STEM-освіта в дії" та академії Cisco, створених НМЦ ПТО у Дніпропетровській області на розвиток професійних компетенцій здобувачів освіти та яке значення відіграє сумісна робота здобувачів освіти закладів професійної(професійно-технічної)освіти та закладів загальної середньої освіти Дніпропетровщини над єдиними учнівськими STEM- проектами у розвитку креативного,інженерного мислення, профілізації, профорієнтації, розуміння застосування знань природничих наук на виробництві та побуті, формуванні комунікативної культури.

Ключові слова: академія Cisco, заклад професійної (професійно-технічної) освіти, заклад загальної середньої освіти, педагогічна лабораторія «STEM - освіта в дії», сумісні учнівські STEM-проекти, формування комплексу ключових фахових, соціальних й особистісних компетенцій.

Реформування загальної середньої освіти і системи професійно - технічної освіти передбачає модернізацію змісту освіти, що має ґрунтуватися на компетентністному та особистісно - орієнтованому підходах до навчання, а найголовніше – орієнтуватися на здобуття умінь і навичок, необхідних сучасній людині для успішної самореалізації у професійній діяльності, особистому житті, громадській активності.

Пріоритетними напрямками Міністерства освіти і науки України є цифрова і інформаційна грамотність, швидка ІТ-фікація, комунікація та співпраця, створення цифрового контенту та кібербезпека.

Особливого значення набуває формування компетентностей особистості, її здатності до творчого нестандартного мислення, вміння конструктивно вирішувати життєві ситуації, що визначає конкурентоспроможність особистості у сучасних економічних умовах. Тому створення умов для розвитку цифрової грамотності та STEM - освіти є пріоритетним напрямком модернізації освітньої галузі.

Впровадження STEM-освіти та обізнаність в кібертенденціях , кіберзагрозах і можливостях захисту від них, володіння основами комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення, все це сприяє більш якійсній підготовці молоді до успішного працевлаштування та подальшої освіти, яка вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять..

Розробка ефективних моделей впровадження STEM–освіти у навчальних закладах різних типів сприяє розвитку регіональної системи STEM-освіти через створення STEM-центрів, створення та впровадження авторських програм, ранню профілізацію та профорієнтацію, організацію науково-дослідницької, проектної, винахідницької діяльності здобувачів освіти та педагогів, масових науково-популярних заходів та ін.

На виконання сучасних вимог в освіті , для підвищення цифрової грамотності педагогів та здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти області та на підставі угоди про співпрацю між НМЦ ПТО і Центру підготовки інструкторів академії CISCO НТУ «Дніпровська політехніка» Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області у 2019 році відкрито Мережеву академію CISCO . Сертифікат партнера CISCO директору НМЦ ПТО вручив керівник центру підготовки інструкторів та підтримки академії CISCO, професор, к.т.н., доцент НТУ «Дніпровська політехніка» Леонід Іванович Цвіркун.

Центром підготовки інструкторів та підтримки академії CISCO НТУ «Дніпровська політехніка» в 2019 році підготовлено 5 інструкторів з числа педагогів ЗП(ПТ)О області (ТПГЛ, КЦППРК, КПЛ, МВПУПТ) та методиста НМЦ ПТО, які розподілені по 5 регіонах для формування груп, відкриття курсів та надання практичної допомоги слухачам курсів CISCO.

На установчому засіданні були поставлені завдання в роботі Академії, накреслені шляхи їх реалізації, проведено тренінг з інструкторами по створенню курсів та формуванню груп. Основними напрямками роботи Академії CISCO НМЦ ПТО у Дніпропетровській області визначено:

1. Підвищення цифрової та інформаційної грамотності педагогів та здобувачів освіти ЗП(ПТ)О.
2. Обізнаність педагогів та здобувачів освіти з основ кібербезпеки.
3. Підвищення рівня кваліфікації дистанційно та безкоштовно у зручний час.
4. Розвиток комунікації через спілкування, участь у заходах та конкурсах Міжнародної академії CISCO.

5. Сумісна робота з педагогічною лабораторією «STEM-освіта в дії» по розвитку цифрових, професійних компетенцій здобувачів освіти.

У 2020 році ще підготовлено 20 інструкторів курсу Introduction to Cybersecurity (Вступ до кібербезпеки) з числа викладачів інформатики, викладачів професій ІТ ЗП(ПТ)О області які можуть досліджувати кібертенденції і кіберзагрози, актуальні аспекти кібербезпеки, вміють захищати персональні дані в Інтернеті, отримали уявлення про ті проблеми, з якими сьогодні стикаються компанії, урядові та освітні установи, та отримали навички використання системи дистанційного навчання Академії Cisco. Зараз навчаються 2 групи інструкторів з курсів: Introduction to Cybersecurity (Вступ до кібербезпеки) та IT Essentials (Апаратне і програмне забезпечення ПК), це близько 50 осіб. Поряд з педагогами ЗП(ПТ)О в групах навчаються викладачі з навчальних закладів 1,2,3 рівнів атестації (Дніпровського транспортно-економічного коледжу, Дніпропетровського центру професійно-технічної освіти державного центру зайнятості, Міського центру соціальної допомоги).

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти області приєдналися в День безпечного Інтернету до єдиного он-лайн уроку «Разом для найкращого Інтернету» за програмою Мережних академій Cisco, провідних університетів країни та Кіберполіції за підтримки Інституту модернізації змісту освіти та в результаті 242 здобувачі освіти пройшли успішно тестування та отримали сертифікати від Cisco Networking Academy Ukraine.

З нового 2020-2021 навчального року підготовлені інструктори академії Cisco розпочнуть навчати та передавати отримані знання здобувачам освіти, які паралельно із основним навчанням за обраними професіями матимуть можливість безкоштовно пройти навчання та отримати знання та Сертифікат Міжнародної дистанційної академії CISCO.

Для реалізації державної політики з урахуванням нових вимог Закону України «Про освіту», Нової української школи щодо посилення розвитку науково-технічного напрямку в навчально-методичній діяльності на всіх освітніх рівнях; створенні науково-методичної бази для підвищення творчого потенціалу молоді та професійної компетентності науково-педагогічних працівників у 2018-2019 навчальному році Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області (НМЦ ПТО) в рамках проекту Дніпровської академії неперервної освіти «STEM на Дніпрі» започатковано сумісну роботу НМЦ ПТО та ДАНО, створено педагогічну лабораторію «STEM - освіта в дії».

Основними напрямками діяльності Лабораторії є:

- Профорієнтація та підвищення мотивації школярів до вибору робітничих та інженерних професій;
- Виявлення, підтримка та забезпечення розвитку здобувачів ЗП(ПТ)О ЗЗСО через залучення їх до дослідницької та практичної (професійної) діяльності;
- Розвиток креативного мислення здобувачів освіти;
- Формування інформаційно-комунікаційної компетентності;
- Виявлення, підтримка та забезпечення розвитку здобувачів ЗП(ПТ)О;
- Формування комунікативних навичок у здобувачів освіти ЗП(ПТ)О та ЗЗСО.
- Створення умов для підвищення професійної майстерності педагогів.

Лабораторія Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області «STEM - освіта в дії» - тимчасове творче об'єднання однодумців, створене з метою підвищення рівня професійної компетенції педагогічних працівників щодо запровадження STEM-освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, закладів загальної середньої освіти і закладів позашкільної освіти, вирішення заявлених проблем щодо наукового, методичного та інформаційного супроводу інтеграції STEM-освіти в освітній процес, формуванню у здобувачів освіти комплексу ключових фахових, соціальних й особистісних компетенцій, які визначають конкурентну спроможність на ринку праці: здатність і готовність до розв'язання комплексних задач (проблем), критичного мислення, творчості, когнітивної гнучкості, співпраці, управління, здійснення інноваційної діяльності та інше.

Змістом роботи Лабораторії є:

- опрацювання чинної нормативно-правової бази з питань впровадження STEM-освіти;
- вивчення та узагальнення державного та регіонального досвіду з питань STEM-освіти;
- визначення педагогічних умов дієвого співробітництва закладів П(ПТ)О та ЗСО з ефективною профорієнтаційною діяльністю;
- розробка і видання навчально-методичних рекомендацій для керівників та педагогічних працівників з питань організації та реалізації STEM-проектів;
- розробка та проведення тренінгових курсів для технічних консультантів та здобувачів освіти за тематикою Лабораторії;
- розробка авторських учнівських STEM-проектів;
- проведення засідань Лабораторії за планом (тренінгів, майстер-класів)
- створення банку даних щодо реалізованих учнівських STEM-проектів та закладів освіти - учасників Лабораторії;
- організація і проведення підсумкових заходів, круглих столів, семінарів, вебінарів, конференцій з питань доцільності та результативності роботи Лабораторії;
- впровадження в діяльність закладів освіти області елементів проблемного навчання через участь у роботі Лабораторії;
- запровадження інноваційних технологій в освітній процес та реалізація інтегрованого навчання в ЗП(ПТ)О та ЗЗСО через дослідницьку та проектну діяльність.

Лабораторія ставить перед собою наступні завдання:

- поглиблене вивчення досягнень сучасної науки, техніки та виробничих технологій з обраною педагогічної проблеми, упровадження їх у практичну роботу;
- урахування рекомендацій педагогічної науки, їх апробація, пошук оптимальних шляхів реалізації;
- застосування результатів досліджень, розробка рекомендацій щодо їх реалізації, вивчення, узагальнення та упровадження їх в освітній процес;
- сприяння удосконаленню освітнього процесу, застосуванню інноваційних педагогічних прийомів і технологій навчання;
- сприяння самовираженню особистості педагогів та здобувачів освіти у процесі проектної діяльності, залучення до проектної, дослідницької діяльності;

- розробка електронних засобів навчання;
- моделювання та апробація авторських моделей;
- розробка та реалізація учнівських проєктів;
- формування комунікативних навичок у здобувачів освіти ЗП(ПТ)О та ЗЗСО у процесі роботи над проєктами;

- розвиток у здобувачів освіти професійних навичок та навичок підприємницької діяльності;
- налагодження співпраці між ЗП(ПТ)О та ЗЗСО у проведенні профорієнтаційної роботи.

В роботі Лабораторії в 2018-19 н. році прийняли участь 30 ЗП(ПТ)О (30- педагогів та 30 здобувачів освіти), 21 ЗЗСО (21 вчитель та 21 учень).

Тренінги в 2018-2019 н. році для педагогів та учнів ЗСШ та ЗП(ПТ)О по розробці методичних паспортів та конструюванню STEM – проєктів пройшли 34 педагога із ЗП(ПТ)О і 28 педагогів із ЗСО та 28 здобувачів освіти із ЗП(ПТ)О і 31 здобувач освіти із ЗЗСО. По профорієнтації-31 здобувач освіти із ЗЗСО та ПЗСО.

Учасники проєктів з 20 закладів П(ПТ)О разом із учнями 16 шкіл продемонстрували спільні учнівські STEM- проєкти на підсумковому заході

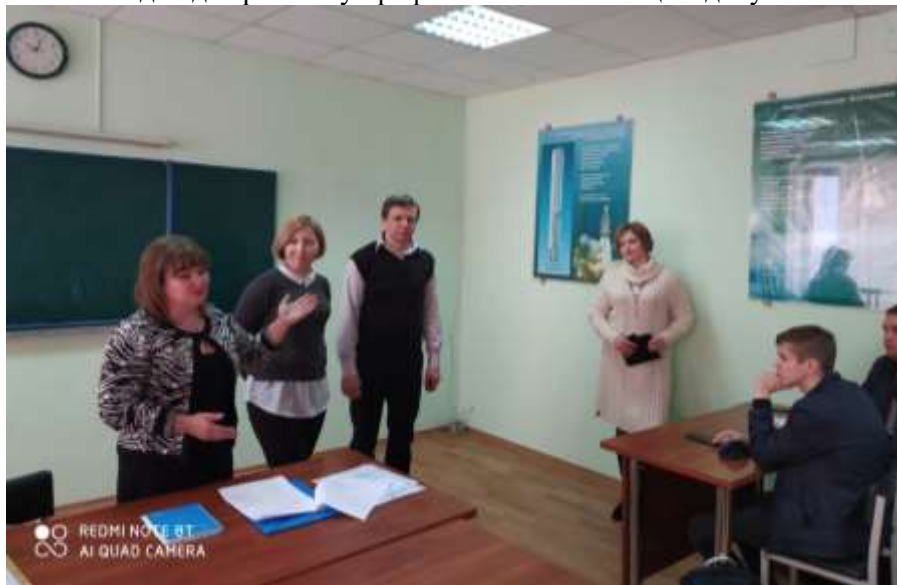
За заявками на 2019-2020 н. рік із ЗП(ПТ)О та ЗЗСО сформований список з 15 учасників (ЗП(ПТ)О та ЗЗСО).

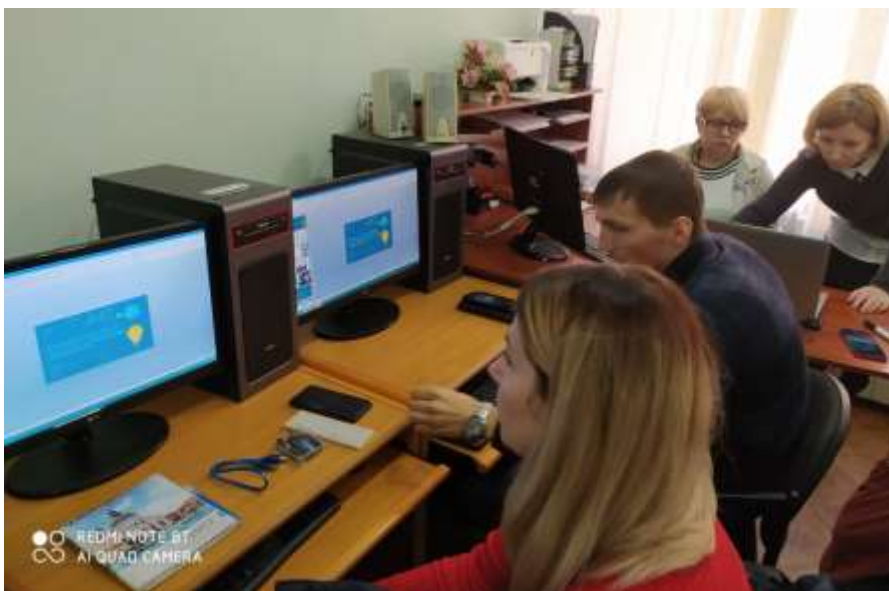
Тренінги в 2019-2020 н. р. проведено :

- для педагогів та інженерно-технічних консультантів по розробці методичних паспортів ;
- для здобувачів освіти ЗП(ПТ)О, ЗЗСО та ПЗСО по конструюванню STEM – проєктів;
- для здобувачів освіти ЗЗСО та ПЗСО по профорієнтації;
- для здобувачів освіти ЗП(ПТ)О, ЗЗСО та ПЗСО «Знайомимося з Інтернетом речей-розширюємо можливості у створенні STEM-проєктів»;
- для інженерно-технічних консультантів STEM-проєктів «Робота з Arduino, IoT , Paket Tracer-розширення технічних можливостей в проєктній діяльності педагога».

Тренінги пройшли 19 педагогів із ЗП(ПТ)О і 19 вчителів із ЗСО та 19 здобувачів освіти із ЗП(ПТ)О і 19 здобувачів освіти із ЗЗСО.

Для проведення тренінгу «Робота з Arduino, IoT , Paket Tracer-розширення технічних можливостей в проєктній діяльності педагога» була залучена Яна Панферова, викладач НТУ «Дніпровська політехніка», сертифікована тренерка програми академії CISCO, має промислові сертифікати CCNA та CCNA Security. Таким чином Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області поєднує роботу академії CISCO та педагогічної лабораторії «STEM - освіта в дії» для розвитку професійних компетенцій здобувачів освіти.

Робота над проектами включала в себе:

- розробку методичного паспорту проекту;
- поглиблення в зміст навчальних предметів та їх інтеграцію ;
- опанування учнями ІТ технологій;
- застосування знань загальноосвітніх предметів в практичній діяльності;
- економічні та маркетингові розрахунки та прогнози;
- раціональний розподіл обов'язків, роботу в команді;
- залучення до підприємницької діяльності;
- розвиток інженерного рішення;
- 3D моделювання;
- роботу на виробничих верстатах, машинах, з інструментом .

Підсумком роботи Лабораторії у 2018-2019 році став захід «STEM-пікнік» презентації учнівських сумісних STEM-проектів на якому 20 закладів П(ПТ)О разом із учнями 16 шкіл, які завершили роботу над проектами продемонстрували спільні учнівські STEM- проекти, над якими працювали протягом навчального року. Здобувачі освіти розкрили зміст поетапного виконання завдань проектів, презентували практичні моделі, вироби, макети, методичні паспорти проектів, які оцінювало журі – представники НТУ «Дніпровська Політехніка», Дніпровського державного аграрно-економічного університету, Малої академії наук, ДТЕК «Придніпровська ТЕС», Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти , Дніпропетровського обласного центру науково-технічної творчості та інформаційних технологій учнівської молоді .

У 2019-2020 н. році у зв'язку з запобіганням поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, переведенням освітнього процесу на дистанційну форму не всі учасники Лабораторії змогли закінчити роботу над учнівськими STEM- проектами і тому прийнято рішення завершити роботу у 2020-2021 році і підсумковий захід по презентації робіт провести у листопаді 2020 року.

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти планує:

- продовжити роботу педагогічної лабораторії « STEM-освіта в дії»;
- створити інформаційний простір для спілкування педагогів з цього напрямку;
- підвищувати якість інформаційної, цифрової грамотності через навчання педагогів та здобувачів освіти в Мережевій Академії CISCO;
- проводити спеціалізовані мітапи;
- визначити шляхи застосування можливостей діючих навчально-практичних центрів, як STEM- лабораторій;
- створення можливостей для експериментальної та дослідницької роботи у ЗП(ПТ)О сумісно із ЗЗСО;
- визначити план спільних дій по створенню умов для розвитку евристичного мислення молоді через участь в сумісних інноваційних проектах.

В Україні зростає зацікавленість в неформальній освіті, такими її формами як он-лайн та дистанційне навчання. Відкрита в НМЦ ПТО Мережева академія CISCO та педагогічна лабораторія « STEM-освіта в дії» допоможуть педагогам та здобувачам освіти постійно займатися самоосвітою

розвивати професійні компетентності та свою цифрову грамотність.

Список використаних джерел

1. Мармаза О.І. Проектний підхід до управління навчальним закладом. – Х.: Видав. Гр. "Основа", 2003. – 80 с. (Серія "Бібліотека журналу "Управління школою"; Вип.12).
2. STEM-освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>
3. STEM-освіта як шлях до інноваційного розвитку національної освіти: матеріали Всеукр. науково-практ.конф. (Харків, 28 жовтня)/ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради за підтримки.
4. Н. І. Поліхун, І. А. Сліпихіна, та І. С. Чернецький, “Педагогічна технологія STEM як засіб реформування освітньої системи України”, Освіта та розвиток обдарованої особистості, № 3(58), с. 05-09, 2017.
5. WWW.CISCO.com
6. www.netacad.com

LEGO MINDSTORMS НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Литвиненко Віта Василівна

Вчитель математики та інформатики

Опорний навчальний заклад «Скороходівська загальноосвітня школа I-III ступенів

Скороходівської селищної ради Чутівського району

Полтавської області»

«Як виховати інженерів і науковців, що працюватимуть у галузі природничих наук, та математиків?» Такі можливості вбачаються в інтеграції LEGO-конструювання в освітній процес. Міністерство освіти і науки у рамках реформування системи шкільної освіти розвиває напрямок співпраці з LEGO для використання новітніх методик навчання математики та інших 8 природничих дисциплін через робототехніку. Наголошується, що робототехніка – напрям, що потребує об’єднання знань з математики, фізики, інформатики, і в його межах діти мають можливість засвоювати знання через діяльність, творчість. [1]

Математика - це мова, яка дозволяє описувати і моделювати ситуації, мислити логічно, сформулювати та підтримувати аргументи та точно передавати ідеї. Учні не знають математики, поки вони не можуть «говорити». Інтерпретації для концепцій залишаються просто "тінями" якщо вони не сформульовані через мову (Виготський, 1996). Тож робототехніка допомагає в формуванні комунікативних вмінь учнів, оскільки це командна робота. Крім цього, вона дозволяє відповісти на питання учнів: «Навіщо це потрібно? Де це стане в нагоді? Навіщо знати закони фізики? Де математика стане в нагоді в житті?». Робота з конструктором передбачає активну творчу діяльність, учень бачить результат та застосовує отримані знання на практиці.

Підвищення якості навчальних досягнень реалізується через розв’язання нестандартних задач з великою кількістю варіантів рішення, розвиток інтересу до техніки, програмування і конструювання. Під час уроку учні розвивають базові конструкції, використовуючи їх як основу, — роблять конструкцію неповторною, індивідуальною, пристосовують її до власних потреб. Тож конструкторська діяльність перетворюється у пізнавальну, і такі активності заохочують не тільки створювати конструкції, а й вивчати їх і докілля, дають уявлення, чому саме так як це можна покращити, виміряти, які додаткові функції надати прототипам. Діяльність на уроках математики спрямована на формування п’яти основних компетенцій:

- процедурного розуміння — усвідомлення концепції, операцій з множинами та відношень;
- операційної свободи — формування навичок гнучкого і чіткого виконання операцій;
- стратегічної компетенції — вміння формулювати, виявляти і розв’язувати відповідні завдання;
- адаптивного міркування — навчити аналізу, синтезу, порівнянню, класифікації, доведення і аргументації;
- ціннісного усвідомлення — прийняття корисності та цінності наданого інтелекту моделі потребам і безпеці суспільства.

Можливості сучасних конструкторів варто використовувати для створення наочності, розгортання сюжетної гри, інсценізації задач, моделювання, щоб знання стали інструментом для розв’язання життєвих проблем; генерування нових ідей, прийняття нестандартних рішень. На уроках учні отримують реальні навички організації роботи, здійснюють простий контроль, будують математичний

опис, проводять комп'ютерне моделювання, аргументують необхідність відповідних пристроїв, аналізують інформацію з датчиків, будують багатокомпонентні системи, проводять випробування, модернізацію і програмування пристроїв. Все це дозволяє: забезпечити зворотній зв'язок в процесі навчання; зробити навчання більш інтенсивним, головне, ефективним за рахунок реалізації можливостей LEGO.

Список використаних джерел

1. Стаття «Інтеграція технологій LEGO MINDSTORMS Education EV3 в навчальний процес» Бондаренко Л. <https://naurok.com.ua/integraciya-tehnologiy-lego-mindstorms-education-ev3-v-navchalniy-proces-35818.html>
2. Стаття «ЛЕГО-конструювання як компонент STREAM-освіти» Стеценко І.Б., науковий співробітник Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем Національної академії наук України www.irbis-nbuv.gov.ua

ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ В STEM – ОСВІТІ

Ніколаєва Оксана Миколаївна,

аспірантка кафедри педагогіки, управління та адміністрування ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Україна

У сучасних соціально-економічних умовах швидко змінюється суспільне життя, що у свою чергу, передбачає постійне і неперервне вдосконалення системи освіти та її складових, принципів і парадигм. Вимоги до фахових компетентностей педагогів також постійно змінюються, оскільки вони в суспільстві є однією з основних рушійних сил прогресивних змін та формування громадян, здатних примножувати здобутки держави.

У пункті 10 статті 18 Закону України «Про освіту» зазначено, що професійний розвиток – це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності.

Нині педагоги працюють в умовах нової моделі освіти, реалізації концепції «Нова українська школа», запровадження нових підходів, зокрема STEM-освіти. Сьогодні вимагає від педагога працювати на майбутнє, випереджати свій час, що передбачає удосконалення фахової майстерності, постійного аналізу педагогічної діяльності та внесення коректив відповідно до соціальних запитів протягом всієї професійної діяльності.

Для забезпечення потреб педагогічних працівників у професійному зростанні потрібно розвивати всі можливі ресурси, надавати доступ до всіх джерел якісної освіти. Педагог повинен бути конкурентоспроможним у високотехнологічному світі – світі техніки і новітніх технологій.

На сьогоднішній день STEM є одним з головних трендів освітньої політики багатьох розвинутих країн світу. Зазначений напрям в освіті дає можливість у навчальних програмах посилити природничо-науковий компонент. Якість освіти визначається компетентністю та рівнем професійної діяльності вчителя, тому важливо уже під час навчання у педагогічному університеті формувати професійні компетентності майбутніх педагогів за напрямками та проблематикою STEM-освіти.

Вчитель повинен впроваджувати STEM-підходи під час вивчення предметів природничо-математичного циклу, у початковій освіті, використання проектно-дослідної діяльності тощо. Представлені технології необхідні для реалізації дидактичних принципів Нової української школи та формування у школярів ключових компетентностей, необхідних у XXI столітті.

Наприклад, компетентнісний підхід та особистісно орієнтоване навчання в Новій українській школі спрямовані на здобуття здобувачами освіти вміння навчатися впродовж життя, критично та творчо мислити, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі тощо. Розвиток пошуково-конструкторської та винахідницької діяльності у дітей сприяє формуванню цінних навичок творчої праці, умінню вести спостереження, розвивати мислення й естетичні смаки майбутнього винахідника, інженера, робототехніка, науковця або митця. Все це необхідно для успішної самореалізації сучасних здобувачів освіти у майбутньому та формування конкурентоспроможного випускника. Сучасні технології змінюють усі сфери життя людини. Спостерігається тенденція зменшення робочих місць, які не потребують високої кваліфікації. Вони заміщуються робототехнічними системами. Паралельно утворюються нові професії, пов'язані з необхідністю поєднання наукових знань, технічної, інженерної, дизайнерської та математичної компетентності – STEM-професії. Як наслідок, сучасна освіта має швидко адаптуватися до потреб економіки і надавати

здобувачам освіти такі знання й навички, які у майбутньому допомогли б їм стати конкурентоспроможними фахівцями.

Одним з актуальних напрямів модернізації та інноваційного розвитку природничо-математичного, гуманітарного профілів освіти виступає STEM-орієнтований підхід до навчання, який сприяє популяризації інженерно-технологічних професій серед молоді, підвищенню поінформованості про можливості їхньої кар'єри в інженерно-технічній сфері, формуванню стійкої мотивації у вивченні дисциплін, на яких ґрунтується STEM-освіта.

STEM-освіта – це програма навчання, яка готує учнів до успішного працевлаштування та вимагає розуміння наукових понять, формування технічно складних навичок із застосуванням знань у галузі інженерії, технології та математики.

Мета STEM-освіти – зацікавити здобувачів освіти природничо-математичними науками, мотивувати їх свідомо обирати професію, пояснити, що чим більше міждисциплінарних знань у них буде, тим унікальнішими фахівцями вони зможуть стати.

Впровадження в навчальний процес моделі STEM-освіти дозволить сформувати у здобувачів освіти такі STEM-компетентності, як:

- уміння поставити проблему;
- уміння сформулювати дослідницьке завдання й визначити шляхи його вирішення;
- уміння застосовувати знання в різних ситуаціях, розуміти можливість інших точок зору щодо розв'язання проблем;
- уміння оригінально розв'язати проблему;
- уміння застосовувати навички мислення високого рівня.

Список використаних джерел

1. Балик Н.Р. Формування інформаційних та соціальних компетентностей студентів з метою їх професійної підготовки у педагогічному університеті / Н.Р. Балик, Г.П. Шмигер // Науковий огляд. – 2016. – №1(22) – С. 14-21
2. Гончарова Н. О. Професійна компетентність вчителя у системі навчання STEM / Гончарова Н. О. // Наукові записки Малої академії наук України. – 2015. – № 7. – С. 141-147.
3. Патрикєєва О. О. Актуальність запровадження STEM-навчання в Україні / Патрикєєва О. О. // Інформаційний збірник для директорів школи та завідуючого дитячим садочком. – 2016.
4. Partnership For 21st Century Skills. Framework for 21st Century Learning. Retrieved on June 11, 2015 [Electronic resource] / Retrieved from: <http://www.p21.org/our-work/p21-framework>.

ДЕСЯТЬ ПЕРЕВАГ STEM-НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Сохань Н.Ф.

заступник директора КЗ «Дніпрорудненська гімназія «Софія» - загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №1» Василівської районної ради Запорізької області м. Дніпрорудне, Запорізька область, Україна

Світ набуває надзвичайно стрімких змін, а разом з ним маємо змінюватися і ми. Технічний прогрес досить швидко та впевнено крокує планетою, змушуючи нас, людей, поспівати за ним. Гаджети стають невід'ємною частиною нас, нашого повсякденного життя, а відповідно і навчання. Сучасні учні потребують не нових знань, умінь та навичок, а розвитку компетентностей.

У проєкті «Концепції STEM-освіти в Україні» зазначено, що акронім STEM визначає характерні риси відповідної дидактики, сутність якої виявляється у поєднанні міждисциплінарних практико-орієнтованих підходів до вивчення природничо-математичних дисциплін. Водночас, у STEM-освіту активно включаються творчі, мистецькі дисципліни, об'єднані загальним терміном Arts (STEMandArts напрямами є промисловий дизайн, архітектура, індустриальна естетика тощо).

Які кроки вже сьогодні роблять вчителі, щоб наблизити своїх учнів до STEM-освіти, зацікавити та полюбити саме навчання?

1. Вивчають природну прихильність та академічні здібності дитини, сильні та слабкі сторони учнів задля підтримки їх протягом процесу навчання і спроби полегшити зайвий стрес.

2. Створюють умови для учнів, які будуть підтримувати здоровий баланс між IQ (коефіцієнт інтелекту), EQ (емоційний коефіцієнт) і PQ (фізичний та психологічний коефіцієнт). Фундаментальним для дитини є PQ; дитина не зможе навчитися, якщо вона голодна, втомлена або нездорова. EQ також відіграє дуже важливу роль в академічній успішності дитини. Якщо дитина відчуває себе емоційно-

нестабільною, то вона не зможе вчитися. IQ розквітає тільки тоді, коли PQ та EQ підтримуються на високому рівні.

3. Вчать дітей розуміти те, яким чином наука і технологія впливає на якість життя людей.

4. Сприяють створенню науково-технічного середовища за межами навчального процесу. Це досягається різними способами. Один з ефективних способів – конструювання, вирішення головоломок та ігри під час виховних заходів з подальшою презентацією оригінальних рішень.

5. Залучають науку і технологію для пояснення необхідних для життя речей, таких як водопровід, електрика, автомобілі та ін.. Розробляють сценарій щодо подій «до та після» для того, щоб дитина усвідомила, що люди не завжди мали водопровід, електрику чи автомобілі, і технологічні процеси є важливими для повсякденного життя.

6. Аналізують відповідність практико-зорієнтованих завдань стандартам освіти. Рішення таких завдань дозволяє батькам та вчителям оцінити пізнавальні здібності дітей.

7. Вчать дітей, як проводити дослідження, починаючи з того, як спостерігати, задавати питання, створювати гіпотези і перевіряти ці гіпотези. Дослідження є основою науки, математики і технологічної діяльності. Залучаючи учнів до STEM-освіти, педагоги спрямовують свою діяльність на розвиток наступних навичок: співробітництво, комунікативність, творчість, критичне мислення.

Отже, до переваг STEM-освіти можна віднести такі технології навчання:

По-перше, STEM-навчання, починається зі створення освітнього простору. Завдяки реформі заклади освіти отримали можливість обладнати кабінети для перших та других класів сучасними меблями, комп'ютерною технікою, дидактичними матеріалами, тобто створити умови для розвитку творчих здібностей учнів, реалізації на практиці знань, отриманих на уроках.

По-друге, активне використання LEGO-конструктора в освітньому процесі, що робить його більш привабливим для дитини, сприяє розвитку особистості і спонукає до самонавчання. Конструктор LEGO – це потужний інструмент навчання в ході використання якого дитина:

- застосовує логічне та креативне мислення, розвиває моторику;
- вчиться створювати реальні речі;
- формує навички долати труднощі, працювати в команді.

По-третє, перевагою у формуванні STEM-компетентностей є метод моделювання. Спочатку учні придумують, конструюють і моделюють, а вже у процесі цієї діяльності опановують теорію у галузі STEM.

На уроках учні планують і розробляють моделі сучасної індустрії; створюють проекти, намагаються запропонувати власну модель; аналізують, роблять висновки, пов'язують їх з життєвими ситуаціями, з власним досвідом.

По-четверте, проектна діяльність сприяє формуванню в учнів умінь знаходити правильні рішення шляхом спроб та помилок, адже робота над проектом у початкових класах дає можливість отримати певний продукт, який можна використати у реальному житті. Актуальним є проведення науково-практичної конференції, в ході якої учні 1-4 класів захищають власні наукові міні-проекти.

Крім того, раннє залучення до STEM може підтримати не лише розвиток креативного мислення та формування компетентності дослідника, а й сприяти кращій соціалізації особистості, тому що розвиває навички співробітництва, комунікативності, творчості.

По-п'яте, залучення учнів до участі у *Міжнародному інтерактивному природничому конкурсі «КОЛОСОК»*, основним завданням якого є розвиток дослідницьких здібностей, винахідництва.

По-шосте, інтегроване навчання – основний складник STEM-освіти. Цілеспрямовані змістовні інтегровані уроки встановлюють міцні зв'язки між навчальними дисциплінами, вносять новизну в традиційну систему навчання, допомагають учням зрозуміти важливість вивчення основ наук як єдиної системи знань. Але не слід забувати, що STEM-освіта передбачає інтеграцію не лише математично-природничих наук.

По-сьоме, допрофільна підготовка має здійснюватися упровадженням курсів за вибором (варіативна складова навчального плану), предметних гуртків; диференційованим вивченням окремих предметів; участю в предметних олімпіадах, конкурсах, виставках; проведенням профконсультативної психодіагностики.

По-восьме, профільна освіта (10–11 класи) передбачає розвиток творчого потенціалу учнів залученням їх до науково-дослідницької роботи, формування готовності до розвитку професійних інтересів, уточнення подальших професійних планів і професійної перспективи.

По-дев'яте, курс «Технології» з обов'язковим модулем «Тривимірне моделювання та анімація» для учнів 10-11 класів. Учні працюють у програмному забезпеченні Blender 3D-пакет для створення 3D

графіки та відеоігор. Учні працюють над творчими проектами «3D друк», «3D моделювання», «3D принтер – технологія майбутнього» та захищають їх на наукових конференціях Малої Академії Наук. Результатом такої роботи є демонстрація друку 3D моделей.

По-десяте, робототехніка, що об'єднує програмування, алгоритміку, логіку, механіку, математику, проектування та фізику, та є серед обов'язкових предметів майже у всіх європейських школах.

STEM-освіту називають «навчанням навпаки» або «перевернутим навчанням». Зворотнім виявляється процес «від теорії до практики». Спочатку – гра, а потім – засвоєння нових знань. Але не можна вважати, що STEM-освіта – це лише «навчання навпаки».

Використовувати можна як елементи STEM-освіти, так і системно застосовувати таке навчання. Але краще, коли STEM-освіта не є видом діяльності окремих вчителів, а впроваджується в освітній процес як напрям всім педагогічним колективом. Не погоджуюся із думкою, що «не треба винаходити велосипед». Адже якщо учні самі його винайдуть, то переконувати їх у необхідності навчання потреби вже не буде.

Отже, впровадження STEM-навчання в освітній процес закладу освіти сприяє модернізації педагогічної, методичної, практичної підготовки вчителів та їх професійному зростанню. А комплексне й систематичне упровадження елементів STEM-освіти є ресурсом внутрішньої якості освіти. Майбутнє – за технологіями, а майбутнє технологій – за вчителями нового формату, які можуть повести учнів за собою, розширити їхній кругозір.

STEM-освіта буде якісною та виправданою лише тоді, коли вчитель сам забажає рухатися вперед не так як усі, а своєю траєкторією.

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. [Електронний ресурс]
2. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Проект концепції STEM-освіти в Україні. [Електронний ресурс] http://mk-kor.at.ua/STEM/STEM_2017.pdf
4. Фарбер К. Сім уроків для вчителів від Дамблдора. URL: https://www.edutopia.org/discussion/7lessonsteachersdumbledore?utm_medium=socialflow&utm_source

ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ В STEM - ОСВІТІ

Курта Наталія Василівна,

вчитель української мови та літератури

Лисівської філії I-II ступенів Корнинського ООЗ I-III ступенів Корнинської селищної ради

Попільнянського району Житомирської області

Переорієнтація освіти на таку, що відповідає запитам майбутнього, ґрунтується на міжпредметних знаннях та вміннях, передбачає застосування компетентностей у високотехнологічному та полікультурному суспільстві, є головним вектором цілого ряду освітніх систем.

STEM-освіта – це одна з основних тенденцій у світовій системі освіти. Діти, яких виховують за такою системою, легко адаптуються та знаходять місце в житті [3, с.5].

Особливою формою наскрізного STEM-навчання є інтегровані уроки, які спрямовані на встановлення міжпредметних зв'язків, сприяють формуванню в учнів цілісного, системного світогляду, актуалізації особистісного ставлення до питань, що розглядаються на уроці [2, с.16].

Інтегроване навчання – це навчання, яке засноване на комплексному підході. Навчання розглядається через призму цілісної картини світу (велика ідея), а не ділиться на окремі дисципліни. Предметні межі руйнуються, коли вчителі заохочують учнів робити зв'язки між дисциплінами і спиратися на знання і навички з кількох предметних областей.

Учням потрібні відкриті можливості для інтеграції знань і навичок з різних дисциплін.

Внутрішньопредметна інтеграція – це інтеграція з якоюсь окремо взятою шкільною дисципліною. Навчальний матеріал набуває вигляду великих блоків, що дає змогу видозмінити структурний зміст дисципліни. Нові знання вчитель дає порційно, що поступово поглиблює і розширює наявний кругозір школяра з цього предмета.

Міжпредметна інтеграція – залучення інформації з інших освітніх галузей [4].

Метою навчальних занять, побудованих на інтегрованому змісті, є створення передумов для різнобічного розгляду певного об'єкта, поняття, явища, формування системного мислення, збудження уваги, позитивно-емоційного ставлення до пізнання [1, с.2]

Інтеграційні процеси тісно переплітаються з упровадженням інноваційних технологій, метою яких є розвиток творчої особистості

Підстави інтегрування:

1. Тематична інтеграція: два-три предмети розкривають одну тему.
2. Проблемна інтеграція: одну проблему учні вирішують можливостями двох предметів.
3. Концептуальна інтеграція: наукова концепція розглядається і вирішується різними навчальними предметами в сукупності всіх засобів і методів.
4. Теоретична інтеграція: філософське взаємопроникнення різних теорій[4].

Структура інтегрованого уроку :

1. Мотивація навчальної діяльності учнів. Цілі й завдання обумовлено діагностично з двох-трьох дисциплін, зміст яких поєднується.
2. Вивчення нового матеріалу. Подання певної інформації вчителями, учнями. Виконання завдань пізнавального характеру, використання додаткового матеріалу як допоміжних чинників. Виконання творчої роботи, обговорення навчальних досягнень, творчих робіт, проєктів.
4. Підбиття підсумків і оцінювання.
5. Домашнє завдання. Дають диференційовано (можливо з декількох предметів) як спосіб закріплення вивченого матеріалу[2,с.8].

Типи інтегрованих уроків

- Вступні – до вивчення певного розділу;
- Вивчення нового матеріалу;
- Підсумкові (узагальнення та систематизація вивченого матеріалу).

Інтегрований урок відповідно до своєї складності вимагає сценарію, а не простого плану чи конспекту. Тому такі уроки слід проводити не частіше, ніж раз на семестр, щоб не переобтяжувати учнів[4].

Найбільш використані предмети для інтегрування з українською мовою та літературою – історія, мистецтво, зарубіжна література, географія, правознавство. Однак не менш цікавими та такими, що несуть у собі різноманітність інформації є такі уроки: українська мова – інформатика, українська література – малювання, українська мова – англійська мова [4].

Інтегроване навчання реалізується на засадах тематичного та діяльнісного підходів:

- Тематичний підхід передбачає організацію навчально-виховного процесу на основі однієї “змістової одиниці” – теми.

- Діяльнісний підхід передбачає організацію навчально-виховного процесу на основі організаційно-методичної системи щоденних діяльностей учнів та “стратегій” розвитку критичного мислення в межах тематичного чи предметного навчання.

Цінними є інтегровані дні, в яких зміст навчальних предметів найповніше інтегрується за змістом і дидактичною метою. Прикладом такої інтеграції є підпорядкування навчальних предметів певного дня одній із тем.

Тематичні дні об'єднують блок знань із різних навчальних предметів, тем навколо однієї проблеми з метою інформаційного та емоційного збагачення, сприймання, мислення, почуттів учня[4].

Під час проведення тематичних днів формуються наступні навички:

- навички критичного мислення;
- соціальні та комунікативні навички;
- організаційні навички;
- навички читання та розуміння художніх та інформаційних текстів;
- навички використання знань та способів дій у нових умовах;
- навички прогнозування, перевірки гіпотези;
- навички спостереження.

Саме співпраця в педагогічних спільнотах – основа успіху освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо розвитку STEM- освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2019/2020 навчальному році: лист ІМЗО №22. 1/10-2876 від 22 серпня 2019.
2. Морзе Н. STEM: проблеми та перспективи [текст] / Н. Морзе/[Презентація]:Київський університет імені Б. Грінченка.19.08.2016.

3. Завуч. Всеукраїнська газета для заступників директора навчального закладу. - №11 (581), червень, - 2016.

4. STEM-освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу:[http:// www.imzo.gov.ua /stem-osvita/](http://www.imzo.gov.ua/stem-osvita/) . – Назва з екрана.

РОЛЬ STEAM-ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ТРАНСПОРТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Лебідь І.Г.,

кандидат технічних наук, доцент

Лужанська Н.О.,

старший викладач Національний транспортний університет

Кравченя І.М.,

кандидат технічних наук, доцент Білоруський державний університет транспорту

Інтенсивний розвиток інформаційних технологій дає можливість оптимізувати технологічні та виробничі процеси, досягнути максимальної ефективності кадрового потенціалу, забезпечити інтенсивний розвиток як окремих підприємств чи організації, так і галузей в цілому. Потреби сучасного ринку митно-логістичних послуг потребують від профільних закладів вищої освіти (ЗВО) підготовки фахівців даної галузі, здатних активно адаптуватися до роботи підприємств, мати критичне та практично орієнтоване мислення, генерувати ідеї та знаходити засоби їх максимально ефективною реалізації.

Досить прогресивним напрямком, що пропонується застосовувати при підготовці фахівців з транспортних технологій є STEAM-освіта. Переважна більшість підприємств транспортної галузі залучає до роботи фахівців з досвідом роботи, що створює ряд перешкод при пошуках вакансій випускниками ЗВО. З метою спрощення та прискорення процесу адаптації здобувача посади, організація навчального процесу планується в умовах, максимально наближених до діяльності підприємств. Це потребує застосування інноваційних підходів до проведення лекційних та практичних занять, застосування професійного програмного забезпечення, побудови занять на основі комунікації викладачів, студентів та працівників підприємств, моделювання виробничих ситуацій та пошуку шляхів їх вирішення із застосування математичного апарату, дотримуючись технології виконання процесу.

На сьогоднішній день, студенти, що навчаються за спеціальністю 275 «Транспортні технології (за видами)», вивчають безліч практично орієнтованих дисциплін [1], що потребують застосування програмного забезпечення, здатного візуалізувати результати виконаної роботи та опрацьованих матеріалів. Як показує практика, звичайний менеджер-логіст повинен володіти безліччю навиків, знань і здібностей [2], здатних забезпечити організацію виробничих процесів на засадах, передбачених STEAM-освітою. Таким чином, студент матиме можливість комплексно підійти до вивчення технологічного процесу організації логістичного обслуговування із застосуванням комплексу ресурсів, спрямованих на розвиток наукових, професійних, комунікативних, організаторських та особистісних якостей.

Очевидно, що шлях до досягнення цієї мети буде досить тривалим, в першу чергу через відсутність в ЗВО спеціалізованих лабораторій, досить теоретизований підхід до проведення занять в зв'язку з відсутністю практичного досвіду у викладачів, слабкий взаємозв'язок профільних підприємств і ЗВО, що значно ускладнює адаптацію освітніх програм до вимог роботодавців при формуванні навчальних планів.

Якість роботи логістичних підприємств визначається професійністю та компетентністю персоналу, їх рівнем підготовки та здатністю до саморозвитку, а також постійного вдосконалення існуючих навиків. Вміння креативно мислити, застосовувати інноваційні підходи до організації транспортного та логістичного процесів, впроваджувати технології STEAM-освіти дадуть можливість модернізувати транспортну галузь в цілому.

Список використаних джерел

1. Освітньо-професійна програма «Організація міжнародних перевезень» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 275 «Транспортні технології (на автомобільному транспорті)» / Національний транспортний університет, 2019. – 24 с.

2. Про затвердження Випуску № 69 «Автомобільний транспорт» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників [Електронний ресурс] // Наказ Міністерства транспорту та зв'язку № 136. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0136650-06>.

MODERNIZATION OF OUT-OF-SCHOOL EDUCATION BASED ON PARTNERSHIP PEDAGOGY

Boiko A.E.

*Researcher of the Laboratory of Out-of-School Education of the Institute of Problems
on Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*

Nowadays modernization of out-of-school education system is carried out in the context of the renewal of European and world humanistic educational paradigms. It is associated with the recognition of the importance of knowledge as a driving force of social progress and prosperity. These changes concern the creation of new educational models, revision of the content of educational and didactic materials, forms and methods of teaching and educating the younger generation.

The acquisition of knowledge, intellectual skills and practical skills by young people, their transformation into experience of learning about the world around them, finding their own place in it becomes possible if the substantiation and development of modern methodological foundations of education. The solution of this problem is especially relevant in the context of determining the theoretical foundations of development of education in children's free time in institutions of out-of-school (non-formal) education.

The system of non-formal education in Ukraine is currently at developmental. Accordingly, the content of out-of-school education, its regulation and substantiation on modern scientific principles requires improvement. At the same time, the issue of developing modern educational technologies aimed at forming the personality of the pupil, adequate to the specifics of this level of education, is relevant [2]. Therefore, the attention of institutions of out-of-school education should be focused on the educational content and methods that would contribute to the formation of ways of self-knowledge and self-realization of personality in various creative activities.

Institutions of out-of-school education, taking into account the specifics of their educational process – variability and diversity, voluntariness and diversity, unlimited opportunities in time, practical orientation – should ensure the formation of a holistic picture of the world, create favourable conditions for formation of personal qualities [1].

A special role in modernization of out-of-school education belongs to the pedagogy of partnership, which is a key element in building a New Ukrainian school. The pedagogy of partnership is based on the principles of humanism and a creative approach to personal development. The main task of partnership pedagogy is to overcome the inertia of thinking, the transition to a qualitatively new level of building relationships between participants in the educational process. This task is implemented in the joint activities of the teacher and students, pedagogue and parents, which involves mutual understanding, unity of interests and aspirations for the personal development of the growing personality.

In the process of modernization of out-of-school education, we will rely on the following principles of partnership pedagogy

- respect for person;
- friendliness and positive attitude;
- trust in the relationship;
- dialogue – interaction – mutual respect;
- distributed leadership (proactivity, the right to choose and responsibility for it);
- principles of social partnership (equality of the parties, voluntary commitment, mandatory implementation of agreements) [3].

Expressing the ideas of partnership pedagogy, out-of-school educators need to use in their work not only standard methods of organizing the educational process, but to a greater extent to show initiative and build learning and education so that the child is constantly involved in joint activities. Interesting and fascinating stories, open conversation, fair and independent evaluation, encouragement of creative success, personal example, meetings with interesting people, joint search for solutions, joint socially useful affairs, charity events, etc. can be used as tools of partnership pedagogy.

To sum up, the psychological basis of pedagogy partnership is subject-subject relations, interaction and cooperation between teacher, student and parents who are united common goals and aspirations, as well as equal participants in the educational process, responsible for the result. Consequently, partnership pedagogy requires a rethinking of the role of the teacher, which is in updating professional thinking and appropriate purposeful actions such as constant analysis of own pedagogical activity focused on self-education, tracking the effectiveness of their work through a monitoring system.

References

1. Non-formal education. UNESCO Glossary. Retrieved from <http://uis.unesco.org/en/glossary-term/non-formal-education>

2. The Law “On Out-of-School Education”. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>

3. The New Ukrainian School: Conceptual principles of secondary school reform. 2017, 40 p. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Book-ENG.pdf>

КОНФЛІКТ ЯК СТИМУЛ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА.

*Шевченко Наталія Олександрівна,
аспірантка кафедри психології Університет «КРОК»,
бізнес-тренер в Бізнес-школа «КРОК», консультант*

Розвиток та становлення особистості та міжособистісних відносин проходить через конфлікт. З погляду на особистісний розвиток стадія конфлікту описана у праці Джозефа Кемпбелла «Герой із тисячею обличь», з погляду психології груп конфлікт визначається Брюсом Такменом як окрема стадія розвитку будь-якої групи [1, 2].

Навіть маючи спільні інтереси, схожі риси, спільну або схожу мету, групи у своєму розвитку можуть стикатися із протиріччями всередині групи. І питання в тому, як врегулювати спірні моменти, як навчитися використовувати конфлікт для конструктивного розвитку кожного, хто в ньому приймає участь, знаходити компроміс задля досягнення спільної мети чи вчитися співробітництву.

Школа поєднує декілька груп із різними інтересами: учнів, вчителів та батьків. Школа – це дуже складна система, яка постійно знаходиться в динаміці. Отже, дуже складно уникнути конфліктів та врахувати інтереси всіх таким чином, щоб всі були задоволені.

Кен Томас та Ральф Кілмен, вважали, що у кожного із нас є той варіант розв'язання конфлікту, якому ми він надаємо перевагу [3]. Компроміс та співробітництво як стилі поведінки щонайбільше враховують інтереси обох сторін. Інші стилі поведінки задовольняють інтереси сторін конфлікту нерівномірно.

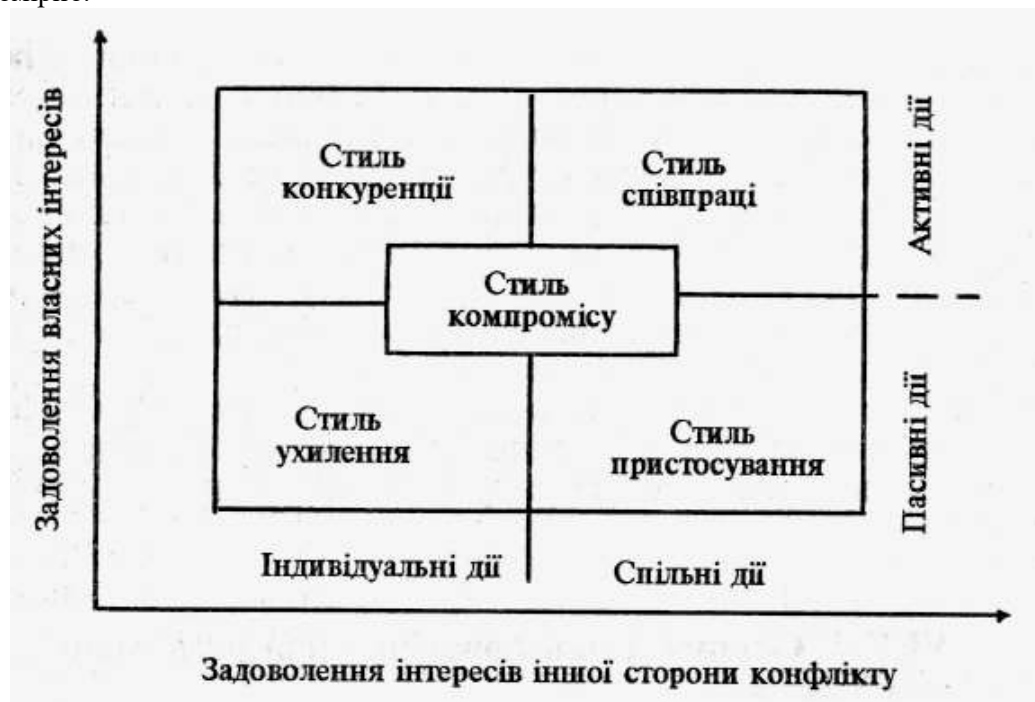

Рис. 1. Сітка стилів поведінки у конфліктних ситуаціях за Томасом-Кілменом.

Міністерством освіти та науки України в 2019 році затверджено рамковий Меморандум про співпрацю між педагогами, батьками та учнями, який базується на засадах поваги до особистості, доброзичливості, позитивного ставлення та довіри, розподіленому лідерстві та принципах соціального партнерства [4]. «Педагогіка партнерства», як ще називають нову концепцію, це дуже цікава та приваблива ідея, оскільки передбачає перехід від авторитарної системи із домінуванням школи як представника держави у вихованні до врахування інтересів і побажань учнів та їх батьків, базується на гуманістичних засадах та відповідає розвитку суспільства. Безперечно, це - ідеал, до якого має прагнути будь-яка школа, загальноосвітня або вища.

На даному етапі розвитку країни така концепція може вважатися утопічною та декларативною. Але ж, як орієнтир та бажання розвитку у цьому напрямку, вона має важливу функцію: надати сенсу та мотивації. Для втілення цієї ідеї потрібні конкретні зважені плани та дії.

Одним із можливих кроків може бути проведення необхідних заходів підвищення психологічної освіченості для учнів, батьків, зацікавлених у розвитку шкіл. Це можуть бути конференції, тренінги, майстер-класи, соціальних відео, тощо. Вміння слухати та розвиватися мають допомогти у досягненні кращих результатів та спільної мети. Як зауважують Співак та Онуфрієва, «міжособистісні конфлікти є одним із засобів самоствердження особистості, формування її активної позиції у взаємодії з оточуючими, що може бути визначене як конфліктне становлення, самоствердження та соціалізація» [5]. Отже, конфлікти сприяють розвитку особистості та її соціалізації, вони є двигуном позитивних змін за умови, що сторони вміють дослухатися до себе, до своїх інтересів, розуміти інтереси та позицію інших, готові спільно шукати шляхи створення позитивних змін та досягнення намічених результатів.

Безперечно, досягнути компромісу не завжди можливо, оскільки є встановлені системою освіти правила та повноваження для керівників окремих структур, є різні системи навчання та підходи, є недосконалість системи підвищення кваліфікації викладачів, є різні вимоги батьків та підходи до виховання дітей, і відсутність розуміння дітей щодо важливості деяких знань. До кожного із цих питань необхідно підходити зважено та враховувати фактори, що впливають на рішення та на які вплинути нелегко. Але ж компромісне вирішення питань дуже важливо там, де питання йдеться про підходи, що застосовуються у викладанні конкретних предметів, застосування інновацій у навчанні, вміння дати учням та студентам знання, із якими їм буде легше адаптуватися у світі, що динамічно змінюється.

Список літератури:

- (1) Кемпбелл Д. Герой із тисячею облич / Джозеф Кемпбелл. – Київ: Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 392 с. – (ISBN 966-7217-36-1).
- (2) Tuckman B.W. Developmental Sequence in Small Groups'. / Tuckman B.W. // Group Facilitation: A Research and Applications Journal. – №3, Spring 2001
- (3) Вітенко І.С., Вітенко Т.І. Основи психології / Вітенко І.С., Вітенко Т.І. – Вінниця: Нова книга, 2008. – 256 с. – (ISBN 978-966-382-060-6).
- (4) Нова українська школа. Крок до педагогіки партнерства: Школам пропонують меморандум співпраці між педагогами, батьками та учнями. [Електронний ресурс] / Нова українська школа – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/news/krok-do-pedagogiki-partnerstva-shkolam-proponuyut-memorandum-spi-vpraci-mizh-pedagogami-batkami-ta-uchnyami>.
- (5) Співак В.І. Теоретико-методологічні аспекти дослідження конфлікту та конфліктності особистості. [Електронний ресурс] / Співак В.І., Онуфрієва Л.А. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/User/Downloads/znpkp_sp_2015_24_23.pdf.

**ІННОВАЦІЙНИЙ ОСВІТНИЙ ПРОЄКТ «Я – ДОСЛІДНИК 2.0» – ТРЕНД НОВОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

*Коломоєць Галина Анатоліївна,
науковий співробітник відділу цифрових освітньо-наукових систем
Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»*

*Марченко Володимир Леонідович,
спеціаліст з розробки впровадження
інформаційних та STEM-технологій Видавничого дому «Освіта»*

*Вахняк Надія Вікторівна,
методист Департаменту співпраці з
методистами та вчителями Видавничого дому «Освіта»*

Зміни, що відбулися у соціально-економічній сфері українського суспільства зумовили першочергову потребу в реформуванні загальної середньої освіти. Згідно із законодавством України: Законом України “Про освіту”, Законом “Про загальну середню освіту”, Законом “Про інноваційну діяльність”, Указів Президента України “Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року”, “Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні”, Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти на період до 2029 року “Нова українська школа”, передбачено докорінні зміни в освіті з урахуванням досвіду провідних країн світу з метою підвищення якості освіти, активному освоєнні нових видів професійної діяльності, що відповідають вимогам ринку праці.

Враховуючи актуальність і значущість окресленої проблеми, зазначимо, 2020-2021 н. р. в Україні проголошено Роком математики та STEM-підходу в освіті. На думку Міністра освіти і науки Г. Новосад це допоможе привернути увагу не тільки освітян, а й всіх громадян країни до розвитку математичної грамотності підростаючого покоління.

Загальновідомо, математична та природничо-наукова освіта (STEM-освіта) є рушієм економіки. Тому сучасний педагог повинен більше зосереджувати увагу на вивчення таких предметів як «Я досліджую світ» та «Математика», показати їх взаємозв'язок з іншими предметами.

Проведене дослідження показало, що забезпеченню якості освітнього контенту Нової української школи, формуванню ключових компетентностей учнів молодших класів слугують наступні чинники:

- впровадження методик особистісно, компетентісно зорієнтованого навчання;
- технологічність методик навчання;
- використання інноваційних освітніх проєктів;
- організація освітнього процесу із застосуванням діяльнісного підходу на інтегрованій основі.

З точки зору Л. Даниленко, інноваційний освітній проєкт – це комплекс заходів, спрямованих на проведення системного дослідження в галузі освіти, який передбачає чітку постановку мети, терміни виконання, виконавців, кошторис та джерела фінансування [1, с. 15].

Одним із трендів Нової української школи є інноваційний освітній проєкт «Я – дослідник 2.0», автори ініціативи Г. Євдокімова та О. Коршунова Видавничого дому «Освіта» під науковим керівництвом Д. Васильєвої.

Інноваційний освітній проєкт «Я – дослідник 2.0» розроблено в рамках освітнього проєкту «Я-Дослідник» (2017-2021 роки реалізації) з урахуванням досвіду сингапурської математичної освіти. Інноваційний проєкт «Я – дослідник 2.0» спрямовано на формування: математичної, природничо-наукової компетентності; громадянської свідомості; здоров'язберігаючої життєвої позиції та розвиток м'яких навичок таких як: комунікація, колаборація, креативність, критичне мислення тощо.

Автори зазначають, метою інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня «Я – дослідник 2.0: початкова школа» є підтвердження шляхом апробації ефективності математичної та природничо-наукової системи розвитку особистості дитини «Я – дослідник 2.0» у початковій школі. В ході реалізації якого учні молодших класів залучаються до практичного виконання різноманітних завдань навчального та експериментально-дослідницького характеру, створення STEM-проєктів практичного спрямування.

Авторський колектив у своїх напрацюваннях пропонує надавати перевагу активним методам навчання, зокрема проблемно-пошуковим та дослідницьким методам, адже саме вони надають вчителю можливість виявляти та розвивати особистісні інтелектуальні здібності дітей.

Резюмуючи вищесказане, зазначимо, представлений інноваційний проєкт «Я – дослідник 2.0» дозволить здійснити змодельовати освітній процес, спираючись на ініціативу самих учнів, сформувати міжпредметні та ключові компетентності необхідні для успішної самореалізації у житті. Отже, представлений інноваційного проєкт відповідає Державному стандарту початкової школи та вимогам Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Даниленко Л. І. Оцінювання та відбір педагогічних інновацій: теоретико-прикладний аспект : наук.-метод. посібник / за ред. Л. І. Даниленко. – К. : Логос, 2001. – 185 с.
2. Коршунова О. В. Я досліджую світ. 1 клас. Змістова лінія «Земля (земля)» : навч. посіб. учня / О. В. Коршунова, Н. І. Гущина, М. О. Шастун. – К. : Вид. дім. «Освіта», 2020. – 72 с.
3. Коршунова О. В. Я досліджую світ. 1 клас. Змістові лінії «Повітря. Вода» : навч. посіб. учня / О. В. Коршунова, Н. І. Гущина. – К. : Вид. дім. «Освіта», 2020. – 80 с.

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ГАЛУЗІ ПРИРОДНИЧИХ НАУК

Іванців О.Я.,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри ботаніки і методики викладання природничих наук,
Східноєвропейський національний університет імені Лесі України*

Іванців В.В.,

*кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри екології та агрономії, Луцький
національний технічний університет*

Усі процеси реформування, що відбуваються у сучасній педагогічній галузі, так чи інакше пов'язані із інтеграцією. Зокрема, йдеться мова про природничі науки. А саме, спираючись на пропозиції європейської комісії (2018 р.), щодо ключових компетентностей українська система загальної середньої освіти визначила компетентність у галузі природничих наук, техніки і технологій. Вона передбачає здатність та готовність застосовувати відповідний комплекс знань і методологій для пояснення світу природи, визначення і формування висновків на основі отриманої інформації та відповідальність особи за наслідки своєї діяльності [1].

Саме формування компетентності є виваженим та на перший погляд, відображає усі методологічні аспекти вивчення природничих наук. Чому ж у науковців та педагогів такі неоднозначні думки, щодо впровадження в навчальний процес елементів цієї компетентності. Вся справа в тому, що саме ця компетентність стимулює реформу природничої освіти у напрямку інтеграції таких навчальних дисциплін як: біологія, географія, фізика, хімія. тобто, на місці існуючих у навчальному плані дисциплін виникає інтегрований курс «Природничі науки». Що він являтиме для учнів, педагогів ще не до кінця висвітлено.

На сучасному етапі триває всеукраїнський експеримент «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення інтегрованого курсу «Природничі науки» у якому бере участь 141 заклад середньої освіти, а саме учні 10-11 класів суспільно-гуманітарного, спортивного, військового та мистецького спрямування [2]. Така інтеграція зводить шкільний курс до засвоєння лишень окремих елементів вищезазначених наук, а решта спеціальних компетентностей, на думку педагогів, залишається поза увагою. Також значні занепокоєння викликає й можливість того, що значна кількість учнів обере цей предмет за для зменшення кількості дисциплін, що вивчатимуться. А в результаті зменшиться і кількість потенційних абітурієнтів, що здатні в подальшому здобувати освіту за природничо-математичними та технічними спеціальностями. Адже отриманих при вивченні інтегрованого курсу знань буде недостатньо для задачі зовнішнього оцінювання знань та подальшого навчання з окремих профільних предметів природничого циклу.

Ще одну важливу проблему окреслює процес інтеграції. Більшість закладів середньої освіти на даний момент не мають підготовлених фахівців, що здатні водночас якісно викладати усі складові інтегрованого курсу «Природничі науки». Щодо цієї проблеми, то певні позитивні зрушення уже відбулися. Адже, провідні заклади вищої освіти уже розпочали підготовку фахівців галузі знань 01 освіта педагогіка, спеціальності 014.15 Середня освіта (Природничі науки). Такі фахівці отримують кваліфікацію вчитель природничих наук. Також, вчителі мають змогу пройти підвищення кваліфікації за різними освітніми програмами, що ліцензовані закладами вищої освіти. Наприклад, підвищення

кваліфікації педагогічних працівників за освітньою програмою «Формування фахових компетентностей вчителів природничих наук». Ця освітня програма дає змогу вдосконалити свої професійні компетентності будь-якому вчителю-предметнику. Але заклади вищої освіти пропонують і такі освітні програми де, наприклад, вчитель біології зможе пройти стажування та отримати необхідні йому компетентності у галузі фізики, географії чи хімії та навпаки. Все це дасть змогу педагогам, що отримали дипломи про освіту за окремими предметними спеціальностями більш якісно викладати нову інтегровану дисципліну.

Існуюче на сучасному етапі методичне забезпечення інтегрованого курсу «Природничі науки» свідчить, що на даний момент існує чотири проекти, які забезпечать нові можливості і підходи до викладання нового предмету. Колективами авторів розроблені навчальні програми, які пропонують нові методики та методи викладання інтегрованого курсу.[2] Також, уже існують розроблені підручники для 10 та 11 класу [3, 4]. Інтернет ресурси пропонують розробки практичних робіт [5], що допоможуть вчителям та учням на основі подальших рекомендацій і запропонованого обладнання освоїти нові теми у дуже незвичному форматі.

Отже, усі вище перераховані застереження та зрушення, результати експерименту, що триває невдовзі дадуть відповіді на всі питання, що виникають та допоможуть вітчизняній освіті прийняти вірне рішення відносно впровадження інтегрованого курсу «Природничі науки». А саме яким шляхом піде Україна: чи вивчення "Science", що вивчатиме викладання біології, фізики, хімії, географії, чи залишиться зі своїми усталеним навчальним планом з окремими дисциплінами покаже час.

Список використаних джерел

1. Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти <https://is.gd/qXJOO9>
2. Наказ МОН від 03.08.2018 № 863 "Про проведення експерименту всеукраїнського рівня "Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення інтегрованого курсу "Природничі науки" для 10-11 класів закладів освіти загальної середньої освіти" на серпень 2018 – жовтень 2022 роки" <https://is.gd/ajDZA1>
3. <https://is.gd/RgNXQ0>
4. <https://is.gd/GXyC0k>
5. <https://drive.google.com/file/d/1CCnGgJxLi40YO71ws1zAc4IAI5pJwYI0/view>

ЗНАЧЕННЯ «ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ» В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Казанчук Ірина Дмитрівна,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного права та процесу,

Харківської національний університет внутрішніх справ м. Харків, Україна

У ХХІ столітті швидкими темпами зростають потоки інформації, розвиваються технології її обробки та зберігання. У цих умовах в Україні одним із перших соціально-правових інститутів, який зазнав революційних змін щодо інформаційному впливу, стала система вищої освіти. Оскільки сучасний освітній процес неможливо уявити без передових технологій, тому згідно ст. 32 Закону України «Про вищу освіту» заклади вищої освіти зобов'язані вживати заходи із запровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій [1]. Реалії життя доводять, що якісне викладання навчальних дисциплін у закладах вищої освіти не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають комп'ютерні технології і Інтернет. Власно, реформування вищої освіти в Україні передбачає впровадження у тому числі і цифрових технологій в сучасне освітнє середовище, що є не тільки невід'ємною частиною сучасного світу, але й значною мірою визначає подальший розвиток суспільства і держави.

Особливу актуальність дане питання набуло у зв'язку із запровадженням у березні 2020 року карантинних дій на всій території України. Відповідно до наказу МОН України від 16 березня 2020 р. № 406 «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19» керівники закладів освіти на період карантину забезпечують виконання освітніх програм, зокрема шляхом організації освітнього процесу із використанням технологій дистанційного навчання [2]. Зазначимо, що така індивідуалізована форма навчання відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу, що функціонує на основі сучасних ІК-технологій. Важлива роль при цьому надається використанню навчання за допомогою дистанційної системи «LMS Moodle». За її допомогою студент, не виходячи з дому, може прослухати лекції, виконати практичні завдання та

тести, поспілкуватися з викладачем з різних питань тематики занять, і навіть взяти участь в семінарах і конференціях. Такі зміни неминуче зачіпають всі сторони суспільного життя, та створюють нові можливості для розвитку особистості. Однак, бездумне застосування цифрових інструментів може призвести і до негативних наслідків, коли реальне пізнання замінюється ілюзорним, а навчання перетворюється у просту розвагу.

У цьому аспекті у травні 2018 року у Франції на міжнародній конференції міністри освіти країн Європи сформуливали цінності Європейського простору вищої освіти. Серед них: академічна свобода, добросовісність, інституційна автономія, участь студентів і академічного персоналу у врядуванні. Також вони виокремили 10 принципів удосконалення процесу викладання та навчання [3].

1. Впровадження цифрових технологій в освітній процес сприяє розвитку студента як активного і відповідального громадянина, здатного до критичного мислення, розв'язання проблем, готового до навчання впродовж життя.

2. Відданість кожного викладача професійному викладанню навчального матеріалу та покращення якості навчання є невід'ємною складовою місії та стратегії вищого закладу освіти.

3. Керівництво університету бере активну участь і сприяє просуванню (прогресу, розвитку) навчання та викладання.

4. Навчання і викладання є колегіальним процесом, що передбачає співпрацю всередині університету та між університетом і суспільством.

5. Навчання, викладання та дослідження є взаємопов'язані процеси, які збагачують один одного. При цьому викладання є ядром академічної практики та цінується як наукова та професійна діяльність.

6. ЗВО активно використовує і високо цінує різноманітність підходів до навчання та викладання дисциплін, поважає розмаїття студентів, стейкхолдерів.

7. Значні ресурси та відповідні структури необхідні, щоб підтримувати та забезпечити вдосконалення навчання та викладання.

8. Вдосконалення навчання і викладання є рушієм інституційного забезпечення якості та спільною відповідальністю працівників та студентів ЗВО.

Проаналізувавши вказані принципи функціонування європейського освітнього процесу, відокремимо базові тренди у навчанні та викладанні:

1) інтернаціоналізація навчання, що передбачає мобільність студентів у обранні форм навчання та професіоналізм викладацького складу, міжнародна дослідницька співпраця, міжнародний обмін студентами та викладачами;

2) «діджиталізація» освіти, комп'ютерні класи, онлайн-бібліотека, онлайн-курси, студентський портал, соціальні медіа для комунікацій, персоніфікований навчальний портал, депозитарії, онлайн іспити і тести, MOOCs, «tabletcomputing gamification», «learning analytics», «3D printing and wearable technologies» [4];

3) зміна концепції викладання, вимоги до професіонального рівня викладацького складу та результатів навчання, баланс між викладанням і дослідженням, залучення зовнішніх «стейкхолдерів»;

4) удосконалення навчального середовища через розвиток навчальних ресурсних центрів, наукових і комп'ютерних лабораторій, адаптація навчальних аудиторій для урізноманітнення підходів до викладання, а також створення зон для інтерактивної взаємодії та командної роботи;

5) розроблення та імплементація інституційних політик та стратегій.

У контексті зазначеного хочеться звернути увагу на значення діджиталізації в освіті, як фундаментального чинника ефективності освітнього процесу ЗВО в сучасних умовах. В Україні використання діджиталізації успішно відбувається у напрямках електронного навчання (elearning), інформаційних технологій, та ТКП (телекомунікаційні послуги) [5, с. 89]. Слід зазначити, що активному поширенню діджиталізації сприяє високошвидкісний мобільний зв'язок, за допомогою якого можуть розповсюджуються цифрові технології в освітній діяльності.

Загалом, розвиток цифрового порядку денного для Європи («Digital Agenda for Europe») передбачає такі важливі напрямки як [6]:

- цифрове суспільство (навички і вакансії; кібербезпека і конфіденційність);
- дослідження та інновації (інновації; цифрова інфраструктура; нові технології; відкрита наука тощо);

- доступ та комунікації (телекомунікації; відкритий Інтернет тощо);

- цифрова освіта.

Утім, основною проблемою реалізації державної політики України у сфері стимулювання розвитку цифрових технологій «діджиталізації» залишається низький стан правового його забезпечення. Нажаль, наявною є фрагментарність, відсутність системності, послідовності,

завершеності та узгодженості між ухваленням нормативно-правових актів і подальшою розробкою механізмів їх практичної реалізації. В цілому, діючі законодавчі та підзаконні нормативні документи, що регулюють сферу запровадження цифрових технологій в освітній процес, мають за змістом багато суперечностей та не визначеностей, а саме:

- багато регулюючих правових норм та інститутів, надмірний адміністративний і податковий тиск на суб'єктів інноваційної діяльності;
- низька спроможність держави ефективно справлятися із взятими на себе зобов'язаннями у сфері розвитку і впровадження цифрових технологій.

Чи можливо покращити дану ситуацію? Звісно. Нам уявляється, що з огляду на сучасний стан і потенціал розвитку цифрового сектора України, вимогою часу є узгодження основних стратегічних цілей, механізмів і нормативно-правового забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні на найближчу перспективу шляхом створення «Єдиної цифрової платформи в освіті».

Крім того, адміністрації закладу вищої освіти не слід забувати і про такі ефективні шляхи удосконалення організації освітнього процесу з використанням ІК-технологій як: 1) постійність «фідбеків» серед студентів про якість навчання, а також того, що їм хотілось би покращити у викладанні та навчанні; 2) активне проходження викладацьким складом ЗВО тренінгів, вебінарів тощо з метою підвищення їх професійного рівня; 3) стимулювання найкращих викладачів за їхні досягнення та активне використання цифрових технологій у викладанні; 4) сприяння впровадженню нових методів навчання та викладання; 5) підтримка прагнення викладачів використовувати інноваційні методи у викладанні, та допомагати їм у цьому; 6) використання провідного досвіду та освітніх програм інших вітчизняних та закордонних закладів вищої освіти.

Таким чином, можна впевнено сказати, що розвиток цифрових технологій у сучасному освітньому середовищі спричиняє розробку нових інструментів навчання у закладах вищої освіти і робить освітній процес більш ефективним. У свою чергу, перехід на якісно вищий рівень використання цифрових технологій в освіті вимагає удосконалення державного управління цим процесом.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. (в ред. від 18.03.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення 14.05.2020).
2. Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19 : наказ МОН України від 16.03.2020 № 406. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizacijni-zahodi-dlya-zapobigannya-poshirennyu-koronavirusu-s-ovid-19> (дата звернення 14.05.2020).
3. Матеріали конференції міністрів освіти Європейського простору вищої освіти (24-25.05.2018, м. Париж). URL : <https://erasmusplus.org.ua/novyny/1791-konferentsiia-ministriv-osvity-yevropeiskoho-prostoru-vyshchoi-osvity-24-250518-m-kyiv.html> (дата звернення 18.05.2020).
4. The Global Information Technology Report. *Growth and Jobs in a Hyperconnected World*. URL : www.weforum.org/gitr_version.pdf (дата звернення: 27.04.2020).
5. Жерновникова О.А. Діджиталізація в закладах освіти. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції* (Харків, 10 квітня 2018 р.). Х., 2018. С. 88-90.
6. Digital Agenda for Europe. URL: <http://ec.europa.eu/digitalagenda> (дата звернення 15.05.2020).

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Назаренко Наталія Степанівна,

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

В умовах сьогодення основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, для виховання покоління людей, здатних ефективно працювати й навчатися протягом життя, орієнтуватися в безперервному потоці інформації.

Розробка відповідних технологій навчання посідає одне з пріоритетних місць у загальній стратегії оновлення всієї сучасної освіти. У цьому контексті організація проектної діяльності майбутніх офіцерів-прикордонників з використанням інформаційних засобів навчання набуває особливого значення у реалізації завдань нової освітньої політики.

Проектна діяльність забезпечує пріоритет соціально значущих знань та вмінь, які дозволяють майбутнім офіцерам-прикордонникам успішно реалізуватися у професійній діяльності; а також створює умови для творчої самореалізації, підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, самостійності, відповідальності, вмінню планувати, приймати рішення, оцінювати результати. Офіцери-прикордонники набувають досвіду вирішення реальних проблем у житті.

Ці ідеї знайшли своє висвітлення в розробленому учнем Дж. Дьюї У. Кілпатриком методі проектів – організації навчання в процесі активної пошукової діяльності, спрямованої на розв'язання конкретної практичної проблеми. Основним мотивом такої діяльності є не сам процес пізнання, а спроба розв'язати конкретну проблему, розробити необхідні практичні рекомендації. Цінність методу проектів визначається його освітнім, розвивальним і виховним потенціалом [1, с. 94].

У зарубіжних школах Європи та Америки цей метод розвивався активно і досить успішно. Його популярність була зумовлена раціональним поєднанням теоретичних знань і практичного досвіду для вирішення конкретних проблем.

Саме поняття “проект” вперше з'явилося у XVII - XVIII століттях і служило синонімом словам “експеримент” у природничих науках і “розгляд справ” у юриспруденції. Пізніше, у XIX столітті були визначені ще дві моделі проектів, які використовуються і сьогодні. Перша, більш давня, модель Вудворта передбачає спочатку вивчення матеріалу, набуття знань та формування навичок, які в подальшому знадобляться для конструювання проектів. Друга, більш сучасна, модель Річардса передбачає “занурення” в проблему, її фундаментальне дослідження [2, с. 320].

Сьогодні існує безліч різних трактувань поняття “проекткування” і, знаходячи серед них інваріантну основу, Дж. Джонсон визначає його як “процес, який дає початок змінам у штучному середовищі” [4, с. 78]. В.І. Слободченко розглядає проекткування як механізм розвитку освіти – вищу форму інноваційної діяльності в освіті, яка не зводиться ні до оновлення, ні до нововведення [3, с.26]. Предметом проекткування є створення нових умов розвитку освіти в цілому, переходу її з одного стану в інший. Під навчальним телекомунікаційним проектом Є.С. Полат розуміє “об'єднану навчально-пізнавальну творчу діяльність партнерів, організовану на основі комп'ютерних телекомунікацій, які мають спільну проблему, мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямовані на досягнення загального результату сумісної діяльності [5, с.147].

Одним із прикладів застосування методу проектів на заняттях з англійської мови є презентація, яка проводиться з метою перевірки рівня навченості майбутніх офіцерів-прикордонників. Важливість уміння проводити презентацію зростає у зв'язку з необхідністю навчити майбутніх офіцерів-прикордонників виступати перед аудиторією, англомовною зокрема, використовувати технічні засоби навчання, відповідати на запитання. Вивчаючи правила організації та проведення презентації, готуючи матеріал, майбутні офіцери-прикордонники навчаються працювати в групі, розподіляти обов'язки. Розвивальний ефект підготовки презентації відчувається в активній допитливості, пізнавальному інтересі, в оволодінні дослідницькими методами мислення, формуванні свідомого і творчого вибору оптимальних засобів перетворювальної діяльності; вмінні мислити системно і комплексно, самостійно виявляти потреби в інформаційному забезпеченні діяльності, опановувати нові знання й застосовувати їх на практиці [1, с.96].

Отже, під проектною діяльністю майбутніх офіцерів-прикордонників ми розуміємо спільну, обґрунтовану, сплановану й усвідомлену діяльність, що має загальну мету, узгоджені методи і спрямована на формування інтелектуальних і практичних умінь. А метод проектів ми розглядаємо як структурно-організаційну форму педагогічного процесу, що моделює професійну діяльність майбутніх офіцерів-прикордонників і забезпечує інтегровану освіту, використання різного роду знань, вдосконалення професійних навичок та вмінь. Застосування методу проектів стимулює і посилює позитивну мотивацію до навчання; активізує безліч дидактичних підходів – навчання у процесі діяльності, незалежні заняття, сумісне навчання, мозковий штурм, рольові ігри, евристичне та проблемне навчання, дискусії, командне навчання, самомотивуюче навчання, дозволяє вчитись на власному досвіді та досвіді інших, приносить задоволення. Використання методу проектів сприяє формуванню високого рівня здібностей і наукових знань майбутніх офіцерів-прикордонників.

Список використаних джерел

1. Назаренко Н.С. Проектна діяльність як засіб формування професійної компетентності майбутніх перекладачів / Н.С. Назаренко // Наука і освіта: Науково-практичний журнал Південного наукового центру НАПН України. – листопад, 2011. – № 8СІV. – С. 94–96.
2. Назаренко Н.С. Формування професійної компетентності майбутніх прикордонників-перекладачів на заняттях з перекладу / Н.С. Назаренко // Українознавчий альманах. Випуск 9. – Київ,

Мелітополь, 2012. – С. 318–321.

3. Сисоєва С. Особистісно зорієнтовані технології: метод проектів / С. Сисоєва // Підручник для директора. – К.: Пляєди, 2005. – № 9–10. – С. 25–28.

4. Джонс Дж. Методы прогнозирования / Дж. Джонс. – М.: Мир, 1986. – 524 с.

5. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров. – М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 272 с.

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ НА ПІДСТАВІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

Наришкова Т.В.,

заступник директора з НВР Одеської ЗОШ №26

Суспільний запит на виховання творчої особистості, здатної самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі, нестандартні рішення висунуло сучасне життя.

Декларація нових цілей навчання в Національній доктрині розвитку освіти в ХХІ столітті спонукає вчителя до пошуку та реалізації педагогічних інновацій у навчально-виховному процесі. Готовність учителя до творчого пошуку разом з учнями створює атмосферу продуктивного пізнання. Лише на основі цього вчитель може творчо використовувати навчальні та виховні прийоми, комбінувати їх, впроваджувати нові методики, виробляти нові нестандартні прийоми активізації пізнавальної діяльності учнів. Це здійснюється на основі особистісного підходу в навчанні до кожного учня, розвитку ініціативи й творчості, використанні нестандартних форм навчання.

Учитель-новатор тільки тоді перебуватиме на висоті свого становища, коли матиме змогу застосувати такі способи викладання, які повністю задовольняють дітей, збуджують їх інтерес до навчання, творчу активність. Крім того, учитель повинен бути ще й дослідником, а школа - не лише місцем для навчання, а й лабораторією.

Учитель, який формує творчу особистість, повинен бути новатором за своєю суттю. Тільки тоді нові ідеї, прогресивні принципи та прийоми допоможуть йому створювати нові педагогічні технології, впроваджувати різноманітні інновації в навчально-виховний процес. І тільки тоді буде перебудовано всю систему виховання й навчання у бік підвищення її ефективності.

Для особистості, яка прагне творчості, характерними є оригінальність, ініціативність, висока працездатність, задоволеність від самого процесу праці більше, ніж від її результатів.

Учителі Одеської загальноосвітньої школи №26 I – III ступенів Одеської міської ради Одеської області, розташованої в самому серці Одесі – у районі Молдованки на Старопортофранківській, 32 – формують в учнів активну громадянську позицію, навчаючи любити, цінувати, берегти свої школу, місто, країну. З метою привернути увагу міської влади до проблем збереження архітектурних пам'яток Одеси наші учні під керівництвом Калантай Н.К., учителя історії, узяли участь в проекті 2013-2016 «Всемирное наследие в руках молодежи»: складання історичної довідки на кожен будівлю, яка потребує реставрації, фотофіксація, представлення проектів на міській конференції – у рамках якого разом з Громадською організацією «Мой дом - Одесса» і Управлінням з охорони культурної спадщини на чолі з Шелюгиним А. І. будівлю нашої школи було відреставровано. Вона є пам'яткою архітектури й налічує 128 років. 1891 року з ініціативи одеського міського голови купця Протасова за адресою нашої школи було засновано дівоче училище для 100 учениць за проектом архітектора М. К. Толвінського.

Учні ведуть дослідницьку роботу на базі історико-краєзнавчого музею та Одеського державного обласного архіву. Постійно відвідують виставки, що організуються в музеї. Як наслідок - було знайдено фотоматеріали про будівлю Міського дівочого училища.

Група учнів працює над вивченням архівних документів з градобудівництва в Одесі на замовлення управління охорони культурної спадщини Одеської міськради. Учні готують історичні довідки для паспортів та документів. Підготовлені історичні довідки за будівлями, розташованими на вулицях Гаванна, Гоголя, Маяковського, Некрасова. Підготовка документів триває. Зі своїми пошуковими матеріалами учні виступають на міських конференціях.

За дорученням управління охорони культурної спадщини Одеської міськради виконувалися різні роботи. Важлива така робота – вивчення стану пам'ятників міста і складання довідки для управління.

Групу учнів 9 -11 класів було прийнято до міської групи громадських інспекторів.

Разом з громадською організацією «Мій дім Одеса» вони взяли участь у листопадових суботниках зі збереження маєтку Маразлі, розташованого на Французькому бульварі, 85 (територія санаторію імені В.В. Чкалова). Учні також брали участь у різних акціях зі збереження будинку Русова, завдяки яким зараз проведено реставрацію цієї історичної будівлі.

Під керівництвом куратора з краєзнавчого музею учні працюють над виготовленням макетів. Постійно проводяться зустрічі з одеськими краєзнавцями та письменниками, завдяки яким наша бібліотека поповнюється книгами. Так Альберт Малиновський надав бібліотеці свої книги «Кіно в Одесі», «Зелені легені Одеси», краєзнавець Губарев Олег подарував одну зі своїх останніх книг «Градостроение в Одессе», з якої учні черпали матеріали для своєї пошукової роботи.

Отже, реалізація роботи з краєзнавства дала можливість створити колектив з різновікового складу учнів. Вони більше пізнають себе, своїх товаришів, вивчають історію і культуру свого міста та зв'язок своєї сім'ї з містом, набувають знань і умінь у дослідницькій та пошуковій роботі. Учні вміють самовизначитися у виборі творчої роботи і проводять практичні роботи за ними (оформлюють паспорти експонатів, складають екскурсії, почали працювати в науковому проєкті «Знай та люби своє місто»). Підсумком роботи за першу чверть стане виставка «Стара Одеса», яка відкриється 16 вересня в школі. Постійно проводяться виставки з історії Одеси: «Стара Одеса», «Відомі одесити», «Вони залишили слід в Одесі», де можна познайомитися і з випускниками школи, які зробили свій внесок в історію міста.

Наші вчителі мають досвід впровадження медіаграмотності в освітнє середовище. Учителі Пучка В. І. (учитель мистецтва), Чебан О. І. (учитель історії), Савіна О.О. (учитель української мови та літератури) з 2019 року беруть участь у проєкті для вчителів і учнів «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», організаторами якого є IREX, АУП, StopFake, – навчають учнів основ медіаграмотності.

Наші учні постійно співпрацюють з журналістами одеських телеканалів (ТРК «Репортер» – Дмитро Богомолів, журналіст, ведучий програми «Новини», «Спортивні новини»; Народне радіо – Денис Цикановський, програмний директор, продюсер, ведучий) та викладачами факультету журналістики Національного університету «Одеська юридична академія» (заступник декана, старший викладач Писаренко Л.М.).

В обласному конкурсі інформаційних проєктів «Одещина літературна» наші учні (Котенко Олександр, Бабенко Станіслав, Пазюрич Дмитро, Старшов Артем – 9 клас; координатор проєкту заступник директора з НВР, Нарішкова Т.В.) у 2013 році нагороджені дипломом I ступеня в номінації «Відеокліп». Учень 9 класу Арабаджі Роман на Всеукраїнському конкурсі «Весілля наука» в м. Харків у 2017 році посів II місце (відеосюжет «Мама не просто слово»). Відома шкільна блогерка Рубанович Світлана є автором ролику «Історія школи».

Найголовніше – наші учні створили шкільний медіаконтент ще у 2009 році під назвою «Одеська загальноосвітня школа №26» (<http://www.prvo.od.ua/school/s26/?p>). Його цільова функція – показати себе Інтернет-спільноті, представити інформацію про учнівське життя. Сторінки сайту об'єднано загальною темою та містять модулі «Новини», «Календар подій», «Про школу», «Учителі», «Контакти».

Такий досвід роботи показує, що сучасній українській школі XXI століття потрібен учитель з якісно новим баченням проблем освіти, учитель-творець, професіонал, невтомний дослідник-новатор, здатний швидко перебудувати напрям і зміст діяльності відповідно до зміни технологій та вимог суспільства, учитель, який допоможе учневі сформулювати генетичну потребу у творчій самостійності, реалізації себе як усебічно розвиненої особистості.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНИХ ПРОЄКТІВ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Савіна О.О.,

*учитель української мови та літератури Одеської загальноосвітньої школи №26
I-III ступенів Одеської міської ради Одеської області*

У статті розглянуто доцільність впровадження інноваційних освітніх проєктів на прикладі «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність». З'ясовано, що використання інфо-медійних засобів навчання сприяє забезпеченню якості освітнього процесу.

Ключові слова: проєкт, інфо-медійна грамотність, медіапродукт..

Актуальність. Сьогодні відбувається переорієнтація навчання з засвоєння величезної суми знань на освоєння компетентностей. Це передбачає формування вмінь школяра працювати з

інформацією: шукати, аналізувати, критично переосмислювати, відбирати необхідну, використовувати для вирішення певних задач. Проєкт «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» сприяє набуттю учнями необхідних навичок вмілого та безпечного споживання інформаційних продуктів. Він спрямований на формування розуміння школярами поняття «медіапростір» та позиціонування себе як користувача та створювача медіапродукції.

З 1 вересня 2018 року в Україні застосовується новий Державний стандарт освіти, де обов'язкові результати навчання передбачають, що школяр Нової української школи має засвоїти навички зі сприйняття.

Наразі реалізується міжнародний інноваційний освітній проєкт «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» міжнародною організацією IREX (Радою міжнародних досліджень та обмінів) у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та МБФ «Академія української преси», за підтримки Державного департаменту США та Міністерства закордонних справ та справ співдружності націй Великої Британії.

Мета проєкту: сприяти підвищенню рівня підготовки та зміцненню потенціалу вчителів і викладачів для розвитку ефективної та сталої моделі інтеграції навичок критичного сприйняття інформації в навчальний процес освітніх закладів України.

Учителі відвідали тренінги, що передбачали навчання інтерактивним методикам викладання інфо-медійної грамотності, ознайомлення із онлайн-інструментами, які можна використовувати на уроках, а також презентацію спеціально розроблених навчальних матеріалів для таких предметів: історія України та всесвітня історія (8-9 клас), українська мова та література (8-9 клас), та мистецтво (9 клас).

Методологія, розроблена IREX передбачає роботу з методами подачі інформації та розвиток навичок інфо-медійної грамотності (медіаграмотність, критичне мислення, інформаційна та візуальна грамотність, тощо) на уроках шкільних предметів. Навчальна програма предмету чи програмові вимоги не змінені.

На уроках історії дітям тепер пояснюватимуть, як можна перевіряти інформацію, аналізувати джерела, проводити паралелі та розуміти контекст подій. Також учні будуть знати як визначати маніпуляції, відрізнити факти від суджень та розуміти, що бувають різного роду наративи чи трактування історичних подій. Під час оновлених занять школярам пропонують використовувати тематичні фільми, онлайн-джерела, історичні документи, статті тощо.

Ключовим під час уроків з української мови та літератури стає робота з текстами: уміння аналізувати тексти, порівнювати їх, розрізнити стилі мовлення, перевіряти та знаходити фейки, маніпуляції чи мову ворожнечі у текстах, та вміти виправляти ті ж тексти.

Натомість уроки з мистецтва більше сконцентровані на візуальному контенті: велика увага приділяється візуальній грамотності, вмінню розрізнити оригінали від фейків, аналізувати різні стилі та твори. Також, значна частина матеріалу на другий семестр стосується медіа та медіаграмотності.

Учасники проєкту отримали навчальні матеріали (доступ до розроблених уроків/вправ, презентацій, відео та роздаткового матеріалу), методичну та експертну підтримку для впровадження інфо-медійної грамотності в навчальний процес. Викладацький склад відібраних закладів тісно співпрацює з командою партнерів, які впроваджують проєкт, у розробці нових навчальних планів та програм для своїх закладів з урахуванням інструментів інфо-медійної грамотності.

Упроваджуючи проєкт, учителі мають змогу зробити перебування школяра в медіапросторі безпечним, корисним, цікавим, бо:

- уроки «осучаснені», а тому цікавіші для дітей. Медійний простір, у якому живе дитина (людина!!!) інформаційного сьогодення, – неймовірне поле для діяльності вчителя. Якщо необхідно познайомити школярів з біографією та діяльністю якоїсь дуже важливої та видатної людини, то на уроці вони будуть кіберполіціантами, які перевіряють достовірність інформації про певну особистість (від Тараса Шевченка до космонавтів та президентів – залежно від теми заняття) – і вони будуть шукати, перевіряти, порівнювати, аналізувати інформацію! Додайте різні джерела інформації (підручник, відеоролик, статтю в журналі, пост у соцмережі) – і діти знайдуть купу відмінностей і з'ясують, яке ж джерело найнадійніше;

- уроки інтегративні. У проєкті «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» майже кожна тема легко інтегрується з різними темами різних навчальних предметів;

- уроки «навчально-виховні» – дають можливість не розділяти освітній процес на «навчальний» і «виховний». Для багатьох педагогів таке розділення існує: «Вчу дітей я на занятті, а виховую на класній годині». Це помилковий підхід і його можливо переформатувати;

- уроки «проєктні» – за будь-якою темою можна розробити невеличкий (або, навпаки, великий)

проект. Ураховуючи типові етапи роботи над проектом, учитель планує вивчення не окремих тем, а цілого тематичного модуля;

- уроки «продуктивні» – кожен з них закінчується практичною роботою. Колаж, фотографія, малюнок, аудіозапис, мультфільм, стіннівка, замітка, інтерв'ю – кожного заняття діти створюють власний медіапродукт (або аналізують готовий).

Реалізація даного проекту дає можливість виховати: - медіаграмотного учня, який спроможний перетворювати інформацію в якісні знання; - медіакомпетентного члена сучасного соціуму, який здатен не піддаватися медіаагресії та маніпуляціям.

Список використаних джерел

1. Безпека дітей в Інтернеті: попередження, освіта, взаємодія: Матеріали обласної науково-методичної Інтернет-конференції (м. Кіровоград, 11 лютого). Електронний ресурс / Укладачі М.С. Чала, А.В. Частаков, О.В. Литвиненко. - Кіровоград, 2014. - 184с.

2. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / Волошенюк О. В., Ганик О. В., Голощапова В. В., Дегтярьова Г. А., Іванова І. Б., Кожанова А. Ю., Пиза Г. Ю., Шкробець О. О., Янкович О. І. / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф. – Київ : ЦВП, АУП, 2018 — 234 с.

МЕТОДИКА CLIL НА УРОКАХ У ШКОЛІ З РУМУНСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ

Фонарюк Тетяна Іванівна,

*учитель української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист
Чернівецької гімназії № 6 ім. Олександра Добраго Чернівецької міської ради,*

м. Чернівці, Україна,

fonariuktania@gmail.com

Учитель повинен свідомо йти в ногу з сучасністю,
пройматися і надихатися силами, що пробудилися в ній.

А. Дістервег

Мова, писемність, освіта – це ті цеглинки, на яких формується національна ідентичність, суспільство, державні інституції. Кожен народжується у мові або мовах, якими говорять навколо нього. Але що таке «рідна» мова? І що відбувається, коли ми вивчаємо іншу? Якщо кожна мова описує світ по-своєму, що ж вимальовується, коли людина говорить багатьма мовами? Переходити з однієї мови на іншу, навчаючись і перекладаючи, – це ціла пригода, інший спосіб передачі смислу. Усі ці способи, коли між ними виникає тертя, збагачуються: ми починаємо краще розуміти, що ми хочемо сказати, коли знаємо, що це можна сказати інакше, іншою мовою, іншими словами, і тоді це вже буде не зовсім те ж саме.

У сучасному світі конкурентноспроможними на ринку праці є ті, хто за необхідності вміють водночас поєднувати, аналізувати та застосовувати свої знання з декількох дисциплін. У ХХІ столітті виграє той фахівець, який має не тільки фахові знання, а ще й знає державну мову.

Реалізація нових векторів освітньої системи в закладах загальної середньої освіти Чернівецької області з навчанням мовою національних меншин потребує використання сучасних інструментів дослідно-експериментальної роботи «Розвиток комунікативної компетентності в полікультурному освітньому середовищі засобами технології CLIL», яку ми розпочали з вересня 2019 року. Актуальність та перспективність дослідження дозволяє реалізувати завдання педагогів щодо формування лінгвістичної й комунікативної компетентності в учнів другою (нерідною) мовою.

Термін CLIL (Content and Language Integrated Learning) був запропонований Девідом Маршем, дослідником у галузі багатомовної освіти, у 1994 році для позначення методики викладання і вивчення загальноосвітніх предметів (або окремих розділів) іноземною мовою. В українській мові аббревіатура CLIL розшифровується як предметно-мовне інтегроване навчання (або за Л.Г. Мовчан: контекстно-мовне інтегроване навчання [4, с. 217]). CLIL дає можливість сформувати в учнів лінгвістичні та комунікативні компетенції у тому ж навчальному контексті, в якому відбувається розвиток їх загальних знань, умінь та навичок.

Цей підхід базується на так званих чотирьох «С»: content (зміст), communication (спілкування), cognition (процес пізнання), culture (культура), й допомагає ознайомити учнів з ширшим культурним контекстом, підготувати їх до інтернаціоналізації та професіоналізації, підвищити загальну й специфічну мовну компетенцію, розвинути багатомовні інтереси й ставлення, урізноманітнити методи та форми навчання й підвищити мотивацію учнів (Див. Рис. 1).

Технологія CLIL (4Cs)

Рисунок 1

Більшість дослідників методики CLIL відзначають багато складнощів її впровадження: недостатня кількість постійних викладацьких ресурсів, невідповідна підготовка і відсутність підвищення кваліфікації фахівців, складнощі у підборі матеріалів для викладання, необхідність подолання батьківського спротиву до вищезазначеного підходу [5, с. 58].

Завдання нашого дослідження «Розвиток комунікативної компетентності в полікультурному освітньому середовищі засобами технології CLIL»:

- проаналізувати моделі впровадження технології CLIL у зарубіжній і вітчизняній педагогічній теорії та практиці;
- визначити показники ефективності запровадження уроків із використанням технології CLIL на основі системного аналізу освітнього процесу закладу загальної середньої освіти;
- конструювати діяльність учнів і вчителів, організацію їх взаємодії в умовах уроків із використанням технології CLIL під час проведення поурочного навчання та шкільних мовних таборів;
- обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов розвитку комунікативної компетентності в полікультурному освітньому середовищі засобами технології CLIL.

Важливим аспектом реалізації CLIL є вибір методів, від яких великою мірою залежить ефективність цього процесу. Аналіз науково-педагогічних джерел показав, що на сьогодні найбільш актуальними методами, що застосовуються для ознайомлення з відповідним матеріалом у рамках імплементації підходу CLIL і розвивають критичне мислення, є такі:

- методи візуалізації;
- активне дослідження понять;
- групова робота над контентом концептів (з можливим використанням рідної мови);
- огляд основної лексики і ключового змісту понять на уроці.

Так. Це тільки перший етап роботи. Практично кожна людина рано чи пізно зіштовхується із ситуацією, в якій немає однозначного «правильного» чи «неправильного» розв'язку. Але рішення необхідно ухвалювати і діяти. Саме тоді на допомогу приходить креативне мислення, адже ситуації, що вимагають від нас нестандартного підходу, трапляються все частіше. Подолання стереотипів і вихід за межі – лише один з аспектів креативності, інші не менш важливі вміння – експериментувати і змішувати, формувати нові навички, оперувати складністю, допоможе виробити методика CLIL у закладах загальної середньої освіти Чернівецької області з навчанням мовою національних меншин.

Завдання кожного з нас – зробити процес навчання захоплюючим та радісним. І тут важливе все: посмішка, доброзичливий тон, почуття гумору, мистецтво спілкування, креативне мислення, участь в експериментах.

Список використаних джерел

1. Завалій Дзвінка. Учитель нового покоління: який він? – <https://prosvitcenter.wordpress.com/2015/07/03>.
2. Закон України «Про освіту» – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Михайловська Н.А. та ін. Форми і методи вдосконалення знань з української мови в учнів закладів загальної середньої освіти з навчанням румунською мовою: методичні рекомендації, дорадчо-інформаційні матеріали для вчителів української мови та учнів закладів загальної середньої освіти з навчанням румунською мовою / Михайловська Н.А., Фонарюк Т.І., інш. – Чернівці: Букрек, 2018. – 460 с.

4. Мовчан, Л. Г. Використання досвіду Швеції у вітчизняній практиці навчання іноземних мов [Електронний ресурс] / Л. Г. Мовчан // Гуманізація навчально-виховного процесу. – 2011. – Спец. вип. 7, ч. 2. – С. 214-220.
5. Harrop E. Content and Language Integrated Learning (CLIL): Limitations and possibilities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uah.es/dspace/bitstream/handle/10017/14641/Harrop_Content.pdf?sequence=1
6. Сисоєва С. Сучасні аспекти професійної підготовки вчителя // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 4. – С. 60 – 66.

ЛЕГІТИМАЦІЯ ІННОВАЦІЙ У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Ілляхова Марина Володимирівна

*кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти дорослих
ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

Професійна місія сучасного науково-педагогічного працівника полягає у здійсненні дослідницької, креативної, новаторської, інноваційної діяльності, а також підготовці фахівців, які відповідатимуть інноваційним орієнтирам, соціальним настановам, економічним стратегіям інформаційного суспільства з інноваційно-креативним типом економіки. Ключовим ресурсом цієї динамічної системи стає інноваційна діяльність новаторів і вчених, а головними продуктами – інновації, нововведення, відкриття у різних професійних практиках. Відповідно створення професійного середовища, спрямованого на актуалізацію і розвиток творчих здібностей фахівців, їхнього креативного потенціалу, упровадження нових технологій, методів, програм, досягнення інноваційних результатів, що оновлюватимуть якість освітнього процесу є найважливішими завданнями науково-педагогічної діяльності і національної освітньої політики.

У контексті науково-педагогічної діяльності інновація може розглядатися як цілеспрямована, ефективна зміна та введення нового до: 1) змісту, мети, технологій і форм освітнього процесу; 2) організації спільної, ефективної діяльності суб'єктів освітнього процесу; 3) стилів педагогічної діяльності і проектування успішного навчально-пізнавального процесу; 4) системи оцінювання; 5) навчально-методичного забезпечення; 6) освітньо-професійних програм. Відповідно, нововведення можуть мати локальний, комплексний і системний характер. Їх можна отримати шляхом: комбінації креативних методик і технологій; модифікаційних перетворень відомого і визнаного науково-педагогічного досвіду; удосконалення і видозміни програм, навчально-пізнавальної структури; радикальних принципів змін в освітньому процесі. Комбінаторні або ретронування передбачають структурне, а не змістовне перетворення, наприклад удосконалення і адаптація до науково-педагогічної практики забутих програм, технологій. Наприклад, у «Методичному словнику», Е. Кагаранов виокремлює педагогічні нововведення визначальні на 1925 рік, зокрема: активний метод, лекції-диспути, драматизація, студійна система занять тощо [1, с. 40]. На сьогодні багато з освітніх технологій актуалізовано і впроваджено як нововведення. На рівні винаходу відбувається створення і упровадження авторської програми, реалізується оновлення змісту освітнього процесу. Рівень відкриттів у науково-педагогічному процесі передбачає якісне оновлення системи освіти, шляхом упровадження нової освітньої моделі. Таким чином, інноваційна науково-педагогічна діяльність це цілеспрямований процес, що ґрунтується на рефлексії науково-педагогічного досвіду та орієнтований на зміну, удосконалення, створення нових методів, технологій, авторських програм, що оновлюють якість науково-педагогічної практики.

У структурі інноваційної науково-педагогічної діяльності виокремлено кластери компетенцій, що уможливають реалізацію етапів і способів упровадження нововведень. Мотиваційно-проективний кластер компетенцій об'єднує процеси самовизначення викладача у ставленні до нового, конструктивної зміни його професійної позиції а також готовність до інноваційної діяльності. Це передбачає вміння мотивувати себе на успіх, застосовувати кейро-технології і принципи самоменеджменту, розвивати самовпевненість у процесі перетворень, проводити професійно-мотиваційний аналіз власних можливостей створенні і адаптації нововведень. Ці вміння забезпечують реалізацію науково-педагогічного пошуку, який спрямовано на визначення альтернатив, пошук адекватних креативних методик для комбінації і синтезу, продукування нових ідей, створення «чек-листа» нових ідей. Ключовим результатом пошукового етапу є формулювання і опис інноваційної проблеми, а також визначення критеріїв, мети, моделі науково-педагогічного нововведення. Формування і опис інноваційної проблеми – складний і тривалий процес, який передбачає усвідомлення проблемної ситуації, пошук протиріч,

розширення проблеми до проблематики, критична оцінка наявних знань і даних, а також здійснення аналітичного огляду за технологіями swot-аналізу, ТРВЗ, інвентаризації ресурсів тощо.

Гносеологічний кластер характеризує пізнавальну та інтелектуальну активності науково-педагогічного працівника. Включає вміння використовувати різні методологічні настанови у процесі науково-дослідної діяльності, розуміти наукову проблему і вміння формулювати її у вигляді інноваційних завдань, застосовувати креативний підхід у вивченні і перетворенні проблемної ситуації, реалізовувати мисленнєвий експеримент, який ґрунтується на заміщенні реальних об'єктів їхніми умовними зразками, аналогами, використання у науково-педагогічній діяльності евристичних технологій і методів, а вміння фахівця створювати нові та оригінальні ідеї, здатність до систематизації і комбінування, реалізація когнітивної гнучкості, діалогічного і латерального мислення у процесі пошуку ефективних шляхів вирішення проблем. Гносеологічний кластер компетенцій уможливує *створення науково-педагогічного нововведення* шляхом проектування інноваційної моделі і перетворення її з абстрактної на реальну. Це призводить до створення науково-обґрунтованого проекту – програми авторського курсу, створення інноваційного середовища.

Праксеологічний кластер характеризує здійснення дослідно-експериментальної, рефлексивної, діяльності у процесі інноваційного пошуку, що передбачає: вміння вести звітність про інноваційну діяльність, створювати інноваційний проект, публічно захищати і аргументувати власні ідеї, здатність упроваджувати інноваційно-креативні рішення, розробляти оптимальний сценарій щодо реалізації нововведень, вміти здійснювати самоконтроль, рефлексію і корекцію інноваційної діяльності. Ці вміння забезпечують створення програми і сценарію *реалізації результатів* науково-педагогічного нововведення.

Операційний кластер визначає цілеспрямовану зміну, що вносить до науково-педагогічної діяльності інновації, шляхом популяризації, упровадження і розповсюдження нововведень. Комбінує наступні компетенції: вміння реалізовувати практику нововведень в освітній процес, застосовувати інноваційно-креативні методики у проведенні експериментальної діяльності, визначати нові модуси наукової діяльності, створювати умови для впровадження індивідуальної освітньої траєкторії, планувати й управляти проектами, що мають наукову, соціокультурну і комерційну цінність на засадах інноваційності, креативності, творчості, ініціативності та критичності мислення, а також здатність реалізувати власний авторський стиль. Оскільки інноваційний процес виходить за межі локальної науково-педагогічної діяльності, обов'язковою умовою виявляється *легітимація науково-педагогічного нововведення*, шляхом визначення ступеню нововведення та його масштабів, а також інтеграція нововведення до освітнього процесу.

За визначенням Марка Сачмана [3], у загальному розумінні легітимація – це процес, за допомогою якого певний феномен починає сприйматися у суспільстві як бажаний, прийнятний, відповідний його системі норм, цінностей і переконань. Тобто це процес поступового прийняття спільнотою певного феномена, явища, інновації. У локальному значенні легітимація розуміється як різновид дискурсивної стратегії, в якій відбувається конструювання певної легітимності або нелегітимності, шляхом опису дій об'єкта легітимації, що несуперечливо вбудовує їх у систему існуючих цінностей спільноти. Тобто легітимізувати означає конструювання у соціальному, науковому просторі власного позитивного образу і свого нововведення та зуміти донести цю успішну конструкцію до більшості членів спільноти. У цьому процесі нове, що спочатку не сприймалося, стає цінними для більшості.

Легітимація має три базові компоненти: прагматичний – враховує інтереси цільової аудиторії, а саме суб'єктів і об'єктів нововведень; моральний – орієнтований на думки авторитетних осіб, ключових стейтхолдерів на ринку освітніх послуг, які визначають цінність нововведення; когнітивний компонент орієнтовано на розуміння і зацікавленість членів всієї наукової спільноти характеристиками об'єкта легітимації – від нових авторських освітніх програм до упровадження нових освітніх моделей. Відповідно, легітимація має три стадії: 1) *теоретизація* – поширення знань про ефективність нововведення та визнання інновації; 2) *просування нововведення* – створення у науковій спільноті позитивного ставлення до інновації, шляхом ефективною презентації засобами медіаполітики і підтримки громадських інститутів; 3) *остаточне укорінення інновації* – нововведення стає природною компонентою в освітньому просторі і не потребує подальшого обґрунтування. Кожна стадія процесу легітимації має один або декілька компонентів, наприклад, стадії теоретизації і просування базуються на прагматичній і моральній легітимації, а стадія укорінення – на когнітивній. Таким чином, інновація активно впроваджується у науково-педагогічні практики шляхом її успішної інтеграції до актуальної системи норм і цінностей (широка моральна легітимація). Таким чином, інновація стає необхідною частиною модернізації освітнього процесу, що оновлює якість соціально-економічної, наукової, освіто

логічної практики.

У результаті встановлено, що реалізації інноваційної діяльності відбувається оновлення форми, змісту, структури науково-педагогічної діяльності. Упровадження авторських курсів, креативних авторських програм, інноваційних технологій, новаторських ідей і концепцій модернізують якість освітнього процесу. Відповідно до праксеологічного підходу, осмислення результативності науково-педагогічної діяльності, передбачає високу якість, ефективність, успішність, продуктивність, економічність, конструктивність, корисність дій науково-педагогічного працівника.

Науково-педагогічного працівника реалізується у системній єдності мотиваційно-проективного, гносеологічного, праксеологічного і операційного кластерів компетенцій викладача. Відповідно до актуалізації структурних вмінь інноваційна науково-педагогічна діяльність є: 1) цілеспрямованим процесом самовизначення викладача у ставленні до нового, конструктивна зміна його професійної позиції, а також готовність науково-педагогічного працівника до інноваційної діяльності; 2) ціледосяжним процесом створення нових технологій, методів, програм, що оновлюють якість освітнього процесу; 3) ефективно здійснення дослідно-експериментальної, рефлексивної, діяльності; 4) цілеспрямована зміна, що вносить до науково-педагогічної практики інновації та у процесі легітимації уможлиблює модернізацію системи освіти.

Таким чином, на основі отриманих результатів дослідження, перспективною є розробка системи науково-методичного супроводу безперервного професійного розвитку і саморозвитку креативності науково-педагогічного працівника у формальній, неформальній та інформальній освіті.

Список використаних джерел

1. Ілляхова М. В. Сутність та специфіка креативної діяльності у системі неперервної освіти. Збірник наукових праць : *Вісник післядипломної педагогічної освіти*. Вип. 10 (23). С. 37–46.
2. Огієнко О. та ін., Інноваційна діяльність вчителя: термінологічний словник. *Київ, Україна*, 2016, 120 с.
3. Suchman M. C. Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *Academy of Management Review*. 1995, vol. 20. № 3. P. 571–610.

ТЕХНОЛОГІЯ «ДАЛЬТОН - ПЛАН» У ПРАКТИЦІ РОБОТИ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Кутеньова Наталія Борисівна,

завідувач Чернігівського закладу дошкільної освіти №72, центру розвитку дитини

У 1920 році в місті Дальтон (США) молода вчителька Хелен Паркхерст організувала школу на основі ідей Монтесорі. Вона стала залучати дітей до організації навчання, збирати їх в гурток і домовлятися, що вони будуть робити протягом тижня. Навчальним простором поступово ставав не тільки клас, в якому були знищені колишні стрункі ряди парт. Тепер займатися можна було і в коридорі, тому що туди перекочувала частина шкільної бібліотеки, або за загальним столом, де вміщалися відразу кілька дітей, які працюють над спільною проблемою. Школа стала способом життя, в якому і дитина, і дорослий спільно вибудовували свої образи особистості і світу.

«Дитині, - пише Паркхерст, - повинна бути надана повна свобода без перерв займатися яким би то не було предметом, який його захопив». [1]

Філософська основа технології «Дальтон – план» - прагматична.

Прагматичність - це вміння планувати і реалізовувати обрану життєву стратегію, абстрагуватися від непотрібних дрібниць та діяти за планом. Вельми корисна властивість для тих, хто звик добиватися поставлених цілей.

Методологічний підхід Дальтон – технології - практико-орієнтований. Це вид пізнавально-дослідницької діяльності, переважною метою якої є формування у дошкільнят умінь і навичок практичної роботи та розуміння того ДЕ, ЯК і ДЛЯ ЧОГО отримані вміння використовуються на житті. Ще одна властивість практико-орієнтованого підходу пов'язана з його формами і засобами здійснення. Дошкільнята повинні освоювати якусь певну діяльність не з розповідей педагога, а безпосередньо включаючись в її найпростіші форми. [2]

Дорослий (педагог) стає частиною освітнього середовища, що оточує дитину. Він так організовує діяльність дітей, щоб більшу частину роботи вони могли здійснювати без його участі. Дорослий необхідний лише на початкових етапах, коли діти ще тільки вчать самостійного пошуку і орієнтації в освітньому просторі. Він підкаже, як і до кого звернутися за допомогою, надихне на важку для дитини роботу, нагадає про правила, спільно прийняті в групі. Саме нагадає, бо вихованці повинні

відчувати відповідальність за підтримання порядку та робочої атмосфери. Але при цьому підходить дорослого в технології «Дальтон-план» гнучкі. Він знає, кому потрібно дозволити відхилитися від обраного освітнього маршруту, а кого закликати до пильності та відповідальності. В устах такого вихователя ніколи не прозвучить: «Ти зробив це неправильно!». Він обов'язково запитає: «Чому ти це зробив так?»

У технології Дальтон-план важливі:

- створення наповненості середовища - «середовища вибору», тому принцип варіативності відіграє особливу роль в організації самостійної діяльності;
- навігація - обговорення обраного маршруту: визначення зон виборів та ризиків;
- масштабування: не нав'язуючи дитині вид діяльності, спостерігати за ним, фіксувати його статистику інтересів, і допомагати переводити їх в масштаб індивідуальної діяльності. [3]

«Дальтон-план» заснований на трьох принципах: свобода, самостійність, співпраця. Всі ці принципи об'єднуються провідним принципом - принципом гуманізму.

Принцип свободи.

Свобода - це право вибору дитиною завдання, партнера, темпу, способу роботи. Завдання визначаються змістом освітньої програми дошкільного закладу з урахуванням тематичного планування. При цьому дитина здійснює самостійне виконання завдань, самоконтроль, взаємоконтроль. Після чого кожен вихованець індивідуально представляє виконане завдання педагогу. Таким чином, свобода поєднується з відповідальністю.

Принцип самостійності.

Самостійність - це вибір вихованцем рівня самостійності пізнавальної діяльності та маршруту свого розвитку (самостійність виконання дій, прийняття рішення і відповідальності за цей вибір).

Принцип співробітництва.

Співпраця - це вибір форми освітньої діяльності: індивідуальної, парної, групової. Кожна дитина має право звертатися за допомогою до кого завгодно: до однолітків, батьків, вихователя, помічника вихователя. Вона не повинна боятися визнати, що чогось не знає. Це дає можливість дітям вчитися поважати іншу людину, вміти його вислухати, зрозуміти, знайти з ним контакт, вчитися приймати спільні рішення, довіряти один одному, допомагати іншим, відповідати за роботу в групі. З приводу допомоги важливо відзначити, що вона полягає в тому, щоб вказати, ДЕ і ЯК шукати відповідь на питання.

На наш погляд, дана технологія сприяє досягненню наступних цільових орієнтирів на етапі завершення дошкільної освіти:

- Дитина здатна до вольових зусиль, може слідувати соціальним нормам поведінки і правилам в різних видах діяльності, у взаєминах з дорослими і однолітками, може дотримуватися правил безпечної поведінки та особистої гігієни.

- Дитина опановує основними культурними способами діяльності, проявляє ініціативу і самостійність в різних видах діяльності - грі, спілкуванні, пізнавально-дослідницькій діяльності, конструюванні та інш.; здатна вибирати собі рід занять, учасників по спільній діяльності.

- Дитина проявляє допитливість, задає питання дорослим і одноліткам, цікавиться причинно-наслідковими зв'язками, намагається самостійно знаходити пояснення явищам природи і вчинкам людей; схильна спостерігати, експериментувати. Володіє початковими знаннями про себе, природу і соціум, в якому вона живе, знайома з творами дитячої літератури, володіє елементарними знаннями з природознавства, математики, історії.

- Дитина має позитивне ставлення до навколишнього, до різних видів праці, інших людей, має почуття власної гідності; активно взаємодіє з однолітками і дорослими, бере участь в спільних іграх. Здатна домовлятися, враховувати інтереси і почуття інших, співпереживати невдачам і радіти успіхам інших, адекватно проявляє свої почуття, в тому числі почуття віри в себе, намагається вирішувати конфлікти. [4]

Особливості організації освітнього процесу по Дальтон – технології.

У понеділок і вівторок задається тема тижня, в рамках якої проводиться організована освітня діяльність з пізнавального та мовного розвитку (діти отримують нові знання).

Заняття фізичною культурою, музикою, англійською мовою проходять відповідно до розкладу. На виконання завдань з використанням дальтон-технології в першій половині дня (в середу, четвер і п'ятницю) відводиться спеціальні години, а решту часу надається дітям для самостійної ігрової діяльності. За бажанням у будь-який час дитина може продовжити виконання обов'язкових завдань.

В середу зранку заняття починаються з загальних зборів («ранкового кола»), де обговорюються питання організації діяльності вихованців. Вихователь представляє дітям завдання, які їм належить

виконати самостійно до кінця тижня.

Завдання спрямовані на розвиток і закріплення отриманих навичок по розділах: «Формування елементарних математичних уявлень», «Ознайомлення з предметним оточенням, з соціальним світом, зі світом природи», «Розвиток мовлення», «Ліплення, аплікація, малювання». На магнітній дошці дітьми самостійно ведеться облік, вони планують, здійснюють вибір і здійснюють освітню діяльність, вибираючи одне із запропонованих завдань. Свій вибір кожна дитина позначає кольоровим магнітом. Після виконання обраного завдання дитина показує його вихователю і червоним магнітом позначає його виконання. Далі спільно з дорослим обговорює і розробляє подальшу стратегію своїх дій. Чи продовжить він вибір і виконання решти завдань або до кінця дня займеться ігровою діяльністю, дитина вирішує сама. Таким чином, рішення освітніх завдань здійснюється за допомогою організації самостійної діяльності вихованців, при цьому діти можуть вільно співпрацювати один з одним, звертатися за допомогою до дорослих (включаючи батьків).

Вихователь дозволяє занурюватися в тему так глибоко, як цього хоче дитина. Дитина вчиться ставити пред собою мету, виступати з ініціативою, творчо мислити і діяти, розподіляти обов'язки і працювати в групі. Навчання різних способів пошуку інформації - одна з важливих частин дальтон-технології.

Обсяг матеріалу варіюється вихователями в залежності від здібностей і можливостей дитини. Сильніші дошкільнята встигають опрацювати додатковий матеріал.

«Темп, власний темп роботи, - стверджує Паркхерст, - найважливіший компонент її успішності. Поки дитині не надається можливість сприймати знання його власним темпом, він ніколи нічого не вивчить ґрунтовно» [1].

Вихователь стимулює пізнавальний інтерес дітей, допомагає їм і організовує процес пізнання, формує соціальні навички (наприклад, здатність вирішувати конфліктні ситуації), створюючи в групі атмосферу довіри, доброзичливості та активності. Дошкільнята навчаються планувати свою діяльність на більш тривалий термін, визначати темпи своєї роботи і форми необхідної допомоги з боку дорослого або більш досвідчених товаришів.

При реалізації освітнього процесу, заснованого на «Дальтон-плані», вихователь стає для дитини партнером, помічником, консультантом, здійснюючи особистісно орієнтований підхід до кожного вихованця групи.

Використання даної технології є актуальним і сучасним засобом реалізації освітньої програми дошкільного закладу, що дозволяє по-новому планувати і організовувати освітній процес, є дієвим засобом підтримки дитячої ініціативи і самостійності, встановлення партнерських взаємовідносин з батьками.

Список використаних джерел

1. Паркхерст Е., Воспитание и обучение по Дальтонскому плану, перевод с английского, [М.], 1924.
2. <http://ext.spb.ru/>
3. https://teachermatem.ucoz.ua/load/samoosvita/dalton_tekhnologija
4. <https://osvitoria.media/experience/shkola-daltona-prashhur-proektnogo-navchannya/>

ПІДГОТОВКА МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ У СТИЛІ DIGITAL NOMADS ЯК ВИКЛИК СЬОГОДЕННЯ

*Плецан Христина Василівна,
доцент КНУКІМ*

Ми самі маємо стати тими змінами,
які хочемо побачити у світі...

Махатма Ганді

Ситуація в соціально-економічному житті суспільства, зміни мислення, стрімка діджиталізація світу, розвиток інноваційного процесу, зростання інформаційного потоку формують нові виклики в освітньому просторі.

Нині, все більше виникає потреба навчальним закладам активно включатись в новий вимір життя процесу впровадження технологій змішаного (гібридного) навчання, реалізації інтерактивних методів та інструментів, формування цифрової компетентності як у викладачів, так і в студентів. Важливим питанням також є розробка інноваційних технологій навчальних програм, які забезпечать

формування нової генерації фахівців відповідно реалій і вимог часу. При цьому, успіх розпочатих процесів залежить від рівня професійної компетентності та морально-етичних якостей тих, хто їх здійснює.

Сучасні умови переважаючої соціокультурної сфери потребують підготовки конкурентоздатних фахівців, які прагнуть реалізовувати та використовувати особистісний потенціал. Забезпечення конкурентоздатності на ринку праці майбутніх фахівців соціокультурної сфери зумовлює потребу модернізації методів і механізмів для розкриття та використання людських ресурсів. При цьому, традиційні методи навчання не завжди спроможні повною мірою задовольнити потреби студентів, що визначає необхідність упровадження інноваційних методів у відповідний навчальний комплекс. Потреба впровадження нових методів, форм і засобів викладання навчальних дисциплін детермінована не лише динамікою інформаційного простору (освітній процес запізнюється в плані інформування студентів про швидкі зміни в наукових відкриттях), і навіть не стільки перманентною технологізацією дидактичних засобів (комп'ютерні технології реклами, маркетингу, політичних маніпуляцій тощо не можуть конкурувати за якістю впливу на когнітивну сферу людини з освітніми технічними системами), а, перш за все, зміною самої особистості студента (постмодерний тип людини не задовольняється класичними й неklasичними підходами до її інформування, навчання, виховання та розвитку), запровадження в навчальний процес сучасних практико-зорієнтованих технологій.

Нині практика показує, що змішане (гібридне) навчання – це відносно новий, високотехнологічний підхід до процесу освіти, що забезпечує розвиток творчих та інтелектуальних здібностей студента, використовуючи відкритий доступ до освітніх ресурсів, інтерактивні технології і унікальні навчальні програми. У цьому контексті, виникають питання потреби розробки нової парадигми освітнього процесу та якісного освітнього контенту. Підґрунтям якої повинна стати модернізація методів і технологій для розкриття й використання потенціалу особистості, розвитку необхідних компетенцій під час підготовки майбутніх фахівців та у процесі здійснення ними професійної діяльності. Водночас слід зацентувати, що у процесі змішаного (гібридного) навчання зростає відповідальність викладача і відповідальність студента, де пріоритетну роль відведемо двосторонньому мотиваційному компоненту.

Зазначимо, що у процесі карантинно-дистанційної освіти під час підготовки майбутніх фахівців соціокультурної сфери, переймаючи кращий досвід організацій навчання на онлайн-платформах Coursera, Prometheus, GlobalLogic тощо, запроваджено ефективні напрацювання у процесі застосування різноманітних онлайн-технологій для проведення онлайн-занять. При цьому, використання сучасних інформаційних та медійних технологій, інтерактивних форм навчання реалізуються у відповідності з принципами безперервності, демократизації, інтеграції, глобалізації як основа алгоритму довіри викладач – студент – університет.

Як показує практика, ефективними дистанційними способами надання освітніх послуг і реалізації очікувань студента у процесі онлайн-навчання є використання таких онлайн-платформ, як: Zoom, Google Meet для онлайн-лекцій, конференцій, тренінгових занять. Забезпечити цікаву і практичну роботу доцільно з системою Moodle та Google інструментами – Classroom, visme, classtime, mentimeter, google forms, що дасть студентській молоді альтернативу та можливість для викладача отримати від студента фідбек.

За допомогою вищеперерахованих дистанційних технологій навчання в освітньому процесі майбутніх фахівців соціокультурної сфери успішно реалізовано такі форми навчання, як: онлайн-лекцій, навчання в дії через організацію онлайн майстер-класів, соціально-психологічних тренінгів, ділових ігор, рольових ігор, кейс-методів, моделювання, проектних методів, презентацію цікавих стартапів та креативних відео робіт. Розглянемо деякі більш детально.

Цікавим інструментом застосування теорії через дію у підготовці майбутніх фахівців соціокультурної сфери є використання онлайн тренінгових майданчиків, що сприяє практичному засвоєнню знань. Загалом, соціально-психологічний тренінг як прикладний характер навчання, забезпечує розвинення здібності швидко вчитися. Випрацьовуючи власні стратегії для аналізу та прояснення неоднозначності, набуття гнучких технологій розробки новаторських стратегій творчого і креативного прийняття рішень, тренінг уможливує організацію творчої взаємодії учасників навчального процесу. З поміж традиційних видів навчання, соціально-психологічний тренінг вирізняє наявність активних форм подачі матеріалу через «мізковий штурм», рольові ігри, тренувальні вправи, аналіз конкретних ситуацій, теоретичні аксіоми, моделювання проектів, релаксійні вправи тощо. Інтерактивні технології дистанційного навчання забезпечують можливість роботи викладач – студентська група, роботу в мікрогрупах, роботу в парах для виконання тренінгових завдань.

У свою чергу, для організації самостійної і творчої роботи майбутніх фахівців соціокультурної діяльності під час онлайн-навчання активно використовували проектний метод, що є педагогічною

технологією, зорієнтованою не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і набуття нових, часто шляхом самоосвіти. Зауважимо, що робота студентами над проектом здійснювалась поетапно. Зокрема, першочергово студенти працювали над обґрунтуванням проекту (формулювання мети й завдання проекту, обґрунтування його соціальної значущості, визначення теми, організація робочих груп, розподіл завдань між учасниками), далі пошуковий етап (дослідження проблеми й збір інформації, вибір оптимального варіанта виконання проектного завдання, розроблення плану роботи над проектним завданням, добір матеріалів, вибір форми презентації результатів проекту), технологічний (здійснення діяльності кожного учасника проекту згідно із планом роботи над проектним завданням (реалізація проекту), підготовка презентації результатів проекту), заключний (проведення презентації (захист проекту) і оцінка результатів виконання проекту (оцінювання колективних і особистих досягнень учасників). Свої роботи студенти презентували у формі розроблених цікавих соціально-економічних проєктів, інноваційних стартапів в соціокультурному середовищі, креативних відеоробіт тощо.

Концептуально важливим є те, що таке навчання спонукає майбутніх фахівців соціокультурної сфери до ініціативності, креативності, лідерства, творчого підходу та активної позиції у всіх видах навчальної діяльності. Передбачає не отримання, а здобування, створення, конструювання провідних soft skills самим студентом, що значно підвищує його ефективність та успішність як у навчання, так і у майбутній професійній діяльності. При цьому, активність студента є важливим аспектом забезпечення якості процесу освіти. Онлайн-навчання не повинно бути чимось, що просто «доставлено» до пасивного студента. Замість цього якість навчання в режимі онлайн є побудованою через «процес спілкування між студентом і викладачем». І звісно ж, важливою умовою ефективного дистанційного навчання є самомотивація та самоорганізація студента.

Загалом, нові виклики – це час для нових можливостей, проєктів та ідей. Переконані, що освіта з цієї кризи вийде точно сильнішою, інноваційнішою, з удосконаленими освітніми технологіями, що забезпечать формування майбутніх конкурентоздатних фахівців запотребованих на ринку праці.

Як підсумок, пропонуємо лайфхаки від студентської молоді для ефективної організації навчання у стилі «digital nomads»: не боятись експериментувати, позитивне мислення – щасливе навчання, активне використання інструментів дистанційного навчання – основа ефективного процесу, чітке визначення пріоритетів – ні хаосу та стресу, плідна робота – ефективне навчання, не відкладай на завтра те, що можна зробити сьогодні, самоменеджмент – запорука успішного результату.

Список використаних джерел

1. Амстронг М. Практика управління людськими ресурсами. СПб : Питер. 2014. 832 с.
2. Дистанційна освіта. Міністерство освіти і науки України. URL: http://osvita.ua/legislation/Dist_osv. (дата звернення: 17.05.2020).
3. Bezuidenhout A. Analysing the importance-competence gap of distance educators with the increased utilisation of online learning strategies in a developing world context. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*. 2018. № 193. p. 263-281.
4. E-learning glossary. URL: <http://elearners.com/services/fag/q1.asp>. – Назва з екрану (дата звернення: 17.05.2020).

ОПАНУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ ПОНЯТЬ ЯК ОДНА З МЕТОДИЧНИХ УМОВ НАВЧАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УЧНІВ ПРОФІЛЬНИХ КЛАСІВ

Майорський Вячеслав Віталійович,

кандидат педагогічних наук,

КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

Для організації ефективного навчання старшокласників конституційного права потрібна відповідна методика навчання, дієвість якої уможлиблюється дотримання сукупності певних взаємопов'язаних методичних умов.

Опрацьована наукова та методична література свідчить про те, що на організацію ефективного навчання учнів профільних класів конституційного права впливають певні внутрішні й зовнішні чинники, які є об'єктивною реальністю й не піддаються впливу з нашого боку. А от стосовно методичних умов, то ними виступають обставини, на які ми маємо можливість впливати.

Методичні умови є похідними від педагогічних умов. Вони виступають обставинами навчання й одночасно результатом цілеспрямованого вибору, конструювання й застосування елементів змісту та методів навчання. Методичними умовами називатиметься сукупність обставин, засобів, компонентів

навчального процесу, за яких навчання учнів профільних класів конституційного права є ефективним, а також обстановка й фактори, що на нього впливають.

Чільна категорія *методичні умови* уналежнює все, що проходить під керуванням учителя й впливає на опанування учнями профільних класів правовими знаннями та предметними вміннями з конституційного права, формування їхніх емоційно-ціннісних ставлень та ціннісного досвіду при вивченні питань конституційного права [1, с. 9].

Поняття є одним із найважливіших компонентів системи наукових знань; це ядро, навколо якого формуються ці знання. Поняття, будучи однією з форм мислення, відображають істотні властивості предметів та явищ об'єктивної дійсності та загальні взаємозв'язки між ними в сукупності ознак [2, с. 368].

Опанування поняттєвим апаратом відбувається в процесі засвоєння учнями основ різних наук, у тому числі й правознавства. Зміст шкільного правознавства передбачає осмислення учнями внутрішньої сутності фактів, а отже, оволодіння системою наукових понять, висновків, зв'язків, державно-правових закономірностей.

Особливістю правознавства є наявність значного теоретичного матеріалу та понять як його структурних одиниць. М. Панов указує, що юридичній науці притаманна впорядкована система взаємопов'язаних понять і категорій, що визначаються предметом цієї науки та забезпечують логіко-юридичну організацію знань у сфері держави і права [3, с. 3-4]. На думку Л. Рябовол, теоретичний компонент шкільного правознавства охоплює категорії, правові поняття, терміни, судження, умовиводи, закономірності, тенденції та причиново-наслідкові зв'язки. Основними тут є поняття, адже оперування ними уможливорює формулювання учнями висновків і узагальнень, встановлення закономірностей і зв'язків тощо. Дослідниця зазначає, що поняттєвий апарат правознавства є осередком юридичних знань, результатом узагальнення найважливіших ознак правових явищ та пізнання шляхом проникнення в їх сутність й відображає факти державно-правової дійсності, які об'єктивно існують у їхніх істотних властивостях (ознаках), зв'язках та відношеннях [4, с. 134-139].

На думку А. Старевої, «в шкільних умовах недоцільно розкривати всю наукову глибину та багатогранність зв'язків, які характеризують складне для учнів поняття. При вивченні понять в основу мають кластися найбільш загальні ознаки, що відображають сутність поняття» [5, с. 125].

Формування поняттєвого апарату учнів у навчанні правознавства профільного рівня набуває особливої важливості ще й з тієї причини, що вивчення учнями правознавства як предмета розпочинається лише у 9 класі з курсу «Основи правознавства».

Загальновідомо, що головною умовою формування мислення учнів є системність у навчанні, що передбачає оволодіння ними поняттями в певній послідовності. Так розділ «Конституційне право України» («Правознавство (профільний рівень)») вивчається учнями 10 профільного класу в обсязі 34 годин. Відповідно до вимог навчальної програми, учні мають засвоїти значну кількість понять цього розділу. Серед них є вже відомі учням із курсу правознавства (9 клас) поняття, наприклад, такі як *Конституція, громадянство, іноземець, особа без громадянства, права і свободи людини та громадянина, громадська організація, парламент, законодавчий процес, місцеве самоврядування, правоохоронні органи*. Утім, більшість понять за їх юридичним змістом для учнів є новими. Наприклад, *правонаступництво, державні символи, державна мова, національні меншини, біпатрид, гарантії конституційних прав і свобод людини і громадянина, референдум, вибори, виборча система, імпічмент, місцева державна адміністрація, правосуддя, судоустрій, судочинство, адвокатура, нотаріат* та ін.

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів із розділу «Конституційне право України» передбачають формування таких предметних умінь учнів як *називати, правильно застосовувати, визначати, порівнювати* поняття й терміни. Інші передбачені програмою предметні вміння та розумові операції учнів як-от *характеризувати, описувати, аналізувати, розрізняти, оцінювати* правові явища й процеси ґрунтуються на знанні учнями тих чи інших правових понять. Наприклад, розрізняти види прав і свобод людини і громадянина учень зможе, опанувавши поняттями *права і свободи людини та громадянина*; моделювати *законодавчий процес* учні зможуть, якщо вони знатимуть, що це таке та якими є його етапи; для характеристики системи прокуратури учні мають передусім засвоїти, що таке *прокуратура* тощо.

Робота з формування понять починається з активізації знань учнів, необхідних для формування певного поняття (1 етап); далі ці знання поглиблюються й узагальнюються до формування поняття на науковому рівні (2 етап); потім має слідувати теоретичне й практичне застосування поняття (3 етап) [6, с. 27].

Формування поняттєвого апарату учнів проходить такі рівні: 1) засвоєння інформації (пошук і знаходження відповіді на запитання «що таке»); 2) застосування учнем поняття в типовій (йому

знайомій) ситуації; 3) творче застосування знань учнем у новій навчальній ситуації. На нашу думку, зусилля вчителя правознавства на уроках із конституційного права в профільних класах мають спрямовуватися на досягнення третього рівня опанування учнями правовими поняттями.

Послідовність учнівської діяльності при засвоєнні загальних понять (формуються протягом вивчення всього предмета) можуть бути такими: 1) позначення найхарактерніших ознак поняття, фіксація цих ознак і підбиття проміжних підсумків (навіть коли поняття ще не сформоване); 2) уточнення й поглиблення поняття на основі частини вивчених ознак і зв'язків між ними; 3) формулювання власне визначення поняття, врахування його несуттєвих ознак як відтінків смислу відмінності або подібності близьких понять.

Таким чином, опанування учнем поняттям означає, що він знає його зміст, обсяг і зв'язки з іншими поняттями та вміє застосовувати в навчальній діяльності – визначати теоретичні поняття для аналізу й пояснення правових явищ і процесів, співвідносити й порівнювати правові поняття, аналізувати діяння учасників правовідносин на основі правових понять тощо. Тому важливою умовою успішного засвоєння поняття є така діяльність учнів, коли поняття формується в процесі його практичного застосування [2, с. 368]. Зокрема, для систематичної роботи з поняттєвим апаратом учнів важливі такі аспекти як методи й прийоми формування понять, способи перевірки обсягу й рівня засвоєння учнями правових понять тощо.

Систематична робота з формування поняттєвого апарату учнів профільних класів на уроках із конституційного права висуває певні вимоги до діяльності вчителя правознавства, який має знати логічні характеристики, джерела поняття; умови, рівні та критерії засвоєння понять; методи формулювання понять.

О. Певцова наголошує, що формування правових понять потребує обов'язкового врахування вчителем психологічних особливостей учнів. При цьому прийоми роботи учнів із поняттями можуть виступати методами не тільки діагностування, а й розвиваючого навчання учнів [7, с. 94-95].

Для підвищення ефективності роботи з поняттєвим апаратом учнів при підготовці вчителя правознавства до уроку з конституційного права слід дотримуватися такого алгоритму: 1) виокремити правові поняття теми; 2) визначити ступінь їх значення, загальності, новизни для учнів; 3) з'ясувати попередні знання учнів, що можуть бути опорними для формування нових понять, запропонувавши учням повторити раніше вивчений матеріал; 4) підготувати таблицю, де в 1-у колонку записуватимуться всі поняття теми, у 2-у – ступінь їх відомості учням, у 3-ю – ступінь загальності, в 4-у – опорні знання учнів; у 5-у – завдання для закріплення [8, с. 73-74].

Глибоке та ефективне засвоєння учнями профільного класу понять конституційного права потребує дотримання вчителем правознавства певних умов, яких можна віднести такі.

1. Система понять має утворювати так звану структурну основу знань із тієї чи іншої теми, розділу та з правознавства як навчального предмета в цілому. Адже кожне поняття не є ізольованим, а знаходиться в певному зв'язку з іншими. Наприклад, поняття *громадянство* і *права людини* пов'язані з *правовим статусом особи* та є його центральними елементами, *судочинство* виступає формою здійснення *правосуддя*, *вибори* й *референдум* – це форми безпосередньої демократії тощо.

2. Одним із шляхів засвоєння учнями поняття є поступовий перехід від знайомих, частково знайомих до незнайомих понять. Наприклад, при вивченні теми «Народовладдя в Україні» знайними для учнів є поняття *влада*, *народ*, *демократія*, на основі яких здійснюється формування таких частково знайомих понять як *народне волевиявлення*, *вибори*, *референдум*, а на їх базі формуються нові (незнайомі з інших шкільних курсів) поняття *виборчий процес*, *виборча система* та ін.

3. Для ефективного засвоєння учнями правових понять важливою є реалізація на уроках із конституційного права в профільних класах внутрішньокурсових зв'язків, наприклад, між предметами «основи правознавства» (9-ий клас) та «Правознавство (профільний рівень)» (10-11 класи). При цьому опановані учнями поняття в 9 класі мають змістовно поглиблюватися, адже навчальна програма з основ правознавства передбачає мінімізацію кількості понять і спрощений (доступний для учнів 9 класу) їх виклад. Наприклад, поняття *конституційні обов'язки*, що розглядалося учнями в 9 класі побіжно, на профільному рівні має засвоюватися у сукупності всіх його ознак і проявів на основі аналізу відповідних положень конституційного законодавства.

4. Низка понять, що вивчаються в конституційному праві, вже відома учням, наприклад, із мас-медіа. Серед них ті, що позначають органи державної влади України, місцевого самоврядування, виборчий процес, реалізацію й захист прав і свобод людини та громадянина тощо. Завданням учителя правознавства є спрямувати діяльність учнів профільних класів саме на засвоєння юридичного (не публіцистичного чи побутового) змісту понять.

5. Більшість понять дефініційно закріплена в конституційному законодавстві. Тому вчитель правознавства має організовувати систематичну роботу учнів із фрагментами нормативно-правових актів. Наприклад, опанування учнями такими поняттями як *адвокатура, територіальна громада, місцева державна адміністрація* передбачає опрацювання ними окремих положень відповідних законів та Конституції України.

6. Змінювані суспільні відносини призводять до того, що правовим поняттям притаманний постійний розвиток, коректування й наповнення новим змістом. Особливо це стосується поняттєвої бази конституційного права. Відтак учитель правознавства має постійно тримати в полі зору зміни в законодавстві – учні мають засвоювати й оперувати поняттями чинних нормативно-правових актів та міжнародних договорів.

7. Умовою ефективного формування поняттєвого апарату учнів при вивченні ними складних у теоретичному плані питань конституційного права є розвинута їхня здатність логічно міркувати, критично мислити (застосовувати навички аналізу й синтезу), абстрагувати, порівнювати, узагальнювати. Тому вчитель правознавства має приділяти достатньо уваги формуванню й розвитку цих розумових операцій старшокласників.

Із зазначеного вище слідує, що формування поняттєвого апарату при вивченні конституційного права потребує цілеспрямованої й систематичної роботи як учнів профільних класів, так і вчителя правознавства.

Таким чином, системний підхід у формуванні правових понять учнів як теоретичної бази навчання конституційного права буде першою методичною умовою організації ефективного навчання конституційного права учнів профільних класів.

Список використаних джерел

1. Ремех Т. Профільне навчання та допрофільна підготовка учнів загальноосвітніх навчальних закладів з правознавства та інших суспільних дисциплін / Т. Ремех // *Історія України*. – 2007. – № 29/30. – С. 3–20.

2. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С. У. Гончаренко. – 2-ге вид., допов. й виправ. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.

3. Панов М. І. Проблеми методології формування категоріально-понятійного апарату юридичної науки / М. І. Панов // *Проблеми законності*. - 2014. - Вип. 126. - С. 3-13.

4. Рябовол Л. Т. Понятійний апарат шкільних курсів правознавства: загальна характеристика та особливості [Електронний ресурс] / Л. Т. Рябовол // *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. – 2012. – № 64. – С. 134–139. – Режим доступу: <http://www.nniif.org.ua/File/12rltpas.pdf>, вільний. – Назва з екрана.

5. Старєва А. М. Методика навчання суспільствознавства : навчально-методичний посібник / А. М. Старєва. – Миколаїв: Іліон, 2013. – 484 с.

6. Усенко І. Б. Конституція України і основи правознавства в школі : книга для вчителя / І. Б. Усенко [та ін] ; ред. І. Б. Усенко. – К. : Укр. центр правничих студій, 1999. – 357 с.

7. Певцова Е. А. Теория и методика обучения праву / Е. А. Певцова. – М. : Владос, 2003. – 400 с.

8. Шкільний курс правознавства з методикою навчання : навчально-методичний посібник для студентів освітнього ступеня «бакалавр» денної та заочної форми навчання / Уклад. З. О. Возна. – Умань : ФОП Жовтий, 2015. – 189 с.

9. Майорський В.В. Методика навчання конституційного права учнів профільних класів. – дис. ... - канд. пед. наук : 13.00.02 «Теорія та методика навчання (історія та суспільствознавчі дисципліни)» / Вячеслав Віталійович Майорський; Інститут педагогіки НАПН України. – К., 2016. -287 с.

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШЛЯХОМ УРІЗНОМАНІТНЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ УЧИТЕЛЯМИ-ПРАКТИКАМИ В УМОВАХ НУШ

Твердохвалова Ірина Анатоліївна,

Должжєк Ганна Михайлівна

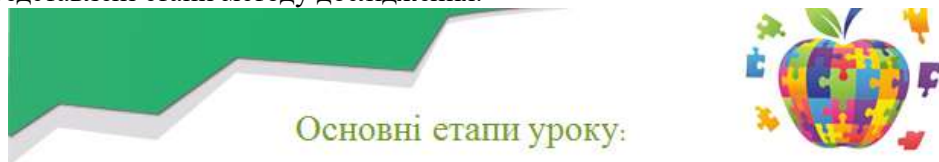
вчительки вищої категорії Харківської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 62 Харківської міської ради Харківської області

Подана робота присвячена шляхам формування ключових компетентностей нової української школи в учнів початкових класів.

Головною умовою сучасного навчання стають активні, дієві, рухливі способи пізнання. Вони вимагають таких самих дієвих методів навчання. У роботі розкривається сутність методу, який

відповідає запитам допитливих та активних учнів – методу дослідження. Він полягає в тому, що діти отримують знання не в готовому вигляді, а здобувають їх майже самотужки. Це спосіб організації пошукової, творчої діяльності учнів, в ході якої учні досліджують різні об'єкти з дотриманням процедур і етапів, близьких до наукового дослідження, але адаптованих до рівня пізнавальних можливостей учнів.

Учитель при цьому скеровує учнів у потрібному напрямку і виконує лише роль вчителя-диригента. У роботі також представлені етапи методу дослідження.

1. Обґрунтування необхідності отримання нових знань
2. Формулювання змісту дослідницької задачі
3. Планування дослідницької діяльності
4. Висновки за результатами дослідницької діяльності
5. Застосування набутих знань

(Рис.1)

На прикладах показано, як можна формувати такі компетентності, як уміння вчитися протягом усього життя, математична грамотність, спілкування державною та іноземними мовами, інформаційно-цифрова компетентність, екологічна грамотність і здорове життя тощо шляхом виконання різних видів завдань. Такі вправи розроблені авторами та оформлені у вигляді готових друкованих видань [1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10]. Можна розвивати ключові компетенції за допомогою різноманітних ігор, лепбуків та проєктів [6], які створюватимуть учні. Також висвітлено деякі альтернативні можливості формування ключових компетентностей НУШ за умов дистанційного навчання з досвіду авторів. Наприклад, дошки Padlet [12], або платформ «Всеосвіта» [13] та «На урок» [11].

Отже, шляхи формування ключових компетентностей для НУШ, як показує досвід учителів-практиків, є достатньо різноманітними. Кожен учитель може обрати те, що йому близьке та цікаве, й таким чином урізноманітнити, удосконалити та поживавити навчальний процес з досягненням потрібних результатів.

Список використаних джерел

1. Мобільний тренажер. Людина і світ. Моя країна - Україна / Г. М. Должек, І. А. Твердохвалова. – Київ: "Зірка", 2018. – 48 с.
2. Мобільний тренажер з математики. Міри часу, ваги, довжини / Г. М. Должек, І. А. Твердохвалова. – Київ: "Зірка", 2018. – 48 с.
3. Мобільний тренажер з математики. Дробі / Г. М. Должек, І. А. Твердохвалова. – Київ: "Зірка", 2018. – 48 с.
4. Мобільний тренажер. Людина і світ. Космос / Г. М. Должек, І. А. Твердохвалова. – Київ: "Зірка", 2018. – 48 с.
5. Мобільний тренажер з української мови. Словникові слова / Г. М. Должек, І. А. Твердохвалова. – Київ: "Зірка", 2018. – 48 с.
6. Сокурєнко О. О. Метод проєктів як засіб формування знань про навколишній світ [Текст] / О. О. Сокурєнко. — Миколаїв : ОППО, 2006. — 86 с.
7. Стругацька В. Через дослідження — до самоосвітньої компетентності учнів [Текст] / В. Стругацька // Робота на уроках української (російської) мови. Початкова освіта. — 2012. — № 28. — С. 20–24.
8. Я дослідник. Робочий зошит учня. 2 клас / Г. М. Должек, І. А. Твердохвалова. – Київ: ТОВ "ВИДАВНИЧИЙ ДІМ "ОСВІТА", 2017. – 48 с.
9. Я дослідник. Робочий зошит учня. 3 клас / Г. М. Должек, І. А. Твердохвалова. – Київ: ТОВ "ВИДАВНИЧИЙ ДІМ "ОСВІТА", 2017. – 48 с.
10. Я дослідник. Робочий зошит учня. 4 клас / Г. М. Должек, І. А. Твердохвалова. – Київ: ТОВ "ВИДАВНИЧИЙ ДІМ "ОСВІТА", 2017. – 48 с.
11. <https://naurok.com.ua/>

12. <https://padlet.com/>
13. <https://vseosvita.ua/>

СИНТЕЗ МИСТЕЦТВА ТА МЕДІАГРАМОТНОСТІ – ШЛЯХ ДО НОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ, РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.

Хмарна Л.В.,

методист відділу культури та естетики

Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Постановка проблеми в загальному вигляді. Виклики сьогодення вимагають від сучасного вчителя мистецьких дисциплін постійного удосконалення компетентностей із медіаграмотності, необхідних для підвищення результативності освітньої діяльності, успішного налаштування дистанційної мистецької освіти та формування в учасників освітнього процесу усвідомленої участі в житті медійного суспільства. Питання формування медіаграмотності, розвитку компетентностей із медіаграмотності, як вагомої частини професійного удосконалення вчителів мистецьких дисциплін є надзвичайно актуальним в умовах налаштування якісної дистанційної освіти під час пандемії. Результативність та успішність української дистанційної мистецької освіти залежить від рівня сформованості медіаграмотності учасників освітнього процесу, доступності сучасних гаджетів, технологій та Інтернет-ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливу увагу вивченню теоретичних та практичних аспектів формування медіаграмотності приділяють закордонні науковці (С. Шейбе, Ф. Рогоу, О. Федоров, та ін.)

Проблема формування медіаграмотності в учасників освітнього процесу широко обговорюється у вітчизняних дослідженнях (О. Волошенюк, В. Іванов, Н. Череповська, Л. Найдьонова та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наразі перед освітянами постав ряд проблемних питань: як ефективно використовувати інфомедійну грамотність та медіаресурси для організації результативного дистанційного навчання. Актуальним питанням в умовах пандемії є створення комфортної емоційної атмосфери засобами медіаграмотності у мистецькій дистанційній освіті. Тож спробуємо виділити методологічні підходи та принципи професійного розвитку вчителів мистецьких дисциплін засобами медіаграмотності для налаштування дистанційних занять, що становитиме мету даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Соціальна потреба в організації ефективної системи медіаосвіти та формуванні медіаграмотності в учасників освітнього процесу є передбачуваним явищем в час цифрових інновацій та стрімкого розвитку web-технологій. Медіаосвіта відіграє роль зворотнього зв'язку, своєрідний рефлексивний цикл обернення медіа, що розвиває взаємодію медіавиробника та медіаспоживача, вважає Л. Найдьонова [1, с.16].

Важливим завданням мистецької освіти є формування загальнокультурної, ціннісно-сміислової, комунікативної, соціально-трудової компетентностей та компетентності особистісного самовдосконалення у процесі спілкування з творами мистецтва, що є базовими сходинками для виховання творчої особистості з універсальними навичками, розвинутим емоційним інтелектом, високою духовною культурою, широким колом інтересів.

О. Федоров виділяє ключові складники медіаосвіти, серед яких: процес розвитку критичного мислення, творчих, комунікативних здібностей особистості, засобами медіаграмотності. Актуальними є функції медіаосвіти, серед них: просвітницька, інформаційно-комунікаційна, пізнавальна, культурологічна, естетична, етична тощо [2, с.17-18].

У зарубіжному науковому середовищі приділяють особливу увагу позитивному впливу засобів медіаосвіти та медіаграмотності на організацію ефективного освітнього процесу. Зокрема у Німеччині з 2001 року усі заклади освіти мають доступ до мережі Інтернет. Програма «Нові медіа в освіті» ініціює створення сприятливих технологічних умов, розробку нового програмного контенту для освітніх закладів, трансформує медіаосвіту та медіаграмотність в ефективну частину повсякденного освітнього життя [3, с. 41].

Сучасні американські медіапедагоги А. Шейбе, Ф. Рогоу виділяють освітні проблеми на які якісно впливає успішне формування медіаграмотності учасників освітнього процесу, серед них: покращення академічних показників, через освіту у площині культурної території учнів, полегшення сприйняття начального матеріалу, підвищення пізнавальної діяльності учнів, інтеграція навичок XXI століття, зокрема здатність мислити незалежно, працювати разом [2, с.44].

Крім того, зарубіжні медіапедагоги на практиці використовують такі способи навчальної діяльності: «описовий» (переказування медіатексту, перераховування дійових осіб і подій); «описовий» (опис відносин, емоцій, спогадів, які викликає медіатекст); «аналітичний» (аналіз структури медіатексту, мовних особливостей, поглядів); «класифікаційний» (визначення місця твору в історичному контексті); «пояснювальний» (формування суджень про медіатекст у цілому або про його частини); «оцінний» (висновок про достоїнства медіатексту на основі особистісних, моральних чи формальних критеріїв) [4, с. 36].

Вітчизняні науковці Іванов В., Волошенко О., Кульчинська Л. значну увагу приділяють впливу засобів медіаграмотності на якість освітнього процесу та визначають наступні типові методи медіаосвіти: вербальні, наочні, репродуктивні, дослідницькі, евристичні, проблемні, ігрові, виховно-етичні, естетичні, соціокультурні [3, с. 12]. Л. Найдьонова підкреслює неocenену роль ресурсів медіа для реалізації потенціалу особистості, покращення результатів навчання, розвитку критичного мислення, збагачення внутрішнього світу [1, с. 216]. В. Іванов акцентує увагу, що медіаграмотність – одна з сучасних ключових життєвих навичок, що шкільна освіта – один з базових інструментів підвищення рівня медіаграмотності в суспільстві [2, с. 28]. Н. Череповська визначає фактори оптимального впровадження медіаресурсів в освітній процес, серед них: заохочення, настановлення, практичні дії [5, с. 111].

Отже, феномен синтезу медіаграмотності та сучасної освіти полягає у їх позитивній взаємодії, а саме: формування медіаграмотності в учасників освітнього процесу сприяє зростанню професійного рівня вчителів, підвищенню результативності навчання, в той же час якісний освітній процес працює на зростання рівня сформованості медіаграмотності українського суспільства.

Повністю погоджуємося з науковцями які вважають впровадження медіаосвіти та формування медіаграмотності невід'ємною частиною сучасної української освіти, що має позитивний вплив на сфери розвитку творчого та критичного мислення, формування культури спілкування і соціокультурних відносин, удосконалення культури самоорганізації життя.

Наразі у вільному доступі є декілька онлайн-ресурсів (дистанційних курсів, українських проєктів) з медіаграмотності, з якими доцільно ознайомитися й використовувати для самоосвіти, точніше для самостійної медіаосвіти. Серед них:

1. «Медіаграмотність для освітян» – курс, розроблений на платформі PROMETHEUS (<https://bitly.su/XjMJ5l>) з метою мотивувати вчителів, керівників шкіл, шкільних управлінців вивчати нове цифрове середовище, розвивати нові медіаосвітні компетентності.

2. Онлайн гра «Медіазнайко» (<https://bitly.su/sppEJd>), розроблена як частина курсу з медіаграмотності для загальноосвітніх шкіл, розміщена на порталі Media Literacy (<https://bitly.su/2fc4>). Гра створена Центром медіаініціатив Вірменії за фінансової підтримки Всесвітнього банку в рамках програми «Альтернативні ресурси для медіа» та USAID.

3. Дистанційний навчальний курс «Медіаграмотність для громадян» (<https://bitly.su/1MTwPW>), створений за підтримки глобального фонду миру та безпеки, уряду Канади (DFATD Canada) з метою надання базових знань у сфері медіа, ознайомлення користувачів з найрозповсюдженішими видами маніпуляцій і пропагандою, а також надання базових інструментів перевірки інформації та критичного мислення.

4. Мультимедійний онлайн-посібник «МедіаДрайвер» від Детектор Медіа (<https://bitly.su/tlAv>). Посібник розрахований на широку аудиторію та корисний усім, хто хоче підвищити свій рівень знань про медіа та рівень критичного мислення. Технологія мультимедіа дозволила наповнити навчальний засіб якісною інфографікою, мультиплікацією, відео-контентом.

5. Онлайн гра для дорослої аудиторії «Медіаграмотна місія» (Media Literacy Mission) на сайті <http://irex.mocotms.com/>.

6. Онлайн-курс «Новинна грамотність» (<https://bitly.su/ub5EsmBR>), що має просвітницьку мету і спрямований на поширення медіаграмотності серед населення в умовах інформаційної війни..

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Вважаємо, що рівень сформованості медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін в умовах сьогодення слід розглядати як результат їхньої медіаосвіти, як важливу частину професійного розвитку за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації (медіа), з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей. Розвиток медіаграмотності в учасників освітнього процесу є важливою умовою якісної мистецької освіти, особливо у дистанційному форматі.

Список використаних джерел

1. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу: підручник / Л. А. Найдьонова; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Вид. друге, стер. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2015. – 244 с.

2. Медіаграмотність: Підручник для вчителів / Сінді Шейбе, Фейз Рогоу / Перекл. з англ. С. Дьома; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. – К.: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2017. – 319 с.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л. – К.: АУП, ЦВП, 2011. – 58 с.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна. Київ: Центр вільної преси, 2012. 352 с.
5. Медіаосвітні ресурси розвитку патріотизму і критичного мислення молоді: навчально-методичний посібник / Н. І. Череповська // Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2017. – 156 с.

АКТУАЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ КЛУБ-ГОТЕЛЮ З КОНЦЕПТУАЛЬНИМ ПРОЕКТОМ

Бута Марина, Зубар Н.М.,

канд.техн. наук, професор,

Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова

Індустрія гостинності є однією з важливих складових світового ринку послуг й представляє собою високодохідну галузь, що швидко розвивається, створюючи нові види та форми підприємств.

Сьогодні більшість мандрівників – це представники середнього класу, що знаходяться в постійному пошуку співвідношення ціни і якості, а також прагнуть отримати індивідуальний підхід в обслуговуванні. Тому вимоги до готельних послуг зростають постійно.

Багато туристів шукають нові враження і їм вже не цікаві стандартні умови сучасного готелю. Однотипні послуги, які поширені у великих готельних мережах, починають набридати туристу. Багато представників бізнесу за родом своєї діяльності і так багато часу проводять в класичних готелях, а під час відпочинку вони хочуть отримувати нові враження не тільки від екскурсій, але й від умов проживання, вони знаходяться в пошуку індивідуального підходу в обслуговуванні [5].

Таким чином, бізнесменам готельної індустрії слід пильно стежити за настроєм та інтересами потенційних відвідувачів і вчасно реагувати на їх зміни, створювати все нові способи здивувати своїх гостей. Через велику кількість конкурентів на ринку кожному готелю слід мати своє власне обличчя, унікальну особливість, що відрізняє його від інших і робить його унікальним. Саме з цієї причини створюються індивідуальні бренди, які впроваджують інноваційні готельні, завдяки чому поширюють ідею концептуального проекту.

В основі створення концепції індивідуальних готелів лежать творчість та креативний підхід, що пропонує своїм гостям не лише комфортне ліжко та набір обмежених послуг. Основна причина появи концептуальних готелів на туристичному ринку полягає в орієнтації на максимальне задоволення потреб потенційного споживача готельного продукту.

Концептуальний готель – це засіб розміщення з інноваційною складовою цілісного оформлення за певною тематикою, що відрізняє його від «класичного» готелю і надає готельні послуги з тимчасового проживання з обов'язковим обслуговуванням. У кожному готелі, що має свою концепцію, до дрібниць продумано як архітектурно-планувальне рішення будівлі, так і дизайн холів, коридорів, ліфтів і кожного номера. Колір, освітлення, фактура оздоблювальних матеріалів, меблі і звукове оформлення детально підібрані, гармонійно поєднуючись або, навпаки, контрастуючи один з одним, створюють відповідний художній образ. Оригінальні ідеї, несподівані творчі прийоми, інноваційні архітектурні та дизайнерські рішення від відомих майстрів завойовують серця все нових і нових подорожуючих [3].

А завдяки втіленню в життя оригінальних ідей та задумок представників культури (фотографів, художників, дизайнерів) готель набуває своєї неповторності, свого власного імені. Інформація про такий готель легко потрапляє до соціальних мереж, що є активним інструментом просування бренда, а видавництва, що публікують туристичні брошури та путівники, залюбки розміщують публікацію з фотографіями про нього.

Мета роботи – проектування організації готельного обслуговування в клуб-готелі.

Для любителів особливої атмосфери була придумана система клубного відпочинку, яка являє собою проживання на території готелю, включеного в клубну систему. Ставши членом клубу, отримують можливість щорічного відвідування вподобаного готелю в певні тижні року зі значною знижкою.

Замість багатопверхових корпусів готель клубного типу пропонує невеликі бунгало з двома або трьома кімнатами і повністю обладнаними кухнями. Площа наданих апартаментів досягає 200 кв. м, тому в них зручно запрошувати гостей і влаштовувати домашні посиденьки.

Клубний відпочинок має свої особливості. Особисті тижні перебування на відпочинку члени клубу завжди можуть обміняти на відпочинок в іншому готелі, що входить в мережу, вибір якого здійснюється за спеціальними каталогами. З широкого спектру доступних пропозицій відпочиваючі можуть підібрати для себе клубний готель в певній місцевості і умови перебування в ньому.

Кожен власник клубної картки отримує у власність апартаменти на певні проміжки часу, які він вибирає сам. Вступивши в клуб, відпочиваючі також стають членами обмінної системи RCI. Дана система значно розширює туристичні можливості, дозволяючи відвідувати готелі інших клубів по всьому світу. Спеціальні гостьові сертифікати дають право вселятися в готель клубного типу друзям власника карти. Крім того, відпочиваючі можуть отримувати знижки в звичайних мережевих готелях. Відповідність клубів певним нормам RCI перевіряється спеціальною комісією, що гарантує хороший рівень їх якості, тому відпочинок в них приносить тільки позитивні емоції і впевненість в наявності повного спектру послуг.

Найчастіше клуб-готель є засобом розміщення «закритого типу». Мається на увазі, що послугами готелю можуть користуватися лише гості, що є членами певного клубу. Готель розташований в парковій зоні чи на узбережжі, а на території комплексу є все необхідне для комфортного відпочинку, а саме спортивні та дитячі майданчики, бари, ресторани, магазини.

Клуб-готель – готель, що утримує, крім номерного фонду для розміщення гостей, велику кількість залів, приміщень для організації активного відпочинку: тренажерний і гімнастичний зали, кіноконцертний зал, спортмайданчики з штучним покриттям (теніс, футбол, баскетбол, волейбол та ін.), конференцзал, кімнати для ділових переговорів, банкетні зали та інше. Клуб-готелі, які розташовані на морському узбережжі, пропонують туристам міні-яхти, водні велосипеди, човни, віндсерфінг.

Нами спроектовано організацію готельного обслуговування у клуб готелі в смт Ворохта. Туристів приваблює дивовижна краса гір, Ворохтянські вершини і стрімкі річки Карпат з гучними водоспадами

Ворохта відома тим, що є центром зимових видів спорту. Тут є комплекс чотирьох трамплінів, вони штучно покриті і діють протягом усього року. Завдяки цьому Ворохта - один з основних центрів, де готують національні команди з біатлону, лижних гонок та стрибків з трампліну. У Ворохті є канатно-крісельна дорога, довжина якої становить 2 км. Цією дорогою всього за 19 хв. можна піднятися на одну з гір, звідки відкривається дивовижний красвид на Говерлу і Петрос.

Клуб-готель, який проектується, у своїй концепції використовує стратегію «the blue way». В її основі закладена стратегія з шести R складових – переосмислення (rethinking), перероблення (reusing), скорочення (reducing), раціоналізація (rationalizing), повторне використання (recycling), оздоровлення (recovering).

При проектуванні клуб-готелю планується:

- застосування екологічних матеріалів місцевого виробництва у будівництві, дизайні готелю та озелененні території;
- раціональне використання електроенергії та використання альтернативних джерел енергії,
- водозбереження та утилізації відходів;
- економне та по можливості повторне використання деяких предметів;
- використання гіпоалергенної постільної білизни;
- використання засобів без хлору;
- інформування та заохочення гостей готелю.

Таким чином, виважена екологічна політика в готелі приведе до економії витрат виробництва та його конкурентоздатності.

Список використаних джерел

1. Мілінчук О. В. Переваги екологічної сертифікації готелів в Україні / О. В. Мілінчук // Менеджмент в інноваційному розвитку економіки: проблеми та перспективи. – 2014. – С. 322–323.
2. Теоретичні основи діяльності концептуальних готелів та їх класифікація / Шикіна О.В., Фадеєва Г.І. – Режим доступу: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/11_2017/42.pdf

СКЛАДОВІ STREAM-ОСВІТИ В РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

Газаріна Наталія Павлівна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти, комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

Зайцева Світлана Костянтинівна,

директор дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №70 «Оленка» комбінованого типу, Кіровоградської міської ради

Метою статті є висвітлення тих ігор, вправ, завдань, які сприяють формуванню інженерного мислення у дітей дошкільного віку, особливо приділена увага конструкторсько-будівельним, математичним та дизайнерським складовим STREAM-освіти.

Ключові слова: споруда, конструктор, комп'ютер, проектування, мислення.

На сучасному етапі реформування освіти, враховуючи запити суспільства різко зростає важливість формування культури інженерного мислення у дошкільників. Це стало наслідком того, що такі професії як інженер, винахідник, дизайнер, проєктувальник стали затребуваними на ринку праці.

Звичайно, так як дошкільна ланка є першою і основною ланкою освіти, яка закладає фундамент подальшого розвитку дитини, то і працювати над створенням сприятливого середовища має саме заклад дошкільної освіти.

Питання STREAM, STEM є актуальними для дослідження значної кількості науковців. Цікавими є праці К.Кругій [1], [2], Т.Грицишиної [1], [2], Г.Скрипки [5], І.Стеценко [2], [6], О. Маричевої [3].

Творчість та інновації ідуть поряд. Вони нерозривно пов'язані один з одним та ґрунтуються на мисленні, спостереженні, вмінні робити порівняння, аналізувати, комбінувати, креативити та узагальнювати поняття. Творчість та креативність дають можливість розширити межі баченого, застосувати нові підходи, фарби, розв'язки і все це торкається багатьох галузей життя та діяльності людини.

Мислення дітей дошкільного віку є наочно-образним, потім поступово дитина вже переходить від образів сприйняття до образів уявлень, фантазії. Це і є одним із шляхів розвитку інтелекту, винахідницької та інженерної діяльності. Насичення образами свідомості людини збагачує її інтелект, про що свідчать дослідження Ж. Піаже, Л.Виготського, Г.Костюка та інших.

Але ефективного результату запровадження STREAM ми досягнемо тільки шляхом інтеграції. Досить глибоко про це говорить Г.Скрипка в своїх знахідках, щодо створення STEM-проєктів та організації STEM-екскурсії. (<http://timso.koippo.kr.ua/skripka/category/stem-osvita/>) в закладі освіти.

Рекомендовано проводити такі екскурсії до тематичних музеїв, парків, спеціалізованих об'єктів, історичних та етнографічних місць. STEM-екскурсія дозволяє через безпосереднє сприйняття об'єктів вивчати процеси та явища навколишнього світу, це такий особливий вид інтеграції з метою розвитку компетентностей вихованців. Процеси інтеграції та міждисциплінарний підхід розкрито в програмі «STREAM-освіта або Стежинки у Всесвіт». <http://ukrdeti.com/tag/kultura-inzhenerenogo-mislennya-doshkilnikiv/>

Отже, міждисциплінарні зв'язки створені під час екскурсій, STREAM- проєктів можуть виступати засобом інтеграції надбаних знань, умінь і навичок та реалізація їх на практиці, в вирішенні життєвих ситуацій та проблем.

Повертаючись до дітей дошкільного віку, розглянемо що ж має бути отим підґрунтям для запровадження STEM-освіти. Дитина від народження прагне пізнати світ. «Чуттєве пізнання і досвід стають джерелом нових знань, що веде до розвитку мислення. Розвинути розум дитини і здатність самому здобувати знання, а не втовкмачити їх готовими – цим завданням слід керуватися в навчанні», – так зазначав Жан-Жак Руссо [4]. Тому інтелектуальні, творчі, дослідницькі, конструкторські, сенсорно-пізнавальні здібності є фундаментом у формуванні культури інженерного мислення в дошкільників.

Отже, розглянемо як можна захопити дитину до діяльності, які ігри, вправи та ігрові ситуації можна запропонувати дошкільникам.

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №70 «Оленка» комбінованого типу (директор Зайцева С.К.) пропонує створення освітніх ситуацій за темою: «LEGO челендж. Збудуй квартал». Вихователі не тільки навчають будувати конструкції міцними та стійкими, а й знайомлять дітей з тонкощами конструкторської діяльності. Вихованці із задоволенням вчаться моделювати

функціональні та гарні споруди «Житлового кварталу». Аналізують призначення споруди, місцевість, потреби населення.

Метою здійснення цього проєкту є навчання дітей реалізовувати власний задум, розвивати логічне мислення, інтерес до Lego-конструювання, збагачувати знання з екологічної культури та виховувати товарищів і вміння працювати в команді.

Проблемні запитання, які ставить вихователь, спонукають дітей аналізувати, порівнювати, мислити критично.

- А що ще може бути у житловому кварталі?
- Які ти обрала об'єкти для забудови?
- Чому не обрала автомийку, або заправку?
- Як ти вважаєш, якщо змінити будівлю, то зручно це буде, чи навпаки? Чому?
- До речі, для чого потрібно найбільше матеріалів: для будівництва багатопверхового будинку, одноповерхового, дитячого майданчику чи зони відпочинку?
- Якщо зробити ось так, то що буде?
- Як потрібно перевернути цю цеглинку, щоб отримати таку фігуру, як на схемі?
- Що потрібно доробити у житловому кварталі для дітей?
- Що змінилося?
- Що зробити, щоб одноповерхова будівля стала багатопверховою?
- Скільки поверхів у будинку?
- Який будинок найвищий?
- Чи достатньої довжини доріжка? Як зробити довшою?

Діти із задоволенням наводять приклади, виконують завдання, обґрунтовують відповіді та змінюють конструкції. Отже, споруди вийшли гарні, дитячі майданчики та зони відпочинку є, квартал

готовий та чекає своїх перших мешканців. А щоб жителям було приємно та комфортно діти «висаджують» зелені насадження.

«Ми побудували, а ви зможете?» - ось такий челендж діти передали своїм друзям з іншої групи.

Рухаємось далі...Складовою STREAM – освіти є математика. Тому формування логіко-математичних понять, розвиток будівельно-конструктивних здібностей здійснюються з опорою на ті види діяльності, які найбільше сприяють розумовому розвитку дитини. Саме тому гра є основним і природним видом діяльності дитини дошкільного віку для формування елементарних математичних уявлень.

Отже, передаючи естафету іншій групі, ставиться мета: продовжувати учити порівнювати предмети шляхом накладання і прикладання, вправляти в умінні класифікувати за величиною та кольором; розвивати винахідницькі здібності, уяву та дрібну моторику рук, уміння працювати в парі, інженерне та логічне мислення; виховувати інтерес до математики та бажання вирішувати проблемні завдання.

В середній групі робот на ім'я Робомобік пропонує дітям цікаві квест-завдання. У Робомобіка є кольорові кнопочки, натискаючи на які, він видає кульку, колір якої вказує на сектор із завданням. Для їх виконання використовується різноманітний матеріал, який спонукає дітей до міркування та винахідництва.

Пропонується вправа «Маленькі винахідники». Метою якої є: вчити дітей знаходити та реалізовувати винахідницькі ідеї.

Матеріал: дерев'яні палички для морозива, прищіпки.

Вихователь спонукає дітей до винаходу якоїсь поробки (парканчик, місток, рамка тощо).

Наступна дидактична гра «Підбери за кольором». Її мета: закріплювати вміння дітей співвідносити предмети за двома показниками: кольором кружечків та послідовністю їх розташування.

Матеріал: палички з прикріпленими трьома різнокольоровими кружечками в різній послідовності та планшет із зображеннями таких самих кружечків.

Діти накладають на планшет паличку з відповідним кольором та розташуванням.

Логічна дидактична гра «Віконечко для цифри 2».

Мета: вчити дітей пошуку способів скріплення віконця.

Матеріал: коктейльні палички, різні дрібні предмети, пластилінові кульки, папір (формат А1) з хаотичним зображенням цифр в межах 5.

Вихователь пропонує дітям зробити віконечка для цифри 2, щоб всі могли її помітити, на аркуші з паличок та різного матеріалу. Діти виготовляють рамку, міркуючи, як її скріпити, щоб вона трималась.

Вправа «Підбери правильно» (парами)

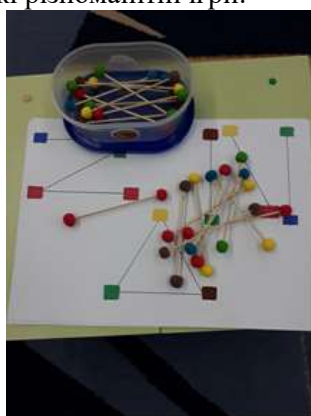
Мета: закріплювати вміння дітей співвідносити предмети за кольором, розміром та виховувати здатність працювати в парі.

Матеріал: різні за кольором та розміром деталі LEGO конструктора. Планшети з контурним, зображенням деталей LEGO, які хаотично розміщені.

Вихователь пропонує дітям дібрати цеглинку за кольором та розміром, відповідно зображенню на планшеті.

За гарні ідеї та винахідливість Робомобік надсилав дітям «сигнал радості» (миготлива лампочка). І запропонував ось такі різноманітні ігри.

І, як наслідок використання конструкторсько-будівельних ігор, застосування STREAM-проектів у дітей розвивається творча уява, логічне мислення, винахідливість, вміння здійснювати аналіз ситуації, вчить розв'язувати протиріччя.

Отже, ми розглянули декілька прикладів конструкторсько-будівельної та логіко-математичної діяльності, що у поєднанні формують інженерне мислення дошкільників і це тільки початок. Тому що діяльність у STREAM-центрах безмежна.

Щодо педагогів, то важлива їхня мотиваційна готовність впроваджувати STEM, врахування психолого-педагогічних аспектів STEM-навчання: індивідуалізацію, гармонійність та застосування кінезіології в освітньому процесі, особливості виховання покоління Z.

Застосування наведених прикладів ігор, вправ, дослідницького та конструкторсько-будівельного методу навчання дозволяє більш ефективно формувати у вихованців ключові компетентності, сприяти розвитку навичок XXI століття, бути конкурентноспроможними та винахідливими.

Список використаних джерел

1. Крутій К.Л., Грицишина Т.І. STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення // Дошкільнє виховання. – 2016. – №1. – С.3-7.
2. Крутій К. Л., Стеценко І. Б., Грицишина Т. І. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. Осінь-арабеска. — Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2018. — 120 с.
3. Маричева О.Б., «STREAM-освіта в дошкільному закладі. Система роботи з формування у дітей інженерного мислення». Навчально-методичний посібник /О.Б. Маричева, –Вінниця: ММК, 2017.47с
4. Руссо Ж.Ж. Педагогічні твори. М.. 1981.

5. Скрипка Г. Дистанційний курс «Як спланувати STEM-проект». Режим доступу до ресурсу: <http://teach-hub.com/stem-1/>

6. Стеценко І. Конструємо математичні казки // Дошкільне виховання. — 2015. — №9. — С. 13–15.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНИХ ПРОЕКТІВ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Морнева Валентина Вікторівна

старший викладач маріупольського електромеханічного технікуму

На сучасному етапі суспільного розвитку освіта постає однією з найважливіших сфер людської діяльності, тісно пов'язаною з усіма іншими царинами суспільного життя. Життя розвивається бурхливими темпами, тому відбулися вагомі зміни у системі освіти. Викладач, навіть найталановитіший, уже не може бути єдиним джерелом інформації.

Актуальність доповіді – оновлення мотивації навчання, пошук шляхів виховання творчої компетентної особистості.

Мета доповіді – орієнтація на можливості й потреби, на виявлення і розвиток інтересів, нахилів і здібностей кожної дитини, забезпечення та впровадження інноваційних технологій, їх практична значимість для удосконалення навчально-виховного процесу та змісту освіти.

В умовах традиційних форм та методів навчання чимало студентів, пасивно отримуючи інформацію, не вміють здобувати її самостійно і застосовувати те, що знають, не готові до життя. Соціальне замовлення не тільки України, а й світового співтовариства вимагає перш за все людей, здатних самостійно самовдосконалюватися.

Аналіз сучасної педагогічної літератури свідчить, що зміни неможливі без застосування на заняттях інтерактивних технологій, які ґрунтуються на діалозі, моделюванні ситуацій вибору, вільному обміні думками, критичному мисленні тощо.

Одним із завдань освітньої політики держави є формування якісно

нової системи освіти. Закономірною і обов'язковою умовою успішної реалізації цього завдання є забезпечення випереджального розвитку загальної середньої освіти, головною ознакою якої стає інноваційність.

Якщо замислитись, якими б ми хотіли бачити своїх дітей у дорослому житті, то відповідь могла б бути такою:

- компетентними у своїй області;
- відкритими до інформації, яка постійно змінюється;
- готовими вчитися все життя;
- готовими вчитися на помилках;
- інтелектуально незалежними
- відповідальними

З власного досвіду можу сказати, що наші студенти часто вважають, що достатньо сказати: «Я вважаю ...» або «На мою думку ...», щоб їх відповідь була самостійною. Критично мисляча людина не зобов'язана бути зовсім оригінальною. Вона може поділяти чийсь точку зору, ідею або переконання. Але головне, щоб кожний сам вирішував, про що йому думати, і міг сформулювати свої думки. Мислити критично можна в будь-якому віці, навіть малята здатні думати критично і цілком самостійно.

Люди допитливі у своїй природі. Ми помічаємо щось нове і хочемо довідатися, що це таке.

Адже тільки критично мисляча людина вміє:

- визначити проблему;
- перевірити використану інформацію;
- проаналізувати твердження, яке лежить в основі інформації;
- визначити чи є підтекст в інформації;
- синтезувати отримані знання;
- зробити висновок;
- прийняти оптимальне рішення.

«Жити – значить мати проблеми, а розв'язувати їх – значить зростати інтелектуально». (Джон Гілфорд)

Чи може сучасне заняття бути радісним і цікавим для студентів? Чи може воно розкрити творчий потенціал особистості й підготувати до самостійного рішення? Досвід доводить, що може, однак лише за умови, якщо процес навчання перевести на інноваційну основу, змінивши сам підхід до здобуття знань.

У своїй роботі кожний педагог повинен користуватися такими заповідями :

- Кожна дитина талановита.
- Кожна дитина має право на помилку.
- Кожна дитина має право на вільний творчий пошук.

Сучасним можна назвати те заняття, що побудоване на засадах розвиваючого навчання, а також сприяє розвитку умінь аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати причинно-наслідкові зв'язки, а також сприяє виробленню навичок логічного мислення. Тому сьогодні головне завдання навчального закладу – не вчити, а навчати вчитися, підготувати учня чи студента до неперервного навчання. Отже мають змінитися функції учня і функції педагога.

Організація заняття спирається на інтерактивні технології, які сприяють формуванню пізнавальної активності студентів, покращують якість навчально-виховного процесу.

Результат:

- створюється атмосфера взаємодії, співробітництва;
- кожен відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність;
- викладач і студенти стають рівноправними суб'єктами навчання

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної взаємодії всіх студентів. Це взаєонавчання (групове, колективне, навчання у співпраці), де викладач і студенти є рівноцінними суб'єктами навчання.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

Під час такого навчання студенти вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати зважені рішення.

Які ж сильні сторони інтерактивних методів навчання? На мою думку, особлива цінність інтерактивного навчання в тому, що студенти навчаються ефективній роботі в колективі.

Роль викладача є суттєвою в процесі розвитку дитини. Нелегко знайти правильний індивідуальний підхід до студентів, у яких сильніше і яскравіше, ніж в інших, виявляються ознаки розумової обдарованості.

Викладачам необхідно постійно пам'ятати, що здібний студент потребує такого навчання, яке забезпечувало б розвиток творчого мислення, самостійності й активності в навчальній діяльності, уміння набувати нові для себе знання, а не заучування чужих висновків, слів, думок.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу / В.Андрущенко // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 5–9.
2. Енциклопедія освіти /Академія педагогічних наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Дичівська І. М. Інноваційні педагогічні технології. – К., 2004.
4. Кондратюк В. Я., Волос М. М., Бабин І. І. Основні тенденції розвитку системи освіти та освітніх технологій у світовій педагогічній практиці // Відкритий урок, 2002. - № 5-6.
5. Савич М. Інтерактивне навчання. // Шкільний світ, 2004. - № 63.
6. Ситченко А. Інноваційні системи навчання та перспективи її застосування в шкільному курсі української літератури. // Українська література в загальноосвітній школі, 2004. - № 8.
7. Нижник О. Використання інтерактивних технологій на уроках української літератури в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2005. - № 3.
8. Сергієчко А. Методична використання технологій групового навчання та особистісно орієнтованому уроці української літератури. // Українська мова і література в школі, 2005. - № 1 (42).
9. Сафаяк С. Інтерактивні технології у системі особистісно орієнтованого навчання на уроках зарубіжної літератури. // Зарубіжна література, 2007. - № 24 (520).

РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Розглянуто теоретичні й практичні питання розвитку діалогічного мовлення студентів-іноземців під час вивчення української мови. Наведено приклади вправ для розвитку уміння сприймати й продукувати діалогічне висловлювання. Наголошено на потребі створення в процесі навчання комунікативних ситуацій, соціально значущих для іноземних громадян в умовах нового мовного середовища.

Ключові слова: діалог, діалогічне мовлення, комунікативна ситуація, діалогічна єдність, сприйняття й продукування діалогічного висловлювання.

Сучасний освітній простір у закладах вищої освіти України, де здійснюється, зокрема, навчання зарубіжних студентів, орієнтований на підготовку висококваліфікованого фахівця й водночас свідомої мовної особистості, здатної на належному рівні оволодіти культурою професійного спілкування та загальною мовленнєвою культурою. Основним завданням у формуванні мовленнєвої фахової компетенції є не тільки систематичне засвоєння нових знань, але і їх обов'язкове практичне застосування, реалізація сформованих умінь і навичок у професійній діяльності та повсякденному житті в умовах україномовного середовища, без чого неможливе здійснення компетентнісної парадигми сучасної освіти [2, с. 38].

Однією з основних методичних засад вивчення будь-якої мови як іноземної є комунікативна, практична спрямованість навчання. Функцію мови як засобу безпосереднього спілкування найвиразніше виражає діалогічне мовлення. Варто наголосити, що формування відповідних навичок – надзвичайно важливе завдання, особливо на початковому етапі, коли студент-іноземець мусить якомога швидше пристосуватися до нового мовного середовища й оволодіти моделями мовної поведінки в різних ситуаціях спілкування – побутових, культурних, навчально-професійних та ін., що вимагає пошуку найоптимальніших шляхів (у плані часу, зусиль, позитивних емоцій) досягнення практичних результатів, а отже, визначає актуальність цієї статті.

Мета статті – розглянути сучасні теоретичні і практичні аспекти розвитку діалогічного мовлення студентів-іноземців у процесі вивчення української мови, навести приклади актуальних комунікативних ситуацій та вправ для розвитку їхнього вміння сприймати й продукувати діалогічне висловлювання в умовах нового мовного середовища.

Діалог (парний і груповий – полілог) є найпоширенішим видом мовленнєвого спілкування. Він організовується як низка висловлювань (реплік) кожного із співрозмовників, який по чергово говорить, то слухає-сприймає. В усній формі діалогічного спілкування поєднуються такі види мовленнєвої діяльності, як говоріння й аудіювання, а в писемній – діалогічне мовлення використовується в художніх творах як засіб характеристики персонажів (кращі діалоги варто використовувати як зразки в процесі формування умінь і навичок діалогічного спілкування студентів).

Діалогічне мовлення – це ситуативно вмотивований і ситуаційно зумовлений процес, який спричинюється потребою співрозмовників повідомити / з'ясувати певну інформацію і передбачає усвідомлення ними реальних умов спілкування (розуміння ситуації спілкування); водночас діалогічне спілкування передбачає зорове сприймання співрозмовниками одне одного, а також їхньої міміки, жестів, інтонації. Відповідно до сучасних концепцій викладання української мови, формування у студентів мовнокомунікативних компетенцій, культури професійного спілкування й мовленнєвої культури Л. Мацько та Л. Кравець резонно наголошують: «культура діалогічної мови передбачає уміння починати, підтримувати, завершувати розмову, ставити контрзапитання, застосовувати засоби емоційного впливу, висловлювати бажання / небажання, необхідність, терміновість, обов'язковість, ймовірність / неймовірність / малу ймовірність дій (подій), а також уміння слухати співрозмовника, розуміти його запитання і заперечення й адекватно реагувати на них» [4, с. 194].

Самостійний і творчий аспекти в опануванні зарубіжними студентами українською мовою проявляються в реакціях на нові проблеми і мовленнєві ситуації, в які вони ще не потрапляли.

Значний вплив на об'єм і якість самостійної і творчої роботи з розвитку діалогічного мовлення студентів має поєднання:

- умов їхнього навчання, до яких передовсім належать мовленнєвий і позамовленнєвий матеріали;
- викладач (рівень його підготовки, його педагогічна майстерність); учні (рівень їхніх умінь і навичок);
- час та організація навчального процесу, які є в їхньому розпорядженні.

Важливу роль відіграють і такі чинники:

- навчальна мотивація студентів;
 - допитливий розум, любов до знань, їхнє намагання мислити й пізнавати;
 - рівень розвитку їхніх мовленнєвих і розумових здібностей, а також рівень володіння методами й прийомами розумової праці;
 - методичний і мовленнєвий аспекти вправ, їхній зміст і послідовність, завдання і проблеми, що відповідають життєвим запитам студентів;
 - методична послідовність різновидів мовленнєвої діяльності відповідно до поставлених цілей;
 - посібники, підручники тощо;
 - час, що є в розпорядженні, і можливості для організації самостійної лабораторної роботи.
- Невід'ємний складник самостійної роботи студента-іноземця з розвитку діалогічного й мовлення – позааудиторна робота в лабораторії усного мовлення.

Насамкінець зазначимо, що діалогічна мова є основою такої форми ділового спілкування, як бесіда, ефективність якої значною мірою залежить від уміння та навичок спілкуватися, а відтак залежать і справи та репутація фахівця; інший різновид професійної діалогічної мови – телефонна розмова. Саме цей сегмент сфери діалогічного мовлення студентів – вихідців із зарубіжних країн – визначає перспективи наших подальших досліджень.

Отже, освітній простір у сучасній вищій школі України, з огляду на динаміку вдосконалення змісту, форм і методів організації навчального процесу, потребує постійної уваги науковців до розвитку діалогічного мовлення студентів-іноземців на заняттях з української мови. Методика навчання має бути зорієнтованою на досягнення практичних результатів найоптимальнішим шляхом – найкоротшим за часом і витраченими зусиллями, цікавим і захоплюючим.

1. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ: монографія. Харків : ХНАМГ, 2010. 320 с.

2. Климова К. Я. Теорія і практика формування мовнокомунікативної професійної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів: монографія. Житомир : ПП «Рута», 2010. 560 с.

3. Кривич Н. Ф. Культура професійного спілкування та мовна культура як шлях до самовдосконалення фахівця. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 8. Філологічні науки (мовознавство) Вип. 7: зб. Наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 79–84.

4. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2002. 360 с.

5. Dialogic teaching at school [Electronic resource] / ed. By Oksana Duchak, 2014. – Access mode : <file:///D:/Downloads/48-50-1-SM.pdf>

ІННОВАЦІЙНІ ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Пододіменко Інна Іванівна,

кандидат педагогічних наук, вчитель англійської мови,
Хмельницька середня загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів №24

Динамічний розвиток іншомовної освіти у реаліях становлення Нової української школи окреслює головну мету навчання іноземної мови у закладі загальної середньої освіти – формування в учнів комунікативної компетентності, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з їх віковими можливостями. Провідним засобом реалізації зазначеної мети є компетентнісний підхід до організації навчання на основі предметних і ключових компетентностей як результату навчання. Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою [4, с. 8].

З'ясовано, що з метою ефективної реалізації вище заявленої мети використовуються різноманітні форми та методи роботи, інноваційні технології, які допомагають оволодіти навичками вільного спілкування та водночас розвивають творчі можливості учня. На середньому етапі навчання

зкладається база практичного володіння мовою, а основною метою цього етапу є формування комунікативної та соціокультурної компетенції здобувачів освіти [3, с. 5].

Як справедливо стверджує дослідниця Т. Полонська, ігрові технології є допоміжним видом діяльності у роботі зі школярами, проте у поєднанні із традиційними формами роботи допомагають створити ефективний комплекс навчання, оскільки відбувається активна робота з розвитку мовленнєвої компетенції [5, с. 321].

На нашу думку, доцільно розглянути найефективніші інноваційні ігрові технології в аспекті формування ключових компетентностей особистості на уроках англійської мови детальніше.

Однією з таких технологій, які довели свою результативність, є сторітелінг (storytelling). Виділяють два основні типи сторітелінгу: 1) історія, підготовлена одним учнем, який для розповіді самостійно вигадує усі ключові елементи історії, героїв, використовуючи певний мовний матеріал; 2) історія, написана групою учнів. Такий спосіб побудови дозволяє використовувати діалог та полілог. Ця ігрова технологія виконує ряд функцій: інформативну (донесення інформації та її засвоєння); комунікативну (історії здатні підвищити ефективність спілкування на різних рівнях); мотивуючу (історії є інструментом переконання, що дозволяє надихнути на новий складний проект, ініціативність тощо); об'єднувальну (історії слугують інструментом розвитку колективної культури, спільної ідентичності спільноти). Ігрова технологія «сторітелінг» сприяє формуванню в учнів орієнтовної основи поведінки в мовних ситуаціях, ознайомленню з варіантами мовних дій, умінь їх комбінувати і знаходити нові рішення, допомагає не лише запам'ятати навчальний матеріал, а й збагатити усне мовлення [1, с. 22].

Ігрова технологія «квест» (quest) – інтерактивна гра з сюжетною лінією, зміст якої полягає у поетапному вирішенні різних головоломок і логічних завдань. Застосування цієї ігрової технології не лише осучаснює, але й забезпечує нову якість навчання та викладання, оптимізує умови освітнього процесу та підвищує його ефективність; сприяє підвищенню його ефективності, всебічному і гармонійному розвитку особистості учнів, розкриттю їх талантів; суттєво впливає на зміст, форми, методи і засоби навчання; дозволяє розвивати цифрову компетентність здобувача освіти; формувати позитивне емоційне ставлення до процесу пізнання, підвищити мотивацію до навчання, якість засвоєння знань іноземної мови; розвивати творчий потенціал учнів; формувати загально-навчальні уміння оволодіння стратегією засвоєння навчального матеріалу [3, с. 6].

Для проведення квесту заздалегідь складається його маршрут, розробляються завдання для кожної станції. Завдання є різноплановими: на знання мовного матеріалу (виправити мовну помилку, пояснити фразеологізм, підібрати англійськомовний відповідник тощо), логічне мислення (шаради, ребуси, сканворди, мовні загадки тощо), «Закінчи фразу» («Моїм улюбленим словом англійської мови є ..., тому що ...»), дослідження певного питання («Велика Британія: від мови до нації») і інші. Учні об'єднуються у мікрогрупи (3–4 чол.) та отримують маршрутний лист із завданнями. За визначений час вони проходять маршрут квесту і заробляють бали. Такий вид діяльності сприяє розвитку в учнів самостійності, згуртованості, відповідальності [3, с. 7].

На нашу думку, доречним є використання квест-технологій не лише в аспекті організації навчальної діяльності на уроці, а під час позакласної роботи у рамках Тижня англійської мови, де англійськомовний квест сприяє усвідомленню єдності власної долі з долею країни, мова якої вивчається, сформованості потреби у збереженні та примноженні духовного й матеріального багатства народу, самосвідомості молодого покоління, що сприяє підвищенню мотивації учнів до вивчення англійської мови.

Інноваційною ігровою технологією, яка варта уваги, є буктрейлер (book trailer) – короткий відеоролик за мотивами книги. Головне завдання учнів – розповісти про книгу, зацікавити, заінтригувати читача. Основними етапами створення буктрейлера є вибір книги і теми для реклами, продумування сценарію і підбір матеріалів для відеоряду. При створенні буктрейлера доцільно використовувати ілюстрації, фотографії, розвороти книг, текстові матеріали, діаграми, звукове оформлення, відеофрагменти. У ролику тривалістю не більше 3 хвилин учням необхідно подати інформацію про книгу так, щоб читач відразу захотів би її почитати [2, с. 136].

Встановлено, що ігрова технологія «буктрейлер» реалізує чотири функції: інформаційну, комунікативну, естетичну та культурно-просвітницьку. Буктрейлер найкраще застосовувати у реаліях старшої школи, оскільки для його створення необхідний не тільки читацький і культурологічний досвід, естетичний смак, але і серйозний рівень володіння цифровою компетентністю. Переваги технології полягають у тому, що буктрейлер дозволяє у цікавій та динамічній формі розповісти

потенційному читачеві про перлини вітчизняної та світової літератури, що безумовно знайомить учнів з країнознавчими аспектами англійської мови [2, с. 137].

У контексті дослідження вважаємо за доцільне розглянути низку ігор, які є найефективнішими для вивчення іноземної лексики і які найчастіше використовує автор дослідження у власній педагогічній діяльності задля вивчення лексичного матеріалу на уроках іноземної мови.

Зокрема, завдання гри «Доббль» (Dobble Game) – зібрати якнайбільше парних карток (із однаковим зображенням). Учитель заздалегідь вирізає картки та розкладає їх картинками донизу. Учні по черзі обирають дві картки, називаючи слово, яке зображене на картинці. Якщо обрана пара карток має однакову картинку, то здобувач освіти забирає їх собі. Переможцем вважається гравець із найбільшою кількістю парних карток.

Завдання гри «Бінго» (Bingo Game) – закрити картинками усі слова на картці. Учитель вирізає заздалегідь поля із словами. Поля із картинками розрізають на окремі картки. Кожен учень отримує поле із словами. Учитель обирає одну із картинок і підносить її догори. Гравці, які мають відповідне слово, повинні якнайшвидше назвати його. Гравець, який назвав слово першим, отримує картку із зображенням і закриває нею одне слово на своєму полі. Переможцем вважається той, хто першим закrije картинками усі слова на своєму полі.

Завдання настільних ігор (Boardgame) – пройти від старту до фінішу. Для гри знадобляться гральний кубик та фішки для кожного учасника. Гравці по черзі кидають кубик та просувають фішку на відповідну кількість клітинок. Ставши на клітинку, гравець має назвати слово, яке на ній зображено. Переможцем вважається той, хто першим дійде до фінішу.

Завдання гри «Доміно» (Domino Game) – викласти слова та картинки в ряд. Учитель заздалегідь вирізає картки та розподіляє їх порівну між учасниками. Потрібно покласти одну картку на стіл, назвавши картинку, яка зображена на ній. Інші гравці мають підібрати та покласти наступною картку, слово на якій відповідає зображенню на попередній картці. Переможцем вважається той, хто першим позбудеться усіх своїх карток.

Отже, використання ігрових технологій є одним з основних способів мотивації усного іноземного спілкування здобувачів середньої освіти в реаліях Нової української школи. Окрім того, ігрове навчання іноземної мови сприяє розвитку їхньої уваги, мовлення, мислення, рефлексії та забезпечує особистісне зростання кожного учасника гри. Інноваційні ігрові технології сприяють здобуванню знань і мовленнєвого досвіду не в разі потреби, а за бажанням самих школярів. У таких умовах навчальна діяльність будується на творчому використанні ігрових дій, які найбільше задовольняють вікові потреби та інтереси особистості кожного учасника освітнього процесу.

Список літератури:

1. Іваненко Н. В. Використання storytelling на заняттях з англійської мови у процесі формування мовленнєвої компетенції / Н. В. Іваненко // Матер. Міжвузівської науково-практичної конференції «Впровадження компетентнісного підходу у процесі підготовки майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»: зб. наук. пр. / Редкол. : С. І. Михайлов (гол.) та ін. – Ірпінь, 2018. – С. 21–24.
2. Каданер О. В. Буктрейлер як засіб формування читацького інтересу на заняттях іноземної мови / О. В. Каданер О. В. // Матер. IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії»: зб. тез доп. – Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2020. – С. 135–138.
3. Кузнецова Н. Ю. Використання творчих завдань та ігор під час вивчення іноземної мови / Н. Ю. Кузнецова // Англійська мова та література. – 2015. – №25–26. – С. 5–7.
4. Нова українська школа: основи стандарту освіти / Ред. кол. : Л. Гриневич, В. Бриндза, Н. Дементієвська, Р. Шиян (координатор проекту) [та ін.]. – Львів, 2016. – 64 с.
5. Полонська Т. К. Ігрова діяльність як засіб формування ключових компетентностей здобувачів початкової освіти на уроках іноземної мови / Т. К. Полонська // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. пр. / ред. кол. ; голов. ред. О. М. Топузов. – 2018. – Вип. 20. – С. 317–326.

ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ В ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДЛЯ НАБУТТЯ ДОСВІДУ МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розульська Оксана Олександрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики іноземної мови та методики викладання Хмельницького національного університету

Особистісне та професійне становлення студента не можливе без включення його до системи позааудиторної діяльності. Саме в ній відпрацьовують різноманітні стратегії поведінки як на побутовому, так і на професійному рівнях. Специфіка ситуацій позааудиторної діяльності частково повторює ситуації, типові для майбутньої професійної діяльності, що дає змогу навчитися знаходити правильні рішення в міжособистісних взаєминах [2]. Важливе значення в позааудиторній діяльності студентів належить масовим формам роботи. Для українських закладів вищої освіти вже стали традиційними такі заходи, як «Посвята у студенти», «День факультету», «День відкритих дверей», змагання команд КВК, конкурси «Красуня університету» та «Джентльмен університету», «Зустрічі з випускниками», ярмарки «Освіта та кар'єра», фестивалі студентської творчості, спортивні змагання та ін. [3].

У Хмельницькому національному університеті налагоджена певна система позааудиторної діяльності. Найчастіше використовують такі види масової позааудиторної роботи: відзначення народних і державних свят, тематичні вечори, інтелектуальні ігри «Що? Де? Коли», брейн-ринг, «Поле чудес», «Перший мільйон», «Щасливий випадок», «Інтелект-шоу», турніри, КВК, різноманітні конкурси та вікторини, екскурсії й походи, акції, диспути, змагання, «круглі столи», виставки, семінари тощо. До проведення цих заходів залучають одночасно велику кількість студентів, бо ці види масової позааудиторної роботи допомагають розширити можливості впливу на особистість для пропаганди знань, розвитку інтересу до наук, до творчості, формування ініціативи студентів, активізації їхньої пізнавальної діяльності, виховання професійно значущих та особистісних якостей.

Важливим, на нашу думку, є той факт, що позааудиторна діяльність у ЗВО організована не для студентів, а спільно зі студентами, з огляду на їхні нахили, можливості й уподобання. Основне завдання позааудиторної роботи в підготовці майбутніх учителів іноземних мов – усебічно ознайомити студентів із педагогічною професією, прищепити любов і повагу до педагогічної праці, розвивати професійне мислення, долучати до педагогічного досвіду [1].

Посутню роль у структурі позааудиторної діяльності майбутніх учителів іноземних мов відіграє *педагогічне керівництво*, реалізоване завдяки кураторам академічних груп. Куратор академічної групи, організовуючи багатогранну діяльність щодо згуртування колективу, виконує такі функції: аналітичну, організаторську, комунікативну й соціальну.

Аналітична функція вможливує планування й організацію виховної роботи групою студентів. Куратор бере до уваги міжособистісні взаємини в колективі, навчальну і пізнавальну мотивацію студентів, ступінь інтелектуального розвитку, індивідуальні риси, соціально-побутові умови життя (спільне дослідження куратора й профорга групи), стану здоров'я, результатів навчання тощо.

Завдяки *організаторській функції* можна надавати доцільну допомогу студентському самоврядуванню, творчим групам, радам тощо.

Комунікативна функція спрямована на налагодження контактів між «педагогом – студентом», створення позитивного психологічного мікроклімату, формування загального сприятливого фону для взаємодії.

Функція соціалізації втілена в гуманістично-орієнтованій взаємодії «педагог – студент». Куратор академічної групи патрує особистісний розвиток вихованця, допомагає в засвоєнні суспільних норм, цінностей, утверджує принципи духовного повноцінного буття. Для куратора важливо виконувати роль старшого колеги, сприяти студентові в засвоєнні позитивних соціальних ролей, організовувати позааудиторну виховну роботу для реалізації «ситуації соціального досвіду поведінки» [4].

Серед основних спеціальних форм позааудиторної роботи кураторів варто назвати такі: виховні години, бесіди, культпоходи історичними місцями рідного краю, екскурсії до музеїв, на виставки, до театрів; колективний перегляд кінофільмів і вистав із їх подальшим обговоренням.

Не менш важливе місце посідають *студентські організації*, які є посередниками між адміністрацією закладів вищої освіти та студентськими колективами. Оскільки студентське самоврядування – соціальна модель, то доцільно зауважити, що партнерська взаємодія студентського активу, студентського колективу та викладачів має різнобічний вплив на свідомість молоді особистості, де основним принципом стає різноманітність форм взаємодії об'єктів і суб'єктів процесу

виховання, метою яких є підготовка до самостійної діяльності з огляду на потреби й вимоги учасників процесу [5].

Студрада Хмельницького національного університету об'єднує низку клубів за інтересами, діяльність яких спрямована на культурний, інтелектуальний, духовний розвиток студентів. Майбутні учителі іноземних мов мають змогу долучитися до культурно-мистецького клубу «Ми – українці», що вивчає питання популяризації та збереження українського фольклору й самобутності наших традицій. Клуб регулярно проводить музично-поетичні вечори, традиційні українські вечорниці, розповідає студентам про цікаві традиції святкування українського весілля, різноманітних релігійних свят, проводить заходи-ілюстрації українських обрядів.

Дискусійний клуб «D club» покликаний залучати студентів до обговорення проблем, що є важливими та актуальними для молоді, розвиваючи культуру мовлення в студентстві. Учасники дискусії дотримуються правила «піднесеної руки», не перебиваючи один одного, висловлюють свої думки чітко й лаконічно, уживаючи доцільну лексику.

Інтелектуальний клуб «Smart Game» дає змогу кожному учасникові продемонструвати свої здібності та інтелект. Клуб регулярно проводить інтелектуальні змагання між командами факультетів університету, тренування команд. Завдяки організації інтелектуальних змагань, стає можливою профорієнтаційна робота серед старшокласників міста. Основна мета клубу – інтелектуальний розвиток студентства університету.

Студентська рада Хмельницького національного університету – це дієвий, активний орган студентського самоврядування, який сприяє покращенню умов у всіх сферах студентського життя. Студентська рада охоплює навчання, побут та дозвілля студентів. Це система взаємопов'язаних підрозділів (департаментів), які працюють за чіткими напрямками. Нині функціонують шість департаментів Студентської ради ХНУ:

- навчальний департамент – основне завдання діяльності якого – покращення навчального процесу через дослідження думки студентства університету (проведення анкетування, тестів, пошук і формулювання пропозицій щодо покращення умов навчання);

- департамент здорового способу життя, що покликаний активно пропагувати здоровий спосіб життя через різноманітні акції, спортивні змагання, зустрічі з провідними фахівцями міста та області;

- прес-центр – департамент висвітлює головні події життя Студентської ради, студентства, університету загалом через засоби масової інформації, зокрема через розроблення та створення сайту Студентської ради університету, постійну підготовку статей до друку в журналі «Університет»;

- побутовий департамент функціонує на основі студентських рад гуртожитків і прагне забезпечити гідні умови проживання студентів у гуртожитках університету;

- студентська соціальна служба волонтерів (СССВ) – метою департаменту є допомога дітям-сиротам, ветеранам війни та праці, пенсіонерам; виховання в молоді поваги й толерантного ставлення до цих категорій суспільства; регулярне проведення акцій милосердя в університеті, збір книжок та іграшок для дітей-сиріт; участь у різноманітних усеукраїнських добродійних акціях; дозвілля (організація та проведення студентських вечорів відпочинку, організація й проведення шоу-програм).

Діяльність Студентської ради ефективно позначається на формуванні досвіду професійної діяльності, самореалізації й розвитку здібностей студента [5].

Навчально-виховний процес у вищій школі потрібно вибудовувати так, щоб розвивати вміння й мотивацію вчитися, формувати в студентів здібності до саморозвитку та творчого застосування здобутих знань. Самостійна робота студентів не лише важлива в аспекті підвищення якості навчання в умовах закладу вищої освіти, вона є необхідним елементом майбутньої професійної діяльності. Позааудиторну самостійну роботу трактують як обов'язкову (підготовка до поточних аудиторних занять) та спеціальну діяльність, що спрямована на поглиблення й закріплення знань студентів, розвиток аналітичних умінь із проблем навчальних дисциплін. Організація самостійної роботи має системний характер протягом усього часу навчання студентів та охоплює:

- самостійну роботу під час аудиторних занять, яка передбачає самостійне опрацювання й осмислення теоретичного матеріалу; виконання завдань, запланованих для самостійного опрацювання згідно з навчальною програмою (виконання лабораторних, практичних робіт, рефератів для семінару, підготовка виступів, виконання індивідуальних завдань, написання творчих есе, складання діалогів, виконання вправ, тестових завдань, переклад і вивчення віршів англійською та німецькою мовами тощо);

- самостійну роботу, пов'язану з написанням курсових робіт з «Історії зарубіжної літератури», «Практичної граматики англійської мови», «Методики викладання іноземної мови», «Лексикології»,

«Педагогіки», що дає студентам змогу самостійно реалізувати отримані теоретичні знання й практичні навички;

– самостійну роботу протягом проходження педагогічної практики та написання звітів із практики, що сприяє виявленню й реалізації їхніх творчих, професійних здібностей, розробленню пропозицій щодо покращення виховної діяльності, акумулюванню отриманих під час навчання знань;

– участь у науково-дослідницькій роботі, що привчає студентів до самостійності, формує в них уміння застосовувати отримані знання для виконання конкретних завдань, вільно орієнтуватися в літературі, як у фаховій, так і з різних галузей науки, узагальнювати отриману інформацію.

Культурно-дозвілєва діяльність традиційно являє собою одну з найважливіших сфер життєдіяльності молоді. Організоване дозвілля передбачає насамперед соціально-психологічну підтримку особистості, формування в неї активної, свідомої позиції до навколишнього світу, а також слугує засобом задоволення юнацьких потреб. Поширені такі форми дозвілєвої діяльності студентів: спортивно-масовий туризм, художня самодіяльність, аматорські об'єднання, драматичні гуртки, служби соціально-психологічної допомоги; волонтерські, екологічні, суспільно-політичні, об'єднання; об'єднання, що представляють інтереси та забезпечують захист різних груп студентства (гендерні, іноземних студентів, національних та етнічних меншин, студентів з особливими потребами, студентських сімей). Кафедра практики іноземної мови та методики викладання проводить численну кількість цікавих заходів, які зацікавлюють студентів, і тому вони беруть активну участь: виставка стінгазет та кросвордів, виставка державних символів різних країн, що виготовлені студентами, виставка літератури іноземними мовами; доповіді, презентації та обговорення на лінгвокраїнознавчі й професійно орієнтовані теми; музичні номери; тематичні вечори, уроки-свята «Halloween», «American Culture», «Christmas traditions», «Great American Writers», «English speaking countries in questions and puzzles», «Save the World», «Deutsch kreativ» тощо.

Отже, упровадження позааудиторної роботи в підготовку майбутніх учителів іноземних мов впливає на формування професійних якостей особистості майбутнього вчителя, надає навчально-виховному процесу професійного забарвлення, а також сприяє формуванню активної громадської позиції майбутнього педагога.

Список використаних джерел

1. Карапузова Н., Процай Л. Позааудиторна діяльність як засіб виховання майбутніх педагогів. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/vpm_2009_2_16.pdf (дата звернення: 17.05.2020).
2. Когут І. В. Виховний та навчальний потенціал самостійної та позааудиторної роботи у вишах України. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Когут_І.В._Виховний_та_навчальний_потенціал_самостійної_та_позааудиторної_роботи_у_вишах_України (дата звернення: 17.05.2020).
3. Козлікowska Н. Я. Позааудиторна робота як складова вищої освіти: види позааудиторної діяльності та її вплив на формування особистості студентів. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*: зб. наук. праць. 2008. № 5. С. 86–93.
4. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
5. Питлюк-Смеречинська О., Черкасенко А. Студентське самоврядування у вищих навчальних закладах як складова навчально-виховного процесу вищої школи. *Витоки педагогічної майстерності*. 2014. Вип. 14. С. 215–221.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ

Тарасюк Ірина Володимирівна,

кандидат педагогічних наук,

голова циклової комісії готельного обслуговування, викладач вищої категорії, викладач-методист ВСП «Львівський фаховий коледж харчової і переробної промисловості Національного університету харчових технологій»

Вперше термін «інновація» було використано американським економістом австрійського походження Йозефом Шумпетером. Вчений розробив першу класифікацію інновацій, яка стала класичною і використовувалася до кінця 60-х років ХХ ст., у книзі «Теорія економічного розвитку»

(1911 р.) він виділив п'ять типових змін: використання нової техніки, нових технологічних процесів або нового ринкового забезпечення виробництва (купівля-продаж); використання нової сировини; впровадження продукції з новими властивостями; зміни в організації виробництва і його матеріальнотехнічного забезпечення; поява нових ринків збуту [1].

Інноваційні технології в підготовці фахівців сфери гостинності являють собою вдосконалені конкурентоздатні технології, послуги, що покращують якість соціальної сфери, зокрема - інноваційні проекти і програми; виробниче обладнання і процеси; інфраструктуру виробництва і підприємництва; нові знання та інтелектуальні продукти; сировинні ресурси та засоби їх видобування і переробки; товарну продукцію і, особливо, механізми формування споживчого ринку та збуту товарної продукції. Кінцевим результатом інноваційної діяльності в підготовці фахівців сфери гостинності є втілення у вигляді виведеного на ринок нового чи вдосконаленого продукту або процесу, що використовується у практичній діяльності, а також у застосуванні нового підходу до соціальних послуг.

Сьогодні заклади готельно-ресторанного господарства вимагають професіоналізму, інноваційних технологій в підготовці фахівців харчових технологій та сфери гостинності. Майбутні фахівці повинні вміти користуватися інноваційними технологіями.

Останніми інноваційними ресторанными технологіями можна назвати застосування інтерактивного (електронного) меню, екрану-планшета на столах, сенсорного дисплею, застосування QR-коду у маркетингу підприємства, технології LED оповіщення, харчові 3-D принтери, сенсорні виробники їжі, використання тривимірних проекцій і відео-меппінга для демонстрації приготування страв, автоматизація та інформатизація процесів на підприємствах, використання web-і телекомунікаційних технологій тощо [2].

Основними напрямками розвитку сучасних технологій у закладах ресторанного господарства є: створення ресторанів по типу FreeFloor; відкриття фуд-кортів; створення концептуальних підприємств ресторанного господарства; розширення мережі віртуальних ресторанів, що забезпечують замовлення по мережі Інтернет та доставку споживачеві; приготування страв у присутності відвідувачів; організація обслуговування за системою кейтерінг тощо. Ресторани фрі-фло, мають новий формат із поєднанням фаст-фуду та «шведського столу», де клієнт має свободу вибору та безпосередній доступ до товару, переважають низькі ціни та швидке обслуговування.

У ресторанах такого типу нарівні із традиційними виробничими цехами функціонує відкрита кухня, де відбувається демонстрація приготування страв. Класичний фуд-корт – це декілька невеликих підприємств харчування, об'єднаних одним великим загальним залом, вони можуть бути вуличні та стаціонарні. Можуть розміщуватися, наприклад, у торгівельному, офісному, розважальному центрі, кінотеатрі тощо.

Організація виїзного обслуговування за системою кейтерінг поставляє продукти харчування, напої, посуд і все необхідне для організації прийому, банкету поза рестораном, обслуговування різних заходів. Види кейтерінгу: у приміщенні, поза рестораном, соціальний, роз'їзний, роздрібний продаж, VIPкейтерінг [3, с. 266-296].

В контексті інновацій в готельно-ресторанному бізнесі, пріоритетного значення набувають процеси оновлення змісту та методів навчання майбутніх фахівців сфери гостинності у фахових коледжах. Основним у цьому є застосування інноваційних технологій навчання.

Впровадження інновацій у педагогічний процес навчального закладу покликане забезпечити підвищення якості навчання студентів або знизити витрати на досягнення звичних результатів освіти. Ефективність нововведення залежить від досягнутого завдяки йому корисного ефекту, тривалості використання інноваційної технології, витрат на її впровадження [4, с. 60-65].

Найбільшого поширення у педагогічній діяльності набули комп'ютерні технології або мультимедійні, які дозволяють водночас використовувати різні можливості подання інформації – текстової, графічної, статистичної, анімаційної тощо. Це дозволяє представити інформацію в максимально ефективному вигляді.

Практичні заняття також можуть проводитися у виді методу проектів, презентацій. Вони потребують попередньої серйозної підготовки. Робота над проектом – це практика особистісно орієнтованого навчання в процесі конкретної самостійної праці студента, на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів. У ході роботи ефективними виявились такі форми і методи:

- хвилинки-тренінги, де студенти набувають знань, умінь та навичок пошукової роботи;
- самостійні пошукові дії та виконання завдань;
- моніторинг отриманих результатів;
- планування подальшої дослідницької роботи;
- пошукова робота в групах;

- презентація результатів.

Отже, професійне становлення майбутнього фахівця сфери гостинності – безперервний процес утворення й трансформації потенційних професійних умінь та здібностей, скерованих метою вищої освіти задля самореалізації і професійного самовдосконалення в майбутній професійній діяльності.

Список літератури

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Й. Шумпетер; [Пер.с англ.]. – М.: Прогресс, 1982. – 455 с.
2. Портал гостиничного и ресторанного бизнеса. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prohotelia.com.ua/category/technologies/>
3. Архіпов В.В. Організація обслуговування в закладах ресторанного господарства: навч.пос. / [В.В. Архіпов, В.А. Русавська]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 342 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. - К.: Академвидав, 2004. - 352 с.

MIND MAPPING USAGE IN THE PROCESS OF THE TOPICAL STUDY

*Loputko Olena Anatoliivna,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of the Foreign Languages,
National Academy of Internal Affairs*

The growing tendencies of flexibility, complicated contextual component of education, internationalized content lead to the new challenges for the process of education. The role of the foreign languages in the process of the future specialist's formation can hardly be overestimated. The final evaluation of the language competence, therefore, gains a great importance. The volume of the material, which must be worked out by the students, is huge. That is why it is necessary to use such methods and technologies, which would be helpful in the process of their study. The presentation of the mind mapping technology's sketch in the process of the working out of the great volume of topical material is the main task of the thesis.

First of all, it is worth to study the background of the mind mapping. The creator and popularizer of the technology, Tony Buzan, defines it as: "...a graphic realization of the process of radiant thinking and due to this fact is a single product of the human brain's activity. It is a powerful graphic method, which is the key to the discovering of the potential, hidden in the brain" [1;59.]. In the process of the learning theories usage L. David gives the following notion: "A **concept map (or mind map)** is a visual tool to help a learner organize and represent what he or she knows. It includes *concepts*, usually enclosed in circles or boxes of some type, and relationships between these concepts indicated by a connecting line linking two concepts. Words on or between the line, referred to as the linking words/phrases, explain the relationship between the two concepts" [2]. Coming closer to the main idea of this paper it is useful to study the definition of the subject given by the British Council: "A *mind map* is a visual record of new vocabulary, or other content. Vocabulary mind maps are also known as word maps or spidergrams, and are organized in a way that shows groupings or relationships between the words" [4].

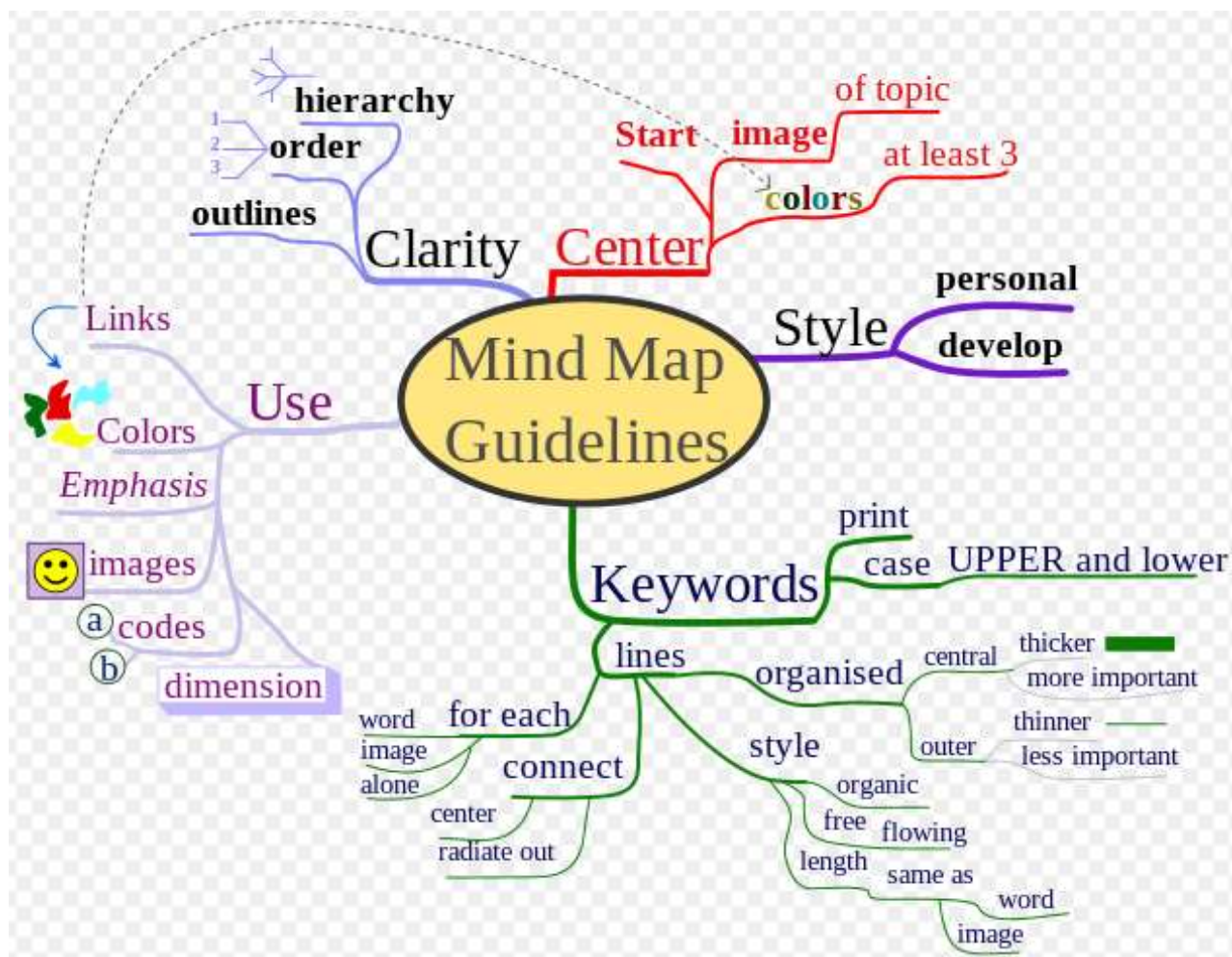
Grounded on all the above mentioned the author has a reasonable background to consider the mind mapping technology to be necessary for implementation into educational process at the National Academy of Internal Affairs. Features of the mental mapping which create strong associations and activate the processes of recalling and refreshing language skills and abilities can be considered one of the most suitable methods of the topical study organization.

Before sharing practical examples, we are to take into account T. Buzan's recommendations as to mind map's creation [1]:

1. Start in the centre with an image of the topic, using at least 3 colours.
2. Use images, symbols, codes and dimensions throughout your mind map.
3. Select key words and print using upper or lower case letters.
4. Each word/image must be alone and sitting on its own line.
5. The lines must be connected, starting from the central image.
6. The central lines are thicker, organic and flowing, becoming thinner as they radiate out from the centre.
7. Make the lines the same length as the word/image.
8. Use colours – your own code – throughout the mind map.
9. Develop your own personal style of mind map.

10. Use emphasis and show associations in your mind map.
11. Keep the mind map clear by using radial hierarchy, numerical order or outlines to embrace your branches.

According to the given notations the students are recommended to organize the topical material depending on the theme of the lesson. The meta task on this level is to be prepared to the independent creative work with every kind of topic. The examples on this level may be introduced while individual and group creative work with further introduction in the group, analysis, feedback and correction of the results. The example sketch is recommended by the Purdue University [3] (Picture 1):

Picture 1

At the conclusion it must be stated, that that implementation of the mind mapping technique into the process of topical study of the foreign languages will increase not only the languages' skills and abilities, but also will be beneficial to the cognitive skills and abilities, necessary for performing future professional duties, formation. The restricted volume of the thesis gives no opportunity to research all the features and possibilities of the technology. The most competitive fields of the further researches are seen in the spheres of the careful planning of the work with this method and in the work with online maps' constructors, the results storage and sharing.

References

1. Buzan T., Buzan B. The mind map book. – New York: Dutton, 1994. – 322 с.
2. David. L. Using Mind Maps (Concept Maps) in the Classroom [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.learning-theories.com/using-mind-maps-concept-maps-classroom.html>.
3. Mind map. A powerful approach to note taking. [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: https://www.mindtools.com/pages/article/newISS_01.html
4. Mindmap. [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/mind-map>

ПСИХОДРАМА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ ГІСТОЛОГІЇ

Чайковський Ю.Б., Корсак А.В., Сокурєнко Л.М.

Національний медичний університет імені О.О.Богомольця, Київ

Тези присвячені використанню методу психодрами під час практичних занять на кафедрі гістології. Метод запропоновано як один із варіантів роботи для збільшення ефективності навчання за рахунок залучення емоційного компонента. Кредитно-трансферна система передбачає, що в центрі освітнього процесу повинен бути студент, що примушує звернути увагу на особистість студента-медика, його психологічні проблеми та можливі шляхи їх подолання. З цією метою в Національному медичному університеті імені О.О.Богомольця було проведено дослідження психологічного стану студентів. За результатами тестування рівня емоційного вигорання за методикою В. В. Бойко було встановлено, що 90,9 % студентів першого курсу мають сформовані фази емоційного вигорання (стресу) або фази емоційного вигорання в стадії формування. У третини з них формуються психосоматичні та психовегетативні порушення, що, в свою чергу, приводить до зниження мотивації до навчання та його ефективності. Це підтверджує, що перехід підлітка із одного освітнього середовища в інше, де з'являються нові вимоги, підводить молоду людину до певних проблем. Дисципліни, що вивчаються у вищих медичних навчальних закладах (ВМНЗ) на перших курсах, є новими та досить складними, з якими у школі учні взагалі не стикались або знайомились на більш спрощеному рівні. Результати анкетування вказали на те, що труднощі у студентів виникають у зв'язку з необхідністю запам'ятовування великих об'ємів інформації та нових термінів за короткий час. Діагностичними методиками підтверджено, що однією з проблем появи труднощів при засвоєнні нових знань є недостатня мотивація. Деякі з причин недостатньої мотивації, а саме, відсутність інтересу, позитивного емоційного супроводу під час практичних занять, нерозуміння подальшого застосування отриманих знань, може усунути викладач при безпосередній роботі зі студентами. Тому, з метою успішної адаптації студентів перших курсів до навчання та росту мотивації, прагнення засвоєння складних знань на кафедрі гістології під час практичних занять було запропоновано впровадження нової технології. Нова технологія викладання розроблена на основі існуючих психологічних методів, таких як психодрама та рольові ігри. Відповідно до теми використовується психодраматична техніка "Скульптура" у взаємодії з модифікацією рольової гри "Відгадай казку". Техніка психодрами, даючи можливість до співпраці всієї групи, одночасно зберігає принцип здорової конкуренції при роботі кожного на себе. Необхідність презентувати себе перед судом усієї групи стимулює відстаючих студентів мобілізувати свої внутрішні ресурси. Це, в свою чергу, також знижує можливість для викладачів виділяти окремих студентів, що у звичайній формі проведення занять може викликати у деякої частини студентів комплекс неповноцінності. Певна кількість емоцій під час гри та взаємодії студентів між собою, спонукає до запам'ятовування, оскільки для повноцінного навчання необхідний емоційний компонент окрім простого зазубрювання інформації. Використовуючи цю методику викладач може за короткий час оцінити як студенти засвоїли матеріал, і що викликало найбільші труднощі або було неправильно засвоєно при самостійному вивченні даного теоретичного матеріалу. Це дає можливість детально зупинитися на питанні, яке викликало труднощі у сприйнятті. За результатами анкетування, студенти позитивно поставилися до нової форми роботи на практичних заняттях. З одного боку, їм було цікаво, всі активно брали участь у роботі, а з іншого – ця техніка спонукала мислити, використовуючи свої знання.

Висновок. Запропонована нова технологія роботи зі студентами на практичних заняттях веде до більш якісного засвоєння теоретичного матеріалу, розвиває процес мислення, підіймаючи рівень мотивації, викликає інтерес до навчання, супроводжуючи його отриманням позитивних емоцій.

**ІНКЛЮЗИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО
(ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ**

Денькович Н.А.,

*аспірант кафедри Педагогіки та інноваційної освіти
Інститут права, психології та інноваційної освіти
Національний Університет «Львівська політехніка»*

Інклюзивне навчання учнів чи студентів закладу професійно-технічної освіти (ПТО) вимагає від викладача особливого рівня підготовки, творчості та креативності. Крім цих професійних навиків у викладача мають бути вміння та спеціальні знання з корекційної педагогіки, які він успішно зможе застосовувати в навчальному середовищі. Всі ці вимоги вкладаються в поняття компетентності, а саме формування інклюзивної компетентності, що дозволяє викладачу ефективно здійснювати власну професійну діяльність в умовах спільного навчання дітей з особливими освітніми потребами та їх ровесників, які не мають особливих освітніх потреб.

Інклюзивна компетентність відноситься до категорій спеціальних професійних компетентностей. Завдяки цій компетентності викладач має змогу професійно та ефективно здійснювати педагогічну діяльність в особливих умовах інклюзивного навчання. Проблема формування професійної компетентності педагога в умовах інклюзивної освіти дає змогу виділити декілька найбільш актуальних компонентів. Дослідниця Захарчук М. визначила серед найбільш актуальних емпіричний, свідомоформувальний, емпатійний, почуттєво-комунікативний, контроль-регулювальний та оцінювально-результативний компоненти [2].

Основними рисами педагога, який має продуктивний рівень сформованості інклюзивної компетентності є: «стійкий інтерес до питання формування інклюзивної компетентності, сформованість стійкої ціннісної мотивації до оволодіння нею та подальшого вдосконалення; обізнаність з індивідуальними особливостями розвитку особистості учня з обмеженими можливостями здоров'я, визнання його права на навчання в умовах інклюзії, цінування його інтересів; усвідомлення значення наявності особистісних та професійно значущих якостей, необхідних для оволодіння інклюзивною компетентністю; сформованість системи інклюзивних знань, упевненість у їх істинності, наявність міцних, глибоких і дієвих знань про сутність інклюзивної компетентності, постійна самоосвіта; сформованість системи інклюзивних умінь і навичок, ґрунтовне оволодіння ними в будь-яких ситуаціях, пов'язаних з інклюзивним навчанням; здатність до об'єктивного самоконтролю й адекватної самооцінки сформованості власної інклюзивної компетентності; самостійне визначення шляхів подолання труднощів, вимогливість до себе та постійне прагнення до самовдосконалення». [1]

Інклюзивна компетентність як інтегральна характеристика педагога закладу ПТО, особливо викладача художнього циклу, який визначає здатність розв'язувати професійні завдання в умовах інклюзивного підходу до освітньої діяльності вимагає цілу низку професійних компетентностей, а саме: бачити, розуміти та знати психолого-педагогічні закономірності й особливості вікового та індивідуального розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища; уміти відбирати оптимальні способи організації інклюзивного навчання, проектувати навчальний процес для спільного навчання дітей з особливими освітніми потребами і без них; реалізовувати різні способи педагогічної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу; створювати середовище, що сприяє корекції і всебічному розвитку в умовах інклюзивного навчального середовища; використовувати ресурси і можливості професійно-технічного навчального закладу для розвитку та професійної підготовки учнів та студентів з особливими потребами та учнів та студентів без таких особливостей; займатися педагогічним проектуванням і здійснювати професійний саморозвиток з питань навчання, виховання й розвитку учнів та студентів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчального середовища.

Сучасні українські й зарубіжні вчені, які досліджують проблему інклюзивної компетентності (І. Білецька, М. Ворон, В. Засенко, А. Колупаєва, М. Ейнскоу (M. Ainscow), С. Ендрюс (S. Andrews), Д. Ендрюс (J. Andrews), Д. Лупарт (J. Lupart), К. Мейер (C. Meijer), Л. Данком (L. Duncombe), А. Кумер (A. Kummer) та ін.), виявили соціальнокультурні умови, спільні закономірності та специфічні особливості імплементації ідей інклюзивної освіти в педагогічних системах різних країн. У більшості

праць згаданих вище дослідників зазначається, що головною передумовою освітньої інтеграції й створення інклюзивного навчального середовища є високий рівень сформованості ключових професійних компетентностей педагогів для роботи з різноманітним контингентом учнів в умовах масової школи та адаптація їх у навчальний процес закладів ПТО. Відповідно наша увага зосередилася на концепції «інтегрованого розвитку компетенцій», розробленої американськими і шведськими представниками компетентнісного підходу Г. Вайлером (G. Wailer), Я. Лефстедом (J. Lefstead) і В. Чінапах (V. Chinapah). Професійна компетентність педагога у контексті зазначеної концепції включає знання й уміння з різних сфер життєдіяльності людини, які необхідні для формування умінь і навичок здійснення діяльності творчого рівня; розвиток компетентності спеціаліста пов'язується з інтеграцією інтелектуальних, моральних, соціальних, естетичних, політичних знань та умінь.

Як свідчить аналіз наукових досліджень швейцарських учених за останні 10 років (Л. Аллал, А. Віммера, Ф. Гоннона, А. Кумер та інших), більшість дітей з особливими освітніми потребами може навчатися та здобувати фахову освіту в навчальних закладах за умов наявності в них відповідної системи навчально-виховної роботи та навичок, які потрібні при отриманні професії. У нашому випадку це здібності до творчості, креативності. Вчені наголошують, що навчання та виховання зазначеної категорії дітей передбачає використання особистісно-зорієнтованих підходів у навчально-виховному процесі, застосування індивідуальних, групових форм роботи, враховуючи негативний вплив різного характеру (хвороби, незнання мови викладання, наявність вад розумового розвитку або навпаки – обдарованість та ін.) на процес навчання. Пріоритетні напрямки роботи дослідники вбачають у сприянні соціальному, емоційному та пізнавальному розвитку кожної учня чи студента з тим, щоб вони відчули себе неповторними, повноцінними учасниками суспільного життя та майбутніми конкурентоспроможними фахівцями на ринку праці [3].

Отже, на нашу думку, інклюзивна компетентність майбутніх і практикуючих викладачів закладів ПТО формується, в першу чергу, на основі інноваційних підходів до організації інклюзивного навчального середовища та принципів педагогіки співробітництва, педагогіки толерантності, мультиперспективної освіти шляхом посилення полікультурного, особистісно-зорієнтованого, фасилітативного компонентів у оновлених освітніх програмах.

Список використаних джерел

1. Бельке І., Вдовенко І. Формування інклюзивної компетентності вчителя [Електронний ресурс] / М. Є. Захарчук. – Режим доступу: [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://dpsz2018.blogspot.com/2018/11/blog-post25.html>
2. Захарчук М. Є. Проблеми формування професійної компетентності викладача в умовах впровадження інклюзивної освіти в Україні [Електронний ресурс] / М. Є. Захарчук. – Режим доступу: [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://gnpu.edu.ua/files/naukovi%20chitanny/pedagogika/ZaharchukKluchkovska>.
3. Building Capacity of Teachers / Facilitators in Technology-Pedagogy Integration for Improved Teaching and Learning: Final Report/ UNESCO. – Bangkok : UNESCO Bangkok, 2004. – 72 p.

З ДОСВІДУ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАННЯ ЩОДО ВИРОБЛЕННЯ В УЧНІВ ПРАКТИЧНОГО І ТВОРЧОГО ЗАСТОСУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ПІД ЧАС УРОКІВ З ОСНОВ КОНСТРУЮВАННЯ ОДЯГУ

*Славонас Оксана МIRONІВНА,
викладач спец.предметів*

Тернопільського вищого професійного училища сфери послуг та туризму

Компетентний - той, хто має не просто знання в певній галузі, а такий, який уміє застосовувати знання, уміння й навички в будь-якій життєвій ситуації [1].

Тому завдання сучасного педагога на уроках розвивати в учнів навички швидко діяти в нестандартних ситуаціях, а також критично мислити.

Адже критично мисляча людина завжди ставить запитання: (що це таке? що я про це знаю? навіщо це мені потрібно? що я дізнався? що я з цим буду робити? де я це зможу застосувати?).

Пояснення і демонстрація, самі по собі, ніколи не дадуть справжніх стійких знань. Цього можна досягти за допомогою інтерактивного навчання, адже інтерактивні методи сприяють розвиткові комунікативних умінь і навичок, пізнавальної діяльності учнів, встановленню емоційних контактів між учасниками навчально-виховного процесу [3].

На уроках з «Основ конструювання одягу» я застосовую такі інтерактивні методи навчання, як

«Експрес-опитування», моделювання життєвих ситуацій, завдання на розвиток просторової уяви.

Наприклад, при вивченні теми «Загальні відомості про будову скелета та м'язів тіла людини» під час експрес-опитування задаю учням ряд запитань (рис. 1):

Яка будова скелета людини?

Які види м'язів на тілі людини Ви знаєте?

На ваш погляд, який взаємозв'язок між будовою скелета людини та розміром тіла людини, а відповідно й розміром одягу?

Відповідаючи на ці запитання, учні пригадують анатомію та усвідомлюють наскільки важливо мати знання з ряду загальноосвітніх предметів.

тема «Загальні відомості про будову скелета та м'язів тіла людини»

Експрес-опитування:

- Яка будова скелета людини?
- Які види м'язів на тілі людини Ви знаєте?
- На ваш погляд, який взаємозв'язок між будовою скелета людини та розміром тіла людини, а відповідно й розміром одягу?

Компетентності в природничих науках

Рис. 1.

Вивчаючи побудову базової основи будь якого виробу (рис. 2), учні врешті рещт розуміють, що математика – це універсальна мова науки та техніки. Адже володіючи знаннями з математики, вони без проблем зможуть розрахувати конструкційні ділянки креслення виробу.

Побудова базової основи будь якого виробу

Математична грамотність

Розрахунок конструкційних ділянок спинки:

- Ширина ростка: $\frac{1}{3}Сш + 1\text{см}$,
- Глибина ростка: $\frac{1}{3}$ шир.ростка,
- Рівень талії: Дст,
- Рівень стегон: const,
- Рівень грудей: ДБ – 1см,
- Ширина спинки по лінії грудей: $\frac{1}{2}Сг \dots$

Рис. 2.

Вивчаючи прийоми технічного моделювання одягу (рис. 3), учні усвідомлюють, навіщо їм знання з предмета «Спеціальний рисунок», адже перший етап моделювання – зарисовання ескізу виробу.

Рис. 3

На уроці з «Основ конструювання одягу» даю учням практичне завдання (рис. 4): виготовити лекала щойно змодельованого виробу. Здавалося б легке, на перший погляд, завдання, але, щоб його виконати, учні повинні пригадати з уроків технології виготовлення одягу, як називаються деталі виробу, пригадати роботу на виробничому навчанні, коли вони зметують деталі виробу, навіщо на лекала необхідно нанести контрольні знаки, пригадати з матеріалознавства, чому саме так проходить нитка основи на деталях, а не інакше.

Рис. 4

Щоб переконатися, наскільки добре в учнів розвинута просторова уява, наскільки вдало вони аналізують модель та визначають, з яких деталей складається виріб, або ж за лекалами встановлюють фасон моделі виробу, пропоную вибрати конструкцію пілочки, яка відповідає зображеній моделі виробу, або яка модель жакета відповідає зображеним лекалам (рис. 5).

Завдання на розвиток просторової уяви

- Виберіть конструкцію пілочки, яка відповідає зображеній моделі жакета.
- Яка модель жакета відповідає зображеним лекалам?

Компетентності в технологіях

Рис. 5

Роботу продовжуємо і після уроку: домашнє завдання передбачає самостійну роботу кожного учня, а саме: зарисувати ескіз та розробити лекала виробу та запропонувати два види тканини, які б вдало поєднувались у виробі (рис. 6).

Домашнє завдання передбачає самостійну роботу кожного учня, а саме:

- Зарисувати ескіз та розробити лекала виробу, запропонувати два види тканини, які б вдало поєднувались у виробі.

Уміння навчатися впродовж життя

Рис. 6

Отже, у процесі навчання учні набувають не лише ключових компетентностей, таких як: математична грамотність, компетентності в природничих науках і технологіях, уміння навчатися впродовж життя, а й професійної компетентності – тобто готовності і здатності майбутніх кваліфікованих робітників до реалізації знань, умінь, навичок в конкретних умовах діяльності [2].

Список використаних джерел

1. Компетентнісний підхід: ідеї для реалізації на уроках [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://naurok.com.ua/post/kompetentnisniy-pidhid-ide-dlya-realizaci-na-urokah>
2. Нова Концепція української школи / Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець та ін // За заг. ред. М. Грищенко.– Режим доступу до ресурсу: <http://www.oblosvita.mk.ua/attachments/article/3935/>
3. Шевчук П. Інтерактивні методи навчання / П. Шевчук, П. Фенрих. – Щецін: WSAР, 2005. – 170 с.

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ З ТРАДИЦІЙНОГО ХУДОЖНЬОГО ТКАЦТВА

Гром Г.Л.,

*аспірант кафедри технологічної та професійної освіти,
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

Формування професійних компетентностей майбутніх учителів трудового навчання є складовою комплексної підготовки висококваліфікованих спеціалістів, які, в свою чергу, в процесі своєї педагогічної діяльності формуватимуть ключові та предметні компетентності школярів на уроках трудового навчання, під час гурткових занять та різноманітних навчально-виховних заходів.

Відомо, що педагогічна практика є унікальною можливістю для розвитку й апробації вже набутих студентами професійних компетентностей, основою становлення педагогічної майстерності майбутнього вчителя в реальних умовах педагогічної діяльності. Для педагогічної роботи важливим є накопичення досвіду, бо педагогічні здібності не тільки проявляються, а й формуються у спільній з іншими діяльності та спілкуванні, а розвиток особистості є результатом спільної діяльності дорослих і дітей [1].

Готовність студентів до педагогічної діяльності формується на основі багатьох чинників, з-поміж яких не останню роль відіграє усвідомлення власної психологічної рівноваги та захопленість обраною педагогічною професією. Для того, щоб студенти були впевнені у власних силах під час проходження педагогічної практики, їм потрібно зацікавити учнів своїми професійними якостями, що є непростим завданням на фоні досвідченого вчителя-наставника. Студентові важко конкурувати з педагогом, який вже має досвід і майстерність у проведенні уроків трудового навчання. Поряд із досконалим володінням програмним матеріалом і впровадженням сучасних освітніх технологій, використанням інтерактивних та ігрових методик, в пригоді можуть стати різноманітні професійні компетентності студентів, якими не володіє вчитель. Оскільки порівняно з багатьма видами декоративно-ужиткового мистецтва, ткацтво не є настільки популярним із різних об'єктивних і суб'єктивних причин, то оволодіти практичними навичками ткацтва дистанційно доволі складно вчителя трудового навчання.

На превеликий жаль, технологія ручного художнього ткацтва відсутня у переліку основних технологій для виготовлення об'єктів проектно-технологічної діяльності учнів, однак повністю відповідає вимогам до додаткових технологій. В типовій навчальній програмі з трудового навчання для 5 – 9 класів, зокрема вказано, що «1) використання технології не повинно створювати загрозу здоров'ю учня; 2) додаткова технологія чи техніка повинна мати навчальну цінність — під час її вивчення учень має отримувати нові знання, уміння, цінності; 3) технологія має відповідати віковим особливостям, бути доступною для засвоєння учнями, та відповідати цілям і завданням проекту» [2]. Крім того, використання технології традиційного художнього ткацтва для створення різноманітних проектів не має гендерних обмежень, тому є цікавим для дівчат і хлопців. Виготовлення найпростіших ткацьких пристроїв, процес утворення нитки, тканини та пов'язані з цим народні вірування, обряди й легенди мають великий виховний потенціал і сприяють виникненню стійкого інтересу учнів до цього виду народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Формування змісту технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання здійснюється на основі об'єктів проектно-технологічної діяльності, що передбачає індивідуальний підхід, відносини «учитель-учень» трансформуються у відносини «майстер-підмайстер», що є характерними для народних художніх ремесел, зокрема й для традиційного ткацтва.

Упроваджуючи елементи традиційного художнього ткацтва в освітній процес під час проходження педагогічної практики, студенти поряд із перевіркою своїх педагогічних здібностей набувають умінь відбирати і структурувати етнографічний та художньо-естетичний матеріал (для уроків, пов'язаних із вивченням традиційного художнього ткацтва чи його елементів) та об'єднувати його за темами; вчать розраховувати час на виготовлення тканого виробу з урахуванням вікових та психологічних можливостей учнів; отримують навички взаємодії з учнями при розробленні проекту виробу, підборі технології його виготовлення; набувають умінь виявляти взаємозв'язок дидактичних і виховних завдань, розкриваючи учням екологічність народного текстилю, його художню досконалість і сучасне звучання; вдосконалюють навички професійного виготовлення тканих виробів та проведення майстер-класів для учнів; набувають умінь з організації позаурочних, гурткових занять; вчать аналізувати автентичні вироби народних майстрів з погляду художніх особливостей та технологій виготовлення, орієнтуватися в додатковій фаховій літературі та вільно володіти способами подання

нового навчального матеріалу (етнографічного, історичного, мистецького) на уроках і позаурочних заходах тощо.

Отже, педагогічна практика є найактивнішим видом прилучення студентів до професійно-педагогічної діяльності, а отже і до формування готовності використання традиційного художнього ткацтва та розвитку професійної компетентності.

Список використаних джерел

1. Перхач Л. П. Психологічна підготовка майбутнього вчителя у контексті компетентнісного підходу. URL: [file:///C:/Users/LEON/Downloads/psikhologich_pidgotovka_majbutnogo_vchitelja_u_k\(2\).pdf](file:///C:/Users/LEON/Downloads/psikhologich_pidgotovka_majbutnogo_vchitelja_u_k(2).pdf).

2. Трудове навчання (5-9 класи). Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>.

З ДОСВІДУ РОБОТИ ЩОДО ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ПІД ЧАС УРОКІВ КОНСТРУЮВАННЯ ОДЯГУ

Богуславець Людмила Анатоліївна,

викладач спец.дисциплін

Тернопільське вище професійне училище сфери послуг та туризму

Висока професійна компетентність, кваліфікація є запорукою попиту на фахівця на ринку праці. При цьому особливої значущості набуває поглиблення теоретичної загальноосвітньої, загальнонаукової та загальнопрофесійної підготовки, що пов'язано з фундаменталізацією освіти. Саме остання сприяє формуванню професійної мобільності майбутнього фахівця, його здатності не тільки до підвищення свого професійного рівня, а й до швидкої зміни професії, набуття нових знань [1].

Усі ключові компетентності однаково важливі та взаємопов'язані. Кожну з них учні набувають під час вивчення різних предметів на всіх етапах здобуття освіти. Спільними для всіх компетентностей є такі вміння:

- уміння читати і розуміти прочитане;
- уміння висловлювати думку усно і письмово;
- критичне мислення;
- здатність логічно обґрунтовувати позицію;
- виявляти ініціативу;
- творити;
- уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення • уміння конструктивно керувати емоціями;
- застосовувати емоційний інтелект;
- здатність співпрацювати в команді [2].

Щоб домогтися високого рівня набуття цих вмінь, формування професійних компетентностей майбутніх закрійників, педагоги училища активно використовують проєктні технології.

Проєктне навчання має особистісно - орієнтований характер, оскільки воно орієнтується на самостійну діяльність учнів - індивідуальну, парну або групову. Передбачає розв'язання учнем або групою учнів певної проблеми, яка вимагає, з одного боку, використання різних засобів та методів навчання, з іншого - інтегрування знань та умінь із різних галузей як інтелектуальної, так і практичної діяльності. Отже, проєктна технологія дозволяє гармонійно поєднувати академічні знання із практичними вміннями [3].

Доцільно залучати учнів-закрійників до роботи над проєктами зі створення колекцій одягу. Так як під час виконання таких завдань, майбутні фахівці мають можливість узагальнити та систематизувати знання та вміння із предметів професійного спрямування, а саме: «Конструювання одягу», «Моделювання та художнє оформлення одягу», «Матеріалознавство», «Технологія виготовлення одягу», «Спеціальне малювання», а також переконатися у важливості міжпредметних зв'язків, отримати стимул до пошуку нової інформації, необхідної для виконання певного завдання, отримати навик роботи у колективі.

Проєктна робота є чітко структурованою, має кілька етапів-завдань.

Перше завдання – пошук джерела натхнення для створення колекції, вимагає від учнів креативного мислення, сміливості у висловлюванні своїх думок, вмінні їх аргументувати. Вирішення даної проблеми примушує учнів пригадувати, аналізувати, порівнювати чи шукати нову цікаву інформацію, яка б наштовхнула на ідею щодо створення колекції. Робота над наступним підготовчим

етапом творчого проєкту вимагає вміння реалізувати своє бачення обраного джерела натхнення у ескізах моделей, тобто на цьому етапі передбачається створення чи пошук моделей-аналогів, композиційне рішення яких підпорядковуватиметься обраній темі. Не менш важливим на цьому етапі є вміння підібрати відповідні тканини, які довершать створені образи, продумати використання аксесуарів, оздоблення, яке було б найбільш доцільним у створенні композицій виробів. Конструкторський етап – це використання набутих знань з побудови креслень, виконання технічного моделювання, виготовлення лекал виробів, виконання економної розкладки лекал, для визначення необхідної кількості тканини. Технологічний етап – це вміння якісно виготовити швейний виріб. Заключний етап вимагає вміння роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями, вміння презентувати свою роботу, ініціативності та винахідливості у пропагуванні продуктів своєї діяльності.

Розглянемо це на прикладі творчого проєкту «Магія космосу».

Підготовчий етап: аналіз джерела натхнення (світлина космосу), вибір тканини, декору, форм одягу, замальовка ескізів моделей.

Рис. 1.

Космос... Такий загадковий і далекий, незвіданий, безмежний і таємничий. Планети-гіганти і планети-карлики, чорні діри, астероїди, метеорити, численні сузір'я...

Ну як споглядання цього може не викликати бажання створити щось фантастичне й нереальне, щось, що ламає всі стереотипи і порушує всі рамки звичної дійсності?!

Почерпнувши натхнення від споглядання світлин, у голові мимоволі виникають екстравагантні та незвичні для повсякденного вжитку образи, форми яких можна втілити у реальність, підібравши лише відповідні матеріали, які створювали б враження невагомості, повітряності, навіювали б думки про зорі, далекі галактики...

За усіма параметрами найкраще підходять такі тканини як костюмна з напленням (рис.2), так як вона еластична, що дозволяє виготовляти вироби із щільним приляганням, які підкреслюватимуть красу жіночої фігури і будуть комфортними водночас, а кольорова гама надасть образам магічності, загадковості...

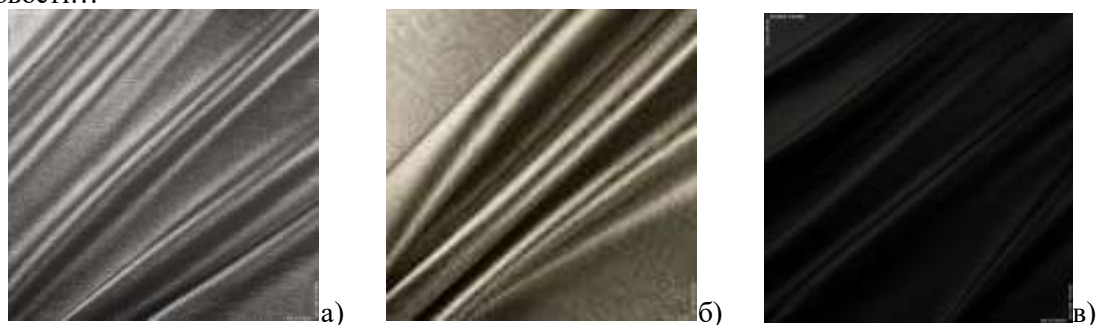

Рис. 2.

Зробити виріб довершеним, який створював би враження невагомості, дає можливість використання фатіну – сіткоподібного матеріалу із синтетичних волокон (рис.3), який чудово тримає форму і може використовуватися як в якості декору так і в якості основної тканини, а різноманіття цього матеріалу щодо жорсткості дозволяє багато експериментувати та досягати відповідних ефектів.

Рис. 3.

Пам'ятаємо про надзвичайно важливе колористичне рішення – жовтогарячі кольори

символізуватимуть центр Всесвіту – сонце, а темні – інші складові космічної безодні.

Підсилити потрібний нам ефект, допоможе використання декору (рис.4) як в одязі так і у волоссі, поєднання в якому різноманітних камінців, перлин, бісеру дозволяє якнайкраще зробити акцент у колекції моделей, джерелом натхнення для створення яких є таємничі космічні простори.

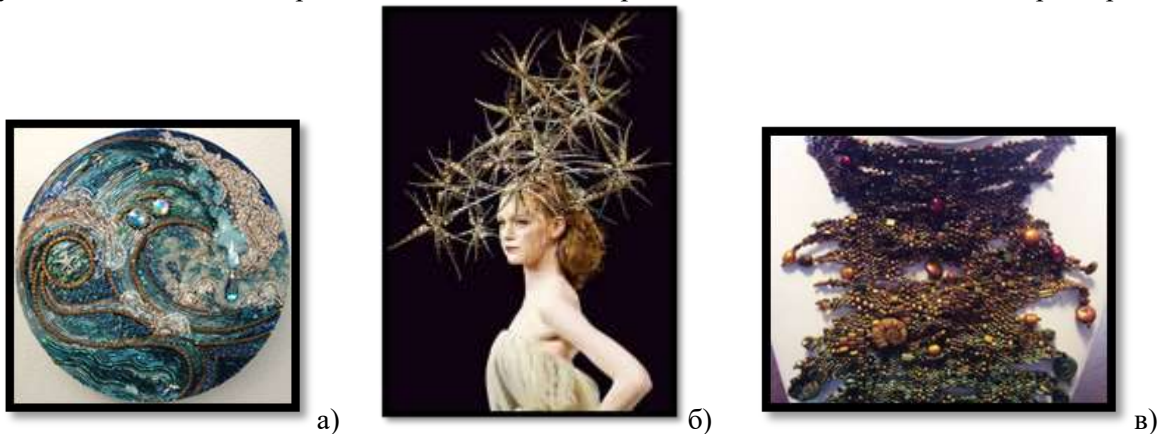

Рис.4.

Проаналізувавши ряд важливих етапів щодо вибору тканини, декору, кольорової гами, форм одягу, приступаємо до втілення нашої задумки на папері – створення ескізів моделей.

Конструкторський етап включає побудову базових основ креслень відповідних виробів, виконання технічного моделювання, результатом якого є виготовлення лекал, виконання розкладки та визначення необхідної кількості тканини (рис.5).

Рис. 5.

Технологічний етап:

а)

б)

Рис. 6.

Деталі виробів зшиваємо. Оскільки для фатіну не характерне осипання зрізів, то обметування не потрібно виконувати. Для отримання об'ємних форм у всіх виробах попередньо виконується призборювання або закладаються складки (рис.6).

Рис. 7.

Особливістю асиметричних кроїв (рис.7) є те, що настил тканини виконують в одинарному вигляді та розкладку лекал виконують, чітко у відповідності до ескізу (аби не переплутати лівий та правий бочки).

Рис.8.

Одним із складних вузлів в обробці є вшивання чашок у ліф (рис.8). Чашки обов'язково потрібно відшити підкладкою або ж шви перекрити м'якою трикотажною тасьмою. Шов вшивання чашки в основу перекривають смужкою тканини, яка викроєна по косині та формують куліску, в яку вкладають кісточки.

Виготовлення декоративних елементів

Рис. 9.

Для виготовлення цих оздоблення (рис.9), використовували конусоподібні люверси із різьбою на стержні для закріплення у спеціальних основах, а також бісер, яким розшивали стійки виробів.

Рис. 10.

Дане оздоблення (рис.10) виготовлене із фатина у декілька складень у формі банта та кріпиться до спідниці з допомогою металевих защіпів.

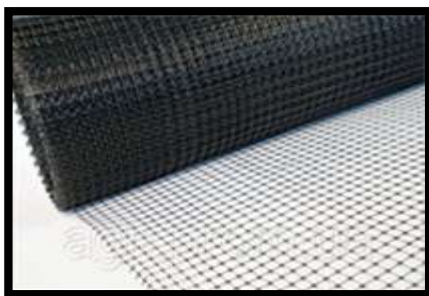

Рис. 11.

Рис. 12.

Для фіксації об'ємної форми, виготовлялися нижні спідниці – криноліни (рис.11) із пластикової сітки (рис.12). По периметру спідниці настрочували ригілінові кісточки, для надання більш стійкої форми.

Виготовлення декоративних елементів для волосся

Рис. 13.

Завершують образи «космічні» зачіски (рис.13), прикрашені маленькими ліхтариками-світлячками, які виблискують з-поміж пасм волосся, та чудернацькими декоративними елементами, які виготовляли вручну, що дозволяє втілити в життя найбільш божевільну ідею...

Заключний етап – на цьому етапі учні працюють над ідеєю презентування своїх напрацювань та, власне, над її реалізацією.

Як бачимо з наведеного прикладу, використання педагогами проектних технологій – це можливість учнів ефективно застосовувати набуту інформацію, реалізовувати теоретичні знання на практиці, можливість повірити у свої сили.

Список використаних джерел

1. Мета, завдання і принципи професійної освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
https://pidruchniki.com/1281041955047/pedagogika/meta_zavdannya_printsipi_profesiyanoi_osviti
2. Нова Концепція української школи / Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець та ін // За заг. ред. М. Грищенко.– Режим доступу до ресурсу:
<http://www.oblosvita.mk.ua/attachments/article/3935/>
3. Технологія проектного навчання [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
https://pidruchniki.com/1169032835499/pedagogika/tehnologiya_proektnogo_navchannya

ТЕАТРАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА

Швець І.Б.,

*професор кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти, Народна артистка України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

Сучасна мистецько-педагогічна освіта потребує принципових підходів до професійного розвитку майбутніх педагогів-музикантів. Складність професійної діяльності педагога-музиканта полягає в тому, що він має бути для учнів не лише носієм знань і умінь у галузі музичного мистецтва, але і яскравою творчою особистістю, яка вмє організувати колективне музикування школярів, оригінально і професійно виконати музичний твір, підготувати і провести музично-виховний шкільний захід тощо, що обумовлює ефективність і результативність процесу музичного виховання учнів. Тому виникає необхідність пошуку нових технологій навчання і виховання майбутнього педагога-музиканта, що всебічно розкриють його творчий потенціал.

Проблеми формування професійної майстерності вчителя за допомогою театрального мистецтва розглядалися в наукових працях А. Макаренка, І. Зазюна, О. Апраксіної, П.Блонського, Ш. Амонашвілі, І. Гальперіна, Г. Падалки, Т. Короткової та ін. Зокрема, А. Макаренко наголошував про важливість викладання основ театральної педагогіки у педагогічних закладах. [2, с.79]. Академік І. Зязюн вбачав у театральній педагогіці ефективний компонент освітньо-виховної дидактики, значне нововведення, перспективне для реалізації у практиці освіти і виховання в цілому. [1, с.53].

Проблеми застосування театрального мистецтва у фаховій підготовці педагога-музиканта залишаються актуальними на сьогоднішній день, враховуючи складність сучасних музично-педагогічних завдань.

Педагогічний досвід показує, що деякі студенти, хто набув відмінних знань з теоретичних фахових дисциплін, спеціальних дисциплін, з методики викладання музики, під час педагогічної практики не вмють яскраво використати свої знання, втілити творчі ідеї з причин недостатньо розвинутого психофізичного апарату. Це проявляється у скутості рухів або, навпаки, підвищеної нервовної активності, млявості дикції, сором'язливості, невпевненості у результаті роботи. Використання театральних технологій у системі фахової підготовки вчителя-музиканта дає можливість органічно поєднати теорію з практикою і розв'язати протиріччя, що виникають у студентів між отриманими під час аудиторних занять знаннями і необхідністю їх практичного втілення.

Раціональне поєднання основних педагогічних дисциплін і спеціальних дисциплін театрального напрямку, на нашу думку, допоможе активізувати творчо-діяльнісний напрямок підготовки майбутніх фахівців з музичного мистецтва всіх рівнів. Відповідно, це дасть можливість майбутнім педагогам-музикантам проявити себе не тільки в якості носія знань і умінь у галузі музичного мистецтва, а й сприятиме найбільш повному творчому самовираженню, забезпечуючи позитивне творче самопочуття, дозволить опанувати прийомами акторської техніки, сценічної поведінки і втілювати їх в практичній діяльності.

У Вінницькому державному педагогічному університеті ім. М. Коцюбинського для студентів мистецьких спеціальностей розроблений навчальний курс «Сценічна майстерність» Метою навчальної дисципліни є формування предметних мистецьких компетентностей студентів, які забезпечать здатність до художньо-творчої самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва, вдосконалення його сценічної майстерності з метою застосування театральних педагогічних засобів у подальшій музично-педагогічній діяльності. Основними завданнями навчальної дисципліни є

опанування студентами теоретичних засад і практичних навичок володіння сценічною культурою, засвоєння елементів акторського мистецтва, сценічної мови і пластичної виразності; набуття практичного досвіду створення художньо-сценічних образів у процесі власної сценічної творчості. В результаті вивчення дисципліни «Сценічна майстерність» у студентів формуються такі фахові компетенції, як здатність до самостійної роботи над творами різних жанрів, здатність до публічної презентації результату власної творчої діяльності, здатність до творчого сприйняття світу та вміння відтворювати його в художніх сценічних образах.

Це дозволяє зробити висновки, що питання фахової підготовки педагогів-музикантів доцільно вирішувати в комплексі поєднання і взаємодії музичної і театральної педагогіки, з використанням театральних технологій. Адже саме театральні технології допомагають сформувати внутрішню і зовнішню техніку педагога-музиканта, педагогічний артистизм, розкрити його творчий потенціал, збагатити духовний світ.

Список використаних джерел

1. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач. – Київ : Укр.-фін. ін-т менедж. і бізнесу, 1997. – 302 с.
2. Макаренко А.С. О воспитании [сост. и авт. вступ. Статьи В.С.Хелемендик]. – 2-е изд., перераб. и доп. /А.С. Макаренко. – М.: Политиздат, 1990. – 115 с.

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ДИЗАЙНУ

Мозолюк Олена Миколаївна

*канд. пед. наук, старший викладач кафедри образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та трудового навчання
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія*

Одним з важливих засобів впливу на розвиток творчої індивідуальності студентської молоді є дизайн. Сучасні дослідники (В. Даниленко, А. Дмитрук, О. Отич, С. Прищенко, А. Руденченко, В. Сидоренко, Ю. Соловійов, Р. Силко, В. Тименко, О. Фурса, І. Якиманська, М. Яковлев, С. Яланська та ін.) розглядають дизайн з трьох позицій: як вид людської діяльності, як результат цієї діяльності і як творчу активність.

Дизайн – це мистецтво художньо-технічного проектування виробів з урахуванням потреб суспільства, зокрема, конкретної людини, які мають як утилітарні, так і естетичні характеристики. В процесі його розвитку та трансформації сформувалися основні функції та види дизайну, які сприяють формуванню цілісного естетичного середовища, орієнтованого на забезпечення інтересів як окремих користувачів так і всього суспільства.

В процесі розвитку мистецтва дизайну сформувалися такі його основні види: індустріальний (промисловий) дизайн, графічний дизайн, дизайн архітектурного середовища (дизайн інтер'єрів та дизайн зовнішнього архітектурного середовища), «ландшафтний дизайн», «фітодизайн», дизайн одягу, «арт-дизайн», «етнодизайн».

Індивідуальність (від лат. *individuum* – неподільність, особистість) – неповторна своєрідність психіки кожної людини, яка здійснює свою діяльність як суб'єкт розвитку суспільно-історичної культури. Індивідуальність – це те, що відрізняє людину від тварини і соціального світу. Індивідуальність надає можливість людині розкрити себе як вільну, незалежну особу (І. Кант). [1].

Основне завдання в процесі розвитку творчої індивідуальності студентської молоді засобами дизайну полягає в удосконаленню сфер індивідуальності студента: «інтелектуальної, мотиваційної, емоційної, вольової, предметно-практичної, екзистенціальної і сфери саморегуляції, які у розвинутому вигляді характеризують цілісність, гармонійність індивідуальності, свободу і різнобічність людини...» [1, с. 23-24].

Творчість є вищим рівнем психічної діяльності людини, в результаті якої змінюється сама людина, її форми та способи мислення, особистісні якості. Окрім цього важливим є те, що процес розвитку творчості проходить дві фази (В. Дружинін, Н. Хазратова). Перша фаза характеризується «первинною креативністю» і настає у 3-5 років. У цей час дорослий для дитини виступає креативним взірцем, діяльність якого вона наслідує, що і виступає основним механізмом формування творчості. Друга фаза охоплює підлітковий та юнацький вік (від 13 до 20 років). У цей період формується «спеціалізована креативність» яка базується на «первинній креативності» однак, пов'язана з певною сферою людської діяльності, наприклад, образотворчою діяльністю, педагогічною діяльністю,

технологічною діяльністю і т.д. Отже, творчість пронизує всі сфери людської діяльності.

Сучасний словник мистецьких термінів та понять трактує творчість як «різновид роботи, у результаті якої з'являється (виробляється, продукується, створюється) щось таке, чого досі в такому вигляді не було» [4].

Численні психолого-педагогічні дослідження присвячено класифікації творчого процесу, що забезпечує подальше формування творчої індивідуальності (П.Енгельмеєр, Я.Пономарьов, Т.Рібо, Г.Сельє, Г.Уоллес, В.Шинкаренко та ін.). Так, наприклад, Г.Уоллес виділяє чотири фази психологічного процесу: фаза підготовки ідеї; фаза дозрівання ідеї; фаза виплеску; фаза перевірки ідеї. В. Шинкаренко, описуючи творчий процес, виокремлює такі етапи реалізації творчої діяльності:

- перший етап – підготовка до вирішення творчого проекту, яка полягає в здійсненні логічного аналізу даної проблеми, використанні набутих знань та вмінь, пошуку варіантів вирішення;
- другий етап – інтуїція – на зміну логічному пошуку вирішення проблеми раптово, на рівні осяяння, виникає ідея вирішення, яка видається єдиною правильною;
- третій етап – вербалізація ідеї, яка виникла на попередньому етапі, констатація способів вирішення проблеми;
- четвертий етап – обґрунтування способу вирішення проблеми та її перевірка [5].

Таким чином, розвиток творчої індивідуальності засобами дизайну передбачає здійснення допомоги зі сторони викладача, спрямованої на: удосконалення сфер індивідуальності студента; формування «спеціалізованої креативності», що спонукає до реалізації творчої активності.

Список використаних джерел

1. Анчуков С. В., Романцов М. Г. Художественное творчество и индивидуальность школьников. 1999. С.-П.: АПОЛОН. -65 с.
2. Ковешникова Н.А. Дизайн: история и теория: учебное пособие для студентов архитектурных и дизайнерских специальностей. М., Омега-Л, 2009.224 с.
3. Кучер С.Л. Теорія і практика неперервної дизайн-підготовки майбутніх вчителів технологій: [монографія] / С.Л. Кучер – Дніпро: Літограф, 2017. - 475 с.
4. Мистецтво: терміни та поняття: енциклопед. Вид.: у 2 т.: Т.2 (М-Я). К.: Інститут культурології НАМ України, 2010. С. 172.
5. Шинкаренко В.И. Развитие креативности учителя в педагогическом общении: Дис. ... канд. психол. наук. – К., 1992. - 164с.

ВИКОРИСТАННЯ СИМУЛЯТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДПРИЄМЛИВОСТІ В УЧНІВ І ВЧИТЕЛІВ

Паздрій В.Я.,

*к.е.н., доцент кафедри професійної і вищої освіти
УМО ЦПППО НАПН України*

Процеси інтеграції української системи освіти у європейський світовий освітній простір ставлять перед закладами освіти проблему підвищення якості освітніх послуг, забезпечення належного рівня освітнього процесу.

Зростання попиту на робітників високої кваліфікації і компетенції стає глобальним і вимагає постійних пошуків ефективних шляхів оптимізації підходів та методів їхньої професійної підготовки. Тому сьогодні посилену увагу приділяють змісту викладання та використанню педагогічними працівниками інноваційних засобів і сучасних технологій при навчанні здобувачів.

Сутність визначення компетенції у тлумаченні різними дослідниками розкривається через поняття «знання», «уміння», «навички», «отриманий досвід» і здібності, які надбано і розвинуто завдяки навчанню. Підсумовуючи наукові досягнення, відзначимо, що професійна компетентність кваліфікованого робітника є системною багатфакторною поліфункціональною індивідуальною якістю з характерним комплексом професійних знань, умінь, навичок, здібностей до виконання професійних завдань, забезпечується певними професійно важливими якостями (адаптивність, комунікативність, рефлексія, здатність до творчого пошуку, саморозвитку).

Отже, випускники закладів освіти мають володіти певними предметними та міжпредметними компетентностями, які мають забезпечити їм задовільну соціалізацію, конкурентоспроможність на ринку праці.

Застосування цифрових технологій в освіті – наразі одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Вони дозволяють інтенсифікувати освітній процес, збільшити швидкість та якість сприйняття, розуміння та засвоєння знань.

Комп'ютеризація освіти, створення електронних засобів навчання, впровадження нових програмних та обчислювальних технологій, формування інформаційних навчально-дослідницьких середовищ – все це компоненти сучасної інформатизації освіти. Використання активних методів, які є складовими цифрових технологій, дають змогу сформувати компетентності, на яких наголошено в Законі України «Про освіту». Уміння використовувати цифрові технології в навчанні поступово стає необхідним для більшості спеціалізацій та професій (у тому числі економічних), тобто наскрізним або багато платформним.

У сучасних трансформаційних умовах в Україні після прийняття Закону України «Про освіту» виникла необхідність оновлення підходів викладання економічної освіти у закладах середньої і професійної освіти у напрямку формування компетентності підприємливості. Адже, у кінцевому підсумку, це дозволить якісно оновити як зміст економічної, підприємницької освіти, так і всієї системи навчання для кращої адаптації її до програм ЗВО та вимог сучасного ринку праці, формування практичних ділових компетентностей учнів та їхньої бізнес-грамотності, ефективної профорієнтації.

У закладах освіти України поряд з традиційними методами викладання економічних дисциплін, такими як лекції, семінари, самостійна робота студентів, широкого використання набувають нетрадиційні методи. Суть цих методів полягає у тому, щоб організувати освітній процес в іншій формі, що допоможе здобувачам навчитись аналізувати проблемні ситуації та знаходити ефективні шляхи їх вирішення. Такі методи дозволяють підвищити рівень освіти, формувати навички та вміння, що будуть використовуватись ними у подальшій професійній діяльності.

В Україні є вже достатньо досвіду щодо впровадження найпростіших практичних навичок з використанням стимуляторів у деяких закладах освіти. Але впровадження складних віртуальних симуляторів з'явилися лише впродовж останніх років.

Дослідження ефективності стимуляційних методів навчання показують, що рівень внутрішніх мотивацій до подальшої самоосвіти стає набагато вищим, ніж рівень зовнішніх мотивацій, тому що форма організації такого навчання практично відтворює форми реальної професійної діяльності. Молодь реагує на симуляції так, начебто вони перебувають у реальних життєвих обставинах. Симуляційні технології навчання можуть бути використані на різних етапах освітньої діяльності.

Безумовно, переваги використання симуляційних технологій для навчання очевидні: результатом засвоєння стимуляційних технік є формування загальнокультурних і професійних компетенцій, які допоможуть молоді що навчається стати майбутньому кваліфікованими фахівцями; за допомогою симуляційних технологій моделюються ситуації для відпрацювання навичок та отримання досвіду у віртуальному середовищі без ризику для діяльності підприємства; необмежена можливість повторів для відпрацювань навичок належних вмінь та ліквідації помилок; додаткове самостійне навчання у зручний час з метою підвищення рівня знань та обізнаності про інновації у своїй професії; частину функцій викладача бере на себе віртуальний тренажер; розвиток як індивідуальних умінь і навичок, такі відпрацювання взаємодій при командній роботі; об'єктивна оцінка досягнутого рівня майстерності; контроль рівня підготовленості через систему симуляції навчання: екзаменатори можуть використовувати стимулятори для оцінювання компетентності здобувачів; симуляції не навчання виключає психотравматичну компоненту, що значно покращує засвоєння навчального матеріалу; передбачає використання різноманітного навчального обладнання, у тому числі й високотехнологічного.

Програмою всеукраїнського експерименту передбачено проведення щороку Всеукраїнських дистанційних бізнес-турнірів «Стратегія фірми», сутність яких полягає у змаганні з управління віртуальними компаніями в середовищі симулятора підприємства ViAL+. Бізнес-симуляція – це інтерактивна модель реального ділового середовища у вигляді комп'ютерної програми. Учасник водночас виступає в ролі ТОП-менеджера тренінгового підприємства та організатора діяльності його структурних підрозділів. Бізнес-середовище створюється самими учасниками, що максимально наближає ринок програми-симулятора до реальних умов підприємництва. До завершення чергового періоду участі в симуляції кожне управлінське рішення гравця може коригуватися – це дає можливість пробувати всі варіанти, застосовувати й оцінювати різноманітні бізнес-стратегії.

Щорічний Всеукраїнський бізнес-турнір «Стратегія фірми» є інтерактивним онлайн-змаганням з управління економічними процесами у тренінгових виробничих компаніях та ринковому середовищі.

Турнір проводиться вже 6 років за підтримки Міністерства освіти і науки України, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Компанією інтелектуальних технологій. За весь період турніру взяли участь 10890 учнів, студентів та викладачів. У процесі підготовки було проведено 79 тренінгів і семінарів для 3097 педагогів, керівників закладів освіти.

У процесі реалізації дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня проведено курс тренінгів для керівників і заступників керівників закладів дошкільної, середньої, професійної (професійно-технічної) і вищої освіти за темою: «Впровадження економічних підходів в управління закладами освіти». Протягом 2017-2019 років було охоплено 1.225 учасників тренінгів з усіх частин України. Учасникам було запропоновано загальні теоретичні основи розуміння підприємництва і засади внутрішнього і зовнішнього середовища формування компетентності підприємливості, основи побудови економічної моделі.

Під час тренінгів керівникам закладів освіти було запропоновано застосувати ряд аналітичних інструментів – використати PEST-аналіз, SWOT-аналіз, VRIO-аналіз. Це було здійснено для того, щоб керівники могли ідентифікувати і звернути увагу на сильні і слабкі сторони своїх закладів освіти, зовнішні можливості і загрози, наявні/не наявні стратегічні ресурси для напрацювання тактичних і стратегічних кроків. Питаннями використання аналітичних інструментів приділено значної уваги у публікаціях Махині Т.А., а загалом питанням стратегічного планування й управління у працях Л. Даниленко, Г. Дмитренко, Г. Єльнікової, Л. Калініної, Л. Карамушки, В. Колпакова, Т. Орлова, О. Мармази, В. Мельник, З. Рябової.

Особливу роль в системі економічної освіти відіграє економічне просвітництво, що зумовлено стрімкими процесами ринкової трансформації економіки нашої країни, до яких значна частина населення з різних причин виявилася не готовою. У зв'язку з цим головним завданням економічного просвітництва має бути постійний розвиток людини як суб'єкта економічної діяльності упродовж усього її життя, здатність адаптуватися до нових економічних умов, засвоювати нові принципи та вимоги ринкової економіки, оновлювати економічні знання, підвищувати свою конкурентоспроможність на ринку праці та у ринковому економічному середовищі, що дозволяє підвищувати власний добробут і бути активним учасником соціально-економічних і суспільних процесів. В усі часи просвіті відводилася визначальна роль у розвитку суспільства, освіти і науки, у сучасний час ефективність просвітницької роботи підвищується за допомогою інформатизації її процесів, а саме: створенням інформаційних ресурсів – сайтів, блогів, веб-сторінок, проведенням онлайн-заходів, випуском електронних журналів і т.п.

Нові вимоги, що пред'являються до працівників в інноваційній економіці, потребують трансформації системи економічної освіти щодо підготовки економічних кадрів. Запровадження цифрових технологій в освіті перетворюються на норму сучасного життя. Здатність до інноваційної діяльності стає значущим компонентом професійної компетентності у будь-якій сфері, однак особливо важливою є інноваційна підготовка фахівця у сфері економіки.

З метою реформування освіти потребам розвитку цифрової економіки, цифрового суспільства, Україні необхідно підвищувати свою конкурентоспроможність у наданні якісних освітніх послуг.

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ПРОФЕСІЙНО – ТЕОРЕТИЧНОГО ТА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ З ПРОФЕСІЇ «КРАВЕЦЬ»

Гогусь Л.В.,

викладач професійно – теоретичної підготовки, майстер виробничого навчання ДПТНЗ «Тернопільське вище професійне училище сфери послуг та туризму» (м.Тернопіль)

У Концепції професійної освіти України відмічається, що для сучасного суспільства потрібний новий тип робітника - фахівця.

Реалізувати це завдання можна не лише шляхом удосконалення інформаційно – методичного супроводу уроку, а й упровадження технологій, які забезпечать засвоєння учнями знань, умінь, навичок, формування в них уваги, логічного технологічного мислення, сприятиме розвитку творчої компетентності учнів, що допоможе учням у реальних виробничих ситуаціях.

Якщо говорити про розвиток творчої компетенції учнів, то діяльність майстра виробничого навчання, викладача повинна бути направлена на виявлення творчого потенціалу учнів, логічного, образного мислення, а також створення умов для розвитку творчої особистості.

Розвивати асоціативно-образне мислення учнів складно, адже схильність до асоціативно - образного мислення є вродженою. Важливо визначити, наскільки учень здатний використовувати цю схильність у процесі навчання. Для випускників професійно – технічних навчальних закладів наявність цього типу мислення – одна з найважливіших компетенцій майбутнього кваліфікованого робітника.

Зазвичай, на першому курсі на уроках виробничого навчання, учні виготовляють вироби, які пропонує майстер. На II курсі учні мають певний багаж знань, вони розуміють, чого хочуть досягти, але потребують допомоги майстра виробничого навчання. На цьому етапі заохочую учнів не боятись експериментувати, перебувати у пошуку рішень, технологічних і художніх.

А от на третьому році навчання працювати з кравцями дуже приємно. На уроках виробничого навчання учні самостійно обирають модель виробу, разом обговорюємо найдоцільніший спосіб обробки вузлів. Якщо учень настоює на власному виборі тканини, прикладних матеріалів, оздоблення, то не заперечую. Учень має право на помилку. На цьому етапі навчання роль майстра полягає в тому, щоб допомогти проаналізувати виконану роботу, віднайти оптимальне і правильне рішення. Адже саме так формується професійна компетентність учня. Щоб розвинути творчу компетентність учня, вважаю за необхідне повно використовувати міжпредметні зв'язки, аналогію, порівняння, доповнення з тем, що розглядались під час вивчення «Матеріалознавства», «Технології виготовлення одягу», «Основ конструювання одягу», «Спеціального малювання».

При вивченні тем предмету «Матеріалознавство» у групах кравців працюю над тим, щоб учні побачили практичну цінність матеріалу, вміли застосувати набуті знання на уроках виробничого навчання. Наприклад, вивчаючи теми «Властивості тканин для виготовлення фартуха», «Асортимент оздоблювальних матеріалів для фартуха», пропоную учням замалювати модель фартуха, підібрати тканину для виробу, запропонувати оздоблення. Учні творчо підійшли до виконання даного завдання, бо не лише замалювали модель фартуха, підібрали тканину та оздоблення, а й запропонували технологічну послідовність виготовлення фартуха. Зрозуміло, що не кожне завдання було виконане на високому рівні. Знаю, що при формуванні творчих компетенцій учнів важливу роль відіграє мотивація навчання, а це в свою чергу допомагає розвивати вольові якості під час виконання завдань, оволодіння знаннями, формування ставлення до майбутньої професійної діяльності.

Під час вивчення тем «Асортимент тканин для виготовлення сукні», «Асортимент оздоблювальних матеріалів та фурнітури для суконь» я запропонувала учням виконати колаж: намалювати фігуру людини, з тканини виготовити одяг, підібрати оздоблення, фурнітуру, прикладні матеріали. За результатами виконаних завдань роблю висновок, що учні усвідомлюють важливість міжпредметних зв'язків, бачать потребу у формуванні особистісних якостей та умінь, професійному зростанні.

На уроках намагаюсь показати практичну цінність інформації, яку учні отримують. Для цього використовую технологію ситуативного навчання. Наприклад, для перевірки рівня засвоєння учнями теми «Властивості тканин» з предмету «Матеріалознавство швейного виробництва», використала такі умовні ситуації:

Ситуація 1. Ви працюєте в ательє з ремонту одягу. До вас звернувся замовник із проблемою: під час експлуатації виріб (спідниця) став короткий по довжині. Встановіть причину виникнення проблеми. Що порадите замовнику з подальшої експлуатації виробу? Який ремонт виробу запропонуєте?

Ситуація 2. Ви працюєте продавцем – консультантом у магазині з продажу тканин. До вас звертається покупець із проханням допомогти вибрати тканину для зимового костюма. На які властивості тканини звернете увагу покупця? Які поради дасте покупцю щодо попередньої обробки тканини і чому?

Ситуація 3. Ваша подруга обрала атлас для пошиття вечірнього костюма. Який атлас порекомендуєте подрузі? Чому? Про які позитивні і негативні властивості тканини повідомите?

Впевнена, даний метод активізує пізнавальну діяльність учнів, технологія ситуативного моделювання допомагає віднайти шляхи вирішення проблеми, наблизити майбутніх кравців до реальної виробничої ситуації.

З метою кращої підготовки учнів до занять уклала «Опорні конспекти» для учнів професії 7433 кравець 4 розряду з предмету «Матеріалознавство швейного виробництва». Опорні конспекти містять відомості про асортимент пальтово - костюмних тканин, властивості тканин, перелік питань для контролю знань. До кожної теми подано список рекомендованої літератури, запитання для самоперевірки знань та завдання, над якими учні можуть працювати самостійно. На уроках учні працюють із друківаним варіантом опорних конспектів. Для самостійного опрацювання учнями тем пропоную електронний варіант опорних конспектів. Опорні конспекти містять багато ілюстрацій зі

зразками тканин, інших матеріалів, схем приладів для визначення різних властивостей тканин, деяких виробничих процесів виготовлення матеріалів. Безумовно, це сприяє розвитку пізнавальної діяльності учнів.

Для розвитку творчої компетентності залучаю учнів до виготовлення виробів на замовлення, колекцій одягу, участі в заходах під час декад із професії, конкурсах професійної майстерності.

Можу зробити висновок, що навчання в училищі повинно на 100% бути спрямоване на майбутню професійну діяльність учня, а моє завдання мотивувати на творче застосування отриманих на уроках спецдисциплін, виробничого навчання методів, прийомів, засобів; показати, що творча складова загальної професійної компетентності кравця дуже важлива в його професії, адже це і затребуваність, і клієнти, які цінуватимуть майстра, а також його імідж.

Список використаних джерел

1. <http://lib.iitta.gov.ua/4829/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B0.pdf>
2. <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-tvorcoi-kompetentnosti-molodsih-skolariv-10587.html>
3. <https://tpl.uzhgorod.ua/files/metod/Kopchalyuk1.pdf>

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ЗАКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Пітух Лілія Іванівна

*Заступник директора з навчально-виховної роботи
Вищого професійного училища №13 м. Івано-Франківська*

Процес виховання — важливий чинник розвитку і формування конкурентоспроможної особистості. Він відбувається у процесі навчання та позаурочній виховній роботі з учнями в закладі професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) і за його межами. Адже саме виховання є головною рушійною силою, яка здатна сформувати повноцінну конкурентоздатну особистість. На думку Л. Сушенцевої, сучасний кваліфікований робітник – це не тільки професіонал своєї справи, а й людина, яка прагне особистісного, інтелектуального та творчого розвитку [3].

Сучасний ринок праці, сьогоденне суспільство та зростаюча динаміка життя ставлять нові вимоги до учнівської молоді ЗП(ПТ)О як до конкурентоздатних особистостей, які здатні адаптуватися до надзвичайно складних умов життєдіяльності в умовах ринкової економіки, можуть систематично оволодівати новими знаннями, навичками і вміннями, долати перешкоди на своєму професійному шляху, досягаючи власних цілей. Важливу роль для підготовки конкурентоспроможного кваліфікованого робітника мають наявність у нього сукупності професійних та особистісних якостей, які необхідно розвивати та формувати під час навчально-виховного процесу в ЗП(ПТ)О.

Нині модернізація сучасного змісту професійно-технічної освіти базується на продовженні розроблення та реалізації на практиці державних стандартів, заснованих на компетентностях; модернізації матеріально-технічної бази; впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес та забезпеченні науково-методичного супроводу викладання майже всіх навчальних дисциплін. Це вимагає нових підходів до організації виховної роботи в системі професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О).

Навчаючись у закладі професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) учні здобувають не лише професійні знання, а й всебічно розвиваються на основі ціннісних ставлень. На нашу думку, головна мета виховання учнівської молоді в училищі – це формування особистості, яка буде вирішувати в суспільстві державні, виробничі, соціально-економічні проблеми [2].

Науковець Л. Сушенцева зазначає, що результатом стратегії й тактики в організації навчально-виховного процесу училища є сформованість загальної компетентності випускника ЗП(ПТ)О, що є інтегрованою сукупністю досягнень учня, вона набувається в процесі навчання, особистісного пізнавального та життєвого досвіду, є потрібною для успішного самостійного вирішення життєвих завдань, з якими учень зустрічатиметься (або вже зустрічається) в різних сферах власної життєдіяльності (виробництво, надання послуг, політика, життя громади, освіта, сімейне життя, мистецтво та дозвілля, релігія тощо). Підготовка учнівської молоді ЗП(ПТ)О до активної, творчої, соціально значущої, сповненої особистісного сенсу життєдіяльності є найважливішою складовою розвитку суспільства й держави. Закладена методологія виховання надає пріоритет конкурентоздатної особистості, її життєвому і професійному самовизначенню. Професійно компетентний випускник (кваліфікований робітник) ЗП(ПТ)О спроможний зберегти, розкрити, розвинути та конструктивно

реалізувати свій життєвий і життєтворчий потенціал в умовах складних вимог і ризиків, котрі висуває до нього сьогодення. Така характеристика має сформуватися в процесі навчання в ЗП(ПТ)О і містити знання, вміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості.

Процес виховання, як і навчання, реалізується у співпраці педагогічних працівників ЗП(ПТ)О і учнів. Комплексний підхід у виховній роботі ЗП(ПТ)О проявляється у єдності впливів на свідомість, почуття, поведінку учня, тобто на всі сторони особистості: інтелектуальну, емоційну, вольову і діяльнісно-практичну. Це можливо при забезпеченні органічної єдності навчальної та виховної діяльності здобувачів освіти, зосереджені зусиль організаторів виховного процесу не на хаотичному нагромадженні виховних заходів, а на тому, щоб знайти, підтримати і розвинути в учневі кращі моральні якості, духовні та громадянські цінності, закласти механізми самореалізації, саморозвитку, адаптації, професійної мобільності, саморегуляції, самозахисту, самовиховання, необхідні для становлення його особистісного образу та безпечної взаємодії з природним і соціокультурним середовищем. Адже вільний розвиток особистості може здійснюватися тільки за умови, коли учень не відчуває на собі виховного тиску.

Усі позаурочні виховні заходи у професійно-технічному навчальному закладі мають бути професійно спрямовані, тобто сприяти формуванню професійно важливих якостей, а відтак і якостей майбутнього професійно мобільного кваліфікованого робітника. Для того, щоб це було так, необхідно залучати учня до активної позаурочної діяльності – тільки в такому разі у нього будуть формуватися необхідні якості[1].

Виховна робота в ЗП(ПТ)О здійснюється на засадах загальнолюдських цінностей та принципах Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді.

На нашу думку, головною метою виховної роботи в у системі ЗП(ПТ)О є формування свідомого громадянина, патріота, професіонала, людини з притаманними їй особистісними рисами характеру, світоглядом і способом мислення, почуттями, вчинками і поведінкою, спрямованими на саморозвиток і самовдосконалення. Враховуючи вимоги сьогодення до підготовки кваліфікованих робітників, виховну роботу в ЗП(ПТ)О здійснюють дирекція, викладачі, майстри виробничого навчання, керівник фізичного виховання, практичний психолог, соціальний педагог, керівники гуртків, бібліотекар, вихователі гуртожитку, органи учнівського самоврядування, члени батьківського комітету [2].

Якісна підготовка кваліфікованих робітників потребує творчого підходу викладачів та майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів до вибору змісту, форм, методів та засобів навчання та виховання, максимального використання досягнень сучасної педагогічної науки, нових педагогічних і виробничих технологій. Які мають бути орієнтованими не лише на передачу готових знань, а й відображати ідеї розуміння та визнання чужої точки зору, повагу до особистості, організації співпраці та самовираження в діяльності, в творчості, тобто на формування комплексу особистісних якостей учнів.

З огляду на зазначене, організація виховної роботи в ЗП(ПТ)О має бути спрямована на формування та розвиток конкурентоспроможної особистості.

Список використаних джерел

1. Ігнатенко Г.В. Позанавчальна виховна робота в системі формування професійної мобільності учнів ПТНЗ. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер. : Педагогічні науки. 2015. Вип. 27. С. 164–169.

2. Пітух Л.І. Виховна робота як умова формування професійної мобільності кваліфікованих робітників: Збірник матеріалів Першого Міжнародного науково-практичного WEB-форуму «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя»(Київ-Харків, 26–28 березня 2019 р.) ; упор.-укл. М.Л. Ростока; за заг. ред. : М.Л. Ростока, Т.С. Бондаренко, О.В. Баніт, І.М. Савченко]. Кропивницький : Вид-во Льотної академії Національного авіаційного університету. Вип. 1. 2019. 300 с

3. Сушенцева Л.Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика : [монографія] / Лілія Леонідівна Сушенцева ; за ред. Н.Г. Ничкало. Кривий Ріг :Видавничий дім, 2011. 439 с.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – ТЕХНОЛОГІЯ ЗМІН І ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.

(З досвіду роботи колективу Золотівського професійного ліцею з питань організації навчального процесу з використанням технологій дистанційного навчання.)

Мозгова Світлана

методист Золотівського професійного ліцею

Матюшко Ігор

викладач інформатики

Литвин Ірина

майстер виробничого навчання, голова методичної комісії професійної підготовки

Останнім часом у освітян використовуються такі терміни: хмарні технології, електронне та дистанційне навчання, відкриті освітні ресурси, відкрите, змішане та мікронавчання та куратор змісту.

Відкрите навчання – забезпечує свободу щодо вибору часу, місця, форми. Це – філософія, це – розвиток світогляду особистості.

Дистанційне навчання – це не написати у Viber «Вивчити тему, відповіді на контролі запитання, виконати вправи на стор. N-ій...». Дати здобувачам освіти весь матеріал на самостійне опрацювання – це не дистанційне навчання. Запропонувати набір лінків на ресурси з навчальними матеріалами не авторської розробки - і це не є дистанційне навчання! Бо знати лінки недостатньо, треба ще вміти ними користуватися і правильно організувати роботу – свою і тих, хто навчається.

Золотівський професійний ліцей — один із навчальних закладів Луганської області, який має практичний досвід використання технологій дистанційного навчання та працює над проблемою забезпечення доступу до безперервної якісної професійної освіти. Зазначимо, що в педагогічній діяльності практика дистанційного навчання у ліцеї впроваджується уже не перший рік.

На сучасному етапі експерименту за методичної підтримки система дистанційного навчання – це потужний механізм, справжнє електронне освітнє середовище, навчальний заклад в глобальній мережі.

За період 2014-2020 років колектив ліцею набув значного досвіду у використанні технологій дистанційного навчання, усі педагоги вибрали для себе зручну форму співпраці зі здобувачами освіти, отож тепер дистанційний курс – це запланована викладачем навчальна діяльність проектування дистанційних курсів на платформі Moodle для обробки та засвоєння структурованої інформації. Дистанційний навчальний процес – це новий підхід до відтворення традиційного навчального процесу за рахунок включення таких форм проведення і здійснення навчальної діяльності, як спілкування, співробітництво, співтворчість, самостійна робота й постійне самовдосконалення за умови всебічної підтримки засобами ІКТ.

Системно структурована модель дистанційного навчання – це комплекс особистих взаємодій, які підтримують і доповнюють одна одну, й мають на меті всебічне підвищення якості навчальної діяльності кожного здобувача зокрема і дистанційного процесу – в цілому.

На якість таких форм навчання як процесу суттєво впливають постійні контакти між здобувачами освіти і викладачами, розвиток співробітництва здобувачів, використання у проектуванні навчальної діяльності засобів активного навчання, швидкий і, що найважливіше, змістовний і корисний зворотний зв'язок, продуктивне й ефективне використання часу, висока загально-спрямована на діяльність та внутрішня мотивація (зацікавленість), а також стратегія індивідуального підходу до врахування базової підготовки, здібностей і можливостей здобувачів і, згідно із цим, постійне удосконалення шляхів навчання.

Адаптуючись в умовах сучасності на засіданні методичної ради Золотівського професійного ліцею прийнято рішення активно використовувати технології дистанційного навчання не тільки за потреби та в рамках реалізації експерименту, а й на постійній основі в ході навчально – виховного процесу для зростання рівня професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, що досягається завдяки урізноманітненню форм професійної освіти і навчання. Це так назване «змішане навчання».

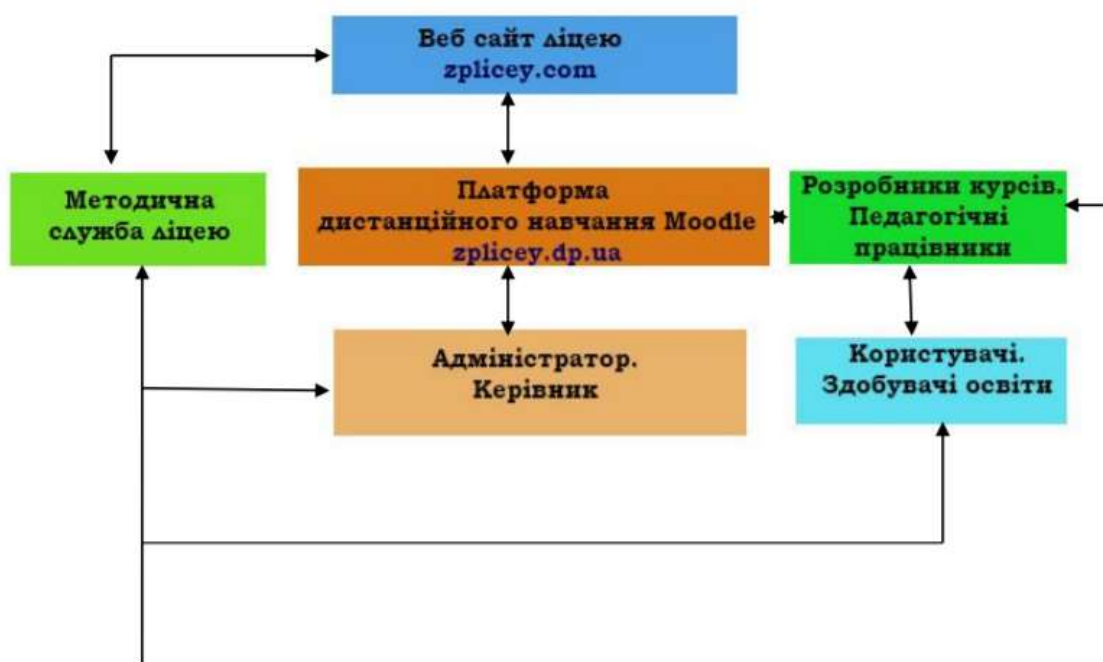
Змішані підходи до навчання виявилися одними з найпопулярніших технологій сьогодення, тому що дозволяють скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного в навчальному закладі. Змішане навчання як технологія змін і трансформації не може з'явитися сама по собі. Необхідні додаткові зусилля як з боку викладачів, так і з боку здобувачів. Подібні революційні моделі змін надають новий імпульс якісного розвитку освіти, вони ефективніші,

доступніші, мають персональний підхід і з часом можуть де в чому перевершити традиційні методи. Таким чином змінюється роль викладача.

Саме це питання – зміна ролі викладача – обговорювалась на Конференції «Вміння & Кваліфікації: вигідно всім» у листопаді цього року у місті Турин (Італія). Відвідування такого заходу міжнародного рівня стало головнішою подією цього року для Золотівського професійного ліцею – це початок співробітництва з ЄФО. На тій конференції було представлено презентацію досвіду ЗПЛ на одному із стендів. Тема: «Онлайн навчання в Україні. Blended learning». Саме питання реалізації проекту всеукраїнського рівня було презентовано присутнім.

Проблема запровадження е-навчання сьогодні перебуває у центрі уваги, адже Україна тривалий час на карантині та ДН в професійній освіті проходить ще одне випробування, для багатьох навчальних закладів ці обставини вимагали швидких дій – це по-перше, пошук відповідей на питання: як організувати дистанційне навчання, як зробити його ефективним, контрольованим, системним, і, що найважливіше, - не обтяжливим для здобувачів освіти та педагогів. Налагоджена система дистанційного навчання ліцею стала в нагоді й під час (COVID-19) Поки колеги шукали шляхи реалізації освітнього процесу – ми продовжували працювати в існуючому онлайн-середовищі.

Так виглядає структурна модель системи навчання з використанням технології ДН в Золотівському професійному ліцеї:

Єдиний інформаційно-комунікаційний простір ліцею забезпечує взаємодію всіх суб'єктів освітнього процесу:

- керівних кадрів;
- методиста;
- педагогічних працівників: викладачів загальноосвітньої підготовки, викладачів професійно-теоретичної підготовки, викладачів професійно – практичної підготовки та майстрів виробничого навчання;
- здобувачі освіти.

На платформі ДН ЗПЛ зареєстровано всіх без виключення педагогічних працівників та здобувачів освіти, що отримують професію в навчальному закладі. ІКТ-компетентність за весь період значно зросла, з'явилась мотивація для саморозвитку та самовдосконалення.

Електронні навчально – методичні комплекси предметних курсів забезпечують:

- розвиток наочно – образного та творчого видів мислення;
- розширення досліджуваної предметної області за рахунок можливостей моделювання, скорочення часу на пошукові роботи;
- формування інформаційної культури за рахунок здійснення інформаційно-навчальної діяльності та роботи з програмними засобами та системами.

Електронний навчально-методичний комплекс з дисципліни (ЕНМКД) – засіб реалізації комп'ютерних технологій навчання за будь-якою формою (очною, заочною, дистанційною), спрямований на активізацію самостійної роботи учнівської молоді з вивчення дисципліни, підвищення

якості навчання, об'єктивності процесу контролю та оцінки знань здобувачів освіти. ЕНМКД відображає сукупність дидактичних, методичних заходів та дій, специфіку викладання окремої дисципліни, що реалізуються сучасними комп'ютерними технологіями навчання, які орієнтовані на досягнення поставлених дидактичних цілей і задач у процесі навчання та виховання.

Структура ЕНМКД формується відповідно до вимог системи організації навчального процесу, визначається керівником курсу – викладачем або майстром виробничого навчання, подається на розгляд та схвалення методичною радою і затверджується директором ліцею. При компонуванні матеріалів електронного навчального комплексу слід дотримуватися типової структури:

Назва курсу, анонс

Загальна інформація про курс

- Автори
- Новини (Форум)
- Методичні рекомендації щодо вивчення курсів, графік послідовності вивчення матеріалів та виконання завдань
- Освітня програма
- Конспекти лекцій
- Консультації (вебінар, Skype-зв'язок, чат)
- Завдання
- Глосарій
- Список рекомендованої літератури, посилання на корисні додаткові джерела

Тема 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ

- електронний конспект, підручник
- Додаткові файли, посилання
- мультимедійні презентації
- Аудіо-відео-матеріали
- вебінар та ін.

САМОСТІЙНА РОБОТА

- індивідуальні завдання
- методичні вказівки
- критерії оцінювання та форма подання результатів

ПРАКТИЧНІ, ЛАБОРАТОРНІ РОБОТИ

- варіанти завдань
- критерії оцінювання та форма подання результатів
- методичні вказівки

ТЕМАТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ

- контрольні питання, типові завдання
- тести для самоконтролю
- контрольний тест

Тема N...

Підсумкова атестація

- контрольні питання
- типові завдання
- тести для самоконтролю
- контрольний тест

ЕНМКД розробляє керівник курсу (викладач, майстер виробничого навчання), який відповідає за його якість і відповідність до встановлених вимог. Контроль за підготовкою ЕНМКД здійснюють методист, старший майстер та заступник директора з навчально-виробничої роботи.

Матеріали дисципліни розбиваються на декілька рівнів деталізації. Отже, здобувач освіти сам обирає свій «шлях» роботи з ЕНМКД, що забезпечує максимальну ефективність використання часу та збільшення швидкості знаходження потрібного матеріалу.

Ефективність використання технологій дистанційного навчання суттєво відчувається. Спільна діяльність спрямовує та вмотивовує до саморозвитку та самовдосконалення. Спочатку вимушене, а тепер повсякденне використання ІТ – технологій розширює можливості для професійного зростання як педагогів, так і майбутніх кваліфікованих робітників.

Педагоги на початку експерименту використовували технології з причин необхідності, вимушено, а зараз розуміють вигоду та мають причину для їх застосування. Насамперед викладач, або майстер виробничого навчання чітко розуміє, як полегшує та урізноманітнює процес навчання цифровізація методичних матеріалів. Використання технологій дистанційного навчання під час уроку в навчальному закладі заощаджує час, який раніше використовувався викладачем на роздачу дидактичних матеріалів, друку бланків тестів та їх особисту перевірку, лекцію з конспектуванням (у кожного відрізняється швидкість написання) та інше. Наявна постійно накопичувальна база електронного навчального комплексу з предмету дає можливість індивідуального підходу: хто не встиг на уроці – повторив вдома, хто хоче знати більше – користується посиланнями до додаткових джерел та відео, що ілюструють навчальний матеріал тощо.

Аналіз поданого вище матеріалу дозволяє зробити висновок про можливість успішного застосування технологій дистанційного навчання для підготовки кваліфікованих робітників у ПТНЗ. Для цього необхідно наступне:

- телекомунікаційне оснащення;
- компетентні професіонали (технічна підтримка), які не тільки самі володіють високою комп'ютерною грамотністю, а й спроможні навчити користуватися комп'ютерною технікою інших педагогічних працівників;
- методична підтримка (налагоджена робота методичних служб навчального закладу з питань організаційно – педагогічних умов впровадження ДН, розробки навчальних курсів);
- наявність програмного об'єкту або ресурсу, який може бути використано для навчання;

Відтак, природний розвиток технологій дистанційного навчання, зручність його використання має більше переваг, ніж недоліків. А саме:

- гнучкість;
- якісний матеріал;
- індивідуальний підхід;
- постійне зростання професійної майстерності;
- можливість навчатися у будь-який час;
- можливість навчатися в будь-якому місці;
- навчання без відриву від основної діяльності;
- можливість навчатися у своєму темпі;
- доступність навчальних матеріалів;
- мобільність;
- навчання в спокійній обстановці;
- індивідуальний підхід;
- зручність для викладача;
- можливість постійного моніторингу успішності навчання.

Застосування новітніх інформаційно-комп'ютерних технологій змінює роль викладача, стимулює до впровадження нових педагогічних прийомів і підходів у підготовці до уроку. Досить важливими стають такі якості, як здатність застосовувати інноваційні методи використання комп'ютера та можливостей, які він надає, з метою активізації пізнавальної діяльності, високий рівень технічної грамотності, поглиблення та здобуття нових знань. Викладач повинен оволодіти прийомами та технологіями ДН на професійному рівні, стати тьютером.

Досвід педагогічного колективу показує, що навчання може відбуватися в будь-який час, в будь-якому місці, за будь-яких умов та в різноманітних формах відповідно з різними потребами людства.

Тривалість експерименту всеукраїнського рівня жовтень 2018-грудень 2020, тобто ми на завершальному етапі, але ми точно впевнені, що налагоджена СДН ЗПЛ буде жити і надалі.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» № 466 від 25.04.2013 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
2. Герасименко І. В. Система підтримки дистанційного навчання, як складова інформаційного середовища ВНЗ / Герасименко І. В. // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. — 36. статей. — Ялта : РВВ КГУ, 2013. — Вип. 40. — Ч. 4. — С. 22–30.
3. Дані дослідження Брендона Хала. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.slideshare.net/msquareg/cms-lms-lcms>.
4. 5. Гончаренко С. Український педагогічний словник. — К. : Либідь, 1997. — 376 с.
5. Інформаційно-аналітична система контролю та оцінювання навчальної діяльності студентів ВНЗ : монографія / [А. А. Тимченко, Ю. В. Триус, І. В. Стеценко, Л. П. Оксамитна та ін.]. — Черкаси : МакЛаут, 2010. — 300 с.
6. Система електронного навчання ВНЗ на базі MOODLE : методичний посібник / Ю. В. Триус,
7. Система управління навчанням Moodle. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.moodle.org.
8. The top 20 LMS Software [Electronic resource]. — Mode of access : <http://www.capterra.com/learning-management-system-software/#infographic>

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВ ПТНЗ: «ДОСВІД РОБОТИ ШОСТКИНСЬКОГО ВИЩОГО ПРОФЕСІЙНОГО УЧИЛИЩА»

Скомороха Н.П.

Заступник директора з навчально-виховної роботи ДПТНЗ
«Шосткинське вище професійне училище» м.Шостка Сумської області
vpu19_vit@ukr.net

У статті розкрито проблему формування національно-культурної ідентичності учнівської молоді закладів ПТНЗ. Визначено особливості формування національної ідентичності учнів з досвіду роботи Шосткинського вищого професійного училища»: подається система виховної роботи закладу, підходи до розуміння національно – патріотичного виховання сучасної молоді як системи заходів спрямованих на формування «нового» українця, що діє на основі національних та європейських цінностей.

Практичне значення статті полягає в тому, що її матеріали можуть використовуватися в організації виховної роботи закладів загальної освіти, професійно-технічної, підготовці педагогів, педагогічній практиці студентів, бібліотечних працівників – усіх, хто виявляє інтерес до питань національно-патріотичного виховання.

Ключові слова: національно-патріотичні цінності, особистість, виховання патріотизму, любов до народу, батьківщини, держави, мова, національна ідентичність, соціальні зміни, досвід роботи, моральні цінності.

The article reviews the problem of pupils' national and cultural identity formation in professional technical educational establishments. The features of pupils' national identity formation are defined taking into account the experience of Shostka Higher Vocational School. This article presents the system of educational work at school, approaches to understanding of national-patriotic education for contemporary youth as a system of activities aimed at a "new" Ukrainian formation based on the national and European values.

The practical significance of the article lies in the use of its materials for organization of educational work in secondary educational institutions, in professional technical educational institutions, for teacher training, students' teaching practice, librarians and for those who are interested in national-patriotic education.

Keywords: national-patriotic values, personality, patriotic education, love for the people, the motherland and the state, language, national identity, social changes, experience, moral values.

Суттєві зміни в політичному та громадському житті українського суспільства актуалізують питання національно-патріотичного виховання дітей та молоді, яке вперше за роки незалежності України розглядається як головний чинник збереження національної безпеки та єдності. Формування

національної ідентичності, український патріотизм повинен стати провідною виховною ідеєю сучасних закладів освіти.

У ДПТНЗ «Шосткинське ВПУ» формування національної ідентичності учнів є пріоритетним у виховній роботі закладу і здійснюється на всіх етапах навчання, забезпечує всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарованість, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності і культури, виховання громадянина України, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України.

Це цілісна, узгоджена система роботи усього педагогічного колективу, яка вибудована за такими напрямками діяльності:

- Військово-патріотичне виховання;
- Духовно-моральне виховання;
- Громадянська освіта;
- Виховання історичної пам'яті;
- Підтримка інститутів громадянського суспільства, громадських ініціатив дітей та молоді;
- Інформаційна підтримка національно-патріотичного виховання.

Кожен напрямок включає в себе проведення певних заходів різних форматів.

Військово-патріотичне виховання

Заходи спрямовані на практичний розвиток та удосконалення військово-патріотичного виховання учнівської молоді, підвищення знань, умінь та навичок.

На виховних годинах частими гостями є учасники бойових дій на Сході: випускники, які сьогодні боронять кордони нашої країни: Соляників А., Белоусов А., Сурай А., Москаленко О. та інші герої нашого міста.

Училище співпрацює з військовою частиною 3022, проводяться спільні заходи, дні відкритих дверей в/ч, йде співпраця в рамках викладання захисту Вітчизни.

Не можна забувати про події минулих років (Афганістан, II Світова війна).

В музеї закладу створена постійно діюча виставка, присвячена загиблим випускникам ДПТНЗ «Шосткинське ВПУ»: воїну-афганцю Кузьмину Сергію та герою-десантнику українсько-російської війни Кондратенку Василю. Пам'яті В. Кондратенка встановлена меморіальна дошка, відбувся мітинг-реквієм, присвячений урочистому її відкриттю. Відбулися заходи з нагоди презентації книги В. Кондратенка, куди ввійшли спогади викладачів, майстрів, колишніх учнів про героя. Відеофільм про нашого учня посів I місце у міському конкурсі IT-технологій.

Духовно-моральне виховання

Спрямоване на формування ціннісних орієнтирів учнівської молоді, на проведення заходів з вивчення духовно-історичної спадщини України, поваги до народних традицій і звичаїв, обрядів, фольклору. Щоб по-справжньому любити рідний край, його слід добре знати, необхідно вивчати його історію, мову, культуру.

З цією метою проводяться заходи різного формату: патріотичні ігри з учнями шкіл «Козацькому роду нема переводу», свято родинної пісні, фестиваль «Вареники-Шостка-Фест», зустрічі з видатними людьми, щедрувальний вертеп, учні беруть участь у міському конкурсі «У світі все починається з мами», йде пропагування української мови (день писемності, диктант національної єдності, День рідної мови, Шевченківські свята). Українська мова є духовним багатством українського народу та фундаментом національно-культурної ідентичності особистості. Без мови немає нації, народу, держави. Проводяться заходи до дня вишиванки «Вишиванка – генетичний код нації».

Громадянська освіта

Направлена на підвищення рівня громадянської освіти, свідомості учнівської молоді, формування відповідної системи цінностей.

Важливими моральними цінностями, які визначають патріотичну поведінку особистості, є совість, чесність, свобода, справедливість, повага, толерантність, гідність, відповідальність. Сформованість цих моральних норм полегшує сприймання учнями правових норм, які в свою чергу сприяють глибшому усвідомленню моральних істин. Водночас моральна норма дає змогу побачити й усвідомити ту межу моральної поведінки, за якою починаються аморальні й протиправні вчинки. Моральність особистості стимулює патріотичну поведінку, застерігає від правопорушень.

В училищі проведено ряд заходів соціально-психологічною службою: лекції, тренінги, диспути, бесіди на теми: «Попередження насильства щодо дітей у сім'ї», «Профілактика кризових

ситуацій», «Протидія виявам насильства», «Сім'я, етика сімейних стосунків», «Здоровим бути – престижно», «Стоп булінг!» та ін.

Заклад співпрацює з клінікою, дружною до молоді, Шосткинським відділом поліції, дитячою кримінальною службою, міським центром безоплатної правової допомоги, Шосткинською міськрайонною філією Сумського обласного центру зайнятості.

Виховання історичної пам'яті

Освітньо-виховні заходи спрямовані на відновлення й відкриття закритих сторінок історії України та видатних особистостей українського державотворення. Без минулого – немає майбутнього.

З цією метою проводяться конференції, засідання круглого столу, тематичні зустрічі із залученням учасників бойових дій різних війн, готуються тематичні виставки, проводяться екскурсії, учні беруть участь у міських та обласних тематичних заходах, проводиться пошукова робота.

Гордістю нашого училища є *історико-краєзнавчий музей*, створений за активної участі гуртківців. Світлиці музею знайомлять з побутом та традиціями нашого народу і дають можливість учням долучитися до музейної справи. Залюбки відвідують його випускники минулих років, батьки учнів, школярі та гості.

Підтримка інститутів громадянського суспільства, громадських ініціатив дітей та молоді

Одним із принципів виховання у ДПТНЗ «Шосткинське ВПУ» є поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю учнів. З цією метою створено і є дієвим учнівське самоврядування.

Лідери учнівського самоврядування закладу беруть активну участь у роботі обласної ради лідерів УС.

Учнівське самоврядування підтримує всі ініціативи відділу молоді та спорту, бере участь у всіх заходах, запропонованих відділом, підтримує проекти обласного рівня: «Зробимо Україну чистою», фестиваль «Сходинки духовності», «Слобожанський оберіг», «Серце до серця», «Голос крові: ми українці», «Увіковічуємо слово Кобзаря», «Солодка випічка для бійців», «Ветеран живе поруч», «Мак пам'яті» та ін.

Учні закладу під керівництвом педагогів підготували цілий ряд проектів національно-патріотичного спрямування: «Я – українець, і я цим пишаюся», «Ми – Українці з великої літери», «Україна – моя країна, а Сумщина – наш рідний край», «Козацькому роду – нема переводу».

Волонтерський загін училища «Небайдужі серця» є активним учасником заходів місцевого та обласного рівнів. Три роки поспіль є переможцем обласного конкурсу «Ветеран живе поруч», нагороджений подякою за участь у обласному конкурсі соціальної реклами «Я пишаюся, я – українець».

Самоврядуванці співпрацюють з багатьма міськими організаціями: благодійний фонд «Щастя в долонях», громадська організація «Товариство допомоги особам з інвалідністю «Турбота», громадська організація переселенців «Потрібні люди».

Ми дбаємо про те, щоб з наших стін виходили конкуренто спроможні фахівці своєї справи, які б працювали на розбудову своєї держави.

Для реалізації профорієнтаційної мети в училищі стартував соціальний проєкт «Будуємо майбутнє разом».

Проєкт розроблений педагогічним колективом і учнівським самоврядуванням закладу і має за мету пропаганду робітничих професій серед учнівської молоді.

Головний меседж проєкту:

У сучасних реаліях робітничі професії в тренді. Навчання в професійному училищі – не вирок для невдах, а можливість вибудувати для себе гідне життя і успішна сходинка для кар'єрного росту».

Родзинкою стала агітбригада «Позитив», з уст якої пролунав головний меседж проєкту: «Навчатися в училищі – модно і престижно». З цією програмою учні виступили по усіх школах міста.

У цікавій формі агітбригада донесла інформацію про професії, яким навчають в училищі, про насичене і змістовне життя наших учнів, презентувала відео сюжети про матеріальну базу училища, про умови навчання і відпочинку, про можливості проходження виробничої практики. Результати роботи над проєктом були презентовані на заході «День кар'єри», куди запрошувалися учні шкіл міста та району.

Результатом роботи є 100% виконання регіонального замовлення і найвищий відсоток працевлаштування випускників в області.

Інформаційна підтримка національно-патріотичного виховання

З метою підвищення рівня обізнаності населення щодо роботи, що здійснюється у закладі у напрямку національно-патріотичного виховання, формування національної ідентичності учнівської молоді вся інформація про проведення заходів висвітлюється на сайті училища, у соціальних мережах, відео розміщені на ютуб-каналі. Заклад тісно співпрацює з місцевим телебаченням, інтернет-газетою «Шостка-інфо». Педагоги та учні друкують свої доробки з даної теми у фахових газетах і журналах:

- «Час молодих» (обласне видання лідерів учнівського самоврядування);
- «Освіта Сумщини»;
- «Профтехосвіта»;
- «Освіта і суспільство».

Таким чином, сучасне виховання має здійснюватися у контексті національної культури, яка є унікальною, неповторною, зі своєю ментальністю та ґрунтуватися на моральних цінностях, вироблених українським народом упродовж століть. У вихованні мають гармонійно поєднуватись інтереси особистості (створення Я-концепції, національно-культурної ідентичності, збереження своєї індивідуальності, прагнення самореалізації); суспільства (саморозвиток особистості здійснювався на моральній основі, а виховання сприяло репродукції культурних, соціалізованих людей); держави, нації (усі мають усвідомлювати себе українцями, стати компетентними громадянами-патріотами, гуманістами, здатними забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі).

Саме за таким принципом і формується національна ідентичність учнівської молоді у Шосткинському ВПУ.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Ідентифікація у вихованні та розвитку особистості / Іван Дмитрович Бех // Педагогіка і психологія. – 2013. – № 4 (81).
2. Журба К. О. Справедливість у смисложиттєвому вимірі особистості // Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал.–2015.–№ 2 (82).
3. Завалевський Ю. І. Громадянське виховання старшокласників: проблеми, досвід, перспективи / Ю. І. Завалевський. – Київ, 2003.
4. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі /Василь Григорович Кремень. – К.:Т-во „Знання” України, 2010.
5. Нагорна Л.П. Ідентичність національна // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К.: Наук. думка, 2005.
6. Національна програма «Виховання дітей та учнівської молоді». Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. – Київ, 2014.
7. Оржеховська В. М., Кириченко В. І., Ковганич Г. Г. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі / Навчальний практико зорієнтований посібник. – Х.: Точка, 2007.
8. Філіпчук Г. Національна ідентичність: культурно-освітній вимір: Монографія / Григорій Філіпчук. – Чернівці: Друк Арт, 2016.
9. Шкільна І. М. Виховання відповідальності як вияву моральної самосвідомості у старших підлітків / І. М. Шкільна // Матеріали VII Міжнародного фестивалю 28 педагогічних інновацій у 2-х т. Т.1 / [Упор. Назаренко Г.А.]. – Черкаси: ЧОПОПП, 2015.
10. Веб-сторінка конференції: <http://iod.gov.ua/news.php?readmore=393>
11. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015-2019 рр., [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ippo.kubg.edu.ua/archives/6436>

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ПРИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ НА РИНКУ ПРАЦІ

Юдіна Марія Василівна,

*майстер виробничого навчання, викладач спецдисциплін,
голова методичної комісії «Комп'ютерна обробка»*

*ДНЗ «Міжрегіональне вище професійне училище з поліграфії та інформаційних технологій»
(м. Дніпро)*

Експерти Всесвітнього економічного форуму в Давосі, які регулярно складають перелік ключових навичок необхідних для побудови успішної кар'єри, у 2020 році визначили пріоритетними наступні: комплексне розв'язання проблем; критичне мислення; креативність; вміння керувати людьми; взаємодія з людьми; емоційний інтелект; вміння формувати власну думку та приймати

рішення; орієнтація на клієнтів; уміння вести переговори; гнучкість розуму (вміння швидко переключатися з однієї думки на іншу).

Половина визначених навичок пов'язана з комунікацією – володіти лідерськими якостями, вміти працювати в команді, спілкуватися, домовлятися, розуміти тощо. Також значна частина навичок пов'язана з інтелектуальною складовою – здатність брати на себе відповідальність, генерувати ідеї, критично мислити, бути креативним.

Можна зробити висновок, що сучасні роботодавці шукають найчастіше не виконавців, а працівників, здатних мислити поза межами, з сформованими навичками професійної мобільності, цифровою грамотністю, емоційним інтелектом тощо. Це обумовлено тим, що з кожним роком, технології охоплюють все більші сфери людської життєдіяльності. Найближчим часом цифровий контент буде містити будь-яка робота. Опанування цифрових технологій, в свою чергу, передбачає занурення у інформаційне середовище, що стало невід'ємною частиною сучасного світу.

Вплив такої глобальної інформатизації відчувається і в освіті. Впровадження інформаційно-комунікаційних та комп'ютерних технологій в процесі надання освіти стало важливим завданням для кожного навчального закладу, особливо для закладів П(ПТ)О. Сучасні педагоги розуміють, що сьогодні треба вчити молодь правильно користуватися інформацією, орієнтуватися в інформаційних потоках, вільно використовувати в своїй роботі цифрові технології, формувати у здобувачів освіти комунікаційні навички, здатність працювати в команді, розвивати креативність, гнучкість розуму, критичне мислення. Тому важливого значення сьогодні набуває ресурсно-орієнтоване навчання, націлене на формування у молоді здібностей самостійної роботи з інформаційним середовищем та його ресурсами. Освітняни активно застосовують сучасні методики навчання та впроваджувати інноваційні технології у процесі надання освіти. Все це, звісно, приносить гарні результати – підвищує мотивацію здобувачів освіти до навчання, покращує якість наданих знань, розвиває цифрові компетентності. Але дуже важливо пам'ятати, що на фоні такої діджиталізації та цифровізації, процес формування інформаційної культури підлітків, навичок використання ними ресурсів Інтернету, проходить поступово та потребує постійного супроводження, делікатного координування з боку педагога.

Молоде покоління проводить у віртуальному середовищі, зокрема у соціальних мережах, значну частку свого часу. Сучасне молоде покоління, за результатами досліджень проекту Media Insight Project, має обмежене уявлення світу, інформацію сприймає пасивно, не перевіряючи та не аналізуючи її. Проведене дослідження показало, що 82% опитуваних респондентів віком від 18 до 34 років, назвали глобальну мережу основним джерелом інформації. Такі тенденції викликають занепокоєння не тільки у зв'язку з розвитком у молоді Інтернет-залежності, а і тим, що віртуальне середовище, наповнене ризиками, у більшості випадків, також воно негативно впливає на процес формування особистості підлітка, приводить його мислення до стереотипності, спотворює знання навколишнього світу та викривляє світогляд.

У таких умовах перед освітянами професійної (професійно-технічної) освіти України стоїть важке завдання – не просто навчати професії, а одночасно формувати у здобувачів освіти навички високого рівня мислення, інтелектуальні вміння, уміння працювати з інформацією, розвивати критичне мислення, виховувати медіа грамотність тощо. Сьогодні вже недостатньо оволодіти набором певних професійних знань та використовувати їх протягом життя. Сучасність вимагає постійно підвищення кваліфікації, удосконалення професійних навичок, саморозвитку особистості. Дуже швидко змінюється професійне середовище і кваліфіковані робітники повинні адекватно реагувати на ці зміни, вміти працювати в нестандартних ситуаціях, розвиватися професійно, щоб відповідати сучасним професійним вимогам.

Формуючи необхідні навички в процесі надання професійної освіти, педагоги допомагають майбутнім кваліфікованим робітникам стати справжніми професіоналами, такими, що користуються попитом на сучасному ринку праці, іншими словами, створюють надійну платформу для побудови успішної професійної кар'єри.

Список використаних джерел

1. <https://studway.com.ua/10-navichok/>
2. <https://www.americanpressinstitute.org/publications/reports/survey-research/millennials-news/single-page/>

ТЕНДЕНЦІ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ВАРІАТИВНИХ МОДУЛІВ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

*Белікова Наталія,
доктор педагогічних наук, професор
Індика Світлана,
кандидат наук з фіз. вих. та спорту, доцент
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки*

Вступ. Нині українська школа знаходиться на хвилі глибинних освітніх реформ, які покликані подолати невідповідність стану загальної середньої освіти сучасним потребам суспільства. У цьому контексті на порядку денному стоїть реформа середньої освіти – реформа, орієнтована на те, щоб випустити зі школи всебічно розвинену, здатну до критичного мислення цілісну особистість, патріота з активною позицією, інноватора, здатного змінювати навколишній світ та вчитися впродовж життя. Значним кроком до нової української школи є оновлення програм середньої школи з урахуванням компетентнісного підходу. Оновлена навчальна програма з фізичної культури (наказ МОН України № 1407 від 23.10.2017) включає варіативну складову, у якій може бути представлений практично кожен вид спорту. У програму додано нові варіативні модулі: регбі, корфбол, петанк, фехтування, військово-спортивні ігри, степ-аеробіка, чирлідінг; дещо пізніше – веслування на байдарках і каное, самбо, сумо, фістбол, флорбол алтимат-фризбі, кросфіт. Нині у навчальній програмі з фізичної культури нараховується 37 варіативних модулів.

Разом з тим, при такій різноманітності вибору, існують проблеми, що виникають у процесі впровадження варіативної складової навчальної програми. Серед них: незадовільний стан матеріально-технічної бази навчальних закладів; недостатність організаційно-методичної допомоги фахівцям; відсутність належних умов для якісного проведення уроків фізичної культури [2]. Водночас, дослідження сучасного стану впровадження нових видів спорту під час уроків фізичної культури, є своєчасним і актуальним.

Мета дослідження – проаналізувати сучасний стан та основні тенденції впровадження нових варіативних модулів навчальної програми з фізичної культури.

Методи дослідження – аналіз та узагальнення літературних джерел, опитувально-діагностичні (анкетування, інтерв'ю, бесіда), математично-статистичні.

Результати дослідження. Проведено опитування 45 учителів фізичної культури середніх класів (22 вчителів ЗНЗ міста Луцька та 23 вчителів ЗНЗ районного підпорядкування Волинської області) та 155 учнів 5-11-х класів шести закладів загальної середньої освіти міста Луцька.

Результати анкетування учнів засвідчують, що хотіли б урізноманітнити уроки фізичної культури новими видами спорту 65,3% учнів, оскільки, на їхню думку, вони проходять не завжди цікаво (45,6%). Разом з тим, на запитання «Чи дають вам можливість учителі фізичної культури самостійно обирати види спорту для вивчення, враховуючи ваші інтереси?», 28% учнів дали ствердну відповідь, 30,64% – негативну та 41,3% опитаних відповіли, що не завжди.

Знайомими для учнів є такі види спорту з нового варіативного блоку програми з фізичної культури для учнів 5-9 класів: регбі – 41,3%; корфбол – 18,7%; петанк – 12,7%; фехтування – 61,3%; військово-спортивні ігри – 45,8%; степ-аеробіка – 28,7%; чирлідінг – 31,66% респондентів. Разом з тим, хотіли б вивчати на уроках фізичної культури: 28,75% – регбі; 11,25% – корфбол; 5% – петанк; 27,5% – фехтування; 38,75% – військово-спортивні ігри; 27,75% – степ-аеробіку; 23,75% – чирлідінг (рис. 1).

Примітно, що серед опитаних учнів не було таких, які відвідують секції із зазначених видів спорту. Разом з тим, найбільш популярними секціями залишаються: футбол – 14,6%; волейбол – 6%; баскетбол – 9,33%; гандбол – 5,33%; гімнастика – 4,66% опитуваних; та більшість учнів – 64% – взагалі не відвідують ніяких спортивних секцій та гуртків. Таким чином, низька обізнаність учнів з новими варіативними модулями не сприяє зацікавленості у їх вивченні.

Узагальнивши результати анкетування педагогів було з'ясовано, що 98% вчителів не використовують повністю 16 варіативних модулів з навчальної програми фізичного виховання; 3,4% використовують більше 6 модулів; 20% використовують лише 6 модулів; 63,3% використовують 5 модулів та 13,3% використовують лише 4 модуля. На запитання «Які види спорту вивчають учні середніх класів вашої школи під час уроків фізичної культури?» по 100% набрали такі види, як легка

атлетика, футбол і волейбол; 90% – баскетбол; 73,3% – гімнастика; 38% – туризм; 33,3% – настільний теніс; гандбол – 5,6%; професійно-прикладна підготовка – 3,4%; гирьовий спорт – 2,8%; також в небагатьох школах є популярним плавання, оскільки в 96% з них немає басейнів.

Варто відмітити, що ознайомлені з оновленою навчальною програмою з фізичної культури для учнів 5-11 класів (2017 р.) 83,3% учителів; разом з тим 10% частково ознайомлені та 6,7% педагогів зовсім не ознайомлені з новою програмою. Цікавляться думкою дітей при плануванні варіативної складової навчального процесу 65% учителів: з них 60% визначають інтереси дітей за допомогою усного опитування, 5% – за допомогою письмового опитування; не завжди враховують думку дітей 20% опитаних учителів та 15% опитаних взагалі не враховують дитячих інтересів на уроках фізичної культури.

З новими видами спорту, запропонованими для вивчення у якості варіативних модулів, вчителі, в основному, ознайомлені. Проте лише 46,7% вчителів знають регбі; 13,3% – корфбол; 6,6% – петанк; 63,3% – фехтування; 67,6% – знають військово-спортивні ігри; 43,3% – степ-аеробіку і 55% – чирлідінг. З цього ж переліку педагоги вибирали види спорту, які можна було б вивчати у їхньому навчальному закладі, зважаючи на наявність необхідної матеріально-технічної бази: 16,7% – регбі; 5% – корфбол і фехтування; 53,3% – військово-спортивні ігри; 36,6% – степ-аеробіка та 28% – чирлідінг; петанк зазначили лише 3,4% учителів. Разом з тим, з наведеного переліку вчителі вибирали види спорту, які за наявності такої можливості було б цікаво впроваджувати особисто їм: найбільшу зацікавленість викликали лише чирлідінг (37,8%), військово-спортивні ігри (36,6%), степ-аеробіка (33,4%) та регбі (20%). Проте помітна деяка інертність учителів у зацікавленості впровадження нових варіативних модулів: лише 65% учителів готові їх впроваджувати (рис. 1).

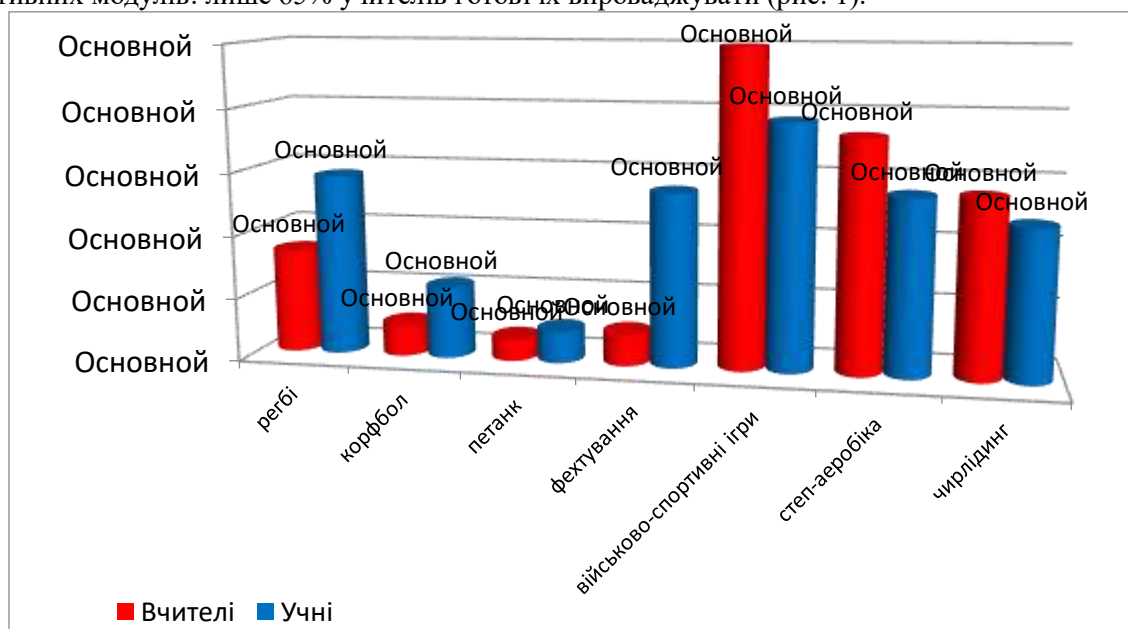

Рис. 1. Зацікавленість вчителів та учнів у вивченні нових варіативних модулів (%)

Висновки. Розуміння означеної проблеми залежить, передусім, від кількості опитаних респондентів та територіального охоплення закладів загальної середньої освіти. Разом з тим, можна визначити її загальні тенденції. Серед видів спорту, які викликають найбільшу зацікавленість у вчителів та є матеріально-технічні можливості для їх впровадження – степ-аеробіка, військово-спортивні ігри, чирлідінг та регбі. Учні виявили бажання вивчати військово-спортивні ігри, регбі, степ-аеробіку, фехтування та чирлідінг. Корфбол, петанк і фехтування мало цікавлять учителів; петанк і корфбол викликають найнижчу зацікавленість в учнів.

Для покращення викладання фізичної культури в школі необхідно під час проходження курсів підвищення кваліфікації впроваджувати спецкурси з основних нововведень з урахуванням особливостей та традицій розвитку фізкультурної освіти того чи іншого регіону; посилити організаційно-методичну допомогу фахівцям; збільшувати поінформованість учнів щодо можливостей вивчення широкого переліку варіативних модулів окрім тих, які вже стали традиційними.

Список використаних джерел

1. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів, 5-9 класи / підгот. Т. Ю. Круцевич [та ін.]. Київ, 2017. 427 с.

2. Belikova, N., Indyka, S., Ulyanytska, N., Podubinska, S., Krendelieva, V. Perspectives for Implementation of New Variative Modules of «Physical Culture. Grades 5–9» Training Program. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Східноєвроп нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2017. 3(39). С. 140–147. <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2017-03-140-146>

"JUNIORZ"-ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО

Тулунжи Артем Олександрович

Одеська загальноосвітня школа №26

I-III ступенів Одеської міської ради Одеської області

З метою розвитку освіти в Україні, формування у вчителів нових, сучасних методик навчання в освітньому процесі, а також залучення дітей до здорового способу життя через впровадження в систему освіти фізичного виховання нових модулів запустився Всеукраїнський проєкт "JuniorZ" - "Спортивний рух Олександра Педана"

Основними напрямками Проєкту є:

- Популяризація здорового способу життя серед учнів. Адже здоров'є – це те, що визначає тривалість та якість життя. Шкідливі звички, відсутність спорту та банальної гігієни, все це призводить до проблем, хвороб та інших недугів, які його ускладнюють і не дають насолодитися сповна. 21 століття пропагує здоровий спосіб життя, зробивши його частиною загальної культури. Якщо раніше було модно стояти з цигаркою в руці, то зараз модно ходити в тренажерний зал, бо людина в хорошій фізичній формі живе куди веселіше, ніж людина з зайвою вагою та шкідливими звичками.

- Проводить тренінги, фестивалі, змагання шкільних спортивних ліг і інші заходи, спрямовані на впровадження новітніх варіативних модулів і видів спорту в програму фізичного виховання школярів.

- Формують навички щодо запобігання булінгу в шкільному просторі за допомогою фізичної рекреації та елементів спорту у учнів.

- Популяризують багато цікавих модулів з фізичної культури у закладах загальної середньої освіти. Пропагують такі види спорту: чирлідінг, петанг, хортинг, флорбол, бадмінтон, корфбол, регбі, сумо, фризбі, самбо. У нашому закладі ми вводимо самбо, чирлідінг, бадмінтон.

- Проведення всеукраїнських та регіональних майстер-класів, семінарів, практикумів та лекцій від "JuniorZ". Наприклад, в Одесі на базі Одеської гімназії №4 пройшла презентація проєкту від "JuniorZ". На якій було продемонстровано усі плюси цих методик, їх практичність тобто що заняття можуть проводитись в будь-якому спортивному залі.

- Систематичне безкоштовне навчання в он-лайн форматі з використанням ресурсів сайту juniorz.com.ua та використанням групи у Viber в якій зібрані усі вчителі зі всієї країни які впроваджують "JuniorZ" у своєму навчальному закладі.

Для закладів середньої освіти участь у проєкті:

- Дала необхідні знання та інструменти для якісної роботи з фізичного виховання учнів через впровадження нових форм, методик навчальної, виховної, оздоровчої роботи з учнями. Адже нові модулі прості в освоєнні та вони менш контактні.

- Дітям цікаво пізнавати нові модулі, це підвищило мотивацію учнів до занять фізичною культурою.

- Сприяє на запровадження нових форм патріотичного та лідерського виховання засобами фізичної культури.

КОРФБОЛ, ОДИН З ЗАСОБІВ ВДОСКНАЛЕННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Лакіза Олексій Миколайович

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри

природничо-математичної освіти та технологій КНЗ КОР

«Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

Інформаційне суспільство ХХІ століття потребує реформування освіти України. На етапі розвитку країни традиційна освіта минулого відстає від потреб модернізації світу. Завданням педагогів сьогодення є підготовка освіченої, творчої, конкурентно-спроможної на сучасному ринку особистості.

Тому, одним з ключових напрямів реформування нової української школи є пошук та впровадження сучасних форм, методів, технологій і засобів навчання в педагогічний процес закладів освіти. На необхідності впровадження інноваційних підходів в окремих галузях педагогіки звертали свою увагу науковці – дослідники [2,3,4,10]. Пошуком сучасних педагогічних ідей, освітніх інновацій та інформаційних технологій в системі фізичного виховання школярів займалися науково-педагогічні працівники [1,5,8]. Впроваджували в освітній процес загальноосвітніх навчальних закладів нові ідеї зацікавлені учителі – новатори [6,7,11]. Одним з таких інноваційних засобів фізичного виховання у школі може стати спортивна гра «Корфбол» [8,9].

Корфбол (з голландського «korf» – кошик, «bol» – м'яч, що означає із голландського – м'яч в кошику), один з видів спортивних ігор, який має голландські корні. Винахідником гри в 1902 році, став учитель фізичної культури з місця Амстердаму (Нідерланди) Nico Broekhuysen.

Корфбол – цікава і емоційна гра, яка за своєю суттю близька до гри у баскетбол. Вона найбільш пристосована до впровадження в навчально-виховний процес фізичного виховання в загальноосвітніх навчальних закладах по цілому ряду причин, а саме це гра:

- найбільш травмо безпечна (правилами заборонено виривати, вибивати, накривати м'яч, торкатися гравця з м'ячом і без м'яча);
- є оптимальним фізичним навантаженням на гравців (інтенсивна робота у зоні нападу, почергово змінюється активним відпочинком у зоні захисту);
- потребує рівноцінної активності всіх учасників змагань, незалежно від рівня фізичної та техніко-тактичної підготовки;
- єдина змішана спортивна гра, у якій одночасно приймають участь як юнаки так і дівчата;
- доступна в застосуванні інвентарю (стійкі для кошику можна виготовити у звичайній шкільній майстерні або на підшефному підприємстві);
- проводиться у приміщенні, на майданчиках з будь-яким покриттям (трава, пісок, вода);
- використовує для навчання будь якій м'яч (футбольний, волейбольний, баскетбольний, гумовий і навіть пластиковий, що часом для шкіл, з недостатнім матеріальним фінансуванням – порятунок). М'ячі використовуються максимально довго;
- пристосована для різних вікових груп (висота стоек, розміри майданчику, час гри може варіюватися залежно від віку школярів);
- є гарним засобом виховання фізичних якостей школярів (швидкості, витривалості, спритності);
- має результативний вплив на якість виконання передач м'яча в баскетболі.

Таким чином, має цілий ряд переваг, які вже давно визнали спортсмени і прихильники гри у 60 країнах світу. Корфбол признаний у Міжнародному Олімпійському комітеті (ІОС). Він включений в програму Всесвітніх ігор. Відповідно затвердженим міжнародним правилам проводяться Кубки Європи і Світу. На різноманітних майданчиках і у залах грою захоплюються спортсмени і любителі, представники різних вікових груп на різних континентах земного шару. Тому, з метою ознайомлення вчителів, тренерів і учнів з новітньою, цікавою спортивною грою, для вдосконалення навчального та навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах України, нами було розроблено навчально-методичний посібник, «Корфбол у школі». У посібнику представлена історія виникнення і розвитку гри у Світі і України, основи техніки і тактики гри у нападу та захисту, вправи для навчання та вдосконалення ігрових техніко-тактичних прийомів, рухливі ігри з переміщеннями і передачами м'яча, спортивний інвентар та нестандартне обладнання, специфікація металу для створення корабельних стійок, орієнтовні конспекти уроків з корфболу. Для широкого впровадження спортивної гри у ЗЗСО була створена програма для учнів 5-9 і 10-11 класів, які, як і посібник, мають гриф МОН України.

З метою впровадження та популяризації спортивної, гендерної гри, розроблені матеріали, були включені у програми освітньої діяльності фахових, проблемно-тематичних та авторських курсів для учителів фізичної культури Київщини. Відповідно до плану роботи головного управління освіти і науки Київської ОДА та КОПОПК заняття розкривали основні принципи роботи за навчальною програмою модуля «Корфбол». У міжкурсовій період проводилися різні за формою обласні методичні заходи:

- семінари, консультації, тренінги, наради з питань роботи за новою навчальною програмою;
- заняття майстер-класів доцента Лакізи О.М. і учителя фізичної культури Піліпчанського НВК «ЗОШ І-ІІІ ступенів - ДС» Сторкіна Ю.Б. До плану навчальних занять включалися теоретичні, методичні та практичні заняття з підготовки вчителів до роботи за чинною навчальною програмою.

Протягом 2017-2019 було проведено три майстер класів. В роботі взяли участь 98 учителів фізичної культури Київщини;

- відкриті уроки та тренувальні заняття з модуля «Корфболу» учителя фізичної культури Клавдієвської ЗОШ І-ІІІ ступенів ім. Рибалко, Заслуженого учителя України В.В. Зелінського;
- адресні допомоги на запити районних, міських методичних кабінетів відділів, управлінь освіти і вчителів фізичної культури загальноосвітніх навчальних закладів;
- обмін досвідом щодо ефективного навчання інваріантної складової модуля програми.

Кожна з програм заходів була розрахована на чотири окремих блока, які передбачали включення матеріалів з:

- історії виникнення і розвитку гри, перегляду відеоматеріалів змагань з Чемпіонатів Європи та Миру;
- правил організації та проведення змагань;
- особливостей виконання окремих прийомів техніки та тактики виду спорту та методики їх навчання на уроках фізичної культури та тренувальних секційних заняттях з учнями 5 - 11 класів;
- фестивалю з корфболу, практичних занять та міні турніру за особистої участі учителів фізичної культури.

Крім того, на порталі обласного інституту на сторінки навчально-методичного кабінету фізичної культури та допризовної підготовки у розділі "Мій кращий урок" представлено відео-урок фізичної культури з корфболу, який зайняв перше місце на Всеукраїнському фаховому конкурсі «Інноваційний урок фізичної культури та урок фізичної культури з елементами футболу», заслуженого учителя України В.В. Зелінського.

Таким чином, проведена організаційна, навчально-методична та практична робота для учителів фізичної культури Київщини по впровадженню в освітній процес навчальних закладів цікавої, гендерної спортивної гри, на нашу думку, повинна поширюватися серед других регіонів України а головне. мати відгук з боку управлінських спортивних структур з подальшим включенням корфболу в календарні плани проведення змагань на обласних і республіканському рівнях.

Список використаних джерел

1. Булатова М.М. Сучасні фізкультурно-оздоровчі технології у фізичному вихованні [Текст] /М.М. Булатова, Ю.О. Усачов // Теорія і методика фізичного виховання / за ред. Т.Ю. Круцевич. – К.: Олімпійська література, 2008. – Т. 2. – С. 320-354.
2. Дичківська, І. М. Інноваційні педагогічні технології [Текст] : практикум : навчальний посібник для студ. вузів / І. М. Дичківська ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. - К. : СЛОВО, 2013. - 448 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. М. Дичківська. – Київ : Академвидав, 2004. – 218 с.
4. Жук Л.Г. Интернет-технологии как средство организации самостоятельной работы студентов технических вузов [Текст]: (на материале обучения иностранному языку): дис. канд. пед. наук: 13.00.03 / Л.Г. Жук. – СПб, 2006. – 192 с.
5. Качан О.А. К 30 Упровадження інноваційних технологій у фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність закладів освіти: навчально-методичний посібник / О. А. Качан. – Слов'янськ: Витоки, 2017. – 138 с., іл. – Бібліогр. наприкінці розд.
6. Лакіза О.М., Вячеслав Накарчемний посів ІІ місце у Всеукраїнському конкурсі «Інноваційний урок фізичної культури та урок фізичної культури з елементами футболу» 2016 року. Фізичне виховання в рідній школі № 3 (109), 2017 9 -10с.
7. Лакіза О.М., Олексій Карабут переможець Всеукраїнського конкурсу "Інноваційний урок фізичної культури" 2017 року. Фізичне виховання в рідній школі № 3 (109), 2018 9 -10с.
8. Лакіза О.М., Зелінський В.В., Строкін Ю.Б. Варіативний модуль "Корфбол". // Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів (5-9 класи). (Затверджено наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407). - Київ: Літера ЛТД, 2018. - С 124-132.
9. Лакіза О.М. Корфбол у сучасній школі/ Олексій Миколайович Лакіза //Фізичне виховання в рідній школі. - №5 (106). 23-26.
10. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. Пироженко. – Київ : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
11. Туяхова В. В. Використання інноваційних технологій на уроках фізичної культури. http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/48360/

Ми можемо безкінечно змінювати систему освіти, придумувати різні новації, вводити нові види спорту у шкільні програми і т. ін. Але це не дасть нічого, поки вчителями фізичної культури не стануть працювати ініціативні, з високим рівнем теоретичної обізнаності, що знають останні теоретичні розробки і вміють їх застосувати на практиці, креативні спеціалісти, які пішли в цю професію за покликанням і які обожають дітей.

Мета роботи. На основі теоретичного аналізу визначити основні аспекти фізичної культури майбутнього.

Викладення основного змісту. Система фізичного виховання, що існувала за часів Радянського Союзу була доволі ефективною і закладала потужну фізичну підготовку. Вона відповідала вимогам того часу. Я могла на власному досвіді пересвідчитися в цьому в період свого навчання за 1979-1989 рр. Завдячуючи моїм двом вчителям фізичної культури я і мої однокласники, і всі діти в нашій сільській школі навчилися: грі у футбол, волейбол, баскетбол, гімнастиці (перекиди, берізка, гімнастичний міст, колесо і т. ін.), катанню на лижах, спортивному орієнтуванню і гірському туризму, бадмінтону, які не входили до шкільної програми на той момент. На уроки з фізичної культури всі діти нашої школи йшли як на свято. У чому ж річ? Та у вчителів, їх ставленні до нас, в їх любові до своєї професії, яка передавалася нам і наповнювала нас бажанням займатися і навчатися, їх поданні навчального матеріалу, їх харизмі, їх умінню знайти підхід до кожної дитини. Завдячуючи їм я стала спеціалістом в області фізичної культури, вчителем, тренером, який намагається не втратити запалу, що отримала від них в шкільні часи, і передати його своїм вихованцям.

На жаль, зараз в школі працює багато «горе-вчителів», які в період навчання не проявляли ініціативи і зацікавленості, навчалися на «трієчки» лише для отримання диплому та щоб десь поближче влаштуватися. Уроки фізичної культури таких спеціалістів виглядають в основному так: хлопцям дають м'яч і кажуть, щоб вони пограли у футбол, а дівчатам пропонують посидіти на лаві. Є звичайно і інші вчителі, які горять своєю справою, які вкладають в дітей свої уміння і душу, але вони зараз у меншості. На мою думку, треба серйозно підійти до перевірки педагогічних кадрів, не планів-конспектів, а саме їх роботи, поспілкувавшись не з заповненою ними документацією, а персонально з кожним, з дітьми, яких вони навчають на уроках. І за відповідями на правильно поставлені запитання буде видно, що це за спеціаліст і що він може дати дітям, чому навчити.

Погоджуюся з тим, що ми маємо йти в ногу з часом. Суспільство змінюється, змінюються відповідно і його вимоги до усіх сфер життєдіяльності. Але я не прихильниця теорії «до основи, а затем», я більше схильна до «ламати - не будувати». Багато наробок старої системи фізичного виховання є цінними і мають бути надбанням фізичної культури майбутнього. Без вивчення базових рухів гімнастики, тієї ж легкої атлетики і інших видів спорту ми не зможемо навчати дітей грати в ці ігри. Як навчити дитину, якій подобається баскетбол? Без розминки, бо це застаріла гімнастика, без інших допоміжних засобів навчання? Подивися відео і будемо грати? Звичайно, зараз одним з головних завдань у системі освіти є створення нових навчальних програм, які врахують усі вимоги сучасності і гармонійно поєднають їх з надбаннями старих програм і методик.

Цікава ініціатива громадської організації JuniorZ – проект Олександра Педана зі сприяння розвитку спорту серед школярів. Основним її меседжем є виховання **не чемпіонів, а здорових дітей, незалежних від гаджетів** [4]. Сьогодні цей меседж має стати стержнем вимог не лише до уроків фізичної культури, але й навчально-тренувального процесу в ДЮСШ до 15 років. Організація JuniorZ пропагує такі види спорту: чирлідінг, петанк, флорбол, бадмінтон, фризбі, корфбол, регбі. Завжди щось нове захоплює і викликає бажання спробувати. Зрозуміло, що бадмінтон, чирлідінг і регбі для нас не нове, ці види успішно практикуються у вищих навчальних закладах, а в регбі і бадмінтон чимало дітей грали ще в радянські часи. У фризбі ми граємо сім'єю з 2006 року. Проте інші види, що мають широке застосування в інших країнах, ми могли лише бачити по ТБ. І дуже добре, що ця ініціатива не лише на папері, а активно впроваджується у фізичну культуру школярів і їх сімей. Якщо це викликає у дітей бажання до активного застосування, якщо це приносить їм радість і задоволення, якщо це захоплює цілі сім'ї і сприяє зміцненню родинних зв'язків і збільшенню взаєморозуміння, то така ініціатива цінна і добре, що Міністерство освіти і науки її підтримало.

Не погоджуся з висловом Олександра що «**треба перекваліфікувати вчителів фізкультури**» [5]. На мою думку, їх треба навчити застосовувати їх знання і вміння відповідно до вимог сьогодення, навчити їх творчо підходити до своєї праці. Бо показати їм, що є з десятків нових, сучасних видів спорту, в яких дівчата і хлопці можуть грати разом – не достатньо. **Гарно того вчити, хто хоче все знати.** Тільки ті вчителі, які не дивлячись на низьку заробітну плату, на знецінення праці вчителя і його ролі у вихованні дітей, будуть залучати ці нові знання. Більше того, вони ще й модифікують ці види спорту або навіть придумують нові. Тільки з такими вчителями є майбутнє у фізичної культури.

Також не погоджуся з приводу безпечності цих видів спорту, посилаючись на перелік причин, які найбільш часто призводять до шкільного травматизму:

1. Поведінка самої дитини, яка отримала травму, – більше 40% всіх травм:

а) низький рівень координації рухів; невміння володіти своїм тілом; відсутність досвіду виконання дії; б) відсутність або недостатність знань про небезпеку, про можливі наслідки вибраних дій; в) зневага відомою небезпекою через сильний мотив; г) травми внаслідок втоми, емоційного збудження, ігрового азарту та інших психофізіологічних станів, які впливають на успішність протікання діяльності. Це найчисленніша підгрупа з усіх названих і сумарно включає в себе 72,9% травм, зумовлених поведінкою потерпілого. Основну частину в цій підгрупі становлять травми, отримані в іграх, в основному рухливих.

2. Друга група, яка може привести до травматизму – це дії оточення однолітків. Ця група причин становить приблизно 30% від усіх випадків. Результати обстеження показали, що частіше діти травмують однолітків під час гри (19,7% випадків від числа нанесених однолітками травм) або ненавмисно поза грою (29,6%), як правило, не помітивши однолітка (наприклад, натрапив, бігаючи).

3. Причиною, що приводить до виникнення травмонебезпечної ситуації можуть стати і дії або бездіяльність дорослих. Ця група включає близько 20%. Найбільш поширена помилка – звичайний недогляд за дітьми, відсутність контролю за їх поведінкою [2].

Працюю з дітьми вже 27 років. На уроках з фізичної культури травм не було жодної. Окрім цього, ще проводжу заняття в секції з боротьби дзюдо. За період моєї роботи тренером 22 роки було декілька незначних травм на килимі з необережності: штовхнув в строю, штовхнув під час бігу, погано розім'явся, захотів виділитися зробив неможливе для себе. Якщо вчитель правильно доносить до дітей правила з техніки безпеки, привчає їх до розминки перед активною діяльністю і уважно слідкує за ситуацією на уроці чи занятті, то це забезпечує від травм. Батьки дуже часто, не розібравшись в ситуації, звинувачують вчителя у травмі дитини, чим відбивають бажання вчителя навчати дітей. І потім на основі цього беруть довідку-звільнення від фізичної культури і підбивають на такий крок батьків однокласників і друзів, залишаючи своїх дітей без можливості повноцінного фізичного розвитку. Особливо це ще підсилюється, якщо керівництво школи, не вдаючись до розбору ситуації, не стає на бік вчителя. Елементарний приклад: під час опорного стрибка вчитель провела інструктаж з техніки виконання і стала біля коня для страхування дітей, проте одна учениця не дотрималася правил виконання і отримала травму зап'ястя. Директор школи не розібравшись, на емоціях після дзвінка батьків винесла їй догану, не зважаючи на те, що це був перший випадок за її багатолітню практику. В результаті вчитель не могла декілька тижнів отямитися і повноцінно проводити уроки. Інший приклад з абсолютно протилежною реакцією адміністрації: мій колега проводить заняття в секції з шахів. Опираючись на наукові дослідження він розробляє авторську методику одним із моментів якої є завдання дитині, що зробила черговий хід в грі, підвестися, збігати до протилежної стіни і повернувшись на місце виконати певне завдання. Так от, коли дитина бігла від стіни до свого стільця, він втратив рівновагу, упав і зламав руку. Батьки підняли скандал, але директор підтримала свого вчителя і повідомила про те, що особисто затвердила цю експериментальну методику для занять в секції з шахів. Його нововведення дуже подобалося дітям, кількість бажаючих займатися збільшилася. І що тепер, повернутися до старого варіанту, де дитина позбавлена рухової активності? Діти частіше отримують травми не на заняттях з фізичної культури: звалився з чогось, не так поставив ногу на поребрик, задивився в бік і не побачив проблему попереду і т. ін. Тому ми маємо в першу чергу звертати увагу на дотримання правил гри і техніки безпеки, а також прививати дітям розуміння своєї безпеки на уроках з фізичної культури [3].

У зв'язку з карантинном довелось проводити заняття з фізичного виховання в zoom. Коли в заняття окрім різних гімнастичних вправ та інших засобів долучалася робота з різними предметами на кшталт: зубочистки, коктейльні трубочки, лоток із-під яєць, різні фрукти, улюблена іграшка, кольоровий картон і т. ін. кількість дітей на занятті не зменшувалась і вони постійно цікавилися, що необхідно підготувати на наступне заняття. Кожного разу вони були заінтриговані: а яке ж завдання ми будемо робити з цими предметами? Але всі як один говорять про те, що не вистачає живого

контакту. Групові ігри об'єднують дітей, вчать їх взаємопідтримці і взаємодопомозі, формують відповідальність і взаємоповагу, вчать вирішувати конфліктні ситуації, сприяють емоційному і енергетичному обміну, формують певні риси характеру і т. ін. Роль їх у житті дітей важко переоцінити [1].

Висновки.

1. У фізичній культурі майбутнього, як і в сучасній, головним провідником в світ культури розвитку свого здоров'я буде вчитель. Любий вид спорту буде цікавим, улюбленим і доступним для дітей, якщо вчитель підійде творчо до навчального процесу і буде застосовувати різні цікаві і нестандартні розробки.

2. Фізична культура майбутнього має взяти на озброєння всі найкращі надбання старої системи фізичної культури і примножити їх та розробити нові відповідно до сучасних потреб суспільства.

3. Уроки з фізичної культури мають забезпечувати дітям заряд енергії, високий рівень здоров'я і позитиву, уміння взаємодіяти і відчуття підтримки (Фото 1.).

4. Необхідно більше проводити сумісних з батьками спортивних заходів, що приведе не лише до зміцнення сімей, але й до розуміння батьками процесу фізичної культури, його корисного впливу на здоров'я дітей і сприятиме підвищенню взаємодії батьків з вчителем фізичної культури.

Фото 1. Таким має бути обличчя дітей в кінці уроку з фізичної культури.

Список використаних джерел

1. Матвійшина Т.Д. Розвиток пізнавальних інтересів учнів засобами спортивних ігор // Физическая культура в школе. – 2005. - С. 41 – 45.
2. Назарова С. К., Тухтаева Д. М., Тиллабоева А. А. Динаміка дитячого травматизму та попередження ранньої інвалідності // Молодий вчений. – 2016. –N 8. –С. 417–421.
3. Рижков С.В. Виховання в учнів відповідальності за збереження власного здоров'я // С.В. Рижков. – К.: Освіта, 1999. – 128с.
4. Ненудна фізра: як шоумен Олександр Педан прокачує фізкультуру в школах і навчає вчителів [Електронний ресурс]. URL: <https://life.pravda.com.ua/health/2019/02/5/235427/>
5. Новий формат уроків фізичної культури від «JuniorZ» [Електронний ресурс]. URL: <https://vseosvita.ua/webinar/novij-format-urokiv-fizicnoi-kulturi-vid-juniorz-113.html>

ОСОБЛИВОСТІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ В РОДИНІ

Дрозд Лариса Василівна,

*старший викладач кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

На початку ХХІ століття визначилися нові підходи до дошкільної освіти, що поставили в центр уваги психолого-педагогічної науки і практики не тільки результати навчання, передбачені державними стандартами та навчальними планами, а й його виховні можливості. У зв'язку з цим все більше визнання отримало дошкільне виховання, спрямоване не тільки на активізацію пізнавальної діяльності дітей, а й на виховання у них моральних і естетичних почуттів.

У зв'язку з цим дійсність диктує нагальну необхідність пошуку шляхів вдосконалення, оновлення та розробки нетрадиційних способів передачі знань; виховання моральних і естетичних якостей особистості дітей, в тому числі що мають порушення мовлення.

Проблеми всебічного виховання і розвитку особистості дітей з порушеннями мовлення висвітлювалися в роботах цілого ряду вчених: Т. А. Власової, В. П. Кащенко, В. В. Лебединського, В. І. Лубовського, І. І. Мамайчук, М. М. Мастюкова, Л. П. Назарової, Л. П. Носкової, А. М. Прихожан, К. А. Семенової, Е. А. Стребелевой, Т. В. Туманової, Т. Б. Філічевої, Г. В. Чиркіної і інших.

Серед чинників виховання та навчання дітей важливе місце посідає сім'я. Саме вона є тим могутнім соціальним феноменом, який найтісніше об'єднує людей у родинне гніздо. Саме тут, з перших днів життя у дитини формується світогляд, закладаються перші паростки майбутнього характеру. Сьогодні навчання та виховання дітей з порушеннями мовлення здійснюється мережею як загальноосвітніх, так і спеціалізованих, у тому числі реабілітаційних, закладів. У системі комплексної роботи, що проводиться з дітьми означеної категорії, важливе місце належить родині, яка виступає основним виконавцем корекційно-реабілітаційних заходів. Тому в сучасних умовах особливого значення набуває пошук інноваційних підходів до організації логопедичної роботи в умовах сім'ї, яка виховує дитину з порушеннями мовлення.

У сучасній педагогічній літературі поняття «естетичне виховання» розкривається як невід'ємна складова ідейного, трудового, морального, фізичного виховання, як систематичне, науково умотивоване звертання до людських емоцій, які розвивають у школярів такі здібності, що сприяють не тільки естетичному сприйняттю прекрасного у житті і мистецтві, а й роблять кожного з них творцем естетичних цінностей[1; 2; 4].

Естетичне виховання в сім'ї полягає в залученні дітей до прекрасного в житті, природі, праці й мистецтві. Перші естетичні почуття виникають у дітей дуже рано. Усвідомленню маленькими дітьми законів краси сприяють ніжна мамина пісня над колискою, материнська ласкава усмішка до дитини; приваблива іграшка, що її дарує дитині батько; чарівна бабусина казка, яка вчить добру і злу, формує поняття про красу життя й буденні недоречності, які трапляються на життєвому шляху; цікава дідусева розповідь, чи гумор; чарівна прогулянка, захоплююча гра з сестрою чи братом. Все це відкриває малюкові веселкову красу навколишнього світу. Згодом досвід сприйняття прекрасного збагачується відвідуванням музеїв, кіно, театрів тощо. Поступово на основі естетичного сприймання формуються естетичні поняття й уявлення.

Фахівці вважають, що формування естетичного відношення до світу, накопичення естетичних уявлень і образів, розвиток естетичного смаку, художніх здібностей через освоєння різних видів образотворчої діяльності необхідно починати вже з 4-х років, оскільки дитина активно набуває досвід бачення[4].

Значні труднощі в естетичному вихованні представляють діти, які страждають різними видами мовних розладів. У них відзначаються деякі особливості сприйняття та відтворення реальної дійсності, недостатній розвиток тактильно-моторних відчуттів. Діти з порушеннями мовлення пасивні в вираженні своїх почуттів.

Багато естетичних переживань дітей, особливо з порушеннями мовлення, обумовлюються спілкуванням їх з природою. Під час перебування на лоні природи батьки мають повернути увагу дітей до краси лісу і саду, до життєдайної сили сонця, всеоживляючого впливу дощику тощо. Дитина стає спостережливою, вона вчиться бачити прекрасне і незвичайне в навколишньому світі, розповідати

про це зв'язно, образно та емоційно[7].

Захоплення малюванням, ліпленням, вишиванням, бісероплетінням, аплікацією та іншими видами творчої діяльності стимулює дрібну моторику та підвищує рівень естетичної культури дитини з порушеннями мовлення, створює умови для розвитку творчих здібностей дітей, формуванню у них естетичного сприйняття, спостережливості, пам'яті, творчої уяви.

Важливе значення у формуванні естетичної культури дітей має музика. «Музика – це мова почуттів. Мелодія передає найтонші відтінки почуттів, недоступні слову... Без музики важко переконати людину, яка вступає в світ, у тому, що людина прекрасна, а це переконання, по суті, є основою емоційної, естетичної, моральної культури», – писав В. О. Сухомлинський[6].

Навчити дітей естетично сприймати музику нелегко. Для цього потрібно, щоб діти мали змогу постійно чути кращі зразки музичного мистецтва. Але цього недостатньо для формування слухового естетичного сприйняття. Прослуховування музики має поєднуватися з розвитком творчої уяви дітей, активізацією асоціативного мислення.

Визначний вплив на формування естетичної культури дітей мають гармонійні родинні взаємини в сім'ї, шанобливе ставлення усіх членів родини один до одного. Дитина, яка росте в атмосфері любові та взаєморозуміння, постійно відчуває красу і гармонію оточуючого світу. Ніщо не захмарює її чистого і щирого захоплення красою. Особливо великий вплив на дітей у процесі естетичного виховання має, звичайно, особистий приклад батьків. У сім'ї, у якій батьки не читають книжок, не слухають класичної музики, не відвідують театр, філармонію, виставки та музеї, дуже важко культурно виховувати дитину. Добре, якщо в сім'ї люблять хорошу музику, люблять співати; якщо родина відвідує календарні обрядові свята, бере в них участь, залучаючи до цього й своїх дітей.

Спілкуючись з маленькою дитиною з порушенням мовлення, дорослі повинні постійно підкреслювати естетичну сторону предметів, явищ і їхніх якостей словами: «Яка гарна річ!», «Як прикрашає нашу кімнату ця картина (вишитий бабусею рушник) на стіні!», «Як ошатно одягнена лялька!» тощо.

Бажання і вміння батьків відкрити для дитини світ мистецтва – важлива умова успішного естетичного виховання. Споглядання картин в музеях, виставкових залах, розгляд репродукцій картин в художніх альбомах, малюнків – у книгах; слухання музики у концертних залах або вдома в аудіо записах, у виконанні когось із членів родини, заняття співом; відвідування лялькового театру або влаштування лялькового театру вдома; читання казок, дитячих творів та їхнє обговорення; перегляд мультфільмів та дитячих фільмів, мистецьких передач; розгляд бабусиних вишивок тощо – все збагачує дитину безцінним досвідом зустрічей і спілкування з Прекрасним, сприяє успішному естетичному вихованню дитини з порушенням мовленнєвим розвитком в родині[7].

Отже, педагогічними та психологічними умовами родинного естетичного виховання дітей молодшого віку з мовленнєвими порушеннями є ефективна організація естетичного споглядання, завдяки якому здійснюється пізнання й оцінка навколишнього світу, формується інтерес до мистецьких творів, пробуджуються власні творчі зусилля.

Розвиваючи естетичне сприйняття, батьки вчать дітей помічати красу навколо себе, бачити надзвичайне у звичайнісінькому, дивуватися, милуватися, захоплюватися красою. Тож вміле використання в сімейному вихованні відповідних засобів, прийомів, методів розвитку естетичного сприйняття як однієї із важливих категорій естетичної свідомості дає змогу виховати дитину, здатну жити й творити за законами краси, оберігати світ, як диво, і створювати красу своїм життям.

Список використаних джерел

1. Богомолова М. И. Концепции развития и воспитания личности ребенка в истории педагогических учений. / М. И. Богомолова. – Казань, 2001. – 87 с.
2. Варрки Н. А. Ребенок в мире творчества: Творческое и эстетическое воспитание дошкольников / Н. А. Варрки // Дошкольное воспитание. – 2003. – №6. – С. 57-67.
3. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. / Л. С. Выготский. – СПб.: СОЮЗ, 1997. – 96 с.
4. Москвичева Л. Н. Эстетическое развитие личности и ее творческий потенциал. / Л. Н. Москвичева. - М.: Знание, 1985. - 64 с.
5. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. / Г. К. Селевко – М.: Народное образование, 2006. – 256 с.
6. Сухомлинський В. А. Как воспитать настоящего человека (Советы воспитателям). / Сухомлинський В. А «Радянська школа». – К.: Просвещение, 1975. – 236с.

7. Филичева Т. Б. Воспитание и обучение детей дошкольного возраста с ОНР. Программно-методические рекомендации. / Т. Б. Филичева, Т. В. Туманова, Г. В. Чиркина. – Москва: Дрофа, 2009. – 189 с.

ЗНАЧЕННЯ ГЕРМЕНЕВТИЧНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Левицька Ірина,

*кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри
музично-інструментальної підготовки,
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»(Одеса, Україна)*

Система освіти на сучасному етапі обумовлює пошук більш оптимальних і ефективних шляхів навчання здобувачів вищої освіти. Необхідність вирішення проблеми результативності педагогічної діяльності передбачає наявність у викладача ЗВО здатності обирати оптимальні варіанти організації освітнього процесу. В цьому аспекті значна роль належить герменевтичному підходу, особливо в контексті фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Зазвичай герменевтикою називають мистецтво тлумачення та інтерпретації текстів. Як відомо, феномен інтерпретації є провідним у галузі музичного виконавства і є об'єктом дослідження багатьох науковців (Н. Кашкадамова, Н. Корихалова, О. Котляревська, Ю.Кочнев, О. Ляшенко, В. Москаленко, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Щолокова та ін.).

У широкому сенсі інтерпретацію визначають як процес тлумачення твору в процесі його виконання, а також сприйняття, розуміння та розкриття ідейно-образного змісту музичного твору засобами виконавського мистецтва. Отже, питання інтерпретації репрезентує процес створення самостійного художньо-виконавського тлумачення тексту музичного твору.

Слід зазначити, що відповідно до традиційного підходу адекватне розуміння музичного тексту зводиться до розкриття сенсу, який вклав у нього автор (без змін і додавань). Але існує думка, що процес розуміння музичного твору завжди пов'язаний із наданням йому власного сенсу, тобто інтерпретаційної версії. Так, в інтерпретації музичного тексту одночасно відображаються і засновані на об'єктивному розумінні спадкоємність авторському задуму, і суб'єктивність його трактування.

Отже, майбутній учитель музичного мистецтва повинен розуміти, адекватно тлумачити текст музичного твору, критично ставитися до власної виконавської інтерпретації. Тут доречною є думка О. Олексюк та А. Коваль [2], що реалізація герменевтичного підходу є важливою умовою засвоєння музикантом-виконавцем набутих у процесі навчання знань, умінь і навичок на рівні переконань, оскільки музичний твір сприймається як носій високих ідей і загальнолюдських цінностей.

Звідси, важливо в освітній процес майбутніх учителів музичного мистецтва впроваджувати герменевтичні метапринципи, а саме:

- організація простору розуміння в педагогічній та пізнавальній діяльності при взаємодії системи «викладач-студент»;
- встановлення міжособистісних відносин між учасниками педагогічного процесу на основі діалогу, рефлексії, толерантності, емпатії;
- розвиток здібності студента до саморозуміння себе як майбутнього професіонала [1].

З вищезначеного можна зробити припущення, що герменевтичний підхід дозволяє здобувачам вищої освіти виробити власні компетентнісні можливості, стати успішними інтерпретаторами у процесі фахової діяльності, а також розвиватися в аспекті самоосвіти і професійного самовдосконалення. Так, герменевтичний підхід у мистецькій педагогіці сьогодні визначається як один із фундаментальних форм осмислення духовного досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва, способу їх буття як розуміння, породження і розуміння гуманітарних сенсів і цінностей.

Список використаних джерел

1. Линенко А. Ф. Герменевтичний підхід у підготовці вчителя музики. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського*. 2006. Спец. випуск. с.15–21.
2. Олексюк О. М., Коваль А. С. *Герменевтичні принципи мистецької освіти: інтерпретаційний дискурс. Освітологія / українсько-польський щорічник*. 2017. (6). С. 136–142.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ТА ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ОБЛАСТІ

Смоленко Ольга Петрівна,

методист Навчально-методичного центру ПТО у Сумській області

Люби Україну – свою Батьківщину,
Свій прапор і герб, що на сонці сія.
Шануй рідну землю – святу і єдину,
Бо це Україна – твоя і моя!

Віра Носенко

Сьогодні наше суспільство висуває нові вимоги до освіти, однією із яких є підготовка людей, спроможних приймати критичні рішення, знаходити спосіб спілкування в новому оточенні, які достатньо ефективно встановлюють нові стосунки у швидко змінюваній реальності. Активність, самостійність, творчість, здатність адаптуватися до стрімких змін – ці риси особистості стають найважливішими на сучасному етапі історичного розвитку, а їх формування потребує реалізації нових підходів до процесу навчання.

У книзі «Сто порад учителю» В.Сухомлинський писав: «Немає абстрактного учня. Мистецтво й майстерність навчання і виховання полягає в тому, щоб розкривати сили й можливості кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці...».

Творча особистість – це результат освітнього процесу. Завдання викладача закладу професійної (професійно-технічної) освіти не тільки виявляти, розвивати творчих, діяльних, обдарованих, інтелектуально й духовно розвинених учнів, а й привернути до них увагу психологів, педагогів, батьків, роботодавців, забезпечити необхідні умови для того, щоб кожен учень міг реалізувати себе, свої індивідуальні здібності, свої схильності та інтереси.

Провідною ідеєю сучасного навчання є самовдосконалення, самореалізація творчої особистості, що потребує створення комфортних умов навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну

спроможність, формує інтелектуальний потенціал; налаштування учнів на подальшу активну, творчо усвідомлену самодіяльність, що відповідає їхнім духовним потребам, задовольняє їхні прагнення до самореалізації і прояву особистісних якостей. Усе це є ефективним способом комплексного розвитку особистості, виявлення й формування її творчого потенціалу. Виконання такого завдання можливе лише за суб'єктної моделі навчання, у якому провідне значення має застосування інтерактивних методів навчання.

Розвиваючи творчі здібності учнів на уроках, потрібно дотримуватися певних принципів в організації навчання, а саме: принципу зв'язку з практикою життя, саморозвитку, оптимального поєднання індивідуальної та колективної форм навчально-творчої діяльності, інформативності. Основним способом розвитку творчих здібностей учнів є діалог – «викладач-учень», діалог «учень-учень», діалог «учень-викладач». Засвоєння учнями знань проходить ефективніше у рівноправній співпраці, вирішенні проблемно-пошукових завдань і досягненні цілей за допомогою подолання перешкод.

Метою освітньої діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти області є виховання і розвиток творчого потенціалу та соціальної активності особистості, формування громадянина-патріота засобами інноваційних методик.

Ефективними у процесі формування творчої особистості на уроках загальноосвітніх дисциплін в закладах професійної (професійно-технічної) освіти області є такі інтерактивні методи:

Імітаційні ігри – це процедури з виконання певних простих, відомих дій, які відтворюють, імітують будь-які явища навколишньої дійсності. Результатом є швидке прийняття рішень та миттєві реакції.

Рольова гра, мета якої – визначити ставлення учнів до конкретної життєвої ситуації, допомогти їм набути досвіду за допомогою гри, навчатися на основі досвіду та почуттів.

«Мікрофон» – цей метод дає можливість кожному учневі швидко і лаконічно, імітуючи «говоріння в мікрофон», висловлювати власну думку чи позицію.

Метод «Навчаючи – вчуся» (або «Кожен навчає кожного», «Броунівський рух») надає учням можливість взяти участь у навчанні, тобто поясненні нового однокласником.

Робота в малих групах допомагає учням набути навичок спілкування й співпраці. Це один із

найбільш ефективних методів, адже за організації групової роботи відбувається обмін думками, результатом якого є оптимальне спільне вирішення поставленої проблеми.

«Мозковий штурм» – це ефективний метод колективного обговорення, пошук рішень, що спонукає учнів проявляти уяву та творчість, та досягається на основі вільного вираження думок усіх учасників і допомагає знаходити кілька рішень з конкретної теми.

«Займи позицію» – цей метод дає можливість виявити різні позиції учнів щодо певної проблеми або суперечливого питання.

«Віртуальна екскурсія» - умовне відвідування визначних місць, огляд експонатів музею, виставок шляхом використання мультимедійних ресурсів Інтернету, це одна із форм нестандартного уроку, яку використовують у своїй роботі викладачі суспільних дисциплін області для формування творчої особистості.

Державотворчі процеси, що відбуваються в незалежній Україні протягом останніх десятиліть зумовлюють необхідність вирішення проблеми виховання національно свідомих громадян, справжніх патріотів, відданих Вітчизні, готових до плідної праці в ім'я рідного народу. Патріотичне виховання належить до пріоритетних напрямів національної системи виховання і передбачає формування патріотичних почуттів, любові до свого народу, глибокого розуміння громадянського обов'язку, готовності відстоювати державні інтереси Батьківщини.

В.О.Сухомлинський підкреслював, що «патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яке проникає в усе, що пізнається, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується...».

Тому основними напрямами щодо формування творчої особистості та виховання громадянина-патріота на уроках загальноосвітніх дисциплін в закладах професійної (професійно-технічної) освіти області є:

- ставлення до держави (державо-патріотичне виховання, орієнтоване на соціальні інтереси, патріотизм, почуття відданості);
- ставлення до суспільства (громадянське виховання, орієнтоване на виховання соціальних якостей особистості – громадянськості, поваги до закону, соціальної активності і відповідальності);
- ставлення до культури (повага до культурних цінностей і досягнень, виховання духовності, національної самобутності);
- ставлення до своєї особистості як унікальної цінності.

Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Сумській області проводиться цілеспрямована робота з підтримки творчих, обдарованих учнів, підготовки педагогічних працівників до взаємодії з обдарованою молоддю для ефективного розвитку її інтелектуального й творчого потенціалу та виховання громадянина-патріота.

З метою організації патріотичного виховання учнівської молоді, виховання громадянина-патріота педагоги області використовують різноманітні інноваційні форми роботи як на уроці, так і в позаурочний час, а саме:

1. *Інформаційно-масові* (дискусії, диспути, конференції, «круглі столи», «усні журнали»). Наприклад, при вивченні теми «Україна в період незалежності» проводиться конференція з елементами презентації «Історія становлення та діяльності Народного Руху України», диспут «Відродження незалежності України: закономірність чи випадковість» (рис.1)

2. Проводяться уроки пам'яті та лінійкі-реквієми («Їх славні імена в літописі Другої світової війни», «Зростаємо громадянами-патріотами землі, що Україною зветься» (рис.2), «Наша вулиця носить ім'я героя війни», «Мамо, я не вернусь...»).

3. *Діяльнісно – практичні групові* (групи дослідників-пошуковців, огляди – конкурси): тематичні презентації (відповідно теми позакласного заходу); екскурсії до музеїв військових частин, зустрічі з ветеранами війни, праці та військової служби, походи місцями бойової слави, пошукову роботу, участь у роботі клубів і гуртків патріотичного спрямування; *акції з метою упорядкування меморіальних комплексів, пам'ятників, братських могил, інших поховань захисників Вітчизни* (рис.3)

4. *Інтерактивні* (гурток, гра «Що? Де? Коли?», брейн-ринг, *мультимедійні-олімпіади* рис.4). Години спілкування («Народний спротив окупації українських земель: історія та уроки», «Я – громадянин і патріот держави», «Я – українець!», «Можна все на світі вибирати синові, вибрати не можна тільки Батьківщину!»).

5. *Діалогічні* (бесіда, рольові ігри тощо). Проводяться лекції: «Я – громадянин-патріот незалежної держави України», «Пам'яті вдячні нащадки», «Моя рідна Україна», «Знати і поважати Герб своєї Вітчизни, її прапор і гімн», «Наша Вітчизна – Україна», «Державна символіка Батьківщини», «Твої права і обов'язки», «Патріотизм – нагальна потреба України», «Моя земля – земля моїх предків», «Україно, матінко моя», «Символи України», «І синє небо, і жовте колосся», «Тебе не можна не любити...»).

6. *Індивідуальні* (участь у конкурсах: *Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка* (рис.5), Міжнародний конкурс з української мови імені Петра Яцика, Всеукраїнський конкурс учнівської творчості, Міжнародний конкурс юних істориків «Лелека», творчі проекти тощо). Щороку учні закладів професійної (професійно-технічної) освіти області мають призиви місця у фінальних етапах вищезазначених конкурсах та отримують Стипендії Президента України.

6.*Наочні* (виставки, тематичні стенди, історичні бюлетені, презентації тощо).

Практика роботи викладачів загальноосвітніх дисциплін області доводить, що найбільш результативним формування патріотичної особистості учня є за умови застосування в освітньому

процесі інноваційних педагогічних технологій: цілеспрямованого, систематичного й послідовного впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес, а саме: інтерактивних уроків, факультативних курсів, позакласних заходів, екскурсій, соціального проектування, пошуково-дослідницької діяльності, музейної справи, учнівського самоврядування, експериментальної роботи тощо.

У навчальних закладах області традиційними є тематичні лінійки: до Дня Миру, «*Козацька Покрова*» (рис. 6), до Дня української писемності та мови, до Дня Збройних сил України, до Дня Гідності та Свободи, до Дня вшанування учасників бойових дій на території інших держав, До дня Соборності України. Ці заходи допомагають сформувати у молоді ідеал громадянина-патріота, гуманної, порядної, всебічно розвиненої особистості, психологічно підготувати учнів до активної діяльності в колективі, в подальшому – в державі.

Шляхами реалізації національно-патріотичного виховання у позакласній роботі є насамперед загальноучилищні акції, які проходять під гаслом «*Ми велика родина-Україна!*» (рис. 7) Зокрема, трудова акція «Турбота молоді тобі, Україно!», акції: «Мир моїй країні», «Допоможемо пораненим бійцям», «Лист солдату», «Збирай кришки на протези для воїнів»; акція-ярмарка «Ми не байдужі».

З метою вшанування пам'яті жертв голодомору 1932-33 рр. в кінці листопада в навчальних закладах проводяться: захід-реквієм «*Біль душі людської*», інформаційно-виховний захід «*Такого ще земля не знала*» (рис. 8).

Цього дня лунають проникливі слова, відеокадри та презентаційні матеріали свідчать про жорстокі сторінки історії, про біль українського народу, про ті жахи, які пережили наші бабусі і дідусі, відстоюючи своє право на життя. Учні закладів освіти беруть участь у акції «Запали свічку». Цей вогник символізує нашу скорботу і пам'ять про мільйони загублених життів наших співвітчизників, нашу віру у майбутнє.

Своєю практичною діяльністю педагогічні колективи області, викладачі, класні керівники виховують повагу до національної та світової культури, загальнолюдських цінностей, гідності особистості; сприяють пізнанню кожним вихованцем своєї Батьківщини; учать любові до істини, поважати людей; розвивають культуру міжнаціонального спілкування, прищеплюють почуття любові до Батьківщини, прагнення до миру, потреби праці на благо суспільства - забезпечують необхідні умови для формування учня-патріота.

Таким чином, виховання творчої особистості має бути спрямоване передусім на розвиток патріотизму – любові до свого народу, до України. Адже стабільність і могутність держави багато в чому залежить від патріотизму її громадян. Тому головне завдання закладів професійної (професійно-технічної) освіти: формування в учнів людини-патріота, захисника Вітчизни, психологічна підготовка учнів до активної діяльності в колективі та в майбутньому житті, створення сучасної навчально-матеріальної бази, спрямованої на формування творчої особистості, забезпечення підвищення рівня патріотичного виховання учнів.

Профтехосвіта Сумщини пишається своїми переможцями та учасниками Міжнародних, Всеукраїнських, обласних конкурсів та олімпіад, турнірів, творчих конкурсів, спортивних змагань тощо. Найкращі учні отримують Стипендії Президента України, голови Сумської обласної державної адміністрації та занесені до альманаху «Обдаровані учні ПТО Сумщини».

Саме завдяки таким випускникам формується позитивний імідж закладів професійної (професійно-технічної) освіти у регіонах, області, Україні.

Головною метою Навчально-методичного центру ПТО у Сумській області, професійної (професійно-технічної) освіти Сумщини є формування всебічно розвиненої, творчої особистості, яка здатна адаптуватись в умовах постійних змін на ринку праці, має не лише знання, а й певні компетенції, що дозволять знайти рішення в будь-яких професійних ситуаціях, підвищення професійної компетенції педагогічних працівників, розвиток ініціативи, творчості, новаторських пошуків викладачів, впровадження сучасних інноваційних технологій в освітній процес, виховання громадянина – патріота

України.

Список використаних джерел

- 1.В. Волканова. Сучасні технології навчання. Директор школи – 2007 - № 37.
2. Даниленко Л.І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі // Управління освітою. 2001. - №3. – С. 18-24.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. - К.: Академвидав, 2004. - 352 с.
- 4.Пашенко Д. Патріотичне і національне виховання-складові становлення громадянина//Шлях освіти.-2002.-№1.
5. Пометун О.І., Пироженко Л.В. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб. / За ред. О.І. Пометун. – К.: А.С.К., 2003. – 192 с.
6. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям. – К.: Радянська школа, 1988.- 310 с.
- 7.Черепковська Н.І. Виявлення та стимуляція розвитку творчого потенціалу дітей // Обдарована дитина. – 2006. - №1. – С. 18-21.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Баранець Інна Володимирівна,

*аспірант Інституту спеціальної педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна,
асистент кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка,
м. Полтава, Україна*

Динамічний розвиток сучасного суспільства вимагає оновлення змісту дошкільної освіти, розробку нових її стандартів, першочергово пов'язаних з реалізацією компетентнісного підходу, за якого основним результатом діяльності закладу дошкільної освіти є оволодіння дитиною набором ключових компетентностей особистості, в тому числі комунікативної компетентності, яка є показником пізнавального розвитку та передумовою успішності подальшого навчального процесу.

Метою нашого дослідження є визначення особливостей організації освітньо-виховного старшого дошкільного віку із моторною алалією в умовах компетентнісного підходу.

Відтак, компетентісно спрямований підхід до організації корекційно-розвивальної роботи з формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку із моторною алалією, має бути зорієнтований на цілісну комунікативну діяльність дитини, яка органічно вписується в систему її повсякденного життя, сприяти значному підвищенню результативності освітньо-виховного процесу, забезпечувати рівноправність та доступність здобуття якісної освіти дітьми дошкільного віку з нормотиповим та порушеним мовленнєвим розвитком. Ці основні ідеї знаходять свою підтримку у працях багатьох науковців (І. Бех, А. Богуш, І. Зарубінська, І. Зимня, О. Кононко, І. Рогальська-Яблонська, Н. Пахомова, М. Шеремет та ін.) [1; 2; 3].

Базовий компонент дошкільної освіти, висвітлюючи концептуальні основи компетентнісного підходу, наголошує на сприянні свідомому та діяльному буттю дошкільника, розвитку у нього самосвідомості, самобутності і самодіяльності, вихованні природо- та культуровідповідної поведінки, формуванні у кожної дитини основних компетентностей особистості, в тому числі комунікативної компетентності.

Слід зазначити, що реалізація принципів компетентнісного підходу має здійснюватися з урахуванням специфічних умов організації корекційної роботи, що відображають індивідуальні особливості комунікативного розвитку дітей старшого дошкільного віку із моторною алалією, а саме: відсутність у них комунікативної мотивації, порушення вербального спілкування, недостатнє володіння комунікативними вміннями, недорозвинення комунікативно-пізнавальних здібностей, комунікативна пасивність, що виступають основою адаптації індивіда до соціального середовища.

Відтак, ефективність та результативність корекційно-розвивальної роботи з дітьми старшого дошкільного віку з тяжким порушенням мовлення, в тому числі із моторною алалією, залежить від наявності і оптимального функціонування психолого-педагогічних умов. У першу чергу це організаційно-педагогічні умови, головною з яких є створення навчально-корекційного і комунікативного середовища [1]. Поряд з цим, необхідним є урахування загально-дидактичних принципів (природовідповідності; послідовності; гуманізації й гуманітаризації; наступності; науковості; свідомості й активності; цілеспрямованості; творчості; доступності і достатнього рівня

складності; єдності свідомості та діяльності; зв'язок теорії з практикою; розвивального характеру навчання; співтворчості; індивідуалізації і диференціації; оптимізації), системо-утворювальних принципів (системності, послідовності й раціональності, наочності, розвивального характеру навчання, співтворчості, індивідуалізації і диференціації, оптимізації) та технологічних умов (педагогічне та логопедичне діагностування) [1].

Слід зазначити, що важливого значення у формуванні комунікативної компетентності набувають принципи навчання мови й мовлення, обґрунтовані Л. Федоренко. Серед них найдоцільніші та найактуальніші для мовленнєвого онтогенезу такі, як: розуміння мовних значень, оцінка виразності мовлення, розвиток чуття мови, поступове прискорення темпу збагачення мовлення. Відтак, реалізація принципів формування мовленнєвої діяльності забезпечує передусім ефективне управління оволодінням дітьми когнітивно-мовленнєвими операціями та діями, мовними знаннями з подальшим доцільним і продуктивним застосуванням їх у комунікативній діяльності.

Отже, компетентнісний підхід до розв'язання проблеми формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку із моторною алалією має спрямувати корекційно-розвивальну роботу на переорієнтацію з процесу на результат в діяльнісному вимірі, змістити акценти з накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок на формування й розвиток у дітей здатності практично діяти у будь-якій комунікативній ситуації, встановлювати контакти з оточуючими, бути ініціатором розмови, вміти спілкуватися на різні теми.

Список використаних джерел

1. Шеремет М. К., Пахомова Н. Г. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення до навчання в школі : навч.-метод. посіб. Київ : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2009. 137 с.
2. Зимняя И. А. Лингвopsиxология речевоy деятельности. Воронеж: НПО «МОДЭК», 2001. 432 с.
3. Рогальська-Яблонська І. П. Компетентнісний підхід як основа формування соціально-комунікативної компетентності особистості у дошкільному дитинстві. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. 2016. №2. С. 204–211.

REFERENS

1. Sheremet M. K., Pаxomova N. G. Formuvannya movlennyevoyi gotovnosti ditej starshogo doshkiľnogo viku z porushennyamy` movlennya do navchannya v shkoli : navch.-metod. posib. Ky`yiv : Nacz. ped. un-t im. M. P. Dragomanova, 2009. 137 s.
2. Zy`mnyaya Y. A. Ly`ngvopsy`xology`ya rechevoj deyatel`nomy`. Voronezh: NPO «МОДЭК», 2001. 432 s.
3. Rogal`s`ka-Yablons`ka I. P. Kompetentnisny`j pidxid yak osnova formuvannya social`no-komunikaty`vnoyi kompetentnosti osoby`stosti u doshkiľnomu dy`ty`nstvi. Lyudy`noznavchi studiyi. Pedagogika. 2016. #2. S. 204–211.

ДІЛОВА ГРА ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ СОЦІАЛЬНО УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ У СИСТЕМІ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Безрук Катерина Олександрівна,

*аспірантка І року навчання Інституту проблем виховання НАПН України;
молодший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя
Інституту проблем виховання НАПН України.*

У статті розкрито сутність поняття гра та ігрові методи навчання, виокремлено основні переваги застосування ігрових методів навчання у навчанні учнівського самоврядування. Окреслено роль ділової гри у навчання активу учнівського самоврядування, обґрунтовано її потенціал у формуванні соціально успішної особистості.

Ключові слова: *гра, ділова гра, учнівське самоврядування.*

Одним із важливих завдань сучасних закладів освіти є підготовка старшокласників до відповідального і усвідомленого життя та діяльності в демократичній правовій державі, громадянському суспільстві. У цьому контексті ефективним засобом виховання учнів у сучасній школі є учнівське самоврядування. Участь учнів в діяльності учнівського самоврядування дає їм змогу набути умінь і навичок колективної співпраці, навичок осмислення групових цілей, планування та прийняття рішень, навичок лідерства, навичок самоменеджменту.

Функціонування в школі дієвої системи самоврядування є справжньою школою демократії, громадянськості й діяльного патріотизму, соціального служіння. Отже, проблема формування соціально успішної особистості, розвитку в учнів здатності до самоврядування, організаторських вмінь і навичок, лідерського потенціалу є надзвичайно актуальною і значущою.

Можливості розвитку особистості через участь у діяльності органів учнівського самоврядування висвітлюють Т. Виноградова, Н. Дик, І. Єрмаков, А. Прутченков, М. Уйсімбаєва, М. Рожков та інші.

Учнівське самоврядування надає можливість учнівській молоді практикуватись у входженні в соціальне середовище. «Учні, залучаючись до діяльності учнівського самоврядування, мають можливість брати участь у цілепокладанні, прогнозуванні, плануванні, організації життя закладу освіти, одночасно виробляючи смисложиттєве ядро власної особистості» [1, с. 60-61].

У контексті зазначеного домінантною стає підготовка учнів до активної, компетентної участі в діяльності шкільного самоврядування, навчання активу учнівського самоврядування.

Акценти в підготовці активу учнівського самоврядування мають бути спрямовані на розвиток комунікативних умінь і навичок, навичок роботи в команді, проєктування власних дій, навичок розв'язання проблем за допомогою різних технологій, інструментарію, навичок планування та управління власним часом, ресурсами, необхідними для досягнення цілей, навичок творення інноваційних ідей, інноваційної діяльності [4]. Підготовка активу учнівського самоврядування має бути гнучкішою й адекватною запитам практики, навчання активу має здійснюватися з використанням інтерактивних прийомів, методів [5].

Як показує практика, ефективним методом навчання активу учнівського самоврядування є ділова гра.

Аналіз сучасної педагогічної практики свідчить про те, що теорії гри, визначенню її функцій, специфічного змісту у порівнянні з іншими видами діяльності присвячені праці багатьох педагогів (Г. Ващенко, М. Касьяненко, Я. Коменського, С. Лісової, А. Макаренка, П. Підкасистого, С. Русової, В. Сухомлинського, М. Тименко та ін.), психологів (Б. Ананьєва, Л. Виготського, О. Киричука, А. Піаже, В. Роменця, С. Рубінштейна, Т. Титаренка та ін.)

Поняття «гра» в педагогічній літературі трактується досить по-різному. За Г. Селевком, гра – «це вид діяльності в умовах ситуацій, спрямованих на відтворення та засвоєння суспільного досвіду, в якому складається та вдосконалюється самоуправління поведінкою» [6]. І. Підласий трактує гру як «спеціально створені ситуації, що моделюють реальність, із яких учням пропонується знати вихід» [3].

Гра є однією з форм спілкування і взаємодії, вступаючи в неї, учень вчиться брати на себе певні моральні зобов'язання, контролювати власний емоційний стан і адекватніше реагувати на ті чи інші емоційні стани партнерів, підтримувати контакти, досягати порозуміння, йти на компроміс, поступки, шукати коректний вихід із конфліктних ситуацій та ін [2]. Ще одною особливістю ігрової діяльності полягає в тому, що в межах гри комунікативні здібності її учасників формуються в ході природного спілкування.

Гра вводить учасників у світ складних людських взаємин, інтегрує наявний комунікативний досвід, навчає правилам між людських стосунків. У грі інтенсивно закріплюються важливі соціальні почуття й норми поведінки особистості.

Участь в ігровій діяльності є важливим засобом для морального ставлення особистості, оскільки тут розвиваються почуття товариської солідарності, взаємодопомоги, відповідальності за дії один одного, дисциплінованості, приглушення егоїзму, вміння підпорядковуватися колективу та інші, оскільки вимагають підпорядкування логіці гри, встановленим у ній правилам [2].

Сама по собі гра розширює поле творчості лідера, його вплив, а правила змушують надати їй певної моральної спрямованості.

Навчання через гру спонукає учнів до активного включення у діяльність учнівського самоврядування.

До прикладу Асоціація лідерів учнівського самоврядування закладів освіти Святошинського району м. Києва у своїй діяльності послуговується методом ділової гри. Участь в грі сприяє набуттю вмінь та досвіду: досвіду розподілу відповідальності (Модель компетентного лідера учнівського самоврядування), «Кодекс лідера учнівського самоврядування»; досвіду взаємодії і переживання почуття солідарності («Стимулювання участі учнів у діяльності органів учнівського самоврядування», «Програма партнерства учнівського самоврядування»); досвіду об'єднання групових зусиль («Модель учнівського самоврядування в школі», «Створення банку учнівських проєктів»); досвіду колективного обговорення та прийняття рішень до і під час здійснення роботи («Дебатний клуб в структурі учнівського самоврядування», «Організація демократичних виборів учнівського самоврядування»);

вміння зрозуміти наміри та судження інших; вміння ставити під сумнів особисті погляди внаслідок надходження нової інформації («Створення газети «Лідерство у дії», «Створення веб-сторінки учнівського самоврядування в інтернеті», «Створення інформаційно-рекламних матеріалів про діяльність учнівського самоврядування»).

У ході ділової гри реалізуються психологічно-педагогічні принципи [3]: проблемності – в основі ділової гри лежить певна проблема, на вирішення якої спрямовується гра; спільної діяльності учасників; діагностичного спілкування і взаємодії учасників як необхідна умова вирішення навчальних завдань й прийняття узгоджених рішень, розвитку пізнавальної активності.

Ділова гра має значний потенціал завдяки тому, що при використанні ділових ігор процес навчання максимально наближається до реальної практичної діяльності; ділова гра є колективним засобом навчання; у ході ділової гри активізуються необхідні для самостійної діяльності учнів якості – когнітивні, емоційні, творчі, організаційні, корпоративні тощо; ділова гра сприяє виявленню та усуненню певних труднощів у практичній діяльності учнів; у ході ділової гри створюються ситуації, які сприяють особистому включенню у діяльність і досягнення у такий спосіб «світу речей» і світу «людей»; під час ділової гри формуються навички соціальної взаємодії, а також необхідні для діяльності учнів компетентності, ціннісні орієнтації та установки [6].

У процесі ділової гри її учасники можуть по чергово перебувати в різних ролях: автори власної ролі, які фантазують, творчо використовують набуті знання і досвід у практичній діяльності; лідери, які по чергово виходять на перший план в певних епізодах гри; ініціатори і організатори, які здатні надихати на ігрові дії інших; активні виконавці, які можуть активно виконувати правила гри; опоненти, які опротестовують правила або хід гри, намагаються їх змінити або вдосконалити; спостерігачі, які задовольняються роллю глядача на лаві запасних, беруть пасивну або опосередковану участь у грі.

Ділова гра в єдності реалізує освітню, виховну, розвиваючу, комунікативну, діагностичну, релаксаційну функції.

Ефективність гри визначається її орієнтацією на результативність у відношенні поставлених практико орієнтованих завдань. Завдання спрямовуються на: на набуття учасниками організаторських знань, вмінь, навичок; розробку певного творчого продукту (у вигляді проекту, моделі, програми, сценарію тощо); оцінювання компетенцій лідерів; вирішення конкретних проблем учнівського самоврядування (розроблення правил гри, вибір представника від класу до органів учнівського самоврядування, шкільного самоврядування, формування команди проекту, проектування моделі, розроблення статуту учнівського самоврядування тощо).

Результативність, колоритність, практичну цінність діловій грі надають ті вправи, прийоми, способи роботи, які поповнюють її змістом [2]. Найбільш поширені з них: робота учасників у малих групах і парах, уявний мікрофон, обговорення у загальному колі, мозковий штурм, моделювання, проектування.

Діяльність педагога на діловій грі має свої особливості. Передовсім вона базується на інтенсивній та взаємоприйнятній співпраці, забезпечується виконанням педагогом певних функцій: організатора; ентузіаста; консультанта-порадника; координатора; експерта; організатора. Реалізуючи ці функції, педагог як ведучий гри не повинен нав'язувати учасникам своєї думки, пропозицій, висновків, його завдання послідовно реалізувати стратегію гри, утримуючи її посил, чути і розуміти учасників, бути чутким і готовим до тактичних змін в грі.

Отже, ділові ігри можна вважати актуальним методом формування соціально успішної особистості, розвитку організаторських вмінь і навичок активу учнівського самоврядування. Використання ділової гри дозволить підвищити ефективність і результативність учнівського самоврядування.

Список використаних джерел

1. Кириченко В. І. Профілактика девіантної поведінки старшокласників у діяльності учнівського самоврядування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2012. 282 с.
2. Мельничук І. М. Особливості застосування інтерактивних ігор у вищому навчальному закладі. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Хмельницький, 2010. №4. URL :: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Vnadsps/2010_4/10mimvzn.pdf.
3. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології : Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. К.: Слово, 2006. 616 с.
4. Прутченков А. С. Развитие детского самоуправления через социально значимую деятельность. *Внешкольник. Дополнительное образование*. 2006. №9. С.22–26.
5. Рожков М. И. Развитие самоуправления в детских коллективах. М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. 160 с.

6. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии. Учебное пособие. М.: Народное образование, 1998. 256 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗЗСО

Лисиця Катерина Олексіївна,

*магістрант факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв, кафедра мистецьких дисциплін
Національного університету «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка*

Суттєвим недоліком "існуючої системи педагогічної освіти продовжує залишатись домінуюча у ній так звана педагогіка. У ній дитина (студенти) виступає деяким безвладним об'єктом, що змушений повністю підкорятися наказам і вказівкам вчителя і, відповідно, викладача", що й призводить врешті решт до нівелювання душі вихованця та його байдужості [1]. Подолати цю суперечність може інноваційний підхід до підготовки вчителів до виховної роботи.

Початковий етап підготовки вчителя як вихователя 1-2 курсів передбачає знайомство студентів з особливостями і основними проблемами учительської професії та її виховуючим потенціалом, оволодіння основами продуктивної виховної діяльності, зокрема, типологією виховних задач, навчання студентів основним етапам розв'язування педагогічних задач і надання їм виховуючого спрямування, оволодіння методами діагностики або науково-педагогічним інструментарієм, а також оволодіння типовою моделлю організації навчально-виховних заходів. Головне завдання основного етапу (3-4 курси) вбачається і в більш глибокому розумінні сутності виховного процесу і специфіки виховної діяльності; оволодінні майбутніми вчителями моделями взаємопов'язаних виховуючих ситуацій, ґрунтуючись на розробленій типології виховних задач, у засвоєнні евристичних моделей продуктивної моделюванні як окремих, так і цілісних етапів виховної діяльності засвоєнні технологій розв'язання виховних задач у нестандартних умовах навчально-виховного процесу, розвитку сфери гностичних, проєктувальних, конструктивних, комунікативних, організаторських умінь. [2] На заключному етапі (5 курс) завершується загальноосвітня, психолого-педагогічна, фахова підготовка фахівця. Випускники оволодівають технологіями дослідження, конструювання, взаємодії, контролю виховної діяльності, що дає їм можливість не тільки проєктувати, конструювати, але й організувати та управляти виховним процесом у період педагогічної практики. Тим самим закладаються основи для подальшого розвитку професійної виховної майстерності фахівця в умовах самостійної педагогічної діяльності. [3]

Об'єкт майбутнього педагогічного впливу має бути "олюднений", природний, а не формалізований чи замінений педагогічними поняттями та термінами. Сучасний учитель повинен бути підготовлений до сприйняття школяра не тільки як об'єкта, але і суб'єкта педагогічної діяльності, бо той здатен виконувати таку роль не тільки по відношенню до себе, а і до однолітків та товаришів. Найголовніше розгледіти в учневі людину, яка з віком постійно змінюється, має власні особливості, специфіку розвитку (обдарованість, девіантність тощо) і до того ж здатна швидко віддзеркалювати зміни в суспільстві. Є очевидним, що сучасні діти швидше за дорослих засвоюють технологічні та інформаційні досягнення, що робить їх більш мобільними та відкритими до загального світового процесу глобалізації та формування ціннісних орієнтацій. Саме задля пізнання школяра в усіх його можливих характеристиках і аспектах поведінки під час професійної підготовки вчителя має бути максимально представлена її психолого-педагогічна складова. Така психолого-педагогічна компетентність здатна виступити стрижневою основою, яка поєднує між собою інші необхідні педагогові компетентності і якості.

Підготовка майбутніх фахівців в умовах магістратури вищого навчального закладу, як зауважують С. Сисоєва та І.Соколова, передбачає оволодіння ними паралельною педагогічною спеціальністю, яка здобувається особою у межах обраної нею галузі знань, за напрямками, що передбачають підготовку за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра з присвоєнням другої (додаткової) кваліфікації вчителя за умови виконання психолого-педагогічної, методичної та практичної програми підготовки відповідно до галузевих стандартів педагогічної освіти. Відповідно до концепції педагогічної освіти, зміст педагогічної освіти, виходячи з її особливостей, передбачає соціально-гуманітарну, психолого-педагогічну, фахову й практичну підготовку [4].

У процесі підготовки майбутнього педагога до роботи з учнівською молоддю важливу роль відіграє професійна майстерність, що формується під час вивчення педагогічних дисциплін. Вона реалізується через систему умінь, спрямованих на одержання конкретного результату професійної

виховної діяльності [5]. До основних умінь, які впливають на продуктивність такої діяльності, відносимо: гностичні — вміння аналізувати літературу, різні соціально-педагогічні концепції, досліджувати об'єкт, процес і результат власної праці; аналізувати педагогічну ситуацію та її вплив на розвиток і формування особистості; вивчати індивідуальні й вікові особливості різних категорій учнівської молоді; правильно сприймати та аналізувати соціальні події життя вихованців, їхню поведінку, причини та мотиви вчинків; проектувальні — вміння формувати цілі, систему завдань соціально-виховної роботи, прогнозувати програму індивідуального розвитку вихованця; моделювати зміст, форми та методи виховної діяльності й можливі педагогічні ситуації, моделі поведінки своїх вихованців способи виховного впливу на них; передбачати труднощі у виховній діяльності; конструктивні — вміння реалізувати поставлені завдання; добирати продуктивні форми, методи та прийоми у виховній роботі з різними категоріями учнівської молоді; визначати мету та планувати засоби вдосконалення власної діяльності; комунікативні — вміння встановлювати доцільні, доброзичливі стосунки з вихованцями: проявляти педагогічний такт, душевну чутливість, делікатність, терпимість, милосердя у виховній роботі з учнями, управляти своїми емоціями за будь-яких обставин; організаторські — вміння сприяти індивідуальному розвитку особистості, її природних задатків; формувати високорозвинений учнівський колектив; спільно з учнями організовувати різноманітні виховні заходи; навчати їх засобам орієнтації у можливих соціальних ситуаціях; вчити приймати самостійні, оптимальні рішення; розвивати організаторські здібності; оцінні — вміння оцінювати результати власної виховної роботи з учнями; контролювати свої дії, психічний стан, поведінку, професійні стосунки та діяльність вихованців; прикладні — вміння грати на музичних інструментах, малювати, виразно читати, займатися спортом, мати технічні навички тощо. Технології формування професійної майстерності майбутніх педагогів спираються на принцип саморозвитку і послідовне навчання їх методам, що розвивають визначені вміння.

Отже, необхідно приділяти увагу розвитку та підготовці методистів з виховної роботи до використання інноваційних технологій. Сучасний учитель повинен бути підготовлений до сприйняття школяра не тільки як об'єкта, але і суб'єкта педагогічної діяльності, бо той здатен виконувати таку роль не тільки по відношенню до себе, а і до однолітків та товаришів. Найголовніше розгледіти в учневі людину, яка з віком постійно змінюється, має власні особливості, специфіку розвитку (обдарованість, девіантність тощо) і до того ж здатна швидко віддзеркалювати зміни в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Абрамова Г. С. Психологическое консультирование: Теория и опыт: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Г. С. Абрамова. – М. : «Академия», 2001. – 240 с.
2. Бачков И. Основы технологии группового тренинга. Психотехники: учеб. пособие / И. Бачков. – М. : Изд-во «Ось-89», 1999. – 176 с.
3. Булатова О. С. Педагогический артистизм / О. С. Булатова. – М. : Академия, 2001. – 240 с.
4. Верба В. А., Решетняк Т. І. Організація консалтингової діяльності: навч. посібник / В. А. Верба, Т. І. Решетняк. – К. : КНЕУ, 2000. – 244 с.
5. Гуменюк В. В., Наумчук І. А. Науково-методична робота з педагогічними кадрами / В. В. Гуменюк, І. А. Наумчук. – Кам'янець-Подільський : ПП Машак М. І., 2005. – 160 с.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОСТІР У РОБОТІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Міхнова Олександра Вікторівна,

Барсуковська Галина Петрівна

*старший викладач, Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

Сучасний інноваційний процес в ЗДО потребує остійного оновлення, залучення нових технологій, їх апробації та адаптації до сучасних вимог. Сьогодні Важливу роль у формуванні інноваційних процесів відіграли такі тенденції розвитку педагогічної науки й практики, як:

- поєднання інноваційних змін з освітніми реформами;
- активізація інноваційного руху педагогів-практиків;
- створення міжнародних інноваційних мереж, державних інфраструктур з координації інноваційних процесів.

Інноваційна діяльність вихователів, її результати показують, що альтернативні педагогічні системи необхідні у роботі сучасного ЗДО. Також інноваційні технології дозволяють подолати

стереотипи педагогічної та управлінської діяльності, поширити мережу інформаційних джерел, підвищити соціально-педагогічну роль ініціативи освітян.

Інноваційна діяльність в ЗДО регламентується Законами України «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», наказами Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності», «Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад», «Про затвердження Положення про здійснення моніторингу виконання інноваційних проєктів за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків».

Аналіз освітньої системи дошкільних навчальних закладів з погляду її розвивального потенціалу й проєктування всіх складових освітнього простору як системи ефективних можливостей для кожного суб'єкта освітнього процесу – один з найважливіших напрямів і ресурсів підвищення якості сучасної дошкільної освіти.

Сьогодні у дошкільній освіті спостерігається оптимізація введення інновацій в усі сфери освітньо-виховного процесу ЗДО, незалежно від їх підпорядкування, типів і форм власності. Оновлюється зміст дошкільної освіти, розробляються нові програми, складається нова система взаємодії дошкільних закладів із зовнішнім освітнім середовищем. Водночас дослідження проблеми формування готовності вихователя до інноваційної діяльності мають фрагментарний характер. Зокрема, потребує вдосконалення і оновлення система оволодіння методологією та технологією управлінської діяльності з метою ефективного впровадження інновацій на робочому місці. Потребують також перегляду концептуальні й технологічні положення розвитку змісту, критеріїв визначення рівнів готовності вихователів та керівників ЗДО до роботи в умовах інновацій. Вирішення вищезазначених проблем, потребує оновлення існуючої моделі підготовки майбутнього фахівця у сфері дошкільної освіти до інноваційної діяльності у вигляді науково-методичної системи, спрямованої на врахування концептуальних та організаційно-методичних аспектів.

О. Савченко розглядає інновацію в освіті як процес створення, поширення і використання нових засобів для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувалися по-іншому.

Л. Ващенко презентує інноваційні процеси як «комплексний, цілеспрямований процес створення, поширення і використання новацій».

О. Попова у своїх дослідженнях надає великого значення саме процесу і кінцевому результату в інноваційній діяльності.

Про Інноваційний процес як складник інноваційної діяльності можна прочитати у працях І. Дичківської, Т. Шамової, О. Попової, М. Поташник, Н. Гавриш.

Ідея впровадження інновацій у систему дошкільної освіти підкріплюється низкою документів, спеціальних програм державного, обласних та інших рівнів, які важливі для оновлення моделі інноваційної діяльності у ЗДО. Інновації – це зміни всередині системи. У педагогічній інтерпретації, в найзагальнішому сенсі, інновації означають нововведення в педагогічній системі, що поліпшують розвиток і результати освітнього процесу.

Професійне становлення вихователя і входження його в інноваційний режим роботи неможливі без творчого самовизначення. Провідну роль у самовизначенні відіграють інноваційні педагогічні технології. Нам імпонує тлумачення таких понять, як:

Новітній – який охоплює сучасний період, що відповідає сучасним вимогам.

Інноваційність (лат. *innovatio* – оновлення, зміна) – здатність до оновлення, відкритість новому.

Інноваційне навчання – зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна й освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Інновація – нововведення, зміна, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях. Слово «інновація» має комплексне значення, оскільки складається з двох форм: власне, ідеї та процесу її практичної реалізації.

Інновації в освіті – процес творення, упровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, унаслідок яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану.

Новизна – один із основних критеріїв оцінювання педагогічних досліджень; основний результат творчого процесу; властивість і самостійна цінність нововведення.

З огляду на суттєві ознаки інновації, є всі підстави розглядати її як процес і як продукт (результат). Інновація як процес означає часткову або повну зміну стану системи і відповідну діяльність людини. Інновація як результат передбачає процес створення (відтворення) нового, що має

конкретну назву «новація». З огляду на це розрізняють поняття «новація» («новий засіб») як певний засіб (нові ідеї, методи, методики, технології, програми тощо) та «інновація», яке ширше за змістом, оскільки означає процес, предметом якого є новації.

Саме втілення нових ідей є ознакою, за якою відрізняють інновації від новацій: якщо педагог відкриває принципово нове, то він новатор, якщо трансформує наукову ідею у практику, то він інноватор.

Інноваційні освітні процеси – зумовлені суспільною потребою, комплексні процеси створення, впровадження, поширення новацій і зміни освітнього середовища, в якому здійснюється їх життєвий цикл.

Суб'єктом, носієм інноваційного процесу є, насамперед, педагог-новатор.

Новатор – той, хто вносить і здійснює нові прогресивні ідеї, принципи в будь-якій галузі діяльності.

У широкому розумінні до педагогів-новаторів належать усі педагоги, які працюють творчо, прагнуть до оновлення своїх дидактичних і виховних засобів. У вузькому розумінні педагогом-новатором вважають автора нової педагогічної системи, тобто сукупності взаємопов'язаних ідей і технологій навчання й виховання. З таких позицій правомірно вважати педагогами-новаторами Станіслава Шацького (1878–1934), Антона Макаренка (1888–1939), Василя Сухомлинського (1918–1978), Шалву Амонашвілі (нар. 1931), Софію Лисенкову (нар. 1924), Марію Монтессорі (1870–1952) та ін.

Новаторський (від лат. *povator* – обновник) досвід – це досвід, який упроваджує та реалізує нові прогресивні ідеї, визначає нові шляхи виконання окремих і загальних педагогічних завдань, використовує нові форми, методи, прийоми, види діяльності, донині невідомі або маловідомі педагогічній науці й практиці, істотно модифікує відомі форми, методи та прийоми діяльності, переорієнтовуючи їх на виконання сучасних освітніх, виховних і розвивальних завдань.

Основу і зміст інноваційних освітніх процесів становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новостворень у традиційну систему, що передбачає найвищий ступінь педагогічної творчості.

Упровадження інновацій неможливе без педагога-дослідника, який володіє системним мисленням, розвинутою здатністю до творчості, сформованою й усвідомленою готовністю до інновацій. Педагогів-новаторів такого типу називають педагогами інноваційного спрямування. Їм властиві чітка мотивація інноваційної діяльності та інноваційна позиція, здатність не лише включитися в інноваційні процеси, а й бути їхнім ініціатором.

Упровадження означає перетворення практики на основі результатів досліджень за обов'язкового їх застосування з метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

Упровадження інновацій у педагогічний процес навчального закладу має забезпечити підвищення якості навчання й виховання дітей, зменшити витрати на досягнення результатів освіти. Йдеться про те, що метою будь-якого нововведення є підвищення ефективності педагогічного процесу.

Нововведення – це цілеспрямована зміна, яка вносить у середовище упровадження нові стабільні елементи (А. Пригожий). Нововведення – комплексний процес створення, поширення та використання нового практичного засобу (новації), нововведення – це форма організації інноваційної діяльності (Н. Лапін).

Ефективність залежить від того, яких витрат потребує певне нововведення і як довго воно даватиме корисний ефект. Якщо через незначний час після впровадження нововведення актуальною буде проблема щодо засвоєння нового, яке нейтралізує дію попереднього, то корисний ефект такого нововведення не може бути значним, отже, витрати на його впровадження виявляться не виправданими. Тобто ефективність нововведення залежить від досягнутого завдяки йому корисного ефекту, тривалості використання інноваційної технології, витрат на її впровадження.

Освітні інновації передбачають оновлення змісту освіти, методів, форм навчання і виховання, розроблення й упровадження нових і поширення існуючих педагогічних систем. Вони спрямовані на зміни й оновлення усіх компонентів освіти і мають системний характер. Інноваційна діяльність у закладі дошкільної освіти здійснюється за такими основними напрямками: розробка нового змісту освіти дошкільників, упровадження нових систем, методик, технологій, методів, прийомів, засобів освіти і виховання дітей, створення закладів дошкільної освіти із пріоритетними напрямками розвитку та застосування оптимальних механізмів управління.

З різноманітними виявами новизни в педагогічній інноватиці тісно пов'язана проблема творчого підходу вихователя до роботи з дітьми.

Результатами творчого підходу вихователя можуть бути:

1. Педагогічні відкриття — наймасштабніші новаторські педагогічні рішення, пов'язані з формуванням, обґрунтуванням нових педагогічних ідей та їх упровадженням у конкретній педагогічній системі.

2. Педагогічні винаходи — перетворення, конструювання окремих елементів педагогічних систем, засобів, методів, умов навчання та виховання.

3. Педагогічні вдосконалення — модернізація та адаптація до конкретних умов уже відомих методів і засобів.

Тому, важливою умовою інноваційного процесу й об'єктивною потребою в інноваційній діяльності вихователя ЗДО, суттєвою характеристикою інноваційного процесу є творчий підхід до освіти і виховання дітей.

Інноваційні педагогічні технології належать до системи загального наукового і педагогічного знання. Вони виникли і розвиваються на межі загальної інноватики, методології, теорії та історії педагогіки, психології, соціології і теорії управління, економіки освіти.

Упровадження інновацій у педагогічний процес навчального закладу має забезпечити підвищення якості навчання й виховання дітей, зменшити витрати на досягнення результатів освіти. ЗДО сьогодні є ідеальним полем для запровадження інноваційних технологій, оскільки, на відміну від школи, не орієнтований на жорстко фіксований результат, він, за суттю, покликаний бути розвивальним та охоронним з погляду фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я дитини.

Список використаних джерел

1. Гавриш Н. На шляху до оновлення / Н. Гавриш // Дошкільне виховання. — 2009. — № 2. — С. 7–10.

2. Гончаренко А. Готовність педагогів до впровадження Програми / А. Гончаренко // Дошкільне виховання. — 2010. — № 8. — С.12–13.

3. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ: метод. посіб./ Н. Дятленко, А. Гончаренко, А. Шевчук [та ін.]. — К. : Шкільний світ, 2010.

4. <https://vseosvita.ua/library/uprovadzenna-innovacijnih-pedagogicnih-tehnologij-v-osvitnij-proces-zdo-179526.html>.

ПРОБЛЕМА МІЖКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКОГО НАПРЯМКУ НАВЧАННЯ

Ороновська Лариса Дмитрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Факультету мистецтв ТНПУ імені Володимира Гнатюка

Проблема виховання студентів вищих навчальних закладів залишається сьогодні актуальною у контексті змін парадигми освіти у XXI столітті та досягнень сучасної гуманітарної науки про людину як найвищу суспільну цінність.

Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, європо-центричність, пробудження громадянської і громадської ініціативи, виникнення різних громадських рухів, міграційні зміни всередині суспільства, ідентифікаційні та реідентифікаційні процеси в особистісному розвитку кожного українця, відбуваються на тлі сплеску прояву патріотичних почуттів, інтересу і нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу та народів світу [2, с.28-36].

Досліджуючи цю проблему було зроблено висновки, що основними складовими міжкультурного виховання є *міжкультурна толерантність, міжкультурна комунікація та міжкультурна ідентичність*, то питання анкети були поділені на блоки, які стосувалися кожної складової міжкультурного виховання та музики як засобу виховного впливу на особистість.

Так, *питання першого блоку* стосувалися міжкультурної толерантності студентів та дозволили з'ясувати чи товаришують студенти із представниками іншої національної чи етнічної приналежності; відношення студентів до представників інших рас і національностей; їх ставлення до шлюбу між представниками різних національностей, до переселенців в Україні та до біженців, а також ставлення до прояву міжкультурної інтолерантності. Крім того, даний блок містив питання, спрямовані на визначення студентами основних причин конфліктів між представниками різних народів та проєктування власних дій у разі спостереження подібної конфліктної ситуації.

Другий блок питань анкети стосувався міжкультурної комунікації студентів. Питання даного блоку дозволили з'ясувати, що відчуває студент, коли у його присутності люди іншої національності чи іншої етнічної приналежності розмовляють своєю рідною мовою; а також позицію кожного респондента щодо необхідності забезпечувати захист і розвиток регіональних мов чи мов національних меншин.

Третій блок питань анкети стосувався міжкультурної ідентичності студентів. Питання даного блоку були спрямовані на самооцінювання студентами рівня культурної ідентичності до свого етносу; з'ясування міри розуміння респондентами сутності понять «територія Батьківщини» та «національна самосвідомість», їх ставлення до власної національної приналежності. Також питання анкети дозволили з'ясувати чи відчувають студенти відповідальність за долю багатонаціональної полікультурної країни та чи пов'язують своє майбутнє з країною, у якій народилися.

Питання четвертого блоку стосувалися музики як засобу виховного впливу на особистість та дозволили з'ясувати чи проявляють студенти інтерес до творчості у відповідних сферах національної культури; види творчості та музичні жанри, які на думку респондентів, найбільш сприяють пізнанню іншої культури, а також чи віддають студенти перевагу музиці як невербальному засобу міжкультурного виховання.

Питання п'ятого блоку анкети дають можливість з'ясувати чи володіють студенти інформацією про міжкультурні відносини у країні та чи бажають дізнатись більше про різні країни й народи світу, про їх культуру та традиції; визначити джерела отримання даної інформації, а також до якого типу культури себе відносять респонденти.

Розглядаючи сучасний стан виховання студентів, ми виходили з того, що міжкультурне виховання студентів не залежить від їх спеціальностей, натомість враховували загальні особливості даного вікового періоду зрілої юності та соціальну ситуацію розвитку особистості в ньому (праці Е. Еріксона, Е. Шпрангера, І. Кона, В. Слободчикова).

Обґрунтовуючи теоретичні засади поняття «міжкультурне виховання» ми зауважили, що в українському науковому просторі більше вживають поняття «полікультурне виховання», хоча в його зміст вкладають те, що в Європейському освітньому просторі розуміють як міжкультурне виховання.

Полікультурну вихованість дослідники розглядають як інтегровану якість, яка складається з ряду пов'язаних між собою характеристик. Нас зацікавив підхід Х. Бані-Ісса, яким визначено такі критерії та показники, що характеризують полікультурну вихованість особистості [1]: володіння національною культурою (знання своєї національної приналежності, звичаїв, традицій, символів, відомих представників свого народу); інтеркультурний критерій, що характеризується рівнем інформованості особи про культуру інших народів та мотиваційною спрямованістю вивчення іноземної мови; емоційний критерій (визначається рівнем розвитку в особи толерантності, терпимого ставлення до представників іншої культури).

В. Бойченко визначає полікультурну вихованість як «інтегративну якість особистості, що відображає багатоаспектність її зв'язків на мікро та макрорівні і включає сукупність полікультурних поглядів, ідей, переконань, почуттів, потреб, цінностей, установок, які виявляються в конкретній поведінці» [3, с. 50].

Полікультурна вихованість, у свою чергу, є результатом «полікультурного виховання», що розглядається як «процес цілеспрямованого й планомірного формування й розвитку світогляду, переконань і почуттів особистості, що ґрунтуються на визнанні багатоманітності культур, збагачує її почуття, формує особливе ставлення до навколишнього світу й людей у ньому і супроводжується сприйманням та осмисленням життєво важливих парадигм буття, перетворенням зовнішніх культурних смислів у внутрішній морально-етичний світ» [1, с. 14].

Натомість в словниковій літературі визначено, що міжкультурність (інтеркультурність) реалізується, коли представники різних культур, національні, етнічні та релігійні групи тощо живуть на одній території, беруть участь у відкритій, регулярній взаємодії, яка відзначається толерантністю, розумінням особливостей стилів життя, цінностей, норм Іншого [2].

На думку І. Д. Беґа, розвиток уміння молодих людей жити в мирі та злагоді має комплексний характер і передбачає виховання певних громадянських, моральних, інтелектуальних та емоційно-вольових якостей особистості. До них належать: розуміння зв'язків і взаємозалежностей всього суцього на землі; повага до всіх народів і цивілізацій; знання історії, здобутків інших народів, їхніх цінностей, традицій і проблем; ознайомлення з тенденціями, взаємодією і взаємозалежностями держав світового співтовариства; переконання, що мирним шляхом, без насильства можна вирішити всі спірні питання – як у нашій країні, так і за рубезем; знання досвіду народної дипломатії; переконання, що будь-яка проповідь несумісності світових ідеологій, релігій і націй – безумство і злочин [2, с.28-36].

Пізнати й прийняти культуру інших країн, бачити спільне й відмінне в різних культурах, побачити власну культуру очима представників інших країн може тільки та особистість, у якої сформоване розуміння культури свого народу й того, що збагачення цієї культури проходило у процесі взаємодії з культурами інших народів.

Беручи за основу цей підхід ми вважаємо, що міжкультурне виховання особистості починається з усвідомлення нею власної етнокультури, визнання цінності культурної традиції етнічних груп світу, що відображається у терпимому ставленні до них. Цілеспрямоване формування міжкультурної вихованості дозволяє особистості вийти за межі власної культури й отримати якості медіатора культур, не втрачаючи власної культурної ідентичності [1].

У нашому дослідженні поняття «*міжкультурне виховання студентів*» визначено як процес систематичного виховного впливу на особистість, спрямований на розвиток готовності студентів до сприйняття людей з різними культурними цінностями та відмінною релігією, взаємодії з людьми різного етнічного походження, толерантного ставлення до них, здатності до усвідомлення значущості власної культури, власної ідентичності, що ґрунтується на принципах свободи та відповідальності, солідарності та взаєморозуміння, терпимості й демократії.

Аналіз наукової літератури показав, що вихованість визначають як результат виховання та як комплексну характеристику особистості. Таким чином, у нашому дослідженні *міжкультурна вихованість студента* розглядається як інтегрована особистісна якість, що забезпечує здатність до міжкультурної комунікації, міжкультурної ідентичності та прояву міжкультурної толерантності [3, с.49-50].

Використання музичного мистецтва у процесі міжкультурного виховання студентів вищого навчального закладу сприяє інтенсифікації розвитку мотивів до пізнання культури різних країн, когнітивних, емоційно-емпатійних, рефлексивних рис особистості. Саме тому у контексті нашого дослідження *структура міжкультурної вихованості студента* вищого навчального закладу, що формується засобами музики, включає п'ять компонентів, які відображають сутність міжкультурної ідентичності, міжкультурної комунікації, міжкультурної толерантності та специфіку впливу музики на ефективність формування міжкультурної вихованості студентів.

До таких компонентів міжкультурної вихованості належать:

- мотиваційний,
- емоційно-емпатійний,
- когнітивно-ідентифікаційний,
- культурологічно-комунікативний,
- рефлексивно-ціннісний.

Підсумовуючи, констатуємо, що - музику розглянуто як вагомий засіб виховного впливу на духовний світ студента, вона забезпечує всебічний розвиток особистості, спонукає її до морально-естетичних та етичних переживань, у тому числі завдяки тісному взаємозв'язку із засобами морального, розумового та фізичного виховання.

Вплив музики на духовний світ особистості досягається її багатofункціональністю (комунікативна, пізнавальна, соціальна, катарсисна, виховна, сугестивна, компенсаційна, евристична, соціалізуюча, розважальна функції). Завдяки цим функціям та іншим виражальним засобам музика фактично впливає на всі сторони свідомості й діяльності особистості.

Міжкультурну вихованість студента розглянуто як інтегровану особистісну якість, що забезпечує здатність до міжкультурної комунікації, міжкультурної ідентичності та прояву міжкультурної толерантності. Вона є результатом міжкультурного виховання, зокрема засобами музики.

Список використаних джерел

1. Корній Л.П. Історія української музики: підруч. для муз. вузів. Ч.2. Друга половина XVIII ст. Київ: Вид-во М. П. Коць; Харків, 1998.387с.
2. Сисоева С. Культурологічні концепти освітології та розвиток полікультурного суспільства. *Неперервна професійна освіта*. 2012. №1-2.С.28-36.
3. Токарева А.В. Підготовка студентів до міжкультурної комунікації в контексті формування фахівців-медіаторів культур. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Педагогіка і психологія», 2013. №2(6). С.48-52.

ПРО БАТЬКІВСЬКІ КОМПЕТЕНЦІЇ, ЩОДО ОСВІТИ ДИТИНИ.

Кононенко Ірина Олексіївна

Вчитель математики та фізики

Токмацький навчально – виховний комплекс «Дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа І-ІІ ступенів № 11» Токмацької міської ради Запорізької області

Вступ. Готові батьки до сучасної освіти (компетенції, нові форми навчання: проект, дослідження, рефлексія...; цифрова освіта)

Аналогія: про те що таке «нова школа» - учням, що таке «нова школа» – вчителям аналогічно що таке «нова школа» - батькам в рамках курсів неперервної освіти, тренінгів, дистанційні навчання аналогічно діяльності «Дія. Цифрова освіта» та розширення у видах діяльності, окрім відео і тестів, форуми, фото та нотатки на спільній дошці, та інші дії.

Проблема відсутності цифрових інструментів для навчання. Чи проводилося дослідження у скількох учнів відсутній будь-який доступ до дистанційного навчання, відсутній інтернет, відсутній мобільний телефон з інтернет доступом, відсутні планшети, комп'ютери тощо. Враховуючи, що хоч на тиждень щороку школи вимушені переходити на дистанційне навчання, то які є способи долучати до навчання цих дітей. До вирішення такої проблеми мають бути готові учні та батьки, де вчитель направляє і задає курс(в значенні напрямок).

Легше сказати «Я не знаю, я не зрозумів! –учневі і «Це не ми повинні займатися навчанням, є вчитель. Я не можу, я працюю» - сказати батькові, «Ми не маємо ресурсів, батьки та учні не хочуть» - іноді чуєш від вчителя та з точки зору психології це спосіб відсторонитися і виправдовуватися. І тут важливо знайти рішення такого питання «А що кожному слід робити для вирішення проблем?»». Конкретні діяльності установити для кожного учня, батька, вчителя – це моє бачення рішення проблемних питань. А мова про проблеми, коли є ресурси для навчання та не задіяні. Є інші аспекти, що радують – це учні і батьки прагнуть до свободи вибору. І їм треба допомогти у розумінні відповідальності за вибір.

Розуміння нового напрямку у навчанні донести до учнів і батьків. Тільки два роки навчаються учні у новій школі. Разом з тим і в інших класах використовуються елементи нової школи. Застосовуються нові форми навчання, нові елементи та прийоми уроку. А батьки навчалися інакше і вони мають якимось набути досвіду, щоб допомогти своїм дітям в організації навчальної діяльності. Раніше батьки знали, вони контролюють чи виконала дитина домашнє завдання, які оцінки отримує дитина, яка поведінка, що дитина читає, на якому гуртку займається після школи і так далі в цьому напрямку підтримують своїх дітей. А як має змінитися діяльність батьків тепер. Для батьків, як і для вчителів необхідні курси про те що є «нова школа», яку діяльність в рамках такої освіти слід виконувати батькам. Насправді жорсткий контроль і агресія має йти в небуття. Роль батьків у тому, що вчитись дитині має бути цікаво і легко неоціненна. Від батьків йде настрій і підтримка нових дій дітей в напрямку опанування компетенціями у протиріччя кількісній оцінці.

Співпраця освітніх організацій з батьками. В кінці року у початковій новій школі видається свідоцтва досягнень учня. Бачу необхідність розробок і роздруківок чи можливість завантаження файлів з формою «Мої досягнення» до початку опанування міні-курсу (теми), де прописані можливі досягнення і лишаються вільні рядки для особливих досягнень, які не врахували заздалегідь і декілька колонок: дії для досягнення компетенції, результати, повторні дії (для корекції), колонка, щоб через проміжок часу (або на певних інтервалах часу) відстежити що забулось, а що досягнуто в довгостроковому вимірі. Проводити з батьками обговорення у кафе за чашкою кави про компетенції батьків, чи наприклад, літні(осінні) зустрічі під час вихідного дня на природі з групою батьків, де в неформальній обстановці знаходити спільні рішення, навчати один, одного та дистанційно транслювати для інших батьків. Дистанційні форми роботи з батьками і батьків з вчителем, а також учні-батьки-вчителі в триєдинстві на базі освітнього закладу в діяльнісній формі(проекти, дослідження даних, спільне прийняття рішень, тощо) а не просто інформативній.

Висновок. Втілення в життя ідеї про важливість пояснення батьківських компетенцій, щодо освіти та розвитку дитини та нових видів діяльності батьків з освітнім закладом у нових дистанційних формах та визначення місії у цьому напрямку.

РОЛЬ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ У ВИХОВАННІ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

Івлева Світлана Миколаївна,

старший викладач російської мови кафедри мовленнєвої та загально гуманітарної підготовки іноземних студентів Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова; Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65082, Україна; тел. +38 (067) 7318524; e-mail: svietlanaiivlieva@gmail.com

Важливість якісної вищої освіти в нашому «цифровому світі» і саме в Україні є безперечною. Саме рівень оволодіння іноземною мовою надає можливість особистості вийти на більш високій рівень, фахівцем, бути спроможним приймати важливі управлінські рішення. Мова є критерієм досвідченості та індивідуальності людини.

Програма підготовки студентів-іноземців на початковому етапі навчання РКІ повинна сформувати ядро їх комунікативної компетенції – мовної та мовленнєвої компетенції, в подальшому під час аудиторних та позааудиторних занять вони набувають певні елементи міжкультурної компетенції, без якої неможливо отримувати вищу освіту за кордоном.

Головна мета вивчення іноземної мови є оволодіння нею як засобом комунікації. Компетентна особистість стає такою у процесі вивчення мови, культури, традицій країни в якій вона навчається. Компетентність демонструють спеціалісти з високим рівнем знань, умінь й навичок.

Важливо, щоб перебування в іншомовному, іношопольському середовищі не призвело до непорозуміння, подиву, культурного шоку.

Студенти-іноземці мають навчитися співвідносити мовні засоби із конкретними ситуаціями та нормами мовленнєвої поведінки, яких дотримуються носії мови. Зазначимо, що однієї мовної компетенції не достатньо для того, щоб знайти порозуміння, бути толерантним до представника іншого народу.

Вивчення нерідної мови, її застосування як засобу міжнародного спілкування неможливе без глибокого й різнобічного знання культури носіїв цієї мови, їхнього менталітету, національного характеру, способу життя, звичаїв, традицій, тобто без набуття певного рівня міжкультурної компетенції.

Набута під час аудиторної роботи мовна та мовленнєва компетенція надає можливості формувати міжкультурну компетенцію.

Формування міжкультурної компетенції дозволяє глибоко проникнути у повсякденне життя країни навчання під час перебування студентів-іноземців за кордоном.

Важливо звернути увагу до загальних та більш розповсюджених проблем, що виникають протягом навчального процесу в студентів-іноземців із різних країн світу. Більшість проблем іноземців під час навчання в Україні виникає на тлі докорінних відмінностей поведінкових моделей, у зв'язку з розбіжностями культурних, етнічних, релігійних традицій. У вирішенні зазначених проблем, крім аудиторної роботи, важливу роль відіграє позааудиторна та виховна робота, яка є невід'ємною частиною навчального процесу в ЗВО України, як засобу зацікавленості до навчального процесу, мотивації до освіти та самоосвіти, культурного розвитку особистості студента. Позааудиторна робота полегшує адаптацію та соціалізацію іноземних слухачів, надає їм змогу розширювати свій лексичний запас та брати участь у спілкуванні з носіями нерідної мови

На початковому етапі навчання іноземців викладачі ЗВО проводять тематичні бесіди, профорієнтаційні та виховні лекції, екскурсії до цікавих міст. Саме під час проведення таких заходів в студентів-іноземців відбувається, безпосередньо на практиці, міжкультурна комунікація. Студенти «вживу» стикаються з іншою культурою, із іншими законами існування, нормами та правилами, що панують в Україні.

Такі знання потрібні слухачам, як правило з іншого континенту, оскільки вони перебувають на навчанні в іншій країні не один рік. Вони у повсякденному житті стикаються з проблемами, що потребують знання лексики, яка пов'язана з винаймом житла, користуванням громадським транспортом, отриманням різновиду довідок, отриманням медичної та іншої допомоги, спілкуванням зі своїми однолітками.

Аналізуючи, порівнюючи та співвідносячи культуру, мову, звичаї, традиції своєї країни, своєї рідної культури зі знаннями, що здобуваються під час навчання в іншій культурі, іншою мовою, в іншому соціумі здобувач освіти швидше опанує, глибше засвоє нову для себе мову, стимулюється та мотивується до навчання.

Улюбленим заходами студентів-іноземців є екскурсії, лекції та бесіди про родинні стосунки та традиції (весілля, поховання), що дуже різняться в Україні, Марокко, Китаї, Туреччині, про державні символи України. На відповідних заходах розглядаються історичні, культурні та релігійні традиції рідної країни та України («Схожість та розбіжності між арабською та українською культурами», «Святкування Нового року за китайським календарем», «Свята «вишиванки» та «хіджабу» у жіночому одязі», національні свята рідних країн, національні свята новітньої України).

На початковому етапі здобування вищої освіти у ЗВО, саме на викладачів мови в першу чергу, покладається відповідальність за досягнення такого рівня викладання, на якому культурологічні знання служать допомогою у засвоєнні мови та, у підсумку, отримання високого рівня фахової освіти.

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Тонконог Наталія Ігорівна,

кандидат педагогічних наук, викладач Університет Григорія Сковороди у Переяславі

Компетенції – це динамічне поєднання знань, розуміння, вмінь та навичок. Розвиток компетентностей є основною метою освітніх програм. Компетенції формуються в різних дисциплінах і оцінюються на різних етапах, незважаючи на очевидну спорідненість цих категорій (вони охоплюють знання, розуміння, вміння, навички).

Компетентність – основна риса людини, це може бути навичка, необхідна для виконання певної роботи, аспект власного іміджу чи соціальної ролі, або набір знань, які використовує фахівець [2, р. 5]. Професія – це вид трудової діяльності людини, яка володіє комплексом теоретичних знань та практичних навичок, набутих у результаті спеціальної підготовки та досвіду роботи. Поняття «компетентність» – це обізнаність, авторитет, кваліфікація, ерудиція людини у певній галузі [1, с. 93].

Існує різниця між результатами та компетентностями навчання: перші формуються викладачами на рівні освітньої програми та на рівні окремої дисципліни, а компетентностей набувають слухачі.

Ще одна особливість результатів навчання полягає в тому, що вони, на відміну від компетентностей, повинні бути чітко вимірюваними. Слід підкреслити, що результати вивчення та компетентності формуються однією мовою (мовою компетентностей), тому на практиці нелегко з'ясувати різницю між ними, не розуміючи контексту, у якому вони вжиті [3, с. 8].

На сучасному етапі розвитку освіти одним з інноваційних підходів до навчального процесу є компетентнісний підхід. Термін «підхід» у загальному розумінні означає сукупність різних засобів і прийомів з метою впливу на когось.

Сьогодні загальноприйнятим є поділ компетенцій на дві групи: предметно-спеціальні (професійні) компетенції, предметні конкретні компетенції та загальні компетенції. Відповідно до визначення, перші залежать від предметної галузі, визначають профіль освітньої програми та кваліфікацію випускника, складають кожну індивідуальну освітню програму. Але є й інші, не менш важливі компетенції, які студент опановує в процесі реалізації освітньої програми, вони універсальні, не прив'язані до предметної галузі. Наприклад, це здатність до навчання, творчість, володіння іноземними мовами, базовими інформаційними технологіями тощо. Хоча ці загальні компетенції повинні бути збалансовані зі спеціальними компетенціями, з розвитком освітніх програм, їх розвиток необхідно планувати.

Вивчення загальних компетенцій стало одним із найважливіших завдань проекту Tuning. Отримані результати та рекомендації у вигляді переліку найважливіших загальних компетенцій широко застосовуються у світі для створення освітніх програм. Методологія дослідження охоплювала проведення широкого опитування серед роботодавців, випускників та викладачів. У цьому разі компетенції було класифіковано на три категорії: інструментальні (когнітивні, методологічні, технологічні та мовні здібності), міжособистісні (навички спілкування, соціальна взаємодія та співпраця) та системні (поєднання розуміння, розважливості та планування потенціалу знань з метою вдосконалення систем, розвитку нової системи).

Що стосується професійних компетенцій, очевидно, що через їх предметну специфіку не може бути загальновизнаного їх переліку. Однак, у межах різних професійних асоціацій, міжнародних проектів, національних агентств із забезпечення якості підготовки фахівців було розроблено низку міжнародних наукових переліків за галузями / спеціальностями (предметними напрямками), які можуть бути використані як національні стандарти (з точки зору регулятивних результатів навчання) та

компетенції, а також при розробленні освітніх програм певними закладами вищої освіти [3, с. 16]. Щодо класифікації професійних компетентностей, вони переважно поділяються на три типи: знання та розуміння в предметній галузі, пізнавальні вміння в предметній галузі, практичні навички в предметній галузі.

Однією з ключових компетентностей учителя наразі є здатність встановлювати цілі навчально-виховного процесу. Результати навчання – це сукупність компетентностей, що виражають знання, розуміння, здібності, цінності, інші особистісні якості, набуті студентом після завершення освітньої програми, або окремих його компонент (National Education Glossary: Higher Education) [3, с. 18]. Варто підкреслити спільність та відмінності між цими поняттями та результатами навчання. Якщо з метою, сформульованою вчителем, висловлюється широке загальне твердження про його наміри в контексті дисципліни, особливих питань не виникає, то при формулюванні цілей / завдань (уточнення мети) може виникнути деяка плутанина щодо їх відмінності від результатів навчання. Часто викладачі формулюють цілі дисципліни двома способами: як з точки зору своїх планів / очікувань, так і з точки зору очікуваних навчальних досягнень студента, яких результатів навчання буде досягнуто слухачами. Тому, щоб уникнути подібної плутанини, рекомендується описувати деякі дисципліни, не встановлювати цілі / завдання в дисциплінах, а лише формулювати мету та очікувані результати навчання.

Таким чином, однією з необхідних умов відповідності змісту освіти потребам сучасності та її зв'язку з європейською інтеграцією є використання компетентнісного підходу у закладах вищої освіти. Для досягнення цілей навчання важливо розвивати у майбутніх учителів ключові компетентності. Кожен професіонал потребує володіння ключовими компетентностями, які формують комплекс знань та навичок для особистісного розвитку та працевлаштування.

Список використаних джерел

1. Бондар С. Термінологічний аналіз понять «компетенція» і «компетентність» у педагогіці : сутність та структура // Освіта та управління. 2007. Т. 10. № 2. С. 93 – 99.
2. Гурська Н. П. Розвиток ключових компетентностей учнів засобами проектної діяльності : Метод. посіб. для вчителів англійської мови. Тернопіль : Лібра Терра, 2010. 68 с.
3. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт. : В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / За ред. В. Г. Кременя. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с.

АНАЛІЗ І СИНТЕЗ У ВИКЛАДАННІ ПРАВОЗНАВСТВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Яроменко Вікторія Іванівна,

методист НМЛ громадянської, історичної та мистецької освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

Пізнавальна діяльність учнів з курсу правознавства має включати: пошук, первинний аналіз і застосування правової інформації; аналіз окремих положень нормативно - правових актів; груповий та індивідуальний аналіз правових ситуацій; формулювання й аргументацію учнем власної точки зору з посиланням на норми права; застосування набутих знань для визначення відповідного закону, способу поведінки і порядку дій в конкретних ситуаціях, визначення процедури звернення до відповідних органів й установ за кваліфікованою юридичною допомогою.

Актуальність розвитку критичного мислення особистості зумовлена інтенсивними соціальними змінами, за яких виникає необхідність у її пристосуванні до нових політичних, економічних та інших умов, у вирішенні нею проблем, значна частина яких непередбачувана.

Становлення інформаційної цивілізації, демократичний поступ країни визначають важливість критичного мислення для вітчизняної освітньої системи, адже критичне мислення є не тільки наслідком демократії, а й важливим чинником її формування.

Засновником теорії розвитку критичного мислення вважається Джон Дьюї. Прихильниками технології критичного мислення в Україні можна назвати К. Баханова, О. Пометун, Н. Гулана та інших.

Я також погоджуюсь з цими дидактами, оскільки вважаю, що уроки з курсу правознавства є поєднанням технології критичного мислення з інтерактивною технологією навчання, тому що їх реалізація передбачає активний та колективний процеси засвоєння знань. У ході такої роботи вони

змушені виконувати мисленнєві операції - аналіз, синтез, порівняння, які притаманні критичному мисленню.

Аналіз як спосіб мислення супроводжує людину все життя. Пізнаючи предмети чи явища світу, ми поділяємо їх на складові, виділяємо й розглядаємо окремо ті чи інші аспекти, властивості, частини, визначаємо зв'язки між ними, тобто здійснюємо аналіз.

Хочу звернути увагу на те, що аналіз одного й того ж об'єкта може мати різні результати. Все залежить від мети, яку ми перед собою ставимо. Тільки вміючи ділити об'єкти на частини для кращого розуміння внутрішніх сполучень між предметами та явищами, ми зможемо творчо перебудувати їх за новими схемами і принципами.

Для того, щоб розвивати навички аналізу, я на початку вивчення теми використовую методичний прийом – «**кластер**». Це спосіб графічної організації матеріалу, що дає змогу унаочнити думки, які виникають у нас при заглибленні у ту чи іншу тему.

Послідовність дій:

Пропоную учням посередині чистого аркуша написати ключове слово або речення; навколо написати слова і пропозиції, що відображають ідеї, факти, образи, які підходять для цієї теми; у процесі внесення нових записів з'єднувати слова прямими лініями з ключовим поняттям – створювати нові логічні зв'язки. Результатом роботи буде структура, яка графічно відображає наші міркування, визначає інформаційне поле теми.

Завдяки використанню цього прийому, поділивши завдання на частини, поставивши запитання, які дають можливість краще зрозуміти зв'язки між складовими запропонованої ситуації, учні можуть дати правильну відповідь.

Синтез – поєднання окремих ознак предмета і відображення його як конкретної цілісності, метод вивчення об'єкта у його цілісності, єдиному зв'язку його частин.

Вважаю, що ефективним прикладом синтезу під час вивчення правознавства є робота в парах. Особисто я, завдяки цьому методу прагну розвивати різні види мислення та глибше розуміти прочитане.

Пропоную учням об'єднатись у пари та працювати по черзі. Спочатку один читає абзац тексту та узагальнює його (формулює дуже коротко 1 – 2 реченнями основну думку абзацу).

Потім другий з пари ставить запитання, але не за змістом абзацу, а такі, що логічно з нього витікають. Після читання та обговорення кожного абзацу учні міняються ролями.

Результатом синтезу відомостей з різних джерел інформації можуть бути: повідомлення, план дій, схеми, що впорядковують наявні відомості. Щоб синтезувати, треба вміти генерувати ідеї, планувати діяльність, практично створювати новий продукт.

Під час роботи з текстом часто використовую метод *читання з маркуванням*.

З успіхом використовую технологію використання графічних організаторів, оскільки вважаю, що вони потрібні для осмислення та зберігання в пам'яті інформації. Учням необхідно розуміти, як саме пов'язані та співвідносяться одне з одним сприйняті ними факти, ідеї, поняття.

Графічні організатори – схеми чи таблиці, що відображають зміст та структуру, зв'язки компонентів інформації чи тексту. Побудова такої схеми чи таблиці вимагає співвіднесення нової інформації з набутими раніше знаннями, до того ж таким чином, щоб забезпечити найефективніше відтворення інформації та поглиблення її розуміння.

Використовую декілька видів графічних організаторів, кожен з яких передбачає структурування різних просторових образів для осмислення представленої в тексті інформації. Інформацію можна показати у вигляді:

Ланцюжка – лінійної послідовності;

ієрархії – деревоподібної структури;

мережі – демонструє різні типи зав'язків між об'єктами чи явищами;

матриці – відображає порівняння декількох об'єктів за низкою показників;

блок – схеми – показує декілька послідовних дій, з позначенням того, від яких попередніх умов залежить перехід від однієї до іншої.

На початку роботи з юридичним поняттям даю можливість учням створити **асоціативний кущ**, тобто назвати ті асоціації, які виникають у них в зв'язку з прослуховуванням слова. Пропоную дітям написати посередині аркуша ключове поняття та подумати, які асоціації виникають у них, коли вони чують це поняття. Записати всі слова, які спадають на думку, не оцінюючи і не перефразовуючи, прямими лініями позначити зв'язок між словами. Нові слова також можуть викликати асоціації – записати і їх, одразу позначивши зв'язок із словами, з якими виникли асоціації. Продовжувати роботу, поки не закінчатся ідеї.

Щоб досягнути високого рівня осмислення тексту навчального матеріалу, а також урізноманітнити роботу в парах, використовую прийом «Бортовий журнал» та «Т – таблиця».

«Дерево передбачень»

Для активізації учнів перед читанням тексту чи аналізом реальної ситуації надаю можливість скласти блок – схему «Дерево передбачень». Для цього, орієнтуючись на назву тексту, пропоную передбачити, якими будуть елементи його змісту. Якщо йдеться про проблему, яку їм потрібно вирішити, пропоную передбачити можливі варіанти розвитку ситуації та обґрунтувати кожне із своїх передбачень; зобразити результати своєї роботи у вигляді дерева, де сама тема – це стовбур дерева, листочки – передбачення, гілочки – аргументи, обґрунтування

З метою більш глибокого розуміння юридичних понять, даю завдання учням за змістом поняття скласти «сенквейн» – вірш, написаний у відповідності з певними правилами.

На практиці я відчула, що формування критичного мислення – складний процес, який розпочинається із сприйняття інформації і закінчується прийняттям рішення. У ході цього процесу я активізую в учнів такі процеси мислення, як: аналіз, синтез, оцінювання під час роботи з різними джерелами інформації.

Про ефективність використання цієї технології свідчать результати навчальних досягнень учнів. Якість знань учнів з предмету починаючи з 2012 року складає сто відсотків. Середній бал навчальних досягнень з дев'яти балів підвищився до десяти. Також учні щорічно посідають призові місця у міському турі Всеукраїнської учнівської олімпіади з правознавства, а у 2012 – 2013 навчальному році Котик Віталій посів III місце в обласному турі. Щороку мої учні беруть участь у засіданнях МАН, де також посідають призові місця.

На мою думку, формувати і розвивати критичне мислення - означає готувати учнів для активного життя у відкритому суспільстві, до реалізації можливостей розумного вибору між конкуруючими ідеями, вирішення проблем, обговорення ідей у формі дискусії, презентування власних думок з дискусійних питань.

Список використаних джерел:

1. Кроуфорд А., Саул Е.В., Метьюз С., Макінстер Д., Технології розвитку критичного мислення учнів. - Київ: «Плеяди», 2007р.

2. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. – К., 2008 р.

3. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічний феномен / О. І. Пометун // Український педагогічний журнал. - 2018. - № 2. - С. 89-98. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_2_14.

ПРОЄКТ ТЮТОРСЬКОГО СУПРОВОДУ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ

*Андросович Ксенія Анатоліївна,
кандидат психологічних наук,*

*завідувачка відділу інтелектуального розвитку обдарованої особистості,
Інститут обдарованої дитини НАПН України, м. Київ*

Соціальна адаптація є надзвичайно актуальною темою, особливо зараз, коли темп життя надзвичайно пришвидшується і значна частина життя молоді пов'язана з різноманітними технологіями, зокрема в освіті. Ще представник гуманістичної психології К. Роджерс визначав ідею роботи з обдарованими дітьми як необхідність для розвитку креативного суспільства. Учень є активним суб'єктом освітнього процесу, тому надзвичайно важливо дослідити умови його адаптації до нових викликів сучасності, в тому числі в умовах пандемії.

Адаптацію визначають як процес пристосування до успішного функціонування в певному середовищі, а також як здатність до подальшого психологічного, особистісного, соціального розвитку.

Дослідження за означеною проблематикою переважно були пов'язані: з загальними проблемами соціальної адаптації особистості як специфічної форми соціальної активності (Б. Ананьєв, Г. Балл, Л. Виготський та ін.), як інструменту пристосування до середовища, захисний механізм чи спосіб її самоактуалізації (О. Асмолов, К. Роджерс, Л. Фестінгер та ін.); з'ясуванням загальних закономірностей адаптаційного процесу, його структури, механізмів та принципів реагування (Ф. Березін, М. Дяченко, Н. Завацька, О. Зотова); визначенням адаптивних механізмів у старшому підлітковому віці (І. Булах, В. Бочелюк, І. Кон, А. Лічко, С. Подмазін, Г. Прихожан, І. Сабанадзе та ін.).

Сучасність освітніх процесів все більше висуває виклики до учасників освітнього процесу. Маємо на увазі необхідність володіти певними вміннями та навичками в умовах пандемії для надання та здобування знань через дистанційні форми навчання. Користування освітніми платформами - Classroom, Zoom та інш. Науковці [3; 5] досліджують можливості використання інтерактивних засобів навчання та Інтернет-середовища для мотивації навчання учнів. Такі вимоги можуть спричинити певні труднощі, а тому необхідно проводити профілактичні засоби щодо деструктивного розвитку здобувачів освіти [4].

Однією із форм дистанційного навчання є тьюторство, що в сучасних умовах досить актуально. На сьогоднішній день тьюторська система роботи є повноцінною системою підтримки процесу побудови індивідуальної освітньої програми учнями. Тьютор (від англійського «tutor») - наставник, який виступає індивідуальним консультантом процесу розвитку зростаючої людини і здійснює наступні напрямки діяльності: індивідуально-консультує, соціально-педагогічне, яке координує, організаційне [7].

Тьюторський супровід учня здійснюється на двох рівнях: індивідуальний супровід персональним тьютором і Тьюторський супровід класу в цілому.

Таким чином, сутність тьюторського супроводу полягає в тому, що кожний здобувач освіти матиме наставника. В свою чергу, наставник (тьютор) має виконувати такі функції: допомагає розвинути позитивне емоційне ставлення, вольові властивості і ціннісні орієнтації відносно школи в здобувачів освіти початкової ланки; допомагає здобувачам базової освіти сформувати адекватний соціально-психологічний та навчальний статус у освітньому середовищі; допомагає в орієнтації власних психологічних особливостей розвитку, спрямовує освітньо-професійні інтереси здобувачів ліцею у майбутню траєкторію професійного розвитку.

На наш погляд, тьюторський супровід учнів школи є ефективним способом корекції соціальної дезадаптації. Отже, ми розробили проект, в основу якого закладено комплексний підхід до вивчення особистості обдарованого учня як активного суб'єкта освітнього процесу із урахуванням впливу соціального середовища і внутрішніх психологічних механізмів розвитку дитини для кращої соціально-психологічної адаптації.

Теоретичну складову проекту визначають положення про закономірності та механізми адаптації (Ф. Меєрсон, А. Налчаджян, Ж. Піаже, Т. Шибутані та ін.); психологічні теорії і положення про адаптацію, що визначають її як форму соціальної активності особистості (О. Власова, Л. Карамушка[8], В. Рибалка [6] та ін.); концепції соціальної дезадаптації (Ю. Бохонкова[2], Н. Завацька, Т. Шугурова [10] та ін.).

Основною **метою** проекту тьюторського супроводу є сприяння соціальної та психологічної адаптації обдарованих учнів у кризові періоди навчання в умовах ЗЗСО.

Проект реалізується протягом п'яти етапів: діагностичного, настановного, корекційно-розвивального, контрольного та узагальнюючого. Діагностичний етап включає мету, методи і методики проведення діагностики, виявлення та відбір учнів з проблемами психо-соціального розвитку. Наставничий етап має на меті встановлення діалогічного контакту з учасниками тренінгу. Корекційно-розвивальний етап включає саме корекційні заняття з учнями, рефлексію. Контрольний етап передбачає поворну діагностику за визначеними на початку роботи тестами й методиками, їх якісний аналіз та відстеження динаміки показників учасників тренінгу. Узагальнюючий етап передбачає систематизацію та узагальнення результатів дослідження.

Проект тьюторського супроводу процесу соціальної адаптації обдарованих учнів реалізується протягом навчального року. Пропонуємо календарний план реалізації проекту (табл..1).

Етап	Зміст роботи	Терміни
1 етап – діагностичний	Діагностика особливостей розвитку особистості, виявлення групи учнів із проблемами адаптації.	вересень – жовтень 2020рр
2 етап – Наставничий	Встановлення діалогічного контакту з учасниками тренінгу. Створення активної установки на роботу, на позитив. Зняття тривожності, страхів.	Листопад 2020р
3 етап – Корекційно-розвивальний	Реалізація програми. Залучення учнів до програми тренінгових занять.	Грудень 2020р- березень 2021р
4 етап – Контрольний	Повторна діагностика. Аналіз та відстеження динаміки показників до та після	Квітень- серпень 2021рр

	участі у програмі тренінгів;	
5 етап – узагальнюючий	Узагальнення, систематизація результатів. Перевірка й оцінка ефективності роботи. Надання рекомендацій. Підготовка звіту.	Вересень 2021 рр.

Таблиця 1. Етапи реалізації проєкту

Діагностичний етап

Мета: діагностика особливостей розвитку особистості, виявлення факторів ризику, формування загальної мети і програми корекційно-розвивальної роботи.

Діагностичний блок представлено наступними методами [1; 9]:

1. Спостереження

2. Бесіда (з учнем, класним керівником, найближчим оточенням)

3. **Проективний тест «Будиночки»** (в основі – колірно-асоціативний експеримент, відомий за тестом ставлень Еткінда). Тест дозволяє провести діагностику емоційної сфери дитини, а саме дослідити вищі емоції соціального генезу, особистісні переваги і діяльнісні орієнтації, що робить його особливо цінним із точки зору **емоційного ставлення дитини до школи**. Діагностує такі показники: втома, працездатність, перезбудження; емоційне відношення дитини до себе, шкільної діяльності, вчителя і однокласників (з позитивне відношення, амбівалентне, негативне відношення до школи). (учні 1-2 класів).

4. **Проективна методика «Мій клас», модифікація В.О. Смотрін**, спрямована на визначення статусу учнів в класі, рівня формування учнівського колективу на етапі адаптації учнів до шкільного життя. (учні 1-2 класів).

5. **Тест шкільної тривожності Філіпса** (58 запитань) для вивчення рівня і характеру тривожності, пов'язаної зі школою. Дає можливість діагностувати такі показники: загальна тривожність у школі. (учні 5-6 класів).

6. **Діагностика вад особистісного розвитку (ДВОР)** (за З. Карпенко) є корисною для усвідомлення дитиною рис свого характеру та шляхів самовдосконалення. Діагностує такі шкали: тривожність, імпульсивність, агресивність, схильність до нечесної поведінки, асоціальність, замкнутість, невпевненість, екстернальність, естетична нечутливість. (учні 5-6, 9-10 класів).

7. **Методика дослідження соціально - психологічної адаптації** (К. Роджерса - Р. Даймонда, модифікація Осницького О.К.) Вимірює: загальний рівень адаптованості, адаптивність/ дезадаптивність, прийняття себе, прийняття інших, емоційний комфорт/дискомфорт, внутрішній/зовнішній контроль, домінування/підлеглисть. (учні 9-10 класів)

8. **Тест Соціалізації І. Рожкова**, вимірює показники: соціальна адаптованість; автономність; соціальна активність; схильності до гуманістичних норм життєдіяльності (моральності)). . (учні 5-6, 9-10 класів).

9. Рівень академічної успішності здобувачів освіти (учні 5-6, 9-10 класів).

Настановчий етап

Мета:

- Встановлення діалогічного контакту з учасниками тренінгу
- Створення активної установки на роботу, на позитив
- Зняття тривожності, страхів, релаксація

Методи:

- Заспокійлива, конструктивна бесіда
- Релаксація, музико терапія
- Виговорювання кожного учасника групи

Бесіда:

1. Встановлення емоційного контакту з підлітками, взаємне співпереживання. Варто застосовувати такі прийоми: емпатійне вислуховування, співпереживання.

2. Формування в учасників групи впевненості в необхідності змін, спільне планування діяльності для подолання наявних проблем, мотивування участі в груповій психокорекційній роботі, створення активної установки на роботу.

Корекційно-розвивальний етап

Мета: корекція та розвиток учасників програми.

Безпосереднє проведення корекційно-розвивальних занять з учнями.

Завдання програми тренінгових занять: розвивати вміння самоаналізувати й долати психологічні бар'єри, що заважають повноцінному самовираженню; сприяти соціалізації обдарованих дітей, які зазнали труднощі у перехідному періоді; допомогти учням пізнати себе, сприяти розвитку

почуття власної гідності; формувати позитивне мислення та впевненість в собі; навчити розробляти адаптивну стратегію поведінки в стресових ситуаціях; розвинути комунікативні здібності і навички спілкування.

Заняття складаються з 3-х блоків:

- I-й блок «Розвиток емоційної сфери обдарованого учня»;
- II-й блок «Соціальний розвиток»;
- III-й блок «Самопізнання та самовдосконалення».

Форми та методи роботи: ігрові методи, мозкові штурми, метод групової дискусії, робота в парах групах (виконання творчих завдань, «поведінкових» вправ), проєктивні методики вербального типу, пошуково-дослідницька діяльність, елементи релаксації, медитації, казки, притчі, диспути на основі перегляду відеороликів, зворотній зв'язок, рефлексія участі у групових заняттях.

Контрольний етап

Мета: відстеження динаміки показників до та після участі у програмі тренінгів; перевірка і оцінка ефективності роботи.

Методи: (ті самі тести, що й на початку експерименту).

Узагальнюючий етап

Мета: узагальнення результатів.

Основний зміст роботи: систематизація та узагальнення результатів; перевірка й оцінка ефективності роботи; надання рекомендацій; підготовка звіту за результатами роботи.

Список літератури.

1. Баришполь С.В. Посібник практичного психолога: психодіагностика, тестування, розробки уроків психологічного розвитку. – 2-ге вид. – Х.: Вид. група «Основа», 2009.
2. Бохонкова Юлія Олександрівна. Особистісні чинники соціально-психологічної адаптації першокурсників до умов вищих навчальних закладів: дис... канд. психол. наук: 19.00.05 / Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2005.
3. Інтерактивна психолого-педагогічна підтримка соціалізації обдарованих учнів [Текст]: метод. посібн./Гальченко М.С., Андросович К.А., Ткаченко Л.І., Ковальова О.А., Найдьонова Л.М.. – Київ: Інст-т обдар. дитини НАПН України, 2018. – 146 с. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/713795/>
4. Профілактика деструктивної соціалізації обдарованих старшокласників в Інтернет-середовищі : методичні рекомендації / К. А. Андросович, Л. І. Ткаченко. – Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. – 40 с. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/712449/>
5. Психолого-педагогічний супровід соціалізації обдарованих старшокласників в Інтернет-середовищі [Текст]: метод. посіб. / В. В. Камишин, Л. І. Ткаченко, К. А. Андросович, І. В. Бургун. – Київ : Ін-т обдар. дитини НАПН України, 2017. – 108 с. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/711827/>
6. Рибалка В. В. Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників: Монографія/В. В. Рибалка; за ред. Г. О. Балла. – К.: Академія педагогічних наук України, 1998. – 160 с.
7. Рыбалкина Н.В. Идея тьюторства как идея работы с индивидуальной образовательной траекторией. Индивидуально-ориентированная педагогика: Сб. науч. труд. по материалам II научно-практической конференции. - Томск, 1997.
8. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / За наук. ред. Л.М. Карамушки. — К.: Фірма «ІНКОС», 2005. — 366 с.
9. Фурман А. В. Психодіагностика особистісної адаптивності: Наукове видання.– Тернопіль: Економічна думка, 2000.– 197 с.
10. Шугурова Т. Л. Соціалізація та адаптація особистості в умовах сучасного суспільства / Т. Л. Шугурова // Психологія культурно-дозвіллевої діяльності як чинника соціалізації особистості: [монографія] / Під ред. Н.Є. Завацької. – Луганськ: Ноулідж, 2014. – С. 6-13.

ВИХОВАННЯ БЕРЕЖЛИВОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Бобро Артур Анатолійович

*кандидат пед. наук, асистент кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*

Бобро Лілія Вікторівна

*кандидат пед. наук, асистент кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя*

На сьогодні виховання бережливості у підростаючого покоління належить до найактуальніших проблем психолого-педагогічної науки.

Бережливість завжди високо цінувалася в народі. Сьогодні ми маємо собі чітко усвідомити: бережливість як особистісна якість повинна стати органічною складовою сутності кожної особистості. Усім нам необхідно багато чого переосмислити, навчитися і передусім, як бути бережливими та ощадними, і навчити цього дітей.

Наша країна багата повноводними ріками та лісами, чорноземами та іншими природними ресурсами. Тим часом все очевиднішим стає те, що не можна тільки брати від землі. Прийшов уже критичний час замислитися над тим, що ми залишимо наступним поколінням. Як надолужити те, що з такою легкістю витрачено роками?

Бережливість можна розглядати як моральну якість, як позитивну рису характеру спрямовану на все оточуюче середовище і як звичну форму поведінки. Це усвідомлена людиною якість її особистості, що проявляється як діловитість, розуміння того, як заощаджувати та цінувати свій і чужий час, це намагання зберегти те, в що вкладено трудові зусилля людей і дала природа.

Сучасний економічний стан нашого суспільства вимагає виховання в людей бережливого ставлення до народного надбання, матеріальних цінностей; навчання економного, раціонального використання природних багатств. Бережливість – це показник загальної культури людини. Він свідчить про вміння піклуватися про членів своєї сім'ї, про речі, довкола них, про себе, свій дім, село чи місто, про свою Батьківщину. Відомо, що дошкільники ще не можуть створювати соціально-значущі цінності, ось чому і зміст роботи у означеному напрямку має полягати в тому, щоби прищепити дітям свідоме ставлення до того, що зробили й роблять для нього дорослі, привернути увагу до праці дорослих, бо саме завдяки їй існує створений предметний світ, який облагороджує життя [1].

Формування рис, які в своїй діалектичній єдності становлять бережливість, відбувається в багатогранній повсякденній діяльності людини.

Одним з важливих засобів ствердження бережливого ставлення до народної власності як риси особистості є колективне самообслуговування, яке знайшло широке застосування за місцем проживання, в сім'ї тощо. Колективне самообслуговування в родині виробляє нові традиції, суспільні поняття та уявлення у ставленні до народної власності в усіх її членів. Як первинне соціальне середовище і як колективний вихователь, сім'я формує життєві орієнтації дітей та їх уявлення про людські цінності. Якщо ставлення до народної власності батьків суперечить нормам життя, то цим самим завдається серйозна шкода вихованню. Спільні практичні справи в сім'ї: прибирання квартири, приготування їжі т. ін. закладають основи позитивних рис у характерах дітей.

Бережливе ставлення до державної чи приватної власності становить у структурі особистості одну з груп моральних якостей, де провідним є ставлення до людей. Воно ж і визначає ставлення до праці, її результатів.

Розглядаючи питання складових компонентів моральної поведінки та місця в них бережливості, відмічаючи загальні структурні компоненти особистості, можна виділити систему провідних мотивів, які багато в чому збігаються з потребами колективу. В цьому зв'язку виховання бережливого ставлення, скажімо, до державної власності буде високоєфективним лише за умови, коли знання про необхідність зберігати народне добро переростуть у переконання, внутрішню потребу раціонально ставитися до матеріального довкілля. А це відбувається під впливом суспільного середовища, у процесі повсякденної пізнавальної та предметно-практичної діяльності в садочку, школі, сім'ї, мікрорайоні, коли бережливе ставлення до державної власності як риса особистості людини стверджується в соціальному мікросередовищі, де дитина живе, коли вона знає, що ця громадянська якість властива її батькам, колективу, в якому працюють дорослі члени її сім'ї.

Таким чином, моральні норми та принципи виникають і формуються на основі потреб та необхідності людей у спільній діяльності в певних суспільних умовах.

Діти легко визнають та засвоюють ті моральні норми, які мають для них практичну значущість

і необхідність, допомагають виробити відповідну поведінку. Практична основа вчинків дозволяє включати знання, що поступово ускладнюються, в нову сферу стосунків, дій, розширюються уявлення дітей про розвиток природи та суспільства. Те, що знання – це і відповідальність за інших, діти пізнають поступово, зіткнувшись з життям.

Праця перевіряє не лише глибину засвоєних знань, розвинених умінь, а й міцність моральних позицій, у праці розкриваються моральні якості дитини, виявляється якість засвоєння навчального матеріалу. Гра у дошкільників та навчальна праця як основний вид діяльності дітей цього віку не тільки збагачують знаннями, вони вчать порядку, самодисципліні, уважності, вмінню планувати дії, зосереджуватися. Діти цього віку починають проникатись свідомістю важливості знань, а це, в свою чергу, пробуджує в них бажання бути бережливим з іграшками, підручником, наочними посібниками, шкільним майном.

Якщо дитина привчена бережливо ставитися до речей, у неї формуються відповідно звички, наприклад, до охайності. Звична поведінка стабільна, вона дозволяє дитині в однакових, схожих умовах діяти завжди так, як треба.

Кожний вихователь та педагог з свого досвіду знає: легше навчити, ніж переучити. І це насправді так – нові звички формувати простіше, ніж боротися зі старими. Водночас формування позитивних звичок – процес складний. Сформована звичка, як відомо, реалізується на практиці конкретних дій, що мають певну моральну мету. Саме тому провідна роль у вихованні бережливості як невід'ємного компонента економічної культури належить вихователям та вчителю, який зобов'язаний не лише розуміти причини зародження у дітей марнотратства, а й практичною цілеспрямованою діяльністю формувати в нього зважене ставлення до всіх видів витрат [2].

Саме в садочку та початковій школі повинні складатися в дітей чіткі уявлення, формуватися поняття про те, що бережливе ставлення до народної власності є невід'ємною рисою сучасної людини. Зазначені заклади освіти дозволяють створити такі умови, за яких вихователі та вчителі формують високу громадянську та моральну позиції дітей у ставленні до матеріального оточення. До того ж садочок та школа повинна стати центром зосередження всіх педагогічних зусиль, джерелом підвищення педагогічного потенціалу, розширення виховних можливостей суспільства у впливі на підростаюче покоління. Треба зважити і на те, що практичне прищеплення дітям звичок до бережливості має супроводжуватися відповідними роз'ясненнями, оскільки власний досвід будь-якої людини, тим більше дитини, завжди обмежений. Слово ж має необмежені можливості у розширенні цього досвіду, падає йому свідомий характер.

Таким чином, єдність свідомості та дії – перша суттєва умова ефективності виховання бережливості у дітей. Друга така умова пов'язана з урізноманітненням тих сфер життєдіяльності, в яких відбувається формування бережливості. Третя умова виховання бережливості: необхідно, щоб все, що бачать діти навколо себе, навіювало їм одну і ту саму думку – бережливість у всьому і завжди має стати невід'ємною складовою життя кожної людини.

У початковій школі дитина вже має зробити важливий крок у своєму моральному розвитку – від бережливості у ставленні до своїх особистих речей піднятися до усвідомлення відповідальності за збереження всього, що належить колективу класу, школи, суспільству загалом. Найефективнішими чинниками у виховних впливах будуть приклад, показ, тобто всі форми унаочнення. Це тому, що учні цього віку можуть найкращим чином засвоїти те чи інше правило, положення про норми поведінки, лише спостерігаючи за їх реальним втіленням в поведінку та вчинки близьких дорослих або беручи безпосередню участь в реалізації певної конкретної діяльності. Завдяки яскравості сприймання, пам'яті, схильності до фіксації уваги на деталях молодші учні порівняно швидко засвоюють ті чи інші нормативні вимоги, правила.

Спочатку основним мотивом бережливості у молодших школярів виступає поривання до слухняності. Головним чинником у навчальній діяльності першокласника, що стоїть на перешкоді на шляху до формування в нього бережливості, є необхідність оволодіння великою кількістю різноманітних трудових умінь і навичок. Спостерігається такий закономірний зв'язок: чим вагоміші успіхи учня в оволодінні трудовими вміннями та навичками, тим більшою мірою в нього проявляються риси бережливості, і навпаки.

У молодшому шкільному віці закладаються основи моральних і соціальних настанов особистості, особливо інтенсивно розвивається свідомість учня, розширюються його світогляд, досвід. Молодший школяр вже може чітко усвідомити значення пред'явлених до нього вимог, він спроможний контролювати свої вчинки та зіставляти їх з вимогами-зразками, він може керувати своїми бажаннями та спонукати, підкоряючи їх більш значущим мотивам.

Отже, основним чинником у формуванні мотивів бережливості у старших дошкільників та

молодших школярів є перехід значущих суспільних цінностей в «особливий зміст», психолого-педагогічними умовами в якому виступають, з одного боку, спілкування (сім'я, вихователь, група у садочку, вчитель, колектив класу та школи), а з іншого – «особлива форма взаємодії», що характеризується включенням дитини в загальний соціальний процес.

Як бачимо, виховання бережливості – безперервний процес, який відбувається особливо активно у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку під впливом ряду соціальних чинників. Цей процес є ефективним у тому разі, якщо знання про бережливе ставлення до матеріальних цінностей стають переконаннями, внутрішньою потребою берегти ці цінності.

Список використаних джерел

1. Григоренко Г. І., Жадан Р. П. Сухомлинський про виховання бережливості в дітей дошкільного віку. *Наука і освіта: наук.-практ. журнал*. 2008. № 6. С. 32-36.
2. Булавенко С.Д., Є.І. Коваленко. *Життєва економіка: перші кроки: навч.-метод. посібн.* Ніжин: Лисенко М.М., 2018. 655 с.
3. Сазонова А.В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників в ігровій діяльності: дис. канд. пед. наук. 13.00.08. Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2007. 252 с.

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЗАПОРУКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА ЛІКВІДАЦІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ ЩОДО ЖІНОК

Горська М. О.

старший інспектор з особливих доручень Національної поліції України

Розглянуто процес виховання особистості на шляху забезпечення гендерної рівності та ліквідації дискримінації щодо жінок у сучасних умовах.

Ключові слова: *гендерна рівність, гендерна чутливість, дискримінація, жінки, навчання, виховання.*

Протягом останніх десятиліть ми спостерігаємо загальну трансформацію освітнього процесу як у світі, так і в Україні. Навчальний процес та викладання зазнають постійних змін, відбувається запровадження нових форм та методів викладання із метою забезпечення відповідності освітнянських програм і матеріалів новим викликам сьогодення, відбуваються необхідні зміни, як в організації освітньо-виховного процесу, так і в побудові пріоритетних завдань та цілей задля досягнення успіхів у вихованні. Все більше уваги приділяється процесу виховання гармонійної, суспільно свідомої особистості.

У вересні 2015 року на [Саміті ООН](#) прийнято Цілі сталого розвитку із забезпечення сталого майбутнього до 2030 року (далі - Цілі), які є частиною [Порядку денного в галузі розвитку на період до 2030 року](#) та зокрема, передбачають: побудову мирного, справедливого й вільного від соціальних бар'єрів суспільства, реалізацію прав людини для всіх, досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей всіх жінок і дівчат, і забезпечення надійного збереження нашої планети та її природних ресурсів [1]. Зосередимо увагу на Цілі № 4 - якісна освіта та Цілі № 5 - забезпечення гендерної рівності. На наш погляд, освітньо-виховний процес повинен урахувати забезпечення принципів гендерної рівності, знання про які необхідно сформулювати в процесі навчання та виховання, а це свідчить що Цілі № 4 та № 5 є взаємопов'язаними. З огляду на цю обставину, новим викликом для освітнього процесу можна назвати розробку пропозицій щодо впровадження гендерної чутливості в освітній процес вітчизняних закладів освіти та проведення досліджень щодо критичного аналізу змісту навчальної літератури та матеріалів задля виявлення в них зокрема, певних гендерних стереотипів, суспільного розподілу на традиційно чоловічі та жіночі ролі, формування гендерно чутливої поведінки.

Доволі важливим кроком на цьому шляху також є те, що Кабінет Міністрів України проголосував за приєднання нашої держави до міжнародного «Партнерства Біарріц» зі встановлення рівності жінок і чоловіків. Україна взяла на себе зобов'язання у п'яти сферах: розвиток безбар'єрного публічного простору, дружнього до сімей з дітьми та маломобільних груп населення; навчання дітей принципів рівності жінок і чоловіків; запобігання насильству; зменшення розриву в оплаті праці жінок і чоловіків; створення більших можливостей для чоловіків піклуватися про дітей [2]. Виокремлення сфери навчання у самостійний блок свідчить про те, що цьому процесу відведена центральна роль у формуванні відповідального ставлення до проблем гендерної рівності та ліквідації дискримінації щодо жінок.

Тривалий час вважалося, що нерівність жінок і чоловіків обумовлена їх відмінностями від природного, біологічного походження. Тепер же з'являються та розвиваються нові теорії, які пояснюють нерівність жінок і чоловіків культурними та суспільними стереотипами, які, зокрема, формуються і в процесі виховання.

Виховання як процес цілеспрямованої і свідомо контрольованої соціалізації (шкільне, сімейне, релігійне) є своєрідним механізмом управління процесом соціалізації, ідеальною метою якої є особистість, що відповідає соціальним вимогам і одночасно протистоїть негативним тенденціям у розвитку суспільства, життєвим обставинам, які гальмують розвиток її індивідуальності [3]. Дійсно, історія розвитку поглядів на питання нерівності жінок і чоловіків тісно пов'язана із розвитком та вихованням особистості. Існує думка, що власні можливості, які є у кожної особистості від природи, мають бути розвинені та педагогічно скориговані у процесі виховання та навчання.

На думку фахівців, етапи соціального виховання особистості передбачають формування: 1) системи соціальних цінностей, ціннісних орієнтацій, знань, норм, правил поведінки; 2) почуттів; 3) переконань; 4) умінь, навичок поведінки, здатності ефективно використовувати соціальний досвід у своєму житті [4].

З огляду вище наведеного, можна дійти висновку, що саме в процесі виховання формуються характерологічні риси особистості. Тому, вкрай важливо на шляху впровадження принципів гендерної рівності та ліквідації дискримінації щодо жінок надавати ґрунтовні знання з проблемних питань та сформувати свідому особистість з громадянською позицією нового типу - інтелектуально розвинену, морально зрілу, рішучу, готову протистояти викликам, розвивати себе та зберігати оточуючий світ. Справедливо буде поміж рис вихованості такої особистості виокремити наступні: культура поведінки у суспільстві та вдома, дисциплінованість, самоповага, свідомість, відповідальність, відданість справі, громадська активність, емпатія.

Тож, одним із завдань нашого часу у процесі навчально-виховної діяльності є досягнення на загальнонаціональному рівні: ввічливого ставлення до інших людей; поваги до честі та гідності інших людей; непримиримості по відношенню до проявів неповаги та насильства до інших; забезпечення принципів рівності жінок і чоловіків; гендерної чутливості; ліквідації проявів дискримінації, а також звільнення від стереотипів традиційно чоловічих та жіночих ролей у суспільстві. Саме тому, вважаємо за доцільне, на цьому етапі, зосередити зусилля освітян не тільки на високому рівні підготовки, але й на підвищенні рівня особистісних якостей осіб, які навчаються, бо як відомо особистістю не народжуються, а стають.

Список використаних джерел

1. [Резолюція Генеральної Асамблеї ООН](https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E) Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року. URL: https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E (дата звернення: 24.05.2020).
2. Офіційний сайт Офісу Президента України / URL: <https://www.president.gov.ua/news/uryad-pidtrimav-iniciativu-oleni-zelenskoyi-shodo-priyednann-61049> (дата звернення: 07.05.2020).
3. Педагогіка. Тема 4. Роль виховання у розвитку людини і формуванні її особистості. [Електронний ресурс] // БІБЛІОТЕКА ELLIB – Режим доступу до ресурсу: <http://ellib.org.ua/books/files/pedagog/ped1/5406.html> (дата звернення: 26.05.2020).
4. Сушик, Н. С. Сутність і мета технологій соціального виховання особистості / Н. С. Сушик // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 11: Соціальна робота. Соціальна педагогіка : зб. наук. праць. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – Вип. 24 (I том). – С. 109-117

TRAINING OF PRESCHOOL EDUCATION SPECIALISTS FOR TEAM COOPERATION IN CREATING A DEVELOPMENTAL ENVIRONMENT FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

Hudym Iryna

PhD, Senior Research Fellow of the Laboratory of Preschool Education of the Institute of Problems on Education of NAES of Ukraine

Current implementation of inclusive education in Ukraine opens new opportunities for development of the educational system as well as sets a number of important tasks and challenges for educators and parents. An inclusive preschool is an institution that should provide a certain system of educational services in accordance with the needs that arise in children with special educational needs in the process of development and learning. Psychological and pedagogical support of children with special educational needs in educational

institution with inclusive education is a mutually agreed comprehensive activity of a team of specialists and parents aimed at creating the necessary conditions for development of children's personality, knowledge, skills, successful adaptation, rehabilitation, their self-realization and integration into society [3, p. 11].

The important strategy and the main driving force of organization of inclusive education of children with special needs in educational institution is a team of psychological and pedagogical support formed of specialists of institution with involvement of children's parents. The preschool institution includes such permanent participants as: director or educator-methodologist, educator, assistant educator, practical psychologist, social pedagogue, correction pedagogue, teacher-rehabilitation specialist and parents. Moreover, it involves the following specialists: medical worker of the educational institution, doctor, assistant [3, 42].

The composition, functions, tasks and activities of the support team are defined by the Model Regulations on the team of psychological and pedagogical support of children with special educational needs in general secondary and preschool education, approved by the Decree № 609 of the Ministry of Education and Science of Ukraine, June 8, 2018 [1].

The main tasks of the support team are the following:

- to collect information about the peculiarities of children's development, their interests, difficulties, educational needs at the stages of creation, implementation and monitoring of the individual development program;

- to determine the directions of psychological, pedagogical, correctional and developmental services that can be provided within the educational institution based on the conclusion of the Inclusive Resource Centre and ensuring the provision of these services;

- to provide methodological support to pedagogical staff of educational institutions how to organize inclusive education;

- to create appropriate conditions for integration children into the educational environment;

- to conduct consultative work with parents on the peculiarities of children's development and education;

- to organize informational and educational work in educational institution among educators, parents and children in order to prevent discrimination and violation of children's rights,

- to provide the necessary educational, methodological, educational and visual aids, game, educational and didactic equipment, means of individual correction, arrangement of rooms for correctional and developmental classes.

The support team determines the ways of adaptation (modification) of the educational environment, educational materials in accordance with the potential and considering the individual characteristics of the child's development. The ways and forms of adaptive technologies are determined by the features of children's cognitive, speech-communicative, emotional-volitional development during comprehensive psychological and pedagogical assessment of the child's development. [2, 102]

The organization of support for children with special needs in the general educational space of the institution as well as creation a developmental environment to provide quality educational services requires significant training of specialists of the educational institution for team cooperation. In preparatory work with a team of specialists, it is important the following: to inform all participants about the importance, principles and main tasks of the team approach in working with children with special educational needs; to acquaint with the basic principles of inclusive education, the main tasks and conditions of effective psychological and pedagogical support of the child with special educational needs; to determine functions and tasks of each member of the support team in the assessment of needs and further work, to determine the parents' role of as equal members in work of the support team. The effective forms of organizing preparatory work are trainings, consultative meetings with specialists of inclusive resource centres, parents, members of public organizations of people with disabilities.

Formation of the support team, its preparation and coordination of activities is provided by the administration (director, deputy director, methodologist) of the preschool institution. The head of the support team is responsible for creating atmosphere of participation and interaction in institution to ensure a high-quality educational environment of the institution, provide resources and coordinate their use to effectively achieve educational and developmental goals.

Therefore, well-organized team cooperation between specialists, educators and parents of children with special educational needs, contributes to consolidation of efforts in providing a comprehensive study of the capabilities and needs of kids and planning further work with them. Team cooperation encourages educators to expand their knowledge and seek innovative pedagogical technologies to achieve educational goals. Cooperation and efficiency of the team of psychological and pedagogical support will facilitate the adaptation of children with special needs and ensure the creation of socio-psychological conditions for their

successful socialization and development.

References

1. Ppo zatverdzhennia Prymirnogo polozhennia pro komandu psykholoho-pedahohichnogo suprovodu dytyny z osoblyvymy osvithnyimi potrebamy v zakladi zahalnoi serednoi ta doshkilnoi osvity [Approval of the Model Regulations on the team of psychological and pedagogical support of children with special educational needs in a general secondary and preschool education institution]. Retrieved: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/61107/
2. Poroshenko, M.A., & Kolupaieva, A.A. (2018). *Orhanizatsiino-metodychni zasady diialnosti inkluzyvno-resursnykh tsestriv* [Organizational and methodological principles of inclusive resource centres]. Kyiv: Vseukrainska blahodiina orhanizatsiia «Blahodiinyi fond Poroshenka». (In Ukrainian)
3. Sofii, N. Naida, Yu. Semko, O. (2018). *Inklyuzyvne navchannya v zakladakh zahalnoyi serednoyi osvity: kerivnyctvo dlia treneriv* [Inclusive education in general secondary education: A guide for trainers]. Kyiv. (In Ukrainian)

ВПЛИВ БАТЬКІВСЬКИХ УСТАНОВ І СТИЛЮ ВИХОВАННЯ В СІМ'Ї НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дорошенко Н.Л.,

практичний психолог ЗДОН №8 м.Куп'янськ

Психологія розвитку дитини доводить, що фактори, які впливають на становлення дитячої психіки, в одному випадку сприяють, а в іншому - перешкоджають оптимальному розвитку особистості дитини. Так, взаємини в сім'ї, ставлення до дитини з боку батьків можуть формувати ефективну споживчо-мотиваційну систему дитини, позитивний погляд на світ та на самого себе, й ті ж самі фактори, але з іншим психологічним змістом можуть приводити до збиткового розвитку потреб та мотивів, низькій самоповазі, недовірі до навколишнього світу.

Батьківські установки, або позиції, - один з найбільш вивчених аспектів батьківсько-дитячих відносин. Під батьківськими установками розуміється система, або сукупність батьківського емоційного відношення до дитини, сприйняття дитини батьками і способів поводження з ним. Поняття «стиль виховання», часто вживається синонімічно поняттю «позиції», хоча й доцільніше зберегти термін «стиль» для позначення установок та відповідного поводження, що не зв'язані саме з даною дитиною, а характеризують відношення до дітей взагалі [1]

Переконливі і демонстративні спостереження та дослідження, присвячені впливові неправильних або порушених батьківських відносин. Одним з варіантів порушеного батьківського поводження є материнська депривація. Відсутність материнської турботи виникає як природний результат при роздільному проживанні з дитиною, але, окрім того, воно часто існує у виді схованої депривації, коли дитина живе в родині, але мати не доглядає за нею, грубо звертається, емоційно відкидає, відноситься байдуже. Усе це позначається на дитині у виді загальних порушень психічного розвитку. Нерідко ці порушення незворотні. Відомо, що діти виховані без материнської ласки та турботи відрізняються більш низьким інтелектуальним рівнем, емоційною незрілістю. Їм властиві також підвищена агресивність у відносинах з однолітками, відсутність сталості та вибірковості в емоційній прихильності до дорослого. Наслідки материнської депривації виявляються віддалено на рівні особистісних переключувань. У цьому зв'язку привертає увагу варіант психопатичного розвитку ведучим радикалам у вигляді емоційної нечутливості, описаний уперше Д.Боулби – нездатність до емоційної прихильності та любові, відсутність почуття спільності з іншими людьми, відкидання себе і світу соціальних відносин.

Інший варіант переключеного розвитку по своїй феноменології відповідає класичному типові «невротичної особистості», який характеризується низькою самоповагою, нав'язливим страхом втрати об'єкта прихильності, підвищеною тривожністю, залежністю. Але не тільки грубі порушення батьківської поведінки позначаються на психічному розвитку дитини. Різні стилі догляду за дитиною починаючи з перших днів його життя формують ті або інші особливості його психіки та поводження.

Можна виділити і більш складні типи батьківського відношення, де важливим моментом соціалізації дитини, починає виступати параметр виховного контролю. За А.Болдуин є два стилі батьківського виховання – контролюючий та демократичний [2]

Контролюючий стиль містить значні обмеження поведінки дитини: ясне та чітке роз'яснення дитині змісту обмежень, відсутність розбіжностей між батьками та дітьми з приводу дисциплінарних закладів

Демократичний стиль визначається наступними параметрами: високим рівнем вербального спілкування між дітьми та батьками, включеністю дітей в обговорення сімейних проблем, урахування їхньої думки, готовністю батьків прийти на допомогу, якщо це буде потрібно, одночасно вірою в успіх самостійної діяльності дитини; обмеженням власної суб'єктивності в баченні дитини.

Виявляється, що в родинях з демократичним стилем виховання, діти характеризуються помірно вираженою здатністю до лідерства, агресивністю, прагненням контролювати інших дітей, але самі діти важко піддаються зовнішньому контролю. Діти відрізняються також гарним фізичним розвитком, соціальною активністю, легкістю вступу в контакти з однолітками, натомість їм не властиві альтруїзм, сензитивність та емпатія.

Діти батьків з контролюючим типом виховання слухняні, боязкі, не занадто наполегливі в досягненні власних цілей, неагресивні. При змішаному стилі виховання дітям власні слухняність, емоційна чутливість, неагресивність, відсутність допитливості й оригінальності мислення, бідна фантазія. Д.Боумрін у циклі досліджень спробував вичленити сукупність дитячих рис, зв'язаних з фактором батьківського контролю. Були виділені три групи дітей: компетентні, які уникають батьківського контролю і незрілі.

Компетентні - діти з гарним настроєм, упевнені в собі, з добре розвинутим самоконтролем власної поведінки, умінням устанавлювати дружні стосунки з однолітками.

Діти, які уникають батьківського контролю - діти з сумним настроєм, що важко встановлюють контакти з однолітками та уникають нових ситуацій.

Незрілі - невпевнені в собі, з поганим самоконтролем, реакціями відмовлення у фрустраційних ситуаціях.

Автор виокремив також чотири параметри зміни батьківського поводження, відповідальних за перераховані вище дитячі риси:

1. Батьківський контроль: при високому балі за цим параметром батьки воліють робити великий вплив на дітей, здатні наполягати на виконанні своїх вимов, послідовні в них.
2. Батьківські вимови, що спонукають до розвитку в дітей зрілості, батьки намагаються, щоб діти реалізовували свій потенціал.
3. Способи спілкування з дітьми в ході вихованих впливів: батьки з високим балом з цього показника прагнуть використовувати переконання для того, щоб домогтися слухняності, обґрунтовують свою точку зору, одночасно готові обговорювати її з дітьми.
4. Емоційна підтримка: батьки здатні висловлювати співчуття, любов і тепле відношення до дитини.

Виявилось, що комплекс рис компетентних дітей відповідає наявності в батьківському відношенні всіх чотирьох вимірів - контролю, вимогливості до соціальної зрілості, спілкування й емоційної підтримки, тобто оптимальною умовою виховання є сполучення високої вимогливості і контролю з демократичністю і прийняттям. Батьки дітей, що уникають контролю та незрілих дітей мають більш низький рівень усіх параметрів, ніж батьки компетентних. Окрім того, для батьків дітей, що уникають, характерно більш контролююче і вимогливе відношення, але менш тепле. Ніж для батьків незрілих дітей. Батьки останніх виявилися абсолютно нездатні до контролю дитячої поведінки в силу власної емоційної незрілості.

З аналізу літератури випливає, що найбільш розповсюдженим механізмом формування характерологічних рис дитини, що відповідають за самоконтроль, соціальну компетентність, виступає інтеріоризація засобів і навичок контролю, які використовують батьки. Будь-яка поведінка, що зміцнює в дітях почуття, що ними нехтують і не люблять, призводить їх до втрати самостійності і нездатності до співробітництва[3]. При цьому адекватний контроль припускає сполучення емоційного прийняття з високим обсягом вимов, їхньою ясністю, несуперечливістю і послідовністю у пред'явленні дитині. Діти з адекватною практикою батьківського відношення характеризуються гарною адаптованістю до шкільного середовища і спілкування з однолітками, активні, незалежні, ініціативні, доброзичливі, емпатичні.

Підсумуємо зазначене вище. Сім'я існує у системі історичних, соціально-економічних, політичних, правових, моральних, національних, культурних взаємовідносин, є специфічною комунікативною спільнотою і особливим життєвим світом, має своєю універсальною характеристикою культурну визначеність. Сім'я опосередковує вплив конкретного соціуму, виступаючи головною ланкою, що з'єднує людину із суспільством. Існуючи в суспільстві моральні норми та зразки задають визначені еталони уявлень про культуру взаємодії з соціумом через недостатність розвитку її компонентів, що негативно впливає на внутрішньосімейну атмосферу, знижує виховні можливості сім'ї.

Список використаних джерел

1. Алексеева Е.Е. Психологические проблемы детей дошкольного возраста. Как помочь ребенку? Уч.-метод. Пособие. 2-е изд. – СПб.: Речь; - М. : Сфера, 2009.-283 с.
2. Бондаровська В. Школа для батьків. / В.Бондаровська, О.Возіянова та ін. – К.: ПП «Заченко», 2006.- 338 с.
3. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. - К.: МАУП, 2001. - 96 с.

РОЛЬ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Калинюк Жанна Яремівна,

спеціаліст вищої категорії, старший викладач Тлумацької ДМШ

У сучасних державотворчих процесах важлива роль належить мистецькій освіті як освітній галузі. Саме через неї реалізуються актуальні завдання збереження духовної спадщини народу, формується естетична культура особистості.[1] Зміни, що сьогодні відбуваються у мистецькій освіті і розв'язання проблем духовного виховання молодого покоління зумовлюють актуальність даного дослідження.

Дослідження проблем мистецької освіти і її впливу на особистість свідчать про багатовекторність вивчення. Так, у працях сучасних філософів Ю. Л. Афанасьєва, В. А. Бітаєва, В. І. Мазепи, В. А. Лічковаха, Л. Т. Левчук, О. І. Оніщенко, В. Г. Чернеця, С. І. Уланової порушуються проблеми естетичного виховання, гуманізації особи.[2] Аналізуються теоретичні аспекти мистецтва, його культуротворчий і виховний потенціал, розглядається розвиток духовної культури та світоглядної позиції особистості засобами мистецтва. Педагогічні дослідження Г. М. Падалки, О. П. Рудницької, О. П. Щолокової присвячені розробці методології мистецько-освітньої проблематики[3], також тут зазначається про вагомий роль мистецтва та мистецької освіти у вдосконаленні особистості та формуванні її духовного потенціалу.

Метою даної роботи є дослідити вплив мистецької освіти на становлення особистості.

Об'єктом дослідження є особистість підлітка, предметом – система ціннісних орієнтацій, що формуються під впливом мистецької освіти .

Таким чином, доцільно поставити такі завдання :

- розглянути сутність мистецької освіти ;
- здійснити аналіз ;
- виявити вплив мистецьких засобів на формування особистості підлітка.

Гіпотеза дослідження: ймовірно, що мистецька освіта здійснює вагомий вплив на формування особистості, становлення її моральних і духовних цінностей.

При проведенні в дослідженні використано такі методи: анкетування, спостереження ,а також використанні методи опрацювання інформації: синтез ,порівняння.

У рамках дослідження опитано 70 батьків і 90 учнів Тлумацької дитячої музичної школи віком 10-14 років. Опитування проведено вибірково. Для формування вибірки встановлено такі критерії:

- навчання учнів у мистецькому закладі більше 1 року;
- успішність учнів не менше «8» балів;
- активність учнів у культурно-громадському житті школи, міста.

Для вибірки батьків встановлено також критерії:

- в сім'ї повинно бути не менше 2 дітей;
- навчання в музичній школі не є обов'язковим для всіх дітей.

Встановлено в літературних джерелах, що багато педагогів і мистецтвознавців вивчали як впливає мистецтво на розвиток дитини. Та в даному дослідженні показано як музичне навчання і мистецька освіта загалом впливають на формування особистості підлітків в маленькій музичній школі.

Виявлено в результаті опитування і анкетування батьків, що мистецька освіта сприяє активному розвитку особистості кожної дитини в різних аспектах. На запитання: «Що дає мистецька освіта вашим дітям ?», 100 % батьків сказали, що формує духовність дитини і всебічно її розвиває, 92 % вказали на розвиток комунікативності дітей, 87 % побачили ріст креативності, творчого мислення, 68 % відповіли, що покращилася самовпевненість і самооцінка, 54 % відповіли, що гра на інструменті покращує фізичне здоров'я дитини (гра на духових інструментах розвиває легеневу систему).

На запитання: «Чи бажає дитина продовжити навчання у вищому мистецькому закладі?», 10 % батьків відповіли ствердно, а 90 % сказали, що мистецька освіта потрібна дітям тільки для всебічного розвитку, для формування їхньої духовності.

При опитуванні учнів виявлено тенденцію, що мистецька освіта потребує багато вкладених зусиль, праці і часу. На запитання: «Що дає вам мистецька освіта?», 90 % дітей відповіли – розвиток творчого мислення, креативності, 75 % - формує характер і силу волі, 35 % - дає самореалізацію і самовдосконалення. Цікаво, що всі 100 % дітей сказали, що мистецька освіта формує всебічний розвиток їх особистості.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що, дійсно, мистецька освіта впливає на розвиток особистості підлітків, бо формує не тільки духовність і моральність, але і характер, креативність, комунікабельність, навіть впливає позитивно на фізичний розвиток дітей.

Таким чином, в результаті проведеного дослідження виконано всі поставлені завдання і гіпотеза про вагомий вплив мистецької освіти на формування особистості, становлення її моральних, духовних принципів підтвердилася.

Отже, в наш час багаторічний досвід виховання творчих особистостей яскраво свідчить про важливість мистецької освіти в Україні і її вагомий вплив на формування особистості, що забезпечує збереження духовності і моральності нації.

Список використаних джерел

1. Богуцький Ю. П. Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богуцький, В. П. Андрущенко, Ж. О. Безвершук, Л. М. Новохатько; [за ред. Ю. П. Богуцького]. - К.: Знання, 2007. - 679 с.
2. Волков С. М. Мистецька освіта в культурі України 90-х років ХХ століття / С. М. Волков. - К., 2006. - 208 с.
3. Рожок В. Мистецька освіта і Болонський процес / В. Рожок. – Урядовий кур'єр. – 2005. – 4 серпня.

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УНІВЕРСИТЕТУ

Ковальова-Гончарюк Л.О.

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Україна

Сучасна школа конче потребує кваліфікованих фахівців, зокрема, вчителів музичного мистецтва, покликаних поширювати високохудожні зразки музичного мистецтва, активно впливати на формування музично-естетичного досвіду учнівської молоді. Зважаючи на це, вагомим значення набуває формування особистісних професійно значущих якостей майбутнього вчителя, його готовності до професійної діяльності в цілому [2].

Значні потенційні можливості для розвитку особистісно і професійно значущих якостей майбутніх учителів музичного мистецтва має освітній простір педагогічного університету і конкретної кафедри, яка готує майбутніх учителів музичного мистецтва за відповідною освітньо-професійною програмою.

Так, наприклад, колектив кафедри музикознавства, інструментальної підготовки і хореографії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського докладає чимало зусиль для створення саме такого освітнього простору. Зокрема, кафедра підтримує наукові і творчі зв'язки з провідними навчальними закладами України та Європи: Інститутом мистецтв Академії Поморської в м. Слупську (Польща), Університетом М. Кюрі-Склодовської в м. Любліні (Польща), Інститутом музики Свентокшистської академії м. Кельце (Польща), НДІ фольклору та етнографії АН України, Бельцким державним університетом імені Алеко Руссо (Молдова), Республіканським музичним ліцеєм-інтернатом імені С.В. Рахманінова (Молдова) та ін. Студенти беруть участь у спільних конференціях, зустрічах, різних заходах.

На кафедрі плідно працюють студентські наукові гуртки, започатковано проведення Всеукраїнської студентської наукової конференції «Мистецтво у підготовці фахівців соціономічних професій», регулярно проводяться Регіональна студентська наукова конференція «Актуальні проблеми музичної освіти та виховання», Міжнародна науково-практична конференція студентів та молодих науковців «Музичне мистецтво і освіта: досвід та інноваційні шляхи розвитку» та ін., в роботі яких беруть участь молоді вчені та студенти з Польщі, Австрії, Німеччини, Росії, Китаю, Литви, Сирії, Ірану, вищих мистецьких та педагогічних навчальних закладів України. Досвід наукової роботи є, безперечно, важливим для професійного становлення майбутніх учителів музичного мистецтва.

Також розвитку особистісно і професійно значущих якостей майбутніх учителів музичного мистецтва сприяє активна участь студентів в концертах, конкурсах, зокрема, Регіональному конкурсі виконавської майстерності серед молоді та юнацтва; конкурсі трубачів імені Віталія Гуцала

«Тромбеттино» тощо; загально-університетських виховних заходах – літературно-музичних вечорах, концертах, зустрічах, майстер-класах за участю музикантів Польщі, Австрії, України та ін. Важливою складовою виховної роботи серед студентів є залучення їх до участі у щорічних міських та всеукраїнських мистецьких фестивалях.

Варто враховувати також, що багатоаспектність роботи вчителя музичного мистецтва в школі пояснюється сучасними вимогами до організації та проведення різних видів музичної та мистецької діяльності з учнями на уроках музичного мистецтва, що потребує від учителя не тільки систематичних і глибоких професійних знань, умінь та навичок, а й сформованості здатності до саморозвитку, самовдосконалення, наголошує І. Щербак [4]. Вважаємо, що саме творчий освітній простір університету позитивно впливає на розвиток особистісних, професійно значущих якостей майбутніх педагогів-музикантів та сприяє формуванню у них креативності та здатності до професійного саморозвитку.

Значна роль у створенні такого освітнього простору належить викладачам університетів. З цього приводу Л. Виготський писав, що педагог є організатором такого середовища, регулятором і контролером. Йому випадає ліпити, шматувати, кроїти і різати елементи середовища, поєднувати їх різноманітним чином, щоб вони здійснювали те завдання, яке йому потрібне [1].

Погоджуємося з В. Фрицюк щодо того, що до умов мікросередовища, які сприяють формуванню креативності, відносять відсутність регламентації поведінки. Якщо в мікросередовищі немає певних правил, які передбачають поведінку кожного, то необхідно враховувати індивідуальні фактори. Тільки в малорегламентованому середовищі можлива повноцінна реалізація вибору, який ґрунтується на індивідуальних перевагах (в регламентованому середовищі – на усвідомленні необхідності). Нерегламентоване середовище більше відповідає потребі самовираження, у ньому немає раніше запланованих еталонів [3]. На нашу думку, саме таке освітнє середовище ефективно сприяє професійному становленню майбутніх педагогів.

Отже, одним з шляхів удосконалення професійних компетентностей фахівців, зокрема, майбутніх учителів музичного мистецтва, та підвищення їх кваліфікації в умовах сьогодення є використання можливостей освітнього простору університету.

Список використаних джерел

1. Виготський Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психол. очерк: Кн. для учителя. 3-е изд. М.: Просвещение, 1991. 90 с.
2. Гончаренко Л. Формування інструментально-виконавської майстерності майбутнього вчителя музики. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* – Випуск 112. С. 142-149.
3. Фрицюк В.А. Формування креативності майбутнього вчителя музики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2004. 20 с.
4. Щербак І. Інструментально-виконавська підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва як психолого-педагогічна проблема [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/2014-rik/3-mizhnarodna-internet-konferentsiia-2015/sektsiia-2/3550-instrumentalno-vykonavska-pidgotovka-maybutnoho-vchytelya-muzychnoho-mystetstva-yak-psykholoho-pedahohichna-problema>.

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА У ФОРМУВАННІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПІДЛІТКІВ

Кольцова О.С.

*к.п.н., доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання
Херсонського державного університету*

Кострікова К.С.

аспірантка Херсонського державного університету

Олейников Р.В.

студент Херсонського державного університету

Сьогодення обумовлює нові підходи до формування особистісних якостей людини, яка має бути гармонійно розвиненою, соціально активною патріотичною особистістю. Однак, сучасні реалії свідчать про те, що більшість часу діти та підлітки проводять в соціальних мережах та на інших сайтах інтернет-середовища. Все це призводить до негативного впливу зовнішніх факторів на траєкторію формування ціннісних орієнтацій підростаючого покоління.

Дана проблема обумовлює необхідність пошуку нових підходів до формування особистісних

якостей підлітків. Одним з таких підходів є олімпійське виховання (Булатова М., Вацеба О., Єрмолова В., Усаков В. та ін.), яке полягає у подоланні розриву між фізичним і духовним розвитком людини, шляхом поєднання фізичного виховання з інтелектуальним та моральним [1, 2]. Основні напрямки олімпійського виховання реалізуються в контексті олімпійської освіти.

«Метою олімпійської освіти є формування особистості, яка у своїх думках і діях у рамках фізкультурно-спортивної діяльності й у повсякденному житті керується загальнолюдськими гуманістичними нормами поведінки, що культивуються олімпізмом та принципами Олімпійської Хартії» [2].

Враховуючи позитивні результати попередньої роботи факультету фізичного виховання та спорту й загальну спрямованість роботи Херсонського відділення Олімпійської академії України нами було впроваджено основні заходи олімпійської освіти (олімпійські уроки, олімпійська вікторина, олімпійські змагання тощо) в роботу Херсонської ЗЗСО №32. Важливим аспектом роботи було залучення студентів факультету фізичного виховання та спорту (16 чол.) до індивідуальної та групової роботи з дітьми (56 учнів). Зазначимо, що важливість діяльності відображається в отриманні особистісного досвіду, який набувається в процесі спілкування та пізнання навколишнього світу через бачення суспільної та особистісної користі, реалізацію задовільнення потреб дитини в самореалізації та спілкуванні. За названих умов, у підлітків відбувається розширення життєвого досвіду, що впливає на розвиток їх свідомості.

Для визначення ціннісних орієнтацій підлітків, ми проводили тестування за методикою М. Рокича.

Аналіз результатів дослідження засвідчив, що основу ціннісних орієнтацій учнів на початку педагогічного експерименту склали наступні термінальні цінності: любов, наявність відданих та вірних друзів, розваги тощо.

Серед таких цінностей, що отримали найменшу кількість балів – життєва мудрість та впевненість у собі. Найнижчу сходинку займає здоров'я.

Згідно з результатами тестування, нами було укладено рейтинг інструментальних цінностей: „Любов” – 27,4%; „Наявність відданих та вірних друзів” – 17,6%; „Розваги” – 14,8%; „Розвиток” – 11,4%; „Воля” – 9,7%.

З отриманих результатів можна також зробити припущення про очікування школярів. Саме участь у житті класу може принести любов та вірних друзів у сфері своїх однолітків.

Відповідно до результатів тестування, нами також було укладено рейтинг інструментальних цінностей. Аналіз результатів указує, що в підлітків переважають цінності особистісного характеру (твердий характер, сміливість у відстоюванні власної думки, самоконтроль). Також, у дослідженні було визначено, відсоткові показники найбільш переважаючих серед учнів інструментальних цінностей: „Твердий характер” – 21,2%; „Сміливість у відстоюванні думки” – 19,4%; „Самоконтроль” – 15,6%; „Відповідальність” – 13,8%; „Широта поглядів” – 10,1%.

Таким чином, дослідження засвідчує, що соціально-орієнтовані якості займають досить низькі позиції, а на перший план виступають цінності самоствердження особистості.

На наступному етапі дослідження ми, спільно з викладачами факультету фізичного виховання та спорту, студентами, вчителями з фізичної культури та класними керівниками, реалізовували на практиці заходи впровадження складових олімпійської освіти.

Аналіз результатів наприкінці дослідження засвідчив, що основу термінальних цінностей школярів тепер складають наступні: впевненість у собі, наявність відданих та вірних друзів, суспільне визнання тощо.

Згідно результатів тестування, нами було укладено рейтинг інструментальних цінностей. Відповідно до відсоткового розподілу результатів, ми отримали наступні дані: „Упевненість у собі” – 29,8%; „Суспільне визнання” – 20,9%; „Вірні друзі” – 19,4%; „Творчість” – 14,8%.

З отриманих результатів можна зробити висновки про вплив заходів олімпійської освіти на особистісні якості школярів. Саме участь та максимальна задіяність у заходах сприяє розвитку впевненості у собі, що є дуже важливим чинником для подальшого розвитку особистості дитини та її становлення.

Згідно отриманих результатів тестування, ми також уклали рейтинг інструментальних цінностей школярів наприкінці педагогічного експерименту.

У відсотковому значенні отримані результати розподілилися так: „Сміливість у відстоюванні думки” – 26,9%; „Чесність” – 22,6%; „Життєрадісність” – 18,7%; „Самоконтроль” – 12,1%.

Аналіз результатів засвідчив, що заходи олімпійської освіти збільшують значення цінностей особистісного характеру, таких як сміливість у відстоюванні власної думки, чесність, самоконтроль.

Також серед цінностей, що отримали найбільшу кількість балів, виділяємо моральні цінності, важливі не тільки в особистісному значенні, але й соціально орієнтовані, а саме відповідальність та самоконтроль. Найнижчу кількість балів отримали цінності: непримиримість до недоліків інших та високі запити.

Таким чином, порівняльний аналіз результатів дослідження доводить ефективність заходів олімпійської освіти стосовно її впливу на рівень розвитку ціннісних орієнтацій підлітків.

Список використаних джерел

1. Булатова М. М. Олімпійська освіта у системі навчально-виховної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах України / М. М. Булатова, В. М. Єрмолова. – К. : Олімпійська література. – 2007. – 44 с.
2. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика: [навч. посіб.] / В.М. Єрмолова. – К.: НОК, 2011. – 335 с.

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В КОНТЕКСТІ БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ

Солнцева Олена Анатоліївна

*старший викладач кафедри психології, соціальної роботи та інклюзивної освіти
Одеської академії неперервної освіти*

Кожна людина в певний період свого життя потребує особливих умов пристосування середовища, більш комфортніших для життєдіяльності. Тому стає зрозуміло, що створення доступного середовища є суспільним благом кожної людини.

Провідною моделлю сучасних суспільних стосунків стосовно осіб з особливими освітніми потребами є інклюзія, яка ґрунтується на визнанні та повазі індивідуальних відмінностей кожної людини, її участі у суспільній діяльності, розвитку життєвих компетентностей. Суспільство, насамперед, має створити умови для задоволення особливих потреб кожної особистості та прийняття суспільством усіх без обмежень.

Проблеми доступності активно досліджуються вітчизняними та зарубіжними науковцями. Майкл Біднер висунув ідею, про те що функціональний потенціал кожної людини посилюється, коли знімаються довколишні бар'єри – фізичні та ментальні. Рон Мейс, американський архітектор, впровадив принципи доступного дизайну. Він перший почав використовувати термін «універсальний дизайн» [2,3].

Ю.М. Метко за мету дослідження брав визначення спорідненості та відмінності між термінами «доступність» і «універсальний дизайн» при формуванні безбар'єрного середовища з урахуванням потенційних можливостей кожної людини [1,3].

Інклюзивна освіта, як сучасна концепція розуміння філософії освіти та напрям державної політики більшості демократичних держав світу, базується на підході дотримання основних прав і свобод людини.

Надання усім дітям можливість повноцінного соціального життя, завдяки створенню безбар'єрного середовища, забезпечує найбільш повну взаємодію між учасниками освітнього процесу, що є основною метою закладу освіти з інклюзивною формою навчання.

Соціальна модель, яка була представлена у Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, вперше змінила бачення причин труднощів, з якими зіштовхуються особи з особливими потребами – з самого порушення на ті бар'єри, які існують у зовнішньому середовищі. Ці перешкоди можна умовно поділити на такі, як фізичні, інформаційні, інституційні та ментальні [4,5].

Варто зазначити, що розглядаючи бар'єри, ми розуміємо важливість усвідомлення суспільством різноманітності потреб та можливостей кожної людини. Приоритетом в цьому напрямку стає усунення бар'єрів, які виникають на шляху отримання освіти дитиною з особливим освітніми потребами та створення безбар'єрного простору.

Інклюзія повинна бути спрямована на виявлення й усунення бар'єрів, передбачаючи збір, узагальнення і оцінку інформації з великої кількості різних джерел з метою вдосконалення освітньої політики і практики, заохочення дітей та дорослих до навчання.

Список використаних джерел

1. Азін В. О., Байда Л. Ю., Грибальський Я. В., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн : навч.-метод. посіб./ за заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В. – К., 2013. – 128с.

2. Архітектурна доступність шкіл: навч. – метод. посіб. / Під заг. ред. Байди Л. Ю., Красюкової – Еннс О. В. / Кол. авторів: Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В., Буров С. Ю., Азін В. О., Найда Ю. М. – К., 2012. – 216 с.

3. Засенко В.В. Рівний доступ до якісної освіти дітей з особливими потребами /Кроки до демократичної освіти: – 2002. – №1. – С. 34.

4. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навчально – методичний посібник /кол. авторів: Софій Н.З., Найда Ю., Маланчій В.М., Солнцева О.А. – К., – 2018. – 174 стр.

5. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.

ПАРЛАМЕНТСЬКА ПРОСВІТА ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ЯК СКЛАДОВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Гриньова Марія Василівна

*методист НМЛ соціального партнерства та міжнародної діяльності
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»*

Демократичні перспективи розвитку України пов'язуються у суспільстві з проактивною громадянською позицією молоді, зокрема її активною участю у процесі політико-владних відносин, тобто політичною партисипацією.

Під поняттям «політична партисипація» громадян розуміються «правомірні дії громадян, які більшою чи меншою мірою мають на меті обирати представників влади та/або впливати на їх дії, тобто участь у процесі формування, перетворення та впровадження публічної політики» [4, с. 13]. Здійснення політичної партисипації передбачається «завдяки участі у виборах, кампаніях, лобюванні та протестах і переважно асоціюється з представницькою демократією та опосередкованою партисипацією» [3, с.13].

У контексті актуалізації участі молоді у політиці на державному рівні, особливу увагу привертають результати останніх соціологічних досліджень, проведених на замовлення Міністерства молоді та спорту України й рядом вітчизняних та міжнародних неурядових організацій, що ставлять під сумнів вмотивованість та спроможність молоді до ефективної політичної партисипації. Так, аналітичний звіт «Становище молоді в Україні у 2019 році», складений Робочою групою ООН у справах молоді, містить інформацію про те, що «лише 34% молодих людей віком 18-29 років брали участь у парламентських виборах у 2014 році» [1, с. 51].

З огляду на те, що ефективність політичної партисипації громадян першочергово залежить від рівня сформованості їхньої громадянської культури, особливо актуалізується необхідність оновлення підходів до здійснення громадянської освіти дітей та молоді. Слід зазначити, що роль громадянської освіти як потужної соціокультурної технології, що має вагомий вплив на демократичний розвиток держав, визначена на міжнародному рівні, зокрема Переглянутою Європейською хартією про участь молоді у місцевому та регіональному житті (2003) та Хартією Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини (2010). Ця позиція відображена у Концепції розвитку громадянської освіти в Україні, відповідно до якої одним із стратегічних напрямків громадянської освіти є «посилення здатності брати участь у суспільному житті та використовувати можливості впливу на процеси прийняття рішень на всеукраїнському та місцевому рівні (реалізація права на участь)» [2].

У нашому дослідженні ми зосередимо увагу на парламентській просвіті як складовій громадянської освіти й окреслимо перспективи впровадження нових освітніх форматів у роботі з дітьми та молоддю задля розвитку критичного розуміння парламентаризму в нашій державі та спроможності молоді до ефективної політичної партисипації.

Під поняттям «громадянська парламентська просвіта» ми розглядаємо систему «просвітницьких заходів формальної та неформальної громадянської освіти, що націлені на розвиток обізнаності громадян щодо устрою та функціонування парламентаризму в Україні, механізмів взаємодії та впливу громадян на діяльність парламенту та народних депутатів, посилення спроможності громадян до ефективної політичної участі у прийнятті рішень щодо вирішення суспільно-політичних питань, а також формування відповідального ставлення до своїх громадянських прав й обов'язків, пов'язаних з участю на державному та місцевому рівнях» [3, с.11].

Вагомий внесок у становлення громадянської парламентської просвіти здійснюється створеним у 2019 році Освітнім центром Верховної Ради України, діяльність якого має на меті «підвищити довіру громадян до Верховної Ради України, знайомлячи їх з роботою парламенту та депутатського корпусу» [3, с.10]. Потреба розширення діяльності Освітнього центру у регіонах обумовила запит на створення осередків парламентської просвіти, зокрема і в закладах освіти. Так, за ініціативи громадської організації «Об'єднання «Агенція розвитку освітньої політики» у січні-травні 2020 року був реалізований освітній проєкт «Створення мережі інтерактивних парламентських просвітницьких осередків для учнів молодшої та середньої школи». Проєкт, будучи політично нейтральним, мав за мету сприяти розвитку громадянської компетентності школярів, в першу чергу обізнаності у сфері парламентаризму, через впровадження конструктивістських підходів та активних технологій освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини у діяльність парламентських просвітницьких осередків.

За результатами реалізації проєкту в 5 областях України створено пілотну мережу інтерактивних парламентських просвітницьких осередків для учнів молодшої та середньої школи, основна мета діяльності яких полягає «у здійсненні комплексу освітніх заходів для підвищення рівня обізнаності школярів про парламентаризм, роль і функції Верховної Ради України й народних депутатів і формування громадянської компетентності учнів початкової, середньої та старшої школи» [3, с. 16].

Задля надання методичної підтримки діяльності парламентських просвітницьких осередків були здійснені певні навчально-методичні заходи: розроблений пакет навчально-методичних матеріалів з громадянської парламентської просвіти для роботи з дітьми та молоддю в системі формальної та неформальної освіти, який включає в себе навчально-методичний посібник «Мій Парламент: розумію і впливаю», інформаційні плакати та банери, що складають інтерактивну експозицію «Верховна Рада України відкрита до дітей»;

проведено серію навчальних вебінарів для освітян та представників громадських організацій на тему «Ефективні методики й інтерактивні форми громадянської парламентської просвіти для дітей і молоді», в результаті яких були підготовлені координатори парламентських просвітницьких осередків.

Зворотний зв'язок від учасників навчальних вебінарів свідчить про достатній та високий рівень ефективності використання запропонованих у навчально-методичному посібнику «Мій парламент: розумію і впливаю!» розробок уроків парламентаризму, навчальних вправ та квестів у роботі із учнями початкової, середньої та старшої школи.

Наприкінці травня 2020 року пілотні парламентські просвітницькі осередки розпочали свою діяльність з проведення серії онлайн-уроків на тему парламентаризму, присвячених 30-річчю діяльності Верховної Ради України. Онлайн-урок «Мій парламент: розумію та впливаю!» став успішним стартом нової освітньої ініціативи з громадянської освіти дітей та молоді в п'яти регіонах України й продемонстрував одну із можливостей виходу парламентської просвіти за межі уроків правознавства та громадянської освіти.

Можемо зробити висновки, що парламентська просвіта дітей та молоді в Україні потребує значної організаційної та методичної підтримки, тому діяльність парламентських просвітницьких осередків як нового формату роботи з дітьми та молоддю у розвитку політичної партисипації заслуговує на особливу увагу усіх стейкхолдерів громадянської освіти і має позитивні перспективи мережування по всій Україні.

Список використаних джерел

1. Аналітичний звіт «Становище молоді в Україні у 2019 році», складений Робочою групою ООН у справах молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/images/documents/4790/THE%20STATE%20OF%20YOUTH%20IN%20UKRAINE%202019%20укр.pdf>
2. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-konceptiyi-rozvitku-gromadyanskoyi-osviti-v-ukrayini>
3. Мій Парламент: розумію і впливаю. Методичний посібник з громадянської парламентської просвіти для роботи з дітьми та молоддю / Гриньова М., Іванюк І., Паращенко Л., Юрчишин Л. За загальною редакцією Паращенко Л. – Київ, 2020. – 96 с.
4. Посилення ролі молодого покоління у процесах прийняття політичних рішень / Я. Мінкін, Ю. Любич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stan.org.ua/wp-content/uploads/2019/04/strengthening-the-role-of-new-generation-in-decision-making-process.pdf>

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ФОРМАМИ Й МЕТОДАМИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Воронова В.М.,

*здобувач вищої освіти, магістр, кафедра педагогіки, адміністрування і соціальної роботи
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»*

Науковий керівник: Гладуш В.А.,

*доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки,
адміністрування і соціальної роботи ДЗВО «Університет менеджменту освіти»*

Швидкі зміни суспільного розвитку визначають і необхідність змін у підходах до виховання. Визначаючи однією із здатностей підростаючого покоління як конкурентоспроможність, сучасна педагогічна освіта передбачила необхідний перелік компетенцій, які допоможуть підліткам організуватись та найбільш ефективно ними оволодіти. Важливим моментом у вихованні сучасного підростаючого покоління є формування та пропагування інклюзивної культури. Українське освітнє законодавство в останні роки широко розкриває поняття інклюзії, її впровадження на усіх рівнях освітнього процесу. Застосовуючи світовий досвід впровадження інклюзивних практик завдяки волонтерській допомозі, ми можемо вирішити одразу кілька ключових проблем виховання сучасних підлітків. А саме, формуючи у здобувачів освіти компетенції пов'язані із продуктивним співжиттям у суспільстві, формуванням активної громадянської позиції, ми залучаємо їх до важливих суспільних процесів із розбудови толерантного інклюзивного суспільства. Оскільки, за останні роки цій темі було присвячено чимало наукових робіт, дослідницьких проєктів, тому ми вбачаємо актуальність у висвітленні лише окремих моментів виховання підростаючого покоління через його залучення до волонтерської діяльності безпосередньо у галузі організації інклюзивного навчання.

Метою даної публікації є визначення основних виховних аспектів спільної діяльності закладів загальної середньої освіти та волонтерів задля комфортного впровадження інклюзивного навчання та створення ефективного для всіх освітнього простору.

Нормативно-правовою базою для здійснення волонтерської діяльності в освітніх установах є Загальна декларація волонтерів (1990 р.), Закон України «Про волонтерську діяльність» (2011 р.), Закон України «Про освіту» (2017 р.) та інші нормативні документи, які регламентують обидві сфери суспільної діяльності. Визначаючи, волонтерство як багатофакторний аспект суспільної діяльності, який є корисним для усіх його учасників, як волонтерів, так і отримувачів волонтерських послуг, ми вбачаємо в ньому великий виховний потенціал для сучасної молоді.

Н.О. Говоруха у своїй монографії зазначає[4;107], що для участі у волонтерській діяльності особистості необхідно постійно вдосконалювати певні компетенції. Особливо важливими є лідерські задатки та якості, котрі повинен мати волонтер, адже надаючи волонтерські послуги він безпосередньо здійснює вплив на товариша, вміє йому допомогти (іноді й порадою). Одними з ключових вмінь волонтера є налагодження взаємодії в колективі, підтримка позитивного настрою, невпинна мотивація для усіх учасників об'єднання. Враховуючи максималізм підліткового та юнацького віку, прагнення бути причетним до певних груп однолітків, серед яких можна самоствердитись, виховання лідера шкільного колективу за допомогою засобів волонтерства є перспективним завданням сучасної освіти. Згідно тверджень Т.Л. Лях [6; 22] про мобільність волонтерських груп, їхню самоорганізацію визначальним критерієм для учнівської волонтерської організації є спільна мета та добровільна основа діяльності. Волонтерські об'єднання можуть існувати і як неформальні організації, що є комфортним для підлітків.

Підлітковий та юнацький вік – це той час у розвитку людини, коли вона активно засвоює суспільні цінності, адаптує їх до внутрішнього комфорту та згодом використовує. За аналізами доповідей багатьох педагогічних конференцій, власними спостереженнями суспільна активність підростаючого покоління має тенденцію до зниження, що виявляється у їхньому захопленні віртуальним життям. На нашу думку, знаючи вищезгадані особливості розвитку здобувачів освіти загальноосвітніх закладів, педагогічний колектив може зацікавити та вмотивувати їх до волонтерської діяльності.

Здійснюючи різноманітні види діяльності на волонтерських засадах у дітей формуються фундаментальні цінності, вони адаптуються до життєвих реалій та їхнє входження у доросле життя є більш спокійним. Як зазначає В.А. Гладуш [3], успішність даного процесу позитивно впливає на формування здорового сприйняття суспільством осіб, які мають певні порушення та відрізняються певним чином. Для будь якої особистості важливим є фактор її залученості до суспільної діяльності на

загальних засадах. Діти, які мають особливі освітні потреби, мають повне право навчатись із своїми однолітками за місцем проживання [1].

Учні-волонтери, які допомагають соціалізуватись та пристосуватись до умов загальноосвітнього закладу, дітям з певними психофізичними порушеннями виконують не лише корисну діяльність у школі, а й накопичують так званий «соціальний капітал». Дослідниця О.В. Залевська [5] зазначає, що займаючись волонтерською діяльністю особа збагачує власний і суспільний «соціальний» капітал, що включає в себе певні вміння, навички, досвід та цінності. Використовуючи типологію волонтерства за Н.О Говорухою [4], то вищезгадане визначатиметься як волонтерство для розвитку культури та освіти, іноді воно торкатиметься громадських робіт, які також виконуватимуться на добровільних засадах. Головним перевагами участі у такому волонтерстві для підлітків є здобуття нового досвіду спілкування, вироблення цінностей, які визначатимуть їхній світогляд впродовж всього подальшого життя.

Багато дослідників описують види волонтерства, до якого можна залучати саме школярів. До таких належить «зелене» волонтерство, для допомоги тваринам, соціальне волонтерство. Для нас важливим є останній вид волонтерства, бо саме його можна застосувати у закладах освіти для об'єднання дітей-волонтерів та дітей з особливими освітніми потребами.

Прикладом такого волонтерства є участь здобувачів освіти НВК №26 м. Кропивницький в діяльності учнівсько-волонтерського об'єднання «Милосердя». Діяльність даного загону ґрунтується на безкорисливій допомозі усім тим, хто її потребує. Учні-волонтери на добровільних засадах корисно проводять час із дітьми, які навчаються у спеціальних класах закладу. Члени об'єднання організовують для них майстер-класи до свят, під час святково-розважальних заходів волонтери працюють аніматорами, а також допомагають педагогам у проведенні екскурсій до бібліотек та музеїв міста.

Волонтерська діяльність учнівського волонтерського об'єднання «Милосердя», яке функціонує у НВК №26 м. Кропивницький у 2019 році презентувало свої напрацювання на XXIV Всеукраїнському фестивалі до Дня Землі. Темою минулорічного фестивалю була «Рівні рівності», котра пропагувала повноцінну участь у різноманітних заходах і людей з особливими освітніми потребами. Учні-волонтери працювали під час фестивалю у номінації «Громадська думка», де виклали свої думки та поділились досвідом з однолітками та членами журі. Підсумком даної презентації напрацювань стало здобуття 3 місця у даній номінації. Для учнів це був гарний досвід щодо актуалізації власних знань, презентація досвіду, поява нових горизонтів у налагодженні співпраці з однодумцями. Таким чином, головним успіхом діяльності даного об'єднання є допомога дітям з особливими освітніми потребами адаптуватися у загальноосвітньому просторі, залучитись до спільних загальношкільних заходів, екскурсій, гурткової роботи. Про користь цієї діяльності для самих учнів-волонтерів ми вже зазначали вище. Отже, залучення волонтерського сектору в налагодження ефективності інклюзивної освіти є доцільним та формує позитивне ставлення усього суспільства до дітей з особливими освітніми потребами. Завдяки засобам волонтерства ми можемо сформувати ціннісні орієнтири у підростаючого покоління, допомогти їм адаптуватися до умов дорослого життя, виховати соціально відповідальних лідерів українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту»/ Електронний ресурс/ [Режим доступу]: http://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?page_id=63
2. Гладуш В.А. Інклюзивне навчання за участю волонтерів: досвід та перспективи/ В. А. Гладуш //Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. «Наука: теорія і практика» (07-15.08.2014). – Przemyski, 2014. – с. 64-68.
3. Гладуш В.А. Інклюзивний освітній процес і волонтерство: досвід співпраці // Електронний ресурс. Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2581
4. Говоруха Н.О. Соціально-педагогічні умови розвитку волонтерського руху в Україні 1991-2014рр.): монографія. – Харків: ПП Лисенко, - 2019, - 195 с.
5. Залевская Е. В. Концепция социального капитала Р. Патнема применительно к формирующимся стандартам оценки эффективности волонтерских проектов [Электронный ресурс] / Е. В. Залевская, О. С. Залевская // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота. – 2015. – № 1 (51): в 2-х ч. Ч. II. – С. 71–75. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/kontseptsiya-sotsialnogo-kapitala-r-patnem>
6. Менеджмент волонтерських груп від А до Я: навчально-методичний посібник/ за ред. Т.Л. Лях; авт.-кол.: З.П. Бондаренко, Т.В. Журавель, Т.Л. Лях та ін. –К.: Версо-04, 2012, - 288с.

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНИХ ДИСПОЗИЦІЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

Чеменян Гаяне Погосівна,

викладач кафедри теорії музики і вокалу, ПНПУ ім. К.Д. Ушинського

Суспільні трансформації, що відбуваються в Україні формують особистість нового типу. Психологічні та соціологічні дослідження свідчать, що сучасні школярі суттєво відрізняються від старшого покоління, а надалі буде спостерігатися прискорення появи суттєвих відмінностей у цінностях та орієнтирах школярів та молоді. Такі прогнози вимагають здійснення сьгодні реформ в освітній сфері з урахуванням даних обставин та націлених на майбутнє. Ключовою освітньою реформою стала Нова українська школа, орієнтація освіти в якій здійснюється на практичне освоєння знань, створення умов для співпраці, творчості, свободи мислення та взаєморозуміння. Учителю відводиться нова роль – коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини.

Отже, фахова підготовка майбутнього вчителя має відбуватися у новому форматі і бути спрямованою на формування самостійної, компетентної, конкурентоспроможної особистості, здатної до критичного мислення та творчої професійної діяльності; особистості, що вміє ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі, систематично працювати над собою та навчатися впродовж життя.

У зв'язку з новими вимогами до майбутнього вчителя, Л. Хомич наголошує, що у вищій школі потрібно відмовитися від набутих стереотипів у підготовці майбутніх спеціалістів і так організувати навчально-виховний процес, щоб студенти пройшли всі стадії професійного становлення, які б забезпечували формування в них цілісного досвіду самостійної діяльності [3, с. 29-30].

В. Вишківська вважає, що базовими змістовними компонентами такої підготовки виступають набуття студентами власної цілісної картини професійної реальності і ціннісно-сміслових орієнтацій професійної діяльності, становлення і прояв суб'єктності у професійній діяльності, придбання здібностей та досвіду конструювання власної педагогічної системи [1, с.180-182].

Вчитель музичного мистецтва займає особливе місце серед учителів інших предметів, саме на його уроках здійснюється прилучення учнів до мистецтва, формуються ціннісні орієнтації, основи культури, розвиваються творчі здібності, мистецькі таланти. Таким чином, особливого значення набуває особистість самого вчителя музичного мистецтва, як суб'єкта педагогічної діяльності, його особистісні диспозиції, що спрямовують професійну діяльність.

Різноманітні питання удосконалення професійної освіти майбутніх учителів музичного мистецтва висвітлено в працях вітчизняних науковців, зокрема з таких питань: теоретичні концепції професійної підготовки вчителів музичного мистецтва (А. Козир, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Щолокова); неперервної освіти вчителів музичного мистецтва (Н. Мурована, Н. Сегеда); упровадження компетентнісного підходу в професійну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва (Е. Карпова, М. Михаськова, І. Полубояринова, Т. Пляченко); професійної підготовки майбутніх учителів до музично-педагогічної діяльності (А. Болгарський, О. Реброва); питань національної музичної освіти (А. Авдієвський, А. Болгарський, О. Михайличенко).

Проблеми теорії творчості розглядають вчені-психологи: Г. Айзенк, Д. Богоявленська, Л. Виготський, Н. Лейтес, А. Маслоу, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Шадриков та ін.

Дослідженню освітніх цінностей особистості присвячені праці І. Бега, І. Зязюна, Ю. Пелеха та ін. Ціннісну сферу вчителя музики вивчали К. Кабриль, Л. Легейда, Н. Свещинська, Т. Фурсенко, А. Щербакова та ін.

Серед різноманітних засобів формування особистості важливе місце належить вокальній музиці як одному з потужних засобів становлення інтелектуального, естетичного і творчого досвіду людства, як найбільш доступного і затребуваного на уроці музики. Високий рівень професіоналізму сучасного вчителя музичного мистецтва проявляється в синтезі педагогічного та виконавського компонентів його діяльності і дозволяє досягти художнього впливу на особистість учня, формує вокальну культуру, прищеплює любов до виконавської діяльності. Досконале володіння учителем співочим голосом, широкою палітрою засобів передачі змісту вокального твору є необхідною умовою залучення учнів у світ музичного мистецтва [4].

Формування особистості вчителя музичного мистецтва у вокальному класі відповідно потребам сьогodenня та майбутнього, вимагає впровадження у вищих особистісно-орієнтованого та диспозиційного підходів, реалізації збуджувальних стимулів особистості до самовдосконалення, нових технологій в яких враховувалися б думки та інтереси студентів.

Концептуальні положення особистісно орієнтованого підходу та специфіка формування особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва досліджувалися у сфері мистецької освіти (О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька та інші). Особистісно-орієнтований підхід передбачає звернення до особистості студента, дає можливість визначення його інтересів, мотиваційної спрямованості, здібностей, індивідуальних особливостей на основі чого проектується індивідуальна траєкторія навчання, що наповнює зміст вокальної підготовки студента особистісними смислами, між викладачем та студентом складаються партнерські відносини.

Диспозиційний підхід ґрунтується на особистісній обумовленості всіх психологічних процесів. Диспозиції являють собою різні стани схильностей або готовності людини до сприйняття умов діяльності (ситуацій), його поведінкової готовності, яка спрямовує діяльність [2].

В. Ядов розглядає диспозицію (схильність) особистості як ієрархічно організовану систему цінностей та установок, як готовності до оцінювання та дії у відповідних умовах. Сутністю диспозиційного підходу є механізм взаємодії мотивів і стимулів, які призводять до появи установок - цілеспрямованість на той чи інший вектор поведінки особистості (Узнадзе). Диспозиційна система особистості це ціннісно-мотиваційна сфера професійної свідомості студента [2].

Особливий інтерес для формування особистісних диспозицій у вокальній підготовці викликає фольклорно-пісенний репертуар, який є чинником формування цілеспрямованості свідомості студентів. Знайомство з широким спектром українського фольклору відкриває можливості осмислення його значення у професійному становленні, накопичення виконавського досвіду, сприяє визначенню інтересів і потреб студентів. Право вибору репертуару, інтерпретації вокальних творів, виконавських засобів, способів сценічного втілення художніх образів сприяє використанню особистісно спрямованих форм навчання з урахуванням індивідуальних особливостей, впливає на формування позитивної мотивації до професійної діяльності [1].

Специфіка навчання в вокальному класі характеризується своєю діалогічністю або полілогічністю, тому що відбувається шляхом міжособистісного контакту викладача, студента та концертмейстера.

Діалог забезпечує позиції учасників взаємодії в умовах смислотворчості, самовизначення, самореалізації особистості. Діалог – це спілкування, засноване на партнерстві, взаємне прагнення вийти за межі власного «Я», відкриття себе кращого, що допомагає стати краще «Іншому». Діалогічні відносини - це відносини високого ціннісно-смислового рівня, засновані на внутрішній єдності, духовного зв'язку його учасників. Важливою стороною діалогу є вплив співрозмовників один на одного. Це пояснюється тим, що діалогічне спілкування створює реальні умови для взаємообумовленого розвитку думки і досягнення єдиної мети.

Таким чином, формування особистісних диспозицій майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки буде ефективним лише за умови орієнтації педагога на особистісну модель побудови процесу навчання, актуалізації позитивної мотивації до професійної діяльності нестандартними засобами, максимальної уваги до формування ціннісних орієнтацій.

Список використаних джерел

1. Вишківська В. Б. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів / В. Б. Вишківська // Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету : збірник наукових праць звітної-наукової конференції викладачів університету за 2013 рік, 4-6 лютого 2014 року / укл. Г. І. Волинка, О. В. Уваркіна, О. П. Ємельянова. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – с. 180-182
2. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности: Диспозиционная концепция. 2-е расширенное изд. -М. : ЦСПиМ, 2013 [Режим доступа: <https://psyera.ru/dispozicionnyy-podhod-134.htm>]
3. Хомич Л. О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів : автореф. дис. ... док-ра пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. О. Хомич. – К., 1999. – 42 с.
4. Чеменян Г.П. Методика освоения украинского песенного фольклора в процессе подготовки будущих учителей музыки / Г.П. Чеменян // [Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського], журнал №4 (129), -м. Одеса, - 2019, с. 109-115

ФОРМУВАННЯ МІЖЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

Пилипенко-Фріцак Н.А.

*викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян
Сумського державного університету*

Чернякова А.В.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовної підготовки іноземних громадян
Сумського державного університету*

У контексті глобальних процесів інтернаціоналізації освіти одним із перспективних напрямів розвитку вітчизняної освітньої сфери є інтегрування України у світове співтовариство. Тому зрозумілим є прагнення освітян сфокусувати діяльність на формуванні умінь і навичок успішної мовної комунікації студентів-іноземців, міжетнічної толерантності в багатонаціональному освітньому середовищі.

На сьогоднішній день Сумщина є регіоном із багатонаціональним складом, оскільки в освітніх закладах вищої освіти навчаються студенти з 50 країн, зокрема Індії, Палестини, Туреччини, Китаю, Туркменістану, Швеції, країн Африки тощо. Так, у Сумському державному університеті навчається близько 1500 іноземних студентів. З огляду на соціальну напруженість в Україні, враховуючи статистичні дані щодо поширення різних проявів етнічної дискримінації, з упевненістю можна стверджувати, що Сумський регіон перебуває в зоні потенційних ризиків дислокації міжетнічних конфліктів, сегрегації та ксенофобії [4].

Аналіз опитування студентів, викладачів, персоналу та проведення моніторингу з проблем соціальної інтеграції та адаптації студентів-іноземців медичного інституту Сумського державного університету в умовах інтернаціоналізації вищої освіти дає підставу стверджувати, що проблема формування міжетнічної толерантності є надзвичайно актуальною для України в цілому і Сумщини зокрема, і потребує надзвичайно великої уваги до просвітницької роботи серед громади.

Вивчення проблем міжетнічної комунікації студентської молоді в освітньому середовищі стало науковим інтересом вітчизняних дослідників. Особливості формування міжетнічної толерантності студентів у процесі їх навчання та міжетнічні стереотипи у процесі міжкультурної взаємодії висвітлено в науковій розвідці Н. Сергієнко, А. Дудолад [2]. Умови виховання культури міжетнічних стосунків серед підлітків стали предметом наукової розвідки Т. Фогель [3].

На основі термінологічного аналізу наукових розвідок та довідникових джерел спробуємо конкретизувати сутнісні характеристики основного поняття «міжетнічна толерантність» і його компонентів.

Згідно з трактуванням поняття, представленому в Енциклопедії для фахівців соціальної сфери, «толерантність» – це здатність бачити в іншій людині саме *іншу* – носія інших цінностей, логіки мислення, інших норм поведінки, усвідомлення її права бути іншою в умовах іншомовної культури [1, с. 404].

Міжетнічна толерантність – це комплекс рис і здібностей особистості, що дозволяють їй проявляти терпимість, повагу та доброзичливе ставлення до представників інших культурних спільнот: стійкість особистості, яка полягає в доброзичливості, стриманості, соціальній відповідальності; емпатія; соціальна активність; мовна гнучкість та знання культурної і мовної картини світу [1].

Розглядаючи міжетнічну толерантність як комплекс установок, Н. Сергієнко та А. Дудолад у власному дослідженні виокремили в її структурі такі компоненти:

1. Когнітивний (уявлення про інші етнічні групи, їх культуру, міжетнічні відносини; знання про феномен толерантності, права людей незалежно від етнічної приналежності).

2. Емоційний (відношення до інших етнічних груп).

3. Поведінковий (конкретні акти толерантного/інтолерантного реагування, який проявляється у прагненні спілкуватися/дистанціюватися / демонструвати агресію відносно представників інших етнічних груп) [2].

Основною умовою формування міжетнічної толерантності, розуміння і прийняття інших культур є етнокультурна компетентність. У статті вітчизняної дослідниці Т. Фогель етнокультурна компетентність трактується як володіння особистістю такими компетенціями, як прийняття відмінностей, повага до інших людей, здатність гармонійно співіснувати з людьми інших культур, мов та релігій, бути готовими долати забобони та йти на компроміси [3].

В основі міжетнічної толерантності у студентів у процесі навчання лежить прийняття культурних і національних особливостей людини, здатність незалежно від етнічної приналежності до

конструктивної співпраці і діалогу, вміння вислухати та допомогти при необхідності. Слід додати, що міжкультурна інтолерантність проявляється у вимушеній терпимості (прихована міжкультурна інтолерантність) чи відкритих формах агресії, булінгу.

Пріоритетною у формуванні міжетнічної толерантності студентської молоді є роль соціального інституту освіти. Вищий навчальний заклад є одним з найважливіших соціальних середовищ виховання особистості, формування громадянської свідомості, політичної культури, а також міжетнічних установок, організаційного забезпечення толерантної взаємодії між студентами різних національностей [2].

Найбільш продуктивною формою занять у процесі навчальної діяльності, зокрема на уроках з вивчення української мови як іноземної, є тренінг міжкультурного спілкування. Цікавими методами роботи є арт-уроки і майстер-класи з виготовлення символічних поробок у дусі діалогу культур, наприклад, «Полотна миру» (див. Рис.1). На полотні студенти висловлюють власний термін «толерантність» різними мовами. Мета тренінгових занять з елементами арт-майстерності: ознайомити учасників з різними поглядами на окреслену проблему шляхом виготовлення соціальної реклами, залучити студентів-іноземців до тренінгових ролевих вправ з рівноправною участю [4].

Рис.1 Виготовлення полотна миру під час тренінгу міжетнічного спілкування на уроці української мови

Отже, сучасне суспільство характеризується полікультурністю, і проблема формування міжетнічної толерантності іноземних студентів під час навчання у вишах України є актуальним та нагальним питанням. Саме застосування таких інтерактивних методів роботи, як арт-уроки і майстер-класи на заняттях мовної підготовки в багатонаціональній групі сприяють формуванню єдності, вчать студентів жити у світовій спільноті, керуючись принципами толерантності.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. – 2-ге видання / за заг. ред. проф. І.Д. Зверєвої. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. – 536 с.
2. Сергієнко Н. П. Особливості формування міжетнічної толерантності студентів у процесі учбової діяльності / Н. П. Сергієнко, А. В. Дудолад // Проблеми екстремальної та кризової психології. – 2014. – Вип. 15. – С. 235–243. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekp_2014_15_35.
3. Фогель Т.М. Розвиток етнокультурної компетентності підлітків як одна з умов виховання культури міжетнічних стосунків [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/13/statti/fogel.htm
4. Чернякова А. В Міжкультурна толерантність в умовах інтернаціоналізації освіти: погляд студентів-іноземців: навчально-методичні матеріали // науково-популярне видання «Неформальна освіта: кращі практики і проекти : журнал / [гол.ред. Н.П. Павлик, відп. ред. К.А. Марчук]. – Житомир : Вид-во Житомирського держ. ун-ту імені І. Франка, 2019. – Вип. 2. – 130 с. – С.70–72.

НАПРЯМОК 10. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН

ПСИХОЛОГО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ

*Коломоєць Галина Анатоліївна,
науковий співробітник відділу цифрових освітньо-наукових систем Державної наукової
установи «Інститут модернізації змісту освіти»,
Вознюк Алла Вікторівна,
Комунальний заклад Сумський обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти,
завідувач кафедри психології, доктор психологічних наук, доцент*

Актуальність дослідження. Сьогодні вже неможливо навчати традиційно: у центрі освітнього процесу має бути учень. Від його творчої активності на уроці, вміння доказово міркувати, обґрунтовувати свої думки, вміння спілкуватися з учителем, учнями класу, залежить успіх у свідомому опануванні шкільної програми. Однією з інноваційних технологій, що допомагає учням не тільки засвоїти певний обсяг знань, а й сприяє розвитку їх особистісних якостей, є технологія розвитку критичного мислення.

Критичне мислення не є ціллю, а лише інструмент для розвитку предметних знань, умінь та навичок. Коли учні працюють з будь-якою інформацією, вони вчаться мислити, тренують інтелектуальні здібності, не помічаючи, що їхнім інструментом є саме той чи інший навчальний предмет. Набуті навички учні використовують для розвитку власного творчого потенціалу: чим більше вони знають і вміють, тим легше їм створювати власні творчі продукти. Тому розвиток критичного мислення - це необхідна навичка і життєво важливий інтелектуальний ресурс учня. Розвиток критичного мислення стає також актуальним і під час інтенсивних соціальних змін, коли відбувається величезний потік нової інформації, застосування сучасних технологій в освіті, значну частину яких неможливо передбачити. Саме тому очевидна життєва необхідність у розвитку критичного мислення учнів для сучасної освітньої системи.

Дослідженню критичного мислення присвячено праці багатьох науковців. Цей феномен у своїх наукових працях досліджували Дж. Брунер, Л. Виготський, Д. Клустер, А. Кроуфорд, М. Ліпман, Д. Макінстер, С. Метьюз, Р. Пауль, Ж. Піаже, Д. Халперн та інші науковці. Розробці технології розвитку критичного мислення присвятили свої наукові дослідження такі видатні вчені як Л. Брунер, Д. Вертч, Л. Виготський, Дж. Дьюї, М. Коул.

В Україні інтерес до розвитку критичного мислення як освітньої інновації з'явився наприкінці ХХ століття. Так, у 1996 році український учений О. Тягло акцентував увагу на важливості і значущості розвитку критичного мислення в умовах інформаційного суспільства. Серед українських учених вивченню цього питання приділяють значну увагу І. Бондарчук, Т. Воропай, О. Пометун, С. Терно, Л. Терлецька та інші. Специфіку впровадження технології розвитку критичного мислення учнів у практику початкової школи є наукові доробки Л. Варзацької, М. Вашуленка, С. Гончаренка, О. Савченко. Поряд з тим, питання щодо психолого-організаційних умов розвитку критичного мислення учнів знаходиться на етапі дослідження.

Завданнями нашої статті – розкрити специфіку технології розвитку критичного мислення учнів та проаналізувати психолого-організаційні умови її впровадження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні очевидно, що критичне мислення означає не негативність суджень або критику, а розумний розгляд різноманітності підходів для винесення обґрунтованих суджень і рішень. Тому, на думку відомого американського психолога Д. Халперн, освіта, розрахована на перспективу, має забезпечити формування в учнів двох основних груп умінь: умінь швидко орієнтуватись у зростаючому потоці інформації та знаходити потрібне і вмінь осмислювати та застосувати здобуту інформацію [14].

Розвиток критичного мислення – це дуже важливий аспект не лише у навчанні, а і в повсякденному житті, де герої є реальними, а їхні вчинки – це дії твої і твоїх дітей. Навчити учнів мислити критично – означає правильно поставити запитання, направити увагу в правильне русло, вчити роботи висновки та знаходити рішення. Для того, щоб кожен учень зміг розвинути свої творчі можливості, необхідне розумне керівництво з боку вчителя [9].

Американський філософ і педагог Джон Дьюї вважав, що критичне мислення виникає тоді, коли учні починають займатися конкретною проблемою: «Тільки борючись із конкретною проблемою, відшукуючи власний вихід зі сформованої ситуації, учень дійсно думає» [2].

На думку С. Терно, критичне мислення – це здатність використовувати певні прийоми обробки інформації, що дозволяють отримати бажаний результат. Це вміння робити логічні умовні висновки, приймати обґрунтовані рішення, оцінювати позитивні й негативні риси як отриманої інформації, так і самого розумового процесу [6].

Отже, критичне мислення – це здатність виділити проблему, яку необхідно розв'язати, самостійно знайти, обробити і проаналізувати інформацію, логічно побудувати свої думки, навести переконливу аргументацію, здатність мислити мобільно, обирати єдино вірне розв'язання проблем, бути відкритим для сприйняття думок інших, і одночасно принциповим у відстоюванні своєї позиції.

Воно формує самооцінку й самоповагу, учить самостійно міркувати. Ще Конфуцій говорив: «Навчання без міркування – марна праця». На думку Гордона Драйдена та Джаннетт Вос, дві речі мають сформулювати основу шкільної освіти: учіння того, як учитися, і навчання того, як мислити [10].

Годон Драйден писав: «Має значення тільки те знання, яке використовується на практиці». Саме такий підхід в навчанні має стати пріоритетним. Адже мозок людини схожий на комп'ютер, щоб він працював його потрібно ввімкнути. «Ввімкнути» слід і мозок учня. Коли навчання пасивне, мозок не вмикається, тому на першому плані мають бути активні технології навчання, яке дає можливість активізувати мислення учнів, залучати їх до плідної бесіди, мотивувати навчання, показувати різні точки зору, допомагає ставити свої запитання та формувати власну думку [10].

Критичне мислення – це здатність людини чітко виділити проблему, яку необхідно розв'язати; самостійно знайти, обробити і проаналізувати інформацію; логічно побудувати свої думки, навести переконливу аргументацію; здатність мислити мобільно, обирати єдино правильне розв'язання проблеми; бути відкритим до сприйняття думок інших і одночасно принциповим у відстоюванні своєї позиції [10].

Важливі ключові характеристики, які має критичне мислення [7]:

1. Свободу та самостійність (здатність висловити ідею незалежно від інших).
2. Інформація для нього – відправна, а не кінцева точка для розвитку (щоб народити зважену думку потрібно опрацювати величезну кількість матеріалів).
3. Починається з постановки питань та проблем, які потрібно вирішити (перший крок до того, аби навчити учнів критичному мисленню полягає в тому, щоб допомогти їм розгледіти безкінечну кількість питань навколо).
4. Використовує переконливу аргументацію (коли людина знаходить власне вирішення і підкріплює його розумними доказами).
5. Є соціальним процесом (будь-яка думка перевіряється і відточується тоді, коли ми ділимося нею з іншими; коли ми сперечаємось, обговорюємо, заперечуємо і обмінюємося думками з іншими – ми поглиблюємо свою позицію).

Критичне мислення формується та розвивається під час опрацювання інформації, розв'язування задач, розв'язання проблем, оцінювання ситуації, вибору раціональних способів діяльності. Критичне мислення спирається на отриману інформацію, усвідомлене сприйняття власної розумової діяльності та діяльності інших в оточуючому інтелектуальному середовищі. Однак рівень критичності визначається не тільки запасом знань, а й особистісними якостями, установками, переконаннями. Критичність особистості повинна бути напрямлена перш за все на самого себе: на аналіз і оцінку своїх можливостей, особистісних якостей, вчинків, поведінки [5].

Психологи стверджують і життя переконує, що найкращі результати у навчанні учням дають активні форми пізнання, коли знання здобуваються самостійно, в творчому пошуку кожного учня. Вчитель не повинен «підносити» дітям матеріал, він має вчити школярів самостійно шукати істину, робити власні висновки, застосовувати свої знання на практиці, тобто розвивати критичне мислення [3].

Однією з характеристик критичного мислення є вміння людини бачити логічні порушення у твердженнях партнерів. Тому одним із напрямів розвитку критичного мислення є розвиток логічного (правильного) мислення, яке характеризується визначеністю, несуперечливістю, послідовністю й обґрунтованістю.

Критичне мислення – це мислення вищого порядку; воно спирається на отриману інформацію, усвідомлене сприйняття власної розумової діяльності в оточуючому інтелектуальному середовищі. Однак, рівень критичності визначається не тільки запасом знань, а й особистісними якостями, інтелектом. Так у статті «Інтелект, його природа та структура» Галина Силенюк систематизувала

поняття та визначення інтелекту, а також схарактеризувала його роль у пізнавальних здібностях учнів [11].

Критичне мислення – це продуктивна й позитивна розумова діяльність, що характеризується: здатністю людини самостійно аналізувати інформацію; умінням бачити помилки або логічні порушення у твердженнях партнерів; умінням аргументувати свої думки, змінювати їх, якщо вони неправильні; здатністю розпізнавати пропаганду; наявністю розумної долі скепсису, сумнівів; прагненням до пошуку оптимальних рішень; принциповістю, сміливістю у відстоюванні своїх позицій; відкритістю до сприймання інших поглядів.

Технологія розвитку критичного мислення ґрунтується на творчому співробітництві вчителя й учня, орієнтована на розвиток у школярів аналітичного підходу до будь-якого навчального матеріалу, що сприяє розвитку творчого та критичного мислення.

Основні характеристики та принципи критичного мислення: самостійність та індивідуальність; інформація є відправним, а не кінцевим пунктом критичного мислення; критичне мислення завжди починається з постановки й усвідомлення проблеми; критичне мислення прагне до переконливої аргументації.

Застосування технології розвитку критичного мислення дозволяє створити ефективну систему навчання учнів, яка сприяє активізації пізнавальної діяльності; мотивації до навчання; високій результативності освітнього процесу; забезпечує психологічний комфорт; забезпечує вільний вибір; сприяє індивідуалізації навчальної діяльності; створює ситуацію успіху [8].

Суть і мета застосування технології формування критичного мислення такі: освіта не дається вчителем, вона одержується самим учнем. Для цього вчитель має сам оволодіти новим мисленням, відповідним чином сприймаючи зміст навчального матеріалу, вибирати й застосовувати саме ті методи й прийоми навчання, які сприятимуть розвитку критичного мислення учнів.

Технологія формування критичного мислення дозволяє вирішувати завдання: освітньої мотивації (підвищення інтересу до процесу навчання і активного сприйняття навчального матеріалу); інформаційної грамотності (розвитку здатності до самостійної аналітичної та оцінної роботи з інформацією будь-якої 21 складності); соціальної компетентності (формування комунікативних навичок і відповідальності за знання) тощо [4].

Особливості освітнього процесу, побудованого на принципах формування критичного мислення, це [4]:

- використання завдань, розв'язання яких потребує мислення вищого рівня;
- освітній процес організовується як дослідження учнями певної теми, яке здійснюється шляхом інтерактивної взаємодії між ними;
- результатом навчання є не засвоєння фактів і чужих думок, а вироблення власних суджень з даної теми;
- здійснення оцінювання результатів із використанням зворотного зв'язку «учні – учитель»;
- освітній процес потребує від учнів достатніх навичок оперування доказами;
- учні повинні бути вмотивовані до обговорення проблеми.

З метою розвитку креативної, всебічно розвиненої, творчої особистості учня на уроках потрібно створювати умови, які б стимулювали його постійно самовдосконалюватися, висувати нові, нестандартні ідеї, відстоювати власну думку, самостійно вирішувати і проблеми навчальної діяльності.

Необхідно формувати позитивну самооцінку та розвивати критичне мислення учнів. З метою створення сприятливих умов для формування предметних компетентностей учнів учителям варто шукати ефективні емоційні стимули, які викликають позитивні навчальні прагнення учнів.

Значну роль у здатності критично мислити відіграють емоції, тому неабияка увага приділяється розвитку емоційного інтелекту. На уроках необхідно обов'язково знаходити час для креативу, адже вміння генерувати нові ідеї і критично їх осмислювати – чи не основний показник успішності учня. Здатність учнів самостійно та нестандартно мислити, прогнозувати результати, виявляти творчий підхід до розв'язання поставлених завдань є необхідним показником для успішного засвоєння матеріалу. Адже розкриття творчого потенціалу, створення оптимальних умов для самореалізації особистості, тобто розвиток креативності учнів є одним із пріоритетів сучасної освіти.

На розвиток критичного мислення учнів впливає і їх внутрішня мотивація до самого процесу навчання.

Основними вимоги щодо організації навчання з застосуванням технології розвитку критичного мислення є [1]:

- учитель повинен спрогнозувати доцільність застосування технології при вивченні певної теми;

- слід урахувати, якими саме знаннями, уміннями, навичками оволодіють студенти, які здібності та особистісні якості при цьому розвиватимуться;
- учитель взаємодіє з учнями на засадах діалогічності та партнерства;
- ефективність розвитку критичного мислення залежить від майстерності учителя через те, що учитель своїми діями сприяє самостійній діяльності учнів і становленню у них творчого стилю діяльності, спонукаючи вияв їхніх творчих рис активності, організованості, швидкості, гнучкості, оригінальності, проникливості, об'єктивності, ретельності.

Учні, до яких застосувалася технологія розвитку критичного мислення, мають більш глибокі і стійкі знання, вони оволоділи прийомами роботи з інформацією й активно використовують їх у самостійній роботі, тобто реально самонавчаються.

Для розвитку критичного мислення вчителю необхідно на уроках враховувати такі моменти, як:

- учні вчать висловлювати власну думку й обґрунтовувати її;
- беруть до уваги можливість різних поглядів на проблему, аналізують та виявляють здатність змінити свою думку в разі переконливих аргументів на користь іншої точки зору;
- учні пов'язують обговорену проблему з життям, з власним досвідом;
- учні надають можливість висловитись співрозмовникові та дати оцінку.

Навчаючи учнів критично мислити, учитель допомагає їм подивитись на будь-яку життєву ситуацію з різних боків, зорієнтуватися у вирішенні даної проблеми, критично міркуючи, а не скаржачись. Різноманітний характер методик критичного мислення сприяє активізації роботи учнів, становленню гармонійно розвинутої особистості.

У процесі розвитку критичного мислення виробляються вміння співпраці, швидкого та якісного опрацювання текстів, гнучкості входження в ситуації. Креативний підхід до викладання предметного сприяє розвитку уяви учнів, надає відчуття новизни. Важко назвати таку складову критичного мислення, яку не можливо сформулювати. Педагоги навчають учнів навичкам усного та писемного мовлення, вважаючи, що вони зможуть використовувати ці навички, коли будуть говорити чи писати на будь-яку тему.

Критичне мислення не з'являється автоматично у вигляді побічного результату звичайного навчання. Щоб домогтися очікуваного ефекту, потрібно докладати систематичні зусилля щодо вдосконалення мислення. Для того щоб учні могли повністю і свідомо зосередитися на поліпшенні своїх розумових здібностей і розширити сферу застосування отриманих навичок, навчання критичному мисленню має включати в себе велику кількість прикладів із різних сфер життя. Будь-яка людина може мислити критично. Ж. Піаже писав, що до 14-16 років у людини настає етап, коли створюються найкращі умови для розвитку критичного мислення. Разом з тим це зовсім не означає, що дані навички розвинені в кожного з учня однаковою мірою [14].

Для того щоб учень міг скористатися своїм критичним мисленням, йому важливо розвинути в собі ряд якостей, серед яких Д. Халперн виділяє:

1. Готовність до планування. Думки часто виникають хаотично. Важливо впорядкувати їх, вибудувати послідовність викладу. Упорядкованість думки – ознака впевненості.

2. Гнучкість. Якщо учень не готовий сприймати ідеї інших, він ніколи не зможе стати генератором власних ідей і думок. Гнучкість дозволяє почекати з винесенням судження, поки учень не володіє різноманітною інформацією.

3. Наполегливість. Часто, стикаючись з важким завданням, ми відкладаємо його рішення на потім. Розвиваючи наполегливість у напрузі розуму, учень обов'язково доб'ється кращих результатів у навчанні.

4. Готовність виправляти свої помилки. Людина, яка мислить критично, не буде виправдовувати свої неправильні рішення, а зробить правильні висновки, скористається помилкою для продовження навчання.

5. Усвідомлення. Це дуже важлива якість, що передбачає вміння спостерігати за собою в процесі мисленнєвої діяльності, відстежувати хід міркувань.

6. Пошук компромісних рішень. Важливо, щоб прийняті рішення сприймалися іншими людьми, інакше вони так і залишаться на рівні висловлювань [14].

Таким чином, успіх реалізації технології критичного мислення – у створенні педагогом умов на уроках, у яких учні самі будуть відкривати, здобувати й конструювати знання.

У рамках технології розвитку критичного мислення в процесі вивчення є 3 технологічні етапи: фаза виклику, фаза осмислення та фаза рефлексії.

Фаза виклику дозволяє актуалізувати й узагальнити наявні знання з даної теми або проблеми,

викликати стійкий інтерес до теми, мотивувати учня до навчальної діяльності, спонукати учня до активної роботи. Учителю дуже важливо вислухати всі думки. При цьому не може бути «правильних» або «неправильних» висловлювань, дуже важливим є правило: «Будь-яка думка учня цінна». На даному етапі дуже важливо не виправляти, не критикувати думки учнів, не нав'язувати їм своїх поглядів. Ефективно використовувати прийом «питального слова», що дозволяє вирішити 2 завдання одночасно – отримання інформації й розвиток навичок складання питальних речень.

Ціль – формування особистого інтересу для отримання інформації. Учні мають подумати та розповісти іншим (за допомогою індивідуальної, парної, групової роботи; брейнстормінгу; спільних прогнозувань; озвучування проблемних питань тощо) про те, що вони знають з обраної теми для обговорення – так отримані раніше знання усвідомлюються і стають базою для засвоєння нових. Задача вчителя на цьому етапі – узагальнити знання дітей, допомогти кожному визначити «своє особисте знання» і основні цілі для отримання нових.

Фаза осмислення дозволяє учням отримати нову інформацію, осмислити її, співвіднести з уже наявними знаннями. При цьому учні мають відслідкувати своє розуміння і записувати у вигляді питань те, що вони не зрозуміли – для того, щоб пізніше заповнити ці «білі плями». Після ознайомлення з інформацією кожен учень має сказати про те, які орієнтири/фрази/слова допомогли йому зрозуміти інформацію, а які, навпаки, заплутували. Головний принцип етапу осмислення – вчитель має давати учням право/установку на індивідуальні пошуки інформації з подальшим груповим обговоренням та аналізом. Організація роботи на даному етапі може бути різною. Це може бути розповідь, індивідуальна, парна та групова робота, перегляд відеоматеріалу. У будь-якому випадку це буде індивідуальне прийняття та відстеження інформації. У процесі реалізації смислової стадії головне завдання полягає в тому, щоб підтримувати активність учнів, їхній інтерес, що виник під час фази виклику.

Фаза рефлексії спрямована на узагальнення отриманої інформації, присвоєння нового знання, нової інформації учнем, формування в кожного з учнів власного ставлення до досліджуваного матеріалу. Учні мають обдумати те, що вони взнали та як включити нові поняття в свої уявлення; обговорити, як це змінило їхні думки, бачення, поведінку. Сформоване критичне мислення сприяє адекватній рефлексивній оцінці власної діяльності. При завершенні певного етапу роботи над темою діти вчаться ставити собі питання: «Що з вивченого я знаю добре, а що ще недостатньо? Що я повинен зробити для того, щоб усунути прогалини? Чи можу я впоратися самостійно чи мені потрібна допомога?» і планувати свої подальші дії.

Висновки. Розвиток критичного мислення – це багатоаспектний, системний та тривалий процес, який передбачає цілеспрямовану, організовану та поетапну діяльність учнів під керівництвом учителя. Надзвичайно важливо, щоб сучасні вчителі мали не лише ґрунтовні педагогічні, методичні, а й психологічні знання та вміння. Отже, технологія розвитку критичного мислення учнів може бути широко використаний у освітньому процесі. Вона надасть неоціненну допомогу в самоосвіті учнів, а крім того, є своєрідним путівником у сучасній когнітивній психології.

Список використаних джерел

1. Баханов К. О. Технологія розвитку критичного мислення як психолого-педагогічне явище. Історія та правознавство. 2008. № 33. С. 4–9.
2. Вукіна Н. В., Дементієвська Н. П. Критичне мислення: як цього навчати. Х.: Вид. група «Основа», 2007.
3. Касьяненко В. Формування історичного світогляду учнів шляхом розвитку критичного мислення [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://gayvoroninnovacii.blogspot.com/2015/01/2.html>
4. Ковальчук В. І. Інноваційні підходи до організації навчального процесу. – 2-ге видання, перероблене та доповнене. К. : Шк. світ, 2011. 128 с.
5. Козира В. М. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі: навчально-методичний посібник для вчителів. Тернопіль: ТОКІППО, 2017. 60 с.
6. Корінько Л. М. Роль критичного мислення у формуванні учнівських компетенцій. Харків: Основа, 2010. 96 с.
7. Критичне мислення: ключові характеристики та вправи для його розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <file:///C:/Users/alla4/Desktop/659841.pdf>
8. Клустер Д. Что такое критическое мышление? Перемена. 2001. № 4. С. 36–40.
9. Макаренко В. М., Туманцова О. О. Як опанувати технологію формування критичного мисленн. Х: Основа, 2008.
10. Освітні технології розвитку критичного мислення: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Пехоти. К.: А.С.К., 2001. 256 с.

11. Силенюк Г. Ітелект, його природа та структура. Математика в рідній школі. 2015. № 3. С. 38–43.
12. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / за ред. О. І. Пометун. – К. : А.С.К., 2004. 194 с.
13. Тягло О. В. Критичне мислення: навч. посіб. Х.: Основа, 2008. 192 с.
14. Халперн Д. Психология критического мышления: 4-е междунар изд. СПб.: Питер, 2000. 512 с.

ЗАЛЕЖНІСТЬ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВІД РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕЖ ВИКЛАДАЧА

Волинчук О.В.,

*аспірантка ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»*

Важливість рівня сформованості психологічних меж особистості для якісної взаємодії з оточуючими не викликає сумніву. Вивченню цього феномену присвячено низку робіт. Однак аналіз останніх досліджень дозволяє констатувати, що з точки зору педагогіки ця тема висвітлена недостатньо. Певною мірою психологічні межі досліджують з боку взаємодії між учнями, однак цілком упевнено можна стверджувати, що організація навчального процесу головним чином залежить від учителя, тому рівень сформованості особистісних меж викладача виступає значущим фактором якості стосунків між усіма учасниками навчального процесу.

Умовно виділимо такі рівні сформованості психологічних меж: низький, достатній і високий.

Можна уявити, яким чином відбуватиметься спілкування безпосередньо між учнями та між ними й учителем у випадку, якщо психологічні межі останнього нечітко сформовані. За такої умови викладач часто порушуватиме особисті межі учнів чи, навпаки, «дозволятиме» їм поводитися на уроці неприйнятно. В обох випадках така ситуація призведе до зниження якості засвоєння знань та погіршення ставлення учителя й учнів, з одного боку, один до одного, а з іншого – до предмету. Тому, на нашу думку, рівень сформованості психологічних меж учителя відіграє неабияку роль у специфіці взаємодії між ним та учнівським колективом.

Уявімо іншу ситуацію, за якої психологічні межі вчителя перебувають на високому рівні сформованості. За такої умови викладач чітко знає, де закінчуються межі його особистого простору й розпочинаються межі кожного учня; він з повагою ставиться до індивідуальних особливостей студентів, не виділяє так званих «відмінників», не вважає нікого «неуспішним», а підбирає підхід до кожного, розуміючи причини тієї чи іншої поведінки як прояв вікових чи персональних особливостей або стану дитини, враховуючи здібності, характер, особливості уваги, пам'яті та мислення й інших психічних явищ учнів.

Тому на вчителя як організатора навчального процесу на уроці і як керівника стосунків між собою та суб'єктами навчальної діяльності й окремо між ними на його заняттях покладено обов'язок не лише володіти знаннями зі свого предмету, а й бути цілісно й всебічно розвиненою особистістю, що також включає високий рівень сформованості психологічних меж, котрий дозволяє уникнути зверхнього ставлення вчителя до учнів чи, навпаки, неповаги студентів до викладача. Л.П.Бутузова та Н.І.Сидоренко зазначають: «Психологічні межі педагога та учнів значною мірою визначають характер їх міжособистісних стосунків та спілкування, особливо коли йдеться про реалізацію асертивних форм взаємодії, протидії шкільному насиллю та створення багаторівневого безпечного простору освітнього середовища» [1]. У цьому контексті варто звернути увагу на роль вчителя як класного керівника, котрий має тісніший контакт зі своїм класом чи групою порівняно з іншими викладачами.

Класний керівник має особливий вплив на учнів з кількох причин: через глибше знання сімейної ситуації кожного учня, через наявність двостороннього зв'язку з батьками, через необхідність індивідуальної взаємодії з кожним тощо, і тут рівень сформованості психологічних меж піддається кращому спостереженню як з боку учнів, активних батьків, педагогічного колективу, так і з боку самого вчителя. Саме на класному керівникові лежить відповідальність за психологічну атмосферу та характер взаємодії між учнями його класу чи студентами групи. Усвідомлюючи чи не усвідомлюючи особливості психологічних меж учасників навчального процесу, сам класний керівник чи за потреби шкільний психолог може оцінити рівень їх сформованості за певними ситуаціями в класі, стосунками між учнями, а інколи й за проявами булінгу. Тому якщо в колективі панує атмосфера поваги вчителя до учнів незалежно від їх соціального становища, рівня успішності, зовнішнього вигляду, якщо вчитель не демонструє проявів агресії ні до кого і водночас не дозволяє учням верховодити, можна вважати

рівень його психологічних меж достатнім або високим, тобто оптимальним для організації ефективної взаємодії учасників навчального процесу.

Рівень сформованості психологічних меж вчителя також відбивається на характері його взаємин з колегами й може бути діагностований статусом у колективі, наявністю чи відсутністю друзів й однодумців, вагою його думки у вирішенні педагогічних питань, повагою чи неповагою інших викладачів.

Як бачимо, ефективність роботи вчителя як викладача предмету, класного керівника, колеги великою мірою залежить від особливостей його особистісних меж, які ймовірно в період юності певною мірою вплинули на вибір професії педагога. Тому психологічні межі виступають не лише чинником якісної організації вчителем навчального процесу, а й можуть бути причиною вибору такого роду діяльності й росту в ній за умови профпридатності чи зміни роду занять при усвідомленні невідповідності професії потребам соціальної самореалізації. Це пояснюється тим, що достатній рівень сформованості психологічних меж дозволяє особі відділяти «своє» і «чуже» як у фізичному, так і в психологічному планах.

Отже, психологічні межі викладача відіграють важливу роль в організації ефективного навчання й виховання учнів, і, на нашу думку, цей факт вимагає глибшого дослідження зазначеного феномену, що сприятиме підвищенню якості педагогічної діяльності в цілому.

Список літератури

1. Бутузова Л.П., Сидоренко Н.І. Психологічні межі особистості як основа асертивної взаємодії майбутнього педагога. Матеріали III Міжнародного конгресу «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі». 2017.

РЕФЛЕКСИВНА ПАРАДИГМА ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сенчина Наталя Геннадіївна,

*кандидат педагогічних наук, ст. викладач науково-методичної
лабораторії мовно-літературної освіти
кафедри методики викладання і змісту освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»*

Рефлексія є одним із важливих компонентів сучасного освітнього процесу. Весь освітній процес має здійснюватися на принципах гармонізації та гуманізації освіти і бути спрямованим на формування наукового світогляду учнів, виховання в них активної життєвої позиції. Учні повинні вміти орієнтуватися в потоці інформації, самостійно поповнювати свої знання, виявляти творчий підхід до розв'язання навчально-пізнавальних завдань.

Рефлексія у навчанні – це дослідження виконаної діяльності з метою фіксації її результатів і підвищення в подальшому її ефективності. Рефлексивний підхід допомагає учням пригадати, виявити й усвідомити основні компоненти діяльності – її зміст, типи, способи, проблеми, шляхи їх вирішення, отримані результати, а потім поставити цілі для подальшої роботи. У процесі навчання у цьому зв'язку рефлексію школяра вчителі повинні орієнтувати на дослідження двох сфер: перша пов'язана з його предметними знаннями, а друга, психологічна, звернена до нього самого як суб'єкта діяльності й до самої діяльності [1, с. 200].

У педагогіці рефлексія досліджувалася багатьма вченими. Але всі вони сходяться в тім, що результативність впливу педагога на тих, кого навчають, підвищується завдяки активізації рефлексивних процесів. Рефлексія (від пізньолатинського – reflexio – повернення назад, відображення) – форма теоретичної діяльності людини, спрямована на осмислення своїх власних дій і законів; роздуми; самостереження, самоаналіз» [2, с. 89].

Розроблена методика організації рефлексії учня на уроці (за А.В. Хуторським), що будується відповідно до внутрішньої структури рефлексивного акту, охоплює такі етапи:

1. Зупинка предметної діяльності (виконувана предметна діяльність повинна бути завершена або припинена; вся увага учнів зосереджується на подальшому аналізі діяльності).

2. Відновлення послідовності виконаних дій (учням пропонується усно або письмово описати всі свої дії при виконанні діяльності, що рефлексується).

3. Аналіз визначеної послідовності дій з погляду ефективності, продуктивності, відповідності поставленим завданням тощо. Параметри для аналізу рефлексивного матеріалу пропонуються вчителем або визначаються самими учнями на основі навчальних цілей.

4. Виявлення і формулювання результатів рефлексії. Результати рефлексії можуть бути

представлені як: ідеї, припущення, відповіді на запитання тощо за змістом предметної діяльності; прийоми і способи дій, що застосовувалися в ході діяльності; гіпотези, прогнози щодо здійснення подальшої діяльності, щодо її якісного і кількісного боків.

5. Перевірка гіпотез на практиці в наступній предметній діяльності.

Таким чином, дані психологічні механізми рефлексії дозволяють організувати процес зміни своєї діяльності за рахунок його переосмислення шляхом рефлексивних дій, вибору напрямку самокерованого розвитку. Необхідно зазначити, що ці психологічні механізми покладені в основу системної рефлексії, яка організовує процес переосмислення свого розвитку педагогом, своїх відносин з учасниками освітнього процесу [4, с. 154].

Позитивним ефектом рефлексивного навчання є усвідомлення самим учнем переваг рефлексивного мислення. Якими є ці переваги? По-перше, це набута учнем можливість управляти власним мисленням: уміти продуктивно мислити і вдосконалювати це вміння. По-друге, розуміння і прийняття ним рефлексії як неквапливого і поглибленого осмислення подій, явищ і самого себе, яке дозволяє йому отримати новий погляд на довколишній і свій внутрішній світ. Ще одна перевага – відкриття учнем нових аспектів у його соціальному досвіді. Він починає усвідомлювати важливість діалогу в досягненні згоди між людьми, відкритості до інших, відмінних від власних, поглядів та ідей, терпимості до відмінностей у культурі, віросповіданні, соціальному й економічному статусі людей.

Організація усвідомлення учнями власної діяльності має два основних види: *поточна рефлексія*, здійснювана в ході освітнього процесу і *підсумкова рефлексія*, що завершує логічно і тематично замкнений період діяльності. Поточна рефлексія спрямована на активізацію процесу усвідомлення й осмислення здійснюваної у певний час предметної діяльності: її напрям, мета, основні етапи, проблеми, суперечності, способи діяльності, результати. Підсумкова рефлексія відрізняється від поточної великим обсягом діяльності, що рефлексується, і більшою формалізованістю. Методи, форми і зміст підсумкової рефлексії визначає учитель на основі освітньої програми. Підсумкову рефлексію проводять у вигляді спеціального заняття в кінці вивчення великого розділу навчального предмета або, наприклад, у кінці семестру або навчального року, на якому учням пропонується відповісти на такі запитання: *Яким є мій найбільший успіх за цей рік (семестр)? Завдяки чому і як я зміг його досягти? У чому я змінився? Якими є мої просування в знаннях? Що я зрозумів про своє незнання? У чому полягають мої труднощі? Як я їх долаю? Що у мене раніше не виходило, а тепер виходить? Що я навчився робити добре? Які нові види діяльності і способи я освоїв?* [3, с. 277]

Рефлексивні вміння розвиваються особливо ефективно при наявності таких умов: установка учнів на творче виконання завдань, а не на відтворення готових знань; впровадження в навчальну практику комунікативних завдань, які стимулюють вживання в діалозі мовних засобів, що дозволяють продемонструвати активне слухання; володіння техніками формулювання питань; наявність пізнавальних потреб, мотивів, професійних інтересів в учнів; забезпечення самоконтролю, що успішно здійснюється при наявності адекватної самооцінки суб'єкта навчання і його критичного відношення до себе.

Таким чином, рефлексія виступає інструментом і, в той же час, продуктом неперервної освіти, будучи системним фактором її розвитку. Рефлексія має велике значення як для розвитку окремої особистості, так і соціальної спільноти залежно від змісту завдань життєдіяльності: вона приводить до цілісного уявлення, знання про зміст, способи і засоби своєї діяльності; дозволяє критично поставитися до себе і своєї діяльності в минулому, сьогодні і майбутньому; робить людину суб'єктом своєї діяльності.

Список використаних джерел

1. Бизяева А. А. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия / А.А. Бизяева. – Псков: ПГПИ им. С.М. Кирова, 2004. – 216 с.
2. Савельева М.Г. Развитие рефлексивных способностей учащихся в обучении и воспитании: науч.-метод. пособ. / М.Г.Савельева, Е.В.Маслова– Ижевск, 2005. – 89 с.
3. Сенчина Н. Г. Формування педагогічної рефлексії учителів гуманітарних спеціальностей у післядипломній освіті : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н .Г. Сенчина; Державний заклад "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". – Одеса, 2019. – 308 с.
4. Хуторской А. В. Развитие одаренности школьников: Методика продуктивного обучения / А. В. Хуторской. – М.: «Владос», 2000. – 320 с.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ ПРОФЕСІОНАЛА ЗА ДОПОМОГОЮ ПЕДАГОГІЧНОГО КОУЧИНГУ

Колесниченко Юрій Леонтійович

*старший викладач КЗВО "Одеська академія неперервної освіти
Одеської обласної ради"*

Принцип державної політики в галузі освіти – гуманізм, пріоритети загальнолюдських цінностей, життя та здоров'я дітей, орієнтація на реалізацію їх особистого потенціалу як учня так і вчителя – вивчає напрями розвитку освіти на сучасному етапі.

Актуальним стає завдання держави, суспільства і усіх соціальних інститутів щодо посилення уваги до інноваційного потенціалу особистості професіонала для створення нової системи особистісно – зорієнтованої освіти та втілювання нових стандартів освіти. Серед причин послаблення освітнього потенціалу в нашій державі вчені називають традиційну дидактичну парадигму навчання, орієнтовану на засвоєння об'єму знань, готових висновків науки і способів дій. Відповідна парадигма відвертає на другий план завдання виховання та розвитку творчого мислення педагога, що призводить до зниження рівня її духовності, послаблення навчально – пізнавальної та соціальної мотивації.

Сучасна педагогіка вже сьогодні потребує не простого вчителя, а професіонала з інноваційним потенціалом особистості. Формування такого фахівця з інноваційним потенціалом особистості неможливе без інтеграції академічних та практичних знань педагогіки і психології, та особистісних якостей педагога, особа якого відіграє головну роль у житті учня. Кожний педагог має своє особисте життя, планує своє майбутнє і робить це у відповідності до своїх домінуючих потреб та цінностей. Ціннісні орієнтації відображають ставлення людини до соціальних конструктів та моделі соціальної поведінки. Тому саме ціннісна сфера педагога впливає на мотиваційну систему життєдіяльності як учня так і вчителів. І головне сформувавши це можливо лише особистим прикладом, який учні можуть побачити в діяльності, отже, особистісна сфера педагога дуже важлива.

Сьогодні однією з найважливіших умов втілення нових освітніх стандартів є особистісно-професійне зростання педагогів. Високий професійний рівень педагога дозволяє йому володіти груповою динамікою колективу учнів та реалізовувати індивідуальну програму розвитку кожного.

Розглядаючи інноваційний потенціал особистості педагога слід зазначити не тільки ціннісну та професійну сфери, а й особистісний стиль мислення та поведінкові стратегії.

Особистісний стиль мислення розкриває інноваційний потенціал особистості педагога в категоріях позитивного мислення та безоцінного судження нововведень, гнучкості мислення без втрати критичності, ширини загального кругозору, усвідомленні міждисциплінарних зв'язків предметів шкільної програми, а також аналіз не тільки засвоєних учнем компетенцій, а й аналіз та прогнозування розвитку здібностей та потенціалу кожного учня. Вище зазначені категорії передбачають вільне володіння педагога академічними та прикладними знаннями персоніфікованого та особистісно-орієнтованого навчання.

Інноваційний потенціал особистості педагога передбачає сучасну та адаптивну поведінкову стратегію спрямовану на самореалізацію та саморозвиток. Успішна поведінкова стратегія педагога спрямована на досягнення динамічної мети, що відповідає потребам учнівського колективу в цілому, а також і кожному учню окремо, однак, слід підкреслити відповідність загальній меті колективу колег. Успішна поведінкова стратегія базується на задоволенні ресурсів особистості педагога, таких як час, матеріальна база, внутрішні сили, статусність професійного оточення. Задоволеність ресурсних потреб надає змогу педагогу свідомо нести відповідальність за свої дії та їх наслідки, спрямовувати діяльність на досягнення персоніфікованого успіху кожного учня, формувати мету на порядок вище задля прикладання особистих зусиль, розглядати труднощі як задачі на шляху досягнення мети. Успішна поведінкова стратегія передбачає партнерські взаємо поважні відносини у тираді учні – батьки – вчителі, розширюючи тим самим варіативний ряд помічників-партнерів у досягненні мети. Однак, розкриття інноваційного потенціалу особистості залежить лише від вмотивованості педагога.

Усім нам у житті доводиться бути у ролі: наставника, тренера або музи, що надихає («дитина», «мати», «батько», «учитель», «викладач»), – тобто бути коучем. Але залежно від професійної спрямованості та цілеспрямованості коучі, як і зазначені ролі, користуються зовсім іншими списками цілей.

Філософія коучингу: кожна людина живе з почуттям того, що він здатний на більше. (Коучинг - допомога в реалізації цього почуття); кожна людина може все, що вона захоче; кожна людина знає, чого вона хоче; для того, щоб досягти своїх цілей, треба усвідомлювати реальність, бути всебічним і рухатися вперед; хочеш бути щасливим і успішним - будь. Критерії щастя і успіху ти обираєш сам;

кожна людина несе відповідальність за те, як проходить його життя.

На думку Тімоті Голві, коучинг - це метод розкриття потенціалу людини для максимізації власної продуктивності й ефективності [1,264]. Однак це більше, ніж метод, це - спосіб мислення. Основне завдання коучингу - не навчитися чомусь, а стимулювати самонавчання, щоб в процесі діяльності людина змогла сама знаходити і отримувати необхідні знання. В педагогічному коучингу, учасник освітнього процесу сам формулює свої цілі і критерії досягнення, стратегії і кроки, зіставляючи їх з цілями начального закладу.

За визначенням ICF (Міжнародною Федерацією Коучингу), професійний коучинг - це безперервне співробітництво, яке допомагає клієнтам досягти реальних результатів у своєму особистому і професійному житті. За допомогою процесу коучингу клієнти поглиблюють свої знання, покращують свій ККД і підвищують якість життя. «Коуч є дослідником талантів і потенціалу», - С. Канніо [3,240]. В педагогічному коучингу клієнтами є всі учасники освітнього процесу, надалі (здобувач освіти) - вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, аспіранти (ад'юнкти), докторанти, інші особи, які здобувають освіту за будь-яким видом та формою здобуття освіти [4].

Коучинг - один з інструментів розвитку творчого та критичного мислення. Застосовується для вирішення широкого кола завдань і проблем в різних сферах життя і діяльності.

Мета методу педагогічного коучингу - максимальне підвищення результативності особистості (учень, студент, викладач, тренер) в її персональній та професійній діяльності.

Коучинг зародився в 80-х роках минулого століття. Ключовими фігурами цього процесу стали засновники методу:

Тімоті Голві (W. Timothy Gallwey) - автор концепції внутрішньої гри, що лежить в основі коучингу. Уперше концепцію викладено в книзі «Внутрішня гра в теніс» (The Inner Game of Tennis), виданій у 1974 р.

Джон Вітмор (John Whitmore) — автор книги «Коучинг високої ефективності», виданої в 1992 р., розвинув ідеї Голві в застосуванні до бізнесу й менеджменту.

Томас Дж. Леонард (Thomas J. Leonard) — засновник Університету коучів (Coach University — www.coachu.com), Міжнародної Федерації Коучів, Міжнародної асоціації сертифікованих коучів (International Association of Certified Coaches — IAC) і проекту Coachville.com. [5].

Основна ціль коучингу в освітньому процесі це: розкриття внутрішнього потенціалу особистості здобувача освіти для максимізації власної продуктивності й ефективності.

Критерії цілей коучингу в освітньому процесі.

1. Позитивно сформульовані.
2. Конкретні, тобто детально і чітко сформульовані.
3. Чи адекватна дійсності.
4. Чи реальна, тобто відповідає умовам і обставинам здобувача освіти, об'єктивній реальності і здоровому глузду.
5. Чи відповідає цінностям, тобто цінна, важлива для здобувача освіти.
6. Екологічна, тобто не шкодить здобувачу освіти і навколишньому світу.
7. Визначено в часі, має чіткі часові рамки початку реалізації та закінчення.
8. У зоні відповідальності здобувача освіти, тобто керована здобувачем освіти від початку і до кінця.
9. Особиста.
10. Виміряна особистими критеріями.

Для досягнення поставлених цілей вирішуються наступні завдання:

- розвиток особистості здобувача освіти через акцентування відповідальності кожного з учасників;
- реалізація принципу дитиноцентризму (орієнтованування на дитину);
- реалізація компетентнісного підходу у здобувачів освіти;
- створювання умов спрямованих на ефективну організацію процесу пошуку вчителем та учнем шляхів досягнення важливих для них цілей і вибору оптимального темпу просування;
- впровадження інноваційної методики і техніки коучингу.

Але існують перешкоди реалізації коучингу в освіті, які треба буде адаптувати саме під педагогічну діяльність, а саме:

- Психологічний опір особистості, так як реалізація ідей коучингу передбачає руйнування багатьох стереотипів в свідомості і формування нових звичок.
- Сильна залежність результатів методу від особистості і підготовки тренера - коуча, що призводить до нестабільності результатів навчання за однією і тією ж програмою.

За сферою застосування, розрізняються:

- кар'єрний коучинг
- бізнес-коучинг
- коучинг особистої ефективності
- лайф-коучинг.

Кар'єрний коучинг останнім часом називають кар'єрне консультування, що включає в себе оцінку професійних можливостей, оцінку компетентностей, консультування з кар'єрного планування, вибір шляху розвитку, супровід в пошуку роботи і т.д.

У забезпеченні якості впровадження Концепції Нової української школи педагог повинен володіти множинними ролями тренера :

- Наставник
- Фасилітатор
- Лідер
- Консультант
- Менеджер.

Всі ці ролі об'єднує метод педагогічного коучингу. Справедливо буде відзначити, що ідеї коучингу в більшості своїй проголошував ще Сократ, але його філософія не знайшла належного розуміння в суспільстві. "Я не можу нікого нічому навчити, я тільки можу змусити думати". Сократ (470-399 до н.е.).

Заслуга Голлвея, Леонарда і Уйтмора в тому, що, усвідомивши необхідність особистісної підтримки професійної діяльності, ідеї коучингу знайшли більш досконалу форму.

У коучинговому процесі здобувач освіти фокусується на навичках, необхідних для успіху і підвищення власних результатів. Після того як здобувач освіти вибрав тему сесії, коуч (педагог) спостерігає, питає і слухає, допомагаючи проаналізувати концепції та принципи, які допомагають розкрити можливості і спланувати дії. В результаті у здобувача освіти з'являється розуміння щодо найбільш ефективних шляхів досягнення бажаного. Рішення зазвичай знаходяться з прихованих ресурсів здобувача освіти, коучі вірять і знаходять підтвердження унікальності і високого потенціалу їх клієнтів, в їх творчість і винахідливість. Фахівець якій використовує психологічний аспект педагогічного коучингу забезпечує підтримку для розвитку вже наявних у здобувача освіти ресурсів, здібностей і творчих сил. Він підсилює усвідомлення власних можливостей, що веде до більш продуктивних життєвих виборів.

Результативність у коучингу досягається внаслідок того, що людина робить вибір і діє за підтримки коуча, завдяки здібностям коуча і спеціальним коучинговим методикам. Коучі спеціально навчаються для того, щоб свідомо слухати, спостерігати і ефективно використовувати методики відповідно до потреб конкретного клієнта.

Таким чином, маємо низку послідовних дій, які в результаті формують портрет ідеального образу для здобувача освіти, якій він сам для себе створив у продовж супроводу коуча (визначив для себе напрямок, в якому він буде самостійно рухатися на даному етапі і самостійно створює собі план дій, алгоритм досягнення мети у супроводі коуча). Алгоритм можливо створити за допомогою моделі коучингу, враховуючи індивідуальність запита здобувача освіти.

Висновок.

Концепція Нової української школи передбачає нові підходи до навчання, які ґрунтуються на засадах педагогіки партнерства, співпраці між учнями, вчителями та батьками, відхід від авторитарної моделі комунікації, що вимагає переосмислення ролі і педагога, і учня та формування характеристик сучасного вчителя, що містяться у Концепції Нової української школи завдяки педагогічному коучингу як методу, якій допомагає розкрити потенціал кожної особистості.

Отже, педагогічний коучинг це:

- зростаючий процес, в ході якого здобувач освіти дізнається про власні можливості, що складають його прихований потенціал.
- процес, що допомагає фахівцю поглянути на розвиток його особистості, на конкретний етап її розвитку.
- процес, що дозволяє особистості при використанні потрібних методів і прийомів досягти найвищих результатів.
- процес, в ході якого особистість повинна найефективнішим способом управляти собою самостійно.
- процес, в якому людина, отримує велику радість від своїх успіхів і досягнень.

Суть методу - набір технік, доповнений цілим рядом специфічних прийомів і спрямований на швидке досягнення результату.

Основна процедура коучингу - діалог, задавання ефективних питань та уважне вислуховування відповідей. Під час цього діалогу відбувається повне розкриття потенціалу учасника освітнього процесу, підвищується його мотивація, і він самостійно приходиться до важливого для себе рішення і реалізує намічений шлях.

Педагогічний коучинг в умовах Концепції Нової української школи надає змогу педагогічним працівникам розкрити потенціал кожної особистості за допомогою динамічної комбінації знань, умінь, навичок та способів мислення через принцип дитиноцентризму з урахуванням її індивідуальних потреб.

З професійного досвіду для викладача - сприяє підготовці педагогів-коучів, наставників, фасилітаторів, консультантів, менеджерів та лідерів освітнього процесу на основі компетентнісного навчання та орієнтації на результат для максимізації власної продуктивності ефективності протягом усього життя.

Список використаних джерел

1. Голви Т. Максимальная самореализация: работа как внутренняя игра / Т. Голви ; пер. с англ. — М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. — 264 с
2. Державний стандарт початкової освіти затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 — 2 с
3. Каннио С. Мастерство коучинга: лучшие практики в бизнес- коучинге // С. Каннио, В. Лаунер. — Лондон, Мадрид, Нью-Йорк, Мехико, Барселона, Монтеррей, 2012. — 240 с.
4. (ВР України, Закон "Про освіту" від 05.09.2017 N 2145-VIII) стаття 1. пункт 8
5. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%83%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B3>
6. Використання коучингу в системі вищої освіти України / О. О. Нежинська, В. М. Тименко // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. ; НАПН України, Ун-т менедж. освіти ; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін.] ; голов. ред. В. В. Олійник. — К. : АТОПОЛ ГРУП, 2015. — Вип. 15(28). — С. 236–245.

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН

Мостова Тетяна Олександрівна

аспірантка кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності,

Запорізький національний університет

практичний психолог, соціальний педагог

КЗ «Василівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3»

Безперервний розвиток системи освіти, використання сучасних педагогічних технологій, інновації освітнього процесу, нові вимоги до вчителів відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням КМУ від 14.12.2016 № 988 [3], актуалізує ідею забезпечення індивідуально-особистісного та професійно-діяльнісного самовдосконалення педагогів початкової школи завдяки активізації їхньої базової освіти, набутого професійного та життєвого досвіду.

Теоретичні основи готовності педагогів до інноваційної діяльності висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема І. Дичківської, В. Моляко, І. Підласого, Б. Сазонова та ін. Аналіз наукових джерел з педагогічної інноватики дозволяє припускати, що успішність інноваційної діяльності багато в чому залежить від психологічної готовності педагога до сприйняття та реалізації нововведень – М. Боришевський, Г. Головін, Л. Мітіна, Н. Попель, О. Соснюк, О. Францева та ін.

Постійні зміни значення освіти в суспільстві зумовило більшу частину інноваційних процесів. Раніше безумовними орієнтирами освіти були формування знань, навичок, інформаційних і соціальних умінь (якостей), що забезпечують «готовність до життя», у свою чергу, розуміється як здатність пристосування особистості до суспільних обставин. Тепер освіта все більше орієнтується на створення таких технологій і способів впливу на особистість, в яких забезпечується баланс між соціальними та індивідуальними потребами, та які, запускаючи механізм саморозвитку (самовдосконалення, самоосвіти), забезпечують готовність особистості до реалізації власної індивідуальності і змінам суспільства [1, с. 3]. Велика кількість освітніх установ стали вводити деякі нові елементи у свою

діяльність, але практика перетворень зіткнулася з серйозним протиріччям між наявною потребою у швидкому розвитку і невмінням педагогів це робити.

У психології можна виділити два основних підходи до визначення сутності й структури психологічної готовності до професійної діяльності: функціональний та особистісний. З позицій функціонального підходу психологічна готовність – це певний стан психічних функцій, передстартова активізація яких забезпечує оптимальний рівень досягнень діяльності. Особистісний підхід розглядає психологічну готовність як стійке ієрархічне утворення особистості, цілісність психічних процесів якої є умовою успішності діяльності [2, с. 110].

У контексті теорії діяльності взагалі та професійної діяльності зокрема психологічну готовність пов'язують з умовою цілеспрямованої діяльності, її регуляцією, стійкістю та ефективністю, що допомагає людині успішно використовувати знання, досвід, особистісні якості, зберігати самоконтроль і перебудовувати свій спосіб дій. С. Максименко та О. Пелех [4] визначають стан психологічної готовності як складну динамічну структуру, сукупність інтелектуальних, емоційних, мотиваційних та вольових сторін психіки людини в їх співвідношенні з зовнішніми умовами і майбутніми задачами. Складовими такої готовності є: позитивне ставлення до того чи іншого виду діяльності, професії, адекватні до останніх риси характеру, здібності, темперамент, мотивація; необхідні знання, навички, вміння; стійкі професійно важливі особливості пізнавальних, емоційних та вольових процесів.

У психологічному контексті готовність до педагогічної діяльності можна розглядати як інтегративне утворення особистості, що забезпечує цілісність функціонування та регуляції інтелектуальних, емоційних, мотиваційних, вольових та психофізіологічних процесів як умови успішності реалізації професійних функцій.

Готовність учителя до реалізації інновацій є складовою готовності до педагогічної діяльності. Психолого-педагогічний аналіз інноваційної діяльності учителя спрямований на визначення її структурних компонентів, розкриття тих особистісних факторів і внутрішніх механізмів, без яких неможливе здійснення педагогом інноваційних за характером професійних функцій [5, с. 48].

Особистісні професійно важливі характеристики учителя репрезентують структуру й зміст його психологічної готовності до інноваційної діяльності як особливого особистісного стану, який є основою активної суспільної і професійно-педагогічної позиції суб'єкта, спонукає до інноваційної діяльності та сприяє її продуктивності [4, с. 68].

Отже, психологічні навички, а саме такі як мотивація вчителя, адаптація, стресостійкість, саморегуляція потребують індивідуального розвитку. Гармонійне співвідношення особистісних та професійних якостей вчителя початкової школи дасть змогу продуктивно та цікаво будувати освітній процес.

Список використаних джерел

1. Вітюк В.В. Професійний розвиток педагогів в умовах інноваційного освітнього середовища післядипломної освіти регіону / В.Вітюк // Пед.пошук. – 2016. – №1 (89). – С. 3-6.
2. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович / – Мн.: Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
3. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [Електронний ресурс]. – <http://osvita.ua/school/52062/>.
4. Максименко С. Д. Фахівця потрібно моделювати (Наукові основи готовності випускника педвузу до педагогічної діяльності) / С. Д. Максименко, О. М. Пелех // Рідна школа. – 1994. – № 3–4. – С. 68–72.
5. Моляко В. А. Рейтинг уровня подготовки специалистов // Среднее специальное образование / В. А. Моляко. – 1991. – № 11. – С. 21–22.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ПРОЄКТУВАННЯ АРТ-ПЕРСОНІФІКОВАНОГО ПРОСТОРУ

Дерябіна Світлана Василівна,

Шатайло Наталія Вікторівна,

*старші викладачі кафедри методики викладання і змісту освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»*

Сьогодні мистецтво розглядається не лише як класичне, традиційне, а і як мистецтво сучасних, нових форм існування, як складова формування цілісної особистості. Відбувається перенесення художньої інформації в цифрову форму, діджиталізація мистецтва народжує нову естетику – все це

істотно впливає на традиційну мистецьку педагогіку. Тенденція розвитку сучасної освіти передбачає її переведення на технологічний рівень, реалізацію індивідуальних траєкторій розвитку особистості. Одним із ефективних шляхів трансформації мистецької освіти є використання педагогічного інструментарію проєктування арт-персоніфікованого простору, спрямованого не лише на засвоєння учнями знань і вмій, характерне для традиційного навчання, а щонайперше – на всебічний особистісний розвиток учнів та їхню творчу самореалізацію.

У своїй книзі К. Робінсон «Школа майбутнього», висловлює погляди щодо необхідності створення навчально-освітнього середовища, де було б комфортно, безпечно та вільно. Саме таке середовище є основою для персоніфікації, унікальної єдності науки і практики на одній площині, створення простору, де засоби навчання відповідають змісту навчання через одночасне охоплення великої кількості учасників (дистанційне навчання, змішане навчання, арт-педагогічні технології) [1].

Тому сьогодні серед актуальних питань освіти важливо розглянути проблему реалізації персоніфікованого підходу. Адже проєктування персоніфікованого простору, послужить засобом підвищення якості освіти, забезпечить максимальну реалізацію індивідуальних освітніх потреб здобувачів освіти.

Термін персоніфікація, або уособлення (від лат. Persona – особа і facio – роблю, від грец. Πρόσωπον – особа і роιέο – роблю) у словнику психолого-педагогічних понять і термінів трактується, як перенесення ознак і властивостей живого на неживе. Сучасний словник педагогічних термінів пояснює його як процес творення особистості [2,с.236].

Поняття персоніфікації в освіті трактується як особлива форма організації освітнього процесу, що враховує особливості індивідуальних відмінностей особистості. Персоніфікований характер навчання створює умови для самовизначення, самоактуалізації й самореалізації можливостей учнів відповідно до індивідуальних темпів саморозвитку [2,с.235].

Особливістю персоніфікованого навчання є те, що це завжди співтворчість і партнерство педагога і учнів, які реалізуються на двох рівнях. Перший можна умовно назвати імітаційно-творчим, він передбачає різноманітні ситуації, в яких педагог пропонує творчі завдання, вирішення яких відоме йому, але поки невідоме для учнів, і тому їхня діяльність має пошуковий, творчий характер. Проте в об'єктивному сенсі це все ж імітація творчості, відтворення того, що вже було, пошук уже відомих відповідей [2,с.236].

Другий рівень співпраці досягається у тому випадку, коли не лише учні, а й сам педагог не знають наперед готового вирішення проблеми і майбутнього результату. Тоді й виникає дійсно спільний пошук, в якому співпадають і цілі, і предмет, і характер діяльності сторін, що співпрацюють.

Персоніфікований підхід – невід'ємна складова забезпечення цілісного освітнього процесу в системі освіти, орієнтований на формування компетентностей учнів. Даний підхід надає можливість педагогу право вибору, варіанти освітніх програм, маршрутів, освітніх послуг, здійснювати навчання за індивідуальними освітніми траєкторіями відповідно до можливостей особистості. Реалізація даного підходу дозволяє спиратися на внутрішні ресурси особистості учня, розробляти перспективні проєкти особистісного зростання спрямовані на вирішення реальних навчальних завдань та орієнтацію на практику. Тому метою арт-персоніфікованого простору є створення освітньо-виховного креативного, вільного, арт-педагогічного середовища задля пробудження, розкриття внутрішніх ресурсів та права особистості на «рівні можливості», інтеграції навчального процесу [2,с.236].

Діяльність арт-персоніфікованого простору є основою для:

- персоніфікації (набуття досвіду самовираження: вираження власних цінностей, здатностей, можливостей, інтересів, думок, досвід презентації себе та рефлексії власних почуттів);
- застосування арт-педагогічних практик, яке забезпечить «інсайт-орієнтований» характер діяльності, використання можливостей позитивного впливу мистецтва на почуттєво-емоційну, вольову, інтелектуальну сфери особистості, профілактику та корекцію емоційних порушень через багатоканальний спектр впливу мистецтва, відчуття катарсису, атмосферу довіри, розуміння внутрішнього світу людини;
- унікальної єдності науки і практики на одній площині;
- створення простору, де засоби навчання відповідають змісту навчання через одночасне охоплення великої кількості учасників (он-лайн режим, дистанційне навчання);
- забезпечення матеріально-технічної бази для реалізації ідеї;
- застосування конструктивістського навчання на засадах партнерства та співпраці;
- вибору певного виду художньо-творчої діяльності, орієнтації на продукт.

Результатом реалізації арт-персоніфікованого простору стане розвиток навичок людини XXI століття, таких як:

- креативність – здатність до художньо-творчої, продуктивно-перетворювальної діяльності, що не стимулюється ззовні, а викликається внутрішнім спонтанним саморухом в умовах освітньо-мистецького середовища (участь в творчих проєктах);

- рефлексивність – готовність і здатність дитини творчо осмислювати власну діяльність, пробудження творчих сил та внутрішніх емоційних ресурсів, самооцінка (створення особистого онлайн-кабінету, групові дискусії, арт-бук);

- критичне мислення – вибір раціональних способів діяльності, вміння творчо інтерпретувати, ранжувати інформацію за ступенем новизни і значущості (філософія для дітей, ізотерапія, імаготерапія, дискусії).

- комунікативні навички – спілкування на основі розуміння та підтримки через засоби мистецтва, вміння чітко та зрозуміло формулювати свою точку зору з приводу мистецтва (все вище зазначене + тренінги, майстер-класи);

- співпраця – творча взаємодія, ефективне спілкування у різноманітних умовах арт-простору, вияв гнучкості, спроможності до компромісів задля досягнення спільних цілей, цінність особистого внеску кожного члена команди (сесії, відкриті зустрічі, подіумні дискусії);

- орієнтація на допомогу – емоційна зрілість, здатність до альтруїзму, гуманізму, емпатії, включення дітей в активну художню діяльність (філософія для дітей, музикотерапія);

- ведення переговорів – вміння працювати локально та у взаємодії з урахуванням інтересів кожного, брати на себе відповідальність (філософія для дітей, імаготерапія);

- прийняття рішень – врахування інтересів, особиста та групова діяльність (філософія для дітей, проєктна діяльність);

- вирішення комплексних життєвих проблем – вміння адаптуватися, розгляд проблеми з різних позицій, соціально-міжкультурна взаємодія, набуття життєвого досвіду, здатність відповідати за свої дії (філософія для дітей. наставництво, імаготерапія) [1].

Гаслом арт-персоніфікованого простору є: «Мистецтво і навколо нас, і всередині нас!»

Діяльність арт-персоніфікованого простору базується на таких принципах:

– школа – не є лише культурним закладом, а є центром формування культури;

– взаємонавчання «дорослі-дітям, діти-дорослим»;

– форми, методи підбираємо «культурні», демократичні, на принципах гідності того, хто навчає і того, хто навчається.

Результативність арт-персоніфікованого простору виявляється в тому, що навчальний досвід не тільки учнів, а й педагогів стане ефективнішим та креативнішим, коли навчання про культуру і мистецтво як життєву цінність особистості стане навчанням через можливість прояву свободи, спілкування з різними видами мистецтва, навчанням для творчої самореалізації та визнання цінності створеного особистого продукту.

Список використаних джерел:

1. Дерябіна С.В., Нікітенко Р.І., Шатайло Н.В. Застосування арт-педагогічних технологій в діяльності сучасного педагога [Електронний ресурс] / С.В.Дерябіна, Р.І.Нікітенко, Н.В.Шатайло// Науково-методичний журнал «Наша школа» № 4'2016. Режим доступу: http://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/9324/560545/sitepage_39/files/7_deryabina_s_v__nikitenko_r_i__shataylo_n_v__zastosuvannya_art.pdf.

2. Дерябіна С.В. Персоніфікований підхід в умовах неперервної освіти педагогів. / С.В.Дерябіна // Філософсько-світоглядні та культурологічні контексти неперервної освіти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції., м. Дніпро, КЗВО «ДАНУ» ДОР», 2019. - с.236.

УДК 159.9

АКТУАЛЬНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, З ЯКИМИ СТИКАЮТЬСЯ ПЕДАГОГИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Масенко Лариса Володимирівна,

к. пед. наук, доцент факультету фізичного виховання, спорту та здоров'я, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

В навчальних закладах України активізувалися інноваційні процеси, що вимагають педагога з високим рівнем професіоналізму, психологічної та соціальної зрілості його особистості, зі сформованими важливими професійними якостями, а також розуміння, усвідомлення і сприйняття цінностей праці педагога. Тому багато сучасних досліджень багато уваги приділяє виявленню

психологічних чинників і механізмів формування готовності педагога до інноваційної діяльності. Цій проблемі присвячено велику кількість останніх досліджень (І. Богданова, Л. Даниленко, І. Дичківська, О. Дубасенюк, Н. Дука, В. Загвязинський, Л. Подимова, О. Шапран та ін.). Аналіз наукових джерел свідчить про значну залежність успішної інноваційної діяльності від психологічної готовності педагога до сприйняття і реалізації нововведень (М. Боришевський, В. Загвязинський, Л. Мітіна, Є. Павлутенков, О. Соснюк, О. Францева та ін.) [4].

Викладення основного змісту. В концепції професійного розвитку особистості провідним фактором є внутрішнє середовище особистості, її активність. Саме здатність особистості вступати у всякого роду взаємодії і, тим самим, проявляти себе активно, на нашу думку, виявляється сьогодні найбільш затребуваною в аналізі професійного розвитку особистості. Насамперед це пов'язано з прийняттям ідеї саморозвитку як методологічно центральної в рамках сучасного психологічного знання. Процес професійного розвитку тим самим стає процесом конструювання людиною своєї суб'єктності, свого образу світу, своєї Я-концепції, себе в професії [1].

Не менш важливим є креативний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності, що виявляється через відкритість щодо педагогічних інновацій, гнучкість, критичність мислення, творчу уяву. Готовність до інноваційної педагогічної діяльності — особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії [2, 5].

Намагання відійти від предметної диференціації освіти, її репродуктивності, змінюючи роль педагога з наставника на співучасника процесу навчання, супроводжуються дезадаптацією педагогів, що, мабуть, зумовлено негативними змінами на рівні функціонування емоційної, вольової, інтелектуальної сфер психіки учасників інноваційної діяльності [6].

Для формування психологічної готовності вчителя до інноваційної діяльності необхідно організувати психолого-педагогічні семінари, конференції з обміну досвідом, круглі столи, диспути, науково-практичні конференції, практикуми, проблемні творчі семінари, проблемні творчі групи, динамічні пошукові групи, школи педагогічної майстерності, школи передового педагогічного досвіду, творчі лабораторії. Предметом розгляду та обговорення можуть бути впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес, переваги інтерактивного навчання, стимулювання творчості методами активного навчання, розвиток креативного мислення засобами тренінгових технологій, стимулювання творчої активності шляхом застосування особистісно-орієнтованих технологій та ін.

Аналіз психолого-педагогічних джерел з даної проблематики, розробка та забезпечення цілісної системи психолого-педагогічного супроводу формування психологічної готовності педагога до інноваційної діяльності сприяє, на нашу думку, професійному збагаченню педагога, становленню і розвитку його професіоналізму. Педагог, який характеризується високим рівнем професіоналізму, здатний вирішувати завдання навчально-виховного процесу, орієнтуючись на досягнення сучасної психології і педагогіки, відзначається соціальною компетентністю, готовий працювати в умовах конкуренції освітніх послуг та професійних змагань, володіє високим рівнем педагогічної майстерності та креативності [3].

Порівняння протилежних груп педагогів-консерваторів та педагогів-інноваторів дозволило виділити психологічні якості особистості, які визначають її інноваційну спрямованість. До особистісних якостей притаманних педагогам інноваційного типу відносяться наступні: достатній оптимізм, що, навіть у складній критичній ситуації, дозволяє зберігати віру в успіх; знижена емоційна чутливість, яка дає можливість зберігати душевний спокій у нелегких умовах педагогічної роботи та виключає надмірну реактивність на події; високий рівень внутрішньої локалізації контролю вольової дії, наслідком якої є особиста відповідальність за власні дії, а не перекладання на інших людей або зовнішні «об'єктивні обставини»; значна гнучкість мислення, тобто бачити проблему з різних ракурсів і вміння швидко переключатися при її вирішенні.

Отже, питання, пов'язані з психологічною готовністю педагогів до інноваційної діяльності, є своєчасними і потребують подальших ґрунтовних наукових досліджень. Це насамперед стосується необхідності з'ясування рівня сформованості ціннісних орієнтацій, установок та інтересів, що на практиці дозволить спланувати розвиток інноваційного потенціалу педагога, який є важливим компонентом структурних професійних якостей.

Список використаних джерел

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська // – К., 2004. – 279с.
2. Дяченко О. Д. Креативність як фактор підвищення якості освіти / О. Д. Дяченко // Вісник СевНТУ : Зб. наук. праць. Вип. 127. Серія : Педагогіка. – Севастополь, 2012. – С. 140-142

3. Єгорова Є. В. Психологічна допомога особистості у плануванні її професійної кар'єри/ Є. В. Єгорова // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення в умовах соціально-економічної нестабільності : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (28 жовтня 2014 р., м. Київ) : у 2 ч. – Ч. 1 / уклад. : Л.М. Капченко, С.О. Тарасюк, Л.Г. Авдєєв та ін. - К. : ІПК ДСЗУ, 2014. – С. 34-40.

4. Жукова О. Готовність майбутнього фахівця та викладача до інноваційної навчальної діяльності // Вісник Львівського університету- Серія педаг -2010- Вип. 26. - с. 29-33.

5. Хименець В.В. Інноваційна освітня діяльність. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.

6. Щербакова І. М. Психологічні проблеми підготовки педагогів до інноваційної професійної діяльності / І. М. Щербакова // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [«Ідеї, реалії та перспективи освітніх інновацій: філософія, психологія, методика»], (Суми, 20–21 квіт. 2006 р.). – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – Ч. 1. – С. 72–73.

ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ СИМПТОМІВ ПТСР У ДІТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Омельченко Яніна Миколаївна,

кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник лабораторії консультативної психології та психотерапії

Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Проблема психопрофілактики, виникнення, подолання психотравми/ПТСР у дітей, розвитку їхньої здатності опиратися впливам стресових чинників є надзвичайно актуальною на сьогоднішній день. Соціально-економічна нестабільність у країні, масові заворушення, військовий конфлікт мають значний вплив на психоемоційний стан дорослого населення та дітей [1;2;3].

Діти з родин військовослужбовців є особливою соціальною категорією, яка потребує уваги фахівців, оскільки саме у цій групі існує значний ризик впливу надмірних стресових чинників не лише через несприятливі соціально-економічні процеси у родині, а й через особливу напруженість у їхній родині[3]. Діти потерпають від тривалої розлуки з їхніми батьками, які знаходяться на службі, поступово втрачаючи психоемоційний контакт з ними, проживаючи важливі моменти життя без присутності значимої людини. Деякі діти фізично втрачають близьких: маму чи тата, які гинуть під час військових подій. Частина дітей не можуть відновити теплі, близькі стосунки з батьками, які повернулися у родину після перебування у гарячих точках і потерпають від ПТСР-симптоматики. У такому випадку батько чи матір знаходяться поряд з дитиною фізично, але, водночас, далеко – занурені у власні травматичні процеси. Нерідко через психоемоційну розбалансованість подружжя сім'ї військовослужбовців розпадаються [1;3], а їхня життєва організація поступово набуває ознак деструктивності. З огляду на це, діти потрапляють у зону особливого ризику у таких сім'ях, перебуваючи в умовах, які є доволі несприятливими для їхнього психоемоційного благополуччя та розвитку.

У сучасному шкільному середовищі, як правило, дітей військовослужбовців не виділяють в окрему групу ризику щодо виникнення реакції дистресу, посттравматичного розладу чи психотравми. Проте, діти відчувають значне напруження у своїй родині і надалі проявляють симптоматику ПТСР не лише суто там, а і у школі. При цьому учителі, стикаючись суто з посттравматичною проблематикою таких дітей, нерідко плутають її з проблемами виховного характеру і, у результаті, просто дисциплінують дітей тим самим сприяючи поглибленню процесу відчуження, який виникає у результаті впливу надмірних стресових чинників.

Разом з тим проблема наявності симптомів у дітей військовослужбовців, які виникають через вплив надмірних стресових чинників є доволі такою гострою. За даними нашого емпіричного дослідження, яке здійснювалось протягом 2018-2019 років на базі Черкаського обласного клінічного госпіталю Ветеранів Війни серед учасників бойових дій (УБД) на Сході України та їхніх дітей встановлено, що переважна кількість опитуваних дітей мали симптоми ПТСР (90%), відповідно, лише 10% їх не мали (Всього було охоплено 70 респондентів, серед них: 34 чоловіка та 1 жінка віком від 27 до 45 років, 35 їхніх дітей та підлітків віком від 6 до 15 років. При цьому 10 учасників знаходились на строковій службі, всі інші – демобілізовані).

З метою дослідження наявності і специфіки ПТСР-симптоматики у дітей військовослужбовців наступні методики: авторська анкета «Ознаки ПТСР» (у дітей) - заповнювались батьками-військовослужбовцями; опитувальник для дітей по симптомах посттравматичного стресового розладу (після впливу надмірних стресових подій).

При цьому, дорослі відмітили такі симптоми ПТСР, які вони спостерігали у своїх дітях.

№	Симптоми ПТСР	%
1	Надмірне відчуття відповідальності та провини	40,7%
2	Пильна увага до тривоги батьків	40,7%
3	Ухиляння від школи	29,6%
4	Надмірна тривога/турбота про інших	29,6%
5	Стурбованість з приводу безпеки, думки про загрозу	18,5%
6	Тривога розлуки	18,5%
7	Втрата інтересу до діяльності	18,5 %
8	Плутанина думок, недостатнє розуміння травмівних подій	18,5%
9	Поведінкові, емоційні, особистісні зміни	14,8 %
10	Відсутність чіткого розуміння явища смерті, причини «поганих» подій	14,8%
11	Почуття провини при нагадуванні про якусь подію	11,1 %
12	Агресивна поведінка, спалахи гніву	11,1 %
13	Схильність до усамітнення	11,1%
14	Віковий регрес	11,1%
15	Повторювана травматична гра	7,4%
16	Нічні кошмари, порушення сну	7,4%
17	Страх болю, травми	7,4%
18	Соматичні симптоми (скарги на тілесні болі)	7,4%
19	Тривога/страх	7,4%
20	Втрата здатності до концентрації уваги, зниження рівня успішності	7,4%
21	Дивна або незвична поведінка	7,4%

Табл. 1. Симптоми ПТСР дітей, які спостерігали батьки (дані у % у порядку спадання частоти прояву).

Як бачимо з таблиці 1, найбільша кількість симптомів ПТСР у дітей, які помічали у них батьки, пов'язані зі стосунками (надмірне відчуття провини, пильна увага до тривоги батьків, надмірна турбота про інших, тривога розлуки тощо). Означену симптоматику, яка пов'язана з близькими значимими особами, можемо означити як стан *гіперреактивності*, що виражається у пильній увазі, надмірній готовності реагувати на психоемоційний стан дорослих. Зазначимо, що такі прояви гіперреактивності вважаємо специфічними для нашої вибірки – дітей військовослужбовців.

Емоційні, поведінкові та когнітивні розлади у дітей військовослужбовців теж є доволі-таки розповсюдженою симптоматикою, яку означили їхні батьки. Наявність тривожності, відчуття загрози, спалахи гніву, відчуття провини, плутанина думок, поведінкові зміни тощо є психоемоційним тлом, яке супроводжує посттравмівні/постстресові стани і потребують особливою уваги.

Наступні по розповсюженості прояви ПТСР-симптоматики у дітей військовослужбовців були пов'язані зі *зниженням соціальної активності, відстороненням від неї, зникненням інтересу до речей, які раніше були важливими для дитини* (ухиляння від школи, втрата інтересу до діяльності, схильність до усамітнення тощо). *Наявність у дітей проблем у соціальному житті, навчальній діяльності, наявність стану відчуженості показує, що симптоматика уникнення спостерігається у них не обов'язково лише стосовно ситуації психотравми/чинника надмірного стресу, а може впливати на більш широке коло соціальної активності.*

Нічні кошмари, проблеми з засинанням, гра з травматичним сюжетом, страх болю, повторної травми хоч і представлені, але виявились найменш типовими у даній вибірці. Такі симптоми можна означити як прояви *інтрузій*. В цілому, дані підтверджують дослідження De Young A.C.[5] про те, що діти, порівняно з дорослими, рідше переживають флеш-беки.

Перейдемо до розгляду симптоматики ПТСР, яку означили у своїх відповідях самі діти.

№	Симптоми ПТСР	%
1	Забування про те, що бачив/ла, чув/ла, про що щойно читав/ла, складність у концентрації уваги на уроці	51,8%
2	Почуття роздратованості, напади гніву	33,3%
3	Забування змісту події, неможливість пригадати її	29,6%
4	Зниження інтересу до тих речей, які робилися зазвичай	29,6%
5	Знервованість, здригання, коли хтось проходить повз	29,6%
6	Зниження настрою через згадування про подію, яка сама по собі спадає на думку	25,9%

7	Відчуття того, що неприємна подія відбувається знов	25,9%
8	Бажання витерти неприємну подію з пам'яті, не думати про неї, не говорити про неї	25,9%
9	Надмірна обережність	25,9%
10	Намагання unikнути людей та місць, які нагадували про подію	18,5%
11	Відчуття того, що майбутнє буде несприятливим, мрії не збудуться	18,5%
12	Труднощі із засинанням, поганий сон	18,5%
13	Негативні почуття при згадуванні про стресову подію	11,1%
14	Прискорення серцебиття, пітливість при згадуванні про стресову подію	11,1%
15	Почуття відчуженості стосовно оточуючих	7,4%

Табл. 2 Симптоми ПТСР, які спостерігали в собі діти (дані у % у порядку спадання частоти прояву).

Як бачимо з таблиці 2, найчастіше і першочергово діти вирізняли симптоми ПТСР, які пов'язані зі станом *гіперреактивності* (швидке забування про те, що почув, складність у концентрації уваги, почуття роздратованості, напади гніву, знервованість, здригання, якщо хтось проходить повз, надмірна обережність тощо), що співпадає зі спостереженнями їхніх батьків, які теж на перше місце відносять саме симптоматику підвищеної реактивності. Проте, якщо діти спостерігали в собі ці прояви у когнітивній, емоційній та поведінковій сферах, то батьки більше бачили симптоматику у родинних стосунках, зміненому ставленні до них тощо.

Симптоми *уникнення* теж активно відмічалися дітьми і так само, як і у спостереженнях батьків, згадувалися у другу чергу по ступеню розповсюдженості – забування змісту події, неможливість пригадати її, зниження інтересу до тих речей, які робилися зазвичай, бажання витерти неприємну подію з пам'яті, не думати про неї, не говорити про неї тощо. Як бачимо, спостереження дітей співпадали зі спостереженнями їхніх батьків щодо зниження соціальної активності як прояву *уникнення*, проте, діти змогли більш чітко означити процес витіснення на когнітивному рівні щодо стресових/травматичних обставин, який вони відчують. Цікаво, що діти відмічали симптом відчуженості у останню чергу, що може якраз корелювати зі спостереженнями батьків про збільшення тривоги щодо можливості втратити зв'язок з ними та вказувати на те, що діти схильні триматися за стосунки, зберігати прив'язаність зі значимими близькими людьми, а стресові обставини провають дітей *тривожитися про надійність зв'язку зі спорідненими особами*.

Як і у спостереженнях батьків, прояви *інтрузії теж найменше* відмічалися дітьми – зниження настрою через згадування про подію, яка сама по собі спадає на думку, відчуття того, що неприємна подія відбувається знов, негативні почуття при згадуванні про стресову подію тощо.

Таким чином, у дітей військовослужбовців виявлено симптоми ПТСР і вони є суттєвими по ступеню розповсюдження. Симптоми у вигляді *гіперреактивності* є найбільш характерними для дітей військовослужбовців. Гіперреактивність у цих дітей проявляється, перш за все, на рівні стосунків та зв'язку з батьками у вигляді посилення тривоги розлуки, намагання брати на себе відповідальність за стан дорослих, попереджати негативні переживання у них тощо. При цьому соціальна активність, навчальна діяльність дітей відходять для них на задній план через постійну вищеописану психоемоційну домінанту. Крім того, у них виникають порушення у когнітивної сфери та саморегуляції негативних емоційних станів. Проявляючись у шкільному середовищі, така симптоматика значно ускладнює процес навчальної діяльності дітей, негативно позначається на стосунках з оточуючими. Ці процеси посилюються симптомами *уникнення* у дітей військовослужбовців, що проявляються зниженням соціальної активності, відстороненням від навчальної діяльності, зникненням інтересу до речей, які раніше були важливими, а також з активацією процесу витіснення.

З огляду на вищеозначене, виникає розуміння потреби введення у шкільне середовище спеціальної програми психопрофілактики та психокорекції негативних наслідків впливу надмірних стресових чинників у дітей військовослужбовців, яка має включати в себе наступні елементи:

1. Введення періодичних спецсеминарів для шкільних психологів та учителів, які спрямовані на оволодіння ними відповідними знаннями, уміннями та навичками роботи з дітьми, що мають ризик розвитку постстресових розладів.

2. Періодичний моніторинг психоемоційного стану дітей військовослужбовців засобами психодіагностики на предмет наявності у них ПТСР-симптомів та ознак психотравми.

3. Введення у навчальний процес спеціальних **психотехнік**, спрямованих на профілактику та подолання дистресу у дітей: а) антистрес- фізкультхвилинки на уроках (тілесний вимір пропрацювання); б) вправи образної терапії, які рекомендовані для подолання наслідків психотравми

(образний, емоційний виміри пропрацювання); в) вправи на згуртування дитячого колективу, тренінги комунікації (соціальний вимір пропрацювання) [4].

4. Встановлення сприятливих, надійних стосунків значимих дорослих з дітьми, що належать до групи ризику, у шкільному середовищі (учителі, психологи, класні керівники, керівники гуртків тощо), які б базувалися на принципах: *безпе́кності, константності, ритмічності, послідовності, передбачуваності, панування атмосфери поваги.*

Список використаних джерел

1. Буряк О.О., Гіневський М.І., Катеруша Г.Л. Військовий синдром «АТО»: актуальність та шляхи вирішення на державному рівні/О.О.Буряк, М.І.Гіневський, Г.Л.Катеруша//Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил, 2015, -випуск 2(43), с. 176-181;

2. Міщук С. С. Згуртування як провідна умова подолання психотравми: традиційний та сучасний контексти/ Сергій Міщук// Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник/ З.Г. Кісарчук, Я.М. Омельченко, Г.П. Лазос та ін.; за ред. З.Г. Кісарчук. – К.: ТОВ «Видавництво «Логос»., 2015. – с. 64 – 77

3. Омельченко Я. М. Специфіка чинників надмірного стресу у дітей військовослужбовців/ Яніна Омельченко// Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України – Т. III: Консультативна психологія і психотерапія. – Випуск 14 – 2018.- с. 98 – 124

4. Омельченко Я.М., Міщук С.С. та інш. Сонце у кишені: книга-антистрес /Яніна Омельченко, Сергій Міщук та інш.// [упор. та ред.: Я.М. Омельченко, Н.В. Сабліна]. – Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2020. – 52 с.

5. De Young A.C., Kenardy J.A., Cobham V.E. Trauma in early childhood: a neglected population/ A.C. De Young et.al// Clin Child Fam Psychol Rev. – 2011, Sep;14(3):231-50. doi: 10.1007/s10567-011-0094-3;

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Парандюк Любов Михайлівна

*завідувач центру практичної психології та соціальної роботи,
старший викладач кафедри психології, соціальної роботи
та інклюзивної освіти Одеської академії неперервної освіти*

Вік від трьох до семи років - це перехідний етап в житті дитини, перехід від ранніх років до шкільного життя. Його так і називають - дошкільним.

Початок шкільного життя - момент дуже відповідальний і починаючи вже з трьох років, батьки готують дитину до школи. Навчаючи дітей такого віку можна досягти приголомшливих результатів, якщо пам'ятати про те, що саме природне, цікаве та корисне заняття в житті малюка - це гра. Саме гра - той чарівний ключик, завдяки якому підготовка до школи може стати захоплюючою та максимально ефективною.

Про навчальні функції ігор відомо вже давно. Провідні педагоги не раз доводили великі потенційні можливості гри. Першим спробував систематично вивчити гру німецький вчений К. Гросс. Він називає гру першою школою поведінки. Януш Корчак вважав, що гра – це можливість віднайти себе в суспільстві, себе в людстві, себе у Всесвіті. Ж.Ж. Руссо та І.Г. Песталоцці дотримувалися думки, що в грі існує реальна можливість виховувати та навчати дитину в радості.

Психологи вважають, що під час гри ефективніше, ніж в інших видах діяльності, розвиваються всі психічні процеси. Викликані грою зміни в психіці дитини настільки суттєві, що в психології (Л. С. Виготський, О.М. Леонт'єв, О.В. Запорожець) ствердився погляд на гру як ведучу діяльність в дошкільний період, а також на важливу діяльність в молодшому шкільному віці [1; 3]. Леонт'єв О.М. зазначав, що під час гри розвиваються нові, прогресивні утворення та виникає сильний пізнавальний мотив, що є основою виникнення стимулу до навчання [3]. Виготський Л.С. визначає гру як діяльність, в якій складається та удосконалюється керування поведінкою. У грі відбувається формування довільної поведінки дитини, її соціалізація [1].

У дошкільному віці у дітей не вистачає вербальних засобів - слів - для вираження того, що дитина відчуває, переживає. Вона може висловлювати відкрито свої почуття, установки в грі, спроектувавши їх на обрану іграшку. У грі дорослий може побачити, що пережила дитина, як вона реагує на те, що пережила. Гра для дитини - це мова, іграшки - це слова.

Отже, найінтенсивніший розвиток багатьох функцій відбувається до 7-9 років дитини, а тому потреба у грі в цьому віці особливо сильна, а гра перетворюється у вид діяльності, що керує розвитком. У ній формуються особистісні якості дитини, її ставлення до дійсності, до людей. Залежно від того як дитина стає здатною до спрямованих дій, здатною змінювати середовище її оточення, вона все більше і більше грає.

Гра – це характерна і своєрідна форма активності дитини, завдяки якій вона навчається і здобуває досвід. Гра спонукає в дитині найвищі емоційні переживання і активізує її найглибшим чином.

Ігрова діяльність розширює свідомість, розвиває творчі здібності, талант до спілкування. Велике значення має як сам процес гри, так і осмислення того, що відбувається після гри [2].

Часто батькам хочеться, щоб у дитини були такі ігри, які займуть її повністю, і вона не буде заважати дорослим. На жаль, таку альтернативу вони знайшли - це комп'ютер. Дитину саджають за комп'ютер, і вона не заважає батькам. Тим самим відбувається занурення малюка в віртуальний світ, де образи не створюються дитиною, а вже готові. Діти у комп'ютера звикають натискати кнопки, а не робити вчинки, тобто відбувається заміна живої реальності. Причини такої заміни можуть бути різні: відсутність компанії для гри (немає того, з ким дитина може постійно грати, і гра не так цікава, коли граєш на самоті); домашня ізоляція; сімейні конфлікти тощо. Таким чином, це може привести до різноманітних труднощів у спілкуванні дитини, тому що не виконуються основні функції гри.

Найважливіші функції гри, класифікацію яких дав А.С. Шмаков [6, 97]: 1) соціалізація; 2) міжнаціональна комунікація; 3) самореалізація дитини у грі; 4) комунікативна функція гри; 5) діагностична; 6) терапевтична; 7) корекційна; 8) розважальна.

Крім того, вік також впливає на характер і частоту гри та фактори, що супроводжують гру, – інтерес, відчуття задоволення, радості – дуже полегшують навчання. Гра завжди конкретна і відповідає рівневі розвитку дитини. Під час гри в мозку дитини встановлюються нові зв'язки – так формуються звички, здатність до навчання, розвивається інтуїція, збагачується досвід.

Отже, можемо зробити наступні висновки, що гра - це процес, тому не слід його замінити комп'ютером або великою кількістю іграшок. Найголовніше в дитячій грі - щоб дитина дійсно грала, складала, будувала, комбінувала, щоб не кидалась від однієї задачі до іншої, не закінчивши першої, а доводила свою діяльність до кінця.

Список використаних джерел

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л. С. Виготський. – М.: Педагогіка, 1991. – С. 31-42.
2. Ігрова діяльність дошкільника: молодший дошкільний вік / Піроженко Т.О. та ін. - Київ : Генеза. - 88 с.
3. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность: Учебное пособие / А.Н. Леонтьев. – М.: Смысл, 2004. - 346 с.
4. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка / Ж. Пиаже. – М.: Просвещение, 1995. - 315 с.
5. Психологический словарь / Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
6. Шмаков С. А. Игры учеников / С. А. Шмаков. – М.: Просвещение, 1994. – С. 96–113.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДИТИНИ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ДАНСЬКОЇ МЕТОДИКИ «ЗВІЛЬНИТИСЬ ВІД ЦЬКУВАННЯ»

Семенова Жанна Володимирівна,

Світ вступає в вік Людини. Більше ніж коли б то не було ми зобов'язані думати зараз про те, що вкладаємо в душу людини

В.А. Сухомлинський

Анотація. У статті розкрито мету, суть, прийоми реалізації данської методики «Звільнись від цькування» або «Дитячий садок без насилля».

Ключові слова: соціалізація, данська методика, сучасні технології.

Сучасні педагогічні технології в дошкільній освіті спрямовані на реалізацію державних стандартів дошкільної освіти. Принципово важливою стороною педагогічної технології є позиція дитини у виховно-освітньому процесі, ставлення до дитини з боку дорослих. Дорослий у спілкуванні з

дітьми дотримується положення: *«Не поруч, не над, а разом!»*. Його мета - сприяти становленню дитини як особистості.

Зміни, які відбуваються в суспільстві на сучасному етапі його розвитку, породжують нові вимоги щодо системи освіти й виховання підростаючого покоління. Одним із основних завдань сучасної теорії і практики виховання дитини дошкільного віку є вивчення її особистості та усіх факторів, що впливають на її становлення. Важливу роль у цьому процесі відіграє соціальне середовище.

Процес соціального розвитку дитини починається з раннього дитинства і проходить у певному соціальному середовищі.

Першим природним чинником соціалізації для дитини виступає сім'я, яка протягом усього життя є тим мікросередовищем, на тлі якого відбувається особистісне зростання людини. Батьки – найближчі та найрідніші для неї люди. За допомогою батьків маленька дитина задовольняє потреби в психологічній захищеності, емоційному спілкуванні.

Наступним соціальним мікросередовищем для дитини є дошкільний навчальний заклад – середовище, де вона продовжує отримувати елементарні знання, уміння, навички, які гарантують формування в неї здатність орієнтуватися в довіллі, набувати життєвого соціального досвіду, адекватно реагувати на явища, події, людей, предметний світ.

Із вступом до дошкільного навчального закладу в мікросередовищі дитини з'являється важливий дорослий – вихователь. Від спілкування з ним, його поведінки залежить ефективність соціалізації дитини. Дитина сприймає його вплив як усвідомлено, так і не усвідомлено, через психологічні механізми – зараження, наслідування, сугестію .

Принагідно нагадаємо, що значущим фактором соціалізації в цьому соціальному середовищі є дитяче співтовариство. Спільні види діяльності, які виникають під час взаємодії дітей дошкільного віку виробляють у дитини необхідні навички соціальної взаємодії, уміння підкорятися колективній дисципліні та водночас відстоювати власні права, співвідносити власні інтереси із суспільними .

Всі мами мріють, щоб їхній малюк став щасливою та успішною людиною, ось тільки далеко не у всіх виходить в цьому досягти успіху. Багато хто помилково вважає, що головне тут – освіта: найняв дитині талановитих приватних викладачів, відправив в групу для обдарованих дітей, а потім в кращу школу, престижний університет і справа зроблена.

Так, освіта, безумовно, важлива, але набагато важливіше певні особистісні якості, які закладаються в ранньому дитинстві і стають базою для подальшого успішного розвитку дитини. Вони формують її характер і, відповідно, долю. Нашим батькам, педагогам варто перейняти методи виховання Данії. Адже мова йде про найцінніше: здоров'я і щастя наших дітей.

Отже, в чому сутність Данської методики?

Сутність методики полягає в чотирьох цінностях, які прищеплюються дітям за допомогою ігор, занять і ведмедиків:

вчаться і пізнають довіллі.

турбота - показати зацікавленість, співчуття, дбайливість, готовність допомогти всім дітям;

толерантність - помічати і рахуватися із різноманітністю дитячої групи і відноситись один до одного як до рівного;

чесність – бути чесним по відношенню до інших дітей;

смівливість – залишатись впевненим в собі і визначати кордони. Захистити, якщо бачиш що хтось переходить кордони інших дітей. Бути смівливим і добрим.

Усі ведмедики однакові, але у кожній дитини є свій особистий, про якого вона піклується. Разом з плюшевими звірами діти

Мета методики – прищепити дітям зазначені цінності, навчити більш усвідомлено осмислювати соціальні ситуації, розпізнавати емоції і реагувати з співпереживанням, а також зробити так, щоб батьки, педагоги і дитина стали однією командою, не боялися ділитися один з одним, допомагали і піклувалися один про одного.

Це програма занять плюс оформлення середовища. У кожної дитини є своя іграшка – бузкового кольору плюшевий ведмедик.

Інформативно: не фіолетового, а саме бузкового (колір лаванди).

Бузковий колір означає легкість, відкритість і притаманний людям, які несуть в собі творчий початок. Прагнення до досконалості – ось їх основна життєва мета. Вони не схожі на оточуючих і завжди витають у хмарах. Такі люди наділені гнучким і творчим складом розуму, схильні до імпровізації.

Є й великий бузковий ведмедик, один на групу. Кожна група по-своєму оформляє місце, де живуть ведмедики кожної дитини. Для них може бути призначене спеціальне місце – стенд з кишеньками, будиночок звідки дитина може в будь-який момент взяти свого ведмедика.

Ведмедики відіграють ключову роль, якщо деяким дітям інколи буває складно спілкуватися і ділитися з іншими дітьми і дорослими, то іграшка стає для малюка найкращим другом і порадиником.

Даючи складні завдання малюкові, які він не може виконати самотужки, батьки залучаються до процесу, що йде тільки на користь. Так, спочатку, коли дитина отримує свого ведмедика, батьки і їхня дитина повинні вирішити разом, якої статі буде ведмедик, яке у нього ім'я, зшити разом одяг для іграшки та побудувати для неї будинок.

Гра вважається однією з найголовніших справ дитини (в процесі якої вона вчиться). Одна з головних цілей — просування до зони найближчого розвитку, коли завдання трохи випереджають дійсний рівень навичок. Батьки і вихователі прагнуть допомогти рівно на стільки, на скільки це потрібно, не віднімаючи у дітей можливості зробити все максимально самостійно. У процесі такого типу навчання закладаються впевненість в собі, стійкість психіки, розвиваються креативність, критичний розум, адаптивність.

Ведмедики включені в реалізацію програми. А в творчі завдання активно включена сім'я дитини. Великого ведмедика всі сім'ї за чергою забирають на

вихідні. Батьки і дитина повинні продумати план проведення часу (піти всією сім'єю з ведмедиком в парк, приготувати пиріг, покататися на велосипеді тощо), зробити фоторепортаж, який діти будуть пізніше представляти на заняттях.

Висновки. Для дитини, що соціалізується, відповідними еталонами зміни соціального середовища є сім'я, дошкільний навчальний заклад, найближче оточення. При переході до іншого соціального середовища дитина переживає кризу входження в нову соціальну спільноту, процес адаптації, розчинення в ній, яка детермінується процесом індивідуалізації і завершується інтегруванням з соціальним середовищем. Тому соціальне середовище може як сприяти процесу соціалізації, так і стримувати її. Саме тому пропонуємо звернути увагу та ближче познайомитись методами виховання, які застосовуються у Данії та із данською методикою «Звільнитись від цькування». Адже мова йде про найцінніше: здоров'я і щастя наших дітей. Адже саме від них залежить, в якому світі ми будемо жити завтра.

Лише за умови відповідності соціального середовища соціальним потребам дитини, процес соціалізації дитини відбувається ефективно. У випадку несприятливих впливів соціального середовища процес соціалізації дитини хоча й відбувається, але при цьому набуває рис нестабільності, соціальної малоцінності, навіть злочинної спрямованості. Лише тоді дитина успішно пройде всі етапи соціалізації за наявності відповідного соціального середовища, цілеспрямованого виховання і навчання.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. – К., 2012
 2. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / Богуш А. М., Варяниця Л. О., Гаврик Н. В. та ін. ; за заг. ред. Гаврик Н. В. – Луганськ : Альма-матер, 2006.
 3. К.Крутії <http://ukrdeti.com/datska-metodika-zvilnitis-vid-ckuvannya-dityachij-sadok-bez-nasillya/>
 4. Карасьова К. формуємо ціннісні орієнтири у грі. // Дошкільне виховання. - № 2.
 5. Кононко О.Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільник. –К.: Світич, 2009.
 6. Соціологія: Терміни, поняття, персоналії : навч. словник-довідник /укладачі: В. М. Піча, Ю. В. Піча, Н. М. Хома та ін. ; за заг. ред. В. М. Пічі. – К. «Каравела», Львів : Новий світ – 2000, 2002.
- Сайт К.Крутії <http://ukrdeti.com/category/novosti-i-sobytija/osvitni-texnologi%d1%97-udnz/?fbclid=IwAR2GI8gvkxQ1qzKTM77cPdVvkQL0nkGEbt1ouFAKV7xhmZdicjrNVzB9bQU>

ВПЛИВ СІМ'Ї НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

*Козігора Марія Анатоліївна,
викладач кафедри педагогіки, психології та окремих методик
Луцького педагогічного коледжу*

Проблеми сімейного виховання завжди привертала увагу педагогічної науки, адже сім'я – один із найважливіших виховних інститутів, значення якого для особистості важко переоцінити. Сьогодні сім'я переживає серйозні труднощі, що значною мірою зумовлено кризовими явищами, притаманними українському суспільству в цілому, що негативно позначаються на внутрішньосімейній атмосфері, знижують дієвість виховної функції сім'ї, вносять далеко не завжди педагогічно виправдані зміни в її зміст, призводять до того, що сімейне виховання стає об'єктом критики з боку держави, яка вимагає підвищення відповідальності батьків за виховання дітей.

Відомо, що стиль сімейного виховання, його зміст і цілі найчастіше формуються неусвідомлено, на основі установок, традицій, наслідуваних із батьківських родин. Однак, порівняно з попередніми роками, реалії сьогодення спричиняють розвиток такого феномена як аномія, що суттєво впливає на стан сучасної української сім'ї, процес сімейного виховання дітей.

У педагогіці й психології загальноновизнаним є положення про визначальну роль впливу особистості батьків на дитину. Це зумовлено особливостями сімейного мікроколективу, тими взаєминами, які існують між його членами.

На особистість дитини особливо впливає стиль її стосунків з батьками, що лише частково зумовлюється їх соціальним становищем.

Як відомо, існує кілька автономних психологічних механізмів соціалізації, за допомогою яких батьки впливають на своїх дітей. Це насамперед ідентифікація і наслідування, у процесі яких діти засвоюють соціальні норми поведінки, ціннісні орієнтації, беручи приклад з батьків, прагнучи стати такими, як вони. При цьому наслідування супроводжується певними очевидними діями, тоді як ідентифікація передбачає ототожнення дитини з батьками на основі сильного емоційного зв'язку з ними.

Крім того, батьки впливають на своїх дітей через механізм підкріплення: заохочуючи поведінку, що вважається правильною, і караючи дитину за порушення правил; батьки поступово вкорінюють у її свідомість систему норм.

Батьки можуть використовувати різні засоби заохочення – соціально-психологічні (наприклад, похвала) чи матеріальні (винагороди, привілеї). При цьому похвала батьків, з якими дитина перебуває у дружніх стосунках, як правило, дієвіша, ніж похвала батьків байдужих, холодних. Ефект заохочення залежить також від того, як діти сприймають його. Якщо в разі очікування винагороди діти дотримуються вимог батьків, то у протилежному разі вони можуть не дотримуватись цих вимог.

Аналогічно діти оцінюють похвалу. Якщо їх хвалять за все, що б вони не зробили, похвала перестас бути засобом заохочення.

Важливою умовою дії механізмів впливу є авторитет батьків.

Батьківський авторитет у педагогічній літературі розглядається як «визнаний вплив батьків на переконання й поведінку дітей, що ґрунтується на глибокій повазі й любові до батьків, довірі до високої значущості їхніх особистісних якостей і життєвого досвіду, до їхніх слів і вчинків».

Сьогодні прийнято розрізняти три види авторитету: формальний, функціональний, особистий. Формальний авторитет породжується соціальною роллю людини, тобто виконувана нею певна соціальна функція накладає відповідний відбиток на її взаємодію з іншими людьми. Яскравим прикладом цього виду авторитету є природний зміст таких соціально-рольових взаємовідносин, як Дорослий – Дитина, Батьки – Діти, Вчитель – Учень тощо.

У дуеті Батьки – Діти формальний авторитет до певної вікової грані дитини притаманний дорослим. Мірою накопичення дітьми власного досвіду і знань, певної соціалізації, такий авторитет знижується, постає необхідність звернення до функціонального авторитету, тобто такого, що базується на ерудиції, компетенції, досвіді, знаннях.

Найвищий вид авторитету – особистий. Він формується за умов демократичного стилю виховання, здорових взаємин між усіма членами сім'ї. Його міцність значною мірою залежить і від єдності та послідовності вимог батьків. Проте суворість і вимогливість батька та матері не заперечують виявлення довіри до дітей, сердечного і ласкавого до них ставлення. Якщо дитина любить і поважає батьків, котрі відповідають їй взаємністю, якщо між дорослими і молодшими панує взаєморозуміння, то це – правильний шлях до створення справжнього особистого авторитету.

Про важливу роль батьківського авторитету у вихованні дітей писав А. Макаренко. На думку педагога, смисл батьківського авторитету полягає в тому, що він не потребує жодних доказів, приймається як безсумнівна позитивна характеристика дорослого, його сила й цінність, які дитина може бачити. Батьківський приклад і авторитет, стверджував Антон Семенович, – специфічна форма передачі соціального, в т.ч. і морального, досвіду старшого покоління молодшому, це важливий механізм соціального наслідування.

Список літератури:

1. Бех І. Д. Особистість народжується в сім'ї. *Початкова школа*. 2002. № 2. С. 12-15.
2. Кравченко Т. В. Сучасна сім'я у вимірі її вартостей. *Рідна школа*. 2006. № 1. С. 15-18.
3. Макаренко А. С. Книга для родителей. М. : Педагогика, 1988.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТІЛЕСНО-ДИНАМІЧНОЇ ІГРОВОЇ ПСИХОТЕХНІКИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Омельченко Яніна Миколаївна,

*кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник
лабораторії консультативної психології та психотерапії
Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*

Міщук Сергій Сергійович,

*науковий кореспондент лабораторії консультативної психології та психотерапії
Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*

Проблема кризового середовища у ракурсі його негативного впливу на громадян, способів подолання несприятливих психоемоційних, особистісних, соматичних наслідків є надзвичайно актуальною у сучасному українському суспільстві. Низка фахівців констатує, що сьогодні наявні соціокультурна, політична та економічна кризи в країні. На наш погляд, що у цих умовах, варто ще вирізняти кризу гуманістичного підходу щодо ставлення до людського життя, здорових способів комунікації, гуртування та діяльності особистості в цілому. Такий стан речей значно і негативно відображується на психоемоційному благополуччі дорослих, підлітків та дітей, провокуючи розвиток надмірного ментального напруження, дистрес, психотравму, посттравматичний стресовий розлад, тощо[3].

За таких умов, однією з провідних проблем стає пошук ефективних шляхів збереження психічного та ментального здоров'я. Оскільки мова йде про масові негативні явища, які позначаються на психоемоційному стані підлітків та дітей, то особливо актуальним є пошук тих ефективних психотехнік, які можна застосовувати не лише в спеціалізованих психотерапевтичних умовах, а й відкривати можливості для використання в освітньому процесі, вдома у родині тощо.

Сьогодення ставить перед нами завдання вирішення проблеми попередження та подолання психотравми у дитячому середовищі. Наразі, є чітке уявлення про природу психотравми – вона носить процесуальний характер та має свої відбитки на усіх рівнях життєвої організації особистості; відомо про масовість заявленої проблеми, оскільки чинники розлито у сучасному контексті; відомо, також, про потреби розвитку у дитячому віці, які, ймовірно, фрустровано через особливості сучасного способу життя; визначено, що психотехніка як спеціальна психологічна практика має концентроване спрямування на вирішення подібних завдань [1,2].

Проаналізувавши ситуацію в цілому, її основну специфіку та проблематику [1,2], ми дійшли висновку, що психологічна допомога дітям у подоланні психотравми має бути такою, яка була б ефективною, але водночас і доступною та прийнятною для дитячого віку, можливою для широкої практики і самовідтворення у дитячому середовищі. З огляду на це, на наш погляд, важливо включати у контекст психологічної практики наступні виміри: процесуальний (динамічний) (природа психотравми [1,2]), ігровий та гуртовий (потреби дитячого віку, запит на доступність), тілесний (природа психотравми, врахування потреб дитячого віку, запит на максимальну ефективність з мінімальними часовими затратами), соціокультурний (запит на ефективність та глибину пропрацювання, запит на масштабність проблеми, врахування дитячої природи, доступність). Враховуючи означене, нами розроблено **тілесно-динамічну ігрову психотехніку**, яку ми визначаємо як **психологічну практику, що включає в себе механізми процесуального, тілесно-зорієнтованого та ігрового підходів і спрямована на відновлення цілісності особистості та підтримку процесів її життєдіяльності і розвитку**.

Поєднання тілесного, процесуального (динамічного), ігрового та соціокультурного вимірів створює особливий психотерапевтичний ефект, який вирізняється за рахунок примноження, підсилення ефектів кожного елементу.

Дослідження було проведено серед підлітків, які навчаються у загальноосвітніх школах (7й-9й клас), оскільки цей вік виділяється науковцями як група ризику щодо деструктивної реакції на стресові впливи. Крім того, дана вікова категорія здатна до рефлексії власних станів та переживань, що є необхідною умовою для оцінки специфіки наслідків впливу травмивної події. Вибірка для дослідження формувалася методом випадкового відбору і складала в цілому 345 дітей: 120 дітей у Калинівській ЗОСШ І-ІІІ ступенів №1 Калинівського району Вінницької області, 140 дітей в Павлівській ЗОСШ І-ІІІ ступенів Калинівського району Вінницької області, 85 дітей у ЗОСШ І-ІІІ ступенів №1 м. Вишневого, Київської області. На формувальному етапі дослідження було задіяно 120 дітей Павлівської ЗОСШ І-ІІІ ступенів та 120 дітей Калинівської ЗОСШ І-ІІІ ступенів №1. з них: 120 дітей входило до ЕГ та, відповідно, 120 – до контрольної групи (КГ).

Емпіричне дослідження в означеній вибірці показало, що значна кількість дітей має ознаки психотравмування: симптоми уникнення, інтрузії та гіперреактивності проявлялися у 83% дітей, симптоми ПТСР – у 87% респондентів, порушення адаптації мають 64%, соціалізації – 82%. Такі результати говорять про те, що велика кількість дітей потерпають від наслідків психотравми, яка має значно виражені прояви у шкільному середовищі у вигляді порушень, що впливають на навчальну діяльність та комунікацію з оточуючими. Оскільки соціалізація, адаптація проблематизуються і посилюється симптомами уникнення, інтрузії, гіперреактивності, можна міркувати про те, що такі діти стають відчуженими.

Метою *формуального експерименту* було застосування ТДП для швидкого, ефективного, безпечного та надійного подолання негативних наслідків психотравми у дітей (відновлення процесів соціалізації, адаптації та посттравматичного зростання).

Тілесно-динамічна ігрова психотехніка була адаптована до шкільного процесу, саме тому здійснювалася у формі щоденних фізкульт-хвилинок та періодичних психокорекційних занять (3 рази на тиждень, 1,5 години, 36 занять).

Завданнями ТДП було: створити умови для включення тілесного, емоційного, когнітивного та мотиваційного рівнів свідомості дітей; сприяти активації базових природних процесів у свідомості дітей, які сприяють подоланню негативних наслідків психотравми: очищення, наповнення, укріплення, інтеграція; навчити навичкам психопрофілактики розвитку гострих посттравматичних станів та психогієни; закласти у дітей структуру подолання психотравми, яка заснована на послідовному проходженні етапів психотілесного, індивідуально-психологічного та психосоціального розвитку; сприяти процесам соціалізації, навичкам гнучкої адаптації та згуртуванню дітей; долучити дітей до культурно-історичної спадщини українського народу стосовно самопізнання, отримання додаткових ресурсів для самоопанування у важкі життєві періоди.

Під час фізкульт-хвилинок були застосовані вправи, які націлені на роботу з базовими тілесними станами, що мають стосунок до поступового відновлення людини після надмірного стресу і є доволі простими та доступними для виконання у навчальному процесі [3].

Система ігрових тілесно-динамічних вправ психокорекційної програми побудована таким чином, щоби поступово сприяти формуванню відчуттів власних кордонів та зростанню довіри до себе, нарощенню психоемоційної витривалості та вмінню долати безпомічність у складних життєвих обставинах. В цілому, основним психотерапевтичним ефектом, який виникає у результаті застосування вправ є активація у дітей долаючої інтенції та зцілюючих переживань стосовно травмивних обставин.

Програма показала свою значну ефективність, яка підтверджена статистичними даними. Статистичні показники за t-критерієм Стьюдента засвідчують суттєві зміни.

Таблиця 1

Таблиця середніх значень та значущості змін у ЕГ за t-критерієм Стьюдента

Статистика парних вибірок				
		Середнє значення	t	p
Пара 1	результат впливу травматичних подій (ПТСР) -загальний	12,03	3,631	<0,001
	результат впливу травматичних подій (ПТСР) -загальний	10,4750		
Пара 5	PTGI-Духовні зміни	4,33	-2,386	<0,05
	PTGI-Духовні зміни	4,6750		
Пара 7	PTGI-Загальний показник	50,13	-2,468	<0,05
	PTGI-Загальний показник	51,2917		
Пара 8	Шкала впливу подій-Уникнення	1,2770	2,070	<0,05
	Шкала впливу подій-Уникнення	1,2085		
Пара 9	Шкала впливу подій-Інтрюзія	1,2779	2,194	<0,05
	Шкала впливу подій-Інтрюзія	1,2092		
Пара 10	Шкала впливу подій-Гіперреактивність	,8189	2,136	<0,05
	Шкала впливу подій-Гіперреактивність	,7544		
Пара 11	Шкала впливу подій-СУМА	1,1253	2,302	<0,05
	Шкала впливу подій-СУМА	1,0581		
Пара 12	Особистісна адаптованість школярів (А.В.Фурман)	57,43	-3,119	<0,01
	Особистісна адаптованість школярів (А.В.Фурман)	60,5167		
Пара 13	Моніторинг соціалізації особистості учня (І.Рожкова)- Соціальна адаптивність	2,7085	-2,050	<0,05
	Моніторинг соціалізації особистості учня (І.Рожкова)- Соціальна адаптивність	2,7593		

Таким чином, досягнуті ефекти свідчать про те, що тілесно-динамічна ігрова психотехніка є ефективною. Переважна більшість дітей з ЕГ подолали наслідки психотравми та показали значне посттравматичне зростання.

Наразі психотехніка може застосовувати не лише в спеціалізованих психотерапевтичних умовах, а безпосередньо в школах і умовах освітнього процесу і при цьому зберігати високу ефективність, що підтверджується дослідженням.

Список використаних джерел

1. Міщук С.С. [Згуртування як провідна умова подолання психотравми: традиційний та сучасний контексти/ Сергій Міщук//](#) Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник/ З.Г. Кісарчук, Я.М. Омельченко, Г.П. Лазос та ін.; за ред. З.Г. Кісарчук. – К.: ТОВ «Видавництво «Логос», 2015. – с. 64 – 77

2. Омельченко Я. М. Специфіка чинників надмірного стресу у дітей військовослужбовців/ Яніна Омельченко//Актуальні проблеми психології.**Збірка наукових праць інституту психології**

3. Омельченко Я.М., Міщук С.С. та інш. Сонце у кишені: книга-антистрес /Яніна Омельченко, Сергій Міщук та інш.// [упор. та ред.: Я.М. Омельченко, Н.В. Сабліна]. – Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2020. – 52 с.

ІННОВАЦІЙНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Дунець Лілія Михайлівна

Кандидат психологічних наук, доцент

Доцент кафедри психології та соціального забезпечення

Державний університет «Житомирська політехніка»

Вимога переходу до інноваційної освіти, зокрема у вищій школі, зумовлена викликами сьогодення і належить до пріоритетних напрямів державної політики в Україні в контексті інтеграції вітчизняної освітньої галузі до європейського та світового освітнього простору. Зараз перед вищими навчальними закладами стоїть завдання постійного підвищення якості освіти, модернізації її змісту, розробка й упровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій, створення умов для підготовки фахівця, придатного «для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності» [1].

Питання впровадження інноваційних підходів у вищій школі розглядаються у працях В. Андрущенка, І. Дичківської, В. Кременя, А. Кузьмінського, В. Лугового, В. Морозова, П. Сауха, Т. Туркот, Д. Чернілевського та ін. Зокрема, В. Андрущенко аналізує співвідношення необхідних інновацій та традиційної складової в освіті, що потребує докорінних змін освітньої галузі [2, с. 5]. Науковець І. Дичківська зазначає, що інноваційне навчання ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностях, високих соціально-адаптаційних можливостях особистості [3].

Ці дослідження свідчать про недостатність уваги серед науковців до проблеми інноваційного навчання майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі, що і зумовило мету нашої роботи – аналіз інноваційного навчання майбутніх психологів у вищому навчальному закладі.

Сьогодні частіше висуваються нові вимоги до якості підготовки майбутніх фахівців. Особистісно-професійне становлення майбутнього психолога в умовах вищого навчального закладу потребує подальшого розвитку на кожному із етапів навчання та створення інноваційних умов для пізнавальної діяльності.

Спеціальна форма організації пізнавальної діяльності має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність [5, с. 4].

Крім традиційних методів навчання, у практиці вищих навчальних закладів останнім часом великого розповсюдження та застосування набули й нетрадиційні методи навчання, які ми називаємо інноваційними. Серед них певної уваги заслуговують так звані «активні» методи навчання.

Інноваційні методи активного навчання використовують для тренування та розвитку творчого мислення студентів, формування в них відповідних практичних умінь та навичок. Вони стимулюють і підвищують інтерес до занять, активізують та загострюють сприймання навчального матеріалу.

Інтерактивна модель навчання сприяє переходу від викладання дисципліни до освоєння науки. Вона є спеціальною формою організації пізнавальної діяльності. Викладачі та студенти виступають «рівноправними суб'єктами» навчання. Провідною у навчальному процесі є інтерактивна лекція.

Інтерактивна лекція – спрямована на активізацію мислення та поведінки студентів, носить здебільшого проблемний та пошуковий характер, сприяє налагодженню оперативного зворотнього зв'язку викладача зі студентами, забезпечує інтенсифікацію педагогічної праці, стимулює самостійне здобуття знань студентами та забезпечує високі результати навчальної діяльності [6, с. 4].

Найбільшою популярністю серед студентів користуються такі види інтерактивної лекції, як: проблемна, інтегрована, бінарна, провокаційна, лекція-прес-конференція, лекція-візуалізація.

Проведення інтерактивної лекції у вищому навчальному закладі передбачає серйозну підготовку з боку викладача, а також готовність студентів до інновацій.

На думку автора, крім інноваційних лекцій, великої уваги заслуговують інноваційні нестандартні практичні заняття.

Нестандартне заняття – це імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну структуру.

Назви занять дають деяке уявлення про цілі, завдання, методику їх проведення. Найпоширенішими типами нетрадиційних занять є: заняття-ділові ігри, заняття-змагання, заняття типу КВК, заняття-консультації, заняття з груповими формами роботи; заняття, які ведуть студенти; заняття-тренінги тощо [6, с. 7].

Інноваційні заняття - це одночасно: цікавий процес пізнання себе та інших, спілкування, ефективна форма опанування знань, інструмент для формування умінь і навичок, форма розширення досвіду [7].

Інноваційні та традиційні форми навчання мають суттєві відмінності у методиці проведення. Традиційне навчання більш орієнтоване на правильну відповідь. За своєю суттю воно є формою передачі інформації та засвоєння знань. Натомість інноваційні, перш за все, орієнтовані на запитання та пошук. На відміну від традиційних інноваційні форми навчання повністю охоплюють весь потенціал студента-психолога вищого навчального закладу: рівень та обсяг його компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, до взаємодії тощо.

Звичайно, традиційна форма передачі знань не є сама по собі чимось негативним, проте у світі швидких змін і безперервного старіння знань традиційна форма навчання має звужені рамки застосування.

Як і традиційне навчальне заняття, інноваційне має певну мету, якою можуть бути: інформування та набуття майбутніми психологами нових професійних навичок та умінь, опанування нових технологій у професійній сфері, зменшення чогось небажаного (проявів поведінки, стилю неефективного спілкування, особливостей реагування тощо), зміна погляду на проблему, зміна погляду на процес навчання, аби зрозуміти, що він може давати наснагу та задоволення; пошук ефективних шляхів розв'язання поставлених проблем тощо [4].

Отже, інноваційне навчання у вищому навчальному закладі сприяє ефективності теоретичної і практичної підготовки майбутніх психологів. Таке навчання забезпечує професійну спрямованість навчального процесу, розвиває пізнавальні та особистісні якості, підвищує мотивацію до інноваційної професійної діяльності психолога.

Таким чином, інноваційне навчання майбутніх психологів передбачає застосування інноваційних методів та системи прийомів, спрямованих головним чином не на повідомлення готових знань, а на організацію умов для самостійного та ефективного одержання знань у вищому навчальному закладі.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року №1556 – VII // Відомості Верховної Ради України, від 19.09.2014р. /№37-38/ стр.2716, ст.2004. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Андрущенко В. Європейський педагогічний досвід та національний досвід: гармонізація пріоритетів /В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2014. – № 3. – С. 5–11.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Дунець Л.М. Інноваційні підходи до проведення уроків-тренінгів: психологічний аспект. Наукова молодь: інноваційні підходи в освіті і науці: Збірник тез II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. 20-26 лютого 2012 року / Л.М. Дунець. – Луганськ: Глобус, 2012. – С.73-76.
5. Інтерактивні технології навчання / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко, Г.І. Коберник та ін. – К.: Наук. світ, 2004. – 85 с.
6. Мазур П. Нові педагогічні технології: Поняття і сутність //Джерела. / П. Мазур. – 1998. - № 1. – С. 5-9.
7. Перспективні освітні технології: Наук.-метод. посібник / За ред. Г. С. Сазоненко. – К.: Гопак, 2000. – 560 с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ-СПОРТСМЕНІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ

Каковкіна Ольга Анатоліївна,

к.фіз.вих., доцент, доц.каф. пед. і псих. Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту

Родіна Юлія Дмитрівна,

к.фіз.вих., доц.каф. пед. і псих. Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту

Основний матеріал. У сучасному світі для людей з особливими потребами надаються більш широкі можливості в усіх сферах, у тому числі при отриманні вищої освіти. Як зазначають дослідники, велику роль у реабілітаційних процесах для таких людей відіграє фізична культура і спорт [1, 5, 7]. Ця сфера дає можливість як реабілітації та покращання здоров'я, так і впливає на їх соціалізацію. В рамках виконання теми зведеного плану «Психолого-педагогічні аспекти соціалізації студентів у вищих навчальних закладах фізкультурного профілю», що виконується у ПДАФКіС під керівництвом професора Савченко В.Г., ми вивчали соціалізацію студентів-спортсменів з особливими потребами, що навчаються у академії. Серед характеристик і параметрів, що вивчалися, важливим є психоемоційний стан, який є одним з показників гарної соціалізації студентів з особливими потребами у закладах вищої освіти [5, 6]. Адже саме психоемоційний стан відображує вплив зовнішнього середовища на внутрішній стан людини та визначає спрямованість усіх психічних процесів у даний момент, включаючи пізнавальну діяльність, що детермінує успішність навчання студента у вищій школі [2, 3, 4].

Метою дослідження стало дослідити показники психічних станів студентів-спортсменів з особливими потребами та порівняти з показниками студентів ПДАФКіС.

Задачі дослідження вирішувались за допомогою психологічного тестування за методикою Айзенка самооцінки психічних станів. Досліджувались студенти-спортсмени з особливими потребами, що займаються ігровими видами спорту і навчаються у ПДАФКіС і просто студенти ПДАФКіС. Досліджувались показники тривожності, фрустрації, агресивності та ригідності. Отримано наступне: тривожність близько 60% сформована у низькому діапазоні у обох досліджуваних груп. При цьому у студентів з особливими потребами немає значень у високому діапазоні (у студентів 3,77% високі значення). Такі самі числові значення отримано для показника фрустрація. За показником агресивності для студентів з особливими потребами характерно високий відсоток агресивності – 50% у високому діапазоні, 37,5% та 12,5% відповідно у середньому і низькому. Для просто студентів найбільш представлена середня частина діапазону агресивності – близько 70 відсотків, майже не представлено високий діапазон – близько 5 відсотків. Що стосується ригідності, то у студентів-спортсменів з особливими потребами на середній і високий діапазон приходить 100%, у просто студентів 69,81%.

Висновки. Психоемоційний стан студентів-спортсменів з особливими потребами відрізняється від психоемоційного стану студентів закладу вищої освіти фізкультурного профілю насамперед за показниками агресивності і ригідності. Студенти-спортсмени з особливими потребами мають більш ригідну психіку та більш сформовану агресивність. Це зумовлено формуванням психіки в умовах більшої складності, що висувають перед людиною більш складні запити і потребує застосування спеціальних психологічних програм у роботі з такими студентами. За показниками тривожності і фрустрації отримано схожі дані, що говорить про відсутність тиску обставин на момент навчання у закладі вищої освіти. Так як основні значення з цих показників лежать у низькому діапазоні, можна говорити про достатню соціалізацію дослідженого контингенту.

Список використаних джерел:

1. Ананьев В.А. Основы психологии здоровья. Книга 1. Концептуальные основы психологии здоровья. СПб.: Речь, 2006. 384с.
2. Каковкіна О.А., Родіна Ю.Д. Значение психологической подготовки в оптимизации спортивной деятельности у спортсменов-инвалидов. *Збірник наукових праць Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*/уклад.А.В.Цьось, С.П. Козіброцький. 2015. №3(31). С. 235-238.
3. Каковкіна О.А. Перспективні напрями наукових досліджень особливостей психологічної підготовки баскетболістів з вадами слуху. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2013. Вип.112, т.1. С.151-154.
4. Овчаренко С.В., Родіна Ю.Д. Психологические аспекты подготовки спортсменов-инвалидов. IX Международная научная сессия по итогам НИР за 2008 год «Научное обоснование физического воспитания, спортивной тренировки и подготовки кадров по физической культуре и

спорту»: матеріали Междунар. науч.-практ. конф.: Белорус. гос. ун-т физ. культури; редкол.: Т.Д.Полякова (гл. ред.) [и др.]. Минск: БГУФК 2009. Ч. 1. С. 153–156.

5. Приступа Е. Особенности системы спортивных соревнований инвалидов. *Наука в олимпийском спорте*. 2002. №2. С. 36-41.

6. Сушко Р.О., Мітова О.О., Дорошенко Е.Ю. Змагальна діяльність висококваліфікованих гравців у баскетболі. Навч. посібник [для студентів вищих навчальних закладів фізичної культури і спорту]. Дніпропетровськ: Інновація, 2014. 162 с.

7. Шапкова Л.В. Частные методики адаптивной физической культуры [Текст]: учебник. М.: Советский спорт, 2007. 608 с.

«ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ШКІЛЬНИХ ГРОМАДСЬКИХ АКТИВНОСТЕЙ У КОНТЕКСТІ ЗАЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ ДО КОЛЕКТИВНИХ ТВОРЧИХ СПРАВИ ТА ПРОЕКТІВ»

Касьянова Світлана В'ячеславівна

практичний психолог Гродівської ЗОШ I-III ступенів

Покровської районної ради Донецької області

Місія Гродівської школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками.

Мета психологічного супровіду: сприяння інтеграції батькам, педагогічним працівникам у вихованні учнів, а також у формуванні у них принципів взаємодопомоги, толерантності, милосердя, відповідальності і впевненості в собі, здатності до активної соціальної взаємодії, що не обмежує прав та свобод іншої особистості.

Структура моделі взаємодії психологічної служби Гродівської ЗОШ I-III ступенів з батьками представлена на структурно-функціональній схемі (рис.1)

Схема складається з чотирьох секторів, які об'єднанні між собою, що включають всіх учасників навчально-виховного процесу і громадські організації та є основними напрямками роботи психологічної служби в напрямку громадських активностей.

Психологічна служба здійснює свою діяльність в тісному контакті з селищною громадою, представниками якої є батьки або особи, що їх замінюють, з органами опіки та піклування, педагогічним колективом, представниками громадських організацій, що надають виховним закладам допомогу у вихованні та розвитку дітей і підлітків та шкільним самоврядуванням.

У центрі схеми розташована психологічна служба школи, яка бере активну участь в усіх шкільних громадських активностях. Громадські активності є традиційними у школі протягом майже двадцяти років, це специфіка роботи навчального закладу. Вони видокремлюють нашу школу серед інших шкіл району.

Школа є активним учасником громадянських акцій, проектів, конкурсів. Вона активно співпрацює з селищною радою та органами місцевого самоврядування, є соціокультурним центром села. Можна зазначити, що психологічна служба є необхідним компонентом всіх процесів громадських активностей у школі. Участь психолога в роботі різних активностей є невід'ємною частиною роботи.

Шкільні активності є такими:

- Суспільно -корисні справи;
- Громадські акції;
- Шкільні свята та конкурси;
- Проекти.

Кожна активність виконує ряд функцій (на схемі прямокутники блакитного кольору):

- Суспільно -корисні справи -інтеграційну, формувальну;
- Громадські акції – просвітницьку, формувальну;
- Шкільні свята та конкурси - просвітницьку, інтеграційну, здоров'язбережувальну;
- Проекти - просвітницьку, інтеграційну.

Протягом діяльності психологічної служби сформувалися такі форми роботи з батьками, що стали вже традиційними (на схемі прямокутники салатного кольору):

1. Соціологічні опитування;
2. Випуск буклетів ;
3. Тренінг діалогу «Діти-батьки»;

4. Родинні квести, флешмоби;
5. Батьківські збори «Батьківська кав'ярня»;
6. Складання метаплану;
7. Фасилітаційні сесії.

Вся діяльність психолога спрямована на такі очікувані результати (на схемі прямокутника бежевого кольору): згуртування, покращення стосунків та мікроклімату у спілкуванні, об'єднання батьків та вчителів, психологічне розвантаження, покращення стосунків, підвищення якості надання освітніх послуг, залучення батьків та мешканців громади до вирішення проблем, покращення стосунків у громаді.

Розглянемо, як працює ця модель, на прикладі суспільно-корисних справ, оскільки вони є найбільш поширеними активностями у школі.

Етапи взаємодії включають:

1.Діагностичний етап.

Дозволяє визначити зміст діяльності з батьками в контексті інтеграції їх у суспільно-корисну справу школи. Проводяться збори або засідання шкільної ради, до якої входять адміністрація школи, батьківський комітет, психолог та діти. Робиться оголошення щодо акції, суспільно-корисної справи або проекту та визначається ставлення, пропозиції до заходів, що плануються. Проходить соціологічне опитування серед дітей, педагогів та батьків: «Якою мірою ця акція їх цікавить?», «Як ви вважаєте, наскільки цінними для нас будуть результати акції?», «Для чого нам сьогодні потрібно участь у цій акції?» (додаток 1).

2.Проектувальний етап.

Оскільки метою є інтеграція батьків у навчально-виховний процес, формування активної позиції щодо шкільного життя традиційно це проходить через фасилітаційні сесії, у яких беруть участь представники батьківських комітетів, школярі-делегати від кожного класу, вчителі, представники громадських організацій та органи місцевого самоврядування.

Фасилітаційна сесія - це інноваційна технологія групового обговорення, планування, вирішення проблем, з якісним опрацюванням актуальних питань і досягнення результатів, що дозволяє зробити спільний пошук прийняття рішень більш ефективним. Ця методика є ефективною для впровадження змін, залучення широкого кола учасників до вирішення спільних питань, встановлення правил співпраці в команді, виявлення цінностей та бачення подальших шляхів розвитку, планування дій в проектах тощо.

Фасилітаційна сесія - це обмежена в часі структуроване обговорення, організоване особливим способом, з використанням технік фасилітації, так, щоб всі учасники могли поділитися ідеями та внести свій вклад в розробку тієї чи іншої проблеми. Результатом, як правило, є конкретне рішення проблеми, розроблений план дій, сформована мета і т.д.

Основними складовими фасилітаційної сесії можна назвати:

1. Включеність всіх учасників процесу.
2. Візуалізація та систематизація інформації.
3. Наявність фасилітатора - людини, що знаходиться в нейтральній позиції і керуючого процесом обговорення і груповою динамікою.
4. Наявність чіткої схеми спільної взаємодії.
5. Обмеженість в часі.

Кожна фасилітаційна сесія складається з кількох етапів:

Перший етап. Створення позитивного настрою на суспільну роботу, включення групи у робочий процес, визначення основних завдань, цілей.

Другий етап. Визначення ключових завдань діяльності.

Третій етап. Виявлення ключових компетенцій, необхідних для вирішення завдань, які були наголошені.

Четвертий етап. Самооцінка учасниками рівня розвитку вибраних компетенцій.

П'ятий етап. Вибір найбільш актуальних завдань діяльності для подальшого обговорення.

Шостий етап. Обговорення завдань, виявлення проблем, пошук рішень.

Сьомий етап. Презентація результатів, підведення підсумків.

В залежності від завдань, цілей, кількості учасників вибирається формат фасилітаційних сесій: батьківські збори, тренінг, «WorldCafe», «MeWeUs».

3.Етап реалізації.

Фасилітаційні сесії, що проходять у нашій Гродівській школі, можна зазначити, одна з нових, активних форм роботи, щодо формування сильної, мотивованої команди однодумців (вчителів, батьків,

учнів), яка зможе успішно адаптуватися до реалій сучасної школи. Також фасилітація дуже важлива для залучення шкільної громади у процес пошуку та прийняття спільних рішень, створення майбутніх планів розвитку школи, які включають аналіз сильних та слабких сторін школи, а також можливості і пріоритети для її подальшого розвитку.

Разом з цим, це досвід роботи в групах, розвиток комунікативної компетентності, загальний особистісний розвиток, поліпшення суб'єктивного самопочуття і зміцнення психічного здоров'я, коригування неадаптивних соціальних і особистісних установок.

Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними, зацікавленими, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

4.Етап рефлексії та корекції.

Включає в себе зворотній зв'язок після самої фасилітаційної сесії. Учасники висловлюють свої думки, враження. За час проведення сесії, вони змогли поділитися досвідом, структурувати знання і усвідомити свої можливості, наскільки готови допомогти, чим можуть допомогти при вирішенні проблеми. Також це аналіз результатів самої акції: кількість батьків, які долучились до проведення акції, якою була їх активність, збільшилась вона чи зменшилась, що отримали наприкінці.

Реалізація моделі взаємодії психологічної служби школи з батьками в контексті супроводу шкільних активностей забезпечила створення умов для формування партнерської співпраці школи і родини, допомагає формувати навички ефективної взаємодії, активізує участь батьків у навчально-виховному процесі, сприяє виявленню інтересів, потреб батьків і визначає необхідні умови для організації успішної спільної діяльності та підвищує мотивацію учасників освітніх відносин щодо залучення їх у процеси змін.

Модель взаємодії психологічної служби школи з батьками була представлена та схвалена методичною радою комунальної установи «Районний методичний кабінет» Покровської районної ради. Розроблена модель доступна для впровадження в інші загальноосвітні установи району.

ПСИХОЛІГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Хомич Олена Борисівна,

старший викладач кафедри психології Дніпровської академії неперервної освіти

Кротенко Вікторія Миколаївна,

старший викладач кафедри психології Дніпровської академії неперервної освіти

В умовах інноваційних змін особливої цінності набуває особистість педагога. Саме вона є головним інструментом в процесі взаємодії вчителя з учнем при створенні ситуації розвитку в освітньому просторі. Фундаментом для зростання особистості вчителя можна вважати його психологічну компетентність.

Психологічна компетентність детально досліджується у працях О. Бодалева, Є. Зеєра, А. Маркової, Л. Мігіної, та інших. Вчені відзначають, що завдяки даному феномену спеціаліст набуває не тільки певних предметно спеціальних знань, а й опановує вміння приймати ефективні рішення у відповідній галузі діяльності.

У структурі психологічної компетентності найголовнішим її компонентом є аутокомпетентність. На думку Н. Аболіної, аутокомпетентність є базовою складовою професійної компетентності та психологічної культури сучасного фахівця.

Поняття «аутокомпетентність» можна розглядати як компетентність самовдосконалення, саморегуляції, саморозвитку, особистісної та предметної рефлексії, як основи ефективної поведінки людини, її професійного та соціального життя. (І. Зимня)

Окрім цього, аутокомпетентність вміщує комплекс умінь (самодіагностика, саморозвиток, самокорекція), які характеризуються прагненням до професійного росту та до адекватного самооцінювання (О. Бодалев, В. Казанцев). Аутокомпетентність є також одним із суб'єктивних факторів, який визначає ефективність і продуктивність діяльності (Н. Кузьміна). Більш того, на думку В. Бондаревої, аутокомпетентність забезпечує професійно-особистісне зростання: дозволяє пізнавати себе; активізує резервні можливості; дозволяє, спираючись на розуміння своїх сильних і слабких сторін, намітити основні точки свого розвитку. Є. Зеєр зазначає, що саме аутокомпетентність сприяє оволодінню технологіями подолання професійних деструкцій та криз. О. Макарова вважає, що аутокомпетентність допомагає конструктивно вирішувати конфлікти, допомагає розвитку емпатії, рефлексії, моделюванню, прогнозуванню власної діяльності.

В цілому аутокомпетентність складається з умінь: самодіагностики, саморозвитку, самомотивування, самокорекції, технік роботи з різними інформаціями, психолінгвістичних компетенцій, ефективного використання власного часу.

Аутоаутокомпетентність дає можливість педагогу аналізувати власні ресурси і ризики, будувати стратегії, володіти власними внутрішніми станами у складних професійних ситуаціях.

Розуміння сутності аутокомпетентності можливе через розкриття її структури. Є різні погляди на структуру аутокомпетентності. Т. Щербакова пропонує такі структурні компоненти:

- психологічні знання;
- аутопсихологічні уміння;
- професійно значущі якості;
- систему суб'єктивного контролю;
- конструктивні стратегії саморозвитку.

Психологічні знання дозволяють свідомо оцінювати себе як суб'єкта саморозвитку, бути впевненим користувачем цих знань. *Аутопсихологічні уміння* дають можливість застосовувати знання в різних педагогічних ситуаціях, сприяють конструктивній взаємодії. *Професійно значущі якості* забезпечують вибір ефективних технологій. *Система суб'єктивного контролю* формує компетентний стиль життя, можливість бути конгруентним у ставленні до себе. *Володіння конструктивними стратегіями саморозвитку* допомагають ефективно діяти в професійному і міжособистісному просторі.

Існують ознаки аутокомпетентних здібностей:

- а) зовнішні стани: інтерес до себе як до індивідуальності, незадоволення результатами діяльності, творча активність;
- б) внутрішні схильності: запас сил (нервово-психічної енергії), розвинена рефлексія, вміння працювати з інформацією, здатність засвоєння нового досвіду на рівні нейророзв'язків.

Можна також виділити і три рівні розвитку аутопсихологічної компетентності: високий, середній і низький. В основі виділення лежить мотивованість до саморозвитку, стійка самооцінка, рівень суб'єктивного контролю, самоставлення, емоційна стійкість, рефлексія, довіра до себе, самоприйняття.

Високий рівень характеризується гармонійним розвитком мотиваційно-ціннісного, емоційно-оціночного, регулятивно-контролюючого компонентів, потребою в саморозвитку, самовдосконаленню, орієнтацією на позитивний імідж.

Для середнього рівня характерною є нерівномірність вищезазначених структурних компонентів. Процес саморозвитку не виділяється в якості пріоритетної цінності.

Низький рівень характеризується відсутністю орієнтації на справу, низькою інтернальністю, низькою самооцінкою, недостатньою емоційною стійкістю, низькою толерантністю до стресу.

Основною перешкодою на шляху розвитку аутопсихологічної компетентності педагога виступають зовнішні і внутрішні бар'єри. До зовнішніх бар'єрів можна віднести:

- неспіввідносність виконуваних соціальних і професійних ролей та індивідуальних особливостей і здатностей педагога;
- деструктивні впливи оточення;
- відсутність певних умов;
- низький рівень мотивації до успіху.

Внутрішніми бар'єрами доцільно вважати:

- неадекватну самооцінку, частіше занижену;
- несформовану стресостійкість;
- механізми психологічного захисту;
- внутрішньо особистісні конфлікти;
- професійні деформації.

Психологічний супровід розвитку аутопсихологічної компетентності педагога, розроблений кафедрою психології, передбачає такі заходи: курси підвищення кваліфікації, діагностику, індивідуальні консультації, а також - вибір тренінгів:

1. Комунікативна компетентність педагога.
2. Конфлікти в педагогічній діяльності.
3. Емоційна гнучкість педагога.
4. Профілактика професійних деструкцій.
5. Розвиток навичок самокерованої професійної діяльності.
6. Тайм-менеджмент в діяльності педагога.
7. Психо-емоційна саморегуляція стану вчителя на уроці.

Саме такий супровід, на нашу думку, сприяє послідовному розвитку психологічної компетентності педагога, його професійному зростанню та успішності.

Список використаних джерел

1. Лівшун О. Аутопсихологічна компетентність як складова формування професійної готовності майбутнього вчителя технології. / О.Лівшун //Проблеми трудової і професійної підготовки: наук.-метод.зб./ Слов'ян. держ. пед.ун-т. – Слов'янськ : СДПУ. 20123.- Вип.17,т.2.- с.74-80.
2. Назарчук Н. Діагностика та профілактика психічного здоров'я педагога. Тренінг-курс /Н.Назарчук//Психолог. – 2006. - №31-32 – с. 6-46.
3. Сідун М. Формуючи професійну компетентність учителя іноземної мови початкової школи /М. Сідун// Іноземні мови в навчальних закладах. – 2008. -№4. – с. 118-124.
4. Удосконалення аутопсихологічної компетентности педагога: навчально- методичний посібник /Ред.коллегія: Боброва І, Чурсинова О.// Ставрополь: СКІРО ПК і ПРО, 2019. – 99с.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН.

Раскалєй В.Б.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Київ

За останні роки система освіти в Україні зазнала значних змін, що є наслідком впливу з боку керівництва міністерства освіти і країни, які бажають відкоригувати процес надання освітніх послуг у відповідності до світових тенденцій. Значний вплив на освітній процес на всіх його рівнях здійснює науково-технічний прогрес, який надає можливість освітянам користуватись новими інструментами онлайн ринку освіти, якими є платформи дистанційної освіти (Coursera, www.coursera.org), месенджери (Telegram, Viber), інтернет-сервіси (Zoom Video Communications), тощо. Надані можливості не є обов'язковим чинником виконання, проте є потужним мотиваційним важелем. Якщо викладач чудово володіє предметом, проте є дезорієнтованою особою у використанні інноваційних засобів освіти, це обмежує його у можливості надати необхідну студенту інформацію у доступному форматі. Професійне зростання фахівців в умовах інноваційних змін можливе за умов особистісної адаптації до нових реалій, суспільних тенденцій, до нововведень у сфері змісту, форм і методів навчально-виховної діяльності. Відповідно інноваційність має характеризувати професійну діяльність кожного вчителя, як вважає Євченко Ю. М. На думку В. Уруського, вчитель інноваційної орієнтації – це особистість, яка здатна брати на себе відповідальність. Отже, беручи відповідальність, він усвідомлює об'єм роботи не тільки над учнем і матеріалом, але й над собою, з наступним прорахунком і прогнозуванням результату. Осмислення необхідності особистісно-професійного зростання на думку провідних педагогів, це стан напівготовності до інтегрування у інноваційно оновлений освітній процес, який за підтримки потужної мотивації дозволить впевнено побороти перепони на шляху до прогресивних змін. Адже кожен викладач – це цінне джерело інформації, яке потребує модернізації русла для підвищення якості і швидкості течії.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Волкова І.В.,

старший викладач кафедри виховання та розвитку особистості

Комунальний вищий навчальний заклад

«Харківська академія неперервної освіти»

У системі цінностей, які є найдорожчими для будь-якої цивілізованої нації, особливе місце відводиться здоров'ю людей. Здоров'я нації визначається насамперед станом здоров'я її дітей, що є інтегральним показником загального благополуччя суспільства, а також тонким індикатором усіх соціальних та екологічних негараздів.

Також необхідно наголосити, що міцне здоров'я – це є і важливе підґрунтя успішного всебічного розвитку дитини, і розкриття її особистісного потенціалу. Тому в Законі України «Про освіту» наголошено, що «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [1].

На сьогодні однією з особливостей динаміки здоров'я в світі є зміна співвідношення від «незалежних від людини захворювань» у бік «обумовлених поведінкою людини». Установлено, що основними факторами ризику розвитку неінфекційних захворювань є поведінкові чинники, такі як нездорове харчування, куріння, надмірне вживання алкоголю, низька фізична активність, які дуже поширені в усьому суспільстві, і частіше виникають в дитинстві і тривають все життя. [3, с. 98].

Дослідженнями науковців (Г. Апанасенко, Т. Бережна, Ю. Бойчук, Т. Бойченко, О. Ващенко, М. Гончаренко, Г. Даниленко, О. Дубогай, О. Єжова, С. Кириленко, В. Кириченко, В. Оржеховська, Н. Науменко, С. Страшко) галузі освіти доведено, що важливою рушійною силою її реформування з точки зору здоров'язбереження є визначення та розв'язання основних протиріч між метою і завданнями, які поставлені перед освітнім процесом у закладі освіти, та сучасними підходами до забезпечення здоров'язбережувальної і здоров'яформувальної спрямованості закладів освіти, до створення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладі освіти.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє визначити «здоров'язбережувальне середовище закладу освіти як сукупність компонентів та спеціально створених організаційно-педагогічних умов, які у поєднанні й взаємодії між собою сприяють формуванню ціннісного ставлення до власного здоров'я, здоров'я оточуючих та забезпечують готовність у підлітків до ведення здорового способу життя» [5, с. 31].

Здійснення означеної мети можливо за умови реалізації технологій здоров'язбережувальної педагогіки. У сучасній літературі існує багато різноманітних підходів до визначення поняття «здоров'язбережувальні технології» (В. Кучма, В. Ковалько, М. Смирнов, М. Степанова). Але всі дослідники згодні, що мета здоров'язбережувальних освітніх технологій – забезпечити учням можливість збереження здоров'я за період навчання в школі, сформувані в них необхідні знання, уміння й навички, навчити використовувати отримані знання в повсякденному житті [4].

У психолого-педагогічних джерелах виділяють де-кілька класифікацій здоров'язбережувальних технологій.

Так педагогічними технологіями здоров'язбережування є:

- **організаційно-педагогічні:** визначають структуру навчального процесу, що сприяє запобіганню перевтоми, гіподинамії та інших дезадапційних станів;
- **психолого-педагогічні технології:** пов'язані з роботою вчителя на уроці і впливом на дітей протягом уроку;
- **навчально-виховні технології:** включають програми, спрямовані на навчання грамотної турботи учнів про своє здоров'я, їх мотивацію до здорового способу життя, на попередження шкідливих звичок, освіту батьків та ін. [4].

Наведемо такі типи існуючих здоров'язбережувальних технологій (за О. Ващенко – здоров'язберігаючі) [2]:

- **здоров'язберігаючі** – технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в школі та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з

урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм), відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям дитини тощо;

- **оздоровчі** – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, ароматерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія тощо;

- **технології навчання здоров'ю** – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання тощо;

- **виховання культури здоров'я** – виховання в учнів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини тощо.

Провідну роль у формуванні культури здоров'я та позитивної мотивації на здоровий спосіб життя учнівської молоді відіграє насамперед учитель, який володіє сучасними здоров'язбережувальними, здоров'яформувальними педагогічними та інноваційними технологіями; постійно взаємодіє з учнями, їхніми батьками, медичними працівниками та шкільним психологом, соціальним педагогом; планує й організовує свою діяльність, зважаючи на пріоритети формування, збереження та зміцнення здоров'я всіх суб'єктів освітнього процесу. І педагог має бути готовим до виконання такої ролі, але не формально, а з життєвими переконаннями.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

2. Ващенко О. Здоров'язберігаючі технології: сутнісна характеристика / О. Ващенко, С. Свириденко // Здоров'язберігаючі технології в навчальному закладі. – К.: Шк. світ, 2009. – С. 5-12.

3. Волкова І. Розвиток регіональної мережі шкіл сприяння здоров'ю у Харківській області / І. Волкова // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садочком, 2016. – № 19-20 (55). – С. 95-106.

4. Джерело педагогічних інновацій. Здоров'язбережувальні технології в навчанні. Науково-методичний журнал. – Випуск № 1(21). – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2018. – 244 с.

5. Єжова О.О. Школи здоров'я у країнах Східної Європи: теорія і практика: монографія / О.О. Єжова, А.А. Беседіна, Т.І. Бережна; за заг. ред. О.О. Єжової. – Суми: Сумський державний університет, 2016. – 288 с.

ВИХОВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВСТВА І ТУРИЗМУ

Тімко Марина Миколаївна,

заступник директора з навчально-виховної роботи Комунального закладу «Куп'янська спеціальна школа» Харківської обласної ради

Вербицька Тетяна Геннадіївна,

вчитель трудового навчання Комунального закладу «Куп'янська спеціальна школа» Харківської обласної ради

Щоб берегти землю, природу,

Треба її полюбити,

Щоб полюбити, треба пізнати.

Пізнавши – неможливо не полюбити.

М. Пришвін

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується величезним зростанням зацікавленості історією рідного краю, героїчним минулим нашої країни, збереженням природних скарбів. Любов до Батьківщини завжди конкретна: це любов до свого дому, міста, села... Щоб по-справжньому полюбити свій край, необхідно знати його історію і традиції. Еколого-краєзнавча робота має велике значення у справі виховання патріотизму та громадянськості, а її творчий характер послужить вихованню активних молодих громадян України.

Однією з актуальних проблем сучасності є взаємовідносини природи та людини. Важливим аспектом вирішення цього завдання є обізнаність людей у питаннях екології, географії, природокористуванні, збереженні природних ресурсів та навколишнього середовища, екологічному вихованні підрастаючого покоління. Вирішення кризових екологічних питань на державному рівні через підвищення рівня екологічної культури, екологічної свідомості є першочерговим, починаючи з раннього дитинства і продовжуючи все життя. Подолання екологічної кризи залежить від морального вдосконалення людини, її культури і відносин із природою та іншими людьми. Якщо люди в найближчому майбутньому не навчаться дбайливо ставитися до природи, вони знищать себе. А для цього треба виховувати екологічну культуру і відповідальність через вивчення історичних, географічних, культурних особливостей рідного краю.

Наразі світ вітає самодостатніх, впевнених у собі людей, які мають гарне здоров'я та дотримуються здорового способу життя. Саме цієї мети прагне досягти педагогічний колектив Комунального закладу «Куп'янська спеціальна школа» Харківської обласної ради. Наш заклад освіти забезпечує здобуття базової середньої освіти для учнів із порушенням інтелектуального розвитку. З дітьми працюють педагоги-дефектологи на усунення провідного дефекту і пов'язаних з ним порушень фізичної, психічної і мовленнєвої функцій. Також проводиться корекційно-розвиткова та особистісно-зорієнтована робота з учнями із синдромом Дауна і розладами спектру аутизму, з дітьми, які не адаптувалися в умовах інклюзії у загальноосвітніх школах. Наші учні успішно інтегруються в суспільство, продовжують подальше навчання в професійних ліцеях та коледжах.

Здобувачі освіти нашого закладу знаходяться в інших умовах, ніж у традиційному навчанні. У закладі створено умови для розвитку ключових компетентностей, а саме: навчальна, культурна, здоров'язберігаюча, інформаційно-комунікативна, соціальна, громадянська, підприємницька.

Робота нашого педагогічного колективу направлена на реалізацію Державної Національної програми «Освіта: Україна XXI століття», Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки та Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді за змістовими лініями програми «Основні орієнтири виховання учнів 1-11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів України». Одним із напрямків освітньої діяльності нашого закладу є виховання екологічної культури та громадянської свідомості.

Як зробити освітній процес успішним, дієвим, а, головне, цікавим для здобувачів освіти?

У своїй педагогічній практиці ми віддаємо перевагу проєктним технологіям. По-перше, проєкти – є творчим видом діяльності та охоплюють учнів, які мають різний рівень базових знань та вмінь. По-друге – розвивають у дітей дослідницькі навички (досвід самостійного пошуку). По-третє – передбачають тісний зв'язок навчання та виховання з життям, вміння спілкуватися, працювати в команді. По-четверте – спонукають дітей вчитися із задоволенням. Завдяки методам асоціації, інтелектуальним іграм, корекційним вправам, рефлексії тощо наші освітні проєкти цікаві та багатогранні. Під час проведення проєктних технологій педагогами закладу застосовуються такі форми роботи: акції, експедиції, уявні та віртуальні подорожі, інтернет-сторінки, усні журнали, родинні воркшопи, спортивно-військові патріотичні ігри, майстер-класи, творчі майстерні, фітотальні, відеопрезентації, виставки-презентації, інтерв'ю, літературно-музичні композиції.

Ефективність проєктної діяльності полягає в тому, що дозволяє швидко й оперативно скласти уявлення про критерії якісної роботи. Серед цих критеріїв варто звернути увагу на усвідомлення теми проєкту, чітке планування його ходу, прояв активності, ініціативи, використання досвіду розв'язання проблеми, досвіду соціального та громадського життя, презентацію своїх досягнень, врахування помилок та оцінку діяльності. Тематика проєктів ґрунтується на тих проблемах місцевості, які зможуть реально вирішити учні, розв'язати їх за участю педагогів або ж самостійно. Тривалість проєкту може бути різною, це залежатиме від проблеми, мети, завдань та ходу його реалізації.

У нашому освітньому закладі створено еколого-краєзнавчу команду «Екос». Це стало підґрунтям для проведення першого загальношкільного екологічного освітнього проєкту «Подорож у світ води» до Всесвітнього Дня води. Цей захід спрямований на участь вихованців у Всеукраїнському конкурсі учнівської молоді «Подорож у світ води». Матеріали проєкту відзначені II призовим місцем у номінації «Свято води». У рамках освітнього проєкту проведено упорядкування джерел та прибережної смуги р. Оскіл в районі міста Куп'янська, експедиції до р. Оскіл Куп'янського та Дворічанського районів, квести, організовано виступ екологічної групи «Екос» та екскурсію до музею «Води» у селищі Кочеток Чугуївського району Харківської області (керівники –Вербицька Т.Г., Мезиненко Н.В., Тімко М.М.).

Перші практичні навички з орієнтування на місцевості, користування картою і компасом, техніки пішохідного туризму та збирання матеріалів з історії та культури рідного краю наші вихованці

отримали під час туристських походів вихідного дня. Користуючись збірником інформаційно-методичних матеріалів «Краєзнавчі шляхи Слобожанщини» Харківської обласної станції юних туристів, юні краєзнавці подолали маршрут до с. Сеньково Куп'янського району. Там діти відвідали джерело поблизу р. Оскіл, де любив відпочивати, заряджатися творчістю і черпати теми для своїх усмішок великий сміхотворець України – Остап Вишня (Павло Губенко). Із збірника гуртківці дізналися про ще один туристсько-екскурсійний об'єкт Куп'янського району, пов'язаний з ім'ям відомого українського філософа-мандрівника Г.С. Сковороди. Вони відвідали кімнату-музей видатного митця в Моначинівській школі, а поблизу с. Гусинка відшукали в лісі відреставровану криницю Григорія Сковороди. А ще наші вихованці з цікавістю переглянули експозиції найвідомішого з музеїв Харківської області (який має статус Національного), що у с. Сковородинівка Золочівського району, де *деякий час жив і творив відомий мислитель Григорій Сковорода, тут помер і заповів себе поховати*. Діти прослухали розповідь екскурсводів про життя і творчість видатного мислителя, прогулялися парком і мали змогу доторкнутися до історичного минулого.

Учні нашого закладу вивчають об'єкти природно-заповідного фонду Харківщини, співпрацюють з науковцями, досліджують ендемічні види рослинності. Вивчаючи видовий склад рослин, діти здійснили краєзнавчо-екологічну подорож до ботанічного заказника «Крейдяний» Дворічанського району Харківської області, який входить до складу Національного природного парку «Дворічанський» та має унікальну рослинність, значна частина якої занесена до Червоної книги України. З метою ознайомлення учнів із природними об'єктами України, зокрема, станом популяції рідкісних первоцвітів (півонії тонколистої), виховання любові до рідної природи, розширення світогляду та пропаганди здорового способу життя та закріплення навичок орієнтування на місцевості, для дітей організовано і проведено туристсько-краєзнавчу експедицію до ботанічного заказника «Куп'янський» Ягіднянської сільської ради Куп'янського району Харківської області (керівники – Вербицька Т.Г., Мезиненко Н.В., Тімко М.М.).

Вважаємо, що у формуванні пізнавальної мотивації, зацікавленості в отриманні знань, велику роль відіграє участь учнів у пошуково-дослідницьких експедиціях, які є елементом проектних технологій:

- обласний етап Всеукраїнської експедиції учнівської та студентської молоді «Моя Батьківщина – Україна» представлений роботами «Білі гори над Осколом» (керівники – Мезиненко Н.В., Тімко М.М.), «Дослідження екологічного стану басейну річки Оскіл» (керівники – Вербицька Т.Г., Мезиненко Н.В., Тімко М.М.);

- обласна історико-краєзнавча пошукова експедиція учнівської та студентської молоді «Чорнобиль: події, долі, пам'ять» у номінації «Долі переселенців» (керівник – Ткаченко С.Л.);

- обласна історико-краєзнавча акція учнівської та студентської «А ми тую славу збережемо» (керівники – Вербицька Т.Г., Старагіна І.В., Тімко М.М.).

Педагогічний колектив плідно співпрацює з Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді МОНУ. Наші вихованці упродовж 3-х років активно долучаються до участі у Всеукраїнській природоохоронній пропагандистській акції «Птах року». У 2019 році наш заклад став єдиним представником від закладів Харківської області, який взяв участь у Всеукраїнському конкурсі «Цікава школа – 2019» та став його дипломантом. Педагогічні працівники закладу освіти стали учасниками IV-V Всеукраїнської наукової конференції «Крок у науку» від об'єднання науковців GlobalNauka (2018, 2019 – роботи 9 педагогів увійшли до збірки наукових матеріалів).

Вихованці нашого закладу беруть активну участь в обласних виставках SOS вернісаж до «Дня Землі» (мають нагороди КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості»), є лауреатами Всеукраїнського конкурсу «Екоклас».

Екологи називають проблему засміченості екологічною катастрофою. Скоро сміття поглине нас, нашу цивілізацію. Тому, у квітні 2018 року, наші учні взяли участь у Всеукраїнському спільному екологічно-освітньому проекті «Компола» Міністерства екології та природних ресурсів та Міністерства освіти і науки України, направленому на підвищення рівня екологічної освіти і залучення молоді до практичних навичок сталого розвитку та споживання і перемогли в ньому! Наш заклад – єдиний серед закладів Харківщини для дітей з особливими освітніми потребами, який увійшов до переліку шкіл-переможців. І тепер у нашому закладі встановлено компостер для переробки харчових відходів із шкільної їдальні, адже органічні відходи становлять значний відсоток обсягу українських сміттєзвалищ. Ми маємо змогу перетворити їх на органічне добриво – компост. Отриманим добривом підживлюємо дерева та квіти, яких дуже багато на території нашого закладу та навколо нього.

Виховати людину, яка стане добропорядним громадянином, патріотом своєї країни і просто людиною з найкращими якостями може педагог, якому доводиться шукати, експериментувати,

творити. Найбільшої користі набувають ті заходи, у процесі яких учні безпосередньо виконують практичну діяльність екологічно-краєзнавчого змісту. Адже саме тоді учні мають змогу актуалізувати наявні знання, закріпити їх на практиці, виявити позитивні емоції у діяльності, мають змогу розвитку життєвих компетентностей. Такий комплексний підхід формує дійсну екологічну культуру, сприяє використанню набутої поведінки у самостійному житті. Ця комплексність є однією з умов корекційного характеру еколого-краєзнавчого виховання, оскільки дозволяє коригувати розрив між свідомістю та поведінкою учнів з порушенням інтелекту.

Список використаних джерел

1. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С. Основи екологічних знань: Підручник. – К.: Либідь, 2009
2. Волкова А.С. Екологічне виховання школярів. – К.: Т-во «Знання», 2009
3. Колотуха О.В. Дитячо-юнацький туризм в Україні. – Кіровоград РВЦ Кіровоградського Державного Педагогічного Університету, 2001
4. Наровлянський О.Д., Наровлянська М.Д., Пустовойт В.О. Шкільний туризм. – К.: Шкільний світ – 2009
5. Основи екології та охорона навколишнього середовища: Навч. посібник для вузів. – 3-є вид., перероб. – Львів, 2000
6. Писарчук Є.А. Кухта А.М. Екологічне виховання учнів. –К.: Рад. шк., 1990
7. Приходченко Л. Екологічне виховання молодших школярів // Початкова освіта. – 2010
8. Сафронов Т.А. Екологічні основи природокористування: Навч. посібник для студ. Вищих навчальних закладів. – 2-є вид., стереотипне. – Львів: «Новий світ – 2000», 2004
9. <http://www.libr.dp.ua>

ПРОБЛЕМА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

Балух Микола,

*викладач кафедри теорії та методики фізичної культури та валеології
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
аспірант Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії*

Сучасне суспільство найкращим чином досягло високого науково-технічного розвитку, яке відбулось завдяки впливу на навколишнє середовище, разом з тим такі досягнення відбулись разом із формуванням сучасного бачення проблеми здоров'я. Відповідно до припущень, які лежать в основі цього, ефективний вплив на здоров'я людини вимагає не лише підвищення рівня знань про здоров'я людей та формування їх життєвих навичок здоров'язбереження, але також впровадження заходів втручання, які спрямовані на посилення впливу факторів, що підтримують здоров'я, та обмеження або усунення тих, які шкідливі для здоров'я [2, s. 70].

У розробці ідеї здоров'язбереження можна побачити декілька концептуальних поглядів, розглянемо їх в історичній ретроспективі.

У 1970-х роках були виділені фактори ризику та захворювання, які можна запобігти завдяки інформуванню та системи освіти, наприклад, про безпеку паління тютюну, дієти. Цей період та його проблеми можна охарактеризувати як перший вимір впровадження здоров'язбережувальних компетентностей.

У вісімдесятих роках ХХ століття, було наголошено на важливості дій, які використовуються для виконання раніше розроблених стратегій, наприклад, політика соціального здоров'я, зміцнення індивідуальних навичок особистості та навколишнього середовища, підтримка охорони здоров'я, діяльність місцевих громад щодо проблем охорони здоров'я. Це є другим виміром зміцнення здоров'я.

У 90-их рр. ХХ ст. було оцінено важливість донесення до конкретних людей та суспільних груп значення здоров'язбереження через місця проживання та об'єктів, в яких вони мешкають, наприклад, міста, школи, заклади освіти та охорони здоров'я, робочі місця. Цей період створює третій етап – просування здоров'язбережувальних технологій.

На початку ХХІ століття стало необхідним зберегти ці тенденції та розширити четвертий етап зміцнення здоров'я. Перш за все, бачиться необхідність переходити від слова до дії, а також реагувати на глобальну тенденцію масових соціальних змін, які певним чином впливають на здоров'я. Тому потрібно використовувати набутий світовий досвід, вже випробувані інструменти, концепції, підходи та теорії щодо використання здоров'язбережувальних технологій, зокрема і в процесі формування здоров'язбережувальних компетентностей майбутніх педагогів [3, s. 129].

Сьогодні поняття здоров'язбережувальні компетентності означає, що однією з цілей педагогічної освіти має бути «зміцнення» знань шляхом розвитку компетентностей у галузі охорони здоров'я та здоров'язбереження. Вони повинні бути більш ніж функціональними, а саме бути спрямовані на професійну підготовку майбутніх учителів початкових класів у галузі охорони здоров'я та здоров'язбереження, що покращує їх знання, розуміння понять та здатність до дій; вони не повинні обмежувати зміну способу життя людей або підвищувати їх здатність дотримуватися рекомендованої терапії. Такі ініціативи щодо педагогічної освіти повинні підвищувати соціально-економічну обізнаність, що призведе до поліпшення сучасного стану здоров'я громадян та сприятиме діяльності, яка може покращити якість життя людей та суспільства, в якому вони проживають [1].

Список використаних джерел:

1. Kompetencje zdrowotne i poprawa jakości życia (2017). URL: <https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/empowerment-through-health-literacy> (last accessed: 15.05.2020) [in Polish].
2. Słońska, Z. (2001) Współczesna wizja edukacji zdrowotnej a promocja zdrowia, Teoretyczne podstawy edukacji zdrowotnej. Stan i oczekiwania, red. B. Woynarowska, M. Kapica, Warszawa: KOWEZ, 60–113.
3. Wojciechowska, K. (2014) Nauczyciel – przewodnikiem w procesie promowania zdrowia w szkole. Roczniki Pedagogiczne, Tom 6(42), Numer 2, 127–141.

РОЗВИТОК БІЗНЕСУ В СІЛЬСЬКОМУ ЗЕЛЕНОМУ ТУРИЗМІ ЯМПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

*Демець Рената Олексіївна,
аспірант 2 року навчання Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*

Туристична активність як соціально-економічний феномен має широкі перспективи для розвитку сучасного суспільства. Сучасна сім'я прагне провести вільний час у тихій місцевості з мальовничою природою, доброзичливими людьми, серед незвичайних, автентичних речей. Усе частіше молодь під час свят уникає міських кластерів і шукає унікального досвіду – все більше їх приваблюють віддалені місця, що зберігають давні традиції та звичаї. Таким чином, сільський туризм сам по собі є гарною можливістю розвитку.

Сільський зелений туризм справляє позитивний вплив на відродження, збереження і розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини, а також сприяє розширенню можливостей реалізації продукції особистого підсобного господарства. [1]

У Європі сільський туризм добре розвинений у таких країнах, як Іспанія, Португалія, Німеччина, Франція, Австрія, Данія, Фінляндія, Ірландія, Італія, Румунія, Польща та ін. На території Ямпільського району сільський туризм все ще знаходиться на етапі становлення. [2]

Станом на 25.05.2020 року в районі послуги сільського зеленого туризму надають до 10 сільських садиб, що пропонують комфортне проживання, сімейний відпочинок, народну традиційну кухню, екологічно чисті продукти харчування, цікаве дозвілля.

У рамках проекту «Сільський туризм – правильний крок на шляху стимулювання транскордонного співробітництва між Сороцьким (Республіка Молдова) та Ямпільським (Україна) районами» було досліджено можливості започаткування туристичного потенціалу транскордонного регіону Сороки – Ямпіль. Було встановлено, що зазначений регіон має величезний туристичний потенціал і невичерпним джерелом нових вражень для туристів, але на жаль, у регіоні надто мало успішних підприємств у цій галузі. [4]

Населені пункти прикордонної зони Ямпільського району вирізняють: багата культурна, історична та архітектурна спадщина, мальовничі ландшафти, чудові зони відпочинку і лікування, наявність рекреаційних ресурсів, працьовиті і гостинні люди. Цей величезний туристичний потенціал недостатньо використовується та рекламується. Кількість туристів, які відвідують прикордонну територію Ямпільського району, залишає бажати кращого. Відсутність інфраструктури туризму, відсутність бачення перспектив розвитку, потенціалу кваліфікованих туроператорів, туристичних пансіонатів – не сприяють розвитку регіону з особливим історичним резонансом. [3]

Для того, щоб якомога більше людей дізналося про принади цього регіону, з метою підвищення рівня туристичного потенціалу і здатності суб'єктів господарювання приваблювати туристів, у рамках проекту були розроблені:

1. туристичний сайт;
2. мапа найбільш важливих туристичних маршрутів;
3. документальний фільм.

Отже, для покращення туристичного потенціалу в сільській місцевості територій Ямпільського району потрібно:

- **Створення легенди** – зачарувати туристів захоплюючими історіями! Кожне місце, особистість чи об'єкт містять щось унікальне, представляють щось таке, про що можна розповісти історію. Історія має відображати особливості місцевості і підтримуватися фактами про місця, особистості чи речі.

- **Реалізація легенди** – дивувати туристів тим, як комерціалізувати легенду у формі презентації! Презентація повинна привертати увагу туристів якістю друкованої версії (папером, кольором, текстурою, композицією) чи електронною версією. Крім того, періодична зміна презентацій, принаймні один раз на сезон.

- **Розробка колекції матеріалів і продуктів** – матеріали і продукти є помітними елементами, які розповідають історію про якусь місцину чи особистість. Наприклад, можна колекціонувати сувеніри, світлини, альбоми, картини, газетні статті, підкови тощо. Інформаційними матеріалами можуть бути проспекти, флаєри, світлини, листівки тощо, які можна запропонувати туристам, щоб нагадати їм місцевість чи особистість, про яку затребували інформацію.

- **Роздайте туристам мапи і путівники.** Якщо турист надає перевагу подорожам без супроводу гіда, намалюйте йому мапу на папері. Якщо він має мапу, відзначте маршрут, який його зацікавив, як можна більш чітко, ясно і читабельно.

Ті, **хто планує розпочати бізнес у сільському туризмі**, повинні взяти до уваги наступне золоте правило: ефективного розвитку сільського туризму можна досягти тільки в рамках сталого розвитку туризму як такого. Сталий туризм ґрунтується на розвитку всіх форм туризму, менеджменту і туристичного маркетингу, зберігає цілісність природного, соціального та економічного середовища, забезпечуючи використання природних і культурних ресурсів і для майбутніх поколінь. [5]

Будь-який бізнес, запущений у сфері сільського туризму, повинен строго відповідати принципам сталого розвитку. Нехтуючи принципами туристичного бізнесу, сільський туризм не матиме успіху.

Отже, сільський туризм і агротуризм вважаються стійкими, якщо вони дотримуються 10 принципів сталого розвитку туризму. Ці принципи передбачають:

1. Стале використання туристичних ресурсів (оптимальна експлуатація, збереження, захист).
2. Мінімізація надмірного споживання і розпорощення туристичних ресурсів.
3. Підтримка місцевої економіки в соціально-економічному розвитку суспільства, а також у захисті навколишнього середовища і культурних цінностей.
4. Залучення місцевої спільноти до туристичного сектору через підтримку ініціативних груп з розробки пропозицій щодо розвитку локального агротуризму, захисту навколишнього середовища і культурних надбань.
5. Збереження природного, культурного і соціального розмаїття сільського простору.
6. Інтеграція сільського туризму в планування і стратегію розвитку на національному, регіональному і насамкінець на місцевому рівні (розробка пропозицій, просування і організація, а також розвиток загальної і технічно-матеріальної інфраструктури).
7. Консультування фахівців і громадськості з проблем розвитку сільського туризму та місцевої економіки з тим, щоб уникнути конфлікту інтересів між державною політикою ф місцевими підприємцями в галузі туризму.
8. Сталий розвиток сільського туризму необхідно підтримувати через професійне навчання, підвищення кваліфікації, підготовку форматорів з місцевих жителів, у тому числі в громадській, соціологічній та екологічній сферах.
9. Просування маркетингу в галузі агротуризму через дослідження місцевого і регіонального туристичного ринку як на локальному, так і на міжнародному рівнях.
10. Вивчення і моніторинг сільського туристичного бізнесу та його внеску у захист і збереження довкілля та туристичних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Власенко І.В. Передумови розвитку сільського зеленого туризму у Вінницькій області. Екологічний менеджмент. 2017. №2. С. 42-47.
2. Гловацька В. В. Особливості розвитку сільського зеленого туризму як підприємницької діяльності / В. В. Гловацька // Інноваційна економіка. – 2010. - № 16. - С. 45-48.

3. Добрянська Н.А., Попович В.В. «Зелений» туризм як стратегічний напрям соціально-економічного розвитку регіонів України. Економіка: реалії часу. 2018. №3(37). С. 20-28.

4. Сокірка В., коорд. Препеліца А., Кіріак Л./Розвиток бізнесу в сільському туризмі: Практичне керівництво. 2019 – 220 с

5. Ткаченко Т.І. Сталій розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: Монографія.- К.: Київ.нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 2-ге видання. – 463 с

УЧАСТЬ У ОСВІТНІХ ПРОЄКТАХ ЯК НАПРЯМ ЗДОРОВ'ЯФОРМУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ РОБОТИ ЗЗСО

*Кочерга Оксана Володимирівна,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Лозівського навчально-виховного комплексу № 10
«загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад»
Лозівської міської Харківської області*

Здоров'я дітей та освіта тісно взаємопов'язані. Якісна освіта сприяє поліпшенню здоров'я, а міцне здоров'я є передумовою отримання належної освіти. Здоров'яформувальне шкільне середовище має охоплювати такі компоненти: змістовий (добір, систематизація та методичне забезпечення навчальних матеріалів, що становлять змістову основу проведення роботи з формування основ здорового способу життя); ціннісно-орієнтаційний (формування усвідомленого ставлення до здоров'я як первинної базової цінності); операційно-діяльнісний (активне, діяльнісне засвоєння та активізація отриманих знань про здоров'я, методи його розвитку та збереження шляхом організації спеціальної навчальної і позакласної роботи учнів); оцінно-результативний (проведення опитувань, тестування учнів та їхніх батьків, письмових і творчих робіт, підготовка й організація культурно-масових заходів святкового та спортивно-ігрового характеру) [1].

З 2010 року ЛНВК № 10 «ЗНЗ-ДНЗ» входить до обласної мережі «Шкіл сприяння здоров'ю». За роки реалізації даного проєкту розроблено Концепцію здоров'язбережувальної діяльності закладу та сформовано системне бачення в учасників освітнього процесу власної ролі щодо в учнівства необхідних знань, вмінь і навичок здорового способу життя; підвищення рівня фізичного та психічного здоров'я учнівства; розвиток висококультурної, інтелектуально розвиненої, фізично здорової особистості.

З 2016 року у закладі реалізується німецько-український проєкт «М 18: Ми можемо більше», який розкрив потенціал учнівського самоврядування для створення здоров'яформувального шкільного середовища: участь учнівства у всеукраїнському конкурсі-огляді партиципативних проєктів «Разом ми можемо більше!» та вихід у фінал конкурсу з проєктом «Дихай вільно» (2019 рік).

З 2017 року наш заклад долучився до пілотних закладів освіти щодо реалізації освітнього компоненту міжнародного проєкту ВООЗ / МОНУ / МОЗУ «Профілактика неінфекційних захворювань серед учнівської молоді», який спрямовано на пропаганду здорового харчування, рухової активності, профілактику куріння, вживання алкоголю та інших психотропних речовин, збереження психічного та репродуктивного здоров'я, супровід учнів з хронічними захворюваннями [2].

За час реалізації суттєво підвищилася компетентність учительства щодо профілактики неінфекційних захворювань та зміцнення здоров'я учнів у співпраці з закладами охорони здоров'я та представниками громади. Проведено семінари-практикуми для класних керівників закладів загальної середньої освіти Лозівської міської об'єднаної територіальної громади. Творча група педагогів закладу проводили апробацію посібника «Репродуктивне здоров'я та відповідальна поведінка учнівської молоді», який схвалено до використання у ЗНЗ (лист ДНУ «ІМЗО» від 19.12.2017 № 21-1/12/Г-824).

У 2019 році три педагоги закладу взяли участь у проєкті від фонду братів Кличко «Посилка успіху», провели навчання серед колег закладу та міста. Отримано 3 комплекти спортивного інвентарю та спорядження для поповнення матеріальної бази спортивної зали; проведено міський семінар для вчителів фізичної культури; підвищився інтерес учнівства до занять фізичною культурою та спортом на базі закладу у після урочний час (відкрито 2 додаткові спортивні секції).

У 2019/2020 навчальному році заклад брав участь у соціальній програмі «Healthy Schools: заради здорових і радісних школярів», мета якої сприяти здоровому харчуванню, фізичній активності, свідомому ставленню учнівства до власного здоров'я. Класні колективи реалізували своє бачення у загальношкільних проєктах «Тиждень класу», а саме: фруктові тижні, ігрові тижні (без гаджетів), танцювальні та рухливі перерви, квести. Долучилися до фотопроєкту «Мій здоровий сніданок». В

меню шкільної їдальні використовували рецепти Євгена Клопотенка. На сайті закладу та у Viber-групах для учнівства та батьків розміщено корисні поради та рекомендації.

Результатом впровадження освітніх здоров'язбережувальних та соціальних проектів у закладі є підсумки опитування учнівства, їхніх батьків та педагогів:

- 40% респондентів вважають за доцільне переглянути свій раціон у напрямку здорового харчування, 22% - вважають свій раціон здоровим;
- 87% опитаних погоджуються, що фізична активність є запорукою здоров'я, а 52% з них зазначили, що їхня рухова активність є не меншою за 1 годину на добу;
- 100% погоджуються, що куріння, алкоголь та наркотики шкідливо впливають на здоров'я людини, із них 73% не вживають цих речовин;
- 86% опитаних підлітків вважають утримання основним засобом контрацепції та профілактики ППСШ.

Список використаних джерел

1. Коцур Н. Формування здоров'язбережувального простору в загальноосвітньому навчальному закладі // Рідна школа, № 11, 2012, с. 60 – 65.
2. Майструк Г., Думчева А., Скорбун І., Банніков В., Костенко Г. Зміцнення здоров'я та профілактика неінфекційних захворювань у закладах загальної середньої освіти. Посібник для освітян. – Київ: Благодійний фонд «Здоров'я жінки і планування сім'ї». – 131 с.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ У СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ПРИ ВИВЧЕННІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО КУРСУ ФІЗИКИ

Лукерченко Тетяна Петрівна,

*спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, викладач загальноосвітніх природничих дисциплін,
Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Немішайвський агротехнічний коледж»*

Пріоритетним напрямком розвитку сучасної вітчизняної та світової освіти є перенесення акцентів зі знань і вмій (як основних результатів навчання) на формування у учнів системи компетентностей. Впровадження компетентнісного підходу в загальноосвітню практику дозволяє розв'язати типову для української освіти проблему: коли здобувачі освіти добре опанували теоретичні знання, але не здатні застосувати ці знання у конкретній життєвій (чи навіть проблемній) ситуації.

Однією з ключових компетентностей, визначених Концепцією Нової української школи є екологічна грамотність і здорове життя, тобто «уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватись здорового способу життя» [1].

Вивчення природничих дисциплін загальноосвітнього циклу забезпечують ефективне сприйняття студентами коледжу цілісної науково-природничої картини світу, розуміння ролі та місця, яке відіграє людина в природі. На сьогоднішньому етапі розвитку людського суспільства, як ніколи актуальним є питання екологічної грамотності. Стан навколишнього середовища є одним із чинників стану здоров'я людей.

Екологічні знання складають сьогодні невід'ємну і важливу компоненту основ фізики та інших природничих дисциплін загальноосвітнього курсу в коледжі.

Під час розгляду екологічних проблем фізичні знання набувають особливої актуальності і значущості. Сучасна культурна людина повинна розуміти, що природні ресурси не нескінченні, повинна уміти передбачати і оцінювати наслідки виробничої діяльності, прагнути до створення екологічно чистих технологій. Складна екологічна обстановка в країні викликає необхідність розуміння процесів, що протікають в природі, і володіння засобами захисту від несприятливих зовнішніх чинників. Тому закони, що вивчаються на уроках фізики, явища природи, основні напрями науково-технічного прогресу необхідно розглядати у взаємозв'язку з екологічними проблемами.

Найбільш сприятливими умовами для формування екологічної грамотності студентів при вивченні фізики є:

- залучення їх до екологічної діяльності у освітньому закладі;
- розробка оригінальних, екологічно спрямованих програм самостійної роботи студентів, що передбачають активний пошук та обробку інформації екологічного змісту;
- залучення студентів до розробки реальних екологічних проектів, громадського екологічного руху;

– упровадження активних методів навчання, таких як кейс-метод, ділові ігри, що дають можливість студентам набути досвіду із висунення та обговорення гіпотез, розв'язку певних екологічних проблем;

– створення на занятті екологічних проблемних ситуацій міжпредметного характеру;

– реалізація міжпредметних та внутрішньо предметних зав'язків за рахунок використання комплексних міжпредметних завдань та задач екологічного змісту, що включають споріднені елементи, поняття чи дії серед кількох навчальних предметів (хімія, біологія, географія, інформатика, ОБЖД і т.д.).

Основні фізичні фактори та параметри природного середовища, з якими знайомляться студенти в загальноосвітньому курсі фізики з метою їхньої екологічної освіти: сила тяжіння (прискорення вільного падіння), тиск, температура, теплоємність та питома теплоємність, вологість повітря (абсолютна та відносна), поверхневий натяг рідини, електричне поле, магнітне поле, вібрація (частота, інтенсивність, звук (амплітуда, частота, інтенсивність), електромагнітне випромінювання різної частоти: низькочастотне, радіохвилі, інфрачервоне, видиме, ультрафіолетове, рентгенівське (довжина хвилі, густина потоку електромагнітного випромінювання), радіоактивність (енергія випромінювання, період напіврозпаду, доза опромінення).

З точки зору екологічної освіти завдання полягає в тому, щоб при вивченні фізики була розкрита роль вказаних понять та величин як важливих фізичних факторів та параметрів протікання різноманітних процесів в природі, виявлені їхні допустимі норми.

Взаємозв'язок екологічних умінь з навчальними, які формуються в процесі вивчення фізики, визначає ті види діяльності студентів, залучення до яких сприяє розвитку операційного компоненту природоохоронної діяльності:

– вимірювати ряд основних фізичних параметрів природного середовища (температуру, вологість повітря тощо);

– оцінювати основні фізичні фактори та параметри для різних об'єктів, явищ і процесів, що протікають в природі, і їхні допустимі норми;

– вибирати раціональний спосіб застосування природних ресурсів та різноманітних видів енергії (механічної, електричної та інших) в практичній діяльності;

– передбачати можливі наслідки своєї діяльності для фізичного стану оточуючого середовища та критично оцінювати дії окремих людей що впливають на неї;

– пропагандувати та сприяти використанню на практиці фізичних ідей і законів, які лежать в основі застосування відновлюваних джерел енергії, методів боротьби з різними видами забруднень та оптимізації взаємодії суспільства з природою.

Формування вміння правильно поводитися в конкретній ситуації при вивченні фізики пов'язане насамперед із свідомим додержанням правил витрачання води, газу, енергії, визначенням розумних потреб їх споживання. З умінь, пов'язаних з культурою поведінки в навколишньому середовищі, можна виділити вміння додержуватись тиші. Процес розвитку цих умінь спирається на розвиток таких практичних умінь з фізики, як вміння користуватися побутовими приладами і робити вимірювання за допомогою фізичних приладів, здійснювати математичну обробку здобутих результатів і розв'язувати різні типи фізичних задач, вміння спостерігати, аналізувати і робити висновки.

Перелічені вміння можуть бути сформовані на заняттях фізики під час розв'язування задач з екологічної тематики, спостережень за поведінкою інших людей, складання задач на основі домашніх дослідів і спостережень. Реальне значення в житті має вміння захистити навколишнє середовище від забруднення і руйнування. До складу цього вміння входять як вміння передбачати і попереджати негативні дії людей відносно природи, так і вміння виконувати посильні трудові операції щодо запобігання негативним впливам на природу, поліпшення умов розвитку рослин тощо.

В коледжах паралельно з загальноосвітніми дисциплінами вивчаються дисципліни фахового циклу. Напрямок фаху, за яким навчається студент, також необхідно враховувати при формуванні екологічної грамотності. Для студентів спеціальності «Агрономія» при вивченні тем «Молекулярна фізика» та «Основи термодинаміки» слід наголосити на значенні температури та теплообміну для рослин. Характеризуючи температуру як екологічний фактор, слід розрізняти температуру повітря, температуру ґрунту і різницю між ними [3].

У процесі обговорення доцільно задати студентам наступні питання:

- Який ґрунт – глинистий чи піщаний – має більшу теплопровідність? Як ці властивості ґрунту використовують у сільському господарстві ?

- Чи впливає на теплопровідність ґрунту його склад?

-Яким чином теплота від поверхні ґрунту передається до прилеглого шару повітря?

- Як впливає вітер на швидкість процесу теплообміну між ґрунтом і атмосферою?

Враховуючи це, викладач може дібрати до заняття такі матеріали, які переконують студентів у тому, що фізичні властивості ґрунту, води та повітря відіграють важливу роль у створенні температурного режиму кожної місцевості [4].

Студентів спеціальностей «Агроінженерія» та «Транспортні технології» під час вивчення теми «Основи термодинаміки» необхідно ознайомити з транспортом як антропогенним фактором, виявити його негативний вплив на природу; продовжити формувати вміння давати екологічну оцінку різних технічних пристроїв; формувати санітарно-гігієнічні, економічні, й пізнавальні мотиви природоохоронної діяльності. Навчальний матеріал необхідно доповнювати екологічною інформацією про те, що у відпрацьованих газах двигуна внутрішнього згорання міститься понад 170 різних шкідливих компонентів, причому 160 із них зумовлено неповним згоранням палива в двигуні. Всього за рух автомобіля витрачається 15% енергії палива.

Доцільно запропонувати студентам розглянути проблемну ситуацію: ДВЗ наносять значної шкоди довкіллю, проте без них ми не уявляємо наше суспільство. Як бути?

У ході обговорення з'ясуємо, що виходом з цього положення може стати пошук альтернативних джерел енергії. Відповіді студентів доповнюємо інформацією про масштаби теплового забруднення біосфери: щорічно в світі спалюється до 10 млрд. т. вугілля, 3,2 млрд.т. нафти. Це супроводиться викидами $2 \cdot 10^6$ Дж електроенергії, теплові викиди в атмосферу і воду становлять відповідно $1,67 \cdot 10^6$ і $5,65 \cdot 10^6$ Дж.

Важливо розглянути шумове забруднення, яким супроводжується робота всіх видів теплових двигунів. Звертаємо увагу на необхідність запобігання негативному впливу теплових машин на природу і наводимо конкретні приклади, що ознайомлюють студентів з основними напрямками такої діяльності.

Отже, включення екологічної інформації при вивченні загальноосвітнього курсу фізики дає можливість формувати у підростаючого покоління нове екологічне мислення, головним компонентом якого виступають розуміння небезпеки будь-яких впливів на навколишнє середовище, результатом чого можуть стати порушення зв'язків у природі та переконання у необхідності глибокого попереднього наукового аналізу всіх можливих наслідків втручання людини у природні процеси.

Список використаних джерел

1. Реформа загальної середньої освіти: Нова українська школа [Електронний ресурс]. – Режим доступу [http://mon.gov.ua/D0%9D%D0%BE% D0%B2% D0%B8% D0%BD% D0%B8%202017/04/03/newschool-presentation-new-30-03-2017-\(2\).pdf](http://mon.gov.ua/D0%9D%D0%BE% D0%B2% D0%B8% D0%BD% D0%B8%202017/04/03/newschool-presentation-new-30-03-2017-(2).pdf).

2. Шарко В.Д. Підготовка вчителя фізики до формування екологічної компетентності школярів / В.Д. Шарко, Н.В. Куриленко // Фізика і астрономія в школі. – №6. – 2011. – С. 15-18.

3. Шарко В. Д., Куриленко Н.В. Методика формування екологічної компетентності учнів основної школи у процесі навчання фізики: [Навчально – методичний посібник]/ В.Д. Шарко, Н.В. Куриленко. – Херсон. – Видавництво: В.С.Вишемирський. – 2015. -224с.

СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ БОГОДУХІВСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ № 1 ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНОЛОГІЇ «НАВЧАННЯ У РУСІ»

Покришкіна Тамара Вікторівна,

*заступник директора з навчально-виховної роботи Богодухівської гімназії № 1
Богодухівської районної ради Харківської області*

Реформування сучасної системи освіти зорієнтоване на забезпечення умов для розвитку здорової особистості.

Стан організації освітнього процесу в сучасній школі, інтенсифікація навчання, зростаючий обсяг інформації вимагають від учнів дедалі більшого напруження фізіологічних систем організму, що зумовлює високе навантаження на адаптаційні механізми, посилює нервово-емоційну напруженість. Чинники ризику, що мають місце в навчальних закладах і призводять до погіршення здоров'я дітей і підлітків від першого до останнього року навчання, прийнято називати «шкільними». Шкільні чинники ризику – це той комплекс проблем, які є результатом діяльності освітнього закладу. Отже, зниження їх негативного впливу (або повна їх ліквідація) знаходиться теж у межах діяльності освітнього закладу.

Організована здоров'язбережувальна діяльність у Богодухівській гімназії № 1 забезпечує

єдність дій педагогічної та психологічної служб зі збереження і розвитку здоров'я кожного учасника освітнього процесу. Також, ключовим елементом Нової української школи є педагогіка партнерства, яка включає в себе активну співпрацю учня, вчителя та батьків. Акцент на охорону здоров'я учнів зміщується в бік активної участі в його збереженні як самими учнями, так і їх батьками, а також учителями та рівнем їх компетенцій з оздоровчо-виховної роботи щодо реального стану здоров'я та психофізичних можливостей, стану постави, частоти захворюваності протягом навчального року тощо.

Була розроблена та затверджена програма проведення дослідно-експериментальної роботи за темою «Здоров'язбережувальна технологія «Навчання у русі» в системі оздоровчо-виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів» на 2016-2020 роки (науковий керівник: Дубогай О.Д., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фізичного виховання та здоров'я факультету фізичного виховання і спорту Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова).

Упровадження здоров'язбережувальної технології «Навчання у русі» з метою формування гармонійної фізично та інтелектуально розвинутої особистості учня було визначено як об'єкт дослідження. Предметом дослідження стало змістово-методичне забезпечення впровадження здоров'язбережувальної технології «Навчання у русі» у освітній процес із метою фізичного та інтелектуального розвитку особистості. Таким чином, основна мета дослідження полягала в розробленні здоров'язбережувальної системи навчання у закладі освіти на основі «Сім'я – школа» для реалізації гармонійного інтелектуального і фізичного розвитку та формуванні психофізичного стану учнів 6-12 років шляхом упровадження здоров'язбережувальної технології «Навчання у русі».

В основу дослідження покладено гіпотезу, згідно з якою на формування гармонійної фізично та інтелектуально розвинутої особистості учня впливатиме: впровадження у освітній процес здоров'язбережувальної технології «Навчання у русі»; (зміст та покрокова реалізація розкрита у «Щоденнику розвитку та здоров'я школярів 6-12 років» (автор Дубогай О.Д.); застосування реальних механізмів взаємодії пізнавальної і рухової діяльності учнів; розвиток особистісного потенціалу та зміцнення фізичного здоров'я учасників освітнього процесу; формування у дітей навичок здорового способу життя та ціннісного ставлення до власного здоров'я; підвищення психологічної культури педагогічних працівників та батьків засобами психолого-педагогічного консультування.

Творча група у кількості 13 осіб вчителів початкових класів, вчителів фізичної культури, шкільного практичного психолога, соціального педагога отримали завдання:

- проводити діагностику, аналіз та самоаналіз рівня психофізичної та рухової готовності учнів до навчання у відповідних класах;
- розробляти здоров'язбережувальну систему навчання у початкових класах;
- запроваджувати особливий режим рухової життєдіяльності учнів у освітній процес і позанавчальний час;
- запроваджувати індивідуальні рухові та психофізичні корекційні оздоровчо-виховні рухові програми;
- інтегрувати принцип «батьки – вчителі – партнери» відповідно до тестових критеріїв «Щоденника розвитку та здоров'я школярів 6-12 років»;
- розробляти методики виховних ситуацій, запропонованих у «Щоденнику розвитку та здоров'я учнів 6-12 років» з метою стимуляції виховання відповідального ставлення до власного здоров'я та механізмів самореалізації, самозахисту, самовдосконалення.

Для досягнення поставленої мети використовувався комплекс взаємодоповнюючих методів дослідження, зокрема: теоретичні, емпіричні, статистичні. Основний метод дослідження – комплексний експеримент.

Дослідно-експериментальна робота базувалася на наступних науково-педагогічних принципах: науковість та доступність знань, системність та наскрізність, технологізація, природовідповідність, діалогізація.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні доцільності методики виховних ситуацій, комплексів фізичних вправ, запропонованими у «Щоденнику розвитку та здоров'я школярів 6-12 років».

Протягом трьох років у Богодухівській гімназії № 1 дослідно-експериментальної роботи проводились:

1. Діагностика психофізичного стану і рухового віку школярів (на початку кожного навчального року та посеместрово).
2. Індивідуальний рівень фізичної підготовленості до навчання (на початку кожного навчального року та посеместрово).
3. Комплексна методика вивчення й оцінки рухового розвитку молодших школярів (за

допомогою батьків при використанні «Щоденника розвитку та здоров'я школярів 6-12 років»).

4. Інтеграція рухової діяльності у процес навчання (пізнавальна діяльність у русі, фізкультурні хвилини на уроках).

5. Посилення спортивно-масової роботи: фізкультурні свята, змагання.

6. Заняття фізичними вправами у позаурочний час (спільні заняття батьків і дітей).

7. Формування правильної постави під час навчальної та позанавчальної діяльності (за допомогою утримання мішечків із морською сіллю на голові під час уроків).

8. Формування культури дихання в учнів молодших класів (на уроках та в позаурочний час).

Отже, спостерігаючи за динамікою змін у здоров'ї учнів можемо стверджувати, що результатом дослідно-експериментального впровадження здоров'язбережувальної технології «Навчання у русі» є гармонізація інтелектуального і фізичного розвитку, формування позитивного стресостійкого психофізичного стану учнів 6-12 років, гуманізація освітнього процесу у Богодухівській гімназії № 1.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України від 09.02.2016 № 42 «Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація».

2. Концепція Нової української школи, ухвалена рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 27.10.2016 року.

3. Дубогай О.Д. Щоденник розвитку та здоров'я школярів 6-12 років. Рекомендації гармонізації розвитку та здоров'я школярів 6-12 років засобами фізичної культури в системі «сім'я – школа». 2015, 62 с.

4. Дубогай О. Навчання в русі: Здоров'язберігаючі педагогічні технології в початковій школі. – К.: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2005. – 112 с. – (Б-ка «Шкіл. Світу»)

5. Програма проведення дослідно-експериментальної роботи за темою «Здоров'язбережувальна технологія «Навчання у русі» в системі оздоровчо-виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів» на 2016-2020 роки, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 02.11.2016 № 1312.

АНАЛІЗ СЕКТОРУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Санковська І.М.,

викладачка кафедри дошкільної і початкової освіти Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка

Сучасні вітчизняні та міжнародні документи з питань екологічної освіти та виховання визначають необхідність формування навичок екологічно доцільної поведінки, сумісних зі сталим розвитком, вимагають від людини узгоджувати свою діяльність відповідно законів природи, долати споживацьке ставлення до неї та свідомо обмежувати власні потреби.

Екологічна освіта повинна спрямовуватися на формування екологічної культури всіх верств населення України, екологізацію навчальних дисциплін та програм підготовки, а також на професійну екологічну підготовку через базову екологічну освіту.

Головними складовими системи екологічної освіти та виховання мають бути її формальна й неформальна частини, форми й методи яких різні, а мета одна: різнобічна підготовка громадян, здатних визначати, розуміти й оптимально вирішувати екологічні та соціально-економічні проблеми регіонів проживання на основі наукових знань, здорового глузду, загальнолюдських досвіду й цінностей.

Обговорення терміну «екологічна освіта» на міжнародному рівні розпочалось в 60-ті роки і було пов'язане зі зростанням усвідомлення світовою спільнотою екологічних проблем. Значну роль відіграли в цьому міжнародні конференції з екологічної освіти в 1968 році (Париж), 1972 (Стокгольм), 1975 (Белград), 1977 (Тбілісі) та в 1987 році (Москва). Вплинули ці заходи на закладення теоретичних основ екологічної освіти та активізацію наукових досліджень після прийняття Генеральною Асамблеєю ООН в 1982 році «Всесвітньої хартії природи», в якій сказано про відповідальність кожної країни за збереження природи для теперішнього та майбутніх поколінь [1].

В матеріалах Белградської хартії екологічної освіти серед основних задеклароване наступне: сформований у масовій свідомості протягом багатьох років антропоцентричний тип свідомості повинен бути витіснений новим баченням світу – екоцентричним [2].

Саме тому Концепція екологічної освіти України базується на вирішенні вказаних завдань з формування екологічної культури всіх верств населення [3].

Зміст безперервної екологічної освіти та виховання включає дві ланки - формальну і неформальну. До першої ланки відноситься загальна система освіти: дошкільна, шкільна, позашкільна, професійно-технічна, вища та післядипломна освіта. Друга ланка - має просвітній характер, формує екологічну свідомість і культуру населення (засоби масової інформації, громадські екологічні організації, церкви, просвітні об'єднання, партії тощо).

На жаль, в Україні зводяться з прийняттям Концепції сталого (збалансованого) розвитку (проект від 2017 р.), оновленням Концепції екологічної освіти України (2001 р.), розробленням та прийняттям Концепції освіти для сталого (збалансованого) розвитку. До сьогодні екологічна освіта України продовжує базуватись на засадах підходу до природи, як до невичерпного ресурсу без врахування катастрофічних наслідків такого підходу. А ці наслідки вже призвели до незворотних змін і потребують докорінної перебудови підходів до формування як загальних засад екологічної освіти, так і до підготовки «екологів-професіоналів» для всіх ланок і систем господарювання [3, 4, 5].

Позитивним чином змінилася ситуація із запровадженням в освітній процес країни НУШ – масштабної реформи вітчизняної системи навчання і виховання. Наріжними каменями Нової української школи тепер є наскрізні лінії. Це 4 надпредметні теми, інтеграція ключових і загальнопредметних компетентностей, навчальних предметів та предметних циклів. Їх мета – «сфокусувати» увагу й зусилля вчителів-предметників, класних керівників, зрештою, усього педагогічного колективу на досягненні життєво важливої для учня й суспільства мети, увиразнити ключові компетентності [6].

Для наскрізної лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» – це формування в учнів соціальної активності, відповідальності й екологічної свідомості, у результаті яких вони дбайливо й відповідально ставитимуться до довкілля, усвідомлюючи важливість сталого розвитку для збереження довкілля й розвитку суспільства.

Перейдемо до більш докладного проведення аналізу ланок вітчизняної екологічної освіти, розпочавши її із дошкілля.

Дошкільня. Основою для створення навчально-виховних програм для дітей дошкільного віку в Україні є Базовий компонент дошкільної освіти. У програмі сконцентровані державні вимоги до освіченості та вихованості дошкільників. Сфера «природа» за Базовим компонентом передбачає формування у дітей ціннісної змістовної спрямованості на екологічно доцільну поведінку та сприйняття дитиною себе як частки природи, формування почуття відповідальності за те, що відбувається внаслідок її взаємодії з оточуючим світом [7].

Авторські програми, що спрямовані на розвиток екологічного світогляду та екологічної культури дошкільнят можна умовно поділити на три основні групи: 1) ті, які розглядають питання класичної екології, 2) аспекти естетичного та морального виховання дітей, 3) соціальної спрямованості.

Серед 38 дошкільних освітніх програм є лише кілька таких, де задекларовано певну екологічну складову. Проте тільки в 4-х з них прописане ціннісне ставлення до довкілля: «Впевнений старт» (міститься розділ про ресурсозбереження; правила поведінки у природі), «Світ дитинства» (міститься розділ про первоцвіти, турботу про птахів; поведінка в природі), «Українське дошкільня» (міститься розділ про бережне ставлення до об'єктів довкілля; правила поведінки у природі), «Дитина в дошкільні роки» (міститься розділ про бережне ставлення до об'єктів довкілля, турбота про птахів, правила поведінки у природі).

ЗНЗ. Загальноосвітньому навчальному закладу відводиться провідна і найважливіша роль в екологічній освіті і вихованні учнівської молоді. Мета загальної середньої освіти – формування особистості з новим, ексцентричним типом мислення й свідомості, високим ступенем екологічної культури.

Ефективним засобом формування екологічної культури є екологізація шкільної освіти, яка передбачає включення екологічних аспектів, що пов'язані з основним матеріалом, до складу практично всіх навчальних дисциплін.

Екологічна освіта в загальноосвітньому навчальному закладі може бути реалізована за трьома моделями - однопредметною, багатопредметною і змішаною.

Початкова школа. Найяскравішим прикладом інтеграції змісту освіти в початковій школі є курс «Я досліджую світ». Його специфічність у тому, що основу змісту складають різні освітні галузі (природничі, соціальні і здоров'язбережувальні, громадянська та історична, технологічна, інформатична; частково мовно-літературна та математична). У процесі навчання здійснюється повна або часткова інтеграція цих галузей на основі сезонного, краєзнавчого та природоохоронного принципів.

У 58 програмах НУШ для початкової школи, з яких 26 є типовими і переважно мовними, є лише

кілька програм, де задекларовано певну екоскладову. Проте тільки в 1-й (оновлена навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Я у світі») прописане ціннісне ставлення до довкілля, яке цілеспрямовано виражається в порадах з водо- та енергоекономії [8].

З курсів за вибором для початкової школи, яких налічується до 30, хотілось би виділити наступні, які ґрунтуються на засадах природоцентризму: НМК «Довкілля», «Уроки для сталого розвитку», «Школа друзів планети», «Моя щаслива планета», «Основи екології», НМК «Екологія», НМК «Я і енергія», НМК «Зелений пакет для дітей», НМК «Чорноморська скринька», інтегрований курс «Культура добросусідства».

Середня і старша школа. З 34 навчальних програм, курсів за вибором і факультативів для учнів 5-11 класів, які оприлюднені на сайті МОН, на жаль, можна виділити лише 2 з екологічним змістом - НМК «Зелений пакет» та інтегрований курс «Культура добросусідства» [9].

Для повноти аналізу освітніх ресурсів вітчизняної школи з екологічної освіти і виховання учнів школи логічно також додати аналіз змістової складової типових навчальних програм для позашкільних навчальних закладів.

Позашкільна екологічна освіта та виховання, як інтегральна форма «екологізації» навчально-виховного процесу, спрямована на забезпечення потреб особистості у творчій самореалізації, поглиблення і розширення шкільного базового рівня екологічної освіти, підготовку до активної професійної та громадської діяльності.

На даний час серед програм, які мають відповідний гриф МОН України, еколого-натуралістичних близько 40. [10] З них можна виділити як такі, що мають зазначені екологічні розділи, лише 6: «Природна скарбниця» (містить окремий розділ «Екологічні проблеми України та світу»), «Юні охоронці природи» (містить окремий розділ «Енергозбереження та пом'якшення зміни клімату»), «Юні екологи» (містить окремий розділ «Сучасні екологічні проблеми та шляхи їх вирішення»), «Юний дослідник» (містить окремий розділ «Методи екологічних досліджень. Екологічні проблеми сучасності. Охорона природи та шляхи вирішення екологічних проблем»), «Людина і довкілля» (містить окремий розділ «Глобальні виклики. Зміна клімату» та «Парниковий ефект»), «Еко-стиль: поведінка з відходами» (містить окремий розділ «Види забруднення, їхні наслідки для природних і штучних екосистем та людини. Природокористування в контексті сталого розвитку. Вплив на атмосферу»).

До реформування Нової української школи (2018 рік) цілеспрямована екологічна освіта в загальноосвітній школі була прописана у нормативних документах, але фактично присутня в програмах і курсах за вибором епізодично. Вивчення цієї теми як окремого предмета «Екологія» було запроваджене лише в 11 класі впродовж приблизно шести років. Паралельно було створено кілька програм і курсів за вибором, які використовували вчителі-предметники під час викладання певних дотичних тем.

Найактуальніша на даний час тема зміни клімату в зазначених джерелах була присутня тільки на рівні згадування. Майже жодне джерело не містило інформації про зміну клімату та порад щодо зменшення такого впливу.

З усього переліку навчальних програм, курсів за вибором і факультативів для учнів 5-11 класів можна, на жаль, виділити лише 4-5 з частково кліматичним змістом: «Сучасні екологічні проблеми», «Екологічні проблеми урбанізованого середовища». (автор О.Л. Пруцакова) та «Етика відносин з природою». (автори О.Л. Пруцакова, Н.А. Пустовіт, Г.П. Тарасюк) [11, 12, 13].

Все вищезазначене чітко вказує на нагальну потребу створення ряду відповідних екологічних програм та курсів, починаючи з дошкільної по вищу освіту включно.

Окремо потрібно зосередити увагу та неабиякі зусилля в напрямі негайного створення таких же документів з кліматичної освіти.

Сьогоднішні школярі, які в подальшому стануть молоддю – найактивнішою складовою суспільства, мають набути активної життєвої позиції щодо збереження природних ресурсів. Є сподівання, що екологічно грамотна молодь зможе зупинити знищення природи і змінити екологічну ситуацію на кращу, адже природа не любить байдужих та бездумних користувачів.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]. – 1982. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_453
2. Элиас В.В. Обзор важнейших международных соглашений в области образования для устойчивого развития. [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ecoaccord.org/edu/Obzor-Int.agreements.htm>

3. [Електронний ресурс]. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01>
4. [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf
5. Стратегія сталого розвитку України: завдання освіти щодо її реалізації: матеріали III Всеукраїнського форуму «Освіта для збалансованого розвитку» (Київ, 12–13 квітня 2017 р.). – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2017. - 183 с.
6. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/naskrizni-zmistovi-liniyi>
7. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>
8. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
9. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-kursiv-za-viborom-fakultativiv>
10. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/navchalni-programi/ekologo-naturalistichniy-napryam/>
11. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://lib.iitta.gov.ua/705325/>
12. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://lib.iitta.gov.ua/709461/>
13. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://lib.iitta.gov.ua/718368/>

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧА СКЛАДОВА НАВЧАННЯ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Дікова-Фаворська О.М.

доктор соціол.наук, професор

*Житомирський інститут післядипломної педагогічної освіти,
професор кафедри суспільно-гуманітарних наук*

У соціологічному вимірі поняття “здоров’я” виявляється процесом позначення індивідом свого фізичного статусу у соціальному контексті, різновидом соціальної стратегії конкретної особи або спільноти. Здоров’я виступає ресурсом, без якого все втрачає сенс, оскільки будь-яке соціальне просування людини пов’язане з навантаженням на організм. Відповіддю на навантаження виступає напруження захисних сил, мобілізація ресурсів (тілесних і нервово-психічних) для пристосування до змін і вирішення життєвих завдань.

Одним з соціологічних показників стану здоров’я виступає самозбережувальна поведінка. Це практична реалізація свідомого ставлення людини до свого здоров’я як соціальної цінності, це спрямованість поведінки на покращення здоров’я, його профілактику, ведення здорового способу життя. Соціальними індикаторами самозбережувальної поведінки як показника здоров’я на рівні індивіда та соціальної групи можуть бути наступні:

- *самооцінка здоров’я;*
- *цінність здоров’я та місце в системі цінностей різних груп населення;*
- *задоволеність здоров’ям, яке перебуває в тісній взаємодії із задоволенням (якістю) життя;*
- *наявність знань та умінь щодо формування, збереження та покращання здоров’я;*
- *ведення здорового способу життя та безпосередня поведінка людини під час захворювання чи стресу (в нашому випадку- перебування на ізоляції)*

Здоров’я має розглядатися як певний капітал, символічний ресурс, який набуває властивостей соціокультурного контексту, що проявляють істинні соціальні стратегії агентів соціального обміну. Втрата здоров’я, часткова чи повна, впливає або повністю змінює життєву траєкторію особистості. Формування здоров’язберігаючої життєвої позиції має формуватися якомога раніше. Це завдання покладається на всіх суб’єктів соціалізації – сім’ю, школу, соціальний інститут культури тощо. Таким чином, місце школи у вихованні фізично та духовно здорової особистості важко перебільшити.

Впровадження здоров’язберігаючих технологій – новий етап в реформуванні освіти, який має забезпечити процес розвитку дитини. Цей процес передбачає:

- *недопущення перевантаження учнів.* З огляду на ситуацію, яка пов’язана із введенням довготривалого карантину, тотальної ізоляції, саме ця позиція в організації дистанційного навчання виявилася найбільш уразливою. Учні неприпустимо довгий час перебували перед монітором, робочий день був розтягнутий в часі, домашні завдання вимагали зусиль не тільки учнів, а і всієї родини;

- *планування таких видів роботи, що знижують втому.* З урахуванням відсутності прогулянок на свіжому повітрі, стан хронічної втоми і роздратування панував в родинях тривалий час;
- *зміна видів діяльності;*
- *чергування інтелектуальної, емоційної, рухової видів діяльності.* Ця вимога була повністю нівельована навчальними закладами, які здійснювали першу спробу дистанційного навчання;
- *підвищення рухової активності.* Можливо ця складова під час карантину потребувала нового підходу впровадження, творчих розробок і пропозицій з урахуванням малорухливого способу життя в умовах ізоляції;
- *вміння жити в злагоді та взаєморозумінні з оточуючими.* Саме ця нова ситуація виклику стала лакмусовим папірцем у перевірці на опанування знань, умінь, та навичок безконфліктного перебування в закритому на тривалий час просторі, із постійним набором суб'єктів взаємодії, долаючи та уникаючи напруження в стосунках, не допускаючи конфліктних ситуацій;
- *проведення ігор та ігрових ситуацій.*

Навчання має не завдати збитку здоров'ю учнів, не знизити рівень мотивації до навчання, навіть в екстремальних умовах. Здоров'язберігаючі технології укріплюють, зберігають власне здоров'я дитини і формують розуміння цінності здоров'я іншої людини.

Вони дають можливість ефективно формувати здоровий спосіб життя. Формування відповідального ставлення до власного здоров'я можливе за умов створення здоров'язберігаючого освітнього середовища, використовуючи ресурс, яким володіє родина. Цей процес набуває особливого значення, в непрогнозованих, тривалих ситуаціях, яким для суспільства виявився карантин, пов'язаний з поширенням COVID 19.

Що необхідно передбачити і врахувати на майбутнє:

- *обсяг часу перебування перед монітором, включаючи не тільки відео-уроки, а й виконання домашніх завдань;*
- *рухові вправи (танцювальні флешмоби, конкурси ранкових зарядок і тренувань);*
- *здорове харчування (завдання на приготування корисних страв);*
- *посилення позитивної емоційної складової (введення нових традицій ранкових вітань, щоденних обговорень на теми, не пов'язаних з виконанням уроків, забезпечення зворотного зв'язку на результати домашньої роботи, який має нести підтримку і віру в успіх кожному учню);*
- *слухання музики з обговоренням вражень (за потреби), що сприятиме формуванню стану психологічного комфорту.*

Отже, сучасний світ несе нові загрози і виклики, до яких сучасний Вчитель має бути готовим. І сьогодні він вже не тільки професіонал своєї предметної галузі, він виступає гарантом безпеки здоров'я дитини, менеджером кризових ситуацій, стає ключовою фігурою у подоланні нових викликів.

Список використаних джерел

1. *Здоров'язберігаючі технології в навчальному закладі /упоряд. О.Колонькова, О.Литовченко-К. ; Шк. світ, 2009.*

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗВО

Шукатка Оксана Василівна

*доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання та спорту
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Мартинів Олег Михайлович

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання та спорту
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Бойчак Іван Богданович

*старший викладач кафедри менеджменту та соціально-гуманітарних дисциплін
Львівський інститут ДВНЗ "Університет банківської справи"*

Нове покоління галузевих стандартів вищої освіти, базоване на засадах компетентнісного підходу, дає загальні вимоги до властивостей і якостей випускників вищого навчального закладу як професійних особистостей у вигляді переліків компетенцій щодо вирішення певних проблем і задач соціальної діяльності, інструментальних, загальнонаукових і професійних компетенцій та системи умінь, що забезпечують наявність цих компетенцій [3].

Формування здоров'язберігаючої компетентності майбутніх фахівців розглядається

науковцями як одна із засадничих умов модернізації професійної підготовки студентів у вищій школі і на основі світового досвіду та українських перспектив визначає освітню політику держави. На думку О. Пилипишина, система освіти і виховання може суттєво впливати на спосіб життя та стан здоров'я молодої людини.

Важливість формування здоров'язберігаючої компетентності майбутніх фахівців підкреслюється тим, що їхня професійна діяльність здебільшого супроводжується малорухливим способом життя, активним використанням комп'ютерної техніки тощо.

Поняття здоров'язберігаючої компетентності розглядається як характеристика особистості тих, хто навчається, спрямована на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я – свого та оточення [2, с. 86]. Основоположним принципом формування здоров'язберігаючої компетентності є активність студента в пошуку здоров'ятворчого сенсу професійної підготовки, тому завдання сучасних освітніх закладів – навчити зберігати і зміцнювати своє здоров'я шляхом здоров'язберігаючих технологій.

Сутність здоров'язберігаючих та здоров'яформуючих технологій постає в комплексній оцінці умов виховання і навчання, які дозволяють зберігати наявний стан студентів, формувати більш високий рівень їхнього здоров'я, навичок здорового способу життя, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку, прогнозувати можливі зміни здоров'я і проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні, реабілітаційні заходи з метою забезпечення успішності навчальної діяльності та поліпшення якості життя суб'єктів освітнього середовища [1, с. 25–28]. С. Бондаренко стверджує, що застосування здоров'язберігаючих технологій та успішне володіння ними є важливим показником професійної компетентності сучасного педагога, який на нашу думку, має стати ключовою постаттю у забезпеченні цілісної компетентнісної освіти.

Список використаних джерел

1. Воронін Д. Є. Здоров'язберігаюча компетентність студента в соціально педагогічному аспекті / Д. Є. Воронін // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2006. – № 2. – С. 25–28.

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.

3. Методичні рекомендації з розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти (компетентнісний підхід) / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України / укл. В. Л. Гуло, К. М. Левківський, Л. О. Котоловець та ін. – Київ, 2013. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://iitzo.gov.ua/wp-content/uploads/2013/03/Методичні-рекомендації.doc>

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГА

*Бучківська Галина Вікентіївна,
доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та трудового навчання*

*Барановська Валентина Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри природничо-математичних дисциплін*

*Греськова Валентина Вікентіївна,
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та трудового навчання*

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [9] підкреслюють важливість оновлення основних завдань вітчизняної системи освіти, акцентують увагу на потребі реалізації цілей і змісту навчання відповідно до компетентнісного підходу та особистісної орієнтації, підготовки спеціалістів, готових до самостійного прийняття рішень, ефективної професійної діяльності та саморозвитку. Відповідно, одне з ключових завдань вітчизняної педагогічної науки, особливо в контексті становлення Нової української школи, спрямоване на підготовку вчителя з високим рівнем професійної компетентності, яка є ефективним критерієм діагностування результатів його професійно-педагогічної діяльності.

Зміна підходів до початкової освіти висуває низку важливих вимог до професійної підготовки вчителя початкових класів, забезпечення належного рівня його професійної компетентності. До завдань наукового пошуку та визначення сучасних вимог до професійної підготовки вчителя

початкових класів попереднього з'ясування потребує обґрунтування сутності категорій «компетентність» та «професійна компетентність вчителя».

У широкому сенсі компетентність ототожнюють з поінформованістю, обізнаністю, авторитетністю, здатністю виконувати певні функції. Компетентний – це той, який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий [1, с. 560].

Психологічною наукою компетентність трактується як здатність до інтеграції знань і навичок з їхнім використанням в умовах мінливих вимог зовнішнього середовища [12, с. 306]. У педагогічному словнику термін «компетентність» описують як: 1) особисті можливості індивіда і його кваліфікацію (знання, досвід), що дають змогу успішно розв'язувати певні завдання; 2) рівень освіченості особистості, який визначається ступенем оволодіння теоретичними засобами пізнавальної або практичної діяльності [4, с. 133]. У Національному освітньому глосарії термін «компетентність» трактують як сукупність знань, розуміння, умінь, цінностей, інших якостей особистості, що описують результати навчання за освітньою програмою. Компетентності покладені в основу кваліфікації випускника [10, с. 32].

Компетентний фахівець, на думку американського вченого В. Бланка, відрізняється здатністю обирати найбільш оптимальний варіант розв'язання завдання серед усіх можливих, аргументовано спростовувати хибні рішення, тобто володіти критичним мисленням. Компетентність передбачає постійне оновлення знань, володіння новою інформацією для успішного вирішення професійних задач в конкретний час і в конкретних умовах [16]. Під компетентністю С. Шишов розуміє загальну здатність (уміння) діяти на основі знань, досвіду, цінностей, нахилів, набутих завдяки навчанню [15]; М. Головань – ключову здатність людини досліджувати ситуацію, у якій вона перебуває, вибудовувати комунікації з іншими людьми, ухвалювати рішення, організувати індивідуальну та колективну соціальну дію з метою виконання прийнятих рішень, освоювати нові способи діяльності [2]; В. Петрук – здатність людини до організації внутрішніх (знання, уміння та навички, ціннісні орієнтації, психологічні особливості тощо) і зовнішніх (матеріально-технічні, соціальні) ресурсів, спрямованих на розв'язання поставленої проблеми [11].

Таким чином, компетентність можна трактувати як загальний оціночний термін, що означає *здатність і готовність до діяльності* та застосовується переважно до осіб певного соціально-професійного статусу, характеризуючи міру відповідності, розуміння й можливостей розв'язувати завдання певного рівня складності.

У педагогічній літературі правомірно визнається пріоритет компетентності як однієї з визначальних особистісних характеристик майбутнього вчителя, разом із гуманізмом, демократизмом, духовною культурою, комунікативністю, організаторським талантом [5, с. 10-14]. Компетентність означає не лише належну поінформованість у широкому спектрі питань, а й відповідний стиль педагогічної діяльності, що ґрунтується на знаннях і практичному досвіді. Вона є необхідною ланкою постійного вдосконалення вже набутого інтелектуального й практичного досвіду, шаблем до пошуку ефективних шляхів підвищення педагогічної майстерності та досягнення самобутності особистості фахівця [6, с. 4].

У професійно компетентній роботі вчителя на досить високому рівні здійснюється педагогічна діяльність, педагогічне спілкування, реалізуються його особистісні якості, а відтак досягаються вагомні результати в навчанні й вихованні [7, с. 8]. Тому системними характеристиками професійних компетентностей учителя є його особистісні якості (педагогічна самосвідомість, індивідуальний стиль, креативність), педагогічна ерудиція, педагогічне мислення, педагогічна інтуїція, педагогічна імпровізація, педагогічна уява, педагогічний оптимізм, педагогічна рефлексія, засвоєння яких у комплексі сприяє реалізації вчителем функцій предметника, діагноста, самодіагноста, методиста, суб'єкта своєї педагогічної праці, є важливими показниками професійних компетентностей [8, с. 82-84].

На основі аналізу літературних джерел можна дійти висновку, що у науковій психолого-педагогічній літературі зустрічаються різні точки зору на сутність професійно-педагогічних компетентностей, які інколи ототожнюють з педагогічною культурою, педагогічною освіченістю. Як свідчить наукова практика, більшість дослідників розглядають професійно-педагогічні компетентності у двох аспектах:

- як професійну підготовку вчителів;
- як рівень підготовленості фахівця до реалізації особистої професійної діяльності.

Якщо аналізувати компетентність з точки зору педагогічної діяльності, то, за визначенням В.Ю. Стрельнікова, це знання навчально-виховного процесу, сучасних проблем педагогіки, психології та предмета навчання, а також умінь застосовувати ці знання у повсякденній практичній роботі [14,

с. 3]. Дослідник виділив показники професійних компетентностей вчителя, серед яких:

- діяльнісний, що характеризується знаннями і вміннями;
- особистісний, що визначається психологічними та педагогічними якостями вчителя;
- загальнокультурний, що вказує на освіченість і вихованість особистості.

Конкретизуючи визначення професійної компетентності вчителя суспільних дисциплін, В.Ю. Стрельников визначає володіння знаннями, вміннями, нормативами, необхідними для виконання професійних функцій; здатність здійснювати професійну діяльність відповідно до еталонів та норм [14, с. 75-80].

Заслуговує на увагу думка І.А. Зязюна, що „професійно-педагогічна компетентність відображає готовність і здатність людини професійно виконувати педагогічні функції згідно з прийнятими у суспільстві на цей час нормативами і стандартами. Саме тому поняття „компетентність” має конкретно-історичну визначеність і може оцінюватися лише у практичній діяльності” [3, с. 14].

Як свідчать численні педагогічні дослідження (В.І. Бондар, Л.М. Карамушка, В.І. Маслов, О.І. Пометун), професійно-педагогічні компетентності спеціаліста є більш широким поняттям і містить в собі взаємодоповнюючі елементи: інструментальні компоненти (знання, уміння, навички) та його особистісні якості. Переважна більшість учених-педагогів до структури педагогічних компетентностей включає уміння й досвід професійної діяльності [13, с. 17]. Саме через них розкриваються практичні аспекти роботи вчителя. В абсолютній більшості досліджень основою цього поняття були визначені знання, які є основою когнітивно-змістових аспектів діяльності, через які розкривається теоретичний фундамент професійної підготовки вчителя.

Оскільки професійна компетентність учителя є складною поліструктурною характеристикою фахівця і, звісно, не може визначатися простою сукупністю особистісних якостей та здатностей, то для цілісного опису її змісту і структури найбільш доцільним вбачається інтегративний підхід.

Загалом теоретична концептуалізація проблеми професійної компетентності вчителя та її праксеологічне застосування уможливають виявлення відповідностей означеного феномена запитам сучасного суспільства з урахуванням нових знань у галузі педагогічної науки.

Професійно компетентною можна вважати таку діяльність учителя, у якій на достатньо високому рівні здійснюється педагогічне спілкування, реалізується особистість педагога, досягаються високі результати навчання та виховання школярів [15, с.9].

Узагальнюючи зазначене вище, *професійна компетентність учителя розглядатиметься як інтегральна особистісно-професійна характеристика, що передбачає сформованість у педагога науково-теоретичних знань і практичних умінь, спеціальну психолого-педагогічну підготовку, ціннісну гуманістичну орієнтацію; виявляється в здатності діяти адекватно, самостійно та відповідально в будь-якій професійній ситуації; відображає готовність до рефлексії, самооцінки та професійного саморозвитку.*

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1736 с.
2. Головань М.С. Компетенція і компетентність : досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. № 3. С. 23–30.
3. Зязюн І. А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. № 25. С. 13–18.
4. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю. Словарь по педагогике. Москва : ИКЦ «МарТ», 2005. 448 с.
5. Кононко О. Особистісний підхід : суть та шляхи втілення в державній базовій програмі. *Дошкільне виховання*. 2001. № 9. С. 10–14.
6. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. *Освіта України*. 2001. № 6. С. 4.
7. Маркова А.К. Психология труда учителя. Москва: Просвещение, 1993. 192 с.
8. Маркова А. К. Психологический анализ профессиональных компетентностей учителя. *Советская педагогика*. 1990. № 8. С. 82–88.
9. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 06.10.2019).
10. Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад.: І.І. Бабин, Я.Я. Болубаш, А.А. Гармаш та ін.; за ред. Д.В. Табачника і В.Г. Кременя. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 100 с.

11. Петрук В.А. Теоретико-методичні засади формування базових професійних компетенцій у майбутніх фахівців технічних спеціальностей: автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2008. 37 с.
12. Психологический словарь / под. общ. науч. ред. П.С. Гуревича. Москва: ОЛМА Медиа Групп, ОЛМА ПРЕСС Образование, 2007. 800 с.
13. Соколова І. В. Професійна компетентність вчителя : проблема структури та змісту. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика*. 2004. Вип. 1. С. 17.
14. Стрельников В. Ю. Развитие професійної компетентності вчителів у закладах післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. К., 1995. 184 с.
15. Шишов С.Е. Понятие компетенции в контексте качества образования. *Стандарты и мониторинг качества образования*. 1999. № 2. С. 30–34.
16. Blank W.E. Handbook for developing Competency-Based Training Programs. New-Jersey : Prentice Hall, 1982. 378 p.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Деденок Людмила Володимирівна

Барсуковська Галина Петрівна, старший викладач

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Постановка проблеми. Сьогодні проблема здорового способу життя є актуальною. Сучасна система освіти має на меті виховання здорової особистості, яка дбатиме про своє здоров'я та здоров'я всіх оточуючих її людей та прагне вести здоровий спосіб життя. Водночас в останні роки спостерігається значне погіршення стану здоров'я дітей. Основними причинами такого стану є погіршення екологічної ситуації, падіння рівня життя населення, зниження рівня медичного обслуговування, прискорення темпу життя, збільшення навантаження на дітей тощо. Певне місце посідають фактори, пов'язані з недоліками освітньо-виховного процесу, недостатньою обізнаністю дітей з особливостями дотримання здорового способу життя.

На жаль, сьогодні вихователі ЗДО недостатньо володіють системою теоретичних знань та практичних умінь щодо організації здоров'язбереження в педагогічному процесі та формування у дітей здоров'язбережувальної компетентності. Тому так гостро постає питання створення здоров'язберігаючого простору в закладі дошкільної освіти.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Проблема впровадження здоров'язбережувальних технологій, у зв'язку зі своєю актуальністю, широко представлена у сучасних дослідженнях українських та зарубіжних вчених. Зокрема, О. Л. Богиніч, Н. Ф. Денисенко, О. П. Івахно, О. І. Курка, Н. В. Лісневська, В. М. Оржеховська та інші досліджували поняття і класифікацію здоров'язбережувальних технологій;

Мета статті: висвітлити значення і роль здоров'язбережувальних технологій у вихованні дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Здоров'язбережувальні технології – це технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та виховання дітей в закладі дошкільної освіти та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей дітей та гігієнічних норм; відповідність навчальних та фізичних навантажень можливостям дитини.

Здоров'язбережувальні технології в дошкільній освіті спрямовані на вирішення пріоритетного завдання сучасної дошкільної освіти – завдання збереження, підтримки і збагачення здоров'я суб'єктів педагогічного процесу в закладі дошкільної освіти: дітей, педагогів і батьків.

Мета здоров'язбережувальних технологій в дошкільній освіті - забезпечення високого рівня реального здоров'я вихованця дитячого саду і виховання валеологічної культури як сукупності усвідомленого ставлення дитини до здоров'я і життя людини, знань про здоров'я та умінь оберігати, підтримувати і охороняти його. Також валеологічної компетентності, що дозволяє дошкільнику самостійно і ефективно вирішувати завдання здорового способу життя і безпечної поведінки.

Види здоров'язбережувальних технологій в дошкільній освіті - класифікація здоров'язберігаючих технологій по домінуванню цілей і розв'язуваних задач, а також провідних засобів здоров'язбереження суб'єктів педагогічного процесу в ЗДО. У зв'язку з цим можна виділити наступні види здоров'язбережувальних технологій у дошкільній освіті:

Медико-профілактичні технології, що забезпечують збереження і примноження здоров'я дітей під керівництвом медичного персоналу дитячого садка відповідно до медичних норм, з використанням

медичних засобів (організація моніторингу здоров'я дошкільників, організація і контроль харчування дітей раннього та дошкільного віку, фізичного розвитку дошкільників, загартовування; організація профілактичних заходів у дитячому садку; організація здоров'язберігаючого середовища).

Фізкультурно-оздоровчі технології, спрямовані на фізичний розвиток і зміцнення здоров'я дитини: розвиток фізичних якостей, рухової активності загартовування, дихальна гімнастика, масаж і самомасаж, профілактика плоскостопості та формування правильної постави, оздоровчі процедури у водному середовищі (басейні) і на тренажерах. Виховання звички до повсякденної фізичної активності та турботі про здоров'я та реалізація цих технологій, як правило, здійснюється фахівцями з фізичного виховання та вихователями в умовах спеціально організованих форм оздоровчої роботи.

Технології забезпечення соціально-психологічного благополуччя дитини, що забезпечують психічне і соціальне здоров'я дошкільника. Основне завдання цих технологій - забезпечення емоційної комфортності та позитивного психологічного самопочуття дитини в процесі спілкування з однолітками і дорослими в дитячому садку і сім'ї, забезпечення соціально-емоційного благополуччя дошкільника. Реалізацією даних технологій займається психолог за допомогою спеціально організованих зустрічей з дітьми, а також вихователь і фахівці дошкільної освіти у поточному педагогічному процесі. До цього виду технологій можна віднести технології психологічного та психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини в педагогічному процесі.

Основний показник, який відрізняє всі здоров'язбережувальні освітні технології - регулярна діагностика стану дітей та відстеження основних параметрів розвитку організму в динаміці (початок - кінець навчального року), що дозволяє зробити висновки про стан здоров'я дитини.

Ефективність позитивного впливу на здоров'я дітей різних оздоровчих заходів, складових здоров'язбережувальних технологій, визначається не стільки якістю кожного з цих прийомів і методів, скільки їх грамотної «злагодженої» в загальній системі.

Здоров'язбережувальні технології можна поділити на три групи:

1. Технології збереження та стимулювання здоров'я, які сприяють запобіганню стану перевтомлення, гиподинамії та інших дезадапційних станів (психологічні етюди, динамічні паузи, фізхвилинки, гімнастики: пальчикова, дихальна, зорова, психогімнастика).

2. Корекційні технології (казкотерапія, музикотерапія, пісочна, сольова терапія, кольоротерапія, арт-терапія).

3. Технології навчання здоровому способу життя (різні види масажу, самомасажу, ігротерапія, проблемно-ігрові методики).

У ЗДО застосовують профілактичні технології, які проводяться вихователями: різні види самомасажу, ходіння дітей по доріжках здоров'я, загартовувальні процедури тощо.

З появою в ЗДО посади практичних психологів, логопедів з'явилася можливість застосовувати оздоровчі технології терапевтичного спрямування, такі як: арттерапія, пісочна терапія, казкотерапія, сміхотерапія, музична терапія, кольоротерапія, ігрова терапія, психогімнастика, кінезіологія, біоенергопластика, пальчикова гімнастика, (для дітей, які потребують певних корекційних впливів).

Висновок та перспективи подальших досліджень. Отже, застосування в роботі закладу дошкільної освіти здоров'язбережувальних технологій підвищить результативність освітньо-виховного процесу, сформує у педагогів і батьків ціннісні орієнтації, спрямовані на збереження і зміцнення здоров'я дітей, якщо, спираючись на здоров'я дітей, будуть внесені необхідні зміни в інтенсивність технологічних впливів і буде забезпечений індивідуальний підхід до кожної дитини, будуть сформовані позитивні мотивації до ведення здорового способу життя.

Використані джерела

1. Богініч О. Л. Сутність здоров'язберігаючого середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку /О. Л. Богініч // Вісник Прикарпатського університету імені І. Франка. – Івано-Франківськ, 2008. – Вип. XVII-XVIII. – Педагогіка. – С. 191-199.

2. Курок О. І. Рухова активність дітей дошкільного віку як необхідна складова здоров'язберігаючого середовища в ДНЗ [Електронний ресурс] / О. І. Курок, Н. В. Лісневська // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер. : Педагогічні науки. - 2014. - Вип. 24. - С. 100-106.

3. Лісневська Н. В. Педагогічні умови створення здоров'язбережувального середовища в закладах дошкільної освіти / Н. В. Лісневська // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. - 2018. - Вип. 82 (1). - С. 68-75.

СТАЛИЙ РОЗВИТОК - ВІД ЗДОРОВ'Я ПРИРОДИ ДО ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ

*Джежер -Личова Світлана Миколаївна,
вихователь- методист, вищої категорії КЗДО № 1 "Малютко",
м.Сватове, Луганської області.*

Здоров'я - найважливіша цінність не лише окремо взятої людини, але й загалом усього суспільства. Тому формувати культуру здоров'я особистості, прищеплювати розуміння пріоритету здорового способу життя, надавати ґрунтовні знання про основи здоров'я потрібно дітям з раннього віку, щоб знання, вміння, та навички перейшли у звичні необхідні потреби.

Проблемі збереженню здоров'я дітей в Україні приділяється велика увага, право на здоров'я визнається в численних законодавчих документах починаючи із Загальної декларації прав людини (стаття 25), в Конвенції про права дитини (стаття 6, 24), Закон України "Про дошкільну освіту" та "Базовому компоненту". А закон «Про охорону дитинства», визначає піклування про дітей «як стратегічний загальнонаціональний пріоритет і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання в сімейному оточенні.

Вплив несприятливої екологічної обстановки на здоров'я людини проявляється в основному внаслідок накопичення шкідливих речовин у високих концентраціях у ґрунтах, рослинах і попадання шкідливих речовин в організм людини з їжею та питною водою, а також через органи дихання.

Нагальною потребою ХХІ століття стає формування такого способу життя, який був би основою довготривалого, ощадливого та гармонійного розвитку людства. Свідоме і бережливе ставлення кожної людини до природи можливе тільки при наявності екологічної культури, екологічних знань, норм поведінки, які треба формувати починаючи з дитинства. Базовий компонент дошкільної освіти одним з головних завдань ставить формування здоров'язбережувальної компетентності дошкільників, надання їм знань та озброєння навичками дбайливого ставлення до фізичного, психічного і духовного здоров'я, даючи алгоритмом здорового способу життя (правильне харчування, гігієна тіла та житла, режим дня, загартовування, заняття фізичною культурою, відмова від шкідливих звичок, активний відпочинок, позитивне оптимістичне мислення тощо). [1,ст.232 - 235]

Тому дуже актуальним стало впровадження парціальної програми "Дошкільнятам - освіта для сталого розвитку" Н. Гавриш, О.Пометун. Згідно якої одним з напрямків розвитку є: [4]:

1. В центрі уваги – люди, які повинні мати право на здорове і плідне життя в гармонії з природою.
2. Охорона навколишнього середовища має стати основним компонентом процесу розвитку і не може розглядатись у відриві від нього.
3. Збереження здоров'я людей і забезпечення гідного рівня життя.

Поряд з вже традиційними здоров'язбережувальними технологіями ми намагалися створити таке розвивальне середовище, в якому буде найбільше корисних для здоров'я предметів та об'єктів. Тому в осередку з екології з'явилися морська свинка, хом'ячок, черепаха, равлики Ахатіни та акваріум. Так морські свинки, хом'ячки стануть у пригоді тим, хто має проблеми у спілкуванні з людьми, допоможуть подолати невпевненість у собі, позбутися замкнутості. Тримання равликів у руках заживляє подряпини. А споглядання життя акваріумних рибок допомагає позбутися від безсоння. До того ж, вода, яка випаровується з акваріуму, добре зволожує сухе повітря в приміщенні, що покращує стан здоров'я.

Діти більше слухали спів птахів в аудіозапису і в природному оточенні, бо це природні звуки природи, з якими ми генетично пов'язані. Як зазначає еколог Пітер Бреш, що прослуховування співу птахів, що триває лише п'ять хвилин на день, може виявитися таким же корисним для людини, як і щодобове споживання п'яти різних видів багатих вітамінами продуктів або півгодинна прогулянка на свіжому повітрі.

Забруднене повітря значно знижує імунітет, впливає на органи дихання, сприяючи виникненню респіраторних захворювань, катарів верхніх дихальних шляхів, ларингіту, фарингіту, бронхіту, пневмонії. Але кімнатні рослини здатні не тільки створювати позитивний настрій своєю красою, а й очищувати забруднене повітря, зволожувати, позбавляючи від багатьох мікробів. Тому перевагу було надано таким квітам, як Хлорофітум, який в науці — біологічним фільтром, фікусу, який дає енергію, підвищує настрій та поглинає отруйні речовини, притягує пил. Герань, яка містить речовини, що знищують віруси та бактерії, позбавляють безсоння, лікують неврози, а взимку, в похмурі дні, знімають втому і поліпшують настрій. Алое, яке нейтралізує токсини, що виділяються синтетичними покриттями для підлоги і меблями. Сансев'єра, що виробляє у задушливому приміщенні кисень, особливо взимку, коли повітря дуже тепле і сухе від радіаторів опалення.

Під час загартовування дітей, що є основою для подальшої здорової життєдіяльності людини, надавали перевагу ходінню босоніж влітку по природним матеріалам - піску, гальці, траві. Та каштанам, піску, сїну в осїнньо - зимовий період. При зіткненні стопи з різними поверхнями зміцнюється активізуються рефлексогенні зони, які при ходінні босоніж стимулюються і допомагають нормалізувати роботу багатьох органів і систем, підвищують стійкість організму до простудних захворювань, імунітет. Широко використовуємо в роботі такий надзвичайно цікавий і загадковий матеріал, як пісок(малювання на піску, експериментально - дослідницька діяльність, ігри). Пісок здатний знімати нервову напругу, позбавляти страхів, покращувати настрій, викликати найбагатші асоціації. Але поряд з новітніми формами роботи застосовували багатовіковий досвід українського народу, добираючи найбільш доступні, доречні в наш час. Український народ з глибокої давнини цінує здоров'я, як найвагомїшу перлину життя і наші предки до свого здоров'я ставилися значно уважніше, ніж ми. "Учитесь, читайте, і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь" - писав Т. Шевченко майбутнім поколінням, в духовному заповіті "І мертвим і живим". Тому особливо актуальним в наш час стало відродження педагогічного досвіду попередніх поколінь, традицій, звичаїв, в основі яких закладена головна мета виховання українського народу - розвиток фізично загартованих, сильних, стійких представників української нації.

Аналізуючи погляди українського народу на здоров'я та фізичне виховання дітей, окреслили найбільш дієві методи, які перевірялися життям і досвідом багатьох поколінь:

1. Надання переваги іграшкам, виготовленим з природних матеріалів - дерево, тканина. (Дерев'яний конструктор, зроблений власноруч, машинки, мотрійки, ляльки - мотанки, ляльки Тільди та ін.). Вони не тільки володіють правдивою інформацією про різні властивості навколишніх предметів (гладкість, шорсткість, співвідношення розміру і ваги), але і випромінюють певну енергію, зближуючи, таким чином, дитину з природою.

2. Під час прогулянок, екскурсій діти в разі необхідності використовували вплив енергетики дерев (берези, горобини, клена, каштана, липи) на біоенергетику людини. Береза має потужне джерело енергії, дає життєві сили, іонізує повітря навколо себе, допомагає при грипі, нежиттю та при бронхолегеневих захворюваннях, зміцнює імунну систему. Липа і каштан знімають втому і забирають наслідки стресів. Вони здатні прогнати страхи. Забирають негативну енергію, збудження тополя, верба.

3. На заняттях з ліплення віддавали перевагу глині. Вона м'яка, волога, пластична – приємна для роботи, благотворно впливає на шкіру дитини. Як природний матеріал вона володіє унікальними ресурсними можливостями для виявлення сенсорних відчуттів, а сенсорно згармонізований організм спокійніше, впевненіше і успішніше розвивається. Неспокійних дітей контакт з глиною дає заспокійливий ефект.

Батьки завжди прагнуть бачити своїх малят здоровими, та щасливими, але не завжди розуміють, що це залежить від їх особистого ставлення до природи, від розуміння самою дитиною поняття "здоров'я", що впливає на нього та як зберегти і зміцнити своє здоров'я.

Для реалізації цієї мрії потрібно більше уваги приділяти тому, якої якості діти п'ють воду, які продукти харчування вживають та з якого посуду, що одягають. Співпрацюючи з батьківською громадою, ми створили груповий журнал Еко - стиль", де батьки ознайомилися з еко-консультаціями - "Еко - їжа", "Еко - одяг", "Еко- житло". [Електр.ресурс 2,3]. Реалізуючи ідеї сталого розвитку, ми провели довготривалий (вересень - березень) експеримент "Чому Земля радіє, а від чого хворіє", де діти перевірили стан розпаду в ґрунті різних матеріалів- скла, заліза, пластику, паперу та органічних відходів. Усвідомлюючи значення збереження екології природи, стали членами Всеукраїнської дитячої організації "Екологічна варта". Взяли активну участь в екологічних акціях дитячого садка "Здай батарейку - врятуй природу рідного міста" та квесті "Юні екологи поспішають на допомогу". Разом з вихователем виготовили еколістівки "Не паліть лисття - не забруднюйте повітря!". Залучили своїх батьків до челленжу "Екоторбинка замість пакету". Разом з дорослими вели відеоощоденник добрих справ в природі "Мій екологічний слід" та виготовили книги "Скарги природи Сватівщини", "Екологічна абетка".

Усе, що ми їмо і п'ємо, у що вдягаємось і де живемо, бере свій початок у довколишньому середовищі, його природних ресурсах. Отже, слід пам'ятати: «Здоров'я природи - здоров'я людини». Створити світ в якому всі поважають природу та довкілля – це наша одна з найбільших мрій. Діти повинні розуміти, що екологічно безпечне здоров'я людини залежить від екологічно безпечної звукофери, вживання якісної питної води, натуральних продуктів харчування та використання методів народного оздоровлення . Сталий розвиток - стратегія виживання і безперервного розвитку цивілізації в умовах збереження навколишнього середовища. Освіта для сталого розвитку - освіта, спрямована на

набуття знань і навичок, що формують світогляд і систему цінностей, які сприяють збереженню здоров'я довкілля, а в результаті здоров'я людини.

Список використаних джерел

1. Андрущенко Т. К. Формування ціннісного ставлення до власного здоров'я в дітей старшого дошкільного віку : канд. пед. наук : / Андрущенко Т. К. – К., 2007. – 258 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. : А. М. Богуш. – К. : Видавництво, 2012. – 26 с.
3. Поліщук О. Формування у дітей старшого дошкільного віку компетентності про здоровий спосіб життя / О. Поліщук // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. - 2013. - № 47. - С. 241-248.
4. Парціальна програма Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку, Гавриш Н., Пометун О.К., 2019, -С.-23
5. <https://demkura.com/life-in-style-eco/> Тарас та Ірина Демкура Проект "Життя в стилі ЕСО".
6. <http://wellness.4uth.gov.ua/ecology/eko-idea> (сайт "Здоровий спосіб життя" - рубрика "Живи в стилі ЕСО").
7. <https://spadok.org.ua/tradytsionalizm/kult-zdorov-ya-v-ukrayinskiy-tradytsiy> Культурно-історичний портал СПАДЩИНА ПРЕДКІВ;

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ІННОВАЦІЙНИМИ ЗАСОБАМИ STEM-ПРОЄКТА

Дядюшкіна І. О.

*Комунальний заклад освіти «Гімназія №3» Дніпровської міської ради
м. Дніпро*

Впровадження проектної технології направлено на стимулювання інтересу учнів до пошуку інформації, розвиток критичного та дизайн-мислення дитини через вирішення конкретних проблем і застосування отриманих знань у практичній діяльності, що забезпечує соціалізацію знань, розвиток когнітивних здібностей і емоційного інтелекту учня.

Ключові слова: *екологічна компетентність, міні-проект, міжпредметний проект, STEM-проект, інноваційні технології.*

Екологічна ситуація, яка склалася у світі, наполегливо вимагає швидкої перебудови мислення людства і кожної конкретної людини, формування екологічної компетентності та споживчої культури. Національна доктрина розвитку освіти у ХХІ столітті розглядає проблему екологічного виховання як одну з ключових у системі освіти.

У сучасних соціально-економічних умовах швидко змінюється суспільне життя, що передбачає постійне і неперервне вдосконалення системи освіти та її складових, принципів і парадигм.

Альтернативою традиційним методам навчання є метод проектів. Робота над проектом – практика особистісно-орієнтованого навчання в процесі конкретної праці учня на основі його вільного вибору з урахуванням його інтересів. У свідомості учня це має такий вигляд: «Все що я пізнаю, я знаю і розумію для чого це мені треба, і де я можу ці знання застосувати» [1, с. 75].

Проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів [2, с. 173].

Впровадження проектної технології спрямоване на стимулювання інтересу учнів до пошуку інформації, розвиток критичного та дизайн- мислення дитини через розв'язання конкретних проблем і застосування здобутих знань у практичній діяльності, що забезпечує соціалізацію знань, розвиток когнітивних здібностей та емоційного інтелекту учня.

Існує багато класифікацій проектів. На практиці доводиться мати справу зі змішаними типами проектів. На уроках біології частіше використовують індивідуальні, інтегровані, довготривалі, прикладні проекти екологічної направленості.

В системі екологічного виховання учнів гімназії, ми максимально використовуємо проектну методику навчання і виховання.

Учні шостого класу на уроках біології виконують мініпроекти за наступними темами: «Видатні вчені-натуралісти»; «Опале листя: користь чи шкода?»; «Краплина, або де ми втрачаємо воду?»; «Бактерії корисні та шкідливі»; «Чи не перетвориться Земля на пустелю?»; «Заповідна справа».

Учні сьомого класу продовжують дослідницьку діяльність за інформаційним проектом «Заповідна справа», метою якого є просвітницька робота щодо червонокнижних видів рослин та тварин Дніпропетровщини. Виконують проекти: «Професія» дощового черв'яка», «Утворення коралових рифів», «Турбота про потомство», «Майстерність маскування», «Як бачать тварини?», «Як спілкуються тварини?», «Моя улюблена домашня тварина (етологічне дослідження)».

Учні восьмого класу виконують дослідницькі проекти з біології:

«Школа проти СНІД-у», «Соціальні хвороби людства», «Спадкові захворювання людини», «Здоров'я – найцінніший скарб!».

Учні дев'ятого класу виконують творчі проекти «Моделі клітин». Продуктом проектної діяльності може бути: скрайбінг, анімація, відео, інфографіка, відеоінфографіка, 3D-модель. З творчими роботами учнів можна ознайомитись на ютуб каналі BioSTREAM. Посилання на проекти розповсюджую серед учнів гімназії через створені телеграм канали для кожної паралелі гімназистів та активних вчителів та просвітянців освітянських спільнот України.

В подальшому, матеріали проектів учні використовують в просвітницькій діяльності для гімназистів молодших класів, а вчитель, як дидактичний матеріал.

Учні десятого та одинадцятого класу виконують міжпредметний інтегрований проект з біології, фізики, хімії, географії, музики, літератури, історії та екології «Вода – колиска життя!».

Наш досвід довів, що в результаті впровадження сучасних інноваційних технологій у школі створюється інноваційне розвивальне середовище, яке здатне вирішувати такі завдання, як посилення мотивації навчальної діяльності; проблемної креативної спрямованості, інтерактивної організації освітньої діяльності; набуття знань, умінь і навичок, як самостійного, так і колективного пошуку; орієнтація на особистий та колективний успіх тощо.

Список використаних джерел

1. Фенченко Г. Проектна діяльність учнів школи «Інтелект» // Рідна школа. 2006. №12. С.75-76.
2. Сергеева Л.Н. Проект як форма реалізації життєтворчості // Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати. – К.: Департамент. 2003. С.171-174.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ПІДЛІТКІВ ШЛЯХОМ ТРЕНУВАННЯ АНАЛІЗАТОРІВ НА ГУРТКОВИХ ЗАНЯТТЯХ

Заслонкіна Ольга Петрівна

практичний психолог, керівник гуртків комунального закладу

*«Чернівецький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» м. Чернівці,
zolja01@gmail.com*

В закладах позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку екологічне виховання учнівської молоді є одним з провідних завдань. Його метою є формування екологічної свідомості здобувачів освіти. Позашкільна діяльність має безліч переваг, серед яких: розширення безпосередніх контактів з природою; вільний вибір предмета пізнання та методів, якими воно буде здійснюватись; безпосередній зв'язок з місцевими екологічними умовами; власне практична діяльність; реальна можливість побачити результати своєї роботи; розвиток творчості; оздоровчий вплив природи. Важливо, щоб процес екологічного виховання був систематичним, а не уривчастим.

Дослідженням екологічної свідомості та її аспектів займались вчені А.І. Валітова [7], А.С. Волкова [8], А.В. Гусєва [5], С.Д. Дерябо [3; 4], О.В. Овсянникова [6], В.А. Ясвін [3; 4] та ін. Зокрема, М.Г. Васильєв [5], Ю.Г. Марков [2] екологічну свідомість характеризують як сукупність узагальнених уявлень про природу, переконання та ідеали, що відображають і зумовлюють ставлення людини до природи, її законів, відповідні оцінки взаємозв'язків з нею тощо. Під екологічною свідомістю С.Д. Дерябо та В.А. Ясвін розуміють «сукупність екологічних уявлень людини, існуючого ставлення до природи, а також відповідних стратегій і технологій взаємодії з нею» [4]. Головна роль в процесі формування ставлення до природи, на думку авторів, належить так званому психологічним релізам – специфічним стимулам, які пов'язані з конкретним природним об'єктом. Види природних психологічних релізів: візуальні, аудіальні, тактильні, нюхово-смакові і поведінкові. Результатом обробки візуальних, аудіальних, тактильних, нюхово-смакових релізів є емоційне ставлення до відчуттів, а поведінкових – порівняння себе з іншою людиною та емоційна оцінка, яка виникає на цій основі [5].

В процесі формування екологічної свідомості вкрай необхідним є контакт з природою для

розширення життєвого простору, фізичного розвитку, отримання екологічних знань та позитивних емоцій. Природа є найбагатшим середовищем для розвитку сенсорних систем підлітка (слуху, зору, нюху, смаку, дотику), тому на заняттях має активно використовуватись цей ресурс. Гуртківцям важливо емоційно відчувати, усвідомити, обробити природну інформацію у поєднанні із практичною взаємодією з об'єктами оточуючої дійсності.

В процесі гурткової роботи можна використовувати структурні вправи та елементи тренінгу, які добираються керівником гуртка відповідно до специфіки аудиторії та інформаційної наповненості заняття.

На гурткових заняттях з підлітками доцільно поєднувати тренінгові форми роботи з елементами «мозкового штурму», інтегрально-пошукові групові та рольові ігри (наприклад, «Пароплав», «Розумна поведінка», «Асоціації»), ігри та вправи для тренування сенсорних систем («Ароматичні картини», «Досліди смаку», «Слухова пам'ять»), творчу «терапію» (арт-терапію), природотерапевтичні вправи та роботу з природними матеріалами [1].

Вправа «Слухова пам'ять».

Матеріали: пов'язка для очей, «колекція звуків».

Хід вправи. Запропонувати гуртківцям із зав'язаними очима визначити походження звуків (кроки, шурхіт листя, сторінок, звук води та ін.).

Ускладнити завдання можна, запропонувавши визначити дії, що відбуваються в кімнаті, за характером звуків протягом 5 хв. та повторити їх у тій же послідовності після зняття пов'язки з очей.

Вправа «Ароматичні картини».

Матеріали: акварельні фарби, пензлики, папір, пробники з запахами (рослини, що містять ефірні олії).

Підготовка. Всі гуртківці одержують пробники з визначеними запахами, можна використовувати рослини саду запахів.

Хід вправи. Вдихніть запах пробника (рослини, що містить ефірні олії) і намалуйте фантазійну картину в квітах і відтінках, що асоціюються з цим запахом.

Вправи для тренування аналізаторів та ігри з елементами природотерапії передбачають актуалізацію екологічної активності дітей та гармонізацію їх стосунків з природою. Вони спрямовані на стимуляцію проявів співчуття, співучасті, підтримки, піклування. Сприйняття природи допомагає розвивати такі якості, як емоційність, життєрадісність, чутливе, уважне ставлення до всього живого. Спілкування з природою сприяє розвитку художнього смаку, потреби в творчості, глибокому сприйняттю навколишнього світу. Потужний ефект природотерапії полягає в покращенні психічного стану, взаємодія з природою здійснює терапевтичний вплив на дитину.

Вважаємо, що в гуртковій роботі доцільно послуговуватись поглядами С.Д.Дерябо та В.А.Ясвіна, застосовуючи вправи на тренування аналізаторів (нюхового, слухового, зорового, тактильного), які в комплексному застосуванні допоможуть сформувати екологічну свідомість здобувачів освіти через рух від розвитку емоційно-ціннісних якостей до стійкої самоусвідомленої екологічної поведінки особистості. Важливо не применшувати позитивний вплив природної інформації на підлітка з метою формування активної життєвої позиції, екологічної свідомості та збереження його здоров'я.

Список використаних джерел

1. Балахтар В.В. Розвиток відчуттів засобами природи: Навчально-методичний посібник. – Чернівці, Книги – XXI. – 2009. – 88 с.
2. Гаврилюк О. О. Формування екологічного мислення і свідомості учнів шляхом застосування інтерактивних форм і методів навчання/ О. О. Гаврилюк // Біологія : наук.-метод. журн. – 2012. – № 7. – С. 7-11.
3. Дерябо С. Д. Методологические проблемы становления и развития экологической психологии / С. Д. Дерябо, В. А. Ясвин // Психологический журнал. – 1996. – № 6. – С. 4-18.
4. Дерябо С. Д. Экологическая педагогика и психология / С. Д. Дерябо, В. А. Ясвин. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1996. – 480 с.
5. Дюрдєєва Г. Підготовка учнівського активу до екологічної просвітницької діяльності / Г. Дюрдєєва // Біологія і хімія в школі. – 2005. – № 3. – С. 42-44.
6. Львовичкіна А. М. Застосування креативних методів у процесі вивчення екологічної психології / Антоніна Михайлівна Львовичкіна // Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / [за ред. С. Д. Максименка]. – К. : 2006. – Т. 7, вип. 8. – С. 323-329.
7. Рудоміно-Дусятська О. В. Проблема внутрішньої регуляції поведінки у довкіллі / Олена

Володимирівна Рудоміно-Дусятська // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України “Актуальні проблеми психології” / [за ред. С. Д. Максименка]. – К. : Міленіум, 2003. – Т. 7, ч. 1. – С. 373–379.

8. Філоненко М. М. Бесперервність сучасної екологічної освіти / Мирослава Мирославівна Філоненко // Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / [за ред. С. Д. Максименка]. – К., 2006. – Т. 7, вип. 8. – С. 425–429.

«РУХОВА АКТИВНІСТЬ ШКОЛЯРІВ – ЗАПОРУКА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ»

Безушко Борис Володимирович,

вчитель фізичної культури Заліщицької державної гімназії

Маю повну вищу педагогічну освіту за спеціальністю «Фізичне виховання. Викладач фізичного виховання і спорту», яку отримав, навчаючись у Львівському державному інституті фізичної культури. З 2002 року працюю у Заліщицькій державній гімназії на посаді вчителя фізичної культури. Стаж педагогічної діяльності 18 років. Уроки проводжу в середній та старшій школі.

Навчання в школі збільшує навантаження на організм дитини. Виникає необхідність засвоєння та переробки потрібної інформації, а значить, підвищується напруження організму. Діти менше рухаються, більше сидять, в результаті чого виникає дефіцит м'язової діяльності, що призводить до порушення постави, зору, підвищення артеріального тиску, нарощення зайвої ваги. Виходячи з цього, першочерговим завданням школи є масове охоплення дітей та підлітків руховою активністю. Керуючись методичною концепцією викладання фізичної культури, працюю над проблемою: «РУХОВА АКТИВНІСТЬ ШКОЛЯРІВ – ЗАПОРУКА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ».

Діяльність вчителя, у співпраці з батьками, по підтриманню оптимального рухового режиму повинна бути направленою та системною. Регулярні заняття фізичними вправами – це різноманітність форм та методів здатних впливати на індивідуальний стан особистості. Можливість використання рухів завжди тісно пов'язана з розвитком рухових здібностей та фізичною підготовленістю. Так, наприклад: у ходьбі, бігу, стрибках і метаннях, так чи інакше необхідний прояв сили, швидкості, спритності та статичної витривалості. Мета сучасної школи - підготовка дітей до життя. Кожен учень має отримати під час навчання знання, що знадобляться йому в майбутньому житті.

Обов'язкові для всіх учнів уроки фізичної культури в школі не забезпечують потрібного для організму, який росте і розвивається, обсягу пізнавальної та рухової активності. Слід пам'ятати, що дані уроки призначені для зміцнення здоров'я та отримання задоволення від рухової активності. Не без того, що учні набувають певних знань, умінь і навичок. Популяризація активності, відкидання пасивності та шкідливих звичок є запорукою здоров'я. Саме тому вчитель не повинен бути байдужим до здоров'я своїх вихованців, а свідомо застосовувати різноманітні форми, засоби і прийоми фізичного виховання дітей, враховуючи анатомо-фізіологічні, психологічно-соціальні закономірності життя нашого суспільства.

Збільшення часу для занять фізичною культурою не тільки поліпшує фізичний розвиток учнів, а й сприяє підвищенню їх успішності з інших шкільних предметів. Чергування занять фізичними вправами з розумовою працею забезпечує швидке відновлення працездатності.

Уроки фізичної культури є основною формою навчання та виховання школярів. Вони обов'язкові для всіх учнів та учениць.

Із відкриттям спортивного залу, з появою умов та зручностей для проведення уроків із фізичної культури, різних спортивно-масових заходів, введено за бажанням та вибором дітей варіативний модуль ГАНДБОЛ - і їм це сподобалось. Ця, на той час, новизна вдосконалюється за допомогою не тільки підвідних, тренувальних та розвивальних вправ, але й за допомогою ігрової діяльності в урочний час із ЧУКБОЛУ- молодшого брата ГАНДБОЛУ. Також популярністю користується доступний та видовищний, далеко не новий вид спорту, такий як СТІТБОЛ (БАСКЕТБОЛ 3х3). Дітям все нове цікаве. Проте, я, як учитель, до викликів сучасності готовий, тому будь-яка новизна вимагає самоосвіти. У цьому 2019-2020 навчальному році знову впроваджено два нові варіативні модулі за вибором учнів та учениць, а саме АЛТИМАТ ФРИЗБІ в 10 – 11-х класах та БАДМІНТОН у 9-му класі. Гімназисти на старті вивчення нових видів спорту продемонстрували доволі хороший рівень обізнаності та володіння технікою з цих нововведень. Проте на них очікувало багато нової, цікавої інформації про правила змагань і термінології, а також різноманітність навчальних, розвивальних вправ, які допомагають оволодівати тим чи іншим технічним рухом. Настільки цікавими, захоплюючими та видовищними стали ці нововведення для гімназистів, що результатом стало

проведення у грудні місяці змагань з АЛТИМАТ ФРИЗБІ між командами тих класів, які вивчають даний модуль і вид спорту.

У планах у найблищому майбутньому є бажання ознайомити дітей ще з декількома новими, видовищними видами спорту: ФЛОРБОЛ і КОРФБОЛ. Із останнім знайомство вже проходить, як різновид рухової активності, на уроках з фізичної культури та під час тренувальних занять на гуртку з баскетболу, для вдосконалення гри без ведення м'яча: відточення чіткості, точності та правильності виконання передач. Гімназисти з охотою приймають будь-які нововведення.

Уроки повинні активно сприяти успішному здійсненню позакласної та позашкільної роботи з фізичної культури, формуванню в учнів інтересу, бажання, звички до занять фізичними вправами в повсякденному житті.

Поряд із збільшенням рухової активності, розвитком фізичних якостей, оволодіння певними технічними рухами, набуттям знань, я не забуваю про національно-патріотичне виховання підростаючого покоління. Національно-патріотичне виховання відбувається не тільки на уроках, а й у позаурочний та позакласний час на різнорівневих змаганнях. Наші гімназійні змагання проводяться з метою популяризації видів спорту, навчання культури спорту, поваги до суперника: досягнення високої культури взаємин, вдосконалення правил змагань, укріплення здоров'я, залучення молоді до здорового способу життя та активного відпочинку. А вихованці, в свою чергу, із задоволенням приймають в них участь. З досвідом роботи прийшло розуміння того, щоб збільшити рухову та фізичну активність потрібно залучати до гімназійних змагань не тільки хлопців, але й дівчат, які не менше, а, в деякій мірі, більше цікавляться спортом.

У нашому закладі освіти вся ігрова та змагальна діяльність проводиться в двох вікових категоріях: молодшій (учні 6-8 класів) та старшій (учні 9-11 класів). Виходячи із вимог сьогодення, завжди вишукуємо щось нове та цікаве. Тому постійно вносяться зміни у гімназійне положення. У 2012р. ми виступили як ініціатори та спів організатори загальноміського легкоатлетичного забігу до Дня фізичної культури та спорту. Започатковано в 2013р велозаїзд. Щорічний велозаїзд проводився на підтримку кандидата на пост президента МОК Сергія Бубки, вшанування пам'яті героїв, борців за волю України та присвячений 25-річчю незалежності України. До Дня Збройних сил України, 6 грудня в гімназії проводиться спортивно-розважальна, патріотична гра «Козацькі забави». Ще відбуваються змагання з різних видів спорту, рухливих ігор (футзал, артбол, волейбол, малюкбол, баскетбол, стрітбол та ін.).

Під час вивчення варіативних модулів учні ознайомлюються з історією виникнення та розвитку видів спорту, відомими українськими спортсменами та їх досягненнями на міжнародній арені, характеристикою видів спорту на сучасному етапі.

Наші діти, приймаючи участь у всеукраїнських, обласних змаганнях і спортивно-масових заходах «Козацький гарт» та «Олімпійське лелечення», мають ще й унікальну можливість познайомитися та взяти автографи в спортсменів сучасності. На ГК «Буковель» 2012р. проходила всеукраїнська акція спортивно-масового заходу зимове «Олімпійське лелечення» з популяризації зимових видів спорту. Тут гімназисти познайомилися зі срібною призеркою Олімпійських ігор Оленою Петровою та отримали на згадку фото та автографи. У травні 2019р. в Тернополі відбувся фінальний обласний етап всеукраїнського спортивно-масового заходу серед дітей «Олімпійське лелечення», на якому наші спортсмени посіли III призове місце. Нагородження проводила Олена Підгрушна – чемпіонка Олімпійських ігор. Організатором цих змагань виступає НОК України. Важливу роль у спортивному житті гімназистів відіграє наш директор Войчишин Олександра Дмитрівна. Саме з її ініціативи та при вагомій підтримці відбулися важливі зрушення в даній галузі для наших вихованців і для мене особисто. У листопаді 2018 року на запрошення директора гімназії у нас у гостях побував чемпіон світу з бігу на 1500м Іван Гешко. Він та Олена Підгрушна є головами обласних осередків ГО «НОК УКРАЇНИ», відповідно в Чернівецькій та Тернопільській областях. У вересні 2019р наші діти були учасниками національно-патріотичного фестивалю учнівської молоді «Патріотичний Non-stop», який проводився у столиці.

Я, навчаючись в свій час у двох спортивних навчальних закладах (Івано-Франківський коледж фізичного виховання та Львівський державний інститут фізичної культури), тепер ділюся спогадами з дітьми про знайомство з такими видатними спортсменами, як Роман та Василь Вірастюки, Сергій Осович, за тренуваннями яких неодноразово спостерігав. Тренер братів Вірастюків Іван Шарий, Заслужений тренер України, заслужений працівник фізичної культури і спорту в нас проводив заняття зі штовхання ядра. У Львові мені пощастило навчатися на одному потоці з видатним лучником, Чемпіоном та рекордсменом світу Маркіяном Івашком, а також в один час навчався зі срібним призером Олімпійських ігор з вільної боротьби Андрієм Стадником. Саме завдяки їхнім старанням,

важким і водночас виснажливим тренуванням лунає гімн України на спортивних змаганнях світового рівня, та піднімається український стяг. Ці спортсмени є прикладом для нас і для майбутніх поколінь.

Після поїздки на Міжнародний турнір з баскетболу в Республіку Польщу у вересні 2016р. у нашій гімназії набрав популярності даний вид спорту. Дітям і раніше подобався баскетбол, але, на жаль, через відсутність тоді власного спортивного залу, окрім як на уроках, вони не мали можливості розвиватися і рости в цьому виді спорту. Дворазове тренування з баскетболу діти тепер систематично та активно відвідують і реально отримують задоволення від цих занять.

Також велика кількість гімназистів займаються в групах із різних видів спорту в ДЮСШ.

Зміцнення та збереження здоров'я школярів здійснюється шляхом систематичного залучення учнів та учениць до рухової діяльності, що є одним із засобів відвернення їх від поганих звичок та пропагандою здорового способу життя.

Бути здоровим — природне бажання і прагнення людини. Відсутність здоров'я, повна або часткова, забирає у людини багато повсякденних радощів активного життя, праці. Тому, в усі часи здоров'я було і залишається основною сутністю людського існування, як сказав Сократ: «Здоров'я - не все, але все - без здоров'я ніщо».

Головне завдання для вчителя фізичної культури – це масове залучення дітей до будь-якої фізичної рухової активності, а чи вона нова, чи давно використовується, це мало важливо тому, що різноманітна рухова активність є запорукою здоров'я в будь-якому віці. Тож, потрібно навчати підрастаюче покоління і самим не забувати цінувати та зміцнювати своє здоров'я.

ДО ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ З ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Пруцакова Ольга,

к.п.н, ст.н.сп, провідний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України

Успішний перехід держави до збалансованості у розвитку неможливий без відповідної якості освіти і виховання. Адже, як зазначено у „Порядку денному”, саме освіта сприяє підвищенню рівня добробуту людей і є одним з вирішальних чинників створення умов для того, щоб люди могли стати корисними і відповідальними членами суспільства [1]. І саме забезпечення якісної освіти є однією із Глобальних цілей (2015).

Ратифікація Україною означених стратегічних напрямів є результатом євроінтеграційних процесів і, водночас, актуалізує відповідальність за якість і рівень їх впровадження в Україні. Зазначимо, що просування нашої держави на шляху до збалансованості й сталості не відбувається достатніми темпами. Це відчувається як по стану розробки відповідного нормативно-правового супроводу на найвищому державному рівні, так у фактичній мінімальності змін у свідомості пересічних громадян щодо оцінки власної участі у створенні екологічних проблем. Не беручи до уваги стан нормативного забезпечення, зазначимо, що друга проблема є проблемою освітньою і значною мірою демонструє якість впровадження освіти в інтересах сталого розвитку. І однією з ключових точок «прикладання сили» для підвищення ефективності національної моделі освіти сталого розвитку є підготовка вчителів до впровадження як змісту, так і ефективних методик формування особистості, життя котрої підпорядковане принципам збалансованого (сталого) розвитку суспільства.

Враховуючи загострення глобальних екологічних проблем, появу глобальних викликів і ризиків відзначимо, що саме екологічні аспекти є визначальними у освіті сталого розвитку. І завданням сучасної екологічної освіти є формування екологічної компетентності школярів. Під *екологічною компетентністю* розуміємо здатність особистості приймати рішення і діяти так, щоб наносити довкіллю якомога меншої шкоди [2]. Відзначимо, що екологічна компетентність є складним утворенням, що базується на поінформованості і цінностях, а виявляється – у прийнятті екологічно безпечних рішень і екологічно доцільній поведінці. Її однією з базових передумов у усвідомленні необхідності збереження довкілля, обмеження споживання чи адаптацій до кліматичних змін є усвідомлення учнями причетності до екологічних проблем та готовності брати участь у їх вирішенні «тут і зараз».

Так, у дослідженні серед учнів з 8 до 11 класу щодо причетності й готовності кількість «відсутніх» відповідей зменшується: з 2,3% до 0,9% у 8-9 класах і до 0 серед старшокласників. Зростає, відповідно, кількість тих, хто готовий брати участь „вже сьогодні”: з 33,3% у 8-их класах до 44,6% у 9-их і 58,0% у 10-11-их класах. Також балансує число відповідей учнів, хто пов'язує охорону довкілля

лише з майбутньою професійною діяльністю: від 27,6% у 8-их класах до 29,5% у 9-их, 26,0% - у 10-11-их класах. І якщо жоден з восьмикласників та старшокласників не обрали варіанту відповіді „Ніколи...”, то у 9-их класах такі відповіді зафіксовані: 1,8% („воно мене не стосується”; „буде інша професія”).

Школярі доволі суперечливо сприймають природне довкілля і оцінюють свою роль у його збереженні. Так, переважна частина школярів не усвідомлює причинно-наслідковий зв'язок між своїм перебуванням у природному довкіллі та впливом на його стан. У 8-х класах 85% хлопців та 76,92% дівчат, а у 9-х – 88,46% та 58,82% відповідно переконані, що не створюють жодного тиску на екосистему. Свою активність вважають допомогою природі у 8-х класах 15% хлопців та 19,23% дівчат; у 9-х – відповідно 11,53% та 35,29%. Загалом, більшість учнів не визначають власну діяльність, як чинник впливу на довкілля, при чому хлопці 8-9 класів демонструють це частіше, ніж дівчата.

Загальний невисокий рівень сформованості екологічної компетентності школярів можна пояснити і неперіоритетністю суспільних запитів на екологічну проблематику й необхідність переходу на новий тип суспільного розвитку, і нестачею відповідного освітнього змісту у навчальних програмах інваріантного сектору освіти, однак - і вадами підготовки вчителів до формування екологічної компетентності учнів. Тим, наскільки саме вчителі поінформовані з питань глобальних викликів, Цілей сталого розвитку, змін клімату, необхідності збереження біорізноманіття і запобігання екологічним лихам, необхідності регуляції споживання й інших аспектів, що формують як їх власний рівень екологічної компетентності, часто визначається й відповідний рівень у школярів. Важливим і показовим також є те, наскільки вчителі володіють інтерактивними методиками, готові змінити методики, які зазвичай застосовують, на ефективніші, й загалом - які зміст, методи і форми вважають результативними у справі формування екологічної компетентності школярів.

Вчителі природничих предметів в оцінці необхідного для формування екологічної компетентності школярів змісту відзначали, що це – інформація про причини виникнення екологічної кризи та вплив побутової діяльності на довкілля (по 46,6%), місцеві екологічні проблеми (43,3%), роль людства у біосфері (40,0%). Й, відповідно, саме тематику впливу людини на довкілля та її побутові аспекти вчителі оцінюють, як такі, яких не вистачає у сучасному змісті екологічної освіти і такі, що формують екологічно доцільну поведінку. Дивує те, що загалом тематику збалансованого (сталого) розвитку суспільства вчителі не оцінюють як таку, що необхідна для доповнення у зміст освіти, однак окремі її аспекти активно називають, як значущі. Побічно це свідчить, на наш погляд, про недостатнє розуміння вчителями сутності поняття «збалансований (сталый) розвиток суспільства». Однак, майже чверть вчителів - 23,3% - вважають необхідним вивчення розмитого і спірного поняття «екологія душі». При цьому лише 11,7% вчителів коректно пояснюють, що таке опосередкована взаємодія з природою.

Оцінюючи ефективність методик формування екологічної поведінки, вчителі відзначають участь у екологічних акціях (56,7%). Однак, це погано корелюється із прагненнями і популярністю участі і ініціювання екологічних акцій серед учнів. Так, за опитуванням, у жодній паралелі не відзначалось переважання популярності екологічних акцій (максимум -10%). У формуванні екологічної компетентності домінуючу роль вчителі відводять екологічним проектам (58,2%), однак для формування поведінки у довкіллі їх ефективність оцінюють, як значно меншу (23,4%). Але 33% вчителів не мають досвіду участі у проектах, а 28,5% - не готові прогнозувати їх результативність. Високо оцінюють вчителі значення партнерської міжсекторальної взаємодії у реалізації проектів (майже 80 % респондентів), проте до їх реалізації найчастіше долучаються батьки (50%), рідше – місцева громада (30 %), інші організації (20 %). У діяльності, яку вчителі розцінюють, як «безпосередня діяльність на користь природи», здебільшого надається перевага практичним заходам з озеленення, охорони природних об'єктів (70,7% опитаних вчителів). Безпосередній діяльності в природі, спрямованій на розвиток емоційної сфери, естетичних почуттів (безпосередньому спілкуванню, спостереженню за об'єктами природи) приділяють увагу лише 10,6% вчителів. Значна кількість вчителів в екологічній освіті учнів обходяться тільки бесідами, лекціями з екологічних проблем (17,6%). Однак, відмітимо, що практично збирають вторинну сировину у 56,7% шкіл.

На жаль, значна частина (понад 32,3%) опитуваних не бажає змінювати стандартні часто вживані методики викладання (лекції, бесіди, демонстрації) для ефективнішого формування екологічної компетентності школярів.

Тож, роботу з вчителями, спрямовану на виокремлення компетентнісних аспектів змісту окремих навчальних предметів, їх забезпечення методичними матеріалами й навичками, розширення практики застосування інтерактивних форм в освітньому процесі і впровадженні освіти сталого розвитку вважаємо продуктивним напрямом підготовки і ефективним шляхом підвищення рівня екологічної компетентності всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Програма дій „Порядок денний на XXI століття”(Самміт „Планета Земля”, 1992). – К.: Інтелсфера, 2000.- 359с.
2. Пруцакова О.Л. Сутність та види екологічної компетентності особистості /О.Л. Пруцакова // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Збірник наукових праць. – Вип.8.- Кн.2. – Київ – 2005. – 392 с. – С. 18-20

ВПЛИВ ЗДОРОВ'Я ТА АКТИВНОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ НА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стоякіна Єва Юліївна

Котляров Микита Сергійович

Науковий керівник: Топчієва Ганна Олександрівна

Здоров'я, як це визначено Всесвітньою організацією охорони здоров'я (World Health Organization, WHO), є станом повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не лише відсутністю хвороби або недуги. Здоров'я може бути визначено як здатність адаптуватися та керувати фізичними, психічними та соціальними проблемами протягом усього життя [4].

Як показали численні спостереження, з року в рік погіршується їх фізичний і психічний розвиток, знижується рівень здоров'я, зростає загальна захворюваність, інтенсивно формується хронічна патологія серед студентів ЗВО. Погіршення здоров'я молоді ставить під сумнів саме існування нації.

Велика кількість студентів вже надходить до навчальних закладів з різними відхиленнями, з низьким рівнем психофізичних сил. Саме така молодь найменше в змозі протистояти великому навчальному навантаженню і вони, найчастіше, виявляються «безуспішними».

Тривалий стан тривоги також несприятливо позначається на роботі нервової системи. В результаті з часом розвивається стан нервового виснаження. При цьому підвищується стомлюваність, знижується працездатність, порушується увага, послаблюється пам'ять. Всі ці порушення оборотні, але, поки вони не подолані, успіхи в навчанні будуть знижуватися [3].

Рухова активність - найефективніший спосіб попередження і своєчасного зняття втоми. Тому введення організованих занять з рухливими іграми, правильний розподіл їх в режимі дня роблять благотворний вплив на функціонування всіх систем організму, і перш за все на центральну нервову систему.

Дослідження, які були проведені Л.П. Пилипей [2], показують, що дві години обсягу тижневого рухового режиму не дають відчутного поліпшення здоров'я і фізичної підготовленості. Оптимальними є від чотирьох до десяти годин рухової активності. Це основний і найбільш дієвий засіб впливу на ступінь фізичної підготовленості й оптимізації психофізичного стану для успішного навчання студентів економічного профілю. Обсяг тижневої рухової активності більше десяти годин ставить під сумнів успішну підготовку фахівців з економічних спеціальностей, але сприяє поліпшенню фізичної підготовленості.

Зазначимо, що внаслідок недостатньої рухової активності знижуються сила і працездатність скелетної мускулатури. Це призводить до порушення постави, викривлення хребта, плоскостопості, затримки вікового розвитку

швидкості, спритності, координації рухів, гнучкості, витривалості, сили тощо.

Тривале перебування в одноманітному положенні (наприклад, за партою на заняттях, вдома за столом після занять) викликає статичне навантаження на певні групи м'язів, що призводить до їх стомлення і посилює несприятливий вплив гіпокінезії [1].

З початком студентського життя рухова активність різко обмежується. Замість рухливих ігор на свіжому повітрі, їм доводиться довго сидіти спочатку на парах в задушливих аудиторіях, проводити багато часу в поїздах і маршрутках, потім вдома, виконуючи домашні завдання. Компенсувати шкоду від тривалого перебування в статичній позі допомагають активні рухи в перервах між заняттями і у вихідні дні [4].

Однак сучасні реалії такі, що більшість студентів і у вільний час залишаються малорухливими, вважаючи за краще пасивне проведення дозвілля. Причиною масовості цього явища, перш за все, є недостатній батьківський контроль. На жаль, не всі батьки розуміють, як сильно фізичний розвиток дітей і підлітків залежить від регулярної рухової навантаження.

Фізичну культуру та спорт слід розглядати як особливий рід діяльності, результати якої корисні для суспільства і людини. Фізкультурно-спортивна діяльність, в яку включаються студенти першого курсу - один з ефективних механізмів злиття суспільного і особистого інтересів. Вона є одним з ефективних засобів підвищення працездатності студентів у навчальному процесі та їх громадської активності. Залучення студентів до фізичного виховання починається з урахуванням особливостей їх професійної прикладної фізичної підготовки.

В даний час професійно-прикладна фізична підготовка входить в програми фізичного виховання студентів і спрямована на підготовку молодого фахівця.

Зв'язок фізичної культури і здоров'я, працездатності і продуктивності праці відчувається особливо ясно. Можна сказати, що нове виробництво вимагає нового фізичного світу людини. Як навчання сьогодні стає постійним фактором життя члена суспільства, так і фізична культура перетворюється в невід'ємний атрибут життя. Помірковані заняття різними видами спорту, тренажерних залах, заняттях з фізичного виховання тощо є необхідними та корисними для організму молодої людини, сприяють зміцненню здоров'я, покращенню настрою та підвищенню рівня навчальних досягнень у студентів.

Список використаних джерел

1. Линець М.М., Андрієнко Г.М. Витривалість, здоров'я, працездатність. – Львів, 1993. – 131 с.
2. Пилипей Л. П. Особливості організації навчально-виховного процесу студентів Української академії банківської справи. Зб. наук. праць: “Педагогічні основи навчально-виховного процесу у вищих закладах освіти України” – Харків: 2004. – 175 – 181 с.
3. <http://studhosp.city.kharkov.ua/актуальні-проблеми-здоров'я-студентів/>
4. <https://cyberleninka.ru/article/n/vpliv-chinnikov-navchalnogo-protsesu-na-pokazniki-zdorovya-shkolyariv>

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ ЯК СВІДОМОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОТИДІЇ ПСИХОЛОГО-ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ

Тесленко Марина Миколаївна

канд.пед.наук, доцент кафедри психології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Сучасна екологічна ситуація у світі та в Україні зокрема, гостро піднімає загальну проблему людського буття. Довготривале варварсько-споживацьке ставлення людини до природи, забруднення навколишнього середовища чисельними синтетичними речовинами, збільшення радіоактивного фону планети та скорочення природних ресурсів порушує фізико-кліматичні та біологічні показники біосфери.

В економічно розвинутих країнах, де екологічна культура, яка визначає рівень екологічної безпеки, перебуває під постійним контролем держави й ставиться у ранг державної політики, населення значно менше зазнає стресових ситуацій, ніж у регіонах зі слабким екологічним контролем. Тому, концепція освіти в Україні повинна бути спрямована на розвиток екологічної свідомості сучасної молоді.

У процесі розвитку особистості духовний вимір її екологічної свідомості вчинково стверджується й завдяки цьому спрямовує людину до екоцентризму. Саме тому вчинковий потенціал акумулює екоцентричну спрямованість особистості та тому є домінуючим у структурі екологічної свідомості дорослої особи. Визначаючи духовний вимір свідомості особистості базовим для розвитку її екологічності, уможливуємо вихід суб'єкт-суб'єктних стосунків за межі системи «людина – природа» та їх гармонійне розширення до системи «Я – Світ», яка охоплює стосунки людини з самою собою, оточуючими людьми, об'єктами природи, Всесвіту. Завдяки цьому екологічна свідомість розвивається до її найвищого рівня, який називаємо універсальним.

Нині настав воістину унікальний час для всього людства. Це час неконтрольованих змін, випробувань, переоцінки цінностей, час усім нам дати відповідь на питання «хто ми?», і кожному – «хто я?». Куди ми йшли, куди прийшли, до якого результату, і куди будемо рухатися далі, а головне – як?! Его-свідомість людини ХХ-ХХІ століть зіграла з нею злий жарт. Ми думали, що контролюємо цей світ. Ми використовували природу, Землю і всі її ресурси, ігноруючи той факт, що ми – одна система, один організм, який виник і досі існує за розумним задумом, тільки не нашим!

Ситуація коронавірусної пандемії небезпечна не тільки для фізичного здоров'я і життя людей, а й для здоров'я психічного, психологічного. Психо-емоційна дестабілізація особистості призводить до втрати базового відчуття безпеки. Тому сьогодні надзвичайно важливим є емоційний інтелект і особливий стиль мислення людини, які поєдналися в запропонованому психологом Ю.М. Орловим понятті «саногенне мислення».

На думку А.Ю. Гільман, формування саногенного мислення стане рушійним важелем у запобіганні захворювань серед студентів; оптимізує процес адаптації до різних життєвих обставин; сприятиме стійкості перед труднощами, забезпечить більш гнучкі способи реагування на обставини життя; дозволить покращити ведення конструктивного діалогу між студентами та викладачами, що, в свою чергу, покращить процес навчальної діяльності студентів.

Антистресові саногенні психотехнології мають поєднувати педагогічні, психологічні та акмеологічні аспекти, спрямовані на самопізнання й саморозвиток особистості студента в умовах освітнього процесу; сприяти особистісно-професійному зростанню й саморозвитку майбутніх фахівців, перетворюючи їхній внутрішній світ; виховувати ціннісне й відповідальне ставлення до власного здоров'я.

Емоції є продуктом розуму, тому від розумової поведінки може залежати вплив негативних емоцій на психіку особистості. На відміну від традиційного розуміння мислення як сукупності розумових дій, за допомогою яких у розумі вирішується певна проблема (в основі – зовнішні цілі), термін «саногенне мислення» відображає вирішення внутрішніх проблем (наприклад, проблеми послаблення страждань від образи, переживання невдачі тощо).

Підібраний комплекс різноманітних методів роботи спрямовується на розвиток внутрішніх психічних сил студента, його суб'єктності, послаблення психічного напруження, формування саногенного мислення, гармонізацію його внутрішнього світу. Це й розв'язування психологічних задач; виконання психомалюнків («Я в стресовій ситуації»), дискусії («Здоров'я не купиш – його розум дарує», «Зміни мислення – і ти зміниш своє життя»), демонстрація фільмів покликана розвивати саногенне мислення, використання притч.

Отже, формування у студентів саногенного мислення передбачає формування вміння знаходити радість у досягнутому, незначних успіхах; свідомий контроль думок та емоцій; зміцнення віри у власні сили, можливості, успіх; формування вміння бути оптимістом у життєвих і професійних ситуаціях. Студенти вчать свідомо регулювати своє мислення, управляти ним, тобто робити складні, проблемні, конфліктні ситуації керованими й витратити зусилля саме на їх розв'язання, вибирати продуктивну стратегію подолання професійних труднощів і професійних стресів. А це сприяє виробленню гармонійної поведінки, умінню управляти собою, особливо в складних та емоційно насичених ситуаціях професійної взаємодії, усвідомленню власних емоційних бар'єрів, які заважають особистісно-професійному становленню.

Перспективами наших подальших розвідок у даному напрямку є розробка тренінгової програми «Формування саногенного мислення студентської молоді» та впровадити його в організацію занять із курсу «Психологія вищої школи».

Список використаних джерел

1. Гільман А. Ю. Психологічні умови формування саногенного мислення студентської молоді : дис. канд. псих. наук : 053 Психологія / Гільман Анна Юріївна – Острог, 2017. – 400 с.
2. Психологія і педагогіка у протидії пандемії COVID-19: Інтернет-посібник / за наук. ред. В.Г. Кременя ; [координатор інтернет-посібника В.В. Рибалка ; колектив авторів]. Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2020. 243 с.
3. Ярош Н.С. Співвідношення понять емоційний інтелект та саногенне мислення особистості / Н.С. Ярош, В.В. Артюхова // Психологічний часопис. – Том 5, Випуск 6, 2013. – С. 122–133.

ПРОФІЛАКТИКА ШКІЛЬНОГО ТРАВМАТИЗМУ ЯК ОДИН ІЗ АСПЕКТІВ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Щербак Світлана Миколаївна,

вчитель біології та основ здоров'я Комунальної установи Сумська спеціалізована школа I-III ступенів №7 імені Максима Савченка Сумської міської ради

У статті розкриваються проблеми профілактики шкільного травматизму, визначено його сутність та види, основні причини, взаємозв'язок рівня травматизму з віковими особливостями

дітей. Профілактика шкільного травматизму є одним із найбільш важливих питань організації роботи в сучасному освітньому просторі.

Ключові слова: профілактика, травма, дитячий травматизм, шкільний травматизм.

Постановка проблеми. За останні десятиріччя від травм та інших нещасних випадків загинуло більше дітей, ніж від дитячих інфекційних захворювань. За даними ВОЗ (Всесвітньої організації здоров'я), 25% травм припадають на дитячий вік і є однією з головних причин смертності дітей. У всіх країнах проблема профілактики шкільного травматизму стає предметом дослідження широкого кола осіб. Травматизму можливо уникнути шляхом упровадження профілактичних заходів. У зв'язку з цим виникла необхідність проведення даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формуванню фізичної складової здоров'я серед дітей шкільного віку багато часу приділяється в сучасній педагогіці (І. Д. Бех, І. Я. Грубар, Б. М. Шиян та ін.). Професійні знання, навички і робота вчителя повинні бути спрямовані на запобігання нещасних випадків та травм, що загрожують життю і здоров'ю дітей. Незважаючи на численні дослідження, профілактика шкільного травматизму залишається однією із найбільш важливих проблем в загальноосвітніх закладах.

Мета роботи. Головна мета роботи – вивчення та аналіз проблем профілактики шкільного травматизму.

Завдання роботи:

- визначити сутність травматизму і його види;
- визначити основні причини шкільного травматизму;
- вивчити взаємозв'язок рівня травматизму з віковими особливостями дітей;
- визначити способи і проблеми профілактики шкільного травматизму.

Виклад основного матеріалу. У виникненні травм у дітей суттєве значення мають вікові, анатомо-фізіологічні та психологічні особливості, їх фізичний та розумовий розвиток, недостатність життєвого досвіду, підвищений інтерес до пізнання навколишнього світу.

Травма (пошкодження) – це раптовий вплив чинників зовнішнього середовища на тканини й органи людського тіла або на організм в цілому, що призводить до анатомо-фізіологічних змін, які супроводжуються місцевою і загальною реакцією організму. Травматизм – сукупність травм у певних груп населення за певний період часу. Під дитячим травматизмом слід розуміти сукупність раптово виниклих ушкоджень серед дітей різного віку [5, с. 417–421]. Дитячий травматизм можна розподілити на кілька видів: побутовий (60%), вуличний (16%), шкільний (8%-15%), спортивний (9%), інший [3, с. 81].

Нещасні випадки, що відбуваються з учнями в стінах школи, є причиною майже 15% усіх дитячих травм. При цьому до 75% школярів одержують травми на перервах [1, с. 4–9]. Шкільні травми включають нещасні випадки в учнів загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів, що виникли в період їхнього там перебування (кожна п'ята травма відбувається в школі, причому більшість – на перерві). Незалежно від виду травматизму різного характеру пошкодження зустрічаються частіше у хлопчиків (2/3 від загальної кількості) [2, с. 234].

Причини, які найбільш часто призводять до шкільного травматизму, можна розділити на 3 основні групи:

1. Поведінка самої дитини, яка отримала травму (понад 40% від усіх травм):

а) низький рівень координації рухів, невміння володіти своїм тілом, відсутність досвіду виконання дій;

б) відсутність або недостатність знань про безпеку та про можливі наслідки вибраних дій;

в) нехтування потенційною небезпекою через сильний мотив;

г) травми внаслідок втоми, перевтоми, емоційного збудження, ігрового азарту та інших психофізіологічних станів (це найчисленніша підгрупа з усіх названих і сумарно включає в себе 72,9% травм, зумовлених поведінкою потерпілого; основну частину в цій підгрупі становлять травми, отримані під час рухливих ігор) [4, с. 44–45].

2. Дії оточуючих однолітків, які можуть призвести до травматизму (30% від усіх випадків) [3, с. 82].

3. Дії дорослих, що призводять до виникнення травмонезбезпечної ситуації (20%). Причина – звичайний недогляд за дітьми, відсутність контролю за їх поведінкою [5, с. 417–421].

У віковому аспекті найбільш травмонезбезпечним вважається вік від 6 до 12 років, що пов'язано з підвищеною емоційністю дітей в цей період і недостатньо розвиненою у них здатністю до самоконтролю. З віком кількість травм збільшується, досягаючи максимальних показників у дітей 11-14 років. Значна кількість травм припадає на критичні вікові періоди: 3 роки, 7 і 11-12 років. Слід

зазначити, що найчастіше травмуються гіперактивні діти і діти, що виховуються в умовах гіпер- або гіпоопіки. Крім того, найчастіше травми отримують діти з порушенням функції програмування і контролю власної поведінки, а також зі зниженим інтелектом [3, с. 83].

Учні, які навчаються в умовах підвищеного інтелектуального навантаження, страждають від наслідків гіподинамії (порушення постави, зору, підвищення артеріального тиску, надмірної ваги – до 70% учнів). Такі діти також часто травмуються через недостатньо розвинену координацію та орієнтацію в просторі [2, с. 234].

Робота з профілактики дитячого травматизму повинна вестися за такими основними напрямками:

Посилення нагляду та контролю за дітьми з боку батьків та вчителів, створення травмобезпечного середовища, в якому перебувають діти;

Вироблення в учнів алгоритму безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях, організація їх дозвілля, вивчення правил дорожнього руху.

Загартовування і фізичний розвиток дітей, спрямовані на зміцнення опорно-рухової системи, організація місць для дозвілля (ігрові майданчики), охоплення дітей молодшого шкільного віку позашкільною виховною роботою (спортивні секції, дитячі гуртки).

Підвищення контролю за додержанням водіями правил дорожнього руху, контроль за станом доріг (стан світлофорів, дорожні розмітки, дорожні знаки) – повідомляти про порушення відповідні служби, чиновників та працівників ЗМІ.

Висновки і пропозиції. За частотою та кількістю травм шкільний травматизм посідає третє місце. Випереджає його тільки побутовий та вуличний. У роботі школи одним із пріоритетних завдань є формування в учнів стійких навичок безпечної поведінки. Учителям фізичної культури, трудового навчання, хімії, біології та основ здоров'я необхідно включати елементи навчання дітей безпечній поведінці в програмовий матеріал.

Основною формою профілактики дитячого травматизму в школі є проведення тижнів безпеки дитини, інструктування з техніки безпеки педагогів і учнів, регулярне проведення профілактичних бесід про безпеку вдома та надворі, визначення графіка чергування вчителів та учнів чергових класів в коридорах, біля навчальних кабінетів і рекреаціях школи.

Профілактика усіх видів травм є соціальною проблемою. Займатися нею повинні всі: батьки, вчителі, лікарі, чиновники та працівники ЗМІ. В подальшому це забезпечить пом'якшення впливу негативних факторів на здоров'я.

Список використаних джерел

1. Апанасенко Г. Л. Медична валеологія / Г. Л. Апанасенко Л. А. Попова. – Ростов-на-Дону: Фенікс, 2016. – 248 с.
2. Баїров Г. А. Дитяча травматологія / Г. А. Баїров. – СПб: Медицина, 2016. – 384 с.
3. Полищук Л.М., Радаєва І.М., Устянська О.В. Аналіз профілактичних заходів щодо зниження шкільного травматизму // Молодий вчений. – 2016. – № 11. – С. 81–85.
4. Пономарьова Л. А. Формування основ здорового способу життя у школярів / Л. А. Пономарьова, Л. К. Абдукадірова, С. А. Шарипова // Санітарія та гігієна. – 2015. – № 1. – С. 44–45.
5. Назарова С. К., Тухтаєва Д. М., Тиллабєєва А. А. Динаміка дитячого травматизму та попередження ранньої інвалідності // Молодий вчений. – 2016. – № 8. – С. 417–421.

ХІМІЧНІ ПРОЄКТИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ

Біліченко Марина Владиславівна

вчитель хімії II категорії Комунальної установи Сумська спеціалізована школа I-III ступенів №7 імені Максима Савченка Сумської міської ради

Анотація. У статті висвітлюється проблема використання хімічних проєктів для розвитку екологічної грамотності учнів.

Ключові слова: хімічні проєкти, екологічна грамотність, етапи проєктів.

Постановка проблеми. При споживанні природних ресурсів в ХХІ сторіччі людина, на жаль, продовжує забруднювати повітря, ґрунти, води викидами підприємств, відходами виробництв, пестицидами, надмірним вживанням добрив. Причиною екологічного лиха є перегорнута шкала цінностей людини. На першому місці стоїть споживання природних багатств, а не любов до природи, не мета її збереження. Тому для розвитку екологічної грамотності учнів на уроках хімії застосовуються проєкти саме екологічного спрямування.

Мета статті. Визначити основні теми проєктів екологічного спрямування, виявити основні етапи створення хімічних проєктів, обґрунтувати необхідність використання хімічних проєктів для розвитку екологічної грамотності учнів.

Виклад змісту. Особливостями екологічного виховання учнів є систематична діяльність вчителя, яка спрямована на розвиток культури екологічного мислення. Екологічна грамотність дає можливість розкриття світу природи – середовища існування людини. І саме людина має бути зацікавленою в збереженні цілісності природи, не забуваючи про любов і дбайливе ставлення до всіх складових компонентів природи [1, с. 6].

Екологічна свідомість реалізується на етапах навчання в школі, на кожному з яких ставиться мета, завдання та методика, враховуючи вікові особливості дітей. Саме в школі є можливість у переконанні учнів сприймати себе як частину природи, звертаючи увагу на вплив власного способу життя. І якщо ми хочемо бачити нашу планету екологічно здоровою, то треба починати з перебудови нашої свідомості, переосмисливши своє ставлення до природи [2, с. 29].

Учитель може розвивати екологічну грамотність дітей під час поточних уроків чи виховних годин, тематичних чи урочистих заходів, а також виконуючи різноманітні екологічні проєкти. Головне – виокремити найбільш перспективні теми та визначити правильний підхід до презентації навчального матеріалу. Так, серед хімічних проєктів, є безліч *тем екологічного спрямування*: «Проблема забруднення та шляхи її вирішення», «Проблема збереження чистоти водойм», «Способи очищення води в побуті» (7 клас); «Вплив хімічних сполук на здоров'я і довкілля людини», «Забруднення атмосферного повітря» (8 клас); «Дослідження впливу кислотності й лужності ґрунтів на розвиток рослин», «Дослідження рН середовища мінеральних вод України», «Використання полімерів еколого-економічний аспект», «Альтернативні джерела енергії», «Екотрофологія – наука про екологічне безпечне харчування» (9 клас), «Дослідження хімічного складу їжі та його впливу на здоров'я людини», «Хімічний склад зубних паст», «Друге життя паперу», «Джерела органічного забруднення території мікрорайону», (10 клас), «Куріння як фактор забруднення атмосферного повітря», «Побутові відходи», «Екологія житла і здоров'я людини», «Аналіз проб води в різних районах міста» (11 клас).

Презентувати проєкти можна в формі: презентації, буклету, плакату, лепбуку, mind map.

Перед виконанням проєкту вчителю необхідно: сформувати в учнів навички роботи; навчити їх самостійно аналізувати й відтворювати потрібну інформацію. У результаті спільної діяльності відбувається формування внутрішніх та соціальних мотивів як на уроках, так і в позаурочній роботі. Саме метод проєктів сприяє формуванню основних груп ключових компетентностей учнів. Уміти створювати, реалізовувати чи брати участь у проєктах — це уже життєва компетенція особистості [4].

Алгоритм роботи над проєктом (для учнів) відбувається в 5 етапів [3]. *Перший етап:* визначення теми й мети проєкту; формулювання проблеми, гіпотези щодо її розв'язання. *Другий етап:* визначення джерел інформації; опис бажаних кінцевих результатів; розподіл завдань. *Третій етап:* збір необхідної інформації; висновки, пропозиції. *Четвертий етап:* оформлення результату; демонстрація (презентація) результату; оцінка й підбиття підсумків. *П'ятий етап:* самоаналіз діяльності й результатів.

При створенні хімічного проєкту слід додати в третій етап дослідницьку частину проєкту (хімічні експерименти).

За типологією проєктів (діяльністю) хімічні проєкти екологічного спрямування відносяться до творчих, дослідницьких або інформаційно-дослідницьких. *За предметно-змістовним наповненням* їх відносять до міжпредметних, так як вони пов'язують між собою декілька предметів: хімія, біологія, екологія, основи здоров'я. *За кількістю учасників:* індивідуальні, парні, групові, колективні. *За характером контактів* хімічні проєкти екологічного спрямування можуть бути: внутрішньокласні, шкільні, регіональні, міжнародні. *За тривалістю:* міні-проєкти (один урок), короткотривалі (2-6 уроків), середньої тривалості (1-2 тижні), довготривалі (протягом кількох місяців, року).

Для виконання хімічного експерименту в рамках проєкту зазвичай потрібно мати досить широкий набір реактивів, певне обладнання.

Учні, які самостійно провели дослідження, отримали певні результати, зробили висновок та надали рекомендації для збереження екології з певної обраної теми назавжди будуть залишатись екологічно свідомими людьми і в подальшому будуть дбати про безпеку середовища планети Земля.

Робимо висновок, що хімічні проєкти екологічного спрямування є необхідним дієвим засобом формування екологічної грамотності школярів та популяризації здорового способу життя для безпечного розвитку людства.

Список використаних джерел

1. Буджак Т.В. Екологічне виховання учнів середньої школи / Т.В Буджак // Біологія і хімія в школі. – 2001. – №1. – 34 с.
2. Екологічна освіта і виховання: досвід та перспективи. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ: Центр екологічної освіти та інформації. – 2001. – 248 с.
3. Метод проєктів. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.cg-lviv.org/download.php?downloadid=185>
4. Навчальний проєкт. Особливості проєктів з хімії. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://vseosvita.ua/webinar/navcalnij-proekt-osoblivosti-proektiv-z-himii-196.html>

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Вакуленко Олена Василівна

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки
НПУ імені М. П. Драгоманова*

Сучасна наука свідчить, що здоров'я людини є складним феноменом глобального значення, котрий може розглядатися як філософська, соціальна, економічна, біологічна, медична категорії, як об'єкт споживання, внесення капіталу, як індивідуальна і суспільна цінність, явище системного характеру, динамічне, яке постійно взаємодіє з навколишнім середовищем. Політична складова є ключовою в реалізації планів та досягненні поставлених цілей в формуванні здорового способу життя населення. У Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищими соціальними цінностями держави. Сфера освіти, охорони здоров'я, соціальної політики, засоби масової комунікації – інституції, які у взаємодії мають створювати необхідні умови для збереження та підтримки здоров'я людей.

Українськими науковцями та практиками було виділено ряд найбільш гострих проблем, що потребують державного підходу та системного вирішення: проблема народжуваності, смертності, здорового харчування, стану екології, рухової активності дітей та молоді, ризикованої статевої поведінки молоді, поширеності соціально небезпечних хвороб серед дітей та молоді, наркозалежності, вживання алкоголю, поширення тютюнопаління, ВІЛ/ СНІДу у молодіжному середовищі. Наразі можемо констатувати, що за окремими винятками гостроту цих проблем в Україні не знято. А загострення соціально-економічної ситуації в країні через політичні події висувають перед державою нові стратегічні проблеми щодо здоров'я громадян [2].

Враховуючи потреби децентралізації України особливе значення сьогодні мають такі принципи формування здорового способу життя як врахування потреб та проблем громади. Окремим нагальним завданням сьогодення для України щодо збереження здоров'я та формування здорового способу життя молоді, є активізація участі молоді та громад у формуванні здорового способу життя [4].

Одним із основних завдань Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (2015 р.) є створення оптимальних умов для реалізації потенціалу кожного громадянина впродовж всього життя та досягнення адекватних стандартів якості життя та благополуччя, підвищення особистої відповідальності громадян за власне здоров'я. Пріоритетом Загальнодержавної програми «Здоров'я – 2020: український вимір» (2011 р.) є формування міжсекторального підходу в проведенні профілактичних заходів для усунення негативного впливу соціальних детермінант здоров'я, створення умов для збереження та зміцнення здоров'я населення, формування відповідального ставлення кожної людини до особистого здоров'я.

У Національній доктрині розвитку освіти України XXI століття (2002 р.) головними завданнями освіти визначаються: збереження та зміцнення здоров'я учнів та студентської молоді; формування свідомої орієнтації на здоровий спосіб життя, навичок дбайливого ставлення як до власного здоров'я, так і до здоров'я та життя інших; вмінь своєчасно приймати відповідальні рішення щодо запобігання шкідливих звичок.

Концепція Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2016-2020 рр. (2015 р.) має шість пріоритетів, одним із яких є здоровий спосіб життя молоді та спрямована на створення передумов для повноцінного розвитку молодої людини на рівні сімейного, культурного та соціально-економічного життя. Тут одним із визначальних виступає показник освіченості, а отже міжсекторальний управлінський підхід є об'єктивною необхідністю в контексті реалізації молодіжної

політики в цілому. Молодь має бути включена у процес системного формування здорового способу життя від початкової і до вищої школи. Важливою є діяльність усіх міністерств, особливо профільних установ, задіяних в сферах освіти та соціальної політики, оскільки питання здоров'я населення виходить за межі окремих програм та проєктів.

Політика щодо формування здорового способу життя має базуватися за основними напрямками та принципами Оттавської Хартії: 1) формування сприятливої для здоров'я державної політики, 2) створення сприятливого середовища на основі соціоекологічного підходу до здоров'я, 3) активізація молодіжної участі та підвищення активності громади, 4) розвиток особистісних навичок через інформування, спеціальну освіту й навчання людей, 5) переорієнтація системи охорони здоров'я з урахуванням проблем здорового способу життя. Однак сучасне розуміння політики потребує новітніх підходів з урахуванням уже напрацьованого досвіду міжнародної спільноти в новому тисячолітті [3].

Найефективнішою моделлю впровадження формування здорового способу життя виступає міжгалузеве співробітництво усіх органів виконавчої влади, які можуть працювати на засадах стратегічного підходу [5]. Зазначається такий механізм планування процесу співробітництва: окреслення проблеми і визначення усіх компонентів, необхідних для її вирішення; визначення цілей; визначення і вивчення цільової аудиторії; розробка заходів, які дозволять охопити цільову аудиторію; пошук потенційних партнерів та розробка плану партнерства; розробка окремого плану кожного виду діяльності та визначення терміну їх виконання [1]. Загалом, політика здорового способу життя є багатогранною і передбачає скоординовану діяльність усіх структур та відомств, міжсекторальне та міжвідомче співробітництво як на рівні держави, так і на рівні місцевого самоуправління.

Список використаних джерел

1. Вступ до стратегічного планування для формування навичок здорового способу життя [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://autta.org.ua/files/photo/strat_plan1.pdf
2. Молодь за здоровий спосіб життя: щоріч. доп. Президенту України, Верхов. Раді України, Каб. Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2009 р.) / М-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Держ. ін-т розв. сім'ї та молоді; [редкол.: Н. Ф. Романова (голова) та ін.]. – К.: ТОВ «Основа», 2010. – 156 с.
3. Романова Н. Ф. Становлення та розвиток політики здорового способу життя. Вісник Харківської державної академії культури. – 2014.- Вип. 45. С. 282-290.
4. Формування здорового способу життя. Навчально-методичні рекомендації / Авт. колект. Т. Андріюченко, О. Вакуленко, В. Волков, Н. Дзюба, В. Коляда, Н. Комарова, І. Пеша, Н. Тілікіна (кер. авт. колект. О. Вакуленко). – К.: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2018. – 100 с.
5. Шиян О. І. Багатосекторальна співпраця в державній освітній політиці з питань забезпечення здорового способу життя молоді [Електронний ресурс]/О. І. Шиян. – Режим доступу: http://academy.gov.ua/ej/ej9/doc_pdf/Shyjan_OI.pdf

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ФІТНЕС-ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

Воробйова Олена Миколаївна

*Старший викладач кафедри фізичного виховання
Національний університет "Одеська юридична академія"*

Постановка проблеми. Розвиток суспільства в нових умовах пред'являє високі вимоги до особи фахівця, його всебічного і гармонійного розвитку. При цьому об'єктивні закономірності розвитку суспільства на сучасному етапі істотно змінили умови життя людей, створили передумови до виникнення диспропорцій між соціально-біологічними потребами організму в русі і реальною величиною рухової активності, що у свою чергу обусловлює виникнення гіпердинамічного синдрому.

Спостереження останніх десятиліть чітко вказують, що під впливом різних чинників спостерігається погіршення стану здоров'я, фізичного розвитку і рухової підготовленості студентської молоді. До закінчення школи, в кожного четвертого випускника виявляється патологія серцево-судинної системи, у кожного третього – короткозорість, порушення постави.

На даний момент проблема зміцнення здоров'я, підвищення рівня фізичної підготовленості студентів, залучення їх до здорового способу життя є однією з найбільш гострих проблем соціальної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення проблеми здоров'я і формування здорового способу життя студентської молоді висвітлювалось в дослідженнях різних вчених. За даними О. Я. Дубогай кількість студентів, які займаються спортом в різних учбових закладах вагається в межах від 11 % до 38 %, систематично підвищують свою фізичну культуру лише незначна кількість студентів [2]. Досліджуючи стан здоров'я молоді, В. Платонов зазначає що вища школа одержує – 70 % хворих, випускає – 90 % [5]. До 60 % молодих фахівців, які поступають на роботу після закінчення вищого навчального закладу України, фізично не готові працювати в тому темпі і з тією інтенсивністю, які вимагає їх професія. Ці дані наголошують на відсутності у більшості студентів активних зусиль на підтримання свого фізичного та збереження власного здоров'я.

Дослідженнями науковців визначено, що 17,8 % першокурсників не хвилюються за своє здоров'я або байдуже ставляться до нього, хоча 35,1 % з них належить за станом здоров'я до спеціальної медичної групи, при цьому більшість з них має декілька захворювань, що свідчить про несформовану в молодості мотивацію на здоров'язбереження, відсутність відповідних знань, умінь, навичок, не використання таких елементарних оздоровчих заходів, як: санаторно-курортне лікування, дієтичне харчування, корекція зору, профілактика втоми.

За останні п'ять років число повністю звільнених від практичних занять з фізичного виховання за станом здоров'я у групах лікувальної фізкультури зросло в 4–5 разів, а в спеціальних медичних групах – у 2 рази.

Спостереження останніх десятиріч чітко вказують на тенденцію зниження параметрів фізичних і функціональних можливостей організму молоді людини. Головними причинами цього явища є недотримання здорового способу життя. Одними з причин погіршення здоров'я студентів науковці визначають фізичні, психологічні перевантаження, стреси, втому, високу відповідальність; складність теорій і дисциплін, що вивчаються; навчальні комп'ютерні технології, які вимагають засвоєння доступу до електронних систем світової інформації; значний обсяг нової інформації; дефіцит студентського часу; екзаменаційні перевантаження; недостатня прогнозованість результативності навчання; комунікативні енергетичні витрати; суспільні обов'язки; алгоритмізовану відповідно до розкладу навчальну дисципліну і педагогіко-виховні функції вищого навчального закладу; перебування в постійному стані самоконтролю, що призводить до психоемоційного виснаження та погіршення стану здоров'я.

Окрім цього, негативно впливає на стан здоров'я молоді її низька рухова активність, оскільки ними не виконується необхідний для їхнього віку обсяг фізичного навантаження. О. Ошина наголошує, що вирішенню порушеної проблеми сприятиме формування готовності студентів вищих навчальних закладів до здорового способу життя, що має будуватися на внутрішніх та зовнішніх мотивах через їхнє залучення до систематичної спортивно-масової та суспільно значущої діяльності в галузі здорового способу життя, орієнтація на перетворення валеологічної ситуації та індивідуальний здоровий спосіб життя [4].

Мета даного дослідження – визначення стану здоров'я студентів-першокурсників та дослідження впливу нових фітнес-технологій на здоров'я і мотивацію студентів до його збереження та підвищення.

Завдання дослідження:

1. Дослідити стан здоров'я студентів I курсу юридичних спеціальностей.
2. За допомогою анкетування визначити ставлення студентів до занять фізичними вправами, дотримання режимів праці і відпочинку, режиму харчування.
3. Визначити ефективність впливу нових фітнес - програм на фізичну підготовленість та фізичне здоров'я студентів.

Методи та організація досліджень.

Дослідження по визначенню стану здоров'я проводились впродовж двох років на базі Національного університету "Одеська юридична академія". У дослідженні взяли участь 535 студентів I курсів юридичних спеціальностей, які за станом здоров'я віднесені до основної медичної групи та професійно не займалися спортом: в 2018 році – 355 особи, в 2019 році – 180. Дослідження проводились серед студентів факультетів: цивільно-господарчої юстиції, судово-адміністративного, соціально-правового.

Дотримання норм здорового способу життя визначали за методом соціологічного опитування. Спеціально розроблені анкети включали перелік питань, спрямованих на ставлення до фізичної культури і спорту, раціонального харчування, відпочинку, режиму дня, виявлення шкідливих звичок та інші.

Оцінка рівня фізичного здоров'я проводилася за експрес-шкалою Г.Л. Апанасенко, де

визначалися п'ять рівнів стану фізичного здоров'я – високий, вище середнього, середній, нижче середнього, низький. При цьому в розрахунок брали наступні показники: ваго-ростовий індекс, дихальний індекс, тест Робінсона, силовий індекс, час відновлення пульсу після фізичного навантаження (20 присідань за 30 секунд) та протягом 3-х хвилин.

Результати дослідження.

В останні десятиліття в спеціальній літературі запропонований термін «фізичне здоров'я», який визначається як динамічний стан, що характеризується резервом функцій органів та систем організму і являється основою для виконання індивідом своїх біологічних та соціальних функцій. Кожен з 5-ти рівнів фізичного здоров'я забезпечується відповідним рівнем функціонування органів та систем [1].

За експрес-шкалою Г.Л. Апанасенко 42,6 % студентів I курсу мають низький рівень здоров'я; 23,8 % – нижче середнього; 28,9 % студентів – середній. Лише у 4,7 % студентів I курсу – рівень здоров'я вищий за середній. Високий рівень здоров'я у студентів не простежувався. 66,4% першокурсників, рівень здоров'я яких низький та нижче середнього вже мають хронічні захворювання, тому потребують особливої уваги.

Аналіз анкетних даних першокурсників виявив, що 21,4 відсотки, тобто кожен п'ятий майбутній фахівець-юрист має звичку до тютюнопаління. Переважаюча більшість опитаних цілком справедливо вважають, що паління є причиною виникнення ряду захворювань серцево-судинної системи (65%) і органів дихання (81%). Дуже великий відсоток студентів вживають алкогольні напої (72,5 % юнаків та 51,6 % дівчат). Найпопулярнішим серед студентів є пиво. Його вживають 55,8 % юнаків та 51,2 % дівчат.

Обробка результатів опитування показала, що регулярно займаються фізичною культурою та спортом лише 19,7 % (10,8 % дівчат, 27,2 % юнаків), а взагалі не займаються 79,8 % (87,2 % дівчат і 73,8 % юнаків); 78 % студентів (82% дівчат та 75% хлопців) відчувають втоми після учбових занять.

Результати тестування та соціологічне опитування показали, що на першому курсі у студентів не сформована стійка установка до здорового способу життя, недостатній набір знань, умінь і навичок, які б давали змогу особистості ефективно діяти або виконувати певні функції зі зміцнення здоров'я. Студенти не вміють встановлювати зв'язки між знаннями з проблем здоров'я та власним способом життя, що не сприяє ефективному підвищенню рівня фізичного здоров'я.

Учбові заняття, на які відводиться 4 години на тиждень не вирішують проблеми з підвищення фізичного здоров'я студентів та розвитку фізичних якостей, набуття необхідних знань з основ теорії, методики й організації фізичного виховання і спортивного тренування. Про недостатньо ефективну побудову занять з фізичного виховання свідчать відповіді студентів. Зокрема, їх не задовольняє спрямованість занять (29%), зміст занять (31%), недостатнє або надмірне навантаження (16%), відсутність медичного супроводу (11%) та інше. У зв'язку з цим є підстави для реформування існуючої системи фізичного виховання, більш чіткої диференціації студентів відповідно до їхнього рівня фізичного здоров'я та фізичної підготовленості, в процесі розподілу в основну, підготовчу, спеціальну медичні групи. Впровадження нових технологій у сферу фізичного виховання дозволить розширити діапазон засобів рухової активності, тим самим збільшити кількість тих, хто займається, задовольняючи їхні потреби і інтереси.

Результати соціологічних досліджень свідчать, що найбільшою популярністю в студентській молоді користуються фізичні вправи оздоровчо-рекреаційної спрямованості. Студенти віддають перевагу різноманітним видам оздоровчої гімнастики (аеробіка, фітнес, шейпінг–29%).

Для дослідження впливу нових фітнес-технологій на стан здоров'я студентів, на початку навчального року, враховуючи результати тестування за експрес-шкалою, яку запропонував Г.Л. Апанасенко, було укомплектовано п'ять груп з різним рівнем фізичного здоров'я. Для визначення рівня фізичної підготовленості використовували тести, які запропонував В.О.Романенко (2005р.). Для кожної групи розроблено інформаційну систему для діагностики фізичного й психічного здоров'я та програмний комплекс, спрямований на підвищення рухових функцій за допомогою диференційованого фізичного навантаження. До програми цих груп внесено загартування та є обов'язковими самостійні заняття в режимі дня.

В дослідженні, яке проводилось на базі НУ"ОЮА" в період з вересня по травень 2018-2019 років приймали участь 87 дівчат, які регулярно відвідували заняття з фітнесу (3 рази на тиждень, тривалість на початку дослідження 45 хвилин і поступове збільшення часу за 3-4 місяці занять до 90 хвилин). Фітнес - програми, за якими займалися студенти, розроблено для підвищення рухової активності та фізичної підготовленості на основі комплексного застосування сучасних напрямків і засобів оздоровчого фітнесу з урахуванням статевих особливостей, мотиваційних пріоритетів, фізичного здоров'я та фізичної підготовленості. Розроблені фітнес-програми та зміст занять склалися з трьох

загальноприйнятих частин: підготовчої, основної та заключної. Кожна з них поділялася на блоки: підготовча - на інформаційний та розминку, основна - на аеробний та варіативний, заключна містила відновлювальний блок. Така структуризація занять дала можливість комплексно використовувати різноманітні види фітнесу у процесі фізкультурно-оздоровчих занять зі студентами та застосовувати диференційований підхід відповідно до цільової спрямованості занять, фізичної підготовленості, статевих відмінностей у формуванні мотиваційних пріоритетів.

Студентки виконували наступний комплекс вправ: розминка; танцювальні вправи, різноманітні підскоки і стрибки; вправи для розвитку сили різних груп м'язів, в основному загальної силової підготовки; спеціальні вправи для розвитку гнучкості; заминка.

Аналіз отриманих наприкінці року результатів показав, що заняття фітнесом сприяють підвищенню рівня фізичного здоров'я студенток та призводять до достовірно значущих змін у розвитку сили, швидкісно-силових якостей та спритності. Рівень розвитку інших якостей свідчить про тенденцію до покращення показників. Найбільш заняття фітнесом вплинули на рівень розвитку гнучкості студенток.

Запропоновані фітнес-програми позитивно вплинули на фізичну підготовленість студентів експериментальної групи (приріст становив 8,49 %) та на підвищення фізичного здоров'я (Рис.1). На 9,8 % зменшилась кількість студенток з низьким рівнем фізичного здоров'я. На 1,8 % збільшилась кількість студенток у яких рівень фізичного здоров'я – середній, вище середнього і високий.

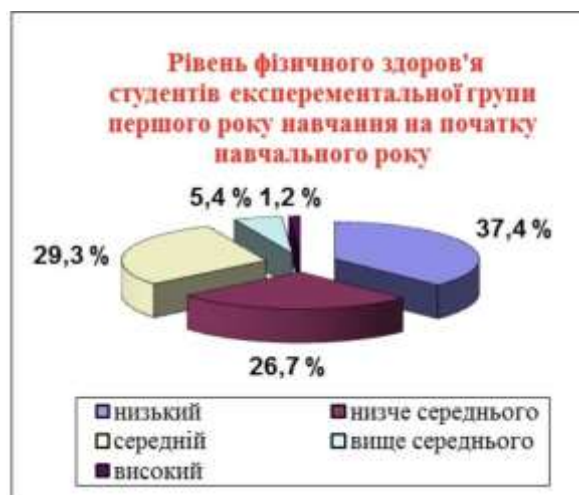

Рис.1. Результати тестування досліджуваних на початку та наприкінці навчального року.

Реалізовані під час експерименту обсяг і режим рухової активності сприяли у студенток позитивній мотивації до активної рухової діяльності, що у свою чергу мало значний вплив на рівень індивідуального здоров'я тих, хто займається.

Висновки:

1. Результати тестування та соціологічне опитування показали, що на першому курсі у студентів рівень здоров'я дуже низький. У студентів не сформована стійка установка до здорового способу життя, недостатній набір знань, умінь і навичок, які б давали змогу особистості ефективно діяти або виконувати певні функції зі зміцнення здоров'я.

2. Порівняльний аналіз рівнів фізичного здоров'я і фізичної підготовленості студенток експериментальних груп дозволяє відзначити високу ефективність використання нових фітнес - програм для укріплення та підвищення здоров'я.

3. Вважаємо, що пріоритетними напрямками фізичного виховання у технологічному вищому навчальному закладі можуть бути: використання програмних комплексів, інформаційних систем для діагностики фізичного й психічного потенціалів студентів; застосування інноваційних технологій, спрямованих на підвищення рухових функцій за допомогою диференційованого фізичного навантаження; формування у студентів мотивації для підтримки власного здоров'я, до самовиховання.

Подальші дослідження. У подальших дослідженнях ми плануємо визначити вплив різноманітних інноваційних технологій на фізичний та функціональний стан студентів.

Список використаних джерел

- 1.Апанасенко Г.Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека . – Санкт-Петербург: Петрополис., 1992. – 123с.
- 2.Дубогай О.Д. Фізкультура як складова здоров'я та успішного навчання дитини / О.Д. Дубогай. – К.: Вид. дім «Шкільний світ»:Вид. Л. Галіцина, 2006. –128 с.
- 3.Маліков М.В., Сватъєв А.В., Богдановська Н.В. Функціональна діагностика у фізичному вихованні і спорті: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних заходів –Запоріжжя: ЗДУ, 2006. – С.61- 65.
- 4.Ошина О.В. Образовательная система подготовки студентов вузов к здоровому образу жизни: дисс . кандидата пед. наук: 13.00.01 / О. В. Ошина// – Санкт-Петербург, 2006. – 209 с.
- 5.Платонов В. Фізична культура – культура здоров'я / В. Платонов // Фізичне виховання в школі. – 2009. – № 2. – С. 40-43.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Компанець О. В.

здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Василюк А. В.

науковий керівник, доктор педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

Вінницький державний педагогічний

університет імені Михайла Коцюбинського

Формування здорового способу життя у початковій школі є комплексним процесом розвитку життєвих компетентностей і ціннісного ставлення учнів до власного здоров'я.

Зокрема, для підтримки *фізичного здоров'я* необхідно формувати в учнів: навички раціонального харчування (дотримання режиму харчування; уміння складати харчовий раціон з урахуванням можливостей та користі для здоров'я; уміння визначати і зберігати якість харчових продуктів); навички рухової активності (виконання ранкової зарядки; заняття фізичною культурою і спортом, рухливі ігри, фізична праця); санітарно-гігієнічні навички (особистої гігієни й виконання гігієнічних процедур); навички режиму праці та відпочинку (чергування розумової та фізичної активності).

Для *соціального здоров'я* важливо вчити учнів: ефективно спілкуватися (слухати і чітко висловлювати свої думки, відкрито виражати свої почуття, володіти невербальними засобами комунікації, адекватно реагувати на критику, правильно просити допомогу); обстоювати свою позицію та відмовлятися від небажаних пропозицій, зокрема куріння, вживання алкоголю чи наркотичних речовин, уникати небезпечних ситуацій тощо.

Духовному та психічному здоров'ю учнів сприятимуть, передусім: самоусвідомлення та самооцінка (позитивне ставлення до себе та адекватна самооцінка); аналіз проблем і прийняття рішень (уміння визначати суть проблеми та здатність знаходити різні варіанти їх вирішення; уміння передбачати їх наслідки для себе та інших людей; врахування життєвих обставин і власних можливостей); визначення життєвих цілей та програм (уміння визначати цілі та планувати свою діяльність, визначати пріоритети й раціонально використовувати час); навички самоконтролю проявів гніву, тривоги, переживань невдач; мотивація успіху та тренування волі (установка на успіх, зосередженість на досягненні мети, розвиток наполегливості та працьовитості).

Для цього в освітньому процесі слід створити відповідні умови шляхом:

- засвоєння знань про здоров'я і здоровий спосіб життя;
- включення у зміст навчання валеологічних знань;
- розробка і впровадження в освітній процес різних міждисциплінарних модулів, практикумів і тренінгів;
- проведення позакласних заходів з метою поглиблення зацікавленості учнів про значення здоров'я у житті людини;
- самостійне з'ясування та дослідження учнями проблем здорового способу життя.

Не менш важливим є просвітницька робота із батьками, залучення їх до розробки програми формування цінності здоров'я. На батьківських зборах та особистих зустрічах педагогу потрібно

підкреслювати важливість дотримання сприятливого клімату в родині для збереження психічного комфорту їх дітей.

Відтак, розробка програми формування здорового способу життя повинна будуватися на основі наукової обґрунтованості, послідовності, природовідповідності, інформаційної безпеки та практичної доцільності.

Список використаних джерел

1. Єжова О. Здоровий спосіб життя : навч. посібник. Суми: Університетська книга, 2010. 128 с.
2. Куртова Г., Іванов Д. Здоровий спосіб життя як пріоритетна цінність виховання сучасних дітей та молоді. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. 2018. Вип. 76. С. 168-170.
3. Лозинський В. Техніки збереження здоров'я. К.: Главник, 2011. 160 с.

БЕЗПЕЧНИЙ І ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Кравченко І.П.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

На сьогодні особливої уваги набуває проблема збереження і зміцнення здоров'я населення, як фундаментальної цінності та критерію успішної діяльності суспільства.

Здоров'я людини — соціальна цінність, невід'ємна частина суспільного багатства, і від суспільства залежить, як здоров'я використовується, охороняється відтворюється. Проблема здоров'я людини — одна з найбільш складних комплексних проблем сучасної науки.

Здоров'я є найважливішим і чільним пріоритетом для людини. Ще Сократ сказав: «Здоров'я – це ще не все, але без здоров'я все інше – ніщо». Здоров'я є найголовнішим компонентом високої якості життя людини в будь-якому суспільстві і в будь-яку епоху. В наш нестабільний складний час стає все більше людей, що знаходяться в «третьому стані» - «не здоров'я, не хвороба». Основні ознаки «третього стану»: апатія, стомлюваність, низька працездатність, часті простудні захворювання.

Сучасна система освіти у вищих навчальних закладах характеризується наявністю низки проблем. Одна з них зумовлена тим, що останнім часом спостерігається погіршення стану здоров'я студентської молоді зокрема. Давно виникла нагальна необхідність вироблення у студентів прагнення до здорового способу життя, переорієнтації кінцевої мети вищої освіти, що сприятиме збереженню і зміцненню здоров'я молоді.

Проблему здорового способу життя серед зарубіжних вчених досліджували багато вчених, а саме: Л. Хей, Р. Фішер, Х. Данеш, Г. Маклауен, Д. Хамбург, К. Гланз, М. Левіс, Б. Рімер та ін.

Серед сучасних науковців, які займаються питаннями формування ціннісних орієнтацій молоді на здоровий спосіб життя, варто відмітити дослідження О. Яременка, Н. Нікіфорова, І. Беха, С. Лапаєнко, С. Омельченка, Р. Купчинова, Н. Паніної та багатьох інших.

Одним з основних завдань сучасної педагогічної освіти у вищих навчальних закладах є формування у студентів позитивного ставлення до здоров'я як найважливішої життєвої цінності, оволодіти необхідними знаннями з сучасної валеології, педагогіки, теорії та методики фізичного виховання, навчити дотримуватися здорового способу життя у повсякденні.

Здоровий спосіб життя – це спосіб життя окремої людини, спрямований на профілактику хвороб і зміцнення здоров'я. Це не тільки дотримання раціонального режиму дня, корисного харчування, дотримання правил гігієни, регулярне заняття спортом, відсутність шкідливих звичок, але й доброзичливе ставлення до оточуючих, активний відпочинок та сприятливі умови життя [2; 4; 10].

Відповідно до Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту, формування у студентів мотивації до фізичного виховання і масового спорту, як важливого чинника забезпечення здорового способу життя, є одним із головних завдань державної політики у цій сфері. Перед викладачами вищих навчальних закладів постає мета сприяти гармонійному фізичному та духовному розвитку студентів.

Тривалі розумові та навчальні навантаження, які виникають у вищій школі, вимагають від студента вміння ефективно використовувати психофізичні резерви свого організму, зберігати та зміцнювати здоров'я за допомогою різних методів відновлення розумової та фізичної працездатності.

Результати контрольних тестувань, що проводились тривалий час у різних вищих школах України, свідчать, що постійно зростає група студентів з недостатнім рівнем фізичної підготовленості до виконання різноманітних фізичних навантажень.

Аналізуючи стан здоров'я студентів, з'ясуємо, що з кожним роком збільшується відсоток хворих з патологією органів дихання, серцево-судинної системи, опорно-рухової системи, зору, травлення та ін.

Актуальною проблемою також залишається дефіцит рухів у студентів, що негативно впливає на функціонування всього організму та призводить до тривалого зниження загальної працездатності [7].

Задача викладачів – поступово виховати у студентів бажання і потребу свідомо відмовитись від шкідливих звичок і призвичаїтись до здорового способу життя. Необхідно навчати вмінню долати фізичні та психологічні труднощі і «відновлювати» сили не за допомогою шкідливих звичок, тютюну та алкоголю, а усвідомлюючи, що життя потребує певних вольових і систематичних фізичних зусиль для досягнення мети. Тому на практичних заняттях, лекціях студентам показують шляхи здобуття і збереження фізичного та психологічного здоров'я в сучасних умовах. Позитивний вплив має застосування групових спортивних ігор, які сприяють виховання товариськості, взаємодопомоги, взаєморозуміння, швидкості реакції, вміння працювати в колективі, приймати нестандартні рішення.

«Найбільша розкіш – це розкіш людського спілкування» - зазначив Антуан де Сент-Екзюпері. Щиру дружбу та любов не можна купити, їх можна лише подарувати. Тому найважливіша задача виховання навичок здорового способу життя студентів є гармонізація особистості. Необхідно навчити молодь не тільки «зігріватися чужим теплом», а й самим продукувати його, «пригорнути» до себе тих, хто потребує допомоги, дружнього ставлення, уваги, співчуття, просто доброго погляду, усмішки [6].

Багаторічний досвід свідчить що заняття у вищих навчальних закладах повинні мати освітній та виховний характер і формувати особистості студентів з чіткими професійними позиціями стосовно здорового способу життя, знаннями шляхів фізичного, психічного і духовного самовдосконалення на основі пріоритету здоров'я, як найвищої людської цінності, що має стати нормою життя нашого суспільства.

Формування відповідального ставлення до основ здорового способу життя має відбуватися за такими напрямками: не створювати проблем, не заважати тим людям, які вже живуть за такими правилами; самим дотримуватися правил здорового способу життя; пропагувати основи здорового способу життя власним прикладом.

Таким чином, проблеми формування здорового способу життя у сучасної молоді існують, але існують і шляхи їх розв'язання. Як сказав Патріарх медицини Гіппократ, що «слід... вивчати все, що корисно для людини на підґрунті способу життя людей ще здорових». Тобто, навчити зберігати здоров'я ще здорових людей. Цей багатовіковий постулат якнайкраще найпридатніший для сучасності, вказуючи на необхідність зберігати і зміцнювати найвищу людську цінність – здоров'я.

Список використаних джерел

1. Апанасенко Г.Л., Попова Л.А. Индивидуальное здоровье: теория и практика. Введение в теорию индивидуального здоровья. – К.: Медкнига, 2011. – 107 с.
2. Брехман И.И. Введение в валеологию – науку о здоровье. – Л.: Наука, 1987. – 125 с.
3. Воскобойникова Г. Л. Концепція комплексної оцінки адаптаційних можливостей у формуванні і збереженні індивідуального здоров'я людини // Наука і освіта: Науково- практичний журнал Південного наукового центру НАПН України. – 2014. – № 8/СХХV. Серпень. – 224 с. – С. 35–39.
4. Грибан В. Г. Валеологія: навч. посібник для студентів ВНЗ. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 256 с.
5. Гуліч М.П. Раціональне харчування та здоровий спосіб життя – основні чинники збереження здоров'я населення // Проблемы старения и долголетия. – 2011. - Т. 20. - № 2. - С. 128 – 132.
6. Діагностичні підходи до визначення стану духовного і морального здоров'я особистості: навч. посіб. для проведення практич. занять / укл. проф. М. С. Гончаренко, доц. Е.Т. Караченська, В.Є. Новікова. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2006. – 157 с.
7. Захарина Е. А. Формирование мотивации к двигательной активности в процессе физического воспитания студентов высших учебных заведений: автореф. Дис. канд. наук по физ. восп. и спорту, 24.00.02 / Е.А.Захарина. – Киев. – 2008. – 23 с.
8. Зубар Н.М. Основы физиологии та гігієни харчування: підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 36 с.
9. Зубар Н.М., Руль Ю.В., Булгакова М.К. Физиология харчування: практикум: навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2013. - 208 с.
10. Кашуба В.А., Футорный С.М., Андреева Е.В. Современные подходы к здоровьесбережению студентов в процессе физического воспитания // Физическое воспитание студентов. – Харьков, 2012. – № 5. – С. 50–58.

11. Козлов В. А. Проблеми формування мотивації студентів на здоров'язбереження: [Електронний ресурс]. Режим доступу: // <http://cyberleninka.ru/article/n/problemny-formirovaniya-motivatsii-studentov-na-zdoroviesberezenie>.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТА ТА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

Лаврова Лариса Василівна,

*кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри виховання та культури здоров'я,
Дніпровська академія неперервної освіти, Дніпро, Україна*

Формування в системі освіти здорового способу життя є одним з магістральних напрямів реформування вітчизняної освіти на парадигмальних засадах саморозвитку та самоактуалізації особистості. Крім особистісного виміру освіти, здоровий спосіб життя є загальносоціальним духовно-ціннісним орієнтиром, який пов'язує в єдине ціле зусилля суспільства, системи освіти та особистості щодо забезпечення здорової життєдіяльності. Інтегрована ціль освітньої діяльності у досліджуваній царині полягає в тому, щоб забезпечити особистість надійними орієнтирами такої життєдіяльності у вигляді компетенцій здорового способу життя. Зробити це можна, лише перетворивши останній у спеціальний предмет навчання та виховання, оскільки лише систематизований вплив на особистість в освітньому процесі може гарантувати необхідний їй та суспільству результат. Таким чином, в основі методології вирішення визначеного вище завдання освітньої діяльності має бути створення спеціалізованої системи освіти щодо здорового способу життя.

У відповідності з міжнародними нормативними актами здоровий спосіб життя має стати одним з пріоритетних об'єктів державних освітніх, соціальних та інформаційних програм. Саме у межах здоров'язберігаючої освіти як цілісного освітнього процесу, спрямованого на формування культури здоров'я та здорової життєдіяльності, здійснюється формування освітніми засобами мотивації до здорового способу життя та підготовка і перехід до нього. Здоров'язберігаюча освіта як самостійний компонент національної системи освіти зорієнтована на створення компетенцій щодо формування, збереження й зміцнення здоров'я та вибору здорового способу життя. На основі її упровадження здійснюється урахування принципово нових вимог до змісту освіти, формування культури здоров'я та здорового способу життя особистості.

Слід сказати, що упровадження здоров'язберігаючої освіти в Україні є не лише виконанням відповідних міжнародних стандартів та урядових рішень в нашій країні, але й шляхом інтеграції до єдиного світового освітнього простору, зорієнтованого на формування здорового способу життя. Адаптація системи освіти уже впроваджено у розвинених країнах світу. Система здоров'язберігаючої освіти в Україні є складовою частиною загальної державної програми національної освіти в Україні. Нова складова вітчизняної освіти дозволяє досягнути якісно нового рівня освіти з питань здоров'я, який має бути приведений у відповідність із сучасними й перспективними потребами особистості й суспільства.

У межах здоров'язберігаючої освіти упроваджуються принципово нові підходи до освіти і структурування освітніх знань з питань здоров'я. Обов'язковим компонентом стають компетенції щодо формування, збереження й зміцнення здоров'я особистості, розвитку її здоров'язберігаючої свідомості, виховання потреби й здатності до ведення здорового способу життя як стрижня всієї духовної культури. Крім цього, безпосередньо в освітніх закладах вона орієнтована на створення здорових умов освітньої діяльності, що має забезпечити всебічний і гармонійний, психологічний і духовний розвиток особистості як основу її здоров'я та здорового способу життя.

Система здоров'язберігаючої освіти існує як державний стандарт з кінця 1990-х років. На сьогодні здоров'язберігаюча освіта представляє собою систему наукових і емпіричних знань, умінь і практичних навичок, які необхідні для виховання гуманістичного світогляду і поведіння, стійких мотивацій до дотримання здорового способу життя й безпечної життєдіяльності як важливої умови й потужного механізму формування, збереження й зміцнення фізичного, психічного й духовного здоров'я особистості. Основними її компонентами є формування культури здоров'я та фізичної культури. У свою чергу, вони інтегруються зі змістом інших освітніх галузей, що мають відношення до формування здоров'язберігаючих компетенцій.

Разом з тим у процесі становлення здоров'язберігаючої освіти постають певні методологічні проблеми, пов'язані з концептуалізацією загальнотеоретичних положень як основи розробки конкретних освітніх технологій формування здорового способу життя. Передусім мова йде про те, що здоровому способу життя потрібно навчати, і цей аспект освітньої діяльності має стати одним з основних. Результати навчання здоровому способу життя слід розуміти як суттєвий аспект становлення

та соціалізації особистості. Система здоров'язберігаючого навчання повинна істотно змінити світогляд людини, розвинути в неї спроможність самостійно підтримувати й зберігати своє здоров'я, виховувати необхідні фізичні й психічні якості для адекватного сприйняття реального світу й нешкідливої для власного здоров'я відповідної реакції організму на цю дійсність. Переважна більшість дослідників розглядають здоров'язберігаючу освіту як насамперед процес соціалізації виховання.

Освітній процес у межах здоров'язберігаючої освіти націлено на розвиток оздоровчої свідомості особистості, що містить у собі насамперед знання про формування, збереження й зміцнення здоров'я і потребу в здоровому способі життя. Складовою частиною цієї свідомості є духовність, а також визначення свого ідеалу особистості, що спонукає людину піклуватися про своє здоров'я, вести здоровий спосіб життя. Виходячи з цього, основними завданнями освітньої діяльності щодо формування здорового способу життя слід вважати: розвиток уявлень про різноманіття оздоровчих систем у світовому полікультурному просторі; розуміння актуальності проблем національної й загальнонародської культури здоров'я через процеси освіти й виховання; оволодіння достатнім рівнем знань з формування, збереження й зміцнення індивідуального здоров'я; формування гуманістичних ціннісних орієнтацій; засвоєння необхідного обсягу оздоровчих технологій; розробка й виконання індивідуальної оздоровчої системи; ведення здорового способу життя.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЛІКАРСЬКО-ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА САМОКОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ

Новік Сергій,

кандидат педагогічних наук, ст.викладач

Шостак Євгенія

кандидат педагогічних наук, доцент

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Сучасні задачі спорту вищих досягнень диктують необхідність прискореного вивчення факторів, які впливають на спортивний результат, визначаючи їх значимість для представників різних спортивних спеціалізацій.

Лікарсько-педагогічний контроль дає можливість учителю: отримати інформацію про стан здоров'я учня, його фізичну працездатність і підготовленість, реакцію організму на навантаження; оцінити умови й організацію навчальної та тренувальної роботи, відповідність використовуваних засобів основним завданням навчання і можливостям організму дитини. Методи лікарсько-педагогічного контролю застосовуються з метою удосконалення планування та індивідуалізації навчально-тренувального процесу, а також запобігання травм і перевтоми.

Самоконтроль – це регулярний нагляд учня за станом власного здоров'я, фізичним розвитком і їх змінами під впливом занять фізичним вихованням і спортом. Самоконтроль дає можливість оцінити ефективність навчання і тренування, стежити за станом власного здоров'я, змушує дотримуватися правил особистої гігієни, загального і спортивного режиму тощо. Для правильної організації навчального і тренувального процесів та з метою підвищення їх результативності основним завданням педагога є роз'яснення значення і необхідності застосування прийомів самоконтролю [3; 4].

Самоконтроль складається з простих, загальнодоступних прийомів нагляду і обліку суб'єктивних показників самопочуття, сну, апетиту, потовиділення та ін., які мають бути записані у спеціальний щоденник.

Самопочуття – важливий показник впливу занять фізичними вправами та рухливими іграми на організм дитини. Звичайно, при регулярному і правильному тренуванні самопочуття в учнів добре і стабільне, тобто вони бадьорі, життєрадісні, повні бажання навчатися, працювати, тренуватися, у них висока працездатність. Самопочуття відображає стан та діяльність всього організму і, головним чином, стан нервової системи. При веденні самоконтролю дається наступна загальна оцінка працездатності: хороша, нормальна, знижена.

Сон – один із основних факторів, що вказує на зміни, які відбуваються в організмі дитини під впливом фізичних навантажень. Під час сну людина відновлює свої сили й особливо функцію центральної нервової системи. Щонайменші відхилення у стані здоров'я, які ще не проявилися іншими симптомами, відразу ж позначаються на сні. Поганий сон характеризується тривалим періодом засинання або раннім пробудженням серед ночі. Після нормального сну дитина відчуває бадьорість, свіжість, легкість. Фізична робота і нормальний режим сприяють поліпшенню сну [1; 3 та інші].

Апетит – дуже тонкий показник стану організму. Перенавантаження на тренуваннях, нездужання, недосипання та інші чинники відображаються на апетиті. Посилена витрата енергії, що викликається діяльністю людського організму посилює апетит. Апетит визначається як: підвищений, хороший, нормальний, знижений, або як його відсутність [1; 2 та інші].

Під час посиленої фізичної роботи потовиділення є цілком нормальним явищем. Потовиділення залежить від індивідуальних особливостей і стану організму. Нормою вважається те, коли учень на перших заняттях сильно пітніє. З підвищенням тренуваності потовиділення зменшується. Його розрізняють як: рясне, середнє та знижене.

Бажання тренуватися і брати участь в змаганнях характерне для здорових і особливо молодих людей, яким фізичні вправи, за образним висловом І. Павлова, приносять «м'язову радість». Бажання займатися фізкультурно-спортивно діяльністю визначається словами «велике», «є», «немає». Ознакою початкової фази перевтоми є небажання учня тренуватися.

Експрес-методи діагностики лікарсько-педагогічного контролю фізичного стану зручні у застосуванні, об'єктивні, але не достатньо інформативні. Розповсюдженими методами діагностики є анкетування (опитування) та контрольні проби: визначення пульсу, тиску, частоти дихання, життєвої ємності легень (ЖЄЛ, ваги, зросту тощо) [3; 4 та інші].

Простим і поширеним методом нагляду за діяльністю серцево-судинної системи є визначення показників пульсу (ЧСС). Об'єктивні показники змін пульсу отримують замірами ЧСС у стані спокою та після переміни видів діяльності упродовж заняття. Щоб не порушувати частими вимірами ЧСС режиму заняття і не знизити фізичне навантаження у досліджуваного учня рекомендують пульс вимірювати за 10 сек. та отриманий показник помножити на 6. ЧСС залежить від віку дітей, ступеня тренуваності та направленості спортивних тренувань (швидкісно-силова чи витривалісна).

У ході проведення пульсометрії необхідно звертати увагу на серцевий ритм. При нормальному ритмі удари пульсу сприймаються через однакові відрізки часу, але бувають випадки, коли при дослідженні пульсу між ударами відчуваються нерівні проміжки. Такий пульс називається аритмічним [2].

Цілком об'єктивним показником реакції організму на фізичне навантаження є визначення артеріального тиску. Цей індикатор слід застосовувати, враховуючи вікові періоди дітей. Показники артеріального тиску (сistolічний та діастолічний) змінюються у залежності від параметрів (об'єм, інтенсивність) фізичного навантаження та ступеня тренуваності.

Визначення ЖЄЛ також використовується у лікарсько-педагогічному контролі. Його величина може змінюватися упродовж дня і залежить від багатьох факторів. Після значного прийому їжі, пиття, перевтоми показники ЖЄЛ знижуються. Після відновлення організму показники ЖЄЛ приходять до норми.

Частоту дихання визначають поклавши долоню на нижню частину живота (вдих і видих приймають за один цикл дихання). Правильні показники забезпечуються природнім ритмом дихання (без зміни глибини та частоти). Для аналізу системи зовнішнього дихання застосовують пробу Серкіна.

Нагляд за вагою є важливим елементом як самоконтролю, так і лікарсько-педагогічного контролю. Упродовж навчального і тренувального процесу вага змінюється залежно від динаміки тренуваності. У міру підвищення тренуваності вага тіла, у більшості випадків, поступово знижується. Вона може змінюватися й упродовж дня, тому необхідно зважуватися в одному і тому ж одязі, в один і той же час, краще вранці, після звільнення кишечника і сечового міхура або перед заняттям. Після тренування або змагання вага тіла знижується, але упродовж доби вона повинна повністю відновитися. Якщо вага продовжує падати, необхідно порадитися з лікарем [2 та інші].

Правильно підібрані й організовані фізичні навантаження сприяють всебічному і гармонійному вихованню особистості та її рухових якостей. Ефект від фізичного навантаження буває трьох типів: позитивний, відсутність змін та негативний. Систематично і компетентно організовані фізичні заняття забезпечують позитивні зміни:

- покращення самопочуття, настрою, нормалізація сну, стійке бажання займатися фізичною культурою, зниження стомленості;
- зменшення захворювань дихальних шляхів, стійкість організму до температурних змін;
- нормалізацію ваги, підвищення рухової активності;
- зменшення реакції ЧСС при виконанні стандартного навантаження тощо.

Поряд із позитивними змінами в організмі дитини може спостерігатися і негативний ефект від неправильно підібраних фізичних вправ і рухливих ігор. Існують візуальні ознаки неадекватності навантажень:

- різке почервоніння або збліднення шкірних покривів обличчя;

- посилене дихання і пульс;
- поява «холодного поту», або сильне потовиділення;
- синюшність губ;
- зниження уваги, координації руху та працездатності;
- скарги учнів на головний біль, біль у животі тощо.

Фізичні вправи, навіть з середньою моторною щільністю, можуть викликати сильне емоційне збудження. Тому для виявлення ефективності та адекватності навантаження доцільно застосувати методику САН (самопочуття, активність, настрої), яка інтегровано надає учителеві інформацію про стан організму дитини у певний момент. Мета методики САН – оперативна оцінка самопочуття, активності та настрою людини. Ця методика полягає в описанні стану власного самопочуття за допомогою опитувальника у вигляді шкали з 30 пар протилежних характеристик, за якими респондента просять оцінити свій стан. Опитуваний повинен з кожної пари вибрати ту характеристику, яка найбільш точно описує стан самопочуття, і позначити ту цифру, яка відповідає його стану.

Таким чином, регулярне проведення педагогічного, лікарського контролю та самоконтролю дає змогу учителю (тренеру) реально і об'єктивно оцінити вплив фізичного навантаження на організм спортсмена, поступово накопичити корисний дослідницький матеріал, який допоможе йому проаналізувати ефективність навчання і тренування та правильно його спланувати.

Список використаних джерел

1. Горобей М. П. Загальна теорія здоров'я : навчальний посібник для студентів напряму підготовки 6.010203 «Здоров'я людини» та спеціальностей 227 «Фізична реабілітація», 227 «Фізична терапія, ерготерапія» / М. П. Горобей, О. В. Осадчий. – Чернівці : ЧНТУ, 2017. – 210 с.
2. Неведомська Є. О. Нормальна фізіологія людини та вікова фізіологія: навч. посіб. для практичних і самостійних робіт для студ. вищ. навч. закл. / Є. О. Неведомська. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2018. – 74 с.
3. Петрик О. І. Медико-біологічні та психолого-педагогічні основи здорового способу життя / О. І. Петрик. – Львів: Світ, 1993. – 120 с.
4. Шиян Б. М. Теорія та методика фізичного виховання школярів [підр. для студентів ВНЗ фіз.вих. і спорту] / Б. М. Шиян. – Київ: Навч. книга. Богдан., 2001. – 385 с.

ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ ЯК СВІДОМОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРОТИДІЇ ПСИХОЛОГО-ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ

Тесленко Марина Миколаївна

канд.пед.наук, доцент кафедри психології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Сучасна екологічна ситуація у світі та в Україні зокрема, гостро піднімає загальну проблему людського буття. Довготривале варварсько-споживацьке ставлення людини до природи, забруднення навколишнього середовища чисельними синтетичними речовинами, збільшення радіоактивного фону планети та скорочення природних ресурсів порушує фізико-кліматичні та біологічні показники біосфери.

В економічно розвинутих країнах, де екологічна культура, яка визначає рівень екологічної безпеки, перебуває під постійним контролем держави й ставиться у ранг державної політики, населення значно менше зазнає стресових ситуацій, ніж у регіонах зі слабким екологічним контролем. Тому, концепція освіти в Україні повинна бути спрямована на розвиток екологічної свідомості сучасної молоді.

У процесі розвитку особистості духовний вимір її екологічної свідомості вчинково стверджується й завдяки цьому спрямовує людину до екоцентризму. Саме тому вчинковий потенціал акумулює екоцентричну спрямованість особистості та тому є домінуючим у структурі екологічної свідомості дорослої особи. Визначаючи духовний вимір свідомості особистості базовим для розвитку її екологічності, уможливуємо вихід суб'єкт-суб'єктних стосунків за межі системи «людина – природа» та їх гармонійне розширення до системи «Я – Світ», яка охоплює стосунки людини з самою собою, оточуючими людьми, об'єктами природи, Всесвіту. Завдяки цьому екологічна свідомість розвивається до її найвищого рівня, який називаємо універсальним.

Нині настав воістину унікальний час для всього людства. Це час неконтрольованих змін, випробувань, переоцінки цінностей, час усім нам дати відповідь на питання «хто ми?», і кожному –

«хто я?». Куди ми йшли, куди прийшли, до якого результату, і куди будемо рухатися далі, а головне – як?! Его-свідомість людини ХХ-ХХІ століть зіграла з нею злий жарт. Ми думали, що контролюємо цей світ. Ми використовували природу, Землю і всі її ресурси, ігноруючи той факт, що ми – одна система, один організм, який виник і досі існує за розумним задумом, тільки не нашим!

Ситуація коронавірусної пандемії небезпечна не тільки для фізичного здоров'я і життя людей, а й для здоров'я психічного, психологічного. Психо-емоційна дестабілізація особистості призводить до втрати базового відчуття безпеки. Тому сьогодні надзвичайно важливим є емоційний інтелект і особливий стиль мислення людини, які поєдналися в запропонованому психологом Ю.М. Орловим понятті «саногенне мислення».

На думку А.Ю. Гільман, формування саногенного мислення стане рушійним важелем у запобіганні захворювань серед студентів; оптимізує процес адаптації до різних життєвих обставин; сприятиме стійкості перед труднощами, забезпечить більш гнучкі способи реагування на обставини життя; дозволить покращити ведення конструктивного діалогу між студентами та викладачами, що, в свою чергу, покращить процес навчальної діяльності студентів.

Антистресові саногенні психотехнології мають поєднувати педагогічні, психологічні та акмеологічні аспекти, спрямовані на самопізнання й саморозвиток особистості студента в умовах освітнього процесу; сприяти особистісно-професійному зростанню й саморозвитку майбутніх фахівців, перетворюючи їхній внутрішній світ; виховувати ціннісне й відповідальне ставлення до власного здоров'я.

Емоції є продуктом розуму, тому від розумової поведінки може залежати вплив негативних емоцій на психіку особистості. На відміну від традиційного розуміння мислення як сукупності розумових дій, за допомогою яких у розумі вирішується певна проблема (в основі – зовнішні цілі), термін «саногенне мислення» відображає вирішення внутрішніх проблем (наприклад, проблеми послаблення страждань від образи, переживання невдачі тощо).

Підібраний комплекс різноманітних методів роботи спрямовується на розвиток внутрішніх психічних сил студента, його суб'єктності, послаблення психічного напруження, формування саногенного мислення, гармонізацію його внутрішнього світу. Це й розв'язування психологічних задач; виконання психомалюнків («Я в стресовій ситуації»), дискусії («Здоров'я не купиш – його розум дарує», «Зміни мислення – і ти зміниш своє життя»), демонстрація фільмів покликана розвивати саногенне мислення, використання притч.

Отже, формування у студентів саногенного мислення передбачає формування вміння знаходити радість у досягнутому, незначних успіхах; свідомий контроль думок та емоцій; зміцнення віри у власні сили, можливості, успіх; формування вміння бути оптимістом у життєвих і професійних ситуаціях. Студенти вчать свідомо регулювати своє мислення, управляти ним, тобто робити складні, проблемні, конфліктні ситуації керованими й витратити зусилля саме на їх розв'язання, вибирати продуктивну стратегію подолання професійних труднощів і професійних стресів. А це сприяє виробленню гармонійної поведінки, умінню управляти собою, особливо в складних та емоційно насичених ситуаціях професійної взаємодії, усвідомленню власних емоційних бар'єрів, які заважають особистісно-професійному становленню.

Перспективами наших подальших розвідок у даному напрямку є розробка тренінгової програми «Формування саногенного мислення студентської молоді» та впровадити його в організацію занять із курсу «Психологія вищої школи».

Список використаних джерел

1. Гільман А. Ю. Психологічні умови формування саногенного мислення студентської молоді : дис. канд. псих. наук : 053 Психологія / Гільман Анна Юріївна – Острог, 2017. – 400 с.
2. Психологія і педагогіка у протидії пандемії COVID-19: Інтернет-посібник / за наук. ред. В.Г. Кременя ; [координатор інтернет-посібника В.В. Рибалка ; колектив авторів]. Київ : ТОВ «Юрка Любченка», 2020. 243 с.
3. Ярош Н.С. Співвідношення понять емоційний інтелект та саногенне мислення особистості / Н.С. Ярош, В.В. Артюхова // Психологічний часопис. – Том 5, Випуск 6, 2013. – С. 122–133.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ШКОЛИ – ВИКЛИКИ ЧАСУ

Чешенко Олена Іванівна,

*методист відділу інформаційно-ресурсного забезпечення,
старший викладач кафедри методики викладання і змісту освіти
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»,
регіональний координатор Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю*

Проблема здоров'язбереження та формування здорового способу життя належить до вічних в історії людства. Здоров'я як категорія людського буття вважається в усьому світі найважливішим пріоритетом держави. Герофіл, найвизначніший давньогрецький лікар III ст. до н.е., зазначив «Без здоров'я і мудрість незавидна, і мистецтво бліде, і сила в'яне, і багатство без користі, і слово без сили».

Ставлення до здоров'я, усвідомлення його цінності є одним із елементів національної культури, критерієм благополуччя суспільства.

У сучасних умовах внаслідок негативної соціально-економічної, екологічної та медико-демографічної ситуації в Україні набуло масове розповсюдження соматичних, нервово-психічних порушень здоров'я, інфекційних захворювань, що набули соціального характеру, проблеми соціально-психологічної адаптації, схильність до адиктивної та девіантної поведінки. На особливу увагу заслуговує проблема відновлення, збереження та розвитку здоров'я дітей та молоді, бо саме ця частина населення обумовлює здоров'я нації, постає як її головний трудовий резерв та інтелектуальний потенціал країни.

У зв'язку з цим особливо актуальною стає роль освіти у вирішенні проблем забезпечення здоров'я підростаючого покоління.

Для вирішення цієї важливої проблеми великого значення набуває спрямованість на здоров'язбережувальну діяльність сучасного закладу загальної середньої освіти. Тут закладається фундамент особистості, інтенсивно формуються базові соціальні установки, основи світогляду, звички, розвиваються пізнавальні здібності, емоційно-вольова сфера, укладаються різноманітні стосунки з навколишнім світом, закладаються базові цінності, у тому числі і здоров'я.

Освітнє середовище, що базується на принципах збереження і зміцнення здоров'я вихованців та стимулювання позитивних процесів фізичного, інтелектуального, психічного, соціального, духовного розвитку дитини, отримало назву здоров'язбережувальне, а показниками його якості в системі освіти є динаміка стану здоров'я учнів та педагогічного колективу, а саме: фізичного, психічного, духовного та соціального, рівень сформованості здоров'язбережувальної компетентності.

Поділяються думки багатьох педагогів-класиків (П.Лесгафта, Г.Песталоцці, М.Пирогова, Ж.-Ж.Руссо, Г.Сковороди, В.Сухомлинського, К.Ушинського та ін.), так і сучасних науковців (В.Бобрицької, Є.Вайнера, Т.Волченської, Г.Зайцева, Е.Казіна, О.Савченко, та ін.) стосовно того, що розв'язання проблеми забезпечення збереження й формування здоров'я дитини лежить у площині побудови навчально-виховного процесу відповідно до цілей і принципів гуманістичної освіти.

Вчені й практики підкреслюють, що сучасна система освіти стає пріоритетним напрямом реалізації державної політики щодо зміцнення і збереження здоров'я підростаючого покоління, створення здоров'язбережувального середовища.

Проблемі створення навчального середовища, що сприяє збереженню та зміцненню здоров'я дітей, присвячені наукові праці М.Башмакова, Я.Берегового, Л.Бережної, В.Ільченка, С.Дудка, В.Ковалько, М.Малашенка, А.Маджути, П.Матвієнка, Н.Міллер, А.Морозової, С.Омельченко, О.Підгорної, Н.Рилової, Г.Спіченка, М.Степанової та ін. Багато вчених (Л.Антонова, І.Борисова, Е.Вайнер, Л.Вашлаєва, Ю.Науменко, С.Оржеховська, Т.Паніна, О.Петров, А.Севрук, В.Серіков та ін.) досліджували питання формування здоров'язбережувального освітнього середовища через реалізацію здоров'язбережувальних освітніх технологій у навчально-виховному процесі.

На думку Л.Бережної [1], здоров'язбережувальне освітнє середовище – це середовище, комфортне для всіх суб'єктів навчально-виховного процесу, в якому формується цілісне світосприйняття, що є передумовою всебічно розвиненої особистості, психологічними ознаками якої є: наявність позитивного ставлення до себе; наявність мети і предмета, що забезпечують сенс життя; здатність відповідати вимогам, які висуває повсякденне життя; наявність відчуття тривалого розвитку і самореалізації; наявність піклування і довірчих стосунків з іншими; здатність формувати власні судження; пріоритет духовно-моральних цінностей.

Рівень професійної підготовки педагога до створення здоров'язбережувального середовища є пріоритетною складовою успішності школи, результативності застосування нових засобів, методів та

форм навчання, які сприяють покращенню здоров'я учнів і відповідають вимогам часу і суспільства, індивідуальним та віковим потребам.

Сьогодні ведеться активний пошук моделі, яка інтегрувала б у собі всі форми здоров'язбереження школярів в освітньому просторі. Однією з таких спроб, на нашу думку, виступає концепція «Школа здоров'я». ВООЗ ініціювала розробку програми зі створення шкіл, які сприяють зміцненню здоров'я в усьому світі. У країнах Європи ця ініціатива розвивається за підтримки Європейської Комісії, Ради Європи, Європейського регіонального бюро ВООЗ як міжнародний проект «Європейська мережа шкіл сприяння здоров'ю», який з 2007 р. розвивається під новою назвою – «Школи здоров'я у Європі» [2; с. 55]. Здійснюється розробка та впровадження всеохоплюючої та ефективної програми зміцнення здоров'я в школах, яка відповідатиме восьмикомпонентній моделі «Школи сприяння здоров'ю» [1; с. 57-58] з акцентом на:

1) освітній вимір – надання інформації з питань здоров'язбереження та ціннісного ставлення до здоров'я в змісті багатьох навчальних дисциплін, орієнтованих на підвищення розуміння учнями основ здоров'я і спрямованих на зміну їх поведінки;

2) медичний вимір – удосконалення шкільної медичної служби шляхом посилення її профілактичної функції та раннього втручання, що передбачає надання невідкладної медичної допомоги, організацію постійної взаємодії з медичними організаціями за місцем проживання учнів, систему профілактичної роботи з хронічними хворими; організацію системи здорового харчування;

3) санітарно-гігієнічний вимір – створення відповідних умов для збереження і зміцнення здоров'я школярів (ДСанПіН), створення позитивного фізичного і психічного клімату в школі; залучення батьків і громадськості до здоров'яспрямованої діяльності;

4) рівень фізичної підготовки та фізичної активності всіх школярів;

5) психолого-діагностичний компонент – систематичне оцінювання стану здоров'я всіх учасників навчально-виховного процесу (учнів, педагогічного та технічного персоналу), готовність до сумісних дій щодо здоров'язбереження учнів; організація психологічних консультацій для всіх учасників навчально-виховного процесу та служб школи з цих питань;

6) організацію шкільного здорового харчування;

7) забезпечення здоров'язбережувального шкільного середовища;

8) інтеграцію зусиль школи, батьків і громадськості.

Функціонування здоров'язбережувального освітнього середовища у закладі загальної середньої освіти уможливило зміцнювати здоров'я учнів, формувати культуру їх здоров'я, здійснювати моніторинг показників індивідуального розвитку, прогнозувати можливі зміни здоров'я та проводити відповідні психолого-педагогічні, корегувальні, реабілітаційні заходи для забезпечення здоров'я.

Висновки: Отже, здоров'язбереження учасників освітньо-виховного процесу школи передбачає вирішення комплексу завдань, що торкаються як матеріального, кадрового забезпечення, так і організаційно-змістового наповнення та стосуються змін змісту освіти, форм і методів її здійснення. Перспективами подальшого дослідження може бути обґрунтування конкретних педагогічних здоров'язберігаючих технологій, спрямованих на реалізацію завдань здоров'язбереження учасників освітньо-виховного процесу школи.

Список використаних джерел

1. Бережна Т.І. Особливості організації здоров'язбережувального середовища загальноосвітнього навчального закладу // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Здоров'я людини: теорія і практика». – Суми, 2017. – С. 170–177.

2. Школи здоров'я у країнах Східної Європи: теорія і практика : монографія / О.О. Єжова, А.А. Беседіна, Т.І. Бережна ; за заг. ред. О.О. Єжової. – Суми : Сумський державний університет, 2016. – 288 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/44580/1/monogr2016.pdf;jsessionid=39FB14837AC6D47DAC065D4CBF5C2AE6>

ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ

Чорна Т.В.

*старший викладач кафедри теоретичних основ фізичного та адаптивного виховання,
Інститут здоров'я спорту і туризму ім. Т.Самоленко,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя*

В сучасних умовах поєднання розумової і фізичної діяльності принесуть плоди всебічного і гармонійного розвитку особистості. Учні у школі малорухомі, адже тривалий час проводять у сидячому положенні, їхні органи і системи життєдіяльності втрачають здатність правильно функціонувати.

На думку В.Н. Платонова навчально-виховний процес загальноосвітньої школи все більше переважується предметами, які розвивають тільки розумову діяльність, і при цьому зовсім не враховується зниження рівня фізичного розвитку сучасних дітей і погіршення стану їхнього здоров'я. Мало рухливе положення за партою чи робочим столом відбивається на функціонуванні багатьох систем організму школяра, особливо серцево-судинної і дихальної [4].

Завдання фізичного виховання зумовлені об'єктивною необхідністю сучасного розвитку суспільства в забезпеченні ціннісних орієнтацій щодо використання фізичних вправ як одного з головних чинників здорового способу життя та формування практичних навичок для самостійних занять фізичними вправами та активного відпочинку.

З метою збільшення функціональних можливостей організму, заповнення вільного часу школярів заняттями фізичними вправами, що є одним із засобів відвернення їх від поганих звичок та пропагандою здорового способу життя.

Підвищення працездатності організму за рахунок покращення функціонального стану організму, переходу на інший, оптимальний у конкретних умовах стомлювальної діяльності рівень координації рухових та вегетативних функцій є найбільш вагомим результатом використання активного відпочинку.

Проблемами організації вільного часу педагогічно доцільного використання учнями і підготовки їх до розумного проведення дозвілля, важливості раціональної організації часу і наявності досвіду його використання [3]. Можливість змінювати ролі у межах вільного часу, переключатися з однієї діяльності на іншу збільшує його значення в житті людини.

Засвоєння культурних цінностей, пізнання нового, аматорська праця, творчість, фізкультура й спорт, туризм, подорожі – от чим і ще багато іншим може бути зайнятий він у вільний час. Всі ці заняття вкажуть на досягнутий рівень культури учнівського дозвілля.

Соціально культурна цінність дозвілля полягає в тому, що: учень отримує нову інформацію, збагачується інтелектуально; формує естетичний смак; виробляє навички культурної поведінки; має можливість задовольнити свої духовні потреби; самовиразитися; піднімає настрій, знімає психічне напруження; отримує задоволення [2].

Ураховуючи, що активізація пізнавальної діяльності учня тісно пов'язана з рівнем інтенсивності емоцій, дуже важливо створити на різних видах занять з фізкультурно-дозвілдової діяльності особливий мікроклімат творчого натхнення та співпраці в спілкуванні вчителя фізичної культури з учнями, учнів між собою.

Без усвідомленого бажання, потреби самих підлітків удосконалювати свої фізичні можливості неможливо успішно здійснювати їх фізичне виховання. В цілому зростає зацікавленість підлітків своїм здоров'ям, формується спрямованість на фізичну досконалість та здоровий спосіб життя. Зміцнення та збереження здоров'я школярів – головне завдання фізичного виховання.

Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року "Рухова активність - здоровий спосіб життя - здорова нація" на основі результатів аналізу світового досвіду та сучасного стану розвитку вітчизняної системи оздоровчої рухової активності визначає мету та основні завдання, спрямовані на створення умов для підвищення рівня залучення населення до оздоровчої рухової активності, що сприятиме розв'язанню гуманітарних і соціально-економічних проблем для особи, суспільства та держави [5].

Для формування фізичного і морального здоров'я школярів, для зростання рівня культури життєдіяльності і досягнення соціальної і міжнаціональної гармонії, толерантності усіх верств населення країни практично не використовується величезний потенціал заняття спортом та фізичною культурою.

Різноманітні фізичні вправи добре розвивають і зміцнюють весь опорно-руховий апарат школярів, впливають на діяльність всіх внутрішніх органів, особливо на, роботу легенів і серця, органів

травлення, допомагаючи переварюванню й засвоєнню їжі, активізують діяльність печінки й нирок, поліпшують функції залоз внутрішньої секреції – щитовидної, підшлункової, наднирників, грають величезну роль в рості і розвитку молодого організму [1].

Для розуміння проблем кожного громадянина, його екології необхідно досягти високого освітнього рівня, його морального та духовного стану. Оволодіння культурою здоров'я є важливою умовою для досягнення людиною фізичного, духовного та соціального благополуччя [4].

Список використаних джерел

1. Бочелюк В.Й. Дозвілєзнавство. [навчальний посібник]. / В.Й. Бочелюк, В.В. Бочелюк. К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
2. Мазоха Д. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності) : навчальний посібник / Дмитро Мазуха. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.
3. Організація відпочинку та оздоровлення дітей: концепції, технології, досвід / О.В. Биковська, В.М. Горбинко, Ж. В. Петрочко та ін. – К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2004. – 208 с.
4. Фащук О. Гендерний аспект вибору підлітками рухової активності поза межами школи / Олександра Фащук. – Вісник Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту – 2010. – №3. – С. 168–175.
5. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ №42/2016 Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року "Рухова активність - здоровий спосіб життя — здорова нація" <http://www.president.gov.ua/documents/422016-19772> Назва з екрана

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Шмігельська Тетяна Вікторівна.

Шевченківський ліцей – опорний освітній заклад Шевченківського району. В ньому навчаються 513 учнів та працюють 36 педагогічних працівників.

У 2005 році ліцей включено до обласної мережі Шкіл сприяння здоров'ю. З 2012 року - Шкіл дружніх до дитини.

Вся робота в ліцеї спрямована на реалізацію основної теми: «Формування культури здоров'я учасників освітнього процесу шляхом впровадження здоров'язбережувальних освітніх технологій».

Мета:

- цілісний розвиток особистості учнів, досягнення ними високого рівня освіченості та культури щодо зміцнення та збереження здоров'я;
- виховання їх у дусі відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточення як найвищої індивідуальної та суспільної цінності;
- формування людини, здатної творчо мислити, приймати рішення, мати свою позицію, брати на себе відповідальність, адаптуватися до умов життя.

Завдання:

- навчити берегти і зміцнювати своє фізичне, психічне, духовне та моральне здоров'я;
- допомагати дитині реалізувати себе, виявити та розвивати її здібності;
- виховувати у дітей свідоме ставлення до власного здоров'я;
- формувати позитивну мотивацію на здоровий спосіб життя.

Основними напрямками роботи є:

1. Передача учням сучасних, достовірних знань про здоров'я і здоровий спосіб життя.
2. Вплив на свідомий і зважений вибір школяра щодо власного способу життя та відповідальності за нього.
3. Створення здоров'язбережувального шкільного середовища, сприятливих умов навчання дитини в школі.
4. Реалізація проектів «Школа сприяння здоров'ю» та «Школа дружня до дитини».
5. Впровадження проектів: “Healthy Schools : заради здорових і радісних школярів”, “Центр гендерної культури як платформа для розширення прав і можливостей жінок та молоді”.
6. Системна педагогічна діяльність, що забезпечує перехід від екологічної культури до екологічної відповідальності.
7. Використання здоров'язбережувальних і здоров'яформувальних технологій, методик навчання та виховання.

Проект «Школа сприяння здоров'ю» (з 2005 року)

Завдання:

- створення умов для задоволення потреб кожного учня у зміцненні здоров'я;
- створення в закладі системи управління та моніторингу здоров'язбережувальної технології;
- формування культури здорового способу життя учнів у навчальний і позаурочний час

Шляхи реалізації:

- впровадження навчальних, виховних, просвітницьких технологій;
- створення максимальноможливих гігієнічних умов;
- організація здорового дозвілля: заняття спортом, мистецтвом

Результат:
Відповідальне ставлення учнів до свого здоров'я й оточення та довкілля

Проект «Школа дружня до дитини» (з 2014 року)

Завдання:
Створення психолого-педагогічних та організаційно-педагогічних умов, які б забезпечували психічне здоров'я і комфорт учнів за допомогою гуманізації та демократизації освітнього процесу

Шляхи вирішення:

- розробка організаційно-функціональної моделі особисті відповідно до вікових та індивідуальних особливостей;
- створення умов для самореалізації особистості в різних видах діяльності;
- розробка сучасного виховного контенту

Результат:
Комфортне перебування дитини в школі, раціональна організація освітньої діяльності

Проект «Healthy Schools: заради здорових і радісних школярів» (з 2018 року)

Завдання: популяризація здорового способу життя, раціонального харчування серед учнів та концепції «здорового дизайну» рекреацій та приміщень, де перебувають і навчаються діти

Шляхи реалізації: участь у заходах, присвячених спорту, харчуванню та дизайну: зустрічі з відомими спортсменами, дизайнерами, архітекторами та експертами проекту

Очікуваний результат:

- свідоме ставлення школярів до власного здоров'я;
- грант на закупівлю обладнання для STEM-лабораторій

Проект «Центр гендерної культури як платформа для розширення прав і можливостей жінок та молоді» (з 2018 року)

Завдання: сформувати у педагогічних працівників розуміння гендерної рівності, врахувати ці питання при здійсненні освітнього процесу, дотримуватися гендерного паритету в життєвих і навчальних ситуаціях, орієнтувати учнів на майбутні професії з урахуванням нахилів та здібностей

Шляхи вирішення: проведення серії тренінгів, конкурсів міні-проектів на гендерну тематику та створення гендерного центру

Очікуваний результат: зростання рівня гендерної культури та відповідальності в освітньому середовищі, відмова від стереотипних уявлень про «чоловіка» та «жінку»

В ліцеї здійснюється робота щодо виконання вимог державних органів санітарно-епідеміологічного контролю, організації раціонального режиму освітнього процесу, ведення стабільного рухового режиму учнів, організації гарячого харчування.

Велику роль у формуванні здоров'язбережувальної компетентності учасників освітнього процесу відіграє психологічна служба ліцею.

Медична сестра ліцею надає консультації і невідкладну допомогу, проводить заходи щодо санітарно-гігієнічної освіти школярів і педагогічного колективу, стежить за динамікою здоров'я учнів, організовує профілактичні заходи. Участь медичної сестри необхідна при проведенні медико-психологічних семінарів, нарад на яких вирішуються питання, що стосуються здоров'я учнів.

Педагогічний колектив ліцею проводить цілеспрямовану роботу щодо формування стійкого позитивного відношення учнів до розуміння пріоритетності свого здоров'я й здорового способу життя, створює комфортне середовище учасників освітнього процесу, здійснює комплексний підхід щодо формування здорового способу життя учнів, використовує на практиці набуті навички. Цілеспрямована робота вчителів направлена на: формування здорового способу життя учнів та їх батьків; проведення загальногігієнічних заходів, організацію рухової активності; профілактику стомлюваності школярів, охороні зору, опорно-рухового апарата; психолого-педагогічну підтримку учнів і педагогів.

Значну увагу приділяють педагогічні працівники впровадженню інноваційних здоров'язбережувальних технологій у освітній процес.

В ліцеї впроваджуються програми «Рівний рівному», «Діалог», «Захисти себе від ВІЛ». Ці програми передбачають використання інтерактивних методів навчання, сприяють активному пізнанню, спонукають учнів брати на себе відповідальність за знання та вчинки, проводити дискусії в групах, обговорювати ситуації, проводити рольові ігри, творчі роботи, ігри – розминки.

У вересні 2018 року ліцей зареєстрованою програмі «HealthySchools:заради здорових і радісних школярів». Педагогічний колектив бере участь у проекті «Центр гендерної культури, як платформа для розширення прав і можливостей жінок і молоді».

В ліцеї працює творча група вчителів «Здоров'я дітей в наших руках». Основним напрямком її роботи є формування здорового способу життя та профілактика шкідливих звичок, моніторинг учасників освітнього процесу та пошук і впровадження в роботу сучасних методичних матеріалів, що

сприяють формуванню здоров'язберезувальної компетентності учасників освітнього процесу. Педагоги охоче діляться досвідом своєї роботи у даному напрямку, беручи активну участь у семінарах, конференціях, виставці-презентації педагогічних ідей та технологій, публікують свої нароби у фахових виданнях.

Учні ліцею є активними учасниками шкільних, районних та обласних спортивних змагань. Зміцнення навичок здорового способу життя, оволодіння способами розвитку фізичних якостей та удосконалення функціональних можливостей - основні задачі, які ставлять вчителі фізкультури при організації фізкультурно – оздоровчої роботи в ліцеї.

Щорічно учні ліцею беруть участь і є переможцями обласного етапу конкурсів «Молодь за здоровий спосіб життя» та «Валеологічна культура XXI століття».

Зайнятість учнів в позаурочний час, змістовний відпочинок дають можливість творчо розвиватися учасникам освітнього процесу, тому наш навчальний заклад тісно співпрацює з дитячою спортивною школою, будинком дитячої творчості. Майже 80% учнів відвідують гуртки різного напрямку. Під час літніх канікул на базі ліцею працювали: пришкільний оздоровчий табір, англійський табір, пришкільний профільний табір «Здоров'я». В них було оздоровлено 40% учнів ліцею.

Важливим чинником щодо формування здорового способу життя є організація повноцінного харчування. Здорове харчування – запорука здоров'я. Учні початкових класів охоплені гарячим харчуванням на 100%, учні старших класів на 35%.

Проведення акцій, позаурочних заходів, профілактична робота дають можливість дітям набувати знання з формування здорового способу життя.

Проведена робота дозволяє налагодити чіткий зворотний зв'язок між психолого-медико-педагогічною службою ліцею, учителями, адміністрацією й батьками.

Школа дає дитині багато, проте зі знаннями з основ наук вона повинна приділяти увагу питанням життєдіяльності людини. Практика показує, що набуття і закріплення установок на здоровий спосіб життя формує духовно, фізично, соціально здорову особистість.

Головним результатом нашої діяльності є наявність позитивних змін у стані здоров'я дітей і підлітків, у їхній здатності до виживання в умовах свого оточення.

У листопаді 2018 року колектив ліцею брав участь у обласній виставці ефективного педагогічного досвіду на базі КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти». Робота відзначена дипломом III ступеня.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ

Юхимчук Тетяна Іванівна,

*вчитель основ здоров'я, Технологічний багатопрофільний ліцей
ім. Артема Мазура м. Хмельницького*

В умовах сьогодення вимога виконання одного з найголовніших завдань державної освітньої програми – формування і збереження здоров'я дітей та підлітків – ставить перед педагогічним колективом закладу загальної середньої освіти проблему в створенні таких умов, які б, з одного боку, через впровадження інноваційних технологій навчання та виховання дали змогу оптимізувати розвиток життєвих компетентностей, творчого потенціалу кожного учня та допомогло йому стати творцем свого життя, а з іншого боку – дозволили б вийти зі стін школи із свідомим ціннісним ставленням до власного здоров'я як першочерговою умовою формування та реалізації життєвих компетентностей.

У дослідженні Л. Рибалко констатовано, що здоров'язберезувальні технології містять у своєму змісті поняття «охорона здоров'я», «зміцнення здоров'я», «збереження здоров'я», що знайшло відбиття в кодифікованих дефініціях: «збережувальні», як такі, що не витрачені даремно, без зайвої необхідності; як результат дії педагогічних чинників на суб'єктів навчально-виховного процесу; як цілеспрямований вплив педагогічних заходів на підвищення одночасно рівня здоров'я учнів та їх освіченості [2, с. 16].

Узагальнення наукової літератури дозволяє виокремити основні підходи до трактування дефініції «здоров'язберезувальні технології», а саме:

– системний – індикатор якості освітніх технологій;

– діяльнісний – оптимальне поєднання традиційних технологій навчання з принципами, методами і прийомами, спрямованими на збереження й підтримку здоров'я молодого покоління;

– компетентнісний – технології формування здоров'я-збережувальної та здоров'ярозвивальної компетентностей, навчання основ здоров'я, здорового способу життя, формування картини світу здорової особистості;

– інтегрований – навчально-методичний комплекс оздоровчо-фізкультурних і лікувально-профілактичних заходів;

– середовищний – створення сприятливого для здоров'я освітнього середовища;

– особистісно орієнтований – забезпечення навчання і виховання з урахуванням індивідуальних, вікових і психофізіологічних особливостей учнів.

Науковець О. Ващенко на основі аналізу змісту сучасних технологій здоров'язбереження пропонує такі класифікацію [1, с. 14–15]:

1) здоров'язбережувальні – технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в школі та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм), відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям дитини;

2) оздоровчі – технології, спрямовані на зміцнення фізичного здоров'я учнів/студентів, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я (фізична підготовка, фізіотерапія, аромотерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія);

3) технології навчання здоров'ю – навчання гігієнічній поведінці, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеве виховання. Ці технології реалізуються завдяки включенню відповідних тем до предметів загально-навчального циклу, введення до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання та додаткової освіти;

4) виховання культури здоров'я – виховання в учнів особистісних якостей, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про здоров'я як цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я, здоров'я родини [1, с. 14–15].

У сучасному освітньому закладі нового типу, яким є Технологічний багатoproфільний ліцей ім. Артема Мазура м. Хмельницького, технології навчання здоров'я (формування та розвиток санітарно-гігієнічних навичок, розвиток життєвих навичок, профілактика травматизму та девіантної поведінки) реалізуються шляхом викладання навчальної дисципліни «Основи здоров'я» із інтеграцією тренінгового курсу «Вчимося жити разом»; валеологізації змісту інших навчальних предметів (використання руханок, вправ дихальної гімнастики, офтальмологічних тренажерів тощо); впровадження та активне використання сучасних педагогічних методів, що ґрунтуються на активній участі й співпраці учнів і педагогів (використання методу «рівний – рівному»; проведення уроків-тренінгів; розгляд та аналіз конкретних життєвих ситуацій; розігрування рольових ігор, інсценізацій; створення та презентація учнівських проектів різного типу тощо) [4, с. 340].

У процесі педагогічної діяльності ми дійшли до висновку, що уроки основ здоров'я на основі впровадження педагогічної технології «освіта на основі набуття життєвих навичок» доцільно планувати із врахуванням основних принципів креативної педагогіки. У контексті дослідження вважаємо за доцільне розглянути особливості впровадження інноваційних технологій навчання з позиції здоров'язбереження школярів в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти детальніше [3, с. 66–67].

Охарактеризуємо технологію диференційованого навчання, яка зорієнтована на створення сприятливих умов для самовираження учнів завдяки вивченню й урахуванню їх індивідуальних особливостей. Зауважимо, що за таких умов вчитель повинен дбати про вибір педагогічних методів і засобів, які підсилюють у дітей інтерес до навчання. Адже в одному учнівському колективі виявляється різнорівневий розподіл сформованості пізнавальних здібностей та швидкості опанування запланованого навчального матеріалу. Тому темп уроку теж слід обирати з урахуванням індивідуальних можливостей учнів, щоб забезпечити їх високопродуктивну навчальну діяльність і попередити виникнення ознак стомлення.

Активізувати пошукову діяльність учнів покликана технологія проблемного навчання як одного з типів розвивального навчання. Застосування цієї педагогічної технології передбачає самостійну роботу дітей, до чого спонукає поставлене проблемне питання. У зв'язку з цим зростає рівень самостійності учнів у розв'язанні проблемних ситуацій, що сприяє формуванню відповідальності за власні вчинки. На нашу думку, таким чином виховується відповідальне ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих [3, с. 66].

Вагоме місце у здоров'язбережувальному педагогічному процесі посідає застосування особистісно орієнтованої технології навчання, яка має на меті розкрити потенційні можливості особистості учня, забезпечити належні умови для успішної соціалізації дітей. Завдання вчителя – допомогти здобувачу освіти у самовизначенні та самореалізації. Для цього необхідно активізувати пізнавальний, творчий пошук учнів, сприяти формуванню власної позиції, тобто перетворювати учня з пасивного спостерігача, який засвоює знання та досвід, на активного співрозмовника та співробітника, суб'єкта навчально-виховної діяльності, продуктивної праці. Зважаючи на це, можна сміливо стверджувати, що застосування вчителем цієї педагогічної технології сприяє самовихованню і самовдосконаленню учнів, а отже – свідомому їх вибору на користь здорового способу життя [3, с. 67].

На співпрацю та встановлення позитивного психологічного клімату в учнівському колективі в результаті налагодження міжособистісних стосунків зорієнтована технологія групової навчальної діяльності. До того ж процес створення динамічних груп на уроці – своєрідна форма забезпечення рухової активності дітей. Продуктивність навчання зростає завдяки застосуванню цієї технології, що обумовлює зміцнення навчальних мотивів, удосконалення в учнів умінь діалогічного спілкування, готовності до відповідальності за власну позицію тощо. Вважаємо, що високий рівень сформованості таких умінь забезпечить формування в дітей і підлітків ціннісного ставлення до життя і здоров'я людини.

З огляду на вищесказане, доцільність застосування перерахованих навчальних технологій у процесі здоров'язбережувальної педагогічної діяльності стає очевидною. Як наслідок, це призведе до появи якісно нових змін у загальній середній освіті та сприятиме ефективному вирішенню вчителем сукупності педагогічних завдань (виховних, освітніх і здоров'язбережувальних) [3, с. 67].

Отже, потужний позитивний досвід освітньої та превентивної діяльності Технологічного багатопрофільного ліцею ім. Артема Мазура м. Хмельницького та вагомий особистий професійний досвід автора дають вагомі підстави стверджувати, що процес формування, зміцнення, збереження здоров'я у здобувачів загальної середньої освіти буде ефективнішим, якщо його здійснювати з використанням здоров'язбережувальних технологій, що сприятимуть створенню здоров'язберігаючого освітнього середовища в освітньому закладі, поліпшенню в учнів показників фізичного і розумового розвитку, зростанню рівня рухової підготовленості, зменшенню пропусків навчальних занять через хворобу, своєчасному зняттю розумової втоми та поліпшенню успішності учнівської молоді. Варто наголосити, що педагоги спроможні сформувати здоров'язбережувальне середовище в освітньому закладі лише за умови тісної та плідної співпраці з учнівським колективом, батьківською спільнотою, медичними працівниками, практичними психологами, соціальними педагогами й усіма, хто зацікавлений у збереженні і зміцненні здоров'я підрастаючого покоління України.

Список використаних джерел

1. Ващенко О. Здоров'язберігаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах / О. Ващенко, С. Свириденко // Директор школи. – 2010. – № 20. – С. 12–20.
2. Рибалко Л. М. Здоров'язбережувальні технології як педагогічна і соціальна проблема / Л. М. Рибалко // Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі : колект. моногр. / за заг. ред. Л. М. Рибалко. – Тернопіль : Осадца В. М., 2019. – С. 8–29.
3. Юхимчук Т. І. Використання технології розвитку креативного мислення на уроках «Основ здоров'я» / Т. І. Юхимчук // Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції: зб. матер. XVI Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 25–26 квітня 2013 р. – К. : Вид-во Європейського університету, 2013. – Т. 2. – С. 65–68.
4. Юхимчук Т. І. Особливості впровадження педагогічної технології «освіта на основі набуття життєвих навичок» в освітній простір школи / Т. І. Юхимчук // Сучасні здоров'язбережувальні технології : моногр. / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. – Харків : Оригінал, 2018. – С. 337–343.

НАПРЯМОК 12. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ТА ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ. КРАЄЗНАВСТВО І ТУРИЗМ

ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА ЗАСОБАМИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ХОРТИНГУ З ІННОВАЦІЙНИМИ ФОРМАМИ ТА МЕТОДАМИ ПАТРІОТИЧНОГО КОМПОНЕНТУ

Кузора Іван Васильович,

директор Центру інноваційного розвитку громадянина патріота, вчитель вищої категорії, методист СШ № 252 імені Василя Симоненка м. Києва

Патріотизм – це безумовне за походженням і високо смислове за духовно-моральною мірою почуття-цінність. Немає цільного почуття (переживання) – немає цінності. Людина не може жити без цінностей, однак їх пріоритетність упродовж життя змінюється, під впливом різноманітних обставин можуть виникати нові смисло -життєві орієнтири. Цінності (у тому числі й патріотизм) формуються. Ефективності таких процесів сприяють вдало підібрані форми, методи, прийоми виховної роботи, особистісний приклад значущих для дитини осіб.

Українці завжди були і залишатимуться самостійним і гідним народом. Українське суспільство, держава не потребують того, щоб вигадувати собі переваги за рахунок інших народів, паразитувати за рахунок інших націй, об'єднуватись з кимось для злочинних чи сумнівних цілей. У цьому сенсі патріотизм є опорою морального розвитку людини з самого дитинства. Він допомагає набуті імунітет від багатьох руйнівних зовнішніх впливів і потрясінь, якими переповнене сучасне життя. Тобто, саме патріотизм є чинником безпеки нашої життєдіяльності.

Базовим компонентом національного патріотичного виховання є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у сучасної молоді особи готовності до захисту Вітчизни.

Національно-патріотичне виховання, зокрема військово-патріотичне - мета системи військово-патріотичного хортингу. Такий вид хортингу розвиває Федерація Військово-Патріотичного Хортингу України, яка зареєстрована Міністерством Юстиції України 27 серпня 2015 року як громадська спілка (Свідоцтво № 1440861).

Тісна співпраця з державними органами законодавчої та виконавчої влади, активна взаємодія з органами освіти, фізкультури і спорту, молодіжної політики дають змогу не тільки якісніше й ефективніше виконувати статутні завдання Федерації, але й удосконалювати та розвивати матеріально-технічну базу військово-патріотичної діяльності, тримати у себе на балансі військові та цивільні туристичні намети, макети вогнепальної і холодної зброї, мати спеціальну форму і тренувальне спорядження, розширювати й поглиблювати форми своєї участі в процесі забезпечення військової та національної безпеки України.

В освітньому і виховному просторі військово-патріотичного хортингу поєднуються військово-теоретична і фізична підготовка, паралельно вирішуються питання духовного та фізичного розвитку. Як стверджує офіційна звітна документація Міністерства освіти і науки України, поєднання цих факторів позитивно виділяє військово-патріотичний хортинг з інших існуючих нині форм організації позаурочної діяльності школярів.

Зважаючи на завдання національно-патріотичного виховання, на заняттях з військово-патріотичного хортингу, інструктори намагаються передати учням якомога більше знань про українську історію, героїчне минуле, видатних історичних діячів і їхні досягнення, перемоги і поразки, традиції українського війська і козацтва. Адже тільки такі знання долають байдужість людей, роблять із них відданих патріотів і громадян України, а з простого населення – єдину українську націю, що усвідомлює свою самобутність і неповторність.

На навчально-тренувальних вишкілах з військово-патріотичного хортингу учні проходять не тільки допризовну підготовку з фізичними випробуваннями, а, головне, сприймають знання через призму емоцій, душі.

Походи, змагання, воєнізовані ігри що проводяться за правилами військово-патріотичного хортингу, зміцнюють силу волі, виробляють у молодих людей терпіння до специфічних військових навантажень, дають стійкі навички й основи самозахисту, застосування ефективних прийомів хортингу.

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді засобами військово-патріотичного хортингу може здійснюватися під час навчально-виховного процесу в школі (закладі освіти) – урочній і

позаурочній діяльності, а також поза школою:

- програма з ФК для ЗЗСО варіативний модуль «Хортинг фехтування», 10-11 класи (профільний рівень), Гриф №1/11-2178 від 18.03.2020;
- програма з ФК для ЗЗСО варіативний модуль «Хортинг фехтування», 5-9 класи, Гриф №1/11-2187 від 18.03.2020;
- програма з ФК для ЗЗСО варіативний модуль «Хортинг фехтування», 10-11 класи (рівень стандарт), Гриф №1/11-2188 від 18.03.2020;
- програма з ФК для ЗЗСО варіативний модуль «ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНИЙ ХОРТИНГ», 10-11 класи (рівень стандарту), Гриф №1/11-2186 від 18.03.2020;
- програма з ФК для ЗЗСО варіативний модуль «ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНИЙ ХОРТИНГ», 10-11 класи (профільний рівень), Гриф №1/11-2185 від 18.03.2020;
- програма гуртка, курсу за вибором, факультативу «Хортинг фехтування» для ЗЗСО, Гриф №22.1/12-Г-200 від 17.03.2020;
- програма факультативу (курсу за вибором, гуртка) «Військово-патріотичний хортинг. 1 рік навчання», Гриф від 03.06.16 № 21/12-Г-306;
- програма фізкультурно-спортивного та патріотичного спрямування факультативу (курсу за вибором, гуртка) «Військово-патріотичний хортинг» для учнів закладів освіти, Гриф від 21.03.17 № 21.1/12-Г-1;
- програма факультативу (курсу за вибором, гуртка) «Громадянин-патріот», Гриф від 04.08.17 № 21.1/12-Г-488).

Урок з предмету “Захист Вітчизни” є особливою ланкою в системі Військово-патріотичного хортингу, оскільки охоплюють, на відміну від інших предметів, контингент учнів школи, військового ліцею, школи з поглибленим вивченням військової справи. У зв’язку з цим інструктори Федерації беруть участь у проведенні уроків у школах, у разі потреби надають відповідні консультації педагогічному колективу ЗНЗ.

Виховними центрами військово-патріотичної роботи на місцевому рівні нині стають гуртки з військово-патріотичного хортингу, що створюються в загально-освітніх навчальних закладах. Наявність у школі подібного гуртка сприяє системності відповідної роботи, закріпленню позитивних військових, спортивних, культурних та інших традицій.

Система національно-патріотичного виховання засобами військово-патріотичного хортингу охоплює:

- формування і розвиток у дітей та молоді соціально-значущих цінностей, громадянськості та патріотизму;
- формування на заняттях з військово-патріотичного хортингу і навчально-польових зборах готовності до військової служби, до специфічних і екстремальних умов;
- доцільне використання різних форм і методів роботи (патріотичні та військово-патріотичні, культурно-історичні та військово-історичні, військово-технічні та військово-спортивні й інші клуби та об’єднання, спеціальні школи, курси, гуртки, спортивні секції; місячники і дні патріотичної роботи, вахти пам’яті, пошукова діяльність; Всеукраїнська військово-патріотична гра «Хортинг»; походи, тощо);
- діяльність засобів масової інформації, творчих спілок, працівників культури і мистецтва, відповідних наукових, молодіжних асоціацій, організацій, в тій чи іншій мірі спрямовану на розгляд, висвітлення і пошук вирішення проблем патріотичного виховання у процесі занять військово-патріотичним хортингом, на формування і розвиток особистості громадянина і захисника Вітчизни.

Потенціал хортингу як національного виду спорту України в національно-патріотичному вихованні визначається розгалуженою мережею патріотично-спортивних клубів, гуртків, секцій й особливо професійна підготовленим кількісним та якісним складом фахівців хортингу. У зв’язку з цим, військово-патріотичний хортинг є одним із найбільш перспективних факторів національно-патріотичного виховання дітей та молоді в Україні, оскільки сприяє у викликах часу єднанню зусиль військових, науковців, педагогів і спортсменів у нових умовах і формах співпраці з урахуванням реальних інтересів дітей, молодих людей та дорослих.

Базу програми Військово-патріотичного хортингу складає комплекс із чотирьох розділів:

1. Комплекс із чотирьох силових вправ: підтягування на поперечині, згинання та розгинання рук в упорі лежачи або на брусах, вправи для зміцнення преса на шведській стінці та вистрибування з позиції сидячи або напівсидячи.
2. Комплекс із чотирьох базових вправ хортинг-фехтування.
3. Вправи зі стрільби з електронної, пневматичної (страйкбольної) зброї на дистанцію 10 м. по мішені № 8.

4. Біг по пересіченій місцевості на 0,5-1 км, подолання перешкод.

Крім цього до складу Військово-патріотичного хортингу входить домедична підготовка та метання ручних гранат, елементи цивільного захисту та тактична підготовка.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Концепція виховання особистості. / І. Д. Бех / Рідна школа. – 1991. – № 5. – с. 40–47.
2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-методичний посібник. / І. Д. Бех / – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
3. Електронний фонд бази даних Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>
4. Електронний фонд бази даних Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>
5. Петрочко Ж.В., Єрмоєнко Е.А. Хортинг – школа сили і честі юного Українця. – Київ: Паливода, 2016. – 544 с.
6. Бака М.М. Захист Вітчизни / М.М. Бака, Ю.О. Квашньов, А.О.Литвиненко. – Київ: Вежа, 2016. – 448 с.
7. Квашньов Ю.В. Допризовна підготовка / Ю.О. Квашньов, Я.І. Конотопенко, М.І. Томчук. – Київ: Вежа, 2014. – 416 с.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Коржик Світлана,

*вчитель-методист, завідувач сектору з гуманітарних питань та інформаційної політики
Летичівської районної державної адміністрації*

Невід’ємною складовою стратегічних перетворень в Україні є реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Від розмежування повноважень між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування на засадах субсидіарності й децентралізації значною мірою залежить становлення інститутів прямого народовладдя, формування спроможних громад, доступність і належна якість послуг у різних сферах.

Курс України на децентралізацію орієнтує на детальне дослідження досвіду європейських країн задля пошуку орієнтирів для подальшого розвитку зокрема і молодіжної політики.

Публічне управління у сфері молодіжної політики є складним і водночас важливим питанням. Успішність цієї політики залежить від спроможності суспільства забезпечити необхідний баланс державних і громадських впливів у зазначеній сфері. Враховуючи тенденцію до зростання відкритості, прозорості та громадської участі в процесі вироблення та реалізації молодіжної політики, а також в здійсненні управління нею, роль суспільної складової значно зростає.

Упродовж років незалежності в Україні молодіжна політика стала складовою державної політики та являє собою цілісну систему заходів правового, організаційно-управлінського, фінансово-економічного, освітнього, інформаційного характеру, спрямованих на створення необхідних умов для свідомого вибору молодими людьми свого життєвого шляху. Молодь є важливим елементом сучасного українського суспільства і ключовим фактором соціального та економічного прогресу країни, творчим і потужним ресурсом, який буде визначати вектор і напрям майбутньої державної політики.

Насамперед, завдання молодіжної політики - сприяти ефективній соціалізації і адаптації молодих людей, які зможуть самі про себе подбати і зробити свій посильний внесок у розвиток держави та громади.

Підвалини молодіжної політики в незалежній Україні було закладено з прийняттям Верховною Радою України Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (15 грудня 1992 р.), Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (5 лютого 1993 р.), Закону України "Про молодіжні та дитячі громадські організації" (01 січня 2016р.) та Закону України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" (01 січня 2017р.) та ін., якими визначаються загальні засади створення організаційних, соціально-економічних, політико-правових умов соціального становлення та розвитку молоді, основні напрями реалізації державної молодіжної політики в Україні.

Відповідно до статті 1 вищезгаданого Закону, молодь, молоді громадяни - громадяни України віком від 14 до 35 років. На території Летичівського району проживає 9 480 осіб з числа молоді, з них на території Летичівської ОТГ – 7 584 особи, у Меджибізькій ОТГ – 1 896 осіб.

Процес децентралізації влади переміщує акцент з централізованого управління на місцеве самоврядування, визначає пріоритет громадського залучення та соціальної активності молоді, формує новий підхід організації діяльності – від «роботи з молоддю» до «молодіжної участі».

Події, які відбулися в Україні 2014 р. і продовжуються зараз, характеризуються піднесенням громадянської зрілості населення. Внаслідок цього загострилися проблеми національно-патріотичного виховання, внутрішнього переміщення, забезпечення житлом вимушено переміщених молодих осіб; військової мобілізації та участі молоді у військових операціях; адаптації молоді після демобілізації з зони бойових дій, соціалізації молодих людей, які отримали інвалідність під час проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил; внутрішньої та зовнішньої міграції молоді; особливо еміграції молоді.

Аналізуючи сучасний стан організації публічного управління у сфері реалізації молодіжної політики, за рівнем реалізації молодіжну політику можна поділити на: національний (загальнодержавний); регіональний (обласний та районний); місцевий рівні.

Зокрема, загальнодержавний рівень – центральні органи виконавчої влади (Міністерство молоді та спорту України, інші міністерства та центральні органи виконавчої влади, до повноважень яких відносяться окремі повноваження у сфері молодіжної політики, зокрема Міністерство освіти та науки України, Міністерство соціальної політики України тощо);

На регіональному рівні – місцеві органи державної виконавчої влади зі своїми структурними підрозділами по роботі з молоддю;

На місцевому рівні – органи місцевого самоврядування, їх виконкоми в особі спеціалізованих структурних підрозділів, соціальні служби для молоді (у т.ч. центри соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді), молодіжні установи.

Своєрідність процесу формування й реалізації державної молодіжної політики в умовах децентралізації полягає в тому, що як інститутам влади, так і громадянському суспільству необхідно враховувати регіональні особливості, історичні цінності та традиції кожного регіону у роботі з молоддю, а також сучасні потреби молодих громадян, суспільства і держави з урахуванням євроінтеграційного курсу України.

Відповідно до цих потреб у грудні 2017 р. Міністерство молоді та спорту України представило модель реалізації молодіжної політики на рівні об'єднаних територіальних громад, де важливим елементом є необхідність створення підрозділу з реалізації молодіжної політики в об'єднаних територіальних громадах. Однак, як свідчать дані поточних звітів, фінансової спроможності для створення окремого структурного підрозділу в об'єднаних територіальних громадах здебільшого не вистачає, тому виникає потреба поєднання молодіжного напрямку з іншими. Так, спостерігається тенденція до створення департаментів гуманітарного розвитку, до яких, окрім молодіжних, входять ще й управління соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, культури та спорту.

Такий стан речей призводить до суперечливих результатів. З одного боку, ця функціональна інтеграція може розширювати координаційні зв'язки між відповідними напрямами та спрощувати взаємодію відповідних структур. Але, з іншого, відсутність вузькопрофільного структурного підрозділу зменшує значимість відповідного напрямку, й може негативно позначатись на якості проведених заходів, фінансуванні та стані кадрового забезпечення.

З ініціативи Асоціації міст України розроблено примірні положення структурних підрозділів міської (селищної, сільської) ради, у тому числі відділу освіти, молоді та спорту. Але, це типові положення виокремлює освіту, як пріоритет забезпечення захисту прав та інтересів дітей. Тобто, робота з молоддю не визначена одним із напрямів діяльності виконкомів. Для реалізації молодіжної політики, робота з молоддю має стати одним із пріоритетних напрямів роботи місцевих органів виконавчої влади. У громадах Лещинського району створені структурні підрозділи з питань освіти, які також реалізують і молодіжну політику.

Сучасні тенденції міграційного руху молодого населення України з орієнтацією на високорозвинені регіони та іноземні країни ставлять перед громадами першочергові завдання – створення умов для особистісного становлення, соціальної активності та зайнятості молодих осіб, щоб вони залишалися мешкати, працювати у громаді та брали активну участь у її розбудові й розвитку.

Одним із варіантів забезпечення балансу державних і громадських впливів у молодіжному середовищі є розроблення та прийняття на регіональному рівні місцевих цільових молодіжних програм, де до реалізації молодіжної політики, подібно до німецької практики, залучають одночасно і органи влади, і широкі суспільні кола та молодіжні організації.

З даною метою у 2016 р. була прийнята Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016 – 2020 рр. (далі – Державна програма). Там, з-поміж інших векторів окремий акцент

зроблено на «посиленні ролі молоді у суспільно-політичному житті держави та становленні її як одного із ключових суб'єктів державної політики у молодіжній сфері», що відповідає основним викликам сучасності та євроінтеграційним намірам України, приділено окрему увагу категорії молоді, що постраждала від подій в Криму та Донбасі тощо.

Концепцією Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 рр., розробленої на підставі наукового аналізу стану та проблем розвитку української молоді та основних програмних вимог Стратегії розвитку державної молодіжної політики України на період до 2020 року, Хартії основних прав Євросоюзу, Європейського пакту в інтересах молоді, Молодіжної стратегії Європейського Союзу та інших міжнародних документів, одним з пріоритетних напрямів визначено розвиток громадянської активності молоді.

Відповідно до Державної програми у Хмельницькій області розроблено та прийнято цільову соціальну програму молодіжної політики “Молодь Хмельниччини” на 2016-2020 роки, з аналогічними пріоритетними напрямками її реалізації.

Саме тому і Летичівською селищною радою прийнято Цільову соціальну програму «Молодь Летичівщини» на 2018-2022 роки, яка затверджена рішенням 45 сесії VII скликання Летичівської селищної ради №11 від 22.12.2017 року. Метою Програми є створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації молоді Летичівської громади, формування її громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості. Програма передбачає концентрацію зусиль на таких пріоритетних завданнях: формування громадянської позиції і національно-патріотичне виховання - шляхом здійснення заходів, спрямованих на відродження національно-патріотичного виховання, утвердження громадянської свідомості і активної життєвої позиції молоді; здоровий спосіб життя молоді - шляхом здійснення заходів, спрямованих на популяризацію та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді; розвиток неформальної освіти - шляхом здійснення заходів, спрямованих на набуття молодими людьми знань, навичок та інших компетентностей поза системою освіти, зокрема шляхом участі у волонтерській діяльності; зайнятість молоді - шляхом створення умов та здійснення заходів, спрямованих на працевлаштування молоді (забезпечення первинної і вторинної зайнятості та самозайнятості молоді).

Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації даної Програми, складає 250 тис. грн., в тому числі: у 2018 році - 40 тис. грн.; у 2019 та 2020 роках - по 45 тис. грн. коштів місцевого бюджету щорічно.

Головними ресурсами реалізації молодіжної політики на рівні територіальної громади є активна участь молоді у житті об'єднаних територіальних громад та скоординована діяльність усіх суб'єктів, що працюють з дітьми та молоддю (міжвідомча взаємодія) та залучення до співпраці представників громадського сектору та бізнесу (міжсекторальна взаємодія).

Забезпечення системної молодіжної роботи передбачає:

- координацію діяльності структур різної підпорядкованості на рівні територіальної громади;
- запровадження системної роботи з молоддю з використанням «ресурсної бази» різних установ та відомств;
- забезпечення організаційної і фінансової підтримки молодіжних ініціатив;
- інформаційне забезпечення, формування інформаційного простору щодо молодіжної роботи та участі молоді у житті громади.

Зважаючи на реалії України, можна звернутись до фінської практики, де діють Молодіжні комісії (Молодіжні ради), які можуть стати тим органом, через який молодь матиме змогу активно залучатися до державно-управлінської діяльності. Саме тому, 14 січня 2019 р., Міністерство молоді та спорту України розробило типові положення про молодіжні ради. У даному положенні, у деякій мірі, враховано досвід Фінляндії щодо створення молодіжних рад на зразок молодіжних комісій у Фінляндії. На нашу думку, створення молодіжних рад сприятиме перетворенню їх з органів дорадчого характеру в структури з реальними управлінськими повноваженнями. Запрацював також веб-сайт з покроковою інструкцією для створення та запуску молодіжних рад у малих громадах.

Даною можливістю скористалися фахівці у сфері молодіжної політики в Летичівській ОТГ Хмельницької області та мають у цьому напрямку вже певні напрацювання. З метою розвитку молодіжного руху в Летичівській громаді, широкого залучення молоді до вирішення важливих питань громади, забезпечення формування та реалізації молодіжної політики на місцевому рівні, створення системи постійного діалогу молоді та органу місцевого самоврядування, керуючись Постановою Кабінету Міністрів України №1198 від 18 грудня 2018 року «Про затвердження типових положень про молодіжні консультативно-дорадчі органи», відділом освіти, молоді та спорту Летичівської селищної ради ініційовано створення консультативно-дорадчого органу «Молодіжна рада» при Летичівській

ОТГ. Молодіжна рада створена рішенням сесії Летичівської селищної ради 23 квітня 2019 року.

На виконання завдань державної та обласної програм у районі проводилася низка заходів, спрямованих на реалізацію державної молодіжної політики. Зокрема, з 07 по 11 червня 2019 року на території мальовничого села Марківці розташувалося військово-патріотичне оздоровче наметове містечко «Летичівська січ», адже саме тут проходив збір дитячо-юнацької військово-спортивної патріотичної гри Українського козацтва «Сокіл» («Джура»).

Ініціатором проведення даних заходів є Летичівський селищний голова Ігор Тисячний, який докладає максимум зусиль для того щоб молодь Летичівської громади виховувалась у душі патріотизму, любила та поважала свою рідну землю.

Участь у заході, що проводився вчетверте, прийняли вісім навчальних заклади Летичівської громади: рій «Хортиця» (Вербецька ЗОШ), рій «Патріот» (Гречинецький НВК), рій «Козаки UA» (Голенищівський ліцей); рій «Вовки» (Летичівський НВК №2), рій «Соколи» (Летичівський НВК №1), рій «Козацька чайка» (Летичівський ліцей №3), рій «Відважні козаки» (Новокостянтинівський ліцей), рій «Козацька фортеця» (Суловецький ліцей).

Протягом п'яти днів юні мешканці наметового містечка «Летичівська січ» не тільки оздоровлювалися та відпочивали, а ще гарно проводили час, гідно представляли свої рій (конкурс «Ватра»), навчалися стріляти (конкурс «Стрільба»), долали смугу перешкод (конкурс «Смуга перешкод»), перевіряли свої знання з історії України (конкурс «Відун»), змагалися у вправності маршового кроку (конкурс «Впоряд»), поповнювали знання з саперної підготовки (конкурс «Саперна підготовка») та медичних знань (конкурс «Рятівник»), палили ватру, перемагали у спортивних змаганнях з футболу та волейболу, відпочивали на чудовій дискотеці та навчалися, як правильно розташовувати намети.

За час перебування у наметовому містечку «Летичівська січ» для дітей продумана та проведена працівниками навчальних і позашкільних закладів Летичівської громади цікава розважальна програма: спортивний флешмоб «Тімблдинг», квест «Стежками січовиків», розважальне шоу «За ким останнє слово», квест «Пропала булава», розваги «Ігрова мозаїка», «Ігри народів світу», Шоу «Супер – інтуїція».

На території Меджибізької ОТГ також проведено збір дитячо-юнацької військово-спортивної патріотичної гри Українського козацтва «Сокіл» («Джура») метою якого є національно-патріотичне та духовне виховання учнівської молоді на ідеях козацького лицарства та козацьких традицій.

У закладах загальної середньої освіти району пройшла інформаційно-просвітницька акція до Всесвітнього дня пам'яті людей, які померли від СНІДу, спрямована на популяризацію та пропаганду здорового способу життя, підвищення рівня інформування молоді з питань профілактики тютюнопаління, алкоголізму, наркоманії, захворювань на ВІЛ/СНІД.

Велику зацікавленість у шкільній молоді викликав Загальнонаціональний правопросвітницький проект «Я маю право», метою якого стало підвищити юридичну грамотність українців та сформувати нову правову культуру в суспільстві. Це масштабна реформа правової свідомості, яка забезпечує сталий розвиток України як сучасної демократичної держави, активізацію та розвиток правової освіти та виховання молоді в умовах демократії, гуманізму, толерантності та верховенства права.

За участі учнівської молоді організовуються інформаційно-просвітницькі заходи, акції, спрямовані на популяризацію здорового способу життя “Маршрут безпеки”, “Молодь обирає здоровий спосіб життя”, “Галлявина здоров’я” тощо.

З нагоди святкування Дня Соборності молодь містечка Летичева взяла участь у флешмобі "Єдина країна". Аналогічні акції здійснює учнівська молодь району і на день вишиванки та святкування Дня Європи.

Метою Всеукраїнського фестивалю-конкурсу «Молодь обирає здоров’я», у якому активну участь приймають заклади загальної середньої освіти району, є: популяризація та пропаганда здорового способу життя, запобігання негативним проявам серед дітей і молоді, виявлення та підтримка талановитої молоді.

Щороку шкільна молодь приймає активну участь у проведенні 3-х денних навчально-польових зборів з учнями 11 –х класів закладів загальної середньої освіти з метою підготовки допризывної молоді для служби у Збройних Силах України. Даній меті присвячена також щорічна участь в обласних військово-патріотичних змаганнях, присвячених пам'яті Героя Радянського Союзу Онищука Олега Петровича та Хмельницькій обласній спартакіаді серед допризывної молоді,

Одним з пріоритетних напрямів профорієнтаційної роботи Летичівської служби зайнятості є проведення превентивної роботи серед учнівської молоді з питань підвищення мотивації до свідомого

вибору професій, сприяння професійному самовизначенню молоді на основі усвідомлення особистих нахилів та можливостей, здібностей та інтересів.

Так, протягом січня-лютого цього року провідний фахівець з профорієнтації Летичівської районної філії Хмельницького ОЦЗ Інна Данчук відвідала заклади загальної середньої освіти району. Під час профорієнтаційних семінарів учнівська молодь була поінформована про світ професій, ринок праці області та району, актуальність робітничих професій, реальний попит роботодавців на робітників, важливість вибору першої професії, особливості працевлаштування в сучасних умовах, можливість безкоштовного навчання за сприянням служби зайнятості.

Багатьом випускникам освітніх закладів району було презентовано платформу державної служби зайнятості для профорієнтаційного онлайн-консультування «Моя професія: консультаційна мережа». Учні випускних класів, які виявили бажання пройти онлан-тестування були зареєстровані в даній програмі.

Протягом минулого року на реалізацію заходів з питань молодіжної політики Летичівською селищною радою було використано 37 тисяч грн., зокрема на проведення фестивалю-конкурсу «Молодь обирає здоров'я» - 3 тис. грн., збір дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») – 32 тис. грн., заходи, присвячені Міжнародному Дню молоді – 2 тис.грн. На аналогічні заходи та на фінансування молодіжної команди з волейболу с.Голосків для участі у всеукраїнських змаганнях Меджибізькою селищною радою використано 277 тис.грн.

У 2019 році на заходи щодо реалізації державної молодіжної політики у Летичівській ОТГ передбачено кошти в сумі 45 тис.грн та у Меджибізькій ОТГ – 10 тис.грн., у 2020 році – у таких самих розмірах.

У Летичівській ОТГ реалізуються і інші цікаві проекти у сфері молодіжної політики, зокрема участь закладів загальної середньої освіти у Всеукраїнському проекті прищільних мовних таборів з іноземними волонтерами GoCamp. Летичівський ліцей №2 за даним проектом працював у 2019 році, у 2020 році з 840 заявок вибором право і Летичівський ліцей №1.

Шкільні новини, зокрема і в роботі з шкільною молоддю, знімають учні Летичівського ліцею №2. Вони організували шкільну телестудію Gymnasium TV, проект якої був одним з переможців бюджету участі Летичівської ОТГ та вибором 150 тисяч гривень на реалізацію.

Регіональний збір лідерів та координаторів учнівського самоврядування серед шкільної молоді на тему «Формування патріота своєї Батьківщини» у березні 2017 року також відбувся у Летичеві. У заході взяли участь представники із Летичівської, Меджибізької, Старосинявської об'єднаних територіальних громад, Деражнянського, Хмельницького районів та м. Хмельницького.

На даному заході теоретичний модуль розпочала заступник директора з виховної роботи Летичівського ліцею №1 Галина Кунинець із питанням «Формування патріотизму в учнів на позакласних заходах». Галина Михайлівна розповіла про напрями та форми роботи, за якими у закладі реалізується національно-патріотичне виховання. Її розповідь продовжила Валерія Балинська, президент Школи Лідерів Летичівського ліцею №1, розкривши особливості та тонкощі організації волонтерського руху серед учнівської молоді, їх напрацювання та здобутки.

Продовжила представлення форм роботи у з молоддю у даному закладі Ніцевич Марія, лідер Центру дозвілля та культури учнівського самоврядування Школи Лідерів. Вона наголосила, що виховання патріотизму – необхідна умова формування людини ХХІ століття і презентувала проекти «Пізнай героя», «Голокост і Летичівщина. Досліджуємо. Вивчаємо. Пам'ятаємо», «Рух Опору на Летичівщині», «Шануємо борців проти тиранії», фото-проект «Повертайся живим», які були організовані у ліцеї лідерами учнівського самоврядування.

Практичний модуль був представлений тренінгом на розвиток лідерських здібностей «Ази лідерства», який провела з об'єднаною командою учнів та їх наставників Бізюра І.В. А рій «Соколи» продемонстрував фрагмент гри «Ватра», що є прикладом реалізації виховання патріота на засадах козацької педагогіки.

Цікаві проекти у молодіжній сфері реалізують й інші заклади загальної середньої освіти Летичівського району. Зокрема, Летичівська гімназія – школа козацького гарту, на базі якої успішно діє осередок Летичівського козацького куреня “Летичівська Січ”, мета якого – виховання молоді на кращих зразках нашої історичної минувшини, козацьких традицій.

У закладі обрана козацька старшина, яка координує діяльність козацького осередку шкільного об'єднання “Летичівська Січ”, створено зал Українського козацтва, в ландшафтному парку гімназії створено зону для “Летичівської Січі”. Традиційними є виховні заходи: День українського козацтва, свято Покрови, де відбувається урочиста посвята в козаки та джури, Велике Козацьке коло, проведення козацького турніру “Лицарська вежа”, військово-спортивна гра “Сокіл-лицар”.

Щороку проходить літнє таборування в найкращих куточках Летичівщини з проведенням конкурсів, змагань, фестивалів козацької пісні. По закінченню таборування учні отримують спеціальне свідоцтво про те, що громадянин України свою першу дистанцію шляхом життя пройшов на Летичівській землі по Кармелюковій стежці. Рій джурів "Вовки" – неодноразовий переможець районних та учасник обласних та Всеукраїнських зборів військово-патріотичної гри "Сокіл-Джура", зборів українського козацтва.

У Требуховецькій загальноосвітній школі I-III ступенів активно впроваджуються методи козацько-лицарського виховання, козацькі цінності, народні традиції. Заклад освіти є духовною вершиною національних етико-моральних здобутків української культури, що продовжують жити в історичній пам'яті, національній свідомості, культурі і мистецтві нашого народу, серці й душі кожного свідомого українця. Педагогічний колектив бере активну участь в козацькому молодіжному русі, розбудові Подільської молоді січі, веде пропаганду козацького способу життя. Організовує та проводить різноманітні козацькі змагання та конкурси, козацькі випробовування.

Унікальна козацька молодіжна програма "Восьма Січ" реалізується шляхом організації цілеспрямованого системного напрямку в навчально-виховному процесі в позаурочний час. За вагомий внесок у справу відродження та розвитку Українського козацтва, ствердження української національної ідеї, активне виховання молоді в козацьких традиціях та звичаях директор школи Попадюк Тетяна нагороджена орденом "Івана Богуна".

Отже, підсумовуючи вищенаведене, сільські/селищні/міські ради, об'єднані територіальні громади зобов'язані формувати державну молодіжну інфраструктуру, підтримувати та фінансувати, створювати молодіжні центри, сприяти молодіжній роботі, оцінювати її ефективність тощо. Молодіжна політика в громаді повинна охоплювати усі сфери відповідальності по роботі з молоддю (освіта, працевлаштування та розвиток підприємництва, культурний розвиток, соціальний захист тощо) та передбачати використання існуючих установ/закладів або формування нової структури, якщо її немає з урахуванням функцій різних відповідальних суб'єктів на місцевому рівні.

Організація молодіжної роботи на рівні громади передбачає врахування усіх наявних ресурсів та налагодження взаємодії між спеціалістами різних сфер діяльності та залучення до співпраці представників громадського сектору та бізнесу (міжсекторальна взаємодія: влада-бізнес-громадськість). В умовах децентралізації зростає також роль виконавчих комітетів об'єднаних територіальних громад у визначенні напрямів та забезпеченні реалізації молодіжної політики.

В умовах модернізації суспільства та зростаючих вимог до людського капіталу публічне управління у молодіжній політиці повинне стати інструментом розвитку й перетворення країни. Першочерговим завданням держави у сфері підтримки підприємницьких ініціатив молоді є створення сприятливого бізнес клімату, сприяння започаткуванню власної справи. Також для розвитку молодіжної політики є відхід від патерналістської моделі державної політики щодо молоді та розширення співпраці з громадськими і благодійними організаціями, запровадження ефективних механізмів партнерства та взаємодії. Такий підхід цілком виправдав себе в країнах Європейського Союзу.

Методичне сприяння з боку держави молодіжним організаціям, залучення коштів місцевих бюджетів для фінансування молодіжних програм, створення нових механізмів стимулювання будівництва доступного житла для молоді, впровадження дієвої системи гарантування першого робочого місця та підтримка підприємницьких ініціатив молоді здатні не тільки зняти соціальну напругу в молодіжному середовищі, а й надати нову енергію розвитку суспільства.

Успіх здійснення публічного управління у сфері молодіжної політики, значною мірою, залежить від дотримання основного принципу, закладеного в Європейській хартії участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівнях: жодного управлінського рішення для молоді без участі молоді. Цей принцип має бути практично втілений в життя як на загальнодержавному, так і локальному рівні публічного управління та адміністрування.

Список використаних джерел

1. Касян Т.П. "Державне управління цінностей орієнтації молоді в Україні: патріотичне виховання", - Магістерська робота, - 72 с.
2. Модель участі молоді [Електронний ресурс] // Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ). – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/40791>.
3. Молодіжна політика в умовах децентралізації. Методичні рекомендації для спеціалістів, які реалізують державну політику в молодіжній сфері / за ред. І.В. Пешої. – 2-е вид. – Київ: ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2019. – 40 с.
4. Молодіжні центри. Основні принципи та засади: Методичні рекомендації [Електронний

ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://decentralization.gov.ua/youth/molodizhni-tsenry-v-hromadakh>.

5. Навчальний посібник «Молодіжна політика в ОТГ» в рамках програми «Молодіжний працівник», Київ, 2018.

6. Навчальний посібник для тренерів у сфері підготовки молодіжних працівників / Міністерство молоді та спорту України, Преставництво ООН в Україні, Державний інститут сімейної та молодіжної політики / О. Мурашкевич, І. Сущенко, К. Савчук, О. Юрик – К.: ТОВ «Компанія ВАІТЕ», 2014. – 213 с.

7. Наказ Про затвердження Національного знаку якості та критеріїв якості для молодіжних центрів [Електронний ресурс] // Міністерство молоді та спорту України. – 28. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1061-17>.

8. Національна скаутська організація ПЛАСТ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.plast.org.ua/>

9. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті [Електронний ресурс] // Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи – Режим доступу до ресурсу: <https://rm.coe.int/168071b58f>.

10. Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Порядку реалізації програми «Молодіжний працівник» [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.dsmsu.gov.ua/media/2018/04/23/1/Postanova_na_sait_proekt_mol_pracivnik.pdf. 108

11. Постанова Про затвердження Державної цільової соціальної програми "Молодь України" на 2016-2020 роки [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://dsmsu.gov.ua/media/2016/03/12/7/povnij_tekst_ostatochno_1.pdf.

12. Постанова про Типове положення про молодіжний центр [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-p#n18>.

54. Програма «Молодіжний працівник» [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: www.youth-worker.org.ua.

ПРОЄКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЗАШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЗАСОБАМИ КРАЄЗНАВСТВА У УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Майдибура Альона Василівна,

завідувач краєзнавчо-екскурсійного відділу КПНЗ «Київський центр дитячо-юнацького туризму, краєзнавства та військово-патріотичного виховання»

Слово «проект» у перекладі з латинської мови означає «кинутий уперед, задум, план» тощо. Метод проектів – освітня технологія, спрямована на здобуття учнями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них специфічних умінь і навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку. Аналіз впровадження технології в освітній процес низки країн світу свідчить, що методологія методу проектів стає домінуючою.

Великою перевагою проектної діяльності є вміння, які набувають учні, вихованці, а саме:

- ✓ планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати;
- ✓ використовувати багато джерел інформації;
- ✓ самостійно збирати і накопичувати матеріал;
- ✓ аналізувати, співставляти факти, аргументувати свою думку;
- ✓ приймати рішення;
- ✓ установлювати соціальні контакти (розподіляти обов'язки, взаємодіяти один з одним);
- ✓ створювати «кінцевий продукт» – матеріальний носій проектної діяльності (доповідь, реферат, фільм, календар, журнал, проспект, сценарій);
- ✓ підготувати цикл занять з тем, які зацікавили б учнів, вихованців;
- ✓ представляти створене перед аудиторією;
- ✓ оцінювати себе та інших.

Класифікація проектів може здійснюватись за такими ознаками:

1. Домінуюча в проекті діяльність (дослідницька, пошукова, творча, рольова, інформаційно-прикладна);
2. Предметно-змістова складова (моно- або міжпредметні проекти);
3. Характер координації проекту (з відкритою координацією або з прихованою координацією);

4. Характер контактів (внутрішні: учні, вихованці певної групи освітнього закладу, регіону, країни; та міжнародні: різних країн);
5. Кількість учасників проекту (індивідуальний, груповий, масовий);
6. Термін виконання проекту – короткотривалий (заняття), середньотривалий (від тижня до місяця), довготривалий (декілька місяців).

Якщо звернутися до іншої класифікації – *за методом або видом діяльності*, яка домінує в проекті, – то досвід роботи КПНЗ «Київський центр дитячо-юнацького туризму, краєзнавства та військово-патріотичного виховання» свідчить, що практично кожен з зазначених нижче видів має своє відображення у діяльності краєзнавчо-екскурсійного відділу Закладу:

1. *Дослідницькі проекти*. Потребують чітко продуманої структури, визначеної мети, актуальності проекту для всіх учасників, соціальної значимості, продуманих методів роботи (*Конкурс-гра юних краєзнавців м. Києва «Краєзнавчий калейдоскоп», Загальноміський етап Всеукраїнської краєзнавчої акції «Українська революція: 100 років надії та боротьби», Міська першість учнівської молоді «Краєзнавчий крос-похід»*).

2. *Творчі проекти*. Зазвичай не мають чітко продуманої структури, вона розвивається, підпорядковуючись інтересам учасників проекту. Оформлені результати можуть бути у вигляді збірника, сценарію, програми свята тощо (наприклад, *Літературний конкурс учнівської молоді м. Києва «Тобі, Україно, моє слово і діло!»*, в основі якого створення дітьми поетичних, прозових творів, котрі увійдуть до збірника).

3. *Ігрові проекти*. Структура таких проектів залишається відкритою до їхнього закінчення. Учасники беруть на себе певні ролі. Результати можуть визначатися на початку проекту або до його завершення. Найвищим є високий ступінь творчості (*Міська гра-конкурс «Краєзнавчий квест», Тематична гра-конкурс учнівської молоді м. Києва «Музейний квест»*).

4. *Інформаційні проекти*. Спрямовані на збір інформації, її аналіз та узагальнення фактів. Потребують чіткої структури, можливостей систематичної корекції під час проектної діяльності (*Довгострокова міська акція учнівської молоді м. Києва «Пізнай свій край – пізнай себе, Міський етап Всеукраїнського конкурсу екскурсиводів музеїв закладів освіти «Край, в якому я живу»*).

До обов'язкових структурних елементів належатимуть: мета проекту –результат (стаття, реферат, доповідь, відеоматеріали тощо); предмет інформаційного пошуку – поетапність пошуку з визначенням результатів –аналітична робота над зібраними фактами – висновки – корекція, у разі потреби подальший пошук інформації – аналіз нових даних – висновки – оформлення результатів.

5. *Практично орієнтовані*. Відзначаються чітко визначеним із самого початку результатом діяльності учасників проекту, який зорієнтований на соціальні інтереси самих учасників роботи (газета, документ, відеофільм, спектакль, програма дій, проект закону, довідковий матеріал тощо). Потребують продуманої структури, навіть сценарію діяльності учасників із визначенням функцій кожного. Дуже важливо добре організувати координаційну роботу через обговорення, корекцію спільних дій, презентацію отриманих результатів та можливих способів використання їх на практиці, зовнішню оцінку проекту (*Медійний пошуково-дослідницький конкурс учнівської молоді м. Києва «Українці в лавах Об'єднаних Націй перемогли агресора», приуроченого перемозі над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років, відзначенню у 2020 році Дня пам'яті та примирення і перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років*).

Є й такі проекти, котрі спрямовані на багатопланованість знань, умінь та навичок учнів, вихованців. Доволі часто дані проекти базуються на змішуванні різних видів діяльності, що не дозволяє їх чітко класифікувати у чистому вигляді (*Фестиваль краєзнавчого активу м. Києва «Свою Україну любіть!»*, *Туристсько-краєзнавчий зліт учнів закладів освіти м. Києва*).

Під час карантину, в умовах *дистанційного навчання*, метод проектів перейшов в єдиний можливий простір своєї реалізації – простір Інтернету, дещо змінивши звичні для освітян форми роботи з учнівською молоддю. Використовуючи потужності сучасної «всесвітньої павутини», ми теж змогли адаптуватися до нових умов, перейти на нову ланку спілкування, навчання, виховання дітей та юнацтва.

Поглиблене дослідження роботи з системою Google, Інтернет-додатками learningapps, Zoom; використання платформи соціальної мережі «Facebook» тощо дали можливість створити нові проекти, принагідні для використання у повсякденній діяльності як учителя, так і фахівця з позашкільної освіти. Як приклади з досвіду роботи нашого відділу у цей період можуть слугувати Інтернет-проекти: *«Дистанційне навчання. Краєзнавчий калейдоскоп» (для 5-11 кл.)*, який передбачає і навчання, і перевірку здобутих вихованцями знань з різних напрямів краєзнавства; *«Медійний пошуково-дослідницький конкурс учнівської молоді м. Києва «Українці в лавах Об'єднаних Націй перемогли*

агресора», під час якого діти разом з батьками відшукували відомості та створювали відеоролики про долі родичів – учасників, свідків Другої світової тощо.

Сьогодні метод проектів вважається одним із перспективних видів навчання, тому що він створює умови для творчої самореалізації учнів, підвищує мотивацію для отримання знань, сприяє розвитку їхніх інтелектуальних здібностей. Учні набувають досвіду вирішення реальних проблем з огляду на майбутнє самостійне життя, які проектують у навчанні.

Список використаних джерел

1. Використання проектних технологій на уроках зарубіжної літератури [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/in_lit/9606.
2. Зазуліна Л. В. Педагогічні проекти: науково-метод. посіб. / Л. В. Зазуліна. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2006. – 40 с.
3. Ісаєва Г. Метод проектів – ефективна технологія навчання [Електронний ресурс] / Методика і технологія – Режим доступу до ресурсу: <https://osvita.ua/school/method/technol/1415/>.
4. Метод проектів. [Електронний ресурс] / Характеристика методу проектів. – Режим доступу до ресурсу: <https://sites.google.com/site/harakteristikametoduproektiv6/metod-proektiv>.
7. Полат Е. Что такое проект? / Полат Е., Петрова И., Бухаркина М., Моисеева М. // Відкритий урок. – 2004. – № 5–6.

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Тернімова Віталія Михайлівна,

методист Науково-методичного центру м.Енергодар Запорізької області

Музеї у сучасному суспільстві розглядаються як невід'ємна складова його соціокультурного простору. Музей – це установа, яка накопичує знання, що зберігаються для наступних поколінь, це матеріалізована пам'ять народу. Особлива роль належить музеям історичного, краєзнавчого та етнографічного профілів, які створені при закладах освіти, тому що вони – осередки національно-патріотичного виховання, своєрідні лабораторії, де відбувається формування ціннісних орієнтирів і громадянської самосвідомості здобувачів освіти.

Модернізація сучасної української освіти передбачає практичну інтеграцію музейного та освітнього простору. Музейна педагогіка стає потужним інструментом для виховання особистості, стимулювання її творчої активності та інтелектуального розвитку.

Музейна педагогіка базується на принципах, викладених в Концепції національно-патріотичного виховання:

- принцип національної спрямованості, що передбачає формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, українського народу, шанобливого ставлення до його культури;
- принцип полікультурності, що передбачає спроможність сприймати українську культуру як невід'ємну складову культури загальнолюдської;
- принцип історичної та соціальної пам'яті, спрямований на збереження духовно-моральної і культурно-історичної спадщини українців;
- принцип міжпоколінної наступності, яка зберігає для нащадків зразки української культури, етнокультури народів, що живуть в Україні.

Як закладу освіти забезпечити необхідні умови для виховання громадянина-патріота? Одним із шляхів є активне використання потужного потенціалу музейної педагогіки, впровадження в освітній процес її різноманітних форм та методів.

Насамперед необхідно спонукати учнів до участі у створенні музею та поповненні фондів колекцій та експозицій. Цьому факту може сприяти проектна діяльність. Впровадження таких проектів, як: «Стежками рідного краю», «Захист Нікопольського плацдарму. Сторінками історії», «Мій родовід», «Історія Запорізького козацтва», «Рушники вишивані» дозволяє дітям не тільки знайомитися з історією свого краю, а й знайти цікаві експонати для шкільних музеїв. Шкільні музеї нашого міста поповнюються знахідками з археологічних та краєзнавчих учнівських експедицій. Також збагачують скарбницю музеїв новими експонатами мешканці міста та району. Так нещодавно шкільні музеї нашого міста поповнилися колекцією експонатів Козацької доби, грошових купюр різних часів, особистими речами добровольців АТО.

Ще одним кроком залучення до музейної педагогіки є екскурсійна діяльність учнів, яка сприяє формуванню активної громадянської позиції, здатності до критичного мислення, почуття відповідальності. Підготовка і проведення екскурсії в шкільному музеї – непроста справа, вона вимагає наполегливості, знань, спеціальних навичок. Особливої уваги потребують тематичні екскурсії, які спонукають учнів до занурення у тему. Формуванню громадянської самосвідомості сприяють тематичні екскурсії, присвячені героїчній боротьбі українського народу за самовизначення і творення власної держави: «Славетна козацька доба», «Кирило Розумовський – останній гетьман Лівобережної України», «Терени творення України. Держава Україна та її сусіди», «Національно-визвольна війна Б. Хмельницького». Формуванню ціннісного ставлення до культурної спадщини українського народу сприяють тематичні екскурсії: «Мальовнича моя Україна», «Історія української вишиванки», «Україна музична», «Українська лялька-мотанка».

Важливим аспектом музейної педагогіки у формуванні громадянина-патріота відіграють музейні уроки, під час яких формуються ключові компетентності здобувачів освіти. Музейні уроки завжди цікаві для учнів, адже вони проводяться безпосередньо з використанням експозиції музею. Ця форма організації музейно-педагогічного процесу має чітко виражений адресний характер й розрахована на колективну роботу з групою учнів (шкільним класом). Особливість музейного уроку полягає в реалізації задач шкільної освіти у середовищі музею, що потребує не тільки серйозної підготовки школярів, учителя, екскурсовода, а й перевірки рівня засвоєння учнями нових знань за допомогою створення механізму «зворотного зв'язку». Кінцевий результат музейного уроку з точки зору комунікаційної теорії – «комунікація, що відкладена у часі», коли вплив музею продовжує відчуватися на наступних уроках.

Доцільним є використання музейних уроків під час вивчення навчальних предметів у початковій школі: «Я досліджую світ», «Українська мова», «Читання», «Мистецтво», «Природознавство»; в основній і старшій школі це такі предмети, як: «Українська мова», «Українська література», «Історія», «Мистецтво», «Народознавство» та ін. Цікавими прикладами музейних уроків в закладах освіти нашого міста стали уроки з таких тем: «Великі досягнення малих українців», «Історія та традиції мого краю», «Як дбали про своє ім'я запорізькі козаки», «Як з'явилася перша книга», «Козацька республіка», «Заповіт» – твір, що єднає минуле, теперішнє і майбутнє», «Побут та звичаї Запорізької Січі на прикладі твору М. Гоголя «Тарас Бульба», «Друга світова війна та її наслідки» та ін.

Музейний урок можна провести у формі квесту, що дає можливість учням стати учасниками музейно-ігрового поля. Фундаментом для формування їхньої історичної свідомості є проведення тематичних квестів: «Україна починається з тебе», «Сторінками історії України», «Соборна Україна: від ідеї до життя», «100-річчю Української революції присвячується», «Історія одного листа», «Шляхами Другої світової».

Цікаво, якщо шкільний музей буде «контактним», де діти можуть не тільки роздивитися, але й відчувати експонат на дотик: доторкнутися до струни старовинної бандури, відчувати поверхню глиняного глечика, перегорнути сторінки книги минулого століття.

Важливо, щоб шкільний музей став справжнім культурно-просвітницьким осередком закладу освіти. Зустрічі з цікавими людьми, організація тематичних тимчасових виставок до пам'ятних дат, проведення виховних заходів та майстер-класів сприяють формуванню духовних цінностей українського патріота: почуття національної свідомості, гідності, любові до українського народу. Так в одному з музеїв закладів освіти нашого міста відбулася зустріч з місцевою поетесою, яка презентувала авторську збірку віршів. Цікавими для учнів стали майстер-класи з гончарства, вишивки рушників, розпису писанок, які були проведені саме у приміщенні музею, що створило неповторний народний колорит та творчу атмосферу. Шкільний музей одного із закладів освіти став локацією для тимчасової виставки місцевого краєзнавця на тему «Хрест в мистецтві та історії України». Свято «Відлуння часів Другої світової війни» відбулося у музеї позашкільного закладу під час відкриття нової експозиції археологічних знахідок Другої Світової війни. *Серед запрошених були ветерани Другої Світової війни, керівники Асоціації пошукових загонів Запорізької області, громадські діячі.*

Отже, музейна педагогіка в закладах освіти є однією із складових національно-патріотичного виховання. Використання музейної педагогіки сприяє вихованню громадянина-патріота, залучає учнів та вихованців до вивчення і збереження історико-культурної спадщини свого народу, розвиває духовні цінності особистості та формує ключові компетентності здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей» [Електронний ресурс].- Режим доступу <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/>

2. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України./[Електронний ресурс].- Режим доступу:

<https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/natsionalno-patriotichne-vihovannya-ditey-ta-molodi/>

3. Терпімова В.М. «Огляд роботи музеїв на базі закладів освіти м. Енергодар» ./[Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<https://drive.google.com/file/d/1Ruvq60maRRd0vKj0r3mrGFWVxZvWetE2/view?usp=sharing>

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОЇ ГРИ «СОКІЛ» («ДЖУРА»)

Ціпан Тетяна Степанівна,

кандидат педагогічних наук, доцент

Рівненського державного гуманітарного університету

У сучасних умовах процесу реформування системи освіти проблема національно-патріотичного виховання актуалізується, оскільки молодь формується в складних соціокультурних умовах, пов'язаних із економічними і політичними суперечностями, із відстоювання власної територіальної цілісності, постійними викликами соціальних процесів, засвоєннями національно-культурних цінностей українського народу, історичної пам'яті, збереженням національної автентичності та традицій.

Національно-патріотичне виховання - це важлива складова суспільного й державного устрою, ідеологічна опора його життєздатності; воно проявляється в усіх сферах життя, виражає ставлення особистості до своєї Батьківщини, характеризує вищий рівень її розвитку;

Важливим соціальним інститутом, що забезпечують позитивний вплив на формування зростаючої особистості, є дитячі громадські організації, оскільки виховання в них здійснюється як шляхом реалізації змісту програм їх діяльності, так і шляхом організації самого способу життя.

В основі змісту виховання членів громадської дитячо-юнацької організації «Джура», що діє на базі Тараканівського ліцею Дубенського району Рівненської області - державна концепція ідеології розбудови української національної суверенної держави та виховання на її принципах громадян-патріотів, готових будувати свою національну державу, берегти єдність народу України, захищати незалежність, суверенність та недоторканість кордонів України. Організація у своїй діяльності керується Положенням про всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-спортивну гру «Сокіл» («Джура»)[4], Заходами з реалізації Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»). Розпорядження КМУ від 22 травня 2019 р. №352-р [3] та іншими нормативними документами.

Членами цієї організації є діти різних вікових категорій, об'єднаних в рої, чати. Серед різних аспектів національно-патріотичного виховання школярів засобами військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») ми виокремили історико-краєзнавчий.

Оскільки культ рідного краю, землі завжди був головним у традиційно-звичаєвій системі українців, то закономірним при національно-патріотичному вихованні школярів-членів дитячо-юнацької організації «Джура» є звернення до історії рідного краю, оскільки це сприяє: пізнанню історико-культурних коренів на рівні чуттєвого досвіду причетності до минулого, усвідомленню неповторності Батьківщини, її долі, нерозривності з нею, формуванню почуття гордості за причетність до діянь предків і сучасників, історичну відповідальність за те, що відбувається в суспільстві і державі.

З цією метою нами були підібрані такі форми виховної роботи, які викликали інтерес, зацікавлення і активність школярів. Наприклад, нами була розроблена гра-мандрівка «Патріотичне виховання маленького тараканівця». Її пріоритет - виховання громадянина, який активно пізнає історію свого краю, села, його традиції і культуру. Гра-мандрівка реалізовувалася за такими напрямками: історія села, символіка форту, праця жителів села. Ми розробили план реалізації гри-мандрівки, який уміщував різноманітні форми виховної роботи і були спрямовані на формування ціннісного ставлення до суспільства і держави, до людей праці, до самого себе, зокрема: читання художньої та документальної літератури, складання оповідань за картинками та фотографіями, екскурсії і пішохідні прогулянки, колажі, колективне творче панно, колективні творчі справи, оформлення альбому корисних справ тощо.

Оскільки перша писемна згадка про село Тараканів (за даними Тараканівського форту-музею) з'явилася 530-років тому, то ефективною формою роботи з формування патріотичної вихованості був

інтелектуальний конкурс краємудрів «Мое село на карті України». Бажаючи взяти участь у конкурсі повинні були самостійно ознайомитися з історією створення села та Дубенського (тараканівського форту). Ефективними у процесі патріотичного виховання є дидактичні ігри, наприклад: «Де знаходиться пам'ятник?», «Дізнайся за описом», «Знавці Тараканівського форту», «Знайди символи міста Дубне». У такий спосіб респонденти отримали можливість іншими очима подивитися на знайомі місця, усвідомити їх неординарність.

Організована таким чином робота сприяла збагаченню знань молодших школярів про історію на сучасність села, його історичну архітектуру і цінність, про людей праці, вихованню почуття любові і гордості за земляків, усвідомленню себе частиною українського народу. Загальновідомо, що цілеспрямована робота по ознайомленню з рідним населеним пунктом, рідною культурою не тільки формує любов до традицій свого народу, але й сприяє формуванню любові і поваги до батьків, своєї родини, відчуття гордості за свій рід; розвиває ціннісне ставлення до Батьківщини, рідного краю; толерантне ставлення до людей інших національностей, поважне ставлення до їхньої культури та традицій; і що найважливіше у контексті нашого дослідження сприяє розвитку особистості в душі громадянського патріотизму. Адже, залучаючи школярів до цінностей рідного краю, формується ціннісне ставлення до громадських і державних цінностей, виховується дбайливе і шанобливе ставлення до малої та великої Батьківщини.

Великий виховний ефект справили на школярів зйомки повнометражного фільму «Джура-королевич», що проходили на території Тараканівського форту, де для фільму будували спеціальні укріплення, фортеці, виготовляли інвентар – щити, столи, стяги та прапори. Спостереження за ходом зйомок сприяло оволодінню поняттями українознавства, народознавства, людинознавства позитивно впливало на формування національної свідомості і самосвідомості. Це дало поштовх для проведення історичної подорожі «Старовинними стежками Тараканівський краю», конкурсу краємудрів «З історії Тараканівського форту». Зміст конкурсу сприяв підвищенню морально-етичного рівня молодших школярів, формуванню в них державницького патріотизму, світогляду громадянина незалежної України. поваги до історії України, відчутті своєї належності до України, усвідомленні спільності власної долі з долею Батьківщини.

Формуванню у школярів національно-патріотичної вихованості сприяло проведення тематичних ранків «Хай буде вільна Україна на всі роки, на всі віки», виховних бесід «Українські національні кольори», виховних годин «Велич і мудрість українського рушника», ігор патріотів, години духовного спілкування «Національна гідність», уроки Доблесті і Звитяги, національної Гідності й Честі, Свято калини, День української зброї, визначні дати і ювілеї, що стосуються історії нашого народу, українського козацтва (нарративні методи виховання).

Результативність патріотичного виховання школярів прямо залежить від раціонального використання у процесі позакласної виховної діяльності методів і прийомів, що підвищують інтерес, активність і зацікавленість учнів до діяльності. Використання вищезазначеного розмаїття форм і методів національно-патріотичного виховання сприяє закріпленню отриманих знань у школярів, позитивно впливає на формування національно-патріотичних і громадянських почуттів, сприяє відчуттю причетності до історії та сучасного життя села.

Список використаних джерел

1. Концепція українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах сучасних модернізаційних змін. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html>.

2. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://nvo-astra.dv.kr.ua/actual/548-mmetodichn-rekomendacyi-schodo-naconalno-patrotichnogo-vihovannya.html>.

3. План заходів з реалізації Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»). Розпорядження КМУ від 22 травня 2019 р. №352-р [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/352-2019-p/sp:wide-max100>.

4. Положенням про всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-спортивну гру «Сокіл» («Джура»). [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/352-2019-p/sp:wide-max100>,

5. Система патріотичного виховання дітей і молоді «Джура» Методичні рекомендації по козацько-лицарському вихованню у навчальних закладах Київ 2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://centour.karpat.org/ftp_access/content/Dzhura/sistema_patriotichnogo_vikh_dzhura_copy.pdf.

СУЧАСНЕ ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ НА ЗАСАДАХ ДУХОВНОГО ГУМАНІЗМУ

Матяшук В.,

*к.і.н., завідувачка кафедри освітньої політики Львівського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти*

Ключові слова: *виховання, патріотизм, народ, суспільство, душа, людина, духовний гуманізм.*

Сучасна педагогічна наука детально й доскільки встановила і вивчила різні напрями виховання особистості й дала рекомендації стосовно форм, засобів, методів і прийомів його реалізації.

Проте людству навіть з усією потужністю створеного ним науково-методичного потенціалу не вдалося вивільнитися ні від кримінальної практики, ні від різного роду вбивчих залежностей, ні від воєн, ні від катастроф, ні від інших потворних явищ, які гальмують розбудову сприятливого для всіх екологічного світу.

Метою даної роботи є дослідження питання патріотичного виховання шкільної молоді на засадах духовного гуманізму. Саме того патріотичного виховання, яке служить не політичним цілям окремої групи людей, під якими б прапорами вони не стояли, а того, що спрямовує дух дитини до різнобічного самовдосконалення заради розвитку своєї небесної душі, заради любові до ближнього, заради загального блага своєї сім'ї, родини, спільноти, народу, людства, планетарної та космічної еволюції.

Тему виховання досліджували як видатні українські педагоги минулого – Г.Сковорода, К.Ушинський, М.Драгоманов, С.Русова, І.Огієнко, В.Сухомлинський, Г.Ващенко, О.Захарченко, так і наші сучасники І.Бех, К.Чорна, А.Алексюк, О.Вишневський, Т.Усатенко, О.Коркішко, М.Боришевський, Є.Коваленко, О. Любар, М. Стельмахович, Б. Ступарик, Ю. Руденко, П. Щербань, Г.Костюшко, Ж.Петрочко, В.Кириченко та багато інших як у минулому, так і зараз.

Патріотизм є найбільш спекулятивною темою, що розсварює між собою громадян України, вчорашніх соратників, яких розтягують по своїх таборах політики в переддень виборів. Ми всі - вчорашні соратники, бо ті, хто не підтримав ідею створення самостійної Української Держави, залишили її простори ще на початку 90-х років. Ті, що залишились і не підтримували, становили мізерну меншість, яка не мала би впливати на загальний хід еволюційного поступу молоді країни. Проте реальність виявила, що ні виховні зусилля школи, ні просвітницька робота вітчизняної інтелігенції, ні спроби очільників держави через видання спеціальних указів про запровадження чергової концепції патріотичного виховання не врятували країну від політичних суперечностей, що розірвали її тіло з допомогою ворожого сусіда.

Всі підйоми визвольного руху часів незалежної України і розчарування народу від невинуватих очікувань тісно пов'язані з тлумаченням поняття патріотизму, в яке кожен громадянин вкладає свій зміст.

Цілком очевидно, що дане у Великому тлумачному словнику сучасної української мови визначення: «Патріотизм – любов до своєї Батьківщини, відданість своєму народові, готовність для них на жертви і подвиги» [1] безнадійно застаріло, оскільки воно не дає прямої відповіді школяреві на очевидні запитання: «А той у вишиванці, що так гарно розмовляє українською, що нажив масток/автопарк тощо на державній роботі, так само любить Україну, як мій тато, що не може купити собі навіть нормальний телефон, працюючи вчителем?», «А отой сусід, що загинув, працюючи в бізнесмена Н., на рейдерській війні проти бізнесмена А., він же ж теж виявив відданість народу і здатність на жертву?».

І.Бех значно розширює трактування патріотизму і називає складниками цього почуття любов до Батьківщини, народу, держави; діяльну відданість Батьківщині; суспільно значущу цілеспрямованість; гуманістичну моральність; готовність до самопожертви; почуття власної гідності[2].

Але і гідність, і навіть гуманістична моральність можуть привести своїх носіїв у ворожі табори під різними політичними гаслами.

Вочевидь для творення нового суспільства, здатного розбудовувати державу на засадах мирної взаємодії громадян, розділених за етнічними, територіальними, релігійними, політичними тощо ознаками, потрібно чітко усвідомлення ними видів патріотизму з тим, щоб не стати пішаком чужої політичної гри.

Г.Ващенко розділяв патріотизм на стихійний і свідомий [3, с. 67]. О.Вишневський визначає три види патріотизму: етнічний, територіальний, державницький [4, с. 152].

Спробуємо замислитися над видами патріотизму і його впливами:

- *етнічний патріотизм* є цілком природним, тобто стихійним, і для його пробудження ніяких зовнішніх впливів не потрібно: дитина, що називається, з молоком матері, а за сучасними науковими дослідженнями, ще перебуваючи в її лоні, вже вбирає в себе ознаки належності до певного етносу. Тому етнічний патріотизм як одне з перших і яскравих почуттів своєї ідентифікації в цьому світі вічно буде актуальним для свого носія, і дуже чутливим до різноманітних спекуляцій на ньому;

- *територіальний патріотизм* теж є природним. Він ґрунтується на любові до місця народження людини. Цей різновид особливо актуальний для представників національних меншин, які не мають власної території, і місце народження зумовлює їх спорідненість з корінним етносом краю. Він теж формується без виховних зусиль педагогів. Місце, де дитина відкрила для себе широкий світ, навіки вкарбується в моральний клімат її пам'яті і відіб'ється ніжною щемливою любов'ю до цієї території. Це святе почуття буде все життя гріти її душу теплим спогадом [5, С. 9].

Решта видів патріотизму носять виразний політичний характер і саме маніпулювання ними призводить до розпалення ворожнечі, воєн, порушення прав людини:

- *націонал-патріотизм*. Цей напрям в політиці та ідеології уособлює поєднання патріотизму з націоналізмом. Колись О.Вишня з болем констатував: «Оті дурні, що кричать "націоналіст!", не розуміють і ніколи не зрозуміють, що я зумів об'єднати любов до мого народу з любов'ю до всіх народів світу!» Але так буває далеко не завжди, часом цілком здорове зовні прагнення кожного етносу до самозбереження набуває потворного вигляду, коли переступається межа між відстоюванням свого природного права на власну ідентичність й намаганням зробити це за рахунок приниження іншого етносу, попирання його природних прав. Що цікаво, націонал-патріотизм зазвичай не вважається гріхом, коли йде мова про вивищення свого етносу над іншими, якщо ж інший етнос починає себе вивищувати, це викликає обурення і спротив. При цьому попирається духовний закон: «Якою бо мірою ви міряєте, такою й вам відміряють» (Євангелія від Луки 6:38). Про інший духовний закон: «Люби свого ближнього, як самого себе» (Матвій 22:37–39) також забувається.

Крім того, націонал-патріотизм, як правило, має ще й інші негативні наслідки:

- пропонує вбачати негаразди суспільно-політичного та економічного життя в іноземцях, а не у допущених власних помилках;
- відволікає народ від вирішення насущних потреб свого розвитку, розпилюючи його потенційну енергію на протистояння з іншим етносом;
- створює ілюзію власної вибірковості, непогрішності, винятковості, штовхає на злочини на міжетнічному ґрунті;
- схильний до повернення автократії під виглядом передачі влади національному провіднику, пропагує національну революцію [5, С.10], яка в давно глобалізованому світі виглядає по меншій мірі дивною.

Відомий польський суспільний діяч Адам Міхнік стверджує, що «Остання, найвища стадія комунізму – це націоналізм» [6];

- *імперський*. Зазвичай імперії мають диктаторську форму правління з тоталітарним політичним режимом, завдяки чому їм вдається певний час тримати поневолені держави і народи в покорі. Тоталітаризм передбачає наявність вождя чи партії, рішення яких з примусової уніфікації населення камуфлюються під політичні ідеї і є загальнообов'язковими до виконання. Під прапором патріотизму така система державно-політичної влади регламентує усі суспільні та приватні сфери життя людини-громадянина, використовуючи для цього найрізноманітніші прийоми:

- постійне навіювання населенню внутрішніх або зовнішніх загроз існуванню держави;
- розв'язування і підтримка локальних збройних конфліктів;
- спекуляції на релігійній темі від виключення поняття віри, двоєдиної природи людини шляхом гоніння на церкву (як це робилося в СРСР) до широкого залучення церкви в усі сфери державного життя (як у сучасній Росії);
- використання наукового потенціалу у своїх цілях, а не задля загального блага, маніпулювання науковою думкою, штучне створення перепон для розвитку невігідних для влади наукових досліджень;
- обмеження громадянських свобод, практика вибірковості дій правових норм;
- спотворення історії;
- утвердження в свідомості соціуму поняття інтернаціоналізму, який обезличує національну культуру й усуває національні мови;
- гоніння на осіб, не згідних з державною політикою аж до витіснення їх з держави або фізичного знищення;
- дискредитація національних героїв, замовчування їхніх духовних подвигів;

- цілеспрямоване умалення культурних еліт усіх народів та їхньої творчої спадщини, крім провідного народу імперії тощо. [5, С. 11].

«Імперія потребує більше ворогів, ніж друзів, тільки в контрасті вона стає необхідною», - спостеріг Фрідріх Ніцше і на свіжих прикладах політики сусідньої Росії ми стверджуємося в цій закономірності;

- *інтернаціональний патріотизм*. Виділяють дві його гілки: пролетарський і правий. Теоретиками пролетарського виступили К.Маркс, Ф.Енгельс, В.Ленін, які теоретично обґрунтували спільність класових інтересів трудящих мас незалежно від того, в якій країні вони живуть і до якої національності належать. Він протиставлявся міжнародному об'єднанню і взаємній підтримці капіталістів різних країн і декларував міжнародну солідарність трудящих. Те, що великий капітал власні інтереси ставить вище інтересів загального блага і вміє домовлятися між собою незалежно від віри, держави чи кольору шкіри своїх носіїв, сумніву не викликає, як не викликає сумніву очевидне невміння трудящих різних країн спільно протиставити їм власні вимоги. Найяскравіше це виявилось при розбудові й падінні радянського інтернаціонального патріотизму. Справедливість захисту природних прав робочого люду спочатку привабила до себе, але фальшива комуністична риторика про світову гегемонію пролетаріату, СРСР як світового лідера, могутність «советского народа» тощо зрештою призвела до дискредитації «братства народів», яке попри всі старання радянського керівництва так і не вдалося розбудувати[5, С. 11].

Правий інтернаціоналізм здебільшого спрямований від демократичної глобалізації аж до створення світового уряду. Першими ластівками цих процесів є створення й функціонування таких наднаціональних організацій як Організація Об'єднаних Націй, Ліга Націй, НАТО, Venelux, Євросоюз, деякі, як от Комінтерн, Комуністичний Інтернаціонал, Варшавський договір тощо вже опинились на звалищі історії. Пандемія коронавірусу породила гострий запит на обособлення як державного, так і приватного простору кожного землянина. Наразі немає підстав вважати, що ситуація зміниться.

Інтернаціоналізм як національне обезличування - велика біда й небезпека в житті людини і народів, бо він веде і перетворює народи з їх самобутньою культурою на історичне сміття, безвольних рабів без роду і племені. Заперечуючи батьківщину і національну культуру, він відбирає в особистості вроджений етнічний і природно набутий територіальний патріотизми. Натомість одноманітність та уніфікація - це завжди регрес, що веде до виродження. Про це попереджав І.Франко: «Все, що йде поза рами нації, це або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами раді би прикрити свої змагання до панування однієї нації над другою, або хворобливий сентименталізм фантастів, що раді би широкими вселюдськими фразами покрити своє духовне відчуження від рідної нації», про це багато писав І.Огієнко, спостерігаючи на чужині за тим, як деградує людина, гублячи національне коріння[5, С.12];

- *ліберальний патріотизм*. Привабливі ідеї лібералізму про вільний обмін думками, свободу приватного підприємництва, обмеження влади церкви, рівні права і рівність перед законом, індивідуальні свободи людини, прозорість державної влади тощо дозволили йому набутти широкої популярності і стати панівною ідеологією найрозвинутіших країн, а через них - і світової політики. Критики лібералізму знаходять в його сучасній реалізації ознаки неототалітаризму, відмічають збільшення прірви між багатими і бідними як людьми, так і країнами, поглиблення тенденції до зменшення рівня демократичності в сучасному світі (Згідно з представленими даними - Freedom in the World 2018 і Freedom in the World 2019 (символічно виглядають назви доповідей «Democracy in Crisis» та «Democracy in Retreat») в період з 2005 до 2018 р. доля невольних країн зросла до 25%, а доля вільних знизилася до 45% [7], ріст популізму в контексті перспективи демократичних процесів. Монополія ліберально-гендерної ідеології супроводжується гібридними війнами – інформаційними та збройними, руйнуванням інституту сім'ї, торжеством екранної культури й екранного способу життя, свободою вибору гендерної й сексуальної ідентичності, трансгуманізмом тощо. Вихолостивши поняття гуманності від обов'язку бути добродійним, скасувавши імператив моралі й оспівуючи аморальність, перетворивши духовність на звичайну моральність, лібералізм починає становити реальну загрозу і демократії, і природним правам особистості, і людству загалом, підмінивши йому святість людського життя банальною погонею за грошима, розкошами, насолодами, владою, конкуренцією.

Ідеї ліберального патріотизму активно просуваються в українському суспільстві завдяки профінансованим зарубіжними зацікавленими силами численними грантовими програмами, що здебільшого реалізуються саме через шкільну освіту. На жаль, в інформаційному полі України майже не чути голосу його критиків - підписантів Паризької декларації 2017 р. «Європа, в яку можна вірити», Ноама Хомського, В.Добренькова, К.Шмітта, О.Тарасова, А.Френкіна, Г.Маркузе, С.Голмза, О. Левін-Вальдмана, Д. Гупза, І.Валлерстайна, Н.Нойхауза, Г. Де Мартіно та багатьох інших, що в різний спосіб

дійшли подібного до висловленого Л.Леклерком висновку: «Лібералізм — це, по суті, доктрина витонченого тоталітаризму»[5, С.13];

- *державницький патріотизм* безперечно має об'єднувальну силу, оскільки згладжує, пом'якшує та узгоджує природні міжетнічні, міжтериторіальні та міжрелігійні протиріччя людей, що проживають у цій державі. Він також врегульовує гострі питання суспільного життя, що виникають на ґрунті різного майнового стану громадян. Разом із тим, за несприятливих обставин, коли діяльність державної влади працює на самозбагачення, а не на загальне благо, ця форма патріотизму починає працювати проти людини, відволікаючи її від захисту і відстоювання власних прав. Для втримання громадської думки в потрібному для неї напрямку, державна влада не гребує різноманітними маніпулятивними технологіями, використовуючи весь арсенал досягнень практичної психології з її різноманітними техніками. Яскрава картинка розгулу державницького патріотизму демонструється в путінській Росії, де російський «патріот» - а фактично за висловом А Бірса «іграшка в руках державних мужів і знаряддя в руках завойовників» - воює і гине в Грузії, Чечні, Україні, Сирії тощо[5, С.14]

- *громадянсько-гуманістичний патріотизм*. Російський учений В.Лутовинов у своїй докторській дисертації висловив думку про те, що в умовах розвитку інформаційної культури має формуватися громадянсько-гуманістичний патріотизм, який, поєднуючи елементи етнічного та державницького, домінуючим фактором визнає гуманність. Передумовами його він назвав зростання багатоманітності людських співтовариств, посилення специфічних особливостей економіки, політики, культури, зростання тяжіння до їх збереження, а з іншого боку, виникнення реальної єдності і взаємозалежності народів, посилення міжнародного співробітництва і розуміння того, що зараз формуються загальноцивілізаційні процеси, що найважливіші національні та внутрішньодержавні проблеми (економічні, продовольчі, енергетичні, екологічні, інформаційні, демографічні) можуть бути вирішені лише завдяки спільним зусиллям[8]. Проте теорія і практика російського громадянсько-гуманістичного патріотизму, як показує жорстка реальність сьогодення, різко розійшлися між собою. Знову ж таки пандемія коронавірусу також вносить свої корективи в розмисли щодо перспектив міжнародної взаємодії.

В Україні діє затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 16. 06. 2015 р. № 641 «Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді», прийняття якої було зумовлене «...нагальною необхідністю посилення патріотичного виховання дітей та молоді» і яка передбачає формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей. Хоча вона й проголосила про те, що до її прийняття «патріотичне виховання» сприймали винятково в етнопатріотичному або неорадянському вимірі», наразі мало що змінилося[9].

Можливо, так сталося тому, що, крім красивих і правильних слів, треба відповідне матеріально-технічне та грошове забезпечення, потрібно, щоб суспільно-економічне, культурне й політичне життя в державі бодай віддалено відповідало тим красивим словам, потрібні юди з новим мисленням для реалізації. Ще однією причиною бачиться поява серйозного «конкурента», що виступив на одному з патріотичним вихованням освітньому полі. Це – громадянська освіта, яка націлена на формування в молодого покоління громадянської компетентності та його підготовку до активної участі в житті демократичного суспільства. Як зазначила редакторка освітнього ресурсу О. Власенко, посилаючись при цьому на документ Управління Верховного комісара ООН із прав людини «Освіта в галузі прав людини та договори про права людини»: «головним принципом громадянської освіти повинен бути гуманізм, а не «патріотизм і повага до історико-культурного надбання і традицій»[10].

За останні роки в Україні докладено чимало зусиль для впровадження ідей громадянської освіти, яка реалізується в закладах середньої освіти. Крім того, їй сприяє діяльність недержавних громадських об'єднань, що активно співпрацюють з різноманітними європейськими інституціями й активно просувають ідеї громадянської освіти через різноманітні освітні та соціальні проекти.

Зовнішня привабливість громадянського виховання пояснюється легкою маніпуляцією поняття гуманізму, який в сучасних тлумачних джерелах трактується як «система побудови людського суспільства, де вищою цінністю проголошується життя людини, а всі матеріальні і нематеріальні ресурси спрямовані на те, щоб зробити це життя максимально комфортним і безпечним». Свідомо вживаємо слово «маніпуляцією», адже Нипан з позиції санскриту: людина, що шукає в собі Світло, зв'язок з Вищим - опору вічності (духу). Творці класичного гуманізму також вкладали в це поняття глибший зміст. Так, Колюччо Салютаті вважав, що в цьому слові поєдналися «доброчесність та вченість» - (virtus atque doctrina). Сучасний нормативний гуманізм західних суспільств, що ліг в основу громадянської освіти й громадянсько-гуманістичного патріотизму, вдовольняється визнанням того, що

у людини є специфічні людські потреби, які необхідно задовольняти. Під ці специфічні людські потреби можна віднести й відверті збочення, що попирають саму природу людини, які в ряді країн отримали визнання на законодавчому рівні. Е.Фромм передрікав: «Я вірю, що розум не може бути дієвим, поки у людини немає Надії і Віри. Одне з двох : або західний світ виявиться здатним повернути гуманізм, або ж Захід загине, як і багато інших великих цивілізацій»[11].

Ми стали свідками того, як старий світ, що будувався на позиціях сили і грошей під прикриттям вищевказаних видів патріотизму, зживає сам себе. Країни, що традиційно пишаються своєю могутністю і є основними гравцями світової політики, не в стані побороти власних проблем зі злочинністю, соціальною нерівністю, тероризмом, падінням народжуваності, ростом безробіття, військових видатків, появою великої кількості дітей з особливими потребами при ультрасучасній страховій медицині тощо. Перманентні кризи позбавляють людей стабільності і впевненості в завтрашнім дні. Пандемія коронавірусу чітко виявила ілюзорність сили лідерів, наукове безсилля ВООЗ, неспроможність припинити її ні грошовими вливаннями, ні могутністю нарощеного військового потенціалу. Загомоніли про необхідність перезавантаження, в результаті якого народиться новий світ. Але для цього нового світу і людина має прийти нова, нова не в сенсі спарення з роботом і набуття якостей постлюдини, а нова за духовним сенсом своєї душі. Історія щораз, то жорсткіше (чого варті дві світові війни минулого століття, застосування сучасної зброї в локальних конфліктах сьогодення, той же коронавірус!) демонструє людям, що всі їхні труди, війни, створення імперій-республік-демократій, повстання-революції, ідеологічні та релігійні протистояння — даремні, бо, хоча й зовнішньо світ завдяки науково-технічному прогресові розвивається, війни знищують все набудоване, система визиску людини людиною і країни країною залишається, а система визиску природи людиною тільки зростає, породжуючи все нові екологічні лиха. А все тому що сама людина залишається незмінною у своєму прагненні до влади, вивищення, потакання й плекання власного еґо, нехтування всім і вся заради власного збагачення.

Людство підійшло до точки біфуркації – межі, за якою можливі два шляхи: самоліквідація або подальша еволюція. Еволюцію людини можуть забезпечити тільки духовність і гуманізм особистості, які врятують її від впливу маніпулятивної тиранії, наслідками якої, за визначенням Н.Бехтеревої, стали «... фанатизм, догматизм, нетерпимість, раболіпство, кар'єризм, лицемірство, безвольність, страх, всеядність (духовна смерть)... якості покірності, народ стає все більш меланхолічним, злопам'ятним і слухняним»[12]. Все це веде до духовного рабства – неорабства, яке, зберігаючи формальні ознаки свободи, разом із тим ув'язнює душі в лабіринтах хаосу.

Натомість духовний гуманізм як світоглядна філософія життя дарує особистості внутрішню свободу через усвідомлення божественного походження власної душі шляхом розвитку духовного інтелекту, вільного від впливу маніпулятивних технологій. Духовність зараз трактується як « категорія людського буття, що виражає здатність людини до творення культури й самотворення»[13], «специфічна людська риса, яка виявляється у багатстві духовного світу особи, її ерудиції, розвинутих інтелектуальних і емоційних запитах, моральності»[14, с.166]

Але ж термін «духовність» має у своєму корені слово «дух», іншими словами Творець, Бог, Космічний Розум, Абсолют, Галактична Матір, Монада тощо, які означають вищу енергетичну сутність і першооснову Всесвіту. Тому духовність далеко не ерудиція, не моральність, а складний багатогранний стан людини, що чудово усвідомлює свій розум, свою свободу, але при цьому чітко усвідомлює й волю Творця, як би вона Його для себе не називала, й незворотну дію Законів Всесвіту чи Божих законів. Свою частинку Духу отримує кожна людина і саме це визначає нашу подобу до Вищого та спорідненість між собою. Людина, що щиро вірить у Вищу Силу, а не показово ходить до церкви, прагне до розвитку і вдосконалення своєї природи, побудови життєвої стратегії на основі високих моральних понять. Етимологія слова «виховання» читається, як діставання-розкриття того, що сховано всередині людини, тобто вдосконалення і розвиток Духу, закладеного при народженні, або іншими словами – образу Божого [15].

Сучасна українська школа, орієнтована керманичами на економний режим існування на чужих, невласних національній традиції засадах, з атеїстичної радянщини намагається зробити відчайдушний крок у ліберальну Європу. Втягнуті в орбіту освітніх інновацій педагоги не встигають відрефлексувати досвід упровадження тих чи інших віянь педагогічної моди і все менше часу мають на живу роботу з дитиною. Як результат – якість нашого життя. Ми спостерігаємо, як переплелись в нашому соціумі всі названі вище види патріотизму, які події розгортаються довкола в результаті спекуляцій і маніпуляцій ними, як відбувається девальвація духовних та традиційних моральних цінностей під впливом ліберально-гендерної ідеології, що під прикриттям красивих гасел про права особистості і свободу проникає в наш життєвий простір, як штучно звужуються, припиняються й

вихолощуються поняття “патріотизм”, “любов до Батьківщини” з боку ліберальної та байдужо-ворожої частини суспільства, як перегукується їхня риторика з давніми космополітами та відвертими ворогами української державності і відлунюється в країні патріотичним нігілізмом, як фальш і облудність одних стає підставою і ґрунтом для інших, щоб створити на цьому негативні образи національних символів і традиційних цінностей, як утворюється духовно-ідеологічна порожнеча у вітчизняній освіті, що відірвалась від свого етнічного коріння й національної педагогічної класики і наповнилась тріскотною іншомовних термінів, за якими часто маскуються відверті псевдоінновації.

Вочевидь у суспільстві назріла гостра потреба створення й упровадження в життя моделі патріотизму на засадах духовного гуманізму, назвемо його

- *духовно-гуманістичний патріотизм*, що базується на істинних гуманізмі й духовності, близький нашій ментальності і тонко відповідає духовним запитам українців. «Патріотизм, на якому будуються держави і нації, це віра, це спокій душі, а не бізнес з надією на добрі проценти, і не акторство з надією на оплески і дарунки юрби», - вважав В.Липинський. 2014 рік в нашій історії знаменує духовне пробудження народу, чітко вирізняючи захисників старого і прибічників нового світу. Українці явили світові, як можна в ХХІ ст. з піснями і молитвами долати сили зла; як можна, тамуючи природний страх смерті, читати вірші чи грати на фортепіано на площі, що прострілюється; як усією країною за декілька днів самоорганізуватися для волонтерства; як взаємодопомагати один одному на ґрунті взаємоповаги, яку не в стані знищити ні різні релігійні погляди, ні мовні чи етнічні ознаки; як іти на фронт, не чекаючи запрошення з військкомату, як поза державою творити добровольчі батальйони, всім миром збирати кошти на армію, на лікування тощо. Вибудоване вмить поза системою суспільство духовно вільних людей певний час дружньо протистояло маніпулюванню та використанню свого потенціалу задля живлення системи. Добровольці і волонтери врятували країну. Потім відбувся спад, система оговталась і перейшла до наступу.

Нам конче потрібно відлагодити механізми саморегуляції суспільного буття, а його ідеологією зробити духовно-гуманістичний патріотизм, який вже показав такі прекрасні результати через просте людське бажання жити згідно добровільно взятих на себе моральних зобов'язань стосовно один одного і який ми спокійно (а головне, не затратно для бюджету, адже для його впровадження не потрібно ні копійки! – тільки власні бажання і воля!) можемо запровадити як національну ідею всіх громадян України.

Висновок: Духовна гуманізація суспільного простору актуалізує внутрішній пошук на шляху самопізнання і самовдосконалення громадян, розширює їхню свідомість до духовного виміру, відкриває перед ними нові горизонти вдосконалення міжособистісної взаємодії не шляхом маніпуляцій свідомістю один одного, а на ґрунті любові, поваги, щирості, взаємодопомоги. Через духовно-гуманістичне оздоровлення суспільство має шанси на оздоровлення всіх сфер своєї діяльності, адже «Для кого важливе «Царство Боже і Його справедливність», той працює не для власної реалізації. Така людина сприймає свою діяльність як служіння Царству Божому і людям»[16]. Патріот своєї вічної душі, патріот своєї сім'ї, патріот своєї нації, патріот свого народу, патріот своєї країни і держави, патріот людства через власну людяність – що може бути вищим і красивішим?

Список використаних джерел:

1. Бусел В. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В. Бусел. – К., 2001.
2. Бех І. Патріотизм: сучасні ознаки та орієнтири виховання. Електронний ресурс. Режим доступу: http://C:/Users/90C5~1/AppData/Local/Temp/rsh_2015_1-2_3.pdf
3. Ващенко Г. Вибрані педагогічні твори. – Дрогобич: Відродження, 1997. – 214 с
4. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вид. друге, доопрацьоване і доповнене. – Дрогобич: Коло, 2006. – 326 с.
5. Матяшук В.П. Сучасне патріотичне виховання на засадах духовного гуманізму. Посібник. Львів, - 2019. – 90 с.
6. Міхнік А. Правда не лежить посередині, вона лежить там, де лежить. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/pravda-ne-lezhit-poseredini-vona-lezhit-tam-de-lezhit-adam-mihnik>
7. Барабаш О. Криза демократії і складнощі лібералізму: причини виникнення, механізми та перспективи розвитку. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://fil.nlu.edu.ua/article/viewFile/168242/169005>
8. Лутовинов В.И. Патриотизм и проблемы его формирования у российской молодежи в современных условиях / Лутовинов В.И. Дисерт. на здобуття наук.ступеня докт. наук, спец. 13.00.01/

Общерусский портал государственности. Патриотика. Ру. Режим доступу: <http://www.patriotika.ru/node/17>

9. *Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді*. Лист Міністерства освіти і науки України від 08.05.2015 №1/9-235. Інформаційний ресурс Режим доступу: osvita.ua

10. Власенко О. У чому різниця? Громадянська освіта і патріотичне виховання Інформаційний ресурс Режим доступу: <http://www.osvita.ua/2018/10>

11. Фромм. Э. Из плена иллюзий. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?id=ChveSjwq5mAC&pg=PT178&lpg=PT178&dq>

12. Бехтерева Н. Магия мозга и лабиринты жизни. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.livelib.ru/author/198183/quotes-nataliya-behtereva>

13. Духовність. Енциклопедія сучасної України. Електронний ресурс. Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=19642

14. Педагогічний словник /За ред. М.Д. Ярмаченка. -К: Пед. думка, 2001. - 516с.

15. Матяшук В. Громадський рух на шляху духовного оздоровлення освіти Збірник тез V Міжнародної науково-практичної конференції 22 квітня 2020 року «Філософсько-психологічні аспекти духовності в діяльності громадських організацій», С.110-114. Електронний ресурс. Режим доступу : <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/1-Zbirnyk-Tez-Kviten-2020.pdf>

16. Габрієла Кубі. Це нерівна боротьба: влада і гроші в руках ворогів Бога; розум, природа і Бог — на боці захисників людської гідності. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://cgs-center.org/gabriela-kubi-tse-nerivna-borotba-vlada-i-groshi-v-rukah-vorogiv-boga-rozum-priroda-i-bog-na-botsi-zahisnikiv-lyudskoyi-gidnosti/>

«ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТУ «ЗАХИСТ УКРАЇНИ» З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНИНА-ПАТРІОТА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ»

Ягнич Ганна Йосипівна,
*вчитель предмета «Захисту України»
Тернопільської школи допризовної підготовки*

Формування громадянина-патріота України, підготовленого до життя, з високою національною свідомістю, виховання громадян, які здатні побудувати громадянське суспільство, в основу якого були б закладені та постійно втілювалися демократія, толерантність та повага до прав людини, набуває сьогодні особливого значення. Патріотизм – одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури.

З огляду на реалії сьогодення: війна на Сході України та анексія Криму, національно-патріотичне виховання набуло пріоритетного значення у виховній діяльності школи. Важливими є питання, як закласти справжні загальнолюдські і громадянські цінності, як підготувати підростаюче покоління до реальних умов життя. Безумовно, вирішення їх має відбуватись під час усього навчально-виховного процесу та особливо потужний акцент на цьому повинен робити предмет «Захист України» поки «Захист Вітчизни».

Своїм завданням вважаю, формування сильної, волелюбної, цілеспрямованої і творчої особистості, для якої почуття власної і національної гідності – нероздільні. Створити умови, які б розвивали в учнів здатність до самоосвіти, вміння аналізувати і критично мислити, завжди знаходити власні оптимальні способи подолання будь-яких проблем. Ці вміння дозволять людині не розгубитись в житті. Достатній рівень життєвої компетентності, формування інтелектуальних, творчих якостей допоможуть молодим людям знайти своє місце у житті, визначитися з колом своїх інтересів та уподобань, стати активними членами суспільства і, зрештою, щасливими, впевненими у власних силах особистостями. Переконана, лише творча, креативна людина, яка здатна до нових підходів у вирішенні питань, наділена рішучістю і не зупиняється на досягнутому, зможе повністю реалізуватись у сучасному світі.

Бажання молодих людей бути успішними залежить від багатьох обставин: сім'я, оточення, а також значною мірою – школа. Неможливо переоцінити роль вчителя в цьому процесі. Лише успішний, впевнений в собі вчитель зможе стати прикладом і гідним наставником для своїх вихованців.

**«Війни виграють не генерали, війни виграють
шкільні вчителі та парафіяльні священники».**
Отто фон Бісмарк

Ми повинні зробити все від нас залежне, щоб предмет «Захист України» став епіцентром військово-патріотичного виховання та головним осередком становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано захищати та розбудовувати країну, як суверенну, незалежну, демократичну, правову державу. Реалізація цього можлива, в першу чергу, завдяки авторитету вчителя та стійкій мотивації і постійному інтересу учнів до предмету «Захист України». Для цього вчителю треба ретельно готуватись до кожного уроку, обдумуючи кожен деталь, кожне слово, форми і методи навчальної діяльності.

Задля створення стійкого інтересу до навчання у своїх учнів, я знаходжуся в постійному пошуку засобів та методів підвищення рівня навченості учнів, мотиваційної сфери потреб у знаннях із предмету «Захист України». Систематично аналізуючи свою діяльність, відчуваю нагальну потребу постійно вчитись самій та постійно вдосконалювати професійну діяльність. Адже швидкість соціальних, технічних, інформаційних змін вимагають застосування нових, особливих методів навчання, які, насамперед, повинні змінювати стиль мислення.

*«Не навчайте дітей так, як навчали вас, бо вони
народились в інший час»
(Народна мудрість)*

Свої уроки, крім державного Гімну України, я часто розпочинаю з відео, вірша або цитати, які створюють відповідну атмосферу, змушують учнів замислитись, відчутти зміст істинних чеснот та справжнього патріотизму.

*«А ви думали, що Україна так просто. Україна – це супер.
Україна – це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії.
На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона
загартована найвищим гартом. В умовах сучасного світу їй
немає ціни.»
Ліна Костенко.*

*«Україна дихатиме доти - допоки ми за неї стоїмо».
Тарас Петренко.*

- [Цитати патріота](#)
- [Відео](#)
- [Патріотичні вірші](#)

Та поряд з цим, уроки захисту України повинні мати, насамперед, практичне спрямування. Реалії життя доводять, що ці знання та вміння надзвичайно потрібні і важливі. Сьогодні, ми спостерігаємо чимало надзвичайних ситуацій і військового і цивільного характеру, коли від вміння діяти за таких умов залежить життя і здоров'я багатьох людей. Ставши свідками ДТП чи інших травматичних ситуацій, розуміємо, що саме від нас може залежати, без перебільшення, життя постраждалих. І не важливо хто людина за фахом, надавати домедичну допомогу зобов'язані всі.

Я щасливий вчитель! Я пишаюсь своїми учнями, адже мала можливість переконатись, як в реальному житті вони успішно надавали першу допомогу постраждалим та важкохворим.

Важко уявити на сучасному етапі вивчення предмета «Захист України» без широкого та активного використання технічних засобів, застосування новітніх технологій, інтерактивних методів навчання, які допомагають оптимізувати навчання та збільшити час для практичної роботи. Добрим помічником у цьому став мій персональний блог "[Захист України](#)" від Ганни Ягнич, де можу розміщувати різні види матеріалів (відео, друковані матеріали, презентації, віртуальні демонстрації, онлайн - завдання тощо), [інтерактивна дошка "Padlet"](#), яку успішно використовую у навчальному процесі з метою застосування випереджальних пізнавальних завдань та технології перевернутого навчання, а також, електронний сервіс для навчання **classroom**. Ці засоби стали для мене чудовими помічниками, особливо зараз, під час карантину, дозволивши дуже швидко і легко організувати і здійснювати дистанційне навчання. Звичайно, елементи дистанційної роботи я застосовувала і до цього. Зокрема, використовуючи технологію перевернутого навчання, котра суттєво сприяє оптимізації навчального процесу.

Перевернуте навчання – принцип навчання, за яким основне засвоєння нового матеріалу школярами відбувається вдома, а час класної роботи виділяється на виконання завдань, проведення практичних вправ та індивідуальних консультацій учителя .

Зазвичай, оголошуючи наперед наступну тему чи навчальні питання, які необхідно опрацювати до наступного уроку, даю учням чіткі вказівки та рекомендації щодо пошуку їх на блозі, а також у підручнику чи інших джерелах інформації. Щоб забезпечити усвідомлене сприйняття прочитаного чи переглянутого матеріалу, учні обов'язково отримують запитання, тестові завдання, на які самостійно шукають відповіді. В цьому мені дуже допомагають онлайн - тести, кросворди, інтерактивні відео, пазли тощо, розміщені на тому ж таки блозі. Це зручно і ефективно. Кожен має можливість перевірити свої знання і одразу ж бачать свій результат. Звісно, він не є остаточним, адже вже під час уроку, окремі учні можуть покращити свої знання. І, знов таки, у підсумку переважає оцінка за практичне виконання завдань.

Метою застосування даної форми навчання є стимулювання учнів до самостійної діяльності. Мотивовані на успіх, вони охоче шукають інформацію, аналізують, вчать знаходити правильні відповіді на питання. Так формується готовність до самоосвіти і, що дуже важливо, суттєво збільшується час на виконання практичної роботи, на вивчення та закріплення алгоритмів та дій з домедичної допомоги під час занять.

Для швидкого повторення та закріплення навчальних питань можна використовувати **методи колективно-групового навчання**:

«**Мікрофон**» (учні швидко по черзі висловлюються з приводу проблеми, передаючи один одному уявний «мікрофон»(олівець чи ручку); один учень може почати відповідь, а інший – доповнює, завершує відповідь). Наприклад: «Про наявність у потерпілого внутрішньої кровотечі можуть свідчити такі симптоми:...» або «Причинами виникнення гострого болю у животі можуть бути:...» тощо.

«**Незакінчене речення**» (учням пропонується перелік визначень, або тез у вигляді незакінчених речень та перелік відповідей; діти повинні встановити відповідність між першим та другим списками, або просто завершити тезу). Наприклад: « Джгут накладають лише при кровотечі.....» або «При переломі кісток гомілки необхідно знерухомити.....» тощо.

«**Мозковий штурм**» (учні по черзі висловлюють свої думки з приводу поставленого питання). Наприклад: «Які можливі наслідки черепно-мозкової травми? Або «Які ускладнення можуть виникати при ушкодженні органів черевної порожнини?» тощо. Звісно, перед цим варто пригадати особливості будови та функцій даних органів та систем організму людини, тоді процес висування ідей проходитиме значно жвавіше.

«**Навчаючись учу**» (кожен учень отримує картку з частиною інформації з даної теми або із ситуативною задачею, опрацьовує її, доповідає однокласникам і вислуховує їх розповіді та зауваження щодо своєї відповіді чи практичних дій). Така технологія успішно використовується під час вивчення і теоретичних питань і, особливо, під час практичних занять. Наприклад, під час вивчення теми « Кровотечі. Способи зупинки кровотеч», учням роздаються інструктивні картки із описом окремого способу зупинки кровотечі. Після чого вони детально вивчають дану інформацію та доносять її до інших або демонструють виконання конкретної ситуативної задачі. Тут надзвичайно великою є роль вчителя, як спостерігача та координатора цього процесу. Потрібен постійний контроль і увага до кожного із дітей.

В такий спосіб відбувається оптимізація навчальної діяльності учнів, активізується їх пізнавальна і творча діяльність, виробляються правила спілкування, які зберігаються і в поведінці вже дорослої людини.

Технології опрацювання дискусійних питань дають можливість спільно вирішувати проблемні питання, проводити діалоги, знаходити взаєморозуміння.

«**Займи позицію**» (учням пропонується висловити свою позицію щодо певної проблеми чи суперечливого питання). Цей метод вимагає більш ґрунтовної підготовки. Насамперед , готую для учнів конкретну життєву ситуацію, що безпосередньо стосується теми уроку. Ознайомившись із ситуацією, проаналізуйте її. Наприклад: «1.Що трапилось? 2.Як ви вважаєте, чому так сталося? 3.Оберіть свій варіант вирішення цієї дилеми? 4.А що, конкретно, ми знаємо про це? Наведіть аргументи обираючи ту чи іншу позицію?» Одразу на дошці схематично зображую всі варіанти рішень даного питання. При цьому чітко формулюю їх позитивні і негативні наслідки. Далі підводжу дітей до певного висновку. Хоча рішення не обов'язково повинно бути однозначним. Таку схему роботи вважаю особливо вдалою у випадках, коли учні вже мають певні уявлення про дане питання і опираючись на раніше здобуті знання з інших предметів або життєвого досвіду, беруть активну участь у дебатах. Застосування цього методу є доволі успішним під час вивчення теми «Надання домедичної

допомоги при раптовій зупинці серця» і, зокрема питання «Значення правильного алгоритму дій під час надання домедичної допомоги», де основною дилемою перед учнями постає: «Чи може людина, яка не вивчала особливості проведення заходів реанімації постраждалим, надавати домедичну допомогу?»

Даний метод вчить мислити, аргументувати свою позицію, вислуховувати інших, аналізувати, виважено приймати рішення.

- **Технології кооперативного навчання** успішно використовую під час практичних занять і заліків.

«Робота в групах» (формуються окремі групи по 2-4 учасників, які повинні виконати практичне завдання, чітко розмежувавши свої дії в ході роботи).

Організуючи роботу учнів у групах, передбачаю не лише спільну роботу в одній групі, а й міжгрупову взаємодію. Таким чином кожен з учнів має змогу виступити як у ролі вчителя, так і в ролі учня. Наприклад групі із 4-х осіб дається ситуаційна задача: «Йдучи по вулиці, ви стали свідком падіння літньої жінки, 60-ти років. Вона не кричить, не рухається. Якими будуть ваші дії. Здійсніть алгоритм огляду жінки та необхідні заходи першої допомоги потерпілій при відсутності дихання». Вивчаючи умови задачі, учасники групи дуже швидко повинні зорганізувати свою роботу, визначивши позиції кожного. Результати роботи групи: «Хтось координує роботу, хтось викликає швидку (демонструє як це правильно зробити в даній ситуації), хтось визначає стан свідомості, перевіряє дихання і т. д.». Вся робота групи базується на взаємопідтримці, довірі один до одного. Оцінюється як робота групи в цілому так і кожного учасника групи зокрема. Для цього залучаю решту учнів, які уважно стежать за тим, як працює кожен із учасників даної групи, вказують на помилки, роблять зауваження щодо правильності виконання окремих дій. Тут важливим елементом є об'єктивність само- та взаємооцінювання. Тому використовую додаткові інструменти (картки для оцінки роботи кожного учня, зроблених ним доповнень, зауважень тощо), які допоможуть контролювати і оцінювати учасників окремої групи і, в той же час, фіксувати роботу всіх інших учнів, враховувати їх зауваження та доповнення.

Цей метод дуже трудомісткий, потребує ретельної підготовки, та все ж вважаю його одним із найефективніших і особливо доречним під час практичних занять. Така робота створює сприятливі умови для розвитку самореалізації учнів і дає змогу відчути кожному свою значимість.

Важливе завдання - позитивно налаштувати всіх учасників цього процесу на роботу, стимулювати доброзичливе ставлення один до одного, партнерські взаємовідносини, взаємодопомогу.

Роботу в групах використовую і для вивчення нової теми. Прикладом може бути групове опрацювання питань за темою: «Перша допомога при отруєннях і укусах». Кожна група отримує, як домашнє завдання, окреме питання даної теми і намагається якомога краще його підготувати. Для цього вони можуть використовувати різні способи і засоби: повідомлення, реферати, відео сюжети і презентації, фотографії, схеми, малюнки тощо.

Як елемент групового навчання використовую «взаємоопитування». Учні формують групи із 4-х осіб і здійснюють опитування один-одного згідно конкретних питань, які заздалегідь повідомляю. Перед опитуванням проводжу чіткий інструктаж про умови, час та критерії оцінювання. На виконання даного завдання відводжу 20 хвилин. Далі учні здають оціночні картки і вибірково проводиться вчителем перевірка об'єктивності їх оцінювання. Якщо учасник групи підтверджує отриману оцінку – всій групі зараховуються отримані оцінки. Такі правила налаштовують дітей бути максимально уважними при опитуванні один одного, чітко висловлюватись, неупереджено ставити і сприймати оцінку.

- **Технології ситуативного моделювання.**

Така модель навчання передбачає запровадження нестандартних, ігрових елементів в ході навчання. «Судове слухання» чи «рольові ігри» є справжньою окрасою шкільного життя. Однак вони потребують тривалої підготовки вчителя та учнів, а тому не можуть використовуватись так часто, якби нам хотілось. Але такі нестандартні уроки обов'язково повинні бути в арсеналі кожного вчителя. Найбільше з шкільного життя запам'ятовуються саме вони. Як приклад у своїй роботі можу навести урок – конференція на тему: «Міжнародне гуманітарне право. Основні положення», диспут: «Умови застосування норм МГП», та проект-дослідження: «Аналіз виконання основних принципів МГП під час війни на Сході України». Важливість даного питання для сьогодення України викликає справжній інтерес та жваву дискусію. Учні опиняються в реальних умовах, намагаються критично оцінювати інформацію, окремі факти і події, відстоювати власну точку зору. В них формується почуття відповідальності за долю держави, почуття гуманності та милосердя до ближніх, активна громадянська позиція, любов і поваги до свого народу.

Вагому роль виконує на уроках захисту України виконують мультимедійні засоби. З ними сучасним дітям набагато цікавіше сприймати інформацію. Це значно підвищує ефективність засвоєння матеріалу, дозволяє максимально реалізувати принцип наочності, занурити учнів, і візуально і емоційно, у конкретні ситуації, показати динамічний розвиток подій. У мережі Internet є величезна кількість відео, презентацій, та слід дуже уважно підбирати такий матеріал. Найкраще, звісно, створювати власні навчальні матеріали. Однак, вчитель в жодному разі не повинен поступатися своїм місцем, грамотно дозуючи такі дидактичні засоби.

Не втрачають актуальності і уроки в історико - меморіальному музеї політв'язнів, який знаходиться в підвальному приміщенні колишньої радянської спецслужби КДБ, які сприяють формуванню у молодого покоління високої національно-патріотичної свідомості. Унікальна та водночас трагічна історія музею, де знаходились 28 камер, у яких страшно знущалися над тисячами українських патріотів, і досі вражає своєю атмосферою та зібраними експонатами. Знайомство та можливість спілкування з колишнім політв'язнем, який сидів у стінах цієї в'язниці, а нині є екскурсоводом, Ігорем Андрійовичем Олещуком, змушує замислитись над справжньою ціною незалежності України.

З неприхованою цікавістю відбуваються заняття в музеї анатомії Тернопільського Національного Медичного Університету.

Важливими вважаю також екскурсії в «Центр екстренної медичної допомоги та медицини катастроф». Тут учні можуть побачити реальні умови роботи працівників невідкладної медичної допомоги, злагоджену та оперативну діяльність усіх її ланок, особливості роботи диспетчерської служби, зрозуміти важливість вміння надавати домедичну допомогу постраждалим та правильно здійснювати виклик екстренної медичної допомоги.

Величезною мотивацією вирізняються заняття з лікарями практиками, військовими лікарями та добровольцями які воювали на Сході України.

Доброю традицією стали заняття на кафедрі медицини катастроф і військової медицини ТНМУ ім. І.Я. Горбачевського. Завідувач кафедри, доктор медичних наук, професор, Арсен Гудима, є частим гостем нашої школи. Його заняття з учнями та майстер класи мають неабиякий успіх. Невимушений підхід до викладу матеріалу, проста і лаконічна подача виконання практичних нормативів, кожного разу дивують і захоплюють, вкарбовуються в пам'ять надовго.

Надзвичайно вдячна за можливість співпраці з інструктором із тактичної медицини - Віктором Шацьким, який брав участь в якості добровольця, волонтера на сході України і є членом Громадської Організації «Медичний Загін Спецпризначення «БІЛІ БЕРЕТИ» та Юрієм Свідерським-практикуючим хірургом, який також після початку військових дій пішов в якості добровольця, волонтера на схід України і теж є членом Громадської Організації «Медичний Загін Спецпризначення «БІЛІ БЕРЕТИ». Саме завдяки їм, в значній мірі, могу належним чином навчати учнів особливостям домедичної допомоги на полі бою.

З величезним захопленням відбуваються зустрічі та спільні заняття з воїнами-добровольцями, справжніми патріотами, які в цей важкий для України час, не словом, а ділом доводять свою відданість та любов до Батьківщини.

Важливою вважаю співпрацю із завідуючим диспансерним відділенням Тернопільського обласного наркологічного диспансеру, лікарем-наркологом першої категорії, Ярославом Олендером і головним лікарем ТОНД, лікарем вищої категорії, Василем Галановим. Вони завжди охоче зустрічаються з учнями, діляться своїм досвідом, відкривають завісу реального життя наркологічного диспансеру. Після почутого і побаченого діти зовсім по іншому дивляться уже на свої «маленькі задоволення», як вони їх називають, серйозніше замислюються над наслідками своєї легковажності. Спрацьовує правило: *«Краще один раз побачити-ніж сто разів почути»*

Вагомими для формування громадянина - патріота є залучення учнів до виховних заходів. Серед них: уроки мужності і милосердя; відвідування могил військовослужбовців, які загинули на Сході України; написання листів учасникам АТО; участь у проведенні міських та обласних етапів Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), щорічний воєнізований естафеті, днях «Цивільного захисту», акціях Товариства Червоного Хреста . Це дає можливість побачити реальний рівень підготовки дітей до імовірних життєвих ситуацій, їх справжні вміння, почуття та емоції. Активна участь учнів у цих заходах, їхні успіхи стають підтвердженням правильності обраних мною навчальних засобів та методів.

Переконана, що поєднання таких видів діяльності на уроках з предмету «Захисту України» суттєво оптимізують навчальну діяльність, сприяють максимальній активній роботі учнів, забезпечують позитивну мотивацію, дозволяють створити ситуацію успіху і віри в себе для кожної

дитини. Як результат - наявність мотивації для самовдосконалення, зростає рівень впевненості учнів у свої діях. Вони стають більш підготовленими до різноманітних викликів життя, більш відповідальними, зростає рівень ключових життєвих компетентностей учнів. А це робить їх більш підготовленими до непередбачуваних ситуацій у дорослому житті. Знайомство з видатними лікарями і волонтерами викликає у дітей захоплення і гордість. Формуються національна свідомість, бажання жити і творити на своїй Землі і для свого народу.

Надалі я бачу перед собою ще багато завдань. Життя весь час підкидає нові виклики, і я як вчитель, не можу собі дозволити бути пасивним спостерігачем, не маю права стояти осторонь всього, що відбувається. Моя активна громадянська позиція, розуміння того, що зміцнити державу можуть лише громадяни, які люблять свою країну, свій народ, готові до захисту національних інтересів та розбудови громадянського суспільства, правової демократичної держави в Україні, стали для мене головними орієнтирами котрі доводять, що варто і надалі йти по цьому шляху.

Список використаних джерел

1. Бех І. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-методологічні засади: Навч.-метод, посібник. - К.: Либідь, 2003. - 280 с.
2. Виховання громадянина: Сутність громадянського виховання / П. Ігнатенко, В. Поплужний, Н. Косарева, Л. Крицька // Шкільна бібліотека. – 2003. – № 8. – С. 3-19.
3. Завельський Ю.В. Як підготувати сучасний урок.// Завуч. 2000. №4. - с. 94-97.
4. Захист Вітчизни. Організація та методика викладання предмета Лелека В.М. 2018.
5. Матяшук В. П. Сучасне патріотичне виховання в школах України/ В. Матяшук. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 384 с.
6. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод, посібник. — К.: А.С.К., 2004. — 192 с.
7. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 01. 07. 2019 р. № 1/11-5966 Захист Вітчизни [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://docs.google.com/document/d/1IWa19tGTMBYJEtPDz7bz2a1hdK-kMZDX/edit>
8. ЛИСТ МОН УКРАЇНИ ВІД 16.08.2019 № 1/9-523 "ПРО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ У 2019/2020 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-nacionalno-patriotichne-vihovannya-u-zakladah-osviti-u-20192020-navchalnomu-roci>.
9. Сайт «Україна. Історія держави» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://kampot.org.ua/history/knugu/kybickiy_Voeno_politucna_istoria/st_6.shtml.
10. Сайт "Освіта.уа" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://osvita.ua/vnz/reports/dpiu/24307/>.
11. Сайт "Захист Вітчизни" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://sites.google.com/site/zahist56/home>
12. Блог "Захистимо Україну" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://viktorpoli.blogspot.com/>
13. Сайт "Тернопільська школа допризовної підготовки" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://shkdoprpidg.wixsite.com/site>
14. Блог "Захист Вітчизни від Ганни Ягнич" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://jahnu4.blogspot.com/>
15. Сайт "Шкільне життя" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiji-schodo-vyvchennya-zahystu-vitchyzny-u-20152016-navchalnomu-rotsi/>

КРАЄЗНАВСТВО ТА ТУРИЗМ

*Комунальний заклад «Куп'янська спеціальна школа»,
Харківської обласної ради*

*«...Рідну землю потрібно не тільки
любити, її потрібно знати...»
Максим Рильський*

Важливою складовою національно-патріотичного виховання є краєзнавча робота. Пізнання «малої батьківщини», її минулого й сучасного – важлива передумова формування особистості, її

свідомої участі в житті держави.

«Система загальної середньої освіти функціонує з метою виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій» (ст.6 Закон України «Про освіту» від 05.09.2017р.)

Краєзнавча робота сприяє розвитку пізнавальної діяльності учнів, виховує ціннісні ставлення, моральні якості, насамперед національну свідомість. Краєзнавчі дослідження підводять здобувачів освіти до глибокого розуміння навколишнього середовища, сприяють пробудженню поваги і любові до тих місць, де вони народились і виростили.

Педагогам краєзнавство надає цілий арсенал ефективних методів і форм успішної навчально-виховної роботи. Вивчаючи та використовуючи місцевий матеріал, учні мають змогу вийти за межі підручників; свідомо застосовувати набуті знання та вміння як у навчанні так і у подальшому житті.

В нашому навчальному закладі майже з часу його заснування існує і проводить активну дослідницьку й виховну роботу шкільний краєзнавчий музей. Більше десяти років працює й туристсько-краєзнавчий гурток. Вони тісно пов'язані один з одним єдиною метою та завданнями. При проведенні екскурсій, походів, подорожей юні туристи-краєзнавці вивчають рідний край, його історію, природні скарби, народні звичаї та традиції.

Для формування й розвитку ключових компетентностей незалежної, гармонійної особистості, справжнього патріота Батьківщини, керівник музею, керівник гуртка та козацька рада дитячого самоврядування розробляють та впроваджують в життя дослідницькі, інформаційні, навчально-виховні проекти.

Куп'янщина – своєрідний, неповторний край. Знайомство з його природою, історією, господарством і культурою допомагає краще пізнати Харківщину не тільки як великий промисловий регіон сходу України, а і як степову частин Слобожанщини, де збереглися чисельні пам'ятки природи

Велика кількість сучасних населених пунктів Куп'янщина виникли в період формування Слобідської України (XVI- XVIII століття) як козацькі слободи чи військові містечка, з метою протистояти нападам татарських орд. Цікаві історії походження назв сіл, селищ, самого міста Куп'янська. Все це – поле досліджень для юних краєзнавців нашого закладу.

З Куп'янськом та Куп'янським повітом пов'язане життя ряду видатних людей. Впродовж двох з лишком десятиріч тут жив і писав свої твори Г.С. Сковорода. До наших днів збереглася криниця, з якої пив воду митець, дуб, який він посадив. Все на власні очі побачили і дослідили туристи-краєзнавці під час одноденного походу до сіл Моначинівка та Гусинка, бо саме в їхній сільській тиші працював та проводив час у філософських роздумах Григорій Сковорода.

*«Поклавши Біблію в торбинку, босоніж полем навпростець
Із Моначинівки в Гусинку іде нескорений мудрець...»*

Крокуючі польовою дорогою, краєзнавці робили припущення, що, можливо, й вони зараз йдуть тим шляхом, яким ходив Сковорода. Й хоча промайнуло два століття, і за плечима у сучасних дослідників «круті» наплічники, а не торби, та український сільський краєвид манить і їх з такою силою, що неможна відірвати погляд від навколишньої краси.

Для творчого відпочинку обирав наш край ще один письменник, творець улюблених народом усмішок Остап Вишня. Цікавим був похід школярів-гуртківців до села Сенькове Куп'янського району, саме тут і відпочивав О.Вишня. Під час оглядової екскурсії гуртківці дізналися, що це село є найдревнішим на території Куп'янщини. На підтвердження цьому діти відвідали археологічний музей, який діє на території села Сенькове.

Краєзнавці освітнього закладу стали, одними із перших туристами-дослідниками «малої батьківщини» мікробіолога Іллі Ілліча Мечникова. Проклавши туристичний маршрут на Дворічанщину, діти побачили не тільки красу крейдяних гір, але й познайомилися з унікальним рослинним та тваринним світом. Указом Президента України цій території вже надано статус національного парку.

«Село! І серце відпочине

Село на нашій Україні неначе писанка...»

Так писав великий Кобзар Тарас Шевченко. Українські села. Колиска нації, мови, народних традицій. А між тим, щорічно з карти України зникають двісті сіл. Дивляться у світ чорними шибками покинуті хати, вулиці заростають бур'янами. І тільки старі кладовища рясно квітнуть навесні яскравими півоніями. За кожним кинутим селом – своя історія, людські долі. Щоб зберегти пам'ять про них краєзнавці нашої школи фотографують та роблять записи про свої мандрівки.

Є в Куп'янському районі село, де за легендою, яку переповідають старі люди, удень святих Петра і Павла над рікою ходять два брати і приносять на ці землі врожай, радість та достаток. Зветься

це село Петропавлівка. Під час туристсько-краєзнавчого походу до цього села гуртківці почули історію виникнення поселення та походження першої назви села. Особливий інтерес краєзнавців викликала розповідь про давній і основний промисел петропавлівців. Ще з кінця XVII століття ця місцевість була відома виробами з лози. Ремесло лозоплетіння набуло тут неабиякого розвитку завдяки дешевому матеріалу. Й дотепер серед людей старшого віку зустрічаються майстри, які плетуть чудові кошики для господарчих потреб, декоративні тарелі та інші вироби. В селі діє храм, названий на честь святих Петра й Павла. Це пам'ятник архітектури українського бароко. Сучасний храм збудований на старій основі, тому місцями видно елементи старої кладки. Юним дослідникам-краєзнавцям працівники храму показали ікони, які були написані місцевими майстрами два століття тому.

Робота краєзнавців нашого навчального закладу цікава й різноманітна. Відбувся дослідницький похід до ботанічного заказника «Крейдяний» під керівництвом вчителя природничих наук Н.В. Мезиненко. Незабутніми є травневі походи до Криму. Але особливо хочеться назвати туристсько-екскурсійні поїздки до міста Хотина Чернівецької області, до славного своєю історією острова Хортиця.

«Було колись – в Україні гриміли гармати...»

Так писав Т.Шевченко про козацьку добу. Українці – єдина в світі козацька нація. Можна щоденно вивчати героїчну історію країни по підручниках, художнім творам, відеофільмах. Але це не йде ні в яке порівняння з побаченням на власні очі. Хіба можна передати словами відчуття, коли ти йдеш тією стежкою, якою ходив славний гетьман Сагайдачний, чи стоїш на тій землі, де зароджувалася козацька слава.

Йдуть у самостійне життя наші випускники, та їм на зміну приходять юні дослідники-краєзнавці, а тем для вивчення рідного краю ще вистачить, бо

саме під час краєзнавчих походів діти вчаться розуміти, що важать такі поняття, як «Батьківщина», «національна гідність»; яке місце в їхніх юних серцях займає країна дитинства – «мала батьківщина», її історія та сьогодення, і що потрібно зробити їм, як громадянам, патріотам чи просто небайдужим людям для того, щоб вона не зникла з карти України.

ОСНОВНІ КОМПОНЕНТИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Писаренко Лариса Михайлівна

старший викладач кафедри журналістики

Національного університету «Одеська юридична академія»

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що з 2014 року Україна переживає доволі важкі часи, особливо це стосується військового стану країни. В умовах, коли Україна ціною життя Героїв Небесної Сотні, зусиллями українських військових, волонтерів, добровольців відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває національно-патріотичне та військово-патріотичне виховання молоді. Також актуальність національно-патріотичного виховання громадян зумовлюється необхідністю консолідації та розвитку суспільства.

Вавринчук М.П. та Яруш М.В. визначають поняття «патріотизм» як громадянське почуття, змістом якого є любов до Батьківщини і готовність пожертвувати своїми інтересами заради неї, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури, особливе емоційне переживання своєї приналежності до країни і свого громадянства, мови, історії, традицій, готовність діяти в інтересах вітчизни та постати на її захист у разі необхідності.

Вавринчук М. П. Націоналізм та національний патріотизм: сутність та відмінності [Електронний ресурс] / М. П. Вавринчук, М.В. Яруш // Університетські наукові записки. – 2008. – №1. – С.420–425. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2008_1_67

Слід відмітити, що доля України залежить від молоді, від того, як вона формується, соціалізується в нових умовах. Зміна поколінь є важливим фактором соціальних і політичних змін у суспільстві. Ці зміни відбуваються тому, що молоді люди мають інші погляди, ніж представники старшого покоління, інші уявлення про життя, інші цінності. Тому свідомі патріоти, на нашу думку, – це ті люди, які чітко розуміють, що саме в рідній країні, у рідному місті, там, де навчаємося, там, де відчуваємо себе як вдома – нас все стосується, все від нас залежить.

Тому патріотичне виховання молодого покоління на сьогодні має дуже велике значення, бо саме від усвідомлення своєї ідентичності, збереження національних цінностей, таких як повага до символіки України (Герба, Прапора, Гімну); абсолютна рівність усіх громадян перед законом;

залучення у громадсько-політичне життя країни; належне ставлення до прав людини; толерантне ставлення до образу життя представників іншої культури, регіональних та національно-мовних особливостей; розуміння того, що треба захищати суверенітет на територіальну цілісність України залежить майбутнє нашої країни.

Оскільки патріотизм є нагальною потребою, то необхідно всі зусилля спрямувати на організацію різного роду навчань серед молоді, куди бажано ввести обов'язкове вивчення державотворення, військово-патріотичне виховання, громадсько-патріотичне виховання, духовно-патріотичне виховання. Прикладом в Україні звичайно ж є «Сокіл» («Джура») – всеукраїнська дитячо-юнацька соціально-військово-патріотична гра, Пласт – національна скаутська організація України, метою якої є сприяння всебічному патріотичному вихованню і самовихованню української молоді на засадах християнської моралі, військово-патріотична програма бойового хортингу, літні табори, які ставлять за мету патріотичне виховання молоді, де вони не просто грають, а саме навчаються самоврядуванню, у них виховують повагу до видатних особистостей України, вивчають історію, займаються спортом і опановують туристичні навички, готуються до військової справи, виховують здоровий спосіб життя.

На жаль, не у всіх областях України існують подібні організації, і патріотичному вихованню не приділяється належна увага.

На нашу думку, у вихованні молодіжної поведінки та національної свідомості важливу роль виконує українська мова, яка є духовною цінністю нації. Адже *державна мова* – це найважливіший засіб патріотичного виховання, тому що прийняття рідних коренів, фактів, де зародилась історія України, саморозвитку та самоствердження народності і є проявом патріотизму. Людина не може стати повноцінним громадянином своєї держави, патріотом України без володіння рідною мовою.

Наступним чинником, який сприяє формуванню патріотизму, є *політична культура нації*. Бо саме без аналізу політичної культури не можна вивчати політичне життя сучасного українського суспільства. Адже фундаментом політичної культури є цінності, політичні переконання; поглиблені знання з права; збір найнеобхідніших навичок для розвитку політичної діяльності та поведінки у різноманітних видах громадсько-правового процесу; сталі методи політичного руху в усіх формах суспільного життя; обізнаність і професійна точка зору, відкритість до компромісу.

Велике значення у формуванні патріотизму для нас мають *традиції, звичаї, моральні норми*. Якщо ж зневажати ними, нехтування історичним минулим України – це призведе до викривлення цінностей і як результат – втрата державності.

Отже, патріотизм, на нашу думку, це не просто говорити про те, як ми любимо Україну, не просто одягнути вишиванку і співати українські пісні, не просто кричати «Слава Україні» і при цьому нічого не робити для своєї країни. Бути патріотом своєї держави, це обов'язково щось змінювати в ній, виховувати молоде покоління, яке б чітко розуміло, що це їхня держава, культура, які повинні оберігатися і цінуватися.

КРАЄЗНАВСТВО ТА ТУРИЗМ

*Старагіна Ірина Віталіївна,
вихователь Комунального закладу «Куп'янська спеціальна школа»
Харківської обласної ради*

*«...Рідну землю потрібно не тільки
любити, її потрібно знати...»
Максим Рильський*

Перед сучасною школою стоїть завдання: сформувати особистість, яка б мала високі духовні потреби, володіла розвинутими пізнавальними й пошуковими здібностями, ключовими життєвими компетентностями.

Педагогічна тема, над якою працюють педагоги нашого закладу освіти «Компетентнісний підхід до дітей як умова забезпечення якості освіти та соціалізації особистості»

Важливою складовою національно-патріотичного виховання є краєзнавча робота. Пізнання «малої батьківщини», її минулого й сучасного – головна передумова формування особистості, її свідомої участі в житті держави.

Краєзнавча робота сприяє розвитку пізнавальної діяльності учнів, виховує ціннісні ставлення, моральні якості, насамперед національну свідомість. Краєзнавчі дослідження підводять здобувачів

освіти до глибокого розуміння навколишнього середовища, сприяють пробудженню поваги і любові до тих місць, де вони народились і вирости.

Для ефективної краєзнавчої роботи необхідно керуватися:

- засобами активізації учнів у цій роботі;
- можливостями педагогічних технологій, групових методів та індивідуальних форм навчання;
- дослідницькими краєзнавчими уроками, які мають суттєву перевагу над традиційними;
- існуючими технологіями моделювання наукового краєзнавчого дослідження;
- можливостями для формування в учнів дослідницьких вмінь;
- установкою на кінцевий результат залучення учнів до краєзнавчої роботи – цілеспрямований розвиток їх особистості.

Педагогам краєзнавство надає цілий арсенал ефективних методів і форм успішної навчально-виховної роботи. Вивчаючи та використовуючи місцевий матеріал, учні мають змогу вийти за межі підручників; свідомо застосовувати набуті знання та вміння, як у навчанні, так і у подальшому житті.

Виховна робота нашого навчального закладу направлена на реалізацію основних державних документів у сфері освіти, в першу чергу – «Стратегію національно-патріотичне виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки» та Конвенції національно-патріотичного виховання дітей і молоді за програмою «Основні орієнтири виховання учнів 1-11х класів загальноосвітніх навчальних закладів».

Шкільний краєзнавчий музей, створений вчителями та учнями закладу, туристсько-краєзнавчий гурток, дитяча організація самоврядування «Молода Січ» працюють в єдиному напрямку - формування та розвиток у здобувачів освіти основних життєвих компетентностей: громадянської, загальнокультурної, ціннісно-сислової, навчально-пізнавальної, інформативно-комунікативної.

Шкільні краєзнавці-дослідники під умілим керівництвом педагогів працюють за такими напрямками:

1) *Вивчення рослинного й тваринного світу свого регіону, природозбереження.*

Куп'янщина – своєрідний неповторний край. Знайомство з природою, історією, господарством і культурою допомагає учням краще пізнати не тільки свій регіон, а й Харківщину в цілому. Щомісяця краєзнавці ходять в одноденні походи з метою спостереження за змінами у навколишньому середовищі, вивчення негативного впливу сучасного суспільства на природні багатства краю. У школі проводяться традиційні акції «Допоможи птахам взимку». Діти розвішують годівнички, підгодовують зимуючих птахів. Цікаво пройшов проєкт «Із вирію над нашою Україною вже птахи летять», традиційні челенжі по впорядкуванню лісового джерельця, до якого за смачною водою приходять люди з усього міста; акції по збереженню первоцвітів, лікарських рослин. Залишаться в пам'яті еколого-дослідницькі походи до ботанічного заказника «Куп'янський», «Крейдяний» Дворічанського району, Національного природного парку «Дворічанський». Краєзнавці досліджували популяції червонокнижних рослин й водночас милувалися яскравим цвітінням півонії тонколистої, сонячного горицвіту та іншої рослинності, яка збереглася на землях заказників. Відвідали учні й страусину ферму в селі Глушківка Куп'янського району.

2) *Минуле Куп'янщини.*

Велика кількість сучасних населених пунктів Куп'янщина виникли в період формування Слобідської України (XVII-XVIII століттях) як сотенне козацьке містечко. Про ті давні й героїчні часи розповідають експозиції міського краєзнавчого музею, де наші учні є постійними відвідувачами. Саме куп'янськими шляхами, через села Пристін та Сенькове, вів свої дружини на половців князь Ігор Святославович, оспіваний в «Слові о полку Ігоревім».

Закинувши на спину заплічники, туристи-краєзнавці пішли в похід до села Сенькове. Дізналися, що це поселення є найдревніше на Куп'янщині, про що довідалися у місцевому археологічному музеї. А ще про те, що саме це село обирав для творчого відпочинку письменник, творець улюблених народом усмішок, Остап Вишня.

З Куп'янськом і Куп'янським повітом пов'язане життя Григорія Савича Сковороди. До наших днів збереглася криниця, з якої пив воду митець, та дуб, який він посадив. Все це на власні очі побачили дослідники-краєзнавці в селі Моначинівка Куп'янського району. А щоб краще познайомитися з життям та творчістю Г.С. Сковороди, діти побували в селі Сковородинівка Золочівського району Харківської області.

Цікавою була дослідницька робота шкільних краєзнавців на тему «Духовні об'єкти Куп'янщини». На території нашого регіону діють декілька храмів та церков, які є архітектурними пам'ятками XIX століття. Це міський Свято-Миколаєвський храм – прикраса і духовний центр міста.

Але для своїх досліджень учні обрали Петропавлівський храм (село Петропавлівка Купянського району) – архітектурну пам'ятку українського бароко.

Сучасний храм збудований на старій основі, тому місцями видно елементи старої кладки. Юним дослідникам-краєзнавцям працівники храму показали ікони, які були написані місцевими майстрами два століття тому. Особливий інтерес краєзнавців викликала розповідь про давній і основний промысел петропавлівців. Ще з кінця XVII століття ця місцевість була відома виробами з лози. Ремесло лозоплетіння набуло тут неабиякого розвитку завдяки дешевому матеріалу. Й дотепер серед людей старшого віку зустрічаються майстри, які плетуть чудові кошики для господарчих потреб, декоративні тарелі та інші вироби.

З кожного походу краєзнавці привозять на згадку фотографії, сувеніри, поповнюючи ними шкільний музей.

Згадуючи роботу шкільних краєзнавців за напрямком: «Минуле Куп'янщини», хочу пригадати цікавий довготривалий дослідницький проєкт «Минуть роки, минуть віки, а слава житиме завжди», який «вийшов» за рамки Куп'янського регіону. Вивчаючи історію перших козацьких поселень Слобожанщини, учні захопилися цією темою. Їх зацікавив козацький період в історії України. Дослідження героїчної козацької доби вирішили завершити пізнавальною подорожжю.

«Було колись – в Україні гриміли гармати...»

Так писав Т.Шевченко про козацькі часи. Українці – єдина в світі козацька нація. Можна щоденно вивчати героїчну історію країни по підручникам, художнім творам, відеофільмах. Але це не йде ні в яке порівняння з побаченням на власні очі. Хіба можна передати словами відчуття, коли ти йдеш тією стежкою, якою ходив славний гетьман Сагайдачний, чи стоїш на тій землі, де зароджувалася козацька слава. Саме такі відчуття переповнювали шкільних дослідників під час туристсько-екскурсійної подорожі до Хотинської фортеці та на острів Хортиця.

3) *Буремне XX століття*

Краєзнавча робота цього періоду особлива. Учні мають змогу поспілкуватися з очевидцями подій. В закладі стали традиційними зустрічі з «дітьми війни» 1941-1945 років, ліквідаторами Чорнобильської трагедії. Краєзнавці беруть активну участь у міських акціях вшанування жертв голодомору, традиційній ході на День Пам'яті та Примирення, покладанню квітів до пам'ятного знаку загиблим землякам-афганцям.

4) *Сьогодні краю*

Сучасна історія України розкриває для шкільних краєзнавців нові горизонти, пропонує цікаві теми для дослідницьких проєктів. Місцеві волонтери відвідують не тільки шкільні свята. Проведені акції «Листи захисникам на Сході України», «Смачні смаколики до свята українським бійцям», плетіння захисних сіток, зустрічі з активними учасниками подій на Донбасі, покладання квітів біля Дошки Слави загиблим землякам - героям XXI століття.

«Збудить у людини ширший інтерес до всього корисного, найвищого й морального – і ви можете бути впевнені, що вона збереже назавжди людську гідність» (К.Ушинський)

Йдуть у самостійне життя наші випускники, та їм на зміну приходять юні дослідники-краєзнавці, а тем для вивчення рідного краю ще вистачить, бо

саме під час краєзнавчих походів діти вчаться розуміти, що важать такі поняття, як «Батьківщина», «національна гідність»; яке місце в їхніх юних серцях займає країна дитинства – «мала батьківщина», її історія та сьогоднішня, і що потрібно зробити їм, як громадянам, патріотам чи просто небайдужим людям для того, щоб вона не щезла з карти України.

Всі проведені заходи будуються на сучасних інформаційно-комунікативних технологіях, з використанням інтернет-ресурсів, ТЗН.

Список використаних джерел

1. Система виховання в початковій, середній, старшій школі (за Національною програмою виховання МОН України) /упоряд. А.В.Лихва.-Х.:Вид.група «Основа»,2012
2. Григоров А. Куп'янську – 350: Іст.–економ.огляд /Авт.-укл.А.Григоров. Харків:Золоті сторінки. 2005
3. Епштейн А.І. Куп'янськ: Зб.архівних документів і матеріалів / Гол. Ред. А.І. Епштейн; Упоряд.: Л.М. Момот та інш., Харків: Фоліо,1994
4. Історія міст і сіл Української РСР. Харківська область. – К.,УСЕ, 1967
- 5.Краєзнавчі шляхи Слобожанщини:Зб.інформаційно-методичних матеріалів, II випуск; Харків,2008
- 6.Звичайні форми роботи -новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод. посіб., / К.А. Дмитренко, М.В. Коновалова, О.П. Семиволос, С.В. Бекетова. – Х.: ВГ «Основа», 2008

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ

*Трещова Тамара Борисівна,
Вихователь Комунального закладу «Куп'янська спеціальна школа»
Харківської обласної ради*

«Патріотизм – це сплав почуття й думки, осягнення
святині – Батьківщини – не тільки розумом, а й передусім
серцем... Патріотизм починається з любові до людини.
Патріотизм починається з колиски»
В.О.Сухомлинський

Серед виховних напрямів сьогодні найбільшої актуальності набуває патріотичне виховання, як основоположне, що відповідає нагальним вимогам та викликом сучасності, закладає підвалини для формування свідомих нинішніх і майбутніх поколінь.

Національно-патріотичне виховання стає для кожного учня осередком становлення громадянина – патріота України, готового брати на себе відповідальність, розбудовувати країну, як суверенну, незалежну, правову, соціальну державу, сприяти єдності та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

Патріотизм – одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість своєму народу, гордість за надбання національної культури. Патріотизм виявляється у практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів.

Патріотизм – соціально-історичне явище.

Виховання патріотизму – важлива складова навчально-виховної діяльності закладу освіти, під час якої в учнів формуються патріотичні погляди й переконання. Патріотичне виховання неможливо здійснити за інструкцією. Багато чого пов'язує людину з місцем, де вона народилася та зросла. Рідний край, люди, природа стають частиною долі. Тому основним методологічним принципом патріотичного виховання учнів має бути пізнання й осягання своєї малої батьківщини.

У чому полягає секрет патріотичного виховання? Вважаю, що треба якомога менше говорити про патріотизм, а більше створювати ситуації співпереживання стосовно проблем своєї малої батьківщини. Неможливо полюбити велику Батьківщину, поки не навчишся любити малу. Коло знань і світогляд учнів треба поступово розширювати знаннями історії та особливостей району, області, визначними місцями столиці, а також інших областей України.

При плануванні виховної роботи з національно-патріотичного напрямку використовую Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки та Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді за змістовими лініями програми «Основні орієнтири виховання учнів 1-11-х класів загальноосвітніх навчальних закладів України», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Отже, пріоритетними напрямками національного виховання є формування патріотичних почуттів, любові до свого народу, глибокого розуміння громадянського обов'язку, готовності відстоювати державні інтереси Батьківщини.

Патріотичне виховання учнів здійснюється під час проведення навчальних занять, через систему виховних заходів, проведення екскурсій, відвідування музеїв, зустрічей з воїнами АТО, з воїнами-інтернаціоналістами, перегляду відеороликів, та проведення спортивних змагань.

Провідна роль у вихованні дітей належить українській мові, як духовному стержню нації. Рідна мова – найважливіший засіб патріотичного виховання. Вона була і є важливою сферою впливу на національну свідомість. Проведен виховний захід «Мова рідна – найдорожчий скарб». Де формується розуміння того, що українська мова – наш скарб, без якого не може існувати ні народ, ні Україна, як держава.

Організація патріотичного виховання учнів в освітньому закладі:

Відвідування шкільного музею «Українська світлиця» (керівник Карпенко Т.В.); Учні побачили та оцінили красу історичного минулого, зміцнили почуття національної гідності;

Відвідування Куп'янського краєзнавчого музею (директор Осадча І.А.) де познайомилися з експозиціями: «Зала бойової слави», «Куп'янськ і знаменитості», «Утворення Куп'янська», «Археологія краю».

Побували в музеї авіації і космонавтики при Курилівському ліцеї. В Курилівці тривалий час дислокувався авіаційний полк, у якому практичну льотну підготовку проходили військові льотчики, серед них кілька космонавтів, зокрема О.А.Леонов, який у 1965 році вперше у світі вийшов у відкритий космос.

Зустріч з сучасними героями – учасниками АТО (Семикоз В., Руй С.), військовими волонтерами Курило В., Маслій М. та представниками Куп'янської громадської організації «Воїни-АТО»). Подібні заходи є дуже ефективними, адже вони сприяють вихованню в учнів внутрішньої свободи та поваги до держави, любові до Батьківщини, національної свідомості, гідності, усвідомлення приналежності до рідної землі, українського народу, гармонійному виявленню патріотичних почуттів.

Перлиною серед секцій та спортивних гуртків закладу є дитяча шкільна організація «Молода Січ». Вивчають козацькі традиції, звичаї, побут, козацьку мудрість та запроваджують у своє життя.

Заняття в організації забезпечують надійний духовний зв'язок з предками, орієнтують козачат на інтереси нащадків, творче відродження в житті ідей та засобів козацької педагогіки.

Участь в фестивалі-конкурсі сучасної патріотичної пісні «У пісні нашої – наша сила!»; спортивній військово-патріотичній грі «Молода Січ» до Дня Українського козацтва; загальношкільному святі до Дня захисника України, Дня Українського козацтва; оформлення стенду «Війна на Сході. Герої-куп'янчани»; Посвята у козаки та козачата; участь в загальношкільному конкурсі «Слобожаночка»; флеш-мобі «Ми – це Україна!» до Дня Соборності.

Важливим чинником національно-патріотичного виховання дітей є система роботи зі збереження народних звичаїв та обрядів українського народу. Прикладом такої роботи є проведення традиційних щорічних українських вечорниць, Масляної, конкурс щедрівок та засіванок, свято Покрови та День українського козацтва. Під час таких заходів учні прилучаються до української культури, згадують та вчать українські пісні, знайомляться з традиціями та звичаями нашого народу, отримують змогу відчувати себе справжніми українцями, вдягнувши вишиванку, українські шаровари, віночок і т.д. Вже стало традицією вітати ветеранів та дітей війни зі святом з нагоди Дня Примирення та Дня Перемоги.

Виховання патріотизму сьогодні, як ніколи, актуально. І не тільки для системи освіти, а й для держави в цілому. Саме зараз ми повертаємося до споконвічних цінностей: утвердження первинності любові до Батьківщини і людей, духовності, моральності, бережного ставлення до природних скарбів і національних надбань нашого народу тощо.

З метою організації національно-патріотичного виховання учнів та підвищення його ефективності необхідно щороку планувати свою діяльність, адже план виховної роботи є головною умовою ефективності національно-патріотичного виховання. План заходів з національно-патріотичного виховання, розроблений вихователем, має враховувати вікові особливості учнів, рівень їх розумових здібностей, їх мотивацію та рівень сформованості патріотичних почуттів і національної свідомості.

Велике значення у системі формування патріотизму має сім'я. Саме в ній закладаються основні риси майбутнього громадянина, формуються перші поняття про Батьківщину. Проте для більш ефективного виховання їй потрібна підтримка держави, зокрема:

- створення відповідного рівня життєдіяльності сім'ї, належних умов для фізичного, інтелектуального, морально-естетичного, освітнього та духовного розвитку дітей на засадах національних традицій;

- підвищення педагогічної культури батьків, зокрема шляхом підготовки нових програм і посібників з питань патріотичного виховання дітей у сім'ї;

Для педагогічного колективу закладу освіти патріотичний напрямок роботи був і залишається пріоритетним, адже патріотизм у сучасному розумінні – це відчуття того, що набуває сьогодні особливого значення. Формування громадянина-патріота України, підготовленого до життя, з високою національною свідомістю, виховання громадян, які здатні побудувати громадянське суспільство, в основу якого були б закладені та постійно втілювалися демократія, толерантність та повага до прав.

Засвоєння патріотичних цінностей і норм є тривалим процесом. Вони не закладені у генах, це не природна якість, а соціальна, і тому не успадковується, а формується цілеспрямовано, системно. Без цього людина не має обличчя, вона втрачає себе.

Список використаних джерел

1. Бех І. Патріотичне виховання дітей та молоді / І.Бех, К.Чорна // Позашкілля. – 2011.
2. Зелюк В.В. Формування патріотизму, свідомої громадянської позиції та зміцнення моральності учнівської молоді: досвід і проблеми / В.В. Зелюк // ПостМетадика. – 2009.

3. Національно-патріотичне виховання школярів: методичний посібник / автори-укладачі: І.Г.Сіваченко, Д.В.Ротфорт, В.П.Сідорчук, І.В. Кротова. ХАНО, – 2014.

ПРЕЦЕДЕНТНІ ТЕКСТИ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА І ПАТРІОТА

(на матеріалі підручників української мови для учнів ліцею)

Голуб Н.Б.,

доктор педагогічних наук, професор, завідувачка відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

Відповідно до вимог часу успіхи в освіті більше не пов'язують із відтворенням знань. Основними освітніми завданнями сьогодні вважають зосередження «на способах мислення (креативність, критичне мислення, уміння розв'язувати проблеми й формулювати власні судження), способах роботи (спілкування і співпраця), інструментах для роботи (здатність розпізнавати й використовувати потенціал новітніх технологій), а також на здатності жити в багатогранному світі й виконувати роль активних і відповідальних громадян» [1, с. 34]. Здатність «жити в багатогранному світі» означає передусім жити у злагоді з собою і з повагою до напрацьованих століттями моральних і духовних цінностей, правил, писаних і неписаних, щоб таким чином досягати гармонії в суспільстві. Бесіди й лекції на морально-етичні теми під час виховних годин утратили свою ефективність давно. Сучасний урок має бути рівною мірою навчальним, виховувальним і розвивальним. З огляду на особливості нинішнього покоління школярів виховне спрямування повинне бути природнім, наближеним до реалій життя, щоб залишати слід у їхніх душах. Одним із ефективних засобів реалізації цих завдань є системна робота з прецедентними текстами на уроках української мови.

Згідно з Ю. Карауловим, суть прецедентного тексту визначають такі ознаки: 1) значущість для тієї чи тієї особистості в пізнавальному й емоційному планах; 2) надособистісний характер; 3) неодноразове звернення до нього в дискурсі конкретної мовної особистості [2]. Прецедентними текстами прийнято вважати твори художньої літератури, авторські й народні пісні, афоризми, рекламу, анекдоти, публіцистику тощо.

У підручниках української мови для учнів 10-11 класів (автори – Голуб Н.Б., Горошкіна О.М., Новосьолова В.І.) [3], [4] робота з текстами системна, що гарантує реалізацію освітніх завдань, передбачених програмою.

Використання прецедентних текстів (далі – ПТ) корисне з таких причин:

1. ПТ є важливою передумовою ідеологічного порозуміння і критерієм соціальної ідентифікації.

2. ПТ сприяють осмисленню й засвоєнню матеріальних і духовних цінностей, які впродовж тисячоліть зберігає культурна пам'ять народу.

3. ПТ розвивають ерудицію, сприяють накопиченню суб'єктного досвіду.

4. ПТ допомагають заповнювати лакуни культурологічного плану, актуалізувати багато імен і подій, осмислювати їх як значущі.

Автори підручників [3], [4] застосовують такі способи актуалізації ПТ:

1) називання прецедентних імен (Богун, Хмельницький), прецедентних узагальнених персонажів (кіборги, герої Крут, герої Небесної Сотні);

2) використання прецедентних висловлень («Крилатим землі не треба...», «Мова – ДНК нації», «Заговори, щоб я тебе побачив», «Слова та голос – більш нічого. А серце б'ється – ожива, як їх почує» та ін.);

3) називання авторів текстів (Б. Антоненко-Давидович, О. Довженко, М. Дочинець, Л. Костенко, В. Стус, та ін.);

4) називання топонімів (Синевир, Суботів, Чорногора, Шипіт, Заліщики);

5) цитування відомих пісень і віршів (Гей, якби ж мені, синку, не жаль? Якби ж мені, синку, не жаль? Ти ж на моїм серці лежав..(Нар. пісня). Цю історію хочеться казати найдорожчими словами...(О. Довженко). Куди іти? Земля обітована – вона ж під нами, наша, ось вона! (Л. Костенко). А ми усе звикаєм до звикання (Л. Костенко). Козацькому роду нема переводу, лине його слава з далечі віків (М. Воньо) та ін.);

6) наведення афоризмів до кожного параграфу підручника;

7) цитування творів, що містять поведінкові моделі: 1. Він, мамо, гордий. Він козак. Він лицар. І що для нього гроші, мамо? Дим. 2. Наш батько з тих, що умирили перші. 3. Як він уміє красно говорить! Які в нього займища і луки! Всі Україна полум'ям горить, він і на цьому теж нагріє руки.

4. Ти ж, Богдане, із того дерева, з якого ріжуться королі! (*Л. Костенко*).

Прецедентні антропоніми реальних осіб, використані в підручниках, можна згрупувати таким чином: 1) *пов'язані з мистецтвом* (актори, художники, письменники): Маруся Чурай, кобзар Віктор Пашник, Оксана Забужко, Василь Шкляр, Квітка Цісик, Олег Ольжич, Пабло Пікассо, Сергій Параджанов, Олег Шупляк, Олександра Теліженко, Тарас Прохасько, Ада Роговцева, Соломія Крушельницька, Микола Лисенко, Ігор Роп'яник, Євген Сверстюк та ін.; 2) *пов'язані з науковою діяльністю*: Авіценна, Амосов М., Аристотель, Квінтіліан, Піфагор, Платон, Сербенська О., Скворода, Фаріон І., Цицерон та ін.; 3) *громадські, політичні, державні, релігійні діячі*: Ярослав Мудрий, Мати Тереза, Любомир Гузар, Черчилль, Богдан Хмельницький та ін.; 4) *підприємці, меценати*: Лі Якокка, Петро Яцик, Олексій Алчевський, Христина Алчевська, Артем Терещенко, Іван Харитоненко, Платон Симиренко, Микола Терещенко, Євген Чикаленко та ін.

Розуміння ПТ передбачає наявність лінгвокультурних знань, базується на певному досвіді сприйняття різних видів мистецтва, культури й традицій і є ознакою належності до культури певної епохи. З огляду на зазначене вище дослідження методичних аспектів ПТ мають значні перспективи.

Список літератури:

1. Шлейхер А. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / Перекл. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис. 2018. 296 с.
2. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. М.: Наука, 1987. 263 с.
3. Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / Н.Б. Голуб, В.І. Новосолова. К.: Педагогічна думка. 2018. 200 с.
4. Українська мова (рівень стандарту): підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти / Н.Б. Голуб, О.М. Горошкіна, В.І. Новосолова. К.: Педагогічна думка. 2019. 232 с.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ВПЛИВУ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ НА УЧНІВСЬКУ МОЛОДЬ

Журба Катерина Олександрівна,

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник лабораторії морального, громадянського та міжкультурного виховання Інституту проблем виховання НАПН України

Національно-патріотичне виховання школярів та учнівської молоді є пріоритетним завданням сучасної освіти з огляду на виклики і загрози, які стоять перед Україною. Виховання патріотів є умовою захисту і збереження державного суверенітету у майбутньому.

Про необхідність активізації уваги до формування у підростаючого покоління національно-культурної ідентичності йдеться в Законах України «Про освіту», «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті», Указі Президента «Про пріоритетні заходи щодо сприяння зміцненню національної єдності та консолідації українського суспільства, підтримки ініціатив громадянськості у цій сфері», Указі Президента України №156/2018 «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України», Постанови Верховної Ради «Про вшанування героїв АТО та вдосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді», у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., Проекті Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 року, Концепції українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах сучасних модернізаційних змін; Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 рр.

Сучасне національно-патріотичне виховання здійснюється в умовах військового конфлікту між РФ та Україною, а також ідеологічно-світоглядної конфронтації, що потребує врахування ряду чинників.

Найважливішим є ідеологічне протистояння між тоталітаризмом Росії і вибором України демократичного шляху розвитку, яке досі триває. Ключову роль у цьому протистоянні відіграє концепція так званого «руського миру», яку активно просуває Росія. Як зазначає Я. Примаченко: «Не так давно сучасний міжнародний словник збагатився новим поняттям – «русский мир». Воно має кілька значень, з одного боку, це офіційна ідеологія Російської Федерації (РФ), з іншого – евфемізм для означення російської агресії проти України, а в ширшому сенсі синонім інформаційної війни, яку проводить Росія проти західних демократій, подаючи її в обгортці «soft power» (Примаченко, Я., 2017, с.101). Виходячи з цього, «руський мир» є технологією просування російського впливу на території

інших незалежних держав, з метою їх повернення їх до сфери свого впливу. Це актуалізує потребу виховання у школярів патріотизму, національно-культурної ідентичності на основі любові до рідної мови, історичної правди, знання драматичних сторінок історії про масові репресії, Голодомор, лінгвоцид, боротьбу за незалежність.

Особливістю російської ідеології є *ідеалізація тоталітарного режиму та постатей тиранів*, таких як: І. Грозний, Петро I, І. Сталін, які застосовували силу до свого народу, що виправдовує агресивну політику Кремля, в першу чергу для громадян РФ. Зокрема, акцент робиться на «сильній руці», тобто владі сильного лідера (царя), який наділений надзвичайними повноваженнями і здатен сам подолати корупцію, навести лад в країні, причому парламент відіграє вторинну роль. Це знаходить прояв у таких пропагандистських прийомах і путінських мемах таких як. «мочити у сортирі», «ввічливі люди» та ін.

Педагоги також мають бути готові пояснити і розвінчати *перебільшення внеску Росії у перемогу над нацизмом* та применшення заслуг України, Великобританії, США, Руху «Опору» тощо у різних засобах ЗМІ. У пропагандистській схемі Кремля «деды воевали», «можем повторить» закладено потужний механізм впливу на шкільну молодь Росії, а також залякування інших, незгодних з такою політикою. В інформаційній війні проти України був використаний засіб створення образу ворога на основі розділення ворожих сил у Другій Світовій війні на «наших» і «фашистів», де українцям у російських ЗМІ була відведена роль «фашистів» і «бандерівців», як втіленню абсолютного зла. «Мова ненависті» російського телебачення відображає не лише суспільні настрої, а й позначається на духовному і психічному здоров'ї зростаючої особистості, яка сприймає таку спотворену інформацію.

Прекручування історичних фактів, різного роду містифікації обумовили *фетишизацію Дня Перемоги* та перетворення його на шоу. З цієї метою дітей різного віку вдягають у військову форму, широко використовуючи різну атрибутику: георгіївські стрічки, медалі, зображення чи макети танків, літаків, зброї, солдатські пілотики з зірками, які використовуються навіть у шоу нічних клубів.

Маніпулювання та перекручування та приписування історичних фактів, що часто простежується у виступах президента Росії Володимира Путіна, який згадує у своїх виступах один народ, Анну Російську, боротьбу проти половців, згадує Україну як штучне утворення та ін., що весь час презентується на різних рівнях російської державної політики та пропаганди.

Розробники маніпулятивних технологій найперше звертаються до емоційної сфери школярів, а тому застосовують *прийоми псевдогероїзації та продукування різних псевдоісторій*, які би викликали сильні емоції у дітей, тоді як архіви, що стосуються Другої Світової війни залишаються засекреченими досі і недоступні для дослідників. Серед таких псевдоісторій можна навести приклад про собаку у блокадному Ленінграді, яка щодня приносила по зайцю родині увесь час блокади і допомогла їй вижити. За що її ніби-то було вшановано пам'ятником, а вдячні нащадки зберігають табличку від пам'ятника удома серед найдорожчих речей. Ця історія розсилалася користувачам соцмережі Фейсбук, які зачитували цю історію дітям як приклад відданості і служіння. Але є очевидною її фейковість з точки зору поведінки тварин, перебільшення та надмір засобів емоційного впливу. До псевдо героїзації також можна віднести і створення «безсмертних полків» з реальними і видуманими історіями. Як приклад є розміщення у ТРК «Космос» в «Іменах героїв» до 9-го Травня фото А. Гітлера у Челябінську 2020 року. Підліток, який надіслав відфотошоплене фото без відомих вусів написав: «В 1942 році відправився на фронт. Воював під Курськом і Москвою. У 1945 році загинув у висло-одерській операції». Свої дії підліток пояснив тим, що на наступний день після 9-го Травня вже ніхто не згадує проти ветеранів, а свій вчинок він пояснив протестом проти безглуздості таких акцій. (Организаторы челябинского, 2020), що досить добре проявляє, з одного боку низький рівень знань про реальні події і персоналії Другої Світової війни, а з іншого – протест молоді проти паразитування на темі війни.

Сучасний інформаційний світ стає все більше віртуальним. Доступність гаджетів дає можливість школярам спілкуватися у соцмережах, знаходити там необхідну інформацію, ділитися своїми думками. Однією з найбільших небезпек є *створення форумів у соцмережах* відповідної тематики з інформаційними вкидами. Також у соцмережах використовується *політична карикатура, фото-жаби і міні-комікси*, спрямовані проти українських лідерів та українців, що загострюють потребу у мережевих лідерах думок, якими є відомі люди, молодіжні кумири, артисти, співаки, письменники, а також педагоги, які є авторитетними дорослими для школярів.

Доведено, що кожен третій акаунт в мережі Фейсбук є фейковим, натомість розповсюдженим явищем є боти, тролі, серфери, кракери, ельфи та ін., які здійснюють інформаційні вкиди, поширюють фейки, тощо. Опитування українських старшокласників показало недостатній рівень медіаграмотності і медіагігієни, лише 24,9% мають уявлення про верифікацію сторінок у мережах і цифрову безпеку,

52,4% школярів легко піддаються впливу і можуть споживати інформацію з ворожих акаунтів. Російські спецслужби мають розгалужену мережу, яка також має на меті отримання різної інформації, вербування, формування викривлених уявлень про Україну, комплексів меншовартісності тощо. Боротьба за українську молодь є постійною і підтримується на державному рівні. Прикладом може служити спрощене отримання російського громадянства для українців, можливості навчатися у закладах вищої освіти та ін.

Поширеним явищем є *використання прийомів військової пропаганди*, згідно якої частина інформації є правдивою, а частина фейковою. Неправдива інформація може складати від 20% до 60% і може дезінформувати, дезорієнтувати школярів та учнівську молодь. У цьому плані є цікавим дослідження В. Паниотто та А. Грушецького стосовно розрахунку індексу результативності російської пропаганди (РРП). Результати проведеного дослідження показали наявність прямої кореляції між російським інформаційним впливом, рівнем поширення російської мови у регіоні та сформованістю національної ідентичності. Відповідно до отриманих результатів соціологи виокремили чотири групи регіонів за індексом РРП: самі низькі показники було виявлено в Івано-Франківській, Львівській, Волинській та Рівненській областях; низькими є показники російської пропаганди у Тернопільській, Закарпатській, Черкаській, Вінницькій та Київських областях; середнім є індекс РРП в Чернівецькій, Сумській, Кіровоградській, Хмельницькій, Чернігівській, Житомирській, Полтавській областях та м. Києві. Високим є вплив російської пропаганди в Херсонській, Запорізькій та Дніпропетровській, Миколаївській областях. Лідирують з впливу російської пропаганди Луганська, Донецька, Харківська та Одеська області. Однак дослідники визнають, що мають досить високу похибку по чотирьох останніх областях, що потребує подальших досліджень (Паниотто В. & Грушецкий А., 2015, с.113). Також дослідники переконані, що національна та етнічна ідентичність є важливими чинником у протистоянні російській пропаганді, оскільки етнічні українці показали вищий рівень резистентності, ніж росіяни чи білінгви.

Окрім того вплив російської пропаганди здійснюється не лише на дітей, а й на дорослих, які виховують дітей. Серед впливів на дорослих можна виокремити ностальгію за часами СРСР. Якщо в Росії переважно ностальгують по імперській величі і силі, Росія позиціонує себе правонаступницею Київської Русі, Московського царства та СРСР, що є досить суперечливим за суттю. Тоді як в Україні більше згадують соціальні гарантії, можливості отримувати медичні, освітні безоплатні послуги, допомогу від держави. Тут російські технологи враховують такий важливий аспект як вибірковість пам'яті, що допомагає забувати якісь неприємні моменти і зберігати приємні спогади. Через соцмережі запускаються різного роду флешмоби для тих, хто народився за часів СРСР, в яких підкреслюються різні досягнення та якість споживчих товарів, а різні переважно побутові проблеми подаються у романтичному ключі. У цьому плані є важливою політика історичної пам'яті, оприлюднення злочинів радянської влади та формування національної ідеї, яка би консолідувала українське суспільство.

Таким чином, реалізація національно-патріотичного виховання школярів та учнівської молоді є пріоритетним напрямом у сучасній освіті, що має враховувати специфіку інформаційної війни та ефективно протидіяти російській пропаганді, забезпечуючи дітей від її шкідливого впливу.

Список використаних джерел:

1. Организаторы челябинского проекта о героях войны разместили в публичное фото Гитлера //74.ru., 2020/ Режим доступу: <https://74.ru/text/gorod/69245389>.
2. Паниотто, В., Грушецкий А. Индекс результативности российской пропаганды // Вестник общественного мнения. – 2015 – №1. – С. 9.
3. Примаченко, Я. Исторична політика РФ та її вплив на території південно-східної України та АР Крим в контексті «русского мира». // Регіональна історія України: Збірник наукових праць. – 2017. – Вип. 11. – С.101-132.

ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Кизименко О.М.

*заступник директора з навчально-виховної роботи,
вчитель української мови і літератури
Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 142
м. Харків, Харківська область, Україна*

«Не можна любити народів других, коли ти не любиш Україну!»

Володимир Сосюра

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку суспільства характеризується значними змінами, яких зазнають усі сфери людської діяльності. І для того щоби повною мірою реалізуватися в житті, бути корисним для своєї Батьківщини, людина має бути всебічно розвинутою особистістю з високими морально-етичними принципами, креативною, здатною до критичного мислення й умотивованою на свідоме опанування нових знань і вмінь упродовж життя. На досягнення цієї мети має бути спрямованою навчально-виховна діяльність закладів освіти, зокрема загальноосвітніх шкіл. Зараз особливого значення набуває роль шкільного вчителя, підвищуються вимоги до нього, поміж яких варто відзначити щире любов до дітей, отримання задоволення від партнерського спілкування з ними, вміння згуртувати учнів, залучити їх до активної самостійної діяльності, стимулювати розвиток пізнавальних інтересів та духовних потреб школярів тощо. Зрозуміло, що для цього вчитель має постійно самовдосконалюватися, долати межі певного навчального предмета, упроваджувати сучасні форми й методи навчання, створюючи умови для комплексного опанування учнями знань, вмінь і навичок завдяки формуванню значного обсягу життєво важливих компетентностей: ключових, предметних та міжпредметних.

На початку третього тисячоліття людство дійшло межі, коли має визначитися, яким має бути майбутнє нової цивілізації і що має стати домінуючим при цьому – технічний прогрес чи рівень духовної досконалості людини. Що має бути пріоритетним: знання, творчі здібності, моральність чи підприємництво? Компетентнісна орієнтація не розв'язує одночасно цієї проблеми. Тож саме українство як наука про формування й розвиток українського етносу й нації, мови, ментальності та культури покликана допомогти вчителям виховувати в учнів почуття патріотизму та національної гідності [1, с. 76].

Є народи, які свято зберігають себе, як зіницю ока. Мовою, піснею, грою, звичаями... А ми що? Вічно зітхатимемо та заздритимо на їхнє? Невже ми люди другого сорту на нашій, на своїй землі?

Питання виховання молоді на національно-культурних традиціях є актуальними для сучасної школи. Національно-патріотичне виховання відроджує генетичні корені українського народу, формує новий образ українця. Наші діти збагнуть, що українцям є чим пишатися, що маємо власну історію й мову, прекрасні звичаї й традиції, які сприяли нашому виживанню до цього часу і не дали загубитися у людському морі. Настав час великої просвітницької роботи, час національно-духовного відродження, бо хто не знає свого минулого, той не вартий майбутнього, хто не відає про славу своїх предків, той сам не вартий пошани. Звичаї і традиції, народні ремесла були і є невід'ємною частиною життя народу. Особливістю цих неписаних законів є те, що вони зберігаються протягом тривалого періоду і передаються із покоління в покоління. В Україні з давніх-давен існувало повір'я: той, хто забув звичаї своїх батьків, карається Богом та людьми. Він блукає світом, як блудний син, і ніде не може знайти собі притулку, бо він загублений для свого народу. Тому ми повинні намагатися відроджувати чудові народні свята, обряди, звичаї (вечорниці, купальську обрядовість, проводи зими, народні ігри тощо).

Глобальний простір, у який інтегруються наші діти, передбачає засвоєння надбань культури різних народів. Тому постає потреба в здатності учнів до входження у світовий соціокультурний простір – за умови збереження української національної ідентичності.

Національно-патріотичне виховання – це система поглядів, переконань, ідеалів, традицій, звичаїв, створена впродовж віків українським народом і покликана формувати світоглядні позиції та ціннісні орієнтири молоді, яка реалізується через комплекс відповідних заходів. Саме воно має стати фундаментом становлення світогляду молодої людини [5, с. 4-5].

Національно-патріотичне виховання учнів формує ядро української нації на основі національної ідеї, любові до своєї Батьківщини та самовідданості. Його джерелами є рідне слово батька і матері, колискова пісня, культ Матері та Батька, рідна оселя, садиба, батьківщина і Батьківщина, героїчне минуле народу, життєдіяльність історичних постатей народу.

Національно-патріотичне виховання учнівської молоді стає важливою складовою частиною процесу формування зрілої особистості – громадянина, справжнього спадкоємця і продовжувача національних традицій з активною громадянською позицією. Адже патріотизм – одне з найглобальніших людських почуттів, закріплених віками і тисячоліттями, що поєднує в собі любов до своєї Вітчизни, рідної землі, свого народу, своєї матері, бажання зберегти історично-культурну спадщину і готовність до їх захисту. Головне – це включення кожної особистості в конкретну діяльність з творення й примноження багатства і краси своєї Вітчизни [3, с. 6].

Аналізуючи зміст народознавчого матеріалу, переконуюсь у невичерпності його багатств для виховання дитини – українця, дитини – маленького патріота, дитини доброї, працьовитої, милосердної. Народознавчий матеріал – невичерпне джерело для виховання позитивних моральних якостей. Знання народних звичаїв, традицій, їх наслідування необхідне людям, які будують і будуть будувати Україну. Народні надбання – це святиня для кожного українця. Тому вважаю за необхідне долучати учнів на уроках до цих джерел [3, с. 7].

Виховні заходи національно-патріотичного виховання повинні стати містком між школою і містом, селом, між поколіннями, тією єдиною ланкою, яку ми нині втратили... Тому на ці заходи слід запрошувати оповідачів, народних умільців, співаків, людей духовно багатих, що вміють не лише розказати про свій хист, своє ремесло, а й навчити охочих. Також можна запросити членів того чи іншого шкільного гуртка, які також покажуть дітям свої роботи, зацікавлять ними. Якщо робота з народознавства не буде поєднана з позакласною, гуртковою, то вона не дасть очікуваних результатів. Діти повинні брати участь у гуртках декоративно-прикладного мистецтва, які їм доступні – вишивання, писанкарства, кераміки тощо (згідно з традиціями даної місцевості). Потрібно не лише дізнатися про існування колядок, щедрівок, веснянок, свята Івана Купала тощо, а й воскресити їх у повсякденному житті [4, с. 449-450].

Нестандартні розробки виховних заходів, які складено з урахуванням компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного й інтегративного підходів – інтегровані, тобто поєднують кілька навчальних предметів (музичне мистецтво, образотворче мистецтво, українську літературу, художню культуру). Такий підхід забезпечує багатогранний вплив на свідомість і підсвідомість учнів, інформаційне й емоційне збагачення, дає змогу пізнати явище з різних боків, досягнути цілісності знань. Виховні заходи передбачають активну участь учнів у підготовці та проведенні занять: самостійну діяльність з пошуку інформації, підготовки доповідей, презентацій, малюнків-ілюстрацій, інсценувань тощо [2, с. 3].

Таким чином, можемо зробити висновок, що виховні заходи національно-патріотичного виховання дають можливість кожному учневі проявити себе, відчутти свою значимість. Ціллю педагогічної діяльності є не лише накопичення певної суми знань, а й прищеплення загальнолюдських цінностей. Навчально-виховний процес має формуватися так, щоб кожен учень добре знав свій народ, а у ньому пізнавав себе. Національно-патріотичне виховання – це не мода, це не робота одного дня чи навіть року. Це провідна складова всього навчально-виховного процесу. Це значуща і важлива проблема. Саме тому в школі повинно проводитися багато різноманітних заходів, метою яких є зміцнення і поглиблення найцінніших громадянських якостей молодого покоління, формування їх активної життєвої позиції, спрямування процесу самовиховання патріота-українця. Виховувати патріота – це обов'язок кожного вчителя.

Результатом роботи стало видання науково-методичної збірки «Національно-патріотичне виховання учнів на основі особистісно орієнтованого підходу», яка містить 20 розробок виховних заходів зазначеної тематики. Збірка брала участь у IV щорічному Всеукраїнському конкурсі «Педагог-новатор», де посіла III місце у номінації «Зорепад педагогічної майстерності». Робота продовжилася разом із учителем образотворчого мистецтва та трудового навчання Кодацькою С.В. у спільному проєкті «Відродження народних обрядів та оберегів». Результатом роботи стало видання науково-методичної збірки «Відродження народних обрядів та оберегів», яка містить 30 розробок виховних заходів зазначеної тематики.

Звичаї і традиції, обряди, народні ремесла були і є невід'ємною частиною життя народу. Особливістю цих неписаних законів є те, що вони зберігаються протягом тривалого періоду і передаються із покоління в покоління. Проведення національно-патріотичних заходів сприяє вихованню школярів, формуванню національної свідомості, поваги до минувшини свого народу. Школа повинна виховувати національно свідому, духовно багату особистість. Тому потрібно намагатися формувати освітній процес так, щоб кожен учень добре знав свій народ, а у ньому пізнавав себе. Без цього неможливо виховати патріота України, який би характеризувався національною самовідданістю, працював для розквіту Батьківщини в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Кизименко О.М. Національно-патріотичне виховання учнів на основі особистісно орієнтованого підходу // Соціально-психологічні засади розвитку особистості в освітньому процесі: матеріали доповідей вузівської науково-теоретичної конференції для студентів, аспірантів, учителів шкіл, викладачів, 24-25 квітня 2018 р. — Х.: ХНПУ, 2018. — С. 76.
2. Кизименко О.М. Віртуальні подорожі Україною: збірник сценаріїв і виховних заходів національно-патріотичного виховання // Шкільний світ. — 2017. — № 24. — С. 2—38.
3. Кизименко О.М. Національно-патріотичне виховання учнів на основі особистісно орієнтованого підходу / О.М. Кизименко. — Харків: Майдан, 2016. — 196 с.
4. Кизименко О.М. Відродження народних звичаїв і традицій – невід’ємна частина національно-патріотичного виховання учнів // Досвід роботи сучасного вчителя: практичні розробки та теоретичні надбання: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, Україна, 07 квітня 2020 року). Полтава: Центр прогресивної освіти «Генезум», 2020. — 519 с.
5. Кизименко О.М., Кодацька С.В. Відродження народних обрядів та оберегів // Кизименко О.М., Кодацька С.В. — Харків: Самвидав, 2020. — 315 с.

ЕФЕКТИВНІ МОЖЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ НАВЧАЛЬНОГО І ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У МИСТЕЦЬКОМУ ПРОСТОРІ НА ПРИКЛАДІ ХУДОЖНЬО-МЕМОРІАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІВАНА ТРУША

Козак Роксоляна Василівна

завідувачка ХММ Івана Труша, відділу Національного музею у Львові ім. А.Шептицького.

Для міцної держави формування патріотизму в українському суспільстві залишається першочерговим і надважливим. У зв'язку з цим національно-патріотичне виховання є важливою складовою освітнього процесу. Виховання молодого покоління в національно-патріотичному дусі базується на таких складових як духовність, мораль, пізнання історії та культури свого краю. Сьогодні, в рамках шкільної програми, учні мають змогу вивчати українську і світову культуру, користуватись спеціально розробленими підручниками. Однак, як показує досвід, практичні знання, отримані під час відвідувань музеїв, краєзнавчих розвідок і різноманітних туристичних маршрутів значно краще сприймаються молоддю. Саме тому музеї є благодатною платформою для освітнього і виховного процесу.

Основним завданням сучасного музею, у першу чергу як культурно-освітньої установи й у другу – як науково-дослідницької, є ознайомлення якомога ширшої аудиторії із національною та світовою матеріально-духовною спадщиною. Особлива увага музейників зосереджена на просвітницькій праці з молоддю. Тому не випадково сформувався певний пріоритет у діяльності музеїв до співпраці з освітніми закладами. Науковці Художньо-меморіального музею Івана Труша (далі – ХММ І.Труша), що функціює на правах відділу Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького (далі – НМЛ) активно впроваджують інноваційні методи у вже усталені практики культурно-освітньої діяльності музею. Поряд із звичними, роками напрацьованими екскурсіями, лекціями, творчими зустрічами із митцями, науково-практичними семінарами для педагогів загальноосвітніх шкіл, щороку для школярів у музеї відбуваються мистецькі конкурси під гаслом «Трушівська осінь» (із змінною тематикою кожного року) та мистецькі пленери для дітей. У межах довготривалої науково-освітньої програми «Національний музей і молодь», «Школа і музей: працюємо разом», «Відкритий музей» ми проводимо музично-мистецькі вечори, інтегровані уроки з образотворчого мистецтва та української мови і літератури, іноземної мови, історії України, які тематично поєднуються із майстер-класами із широким жанрово-видовим діапазоном. Поєднання сучасних досягнень педагогіки, психології та музеології у роботі з учнями має надзвичайно важливе значення для виховання молодого покоління. [1, с. 153].

*Рис. 1. Іван Труш. Київ. Фото 1900 р. з дедикацією
«Дорогій товарищі Ларисі Косач – на спомин. Іван Труш»*

Творчість видатного українського художника-імпресіоніста, організатора мистецького життя Галичини, мистецького критика, популяризатора української культури, редактора і видавця українських часописів, активного громадського діяча зламу XIX – XX ст. – Івана Труша (1869—1941), на превеликий жаль, залишилась поза програмою шкільного вивчення. Попри те в підручниках можна побачити репродукції відомих портретів І.Труша, які вже стали, так би мовити, хрестоматійними. Зокрема, портрети Івана Франка, Лесі Українки, Михайла Грушевського, Івана Нечуя-Левицького, Василя Стефаника, Миколи Лисенка, Маркіяна Шашкевича та інших відомих діячів пензля Івана Труша є і залишаються культурним надбанням українського народу.

Рис. 2. Іван Труш. Портрет Лесі Українки. 1900 р.

Вивчаючи в рамках шкільної програми ці визначні постаті вважаємо доцільним відвідати ХММ І.Труша та в затишній атмосфері музею довідатись про цікаві факти спілкування між художником і його моделями, дізнатись історії створення портретів, ознайомитись з живописною спадщиною митця – його неперевершеними краєвидами та творами побутового жанру. Адже у музеї зберігається

найбагатша та найбільш вартісна в Україні – з огляду на тематико-хронологічний діапазон та обсяг творів – мистецька спадщина художника. [2, с. 56]

Рис. 3. Іван Труш. Портрет Івана Франка. 1940 р.

ХММ І.Труша розташований у колишній родинній садибі митця у Львові. Віллу було споруджено 1910 року, у стилі пізньої сецесії, за проектом відомого львівського архітектора О.Лушпинського. Упродовж 30-ти років І.Труш мешкав тут разом із дружиною Аріадною, донькою Михайла Драгоманова. У родини було четверо дітей: Аріадна, Мирон, Оксана та Роман. [4, с. 28] Через десять років після смерті художника з ініціативи його дружини та найстаршої доньки Аріадни Труш-Слоневської, – створено першу меморіальну експозицію (1951), що розташувалась у творчій майстерні, на другому поверсі будівлі. [3, с. 58] У 1962 році на базі чинної експозиції постав меморіальний музей І.Труша, що довгий час функціонував на громадських засадах. [3, с. 59] Донька художника упорядковувала мистецьку спадщину батька, писала спогади, доглядала за садибою, проводила екскурсії. Згодом, 1986 р. нащадки Івана Труша передали батьківський будинок в дар українському народу в особі Львівського музею українського мистецтва (тодішня назва НМЛ). У січні 1989 р. на вшанування 120-річчя від дня народження митця ХММ І. Труша гостинно відчинив двері для відвідувачів. [7]. З часу відкриття музею тут діє постійна експозиція, яка у 2019 р. була оновлена та значно розширена відреставрованими полотнами і новітніми інтерактивними матеріалами. Експозиція обіймає два поверхи цієї ошатної вілли та висвітлює основні сторінки життєвого і творчого шляху художника, об'єднує чільні тематичні серії та цикли, над якими працював митець упродовж життя. Сучасні технології дають змогу в зручний для кожного час оглянути віртуальний тур музеєм за посиланням <https://goo.gl/maps/9PxJBbsX5ZQX9XsV6>

Рис. 4. Іван Труш. Портрет Михайла Грушевського. 1900 р.

Практика проведення інтегрованих уроків на матеріалі експозиції ХММ Івана Труша з кожним роком набуває все більшого поширення та схвалення. Кожен такий урок – це неповторне дійство, результат спільної роботи освітян та музейників. Адже педагоги працюють над темою уроку разом з музейними працівниками, використовують музейні експонати для висвітлення теми. [6, с. 75]. Творча майстерня Івана Труша, де в основному відбуваються такі заходи спонукає учнів до творчого процесу.

Серед живописних полотен видатного художника заняття відбуваються у неповторній атмосфері та залишають винятково позитивні спогади та враження у пам'яті учнів.

Рис. 5. Інтегрований урок з української літератури у ХММ Івана Труша. Фото 2018 р.

За ініціативою вчителів та музейних працівників урок проходить не у звичайній для школярів формі, сидючи за шкільною партою, а у вигляді круглого столу, де кожен стає активним учасником навчального процесу. Метою таких занять є не тільки успішне засвоєння нового матеріалу згідно з навчальною програмою, але й пробудження у молодого покоління жаги пізнавати історію рідного краю, довідуватись якомога більше про своїх земляків.

Досвід проведення таких уроків на експозиційних залах свідчить, що саме в такому вигляді науково-просвітницька діяльність музею як інституції дає добрі результати, радо сприймається і дітьми, і їх вчителями, формує позитивне враження від навчального процесу та прищеплює гарний смак. Всі форми культурно-освітньої роботи, що проводиться у ХММ І.Труша покликані підняти загальний рівень освіченості серед молодого покоління. Працівники музею завжди готові до співпраці з освітніми установами, педагогічними колективами тощо.

1. Біла О., Різун І., Забитівська А. Національний музей у Львові імені А.Шептицького // Школа і музей: працюємо разом. Навчально-методичний посібник із музейної педагогіки (5-8 класи) За ред. О.Карманова (наук. ред.), А.Цибка (відп. ред.). – Львів: Літопис, 2009. – С.151-161.

2. Біла О. Суспільно-естетичні концепти Івана Труша в контексті художньої освіти Галичини кінця ХІХ – початку ХХ століття // Школа мистецьких традицій. Матеріали наукової конференції, присвяченої 135-річчю від часу заснування Львівського державного коледжу декоративного і ужиткового мистецтва ім. І.Труша / упоряд.: Д.Скринник-Мисько, [відп. за випуск: В.Откович]. – Львів: ЛДКДУМ ім. І.Труша, 2011. – С. 56-67.

3. Біла О. Художньо-меморіальний музей Івана Труша: історія створення та формування колекції мовою документів та експонатів // Меморіальні музеї сьогодні: специфіка фондової, експозиційної та виставкової роботи: Матеріали ІІ Всеукраїнської наукової конференції. Львів, 17-18 листопада 2016 р. / упоряд.: Д.Білавич, Р. Пасічник; передмова Г.Тихобаєвої. – Львів, 2016: Растр.7. – С.56-67.

4. Козак Р. До історії створення Художньо-меморіального музею Івана Труша. // Меморіальні музеї сьогодні: специфіка фондової, експозиційної та виставкової роботи: Матеріали ІІ Всеукраїнської наукової конференції. Львів, 17-18 листопада 2016 р. / упоряд.: Д.Білавич, Р.Пасічник; передмова Г.Тихобаєвої. – Львів, 2016: Растр.7. – С.28-35.

5. Козак Р. Науково-просвітня робота Художньо-меморіального музею Івана Труша (відділ Національного музею у Львові імені А.Шептицького) // Меморіальні музеї сьогодні: специфіка фондової, експозиційної та виставкової роботи: Матеріали ІІІ Всеукраїнської наукової конференції. Львів, 6 листопада 2017р. / упоряд.: Д.Білавич, Р. Пасічник. – Львів, 2017: Растр.7. – С.118-125.

6. Козак Р. Нові форми культурно-освітньої роботи у меморіальному музеї: досвід Художньо-меморіального музею Івана Труша (відділ Національного музею у Львові імені А.Шептицького) // Методичні рекомендації щодо проведення уроків української літератури та художньої культури у професійно-технічних навчальних закладах. – Львів, 2014. – С.72-76.

7. Козак Р. Розкішний сад Івана Труша – джерело натхнення для маестро (за матеріалами архіву художника із фондів НМЛ ім. А.Шептицького). [Електронний ресурс] // [Фотографії Старого Львова](http://photo-lviv.in.ua/rozkishnyj-sad-ivana-trusha-dzherelo-nathnennyia-dlya-maestro/). – Режим доступу до ресурсу: <http://photo-lviv.in.ua/rozkishnyj-sad-ivana-trusha-dzherelo-nathnennyia-dlya-maestro/>(3.07.2015)

АСПЕКТИ ВІЙСЬКОВО--ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ (НА ПРИКЛАДІ ВОЛИНСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЛІЦЕЮ З ПОСИЛЕНОЮ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ ІМЕНІ ГЕРОЇВ НЕБЕСНОЇ СОТНІ)

Марківська Людмила,

*кандидат історичних наук, завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності
ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій та права»
м.Луцьк, markivska1@ukr.net*

Створення незалежної, сильної та демократичної держави передбачає, першочергово, формування основного стрижня цього процесу – національно свідомого громадянина, здатного стати на захист своєї Країни. Початок ХХІ століття показав наскільки важливим є вирішення даної проблеми для України. Зважаючи на військово-політичну ситуацію у нашій державі, що ускладнилася агресією Росії, національно-патріотичне виховання та ґрунтовна теоретична і практична підготовка молоді до військової служби відіграє значну роль. Складовою патріотизму є повага до національної символіки держави та її інститутів, одним з яких є Збройні Сили України. Військово-патріотичне виховання молоді на сучасному етапі повинне зайняти провідні позиції в усіх сферах життя суспільства.

Патріотичне виховання молоді є важливою складовою не тільки освітнього процесу, а й – державної безпеки України. У сучасних умовах військово-патріотичне виховання покликане підняти значимість та повагу до військової служби та військовослужбовців серед суспільства, сформувати у молоді бажання здобувати військові професії. Зокрема, ці аспекти чітко зазначені у ст. 3 Закону України «Про оборону України»: «Підготовка держави до оборони в мирний час включає:..військово-патріотичне виховання громадян України, підготовку молоді до служби в Збройних Силах України, забезпечення престижу військової служби...» [1].

Досвід багатьох зарубіжних країн (США, Франція, Британія, Китай та ін.) показує, що виховувати у молоді почуття власної відповідальності за долю та майбутнє своєї держави потрібно ще зі шкільної лави. В Україні, окрім загальноосвітніх шкіл, цю місію виконують освітні заклади профільного спрямування – військові ліцеї.

Волинський обласний ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Героїв Небесної Сотні створений відповідно до розпорядження Волинської обласної державної адміністрації від 21.06.2000 р. № 296 «Про відкриття Волинського обласного ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою», рішенням Волинської обласної ради від 2.02.2017 р. № 10/61 «Про перейменування Волинського обласного ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою» Волинському обласному ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою присвоєно ім'я Героїв Небесної Сотні [2]. Одним із пріоритетних завдань військового ліцею є виховання всебічно розвинутого та патріотично свідомого громадянина.

Військово-патріотичне виховання юнаків і юнок у ліцеї має два аспекти: практичний та теоретичний. У процесі виховання ці складові взаємопов'язані. Втілення практичної складової відбувається щорічно на військово-польових зборах, де ліцеїсти займаються інженерною, топографічною і тактичною підготовкою та виконують практичні вправи зі стрілецької зброї. Окрім цього, ліцеїсти беруть активну участь у військово-патріотичних заходах різного рівня. Вихованці Волинського військового ліцею є неодноразовими призерами Всеукраїнської спартакіади серед військових ліцеїв з військового багатоборства, Всеукраїнської Спартакіади серед допризовної молоді, Юнацького чемпіонату України з пожежно-прикладного спорту.

Участь у Всеукраїнській дитячо-юнацькій військово-патріотичній грі «Сокіл» («Джура»), Всеукраїнській тереновій грі «Звитяга», патріотичній тереновій грі «СІЧ: сила і честь» імені Братів Чучупак, спонукає ліцеїстів до самовдосконалення та готовності в майбутньому захищати свою Батьківщину.

Теоретична аспект військово-патріотичного виховання у військовому ліцеї має навчальну та виховну складову. Важливу роль у формуванні світогляду майбутніх захисників держави відіграють уроки з історії України та історії українського війська. Саме на цих уроках молодь здобуває знання про війну, військову історію власної держави. На героїчних прикладах жертвовної звитяги козацтва, січового стрілецтва, вояків національно-визвольних змагань 1917 – 1922 років, вояків УПА та АТО/ООС вихованці ліцею мають змогу осмислити усі проблеми сучасного українського державотворення.

Система виховної роботи у Волинському обласному ліцеї спрямована на виховання духовно багатого покоління, яке шанобливо ставиться до національної та громадянської гідності. Реалізація цієї мети не можлива без залучення ліцеїстів до активної участі у заходах, які віддзеркалюють значимі

історичні події: урочиста посвята у ліцеїсти у свято Покрови Пресвятої Богородиці, День Козацтва та День створення Української повстанської армії біля пам'ятника Борцям за волю та незалежність України; несення почесної варти біля Вічного вогню, участь у покладанні квітів та вінків до пам'ятних знаків на меморіалі Слави, в обласних днях вшанування пам'яті жертв Другої світової війни; покладанні квітів до могили Героя Небесної Сотні Василя Мойсея, до могил загиблих учасників АТО на Алеї почесних поховань; панахиді пам'яті Героїв Небесної Сотні на меморіальному комплексі «Вічна Слава»; мітингу пам'яті вшанування учасників ліквідації аварії на ЧАЕС, покладанні квітів до пам'ятного знаку «Жертвам Чорнобиля»; у заходах приурочених до Дня вшанування учасників бойових дій на території інших держав та річниці виведення військ з Афганістану; у вечорі пам'яті для в'язнів фашистських концтаборів (з нагоди відзначення Міжнародного дня визволення в'язнів фашистських концтаборів); у заходах вшанування пам'яті жертв політичних репресій. У закладі проводяться зустрічі з військовими, які захищають територіальну цілісність України, організуються концерти для військових, що знаходяться на реабілітації у Луцькому гарнізонному військовому шпиталі, тощо [3].

Таким чином, виклики сучасного світу ставлять перед нашим суспільством необхідність переосмислення ролі військово-патріотичного виховання молоді, яке повинно проходити у співпраці закладів освіти, органів державного управління, громадських організацій та Збройних Сил України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про оборону України». – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.
2. Статут Волинського обласного ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Героїв Небесної Сотні (нова редакція). - [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1sVjKL97RfXjYpccHxaraF5UrRio83NOF/view>.
3. Волинський обласний ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Героїв Небесної Сотні. - [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://vvl.org.ua>.
4. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. - [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/28030.
5. Концепція допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання молоді. - [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/948/2002>

**ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ ТА ФІЗИЧНА ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ ДІВЧАТ 18-19
РОКІВ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ АЕРОБІКОЮ**

Калитка Світлана,

доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту,

Мацкевич Нінель,

доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту,

Томащук Олена,

доцент, кандидат педагогічних наук,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Сучасний етап розвитку сфери рекреації та оздоровчої фізичної культури характеризується тенденцією активного розширення арсеналу засобів, які застосовуються у ній практичним матеріалом нових фізкультурно-оздоровчих програм і технологій. Цей процес концептуально обумовлений змістом основних напрямів сучасного спортивно-оздоровчого фітнесу (реабілітаційно-профілактичного, навчально-освітнього, кондиційного і спортивно-орієнтованого характеру), у цілому покликаних забезпечити гармонійне поєднання цілої низки сприятливих показників стану здоров'я, фізичну підготовленість, психологічну комфортність, пропорційну статуру тощо [1, 3].

Національна доктрина розвитку фізичної культури та спорту спрямована на демократизацію освіти та надання їй державно-національної спрямованості, особливо піклування держави про поліпшення здоров'я нації, в наш час вимагають пошуку нових шляхів якісного вдосконалення системи фізичного виховання студентської молоді. Актуальним напрямом такого пошуку є спортивна аеробіка – сучасний та молодий вид спорту, що активно розвивається. Спортивний командний фітнес як один із видів програми змагань із спортивною аеробікою завоював велику популярність у світі і у нас в Україні. Заняття аеробікою сприяють гармонійному фізичному розвитку, зміцненню здоров'я, підвищенню адаптаційних можливостей організму [2, 4].

У доступній нам літературі ми не знайшли робіт, присвячених дослідженням спеціальної працездатності дівчат віком 18-19 років, які спеціалізуються зі спортивною аеробікою. Тому ми вважаємо актуальним вивчення фізичної підготовленості та фізичної працездатності дівчат навчально-тренувальної групи для наукового обґрунтування побудови їх фітнес-програм.

Метою дослідження є аналіз впливу занять аеробікою на фізичну підготовленість дівчат 18-19 років в умовах навчання у вузі.

Для вирішення поставленої мети застосовували наступні **методи** дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел, педагогічні спостереження та педагогічний експеримент. Для оцінки рухової підготовленості дівчат віком 18-19 років застосовували такі тести: швидкісно-силові можливості – біг 30 м зі старту; силу – піднімання тулуба із положення лежачи за 1 хв, стрибок у довжину; спритність – човниковий біг 4x9 м; гнучкість – нахил тулуба вперед з положення сидячи; фізичний стан визначали за показниками фізичної працездатності та відновних процесів у серцево-судинній системі – індексами Руф'є та Гардвардським степ-тестом. В експерименті приймали участь 10 студенток, які спеціалізуються зі спортивною аеробікою (експериментальна група) та 10 студенток, які займаються за загальною вузівською програмою з фізичного виховання (контрольна група).

Результати дослідження. Аналіз спеціальної літератури свідчить, що на даний час фітнес – сучасний напрямок фізкультурно-оздоровчої роботи серед населення різного віку та статі. Одним із основних видів оздоровчого фітнесу є оздоровча та спортивна аеробіка, яка поєднує у собі формування пропорційного гармонійного тіла, розвиток фізичних якостей, контрольоване тренування серцево-судинної системи, а також позитивний вплив на психоемоційний стан.

Щодо фізичної підготовленості дівчат 18-19 років, то проблема на сучасному етапі залишається не розкритою.

На початку експерименту нами встановлено вірогідну різницю між експериментальною та контрольною групою у показниках фізичної підготовленості та фізичної працездатності. Як свідчать

дані таблиці 1, показники фізичної підготовленості вірогідно вищі у експериментальній групі як на початку, так і вкінці експерименту.

Так показники швидкісно-силових та силових якостей, гнучкості та координації у групі дівчат, які спеціалізуються зі спортивної аеробіки, вірогідно вищі порівняно з групою нетренованих. Просторово-часові характеристики, які визначалися за часом човникового бігу 4x9, дають можливість нам зробити висновок, що координаційні можливості також вірогідно вищі у дівчат, які спеціалізуються зі спортивної аеробіки (табл.1).

на початку експерименту

Показники	Групи	n	X	Sx	m	V%	t	P
Біг 30 м(с)	К	11	6,03	0,28	0,08	4,64	-3,40	< 0,05
	Е	11	5,46	0,48	0,14	8,79		
Човниковий біг	К	11	12,57	0,55	0,17	4,38	-5,78	< 0,05
	Е	11	11,31	0,47	0,14	4,16		
Підняття тулуба за 1 хв	К	11	27,91	7,02	2,12	25,15	5,11	< 0,05
	Е	11	39,45	2,60	0,78	6,59		
Нахил вперед з/п сидячи	К	11	14,91	3,40	1,03	22,80	3,20	< 0,05
	Е	11	18,64	1,85	0,56	9,92		
Стрибок у довж. з/м	К	11	149,27	17,02	5,13	11,40	6,03	< 0,05
	Е	11	180,64	2,76	0,83	1,53		

вкінці експерименту

Показники	Групи	n	X	Sx	m	V%	t	P
Біг 30 м(с)	К	11	5,85	0,35	0,11	5,98	-2,68	< 0,05
	Е	11	5,35	0,51	0,15	9,53		
Човниковий біг	К	11	12,30	0,57	0,17	4,63	-5,07	< 0,05
	Е	11	11,17	0,47	0,14	4,21		
Підняття тулуба за 1 хв	К	11	29,36	7,36	2,22	25,07	5,29	< 0,05
	Е	11	41,82	2,60	0,78	6,22		
Нахил вперед з/п сидячи	К	11	15,91	3,40	1,03	21,37	2,35	< 0,05
	Е	11	18,64	1,80	0,54	9,66		
Стрибок у довж. з/м	К	11	152,36	16,76	5,05	11,00	6,06	< 0,05
	Е	11	183,55	3,30	0,99	1,80		

Таблиця 1

Показники фізичної підготовленості дівчат віком 18-19 років

Нами встановлено вірогідну різницю у фізичній працездатності між контрольною та експериментальною групами, про що ми судили за результатами проби Руф'є та Гардвардського степ-тесту. Так експериментальній групі за результатами індексу Руф'є відмічено хорошу працездатність ($5,22 \pm 0,59$ та $4,99 \pm 0,59$ (на початку та вкінці експерименту відповідно)), тоді як у контрольній – низьку працездатність ($16,99 \pm 3,39$ та $16,84 \pm 3,39$ (відповідно)) (табл. 2.).

на початку експерименту

Показники	Групи	n	X	Sx	m	V%	t	P
Індекс Руф'є	К	11	16,99	3,39	1,02	19,95	-11,34	< 0,05
	Е	11	5,22	0,59	0,18	11,30		
Гардвардський степ-тест	К	11	63,51	18,46	5,57	29,07	1,20	>0,05
	Е	11	70,37	4,16	1,25	5,91		

вкінці експерименту

Показники	Групи	n	X	Sx	m	V%	t	P
Індекс Руф'є	К	11	16,84	3,39	1,02	20,13	-11,42	< 0,05
	Е	11	4,99	0,59	0,18	11,82		
Гардвардський степ-тест	К	11	61,38	16,99	5,12	27,68	5,48	< 0,05
	Е	11	90,23	4,09	1,23	4,53		

Таблиця 2

Показники фізичної працездатності дівчат віком 18-19 років

За допомогою Гардвардського степ-тесту оцінювали відновні процеси у серцево-судинній системі після дозованої важкої м'язової роботи. На початку експерименту вірогідної різниці у показниках контрольної та експериментальної групи не встановлено ($63,51 \pm 18,46$ та $70,37 \pm 4,16$). Рівень працездатності оцінено як середній, але у контрольній групі три дівчини не змогли виконати тест до кінця та на 2-3 хвилині роботи закінчили його виконувати. Вкінці експерименту встановлено вірогідну різницю у показниках фізичної працездатності між контрольною та експериментальною групами ($61,38 \pm 16,99$ та $90,23 \pm 4,09$), при цьому у дівчат, які займаються аеробікою зріс до високого рівня.

Висновки. Отже, фізична підготовленість та працездатність має вірогідно вищий рівень у дівчат, які спеціалізуються зі спортивною аеробікою, порівняно із дівчатами, які займаються за вузівською програмою.

Нами встановлено вірогідну різницю у прирості в показниках фізичної працездатності за індексом ГСТ в експериментальній групі на початку та вкінці експерименту, який становив 28,22 %, тоді як у контрольній групі такі показники знизились на 3,47 %.

На нашу думку це зумовлено використанням у тренувальному процесі експериментальної групи більших обсягів спеціальної роботи, що і призвело до підвищення рівня фізичної працездатності, який оцінюється як високий.

Отримані результати можуть бути підставою для наукового обґрунтування фітнес-програм, що позитивно впливають на фізичний розвиток, фізичну підготовленість та працездатність, а, отже, і на здоров'я студенток та бути темою нашого наступного дослідження.

Список використаних джерел

1. Давыдов В. Ю. Морфофункциональный статус женщин различных типов конституции, занимающихся оздоровительной аеробикой / В. Ю. Давыдов, А. И. Шамардин, Е. П. Горбанева // Материалы IX международного конгресса "Олимпийский спорт и спорт для всех". – К.: Олимпийская литература. – 2005. – С. 558.
2. Калитка С. В. Вплив занять аеробікою на фізичний розвиток дівчат 18-19 років / С. В. Калитка, В. А. Кренделева, С. П. Бенедь, Н. М. Мацкевич. // Редакційно-видавничий центр Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука. – 2007. – №5. – С. 73 – 77.
3. Сологубова С. В. Оптимізація різних видів фітнес-тренування жінок 25-34 років / С. В. Сологубова // Матеріали IX міжнародного конгресу "Олімпійський спорт і спорт для всіх". – К.: Олімпійська література. – 2005. – С. 619.
4. Хоули Э. Т., Френкс Б. Д. Оздоровительный фитнес: пер. с англ./ Э. Т. Хоули, Б. Д. Френкс. – К.: Олимпийская литература. – 2000. – 480 с.

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ ПРАВООХОРОНИХ ОРГАНІВ ДО ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ПЕРЕМІЩЕННЮ ТОВАРІВ У РАЙОНАХ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Чмелюк Василь Васильович,

проректор з питань підготовки кадрів податкової міліції – начальник Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, кандидат юридичних наук, полковник податкової міліції, учасник бойових дій

Єрьоменко Едуард Анатолійович

професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, кандидат педагогічних наук, Заслужений працівник фізичної

культури і спорту України, майстер спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України, майор Збройних Сил України, учасник бойових дій

Біла Вікторія Русланівна

заступник начальника з навчально-методичної роботи Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник податкової міліції

Бондарчук Віталій Вікторович

заступник начальника з організаційної роботи Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, кандидат юридичних наук, полковник податкової міліції, учасник бойових дій

Бобік Семен Петрович

заступник начальника з виховної роботи Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, кандидат юридичних наук, підполковник податкової міліції

Бойовий хортинг є національним професійно-прикладним видом спорту України. Його методики з успіхом використовуються для фізичної і спеціальної професійно-прикладної підготовки працівників митної і податкової служби держави. В екстремальних умовах виконання співробітниками служб своїх службово-бойових обов'язків методики бойового хортингу особливо використовуються в процесі боротьби з контрабандою та незаконним переміщенням товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил на Сході України [2; 3; 19].

Досвід східноукраїнського і кримського конфлікту переконливо свідчить, що будь-який супротивник намагається активно впливати на моральні та психологічні якості, психофізіологічний стан працівників митної і податкової служби, настрій, бойову активність особового складу підрозділів з протилежної сторони у відносно мирний момент і воєнний час загострення протистояння.

Цілком зрозуміло, що виконання завдань особовим складом українських військовослужбовців, працівників системи протидії незаконному переміщенню товарів проходить у складних, як правило в екстремальних умовах, у непростій соціально-політичній обстановці й культурно-етнічному середовищі. З психологічної точки зору, подібні умови виконання службових обов'язків характеризуються присутністю і негативним впливом на психіку співробітника широкого спектра несприятливих, дискомфортних і загрозливих факторів, що породжують високий рівень емоційного стресу [1; 4; 5]. Водночас, службовці, які займаються бойовим хортингом, значно краще переносять такі навантаження і ефективніше виконують свої обов'язки щодо протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил.

Можна відзначити, що за один місяць квітень 2016 року у районі проведення антитерористичної операції правоохоронці затримали понад тринадцять тон нелегальних вантажів на більш ніж 10 мільйонів гривень. Про це офіційно повідомляв засіб масової інформації «7 днів». Так, зазначається, що лише цигарок вилучено на 5,1 млн грн, споживчих товарів, промислової та сільськогосподарської продукції – на три мільйони гривень. Також правоохоронці вилучили 44 тисячі 500 доларів, 193 тисячі 110 гривень, 56 тисяч російських рублів та 2 тисячі 400 євро. Через виявлені злочини щодо незаконного переміщення товарів відкрито вісім кримінальних проваджень, складено 117 протоколів про адміністративні правопорушення [2].

Така інтенсивність роботи, підвищені фізичні та психологічні навантаження демонструють те, що правоохоронці та військовослужбовці підлягають не тільки фізичній загрози, небезпеці особистого здоров'я та життю, а також значному ризику виникнення нервово-психічних розладів, психічної дезадаптації і впливам стресових станів [6; 7; 12]. Останні нерідко стають безпосередньою причиною зривів у професійній діяльності співробітників, втрати або значного зниження працездатності, міжособистісних конфліктів, порушень дисципліни, зловживання алкоголем та інших негативних явищ. Набутий досвід участі Збройних Сил України, правоохоронних органів у міжнародних миротворчих операціях, заходах щодо протидії незаконному переміщенню товарів свідчить, що така участь є окремим завданням воєнно-політичного службово-бойового характеру і вимагає від особового складу підрозділів з протидії незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил:

- специфічної фізичної і професійно-прикладної підготовки відповідного рівня (функціональної, політичної, правової, мовної, психологічної тощо) для проведення кожної операції;
- готовності до виконання не властивих для службовців у мирний час функцій;
- фізичної і психологічної готовності до виникнення нештатних ситуацій і непередбачених обставин під час виконання своїх обов'язків, які вимагатимуть неадекватних дій від усього особового складу правоохоронців, військовослужбовців і персоналу, починаючи від командної ланки і закінчуючи рядовими;
- спроможності приймати рішення і діяти за рамками, визначеними керівництвом;
- відповідного рівня оперативної і технічної підготовки, який передбачає оволодіння штабними процедурами, технікою і, можливо, зброєю інших держав, що беруть участь у протистоянні [6].

Фізична підготовка службовця у цьому питанні забезпечує його надійність і впевненість при виконанні обов'язків. Є необхідним володіння прикладними прийомами самозахисту, спеціальними вправами і руховими діями спеціалізованого призначення у разі затримання правопорушників і злочинців при здійсненні опору працівникам правоохоронних органів у момент виявлення фактів незаконного переміщення товарів через державний кордон або інші злочинні дії. Ефективність прийомів єдиноборства бойового хортингу багато в чому залежить від розвитку у співробітників цілого комплексу фізичних і фізіологічних здібностей, зокрема швидкісних та координаційних здібностей, витривалості. У даному випадку необхідно активно задіяти методики індивідуальної фізичної підготовки, методи строго регламентованої фізичної вправи [8; 9; 11].

Методи строго регламентованої вправи, які використовуються для формування фізичних якостей співробітників правоохоронних органів, характеризуються багаторазовим виконанням прийомів бойового хортингу в умовах суворої впорядкованості [13; 14]. При використанні даного методу впорядкуванню підлягає склад рухів і їх зв'язки між собою; фізичне навантаження (ступінь інтенсивності і тривалості м'язової роботи), інтервали відпочинку і порядок чергування відпочинку і навантаження. Для реалізації даного методу доцільно застосовувати засоби стандартної і перемінної (варіативної) вправи, комбіновані засоби (повторно-перемінний метод) і колове тренування, яке може бути представлене у вигляді безперервного та інтервального заняття [10].

Навчання прийомам бойового хортингу є складним творчим процесом, успішність якого залежить від рівня сформованості професійних компетентностей викладачів з фізичної підготовки закладів вищої освіти, освітніх організацій системи правоохоронних органів України. Використання методів строго регламентованої вправи направлено, перш за все, на оптимізацію процесу формування та вдосконалення рухових навичок співробітників правоохоронних органів у процесі застосування прийомів бойового хортингу [15; 17; 22].

Таким чином, фізична, тактична, психологічна і морально-вольова підготовка співробітників правоохоронних і митних державних органів засобами бойового хортингу у сучасних умовах розвитку зовнішньої торгівлі та міжнародного економічної інтеграції, з одного боку, забезпечують дотримання законності переміщення особами транспортних засобів і товарів через митні кордони держав, а з іншого боку, здійснюють фіскальну функцію шляхом справляння митних платежів, а також допомагають здійснювати особистий фізичний контроль за діями осіб, причетних до цієї справи.

Окрім фізичної підготовки, співробітники мають володіти спеціальними професійно-прикладними навичками і знаннями на перетині знань з митної, податкової, прикордонної, військової, психологічно-силової справи. На митні органи, як на правоохоронні органи держави, покладені стратегічні функції щодо забезпечення економічної безпеки країни, проведення митного контролю, пов'язаного з виявленням і припиненням митних правопорушень і поповненню дохідної частини державного бюджету України, протидією незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил [19].

Водночас, розвиток міжнародної торгівлі сприяє встановленню між державами більш тісних зв'язків, і таким чином, забезпечує дію принципу міжнародного співробітництва, яке направлено на створення сприятливих умов для розвитку міжнародної торгівлі. Слід зазначити, що однією з основних цілей митних органів України є попередження та припинення порушень митного законодавства.

Для ефективної боротьби з митними правопорушеннями митні органи України співпрацюють з іншими державами. Для ефективного правового регулювання держави повинні узгоджувати свої дії в галузі митної справи, розробляти норми для врегулювання митних відносин на міжнародно-правовому рівні і здійснювати діяльність щодо виявлення, попередження та припинення митних правопорушень і незаконного переміщення товарів. Міжнародне співробітництво в області митної справи ведеться за різними напрямками на різних рівнях – універсальному і регіональному, а основу

такого співробітництва складають міжнародні угоди.

Під час виконання цих функцій, співробітник має виявляти певний рівень психологічної стійкості, навички, які отримав завдяки заняттям бойовим хортингом [16; 18; 23]. Система бойового хортингу має досить великий арсенал засобів, які дозволяють формувати психологічну готовність співробітника, стійкість зберігати й відновлювати митно-професійну працездатність в екстремальних умовах здійснення Операції об'єднаних сил. Однак, цей напрям досліджень професійно-прикладних методик бойового хортингу залишається актуальним та перспективним [20].

Сучасний рівень розвитку засобів озброєної боротьби, та здійснення у зв'язку з цим докорінних змін в характері та способах ведення бойових дій та виконання митних обов'язків, незрівнянно збільшують роль морального фактору, виводять на перше місце ідеологічні та психологічні елементи підготовки співробітників митної служби, правоохоронців, військовослужбовців та підрозділів миротворчого контингенту. Формування відповідних якостей досягається у процесі фізичної та психологічної підготовки засобами бойового хортингу, заходи якої безперервно здійснюються у процесі навчання, виховання і професійної діяльності [3].

Під психологічною підготовкою засобами бойового хортингу розглядається формування в особового складу підрозділів системи протидії незаконному переміщенню товарів психологічної стійкості, психо-фізіологічної витривалості й певних психологічних якостей, які підсилюють їх здібність виконувати службово-бойові завдання, діяти в напружених та небезпечних ситуаціях сучасних збройних конфліктів у повній відповідності з переконаннями та моральними принципами поведінки; цілеспрямований розвиток, вдосконалення психіки правоохоронців та військовослужбовців, їх спроможність успішно переносити найсуворіші випробування бойових дій, будь-які моральні та фізичні навантаження; виявлення самовладання, стійкості, відваги в тяжкі і критичні моменти екстремальних ситуацій зіткнення з правопорушниками та злодіями [21; 24].

У професійній діяльності службовець має діяти у відповідності з законодавством і порядком дій. Метою прийняття цього порядку є впорядкування обміну інформацією за запитами сторін бойового зіткнення у зв'язку з провадженням у справах про порушення митних правил і проведенням перевірок, підвищення ефективності виконання запитів сторін, виявлення сторонами інших правопорушень при виконанні таких запитів. В роботі використовуються терміни: «митна служба» – центральний митний орган сторони; «митниця» – територіальний митний орган сторони на рівні адміністративного поділу (не нижче обласного) та/або який знаходиться у прямому підпорядкуванні центрального митного органу сторони; порушення митних правил – адміністративне митне правопорушення [3].

Запит службовця оформлюється у письмовій формі на бланку митниці і повинен містити такі дані: основні обставини справи про порушення митних правил (фабула справи); адміністративно-правова кваліфікація митного правопорушення; дані про осіб, щодо яких направлено запит (Прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи або посадової особи, його місце проживання, місце роботи, посада, паспортні та інші дані; найменування, організаційно-правова форма юридичної особи, його реєстраційний номер (код організації), юридична і фактична адреси, номери телефонів, факсів тощо); на підставі яких документів (договори, контракти, товаротранспортні накладні), якщо вони є, товар був відправлений з території виконуючої сторони і/або пред'явлений запитуючої митниці; відомості про перевізників та їхні транспортні засоби; відомості про товари, що є безпосередніми об'єктами порушення митних правил; інші відомості, які мають значення для виконання запиту.

Опитування порушника щодо запиту. Для провадження опитування необхідно вказати, які обставини повинні бути з'ясовані і уточнені, а також послідовність і формулювання питань, які повинні бути поставлені опитуваному; бажаний термін виконання запиту відповідно до законодавства запитуючої сторони; чи є дані про інші поставки товарів між цими ж відправниками та одержувачами (на якій підставі – контракт, договір тощо); чи виявлялися при цьому порушення; які порушення були виявлені [19].

Запит підписується начальником запитуючої митниці або його заступником. До запиту повинні бути додані копії наявних документів (декларації, контракти, договори, товарно-транспортні накладні тощо), необхідних для його належного виконання.

Направлення запиту. Сторона, яка запитує митницю, один екземпляр запиту направляє в виконуючу митницю, а другий – в запитуючу митну службу. Сторона, яку запитує митна служба, перевіряє відповідність запиту вимогам, встановленим порядком та законодавства запитуючої сторони, ставить на контроль і направляє його в виконуючу митну службу [2]. Виконуюча митниця протягом однієї доби з моменту надходження запиту повідомляє про це виконуючу митну службу і приступає до його виконання. Виконуюча митна служба, отримавши запит, ставить його виконання на контроль. У

разі, якщо запит надійде до виконуючої митної служби раніше повідомлення, вона направляє його у виконуючу митницю.

Виконання запиту. Виконуюча митниця повинна в терміни, встановлені виконуючої митною службою, відповідно до законодавства виконуючої сторони провести всі зазначені в запиті дії. Виконуюча митниця має право провести не передбачені запитом дії, якщо вони пов'язані з його виконанням.

Напрямок відповіді на запит. Виконуюча митниця направляє відповідь на запит і зібрані матеріали до виконуючої митної служби. Виконуюча митна служба перевіряє повноту виконання запиту, знімає його з контролю і направляє запитуючій митниці та запитуючій митній службі.

Контроль митних служб за дотриманням порядку здійснення перевірки щодо незаконного переміщення товарів. Контроль за дотриманням порядку здійснюється митними службами сторін. Засоби передачі інформації сторони з метою забезпечення дотримання строків провадження у справах про порушення порядку переміщення товарів направляють запити і відповіді всіма можливими способами.

Допускається напрям відповідей на запити мережею Інтернет з досилання відповідей і доданих документів поштою. Обмін інформацією на підставі двосторонніх угод сторони, які підписали такий порядок, двосторонніми угодами можуть встановлювати інший порядок обміну інформацією за запитами у зв'язку з провадженням у справах про порушення митних правил і проведенням перевірок щодо незаконного переміщення товарів.

Стягнення, що накладаються за порушення митних правил. Вичерпний перелік стягнень, які можуть бути накладені за порушення митних правил, міститься в ст. 461 Митного кодексу України. Так, за порушення митних правил можуть бути накладені такі адміністративні стягнення: попередження; штраф; конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Попередження як адміністративне стягнення за порушення митних правил є офіційним попередженням правопорушника стосовно недопустимості таких дій в майбутньому. Попередження виносяться у формі постанови про накладення адміністративного стягнення. Застосування попередження як до громадян, так і до посадових осіб підприємств передбачено ст. 468, частиною першою ст. 469, частиною першою ст. 470, частиною першою ст. 481 Митного кодексу України.

Штраф як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає в накладенні на особу, яка притягається до адміністративної відповідальності за таке правопорушення, обов'язку сплатити до державного бюджету кошти в сумі, яка визначається Митним кодексом України залежно від виду і характеру вчиненого правопорушення. Порядок нарахування штрафів відповідно до статей 468–471, 474–481 Митного кодексу України встановлено у розмірі, кратному неоподаткованого мінімуму доходів громадян, а згідно зі статтями 472, 482–485 Митного кодексу України – у відсотковому еквіваленті. Розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян визначається законами України.

Конфіскація незаконно переміщених товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил. Конфіскація як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні незаконно переміщених товарів, транспортних засобів, зазначених у п. 3 ст. 461 Митного кодексу України, і безкоштовну передачу їх у власність держави. При цьому моторні транспортні засоби та самохідні транспортні засоби, що буксируються ними, розглядаються як самостійні об'єкти конфіскації. Конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються Митним кодексом та іншими законами України. Конфіскація незаконно переміщених товарів, транспортних засобів застосовується незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення. Застосування конфіскації передбачено статтями 471, якою передбачена конфіскація тільки тих товарів, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України, 472, 473, 476, 482 – 484 Митного кодексу.

В такі напружені моменти виконання своїх службово-бойових обов'язків, співробітники системи протидії незаконному переміщенню товарів в районах проведення Операції об'єднаних сил мають бути особливо уважними і підготовленими фізично та морально. Для цього засоби бойового хортингу для фізичної підготовки повинні бути більш різноманітними і вирішувати не тільки завдання підвищення загальної фізичної працездатності, але і сприяти формуванню професійно важливих психомоторних властивостей і фізичних якостей фахівців митної справи [5; 8]. Це представляється можливим у разі врахування основного складу професійних виконавських дій.

До складу професійних виконавських дій фахівці включають наступні: поєднання в робочій позі статичного і динамічного режимів роботи м'язів; активна робота пальців, кистей рук, верхніх і

нижніх кінцівок; хороша координація рухів у ході тривалої роботи; здатність до розподілу зусиль з урахуванням заданого часу; пріоритет уважності і психомоторики.

Виходячи з наведених даних до засобів бойового хортингу щодо методики фізичної підготовки співробітників митної служби мають бути включені:

1) різні вправи силового характеру в статичному, динамічному і статодинамічному режимах без обтяжень і з додатковими обтяженнями (гантелі, тренажери, штанга тощо) для м'язів рук, ніг і тулуба;

2) вправи у жонгливанні, різні варіанти кидків, лову, ведення руками і ногами м'ячів різного діаметра;

3) завдання на точність у ході стандартного фізичного навантаження малої і середньої інтенсивності (біг, спортивні ігри тощо);

4) колове тренування різної інтенсивності, спрямоване на розвиток фізичних якостей і психомоторних властивостей;

5) фізичні вправи на силу, швидкість рухів і витривалість, що включають виконання додаткових завдань на увагу, швидкість мислення і запам'ятовування.

Слід зауважити, що представлений експериментальний набір засобів бойового хортингу щодо фізичної підготовки співробітників митної служби, спрямований на вирішення комплексу завдань загальної і професійно-прикладної фізичної підготовки [6; 13]. У митному відомстві також може тривати здача контрольних нормативів з фізичної підготовки. На бігові доріжки мають виходити представники особового складу митниці. Фізична підготовка є складовою частиною професійної підготовки співробітників правоохоронних органів, у число яких входять і представники митної служби. Її мета – формування фізичної і психологічної готовності співробітників до успішного виконання оперативно-службових завдань, а також забезпечення високої працездатності у процесі їх службової діяльності.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення цілого ряду факторів, серед яких підготовка до переслідування правопорушників і тривалого прискороеного пересування на місцевості; формування необхідних інтелектуальних і професійно-психологічних якостей особистості (сміливість, рішучість, самодисципліна, пильність, увага, самовладання, наполегливість).

Система фізичної підготовки співробітників митних органів засобами бойового хортингу передбачає формування прикладних рухових умінь і навичок, навчання ефективному і правомірному вирішенню практичних завдань правоохоронної діяльності тощо [7; 15]. Відповідно до даної системи кожен співробітник зобов'язаний регулярно відвідувати заняття з бойового хортингу та фізичної підготовки, активно брати участь у спортивних тренуваннях і змаганнях, різних фізкультурно-оздоровчих заходах. Співробітники митних органів щорічно проходять медичний огляд і, відповідно до їх віку, розподіляються на групи, для яких встановлені нормативи з бігу на дистанції в 100, 500 і 1000 метрів, а також щодо виконання комплексних силових вправ.

Спеціальна фізична підготовка засобами бойового хортингу у співробітників митної служби підвищується за рахунок системних занять [8]. Вона оптимізує специфічну діяльність щодо ефективності розслідування контрабанди, яка значною мірою залежить від своєчасного і правильного проведення окремих слідчих дій. При розслідуванні цієї категорії злочинів найбільш характерними першочерговими слідчими діями є: слідчий огляд, допит підозрюваного і свідків, обшук, виїмка, освідкування, а також призначення необхідних судових експертиз. До наступних слідчих дій, як правило, належить проведення очних ставок, пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент, допит обвинувачуваного, проведення судових експертиз.

Слідчий огляд. Аналіз вивчених кримінальних справ про незаконне переміщення товарів і контрабанду в районі здійснення Операції об'єднаних сил показує, що найчастіше зустрічаються такі види слідчого огляду: а) огляд місця події; б) огляд предметів контрабанди, їх пакувального матеріалу; в) огляд транспортних засобів (автомобіль, купе поїзда та ін.), які використовуються для переміщення контрабанди; г) огляд тайників та інших місць виявлення (приховування) предметів контрабанди (валізи, торби, палиці тощо); д) огляд документів, що використовуються для приховування і переміщення контрабанди; е) огляд предметів та документів, які було викинуто перед або в момент затримання; є) огляд тіла живої людини (освідування); ж) огляд предметів і документів, вилучених при обшуку та виїмці; з) огляд тварин як засобів переміщення контрабанди.

При розслідуванні незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил поняття «місце події» має дещо своєрідний характер, зумовлений специфікою механізму здійснення контрабандної діяльності, особливостями «слідової картини» незаконного переміщення товарів і контрабанди та об'єктів, що підлягають огляду, багатопредметністю і

різноманітністю способів учинення даного злочину. Місцем події у справах про незаконне переміщення товарів і контрабанду в районі здійснення Операції об'єднаних сил слід вважати ділянку або фрагмент простору, у межах якого мала місце подія, що відбулась у слідах скоєння незаконного переміщення товарів (включаючи сліди підготовки, безпосереднього вчинення, приховування і використання результатів контрабандної діяльності), слідах перебування злочинців чи інших осіб [3].

Огляд місця події – це невідкладна слідча дія, що полягає в безпосередньому сприйнятті, дослідженні, оцінці і фіксації дізнавачем (слідчим) обстановки місця події, слідів та об'єктів, які мають відношення до справи, їх ознак, властивостей з метою з'ясування суті події, що сталася, механізму злочину і його обставин, які мають значення для встановлення істини по справі незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил.

Основними завданнями огляду місця події при розслідуванні незаконного переміщення товарів є: вивчення, фіксація та оцінка обстановки місця події; встановлення способу переміщення контрабанди; виявлення, фіксація і вилучення предметів контрабанди, тайників та інших засобів приховування і переміщення контрабанди (валізи, торби, палиці тощо); аналіз наявних фактичних даних про подію злочину; виявлення співучасників контрабанди та мотивів вчинення даного злочину; побудова необхідних слідчих версій і визначення напрямків розслідування; одержання необхідної інформації для проведення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів.

Особливості тактики огляду місця події у справах про контрабанду зумовлені: а) щодо особи злочинця – способом переміщення предметів контрабанди через митний кордон; видом предметів контрабанди; специфікою транспорту, що використовується для приховування та переміщення контрабанди; б) щодо суб'єкта виявлення – відомостями про особу, яка скоїла незаконне переміщення товарів чи контрабанду в районі здійснення Операції об'єднаних сил (особа відома, невідома, зникла з місця події); часом, який має у своєму розпорядженні дізнавач на проведення огляду, наприклад, коротка стоянка потяга тощо [2].

У процесі підготовки до огляду місця події важливо правильно визначити необхідних спеціалістів і вчасно забезпечити їх прибуття на місце незаконного переміщення товарів у районі здійснення Операції об'єднаних сил. При цьому особлива роль в огляді місця події може належати спеціалісту-криміналісту. В залежності від обставин справи можуть бути залучені й інші спеціалісти: ювеліри – при огляді ювелірних виробів, коштовних каменів і металів; мистецтвознавці – при огляді антикваріату, ікон, картин та інших культурних, історичних цінностей; товарознавці – при огляді різноманітних товарів; спеціалісти-хіміки, наркологи – при огляді наркотичних речовин; спеціалісти транспорту – при огляді літаків, морських і річкових суден, залізничного транспорту.

Підготовка і застосування технічних засобів виявлення і фіксації слідів та речових доказів у справах про контрабанду мають деякі особливості. Так, у митній практиці досить ефективно використовуються технічні засоби пошуку та виявлення предметів контрабанди (оглядові металодетектори, ендоскопи, шупи), технічні засоби радіаційного контролю (дозиметри, інші вимірвальні прилади), а також спеціальні набори хімічних реактивів для експрес-аналізу речовин, матеріалів, зокрема такі, як «Політест», «Canabispray», «Herosol», «Exprey» та інші матеріали, які дозволяють ефективно виявити ознаки незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил.

При переміщенні товарів із приховуванням від митного контролю у протоколі огляду детально описується місце виявлення предметів контрабанди, при цьому особливу увагу слід приділити тайникам та іншим засобам приховування контрабанди (валізи, торби, палиці та ін.), зафіксувавши у протоколі їх розміри, устрій, призначення, спосіб виготовлення (пристосування) тощо. До протоколу огляду місця події має бути складена схема, на якій вказується місце знаходження тайника або спеціального сховища. Місце виявлення контрабанди рекомендується зафіксувати за правилами судово-оперативної фотографії. Криміналістично значущі ознаки слід позначити на знімках стрілками.

Аналізуючи та описуючи предмети незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил у протоколі огляду, важливо відобразити їх загальний вид, стан, найменування, кількість, вагу, обсяг, розмір, упаковку і пакувальний матеріал, індивідуальні ознаки та інші дані, що характеризують їх і вказують на зв'язок предмета, що оглядається, з розслідуваною подією. Потрібно вжити заходів щодо виявлення і фіксації на оглянутих предметах відбитків пальців особи, яка підозрюється у вчиненні контрабанди. Особливо це важливо у ситуаціях, коли особа заявляє, що ці предмети їй не належать.

Зазначимо, що при огляді наркотиків синтетичного та фармацевтичного походження в протоколі необхідно вказати: вид; кількісно-якісні характеристики (склад, консистенція, колір, запах, розміри, обсяг, вага); наявність написів на ампулах, таблетках; рівень заповнення ампули рідиною;

колір рідини та наявність осаду; спосіб упаковки та пакувальний матеріал; цифрові позначення і назву підприємства-виробника тощо.

Товари, які переміщуються, як правило, оглядаються та описуються за участю спеціаліста-товарознавця. Особливу увагу слід звернути на вид, кількість, вартість, походження, маркірування, ярлики, товарні знаки тощо. В окремих випадках важливо на упаковках виявити написи, позначки та інші ознаки, що вказують на належність даних предметів певним особам.

Для огляду антикваріату обов'язково слід запросити спеціаліста-мистецтвознавця. Причому це має бути не просто працівник місцевого музею, а спеціаліст у галузі іконопису, декоративно-прикладного мистецтва чи філателії, в залежності від виду історичних і культурних цінностей. У протоколі огляду ікони необхідно зафіксувати її розміри, сюжет, матеріали, наявність ковчегів, шпонки та інші індивідуальні особливості й позначки, ступінь цілості; при огляді монет – вагу, розміри, вартість, колір металу, зображення, індивідуальні особливості тощо.

Обшук. При розслідуванні незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил у процесі обшуку виявленню і вилученню підлягають:

- 1) предмети незаконного переміщення товарів;
- 2) пакувальний матеріал, засоби приховування та зберігання контрабанди (пакети, папір, коробки, торби, посуд тощо);
- 3) предмети, інструменти і пристосування для виготовлення тайників, підробки документів;
- 4) документи, що вказують на зв'язок підозрюваного з іншими учасниками незаконного переміщення товарів (записники з адресами і номерами телефонів, фотографії співучасників, листи, телеграми, чорнові записи, що мають інформацію про незаконне переміщення товарів і контрабандні операції тощо);
- 5) проїзні документи і квитки, повідомлення про міжнародні поштові відправлення;
- 6) документи, що не відповідають прізвищу обшукуваного та його родичів (закордонні та громадянські паспорти, посвідчення, перепустки тощо);
- 7) географічні карти, схеми з позначками місць, де ростуть рослини з наркотичним вмістом;
- 8) устаткування, пристосування та матеріали для виготовлення, вжитку і зберігання наркотичних засобів (шприці для ін'єкцій, посуд, преси тощо);
- 9) інші предмети і документи, що можуть мати значення для справи.

Крім того, під час обшуку підлягають вилученню предмети, що не мають безпосереднього відношення до вчинення контрабанди, але характеризують особу контрабандиста і його діяльність. Це можуть бути предмети, які вилучені з цивільного обороту або які зберігаються без належного дозволу (зброя, іноземна валюта, наркотичні засоби тощо), а також предмети та цінності, нажиті злочинним шляхом.

Особистий обшук найчастіше проводиться після затримання порушників з незаконного переміщення товарів у районі здійснення Операції об'єднаних сил у порядку статті 106 Кримінально-процесуального кодексу України. Його необхідність виникає навіть у випадку, коли під час митного контролю проводився особистий огляд. Це пояснюється тим, що згідно зі статтею 32 Митного кодексу України особистий огляд має за мету виявлення предметів контрабанди, товарів та предметів, які заборонені до транзиту і є об'єктами порушення митних правил. Метою особистого обшуку є можливе виявлення прихованих не тільки предметів контрабанди, але й інших предметів та документів, які можуть мати доказове значення: записники, проїзні квитки, пакувальний матеріал, чорнові записи тощо.

Особистий обшук проводиться у певній послідовності, як правило, зверху вниз, починаючи з головного убору, потім обстежується одяг, взуття, тіло.

Одяг обстежується в такому порядку: верхній одяг, головні убори і взуття; предмети туалету (ремні, краватки тощо) і нижня білизна. При огляді одягу уважно досліджуються підкладки, шви, лацкани піджака, коміри, відвороти штанів, манжети, плечики, а також старанно прощупуються місця, де вшита вата або є латки. При цьому слід враховувати, що на жіночому одязі існує багато можливостей для приховування дрібних предметів контрабанди (наркотиків, валюти тощо).

Зручними місцями для цього є декоративні ремінці та стрічки, нашивки, дрібні аплікації на сукнях, товсті підшви взуття, пояси для панчох, еластичні бюстгалтери тощо. Нерідко як тайники для наркотиків використовується дамська косметика, яка зменшує запах наркотичних засобів, значно ускладнює їх пошук навіть за допомогою службово-розшукових собак. Обстежуючи головний убір, особливу увагу треба звернути на підкладку, козирьок, стрічки, банти, прикраси. Підозрілі місця старанно прощупуються, проколюються та розпорожуються. При особистому обшуку треба уникати зайвих пошкоджень особистого майна обшукуваного. Розпорожувати слід лише в тому випадку, коли є

впевненість, що там заховані розшукувані об'єкти.

Рекомендується старанно оглядати вміст кишень, а також усі супутні предмети: парасольки, запальнички, авторучки, пачки з сигаретами, годинники тощо. Практиці відомі випадки, коли під час митного огляду у громадян виявляли лише частину предметів незаконного переміщення товарів у районі здійснення Операції об'єднаних сил, а інша була виявлена і вилучена при особистому обшуку (наприклад, іноземна валюта приховувалась в кишнях, записниках, мікрокалькуляторах, футлярах для окулярів тощо).

Оглядаючи взуття, треба враховувати найбільш типові місця приховування предметів незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил – халяви, підошви, каблучки. Рекомендується також уважно досліджувати устілки взуття та ортопедичне взуття.

Огляд тіла людини також доцільно провадити «зверху вниз», послідовно та планомірно. При цьому слід звернути увагу на волосся, яке слід розчесати чистим гребенем. Досвід показує, що у волоссях, особливо під зачіскою, досить часто перевозять наркотики. Крім того, предмети контрабанди часто приховують на різних частинах тіла, використовуючи при цьому пахові западини, рот, ніс, вуха, статеві органи, пальці ніг, прикріплюючи їх до ступні за допомогою лейкопластиру тощо. Обстеження тіла обшукуваного рекомендується здійснювати з допомогою медичного працівника. При наявності бинтів, пластирів чи гіпсових пов'язок потрібно запропонувати медичному працівнику зняти їх і замінити іншими, якщо це не є небезпечним для здоров'я обшукуваного. Коли є підстави вважати, що предмети контрабанди проковтнуті, обшукуваного необхідно перевірити за допомогою рентгенівської установки.

У деяких випадках особистий обшук може поєднуватися з проведенням освідування відповідно до статті 193 Кримінально-процесуального кодексу України. Ця невідкладна слідча дія провадиться у тих випадках, коли є підстави вважати, що на тілі підозрюваного, його одязі можуть бути сліди злочину або особливі прикмети, шрами, татуювання, родимі плями тощо.

Так, при здійсненні підозрюваним незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил наркотичних засобів установлюється:

1) чи є на затриманому та його одязі сліди злочину: частки наркотичних засобів (психотропних речовин, лікарських препаратів, що містять наркотики), речі та предмети, що зберегли їх рештки, шприці тощо;

2) чи існують у даної особи ознаки вживання наркотиків: сліди ін'єкцій, крапкові ранки, абсцеси, флегмони, ознаки наркотичного сп'яніння.

Потім за допомогою експертизи можна встановити однорідність виявлених часток наркотичних засобів під нігтями підозрюваного з наркотичними засобами, виявленими в тайнику чи інших місцях приховування.

Обшук приміщень у тактичному плані є більш складним та трудомістким у порівнянні з особистим обшуком. Як свідчить практика, у справах про контрабанду об'єктами обшуку є житлові, службові та інші закриті приміщення (каюти, купе, салони літака тощо), що мають відношення до підозрюваних, співучасників контрабанди, їх знайомих чи родичів.

Предмети незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил, документи та інші предмети, що мають доказове значення, можуть зберігатися не тільки у приміщеннях, але і на території, що прилягає до них: у ємкостях, закопаних у землі; у частинах загорожі чи паркану; під плитами, якими викладають доріжки в саду; у льохах, вигрібних ямах; у надвірних будівлях (лазнях, гаражах, сараях, собачих будках) тощо. При обстеженні огорожу слід звернути увагу на квіти та інші рослини, що на фоні навколишньої зелені виглядають зів'ялими або слабко укріпленими в землі (горщику). Камені, які є на обшукуваній ділянці, мають бути детально обстежені, оскільки під ними або в них іноді обладнюються тайники. Пильно досліджуються будівельні матеріали та стоси дров, в окремих випадках рекомендується їх розібрати й обстежити під ними ґрунт за допомогою технічних засобів.

У кримінальних справах про незаконне переміщення товарів у районі здійснення Операції об'єднаних сил поряд з обшуком з метою забезпечення можливої конфіскації майна, дізнавач митниці або слідчий Служби Безпеки України, прокуратури зобов'язаний накласти арешт на майно підозрюваного, про що складається мотивована постанова. Накладення арешту і передача майна на зберігання оформлюються протоколом, у якому перелічуються описані предмети, вказуються назва, розміри, маса, кількість, приблизна вартість, інші характерні ознаки. У необхідних випадках майно упаковують і опечатують. Крім дізнавача і понятих протокол підписують власник майна, особа, яка прийняла його на зберігання, та інші громадяни, що були присутні при арешті майна.

Важливим засобом одержання фактичних даних для успішного розслідування контрабанди є виїмка – слідча дія, яка полягає у витребуванні і вилученні певних документів та предметів, що можуть

мати значення, письмових або речових доказів і знаходиться у володінні або віданні конкретної особи чи установи. Виїмка провадиться в тих випадках, коли слідчий має точні дані про те, що предмети чи документи, які мають значення для справи, знаходяться у певної особи чи у певному місці відповідно до статті 178 КПК України.

Найчастіше виїмці підлягають такі документи: митні декларації, контракти, рахунки-фактури, копії квитанцій на міжнародні поштові відправлення, установчі документи, що підтверджують право на заняття зовнішньоекономічною діяльністю, проїзні квитки затриманих, договори купівлі-продажу, технічні паспорти автомобілів, довідки про телефонні переговори контрабандистів та їх співучасників, включаючи і мобільний зв'язок, банківські дозволи на вивіз валюти, відомості про проживання в готелях тощо. Коли є підстави підозрювати наявність злочинних зв'язків правопорушників з незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил із окремими працівниками торгово-комерційних підприємств, в останніх може бути проведено виїмку товарів та відповідних товарних документів.

Судові експертизи, як одна з форм використання спеціальних знань, досить широко застосовуються при розслідуванні незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил.

Товарознавча експертиза призначається для визначення вартості незаконно переміщеного товару, що необхідно для встановлення кваліфікуючої ознаки контрабанди – здійснення контрабанди у великих розмірах, якщо вартість товарів перевищує тисячу і більше мінімальних розмірів оплати праці. За допомогою цієї експертизи експерт-товарознавець також може встановити підприємство-виробника, найменування, сортність і якість товару, правильність їхнього упакування, маркірування, ціну товару, відповідність указаних показників записам, що містяться в рахунках-фактурах, накладних тощо.

Мистецтвознавча експертиза вирішує питання, пов'язані з установленням належності предметів антикваріату, ікон, картин, порцеляни до історичних і культурних цінностей, дозволяє встановити справжність предметів антикваріату (оригінал, копія, підробка), авторство відомих майстрів, спосіб виготовлення, час створення даного предмета або виробу, а також визначити вартість цих культурних цінностей.

Хімічна експертиза призначається у справах, в яких предметом контрабанди є отруйні, сильнодіючі, наркотичні та інші речовини невідомого походження. За її допомогою встановлюється належність вилучених речовин або засобів до визначеного класу (виду), а також з'ясовуються інші питання, що мають значення для розслідування певних різновидів незаконно переміщуваних товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил.

Серед криміналістичних експертиз при розслідуванні незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил найчастіше провадяться:

- технічна експертиза документів, за допомогою якої можна встановити ознаки підробки митних та інших документів, визначити спосіб внесення в них змін, відновити первісний текст у підробленому технічному паспорті на автомобіль, а також визначити способи підробки відтисків печаток і штампів на митних деклараціях та інших документах;

- почеркознавча експертиза встановлює виконавця рукописного тексту або підпису в різних документах – контракті, рахунку-фактурі, митній декларації, а також на упаковках контрабандних товарів та інших пакувальних матеріалах;

- дактилоскопічна експертиза встановлює по слідах відбитків пальців рук факт контакту контрабандиста з предметами, документами, пакувальним матеріалом;

- трасологічна експертиза, об'єктами якої можуть бути тайники, знаряддя та інструменти за допомогою яких вони виготовлялися, сліди засобів переміщення контрабанди тощо.

Зазначені експертизи у процесі розслідування призначаються в різному поєднанні в залежності від особливостей предмета посягання, способів вчинення і приховування незаконно переміщеного товару в районі здійснення Операції об'єднаних сил.

У методиці розслідування випадків незаконного переміщення товарів у районі здійснення Операції об'єднаних сил в залежності від предметів посягання можна виділити такі найбільш типові комплекси (блоки) судових експертиз:

- 1) у справах про контрабанду товарів – товарознавча, криміналістична експертиза матеріалів, речовин і виробів, технічна експертиза документів, почеркознавча, різні види трасологічних експертиз (експертиза слідів транспортних засобів, експертиза цілого по частинах);

- 2) у справах про контрабанду наркотичних речовин – хімічна, медико-наркологічна, психіатрична, дактилоскопічна;

3) у справах про контрабанду зброї – балістична, експертиза холодної зброї, експертиза вибуховотехнічних виробів, різновиди трасологічних експертиз;

4) у справах про контрабанду виробів із золота – товарознавча, пробірна, технічна експертиза документів, почеркознавча;

5) у справах про контрабанду історичних та культурних цінностей – мистецтвознавча, пробірна, різновиди криміналістичних експертиз.

Допит підозрюваного. Однією з найбільш поширених слідчих дій при розслідуванні випадків незаконного переміщення товарів у районі здійснення Операції об'єднаних сил є допит, у ході якого дізнавач, слідчий, прокурор, суд у встановленому законом порядку вербальним шляхом одержує інформацію про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у справі.

Допит підозрюваного у справах про незаконне переміщення товарів у районі здійснення Операції об'єднаних сил є одним із найважливіших першочергових слідчих дій, оскільки він відбувається негайно після затримання та особистого обшуку підозрюваного або не пізніше 24-х годин після затримання відповідно до частини 2 статті 107 КПК України. Це не тільки забезпечує можливість своєчасної реалізації підозрюваним свого права на захист, але і має величезне тактичне значення. Особа, яка підозрюється у вчиненні незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил, знаходячись у момент затримання у певній психологічній розгубленості, ще не встигла визначити лінію своєї поведінки, продумати пояснення, які могли б виправдати її дії. Тому невідкладний допит підозрюваного, як правило, сприяє отриманню більш повних та достовірних показань.

Допит підозрюваного у справах про незаконне переміщення товарів у районі здійснення Операції об'єднаних сил в більшості випадків має конфліктний характер, частіше усього допитуваний протидіє працівникам дізнання і слідства у встановленні істини. Підозрюваний, як правило, відстоює свою невинність, посилаючись при цьому на добровільну відмову від скоєння контрабанди, відсутність факту приховування від митного контролю або переміщення поза митним контролем, замовчує про співучасників і окремі епізоди контрабандної діяльності або взагалі відмовляється давати свідчення.

При розслідуванні випадків незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил можна виділити дві найбільш типові ситуації допиту підозрюваного:

1) особа, підозрювана у вчиненні контрабанди, дає правдиві показання і визнає себе винною, тобто допит у безконфліктній ситуації;

2) допитуваний заперечує факт контрабанди і навмисно дає неправдиві показання або відмовляється давати їх, тобто допит у конфліктній ситуації.

У першій ситуації допит підозрюваного, як правило, характеризується повним або частковим збігом інтересів допитуваного і допитувача. Тому основне тактичне завдання особи, яка провадить допит у цій ситуації, полягає у з'ясуванні і фіксуванні показань допитуваного у повному обсязі його поінформованості, конкретизації та деталізації їх, щоб кожна з обставин, що фігурує, могла бути перевірена і підкріплена іншими доказами.

У такій ситуації при допиті особи, підозрюваної у вчиненні незаконного переміщення товарів у районі здійснення Операції об'єднаних сил, насамперед детально з'ясовуються: обставини, що стали підставою для затримання; характер злочинних дій по підготовці, вчиненню та приховуванню контрабандної діяльності; кількість співучасників незаконного переміщення товарів і відомості про неї; особливості предметів контрабанди, джерела їх придбання (одержання) та інші обставини кримінального, перед- і посткримінального характеру, що їй відомі. Основними тактичними прийомами є: вміння вислухати вільну розповідь допитуваного; правильна постановка уточнюючих, пояснюючих, доповнюючих і контролюючих запитань, спрямованих на конкретизацію і деталізацію показань, перешкоджуючих зміні їх на неправдиві; з'ясування даних для перевірки уже відомих фактів; одержання нових відомостей.

В умовах конфліктної ситуації допитуваний, як правило, навмисно перекручує відому йому інформацію, заперечує факт вчинення незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил, дає неправдиві показання або взагалі відмовляється від давання свідчень. Тому результативність допиту підозрюваного в такій ситуації залежить, як правило, від повноти зібраної дізнавачем (слідчим) інформації про незаконні дії контрабандиста, а також від правильного вибору і застосування тактичних прийомів. Тут важливо своєчасно виявити, попередити й усунути неправдивість показань підозрюваного. Сумніви у вірогідності показань можуть виникнути як під час, так і після допиту.

У першому випадку такі сумніви породжуються суперечливістю свідчень, відсутністю логіки у

повідомлених фактах, їх невідповідністю іншим обставинам. В інших випадках неправдивість отриманих свідчень може бути виявлена при їх перевірці слідчими діями (очна ставка, допити свідків, висновок експертиз), а також при проведенні оперативно-розшукових заходів. Щоб визначити навмисну неправду, допитувач шляхом аналізу фактів має виявити протиріччя у свідченнях допитуваного.

Під час допиту підозрюваного у викритті неправди важливе місце належить тактичним прийомам, пов'язаним із пред'явленням доказів. Це можуть бути: письмові докази (розрахунки-фактури, відповіді митних органів на запити про перетинання кордону окремими громадянами або про особисті номерні печатки митників, довідки про телефонні розмови зі співучасниками контрабандної діяльності тощо); речові докази, предмети контрабанди, пакувальний матеріал, митні декларації зі слідами підчистки, дописки, виправлення, спеціально виготовлений пояс для приховування та переміщення наркотиків тощо; протоколи окремих слідчих дій (огляду місця події, допитів свідків, висновоків судових експертиз тощо). Досить ефективним прийомом допиту, спрямованим на викриття неправди у показаннях контрабандиста, є максимальна деталізація фактів, повідомлених допитуваним.

У випадках, коли особа заперечує факт вчинення контрабанди або відмовляється давати показання, рекомендується використовувати такі тактичні прийоми: бесіда на сторонню тему; стимулювання позитивних якостей підозрюваного; пояснення йому змісту закону про обставини, що пом'якшують покарання відповідно до статті 66 Кримінального кодексу України; переконання підозрюваного в неправильності обраної ним позиції; використання протиріч між інтересами співучасників. Якщо це не вплинуло на зміну позиції допитуваного, доцільно пред'явити докази, що викривають злочинця у вчиненні ним злочину, який розслідується.

Для вирішення конфліктної ситуації важливого значення набуває очна ставка – одночасний допит двох раніше допитаних осіб про обставини, стосовно яких вони давали суперечливі свідчення. При розслідуванні випадків незаконного переміщення товарів у районі здійснення Операції об'єднаних сил очні ставки, як правило, провадяться між контрабандистами та особами, які їх затримали (митники, прикордонники, військові), а також із співучасниками та свідками вчинення контрабанди при наявності в їх свідченнях протиріч. Щодо тактики тут рекомендується очну ставку провадити таким чином, щоб на особу, яка дала правдиві свідчення, не чинився тиск. Із цією метою питання, що з'ясовуються в процесі очної ставки, ставлять спочатку особі, яка дала правдиві свідчення, у чітко сформульованому вигляді, а потім уже обвинувачуваному у вчиненні злочину.

Допит свідків. При розслідуванні незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил свідків можна поділити на три групи:

1) особи, які безпосередньо виявили контрабанду і затримали підозрюваного – інспектори митниці, співробітники Прикордонних військ, оперативні працівники міліції, Служби Безпеки України тощо;

2) свідки, які були присутні при вчиненні контрабанди (очевидці злочину), – обслуговуючий персонал (провідники вагонів, стюардеси, працівники залізниці, автовокзалів, аеропортів, річкових і морських портів); водії та пасажирів транспортного засобу, що використовувався контрабандистом для вчинення злочину; начальник потягової бригади, капітан судна, керівник туристичної групи тощо;

3) свідки, які хоча і не брали участі у виявленні і затриманні контрабандиста, але можуть дати інформацію про події, що передували вчиненню злочину, чи після нього, – родичі підозрюваного, його друзі, знайомі, колеги по роботі.

Допит свідків першої групи (митники, прикордонники, поліція, військові тощо) в основному провадиться на початковому етапі розслідування контрабанди. За родом своєї діяльності зазначена група свідків зацікавлена у встановленні істини у справі, тому вони, як правило, дають правдиві свідчення, спрямовані на викриття затриманої особи. Це дозволяє отримати необхідну інформацію, яка буде використана при допиті підозрюваного, інших свідків, а також з метою доказу фактів незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил.

У деяких випадках при допиті цієї групи свідків доцільно використовувати схеми, плани, географічні та топографічні карти. Особливо це важливо при затриманні контрабандистів поза митним контролем (на об'їзних, грейдерних дорогах та ін.). Використання карти і плану забезпечує наочність показань свідків, сприяє одержанню точної інформації про місце вчинення незаконного переміщення товарів у районі здійснення Операції об'єднаних сил та інші важливі обставини справи.

При допиті свідків, які належать до другої групи (провідники вагонів, стюардеси, водії, пасажирів-попутників, начальник потягу – очевидці злочину) слід з'ясувати всі відомі їм обставини вчинення незаконного переміщення товарів у районах здійснення Операції об'єднаних сил, які вони спостерігали. Ці свідки могли стати «мимовільними очевидцями» підозрілої поведінки певної особи,

знати зміст бесід пасажирів, відчувати специфічний запах предметів контрабанди (наприклад, наркотики, вибухові речовини), спостерігати за процесом приховування предметів посягання від митного контролю тощо.

При допиті свідків третьої групи (родичі підозрюваного та їх найближче оточення) слід враховувати деякі фактори, негативно впливаючі на об'єктивність свідчень: родинні стосунки з контрабандистом (дружина, брат, сестра, батьки та ін.); небажання псувати дружні стосунки (сусід, колега по роботі, близький знайомий); в) страх помсти з боку родичів, друзів підозрюваного за давання правдивих свідчень проти осіб, які вчинили контрабанду; підкуп свідка; їх безпосереднє сприяння підозрюваному при підготовці та приховуванні контрабандної діяльності.

Свідчення родичів, близьких, друзів підозрюваного вимагають критичної оцінки і всебічної перевірки. У зв'язку з цим дізнавачу важливо правильно визначити черговість виклику свідків. У першу чергу слід допитати тих свідків, сумлінність яких не викликає сумнівів. Осіб, не зацікавлених у встановленні істини по справі, доцільно допитувати після того, як буде зібрано достатньо доказів, отриманих із достовірних свідчень інших свідків незаконного переміщення товарів і контрабанди в районі здійснення Операції об'єднаних сил.

Усі вищенаведені дії співробітників митної служби передбачають високий рівень фізичної і психологічної підготовки, який забезпечує їм тренування з бойового хортингу [4; 11; 15]. Правильне і сумлінне виконання всіх вимог і методичних рекомендацій системи бойового хортингу допоможе працівникам системи протидії незаконному переміщенню товарів і контрабанди в районах здійснення Операції об'єднаних сил значно підвищити свою загальну фізичну підготовку та покращити результати у спеціальних контрольних нормативах з човникового бігу, бігу на дистанції 100, 1000 та 3000 метрів, комплексної силової вправи, згинання та розгинання рук в упорі лежачи та підтягування на високій перекладині. Це допоможе не тільки скласти заліки з фізичної підготовки, але й розвинути такі індивідуальні якості, як сила, спритність, точність рухів, потужність і координація [5; 6; 8; 10].

Навчання співробітників митної служби, правоохоронних органів засобом протидії злочинцям здійснюється на навчально-тренувальних заняттях з бойового хортингу, під час спортивно-масової роботи, на зборах з різних видів підготовки і в процесі оперативно-службової (бойової) діяльності працівників органів внутрішніх справ та інших правоохоронних структур держави.

Основний акцент на цих заняттях робиться на різних вправах бойового хортингу, що сприяють формування у працівників правоохоронних органів необхідних фізичних якостей: сили, швидкості, витривалості, спритності, координаційних здібностей, швидкості реакції тощо [7; 9; 11; 12; 14]. Для формування і розвитку сміливості і рішучості в навчально-тренувальний процес включаються заняття з вивчення спеціальних прикладних методик бойового хортингу з освоєння прийомів і елементів з ризиком, великою фізичною і вольовою напругою [9; 13; 15].

При цьому завжди необхідно пам'ятати про заходи безпеки. Щоб уникнути травматизму при проведенні занять корисно приділити особливу увагу підготовці місць занять. Також потрібно оцінити функціональні та емоційно-вольові резерви організму співробітників правоохоронних органів на предмет можливості виконання вправ, прийомів і дій, що вимагають високої координації і швидкості їх виконання [11].

На заняттях з вивчення бойових прийомів часто мають місце больові прийоми, тому при навчанні співробітників необхідно стежити за плавністю їх виконання (без ривків). У випадку виникнення травми або травмонезбезпечної ситуації після сигналу асистента (партнера) прийом слід негайного припинення. Важливо починати заняття з вивчення прийомів бойового хортингу зі спеціальної розминки, в яку зазвичай включаються перекиди вперед, назад, через плече, політ-перекид, вправи з елементами боротьби і вправи у парах. У результаті вивчення розділу «Прийоми бойового хортингу» у співробітників правоохоронних органів повинні виробитися стійкі навички затримання озброєних і незброєних правопорушників.

Згідно з настановами щодо організації фізичної підготовки в органах внутрішніх справ та інших правоохоронних структурах України заняття з вивчення прийомів бойового хортингу сконцентровані на вихованні сміливості, рішучості, ініціативи та винахідливості, а також на формування навичок застосування бойових прийомів і забезпечення особистої безпеки працівників правоохоронних органів [4].

Одним з методів навчання прийомам бойового хортингу, виступає змагальний метод, який викладачі з фізичного виховання в освітніх організаціях правоохоронних органів України застосовують найчастіше. Однак, даний метод краще всього використовувати на етапі вдосконалення вже сформованих умінь і навичок, а також техніки і тактики, що вивчається. Як відомо, формування рухової навички відбувається в три стадії (періоду): розучування, вміння і безпосередньо сама навичка [5]. Навичка є

провідним і найкращим етапом володіння працівниками правоохоронних органів технікою прикладних прийомів бойового хортингу та професійно-прикладним навичкам службово-бойової діяльності щодо протидії незаконному переміщенню товарів і контрабанди в районах здійснення Операції об'єднаних сил на Сході України.

Список використаних джерел

1. Бойко В. Розвиток силових якостей у студентів-хортингістів / В. Бойко, І. Малинський, Е. Єрмоєнко, З. Діхтяренко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 104–112.
2. Бухтіяров О. А. Проблеми українського законодавства щодо правового регулювання Організації Об'єднаних Сил / О. А. Бухтіяров // Правовий журнал «Legea si Viata», 2019. – С 42–47.
3. Гришук В. Л. Спеціальний податково-правовий статус митних органів як суб'єктів контролю / В. Л. Гришук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2014. Вип. 22. Ч. 2. Т. 2. С. 179–182.
4. Єрмоєнко Вероніка. Профілактика основних стоматологічних захворювань у спортсменів хортингу дитячо-юнацького віку / Вероніка Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 38–47.
5. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково – педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 10 (118) 19. – С. 49–56.
6. Єрмоєнко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково – педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 10 (80) 16. – С. 38–44.
7. Єрмоєнко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для школярів і курсантів, які займаються бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково – педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 11 (119) 19. – С. 71–79.
8. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
9. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для учнів 1–11 класів закладів загальної середньої освіти : навч. – метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2020. – 280 с.
10. Єрмоєнко Е. А. Потенційні можливості хортингу як засобу формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 139–146.
11. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко. – К., 2009. – 227 с.
12. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2019. – 608 с.
13. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
14. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Навчальна програма для дитячо – юнацьких спортивних шкіл / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2010. – 108 с.
15. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у закладах вищої освіти : навч. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 654 с.
16. Оржеховська В. М. Концепція національної філософії виховання дітей та молоді в Україні на засадах хортингу / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко, О. В. Мельник // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 17–34.
17. Петрович Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрович, Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2016. – 544 с.

18. Тимчик М. В. Хортинг як засіб виховання наполегливості в молодших школярів / М. В. Тимчик, Е. А. Єрмоєнко // «Фізичне виховання в рідній школі». – К. : Педагогічна преса, 2014. № 1 – С. 38–41.

19. Чмелюк В. В. Система суб'єктів державного захисту економічних інтересів держави / В. В. Чмелюк // Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика), – 2018. – Вип. 1–2. – С. 122–128.

20. Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Fedorchenko, Tetiana. «Combat horting» as a means of forming a successful personality in terms of ideological and ideological confrontation (on the example of pupils, students, cadets) (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978 – 83 – 66567 – 04 – 7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 232–239).

21. Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Pustoliakova, Larysa. Combat horting: prevention of injuries and harm to life and health of pupils, students, cadets during training (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978 – 83 – 66567 – 04 – 7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 240–246).

22. Griban, G., Kuznietsova, O., Dzenzeliuk, D., Malynskiy, I., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Otravenko, O., Lytvynenko, A., Lyhun, N., Okhrimenko, I., Prontenko, K. (2019). Dynamics of psycho – emotional state and individual psychological characteristics of students in the process of physical education classes. Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.:113, Período: Diciembre, 2019. (Web of Science).

23. Prontenko, K., Griban, G., Okhrimenko, I., Bondarenko, V., Bezpaliy, S., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Bulgakov, O., Bloshchynskiy, I., Dzenzeliuk, D. (2019). Academic performance and mental capacity of cadets engaged in sports during studies. Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.: 23, Período: Octubre, 2019. Мексика. (Web of Science).

24. Zhamardiy, V., Griban, G., Shkola, O., Fomenko, O., Khrystenko, D., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Lytvynenko, A., Terentieva, N., Otravenko, O., Samokish, I., Husarevych, O., & Bloshchynskiy, I. (2020). Methodical System of Using Fitness Technologies in Physical Education of Students. International Journal of Applied Exercise Physiology, 9(5), 27–34. (Web of Science).

ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНИЙ І БОЙОВИЙ ХОРТИНГ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДОПРИЗОВНОЇ МОЛОДІ, ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ПРАВООХОРОНЦІВ

Єрмоєнко Едуард Анатолійович

професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, кандидат педагогічних наук, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, майстер спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України

Полторацький Сергій Сергійович

начальник групи аналізу та впровадження досвіду відділу підготовки штабу Командування медичних сил, президент Національної федерації військово-прикладного хортингу України, майстер спорту України з хортингу, майстер бойового хортингу (3 ранг)

ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНИЙ ХОРТИНГ. Військово-прикладний хортинг – система комплексного фізичного виховання, створена для професійної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України, правоохоронців, співробітників фізичної охорони, різних підрозділів спецслужб МВС, СБУ, МНС та інших силових відомств. Крім першого свого завдання з навчання різним способам самозахисту, військово-прикладний хортинг є індивідуально орієнтованим, і всебічно розвиває напрям фізичної культури особистості [2; 4]. Він включає в себе також медичний курс підготовки, психологічну, тактико-спеціальну підготовку, складається з декількох програм навчання і перепідготовки з військово-прикладного хортингу та силової нейтралізації противника в екстремальних умовах війни та у мирний час [1; 3; 5; 10; 11].

Особливість цієї системи – лаконічність руху, раціональність дії, величезний вибір арсеналу прийомів самозахисту і ведення професійної сутички, висока потужність і ефективність. Кінцевий результат тренувань

– люди з різним початковим фізичним рівнем однаково ефективно діють у бойових умовах (або в умовах спортивної сутички), тому що набувають професійно-прикладних навичок фізичної силової оборони, які завжди стануть у пригоді в разі особистої небезпеки [6; 7; 9].

Бойовий аспект (технічна основа) військово-прикладного хортингу фактично є однією з кращих вітчизняних розробок системи підготовки військовослужбовців та правоохоронців, і складає вивчені, досліджені, перевірені часом і практикою прийоми найсильніших систем і програм військового континенту, фахівців у галузі правової та фізичної охорони. Ці дані збиралися і оброблялися протягом багатьох десятиріч років, з подальшою адаптацією до найрізноманітніших потреб, завдань і цілей спецпідрозділів державних силових служб України [8]. На відміну від більшості сучасних стилів і напрямів, військово-прикладний хортинг формувався на науковій основі дослідження можливого противника, при цьому використовувалися тільки надійні дані, отримані з першоджерел, від спецпідрозділів при веденні бойових дій під час локальних війн.

Військово-прикладний хортинг володіє великим і різнобічним тренувальним потенціалом і здатний скласти реальну конкуренцію будь-якій визнаній у світі школі бойових мистецтв, що неодноразово підтверджувалося, як спортивною практикою на змаганнях, так і реальними фактами з військового життя. Протягом тривалого часу військово-прикладний хортинг приваблює масу людей всіх спецпідрозділів силових структур держави від керівництва Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України до службовців бойових підрозділів, офіцерів і солдат.

З давніх-давен прикладний спорт був на піку популярності, оскільки абсолютно всі розуміли, що це важливі життєві навички, здоров'я, витривалість, краса, активність, хороший гарт для організму. Переважна більшість соціологічних анкет молоді, яка займається військово-прикладним хортингом, говорять про те, що цей вид спорту сприяє утворенню головної думки про навколишній світ, про життя, про суспільство, яке потребує захисту. Безпосередньо у військово-прикладному хортингу особливо практично і, поряд з цим, помітно показуються найважливіші для прогресивного суспільства цінності, високі силові показники і володіння прийомами самозахисту, рівність шансів на успіх, прагнення бути першим, осилити не тільки суперника, але і свої негативні риси: малодушність, невпевненість, страх, апатію [2; 3; 5].

З проблемами самозахисту стикаються представники всіх стилів і видів бойових мистецтв. У кожному з них розроблені і розробляються свої варіанти рішень цих проблем. Для успішного проведення бойової сутички необхідне уявлення про реальні бойові можливості потенційного противника, а також планомірна розробка широкого арсеналу і ефективних методів підготовки. Не секрет, що за останні роки рівень підготовки багатьох шкіл військово-прикладного хортингу значно виріс і за технічними, і за тактичними характеристиками [6; 7]. Арсенал прийомів військово-прикладного хортингу для реальних бойових дій виріс у кілька разів. Крім того, в останні роки стали створюватися і розвиватися нові синтезовані стилі і школи військово-прикладного хортингу, які взяли на озброєння техніки з різних, часто антагоністичних шкіл, і об'єднавши їх отримали нові, нестандартні рішення. Тому, для успішної підготовки і розвитку навичок самозахисту необхідний постійний обмін досвідом, можливий тільки у змагальному форматі або під час проведення семінарів за участю відомих майстрів військово-прикладного хортингу [5; 9].

Умови, в які потрапляє людина в реальному військовому бою чи вуличній сутичці, не відповідають умовам проведення спортивного двобою. У спортивному двобої у супротивників приблизно рівні вагові показники, приблизно рівний рівень підготовки, відсутність зброї, ряд обмежень на проведення технічних прийомів. Спортивна сутичка між суперниками починається і закінчується за сигналом, має жорсткий регламент. Це призводить до зміщення акценту в підготовці спортсменів на більш вузьке коло технічних дій найбільш можливих у спортивному двобої.

Такий підхід, виправданий в умовах регламентованого спорту дуже часто призводить до неефективності захисних дій спортсменів у реальному військовому бою або справжньому вуличному протистоянні. Умови реального бою вимагають від того, хто захищається, більш широкого (можливо іноді менш технічно складного і відпрацьованого) арсеналу бойових прийомів [7; 10]. Через високу травмонезбезпечність проведення змагань з розділу самозахисту з демонстрацією розширеного арсеналу бойових дій, це можливе лише у режимі демонстрації варіантів захисту від заздалегідь відомих і обумовлених атак.

Для вирішення даного кола проблем самозахисту Національна федерація військово-прикладного хортингу України (президент федерації – Сергій Полторацький) пропонує проведення спортивних змагань з військово-прикладного хортингу та багатоборства самозахисту, а також розділів змагань, які сприяють підготовці військовослужбовців до служби у Збройних Силах України. Дана технологія не є остаточним варіантом і для подальшого розвитку військово-прикладного хортингу приймаються до розгляду пропозиції представників силових установ і відомств України, що співпрацюють з федерацією військово-прикладного хортингу, представників інших стилів і шкіл бойових

мистецтв, організацій і клубів військово-патріотичного спрямування [2; 3; 5].

Оскільки, мистецтво застосування прийомів військово-прикладного хортингу ніколи не було обмежене заборонами: виконувати задушливі і больові прийоми, атаки по нервах, використання підручних засобів, воно демонструє, як розвивається бойове мистецтво, залишаючись вірним своїм базовим принципам, оскільки військово-прикладний хортинг пішов від природних навичок самооборони, які є необхідними для виживання людини.

Правила спортивних поєдинків військово-прикладного хортингу для зниження травматичності вводять ряд обмежень на проведення бойових прийомів, що призводить до виключення з арсеналу найбільш ефективних з точки зору самозахисту технічних дій (удари в пах, горло, очі, інші больові області, больові прийоми на шию, хребет тощо). Наявність захисного спорядження також призводить до зниження ефективності ряду бойових прийомів військово-прикладного хортингу.

Досить часто, намагаючись отримати максимальну оцінку, спортсмени єдиноборств проводять дуже технічно складні й ефектні прийоми, допускаючи проведення проти них в цей же час контратакувальних прийомів, менш ефективних, і які оцінюються за правилами змагань нижче, але дуже небезпечних з точки зору самозахисту [3; 6]. Часто у спортивних сутичках перемога присуджується спортсмену, який показав кращий результат за оцінками окремих технік, але не отримав реальної переваги. Натомість, правила військово-прикладного хортингу дозволяють оцінити реальне проведення прийомів і оголосити перемогу спортсмена, який дійсно переміг.

Всі згадані аспекти також призводять до зміни підходу до підготовки спортсменів, що призводить до зниження ефективності їх дій в умовах реального бою. Вихід з ситуації, що склалася, можна знайти, і це частково допоможе вирішити завдання щодо проведення змагань з військово-прикладного хортингу у розділі з демонстрації прикладної техніки самозахисту з акцентом в оцінках на ефективність цих технік з точки зору безпеки та результативності. Хоча початок і завершення спортивного двобою відбувається за сигналом, і час поєдинку обмежений, але надає можливість для проведення розвідувальних дій і вироблення тактики сутички. Спортсмен військово-прикладного хортингу, який програвав на початку поєдинку, може взяти реванш в кінці, захопивши ініціативу по ходу ведення двобою.

Природно, такий підхід не може бути виправданий з точки зору ведення професіоналом військово-прикладного хортингу реального бою, де перша атака може виявитися останньою в цьому бою. Імовірність наявності в реальному бою кількох супротивників також вимагає від того, хто захищається, лаконічності та ефективності в проведенні контратак і подальшого атакування нападника [3; 5; 7].

Вирішити дану проблему можна шляхом спеціальної підготовки до змагань з проходженням випробування через напади декількох суперників поспіль, тобто, естафети з проходження одним спортсменом декількох ділянок згідно встановленої жеребкуванням послідовності атакування різних асистентів за мінімальний час. Це є однією з головних тренувальних методик у військово-прикладному хортингу щодо вироблення автоматизму і спонтанності захисних дій.

Система самозахисту зобов'язана розглядати можливість застосування в реальній рукопашній сутичці різних видів холодної зброї, підручних засобів, загрозу застосування вогнепальної зброї як з боку нападника, так і застосування відібраної зброї тим, хто обороняється. Техніки військово-прикладного хортингу щодо обеззброєння і застосування зброї та підручних засобів є надзвичайно продуманими, ефективними проти нападника.

Перелік тренувальних методик з військово-прикладного хортингу для дітей та юнаків: конкурс пісні та строю; огляд форми; проміжний старт; підтягування на перекладині; велотрек; стрільба з пневматичної гвинтівки; штурм дота; зустріч з ветеранами; переправа через річку; екологічний конкурс; повітряна атака; транспортування поранених; спортивна естафета; хімічна атака; орієнтування на місцевості; демонстрація прийомів самозахисту; ядерний вибух; розбирання та збирання макетів вогнепальної зброї; встановлення намету з плащ-палатки; встановлення радіозв'язку; конкурс регулювальників дорожнього руху; засідка; знешкодження терористів; пожежна естафета; санпост; снайперський турнір; козацька забава; конкурс бойових листків; конкурс стройового вітання; традиції і звичаї України [3; 5; 7].

Змагальна програма з військово-прикладного хортингу для юніорів і допризовної молоді: воєнізований марш-кидок; стрільба з вогнепальної (пневматичної) зброї; метання гранати; тактична військова медицина; розбирання та збирання вогнепальної зброї; військовий показовий виступ.

Основні завдання програми військово-прикладного хортингу:

- оволодіння основами військових знань, базової техніки військово-прикладного хортингу в обсязі, необхідному та достатньому для участі у військово-спортивних, фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходах;
- розвиток фізичних здібностей, вольових і морально-етичних якостей;

- формування навичок здорового способу життя;
- формування критичного ставлення до особистої спортивної майстерності;
- залучення до фізичного виховання та світового і вітчизняного спорту;
- сприяння професійному визначенню молоді щодо служби у Збройних Силах України і правоохоронних органах держави.

Загальними принципами організації навчально-виховного процесу з військово-прикладного хортингу є: науковість, синтез інтелектуальної та практичної діяльності, індивідуальний підхід, послідовність і поступовість викладення матеріалу. Навчальний матеріал програми військово-прикладного хортингу адаптований до занять з учнями різного рівня підготовленості, містить теоретичні відомості, елементи базової техніки військово-прикладного хортингу, що подані у вигляді фізичних вправ та імітаційних формальних комплексів, елементів самозахисту [3; 5; 7].

Програма визначає цілі та завдання роботи у навчальних групах і містить: загальну характеристику принципів і методів роботи з військово-прикладного хортингу, термінів реалізації програми, тижневого навантаження, засобів організації навчального процесу; розділи з визначеним змістом, формами, засобами і методами, навчально-тематичними планами за розділами підготовки на різних рівнях навчання та військово-патріотичного виховання засобами військово-прикладного хортингу; зміст з переліком тем; методичні рекомендації щодо організації тренувального процесу з військово-прикладного хортингу; прогнозований результат реалізації програми та шляхи його діагностики; експериментальні дані щодо дослідження ефективності розроблених методик з розвитку та популяризації, поліпшення тренувального процесу з військово-прикладного хортингу.

В тренувальному процесі з військово-прикладного хортингу застосовуються такі методи: наочні (показ вправ, демонстрація вправ на схемі, макеті, екрані тощо); словесні (розповідь, пояснення, вказівка, зауваження, переконання, бесіда тощо); практичні (метод вправ і його варіанти: початкове вивчення технічних дій у цілому або частинами), метод багаторазового повторення (перемінний, інтервальний, ігровий, змагальний тощо).

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ. Навчальний матеріал програми підготовки з бойового хортингу поданий у вигляді системи кваліфікаційних ступенів, затверджених Національною федерацією бойового хортингу України (НФБХУ), пов'язаної з Єдиною спортивною класифікацією України (ЄСКУ), прийнятою Міністерством молоді та спорту України [3; 5; 7].

Головними завданнями спортивної підготовки у бойовому хортингу є: всебічний гармонійний розвиток учнів, зміцнення їх здоров'я, прищеплення принципів ведення здорового способу життя; розвиток фізичних якостей (сили, швидкості, спеціальних швидкісно-силових якостей, гнучкості, витривалості, координації, розуміння тактики ведення сутички); формування спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних для досягнення високих спортивних результатів; виховання моральних, вольових та етичних якостей.

Фізична підготовка спортсмена бойового хортингу розділяється на загальну та спеціальну фізичну підготовку. Загальна фізична підготовка (ЗФП) спрямована на підвищення загальної працездатності, а спеціальна фізична підготовка (СФП) спрямована на виховання спеціальних фізичних якостей, здатних сформувати у спортсмена навички й уміння максимально ефективно та реально використовувати в сутичках бойового хортингу дозволені правилами змагань прийоми.

Функціональна підготовка (кондиція) забезпечує виведення спортсменів на високий обсяг та інтенсивність тренувальних навантажень.

Теоретична підготовка має на меті формування у спортсменів бойового хортингу спеціальних знань, необхідних для їхньої успішної тренувальної та змагальної діяльності. Вона може здійснюватися у ході тренувальних занять, проведення спеціалізованих семінарів з бойового хортингу, а також самостійно.

Технічна підготовка містить у собі напрацювання елементів базової техніки хортингу: стійок, пересувань, що застосовуються в спортивній сутичці бойового хортингу, ударів і блоків руками та ногами, хватів і звільнень, кидків, прийомів боротьби у партері.

Психологічна підготовка включає в себе психічний розвиток, освіту та навчання спортсмена, формування мотивації та сприятливого відношення до тренувальних завдань і навантажень, формування стану боєздатності, здібності до зосередження та мобілізації. Вона також спрямована на надбання змагального досвіду, підвищення стійкості до змагального стресу та стабільності виступів.

Тактична підготовка здійснюється складанням індивідуальної програми розподілення сил на змаганнях в розділах змагань з бойового хортингу «*Рукопашна сутичка*», «*Борцівська сутичка*», формуванням чіткості виконання техніки прийомів у формальних комплексах на змаганнях у розділі «*Форма*», якісної демонстрації ефективних прийомів самооборони на змаганнях у розділі

«Самозахист», а також визначення та розуміння командних і особистих завдань.

Спарингова підготовка проводиться як узагальнений досвід та використання навичок, надбаних у комплексі всіх видів підготовки, вказаних в даній програмі. Практичні спарингові завдання дають можливість спортсмену відчувати на практиці нюанси базової технічної підготовки, принципи функціональної, загальної та спеціальної фізичної підготовки, проаналізувати помилки та сформулювати особистий план підготовчих завдань.

Прикладний розділ бойового хортингу. В умовах реальної сутички можливе зіткнення з противником, який перевищує того, хто обороняється, за масою тіла, швидкістю пересування, а також нападником, який володіє ударною або борцівською технікою [3; 5; 7]. Природно, арсенал проти кожного противника необхідно вибирати відповідній ситуації: борців – бити, ударників – бороти, з важкими і більш повільними опонентами слід вести бій на дальній дистанції, з легкими – потрібний вхід у ближній бій тощо. Однак, слід пам'ятати про неможливість у деяких випадках провести розвідку і точно класифікувати противника, провести найбільш тактично вигідні прийоми через особливості місця сутички: обмежене приміщення, слизька поверхня, природні перешкоди, певний вид зброї в руках суперника тощо.

Окремо варто розглянути можливість ведення сутички з декількома супротивниками. Система бойового хортингу щодо застосування прийомів самозахисту розглядає не тільки технічний арсенал, але і тактику групового бою проти чисельно переважаючого супротивника: відхід із зони атаки, спеціальне шиккування в лінію, використання природних перешкод, застосування допоміжних засобів оборони, використання особливостей приміщень, територіальних характеристик, особливостей місцевості, умов видимості тощо.

Бойовий хортинг, безумовно, є самою об'ємною системою самооборони в Україні. Оскільки вона включає різні тактичні стилі ведення бою, її вивчення нагадує вивчення відразу декількох напрямів у стратегії і тактиці бойових мистецтв [2; 3; 5; 7]. Це першопочатки з українських бойових традицій – земля, вогонь, вода, вітер; технічний арсенал – удари, захвати, кидки, больові прийоми, задушливі прийоми, озброєний бій; педагогічні умови – знання, послідовність, визначення, правильна реакція, повага, вміння, досконалість, ефективність і професіоналізм.

Кожен напрям бойового хортингу по-своєму вирішує питання, на що більше робити акцент, у залежності від особистих уподобань воїна, душевного стану, фізичної форми, попередньої підготовленості, матеріальної частини, бойової готовності тощо. Безперечно, що комбінація потужності і техніки бойового хортингу є руйнівною. Методика підготовки в значній мірі використовує тільки необхідну потужність. Саме необхідну, коли вона не використовується в надлишок і не починає суперечити головному принципу – гнучкості відповіді та контролю за тим, щоб підготовчі заняття не переростали у змагальні за темпом та об'ємом навантаження.

Поєднання елементів бойового хортингу, рефлексу, технічної майстерності, потужності, сили, твердості з одного боку, з розумом, досвідом, рухливістю, гнучкістю, м'якістю – з іншого боку, породило надзвичайно ефективне професійно-прикладне бойове мистецтво Збройних Сил України – сучасний стиль бойовий хортингу [3; 5; 7].

Всі техніки, наведені у методичних розробках – приклад використання основних принципів бойового хортингу, і є, без винятку, практичними і ефективними прийомами самооборони. Звичайно, завжди необхідно враховувати індивідуальні переваги і можливості, які могли б використовуватися, розвиватися і вдосконалюватися спортсменами.

Бойовий хортинг як засіб самозахисту навчить піклуватися про себе в небезпечних ситуаціях, будь то озброєні або беззбройні напади. Це цінне дослідження, оскільки воно виховує воїна, щоб уникнути впливу сили противника і напасти на нього в точці, де він може застосувати лише невелику частину відсотків від своєї повної сили. Система бойового хортингу вчить розбалансовувати суперника [6; 11].

І навпаки, людина навчається зберігати свій власний баланс і застосовувати 100 відсотків своєї сили, щоб акумулювати всі зусилля, які можна докладати. Людина, навчена у бойовому хортингу, інстинктивно буде діяти за цим принципом у всьому, що вона робить, чи займається вона фізичним змаганням або розумовим пізнанням.

Водночас, курс бойового хортингу залишить свій постійний відбиток на менталітеті воїна. Дана система вчить бійця зберігати свою рівновагу на спортивній арені, де змагання є фізичними, або на громадському форумі, де розум протиставляється розуму, інтелект – інтелекту. Воїн має інший і більш безпосередній результат у ресурсах самозахисту, які будуть у його безпосередньому розпорядженні, коли воїн захищається від нападу, або коли він іде на допомогу комусь іншому.

Сильна людина за допомогою бойового хортингу буде мати можливість використовувати свої

сили в більш робочому порядку, а слабка людина зможе за можливістю та обставинами знизити силу свого супротивника. Жінка, озброєна наукою бойового хортингу, більше не буде на милості хулігана. Крім того, вона збереже присутність розуму і прохолоду думки у надзвичайній екстремальній ситуації. Таким чином, бойовий хортинг – це багаторічний спеціально організований процес навчання, всебічного розвитку, морально-етичного виховання та оздоровлення дітей і молоді. Також у системі тренувань містяться ефективні форми і методи військово-патріотичного виховання та допризовної підготовки учнівської молоді [4; 10].

Метою виховних і тренувальних програм системи бойового хортингу щодо військово-патріотичного виховання та допризовної підготовки є: всебічне виховання громадянина-патріота на військових, культурних та оздоровчих традиціях українського народу, формування морально-етичних якостей, зміцнення здоров'я та всебічна фізична підготовка дітей і молоді засобами бойового хортингу до захисту Вітчизни та служби у правоохоронних органах [3; 7].

Навчальна програма з бойового хортингу розрахована на людей усіх вікових груп, починаючи з дошкільного віку, і закінчуючи літнім віком. Вона враховує кращий досвід відомих тренерів з бойового хортингу, практичні рекомендації військової та спортивної медицини; результати наукових досліджень з теорії та методики фізичного виховання, військової справи, педагогіки, фізіології, гігієни, психології, філософії, історії України та підготовки молоді до служби у Збройних Силах України та правоохоронних органах.

Список використаних джерел

1. Бойко В. Розвиток силових якостей у студентів-хортингістів / В. Бойко, І. Малинський, Е. Єрьоменко, З. Діхтяренко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 104–112.
2. Єрьоменко Вероніка. Профілактика основних стоматологічних захворювань у спортсменів хортингу дитячо-юнацького віку / Вероніка Єрьоменко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 38–47.
3. Єрьоменко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрьоменко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 10 (118) 19. – С. 49–56.
4. Єрьоменко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу / Е. А. Єрьоменко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 10 (80) 16. – С. 38–44.
5. Єрьоменко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для школярів і курсантів, які займаються бойовим хортингом / Е. А. Єрьоменко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 11 (119) 19. – С. 71–79.
6. Єрьоменко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів : навчальне видання / Е. А. Єрьоменко. – К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
7. Єрьоменко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для учнів 1–11 класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко. – К. : Паливода А. В., 2020. – 280 с.
8. Єрьоменко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е. А. Єрьоменко. – К., 2009. – 227 с.
9. Єрьоменко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : монографія / Е. А. Єрьоменко. – К. : Паливода А. В., 2019. – 608 с.
10. Єрьоменко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
11. Єрьоменко Е. А. Хортинг у закладах вищої освіти : навч. посіб. / Е. А. Єрьоменко. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 654 с.
12. Коломоєць. Г. Виховання патріотизму в старших підлітків засобами хортингу – національного виду спорту України / Галина Коломоєць, Андрій Ребрина // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – Вип. 3. – С. 38–43.

13. Оржеховська В. М. Концепція національної філософії виховання дітей та молоді в Україні на засадах хортингу / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко, О. В. Мельник // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 17–34.

14. Тимчик М. В. Хортинг як засіб виховання наполегливості в молодших школярів / М. В. Тимчик, Е. А. Єрмоєнко // «Фізичне виховання в рідній школі». – К. : Педагогічна преса, 2014. № 1 – С. 38–41.

EDUCATION OF PHYSICAL CULTURE AND BASICS OF STUDENTS' HEALTH IN THE PROCESS OF COMBAT HORTING TRAINING

Yeromenko Eduard,

University of the State Fiscal Service of Ukraine: Irpin, Kyiv, UA.

Associate Professor (Faculty of Training, Retraining and Professional Development of Tax Militia Officers), Doctor of Philosophy in Pedagogy, Merited Coach of Ukraine, *Honored Worker of Physical Culture and Sports of Ukraine*, Master of sports of Ukraine of international class

Education of physical culture and formation of the values of healthy life of pupils and students by means of combat horting leads to the necessary training process of conscious discipline of students. The highest manifestation of conscious discipline of pupils and students is responsible behavior – self-explanation of reasoning and performance of sporting requirements of combat horting, norms of conduct and general life [1; 3; 8; 9].

Combat Horting – the national brand of Ukraine in the world and methods for forming the values of healthy life [1; 2; 4]. Public Union «National Combat Horting Federation of Ukraine» will find themselves in such activities as:

- activities of professional athletes and judges, timekeepers, instructors, trainers, sports teachers and other experts involved in the preparation of athletes and sportsmen;
- participation in sports and recreation events;
- activities of training centers and bases, sports camps for the preparation of athletes for competitions in various sports;
- activities of children's sports schools, schools of higher sporting skills, schools of combat horting;
- activity of pre-school and school educational institutions;
- provision of services related to sports, etc.

At the same time, the values of healthy life are significant for most representatives of pupils and students, have a certain vital unexpectedness, and, in general, for modern youth, there are typical settings for professional and personal self-realization. However, these values are not well-understood. This is evidenced by the fact that many pupils and students who believe that they understand the values of a healthy life and lead a healthy lifestyle, in reality, do not adhere to its norms; the practical realization of the values of healthy life takes place not more than one third of young people [3; 5; 6].

There are data in literature that insufficiently adequate judgments of pupils and students about the influence of small doses of alcohol on various parameters of human health; and far from all young people correctly assess the role of physical culture and sport in improving the mental and physical capacity of man. Thus, it is quite obvious that the real picture of health as a component, for example, the professional status of students is in the stage of formation. Insufficient attention to own physical and mental health, misunderstanding of the values of healthy life objectively poses a threat to the implementation of life plans for pupils and students.

The phenomenon of health has precise specifics. The complexity of his study lies in the fact that the basis of value behavior related to health, are the most diverse needs. At the same time, a significant part of the types of behavior that affect health, is caused by motives, not related to health. All this complicates the study of behavioral values of the values of healthy life and the factors that determine them [7; 9].

One of the existing indicators that characterize the attitudes of pupils and students to their health is the self-assessment of health, the place of health in the system of values of life, the existence of habits of a young person related to smoking tobacco products, the use of alcoholic beverages and narcotic substances. It is these indicators in the context of pupils and students to focus on studying the role of motivation in shaping the value attitude of students to health and, in particular, observing them a healthy lifestyle. This problem can be solved in the methodological field of sociology of medicine.

Sociology of health is an integral part of the sociology of medicine. Such an approach appears to be the only true one, since the subject of sociology of medicine is broader than the subject of sociology of health. In addition, the sociology of medicine has a more prolonged and rich history than the sociology of health, the idea of which was formed relatively recently [2; 3]. One can say that sociology of health exists only because there is a sociology of medicine. The author is interested in this case only the issues directly related to the problem of the attitudes on the formation of the values of healthy life and is considered and explained in the field of sociology of medicine, which methods can be used to study the specific problem of forming the values of healthy life of pupils and students by means of combat horting, put in the headline research.

Sociology of Medicine offers as an integration criterion for a comprehensive assessment of the state of health, social and hygienic well-being of the population, a criterion for quality of life. The assessment of the quality of life is based on both objective and subjective parameters, but the main measure of quality of life is the subject, which determines the degree of satisfaction of their needs [3; 4].

The basis for the formation of modern ideas about the quality of life and its value in medicine is the definition of health, which refers to the state of complete physical, mental and social well-being, and not just the absence of illness. The concept of «quality of life» was not considered as a component of health until 1947, when the World Health Organization first identified the concept of «health» as a state of physical, psychological and social well-being. Initial studies on the quality of life and its values began shortly thereafter, although this concept became an independent category of index of scientific publications on medicine Index Medicus only less than 30 years ago.

The importance of assessing the quality of life in various diseases was realized only in the last decade of the twentieth century, which made the assessment of quality of life one of the main objectives of the therapy [3; 6]. The values of a healthy life, quality of life, directly related to the health, is an integral indicator that contains three components:

- 1) a functional state that includes such characteristics as performance, tolerance to physical activity, daily work performance, independence, communication, intellectual activity, confidence in decision making, emotional manifestations, etc.;

- 2) symptoms associated with the main or concomitant illness or its treatment (pain, shortness of breath, side effects of drugs, etc.);

- 3) perception and mental condition, which includes depression or anxiety, which may be the result of the disease itself, and the use of medicinal substances, as well as social activity, sexual function, satisfaction of medical assistance, contact with a physician, etc. Determining the quality of life for pupils and students integrates primary sociological and secondary medical approaches: healthy life of pupils and students is the adequacy of the psychosomatic state of a person to his social status.

There is and can not be abstract-intuitive attitude of pupils and students to their physiological and mental status. The attitude to health is determined by the social needs of the individual [6; 9]. On the one hand, a person takes a position in society (social status), which allows her to reach her physical capacity. This is not discrimination, but a natural genetic and morphological diversity, in which the survival of the human race is kept altogether. Thus, the «allowed» status of pupil and student youth and he may have a very large range of social roles dictates the necessary parameters for a state of health, appearance, attitude to medicine, etc. But if we look at each particular case, we will see that the subjectivity itself is easily counted, and only the unique combinations of the values of healthy life, imposed on the psychogenetic basis of the personality of pupils or students, remain intuitive [2; 3]. Consequently, with the help of the notion of «social status» it is possible to objectively measure the procedure for assessing the values of healthy life of pupils and students, although complete algorithmization, as with all estimations, is difficult to achieve here.

Student, in spite of apprenticeship, has a specialty about the values of a healthy life; it is a target social group whose main function is to acquire the chosen professional status. At the same time, the status of the concept includes not only the knowledge and skills acquired during the training, but also the appearance, stereotypes of behavior, lifestyle as such. From these positions, the health of students is considered as the only non-alternative condition for acquiring professional status. Providing optimal conditions for study, work, leisure, life, which contribute to the completion of the formation of a healthy organism and the preservation of health, is the most important task, and involvement in the conduct of a healthy lifestyle as a norm of hygienic behavior is the way to the solution of this problem.

On the example of the University of State Fiscal Service of Ukraine, it is known that from 17 to 50 % or more enrolled students who have entered the 1 year course have a deviation in their health. A group of absolutely healthy students, who are actively engaged in sports, is only 10–12 %. In the process of learning and adaptation to a new social environment, the freshmen of the University of SFS of Ukraine have a great psycho-emotional load, hypodynamia, lack of free time, which naturally affects the central nervous endocrine,

cardiovascular and other systems of the organism, which is the result of the onset or increase of chronic diseases. According to the Department of Fitness, Recreation and Rehabilitation of the Training and Research Institute of Special Physical and Combat Training and Rehabilitation of the University of the State Fiscal Service of Ukraine (USFSU), the incidence in the lungs, medium and severe forms varies from 400–750 per 1000 students. Since there is a large statistical base on this issue at this department, the author constructed a presentation of the material of this article in the form of comparative analysis of data on the general state of health of students of higher educational institutions. This analysis has shown that there are no alternative approaches to assessing existing risks for students' health and understanding youth's values of healthy life [3].

At the same time, there are common perceptions about the values of healthy life and healthcare that depend on the person himself. This is the observance of hygiene norms of behavior, medical activity, awareness of rising on various issues of healthy lifestyle, awareness of the values of healthy life, etc. The most significant elements of hygienic behavior are rational nutrition, motor activity, general strengthening and antistress measures, full rest, etc.; each of these values of a healthy life is important and interconnected with others, in the general structure affects the health. However, in today's living conditions pupil and student youth are difficult to implement all the necessary for the preservation of health value. Modern youth inadequately assess their health and not adequately responsible for their own health. We see disadvantages in organizing nutrition, medical care, sanitary and hygienic living conditions and studying in educational institutions. In such conditions, during a period of study at the university, the state of health of students, as a rule, does not improve, and may worsen.

The installation, according to which the health of young people remains the prerogative of health workers, is not completely exaggerated. Doctors can provide effective help if they are contacted. And in this issue young people show negligence. Medical activity, that is, timely visits to a doctor, the administration of drugs on the recommendation of a physician, is detected in less than 25 % of cases. In the system of vital values of a young person, health, as the underlying value, occupies the third place after family and work, according to domestic research. Health has taken a high place in the structure of values because, being a qualitative characteristic of the individual, it contributes to the achievement of many goals and different human needs. In today's economic and social reality, schoolchildren and students, the health sometimes acts as the only means to achieve the tasks, which makes it a definite object of exploitation, and the value of healthy life becomes an effective tool. This statement concerns, first and foremost, the youth, which enters into life without material and social support from the parents.

The instrumental nature of the value of healthy life for pupils and students is also associated with the fact that with low starting opportunities for entering the market relations in the majority of the population of the country (material and living conditions, qualifications, the ability to engage in combat horting, etc.) is the exploitation of health as the most affordable resource, and in young people is often the only one. At the same time, the values of healthy life as a means of achieving life's goals are more important than a means to live long and fully [1; 3].

Thus, the joint activity of teachers and parents is one of the main principles for forming the values of healthy life of pupils and students through the means of combat horting. Such interaction can be divided into three stages: motivational-cognitive, activity-behavioral productive-evaluative. During these three stages, you can identify sign categories: forms of joint activities of the combat horting teacher and parents; means of joint activity of the combat horting teacher and parents; the expected result in forming pupils 'and students' values of healthy life by means of combat horting, included in the developed model of the organization of joint activity of teachers and parents as a condition for the formation of values of healthy life of pupils and students by means of combat horting and indicated in Table 1.

The positive dynamics of the formation of the values of healthy life of pupil and student youth by means of combat horting was obtained as a result of a number of pedagogical circumstances: the basis of pedagogical goal-setting during the construction of the educational process was the value attitude to health; the content of education orienting towards the formation of the values of healthy life, was developed in accordance with the principles, justified in the study; the basis of ensuring the work process was a joint activity of teachers (trainers-teachers) from combat horting and parents, implemented at all stages of the educational process with the help of the best possible for each stage of the forms and means of interaction of all participants in the process.

The values of the healthy life of pupil and student youth by means of combat horting are manifested in the recognition of health as the most important value, the ability to deliberately build their own behavior in order to improve their health, knowledge of ways to improve and enrich, and ability to control their own health; an important result of forming pupils' and students' values of healthy life is the manifestation of independence, aimed at strengthening and preserving their health. The family of a pupil of a school or a university student

should be an active full member of the educational process, while the joint activity of the teachers of combat horting and parents is realized as the interaction of equal subjects, aimed at achieving the one goal – the formation of values of healthy life [2; 4], and implemented through initiative coordination and managing each other's actions in the exchange of positions, dialogue, discussion and recognition of a jointly developed solution.

Effective means for forming the values of healthy life of pupils and students in the process of combat horting classes are practical classes in sports sections and circles, the creation of an individual health promotion program, reflexive dialogues, design and research activities that provide a conscious understanding of the phenomenon of health by young people. The developed and tested model of organization of the joint activity of the teachers of combat horting and parents as a condition for the formation of the values of healthy life of pupils and students by combat horting means effective since it provides a stable motivation of pupils and students to preserve, strengthen and enrich their health [1; 3].

Thus, the values of a healthy life – a condition of human development that provides a rationally organized way of life, which contributes to the full implementation of human social functions, which allows for old age to maintain moral, mental and physical health. A special place should be taken away from the axiological approach, that is: a healthy lifestyle is not only a way of organizing all aspects of life, aimed at health promotion and compliance with generally accepted norms and rules of a healthy lifestyle. This category involves the development of values of student youth, the priority of which is health, the formation of a conscious attitude to their own health, and on this basis – the choice of the personality of his behavior in various spheres of activity that allows providing physical, psychological and social health components.

References

1. Єрмоєнко Вероніка. Профілактика основних стоматологічних захворювань у спортсменів хортингу дитячо-юнацького віку / Вероніка Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 38–47.

2. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 10 (118) 19. – С. 49–56.

3. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е.А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.

4. Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Fedorchenko, Tetiana. «Combat horting» as a means of forming a successful personality in terms of ideological and ideological confrontation (on the example of pupils, students, cadets) (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978-83-66567-04-7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 232–239).

5. Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Pustoliakova, Larysa. Combat horting: prevention of injuries and harm to life and health of pupils, students, cadets during training (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978-83-66567-04-7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 240–246).

6. Griban, G., Kuznietsova, O., Dzenzeliuk, D., Malynskiy, I., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Otravenko, O., Lytvynenko, A., Lyhun, N., Okhrimenko, I., Prontenko, K. (2019). Dynamics of psycho-emotional state and individual psychological characteristics of students in the process of physical education classes. *Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores*. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.:113, Período: Diciembre, 2019 (WoS).

7. Khatko, Alla, Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Lytvynenko, Andrii. Use in Google Fit Combat Horting to control the physical activity of students, students, cadets, servicemen, security personnel (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978-83-66567-04-7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 247–252).

8. Khimich, Vita, Boyko, Iryna, Koval, Alla. Implementation in the disciplines of the variant module «Combat Horting» in higher and general educational institutions in the context of ideological and ideological confrontation (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle

formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978-83-66567-04-7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 253–260).

9. Prontenko, K., Griban, G., Okhrimenko, I., Bondarenko, V., Bezpaliy, S., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Bulgakov, O., Bloschchynskiy, I., Dzenzeliuk, D. (2019). Academic performance and mental capacity of cadets engaged in sports during studies. *Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores*. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.: 23, Período: Octubre, 2019. Мексика (Web of Science).

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ, ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ, КУРСАНТІВ І СЛУХАЧІВ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА СПІВРОБІТНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Гришук Віктор Леонідович

начальник кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, кандидат юридичних наук, підполковник податкової міліції, майстер спорту України з хортингу, учасник бойових дій

Єрмоменко Едуард Анатолійович

професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, кандидат педагогічних наук, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, майстер спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України

Обґрунтування теми. Провідною ідеєю і центральним завданням освітньої політики України є модернізація освіти, яка повинна бути якісною і відповідати світовим стандартам. Найбільш важливим показником підготовки фахівців правоохоронних органів держави має бути яскраво виражена спрямованість навчального процесу на формування у студентів, курсантів і слухачів закладів вищої освіти системи органів внутрішніх справ та інших відомств навичок, що мають тісний зв'язок з характером майбутньої службової діяльності [5; 12]. В даний час вимоги, що пред'являються майбутньому фахівцю правоохоронних органів у зв'язку з підготовкою до службової діяльності, повністю поглинули її культурний потенціал, універсальні характеристики особистості, так необхідні для професійного становлення, подальшого особистісного розвитку [2; 4].

Здійснювана реформа освіти має сприяти вдосконаленню підготовки студентів і курсантів, майбутніх кваліфікованих фахівців правоохоронних органів, включаючи педагогічний, психологічний, економічний, правовий та інші аспекти для готовності бути гармонійно розвиненою особистістю. Найважливішим засобом, що сприяє формуванню особистості студента і курсанта, є регулярні заняття національним професійно-прикладним видом спорту України бойовим хортингом [1; 3; 5; 9; 11].

Необхідність і важливість цілеспрямованої підготовки студентів, курсантів і слухачів відомчих закладів вищої освіти системи правоохоронних органів України до професійної діяльності, а також формування фонду теоретичних і експериментальних показників професійно-прикладної та функціональної підготовки засобами бойового хортингу в цій справі зумовили виділення специфічної галузі – професійно-прикладної фізичної культури, яка виховується у процесі занять бойовим хортингом і спрямована на перспективні основи підготовки та оволодіння правоохоронною спеціальністю.

Водночас, через високу навчальну та службову завантаженість студентів, курсантів і слухачів закладів вищої освіти системи правоохоронних органів не надається можливість регулярно займатися бойовим хортингом, вивченням прийомів самозахисту, фізичними вправами, що негативно позначається на рівні розвитку фізичних якостей, формуванні службово-прикладних рухових умінь і навичок у майбутніх фахівців правоохоронних органів, студентів і курсантів спеціалізованих ЗВО [1; 6; 10]. У цій ситуації з'являється необхідність розв'язання суперечності між об'єктивною відсутністю великих фізичних напруг у повсякденній службовій діяльності та вимогами до достатньої фізичної готовності, продиктованими нормативними документами, що регламентують бойову та фізичну підготовку фахівців. Подібне протиріччя призводить до недооцінки значущості фізичних кондицій для підвищення професійної готовності майбутніх фахівців правоохоронних органів [3; 7].

Виклад основного матеріалу. Достатній рівень кондиційних і координаційних здібностей

студентів і курсантів сприяє ослабленню дії стомлення або усунення його взагалі, у зв'язку з чим стає значно легше переносити несприятливі умови зовнішнього і внутрішнього середовища, зберігати високий рівень працездатності і, отже, успішно вирішувати навчальні та службові завдання [3; 8].

Специфіка відомчого закладу вищої освіти обумовлює і особливості виконання контрольних вправ з фізичної підготовки. В освітніх установах правоохоронних органів основними силовими нормативами є: підтягування на перекладині, згинання та розгинання рук в упорі лежачи, нахили вперед з положення лежачи на спині протягом 1 хв, поштовх (жим) гирі вагою 24 кг, силова комплексна вправа. При перевірці швидкості використовують: човниковий біг 10×10 м, човниковий біг 20×20 м, 100 м [4; 6]. Витривалість студентів і курсантів визначається за такими контрольними вправами: біг (крос) на 1 км, біг (крос) на 5 км, ходьба на лижах на 5 км, плавання на 100 м, крім цього, у програмі з функціональної підготовки студентів і курсантів передбачено подолання смуги перешкод, як загальновійськової, так і спеціальної з подальшим виконанням прийомів єдиноборства бойового хортингу [5; 8].

У рамках первісної підготовки студентів і курсантів за освітніми програмами навчання освітніх установ системи правоохоронних органів України здійснюється розвиток основних фізичних якостей до необхідного рівня, оволодіння професійно-прикладними руховими навичками і вміннями. Визначальним при перевірці рівня загальної фізичної підготовленості студентів, курсантів і слухачів є успішне виконання трьох нормативів (загальнофізичних вправ) на силу, швидкість і спритність, а також витривалість [6; 11; 12].

При цьому, з огляду на особливості адаптації організму до постійних фізичних навантажень і необхідність поступового та планомірного їх збільшення, настанови та рекомендації з організації фізичної підготовки в правоохоронних органів України передбачають підвищення вимог до рівня фізичної підготовленості студентів і курсантів з кожним наступним роком навчання. В даному випадку можна говорити про відповідність основним принципам фізичного виховання, визначеним в науково-методичній літературі з бойового хортингу: принцип безперервності тренувального процесу, принцип поступового збільшення навантаження тощо.

Говорячи про особливості організації фізичної підготовки у спеціалізованих закладах вищої освіти системи правоохоронних органів України, необхідно відзначити різноманітність форм занять, що проводяться зі студентами, курсантами та слухачами відомчих закладів [8]. Під формами фізичної підготовки розуміють способи організації навчально-виховного процесу, кожен з яких характеризується певним типом взаємодії викладача та студентів і курсантів, а також відповідними умовами занять. За особливостями організації студентів та курсантів і способами керівництва ними, заняття з фізичного виховання розділяються на дві групи – аудиторні і позааудиторні.

Визначена форма у закладах вищої освіти системи правоохоронних органів є аудиторні (практичні) заняття, що проводяться викладачем зі змінним особовим складом відповідно до навчальної програми дисципліни «Бойовий хортинг», тематичним планом і відповідно до розкладу навчальних занять. Згідно з вимогами програми, практичні заняття з фізичної підготовки студентів і курсантів проводяться в обсязі не менше 2 на тиждень (4 академічні години) [3; 11].

Позааудиторні форми представляють собою заняття бойовим хортингом, які можуть проводитися викладачами для підвищення фізичної підготовки, тренерами (інструкторам) з бойового хортингу, курсовими командирами, молодшим командним складом, а також самими студентами і курсантами (самостійно) з метою вивчення бойових прийомів самооборони, розвитку спеціальних фізичних якостей, удосконалення рухових навичок, зміцнення здоров'я, активного відпочинку. В освітніх установах системи правоохоронних органів України позааудиторними формами занять студентів і курсантів – спортсменів бойового хортингу є: 1) ранкова фізична зарядка; 2) спортивно-масова робота в стройових підрозділах; 3) самостійна підготовка; 4) тренування в спортивних секціях бойового хортингу; 5) спортивні свята і змагання з бойового хортингу; 6) індивідуальні та групові консультації.

Для визначених форм занять у закладах вищої освіти системи правоохоронних органів України характерно те, що діяльність студентів і курсантів управляє фахівець – викладач з бойового хортингу, професійно-прикладної та функціональної підготовки [5; 9]. В даному випадку, згідно робочої програми з дисципліни «Бойовий хортинг», строго дотримуються частоти і тривалості занять, а також їх взаємозв'язку між собою і між суміжними спеціальними дисциплінами. Основна з таких форм – це побудова занять з бойового хортингу в рамках загальноприйнятої структури, тобто поділ заняття на три складові частини: підготовчу, основну і заключну [6; 11].

Підготовча частина необхідна для початкової організації студентів і курсантів, психічної та функціональної підготовки, а також підготовки опорно-рухового апарату до майбутньої специфічної роботи. Основна частина забезпечує вирішення завдань виховання фізичних якостей, навчання техніці

прийомів та рухових дій бойового хортингу. У заключній частині занять з бойового хортингу організм приводиться у спокійний стан після основного навантаження, відбувається відновлення ЧСС і артеріального тиску системи кровообігу, викладач підводить підсумки заняття, виявляє основні помилки, заохочує кращих студентів і курсантів, організовано закінчує заняття [2; 4].

Навчальні заняття у спеціалізованих закладах вищої освіти системи правоохоронних органів можуть ділитися на заняття, спрямовані на загальну фізичну підготовку та заняття, які мають професійно-прикладну спрямованість на спеціальну фізичну (функціональну) підготовку. У першому випадку основна частина навчального часу приділяється комплексній підготовці на рухову витривалість, розвитку сили і швидко-силових та координаційної здібностей студентів і курсантів. Заняття професійно-прикладної спрямованості формують у майбутніх правоохоронців необхідні для їх професії рухові вміння і навички, серед яких ефективні методи затримання правопорушника, способи захисту від збройного і неозброєного супротивника, зовнішній огляд, навички конвоювання з використанням і без використання спеціальних засобів тощо [3; 6].

Залежно від етапів навчання, ступеня оволодіння студентами і курсантами навчального матеріалу, заняття з бойового хортингу, пов'язані з навчальними формами засвоєння матеріалу, різняться за ознакою вирішуваних завдань: 1) заняття щодо освоєння нового матеріалу, для яких характерне широке використання словесних і наочних методів, невисока «моторна» щільність; 2) заняття з метою закріплення і вдосконалення пройденого матеріалу; 3) контрольні-перевірочні заняття, призначені для визначення рівня професійно-прикладної та функціональної підготовленості студентів і курсантів, перевірки рівня засвоєння відповідних умінь і навичок; 4) комплексні (змішані) заняття, на яких одночасно вирішуються завдання навчання техніки прийомів бойового хортингу, специфічних рухових дій, виховання фізичних якостей, а також контролю за рівнем успішності студентів і курсантів [8; 9].

Головна особливість позааудиторних форм занять у спеціалізованих закладах вищої освіти системи правоохоронних органів з функціональної підготовки є те, що окремі їх види (ранкова фізична зарядка, спортивно-масова робота в підрозділі, самостійна підготовка) є обов'язковими елементами розпорядку дня студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом. З огляду на важливість даних занять, а також особливості їх організації (керівники занять, як правило, не є викладачами фізичного виховання), необхідним є їх відповідне методичне забезпечення і контроль з боку фахівців – професорсько-викладацького складу профільних кафедр (на прикладі кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України) [5; 13].

Підсумовуючи вищевикладене, хотілося б позначити основні особливості навчально-тренувального процесу з професійно-прикладної та функціональної підготовки студентів і курсантів засобами бойового хортингу в освітніх установах системи правоохоронних органів України. До них, перш за все, відносяться:

- чітке відомче регулювання процесу фізичної підготовки студентів, курсантів, слухачів і співробітників закладів вищої освіти системи правоохоронних органів;
- розмежування загальної фізичної підготовки і спеціальної (професійно-прикладної) фізичної підготовки у процесі занять бойовим хортингом;
- планомірне підвищення вимог до рівня фізичної підготовленості студентів, курсантів і слухачів з кожним наступним роком навчання;
- широке використання контрольних вправ бойового хортингу професійно-прикладної спрямованості (бойові прийоми самооборони, спеціальні смуги перешкод тощо);
- різноманітність форм занять, що проводяться зі студентами, курсантами та слухачами відомчих закладів вищої освіти;
- обов'язковість проведення та методичного забезпечення позааудиторних форм занять бойовим хортингом у спортивних секціях у вечірній час (впродовж 1-1,5 год орієнтовно з 18:00 до 21:00, у відповідності до розкладу спортивного залу закладу освіти);
- організація секційної роботи з бойового хортингу з метою залучення максимального числа студентів і курсантів до систематичних занять прикладними прийомами самозахисту, підготовки та участі збірних команд закладу освіти у змаганнях з бойового хортингу різного рівня.

Фізична підготовка майбутніх фахівців правоохоронних органів завжди лімітована часом. Одним з головних напрямів у вирішенні завдань оптимізації фізичного стану студентів і курсантів є вдосконалення методичних основ на базі інтенсифікації процесу фізичної підготовки на навчальних заняттях з дисципліни «Бойовий хортинг» [7].

У зв'язку з цим було організовано і проведено науково-педагогічне дослідження з використання комплексних тренувань з бойового хортингу максимальної потужності для підвищення функціональної підготовленості студентів, курсантів і слухачів спеціалізованих закладів вищої освіти з підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів [4; 8].

У зміст комплексних тренувань максимальної потужності з бойового хортингу були включені високоінтенсивні види дій, які передбачали завдання: за мінімальний час виконати зазначений обсяг фізичного навантаження; за зазначений час виконати максимальний обсяг рухової активності.

Дане дослідження проводилося на базі кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України (керівник науково-дослідної роботи – професор кафедри Е. А. Єрьоменко). У дослідженні брало участь 220 студентів, курсантів і слухачів даного спеціалізованого закладу вищої освіти (юнаків і дівчат віком 18–23 роки).

Розроблені багатофункціональні комплекси фізичних вправ бойового хортингу включалися до змісту навчальних занять з фізичної підготовки.

Для організації подібних занять була проведена наступна робота:

- виявлено найбільш ефективні фізичні вправи бойового хортингу для занять зі студентами і курсантами під час застосування засобів високоінтенсивного багатофункціонального тренінгу;
- розроблено тренувальні комплекси з відібраних фізичних вправ та прийомів фізичного самозахисту бойового хортингу;
- організовано заняття з високоінтенсивного багатофункціонального тренування;
- удосконалено методики фізичної підготовленості студентів і курсантів закладів вищої освіти системи правоохоронних органів засобами бойового хортингу на основі функціональних багатосуглобових рухових дій;
- перевірено ефективність тренувального процесу щодо використання багатофункціонального тренінгу, на якому студенти, курсанти і слухачі знайомилися з технічними прийомами бойового хортингу і тактикою їх застосування.

Для розвитку рухових здібностей підбирали комплекси вправ, до змісту яких входили методи багатоповторного виконання ударів і кидків суперника, відпрацювання елементів подальшого затримання і конвоювання, рухові дії з обтяженням власною вагою (підтягування на перекладині, згинання і розгинання рук в упорі лежачи, на брусах, стрибки через скакалку) [3]. Тренування проводилися коловим методом. Використовувався повторний метод з використанням прискорень для розвитку швидкості на коротких бігових дистанціях 30, 60 і 100 м.

Наведемо приклад тренувального заняття, проведеного зі студентами, курсантами та слухачами кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету ДФС України з високоінтенсивного багатофункціонального тренінгу за методикою бойового хортингу. У зміст занять входило: виконання кидка через стегно (кількість кидків за 30 с); 3×10 – присідання у ривковий сід; 3×10 – присідання зі штангою на грудях; 3×10 – взяття штанги на груди; інтенсивний комплекс – поштовх штанги на час (після кожного підйому штанга ставиться на підлогу), допускаються паузи для відпочинку, завдання: якнайшвидше підняти 30 разів штангу над головою. Крім того, після інтенсивного фізичного навантаження до змісту занять входили вправи на розвиток гнучкості і розслаблення м'язів [5].

Результати проведеного науково-педагогічного експерименту і аналіз наявної методичної літератури Національної федерації бойового хортингу України дозволили зробити висновок про те, що тренування максимальної потужності можуть застосовуватися у фізичній підготовці студентів, курсантів і слухачів закладів вищої освіти системи правоохоронних органів України. Зміст вправ максимальної потужності слід підбирати з урахуванням фізичної підготовленості, віку учасників тренування з бойового хортингу і наявної матеріальної бази закладу [7].

Наша прихильність до фізичної підготовки студентів і курсантів, заснованої на перевірених ефективних методиках бойового хортингу, даних про фізичну продуктивність, що аналізуються і досліджуються фахівцями, до співпраці з іншими тренерами в розвитку програми і відкритість системи в цілому дозволили нам отримати важливі результати, отримані за допомогою набору специфічних фізичних вправ бойового хортингу. Було виявлено, що бойовий хортинг збільшує працездатність організму студента і курсанта в широких часових межах, пояснює різноманітність спортивних завдань, які виражаються у глибокому проникненні засобів бойового хортингу в різні види функціональної підготовки та фізичної діяльності. Ми прийшли до висновку, що подібні рухові дії будуть ефективно сприяти професійній підготовці майбутніх фахівців системи правоохоронних органів України.

Основним з найголовніших завдань підвищення якісних характеристик фізичних показників студентів і курсантів методами відпрацювання прикладних прийомів бойового хортингу є спеціальна підготовка розвинених співробітників правоохоронних органів, які володіють високою психологічною стійкістю, сміливих, впевнених у власних силах, здатних успішно діяти в складних швидкозмінних ситуаціях, в яких спостерігається високий рівень критичності і небезпеки, при затриманні правопорушників, серед яких, як правило, зустрічаються молоді, нахабні і жорстокі люди, багато з яких навчені або володіють навичками ведення бойових дій в різних ситуаціях [8]. Тому, використання високоефективного виду спорту бойового хортингу, у разі необхідності застосування прийомів, буде гарантом фізичної і психологічної перемоги працівника правоохоронних органів над небезпечним злодієм під час його затримання.

Професійно-прикладна підготовка співробітників правоохоронних органів у процесі вивчення прийомів бойового хортингу.

Навчання співробітників правоохоронних органів протидії злочинцям здійснюється на навчально-тренувальних заняттях з бойового хортингу, під час спортивно-масової роботи, на зборах з різних видів підготовки і в процесі оперативно-службової (бойової) діяльності працівників органів внутрішніх справ та інших правоохоронних структур держави.

Основний акцент на цих заняттях робиться на різних вправах бойового хортингу, що сприяють формування у працівників правоохоронних органів необхідних фізичних якостей (сили, швидкості, витривалості, спритності, координаційних здібностей, швидкості реакції тощо). Для формування і розвитку сміливості і рішучості в навчально-тренувальний процес включаються заняття з вивчення спеціальних прикладних методик бойового хортингу з освоєння прийомів і елементів з ризиком, великою фізичною і вольовою напругою [9]. При цьому завжди необхідно пам'ятати про заходи безпеки. Щоб уникнути травматизму при проведенні занять корисно приділити особливу увагу підготовці місць занять. Також потрібно оцінити функціональні та емоційно-вольові резерви організму співробітників правоохоронних органів на предмет можливості виконання вправ, прийомів і дій, що вимагають високої координації і швидкості їх виконання [11].

На заняттях з вивчення бойових прийомів часто мають місце больові прийоми, тому при навчанні співробітників необхідно стежити за плавністю їх виконання (без ривків). У випадку виникнення травми або травмонезбезпечної ситуації після сигналу асистента (партнера) прийом слід негайного припинення. Важливо починати заняття з вивчення прийомів бойового хортингу зі спеціальної розминки, в яку зазвичай включаються перекиди вперед, назад, через плече, політ-перекид, вправи з елементами боротьби і вправи у парах. У результаті вивчення розділу «Прийоми бойового хортингу» у співробітників правоохоронних органів повинні виробитися стійкі навички затримання озброєних і неозброєних правопорушників.

Згідно з настановами щодо організації фізичної підготовки в органах внутрішніх справ та інших правоохоронних структурах України заняття з вивчення прийомів бойового хортингу сконцентровані на вихованні сміливості, рішучості, ініціативи та винахідливості, а також на формування навичок застосування бойових прийомів і забезпечення особистої безпеки працівників правоохоронних органів [4].

Одним з методів навчання прийомам бойового хортингу, виступає змагальний метод, який викладачі з фізичного виховання в освітніх організаціях правоохоронних органів України застосовують найчастіше. Однак, даний метод краще всього використовувати на етапі вдосконалення вже сформованих умінь і навичок, а також техніки і тактики, що вивчається. Як відомо, формування рухової навички відбувається в три стадії (періоду): розучування, вміння і безпосередньо сама навичка [5]. Навичка є провідним і найкращим етапом володіння працівниками правоохоронних органів технікою прикладних прийомів бойового хортингу.

Основною якісною характеристикою навички вважається її стійкість та автоматизованість виконання прийому бойового хортингу. Щоб сформувати відчуття впевненості у своїх діях, необхідне здійснення переходу якості володіння технікою будь-якого прийому бойового хортингу зі стадії розучування, в стадію вміння, а також зі стадії вміння в стадію навички. У зв'язку з цим, освітній процес в правоохоронних органів України спрямований на виявлення, а згодом і вдосконалення найбільш ефективних методик формування навичок бойових прийомів [6].

Так, при організації навчально-тренувального заняття викладач з фізичної підготовки вибирає найбільш ефективні способи фізичного виховання, які відповідають завданням, поставленим навчальною програмою підготовки співробітників. Зокрема, для навчання бойовим прийомам необхідно використовувати різні методи, а саме: методи суворо регламентованої вправи; методи для виховання фізичних якостей; методи для навчання новим руховим діям; метод стандартної вправи;

цілісно-конструктивний метод; метод змінної вправи; розчленовано-конструктивний метод; комбіновані методи вправ; методи колового тренування; метод сполученої дії та інші.

У процесі розучування прийому бойового хортингу у співробітника виникає початковий етап володіння ним – саме елементарне вміння його виконувати [4]. Рухове вміння виступає початковою сходинкою володіння руховою дією і характеризується свідомо керованим рухом, нестійкістю до дії збивальних факторів і нестабільністю результатів його виконання [15]. Роль свідомості в цьому випадку відіграє провідну роль при управлінні рухом під час проведення прийому.

Співробітник, який володіє прийомом на етапі вміння, ще не має здатності до перемикання уваги на об'єкти навколишнього оточення.

При використанні розчленовано-конструктивного методу рухова дія в момент проведення прийому розучується за складовими частинами (етапами прийому, вправи або рухової дії). Даний метод застосовується на початкових етапах навчання, а також в період навчання складним руховим діям. При розчленуванні вправи необхідно виділяти і розучувати її самостійні частини (етапи), логічно пов'язані між собою.

Рухове вміння є перехідною фазою до формування рухової навички.

Формування рухової навички умовно проходить через три стадії: період вироблення; період стабілізації; автоматизації. На етапі вироблення відбувається визначення рухової структури прийому бойового хортингу з урахуванням стилю, способу рухів, індивідуальних особливостей співробітника; відчуття руху і його сенсорна корекція; вихід корекцій з поля контролю свідомості [14].

На етапі періоду стабілізації рухової навички відбувається: 1) автоматизація рухів під час проведення прийому; 2) з'єднання нових корекцій між собою; 3) остаточне шліфування навички і підгонка її до певного еталона виконання прийому.

На етапі автоматизації навичка вдосконалюється і оптимізується в умовах використання перешкод, збивальних факторів, що ускладнюють еталонне виконання розученого прийому бойового хортингу.

На етапі формування досвіду техніки будь-якого бойового прийому в процесі переходу якісного стану володіння технікою від рівня вміння до рівня навички, необхідно використовувати цілісно-конструктивний метод [7]. При використанні цілісно-конструктивного методу рухова дія розучується в цілому без розчленування на окремі частини. Прийом бойового хортингу виконується зливо (одномоментно).

Для гарного засвоєння кожен прийом повинен відпрацьовуватися і повторюватися багаторазово. Для досягнення більшої кількості повторень прийому, доцільно керуватися певними правилами структурування тематичного плану, використовуючи змішану структуру викладу навчального матеріалу за принципом «від простого до складного». Дотримуючись даного принципу, теми вивчення слід розташовувати за черговістю відповідно до зростання складності виконання уніфікованих прийомів бойового хортингу, що сприятиме поступовому підвищенню збивальних факторів, які ускладнюють виконання прийому, отже, сприяти нарощуванню навичок їх виконання [12].

Для збільшення числа повторень прийомів бойового хортингу, варіативності їх виконання в тематичному плані доцільно виділяти «базові» і «спеціальні» теми таким чином, щоб розучування основних уніфікованих прийомів і технічних дій відбувалося в «базових» темах. І далі, ці прийоми і технічні дії повинні удосконалюватися у «спеціальних» темах.

Після того, як співробітники освоюють прийоми бойового хортингу в цілому, їм доцільно ставити завдання для самостійного виконання. Необхідно пам'ятати, що результат проведення прийому залежить від якості виконання його найдрібніших деталей [11; 16]. Також для вдосконалення досвіду, прийоми необхідно розучувати та удосконалювати в обидві сторони, удари правою і лівою кінцівками, кидки у праву і ліву сторони. Слід звертати увагу на помилки, змушуючи слухачів усунувати їх поступово, по черзі. На цьому етапі прийоми вже виконуються в бойовому темпі. Співробітникам правоохоронних органів необхідно також вивчати різні варіанти прийомів.

Метод сполученого впливу застосовується при вдосконаленні прийомів бойового хортингу. Сутність даного методу в тому, що техніка рухової дії вдосконалюється в умовах, які вимагають від співробітника збільшення фізичних зусиль. Для цього використовують, наприклад, різні обтяження на руках або ногах, гумові джугути, тренажери. Вага обтяження підбирається таким чином, щоб при виконанні вправ жодним чином не спотворювалася структура руху [11; 12].

Для вдосконалення прийомів співробітникам, крім безпосереднього відпрацювання прийомів, слід постійно підвищувати рівень загальної і спеціальної фізичної підготовки. Загальна фізична підготовка забезпечує всебічний розвиток функціональних можливостей організму. Вона створює

передумови для найбільш ефективного прояву спеціальних фізичних якостей, необхідних для вдосконалення прийомів бойового хортингу. Спеціальна фізична підготовка відіграє важливу роль у формуванні рухових здібностей співробітників правоохоронних органів і знаходиться в прямій залежності від особливостей техніки досліджуваних прийомів і тактики їх використання.

Ефективність бойових прийомів багато в чому залежить від розвитку у співробітників цілого комплексу фізичних і фізіологічних здібностей, зокрема швидкісних та координаційних здібностей, витривалості. У даному випадку необхідно активно задіяти методи строго регламентованої вправи.

Методи строго регламентованої вправи, які використовуються для формування фізичних якостей співробітників правоохоронних органів, характеризуються багаторазовим виконанням прийомів бойового хортингу в умовах суворої впорядкованості [2; 4]. При використанні даного методу впорядкуванню підлягає склад рухів і їх зв'язки між собою; фізичне навантаження (ступінь інтенсивності і тривалості м'язової роботи), інтервали відпочинку і порядок чергування відпочинку і навантаження. Для реалізації даного методу доцільно застосовувати засоби стандартної і перемінної (варіативної) вправи, комбіновані засоби (повторно-перемінний метод) і колове тренування, яке може бути представлене у вигляді безперервного та інтервального заняття [10].

Навчання прийомам бойового хортингу є складним творчим процесом, успішність якого залежить від рівня сформованості професійних компетентностей викладачів з фізичної підготовки закладів вищої освіти, освітніх організацій системи правоохоронних органів України. Використання методів строго регламентованої вправи направлено, перш за все, на оптимізацію процесу формування та вдосконалення рухових навичок співробітників правоохоронних органів у процесі застосування прийомів бойового хортингу.

Висновок. Постійні заняття бойовим хортингом, професійно-прикладною та функціональною підготовкою, фізичними вправами і доведення їх до рівня досконалості здійснюють позитивний вплив на фізичний і психологічний стан студента, курсанта і слухача спеціалізованого закладу вищої освіти, працівника правоохоронних органів, на його становлення як особистості і формування його характеру. Знання своїх можливостей, безумовно, додає їм упевненості в професійних діях. Від успішного складання контрольних нормативів з фізичної підготовки безпосередньо залежить кар'єрне зростання співробітників правоохоронних органів. Тому керівникам підрозділів і викладачам з фізичної підготовки, необхідно прищеплювати бажання кожного студента, курсанта закладів освіти, співробітника органів внутрішніх справ та інших правоохоронних структур держави нарощувати і зберігати на довгі роки свої професійні навички, як на заняттях з бойового хортингу, так і в ході самостійного оволодіння професійними навичками. Запропоновані методики занять бойовим хортингом спрямовані на підтримку і розвиток своїх фізичних якостей студентами, курсантами, слухачами закладів освіти, співробітниками правоохоронних органів. Це, в свою чергу, дозволить їм проходити навчання, більш сумлінно виконувати оперативно-службові завдання в повсякденній професійній діяльності, і що не менш важливо зберегти здоров'я на багато років.

Список використаних джерел

1. Бойко В. Розвиток силових якостей у студентів-хортингістів / В. Бойко, І. Малинський, Е. Єрьоменко, З. Діхтяренко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 104–112.
2. Єрьоменко Вероніка. Профілактика основних стоматологічних захворювань у спортсменів хортингу дитячо-юнацького віку / Вероніка Єрьоменко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 38–47.
3. Єрьоменко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрьоменко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 10 (118) 19. – С. 49–56.
4. Єрьоменко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу / Е. А. Єрьоменко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 10 (80) 16. – С. 38–44.
5. Єрьоменко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для школярів і курсантів, які займаються бойовим хортингом / Е. А. Єрьоменко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми

фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 11 (119) 19. – С. 71–79.

6. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.

7. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для учнів 1–11 класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2020. – 280 с.

8. Єрмоєнко Е. А. Потенційні можливості хортингу як засобу формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 139–146.

9. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко. – К., 2009. – 227 с.

10. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2019. – 608 с.

11. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.

12. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у закладах вищої освіти : навч. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 654 с.

13. Коломоєць. Г. Виховання патріотизму в старших підлітків засобами хортингу – національного виду спорту України / Галина Коломоєць, Андрій Ребрина // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – Вип. 3. – С. 38–43.

14. Оржеховська В. М. Концепція національної філософії виховання дітей та молоді в Україні на засадах хортингу / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко, О. В. Мельник // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 17–34.

15. Петрович Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрович, Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2016. – 544 с.

16. Тимчик М. В. Хортинг як засіб виховання наполегливості в молодших школярів / М. В. Тимчик, Е. А. Єрмоєнко // «Фізичне виховання в рідній школі». – К. : Педагогічна преса, 2014. № 1 – С. 38–41.

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Гречаний Олександр Миколайович

*учитель-методист фізичної культури Київської інженерної гімназії,
майстер спорту України з хортингу*

Єрмоєнко Едуард Анатолійович

*професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету
підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України,
кандидат педагогічних наук, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, майстер
спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України,
майор Збройних Сил України, учасник бойових дій*

Черняк Юрій Васильович

*старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти
Інституту післядипломної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат
педагогічних наук*

Суліма Ігор Віталійович

*член президії Національної федерації бойового хортингу України, генерал-майор Збройних Сил
України, майстер бойового хортингу (5 ранг), учасник бойових дій*

Бойовий хортинг – національний професійно-прикладний вид спорту України. Національні забави українців склалися на основі традицій слов'ян-русичів. У них враховуються не тільки культурні та моральні, а й громадські, а також духовні ідеї і цінності слов'янського етносу. А сама лексична одиниця «забава» не мала розважального значення. Слово виражало собою масові події, навіть такі, що супроводжувалися при веденні бойових дій. З чого сформовані слов'янські ігри. Примітно, що в наших

прадавніх іграх були поєднані відразу і розваги, і тренування [2; 3; 19].

В українських забавах є унікальні і дуже цінні властивості. Наша культура не тільки виявляла, але і заохочувала тих, хто сильний духом і тілом. Саме вона виховувала у древніх русичів (народність, що мешкала на землях України у XV–XVIII століттях) здатність прийняти на себе виклик, заступитися за скривдженого або слабого, а також вміти подолати в самому собі почуття тривоги і слабкості [1; 4; 12]. Український народ після тяжких трудових буднів із задоволенням брав участь в іграх дітей. Дорослі навчали малюків розвагам, відпочинку, народним гулянням. Однак ці заходи носили масовий характер. У них брали участь усі – від наймолодших до найсильніших і досвідчених. Люди відпочивали не тільки беручи участь в іграх, але і спостерігали в якості глядачів за тим, що відбувається [5; 6; 19].

Національний український спортивний напрям, яким є бойовий хортинг, потрібно просувати в міжнародне спортивне співтовариство, у програму Всесвітніх Ігор, а далі і як олімпійську дисципліну. Бойовий хортинг як вид спорту необхідно зробити загальнодоступним і масовим [7; 8; 11]. Потрібно прагнути до того, щоб наш національний вид спорту пробивався і в Олімпійські Ігри, і взагалі став відомим у світі. А головне, щоб про нього добре знали в Україні, щоб він розвивався у нас саме як масовий загальнодоступний вид спорту, який у спортивні зали залучає широкі маси дітей та молоді. При цьому він досить популярний серед громадян України [9; 10; 13]. Але потрібно прагнути розширювати число учасників спортивних змагань з бойового хортингу.

Унікальність культури кожного народу є не тільки його відмітним знаком, а й становить феномен культурного різноманіття людської цивілізації в цілому. Таким феноменом в Україні є бойовий хортинг. Культура України повністю відображена в ньому, а також є невід'ємною його частиною.

Україна – країна, що володіє величезним культурним спадком і багатовіковими військовими, бойовими, оздоровчими, лікувальними, культурними традиціями. Історичні та географічні особливості нашої країни сприяли тому, що Україна розвивалася як держава, де жили та розвивалися безліч культур, взаємодоповнюючи одна одну. Саме ця характерна риса робить український національний вид спорту привабливим для іноземців, які на протязі не одного століття намагаються осягнути загадкову українську душу, її доброту, щирість і довірливість, від якої іноді наш народ і страждає. Але бойовий хортинг, одночасно з виховними технологіями, є сильним прикладним одноборством, що підкреслює мужність і звитягу нашої нації [14; 15; 18].

Досягнення України в області спорту, літератури, музики, балету, театру, образотворчого мистецтва визнані в усьому світі. Бойовому хортингу пропонується велике майбутнє, і він тільки набирає обертів щодо свого розвитку в Україні і за кордоном. Але величезний потенціал бойового хортингу визнають не тільки українські майстри єдиноборств, а також провідні закордонні спеціалісти бойових мистецтв, які гарно відомі у світі.

Бойовий хортинг пронизаний культурою українців. Середовище життєдіяльності в сучасній Україні включає значну кількість цінних історичних об'єктів, пам'яток історії і культури, об'єктів культурної спадщини, маємо свою вишиванку, свій вид спорту бойовий хортинг, свою мову і культуру [16; 17]. Виходячи із законодавства визначення (обґрунтування) історико-культурної цінності є актуальним для різних типів об'єктів як матеріальних, так і духовних, що володіють ознаками об'єкта культурної спадщини. Неозброєним оком видно те, що бойовий хортинг безсумнівно володіє ознаками спадщини українського народу [20; 21].

У роботах з виявлення цінності бойового хортингу як української спадщини та прийняття рішення про включення його до певного реєстру, вирішальними є питання встановлення і визначення історико-культурної цінності бойового хортингу. Роль організатора робіт щодо обґрунтування і ухвалення рішення належить Міністерству молоді та спорту України. У державного органу є механізми і засоби щодо забезпечення об'єктивності прийнятих рішень, що визначають долю і статус бойового хортингу як національного професійно-прикладного виду спорту України, певного об'єкта культурної спадщини нашої нації. Пошуку відповіді на дане питання присвячена робота Національної федерації бойового хортингу України, яка має велике майбутнє.

У наукових публікаціях все частіше піднімаються питання актуалізації історико-культурної цінності бойового хортингу як об'єкта історичного минулого в світлі сучасного спортивного розвитку людей. Питання актуальності кола робіт щодо виявлення, встановлення, визначення та збереження історико-культурної цінності бойового хортингу як об'єкта культурної спадщини також широко висвітлюються [2]. Сучасні дослідники історико-культурної цінності спадщини України більшою мірою орієнтуються на вивчення історичних і загальнотеоретичних проблем, змістовних методичних питань та традицій, якими користується бойовий хортинг у своїй роботі. Система представлена логічним порядком послідовних заходів – науково-дослідних, експертних та правових дій. Відомості

про історико-культурну цінність бойового хортингу, виявлені у ході наукових досліджень, стають основою для визначення експертами особливостей національного виду спорту – його предмета діяльності [1; 3; 16].

Методика встановлення історико-культурної цінності бойового хортингу має наступні характеристики:

- бойовий хортинг задовольняє вимогам законодавства України щодо культурної спадщини;
- бойовий хортинг відображає сучасний науково-методичний рівень розробок і уявлень про систему цінностей і критерії історико-культурної цінності українського народу;
- бойовий хортинг містить критерії оцінки всіх основних характеристик як виховної системи особистості для повноцінного встановлення його історико-культурної цінності для України;
- бойовий хортинг забезпечує однозначність висновку щодо наявності історико-культурної цінності як продовжувача українських бойових традицій і звичаїв;
- бойовий хортинг має форму і структуру, зручні для використання, що дозволяють у режимі індивідуально-колегіальної роботи спортивних громадських організацій (місцевих федерацій бойового хортингу), експертних рад (колегій експертів) обґрунтувати та прийняти персональне і колегіальне рішення щодо встановлення історико-культурної цінності бойового хортингу як національного виду спорту та об'єкта спадщини української військової, фізкультурно-оздоровчої, лікувальної та спортивно-масової культури, корисної для населення України.

Ці життєстверджувальні засади сформульовані у Декларації Національної федерації бойового хортингу України. Закон України «Про освіту» одними із основних завдань визначає: виховання громадянина-патріота України, забезпечення потреби особистості у творчій самореалізації, інтелектуальному, духовному та фізичному розвитку, підготовку підростаючого покоління до професійного самовизначення [5; 21]. Одним із дієвих засобів фізичного та морально-етичного виховання дітей є хортинг, який сприяє вихованню особистості з високою внутрішньою культурою та гармонійному формуванню фізичного апарату дитини.

Бойовий хортинг – національний професійно-прикладний вид спорту України, заснований на культурних, оздоровчих і бойових традиціях українського народу. Бойовий хортинг – це багаторічний спеціально організований процес навчання, всебічного розвитку, морально-етичного виховання й оздоровлення дітей і молоді.

Метою бойового хортингу є: фізичне, морально-етичне, духовне, та патріотичне виховання громадянина-патріота на культурних та оздоровчих традиціях українського народу, формування морально-етичних якостей, зміцнення здоров'я та всебічна фізична підготовка школярів засобами бойового хортингу.

Основні завдання викладання бойового хортингу у закладах загальної середньої освіти:

- оволодіння основами базової техніки бойового хортингу в обсязі, необхідному та достатньому для участі у фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходах;
- розвиток фізичних здібностей, вольових і морально-етичних якостей;
- формування навичок здорового способу життя;
- формування критичного ставлення до особистої спортивної майстерності;
- залучення до кращих зразків світового та вітчизняного спорту;
- сприяння професійному визначенню вихованців.

Загальними принципами організації навчально-виховного процесу є: науковість, синтез інтелектуальної та практичної діяльності, індивідуальний підхід, послідовність і поступовість викладення матеріалу. Навчальний матеріал програми адаптований до занять із вихованцями різного рівня підготовленості, містить теоретичні відомості, елементи базової техніки бойового хортингу, що подані у вигляді оздоровчих фізичних вправ та імітаційних формальних комплексів, а також вправи з елементами самозахисту бойового хортингу [7; 9; 15].

В процесі навчання бойовому хортингу застосовуються такі методи:

- наочні (показ вправ, демонстрація вправ на схемі, макеті, екрані тощо);
- словесні (розповідь, пояснення, вказівка, зауваження, переконання, бесіда тощо);
- практичні (метод вправ і його варіанти: початкове вивчення технічних дій у цілому або частинами), метод багаторазового повторення (перемінний, інтервальний, ігровий, змагальний тощо).

Навчальна програма розрахована на учнів закладів загальної середньої освіти віком від 6 до 17 років. Вона розроблена на основі Типових навчальних планів для організації освітнього процесу в закладах загальної середньої, враховує передовий досвід відомих тренерів з бойового хортингу, практичні рекомендації дитячої та спортивної медицини; результати наукових досліджень із теорії та методики фізичного виховання, педагогіки, фізіології, гігієни, психології, філософії, історії України та

підготовки юних спортсменів [8; 11; 17].

Програма з бойового хортингу для закладів загальної середньої освіти передбачає 11 років навчання з 1 по 11 класи.

Початковий рівень – молодші школярі, 1–4 класи (6–10 років), 4 роки навчання:

- перший і другий рік навчання – 144 год. (2 заняття на тиждень, тривалість заняття – 2 год);
- третій і четвертий рік навчання – 216 год. (3 заняття на тиждень, тривалість заняття – 2 год).

Основний рівень – учні середнього шкільного віку, 5–9 класи (11–15 років), 5 років навчання:

- перший і другий роки навчання – 216 год. (3 заняття на тиждень, тривалість заняття – 2 год);
- третій, четвертий, п'ятий рік навчання – 324 год. (3 заняття на тиждень, тривалість заняття – 3 год).

Вищий рівень – учні старшого шкільного віку, 10–11 класи (16–17 років), 2 роки навчання:

- перший та другий роки навчання – 324 год. (3 заняття на тиждень, тривалість заняття – 3 год).

Програма визначає цілі та завдання роботи у навчальних групах і містить:

1. пояснювальну записку з загальною характеристикою принципів і методів роботи, термінів реалізації програми, тижневого навантаження, засобів організації освітнього процесу;
2. навчально-тематичні плани за розділами підготовки на початковому, основному та вищому рівнях навчання;
3. зміст програми з переліком тем на початковому, основному та вищому рівнях навчання;
4. прогнозований результат реалізації програми та шляхи його діагностики.

У програмі наведено перелік обладнання й індивідуального спорядження, необхідного для забезпечення ефективності навчально-виховного, фізкультурно-оздоровчого та тренувального процесу.

В гуртки бойового хортингу приймаються діти, які виявляють інтерес і бажання до занять бойовим хортингом, не мають медичних протипоказань і відносяться до основної медичної групи, відповідно до Інструкції про розподіл учнів на групи для занять на уроках фізичної культури, затвердженої спільним наказом Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України від 20.07.2009 року № 518/674.

Групи формуються за рівнями підготовки з урахуванням віку та підготовленості учнів:

- початковий рівень (1–4 роки навчання), діти віком 6–10 років;
- основний рівень (5–9 рік навчання), діти та підлітки віком 11–15 років;
- вищий рівень (10–11 рік навчання), юнаки та молодь віком 16–17 років.

Програма передбачає проведення теоретичних і практичних навчальних занять. Теоретичні відомості з теорії і методики бойового хортингу можуть повідомлятися у процесі практичних занять. Програма передбачає заняття за окремими видами підготовки та синтезовані заняття (поєднання основ техніки бойового хортингу й акробатики, ударних комбінацій та кидкової техніки, техніки в стійці та техніки у партері – продовження атаквальних дій, захисних та атаквальних дій тощо). Для учнів молодшого шкільного віку застосовується переважно ігровий метод. При необхідності можливе окреме навчання хлопців і дівчат. На заняттях рекомендується здійснювати особистісно-орієнтований підхід до навчання вихованців за статевими й індивідуальними особливостями фізичного розвитку, а також з урахуванням їхніх потреб і здібностей [1; 2; 3; 19].

Заняття в групах початкового рівня проводяться груповим методом. У період підготовки до виступів на змаганнях групові заняття можуть бути замінені зведеними тренуваннями з іншими клубами бойового хортингу (постановка та вивчення індивідуальних технічних дій, комбінацій на партнерах різної комплекції – високому, низькому, важкому, легкому тощо).

Програмою передбачається участь учнів у змаганнях усіх рівнів у складі збірних команд і в особистому заліку, виконання нормативів юнацьких і дорослих спортивних розрядів. Участь вихованців гуртка з бойового хортингу в змаганнях здійснюється тільки за особистим бажанням учнів і з дозволу батьків, а також за умови оформлення страховки від нещасних випадків на період проведення змагань. Календарний план змагань спортивних заходів гуртка складається відповідно до Єдиного календарного плану заходів Міністерства молоді та спорту України Міністерства освіти і науки України, календарних планів обласних, міських і районних управлінь і органів державної влади з фізичної культури та спорту [6; 10; 13].

Враховуючи різноманітність розділів змагань з бойового хортингу, а також засобів самозахисту бойового хортингу як мистецтва одноборства, тренувально-підготовчий процес на практичних заняттях може проводитись повною групою, малими групами (4–6 чоловік), парами й індивідуально. Винятком є теоретичні заняття та зведені тренування з підготовки показових груп, або підготовки

основної групи до атестації з бойового хортингу (отримання ступенів – ранків).

Відповідно до вимог «Типового положення про навчання з питань охорони праці» з вихованцями обов'язково проводяться відповідні інструктажі (вступний, первинний, позаплановий, цільовий) з безпеки життєдіяльності на заняттях.

Контрольні заняття проходять 1 раз на півріччя у формі відкритого чи підсумкового заняття для груп початкового й основного рівнів, у формі змагання – для груп основного та вищого рівнів.

Форми контролю за досягненнями школярів у процесі занять бойовим хортингом:

1. спостереження за вихованцем у процесі занять із питань регулярності відвідування занять, дисциплінованості, дотримання етикету бойового хортингу, старанності на тренуваннях (постійно);
2. відкриті та підсумкові заняття для батьків, керівництва закладу загальної середньої освіти та спеціалістів державних органів освіти (один раз на півріччя);
3. підсумкові перевідні заняття (при переводі на наступний рівень навчання);
4. участь у показових виступах на масових заходах (за планом закладу загальної середньої освіти);
5. виконання програми атестаційних тестів на учнівські ступені бойового хортингу – ранки;
6. участь у змаганнях, отримання перемог і виконання спортивних розрядів.

Для контролю якості засвоєння спеціальних вправ і елементів оздоровчої, прикладної та базової техніки бойового хортингу по закінченні навчального року програма передбачає виконання контрольних і перевідних нормативів. Вихованці виконують навчальні нормативи (з урахуванням динаміки особистого результату), що розроблені відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462, програми «Фізична культура для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–11 класи» авт. Круцевич Т. Ю. та навчальної програми з бойового хортингу для учнів 1–11 класів закладів загальної середньої освіти, авт. Єрмоєнко Е. А. схваленої для використання в загальноосвітніх навчальних закладах листом Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України № 22.1/12-Г-1143 від 12.12.2019 року. Під час виконання навчальних нормативів оцінюється виконання технічного елемента кожною дитиною окремо. Порядок їх проведення визначає керівник гуртка відповідно до календарно-тематичного планування.

Педагог, враховуючи рівень підготовки учнів, стан матеріально-технічної бази закладу, може вносити зміни й доповнення в зміст програми та кількість годин для опанування певних тем. Заняття з учнями може проводити педагог, який має відповідну фахову підготовку [10; 12; 18].

У загальному розумінні бойовий хортинг є спортом з усіма його специфіками змагальності, і мова щодо нього часто йде про спортивні практики, але саме як видовищний спорт він ще є і системою репрезентацій і цінностей, що постачає наше українське суспільство певним баченням світу і певними способами поведінки. Бойовий хортинг сьогодні перетворився в невід'ємну частину самих різних сегментів соціального життя людей. Сучасна культура чинить безпрецедентний тиск на людей, примушуючи їх бути або принаймні виглядати спортивними та фізично підготовленими до життя і праці. Якщо вірити соціологічним опитуванням, величезна кількість людей, що займаються бойовим хортингом, свідчать про те, як високо оцінюють в суспільстві ці заняття і їх престижність.

Бойовий хортинг – звичайна тема чоловічих розмов – виконує так звану комунікаційну функцію, полегшуючи встановлення контактів у кафе, в гостях, на роботі. В ході передвибірчої компанії на місцевому рівні загальна згода найлегше досягається при обговоренні спортивних проблем національного професійно-прикладного виду спорту України; довіру електорату завойовують, поставляючи командам спортсменів нове екіпірування та спорядження або ремонтуючи дитячі спортивні зали бойового хортингу. Була навіть висловлена думка, що всіма щоденними вчинками спортсменів керує релігія спорту, що іноді і гроші підпорядковуються спорту.

З цієї причини особливо цікаво простежити, яким чином бойовий хортинг, який виник в Україні, поширився в інших країнах планети. У розвинених індустріальних суспільствах все більше число людей, які займаються бойовим хортингом, ставлячи знак рівності між спортивною людиною і людиною активною, молодою, енергійною: бойовий хортинг воістину перетворюється на стиль життя [5; 20].

Концептуальні основи вивчення освіти бойового хортингу у закладах загальної середньої освіти

Бойовий хортинг розвивається за рахунок продуманих проєктів, освіта бойового хортингу в сучасних умовах соціокультурної освіти індустріальної і постіндустріальної цивілізації також набуває розвитку.

До провідних філософських концептуальних ідей бойового хортингу та освіти хортингу

відносяться:

- ідея світу, мирного співіснування соціальних систем, держав і народів, в якій бойовий хортинг виступає як системоутворювальний фактор, а хортинська освіта – як засіб виховання молоді в душі миру;
- ідея загальнолюдської цінності бойового хортингу та хортинської освіти, яка ґрунтується на інтернаціоналізмі, інтерсоціальному вихованні;
- ідея гуманістичного, всебічного розвитку особистості, базою реалізації якої є освіта молоді, субкультура бойового хортингу;
- ідея пріоритету етичних цінностей в бойовому хортингу та освіті, виходячи з філософії Чесної Гри «Fair Play».

В сучасних умовах бойовий хортинг виступає як загальнолюдська цінність, як суттєвий елемент культури, показник розвитку фізичної культури молоді.

Основи сучасного бойового хортингу були закладені в 2008 році засновником бойового хортингу, коли ним вперше була сформульована доктрина, що включає в себе філософські, педагогічні, етичні, естетичні, правові, політичні та виховні принципи. Вона базувалася на загальнолюдських моральних підвалинах всіх релігійних навчань. Природний, але такий, що на перших етапах свого розвитку бойовий хортинг, був тісно пов'язаний з практикою – з проведенням змагань у розділі «Рукопашна сутичка». Філософські ідеї засновника бойового хортингу про гармонію особистості знайшли своє відображення в церемонії організації чемпіонатів Європи і світу, проведенні спортивних фестивалів та конкурсів мистецтв на засадах бойового хортингу.

За час, що минув з моменту народження сучасного руху бойового хортингу, ця національна спортивна ідея України перетворилася на своєрідну філософію молодіжного світу, в потужну соціокультурну даність світового масштабу, що є одним з найважливіших провідних та успішних інститутів сучасного міжнародного життя у світі єдиноборств. Бойовий хортинг, який виступає як особливий тип субкультури, властива своя система ідеалів, принципів, цільових установок, менталітету, норм і цінностей, що мають відносну самостійність і логіку розвитку, для якої характерні:

- наявність в загальній системі культури стійких утворень, які об'єднують молодих людей одного віку за їхньою спільністю уявлень (істинних або помилкових) про основні життєві цінності та інтереси, за загальним типом соціальної поведінки і мають функцію відтворення відповідної системи міжгрупових відносин і відповідних їм індивідуальних рис;
- достатнє інтегрування культури бойового хортингу в загальну систему культури людства;
- існування єдиного вектора ціннісних орієнтацій, властивих сучасному бойовому хортингу і цієї культурної епохи, що відображає їх громадський і гуманістичний ідеали;
- підвищена турбота усіх суб'єктів субкультури бойового хортингу про зовнішність, яка виступає головним фактором спортивної атрибуції, культурної самосвідомості та ідентифікації (здоровий фізичний вигляд, красивий одяг, ефективний тип фізичних дій).

Говорячи про бойовий хортинг як про молодіжну субкультуру, слід особливо відзначити збіг її з загальногуманістичною спрямованістю розвитку людини як творчої особистості, тобто з тим, що може бути названо прогресом у сфері фізичної культури і спорту, оскільки бойовий хортинг подає приклад позитивного розвитку.

Важливим аспектом місії бойового хортингу є ідея мирного співіснування народів, держав і соціальних систем. «Бойовий хортинг, ти збираєш молодь – наше майбутнє, нашу надію – під свої мирні прапори». Декларація бойового хортингу – це декларація миру на планеті. Одна з головних ідей бойового хортингу – мир і дружба між народами.

Переїнявши у древніх українців філософію змагальності та козацтва, в сучасних умови вдалося реалізувати ідею мирного співіснування – сучасні чемпіонати світу і Європи з бойового хортингу. За своїми масштабами міжнародний спорт і чемпіонати світу з бойового хортингу проводяться дуже грандіозно. В силу своєї величезної популярності міжнародний бойовий хортинг потрапив в поле зору і окремих політиків, і політичних партій, і глав держав, і ділових людей міжнародного бізнесу. Звідси – колосальна соціальна значимість міжнародного спортивного руху бойового хортингу, який сприяє розвитку і поглибленню міждержавних відносин, культурних зв'язків, розрядці міжнародної напруженості, політики мирного співіснування держав з різним політичним ладом [1; 4; 15].

Вища форма соціального визнання бойового хортингу полягає в тому, що сьогодні численні навчальні та науково-дослідні заклади роблять його предметом вивчення. І цей науковий підхід часто збагачують і оновлюють зміст засоби масової інформації, які, зі свого боку, поширюють ідеї вчених і популяризують їх. Одним словом, спортивна культура бойового хортингу відчуває себе якнайкраще в наш час, коли культура переходить від вибіркової до загального споживання і задіяння; нова ситуація

в країні йде бойовому хортингу на користь.

Хочеться підкреслити, що жодне місто нашої країни і їх мешканці не знаходяться в стороні від глобального процесу: традиційне свято День бойового хортингу відмічається святами, спортивними змаганнями та іншими масовими заходами фізкультурно-спортивного спрямування, в яких беруть участь видатні люди міст і районів.

А в зв'язку з чемпіонатами світу і Європи, які регулярно проходять з років заснування, Всесвітня федерація бойового хортингу в очікуванні великих змін. До головного старту ще багато часу, але майбутня велика спортивна подія розворушує чимало проблем, змушує мріяти і, головне, діяти.

Соціалізація допускає, що бойовий хортинг морально й етично розвиває людину, долучає до гуманістичних цінностей, всебічно розвиває особистість і формує певний стиль життя [9; 11; 21].

Разом з тим історична роль бойового хортингу полягає в тому, що він сприяє створенню в суспільствах, де традиційні релігійні цінності та людські зв'язки слабшають, нової моралі, яка регулює відносини між людьми в конфліктних ситуаціях. Серед спортсменів-любителів поширюється певна «етика порядності», яка виключає нечесні прийоми і ставить вище за все індивідуальні досягнення – плід посиленого тренування і самовдосконалення. Починається епоха, коли після закінчення спортивного змагання кожен спортсмен вважає своїм обов'язком продемонструвати «скромність переможця або гідність переможеного»: спортсмени і тренери вчать стримувати свої почуття і дотримуватися правил чесної конкурентної боротьби – «чесної гри» (Fair Play) у бойовому хортингу, коли усі перемоги чесні, а рішення справедливі.

Бойовий хортинг став всеосяжним соціальним явищем, оскільки здатний впливати на все суспільство в цілому і на всі суспільні установи; він має відношення до всіх сторін суспільного життя – політичної, економічної, культурної, соціальної, технологічної – і в той же самий час впливає на повсякденне життя людей, що складають сучасне суспільство.

Втім, сьогодні віра в «єднання молоді всього світу» під час міжнародних спортивних змагань з бойового хортингу похитнулася; саму тезу про ідеальний спорт, який не залежить ні від політичних партій, ні від фінансових магнатів, і стоїть вище міжнародних відмінностей, ставиться під сумнів і потребує уточнень. Справа в тому, що починаючи з 1970-х років спорт в цілому став все тісніше взаємодіяти з економікою і політикою; національний же спорт втратив свою автономію і став куди сильніше підкорятися впливу політичному, економічному та фінансовому, не кажучи вже про вплив найбільших засобів масової інформації.

Поява цих нових проблем і нових цілей обеззброїла разом і полум'яних захисників бойового хортингу, і його переконаних противників; традиційна спортивна етика бойового хортингу явно переживає кризу: надто вже багато форм спортивного життя виходять у наші дні з-під контролю інститутів держави і суспільства, занадто очевидним стає повсюдне верховенство економічних чинників.

Спортивні технології у вигляді шоу іноді застосовуються суто для заробляння грошей. Вони з'явилися нещодавно у європейській і світовій індустрії дозвілля, і становлять конкуренцію традиційним спортивним заходам з бойового хортингу. Публіка як і раніше цікавиться грандіозними видовищами, але стала більш байдужою до крупних політичних маніфестацій. При цьому люди, що займаються бойовим хортингом, стали більш активними і менш поступливими, а глядачі – більш вимогливими і прискіпливими.

Розглядаючи взаємозв'язок бойового хортингу і мистецтва, його естетичну цінність, вплив даного виду спорту на багато сторін культурного життя суспільства, можна виділити кілька моментів. Сама спортивна сутичка бойового хортингу – це яскраве видовище. Видовище, яке за своїм впливом на глядачів на кшталт кращим драматичним творам, виконаним найкращими акторами. Справжній уболівальник глибоко переживає все, що відбувається на хорті, тонко оцінюючи майстерне виконання прийомів і не приймаючи фальші, коли спортсмен веде боротьбу не чесно. Але на відміну від драматичного уявлення спортивна боротьба між суперниками виділяється непередбачуваністю кінцевого результату, і це підкреслює додаткову емоційну глибину бойового хортингу як видовищної змагальної діяльності.

Але видовищем може бути не тільки барвисте спортивне уявлення. Гармонія, краса рухів людського тіла, яке філігранно виконує рухи і підпорядковується висококваліфікованому майстру бойового хортингу – ось те, що є найпривабливішою стороною бойового хортингу. Саме вища спортивна майстерність, що виявляється у сучасному фізичному самоконтролі, дозволяє спортсмену домогтися влади над простором і часом. При цьому естетику руху у бойовому хортингу найкраще можуть оцінити або самі спортсмени, або досвідчені глядачі, добре знайомі з правилами та особливостями цього виду спорту.

У бойовому хортингу є цілий ряд напрямів, в яких краса руху є однією зі складових підсумкового результату: розділ «форма», розділ «показовий виступ» – у всіх цих видах змагання в якості виразного засобу використовуються всі фактори: людське тіло, точність рухів, почуття ритму, витонченість і пластика.

Є галузі культури, науки і техніки, які дуже тісно пов'язані з бойовим хортингом. Підготовка до великих спортивних змагань, і в першу чергу до чемпіонатів світу і Європи, перетворює зовнішній вигляд спортивних залів, арен, міст, що стали господарями цих змагань, модернізує їх інфраструктуру.

Особливий синтез бойового хортингу, мистецтва, архітектури, культури, науки і техніки і є основою спортивного руху Всесвітньої федерації бойового хортингу. Чемпіонати світу, що становлять основу підведення підсумків тренувальної роботи, стали каталізатором розвитку різних сторін матеріальної і духовної культури бойового хортингу. Поза цим поєднанням спортивні заходи не несли б у собі стільки привабливості.

Філософське розуміння сучасного руху бойового хортингу неможливе без фундаментального обґрунтування його соціально-сутнісної природи. Йдеться про аксіологічний аспект бойового хортингу. При розгляді цієї сторони руху слід перш за все відзначити популяризацію і демонстрацію високих етичних цінностей. У цьому плані бойовий хортинг володіє колосальними можливостями, оскільки всередині нього загальнолюдські моральні поняття і норми піддаються іноді дуже серйозним випробуванням і спокусам. У цій ситуації часто спортивна боротьба, спортивний поєдинок, значимість спортивного результату (суспільна, економічна, політична) провокують конфлікт між реальністю і виховними ідеалами бойового хортингу. Проте існування такого конфлікту не спростовує цих ідеалів. Необхідно лише зрозуміти, що сам бойовий хортинг і є засобом боротьби за ідеали честі, добра і краси. Прикладами цього ми неодноразово бачили ситуації, коли переможець двобою допомагає переможеному піднятися на ноги, а у разі травмувань – навіть дійти до лікаря змагань.

Однією з моделей збереження моральної цінності бойового хортингу, і спорту взагалі є «Чесна гра» (Fair Play). Принципи Fair Play засновані на суворому дотриманні правил у видах спорту, повазі, що особи, які беруть участь в змаганнях, повинні демонструвати в інтересах один одного і загального благополуччя. Ці вимоги відносяться не тільки до учасників змагань, а й до суддів, тренерів, батьків, вчителів, лікарів і глядачів, до засобів масової інформації, спортивних федерацій, клубів і громадських діячів.

У передмові до Декларації міжнародного комітету Fair Play (1992 р.) його нинішній президент Віллі Дауме пише: «Чесна гра (Fair Play) являє собою один з фундаментальних питань, що відносяться до майбутнього спорту, і містить набір етичних принципів. Принципи Чесної гри стають істотно необхідними і можуть бути навіть ключем до вирішення боротьби з насильством».

Вирішення цієї проблеми може бути частково реалізовано через рух бойового хортингу. У сучасному бойовому хортингу суворі умови підготовки спортсменів високого класу впливають на багато функцій і систем організму, зачіпаючи не тільки біологічні, але і психологічні структури.

Звідси очевидно, що дотримання принципів бойового хортингу серйозним чином впливає на становлення моральності спортсмена і всього руху. Спортивна етика як базисна частина бойового хортингу є складовою фізичного виховання, спортивної освіти молоді. Тому популяризацію ідей бойового хортингу необхідно починати ще на етапі початкових занять цим видом спортом, роблячи акцент на безумовній повазі суперника і неухильне дотримання правил змагань. Для учнів бойового хортингу необхідно проводити теоретичні заняття, де повинні розглядатися як загальні моральні критерії, так і специфічні етичні принципи бойового хортингу.

Спортивна етика як частина системи знань про загальні закономірності морального виховання в бойовому хортингу повинна стати неодмінною частиною підготовки спортсмена і фахівця з фізичного виховання, фізкультурної освіти.

Отже, сучасний бойовий хортинг, протидіючи різним негативним тенденціям розобчення людей, став настільки різноманітним і багатофункціональним, що уходить від однозначного визначення. Він знаходиться в процесі постійної соціальної легітимації та розвитку, вирішує важливі соціальні завдання, а крім того, виконує істотну нормативну функцію для об'єднання громадян усіх держав, яка займаються бойовим хортингом та сповідують його інтернаціональні цінності, у велику та міцну Всесвітню федерацію бойового хортингу, яка працює заради миру на планеті [1; 4; 6; 8].

У культуру українського народу входить створений ним вид спорту бойовий хортинг. Він є наступником бойових мистецтв стародавньої України. Протягом століть ці бойові мистецтва, як бойова культура та навички, супроводжують у повсякденному житті дітей і дорослих, виробляють в українців життєво важливі якості: витривалість, силу, спритність, швидкість, прищеплюють чесність, справедливість і гідність. Багато з них мають багатотисячолітню історію: вони збереглися до наших днів у

вигляді бойового хортингу з часів глибокої старовини, передавалися з покоління в покоління, вбираючи в себе кращі національні традиції українців. Вони удосконалювалися в міру господарської діяльності людини, у міру вдосконалення її розуму. Національні спортивні традиції українців залежали від багатьох факторів: ландшафту, клімату, природи тощо.

Крім збереження народних традицій, бойовий хортинг як національний професійно-прикладний вид спорту дуже впливає на виховання характеру, волі, інтересу до народної творчості у молоді. Дані свідчать про те, що процеси взаємного культурного впливу і культурного спілкування дуже впливають на характер самих національних видів спорту як одного з важливих засобів духовного розвитку людей. Отже, і бойовий хортинг набув характерних рис українського народу.

Україна – це країна спорту. За невеликий проміжок часу українці освоїли величезну кількість видів спорту. А у світової спільноти українці асоціюються з козацькою звитягою, перемогою і світовою славою. І зараз жителі сучасної України пам'ятають споконвічні ігри і спорт, якими бавилися наші предки протягом багатьох століть. Невід'ємна частина культури будь-якого народу – спортивні змагання. Вони були так само неповторні, як і сама культура етносу. Тому відродження і збереження національного виду спорту є одна з форм збереження традицій і духовно-моральних цінностей України.

Національним професійно-прикладним видом спорту України є бойовий хортинг.

Завданням спортивної сутички бойового хортингу є не тільки демонстрація кидкової техніки боротьби або техніки больових прийомів, у сутичці бойового хортингу важлива саме ефективність технічних дій щодо усунення фізичної агресії, контратакувальні дії, вміння маневрувати і наносити відповідні удари, проводити кидки у необхідний момент, продовжувати боротьбу лежачи та застосовувати утримання, больові і задушливі прийоми.

Бойовий хортинг складний, раціональний і продуманий, зі своїми емоціями, маневруванням, хитрощами техніки і швидкістю та надійністю тактики, довірливістю та багатогранністю методик, обачністю захисних дій та абсолютною вразливістю й ефективністю наступів, зі своєю прорахованою стратегією, отже, бойовий хортинг складений так, як характер і генетичний код кожного справжнього українця. Бойовий хортинг за характером наша система, а за корінням – наш національний професійно-прикладний вид спорту.

Результатом спортивної сутички бойового хортингу практично є добровільне визнання себе переможеним одного з учасників, або через його явну нездатність продовжувати двобій. Саме тому в бойовому хортингу можливе застосування технічного арсеналу з будь-якого виду прикладної контактної бойової дії. В арсенал дозволених прийомів двоюбою входять: кидки і утримання за допомогою захоплень за руки, ноги, шию, тулуб, больові впливи на зв'язки і суглоби, кидки за допомогою класичних захоплень за тіло, задушливі прийоми руками та ногами за допомогою захоплень за шию і частин тіла, всілякі удари руками і ногами. За рахунок високої ефективності прийомів, бойовий хортинг набув розвитку і серед силових структур, де останнім часом число практикуючих спортсменів збільшується.

Список використаних джерел

1. Бойко В. Розвиток силових якостей у студентів-хортингістів / В. Бойко, І. Малинський, Е. Єрьоменко, З. Діхтяренко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 104–112.

2. Єрьоменко Вероніка. Профілактика основних стоматологічних захворювань у спортсменів хортингу дитячо-юнацького віку / Вероніка Єрьоменко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 38–47.

3. Єрьоменко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрьоменко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 10 (118) 19. – С. 49–56.

4. Єрьоменко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу / Е. А. Єрьоменко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 10 (80) 16. – С. 38–44.

5. Єрьоменко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для школярів і курсантів, які займаються бойовим хортингом / Е. А. Єрьоменко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми

- фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 11 (119) 19. – С. 71–79.
6. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи «Хортинг» для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.
7. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для учнів 1–11 класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2020. – 280 с.
8. Єрмоєнко Е. А. Потенційні можливості хортингу як засобу формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 139–146.
9. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко. – К., 2009. – 227 с.
10. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2019. – 608 с.
11. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
12. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2010. – 108 с.
13. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у закладах вищої освіти : навч. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 654 с.
14. Оржеховська В. М. Концепція національної філософії виховання дітей та молоді в Україні на засадах хортингу / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко, О. В. Мельник // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 17–34.
15. Петрович Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрович, Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2016. – 544 с.
16. Тимчик М. В. Хортинг як засіб виховання наполегливості в молодших школярів / М. В. Тимчик, Е. А. Єрмоєнко // «Фізичне виховання в рідній школі». – К. : Педагогічна преса, 2014. № 1 – С. 38–41.
17. Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Fedorchenko, Tetiana. «Combat horting» as a means of forming a successful personality in terms of ideological and ideological confrontation (on the example of pupils, students, cadets) (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978 – 83 – 66567 – 04 – 7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 232–239).
18. Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Pustoliakova, Larysa. Combat horting: prevention of injuries and harm to life and health of pupils, students, cadets during training (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978 – 83 – 66567 – 04 – 7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 240–246).
19. Griban, G., Kuznietsova, O., Dzenzeliuk, D., Malynskiy, I., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Otravenko, O., Lytvynenko, A., Lyhun, N., Okhrimenko, I., Prontenko, K. (2019). Dynamics of psycho – emotional state and individual psychological characteristics of students in the process of physical education classes. Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.:113, Período: Diciembre, 2019. (Web of Science).
20. Prontenko, K., Griban, G., Okhrimenko, I., Bondarenko, V., Bezpaliy, S., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Bulgakov, O., Bloschynskiy, I., Dzenzeliuk, D. (2019). Academic performance and mental capacity of cadets engaged in sports during studies. Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.: 23, Período: Octubre, 2019. Мексика. (Web of Science).
21. Zhamardiy, V., Griban, G., Shkola, O., Fomenko, O., Khrystenko, D., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Lytvynenko, A., Terentieva, N., Otravenko, O., Samokish, I., Husarevych, O., & Bloschynskiy, I. (2020). Methodical System of Using Fitness Technologies in Physical Education of Students. International Journal of Applied Exercise Physiology, 9(5), 27–34. (Web of Science).

БОЙОВИЙ ХОРТИНГ У СИСТЕМІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Гречана Лариса Олександрівна

учитель фізичної культури початкової школи № 334 м. Києва,
майстер спорту України з хортингу

Єрмоменко Едуард Анатолійович

професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, кандидат педагогічних наук, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, майстер спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України, майор Збройних Сил України, учасник бойових дій

Солодзько Світлана Миколаївна

директор початкової школи № 334 Дарницького району м. Києва, вчитель вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист

Бойовий хортинг – національний професійно-прикладний вид спорту України. Ним можна починати займатися з молодшого шкільного віку. Програма з бойового хортингу для молодших школярів передбачає не тільки вивчення прийомів самозахисту, виконання спеціальних фізичних вправ, а ще й виховання дітей в дусі здорового способу життя, відповідальності, порядності, духовного розвитку [3; 5; 6].

Загальні принципи організації навчально-виховного процесу з бойового хортингу для молодших школярів

Загальними принципами організації навчально-виховного процесу є науковість, синтез інтелектуальної і практичної діяльності, індивідуальний підхід, взаємодія педагога з учнями, послідовність і поступовість викладення матеріалу. Навчальний матеріал програми адаптований до занять з учнями різної підготовленості, передбачає загальноосвітню та оздоровчу спрямованість і містить елементи базової техніки бойового хортингу, які подані у вигляді оздоровчих фізичних вправ та імітаційних формальних комплексів, теоретичні відомості, а також вправи з елементами самозахисту бойового хортингу та загальнорозвивальні і спеціальні вправи для розвитку фізичних якостей [7; 8; 10]. Заняття у гуртку бойового хортингу загальнодоступні для всіх учнів 1-4 класів загальноосвітнього навчального закладу завдяки різноманітності напрямів роботи (фізкультурно-оздоровчого, військово-патріотичного, психологічного, національно-філософського, спортивного, змагального тощо) та великій кількості легко дозованих спеціальних фізичних і оздоровчих вправ бойового хортингу, якими можна займатися всюди та у будь-який час. Одночасно з колективними та груповими формами роботи організовується самостійна робота, а також робота в парах [1; 2; 4].

Основні завдання у роботі з учнями гуртка з бойового хортингу молодшої школи

У напрямі навчання:

навчити основам базової техніки бойового хортингу в обсязі, необхідному та достатньому для участі у фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходах;

залучити до кращих зразків світового та вітчизняного спорту.

У напрямі виховання та розвитку:

розвивати фізичні, вольові та морально-етичні здібності (наявні та компенсуючі);

сприяти психологічному звільненню (зняти комплекси, скутість, ніяковість);

формуванню здорового способу життя (культуру та гігієну тіла, правильність постави, уникнення шкідливих звичок, відчуття духовної гармонії в людині, навколишньому світі).

У напрямі соціалізації особистості:

розвивати потребу та вміння бачити прекрасне в заняттях фізичною культурою і спортом, загальному здоров'ї оточуючих людей, культурі поведінки, любові до батьків, свого міста чи села, своєї країни, природи, культури, народних звичаїв і традицій;

формуванню вибіркового, критичного ставлення до зразків особистої спортивної майстерності;

формуванню навички професійного та соціального партнерства;

сприяти професійній орієнтації вихованців.

З метою профілактики травматизму на кожному занятті необхідно перевіряти місця проведення занять, дотримуватися вимог методики навчання спеціальних оздоровчих вправ бойового хортингу, при вивченні підготовчих елементів техніки бойового хортингу різними способами слід звертати увагу на правильне пересування учнів по хорту (майданчику для занять) [9; 11; 12].

Заняття проводить відповідно підготовлений педагог (тренер, викладач, інструктор), який має фахову підготовку.

Під час проведення занять з бойового хортингу педагог повинен застосовувати особисто-орієнтовний та диференційований підхід до вихованців. У курсі навчання передбачаються заміни викладання одного предмета іншим або їх поєднання на розсуд педагога. У продовж всього навчально-виховного процесу педагог має постійно проводити виховні заходи патріотичної направленості, бесіди з учнями, у яких необхідно звертати увагу на те, що бойовий хортинг народжений в Україні на оздоровчих і культурних традиціях українського народу. Педагогу необхідно постійно вживати відповідних заходів щодо протидії розповсюдженню наркотичних, токсичних речовин, пияцтва та куріння серед дітей, працювати у тісній співпраці з класними керівниками гуртківців та їх батьками [13; 14; 21].

У процесі проведення позакласних занять з бойового хортингу в загальноосвітньому навчальному закладі застосовуються такі групи методів:

наочні (показ вправ, демонстрація вправ на схемі, макеті, екрані тощо);

словесні (розповідь, пояснення, вказівка, зауваження, переконання, бесіда тощо);

практичні (метод вправ та його варіанти – початкове вивчення технічних дій у цілому або частинами), метод багаторазового повторення (перемінний, інтервальний, ігровий, змагальний тощо).

Кожне заняття включає всі основні розділи програми. Час, відведений на кожний розділ, можна варіювати залежно від теми, мети заняття. Під час заняття перехід від одного виду діяльності до іншого має бути логічним і природним.

Специфічні завдання за видами підготовки включають розділи навчання, що відображають різноманітність видів професійної підготовки (теоретичної, практичної, змагальної). Кожний розділ сприяє вирішенню основних завдань підготовки та має власну цільову направленість. Напрямок діяльності – фізкультурно-спортивний [15; 16; 18].

Завдання за рівнями підготовки

Освітній процес у колективі побудований у послідовності за принципами «від простого до складного», «від окремого до загального» та включає в себе два рівня підготовки: початковий (1–2 класи) та основний (3–4 класи).

Завдання початкового рівня:

організувати набір дітей у гурток;

познайомити з умовами навчання та вимогами до вихованців;

познайомити з правилами безпеки під час занять;

дати новим дітям правильне уявлення про техніку і тактику бойового хортингу;

виявити здібності нових дітей до навчання та розвитку фізичних якостей, індивідуальні нахили до виконання певних прийомів (ударної техніки, кидків, техніки партеру тощо).

Завдання основного рівня:

навчити необхідному набору теоретичних знань та практичних умінь у виді спорту бойовому хортингу, достатньому для занять обраною діяльністю на рівні участі у показових групах та успішних виступів на спортивних змаганнях.

Організаційно-методичні умови

У групи позакласних занять з бойового хортингу загальноосвітнього навчального закладу приймаються учні 1–4 класів, які не мають медичних протипоказань, виявляють інтерес та бажання до занять даним видом спорту.

Прийом дітей проходить за наступним принципом:

Діти 6–7 років, які не мають підготовки, проходять:

анкетування разом з батьками (мотиви вибору та характер інтересу до занять у гуртку бойового хортингу, очікувані результати);

фізичне тестування (наявність гнучкості, пластичності, сили, спритності та ін.);

координаційне тестування (наявність почуття правильності пересувань, координації рухів, рухової пам'яті);

емоційно-вольове тестування (наявність емоційних реакцій, вольових якостей: наполегливості, цілеспрямованості та ін.).

Діти 8–9 років, які мають початкову підготовку (заняття боротьбою або іншими видами спорту даного напрямку, єдиноборствами), проходять:

анкетування (мотиви зміни виду занять, мотиви вибору та характер інтересу до занять у гуртку бойового хортингу, очікувані результати);

фізичне тестування (визначення рівня попередньої підготовки, сили, спритності, гнучкості,

пластичності);

рухове тестування (визначення почуття правильності напрямку рухів, координації рухів, швидкості реакції рухів та пам'яті);

вольове тестування (визначення наявності виражених вольових здібностей).

Групи формуються за рівнями підготовки з урахуванням віку та підготовленості учнів:

початковий рівень (1-й та 2-й роки навчання), діти віком 6–7 років – 1 та 2 класи;

основний рівень (3–4-й рік навчання), діти віком 8–9 років – 3 та 4 класи.

Обсяг та тривалість занять

Групи початкового рівня (у групах 15–18 осіб):

перший та другий рік навчання для дітей віком 6–7 років; всього за рік – 216 год, 6 год на тиждень – заняття 3 рази на тиждень по 2 год (загальна та спеціальна фізична підготовка, базова техніка бойового хортингу у стійці). Тривалість одного заняття – 45 хв.

Групи основного рівня (у групах 12–15 осіб):

третій та четвертий рік навчання для дітей віком 8–9 років; всього за рік – 216 год, 6 годин на тиждень – заняття 3 рази на тиждень по 2 години (загальна та спеціальна фізична підготовка, основи акробатики, базова техніка бойового хортингу у стійці й у партері).

Форми організації занять:

групова (колективне виконання базової техніки, репетиції та показові виступи гуртка бойового хортингу);

індивідуальна (індивідуальна швидко-силово підготовка, постановка та вивчення ударів та кидків).

Засоби організації навчально-виховного процесу з бойового хортингу з учнями молодших класів закладів загальної середньої освіти

Для забезпечення плідного процесу навчання педагог має використовувати матеріали даної програми, інші матеріали, які розроблені спеціалістами бойового хортингу, інші навчальні програми, посібники, методичні рекомендації, складати індивідуальні плани роботи як загальної групи гуртківців, так і планувати тренувальний процес окремих талановитих і перспективних учнів. Для цього необхідно мати спортивну спеціалізовану бібліотеку, відеотеку виступів своїх учнів, розвивати матеріально-технічну базу гуртка, зберігати і своєчасно ремонтувати тренувальний інвентар, надавати рекомендації учням щодо придбання і зберігання особистого спортивного екіпірування, слідкувати за цілісністю знаряддя та тренувального обладнання, яке має загальноосвітній навчальний заклад [17; 19; 20].

При навчанні технічних прийомів бойового хортингу, необхідно на кожному занятті використовувати вправи загальної та спеціальної фізичної підготовки, такі як: прискорення з різних вихідних положень, біг зі зміною швидкості та напрямку за сигналом, багаторазові повторення оздоровчої базової техніки рухів бойового хортингу по повітрю в стійці та у пересуваннях, виконання оздоровчих навчальних форм бойового хортингу – формальних комплексів, вистрибування із присіду вгору, підйоми з присіду у стійку з махами прямими ногами, а також дотримуватися методики послідовності вивчення підготовчих та оздоровчих прийомів техніки бойового хортингу, використовуючи підвідні вправи.

Враховуючи різноманітність правил змагань та розділів змагань з бойового хортингу, а також засобів самозахисту бойового хортингу як бойового мистецтва, тренувально-підготовчий процес на практичних заняттях повинен проводитись повною групою, малими групами (4–6 чоловік), парами та індивідуально. Винятком є теоретичні заняття та зведені тренування з підготовки показових груп, або підготовки основної групи до атестації з бойового хортингу (отримання учнівських ступенів – ранк). Участь вихованців гуртка бойового хортингу у змаганнях здійснюється тільки за особистим бажанням і з дозволу батьків [1; 2; 7].

Заняття в групах початкового рівня (1–2 класи) проводяться груповим методом. З вихованцями може працювати один педагог, або на одному занятті – два педагога. Один педагог проводить стандартне тренування відповідно до заздалегідь складеного плану-конспекту навчально-тренувального заняття. В разі, якщо одне заняття проводять два педагога, то одну групу бойового хортингу (15–18 вихованців) розбивають на дві підгрупи по 7–9 чоловік. З однією підгрупою працює інструктор за загальнорозвивальними та ігровими методами, з другою – педагог з акробатики або базової техніки бойового хортингу. Через 1 годину занять педагоги міняються підгрупами [3; 4].

У період підготовки до підсумкових занять та виступів на змаганнях заняття можуть проводитися за іншою схемою. Заняття обов'язково починаються з розминки, загального розігрівання м'язів та суглобів, підвищення тонуусу організму учнів. Одночасно педагог з базової техніки або

акробатики працює індивідуально з дітьми, яким потрібно приділити додаткову увагу (вивчення кидків та ударних елементів з підстрахуванням тощо). Після закінчення ігрових занять педагог з ігровими методами приступає до групової демонстрації базової техніки ударів та блоків руками і ногами. В цей час інший педагог (інструктор з бойового хортингу) ходить між рядами учнів, допомагає підстрахувати дітей, стежить за поставою, правильним виконанням елементів бойового хортингу, працює над правильністю рухів, або працює індивідуально над учнем, який не зрозумів теми заняття, або відстає у навчанні та розвитку якостей.

Заняття в групах основного рівня (3–4 класи) проводяться з групою учнів по 12–15 та 10–12 чоловік. На таких заняттях можуть бути присутні старші учні, випускники, інструктори, які допомагають у проведенні, поправляють учнів, надають поради, стежать за правильним виконанням базової техніки під час тренування, проводять навчальні двобої для підвищення майстерності учнів та надбання досвіду проведення сутичок.

Поряд з цією використовується й інша схема: заняття починаються з групового виконання техніки рук та ніг по повітрю. Паралельно з роботою над ударами і блоками рук та ніг, проводиться відпрацювання техніки на подушках, лапах, мішках та з партнером. Після закінчення технічної частини група приступає до занять з прикладної акробатики або кидкової техніки, а помічники як асистенти учнів працюють над вивченням технічних комбінацій, розвитком ударної швидкості та правильністю виконання з 1–4 юними спортсменами [5; 7].

У період підготовки до виступів на змаганнях групі заняття можуть бути замінені зведеними тренуваннями з іншими клубами бойового хортингу (постановка та вивчення індивідуальних технічних дій, комбінацій на партнерах різної комплекції – високому, низькому, важкому, легкому тощо.).

Календарний план змагань спортивних заходів гуртка складається на розсуд педагога. Постійно рік за роком удосконалюється техніка і тактика бойового хортингу, підвищується рівень учнів, а разом з цим вимоги до особистої підготовки учасників змагань, що вимагає постійного підвищення майстерності гуртківців, яка удосконалюється тільки при постійному контакті з досвідченими спортсменами і тренерами та виступах на змаганнях різного рівня [6; 9].

Контрольні заняття проходять 1 раз на півріччя у формі відкритого або підсумкового заняття (для груп початкового та основного рівнів – 1–4 класи), змагання (для груп основного рівня – 3–4 класи).

Планування навчально-виховного процесу з бойового хортингу для молодших школярів

Планування системи підготовки учнів проводиться з метою упорядкування всіх методів та розділів підготовки, досягнення максимального ефекту від роботи педагогічного складу закладу з тими, хто навчається в гуртках бойового хортингу.

Процес підготовки учнів можна розглядати як складну динамічну систему. Однією із функцій подібних організованих систем різного походження (біологічних, соціальних, технічних) є управління, зміст якого полягає в забезпеченні збереження структури системи або в переводі системи з одного стану в інший. В загальному вигляді схема управління підготовкою вихованців включає в себе три блоки:

систему педагогічних впливів, тобто програму підготовки (перспективні, річні і оперативні плани);

систему контролю за реалізацією програм підготовки;

систему корекції навчально-виховних та тренувальних програм у випадку неузгодженості планових показників тренувальних навантажень і стану юних спортсменів з реальними показниками в процесі контролю.

Перш ніж приступити до безпосереднього впливу на учня, тренерів-викладачу необхідно: визначити вихідний стан юного вихованця (рівень фізичної, технічної, психологічної підготовленості); спланувати (спрогнозувати) конкретні параметри того стану, при якому учень буде здатний показати необхідний результат (у оздоровчих, виховних, змагальних заходах або при виконанні контрольних нормативів), і на основі порівняння характеристик вихідного і модельного стану розробити програму педагогічних дій на різні етапи занять.

Отримуючи в процесі взаємодії з учнем інформацію на основі даних педагогічного контролю про його проміжні стани, особливості діяльності учня в ході навчально-виховного, тренувального і змагального процесу, збиваючи чинники, що негативно впливають на ефективність протікання навчального процесу, тренер-викладач і, частково, сам учень мають можливість вносити корекцію до системи педагогічних дій (навчальної програми) [10].

Відповідно до вищенаведеної схеми планування і контроль в процесі підготовки учнів повинні

включати:

- аналіз і оцінку особливостей певного контингенту учнів;
- прогнозування різних кількісних показників моделі потрібного стану учнів;
- розробку системи педагогічних дій від окремих занять до великих циклів занять з урахуванням основних закономірностей теорії навчання теорії та практики спортивного тренування;
- систему методів педагогічного контролю.

Об'єктивною основою планування є закономірності теорії навчання та спортивного тренування, відображені в наступних вимогах:

- планування повинне бути цілеспрямованим, що передбачає чітке визначення кінцевої мети навчально-виховної і спортивної роботи з вихованцями;

- планування повинне бути перспективним, розрахованим на певну кількість років;

- багаторічний перспективний план повинен бути цілісною системою підготовки спортсменів, включати плани на різні періоди занять (багаторічний цикл, рік, етап, окреме заняття) і передбачати цілеспрямоване застосування системи засобів і методів педагогічного контролю за ходом виконання цих планів;

- планування повинне бути всебічним і охоплювати весь комплекс завдань (освітніх, оздоровчих, виховних, тренувальних), які повинні вирішуватися у процесі фізичного виховання;

- планування повинне бути конкретним і реальним, передбачати чітку відповідність завдань, засобів і методів навчання і виховання віку, стану учнів, а також матеріально-технічним, кліматичним і іншим умовам; при цьому слід мати на увазі, що ступінь деталізації різних планів зворотно пропорційний терміну, на який даний план розробляється;

- у процесі планування необхідно враховувати сучасні наукові дані теорії і методики виховної та спортивної підготовки і спиратися на передовий досвід практики розвитку бойового хортингу;

- документи планування повинні бути відносно простими, по можливості не дуже трудомісткими, наочними, доступними і зрозумілими як для тренерів-викладачів гуртка бойового хортингу, так і для самих учнів.

Розрізняють зовнішнє і внутрішнє планування. Зовнішнє планування (або планування «зверху») здійснюється державними установами. Документи такого планування носять директивний характер і слугують визначенню генеральних напрямів у розвитку бойового хортингу як національної виховної системи та виду спорту. Сюди, перш за все, слід віднести навчальні програми, класифікаційні норми, календар змагань тощо [11].

На підставі цих директивних документів розробляються так звані внутрішні плани, що розробляються для колективів, команд, окремих талановитих вихованців. Залежно від того, на який термін складаються плани, розрізняють перспективне, поточне і оперативне планування.

При цьому необхідно розглядати процес планування у двох аспектах: статичному і динамічному.

Статичний аспект планування передбачає оптимальні співвідношення між окремими сторонами підготовки – між окремими видами фізичних вправ, між загальнофізичною і спеціальною підготовкою, між силовою підготовкою і вихованням витривалості і так далі – на відносно тривалий період занять (річний цикл навчання та тренування, навчальний рік тощо).

Динамічний аспект полягає в оптимальному розподілі у часі окремих розділів підготовки у коротший період підготовки (етап, тижневий мікроцикл, окреме навчально-виховне або тренувальне заняття).

У технології планування можна виділити наступні основні операції:

- визначення кінцевої цільової функції плану і проміжних завдань підготовки;

- визначення програмно-нормативної основи досягнення кінцевої мети і проміжних завдань;

- визначення необхідного обсягу знань, умінь і навичок;

- визначення основних сумарних параметрів навчальних та тренувальних навантажень;

- розподіл всіх навантажень у часі.

Особливості і умови виконання кожної операції планування. Кінцева цільова функція кожного плану, а також проміжні завдання вибираються залежно від віку, рівня підготовленості учнів, стажу занять, форм організації занять. При цьому кінцева мета визначається, як правило, на великі періоди занять (зазвичай на декілька років або на один рік), а на менш тривалі етапи занять ставляться конкретні завдання, послідовне вирішення яких повинне бути спрямоване на досягнення кінцевої мети [13; 14].

Після того, як поставлена мета і завдання підготовки, переходять до визначення змісту навчально-виховного і тренувального процесу. Визначення необхідного обсягу знань, умінь і навичок

здійснюється на основі систематики і класифікації техніки і тактики бойового хортингу, досвіду, накопиченого теорією і практикою спорту.

До програмно-нормативних основ планування відносяться спортивно-технічні показники і контрольні нормативи, що характеризують підготовленість і функціональний стан вихованців. Такі показники і нормативи вибираються на основі даних медичного і лікарського контролю, а також на основі модельних характеристик, що відображають рівень розвитку бойового хортингу і стану вихованців, здатних показувати певні результати [16].

При визначенні основних параметрів фізичних навантажень необхідно зважати на специфіку бойового хортингу, передовий досвід його теорії і практики, дані наукових досліджень в галузі теорії і методики педагогіки, фізичної культури та спорту, стан вихованців і їхню спортивну кваліфікацію.

Всі параметри фізичних навантажень поділяють на наступні основні групи:

параметри величин (обсяг і інтенсивність);

параметри спеціалізованості (специфічні і неспецифічні навантаження);

параметри спрямованості (аеробні, аеробно-анаеробні, анаеробні гліколітичні, анаеробно-алактатні навантаження);

параметри координаційної складності.

Перераховані параметри фізичних навантажень дозволяють достатньо повно оцінити кількісну і якісну ступінь впливу кожної фізичної вправи на організм вихованця.

Вся складність цієї операції полягає лише у виборі оптимальних параметрів фізичних навантажень для конкретного контингенту учнів. Причому головну увагу слід приділяти параметрам величини навантажень, оскільки неправильний вибір обсягу і інтенсивності впливу може призвести до перенапруження і перенавантаження. Це пов'язано з тим, що фізичне навантаження, будучи чинником зовнішньої сфери, чинить на організм вихованця певні дії, які проявляються перш за все у зміні гомеостазу внутрішнього середовища організму. Проте, допустимий діапазон цих змін вельми невеликий. Тому в процесі виконання запланованих параметрів навантажень необхідно приділяти особливу увагу медичному і лікарському контролю за станом юних спортсменів.

Найбільш відповідальною операцією планування є розподіл навчальних навантажень у часі. Від правильного здійснення цієї операції залежить в цілому успіх всієї роботи з підготовки спортсменів. Ступінь деталізації і конкретизації у розподілі фізичних навантажень залежить від тривалості етапу, на який складається план. Чим коротший етап, тим відповідальніше потрібно підходити до цього процесу. При цьому велику увагу слід приділяти розподілу фізичних навантажень:

за спеціалізованістю, тобто за співвідношенням специфічних і неспецифічних засобів підготовки;

за спрямованістю, тобто за розподілом у певній послідовності, аеробних, анаеробних і змішаних навантажень;

за величиною і координаційною складністю, тобто у певному чергуванні навантажень і відпочинку, складно-координаційних і відносно простих фізичних вправ тощо.

Оптимальний розподіл навантажень, який дозволить добитися кращих результатів, багато в чому залежить від того, наскільки будуть враховані при цьому загальні і специфічні закономірності тренування та вдосконалення фізичних якостей.

Залежно від тривалості періодів і етапів підготовки, на які складаються плани, виділяють перспективне, багаторічне, поточне (річне і поетапне) і оперативне планування.

Перспективне планування передбачає:

визначення мети, спрямованості основних завдань і змісту системи підготовки вихованців на тривалий період часу;

прогноз результатів, спортивно-технічних показників і нормативів, яких необхідно добитися у процесі багаторічних занять бойовим хортингом.

До основних вихідних і директивних документів перспективного планування, на основі яких розробляються всі подальші документи поточного і оперативного планування, відносяться: навчальний план, навчальна програма і багаторічний перспективний план підготовки вихованців на 4-8 років (груповий і індивідуальний), що розробляється відповідно до моделі побудови багаторічного процесу навчання спортсменів [20].

До документів поточного планування відносяться: графік навчального процесу, річний план підготовки (командний, індивідуальний), календар спортивно-масових заходів.

Планування навчального матеріалу у річних циклах здійснюється з урахуванням періодизації навчально-виховного процесу, в якій враховуються основні закономірності розвитку фізичної форми. Виняток становить планування навчально-виховного процесу для юних вихованців у групах

початкової підготовки, де воно підпорядковане завданням навчання, всебічного фізичного розвитку, ознайомленню з основними засобами підготовки спортсмена і основами ведення єдиноборства [15; 21].

У зв'язку з цим для кожного року етапу початкової підготовки навчання можна розподілити на три етапи:

етап відбору і комплектування навчальних груп (2 місяці);

етап ознайомлення з основними засобами підготовки спортсмена (7 місяців);

етап підготовки і виконання програмних вимог і контрольних нормативів із ЗФП і СФП (3 місяці). Підготовка на цьому етапі передбачає виїзд у оздоровчий табір і індивідуальну самостійну підготовку за завданням педагога на період літніх канікул.

Для подальших груп планування пов'язане з підготовкою і участю у фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходах, змаганнях і передбачає розподілення річних циклів на періоди, кожен з яких має свої завдання.

Підготовчий період (вересень – лютий) спрямований на створення і розвиток передумов для виникнення фізичної форми і її становлення. Завдання: зміцнення здоров'я вихованців, загальна фізична підготовка організму до подальших навантажень, підготовка і здача контрольних нормативів із СФП, теоретична підготовка, виховання морально-вольових якостей, вивчення техніки і тактики бойового хортингу.

Основна мета підготовки у основному періоді (березень – червень) полягає в тому, щоб досягнутий на всіх попередніх етапах рівень тренуваності якомога ефективніше реалізувати в результатах участі у оздоровчих та спортивних заходах. Весь період поділяється на 2–4 етапи (мезоцикли), основу яких складають основні заходи сезону і підготовка до них.

У цей період окрім спеціальної підготовки і участі в заходах вирішуються завдання розвитку і удосконалення спеціальних фізичних і психологічних якостей спортсмена, набуття інструкторських і суддівських навичок.

У перехідному періоді (липень – серпень) вирішуються завдання:

зміцнення здоров'я вихованців з проведенням різних оздоровчих, профілактичних та лікувальних заходів;

забезпечення активного відпочинку юних спортсменів;

створення основи для подальшої функціональної підготовки і розвитку фізичних якостей;

підвищення координаційних можливостей і рівня розвитку гнучкості. Цей період співпадає з літніми канікулами і може проводитися як в умовах оздоровчого табору, так і у формі індивідуальної самостійної підготовки за завданням тренера-викладача.

У річному циклі виділяють два підготовчі періоди (вересень – грудень, лютий – травень), два основні (січень, травень – червень) і один перехідний (липень – серпень).

Ця структура річного циклу може змінюватися залежно від календаря основних заходів, але незмінним залишається виділення двох циклів підготовки зі своїми підготовчим і основними періодами у кожному з цих циклів. При цьому зміст навчального процесу у першому циклі носить більш виражений загально-підготовчий характер, а в другому – більш спеціалізований (як за величиною фізичних навантажень, так і за їх спрямованістю і специфічністю).

Оперативне планування включає: робочий план, розклад занять, план-конспект окремих занять, план підготовки до окремих заходів.

Всі навчальні плани незалежно від їх типу (командні та індивідуальні, річні та оперативні тощо) повинні включати:

дані про тих, на кого розрахований план (персональні дані про учнів або загальна характеристика групи, команди або контингенту вихованців у цілому);

цільові установки (головна мета періоду, на який складається план; проміжні цілі для окремих етапів: окремі цілі, що відносяться до різних видів підготовки);

показники, що піддаються кількісному вимірюванню і характеризують всі види навантаження і стан спортсменів: кількість днів і занять; кількість фізкультурно-оздоровчих та тренувальних занять (у день, тиждень, місяць); загальна кількість часу роботи (у день, тиждень, місяць);

кількість заходів; кількість змагань; кількість змагальних сутичок; кількісні показники тренувальних і змагальних навантажень (кілометри, тонни, кількість повторень тощо);

організаційно-методичні і виховні вказівки;

терміни заходів, контрольного тестування, медичних обстежень.

Облік навчально-виховної та тренувальної роботи здійснюється у журналі, де вказуються відомості про вихованців, відвідуваність занять, пройдений матеріал, успішність і фізкультурно-оздоровчі та спортивні результати. Окрім цього педагог гуртка веде звітність в установленому порядку.

Форми організації навчально-виховного процесу з бойового хортингу в молодшій школі

Заняття є основним структурним елементом навчально-виховного процесу з бойового хортингу. В окремому занятті, як в самостійній структурній одиниці процесу підготовки, можуть використовуватися різноманітні засоби, спрямовані на вирішення завдань фізичної, техніко-тактичної, психологічної та інтегральної підготовки. Заняття діляться за типом організації на урочні та позаурочні, за спрямованістю на загальнопідготовчі, спеціальнопідготовчі та комплексні, за змістом навчального матеріалу на теоретичні та практичні. Основна форма занять – практичні, які проводить педагог – тренер-викладач гуртка бойового хортингу відповідно до розкладу занять. Структура практичного заняття складається з підготовчої, основної і заключної частини.

У підготовчій частині проводяться організаційні заходи і безпосередня підготовка вихованця до виконання програми основної частини заняття. Чіткий своєчасний початок заняття дисциплінує учнів, концентрує увагу на наступній діяльності. Проведення в цій частині заняття розминки, яка містить у собі комплекс спеціально підібраних вправ, сприяє оптимальній підготовці вихованців до виконання завдань основної частини.

В основній частині заняття вирішуються його завдання.

Заключна частина заняття проводиться для того щоб організм вихованців привести у стан близький до вихідного та створення умов для більш інтенсивного протікання відновлювальних процесів.

В залежності від завдань виділяють наступні типи занять: навчальні, навчально-виховні, тренувальні, навчально-тренувальні, контрольні, відновлювальні, модельні.

Навчальні заняття

На навчальних заняттях вихованці засвоюють новий матеріал. Цей матеріал може бути пов'язаний із засвоєнням елементів техніки і тактики бойового хортингу. Особливостями цього типу занять є – відносно обмежена кількість знань, вмій та навичок, які засвоюються, широке використання контролю зі сторони педагога і самоконтролю за засвоєнням запропонованого матеріалу.

В основному навчальні заняття використовуються на ранніх етапах багаторічної підготовки.

Навчально-виховні заняття

Навчально-виховні заняття в групі мають на меті подання матеріалу з виховним змістом, який розширює знання теорії, філософії та здоров'язберігаючих технологій бойового хортингу. Цей вид занять допоможе педагогу побудувати власну педагогічну діяльність на високому професійному рівні, розвивати творчі та інтелектуальні здібності вихованців, зміцнити фізичне і психічне здоров'я дітей, підвищити їхній рівень успішності та урізноманітнити відпочинок.

Тренувальні заняття

Тренувальні заняття спрямовані на удосконалення видів підготовленості: технічної, тактичної, фізичної, психологічної та інтегральної. В цих заняттях повторюються добре засвоєні вправи. Найбільш часто ці заняття використовуються при вирішенні завдань фізичної підготовки.

Навчально-тренувальні заняття

Навчально-тренувальні заняття – це проміжний тип занять між навчальними і тренувальними. На цих заняттях разом з вивченням нового матеріалу і закріпленням засвоєного велика увага приділяється підвищенню загальної та спеціальної фізичної підготовленості.

Контрольні заняття

Контрольні заняття вирішують завдання контролю за ефективністю процесу підготовки. В залежності від їх змісту вони можуть бути пов'язані з оцінкою фізичної, технічної, тактичної та інших видів підготовки.

Відновлювальні заняття

Відновлювальні заняття характерні невеликим обсягом роботи, її різноманітністю і емоційністю, широким використанням ігрового методу. Їх основна мета стимулювати відновлювальні процеси після навантажень, створити сприятливий фон для протікання в організмі вихованця адаптаційних процесів.

Модельні заняття

Модельні (змагальні) заняття – важлива форма інтегральної підготовки юних спортсменів до змагань. Програма таких занять будується у відповідальності до програми майбутніх змагань. Модельні заняття проводяться у період безпосередньої підготовки до змагань, при високому рівні техніко-тактичної і функціональної підготовленості.

Рекомендується розрізняти наступні форми організації занять: індивідуальну, групову, фронтальну, вільну.

Індивідуальна форма занять

При індивідуальній формі занять вихованці отримують завдання і виконують його самостійно.

Групова форма занять

При груповій формі є сприятливі умови для створення змагального мікроклімату при проведенні занять.

Фронтальна форма занять

При фронтальній формі група вихованців одночасно виконує одні й ті ж вправи.

Вільна форма занять

Вільна форма занять може використовуватися учнями, які мають великий стаж занять бойовим хортингом, необхідні знання і досвід.

В якості позаурочних форм рекомендується проводити різні оздоровчі, відновлювальні і виховні заходи.

Окрім занять, що регламентовані розкладом, учні повинні кожен день, за винятком неділі, робити ранкову зарядку і самостійно виконувати індивідуальні завдання тренера-викладача з удосконалення теоретичної, фізичної, тактико-технічної та інших видів підготовленості.

Форми контролю у процесі занять молодших школярів бойовим хортингом

Основні необхідні форми контролю включають в себе:

спостереження за учнем у процесі занять у питаннях регулярності відвідування занять, дисциплінованості, дотримання етикету бойового хортингу, старанності на тренуваннях (постійно);

відкриті та підсумкові заняття для батьків, керівництва навчального закладу та спеціалістів державних органів освіти (один раз на півріччя);

підсумкові перевідні заняття (при переводі на наступний рівень навчання);

участь у показових виступах на масових заходах (за планом навчального закладу);

виконання програми атестаційних тестів на учнівські ступені бойового хортингу – ранг (для підготовлених та найбільш обдарованих вихованців);

участь у змаганнях, отримання кількості перемог та виконання спортивних розрядів.

Для контролю якості засвоєння спеціальних вправ та елементів оздоровчої, прикладної та базової техніки бойового хортингу після вивчення вимог навчальної програми у кожному навчальному році учні складають підсумкові нормативи. Під час виконання навчальних нормативів оцінюється виконання технічного елемента кожною дитиною окремо.

Список використаних джерел

1. Бойко В. Розвиток силових якостей у студентів-хортингістів / В. Бойко, І. Малинський, Е. Єрмоєнко, З. Діхтяренко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 104–112.

2. Єрмоєнко Вероніка. Профілактика основних стоматологічних захворювань у спортсменів хортингу дитячо-юнацького віку / Вероніка Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 38–47.

3. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 10 (118) 19. – С. 49–56.

4. Єрмоєнко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 10 (80) 16. – С. 38–44.

5. Єрмоєнко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для школярів і курсантів, які займаються бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 11 (119) 19. – С. 71–79.

6. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи «Хортинг» для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.

7. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для учнів 1–11 класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2020. – 280 с.

8. Єрмоєнко Е. А. Потенційні можливості хортингу як засобу формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 139–146.
9. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е. А. Єрмоєнко. – К., 2009. – 227 с.
10. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2019. – 608 с.
11. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
12. Єрмоєнко Е. А. Хортинг. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл / Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2010. – 108 с.
13. Єрмоєнко Е. А. Хортинг у закладах вищої освіти : навч. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 654 с.
14. Оржеховська В. М. Концепція національної філософії виховання дітей та молоді в Україні на засадах хортингу / В. М. Оржеховська, Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко, О. В. Мельник // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 17–34.
15. Петрович Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрович, Е. А. Єрмоєнко. – К. : Паливода А. В., 2016. – 544 с.
16. Тимчик М. В. Хортинг як засіб виховання наполегливості в молодших школярів / М. В. Тимчик, Е. А. Єрмоєнко // «Фізичне виховання в рідній школі». – К. : Педагогічна преса, 2014. № 1 – С. 38–41.
17. Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Fedorchenko, Tetiana. «Combat horting» as a means of forming a successful personality in terms of ideological and ideological confrontation (on the example of pupils, students, cadets) (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978 – 83 – 66567 – 04 – 7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 232–239).
18. Dikhtiarenko, Zoia, Yeromenko, Eduard, Pustoliakova, Larysa. Combat horting: prevention of injuries and harm to life and health of pupils, students, cadets during training (2020). Problems and prospects of physical culture and sports development and healthy lifestyle formation of different population groups. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978 – 83 – 66567 – 04 – 7; pp. 286, illus., tabs., bibls. (pp. 240–246).
19. Griban, G., Kuznietsova, O., Dzenzeliuk, D., Malynskiy, I., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Otravenko, O., Lytvynenko, A., Lyhun, N., Okhrimenko, I., Prontenko, K. (2019). Dynamics of psycho – emotional state and individual psychological characteristics of students in the process of physical education classes. Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.:113, Período: Diciembre, 2019. (Web of Science).
20. Prontenko, K., Griban, G., Okhrimenko, I., Bondarenko, V., Bezpaliy, S., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Bulgakov, O., Bloschynskiy, I., Dzenzeliuk, D. (2019). Academic performance and mental capacity of cadets engaged in sports during studies. Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores. Año: VII, Número: Edición Especial, Artículo no.: 23, Período: Octubre, 2019. Мексика. (Web of Science).
21. Zhamardiy, V., Griban, G., Shkola, O., Fomenko, O., Khrystencko, D., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Lytvynenko, A., Terentieva, N., Otravenko, O., Samokish, I., Husarevych, O., & Bloschynskiy, I. (2020). Methodical System of Using Fitness Technologies in Physical Education of Students. International Journal of Applied Exercise Physiology, 9(5), 27–34. (Web of Science).

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЛІКАРСЬКО-ПЕДАГОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА САМОКОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ

Новік Сергій,

кандидат педагогічних наук, ст. викладач

Шостак Євгенія,

кандидат педагогічних наук, доцент

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Сучасні задачі спорту вищих досягнень диктують необхідність прискореного вивчення факторів, які впливають на спортивний результат, визначаючи їх значимість для представників різних спортивних спеціалізацій.

Лікарсько-педагогічний контроль дає можливість учителям: отримати інформацію про стан здоров'я учня, його фізичну працездатність і підготовленість, реакцію організму на навантаження; оцінити умови й організацію навчальної та тренувальної роботи, відповідність використовуваних засобів основним завданням навчання і можливостям організму дитини. Методи лікарсько-педагогічного контролю застосовуються з метою удосконалення планування та індивідуалізації навчально-тренувального процесу, а також запобігання травм і перевтоми.

Самоконтроль – це регулярний нагляд учня за станом власного здоров'я, фізичним розвитком і їх змінами під впливом занять фізичним вихованням і спортом. Самоконтроль дає можливість оцінити ефективність навчання і тренування, стежити за станом власного здоров'я, змушує дотримуватися правил особистої гігієни, загального і спортивного режиму тощо. Для правильної організації навчального і тренувального процесів та з метою підвищення їх результативності основним завданням педагога є роз'яснення значення і необхідності застосування прийомів самоконтролю [3; 4].

Самоконтроль складається з простих, загальнодоступних прийомів нагляду і обліку суб'єктивних показників самопочуття, сну, апетиту, потовиділення та ін., які мають бути записані у спеціальний щоденник.

Самопочуття – важливий показник впливу занять фізичними вправами та рухливими іграми на організм дитини. Звичайно, при регулярному і правильному тренуванні самопочуття в учнів добре і стабільне, тобто вони бадьорі, життєрадісні, повні бажання навчатися, працювати, тренуватися, у них висока працездатність. Самопочуття відображає стан та діяльність всього організму і, головним чином, стан нервової системи. При веденні самоконтролю дається наступна загальна оцінка працездатності: хороша, нормальна, знижена.

Сон – один із основних факторів, що вказує на зміни, які відбуваються в організмі дитини під впливом фізичних навантажень. Під час сну людина відновлює свої сили й особливо функцію центральної нервової системи. Щонайменші відхилення у стані здоров'я, які ще не проявилися іншими симптомами, відразу ж позначаються на сні. Поганий сон характеризується тривалим періодом засинання або раннім пробудженням серед ночі. Після нормального сну дитина відчуває бадьорість, свіжість, легкість. Фізична робота і нормальний режим сприяють поліпшенню сну [1; 3 та інші].

Апетит – дуже тонкий показник стану організму. Перенавантаження на тренуваннях, нездужання, недосипання та інші чинники відображаються на апетиті. Посилена витрата енергії, що викликається діяльністю людського організму посилює апетит. Апетит визначається як: підвищений, хороший, нормальний, знижений, або як його відсутність [1; 2 та інші].

Під час посиленої фізичної роботи потовиділення є цілком нормальним явищем. Потовиділення залежить від індивідуальних особливостей і стану організму. Нормою вважається те, коли учень на перших заняттях сильно пітніє. З підвищенням тренуваності потовиділення зменшується. Його розрізняють як: рясне, середнє та знижене.

Бажання тренуватися і брати участь в змаганнях характерне для здорових і особливо молодих людей, яким фізичні вправи, за образним висловом І. Павлова, приносять «м'язову радість». Бажання займатися фізкультурно-спортивною діяльністю визначається словами «велике», «є», «немає». Ознакою початкової фази перевтоми є небажання учня тренуватися.

Експрес-методи діагностики лікарсько-педагогічного контролю фізичного стану зручні у застосуванні, об'єктивні, але не достатньо інформативні. Розповсюдженими методами діагностики є анкетування (опитування) та контрольні проби: визначення пульсу, тиску, частоти дихання, життєвої ємності легень (ЖЄЛ, ваги, зросту тощо) [3; 4 та інші].

Простим і поширеним методом нагляду за діяльністю серцево-судинної системи є визначення показників пульсу (ЧСС). Об'єктивні показники змін пульсу отримують замірами ЧСС у стані спокою та після переміни видів діяльності упродовж заняття. Щоб не порушувати частими вимірами ЧСС

режиму заняття і не знизити фізичне навантаження у досліджуваного учня рекомендують пульс вимірювати за 10 сек. та отриманий показник помножити на 6. ЧСС залежить від віку дітей, ступеня тренуваності та направленості спортивних тренувань (швидкісно-силова чи витривалісна).

У ході проведення пульсометрії необхідно звертати увагу на серцевий ритм. При нормальному ритмі удари пульсу сприймаються через однакові відрізки часу, але бувають випадки, коли при дослідженні пульсу між ударами відчуваються нерівні проміжки. Такий пульс називається аритмічним [2].

Цілком об'єктивним показником реакції організму на фізичне навантаження є визначення артеріального тиску. Цей індикатор слід застосовувати, враховуючи вікові періоди дітей. Показники артеріального тиску (сistolічний та діастолічний) змінюються у залежності від параметрів (об'єм, інтенсивність) фізичного навантаження та ступеня тренуваності.

Визначення ЖЄЛ також використовується у лікарсько-педагогічному контролі. Його величина може змінюватися упродовж дня і залежить від багатьох факторів. Після значного прийому їжі, пиття, переважно показники ЖЄЛ знижуються. Після відновлення організму показники ЖЄЛ приходять до норми.

Частоту дихання визначають поклавши долоню на нижню частину живота (вдих і видих приймають за один цикл дихання). Правильні показники забезпечуються природнім ритмом дихання (без зміни глибини та частоти). Для аналізу системи зовнішнього дихання застосовують пробу Серкіна.

Нагляд за вагою є важливим елементом як самоконтролю, так і лікарсько-педагогічного контролю. Упродовж навчального і тренувального процесу вага змінюється залежно від динаміки тренуваності. У міру підвищення тренуваності вага тіла, у більшості випадків, поступово знижується. Вона може змінюватися й упродовж дня, тому необхідно зважуватися в одному і тому ж одязі, в один і той же час, краще вранці, після звільнення кишечника і сечового міхура або перед заняттям. Після тренування або змагання вага тіла знижується, але упродовж доби вона повинна повністю відновитися. Якщо вага продовжує падати, необхідно порадитися з лікарем [2 та інші].

Правильно підібрані й організовані фізичні навантаження сприяють всебічному і гармонійному вихованню особистості та її рухових якостей. Ефект від фізичного навантаження буває трьох типів: позитивний, відсутність змін та негативний. Систематично і компетентно організовані фізичні заняття забезпечують позитивні зміни:

- покращення самопочуття, настрою, нормалізація сну, стійке бажання займатися фізичною культурою, зниження стомленості;
- зменшення захворювань дихальних шляхів, стійкість організму до температурних змін;
- нормалізацію ваги, підвищення рухової активності;
- зменшення реакції ЧСС при виконанні стандартного навантаження тощо.

Поряд із позитивними змінами в організмі дитини може спостерігатися і негативний ефект від неправильно підібраних фізичних вправ і рухливих ігор. Існують візуальні ознаки неадекватності навантажень:

- різке почервоніння або збліднення шкірних покривів обличчя;
- посилене дихання і пульс;
- поява «холодного поту», або сильне потовиділення;
- синюшність губ;
- зниження уваги, координації руху та працездатності;
- скарги учнів на головний біль, біль у животі тощо.

Фізичні вправи, навіть з середньою моторною щільністю, можуть викликати сильне емоційне збудження. Тому для виявлення ефективності та адекватності навантаження доцільно застосовувати методику САН (самопочуття, активність, настрій), яка інтегровано надає учителеві інформацію про стан організму дитини у певний момент. Мета методики САН – оперативна оцінка самопочуття, активності та настрою людини. Ця методика полягає в описанні стану власного самопочуття за допомогою опитувальника у вигляді шкали з 30 пар протилежних характеристик, за якими респондента просять оцінити свій стан. Опитуваний повинен з кожної пари вибрати ту характеристику, яка найбільш точно описує стан самопочуття, і позначити ту цифру, яка відповідає його стану.

Таким чином, регулярне проведення педагогічного, лікарського контролю та самоконтролю дає змогу учителю (тренеру) реально і об'єктивно оцінити вплив фізичного навантаження на організм спортсмена, поступово накопичити корисний дослідницький матеріал, який допоможе йому проаналізувати ефективність навчання і тренування та правильно його спланувати.

Список використаних джерел

1. Горобей М. П. Загальна теорія здоров'я : навчальний посібник для студентів напряму

підготовки 6.010203 «Здоров'я людини» та спеціальностей 227 «Фізична реабілітація», 227 «Фізична терапія, ерготерапія» / М. П. Горобей, О. В. Осадчий. – Чернівці : ЧНТУ, 2017. – 210с.

2. Неведомська Є. О. Нормальна фізіологія людини та вікова фізіологія: навч. посіб. для практичних і самостійних робіт для студ. вищ. навч. закл. / Є. О. Неведомська. – К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2018. – 74 с.

3. Петрик О. І. Медико-біологічні та психолого-педагогічні основи здорового способу життя / О. І. Петрик. – Львів: Світ, 1993. – 120 с.

4. Шиян Б. М. Теорія та методика фізичного виховання школярів [підр. для студентів ВНЗ фіз.вих. і спорту] / Б. М. Шиян. – Київ: Навч. книга. Богдан., 2001. – 385 с.

ХОРТИНГ ФЕХТУВАННЯ. РОЗБУДОВА СУЧАСНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВИДУ СПОРТУ УКРАЇНИ, СТВОРЕНОГО НА БАЗІ ДАВНЬОЇ ВІЙСЬКОВО-ПРИЛАДНОЇ ТРАДИЦІЇ ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦТВА

***Фалєєв Роман Геннадійович,**
засновник хортинг фехтування,
президент ГО «Національна федерація хортинг фехтування України»,
практикуючий психолог, психоаналітик, тренер, автор навчальної програми
з хортинг фехтування для учнів 1-11 класів закладів загальної середньої освіти*

Досвід у неолімпійських видах фехтування – 20 років.

Рис. 1. Емблема хортинг фехтування

Хортинг фехтування – сутність феномену

Закон України «Про освіту» одними із основних завдань визначає: виховання громадянина-патріота України, забезпечення потреби особистості у творчій самореалізації, інтелектуальному, духовному та фізичному розвитку, підготовку підростаючого покоління до професійного самовизначення.

ХОРТИНГ ФЕХТУВАННЯ – є відповіддю на те, як це завдання можна виконати найбільш ефективно та доцільно в умовах сьогодення.

Отже, приступимо.

Україна, це особлива земля – країна, що несе у своїй історичній пам'яті унікальне суспільне явище – Запорізьке козацтво. А що таке Запорізьке козацтво? Це, перед усім, професійне наймане військо – військова корпорація Нового часу, яка на практиці довела свою ефективність на полях бою Європи з XVI по XVIII сторіччя. За час свого існування Запорізьке козацтво створило унікальну бойову традицію, яка у спадкоємності поколінь набула не тільки військово-прикладного, а й культурно-історичного значення. Вона сприяла створенню професійного козацького товариства, випрацювала військово-демократичну систему самоорганізації та самоврядування Запорізької січі, лягла в основу формування демократичного суспільства на перетині феодальної та капіталістичної епох.

Вплив козацької традиції на сучасне українське суспільство важко переоцінити. Тому, не використовувати цей соціокультурний феномен, цей історичний досвід у повному обсязі в освіті та вихованні сучасної молоді зараз – неприпустимо!

На сьогодні, в Україні та світі, одною з найбільш ефективних та дієвих систем фізичного та морально-етичного виховання дітей та молоді, що використовує у своїй основі козацьку традицію, є ХОРТИНГ. Саме ідеї та цінності Запорізького козацтва, що втілені у сучасних навчально-тренувальних

програмах з хортингу сприяють вихованню особистості з високою внутрішньою культурою та гармонійному формуванню психологічного та фізичного апарату людини.

Хортинг сьогодні – це вже набагато більше ніж конкретний вид спорту. Зароджуючись як окреме спортивне рукопашне єдиноборство та боротьба, хортинг набув широкої популярності, зайняв місце національного виду спорту України, та, відтепер, став основою для створення інших нових національних спортивних та оздоровчих дисциплін, освітньо-патріотичних програм, напрямів та організацій.

В якості прикладів можна навести такі новітні напрями, як бойовий хортинг (Національна федерація бойового хортингу України), військово-патріотичний хортинг України (громадська спілка), козацький хортинг, та інші.

Наявність таких багатьох різноманітних напрямів хортингу, що сьогодні охоплюють різні аспекти освіти та суспільного життя є логічним (об'єктивним), оскільки це концептуально обумовлено комплексним характером самої військово-прикладної традиції Запорізького козацтва. Жоден з зазначених окремих напрямів хортингу, та в особистості основоположний спортивний хортинг (Українська федерація хортингу), не спроможний втілити увесь освітньо-оздоровчий потенціал козацької традиції у життя. Тут потрібна ціла система сучасних українських спортивних й бойових мистецтв та освітньо-оздоровчих напрямів. Тому диверсифікаційна еволюція хортингу закономірна. І саме тому новий вид спорту під «брендом хортинг», що презентується у даній роботі, буде одним з невід'ємних основних елементів при розбудові такої системи.

Чому?

В рамках даної роботи не можливо детально розкрити всю сутність військово-прикладної традиції Запорізького козацтва. Варто зазначити лише те, що запорізькі козаки були в першу чергу стріляючою піхотою, що мала на озброєнні мушкети, списи, та шаблі. І, якщо мова йде про створення прикладних та військово-прикладних національно-історичних видів спорту на базі козацької традиції, то відштовхуватись потрібно насамперед від вищезазначеного базису – штатного озброєння козаків тих часів та бойового мистецтва володіння ним. В нашому випадку – це ШАБЛЯ.

А значить мова йде про необхідність створення та розвиток національного українського фехтування на шаблях, як сучасного напрямку виховання, оздоровлення та видовищного змагального культурно-історичного шоу. І таким напрямом вже і є ХОРТИНГ ФЕХТУВАННЯ.

Рис. 2. Козацька військово-прикладна традиція – базис хортинг фехтування

Хортинг фехтування – в перспективі національний вид спорту України, заснований на культурних, оздоровчих і бойових традиціях Запорізького козацтва. Він поєднує в собі мистецтво фехтування на шаблях, що були на озброєні козаків у 16-18 сторіччях та рукопашну боротьбу хортинг. Для запобігання ризику травмування у хортинг фехтуванні використовуються безпечні високотехнологічні макети холодної зброї – синтшаблі, та софтшаблі разом зі спеціальними комплектами захисного спорядження.

Рис. 3. Бойова козацька шабля та її безпечний синтетичний аналог з ідентичними масо-габаритними властивостями.

В основі хортинг фехтування – багаторічна науково організована система навчання, всебічного розвитку, морально-етичного виховання й оздоровлення дітей і молоді. Вона складається з таких

взаємопов'язаних між собою напрямів:

1. Історико-філософський.
2. Навчально-виховний.
3. Фізкультурно-оздоровчий.
4. Спортивно-прикладний.
5. Військово-патріотичний.

Тому метою хортинг фехтування є: фізичне, ментально-психологічне, морально-етичне, духовне, та патріотичне виховання громадянина на культурних та оздоровчих традиціях українського народу, формування морально-етичних якостей, зміцнення здоров'я та всебічна фізична й психологічна підготовка людей різного віку (особливо школярів) засобами хортинг фехтування.

Рис. 4. Захисне екіпірування та зброя для хортинг фехтування розроблені та виготовлені в Україні

Основними завданнями хортинг фехтування є:

- виховання зростаючого покоління у дусі патріотизму, поваги до національної історії і традицій, лідерства і дисциплінованості, товариства, взаємодопомоги, та відповідальності за долю держави;
- підвищення престижу Української держави;
- розвиток у громадян України фізичних здібностей, вольових, ментально-психологічних і морально-етичних якостей;
- формування у громадян навичок критичного мислення та здорового способу життя;
- разом з іншими видами хортингу, побудова єдиної системи національних спортивних та бойових мистецтв України, яка формуватиме каркас освітньо-оздоровчого комплексу української нації, та стане гарантом її безпеки, добробуту й майбутнього.

Рис. 5. Схема структури хортинг фехтування

П'ять складових майстерності у хортинг фехтуванні – або що розвиває хортинг фехтування в людині впродовж її життя

Можна визначити п'ять великих груп навиків та вмінь, необхідних фехтувальнику. В порядку ускладнення навиків, необхідних для розвитку та використання у практиці хортинг фехтування, їх необхідно перелічити наступним чином:

1. Кондиції (фізичні, психологічні, ментальні).
2. Рухи (моторні навички).
3. Техніка (технічні навички).
4. Тактика (тактичні навички).
5. Стратегія (постановка задач).

«**Кондиціями**» визначається те, що учень *потенційно спроможний зробити*.

«**Моторні навички**» - це вміння виконувати ти чи інші рухи самі по собі, у *відриві від контексту*.

«**Технічні навички**» - вміння вирішувати з допомогою тих чи інших рухів та дій конкретні задачі, вміння застосовувати рухи у бойовій ситуації з урахуванням дій супротивника.

«**Тактичні навички**» - аналіз дій супротивника, прогноз його рухів та його реакції на ті чи інші дії спортсмена-фехтувальника. Тактика починається там, де на місце безпосередньої реакції на дії супротивника приходить *робота з інформацією*, усвідомлене планування особистих дій та використання або руйнування планів супротивника.

«**Стратегія**» - це постановка задач та визначення пріоритетів на тренування, змагання, на конкретний двобій *або на суцільне життя з урахуванням зовнішніх факторів*.

Рис. 6. Схема складових майстерності у хортинг фехтуванні

Увесь навчально-тренувальний процес в хортинг фехтуванні будується на основі та з урахуванням означеної системи складових майстерності фехтування. Вправи у хортинг фехтуванні також підрозділені за складовими майстерності, а точніше за їх поєднаннями.

Так всі вправи у хортинг фехтуванні можна розділити на такі різновиди:

1. Кондиційно-моторні (вправи, що підвищують кондиції учня й водночас напрацьовують траєкторії та координацію рухів).
2. Моторно-технічні (відпрацювання рухів, що є елементами технік, «складання» технік з окремих рухів).
3. Техніко-тактичні (відпрацювання технік у прив'язці до того, як та коли їх слід застосовувати).
4. Тактико-стратегічні (розбір того, що і коли треба робити, та, насамперед, аналіз конкретних двобоїв).
5. Спаринг (спортивний, навчальний або контрольний двобій, в ході якого водночас відбувається розвиток всіх складових майстерності, особливо в тому випадку, коли після завершення двобою його хід аналізується як спостерігачами, так і учасниками).

Рис. 7. Процес тренування хортинг фехтувальників під наглядом досвідченого інструктора

Починаючи з березня 2020 року Міністерством освіти та науки України хортинг фехтування було офіційно додано до програми з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти України. Вже зараз хортинг фехтування може бути обрано педагогами та учнями як у якості варіативного модуля з занять фізичної культури, так і в якості окремого спортивного шкільного гуртка.

Шкільні навчальні програми з хортинг фехтування розраховані на учнів закладів загальної середньої освіти віком від 6 до 17 років. Як хлопчиків так і дівчат. Вони розроблені на основі Типових навчальних планів для організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти та враховують передовий досвід відомих тренерів з хортингу, фахівців історичного прикладного фехтування та хортинг фехтування, практичні рекомендації дитячої та спортивної медицини; результати наукових досліджень із теорії та методики фізичного виховання, педагогіки, фізіології, гігієни, психології, філософії, історії України та підготовки юних фехтувальників.

Рис. 8,9. Хортинг фехтування на уроках у школах Києва

Хортинг фехтування – фехтування для всіх!

Хортинг фехтування - це інклюзивний вид спорту, займатись яким можна починаючи вже з 6 років та на протязі усього життя. В ньому немає майже ніяких обмежень. Ним можуть успішно займатися як дорослі, так і діти, чоловіки та жінки без жодних вікових, вагових та інших протипоказань!

Рис. 10. Національне українське фехтування має бути доступним для всіх!

Крім того Національна федерація хортинг фехтування України (НФХФУ) активно розробляє тренувальні програми для людей з обмеженнями опорно-рухового апарату.

Так, практика хортинг фехтування дозволяє:

- ✓ покращити моторику та координацію рухів;
- ✓ оптимізувати узгодженість роботи опорно-рухового апарату з корою головного мозку;
- ✓ знімати хронічне м'язове перенапруження, стрес;
- ✓ попереджувати деградацію м'язових тканин та суглобів;
- ✓ розвинути витривалість та зміцнити серцево-судинну систему;
- ✓ компенсувати функціональні обмеження;
- ✓ створити індивідуальний стиль фехтування з урахуванням фізіологічних особливостей;
- ✓ брати участь у двобоях та турнірах разом з усіма!

Хортинг фехтування як видовищне спортивне шоу

Окремо варто зазначити систему спортивних правил з хортинг фехтування. Вона побудована на принципах бойового фехтування з урахуванням концепції п'ятьох складових майстерності та на сьогодні є унікальною у світі.

Рис. 11. Спортивний двобій – головний критерій оцінювання майстерності у хортинг фехтуванні

Згідно цієї системи правил, для перемоги у двобої спортсменові за обмежений час необхідно здобути не тільки технічну, але й повну тактичну перевагу над суперником виконавши ефективні атакуючі/контратакуючі дії. Під даними ефективними діями маються на увазі такі дії, під час виконання яких спортсмен-фехтувальник не допускає нанесення ураження по собі збоку опонента. Тобто потрібно уразити суперника не давши уразити себе. Тільки так і не інакше! В іншому випадку – перевага не зараховується. Більш того, спортсменам дозволяється не тільки рубати й колоти шаблею, але і застосовувати прийоми рукопашної боротьби, обеззброєння та контролю – які так само приносять перевагу. Це і є втілення принципу бойового (прикладного) фехтування у спорті, адже в реальності у наших предків під час двобоїв не було ніяких раундів, балів або хітпойнтів, а лише одне життя і лише одна спроба зробити все на 100% бездоганно чи померти.

Саме тому спортивний двобій у хортинг фехтуванні виглядає та відчувається як реальна сутичка з бойовою холодною зброєю: безперервне напружене протистояння двох майстрів, коли лише через єдину помилку все може закінчитися в одну мить! І це робить змагання з хортинг фехтування захоплюючими не тільки для їх учасників, а і для глядачів.

Битися так, як билися наші предки! – таке гасло хортинг фехтування.

Отже хортинг фехтування, або український шаблевий двобій, це новітній український вид спорту, бойове мистецтво та засіб оздоровлення тіла і духу, що сьогодні активно розвивається в Україні! Він поєднує в собі фехтування на шаблях з елементами рукопашної боротьби хортинг.

Практика хортинг фехтування формує дисципліну, характер, дух та волю, системність та критичність мислення, зміцнює витривалість та увагу, корегує осанку, ходу, грацію й координацію рухів.

Унікальність хортинг фехтування полягає у тому, що в основі нього лежить давня історична традиція прикладного бойового мистецтва володіння зброєю запорізьких козаків, принципи якої, завдяки сучасним технологічним рішенням, були перенесені та втілені у правила змагань та у спортивне екіпірування даного виду спорту майже без спрощень та спотворень.

Це робить хортинг фехтування ефективним мистецтвом розвитку особистості та видовищним спортивним шоу, де можливо битися у повну міць не зазнаючи травм, повністю розкриваючи увесь свій потенціал так, як це колись робили наші предки.

А також робить хортинг фехтування інтуїтивно зрозумілим любому українцю та, навіть, любому мешканцю Європи, на відміну від багатьох східних одноклассів, таких як, наприклад, кендо. Але й водночас непростим в опануванні спортивним єдиноборством, так як традиція прикладного фехтування історичною бойовою холодною зброєю, в нашому випадку – шаблею, що закладена в базис хортинг фехтування являє собою складне та багатовимірне мистецтво. Науку, що потребує часу на ретельне вивчення та на опанування всіма її тонкощами на протязі усього життя!

ЗАПРОШУЄМО НА ТРЕНУВАННЯ!

Рис. 12. Тренуємося разом!

Рис. 13. Перемагаймо разом!

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ

«Національна федерація хортинг фехтування України»

04205, Київ, пр-т Оболонський, 10-53. Тел. +38-068-978-48-85, +38-073-155-39-07

Url: www.hortingfencing.org, E-mail: horting.fencing@gmail.com

ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ СИЛОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ В ГРУПІ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДЮСШ У ПАУЕРЛІФТИНГУ

Літус Руслан Іванович,

*заступник директора ДЮСШ з навчально-тренувальної роботи
м. Бердянськ, Україна, coachpower@online.ua*

В останні роки пауерліфтинг придбав колосальну популярність, український пауерліфтинг високо цінують на теренах Європи та світу, національна федерація пауерліфтингу України має у своїй збірній чемпіонів та рекордсменів континентального та світового рівня, переможців всесвітніх ігор.

Проводяться найрізноманітніші змагання: Всесвітні ігри, чемпіонати світу, Європи, країн, регіонів, міст, закладів вищої освіти, ДЮСШ і т.п., не тільки за сумою триборства (силове триборство: присідання, жим лежачи та тяга) але і в окремих вправах (наприклад, в жимі штанги лежачи). У змаганнях беруть участь люди різного віку: від підлітків до ветеранів, чоловіки і жінки, а також люди з порушеннями в стані здоров'я (з 1964 пауерліфтинг включений в програму Параолімпійських Ігор як «важка атлетика», а з 1992 року як пауерліфтинг. Кількість країн-учасниць – понад 100, в Параолімпійських Іграх 2000 року вперше брали участь і жінки, вид параолімпійських ігор з пауерліфтингу – жим лежачи).

Пауерліфтинг в силу своєї доступності є одним з ефективних засобів розвитку фізичних якостей і зміцнення здоров'я тих що займаються. Однак науково-методичне забезпечення навчально-тренувального процесу знаходиться на стадії розробки. Недостатньо об'єктивні інструментальні дані про біомеханічні структури змагальних вправ чи не обґрунтована структура і взаємозв'язок між фізичними якостями, які забезпечують результативність змагальної діяльності. Недостатньо науково-

обґрунтованих розробок засобів і методів, що використовуються в тренувальному процесі початківців-пауерліфтерів [1, С. 186-189; 3, С.31-36].

На початковому етапі багато атлетів часто переоцінюють свої можливості, на кожному тренуванні вони намагаються підняти максимальну вагу, що може привести до випадків травматизму. Важливо не допустити цього, тренерові необхідно вести постійний контроль над дозуванням та інтенсивністю тренувальних вправ. Також тренер-викладач завжди повинен пам'ятати, що під час розучування техніки виконання класичних (змагальних) вправ, головне значення має не вага штанги, а кількість повторень у підході. При виконанні вправ зі штангою не можна допускати великих напруг. Розучувати техніку корисно зі снарядом малої та середньої ваги. У міру освоєння вправи й поліпшення загального фізичного стану спортсмена вага штанги поступово збільшується. При навчанні новаків, обов'язково треба застосовувати підводящі вправи, які за координацією близькі до окремих частин тієї вправи яку вивчають, але значно простіше його [2, С. 129-130].

Перші два тижні в плані тренувань бажане включати тільки одне із класичних вправ. Інші вправи можуть бути підводящими або на розвиток загальної фізичної підготовки. На початковому етапі вправи із загальної фізичної підготовки будуть превалювати над вправами спеціальної підготовки із співвідношенням 70:30 % [5, С. 61].

Наприкінці місяця доцільно проводити змагання серед новаків відділення пауерліфтингу ДЮСШ на кращу техніку класичних вправ. І не обов'язково робити всі три вправи строго в змагальному порядку за одне тренування: присідання, жим, тяга станова. Ці змагання допомагають тренерів виявити ефективність навчання, виявляють помилки у виконанні техніки вправ, що дозволяє вчасно внести корективи в методику навчання й додатково включити вправи, що впливають на виправлення помилок.

Для атлетів початкового рівня оптимально проводити тренувальні заняття три рази на тиждень. Цей варіант найбільш ефективний. Обсяг навантаження виражається в кількості підйомів штанги, що на даному етапі є достатнім. У зв'язку з тим, що в цьому періоді дуже важко визначити дійсну межу новака, то плани пишуться в кілограмах від мінімальної ваги. Обов'язково треба дотримувати варіативності, як усередині тижня, так і в місячному циклі.

Важливою умовою здійснення навчально-тренувального процесу з пауерліфтингу в ДЮСШ є дотримання дидактичних принципів навчання: свідомості та активності; наочності; доступності та індивідуалізації; систематичності та послідовності; міцності та науковості.

Головними критеріями оцінювання досягнень учнів груп початкової підготовки є комплексне оцінювання знань, техніки виконання (за сприятливих для учня умов) та нормативного показника із загальної фізичної підготовки, що здійснюється відповідно до критеріїв навчальної програми з «Пауерліфтингу для дитячо-юнацьких спортивних шкіл» для різних вагових категорій учнів ДЮСШ [4, С. 109-116; 5, С.58-65].

Результати, показані учнями ДЮСШ відділення пауерліфтингу під час визначення стану фізичної підготовленості не оцінюються, і є орієнтирами для подальшої корекції роботи учнів щодо вдосконалення рівня особистої фізичної підготовленості та дають тренеру-викладачу можливість вносити корективи щодо ефективного використання різних форм і методів навчально-тренувального процесу. У кінці кожного навчального року юні пауерліфтери складають контрольні навчальні нормативи і вимоги із ЗФП.

Аналіз наукової літератури та практичні спостереження підтвердили, що найбільш ефективний метод розвитку силових здібностей у спортсменів-початківців є повторний метод. Досліджена методика рівноцінно впливає на всі три змагальні вправи, що є важливим на початковому етапі спортивних тренувань у пауерліфтингу. Таким чином, головним завданням при написанні місячного плану для групи початкової підготовки з пауерліфтингу в ДЮСШ є навчання техніки класичних вправ, а також поліпшення загальної фізичної підготовки [3, С.31-36].

Список використаних джерел

1. Літус Р.І. Впровадження варіативного модуля «пауерліфтинг» на уроках фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. Залучення учнів до здорового способу життя та популяризація варіативних модулів навчальної програми з фізичної культури через всеукраїнський проект «JuniorZ»: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (15-16 квітня 2019 р., м. Луцьк) / уклад.: О.Ю. Дикий. Луцьк: Волинський ІІПО, 2019. – С. 186-189.

2. Літус Р.І. Методика підготовки силових здібностей на початковому етапі у пауерліфтингу. Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей X Міжнародної конференції, 24-25 травня 2017 року [Електронний ресурс]. – К., 2017, С. 129-130

3. Літус Р.І. Методика розвитку силових здібностей у спортсменів початківців у пауерліфтингу / Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія №15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт/» 36. наукових праць / за ред. Г.М. Арзютова. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – Випуск 5 (30) 13. – С.31-36.

4. Літус Р.І. Навчальна програма з фізичної культури профільного рівня для 10-11 класів, вид фізкультурної діяльності модуль «пауерліфтинг». Молодий вчений. 2017. №5, С. 109-116.

5. Пауерліфтинг: навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл. Упор. та гол. ред. І.О. Капко. К. : Республіканський науково-методичний кабінет Державної служби молоді та спорту України вид-во, 2013. 98 с.

ВІЙСЬКОВО-ПРИКЛАДНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ВАЖЛИВИХ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВІЙСЬКОВОГО

Юрченко Віталій Валентинович,

*начальник КЗО «Криворізький ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою»
Дніпропетровської обласної ради», вчитель фізичної культури
вищої категорії, «учитель-методист»*

В Україні існує багато ліцеїв (близько 18), які мають статус військових. Ліцеї існують, а от єдиної системи військово-прикладної фізичної підготовки (далі ВПФП) вихованців військових ліцеїв до цього дня не існує, що призводить до висунення неоднакових вимог до фізичної підготовки випускників у різних ліцеях.

Військово-прикладна фізична підготовка – це спеціалізований процес фізичного виховання, який виконується з врахуванням специфічних особливостей і вимог даної військової професії.

За останній період роль такої підготовки в системі військового виховання значно виросла. Це пояснюється тими якісно новими вимогами, які ставить армія до офіцера в сучасних умовах значного наукового та технічного прогресу у військовій сфері.

Сучасна армія поповнюється найновішою технікою та обладнанням, в ній з'являється цілий ряд нових професій, нових особливостей військової діяльності. Технічний прогрес ставить все більш високі вимоги до якості загальноосвітньої, спеціальної (по конкретному військовому фаху) і звичайно фізичної підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України.

Все це зумовлює високі вимоги до нервово-психічного стану офіцерів (особливо до механізмів координації рухів, дії рухового, зорового, вестибулярного та інших аналізаторів).

Разом з тим існує багато військових професій, для яких успішне виконання різних операцій неможливе без високого розвитку сили, витривалості та інших фізичних якостей. До таких професій належать професії військового інженера, льотчика, лікаря, будівельника і т. п.

Численні види військових професій пов'язані з діями на організм людини різних зовнішніх несприятливих умов (висока температура зовнішнього середовища, прискорення, вібрація, довготривале перебування в одноманітній робочій позі і т. п.).

У досить специфічних умовах іде трудова діяльність військових будівельників по монтажу та будівництву ліній електропередач, контактних електричних мереж. Більшість операцій вони виконують на височині з обмеженою площиною опори. Тому цим військовим потрібен постійний контроль за положенням власного тіла в просторі.

Височина – значний фізіологічний та психологічний подразник. Перебування людини на значній височині з обмеженою площиною опори може стати причиною емоційної напруги (боязнь височини), особливо у молодих людей з невеликим будівельним стажем і у тих, які не пройшли спеціальної фізичної підготовки з професії.

Таким чином, військові професії розрізняються за психофізіологічними характеристиками та умовами праці. Саме це потребує різних вимог до фізичної підготовленості військового офіцера.

З метою підвищення ефективності ВПФП в ліцеї створено і відпрацьовано систему ВПФП ліцеїстів.

Формування професійно важливих якостей особистості офіцера в процесі ВПФП – це формування їх по завчасно збудованій моделі за допомогою методів, прийомів та засобів специфічних для фізичного виховання. Воно повинно вестись по чітко обґрунтованій програмі, носити характер розвитку особистості. Це говорить про те, що до того, як приступити до формування професійно

важливих якостей особистості, треба визначити, які саме якості необхідно розвивати у неї, з якого і по який рівень.

На жаль, стан здоров'я ліцеїстів при ВПФП в загально прийнятих навчальних програмах не враховується тому, що всі вони розраховані на 100% здоров'я юнаків.

Розвиток професійно потрібних якостей ліцеїстів у Криворізькому міському ліцеї-інтернаті з посиленою військово-фізичною підготовкою здійснюється за допомогою тренувань, спортивних змагань, ігор і т. ін. З врахуванням індивідуальних особливостей особистості (віку, фізичної та психологічної підготовленості, спортивних інтересів, типологічних якостей нервової системи), які виявляються через психологічне діагностування, бесіди, проведення заліку з фізичної культури під час вступу абітурієнтів до закладу, а в подальшому через спостереження за розвитком учнів, бесіди з їх батьками, вчителями, лікарем та психологом.

Для кожного учня розробляється індивідуальна програма з ВПФП.

Багато особистісних фізичних та психічних здібностей юнаків розвиваються шляхом тренування.

Найкращим засобом виховання загальної витривалості є довготривалий кросовий біг, плавання, ходьба, туристичні походи, пересування на лижах, біг на ковзанах, довготривала гра в баскетбол, боротьба.

Формування загальної витривалості передбачає значний об'єм роботи, як під час одного тренувального заняття, так і протягом річного циклу. В вихованні загальної витривалості (ЗВ) використовуються методи виконання неперервної, повторної та перемінної вправи.

На початкових етапах виховання загальної витривалості у ліцеїстів застосовується рівномірна неперервна вправа.

Для розвитку здатності дозувати різноманітні за обсягом силові напруження використовуються фізичні вправи з диференційованим проявленням м'язових зусиль. Найбільш ефективні основні і спеціальні фізичні та ігрові вправи з ігрових видів з м'ячем.

Для формування статичної витривалості використовуються динамічні вправи, спеціальні динамічні вправи, спрямовані переважно на розвиток м'язів, які відчують найбільше статичне навантаження в процесі професійної діяльності офіцера, статичні навантаження.

Для розвитку простої рухової реакції в процесі фізичного виховання ефективним прийомом є повторне, швидке виконання різних завдань: біг з низького та високого старту по свистку, під постріл, різні рухливі та спортивні ігри, виконання різних завдань по зоровому та слуховому сигналам.

Ефективними засобами розвитку рухової реакції є легкоатлетичні естафети з нерухомих об'єктом, вправи зі скалкою, ловля м'яча на місці і в русі, рухливі ігри (лапта, теніс, настільний теніс).

Реакції розрізнення, переключення, слідування формуються в процесі довготривалого тренування за допомогою спеціальних вправ. При цьому використовується принцип поступового ускладнення обстановки, в якій проявляються усі види реакції.

Найбільш ефективно швидкість розвивається шляхом повторного виконання вправ з підпороговою, пороговою та надпороговою швидкістю, а також за рахунок повторного швидкого виконання вправ в ускладнених умовах.

Розвиток спритності полягає в оволодінні координаційно складними руховими діями і вміннями перебудувати рухову діяльність у співвідношенні з вимогами миттєвої зміни ситуації.

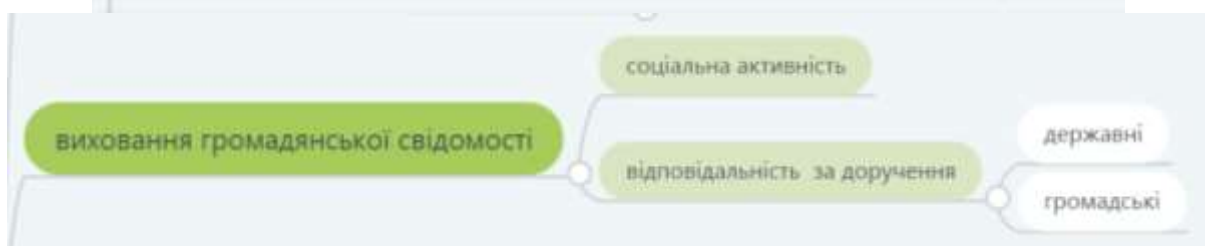
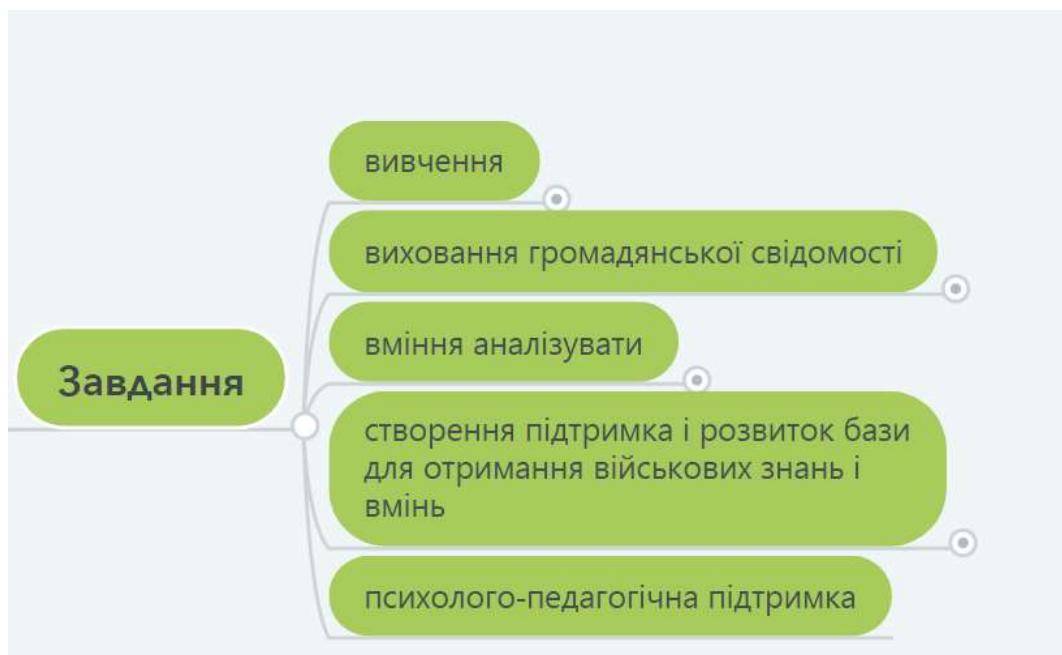
Основний шлях формування спритності – оволодіння новими різнобічними руховими навичками і вміннями. Тому використовуються вправи, які є в певному ступені новими. Для розвитку окремих видів спритності (спритності пальців рук, загальної спритності) використовують вправи, які потребують участі співвідносних м'язових груп.

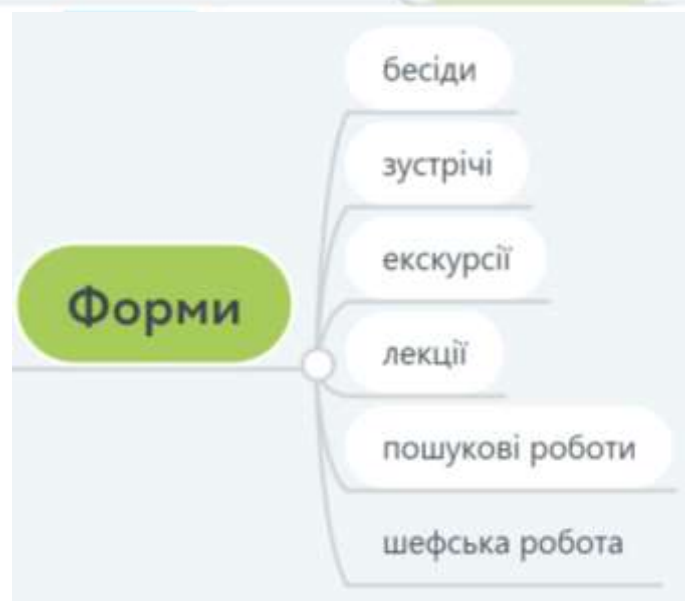
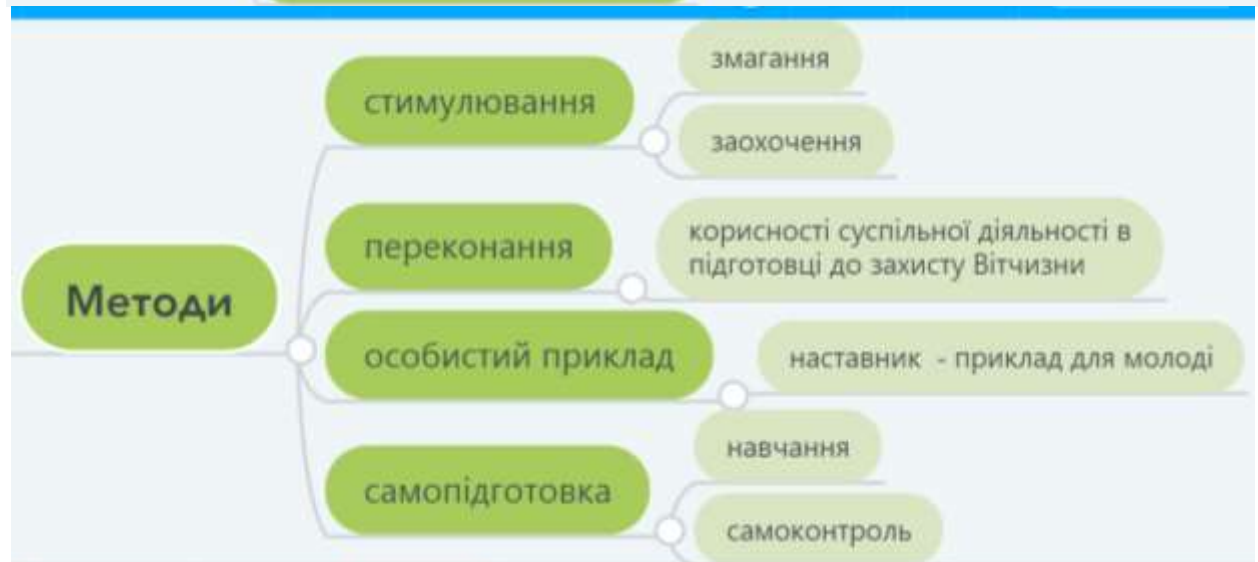
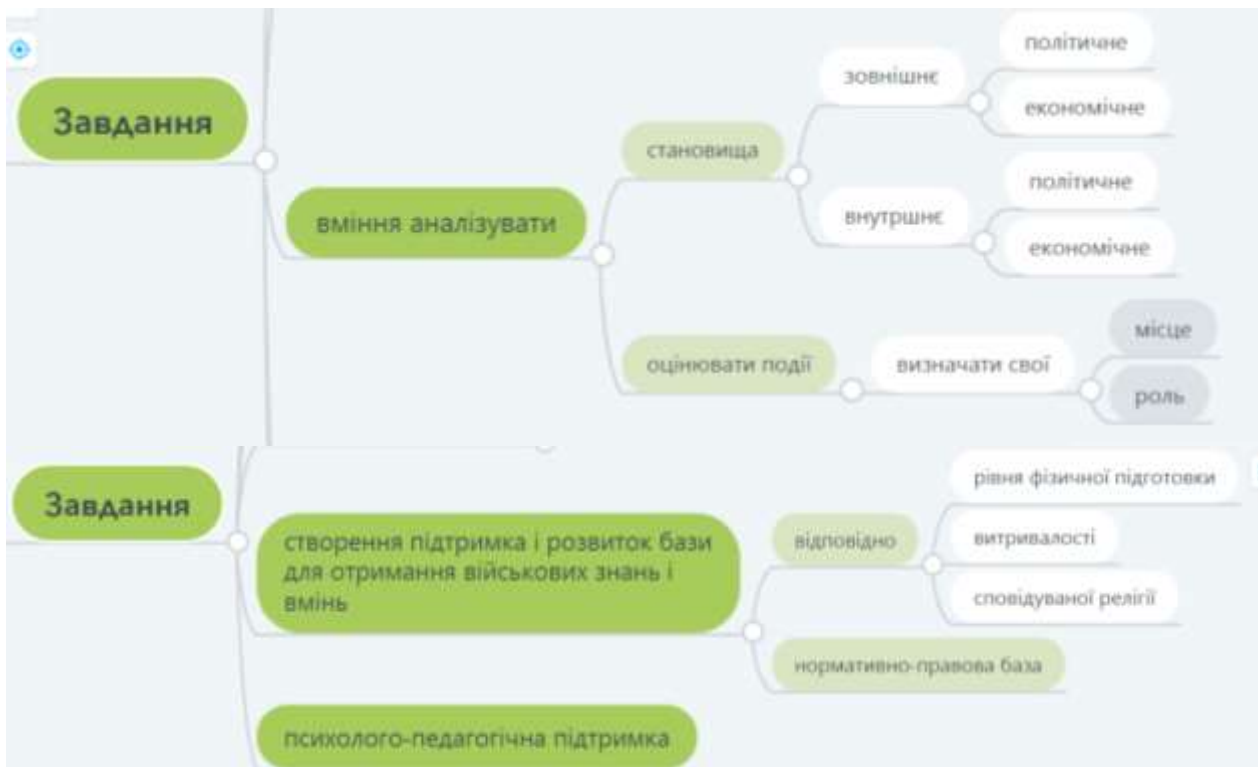
Для розвитку гнучкості (рухливості в суглобах) використовуються фізичні вправи зі збільшеною амплітудою рухів (вправи на розтягування) їх виконують серіями до появи відчуття легкого болю, який є сигналом для припинення роботи. Амплітуда рухів збільшується від серії до серії. Для більшого ефекту вправи для розвитку гнучкості треба використовувати два - три рази на день.

Розвиток рівноваги (здатність до зберігання стійкого положення тіла в умовах різновидних рухів і поз) здійснюється двома шляхами: за рахунок спеціальних вправ на рівновагу в більш ускладнених умовах, і окремого вдосконалення аналізаторів, які забезпечують зберігання рівноваги (вестибулярного і рухового).

Спеціальні вправи на рівновагу і покращення функцій вестибулярного аналізатора – напівкружних каналів і отолітового органу – забезпечують також високу вестибулярну стійкість

Формування стійкості до несприятливих метеорологічних факторів навколишнього середовища досягається трьома шляхами: за рахунок загартовування організму неспецифічними і

Можливості інтелектуальних карт (MindMeister)

структура

зв'язки

візуалізація

розміри

+

-

додаткові можливості

іконки

зображення

1

відео

примітки

коментарі

посилання

2

файли

завдання

додаткові можливості

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ: НОВІТНІ «ЛАЙФХАКИ» КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

*Шаповалова Вікторія Валеріївна,
учитель вищої категорії, учитель-методист,
заступник директора з виховної роботи
Миргородської ЗОШ І-ІІІ ст. №3*

Одним із найважливіших і найефективніших чинників модернізації освітнього процесу ХХІ ст. є, безперечно, візуалізація [6].

Візуалізація (від лат. *visualis* – зоровий) – унаочнення, створення умов для візуального спостереження. Це потужний і справді дієвий «місток», який поєднує два людських світи – зовнішній і внутрішній.

Цей процес, безперечно, зараз на часі в освіті, адже:

- 90% інформації передається за допомогою візуальних каналів;
- з'явилися різноманітні інновації у царині розробки засобів обміну інформації, основою яких є зорове сприйняття і візуальне мислення;
- періодично виникає потреба певним чином «спакувати» великий об'єм інформації лаконічно, компактно і логічно [1].

Якими ж новітніми «лайфхаками» може скористатися класний керівник, аби урізноманітнити й осучаснити виховний процес?

Інфографіка – графічна візуальна подача даних, знань тощо, завдання якої – швидке і чітке відображення комплексної інформації. Фундаментом для використання інфографіки в освіті слугує принцип наочності, розроблений ще Я.Коменським, І. Песталоцці, К.Ушинським [4].

Фут-квест – це квест, що відбувається на значній території (R- 500-700м), де учні рухаються за певними напрямками по точках(зокрема – і за QR-кодом). На точках-«маркерах» їх чекають завдання, які необхідно виконати, після чого учасники отримують бали і продовжують рух [8].

Віртуальна екскурсія – віртуальне відображення реально існуючих об'єктів із метою створення умов для самостійного спостереження, збору необхідних фактів тощо. Залежно від спрямованості така форма роботи формує естетичний смак, проектує історичну орієнтацію, розвиває дослідницькі навички тощо [5].

Форум-театр – створення вистав на основі персонального досвіду конкретної людини і її світогляду. Мета вистав форум-театру: ініціювати відвертий діалог, запропонувати різні варіанти вирішення складних ситуацій, активувати життєвий і творчий потенціал. До речі, форум-театр не вирішує проблем, а шукає шляхи рішення; не лікує душу, але дає можливість звільнити її від певної тривоги чи тягаря... [7]

Косплей (від англ. *costume play* – «костюмована гра») – різновид молодіжної субкультури, один із видів перформансу, який полягає у відображенні в режимі реального часу певних відомих персонажів чи ідей, за допомогою костюму та характерних аксесуарів. Використання такої форми роботи є доречним зокрема під час проведення предметних тижнів [2].

Класні керівники мають постійно здійснювати роботу щодо впровадження в освітній процес новітніх технологій, зокрема із метою підвищення ефективності виховного процесу використовувати різноманітні інноваційні засоби візуалізації інформації. При цьому не завжди потрібно мати під рукою величезний арсенал технічних засобів... [3]

Список літератури

1. Безуглий Д. Візуалізація як сучасна стратегія навчання [Електронний ресурс] / Дмитро Безуглий // Науковий журнал "Фізико-математична освіта". – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/vizualizatsiya-yak-suchasna-strategiya-navchannya>.
2. Мельничук В. Гра, що стає життям: хто такі українські косплеєри [Електронний ресурс] / Віра Мельничук. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://life.pravda.com.ua/culture/2017/01/20/222189/>.
3. Несенюк О. Застосування засобів візуалізації навчального матеріалу на уроках української мови та літератури [Електронний ресурс] / Ольга Несенюк. – 2018. – Режим доступу до ресурсу:

[https://www.ztkolegium.org.ua/zastosuvannya-zasobiv-vizualizaczii-navchalnogo-materialu-na-urokax-ukrainskoi-movy-ta-literatury-\(vlasni-metodychni-znaxidky\)/](https://www.ztkolegium.org.ua/zastosuvannya-zasobiv-vizualizaczii-navchalnogo-materialu-na-urokax-ukrainskoi-movy-ta-literatury-(vlasni-metodychni-znaxidky)/).

4. Панченко Л. Використання інфографіки в освіті [Електронний ресурс] / Л. Панченко, М. Разорьонова. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://www.cuspu.edu.ua/images/conf-2016-10/s5/%D0%9F%D0%B0%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%A0%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D1%80%D1%8C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf.

5. Подліняєва О. Віртуальна екскурсія у роботі вчителя [Електронний ресурс] / Оксана Подліняєва. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://spec.vntu.edu.ua/conf/pdf/conf_402-415.pdf.

6. Трубочева С. Мультимедійна візуалізація у реалізації метапредметних технологій профільного навчання [Електронний ресурс] / С. Трубочева, О. Черноус // 2017_ДТіП Випуск_1 06. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/pdf/84274266.pdf>.

7. Форум-театр [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://gender-ua.org/forma-diyalnosti/forum-teatr>.

8. Шабанова Л. <https://vseosvita.ua/library/fut-kvest-moe-tvoe-nase-55932.html> [Електронний ресурс] / Лілія Шабанова. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://vseosvita.ua/library/fut-kvest-moe-tvoe-nase-55932.html>.

ОЗДОРОВЧА СПРЯМОВАНІСТЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Л. М. Ващук¹, О.Б. Рода², Н.А. Деделіук³, В.У. Кренделева⁴

1. доцент кафедри фітнесу та циклічних видів спорту, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна,

vaschuk.liuda@eenu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3030-1440>

2. доцент кафедри теорії фізичного виховання та рекреації, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна,

roda.olha@eenu.edu.ua

3. доцент кафедри теорії фізичного виховання та рекреації, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна,

dedeliuk.nina@eenu.edu.ua

4. старший викладач кафедри фітнесу та циклічних видів спорту, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна,

krendeleva.venera@univer.lutsk.ua

Вступ. Інтенсифікація навчального процесу, активізація самостійної роботи, збільшення психічних навантажень у закладах освіти поставили питання про широке впровадження в повсякденне життя школярів фізичної культури і спорту. Доведено, що систематичні заняття фізичними вправами підвищують стан фізичної підготовленості, психічну стійкість до емоційних стресів, підтримують розумову працездатність на оптимальному рівні, сприяють підвищенню успішності учнів. Тому, саме фізичне виховання, як невід'ємна складова навчального процесу, спрямоване на підвищення працездатності, зміцнення та збереження здоров'я дітей.

Проблема оптимізації фізичної культури в школі перебуває у центрі уваги наукової громадськості. Сучасні наукові та офіційні статистичні дані свідчать про підвищення рівня захворюваності, погіршення фізичного та нервово-психічного розвитку, зниження рівня фізичної підготовленості школярів нашої країни (МОЗ України). Діагностика рівня здоров'я це перший крок до профілактики захворювання та підтримки оздоровлення населення [6]. Здоров'я нації визначається насамперед станом здоров'я її дітей. Дані численних досліджень показують, що джерело виникнення відмінностей у здоров'ї дорослих треба шукати в їхньому дитинстві [7].

На даний час існує ряд методичних підходів до визначення показників рівня соматичного здоров'я людини.

Збереженню, формуванню здоров'я дітей, впровадженню нових технологій у фізичне виховання молоді присвячено багато наукових праць. Особливу увагу в дослідженні ми приділяємо публікаціям, що присвячені диференційному підходу у фізичному вихованні, розподіл на спеціальні медичні групи, збереженню та формуванню здоров'я дітей (Апанасенко, 2006; Арефєєва, 1999; Дубограй, 1995; Завацького, 1995; Круцевич, 1996-2006 та ін.).

Як показує практика, проблеми, що виникли на сучасному етапі, не можливо розв'язати в

межах традиційних підходів до освіти та оздоровлення.

Були розроблені програми позаурочної шкільної форми фізкультурно-оздоровчої роботи, які орієнтовані на максимальний рівень задоволення потреб та інтересів старшокласників, формування в них свідомої потреби для занять фізичними вправами, вести здоровий спосіб життя, ставитися до здоров'я як до особистісно-соціальної цінності [3;6].

Метою дослідження є визначення рівня здоров'я дітей шкільного віку Луцька на протязі навчального року та створення умов для поліпшення фізичної підготовки учнів, стану їхнього здоров'я, для розкриття творчої особистості кожного учня, підвищення інтересу до уроків фізичної культури з використанням інноваційних методик.

Методи і організація дослідження: аналіз та узагальнення статистичних даних та медичних карток, анкетування батьків, опитування учнів.

Важлива роль у навчально-виховному процесі сучасної школи відведена діяльності вчителя фізичної культури, який здатний виявляти суперечності фізичного розвитку учнів, на високому рівні розв'язувати професійні впливові ситуації. Знання чинників, які обумовлюють ефективність діяльності учня, має суттєве значення для педагога під час оцінки можливостей особистості й прогнозування його успіхів у спортивній діяльності. Тому для правильного підбору освітніх і тренувальних впливів у процесі фізичної культури, раціонального врахування їх взаємодії із соціальними, біологічними та психологічними факторами впливу на фізичний стан важливе значення має знання індивідуальних особливостей учнів.

Результати дослідження. За результатами проведених оглядів є можливість розробити заходи щодо оздоровлення школярів. В першу чергу це забезпечення учнів партами відповідного розміру, для запобігання захворювань опорно-рухового апарату. Покращення якості уроків фізичного виховання у холодний період року. Проведення фізкультпауз, профілактика міопії в класах (гімнастика для очей) тощо.

Обмеження рухової активності у досліджуваній віковій групі призвело до зниження функціональних можливостей організму. Заняття фізичною культурою позитивно впливають на всі ланки рухового апарату, перешкоджаючи розвитку дегенеративних змін пов'язаних з віком та гіподинамією [8]. Підвищується мінералізація кісткової тканини й утримання кальцію в організмі, збільшується приток лімфи до суглобних хрящів і міжхребетних дисків, що є добрим засобом профілактики остеопорозу та остеохондрозу; вдається загальмувати розвиток вікових змін фізіологічних функцій організму. Всі дані свідчать про неоцінений позитивний вплив фізичної культури на організм підлітків та покращення їх емоційно-психологічного стану [6;7].

Дані отримані при дослідженні великих контингентів людей різного віку і статі, з врахуванням фактору фізичної активності, переконують в ефективності занять фізичними вправами для профілактики захворювання і зміцнення здоров'я [8]. Важливою умовою ефективного рухового режиму учнів є дотримання раціональних норм рухової активності [8].

Роль фізичної культури у школі особливо зростає в сучасних умовах, коли напружене навчання і розвиток науки значно підвищують вимоги до фізичної підготовленості учні, їх здатності засвоювати нові знання. Систематичні заняття фізичною культурою і спортом вважаються важливим засобом зміцнення здоров'я, активного відпочинку і забезпечення працездатності [1;7].

Використання різноманітних видів фізкультурної діяльності сприяє профілактиці захворювань, підвищенню працездатності, продовженню тривалості життя; забезпечує активне творче довголіття, організацію повноцінного дозвілля, боротьбу із шкідливими звичками, створює умови пізнання власних можливостей [3; 4].

Заняття фізичними вправами не завершують свій вплив на організм тим, що допомагають людині "перемогти" нездоровий стан. Слід розглядати два типи впливу фізичної культури на організм: лікувально-профілактичний та оздоровчий. За даними фахівців [1;2;7], фізична культура поєднує багато компонентів – культуру рухової активності, загартування, дихання, харчування, масаж, використання факторів природи.

Саме ці компоненти поєднують у собі фітнес, забезпечуючи оздоровчий і профілактичний ефект оздоровчої фізичної культури, нерозривно пов'язаний з підвищенням фізичної активності посиленням функцій опорно - рухового апарату, активізацією обміну речовин [5].

Проведений аналіз опитування підлітків дозволив виділити види напрямків фітнесу, які користуються найбільшою популярністю. За результатами анкетування та особливостями фізичного розвитку старшокласників, було визначено напрямки фітнесу, що сприятимуть збільшення фізичної активності. На заняттях зі старшокласниками, особливо хлопцями, високоефективними є вправи з елементами різних видів єдиноборств. Їх значущість полягає також у сприянні різнобічному розвитку

особистості підлітків, формуванні вольових якостей, умінь та навичок, необхідних у життєдіяльності.

Напрямки фітнесу, що підвищують мотивацію до занять фізичною культурою і є популярними серед дівчат-старшокласниць, виділяються вправи оздоровчо-кондиційної спрямованості: йога, ритмічна гімнастика, аеробіка, танцювальні елементи. Позитив використання занять з елементами фітнесу, які позитивно впливають на фізичний і психоемоційний стан дівчат, полягає в тому, що ці заняття мають комплексний вплив на організм, зміцнення м'язів, розвиток рухливості суглобів, сприяння підвищенню еластичності зв'язок та сухожилів, підвищення рівня розвитку аеробних можливостей, координації рухів, сприяння підвищенню рівня фізичної підготовленості, збагачення фонду рухових навичок. Оздоровчий ефект занять полягає у впливі на організм, підвищенні обміну речовин, профілактиці захворювань серцево-судинної системи та опорно-рухового апарату, корекції постави та ін. [4].

За результатами досліджень, які проведено у чотирьох загальноосвітніх школах Луцька, виявлено, що більшість дівчат-старшокласниць віддають перевагу наступним напрямкам фітнесу, як от: аква-аеробіка (24,4%), аеробіка (15,4%), різновиди силового фітнесу (17,6%). Юнаки частіше вибирають різновиди східних єдиноборств (8,9%), спортивні ігри (29,8%) та важку атлетику(5,3%), що потребує включення цих видів у зміст програми з фізичного виховання. Як побажання, в організації в системі освіти з фізичного виховання, під час опитування, старшокласники пропонують такі напрямки фітнесу: спортивні танці(22%); аеробіка(32%); йога(18%); пілатес(14%); заняття на тренажерах(38%); східні єдиноборства(21%); аква-аеробіка(12%)тощо.

Отже, як ми бачимо, значний відсоток учнів старших класів бажають підвищити стан здоров'я шляхом використання різноманітних напрямків фітнесу в системі фізичного виховання в загальноосвітніх навчальних закладах. Анкетування старшокласників дало можливість визначити мотиваційно-ціннісні орієнтації, що сприяють зацікавленості учнів до занять фізичною культурою та спортом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасні умови життя висувають підвищенні вимоги до здоров'я підлітків, підтримання якого можливе лише за умов організації фізичної активності, шляхом використання різноманітних за спрямованістю та емоційним забарвленням фізкультурно-оздоровчих занять та фітнес-програм кардіо- та силового характеру, функціональні тренування, які, дозволяють максимально моделювати для підлітків рухову активність.

Список літератури

1. Бакіко І. В. Поєднання базової і варіативної частин програми з фізичної культури школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 "Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / Бакіко І. В. – Львів, 2007. – 20 с.
2. Безверхня Г. В. Мотивація до занять фізичною культурою і спортом школярів 5–11-х класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 "Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / Безверхня Г. В. – Львів, 2004. – 24 с.
3. Борисова Ю. Ю. Диференційований підхід у фізичному вихованні школярів на основі використання комп'ютерних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 "Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / Борисова Ю. Ю. – Д, 2009. – 20 с.
4. Ващук Л. М. Фітнес у системі мотиваційно-ціннісних орієнтацій учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів / Людмила Миколаївна Ващук. // Фізичне виховання і спорт: збірник наукових праць ВНУ ім. Лесі Українки. – 2012. – №8. – С. 49–53.
5. Ващук Л. М. Методика формування індивідуальних фітнес-програм старшокласниць у процесі самостійних занять фізичними вправами / Людмила Миколаївна Ващук. // Молодіжний науковий вісник СНУ імені Лесі Українки. – 2016. – №20. – С. 80–83.
6. Деделюк Н.А., Ковальчук Н.М., Томащук О.Г., Гнітецька Т.В., Ващук Л.М., Професійна адаптація студентів із різними типами нервової системи в умовах педагогічної практики// Деделюк Н.А, Ковальчук Н.М., Ващук Л.М., Томащук О.Г., Санюк, Савчук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. СНУ ім. Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. Я. Індіка. – Луцьк: 2019. – № 4 (48). –С. 46-51.
7. Захожий В. В. Методика формування готовності старшокласників до самостійних занять фізичними вправами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)" / Захожий В. В. – Луцьк, 2011. – 20 с.
8. [Електронний ресурс] // Canadian Society for Exercise Physiology, Handbook for Canada's physical activity guide to healthy active living, Health Canada – Режим доступу до ресурсу: <http://www.healthcanada.ca/paguide>.

РОЛЬ НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Лукіяничук Анна Олегівна,

В контексті реалій сучасності, системі формальної освіти було кинуте виклик, з яким вона не зустрічалась раніше. Заклади середньої, вищої та післядипломної освіти протягом останніх десятиліть проходять випробування. В основному це пов'язано з потребою освітнього закладу надавати більш практичні знання та такі, що можуть відразу бути застосованими в певній сфері діяльності, а не вимагати освоєння додаткових навичок та вмінь. У здобутті іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) це відіграє особливо важливу роль. Вміння спілкуватись, вести ділове листування, тощо вимагає вміння швидко адаптовуватись до навколишніх умов іншомовного середовища. І у цьому важливими складовими формування ІКК можуть стати методи та засоби неформальної та інформальної освіти. Відповідно до умов, що складаються для сучасного здобувача освіти в Україні, роль неформальної та інформальної освіти значно зростає, а також ефективно доповнює формальну освіту.

Українське законодавство передбачає можливість реалізації права на освіту шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти [1]. Перш за все, неформальна освіта відрізняється від формальної тим, що не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти. Проте вона здобувається, як правило, за освітніми програмами як і формальна, а також може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій [1]. Ніколенко Л. зазначає, що в умовах глобалізації й входження в інформаційне суспільство, новітня система освіти покликана сприяти розвитку як особи, що здобуває знання, так і саморозвитку та реалізації педагога під час освітнього процесу [6]. Коваленко М. обґрунтовує необхідність розвитку сектора неформальної освіти та гармонійного поєднання освіти різних ступенів формалізації з метою формування якісно нового рівня інтелектуального людського капіталу [5]. Сьогодні в Україні існує велика кількість можливостей здобуття неформальної освіти. Це і професійні тренінги та курси, і громадська освіта, і професійні стажування. Також, особливої актуальності в часі пандемії коронавірусу та загальнонаціонального карантину набула онлайн-освіта або МООС (massive open online courses) [3]. Так, Коваленко М. на основі дослідження тенденцій розвитку освіти в Україні та світі зазначає зростання освітніх систем, різноманітність їх змісту, форм та технологій надання освітніх послуг [5].

Для формування ІКК неформальна освіта відкриває безліч нових можливостей. Окрім традиційних матеріалів, таких як відео, презентації та спеціальна література, здобувачі освіти отримують можливість участі у діяльності інтерактивних спільнот відповідно до їхніх спеціалізованих запитів [4]. Наприклад, бізнес-англійська, німецька відповідно до міжнародної системи рівнів, чи польська для охочих навчатись або працювати закордоном. Перевагою неформальної освіти є активна участь викладачів чи менторів та постійна підтримка в процесі навчання. Також це сучасний підхід до освіти, що дозволяє не лише здобуття теоретичних знань, а і практичне опанування певної спеціальності (як, наприклад, ґрунтовне засвоєння знань з іноземної мови), отримання навичок швидкої адаптації до умов застосування здобутих вмінь та знань [2]. Водночас, неформальна освіта не може замінити формальну, якщо мова йде про формування базових знань за спеціальністю. Відповідно, залежно від віку та потреб споживачів, у процесі базового формування ІКК перевага все ж залишатиметься за формальною освітою, яка дозволить отримати системні знання. Водночас додаткового дослідження потребує питання використання неформальної освіти як повноцінної частини цілісної освітньої програми.

Інформальна освіта відрізняється високим рівнем адаптованості до потреб сучасності. Ця форма освіти передбачає самоорганізоване здобуття певних компетентностей, що може відбуватись під час повсякденної (наприклад, професійної) діяльності [1]. Вагомою перевагою інформальної освіти є можливість задовольнити індивідуальні потреби людини повною мірою за умови грамотного підходу до організації навчального процесу. Водночас методи інформальної освіти можуть бути складнішими для освоєння у зв'язку з відсутністю менторства та структурованості (у порівнянні з підходами формальної та неформальної освіти). Самойленко О. відзначає, що у контексті трансформаційних змін сучасної системи освіти інформальна освіта стає одним зі стрижневих чинників особистісного та професійного розвитку дорослого [8]. Згідно з дослідженням автора, інформальна освіта сьогодні є і діяльністю, і її результатами, і процесом, і життєвим досвідом. Самостійна пізнавальна діяльність є цінною в процесі формування ІКК.

Саме більш креативний та менш структурований підхід дає можливість людині навчитись

швидше адаптуватись до умов іншомовного середовища та орієнтуватись у ньому. Практично це може бути і перегляд фільмів, і читання художніх книг, і пошук інформації іноземною мовою (для особистих чи професійних потреб), і спілкування з іноземцями, участь в онлайн та офлайн заходах, тощо. Відповідно, інформальна освіта має високий потенціал для задоволення також культурної чи соціальної складової вивчення іноземної мови [7]. До недоліків інформальної освіти у процесі формування ІКК можна віднести неструктурованість і неможливість застосування на початкових рівнях знань. Для успішного використання методів інформальної освіти більш доцільним буде її застосування як додаткового джерела знань, а не основного. Безперечно, варто продовжувати дослідження у даному напрямку та визначити повноту можливостей інформальної освіти в освітньому процесі, а саме її роль при формуванні іншомовної комунікативної компетентності. Ніколенко Л. зазначає, що метою цього процесу має бути особистість, що розвивається, готується до діяльності, формує пізнавальні запити, може самостійно планувати та реалізовувати поставлені цілі [6].

Беручи до уваги виклики сучасності, основним з яких для системи формальної освіти стала неможливість присутності на аудиторних заняттях великої кількості людей, а також невідповідність системи перевести весь навчальний процес в онлайн-середовище, методи неформальної та інформальної освіти набули особливої актуальності. В той час коли формальна освіта має у своєму арсеналі системний підхід, неформальна та інформальна освіта виявились більш адаптованими до умов, що швидко змінюються. Відповідно до реформи освіти в Україні, передбачається, що найбільш актуальним та ефективним способом здобуття кваліфікації та практичних навичок у певній галузі є поєднання методів усіх форм освіти. У процесі формування ІКК, методи неформальної та інформальної освіти вже широко застосовуються в Україні та світі. Рівночасно відкритими для дослідження залишаються питання науково-методичного супроводу усіх форм освіти в комплексі та орієнтація на задоволення потреб споживачів. У процесі формування іншомовної комунікативної компетентності ключовим є поєднання системного підходу і визнання освітньої кваліфікації з практичним застосуванням здобутих знань та вмінь. Тому на сьогодні неформальна та інформальна освіта відіграють важливу роль та можуть вважатись невіддільними складовими комплексного підходу до освіти у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності.

Список літератури

1. Закон України „Про освіту”. Відомості Верховної ради України. 2019. №2657-VIII. 2661 – VIII. 2704 – VIII. 2745 – VIII. 392 – IX. 463 – IX. 540 – IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Аніщенко О. Неформальна освіта дорослих – освітній тренд XXI століття / Аніщенко О., Лук’янова Л., Прийма С. // Рідна школа. – 2017. – № 11, 12. – С. 3-7.
3. Бахрушин В. Неформальна та інформальна освіта: навіщо вони нам потрібні? [Електронний ресурс]. Освітня політика: Портал громадських експертів. – 2016. – Режим доступу: <http://education-ua.org/ru/articles/872-neformalna-ta-informalna-osvita-navishcho-voni-nam-potribni> (дата звернення 20.05.2020 р.). – Назва з екрана.
4. Ідеї, натхнення, рішення: посібник для тренерів неформальної освіти / упоряд.: Н. Трамбовецька Н. – Київ, 2015. – 71 с.
5. Коваленко М. О. Державне регулювання розвитку неформальної освіти в Україні : дис. ... кандидата економічних наук : 08.00.03 / Коваленко Маргарита Олександрівна. – Запоріжжя, 2017. – 204 с.
6. Ніколенко Л. Т. Професійний розвиток педагогів у формальній, неформальній та інформальній освіті дорослих: історико-педагогічний аспект / Ніколенко Л. Т. // Імідж сучасного педагога. – 2016. – №4 (163). – С. 25-27.
7. Преснер Р. Форми освіти дорослих у системі післядипломного навчання / Руслана Преснер // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2016. – №15. – С. 408-413.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ МАТЕМАТИКИ

*Пономаренко Юлія Вікторівна,
заступник директора з навчально – виховної роботи
Харківської гімназії № 152
вчитель математики вищої категорії, вчитель - методист*

Сучасна школа покликана забезпечити досягнення таких освітніх результатів, які б відповідали цілям розвитку особистості й сучасним вимогам суспільства. Поняття “компетентність” у соціально-педагогічному аспекті трактують як здатність індивіда ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних стосунків. Хоч поняття “компетентність” є інтегративним поняття, все ж воно визначає не стільки сукупність елементів тієї чи іншої компетентності, скільки зв’язок між ними. Ми вважаємо, що всі вони є складовими життєвої компетентності особистості, яка і визначає її життєву позицію.

Впровадження компетентнісного підходу в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів дає змогу вирішити проблему, що є типовою для систем освіти країн близького зарубіжжя, коли учнівська молодь, опановує значний обсяг теоретичних знань, але відчуває суттєві труднощі в діяльності, що потребує застосування цих знань для вирішення конкретних життєвих завдань або проблемних ситуацій. Саме тому його впровадження в освітню практику розглядають як найважливішу передумову розбудови в Україні постіндустріального суспільства [1].

Компетентнісний підхід має виражену практичну спрямованість, враховує життєві потреби особистості, покликаний подолати прірву між освітою й життям.

Підготовка компетентного випускника – головний результат, критерій ефективності освітньої діяльності навчального закладу, його впливу на соціальне життя.

*Якщо ви хочете,
щоб педагогічна праця давала вчителю радість,
щоб повсякденне проведення уроків не перетворилося на нудну,
одноманітну повинність, ведіть кожного вчителя
на щасливу стежку дослідника.
Урок – дзеркало загальної педагогічної
культури вчителя, мірило його інтелектуального багатства,
показник його світогляду, ерудиції.
До хорошого уроку вчитель готується все життя.*

В. Сухомлинський

Тому сьогодні постає питання організації навчального процесу з точки зору компетентнісного підходу, а отже, й проблема компетентнісного підходу до управління процесом навчання є надзвичайно актуальною.

Визначено ключові компетентності, які мають бути сформовані в процесі освітньої діяльності в навчальному закладі: *громадянська, загальнокультурна, здоров’язбережувальна, інформаційно-комунікаційна, комунікативна, міжпредметна естетична, міжпредметна, предметна (галузева), предметна мистецька, проектно-технологічна, соціальна.*

За експертними прогнозами, у 2020 році найбільш затребуваними на ринку праці будуть:

- ✓ вміння навчатися впродовж життя;
- ✓ критично мислити;
- ✓ ставити цілі та досягати їх;
- ✓ працювати в команді;
- ✓ спілкуватися в багатокультурному середовищі.

Мета сучасної школи:

ПЕРЕТВОРИТЬ УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ НА ВАЖІЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ РІВНОСТІ ТА ЗГУРТОВАНOSTІ, ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ

Світогляд закладається саме в середній школі. Тут формується особистість, її громадянська позиція та професійні якості [2]. Тут вирішується, чи людина захоче і чи зможе навчатися впродовж життя.

17 січня 2018 року схвалено оновлену редакцію ключових компетентностей (Рис. 1) для навчання впродовж життя - [рекомендація 2018/0008 \(NLE\) Європейського](#) [7] Парламенту та Ради (ЄС)

Рисунок 1 - Ключові компетентності

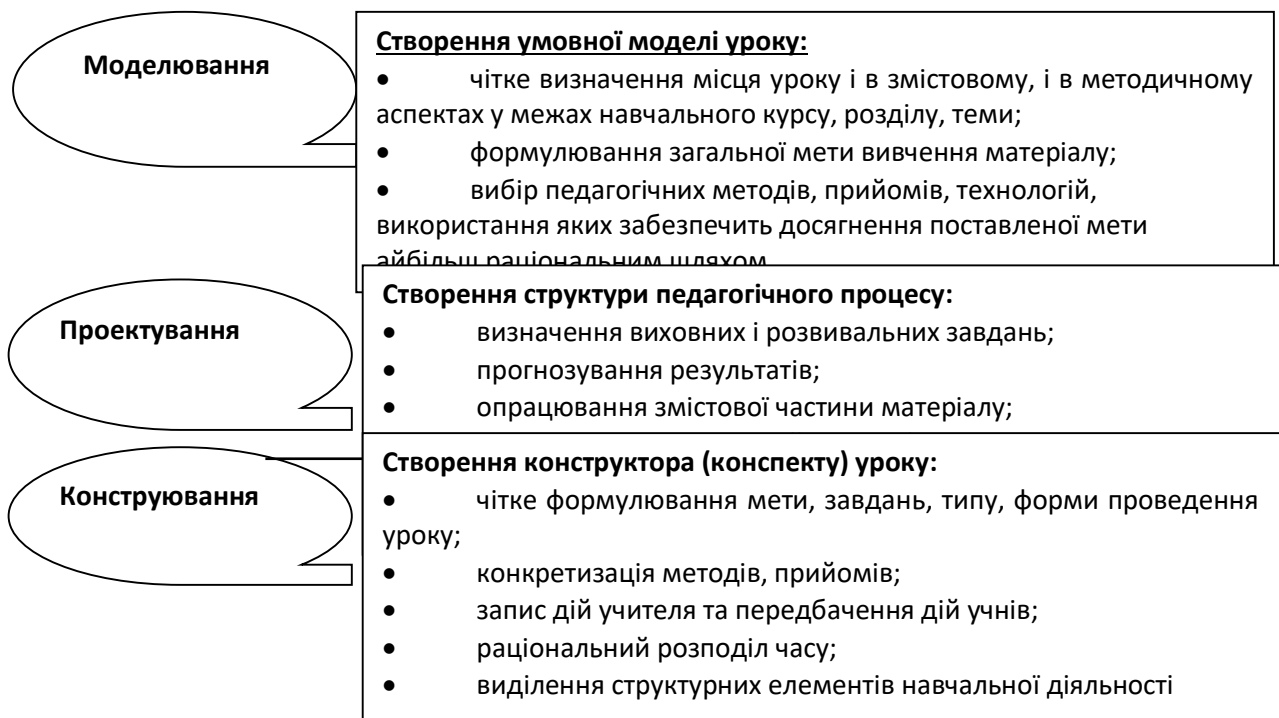
Набуття компетенцій відбувається поступово в процесі навчання, рівень компетентності учня на різних етапах навчання буде різним. Таке бачення свідчить про рівневий характер компетентнісного підходу в навчанні, про доцільність визначення певних послідовних рівнів у формуванні компетентності учнів. Отримання позитивного кінцевого результату в навчанні передбачає періодичний контроль за його досягненням на певних етапах цього процесу.

ОСНОВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ - УРОК.

Сучасний урок, зорієнтований на реалізацію компетентнісного підходу в навчанні, має вирішувати ряд завдань [4]. Це зокрема:

- * підвищення рівня мотивації учнів;
- * використання суб'єктивного досвіду набутого учнями;
- * ефективне та творче застосування набутих знань та досвіду на практиці;
- * формування у учнів навичок отримувати, осмислювати та використовувати інформацію з різних джерел;
- * здійснення організаційної чіткості та оптимізації кожного уроку;
- * підвищення рівня самоосвітньої та творчої активності учнів;
- * створення умов для інтенсифікації навчально-виховного процесу;
- * наявність контролю, самоконтролю та взаємоконтролю за процесом навчання;
- * формування моральних цінностей особистості;
- * розвиток соціальних та комунікативних здібностей учнів;
- * створення ситуації успіху [3].

Підготувати і провести такий урок нелегко, Потрібно відповідально ставитися до своїх обов'язків, але найбільше – вийти на сучасний рівень педагогічного мислення. Реалізація прагнення провести завтрашній урок краще за сьогоднішній розпочинається з його підготовки. Учителю має володіти добре розвиненими навичками (Рис.2) моделювання, проектування, конструювання уроку:

Однією із можливостей реалізації **компетентнісного підходу в навчанні** є використання міжпредметних зв'язків [6]. Якщо розвинути ідеї міжпредметних зв'язків фізики та математики до рівня математизації знань учнів, тоді:

- вдасться підвищити ефективність навчання фізики у середній школі взагалі;
- підвищити загальну культуру розумової діяльності;
- ефективніше організувати самостійну роботу учнів з розв'язування фізичних задач, обробки результатів експерименту, аналізу різних формул та рівнянь з погляду їхньої варіативності і реалізації.

Міжпредметні зв'язки - це дидактична категорія, яка відображається у взаємозв'язаному і взаємообумовленому вивченні навчальних предметів у школі. Вони забезпечують:

- узгоджене в часі вивчення різних навчальних дисциплін з метою їх взаємної підтримки;
- обґрунтовану послідовність у формуванні понять;
- єдність вимог до знань, умінь і навичок;
- використання при вивченні окремого предмету знань, одержаних при вивченні інших предметів;
- ліквідацію невиправданого дублювання в змісті навчальних предметів;
- показ спільності методів, які застосовуються в різних дисциплінах (генералізація знань);
- розкриття взаємозв'язку природних явищ, показ єдності світу;
- підготовку учнів до оволодіння сучасними технологіями.

Шляхи здійснення міжпредметних зв'язків:

- використання знань, одержаних при вивченні інших дисциплін;
- виконання комплексних експериментальних робіт;
- проведення комплексних екскурсій;
- узагальнююче повторення.

1. Тіло кинуто під кутом 60° до горизонту із швидкістю 20м/с. Визначити швидкість тіла через 2с, а також модуль його переміщення за цей інтервал часу.

Розв'язання:

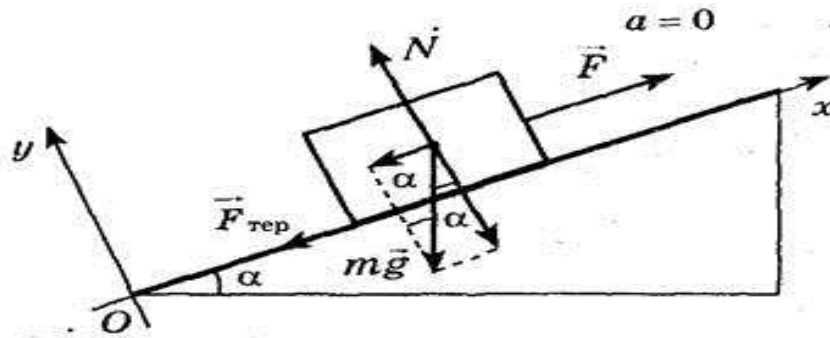

Рис. 6

$$\vec{F}_{\text{тер}} + \vec{F} + \vec{N} + m\vec{g} = 0$$

Спроектуємо сили на відповідні координатні осі:

$$\text{вісь } Ox: -F_{\text{тер}} + F - mg \sin \alpha = 0;$$

$$\text{вісь } Oy: N - mg \cos \alpha = 0, \quad F_{\text{тер}} = \mu N, \quad N = mg \cos \alpha,$$

$$-\mu mg \cos \alpha + F - mg \sin \alpha = 0, \quad F = mg(\mu \cos \alpha + \sin \alpha),$$

$$[F] = \text{кг} \cdot \frac{\text{М}}{\text{с}^2} = \text{Н}, \quad F = 5000 \cdot 10(0,7 \cdot 0,9 + 0,5) \approx 56\,500 \text{ (Н)}.$$

Відповідь: $F = 56,5 \text{ Н}$.

Рисунок 3 - Пояснення до задачі 1

З рисунка 3 видно: $\vartheta_{0x} = \vartheta_0 \cos \alpha, a_x = 0, a_y = -g, S_x = l, S_y = h, \vartheta_x = \vartheta_{0x}$

$$\vartheta_x = \vartheta_0 \cos \alpha, \quad \vartheta_y = \vartheta_0 \sin \alpha - gt, \quad l = \vartheta_0 t \cos \alpha, \quad h = \vartheta_0 t \sin \alpha - \frac{gt^2}{2}$$

Швидкість ϑ і модуль переміщення визначимо за теоремою Піфагора:

$$\vartheta = \sqrt{\vartheta_x^2 + \vartheta_y^2} = \sqrt{(\vartheta_0 \cos \alpha)^2 + (\vartheta_0 \sin \alpha - gt)^2}$$

$$S = \sqrt{l^2 + h^2} = \sqrt{(\vartheta_0 t \cos \alpha)^2 + (\vartheta_0 t \sin \alpha - \frac{gt^2}{2})^2}$$

$$\vartheta = \sqrt{(20 \cdot 0,5)^2 + (20 \cdot 0,866 - 9,8 \cdot 2)^2} = 10,2 \text{ (м/с)}$$

$$S = \sqrt{(20 \cdot 2 \cdot 0,5)^2 + (20 \cdot 2 \cdot 0,866 - \frac{9,8 \cdot 2^2}{2})^2} = 25 \text{ м}$$

Відповідь: $S = 25 \text{ м}, \vartheta = 10,2 \text{ м/с}$.

2. Автомобіль масою 5 т рухається рівномірно вгору. Визначте силу тяги, яку розвиває двигун, якщо коефіцієнт тертя дорівнює 0,7, а кут підйому 30, $g = 10 \text{ м/с}^2$. Дивись рисунок 4.

Дано:
 $m = 5 \text{ т}$
 $\alpha = 30^\circ$
 $\mu = 0,3$
 $g = 10 \text{ м/с}^2$
 $F = ?$

СИ
 $m = 5000 \text{ кг}$
 $\alpha = 30^\circ$
 $\mu = 0,3$

Розв'язання
Тіло рухається по похилій площині вгору без прискорення (за умовою). Отже, тіло рухається одночасно вздовж осей Ox і Oy (рис. 6). F — сила тяги.

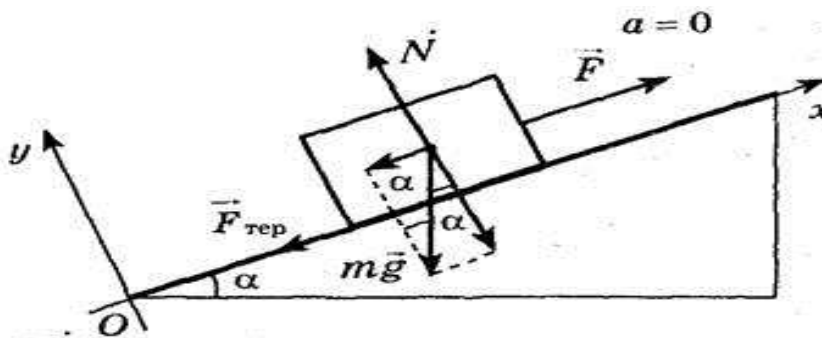

Рисунок 4 - креслення до задачі

$$\vec{F}_{\text{тер}} + \vec{F} + \vec{N} + m\vec{g} = 0$$

Спроектуємо сили на відповідні координатні осі:

$$\text{вісь } Ox: -F_{\text{тер}} + F - mg \sin \alpha = 0;$$

$$\text{вісь } Oy: N - mg \cos \alpha = 0, \quad F_{\text{тер}} = \mu N, \quad N = mg \cos \alpha,$$

$$-\mu mg \cos \alpha + F - mg \sin \alpha = 0, \quad F = mg(\mu \cos \alpha + \sin \alpha),$$

$$[F] = \text{кг} \cdot \frac{\text{м}}{\text{с}^2} = \text{Н}, \quad F = 5000 \cdot 10(0,3 \cdot 0,9 + 0,5) \approx 56500 \text{ (Н)}.$$

Відповідь: $F \approx 56,5 \text{ Н}$.

Спробуйте скласти аналогічні завдання та розв'язати їх. Сподіваємося, що комплексні знання будуть ключиком для розуміння навколишнього світу.

Як приклад, наведемо фрагменти використання міжпредметних зв'язків математики з фізикою, біологією, екологією, літературою, інформатикою, правознавством.

Приклади задач, що можна запропонувати учням 9 класів при вивченні теми «Вектори»

1. По дорозі в одному напрямі їдуть велосипедист та автомобіліст зі швидкістю 15 км/год та 65 км/год відповідно. Автомобіль наздоганяє велосипедиста. З якою швидкістю вони зближуються?

2. До нерухомого об'єкту прив'язані іграшковий гелікоптер та іграшкова машинка. Вони одночасно почали прямолінійно рухатися так, що між їх векторами утворився кут в 60 градусів. Якою буде сума їх векторів, якщо їх сили дорівнюють 7Н кожна?

3. На Новій пошті, при розвантаженні машини з посылками, одну із посилок масою 30 кг, протягнули на відстань 10м, прикладаючи силу $F=30\text{Н}$ під кутом 30 градусів до горизонту. Яку роботу з переміщення посылки виконує сила F , якщо коефіцієнт тертя ковзання 0,5? Яку роботу виконує сила тертя?

4. Автомобіль протягом хвилини рухався рівномірно на південь зі швидкістю 36 км/год і повернувши на схід, їхав рівномірно зі швидкістю 20 м/с ще 1/20 год. Визначте шлях та модуль переміщення автомобіля?

5. Гелікоптер зі швидкістю 180 км/год відносно повітря тримає курс на захід. У цей час дме дуже сильний південний вітер, його швидкість 37,5 м/с. Визначте модуль переміщення гелікоптера відносно землі за 1 хв. 20 с його польоту.

6. Дитяча гойдалка підвішена до гілок дерева на мотузках. Кожна з мотузок діє на сидіння гойдалки, яке має форму чотирикутника, із силою 70 Н, а кут між мотузками 60 градусів. Визначити силу, з якою гойдалка діє на гілку дерева.

Приклади задач, які можна запропонувати учням 10 - 11 класів екологічного спрямування:

1. Обчислити, скільки кубічних метрів повітря очистить від автомобільних викидних газів 25 каштанів, посаджених вздовж дороги, якщо одне дерево очищує зону довжиною 100м, шириною 20 м, висотою 10 м без шкоди для себе.

2. Загальні запаси води на планеті 1800 млн. км³. На світовий океан припадає 98%. Прісна вода становить 2%, з них тільки 1% перебуває в рідкому стані. Скільки прісної води на планеті?

3. Щоб зібрати 1кг меду, бджола робить 50 тисяч вильотів і відвідує 10 млн. квітів. Скільки вильотів вона зробить і на скількох квітах побуває, щоб зібрати 5 кг меду?

4. Із 264г листя сухої кропиви можна виготовити 8 порцій ліків для зупинки кровотечі. Скільком хворим може допомогти хлопчик, що заготовив 1485г листя?

5. Територія України поділяється на такі ботаніко-географічні зони Полісся, Лісостеп, Степ, Карпати, Крим, у яких площа лісів становить відповідно: 40%, 25%, 10%, 22%, 3%. Побудувати діаграму розміщення лісів у порядку зростання.

Скільки людей забезпечує киснем кожна ботаніко-географічна зона, якщо лісовий фонд становить 96862 тисяч га?

6. Ліси Карпат складаються з таких порід дерев: ялина – 41,2%, бук – 34,9%, дуб – 9,8%, сосна – 5,9%, ясен, явір, клен – 5,2%. Зобразити залежність діаграмою і зробити свої висновки щодо відсоткового розподілу лісонасаджень.

Математика та система математичних знань посідають особливе місце у загальнолюдській системі знань, виконуючи роль мови науки, мови наукових досліджень [5]. Сказане зумовлює **важливість проблеми формування компетентностей школяра і актуальність підготовки вчителя до уроку на основі дослідницького підходу** в навчанні з використанням інформаційних технологій, цілей, змісту, форм, методів і засобів їх навчання вимогам нового інформаційного суспільства, яке прямує до суспільства знань [5].

Отже, головне завдання освіти сьогодні – навчити школярів творчо і плідно взаємодіяти із суспільством і в такий спосіб досягати статусу повноправних і компетентних громадян, послідовно та поетапно створювати умови для набуття учнями необхідних компетентностей.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Єфремова О.І., «Автореферат дисертації Міжпредметні зв'язки фізики і математики у 9 - 11 класах середньої загальноосвітньої школи», 2001р., с. 1-3
2. Кондрашова Л.В, Т.М.Прокоп'єва, С.С.Вайнер.: збірник Педагогіка вищої та середньої школи, Кривий ріг, Вид-во НУА, 2004, вип. №8 , с. 7
3. Матеріали міжнародної науково - практичної конференції "Розвиток освітніх процесів та становлення громадянина в контексті європейської інтеграції", Луганськ, 2004.
4. Матеріали Міжнародної науково - практичної конференції "Формування громадянської компетентності учнівської молоді. Відкриття європейського року громадянської освіти в Україні", Вид - во Харків, 2005.
5. Раков С. А. Формування математичних компетентностей на основі дослідницького підходу в навчанні з використанням інформаційних технологій / С. Раков// Київ – 2005, с. 17.
6. Савченко О. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти / О. Савченко // Рідна школа. - 2011. - № 8-9. - с.4.
7. Сайт Європейського Союзу https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/council-recommendation-on-key-competences-for-lifelong-learning_en

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЛІЦЕЮ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

*Магдич Тетяна Павлівна,
аспірантка кафедри світової літератури та методик
викладання філологічних дисциплін*

Житомирського державного університету імені Івана Франка

Відповідно до компетентнісного спрямування та особистісного зорієнтування сучасної освіти, навчання української мови передбачає формування предметної та ключових компетентностей, а, отже, й формування всебічно розвиненої, духовно багатой, національно свідомої мовної особистості.

У межах дослідження проблеми формування громадянської компетентності учнів-ліцеїстів (10-11-х класів) у процесі навчання української мови, ми врахували та поклали в основу всі необхідні психолого-педагогічні передумови на основі наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних психологів, педагогів та лінгводидактів (Бех І., М. Боришевський, С. Браун, В. Виготський, Г. Гич, Т. Голіна, О. Гуменюк, Н. Дерев'янка, В. Моляко, О. М. Леонтьєв, Л. Овсієнко, Л. Снігур, Фромм Е., О. Фурман, Юнг К. та багато інших). Основу вітчизняних психологічних досліджень зазначеної проблематики складала: спадщина філософів і мислителів Г. Ващенко, Г. Сковороди, Т. Шевченка, І. Франка, В. Сухомлинського.

З утвердженням гуманістичної концепції в новій філософії вітчизняної освіти ключовою стає проблема мовленнєво-мисленнєвого розвитку як провідного елемента у структурі загальної та предметної, зокрема українськомовної, підготовки особистості школяра. Видатний психолог, основоположник когнітивної психології, Л. Виготський обґрунтував взаємозв'язок мови та мислення як двох нерозривно пов'язаних та постійно взаємодіючих між собою психічних утворень, що залежать від розвитку уваги, сприйняття та пам'яті. На думку ученого мовленнєві процеси відіграють важливу роль, що сприяє кращому протіканню мислення. Окрім того, сьогодні у зв'язку з інформатизацією суспільства та значним впливом цього процесу на свідомість громадян важливого значення в освіті й українськомовній зокрема набуває питання розвитку критичного мислення в учнів старшокласників. Це також зумовлено ймовірністю інформаційного маніпулювання свідомістю молоді та суспільства в цілому. На думку сучасних дидактів та психологів, важливими навичками сучасного громадянина є здатність відрізнити факти від суб'єктивної думки, виявляти недостовірну інформацію, вміння знайти потрібну інформацію, аналізувати та систематизувати її, сформулювати свої думки та докази в усній чи письмовій формі й презентувати їх аудиторії.

Важливими напрацюваннями в галузі критичного мислення є роботи зарубіжних та вітчизняних дослідників, зокрема Д. Халперн [7] розробила та запропонувала технологію розвитку критичного мислення на основі когнітивної психології та практичного педагогічного досвіду; Р. Пауль [1] визначає обставини розвитку критичного мислення, І. Сущенко, О. Пометун [5], Т. Смагіна [6] дають глибоке теоретичне обґрунтування поняттю критичного мислення, досліджуючи практичну реалізацію технології критичного мислення на уроках суспільствознавчих дисциплін.

Варто зазначити, що уроки української мови передбачають роботу з текстовою інформацією, самостійним пошуком необхідних джерел, створення різножанрових мовленнєвих актів в усній чи письмовій формах, тобто є фундаментальною основою для розвитку критичного мислення учнів-ліцеїстів як майбутніх свідомих, ефективних та успішних громадян.

Загалом критичне мислення є одним із базових навичок особистості у XXI столітті, необхідне для успішної самореалізації та індивідуалізації. Актуальність розвитку критичного мислення посприяла розробленню різних навчальних технологій розвитку цієї здатності та впровадженню наукових та методичних досліджень у теорію і практику навчання української, що має своє вираження у формуванні предметної та ключових компетентностей.

Звернімося до визначення дефініції «критичного мислення». Проаналізувавши наукові теоретичні, науково-методичні праці, ми з'ясували, що проблемою розвитку критичного мислення цікавляться та опрацьовують багато зарубіжних та вітчизняних вчених-педагогів, психологів, лінгводидактів (О. Пометун, А. Кроуфорд, Д. Халперн, І. Сущенко, Л. Ващенко, В. Кремень та ін.).

Так наприклад О. Пометун пропонує п'ять ключових пунктів визначення критичного мислення:

- 1) критичне мислення є самостійним і має індивідуальний характер, кожен учень повинен формулювати свої ідеї й переконання, думати самостійно і вирішувати складні питання;
- 2) критичне мислення базується на знаннях-фактах, тобто саме достовірні факти, ідеї, тексти, теорії різних концепцій є пунктом запуску складного мисленнєвого процесу;
- 3) критичне мислення починається з постановки питань і з'ясування проблем, які потрібно вирішити, помічаючи щось нове учні умовно захочуть дізнатися, що це таке;
- 4) вміння критично мислити потребує переконливого аргументування, оскільки розумно мисляча людина знаходить власний шлях вирішення проблеми й здатна підкріплювати його обґрунтованими доводами;
- 5) критичне мислення є мислення соціальне, що вимагає уточнення й поглиблення в процесі обговорення та дискутування [5, с.8-10].

Отже, критичне мислення, на думку вченої, це тип мислення, який характеризується самостійністю, організованістю, цілеспрямованістю, практичністю та рефлексивністю і дає можливість людині здійснювати оцінку, обґрунтування і вибір власної позиції, думок, дій, вчинків, поведінки [5, с.10].

Критичне мислення є складним процесом, який починається з ознайомлення з інформацією, а завершується прийняттям певного рішення та складається з кількох послідовних етапів: сприйняття інформації з різних джерел; аналіз різних точок зору, вибір власної точки зору; зіставлення з іншими точками зору; добір аргументів на підтримку обраної позиції; прийняття рішення на основі доказів. В умовах використання технології критичного мислення чи застосування окремих методів, прийомів та засобів критичного мислення учні-старшокласники повинні оцінювати наскільки точною й обґрунтованою в аспекті достовірності є інформація, з якою вони працюють. Розвиток критичного мислення учнів ліцею в процесі навчання української мови, на нашу думку, сприяє формуванню демократичної громадянської свідомості.

Щоб реалізувати розвиток критичного мислення на уроках української мови, учителі-словесники повинні оптимально поєднувати загальні, групові й індивідуальні форми організації навчального процесу; раціонально застосовувати сучасні методи і засоби навчання, зокрема мультимедійні, на різних етапах уроку (мотивація, рефлексія); забезпечити профільність змісту і майбутню конкурентоспроможність випускників ліцею у соціальному середовищі життя; виробляти стійкість свідомості майбутніх громадян до психологічного й інформаційного маніпулювання їх свідомістю і діяльністю; продуктивній самоосвіті та особистісного розвитку за допомогою різних засобів, в тому числі й ресурсів ІКТ.

Отже, проблеми розвитку критичного мислення у процесі інформатизації суспільства є актуальною та міждисциплінарною. Необхідність у критичному мисленні сучасного суспільства спонукає до розробки та впровадження інноваційних форм, методів та засобів, що сприяли б розвитку вмінь критично оцінювати інформацію, розрізняти достовірну та недостовірну, виокремлювати необхідне з-поміж інформаційних потоків та розрізняти маніпулятивні тексти, відеоконтент. Оскільки уроки мови нерозривно пов'язані з мислинним розвитком особистості як майбутніх успішних громадян, то й вміння та навички критичного мислення є основою громадянської компетентності майбутніх випускників ліцею.

Список літератури:

1. Paul R. W. Critical Thinking: What Every Person Needs to Survive In A Rapidly Changing World. — 3-rd edition revisited. — Santa Rosa, CA. 1993. — 178 p.
2. Выготский Л. С. Мышление и речь. Изд. 5, испр. — Издательство "Лабиринт", М., 1999. — 352 с.
3. Ломакіна Г. Громадянськість як якість суб'єкта громадянського суспільства: [Електронний ресурс] / Г. І. Ломакіна. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/27_NPM_2012/Pedagogica/3_117001.doc.htm.
4. Никифоров Ю. О понятии гражданственности / Юрий Никифоров. // Известия Алтайского государственного университета. — 2007. — №3. — С. 246–251.
5. Пометун О., Сущенко І. Навчаємо мислити критично: посібник для вчителів/автори-укладачі О. І. Пометун, І. М. Сущенко. — Д.: ЛІРА, 2016. — 144с.
6. Смагіна Т. М. Формування громадянської компетентності учнів у процесі навчання правознавства: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук. — Київ. — 2007. — 296 с.
7. Халперн Д. Психология критического мышления / Халперн Д. — 4-е Международное издание. — С.-Пб. : Питер, 2000. — 512 с.
8. Чуба О. Формування критичного мислення як психолого-педагогічна проблема / О. Чуба // Педагогіка та психологія професійної освіти. — 2013. — № 3. — С. 202-208.

ТЕХНОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

*Немченко Ю.В.,
канд. пед. наук, доцент,
НПУ імені М.П.Драгоманова,
м. Київ*

Сталий розвиток суспільства є сучасною концепцією, яка ґрунтується на принципах взаємодії суспільства і природи та передбачає гармонізацію економічного й соціального розвитку та збереження довкілля і полягає в обов'язковій узгодженості економічного, екологічного та людського розвитку таким чином, щоб від покоління до покоління не зменшувалися якість і безпека життя людей, не погіршувався стан довкілля й відбувався соціальний розвиток, який визнає проблеми кожної людини (Gough, S., 2006; Melnychuk D. et al., 2003; Gess P., 2006).

Однією із найбільших загроз для стійкого розвитку є зростаючий вплив змін клімату (Stern, N., 2006). Основною антропогенною причиною цього процесу є збільшення в атмосфері концентрації вуглецю, що спричинено викидом парникових газів. На разі, якщо зростаюча потреба в енергії та транспортному забезпеченні і надалі реалізовуватиметься за рахунок впровадження енергозберігаючих технологій, транспортних засобів нового покоління, можливе досягнення позитивних змін (Gupta, 1997).

Освітня компонента в цьому процесі є надзвичайно важливою (Kasimov, N., 2002). У XXI столітті – знання та вміння громадян визначають майбутнє країни і суспільства яке залежить від розвиненості та інноваційності науки, економіки, бізнесу, від якості фахівці, які працюють у всіх сферах економіки. Питома вага нових знань, що втілюються в товари, технології, освіту, організацію виробництва в розвинутих країнах становить 70 – 85% приросту валового внутрішнього продукту. Серед інновацій, які активно впроваджуються у виробництво пріоритетними є напрямками розвитку науки, техніки, технологій, а саме: інформаційні технології, наносистеми, наноматеріали, живі системи, енергетика та енергозбереження, впровадження яких має сприяти подоланню кризових явищ, які останнім часом охопили всі сфери економіки.

Поняття "інновація" поглибило термін "новація" (рис. 1). Новація зароджується в наукових лабораторіях у ході глибокого та всебічного дослідження проблеми. Інновація, як соціокультурний феномен розглядається як: засіб формування інноваційної активності нації, перетворення творчості в норму діяльності та життя; відповідь на виклики та загрози постіндустріальному періоді; умову подолання кризи в економіці; механізм перетворення освіти із режиму функціонування в режим розвитку, підвищення якості та широти розуміння освітнього простору.

Імператив інноваційного розвитку освіти своєю метою має піднесення освіти на вищий рівень. Освіта — це одна з головних сфер генерації інновацій, яка створює умови для швидкого зростання ринку на основі оновлення технологій і продуктів. Вона виступає прискорювачем який просуває ідеї ланцюжком "дослідження – освіта – венчурні проекти — масове освоєння інновацій (дифузія)". Підвищення освітнього рівня населення ототожнюється з розширенням можливостей економіки переходити на інноваційний шлях розвитку. Світовий досвід свідчить, що хороша синергетика у підготовці кадрів досягається тоді, коли освіта, наука, держава і бізнес взаємодіють і підтримують один одного. Таким чином, побудова інноваційної економіки, заснованої на генерації, поширенні та використанні знань, потребує якісних змін в її науково-освітньому сегменті. Останнє має включати подолання розриву між академічною, вузівською та галузевою наукою, відродження мотивації викладачів до наукової діяльності; забезпечення повноцінної інтеграції наукових і освітніх організацій; всебічної підтримки інноваційних вищих навчальних закладів, нових стандартів і цільових програм рівневої освіти. Все це, на наш погляд, сприятиме покращенню інноваційної ситуації в Україні, закладенню бази для формування інноваційної структури країни в цілому.

Розвиток країни значною мірою залежить від ступеня внутрішньої розвиненості та рівня інтегрованості наукового, освітнього та технологічного напрямків, а також від інтегрованості самої країни в систему світової торгівлі. Серед тенденцій розвитку сучасного суспільства важливу роль відіграють глобалізаційні та інтеграційні процеси, що обумовлено значною інтенсифікацією інформаційних потоків, стрімкою зміною ідей та швидкістю їх технологічної реалізації. Уперше в історії людства зміна поколінь, стала більш повільним процесом, а ніж зміна науково-технологічного оточення. Це обумовило нові вимоги до функціонування освітньої системи.

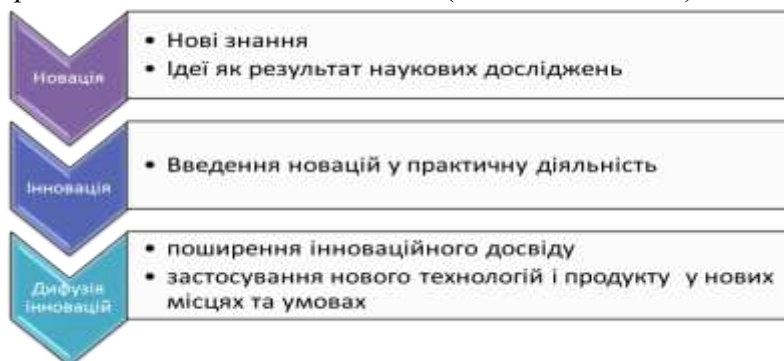

Рис. 1. Генезис новації у практику

Аналіз соціокультурної ситуації в Україні і світі дозволяє стверджувати, що перед освітньою галуззю постали серйозні виклики системного характеру. Університети, традиційно виконували функцію акумуляції знань у межах замкнутого освітнього середовища з подальшою трансляцією цих знань студентам, формуючи загальнонаукову картину світу. Однак сучасна педагогічна наука здійснюючи структурування вже наявних знань рідко приймає участь у генерації нових знань. Це є причиною відставання від надзвичайно швидкого темпу синтезу нових наукових знань, технологій та інноваційних процесів, які відбуваються у галузях економіки, і формує протиріччя між потребами розвитку науки і виробництва. Професійна освіта через свою природну інертність, не встигає оперативного реагувати на зміни, а універсальні знання університетської науки та дисциплінарний підхід у навчанні не задовольняють вимоги сучасного суспільства. Пріоритетними, як стверджує З. Бауман, стають «короткотермінова професійна підготовка, пройдена на робочому місці під керівництвом власних фахівців, зорієнтована безпосередньо на виробничі потреби. Гнучкі освітні ресурси, швидко поновлювані набори навчальних курсів розраховані на самопідготовку, стають більш привабливішими для ринку». [Бауман З. *Индивидуализированное общество* / З. Бауман. – М.: Логос, 2005. – 390 с.]. Таким чином практична професійна підготовка починає відбуватися поза межами університетів, а відтак вища освіта опиняється перед необхідністю пошуку нових форм для інтеграції з економікою сучасного суспільства. Це призвело до появи концепції в якій виділено поняття **формальна, неформальна та інформальна** освіта, які доповнюючи одна одну реалізують систему неперервної освіти впродовж життя (рис. 2). Такий підхід фактично став шляхом виходу із кризи освітньої системи, та супроводжується втратою університетами права визначати критерії професійного статусу і компетентності. Вища освіта стала розглядатися як інституція, яка знаходиться на межі між знаннями, законсервованими у бібліотеках, конспектах і комп'ютерах викладача, та знаннями, що функціонують у дослідницьких лабораторіях та сфері виробництва.

Рис. 2. Компоненти неперервної системи освіти

Студент отримав можливість обирати елективні курси, суттєво підвищуючи рівень теоретичної, перш за все фундаментальної, підготовки; оволодіти сучасними методиками і технологіями майбутньої професійної діяльності, а нерідко, й отримати досвід їх використання; набути орієнтирів для вибору майбутньої спеціалізації; разом із дипломом отримати сертифікат, що дає право на самостійну професійну діяльність у конкретній сфері.

Відтак, перед освітньою системою висувається вимога, що до формування короткочасних вузькопрофільних курсів і програм які бажано реалізовувати в он-лайн режимі. Досліджуючи головні чинники успішності педагога було встановлено, що фокус освітньої діяльності повинен зосереджуватися не на знаннях і вміннях як таких, а на особистих якостях людини: таких як розвинений інтелект, внутрішня свобода, культурно-психологічна чутливість та лідерські риси. Саме цей напрямок розвитку сучасної освіти закріплено у «Всесвітній Декларації про вищу освіту для XXI століття: підходи і практичні заходи» (UNESCO, 1998). В ній декларується нагальна необхідність переходу до педагогіки взаємодії і співпраці, яка функціонує на основі сучасних комунікаційних технологій.

Для ефективного професійного функціонування педагога в умовах інформаційного середовища необхідно приділяти належну увагу розвитку інтелектуальних навичок високого рівня, що вимагає вміння застосовувати аналітичні, оціночні, дедуктивні, інтерпретуючі дії, які дозволяють вирішувати повсякденні та перспективні професійні завдання. Однією з головних умов ефективною діяльності педагога стає достатній рівень технологічної компетентності, що дозволяє йому ефективно застосовувати засоби реалізації інформаційно-комп'ютерних технологій під час вирішення навчально-предметних, виховних, наукових та інших завдань. Оскільки будь яка освітня технологія передбачає обмін навчальною та іншою інформацією, то під технологічною культурою педагога ми розуміємо його здатність до практичного використання комп'ютерних технологій в своїй повсякденній професійній педагогічній діяльності. Необхідність формування і розвитку технологічної культури викладача пояснюється його потребою у оволодінні достатньо широким спектром знань і практичних навичок, а також певними експлуатаційними правилами, які забезпечують комфортні умови в сучасній системі «людина – комп'ютер», в оволодінні методами і засобами інформатики як професійно-значимого інструментарію, який оснований на використанні засобів ІКТ.

Сьогодні більшість вищих навчальних закладів успішно реалізують локальні концепції створення і розвитку інформаційно-освітніх систем, які враховують специфіку та фінансові можливості установи. Подібні системи відрізняються за багатьма характеристиками, що формує проблему оптимізації та універсалізації інформаційно-освітньої системи загалом. Відомо, що професійна компетентність фахівця визначається рівнем оволодіння відповідних базових знань, умінь та навичок, які необхідні для виконання функціональних обов'язків. Поряд з цим педагог для забезпечення особистої конкурентоздатності на ринку праці повинен володіти набором професійних і культурних цінностей та парадигм які використовуються у професійній сфері. Ця умова визначається рівнем комп'ютерної та інформаційно-технологічної грамотності педагога для формування ним необхідної інформації, визначення засобів, технологій і напрямків його пошуку, оцінки його ефективності а також методів її використання. Знання цих засобів, умінь і навичок їх ефективного використання необхідні сучасному педагогу так само як і сама інформація, для утримання професійного рівня на належному рівні.

Отже, швидке проникнення в усі сфери життя технологічних новацій можливе в разі відповідної взаємодії наукової, освітньої та виробничої сфери. В епоху глобальних трансформацій та знецінення традиційної ролі освіти, університети як соціальна інституція трансформуються з навчального-наукового в інноваційні центри, які пропонують широкий перелік відкритих навчальних програм та практик, що задовольняють сучасні вимоги різних галузей і прискорюють час впровадження нових технологічних розробок. Це зумовлює необхідність технологічно переоснащувати освітнє середовище та забезпечити відповідну технологічну підготовку педагогів.

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

*Горбель Сніжана Іванівна,
учитель біології*

Кременчуцький ліцей №30 «Олімп» ім. Н.М. Шевченко

Реалії сьогодення поставили перед сучасною школою нові вимоги. Мета сучасної школи - підготовка дітей до життя. Про те, навчальний заклад повинен не лише задовольняти запити суспільства, але й дивитися на крок вперед. Сучасна освіта - це не лише володіння знаннями, уміннями і навичками, але й усвідомлення життєвих цінностей, серед яких здоров'я є найбільш вагомим.

Відтак, екологічна грамотність та розвиток здоров'язберігаючої компетентності стали одним із пріоритетних завдань при вивченні будь-якого предмету.

Уроки біології - це основа ефективного формування здоров'язберігаючої компетентності. Але формування в учнів компетентного ставлення до власного здоров'я неможливе без реалізації всіх складових здоров'я (фізичної, психічної, соціальної, духовної).

Одна із проблем, що гостро стоїть в школі - гіподинамія. Технічний прогрес веде до зменшення рухливості дітей. Зменшується не тільки час, присвячений активним руховим вправам, але і час, проведений на свіжому повітрі. Тому реалізацію фізичної складової здоров'я я здійснюю через вправи, які спрямовані на попередження кисневого голодування всього організму і передусім мозку, на підвищення розумової активності дітей. Їх доцільно застосовувати на 20-35хв. уроку.

Останні 3 роки у своїй роботі використовую вправи - енергізатори.

Призначення енергізаторів на уроці - створення позитивної психологічної атмосфери в класі, відновлення енергії та посилення групової активності. Крім того, вони дозволяють учням проявити рівні здібності - тілесно-кінестетичні, візуально-просторові, міжособистісного спілкування. Енергізатори корисні для послаблення монотонності, збудження активності учнів й заохочення їх до подальшої праці.

Найчастіше використовую вправу «**Австралійський дощ**».

Одним із головних напрямків здоров'язбереження є створення здорового психологічного клімату на уроці. Це досягається зміною різних видів навчальної діяльності, що змінюються через кожні 7-10 хв. Це і «мозковий штурм», і робота в творчих групах, і робота з підручником, і проведення лабораторних досліджень та практичних робіт, і складання та розв'язання кросвордів, і здійснення віртуальних мандрівок, і захист проєктів, і цікаві вправи, ігрові ситуації та різні типи уроків біології тощо. Вони сприяють активізації ініціативи і творчого самовираження учнів, розвитку пам'яті, логічного і критичного мислення, вмінню спілкуватися, не боятися висловлювати свою думку. Діти включаються в творчий процес, в пошук розв'язків та рішень, що сприяють їх розвитку та зниженню появи втоми, тому що результат будь-якої праці, а особливо розумової, залежить від настрою. Тож на

початку уроку доцільно застосувати технологію «Кольоротерапія», яка допомагає мені швидко визначити настрій учнів.

Для цього я використовую набір карток різного кольору, які лежать на столах. Діти піднімають картку того кольору, який їм зараз ближчий: жовтий - цікавість, гарні емоції; червоний - щастя; синій - образа; зелений - спокій; сірий - апатія, помаранчевий - здивування; коричневий - втома, дискомфорт.

Реалізація соціальної складової здоров'я полягає у необхідності сформуванню в учнів вміння поважати думки інших, висловлювати власні думки, все це проявляється під час проведення ігор та ігрових ситуацій, нестандартних уроків.

.Список використаних джерел

1. Бойченко Т. Валеологія - мистецтво бути здоровим // Здоров'я та фізична культура. - 2005. - №2 С.1-4
2. Біологія. Шкільний світ №8 (740), квітень 2014. – С. 7
3. Ващенко О. Свириденко С. Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі // Здоров'я та фізична культура. – 2006. №8 – С. 1-6.
4. Воронцова Т.В. Навчання здоровому способу життя на основі життєвих навичок / Т.В. Воронцова, В.С. Пономаренко. – К. : Просвіта, 2007. – 246 с.
5. Таранова О., Чехал Г. Здоров'язбережувальний освітній простір. Завуч. – 2008. - № 19-20.
6. Шульга С. Оздоровчі технології . Директор школи. – 2008. - № 9.

ВПЛИВ ЛІТЕРАТУРИ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Й.ЯГГЕЛЛО «КАВА З КАРДАМОНОМ»)

Марченко Тетяна Михайлівна,

кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії літератури та зарубіжної літератури

СНУ імені Лесі Українки

У сучасному світі в літературі про підлітків і для підлітків постають теми та розглядаються проблеми, які близькі цій віковій категорії: формування особистості, процес дорослішання, особливості шкільного соціуму, відносини батьків і дітей.

Основні тенденції розвитку літератури для дітей та юнацтва на сучасному етапі узагальнили Т. Качак: відсутність тематичних обмежень; розгалужена жанрова система; синтез і дифузія жанрових форм в межах одного тексту; домінування фантастичного над реальним у літературі для дітей молодшого та середнього шкільного віку, генерування нового (розважального) емоційного досвіду... [3, с. 162].

У вітчизняній практиці до кола дитячого та юнацького читання входять твори як української, так і зарубіжної літератури. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття значно активізувалася інтеграція іноземних текстів у читацький національний простір, зокрема польського письменства як найближчого сусіда. Так, сучасна польська письменниця, авторка творів для дітей та молоді Йоганна Ягелло неодноразово ставала спеціальним гостем українських книжкових заходів (Дитячий фестиваль у Львові 2013 р., Книжковий Арсенал у Києві 2014 р.; Форум видавців у Львові 2017 р.; фестиваль «Карпатський простір: Literary SPACE» у Івано-Франківську 2019 р.). Контакти зумовлені не тільки територіальною близькістю та культурно-історичними аспектами, а насамперед схожістю та злободенністю проблем, які порушує авторка у своїх творах для дітей та юнацтва. Зазвичай такі книги пропонують осмислення непростого періоду розвитку особистості: труднощі віку, пошуки дружби, перше кохання, сімейні стосунки, поразки та перемоги, навчання в школі тощо.

На сьогодні твір Й. Ягелло «Кава з кардамоном» малодосліджений, хоча викликав неабияку зацікавленість критиків і літературознавців. Зокрема, в українському просторі прозвучали критичні виступи С. Воскало, І. Зінчука, В. Чернишенка, а також з'явилася наукова розвідка С. Журби.

Перший у тетралогії про Лінку («Шоколад із чилі», «Тирамісу з полуницями», «Молоко з медом») роман «Кава з кардамоном» (виданий львівським «Урбіно» в перекладі українською Божени Антоняк) порушує багато проблем, що стосуються становлення особистості у підлітковий період. Мета розвідки – простежити особливості відображення психології підлітка з урахуванням соціальних і моральних аспектів міжособистісних стосунків дітей і дорослих в романі Й. Ягелло «Кава з кардамоном».

У віковій психології виняткове місце посідає підлітковий етап – перехід від дитинства до дорослості, позначений зіткненням суперечливих тенденцій у формуванні особистості. Часто цей

непростий період у житті людини так і називають – перехідний вік. Упродовж цього короткого часу підліток долає великий шлях становлення через складні внутрішні конфлікти з собою та світом. На думку різних авторів, особливості підліткового віку варто трактувати як кризові, що пов'язані з перебудовою в трьох основних сферах: тілесній, психологічній та соціальній.

Л. Виготський наголошував, що визначальна ознака підліткового віку – неузгодженість процесів статевого дозрівання, загально органічного розвитку та соціального становлення. Учений доводив, що в підлітковому віці відбувається відмирання старих інтересів і дозрівання нової біологічної основи, на якій згодом постануть нові: «Якщо на початку фаза розвитку інтересів стоїть під знаком романтичних прагнень, то кінець фази знаменується реалістичним і практичним вибором одного найбільш стійкого інтересу, здебільшого безпосередньо пов'язаного з основною життєвою лінією, що обирається підлітком» [1, с. 24–25].

Саме у такому складному з усіх можливих сторін віці зображає дівчинку Лінку письменниця Й. Ягелло. У різних інтерв'ю вона зізнається, що виписувати характер головної героїні не складало труднощів, адже коли творилася перша книга тетралогії її старшій доньці Юлі було 15, а під час написання «Молока з медом» такого віку досягла менша донька Бася. Дівчатка охоче ділилися з матір'ю власними переживаннями, ставали її першими критиками. Також письменниці допоміг учительський досвід. Усе це склало основу вірогідного представлення психології підлітка в тетралогії про Лінку. «Наших спогадів про власний підлітковий вік замало, – каже Й. Ягелло, – бо світ тоді був іншим, і проблеми інші, тут потрібен живий контакт, точно не книжковий, і не лише знання із психології, навіть не спеціальна освіта» [4].

Письменниця, учитель та мама Й. Ягелло переконана, що потреба в підлітковій літературі сьогодні відчувається особливо гостро. Передусім юним особам потрібна література «про життя», читаючи яку вони зможуть асоціювати себе з героєм. Як доводить практика, підлітки читають те, що їм подобається, а не те, що змушують читати їхні батьки.

У художніх творах сучасна молодь прагне бачити близькі їхньому соціуму проблеми. Прагнення чимшвидше увійти у «дорослий» світ, не усвідомлюючи при цьому справжнього його змісту. Головна героїня роману Лінка дорослішає мимоволі, а метафорою таких невчасних вікових змін, на думку С. Журби, стають мамині туфлі, які вона одягає на перше вересня (бо її малі, а інших немає), проте це взуття їй не підходить (натирає ноги) [2, с. 41].

«Кава з кардамоном» – книга про і для підлітків, у якій підлітки втрапляють у досить незручні ситуації, і з яких змушені шукати вихід. Реальністю життєвих проблем захоплює ця книга різновікового читача. Не можливо захистити дитину від усіх травматичних переживань – тому необхідно навчити її справлятися з ними. Саме цьому і вчить роман «Кава з кардамоном».

Авторка намагається «достукатись» до свідомості підлітків, яким соромно чи страшно ділитися з дорослими своїми душевними проблемами, і одночасно «не модно» обговорювати їх серед однолітків. Вона намагається допомогти прийняти себе недосконалого, зрозуміти, зреалізувати, замість того, щоб вдарятись в сумнівні забави й пиятики. Гостра потреба в цьому є, коли діти переходять у підлітковий вік, – у цей період відбувається формування світогляду, моральних переконань, що зумовлює потребу в сприйнятті їхньої дорослості. Підлітки особливо гостро відчувають нерозуміння батьками їхніх думок, потреб, ідеалів, потребують чуйного, дружнього, справедливого ставлення до себе, до своїх життєвих принципів.

Роман «Кава з кардамоном» – про важливий період дорослішання, який вимагає й дорослішого (відповідального, свідомого, уважного) ставлення до людей, до речей та ситуацій. Кожна дитина – це індивідуальність, і вона хоче, щоб до неї ставились як до особистості. Щоб діти вирости добрими, і головне з душею – не треба залишати їх наодинці зі своїми проблемами та ускладнювати їм життя своєю байдужістю, бо в сучасному світі дуже важко зробити правильний вибір.

Авторка добре знається на підліткових проблемах, а тому вона завжди на боці підлітків, намагаючись їх зрозуміти. Продовження твору теж має смачні назви: «Шоколад із чилі», «Тирамісу з полуницями», «Молоко з медом» (усі перекладені українською мовою). Названі романи складають соціально-психологічну тетралогію, написану про і для підлітків, яка потребує подальших літературознавчих досліджень.

Література

1. Выготский Л. Педология подростка // Собрание сочинений. Том 4. Москва: Педагогика, 1984. С. 5–242.
2. Журба С. Психологія підлітка у романі Йоанни Ягелло «Кава з кардамоном». Література світу: поетика, ментальність і духовність. 2018. Вип.11. С. 37–48.

3. Качак Т. Сучасна українська література для дітей та юнацтва як зміст літературної освіти // Гірська школа українських Карпат. 2017, № 17. С. 161–165.
4. Содомора Х. Йоганна Ягелло: Я завжди на боці молоді. URL: <http://litakcent.com/2019/10/08/yoanna-yagello-ya-zavzhdi-na-botsi-molodi/>
5. Ягелло Й. Кава з кардамоном: роман; пер. з пол. Б. Антоняк. Львів: Урбіно, 2013. 240 с.

СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ ЗРОСТАЮЧОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ОСНОВІ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ І НАЦІОНАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ

*Жабчик Г.В.,
заступник директора*

Цепцевицької загальноосвітньої школи I-III ступенів

Згідно Концепції НУШ одним із 9 компонентів формули НУШ є наскрізний процес виховання, який формує цінності.

Тому, процес виховання в НУШ – це цілеспрямований процес, який спрямований на зростаючу особистість в структурі освітнього процесу та спрямований насамперед на виховання цінностей.

Інформацію про те, яким має бути виховання в сучасних умовах реформування освіти та як побудувати виховний вплив на дітей і учнів, віднаходимо у Програмі «Нова українська школа» у поступі до цінностей» розробленій науковцями Інституту проблем виховання НАПН України та Інституту модернізації змісту освіти МОН України під керівництвом академіка, доктора психологічних наук І. Д. Беха.

Відповідно до Програми «Нова українська школа» у поступі до цінностей» виховання – це цілеспрямована діяльність, що здійснюється в системі освіти, орієнтована на створення умов для розвитку духовності зростаючої особистості на основі загальнолюдських і національних цінностей, надання допомоги в життєвому самовизначенні, громадянській і професійній компетентності та цілісній самореалізації. Його метою є розвиток духовно-моральної особистості, здатної бути повноцінним суб'єктом суспільно значущих соціальних взаємин.

На думку Івана Беха, саме моральні цінності є інтегративним, стрижневим утворенням у ціннісному ставленні людини до себе та інших, ознаками якого є спрямованість на прояв в учнів власної гідності, поваги до інших та відповідальності за вчинки у своєму житті, готовність здійснювати моральний вибір та керуватися ним у повсякденній діяльності й спілкуванні.

Базовими духовно-моральними цінностями у Програмі НУШ у поступі до цінностей визначені – ЛЮБОВ, ПОВАГА ДО ІНШИХ, ГІДНІСТЬ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, СОВІСТЬ, СВОБОДА, ТОЛЕРАНТНІСТЬ, СПРАВЕДЛИВІСТЬ, РІВНОПРАВ'Я, ІНІЦІАТИВНІСТЬ.

Цінності - це те, що особливо важливо для людини. Їх усвідомлення та реалізація дають їй можливість сформуватись як особистість, відчувати задоволення від праці

Концептуальними засадами реформування освіти «Нова українська школа» передбачено 10 ключових компетентностей. Оскільки, компетентнісний потенціал забезпечує можливість усебічного розвитку особистості дитини на основі ключових компетентностей, то в Програмі НУШ у поступі до цінностей передбачено формування даних компетентностей через ціннісні ставлення та практичні здатності. Де практичними здатностями і є наскрізні вміння, які є спільними для всіх компетентностей.

У цілому Програма доповнює заходи із реалізації Концептуальних засад реформування освіти «Нова українська школа» та допоможе вчителю, класному керівнику, вихователю та адміністрації закладу освіти осмислити сучасні засади й виклики виховання особистості, означити чіткі пріоритети виховання особистості зі сформованими компетентностями, змодельовати механізми наскрізної ціннісно-орієнтаційної діяльності у закладі освіти, в конкретному учнівському колективі чи групі дітей.

Програма підкреслює вагомість нової філософії виховання, що полягає у соціально-педагогічній підтримці дітей і учнів.

Модель випускника НУШ: Особистість. Патріот. Інноватор.

Пріоритети у вихованні компетентної особистості визначаються відповідно до актуальних завдань і перспектив розвитку українського суспільства, позитивної соціалізації особистості та з урахуванням вікових можливостей учнів і специфіки організації виховного процесу в закладі освіти; пов'язуються з реалізацією прав і обов'язків учасників виховного процесу як активних членів громадянського суспільства.

Стосовно виховного процесу, за Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, ми розуміємо компетентність як готовність і здатність особистості чинити морально на основі цінностей, світоглядних орієнтирів, етикету: усвідомлювати необхідність моральної поведінки, розуміти причинно-наслідкові зв'язки своїх дій, уміти обґрунтовувати і цивілізовано відстоювати свою позицію, приймати зважені моральні рішення, виявляти відповідальність, брати на себе обов'язки та протистояти аморальним впливам.

Компетентнісний потенціал забезпечує можливість усебічного розвитку особистості дитини на основі ключових компетентностей.

Наказом МОН України від 18 березня 2019 року №369, було затверджено заклади України, на базі яких буде проведено експеримент Всеукраїнського рівня з реалізації Програми «Нова українська школа у поступі до цінностей» в тому числі і Цепцевицької загальноосвітньої школи I-III ступенів та програму на проведення Всеукраїнського експерименту з реалізації Програми «Нова українська школа у поступі до цінностей» на 2018-2022 роки.

16 жовтня 2018 р. в Києві відбувся «круглий стіл» з теми «Реалізація Програми «Нова українська школа у поступі до цінностей», який проводився у Інституті проблем виховання НАПН України авторським колективом під керівництвом академіка, професора, доктора психологічних наук Беха І.Д.

22.11.2018 р. відбулося позачергове засідання Вченої ради РОШПО, на якому Вчена рада ухвалила пропозиції щодо упровадження інноваційного освітнього проекту за темою «Нова українська школа в поступі до цінностей» на базі шкіл Рівненської області, в тому числі і нашого закладу.

24 січня 2019 року на базі комунального закладу «Рівненський обласний науковий ліцей-інтернат I-III ступенів» відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Особистість на шляху до духовних цінностей: теорія, практика, пошук», на якій було представлено виховну роботу нашого закладу.

Відповідно до Програми на проведення Всеукраїнського експерименту з реалізації Програми «Нова українська школа у поступі до цінностей» на 2018-2022 роки розподілено на 4 етапи. На даний час ми перебуваємо на I організаційно-підготовчому етапі, який обмежений часовими рамками з грудня 2018 по грудень 2019 року.

На сьогодні проведено педагогічну раду, методичне засідання з проблеми дослідження. Психологічною службою було розроблено певний діагностичний інструментарій та розпочато тестування. Однак, ми побачили деякі проблеми в опитуванні дітей, бачили їхню незацікавленість та незрозуміння.

Я і голова методичного об'єднання класних керівників стали учасниками базового курсу Цінності - Школа Амбасадорів Values Happy Ukraine. Отримані знання дали можливість перетворити звичайне анкетування на гру. При тестуванні дітей за допомогою гри сенсів ми отримали можливість визначити не лише індивідуальні цінності, а й командні цінності для кожного класу, що вплинуло на планування роботи класних керівників на II семестр.

У листопаді 2019 року на базі закладу проведено районний семінар-практикум «Нова українська школа у поступі до цінностей». Учасники заходу мали можливість відвідати:

- Практикум. Виховання. Ключові компетентності. Цінності. Ціннісний потенціал компетентностей;

- Урок «Знайомство дітей з вічними цінностями» у форматі VALUES_Happy Ukraine, який був проведений у початкових класах (2 клас) із застосування Абетки вічних цінностей;

- Виховну годину з елементами тренінгу «Моя країна – Україна» 4 клас;

- Міні-тренінг «Твої життєві цінності – особисті, духовні» - учні 8 класу;

- Тренінг «Сімейні цінності» учні 11 класу;

Присутні не були пасивними спостерігачами, а були активно включені у роботу, що знищило всім нам відомі рамки вікового бар'єру.

З педагогами району було проведено тренінг «Визначення персональних та командних цінностей у форматі VALUES_HappyUkraine»

Підсумком семінару був аналіз основних аспектів проведення експерименту Всеукраїнського рівня з реалізації Програми «Нова українська школа» у поступі до цінностей» на базі Цепцевицької загальноосвітньої школи I-III ступенів на 2018-2022 роки. Організація освітнього простору виховної діяльності.

Продовж січня-листопада 2019 року налагоджувалося співробітництво з педагогічними колективами, які теж є учасниками експерименту.

24-25 жовтня 2019 року відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Зростаюча особистість у смислоцинних обрисах». Учасниками якої стали керівники закладів.

Наприкінці грудня 2019 на початку січня 2020 року було підбито підсумки I етапу.

Визначено, що у учнів нашої школи переважають такі цінності як Бог, Життя, Сім'я, Любов. Що говорить про духовність наших дітей.

Класні керівники та вчителі нашої школи є активними впроваджувачами Програми. Проведено ряд заходів, відповідно до форм, методів та прийомів виховної роботи передбачених Програмою «Нова українська школа у поступі до цінностей». Чимало форм роботи вчителі використовують не тільки під час проведення виховних годин, але й на уроках.

Оскільки, метою проекту Values Happy Ukraine є зробити Україною найщасливішою країною світу, то втілення нашої Програми НУШ у поступі до цінностей є важливим етапом для виконання цієї мети.

Адже, як писав у своїй книзі «Економіка 21 століття» Олексій Геращенко: «Перебудувати суспільство непросто, для цього потрібно змінити цінності, дати проявитися індивідуалізму».

Список використаної літератури

1. БЕХ І.Д., дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор, директор Інституту проблем виховання НАПН України «Програма «Нова українська школа у поступі до цінностей»

2. Андрієвська В., засновниця соціальної ініціативи проектування майбутнього Happy Ukraine, проєкт Values Happy Ukraine.

3. Гавлітіна Т.М., проректор з науково-педагогічної роботи РОШПО, кандидат педагогічних наук, доцент «Наскрізне виховання цінностей в НУШ»

4. Ковалевський С., Медведєва О., Хаєт Г. «Цінності людини»

5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Геращенко О., «Економіка 21 століття».

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Волкова І.В.¹, Ребрина А.А.²

1. старший викладач кафедри виховання та розвитку особистості Комунальний ВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»,

2. аспірант Хмельницького національного університету

У Законі України «Про освіту» наголошено, що «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [1].

Значну роль у гармонійному розвитку особистості відіграє формування здорового способу життя. До визначення здорового способу життя існують різні підходи. П.А. Виноградов, Б.З. Єрасов, О.А. Мільштейн, В.А. Пономарчук, В.І. Столяров та ін) розглядають здоровий спосіб життя як глобальну соціальну проблему, складову частину життя суспільства в цілому (філософсько-соціологічний напрям). У психолого-педагогічному напрямку (Р.П. Аксьонов, В.К. Бальсевич, М.Я. Віленський, В.О. Мартинюк, Л.С. Кобелянская та ін) здоровий спосіб життя розглядається з точки зору свідомості, психології людини, мотивації. Зосереджували свою увагу на розкритті поняття здорового способу життя М.М. Амосов, Г.Л. Апанасенко, Т.Є. Бойченко, Ю.Д. Бойчук, І.І. Брехман, Е.Г. Булич, Г.М. Даниленко, Л.П. Суцєнко та ін.

Ми підтримуємо точку зору Ю.Д. Бойчука, що «здоровий спосіб життя – це типові та істотні для даної суспільно-економічної формації види, типи, способи життєдіяльності, які зміцнюють адаптивні можливості організму людини, сприяють успішному відновленню, підтримці й розвитку його резервних можливостей, повноцінному виконанню людиною соціальних функцій і досягненню активного довголіття. Здоровий спосіб життя як активна діяльність суб'єкта спонукається мотивами, що визначають її спрямованість, у даному випадку, на збереження й примноження здоров'я» [2, 11].

За нашою думкою, країні потрібні фахівці, зокрема фахівці фізичного виховання, які в умовах реформування освіти мають отримати не лише спортивну освіту, що передбачає «засвоєння освітньої програми з відповідного виду спорту з метою набуття комплексу професійних компетентностей у галузі фізичної культури і спорту» [2], а також проявляти ціннісне ставлення до здоров'я та володіти вміннями та навичками формування здорового способу життя засобами фізичного культури.

Аналіз наукових джерел дозволяє визначити такі складові здорового способу життя: раціональне харчування, оптимальний руховий режим, загартування організму, особиста гігієна, відсутність шкідливих звичок, позитивні емоції, інтелектуальний розвиток, моральний і духовний розвиток, формування розвитку вольових якостей [3]. І це має знайти відображення в окремих освітніх програмах підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання.

А також у формуванні здорового способу життя майбутніх фахівців слід зазначити важливість таких питань:

- чи має індивід знання про здоровий спосіб життя;
- чи існують можливості отримати ці знання;
- чи знає індивід, де отримати необхідні або додаткові знання;
- чи доступні ці джерела для кожного;
- чи достатній рівень його підготовки, щоб скористатися знаннями;
- порівняння свого життя із принципами здорового способу життя;
- самооцінка необхідності змін у своєму житті та усвідомлення цієї необхідності;
- оцінка наявності об'єктивних (що не залежать від індивіда) можливостей для здорового способу життя;
- оцінка наявних суб'єктивних (що залежать від індивіда) можливостей для здорового способу життя;
- оцінка спроможності змінити суб'єктивні можливості, що заважає цим змінам, чи прагне сам індивід до цих змін, які умови необхідні, щоб змінити [3].

Література

1. Закон України «Про освіту» - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Бойчук Ю. Сучасні підходи до розуміння сутності здоров'я людини та суміжних з ним понять / Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. – Харків: Вид. Рожко С. Г., 2017. – С. 5-16.
3. Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи / О. Яременко, О. Балакірева, О. Вакуленко та ін. - К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2000. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.health.gov.ua/health.nsf/7cd1e76cd2c16dd6c12565fb002be32d/79a9a308803a86dfc22569fb0031c486?OpenDocument>

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ: РОЛЬ БІБЛОТЕК ТА БІБЛОТЕЧНИХ ФАХІВЦІВ

Іванова Наталя Анатоліївна,

здобувач вищої освіти ступеню доктора філософії

Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

ORCID ID 0000-0003-3309-2813

E-mail: ivanova1977@gmail.com

Сьогодні людству належить наполегливо працювати над постійним розв'язанням низки соціальних, економічних та політичних проблем, які обумовлені викликами сучасного світу – складного і швидко змінного. Ці проблеми мають вирішуватися на різних рівнях: на міжнародному – питання забезпечення миру, добробуту й стійкого розвитку; на рівні регіонів і країн - необхідно розробляти відповідну законодавчу базу; конкретні дії мають бути реалізовані на місцевому рівні. А ті безпосередні зміни, які забезпечать сталість цього процесу розвитку, повинні статися на рівні окремих громадян. Спосіб, який може закласти підвалини таких змін, це запровадження навчання впродовж усього життя, оскільки громадяни, чийі знання, уміння, цінності й підходи розвиваються впродовж усього життя, здатні якнайефективніше реагувати на виклики, що постають перед всією світовою спільнотою.

Беззаперечна важливість освіти впродовж життя для стійкого людського розвитку стала основою для модернізації європейської політики у сфері освіти. У березні 2000 року Лісабонський саміт Ради Європи прийняв «Меморандум освіти протягом життя» (A Memorandum of Lifelong Learning) [1]. Цей документ визначає, що безперервна освіта має стати провідною політичною програмою соціальної єдності. Її мета полягає в забезпеченні людей будь-якого віку рівним і відкритим доступом до якісного навчання. Рада Європи затвердила навчання впродовж життя одним з основних

компонентів європейської соціальної моделі. Таке навчання не обмежується лише сферою освіти – воно також є критичним фактором у сферах зайнятості й соціального забезпечення, економічного зростання і конкурентоспроможності [2].

Законодавство України про освіту ґрунтується на Конституції України та декларує кожному право на якісну та доступну освіту. Право на освіту включає право здобувати освіту впродовж усього життя. Закон України «Про освіту» так визначає види освіти, які визнаються державою: «формальна освіта» - освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою; «неформальна освіта» - освіта, яка... не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти...; «інформальна освіта (самоосвіта)» - освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності [3].

Інструментом пропагування цінності та безпосередньої реалізації права на здобуття освіти впродовж життя має стати мережа «освітніх маяків», максимально наближених до кожного громадянина. Саме бібліотеки в усьому світі створюють умови для «крокової доступності» ресурсів та сервісів інформаційного забезпечення процесу навчання впродовж життя, спрямованого на отримання особою знань та навичок, що будуть затребуваними у майбутньому. Сучасні бібліотечні установи надають можливості для безперервної освіти, стають центрами громадської активності та осередками культурного життя в своїх громадах.

Щоб бібліотеки стали дієвими та спроможними центрами неформальної освіти, їх працівники мають також постійно навчатися, щоб підвищувати власні професійні навички. Система формальної інформаційно-бібліотечної освіти зараз знаходиться в стані докорінної трансформації; набуває принципових змін.

У 2015 році з прийняттям нового Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти спеціальність «Бібліотечна справа» отримала назву, прийняту у всьому світі «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» [4]. В більшості країн світу назва "Documentation" у міжнародних документах була замінена на "Information science" ще в другій половині ХХ століття. Таким чином зараз в нашій державі відбувається процес міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти. Наразі є необхідність оновлення науково-методичного забезпечення процесу професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи у відповідності до змін, що відбулися у зазначеному Переліку.

Сьогодні додатковими можливостями розвитку безперервної освіти фахівців інформаційно-бібліотечної справи є неформальна освіта та інформальна освіта.

Інформальна освіта включає не лише повсякденну професійну комунікацію, а також створює додаткові можливості для консультування, обміну досвідом, знаннями, що в умовах цифровізації можливі не лише у межах колективу окремої бібліотеки чи бібліотечної спільноти конкретної країни, а й поза її межами [5].

Удосконалення системи безперервної професійної освіти є одним з стратегічних напрямів діяльності найпотужнішої професійної української спільноти теоретиків та практиків бібліотечної сфери – Всеукраїнської громадської організації «Українська бібліотечна асоціація». За роки її існування створено ґрунтовну практику неформальної професійної освіти, забезпечено ефективну роботу майданчиків, де в професійному колі обговорюються актуальні проблеми підготовки та підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів, йде обмін досвідом та тренерськими практиками, створюються нові проекти та навчальні програми, розробляються спецкурси. Такими майданчиками є науково-практичні конференції, семінари, робочі групи та інше. Це також і тренінгова діяльність за окремими проектами, курсове та дистанційне навчання, тематичні семінари з різними національними та міжнародними партнерами [6].

Діяльність з впровадження заходів неформальної освіти може здійснюватися не лише професійними громадськими організаціями, наразі існує можливість та великий потенціал для створення саме на базі бібліотек центрів освіти дорослих, коли самі бібліотеки мають ставати провайдером неформальної освіти. Актуальною є орієнтація бібліотек на створення на їх базі поліфункціональних центрів громадської активності і культурно-освітньої діяльності. Ці центри мають надавати широкий перелік затребуваних мешканцями громади послуг. А в умовах значного прискорення та розширення можливостей для використання онлайн-освіти подальшим перспективним напрямком є збільшення аудиторії користувачів бібліотек за межі її географічного розташування та

значне урізноманітнення груп цільової аудиторії.

Список літератури

1. A Memorandum on Lifelong Learning [Electronic resource] // Commission of the european communities. – Mode of access: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf
2. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика. Аналітична записка [Електронний ресурс] \ Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/osvita-protyagom-zhittya-yak-chinnik-lyudskogo-rozvitku>
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Наказ МОН від 06.11.2015 №1151 “Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266” (<https://imzo.gov.ua/2015/11/06/nakaz-mon-vid-6-11-2015-1151-pro-osoblivosti-zaprovadzhennya-pereliku-galuzey-znan-i-spetsialnostey-za-yakimi-zdiysnyuyetsya-pidgotovka-zdobuvachiv-vishhoi-osviti-zatverdzenogo-postanovoyu/>)
5. Кулик Є. В. Інформальна освіта бібліотекаря: сучасні можливості набуття нових компетентностей. VII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна інформаційно-бібліотечна освіта: європейські орієнтири» : збірник матеріалів. Укр. бібл. асоц. ; редкол. : В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, В. В. Загуменна, І. О. Шевченко, Я. Є. Сошинська. – Електрон. вид. – Київ : УБА, 2017. – 91 с.
6. Шевченко І.О. Європейський контент освітніх програм: від розробки до впровадження та ефективність для бібліотечної практики. VII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна інформаційно-бібліотечна освіта: європейські орієнтири» : збірник матеріалів. Укр. бібл. асоц. ; редкол. : В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, В. В. Загуменна, І. О. Шевченко, Я. Є. Сошинська. – Електрон. вид. – Київ : УБА, 2017. – 91 с.

ВИКОРИСТАННЯ ДИСКУСІЙНИХ МЕТОДІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Гурик Орися Ярославівна,

викладач історії України Івано – Франківського коледжу

Львівського національного аграрного університету

e-mail - orisa_gurik@ukr.net

Сучасний розвиток освіти та науки вимагає узагальнення знань з різних навчальних дисциплін, тобто в єдиному контексті розглядаються проблеми історії, політики, економіки, екології, демографії тощо. Багатоаспектний характер сучасних проблем дозволяє використовувати міжпредметні зв'язки на заняттях з історії України. Особливо ці зв'язки можливі при проведенні таких занять, як заняття – дискусії, коли студенти розбиваються на групи та можуть подивитись на проблему очима політика, історика, економіста, географа, фізика. При впровадженні таких форм занять дуже важливою є координація роботи окремих викладачів – предметників.

Дискусія передбачає широке публічне обговорення суперечливого питання, яке ґрунтується на обміні думками з певної проблеми. У науковому обігу термін «дискусія» вживається у різних значеннях, а саме: як просте обговорення, учасники якого висловлюють думки, доповнюючи та уточнюючи певні судження чи факти, або як суперечку, зіткнення різних точок зору, позицій, підходів. Водночас дискусію дуже часто ототожнюють з полемікою, цілеспрямованим, емоційним, пристрастним відстоюванням уже наявної, сформованої та незмінної позиції. [1, с.151]

Важливо, що дискусія сприяє набуттю студентами умінь виявляти терпимість до думок, поведінки, вірувань інших людей; слухати уважно і не перебивати інших; уникати реплік, що принижують людську гідність; поважати думку опонента, прагнути зрозуміти його; виявляти стриманість, скромність і самокритичність, уміння з гідністю визнавати недоліки своєї аргументації.

Практика доводить, що застосування дискусійних методів на заняттях з історії України дає високі результати не лише на рівні репродуктивного засвоєння, а й на аналітичному рівні, коли йдеться про розуміння матеріалу, що вивчається.

Існують різні форми організації дискусії. Можлива фронтальна форма, коли проблемне чи пізнавальне заняття пропонується одразу всім студентам, або проведення дискусій з поділом по 4-6 студентів.

Запровадження дискусії в навчальний процес відбувається у два етапи. На першому елементи дискусії «вживлюються» в хід будь – якого заняття. На другому – проводяться окремі заняття за участю

студентів однієї чи декількох груп. Основним завданням дискусії є виявлення різноманітних точок зору студентів з історичної проблеми чи кола проблем та їх всебічний аналіз.

Дискусія чи її елементи можуть бути використані на всіх етапах навчального процесу:

- а) при вивченні нового матеріалу;
- б) при перевірці домашнього завдання;
- в) під час заняття узагальнення;
- г) при повторенні та закріпленні матеріалу, що вивчається. [2, с.24]

Різновидом дискусії є дебати, які використовуються для обговорення тем, щодо яких існують протилежні погляди вчених. Прикладом дебатів може бути організація обговорення на занятті таких питань: «Чи правильна назва Литовська Русь?»; «Чи можна назвати період гетьманства К. Розумовського періодом відродження української автономності?» «Б. Хмельницький: політик, дипломат, полководець».

Круглий стіл передбачає дискусію невеликої групи студентів (не більше п'яти) з обговоренням певного питання. Кожен учасник круглого столу має однакове право на висловлення власної думки, а обов'язковою умовою участі в дискусії є необхідність аргументації особистої точки зору. На мою думку, застосування методу круглого столу є доцільним під час розгляду таких проблем, як: «Головні причини роздробленості Київської Русі»; «Руїна на українських землях – наслідок визвольної війни або гетьманська боротьба за владу»; «Причини поразки Української революції»; «Спроби політичних реформ і зростання активності українського суспільства».

Як показує практика, для демонстрації різних поглядів з певної проблеми варто застосовувати панельну дискусію (засідання експертної групи), яка передбачає обговорення дискусійного питання маленькою групою (4–6) студентів із заздалегідь призначеним головою. Як відомо, панельна дискусія проходить у два етапи: обговорення проблеми всіма учасниками групи; виклад позиції групи у виступах. При цьому обговорення цієї позиції з усією групою не передбачено. Але тут дуже важливо, щоб головні учасники дискусії добре підготувалися й були компетентними в певному питанні.

Методом панельної дискусії, на мій погляд, можна розглянути питання, які вимагають оцінки різних поглядів на проблему, наприклад: «Виникнення козацтва: причина або наслідок національно-визвольної боротьби українського народу?»

Дуже схожим на засідання експертної групи (панельної дискусії) є такий вид дискусії як форум, під час якого група студентів розглядає певну проблему й виробляє певну позицію, яку потім обговорює з усіма студентами. На відміну від панельної дискусії, він не вимагає особливої підготовчої роботи й передбачає активний обмін думками на другому етапі. Орієнтована проблема для обговорення може бути така: «Неп – змушений захід чи планомірна політика?».

Своєрідною дискусією з елементами ігрового моделювання, яка містить сукупність точок зору минулого і сучасного, є судове засідання. Обговорення проходить у вигляді слухання справи за участю сторони, що обвинувачує, судді й захисту. Суть цього методу полягає в тому, щоб розглянути якусь проблему не тільки з позиції сучасної людини, але й з позиції «учасників» подій. Головною метою такого заняття є не винесення обвинувачення, а розвиток творчої діяльності студентів, яка містить в собі історичне дослідження та вивчення фактів, вміння сперечатись, формулювати та аргументовано відстоювати власну думку, давати оцінку неоднозначним історичним явищам та подіям, самостійно аналізувати історичну літературу та документи. У вигляді судового засідання, на мою думку, може бути розглянута діяльність таких особистостей: «Володимир Великий – реформатор або знищувач традицій слов'ян?»; «Гетьман І. Мазепа – зрадник або борець за незалежність України?». [3, с. 78]

Викладання історії у вищому навчальному закладі має сприяти як вихованню національної свідомості, так і засвоєнню студентами загальнолюдських цінностей, має спрямовуватись на створення більш терпимого і демократичного суспільства. Почуття толерантності в студентів можна сформулювати лише на основі їхнього залучення до таких навчально-виховних ситуацій, які б закономірно викликали відповідні толерантності переживання, емоції. [4, с. 127]

Дискусійні методи є важливим елементом формування творчої особистості студентів на заняттях з історії України, адже вони дають можливість студентам висловити власну точку зору, розібрати ситуацію, знайти компромісний варіант проблеми. Навчання шляхом спілкування засноване на умінні сприйняти чужу точку зору і підтримати її; перебування в атмосфері, що спонукає до чесності й відкритості, де панує повна довіра студентів.

У кінцевому результаті, застосування дискусійних методів навчання у навчальному процесі сприяє виникненню й розвитку в студентів пізнавального інтересу до навчання, виховання терпимості, комунікативної культури, толерантності як однієї з найважливіших умов розвитку демократичного суспільства.

Список використаних джерел

1. Венцова Н. О. Дискусія як метод навчання історії в школі / Н. О. Венцова // Зб. наук. праць Бердянського педагогічного університету (педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2004. – № 1. – С. 151–159;
2. Левітас Ф. Л., Салата О. О. Методика викладання історії. Практикум для вчителя// — Харків: Основа, 2007. — 112 с.;
3. Гребенюк О. Технологія проведення історичної дискусії на уроках / О. Гребенюк // Історія України. – 2002. – № 37;
4. Муляр О., Василенко Н. Використання дискусійних методів на уроках історії як спосіб виховання толерантності учнів. Пед. дискурс : зб. наук. пр.-2014. С.124-128 [Електронний ресурс] – Режим доступу: file:///C:/Users/MM/Downloads/peddysk_2014_16_25.pdf

ВНУТРІШНІЙ МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Демченко Оксана Валентинівна,

*викладач-методист вищої категорії, методист Павлоградського коледжу
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»;
demchenko_oksana@ukr.net*

Якість освіти, тобто якість викладання і навчання у закладах фахової передвищої освіти, відображає міру, якою освітня діяльність і навчальні засоби допомагають студентам досягнути відповідних цілей навчання, визначених освітньо-професійними програмами [1].

Ефективна система освітнього моніторингу є важливою складовою забезпечення якості вищої освіти [2]. Сьогодні метою управління якістю освітнього процесу не є визначення тільки успішності і якості навчання студента, а й встановлення рівня успішності, якості викладання і спонукання викладача до саморозвитку, підвищення професійного рівня, оволодіння новими сучасними інструментами, навичками і педагогічними технологіями.

Одним з механізмів внутрішнього моніторингу якості освітнього процесу є анкетування. Складність цього виду пов'язано з тим, що в анкетуванні визначальну роль відіграє людський фактор. Тобто в якості «датчика» при проведенні вимірювань виступає людина, а часто і оцінюється теж людина. Тому випадку необхідно дуже ретельно і обережно підходити до оцінки отриманих результатів та, особливо, до їх оприлюднення.

Важливим моментом у визначенні ступеня задоволеності якістю викладання є системний підхід, а не разове анкетування. Це дозволяє вести порівняльну аналітичну роботу, отримувати більш об'єктивну інформацію, яка може бути використана і як оціночна, і може служити імпульсом для підвищення ефективності роботи викладача [3].

Вперше подібне анкетування проводилося в 90-х роках минулого століття за анкетами, розробленими Міністерством освіти України. Студентам пропонувалося оцінити перелічені професійні і особисті якості викладача вищої школи. В Павлоградському коледжі Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» протягом останніх двох тижнів перед канікулами проведено опитування «Викладач очима студентів» щодо якості викладання навчальних дисциплін.

Опитування здійснювалося за методикою, запропонованою МОН України, і включало в себе однозначну відповідь на 15 запитань:

1. Викладає матеріал ясно, доступно
2. Роз'яснює складні місця
3. Виділяє головні моменти
4. Вміє викликати і підтримати інтерес аудиторії до предмету
5. Стежить за реакцією аудиторії
6. Ставить запитання, спонукає до дискусії
7. Дотримується логічної послідовності у викладі
8. Демонструє культуру мови, чіткість дикції, нормальний темп викладання
9. Вміє зняти напругу і втому аудиторії
10. Орієнтує на використання навчального матеріалу в майбутній професійній та громадській діяльності
11. Творчо та з інтересом підходить до справи
12. Виявляє доброзичливість і такт у відношенні до студентів, а також терпіння та

вимогливість

13. Проявляє зацікавленість в успіхах студентів

14. Об'єктивно оцінює знання студентів

15. Має високу ерудицію, привертає до себе манерою поведінки, зовнішнім виглядом

Студентам пропонувалося оцінити перелічені професійні і особисті якості викладача коледжу за 5 бальною системою, де 5 балів - якість проявляється практично завжди; 4 - якість проявляється часто; 3 - якість проявляється на рівні 50%; 2 - якість проявляється рідко; 1 бал - якість практично відсутня.

Анкети для оцінки кожного викладача були розроблені у Google-формах; посилання на них розміщені на сайті коледжу ptngu.com. Таким чином анкетування здійснювалося автоматично; оціночні карти отримали комп'ютерну обробку, математичну обробку результатів та аналіз отриманих даних

В анкетуванні взяли участь всі студенти денного відділення (1-4 курс). Всього отримано 2659 відповідей.

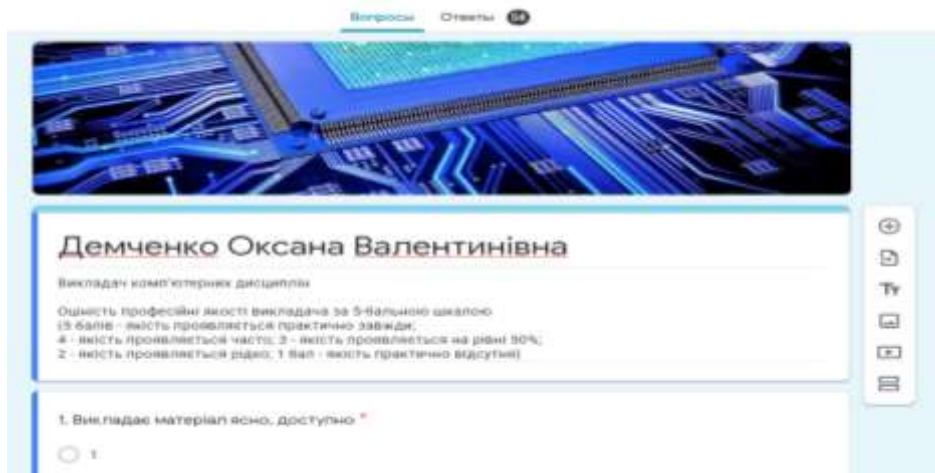

Рис. 1. Приклад анкети

4. Вміє викликати і підтримати інтерес аудиторії до предмету

54 ответа

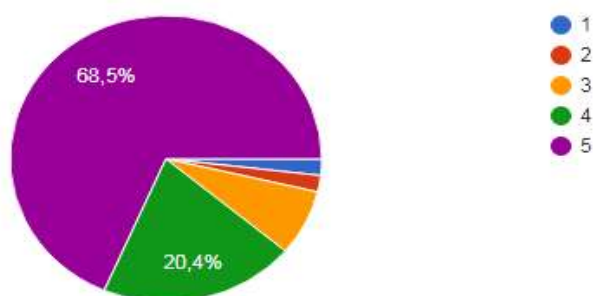
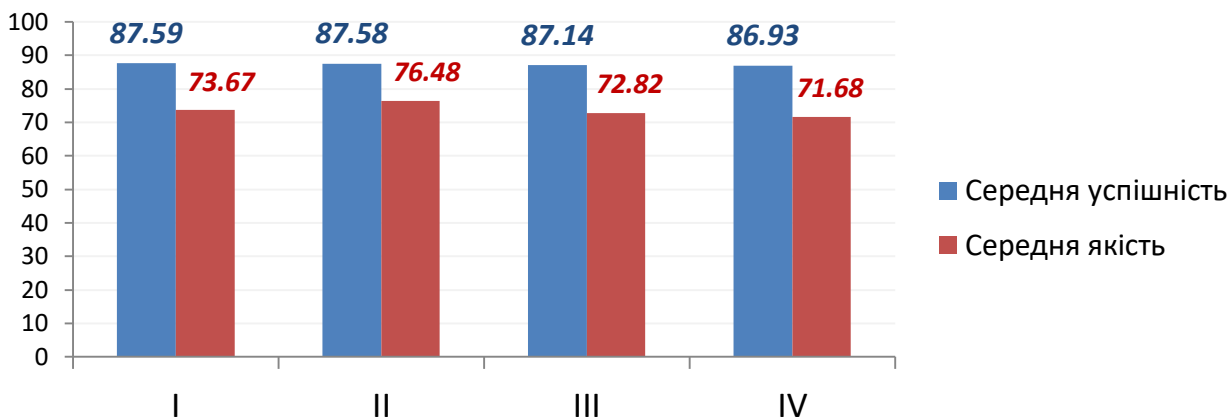

Рис. 2. Приклад результату з конкретного запитання для конкретного викладача

Результати аналізу представлені у вигляді діаграм та таблиць, проаналізовані керівництвом коледжу, методичною радою та представлені на засіданні педагогічної ради.

Діаграма 1. Успішність і якість викладання – аналіз даних за курсами

Для порівняння отриманих даних оцінки студентів з результатами самооцінки викладачів проведено відповідне анонімне анкетування викладачів з тими самими питаннями. В цілому ж самооцінка якості діяльності викладача дещо вища, ніж оцінка студентів (3,97 проти 3,78).

Аналіз процесу проведення та результатів анкетування «Викладач очима студентів» та «Самоаналіз викладача» виявив наступне:

1. Необхідна психологічна підготовка викладача до анкетування, щоб він розумів, що оцінюють його не просто як особистість, а як продукт (умови ринку і в сфері освіти), незважаючи на те, що не може бути викладача без індивідуальних, особливих, особистісних якостей.

2. Необхідно сформулювати прагнення викладача до самооцінки, оцінки колег (це завдання не одного дня) і бажання позитивної зміни у своїй діяльності (порівнюю себе сьогоднішнього із собою вчорашнім і радію своїм досягненням, а не засмучуюсь, порівнюючи себе з колегою).

3. Доцільно трансформування інформації, отриманої в результаті анкетування:

- керівник коледжу повинен знати існуючі тенденції, ознайомившись з отриманими результатами;

- викладачеві представляють позитивні напрямки його роботи і в бесіді в розумній формі пропонується обговорити питання, пов'язані з виниклими проблемами, лише побічно говорячи про них.

4. Для студентів дане анкетування дозволяє не просто оцінити викладача, але й оцінити себе як учасника освітнього процесу.

Моніторинг оцінювання і забезпечення якості освіти є визначальною складовою всієї системи забезпечення якості освіти. Анкетування, як елемент внутрішнього моніторингу, забезпечить керівництво даними для відображення цілісної картини якості освіти у закладі, висвітить переваги або недоліки, які мають місце в процесі викладання, спонукатиме викладачів до підвищення компетентності та професійного рівня.

Список використаних джерел

1. Герасименко А.М., Куценко Н.П. Внутрішній моніторинг – ефективний вид контролю якості освіти в навчальному закладі. – електронний ресурс http://elib.umsa.edu.ua/bitstream/umsa/8408/1/25_VME.pdf

2. ДСТУ ISO 9001 - 2001. Система управління якістю. Вимоги. - К. : Державний стандарт, 2001. - 24 с

3. УДК 37.013.75 П.І. Пілов, С.А. Свіжевська. Анкетування як механізм моніторингу задоволеності внутрішніх споживачів освітнього процесу. – електронний ресурс http://www.nmu.org.ua/ua/content/infrastructure/tructural_divisions/science_met_dep/statti_akt/

4. УДК 378:005 С.С. Кретович. Моніторинг розвитку вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації як проблема педагогічної теорії та практики. – електронний ресурс <http://tme.umo.edu.ua/docs/6/11kretp.pdf>

5. Федорченко Ю. Про моніторинг якості вищої освіти. – електронний ресурс <https://osvita.ua/vnz/50427/>

6. Методичні рекомендації щодо побудови інституційної структури внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у закладах вищої освіти. - Електронний ресурс http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/international/QUAERE/metod-recom_QUAERE.pdf

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ НЕЗРЯЧОГО УЧНЯ- БАНДУРИСТА В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Коновалова Алла Іванівна,

викладач-методист по класу бандури,

завідувач відділом народних інструментів КПСМНЗ « ДМШ № 13 ім. М.Т. Коляди»

E-mail : finistaaa@gmail.com

Утвердження гуманістичних ідей у вихованні підростаючого покоління, його спрямованість на особистісно зорієнтований підхід зумовлюють потребу використання універсальних можливостей мистецтва у формуванні творчої особистості з глибоким, духовно ціннісним світом, та високими моральними якостями громадянина України.

Сучасний стан розвитку суспільства значною мірою актуалізує проблеми, пов'язані зі становленням естетично розвиненої особистості, яка володіє не тільки знаннями, але і здатністю виразити себе в художньо-естетичній діяльності. Розвиток учня як особистості, як суб'єкта діяльності є найважливішою метою та пріоритетом всіх освітніх систем і повинен розглядатися як одна із ключових частин. Заклади естетичного виховання несуть відповідальність за виховання та становлення не тільки естетично розвиненої особистості, але й соціалізацію учнів за допомогою естетичного виховання в загальну громадянську освіту.

Музичне мистецтво належить до художньо-естетичного циклу форм громадянського виховання і ставить перед собою досягнення таких компетентностей в процесі навчання в класі бандури :

Освітні: знайомити дітей з національними цінностями українського народу; включати в програму кращі зразки української класичної та народної музики; вчити та заохочувати дітей до спілкування українською мовою, вчити відчувати красу та мелодійність української пісні; розповідати про історичну роль кобзарів у житті українського народу.

Виховні: виховувати почуття гордості, любові і поваги за свій рідний край, свою культурну спадщину, свою родину; зацікавленість народною творчістю. Формувати естетичний смак, позитивне ставлення до культур інших народів.

Соціалізаційні: розвивати українську національну самосвідомість, самооцінку; створювати умови для реалізації пізнавальної й соціальної активності дітей; формувати почуття незалежності українського народу і особистості майбутнього громадянина України.

Незрячі діти-бандуристи – це не випадково, а історично передумовлене явище кобзарства. Відомо, що, зокрема, сліпі кобзарі та бандуристи у XV-XVIII століттях мали великий вплив на політичне та громадське життя України. В своїх думах, баладах, піснях народні співці відображали події тих часів, і тому кобзарів вважають літописцями нашої історії. Вони формували громадську думку, відігравали політичну роль в житті суспільства.

Навчання незрячих дітей гри на бандурі вимагає від викладача високоморальних та ціленаправлених зусиль на знаходження методів прийнятних для навчання таких дітей. Внаслідок порушення зорового сприйняття одержана незрячими естетична інформація характеризується бідністю чуттєвої палітри, вузькістю і фрагментарністю, а іноді і неадекватністю образних уявлень. Тому саме заняття музикою набагато розширюють діапазон накопичення культурного досвіду, сприяють формуванню гармонійної особистості, вдосконаленню та закріпленню в незрячих дітей образних уявлень через емоційне вираження. Єдність з народною музикою дивовижно впливає на духовний світ дітей, наповнює його різноманітними образами, гармонійними звуками і відволікає від негативних переживань, виводить із стану самотності, замкненості. Музика наділена чудодійним впливом на незрячих дітей. І саме пісня дає змогу дітям відчути всю красу оточуючого світу.

Тому навчання та виховання здебільшого проходить на кращих зразках української пісенності. Наприклад: такі пісні на вірші Тараса Шевченка, як «Зоре моя, вечірняя», «Чи ми ще зійдемося знову»- впливають на дітей не тільки прекрасною мелодикою, але й своїм змістом. Вчитель, пояснюючи той чи інший музичний твір, повинен донести до учнів і громадянсько-виховну ціль – це любов і повага до ближнього, милосердя і співчутливість, патріотизм і любов до рідного краю. Багато віршів Лесі Українки покладено на музику, в яких оспівується краса рідного краю. Сучасні поети та композитори такі як Олександр Смик, Руслана Лісова, Марина Долгих, Микола Сингаївський, Оксана Герасименко та інші, створюють прекрасні обробки народних пісень, які з великим задоволенням вивчають діти. Такі пісні як «Це моя і твоя Україна» (музика і слова Олександра Смика), «Дереvence роду» (музика М. Ведмедері, слова Н. Кир'ян) зачаровують дітей не тільки своєю милозвучною гармонією, але і глибоким змістом. Крізь всю пісню проходить тема єдності України, любові та поваги до своїх нащадків, свого роду і прохання дітей про мир і спокій. На мою думку такі пісні якнайкраще допомагають незрячим і взагалі всім дітям зрозуміти наше сьогодення. Дякуючи композиторам–

піснярам, які в своїй творчості знаходять натхнення для освітлення теми любові до рідного краю, своєї землі ми маємо змогу виховувати в дітях ці якості. Дитина розвинена мистецтвом, тим і відрізняється від дитини естетично не розвинутої, що у неї органи чуттів більш чутливі та «розумні»

Таким чином, аналізуючи минуле і пов'язуючи його з сьогоденням, метою занять у класі бандури стає не тільки навчання гри та розвиток практичних навичок, а відкриває унікальні можливості прилучення до величезного багатства надзвичайно чистих поетичних зерен народної музики, привчає їх до сприйняття рідної музичної мови, розвиває просторове уявлення, неординарне мислення, виховує здатність пошуку, фантазії і як результат – формування творчої особистості з глибоким, духовно ціннісним світом, патріотичним ставленням до української культури та високими моральними якостями громадянина України.

Список використаних джерел

1. Баштан С.В. Кафедра народних інструментів НМАУ як осередок кобзарського академізму // Актуальні напрямки розвитку академічного народно-інструментального мистецтва. - К., 1998. - С. 21-23.
2. Ваврик О. Кобзарські школи в Україні. - Тернопіль: Збруч, 2006. - 221с.
3. Вільям Нолл «Моральний авторитет та суспільна роль сліпих бардів в Україні», журнал «Родовід», №6, 1993р.
4. Куровська І.Р. Кобзарство як феномен української духовності : автореф. дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.03/ І.Р. Куровська; Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського. - Харків, 2012. - 19с.

PEDAGOGICAL MODEL OF THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCES OF LAWYERS

*Kostruba Anatolii Volodymyrovych,
doctor of Law, professor, Professor of Civil Law,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(anatolii.kostruba@pnu.edu.ua)*

The main vector of the development of higher legal education in Ukraine is determined by the general orientation of the national higher education towards entry into the pan-European and global educational space, harmonization of national and international standards of higher education in the context of the Bologna process. On the other hand, rapid development of information technologies has led to the global computerization of society. Consequently, the process of knowledge accumulation for the development of professional competence skills gradually changes the form of implementation. Well-known goals of higher education that are discovered in such elements as knowledge, understanding, forms of their gaining are subject to changes. Unfortunately, such changes do not always have a positive educational trajectory. It must be admitted that educational institutions are no longer the primary educational resource. Those basic goals that are pursued by higher education do not receive appropriate positive response from society. High knowledge level without skills of their application is a major factor in the professional deformation of a graduate of the higher education institution. This problem is clearly visible in the field of higher legal education. Public statistical sources of the State Employment Service of Ukraine indicate that persons with higher legal education take one of the leading places (26%) among the total number of unemployed persons with higher education who have not been able to find their first job.

The analysis of theoretical and methodological researches and practice of work with students of higher education institutions shows that the process of learning professional practical skills often stops at the level of unconscious incompetence or, at best, conscious incompetence. Therefore, the agenda is focused on the necessity for improvement of the pedagogical model of the process of formation of the legal competences of the lawyer, in particular, the component of its substantive and didactic segments.

The use value of the proposed approach to the process of the formation of professional competences of the lawyer is that under the conditions of improvement of the above segments, it is possible, firstly, to avoid overloading the curriculum with unnecessary courses, and secondly, to provide high-quality professionally necessary differentiated training of law students during the entire period of study.

Thus, the implementation of such a private methodological system achieves the integrity of the whole system of professional training of lawyers, which in turn will ensure the integrity and consistency of legal knowledge and linguistic skills, their practical implementation, and will contribute to the formation of a level of conscious competence of law students.

The concept of competence is defined in the Law of Ukraine “On Higher Education” as a dynamic combination of knowledge, abilities and practical skills, ways of thinking, professional, ideological and civic qualities, moral and ethical values, which determines the ability of a person to successfully pursue professional and further educational activities and is the result of study at a certain level of higher education.

Defining the purpose of the professional training of lawyers is a part of an appropriate pedagogical model that can be defined as target segment of the pedagogical model of the process of formation of the lawyer. Activity approach as a set of particular educational technologies or techniques is the core of the professional training of lawyers. It is a methodological basis upon which the different training systems with their specific technologies, techniques and theoretical features are built. In this way, we shift away from the method of knowledge translation and their passive gaining enabling the achievement of educational goals that meet the needs of society and the state. Within the target segment – achievement of the goal – formation of future lawyers' readiness for professional interaction based on the basic principles of scientific approaches and principles of organization of educational process.

The second segment of the pedagogical model is the resource provision for professional training of the lawyer. This module provides for the formation and implementation of a cycle of disciplines that provide the achievement of educational goals set within the first segment of the pedagogical model. This segment solidifies a meaningful content of the pedagogical process of formation of the future lawyer with pedagogical material concerning the professional competences of the lawyer. In our opinion, such cycle substantially includes humanities, thematic legal disciplines and special-purpose disciplines aimed at the extension of professional training. At the same time, the proportion in the distribution of time of the educational process should invariably increase towards the special-purpose disciplines against humanities cycle, which corresponds to the competence-oriented approach of the modern higher education.

Today, it must be admitted that large part of the disciplines that Ukrainian law students learn have nothing to do with law and future practice of law. It is important to provide basic and elective courses which will save time for concentrating attention on mastering the thematic legal disciplines and special-purpose disciplines aimed at the extension of professional training

By providing a meaningful component in developing the competencies of a future lawyer, this module forms accordingly meaningful segment of the pedagogical model of the process of formation of the lawyer.

The third element of the pedagogical model of the process of the formation of future lawyer is didactic segment.

This block includes the stages of organization of the educational process, blocks of theoretical and practical training of future specialists, teaching methods. This segment is comprised of the forms of organization of the educational process as a way of organizing, constructing and holding classes in which the content of educational work, didactic tasks and teaching methods are implemented. Depending on the purpose forms of organization of educational process are divided into lectures, practical classes, seminars, laboratory sessions, laboratory practical works; students' individual work; scientific expeditions, excursions, educational conferences; consultations, etc.

Currently, innovative processes in the field of higher legal education result in the introduction of such new forms of education as the legal clinic. Its purpose is to prepare law graduates for their future practical activity.

Back in the 19th century, law faculty in different countries (Germany, Russia, etc.) faced the problem of the gap between the level of knowledge, skills and qualities of graduates and the requirements of employers for young lawyers' qualification. Students studied serious scientific disciplines, and the experience was expected to be purchased later after graduation.

In the countries of Anglo-Saxon legal tradition, the training of lawyers was conducted exclusively in the form of individual mentoring: the young man became the assistant of an experienced lawyer, at first he carried out small tasks, watched the work of the master and step by step was allowed to a more responsible independent activity.

Current system of legal education in Ukraine is based on the formation of students' theoretical knowledge, which, of course, provides a certain level of quality of students (future specialists) training. In traditional academic studies, most of the curriculum includes lectures and seminars. In the study of disciplines emphasis is placed primarily on the subject, content and specificity of the studied discipline. However, this approach does not fully allow students to have an understanding of cross-curricular links within the specialty as a whole. In addition, traditional teaching is based on explanatory, illustrative and reproductive methods. Its essence is reduced to the procession of transferring ready, known and “final” knowledge to the student (commenting on the rules of law, explanation of scientific definitions, etc.). The result is the students' passive attitude to learning.

Legal clinic training is based on new technologies: at each stage of study and work in the clinic the student should not only keep in mind the information he/she traditionally receives in classrooms, at academic sessions, but also try to apply it to the realities of legal practice through appropriate interactive teaching methods: role-playing games, case analysis, brainstorming, small group work.

To generate the system of professional training of lawyers, it is necessary to determine the scope of the professional training of law students. It is known that in the complex and multifaceted professional activity of the lawyer the basic operations are the following: 1) fact finding; 2) legal evaluation of factual data; 3) establishing legal behaviors, that is, correlation of a life situation with a specific legal norm, the call to ensure its effectiveness; 4) procedural activities to solve the case; 5) preparation and execution of the legal document. All these areas of legal activity have determined applied orientation in the future lawyer's professional training system.

Finally, the evaluation and productive segment of the pedagogical model of the process of preparation of the lawyer constitutes its last element. It includes levels of preparedness of future lawyers for professional interaction, defined on the basis of criteria and indicators developed, and methodological complex of pedagogical influence which is aimed at correction of the obtained results in the process of preparation.

The evaluation and performance component of the proposed model is designed to meet current labor market requirements for the training of law professionals. Control during the formation of the legal competences of the lawyer should meet the goals and objectives of legal education, have the adequacy and adaptability of control methods, objectivity of the relevant results.

An important step in the training of future lawyers is not only the formation of professional skills, but also assessment of the level of their development. This shall be achieved through such techniques as test control and case studies. The principal innovation in this area is the unified professional entrance examination as a form of entrance test in law and general educational legal competences for admission to study for the Master degree on the basis of the higher education degree (Specialist degree), which involves the use of organizational and technological processes of external independent evaluation for entrants, and such a form of assessment of the level of special (professional, subject) competences of students defined by the standards of higher education and sufficient for effective performance of professional activity by occupation as the only state qualification examination.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Паєнтко В.В.¹, Гуманська Н.В.²,

¹Інститут обдарованої дитини НАПНУ

²Інститут хімії поверхні імені О.О. Чуйка НАНУ

Вступ. Вимушений карантин спричинив дуже багато проблем при організації навчального процесу у загальноосвітніх закладах освіти. Більшість закладів освіти здатні працювати лише через групи меседжерах, але це не є повноцінне дистанційне навчання.

Дистанційне навчання вимагає змін у всіх сферах освіти. Наприклад, є необхідним створення спеціальних навчальних матеріалів. Система дистанційного навчання повинна мати наступні компоненти: системне середовище дистанційного навчання з необхідними засобами для комунікації учасників дистанційного навчання, електронну базу навчальних матеріалів, віртуальні лабораторії, учасників дистанційного навчання та технічних спеціалістів, інтегровану у системне середовище дистанційного навчання систему керування і обліку дистанційного навчання[1,2].

1.Особливості організації дистанційного навчання. Вимушений перехід на дистанційну форму навчання змусило перебудувати освітній процес, опанувати нові інструменти організації дистанційного навчання, змінити формат подачі матеріалу, навчитися ситуативно вирішувати проблеми, які виникають в процесі роботи, але й дало привід замислитися над цілим рядом запитань – як ефективно налагодити зворотній зв'язок, як оцінити (і чи потрібно оцінювати взагалі) навчальні досягнення учнів та ряд інших.

Запроваджуючи роботу закладу в умовах карантину, адміністрації закладу необхідно звернути увагу на

- наявність техніки і доступу до інтернет у вчителів та учнів,
- рівень сформованості самостійної роботи учнів початкової, основної та старшої школи,
- необхідність організації експрес-навчання викладачів.

Перед початком роботи бажано зробити онлайн- конференцію з учнями та їхніми батьками,

обговорити форми співпраці та інші організаційні питання, скоординувати роботу всіх у зручному форматі. Завдання батьків — створити умови, щоб дитина могла навчатися вдома, завдання вчителів — навчати і давати зворотний зв'язок[3].

2.Засоби організації дистанційного навчання. Інструменти взаємодії між учасниками освітнього процесу. При організації дистанційного навчання учнів вчитель створює веб-ресурси чи використовує вже існуючі, обираючи їх на власний розсуд. При цьому учням має надати консультацію щодо використання того чи іншого сайту, виконання певних завдань, особливостей контролю та ін.

Критерії вибору веб-ресурсів наступні:відповідність поставленим методичним цілям;універсальність;зрозумілість інтерфейсу; параметри конфіденційності; сумісність з операційними системами.

На даний момент розроблено багато інструментів, які можна використати для того, щоб забезпечити взаємодію учасників навчального процесу(табл.1)[3,-5].

Таблиця 1.

Основні інструменти для забезпечення співпраці

Інструмент	Характеристика
Комунікація з групою (альтернативні ресурси - Flowdock, Slack, GoToMeeting, WebEx, Appear.in, Yammer, Skype, Hipchat, Google Hangouts, Whereby , UberConference).	
Zoom (zoom.us/download) — сервіс для проведення відеоконференцій та онлайн-зустрічей	Додаток універсальний для багатьох операційних систем. Підключитися можна за ідентифікатором конференції, наявна можливість запланувати заняття заздалегідь. Є вбудована інтерактивна дошка. Недоліками є низький рівень безпеки й захищеності, випадки підключення до конференцій сторонніх осіб.
Організація навчального процесу	
<u>Google Classroom- сервіс</u> Google, за допомогою якого можна створити віртуальний клас	Додаток допомагає організувати всіх учнів в одному місці (до 250 людей в одному класі), надсилати їм завдання, слідкувати за виконанням, спілкуватися в спільному чаті та персональних повідомленнях. Універсальний для багатьох операційних систем.
Moodle — повнофункціональна система організації дистанційного навчання та створення електронних курсів	Ця система потребує встановлення на сервер, обов'язкового адміністрування на рівні закладу освіти. Перевагою є те, що розроблені курси можуть повторно використовуватись для різних груп учнів.

3. Організація роботи з учнями, які проявляють інтерес до предметів природничо-математичного циклу в умовах дистанційного навчання. Предмети природничо-математичного циклу потребують особливої уваги, оскільки складають основу формування єдиної картини світу. Ці дисципліни є важливими для формування практичних професійних компетентностей учнів, які допоможуть їм у самовизначенні. Для того,щоб учні могли вивчати предмети поза школою, вчитель має знайомити та навчати застосовувати новітні технології, наприклад, комп'ютерні програми[6,7] або мобільні додатки – це відносно невеликі підпрограми, або частини програми мобільних пристроїв різного призначення [7]. Для вивчення точних та природничих наук існують різноманітні додатки: ігрові,вікторини, посібники, тести і т.д.

Для вивчення хімії розроблені наступні мобільні додатки(табл. 2).

Таблиця 2

Мобільні додатки для вивчення хімії

Назва мобільного додатку	Функції
Хімічні Реакції	призначено для розв'язку хімічних рівнянь реакцій з неорганічної хімії та обчислення молекулярної маси
Таблиця Менделєєва	Представлений таблицею хімічних елементів, які оформлені різнокольоровими кнопками, при натисканні на будь-яку — з'являється повна інформація про обраний хімічний елемент (ступені окиснення, радіус атома, температура кипіння,

	густина, питома електропровідність і т.д.)
Хімічні Формули Вікторина	призначений для визначення формул і їх запам'ятовування. Доцільно використовувати для тренування при вивченні назв сполук

Подібні програми розроблені і для вивчення біології [6-8]. Серед мобільних додатків найбільшого поширення набули електронні підручники, наприклад, «Вчитися біології», який складається з вікторин, формул, довідника термінів та понять, класифікації класів живих істот тощо. Подібні додатки, сумісні з IOS та Android-«Біологія», «Біологія – короткий довідник», «Молекулярна біологія», «Лекції з загальної біології», «Словник біологічних термінів».

В таблиці 3 наведений біологічний софт, який може бути корисний учням, що цікавляться біологією. Такі програми сумісні з різними операційними системами, але більшість з них є умовно-безкоштовними.

Таблиця 3

Біологічний софт та корисні веб-ресурси

Назва програми	Функції та можливості
Trees PRO HD	За допомогою вбудованого пошуку можна ідентифікувати дерево за його розміром, формою листків, плодами, квітами і так далі. Крім цього, додаток добре підходить для вивчення ботаніки – в нього включені невеликі тести, в яких вам потрібно визначити, що за дерево зображене на фото.
Creatures of Light та DINOSAURS.	Додатки для тих, хто цікавиться зоологією чи археологією. Містить відомості про різні види грибів, риб і рослин, що світяться, рештки динозаврів, а також безліч відео, фотографій та інтерактивних анімацій.

Застосування комп'ютерних програм та мобільних додатків як засобів дистанційної освіти при вивченні циклу природничих наук є перспективним напрямом і потребує подальшого дослідження. Різноманітність навчальних додатків постійно зростає, вони стають більш адаптовані до процесу навчання, що дозволяє використовувати їх при навчанні учнів.

Висновки. Дистанційна освіта-відносно нова організація освіти, що побудована на використанні нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самоосвіти. Воно дає можливість впроваджувати широкий спектр сучасних технологій та методик викладання матеріалу. Воно має ряд таких переваг, як гнучкість, актуальність, зручність, модульність, економічна ефективність, інтерактивність, інтернаціональність.

Література

1. Юнчик В. Л. Методичні особливості дистанційного навчання / В. Л. Юнчик // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. - 2013. - Вип. 7. - С. 206-209. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2013_7_67
2. Організація середовища дистанційного навчання в середніх загальноосвітніх навчальних закладах : посібник/автори: Богачков Ю.М., Биков В.Ю., Пінчук О.П., Манако А.Ф., Вольневич О.І., Царенко В.О., Ухань П.С., Мушка І.В. / Наук. ред. Ю.М. Богачков – К.: Педагогічна думка, 2012. – 160 с.: іл.
3. Лотоцька А., Пасічник О. ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ [Електронний посібник]- Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyana%20osvita-2020.pdf>
4. 50 корисних онлайн-ресурсів для вчителя-- Режим доступу: <https://zno.ua/teachon-online.html>
5. Пастух Л. В., Методичні рекомендації з питань організації діяльності психологічної служби системи освіти області на період карантину [Електронний посібник]- Режим доступу: <https://hoipro.km.ua/wp-content/uploads/2020/04/Пастух-Л-метод-рек-карантин.pdf>
6. Грановська Т.Я. ЗАСТОСУВАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ЯК ЗАСОБІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРЕДМЕТІВ ЦИКЛУТОЧНИХ І ПРИРОДНИЧИХ НАУК // Матеріали І всеукраїнської науково-практичної конференції «Дистанційна освіта: реалії та перспективи» (12 грудня, 2018р., м. Харків) / Харків: ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2018.- С.18-21

7. Паєнтко В.В., Степова Н.О., Рагімова Н.М. Робота з обдарованими учнями. Предмети природничого циклу: методич. посібник / Паєнтко В.В., Степова Н.О., Рагімова Н.М.-Одеса:-КУПРІЄНКО СВ,2018.-63 с:рис., табл

8. Бурдельна Є.А., Степова Н.О., Паєнтко В.В., Гуманська Н.В. ПІДГОТОВКА УЧНІВ ДО КОНКУРСІВ-ЗАХИСТІВ НАУКОВО- ДОСЛІДНИЦЬКИХ РОБІТ З ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ ЯК ПРИКЛАД РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ// Научное окружение современного человека: экономика, менеджмент, образование, психология, юриспруденция, политология. Книга 2. Часть 2 :серия монографий / [авт.кол. : Мохоров Г.А., Сирота Н.М., Львович И.Я., Преображенский А.П., Чопоров О.Н. и др.]. – Одесса:КУПРИЕНКО СВ, 2019 – 175 с. : ил., табл. – (Серия «Научное окружение современного человека» ; №2)-С.127-136(розділ колективної монографії)

ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ ЯК СТРАТЕГІЯ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ УСПІШНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Скорик Т.В.,

*к.п.н., доцент, доцент кафедри мистецьких дисциплін
«Національний університет «Чернігівський колегіум»*

Тенденції реформування системи освіти України та євроінтеграційні процеси, що зачіпають і сферу освіти також, вимагають оновлення змісту та якості фахової підготовки вчителів в напрямі становлення успішної, конкурентоспроможної особистості, здатної реалізувати себе у професійній діяльності та забезпечити якісне надання освітніх послуг.

Науково-педагогічні дослідження останніх років репрезентують теоретико-методологічні засади професійної освіти (С. Батишева, О. Новикова, Н. Ничкало та ін.), сутність професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів (Н. Волкова, В. Гриньова, О. Дубасенюк, Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, О. Савченко, В. Сластьоніна, Л. Хомич та ін.). Проте все більше уваги дослідники почали звертати на професійну успішність, майстерність та професійне зростання вчителя.

Професійне становлення особистості здійснюється успішно, якщо в процесі фахової підготовки формується система адекватних уявлень про професійну діяльність, які визначають життєві та професійні завдання особистості, організують і спрямовують її навчання та саморозвиток. На думку М.Кондрашова, з першого року навчання, управлінські дії викладача мають бути спрямовані на формування у студентів уявлення про роль успіху в їхньому професійному становленні [1, 152]. Перший етап формування таких уявлень має здійснюватися ще на першому курсі навчання, наприклад у рамках вивчення курсу «Вступ до спеціальності». Одним із важливих завдань цього курсу є стимулювання позитивної настанови майбутнього вчителя на майбутню професійну діяльність. Це завдання реалізуються у процесі: формування позитивного ставлення до педагогічної професії та усвідомлення її суспільно значимої цінності; виконання завдань на розкриття специфіки діяльності вчителя та особливостей педагогічної майстерності; формування у студентів потреби у розвитку професійно значимих якостей як умови готовності до професійно-педагогічної діяльності та її успішності; розробка стратегії особистісного професійного зростання.

Найбільш доцільними методами навчання у реалізації означених завдань є бесіда, спостереження, круглий стіл, письмові творчі роботи, аналіз ситуацій, дискусії, вправи тощо. Досить дієвим у розробці стратегії професійного зростання є методика «Дерево цілей», метою якої є формування у студентів цілепокладання професійної діяльності. «Дерево цілей» - це наочне графічне зображення підпорядкованості та взаємозв'язку цілей, що демонструє розподіл загальної (генеральної) мети або місії на підцілі, завдання та окремі дії. «Дерево цілей» визначають, як «цільовий каркас» організації, явища чи діяльності, а в нашому випадку – педагогічної успішності. При побудові «дерева цілей» використовують декомпозицію (метод розкриття структури системи, при якому за однією ознакою її поділяють на окремі складові), щоб пов'язати генеральну мету зі способами її досягнення, сформульованими у вигляді окремих завдань [2]. Основне правило побудови «дерева цілей» — це «повнота редукції» (процес зведення складного явища, процесу або системи до більш простих складових). Метод дезагрегації цілей застосовується для формалізованих цілей, які найчастіше характеризують реально існуючі об'єкти або ті, що створюються. Він базується на системному уявленні про об'єкт дослідження і передбачає використання таких понять: система як цілісний об'єкт, тобто генеральна ціль або ідеальне уявлення про те, що треба створити; підсистема як частина більш

загальної системи, у якій підсистеми є функціонально значущими; елементи як сукупність складових елементів підсистем. Другий та нижчі рівні «дерева цілей» мають містити основні та альтернативні елементи досягнення цілей вищого рівня. Далі побудову «і/або» - «дерева цілей» методом дезагрегації виконують за тими самими правилами: кожна з цілей поділяється на елементи і для кожної з них створюється комплекс альтернативних дій для їхнього досягнення.

Оскільки педагогічна успішність є складною системою взаємозв'язків особистісного і професійного рівня, тому вона й є основною, тобто вершиною «дерева цілей». Далі студенти визначають підцілі, які допоможуть досягнути цієї надцілі. У процесі розробки стратегії становлення професійної успішності студенти перш за все зосереджують свою увагу на особистісних якостях, які впливають на успішність особистості, зокрема, емоційний інтелект, здатність до емоційно-експресивної виразності та внутрішньої саморегуляції емоційного стану та відповідно обирають стратегії роботи над ними. Серед підцілей першого рівня визначено: високий рівень загальної ерудиції, фахові знання, педагогічні здібності, особистісні якості (цілеспрямованість, толерантність, гуманістична спрямованість, оптимізм). Підцілі другого рівня – це педагогічна майстерність, здатність до саморозвитку та постійного самовдосконалення, високий рівень мотивації у педагогічній діяльності, здатність до «зараження» та «наснаження» дітей на навчальну діяльність. Для більш глибокого усвідомлення цілей майбутньої професійної діяльності студентам пропонувалось обговорення за такими питаннями: Чому ця мета є важливою для Вас? Які труднощі необхідно подолати на шляху до мети? Чого Вам бракує для досягнення мети? Хто Вам може допомогти у досягненні мети? Отже, побудова «дерева цілей» професійної успішності сприяла більш чіткому усвідомленню мети майбутньої професійної діяльності, становленню професійної успішності та розробці стратегії її досягнення.

Список літератури:

1. Кондрашов М. М. Професійна успішність фахівця – стратегія оптимізації якості освіти. *Професійна успішність педагогічного працівника як основа менеджменту якості освітнього процесу: Збірник матеріалів четвертих всеукраїнських педагогічних читань присвячених 80-річчю з дня народження Лідії Кондрашової*. Черкаси: ФОП Гордієнко Є. І, 2019. 436с.С.150-153.

2. Побудова дерева цілей.

URL:https://pidruchniki.com/18180520/ekonomika/pobudova_dereva_tsiley

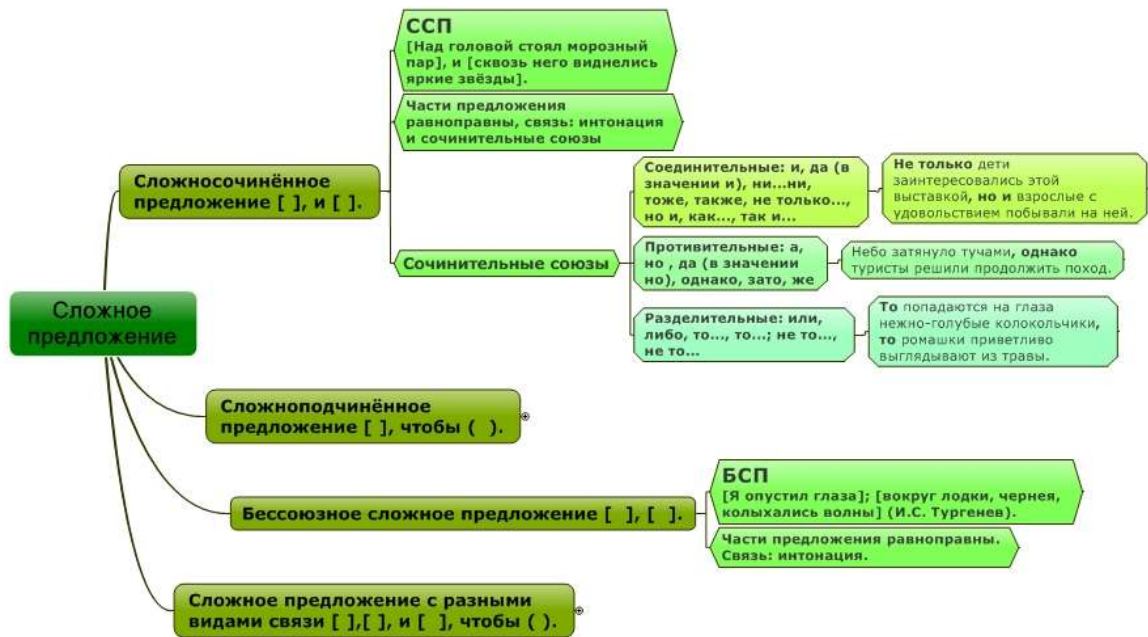
МЕНТАЛЬНІ МАПИ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОТИВАЦІЇ ТА АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ, ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ЛІТЕРАТУРА»

*Федяніна Вікторія Олегівна,
учитель російської мови, зарубіжної літератури,
інтегрованого курсу «Література»
Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 51,
учитель вищої категорії, учитель-методист*

Розмірковуючи про проблеми сучасної освіти, я нерідко згадую слова видатного гуманіста ХХ століття Еріха Марії Ремарка: «Юність зовсім не хоче, щоб її розуміли, вона хоче одного: залишитися собою».

Актуальність проблеми. Запорукою успішного навчання є створення умов для розвитку особистості учня, його соціалізації, створення умов, які в процесі навчання дозволять учневі залишатися самим собою. А для нового покоління «залишатися собою» найчастіше означає активно використовувати електронні ресурси, в тому числі для самоосвіти і саморозвитку. Надати таку можливість і сприяти максимально повному розвитку інтелектуального потенціалу дитини, формуванню індивідуального стилю навчальної діяльності — завдання сучасного вчителя.

У програмі з зарубіжної літератури визначається мета вивчення предмету: «Метою базової загальної середньої освіти є розвиток і соціалізація особистості учнів, формування у них національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів» [1; с. 1]. Досягнення такої мети можливо лише за умови організації інтерактивного навчання, при якому кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [2; с. 8]. Інноваційна діяльність педагога повинна забезпечувати інтеграцією знань та соціального буття [3; с. 7]. Одним із інструментів, які дозволяють

Фрагмент ментальної мапи за темою «Складне речення».
Російська мова. 9 клас. Mindjet 14

2. Створення конспекту у вигляді ментальної мапи. Ведення конспекту перетворюється в заняття творче, захоплююче і розвиваюче. Вже неважливо, на яку тему складеться конспект: сама робота зі складання мапи — інтенсивне навчання, гімнастика для розуму. Конспекти мають чітку структуру, за таким «конспектом» легко повторити матеріал.

3. Організація роботи в парах або малих групах для спільного створення ментальної мапи за темою. Так мапа може складатися за новою темою або з вивченої теми з метою узагальнення й систематизації матеріалу.

4. Створення ментальної мапи при вивченні художнього твору дозволяє здійснювати творчий підхід до вивчення літератури [4; с. 25], структурувати основні аспекти та рубрики вивчення («Історія створення», «Жанрові особливості», «Персонажі», «Сюжет», «Символіка», «Україна і світ», «Елементи компаративістики» і т.п.), виділити головне, поступово поглиблювати кожен аспект вивчення, зберігаючи ієрархію думок.

Фрагмент ментальної мапи до оповідання Генріха Белля. Mindjet 14

5. Організація думок і пошук рішення, розвиток критичного мислення учнів [5; с. 164].

Ментальні мапи можна (і потрібно!) створювати «вручну»: на дошці, на окремих аркушах, в зошитах. Можливі варіанти колективної, групової, парної, індивідуальної роботи. Але особливо привабливим для сучасних школярів є створення ментальних мап за допомогою доступних сервісів (Coogle, MindJet, MindManager Professional 7 та ін.).

Висновки.

1. Ментальні мапи можна використовувати на уроках різних типів та на будь-яких етапах уроку (актуалізація знань, презентація результатів роботи групи, повторення та узагальнення, рефлексія).

2. Серед переваг ментальних мап — доступ до нових можливостей у розвитку мислення, пам'яті, уваги, а фактично, до нових можливостей у підвищенні ефективності навчання. Ментальні мапи дозволяють перенести акцент з «навчання» на «учіння», з пасивного сприйняття на активне оволодіння знаннями.

3. Не менш важливою є можливість сприяти соціалізації учнів, розвитку їх комунікативних навичок. Навіть сором'язливі учні охоче відповідають біля дошки, маючи «помічника» — ментальну мапу за темою.

4. Робота з ментальними мапами дозволяє формувати ключові компетентності учнів: вміння спілкуватися державною та рідною мовою, інформаційно-цифрову, соціальну, уміння вчитися впродовж життя.

Але головним результатом застосування ментальних мап є, на наш погляд, поява нового мотиваційного компонента: «Я вчуся, використовуючи сучасні технології, електронні ресурси, я активно розвиваю свої здібності, я сам створюю новий (і цінний!) продукт розумової діяльності».

Список використаних джерел

1. Зарубіжна література: Програма для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (2012 р. зі змінами 2015-2017 рр.). Авторський колектив: О. М. Ніколенко, К. В. Таранік та ін.

URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi> (дата звернення: 22.06.2020).

2. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Науково-методичний посібник. К.: А. С. К., 2004. 192 с.

3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології / І. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

4. Волошина Н. Й. Наукові основи методики літератури: Посібник / Н. Й. Волошина, О. М. Бандура, О. А. Гальонка та ін.; [за ред. Н. Й. Волошиної] – К.: Ленвіт, 2002. – 344 с.

5. Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів. К.: Плеяди, 2006. 220 с.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Чорноус Оксана Володимирівна,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
відділ інновацій та стратегій розвитку освіти*

Інститута педагогіки НАПН України

Стрімкий розвиток науки та технологій у сучасному суспільстві обумовлює нові стратегічні задачі щодо освіти та особливостей сучасного освітнього середовища навчального закладу. До них відносяться принципово нові вимоги що відповідають запитам інформаційного суспільства. Сучасне освітнє середовище науковці розглядають як системно організовану сукупність інформаційного, технічного, навчально – методичного забезпечення, нерозривно пов'язану з учнем як суб'єктом освітнього процесу. Головним провідником та виконавцем вищезазначених задач виступають педагогічні працівники. В останні роки все більшої популярності набувають так звані «хмарні технології» та формування мотиваційних потреб використання цього середовища усіма учасниками навчально-виховного процесу і в першу чергу застосування хмарних технологій в навчальній та управлінській діяльності з метою удосконалення, оновлення, підвищення якості освіти. Створення єдиного інформаційного простору в окремому навчальному закладі дає змогу забезпечити доступ до хмарного сервісу усіх класів, які створили свої класні сайти або «хмари»; до інформації педагогічних працівників, учнів і навіть батьків. Це в першу чергу повинно забезпечити впровадження у навчально-виховний процес віртуальних технологій навчання та управління. Для учнів відкривається можливість

мати власний простір – електронний щоденник, створення вчителем – предметником індивідуальних домашніх завдань при виникненні необхідності як з боку вчителя, так і з боку учня, можливість віртуального спілкування із класним керівником. Діти, які по хворобі чи по поважній причині не відвідували навчальні заняття, можуть згуртуватися у хмарних технологіях в спеціальні віртуальні класи для індивідуального навчання. Сьогодні навчальний заклад відіграє велику роль в житті сучасних школярів. Він має забезпечити не тільки умови в яких вони отримують знання, а й здобувати навички та вміння які будуть реалізовувати в реальному житті.

Список використаної літератури

1. Трубачева С. Е. Формування навчальних компетентностей в умовах професійно зорієнтованого освітнього середовища навчального закладу [Текст] / С. Е. Трубачева, С. І. Трубачев // Педагогика: традиции и инновации: Матеріали ІУ Міжнародної науково-практичної конференції (г. Запоріжжє, 17-18 лютого 2017 г.) — Херсон : Издательский дом "Гельветика", 2017. – Ч II. – С.105-108.

Наукове видання

*ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ*

*Матеріали міжнародної
науково-практичної інтернет конференції*

Колектив авторів
Друкується в авторській редакції

Упорядники: О. Ю. Дикий, Г.А. Коломоєць, А.А. Ребрина
Технічний редактор: Ю.А. Кліванська

Формат 60 x 84. Обсяг ум. друк. арк. 25. Тираж 50 пр. Зам 65.
Видавець і виготовлювач КП ІАЦ «Волиньенергософт»